2 parts, 1 vol.

The
Robert E. Gross
Collection

A Memorial to the Founder
of the
Lockheed Aircraft
Corporation

Business Adminlstration Library
University of California
Los Angeles

VERHAEL,

Van de

NEDERLANTSCHE

VREEDE-

HANDELING.

In 'sGRAVEN-HAGE,

By *Jan Veely*, Boeckverkooper inde
Gort-Straet, ANNO 1650.

GUNSTIGE LESER.

VErſcheyden Geſchriften raeckende de Nederlandſche Vrede, *ſijn ſoo voor als na uytgekomen. Maer verſtaende dat veel vragens was na yets dat de Handeling van ſoo gewichtigen, memorabilen, ende voor ons lief Vaderlandt hoochloffelijck ende gewenſcht werck van tijdt tot tijd wat particulierlick aenwees; ſo heb ick my bevlytigt om by d'een of d'ander ſoo yets te bekomen, ende becomen hebbende u mits deſen tot mijne laſt ende koſten willen met deelen. Verſcheyden Tractaten met nabuyrige Coningen ende Potentaten ſijnde nu ende dan daer onder gekomen, hebben geſtreckt om den Oorlogh te eerlijcker ende de* Vrede *te vorderlijcker te maken. d'Eene ſal oordeelen dat deſelve den* Vrede *hebben verachtert : de andere het contrarie. Het werck oock ſal ſommmige te lang ende wydloopich ſchijnen : andere ſullen noch meerder ſoecken als ſy vinden; ende dien ſal het te kort duncken.*

ken. 'tIs onmogelijck een yeder genoech te doen; ende alsoo het principael ooghemerck van desen arbeyt niet is als om eere, ende danck te geven aende goede Regeering, die naest Godt Almachtigh so grooten sake hebben uytgewrocht: Soo salt genouch sijn als maer die 'tselve ten besten, ende in haer bescherminge nemen. Vertrouwende gelijck de Vrede is het hoogste goedt op Aerden, dat oock alsoo een VVelgemeynde, hoewel slechte ende eenvoudighe af-beelding van deselve, niet kan noch sal on-aengenaem sijn, noch qualijck gheduydet worden. Ende ghelijck men lang ghewacht heeft dat yemant yets van dese materie voort brachte: Soo sal men geerne sien ende hopen dat dit een spoor gheve aen andere om beter te doen.

Jan Veely.

VERHAEL
Vande Nederlandtsche
Vrede-Handeling.

ALle die de gelegentheydt vande Vereenighde Nederlanden kennen moeten Oordeelen, dat sy, yverende voor haer Vryheyt ende behoudenisse, meer gewapent ende in Actie als in rust behooren te wesen. Des on-aengesien hebben haer noyt ghetoont Vyandt van een *eerlijcke* ende *versekerde Vrede*. Maer hoe, waer, ende wanneer sy deselve conditien hebben konnen bedingen; oock wat de Handeling gevordert of verhindert heeft: sulcks machmen af-nemen uyt volgende verhael.

TEgen 'tuytgaen van den vorighen Treves Anno 1621. den 18. Maert gaf de Heer Griffier *Aerssen* aen haer Ho: Mo: te kennen ontfangen te hebben dien morghen ontrent neghen uyren een Brief van den Audiencier *Vereycken*, geschreven deur last van den Ertshertoch, deur een expressen Bode van den Secreten Raet tot Brussel luydende als volght.

Monsieur, son Altesse m'a Commandé de vous faire ce mot, pour vous dire que d'icy a 3. ou 4. jours partira d'icy vers la Haye Monsieur le Chancelier de Brabande, pour ij Traicter aveq Messieurs les Estats des Provinces Vnies, certain affaire dont elle l'a enchargé, afin que vous veuillesles en advertir. Et sur ce me recommande, tresaff. a vos bonnes graces. Ie prie Dieu vous avoir, Monsieur, en sa saincte garde. de Brussel 16. Mars 1621. Vre. Tresaff. Serviteur. Geteyckent *H: Vereycke*, d'opschrift was *A Monsieur Monsieur d'Aerssen Griffier de Messieurs les Estats des Provinces Vnies, Rec. le 18. Mars 1621.*

Waer op ghedelibereert oock met den Heere Prince van Orange gecommuniceert zijnde, is deur de Heeren Gecommitteerde Raden van Hollandt beſtelt het Huys van den Heer *Helmonts* in de Vlamingſtrate om den Cancelier van Brabant te logeeren : ende alſoo verſcheyden Advijſen vielen of men hem oock ſoude doen eenige receptie ende defrayement : ſoo is by pluraliteyt van ſtemmen goet ghevonden te ſeynden den Hof-Meeſter *Mortaigne* na Delff, om aldaer eenige verdecte Schuyten gereet te doen maken ende daer mede den Heer Cancelier te brengen tot de Hoornbrugge: om aldaer hem deur ſijn *Excelentie Prins Maurits* te doen ontfangen ende geleyden met een goedt ghetal Caroſſen aen het ghedeſtineert Logement : hoe wel ter diſpoſitie van den Heer Prince geſtelt was, of ſijn Excelentie ſelf, of deur Prince *Hendrick*, of den Prince van *Portugal* of yemant anders beliefde de receptie te doen. Maer 'ten wiert niet goet gevonden dat yemant vande Vergaderingh hem ſoude gaen ontfanghen : Maer wel te doen Complimenteren, als hy in't Logement ſoude ſijn aengekomen ; ende dien ende den volgenden dach te tracteren met Viſch.

Den 23. Maert in deliberatie geleyt ſijnde hoe dat men den Cancelier van Brabant ter audientie ſoude halen ende brengen, is met advijs van ſijn Excelentie verſtaen ende ghereſolveert, datmen hem ſoude tracteren als een *Geſante*, ende dienvolgens ter audientie halen ende wederom te Huys brenghen by twee Gedeputeerde uyt de Vergaderinge, met twee Caroſſen, ende tracteren, tot laſt vant Lant tot nader laſt : ende ſijn ten eynde voorſz gecommitteert de Heeren *Bootſeler ende Euſſum* om by den voorſz Heer Cancelier ten Eeten te moghen blijven, by ſoo verre ſijn Ed. dat verſocht. Maer wiert goet gevonden alvoorens hem ter audientie te laten, dat men deur de Clerq *vander Burgh* hem ſoude laten af-eyſchen ſijn Brief van Credentie, om daer uyt te ſien hoe dat hare Hoogheden hare Ho: Mo: daer by qualificeren ende tracteren, dienvolgende heeft de voorſz

Verburg

Verhurgh van den voorſz Heer Cancelier den Brief van Credentie ontfangen, ende ter Vergaderinghe overgebracht houdende d'Opſchrift ; *Anos Treſchers & bons amys, les Eſtats Generaux des Provinces Vnies*, ende het inhouden als volght.

Les Archiducs.

TReſchers & bons amis. Nous envoyons par de lá Meſſire Pierre Peckius, Chevalier, Sieur de Bouckhaute etc. de notre Conſeil d'Eſtat & Chancelier de Brabande, porteur de cette, pour traicter aveq vous certain affaire qu'il vous declarera, C'eſt pourquoy nous vous faiſons la præſente, vous requerans de non ſeulement luy vouloir donner bonne audience, mais auſſy en ce qu'il vous en dira de notre part entiere foy & Creance. A tant Treſchers & bons amis, notre Seigneur vous ait en la ſainte Garde. De Bruſſelles le 16. de Mars 1621. eſtoit ſigné E. Albertus A. Iſabelle & plus bas. Vereycken.

Den voorſchreven Brief geleſen ende 'tinhoudt vernomen ſijnde, is goedt gevonden dat de voorſchreve Heeren van *Boetſeler ende Euſum* den voorſchreven Heer Cancelier ter Vergadering ſouden halen ende brengen. Hier na is *Sijn Excellentie* ter Vergadering gecompareert, ende een weynich daer nae oock de voorſchreve Heer Cancelier; ende ſonder al vooren te doen eenige *Complementen van groetenis* of anderſins heeft ſijn E. gheproponeert gelijck hy dat daer na by geſchrifte, by hem geteeckent, heeft over gheſonden, hier navolgende ; daer op ſijn E: inſgelijcks ſonder eenige Complimenten is geantwoort *dat hare Ho: Mo: op ſijn geproponeerde ſullen letten ende nemen alſulcke Reſolutie als d'ſelve voor den dienſt ende welſtandt van 't Landt ſullen bevinden te behooren.*

Edele Mogende Heeren.

„ DEſe laeſte dagen van het twaelf-jarige Beſtant van Ne-
„ derland, ons gemeene Vaderlant, ſtellen ons voor-oo-
„ gen de *droeve Veranderinge die naer het eyndt van ſulcke tijtlijcke*
„ *Accoorden gewoonlijck is te volgen*, ende daer af de bereytſelen van
„ als nu worden gevordert, ſo aen de eene, als aen d'ander ſyde:
„ Maer het is alſo, dat hebbende ondertuſſchen de Doorluch-
„ tichſte Ertſh-Hertogen hunne mede-lijdende ooghen ghe-
„ ſlaghen op de ſware ende uytterſte inconvenienten, daerinne
„ de Landen door deſe Veranderinge wederom ſouden komen
„ te vervallen, en hebben niet willen naelaten in bedenckinge
„ ende groote Conſideratie te legghen de middelen, die ſou-
„ den konnen dienen tot verhoedinghe ende af-weeringe van
„ dien, ſonderlingh tot dit *Salich voornemen* beweecht ſijnde,
„ door hunne natuyrlijcke genegentheyt tot Vrede, ende door
„ hnnne yver ende affectie tot het ghemeene beſte, dewelcke
„ oock ſijn geweeſt de Principaelſte Motiven, dat hare Hoog-
„ heden hen hebben ghereſolveert tot het voorgeroerde Be-
„ ſtandt, als een beginſel van de geheele gewunſtede Bluſſinge
„ des brandts van Oorloghe; daerinne ſy 'theuren aenkom-
„ ſte deſe Landen hebben gevonden, meynende dat binnen den
„ tijt des ſelfs Beſtants *hunne Actien* inſgelijcks genoech heb-
„ ben betuyght, ende uyt-geweſen de ſeeckerheydt van hunne
„ goede intentie, ende voor deſen toekomende tijt ende heb-
„ ben hunne Hoogheden niet, meer ter Herten, als te wege te
„ konnen brenghen het meeſte voordeel van deſe Landen int
„ Generael, dewelcke daerinne ſouden ſchijnen te Conſiſte-
„ ren, *dat alle de Partijen ende Leden van de Nederlanden wederom*
„ *ſouden Vergaderen in een Lichaem, ende onder een Hooft*, ſijnde
„ ſeer apparent, dat gelijckſe voor de Troubelen van onſe tijden
„ waren in Vreedſame eenigheyt, ende gheruſte Voorſpoe-
dicheyt,

„ dicheyt, ſy die in meerder ſouden komen te genieten, indien
„ de Provintien van deſer ſijde hun lieten verwilligen tot een
„ goet bequaem, ende vaſt verdragh *onder bekenteniſſe van de na-*
„ *tuyrlijcke Princen.* Dit is het punct 'twelck heur Hoogheden
„ my belaſt hebben, U. E. Mo: voor te dragen ende Vrien-
„ delijcken te Preſenteren, geacht hebbende dat hun toeſtont
„ neffens deſelve, voor alle nieuwe breeckingen van Oorlogen
„ te doen dit Officie van goede Princen, ſoeckende ende be-
„ hertigende uwe eygenen geduyrende welſtandt, ten eynde
„ daer op werde ghelet, ende ghenomen een Vruchtbare Re-
„ ſolutie, by dewelcke alle Bloetſtortinge exceſſive belaſtin-
„ gen, ende andere Ellenden, die deſe Nederlanden ſoo langhe
„ Iaren hebben moeten onderſtaen eens voor al mogen wech
„ ghenomen, ende verhoet worden. Ende daer Uwe Mo-
„ gentheden *op deſen Voorſlach* ſouden begeeren te treden in
„ Cummunicatie van Accoord, ſullen hare Hoogheden in ſulc-
„ ker voegen verſtaen tot alle billijcke ende redelijcke Con-
„ ditien ende Capitulatien, dat deſelve Uwe E: Mogentheden
„ alle oorſaecke ſullen hebben van vernoegen, ende niet alleen-
„ lijck ſien de effecten van den goedē wille van hare Hooghe-
„ maer oock de oprechticheyt ende ſinceriteyt die ſy al den tijt
„ in ſonderlinge recommandatie hebben gehadt, ende tot noch
„ toe doen blijcken by de *Punctuele* ende *Religieuſe onderhondin-*
„ *ge* van alle hunne Handelingen, ende beloften, ſoo hun 'tſelve
„ volkomelijck mach toe betrout werden, willende U. E. Mo-
„ gentheden oock wel verſeeckeren, van gelijcke goede ende
„ oprechte intentie van de *Catholijcke Majeſteyt* ende dat deſelve
„ ſal voor goet vaſt ende geſtadich houden, alle 'tghene hare
„ Hoogheden deſen aengaende, ſullen hebben getracteert en-
„ de beſloten. Ende was onderteeckent.

P. Peckius.

DEſe Propoſitie noch dienſelven dach geleſen ſijnde wiert geſtelt in handen van den Heer Prins *Maurits*, om te letten wat daer op ſoude dienen geantwoort tot dien eynde oock de Heeren Gecommitteerde van Hollant het overnamen, om in hare Vergaderingh een advijs daer op te formeren. Deſelve hebben den volgenden dach ingebracht een Concept van antwoort op de gemelde Propoſitie: Verklarende dat haer Ed: Mo: 'tſelve Concept alſo hadden goet gevonden ende hun gelaſt ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: voor hun advijs in te brengen, omme aldaer Gereſumeert ende Geexamineert, ende daer op met ghemeen advijs ghereſolveert te worden, 'tghene voor den meeſten dienſt, maintenement van de *Souvereyne Vryheyt*, *Rechten ende Gerechticheyt van de Vereenighde Provintien* ſoude bevonden worden te behooren. 't Voorſchreve Concept gheleſen ende Ghe-examineert ſijnde hebben d'andere Provintien hare advijſen ende belangen daer op verklaert; loopende al te ſamen daer op dat de Clauſulen van wederom *te Vergaderen onder een Hooft*: ende *onder bekentenis van de natuyrlijck Princen*, ondraechlijck waren; ende met Vigoreuſe Termen behoorden te werden weder-ſproocken.

Den 24. namiddach is ſijn Excellentie Prins Maurits ter Vergadering ghecompareert ende 'tvoorſz Concept van antwoort wederom geleſen ende ghereſumeert ende daer op geconcerteert, gedelibereert ende geadviſeert ende 'tadvijs van ſijn Excellentie gehoort, op alles rijpelijck met alle Conſideratien gelet ſijnde, goet gevonden dat men 'tvoorſchreve Concept volghens de verklaerde advijſen ſoude dreſſeren, ende 'ſanderendaegs vroech ter Klocke ſeven uren daer op wederom Vergaderen omme het gedreſſeerde gereſumeert weſende, de voorſz antwoort eyntlijck te arreſteren.

Den 25. *Sijn Excelentie* volgens Reſolutie van giſteren wederom ter Vergaderinge gecompareert ende gereſumeert ſijnde het Concept van antwoorde opte gedane Propoſitie van den Heer

Heer Cancelier van Brabandt geredreſſeert volgens d'adviſen vande Provintien des voorigen daegs daer op verklaert, is na rijpe deliberatie ende ghedane omvrage de voorſz antwoorde eyntelijck gereſolveert ende gearreſteert, ghelijck deſelve hier nae volcht. Ende deur de Heeren *Boetſeler ende Euſſum* des namiddachs aen den Heer Cancelieris behandicht. Die daer op niet ſonderlings heeft gerepliceert, *als dat hy haer Ho : Mo : dede bedancken voor ſijn goet Logement, accommodement ende Tractement.* Ende alſoo in't aenkomen tot Delff eenige Canaille onderſtonden de ſijnige qualijck te bejegenen met roepen ende ſlijck te werpen; ſoo is deur den Heer *Prince* ende Magiſtraet aldaer in ſijn weder-reyſe tegen ſulcx ordre geſtelt.

De antwoort luyde als volgt.

„ DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ghe-
„ hoort ende geexamineert hebbende de Propoſitie van
„ wegen de Doorluchtichſte Ertſhertogen in Brabant, in haer
„ Ho: Mo: Vergaderinge op den 23. Maert eerſt by monde
„ gedaen, ende daer na by geſchrifte over gegeven, by Heere
„ *Petro Peckio* Ridder, Heere van Bouchoute, Cancelier van
„ Brabant, uyt krachte vande Brieven van Credentie van de
„ Hoochſtgemelte Ertſhertogen, ghedateert binnen Bruſſel
„ den 16. deſer Maent, verklaren dat de *Hoocheyt ende Souve-*
„ *rainiteyt van de Geunieerde Nederlanden ongetwijffelt ende buyten*
„ *diſpute is by hare Ho: Mo: ende de Staten van de reſpective Provin-*
„ *tien*, dat ſy deſelve altijts Religieuſelijck hebben gemainte-
„ neert, tegens alle de gene die deſelve eenichſins in twijffel
„ hebben willen trecken, ofte daer op yet voornemen, ofte
„ deſelve *eenige andere Princen toe-eygenen*, dat ſy dienvolgende
„ oock noyt en hebben willen toeſtaen eenige Tractaten daer
„ by d'ſelve eenichſints in twijffel ſoude moghen ghetrocken
„ werden, daer af ſy expreſſe Verklaringe hebben gedaen, aen

den

„ den Keyſer, Cheur ende Furſten, ende andere Potentaten,
„ Mitſgaders aen de Hoog-Gemelte Ertſhertogen ſelve, dat
„ hare Ho: Mo: Staet *voor eenen Souvereynen*, ende hare Lan-
„ den *voor Vrye Landen* gehouden ende bekent werden, by de
„ grootſte Monarchen, Coningen, Potentaten ende Repu-
„ blijcquen, dewelcke alle in die qualiteyt met hare Ho: Mo:
„ vele ende verſcheydene groote Tractaten ende Alliantien
„ hebben gemaeckt, hebbende 'tſelve oock ſoo verre ſtaende
„ gehouden, dat hare Ho: Mo: noch met de Hooghgemelte
„ Ertſhertogen, nochte met den Coninck van Hiſpagnien, ee-
„ nich Tractaet hebben willen aengaen, voor ende aleer deſel-
„ vemede verklaert, ende daer van Acte gegeven hebben, datſe
„ met hare Ho: Mo: Tracteerden, *als met Vrye Landen ende Pro-*
„ *vincien daer op hy niet en pretendeerden*: Ende dewijle alle het
„ ſelve ſoo klaer als den dach is, ende voor alle de Werelt no-
„ toir ende bekent, ſo komt haer Ho: : Mo: ſeer vreemt voor
„ 'tvoorſz geproponeerde van den Heere *Cancelier Peckio*, voor-
„ gevende dat het meeſte voordeel van deſe Landen daerinne
„ ſoude weſen ghelegen, *dat alle de Provintien wederom ſouden*
„ *Vergaderen in een Lichaem, ende onder een Hooft ende datſe haer lie-*
„ *ten verwilligen tot een goet bequaem ende vaſt verdrach, onder beken-*
„ *teniſſe van de natuyrlijcke Princen. Indien d'ſelve Landen op deſen*
„ *voorſlach ſullen begeeren te treden in Communicatie van Accoord, dat*
„ *d'Ertshertogen in ſulcker voegen ſouden verſtaen tot billicke ende re-*
„ *delijcke Conditien*: Overmits dat den ſelven voorſlach, niet
„ en ſoude konnen dienen, tot verhoedinge ende af-weeringhe
„ van de ſware ende uyterſte inconvenienten, daerinne de Lan-
„ den door den Oorlog wederom ſouden komen te vervallen,
„ daer toe 'tgeproponeerde ſchijnt voorgeſtelt te werden, maer
„ veel eer 'tVyer van Oorloge ſal ontſteecken, om dat het ſel-
„ ve regelrecht gaet tegens de voorſz *bekende Souverainiteyt ende*
„ *Hoogheyt der Landen*, die hare Ho : Mo : tot noch toe ſoo lof-
„ felijcken ende met ſoo ſwaren Oorloghe hebben gemainti-
neert,

„ neert, ende voorts met Godes hulpe totten uyterſten toe te
„ maintineren, met goet ende bloedt, gereſolveert ſijn, ende dat
„ oock de voorſz Propoſitie is *erroneus ende onverdraechlijck* in
„ heuren Staet, treckende in diſpute *deſelve Souverainiteyt* te-
„ ghens de Fundamentale Wetten van deſen Staet. Mits alle
„ 'twelcke hare Ho : Mo : ſo *onverwachte, onrechtmatige, ende on-*
„ *nabuerlijcke Propoſitie* niet en kunnen toeſtaen, als implicerende
„ de een onlijdelijcke *atrociteyt* teghen haren Staet, ende *groote*
„ *oneere* voor alle de Monarchen, Coningen, Potentaten, ende
„ Republijeken, die met deſelve als eenen *Souverainen Staet*
„ hebben getracteert, maer nootſaeckelijck moeten verklaren,
„ gelijck ſy doen mitſdeſen, *dat alle de ghene die by eenige Propoſi-*
„ *tien ofte andere weghen 't Souverain Recht van deſe Landen poghen in*
„ *diſpute te trecken, te inpugneren ofte eenige andere Princen toe te ey-*
„ *genen, ofte yet dat ſulcx ſmaeckt, ghehouden ſullen worden voor inha-*
„ *bil, omme in eenighe Tractaten by hare Ho : Mo : gheadmitteert te*
„ *worden.* 'tWelck ſy den welgemelten Heer *Peckio* voegen tot
„ antwoort, alleenlijck daer by doende, dat de hoogſtgemelte
„ Ertſhertogen uyt de menichvuldige *klachten heur ghedaen ende*
„ *daer op noyt eenige Satisfactie* en is ghevolght, ſeer wel weten
„ hoe haer Ho : Mo: verſtaen dat het Tractaet van Treves by
„ deſelve ende by den Coning van Hiſpagnien *punctuelicken en-*
„ *de Religieuſlicken* ſoude weſen onderhouden. Ghedaen ter
„ Vergaderinge van de Hooghgemelte Heeren Staten Gene-
„ rael, in 's Gravenhage op den 25. Meert 1621. Was geteec-
„ kent, Hend. Ter Coulen vidit. Onder ſtont ter Ordonnan-
„ tie vande Hooghgemelte Heeren Staten Generael. Ende
was ondertekent *C. Aerſſen.* Dit alles onder navolgende ſe-
crete Acte of Reſolutie den ſelven dach genomen.

„ Inde Vergaderinge vande Hoge ende Mogende Heeren Sta-
„ten Generael beneffens het arreſteren vanden antwoorde te
„ geven aenden Heer Cancelier Peckius overwogen weſende
„ datmen uytte Propoſitie vanden ſelven Heere Cancelier Pec-

„ky gewaer werd dat hy ſocht in twijffel te trecken *'trecht van-*
„*de Souverainiteyt der Vereenichde Nederlanden*, ende poogde de-
„ſelve t'induceren om heur te begeven onder den Ertſhertoch
„als of deſelve met eenighen ſchijn (tegen 'tklare recht de Ge-
„neraliteyt ende de tſamentlijcke ende elcke Provintie com-
„peterende) noch eenichſins gehouden waren deſelve Ertſher-
„toch te erkennen voor haren natuyrlijcken Heer; ſoo hebben
„haer Ho : Mo: *eenſtemmich* verſtaen ende gereſolveert, gelijck
„ſy doen by deſen, datmen denſelven *Peckium* tot gene verder
„of ander audientie en ſal admitteren; ten ware ſy te voren aen
„ſijn Furſtlijcke Doorluchtigheyt den Heere Prince van Oran-
„ge volkomentlijck opende 'tgene daer van hy audientie ſou-
„de willen verſoecken: om by haer Ho : Mo: alvooren te de-
„libereren, of voor den dienſt vande Landen oirbaer ware hem
„vorder te hooren, ofte niet, ende daer na daer inne ghedaen te
„worden ſulx als dendienſt vande Lande ſoude vereyſchen.

Den 26. werden ghecommittert een uyt Gelderlant ende een uyt Hollant, omme aen de Heeren *Ambaſſadeurs* van Vranckrijck groot Brittannien ende Denemarck, mitsgaders den *Reſident Suriani* te preſenteren ende behandigen Copie van de Propoſitie ende van de antwoort.

Op ſoodanige Propoſitie ende verſoeck, konde geen ander antwoort of expeditie vallen. Derhalven waſt niet vreemt dat deſelve handeling in ſijne geboorte verſmoorde, ende bykans eer *ge-eyndight* als *begoſt* was. Ick beken nochtans datter oock andere Conſideratien met onderliepen; die deſe beſendinghe van *Peckius* ſoo kort deden ſteuyten. Prins Maurits hadde alreede in't Iaer 1608. by 'tmaken van den verloopenen Treves genoeg getoont ſijn onwille ende af-keerigheyt van 'tBeſtant. Sijn ernſtighe devoiren ſoo by monde als deur Brieven aen de Leden van den Staet, gaven't doen ghenouchſaem te kennen. Nu, na de dempinge van de Remonſtrantſe party, de directie van de Regeeringe geheelijck in handen hebbende wilde niet

toonen

eenige oock de minſte genegentheydt tot den Vrede om verſcheyden redenen : *Eerſtelijck*, om in gheenderleye manieren t'approbeeren de maximen van die den voorighen Treves hadden gedreven ende dien hy doenmaels hadde tegen geſproocken. *Ten tweeden :* om dat ſijn Ampt meeſt Militair ſijnde, het hem eene diſreputatie ſoude geven ſoo hy van Vrede dee ſpreken. *Ten derden* : Om dat ſijn gheſach by Oorloch nootſaeckelijck grooter moſt weſen als by Vrede. *Ten vierden* : Om dat hy de Duytſche ſaecke, die hy ſeer favoriſeerde ende aengheraden hadde, meer goet meende te ſullen doen, wanneer deſe Staet weder brack met Spagnien, als in Vrede blyvende ; ſoude oock in de naeſt verwekenen Somer, als *Spinola* na de Paltz was getrocken met de meeſte macht van Spagnien, veel avantagie hebben konnen winnen op de Spaenſe ; indien het Oorlog ware geweeſt. Alſo hoopte hy nu, deſen Staet in openbaer Oorloch wederom ſtellende, ende tot vermeerdering van Ruyters ende Knechten obligerende, den Spaignaert meer af-breuck ende de Duytſche Proteſterende Princen, inſonderheyt den Coninck van Bohemen ſijn Suſters Sone (dien hy voornamelijck tot de Croon ſeer had gheraden) meer hulpe te ſullen doen : *Ten vijfden*, Die van Zeelant, van hem in regard van 't Lidt vanden Adel, Vliſſingen en Veere ſeer dependerende ende by den Krijgh voor deſen beter varende als by den ſtilſtant, rieden ſeer tot diſcontinuatie van den Treves. *Ten ſeſten:* daer by quam de geheele *Contra-Remonſtrantſe Party* die d'Oorlogh prefereerden, al waſt maer om te condemneren d'inclinatie die de contrarie Party int Iaer 1608. hadde getoont tot de Vrede : ſijnde oock eene gemeene opinie, dat de tweedrachten hier te Lande ſoo int *Politicq* als *Kerckelijck* haer eenichſte oorſpronck ende Voetſel hadden ghenomen uyt de Treves. Volghens ſpreeck-woordt, *Ruſt ick, ſoo roeſt ick.* *Ten ſevenden* : Sijnde oock waer dat deſe Provintien ſoo voor deſen, als namaels by den Oorlogh waren welgheva-

gevaren, Meester van de Zee ende Negotie geweest; werdende de voornaemste soo Adelijcke Borgerlijck als varende Persoonen deur den Oorlog Geimployeert, geavanceert verrijckt, ende gebeneficieert; oock gehouden in seer goede ordre ende Eendracht: Daer toe haer d'uytwendige vreese genoechsaem dwong: ende die gheschapen ende oock bevonden waren in *Rust ende Vrede* te verslappen.

Daer by quam oock ten achtsten het Project of dissein van 'tErigeren der West-Indische Compagnie: waer deur men meende de Coningh van Spagnien te sullen den Hart-ader afsnijden, ende de Ingesetens alhier Verrijcken ende den Staet vergrooten.

Daerom heeft Prins *Maurits* ende de Regeeringe, van hem dependerende, noyt gedachten gekregen om eenich aensoeck te doen tot Continuatie vant Bestant.

d'Ertshertog *Albertus* als out ende van Nabuyren, ende d'Infante een Vrou, waren meer tot sachtmoedigheyt ende *rust* genegen. Hoewel de Spaensche Raedt deur de Conqueesten in Duytslandt ende elders geanimeert, haer groote dinghen oock in Nederlandt (by continuatie van Oorloch) waren inbeeldende; als wetende de gepasseerde *Borgerlijcke twisten* ende disputen alhier in de Religie; die wel verdooft doch niet uytgebluft waren. Sy meenden veel kennis van onsen Staet, geleghentheydt, Finantien, humeuren, situatie der Steden, Forten, Stroomen, Rivieren, ende Havenen geleert te hebben, die sy in de voorgaende Oorlogen hadden geignoreert. Daerom deselve meer genegen tot de Rupture, oorsaecke waren dat *Peckius* wiert ghesonden met soo on-aennemelijcke last ende die men wel konde dencken dat terstont soude werden gherejecteert.

Anders waren redenen genoeg waerom men alhier niet hadde dehooren plotselijck de Handeling af te breken. Of schoon *Peckius* sijn eysch soo ongerijmt maeckte: want in 'tbegin van alle Handelingen ongeschicte *Postulaten* voorkomen: *iniquum petitur*

petitur, ut æquum obtineatur. Ende de Engelſche, ſeght *Philipus de Comines*, plegen in alle haer Vrede-handelinge met Vranckrijck, eerſt altijdt t'eyſchen de geheele Croone van dat Rijck.

Beyde, ſegh ick, ſoo wel de *harde ende onlijdelijcke Propoſitie als de prompte ende moedighe antwoordt*, wierden by vele verre ſiende geacht te ſijn niet ſeer Politijck of wijſlijck gedaen. Om dat, aen d'eene ſijde, de Spaenſche by den voorighen Treves deur verſcheydene Conqueſten veel voordeel hadden ghewonnen, ende by verlenginge van den Treves noch meer mochten hoopen. Daer ſy ter contrarie haer nu in dit koſt-baer Oorloch ſteeckende aen Vranckrijck ſoo wel als aen Engelandt de deure openden ende den wech baenden; om in Italien ende Vlaenderen haer t'attacqueren: wetende inſonderheydt de groote macht ende oude jalouſie van Vranckrijck tegens haer: Gelijc ſy dan binnen weynich tijdt daer na de rupture van Engelandt op den hals kregen, ende na eenige Iaren oock die van Vranckrijck, twelck beyde haer niet ſoude ghebeurt ſijn, ſoo ſy aen de Vereenichde Provintien hadden eerlijcker Conditien van Vrede ghegeven: ghelijck ſy oock daer naer in't Iaer 1648. noch eyndlijck hebben moeten doen.

Aen d'ander ſijde oock haddemen, na d'opinie van vele alhier wel mogen wat meer Temporiſeren, de ſaecke ſlepende houden ende niet ſoo promtelijck verwerpen den Handel van Prolongatie der Treves: al waſt maer alleen geweeſt om oock Vranckrijck ende Engelant in de querelle t'Embarqueren ende aen den dans te krijgen: want beyde was daer veel aen gelegen dat Spagnien mochte worden door deſen Staet gediſtraheert.

Indien dan hare Ho: M: hadden Mine gemaeckt van te luyſteren na de Nieuwe Handeling van Treves: Vranckrijck ende Engelant ſouden van ſelf ſijn gekomen hare Alliantie ende Subſidie aen deſen Staet preſenteren. Maer ſiende dat wy alreede de Handeling hadden af-gebroocken: ſoo lieten ſy Ons achter aen loopen: alſoo dat de beſendinghen aen haer op dat

Subject gedaen terſtont nae 'tuytgaen van den Treves, ſijn niet ſeer vruchtbarich geweeſt. Ia Vranckrijck heeft noyt min genegentheyt getoont aen deſen Staet als des tijdts, houdende ſich eenſdeels noch geoffenſeert over de Procedueren alhier gepleecht tegen de *Remonſtrantſche Party;* anderdeels oock nam de Coninck deſe occaſie (dat ſoo wel Spagnien als deſen Staet deur den Nieuwen Oorloch waren gediſtraheert) in acht, ende viel die vande Gereformeerde Religie (die anders niet alleen uyt deſe Provintien, Maer van Spagnien ſelfs mochten werden Gefavoriſeert) op 'tLijf: haer benemende het meeſtendeel van haer *Places d' Aſſeurance.*

Deſe Staet dan alſoo weder in openbaer Oologh gerakende ende de grootſte Spaenſche ende Ooſtenrijckſche Progreſſen tegen gaende, wiert allencxkens van d'eene ende d'ander daer in geſtijft ende geſterckt.

d'Eerſte, die ſedert het uytgaen van den Treves de Vrientſchap of Verbintenis van deſen Staet liet aenſoecken, was de Koning van Denemarcken: die deur den Rijcx-Cancelier Ulefelt inden Haghe den 14. May met haer Ho: Mo: liet ſluyten dit navolgende.

Procuratie voor de Heeren Gecommitteerden tot voltreckinge vande Alliantie met ſijne Coninckliche Majeſteyt van Denemarcken.

„DE Staten Generael der Vereenichde Nederladen, Allen den genen die deſen ſullen hooren ofte ſien leſen, „ Saluyt. Doen te weten, Alſoo de Doorluchtigſte „ ende Grootmachtighe Coning ende Heere, Heere *Chriſtiaen* de

„ de Vierde tot Denemarcken ende Noorwegen, der Wenden
„ ende Gotten Coning, Hertog tot Sleſwijck, Holſteyn, Stor-
„ marn ende der Ditmarſchen, Grave tot Oldenborgh ende
„ Delmenhorſt &c. Ende wy dienſtigh ende goet gevonden
„ hebben, dat in conformité van den af-ſcheyt tuſſchen Hoog-
„ gedachte ſijne Coninckliche Majeſteyts Af-geſanter Rijcx-
„ Cantzelier ende Raedt den Heere *Iacob Vlefelt* zu Vrup Ampt-
„ man zu Neuburg, ende onſe Gedeputeerden by haer alhier in
„ den Hage op den 14. Mey leſtleden geconcludeerde Trac-
„ taet genomen, beyderſijts Geſanten, wederom by den ande-
„ ren ſouden komen, ende daer toe by Hoochſtgedachte ſijne
„ Coninglijcke Majeſteyt ghedeſigneert is die Stad *Bremen* om
„ van wegens ſekere openghebleven poincten in naerder Han-
„ delinge te treden, tot voltreckinghe van een volkomen ende
„ oprechte Alliantie ende verbinteniſſe, Soo iſt, dat wy ons
„ vertrouwende op de bequaemheyt langhe experientie ende
„ getrouwigheydt van de Edele, Gheſtrenge, Erentfeſte, oock
„ Hoogh-geleerde Heeren, *Reynier Pau*, out Burgemeeſter en-
„ de Raedt der Stad Amſtelredamme, *Marck van Lijcklama* tot
„ Nieholt, Grietman over Stellingwerff, Ooſtende, *Sweer van*
„ *Haerſolte* tot Haerſt, Landt Rentmeeſter Generael van Zal-
„ landt, ende *Gooſen Schaffer* te Uythuyſen ende de Meden Ho-
„ velingh, Raetſheer der Stadt Groeningen, alle Ghecommit-
„ teerde in onſe Vergaderinge, deſelve gecommitteert hebben
„ ende committeren mitſdeſen, om in onſen name ende van on-
„ ſent wegen met die Geſanten van Sijn Con: Majeſteyt van
„ Denemarcken te treden in vorder Handelinghe vande open-
„ blevene Poincten: te beramen, beſluyten ende Arreſteren al-
„ ſodanige Articulen, als ſy met Hoochged: Geſante tot be-
„ vorderinge van een vaſte Sincere ende volkomen verbinte-
„ niſſe ſullen bevinden te behooren, waer toe wy deſelve vol-
„ komen macht ende authoriteyt ſijn gevende midtſdeſen, ge-
„ loovende alle 'tgene wat in deſen by ons voorſz Gheſanten

gehandelt

„ gehandelt ende geconcludeert sal worden, Stede vast ende „ onverbreeckelijck te sullen achtervolgen. Desen 't Oirconde „ hebben wy desen doen Parapheren met onsen grooten Segel „ doen Segelen ende by onsen Greffier doen teeckenen. In „ 's Gravenhage den 9. dach der Maent van Augusti int Iaer „ 1621.

Aggreatie van de Alliantie gemaeckt met sijne Hoogstgemelte Coninckl: Majest. van Denemarcken.

„ DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Al„ len den genen die desen tegenwoordighe sullen sien ofte „ hooren lesen, Saluyt. Doen te weten, Alsoo op den 14. „ May lest-leden deses Iaers 1621. tusschen den Edelen, Ghe„ strengen Heere *Jacob Vlefelt* zu Vrop des Doorluchtigsten en„ de Grootmachtigen Fursten, Coninck ende Heere, Heere „ *Christiaen* de Vierde tot Denemarcken Norwegen &c. Co„ nincks Rijcx Cantselier ende Raet ter eenre, ende onse Ge„ deputeerden ter andere sijde, seeckere Articulen van eene „ sincere ende mutuele Vruntschap, Alliantie, ende Verbondt „ beraempt geslooten ende gearresteert sijn op het welbehagen „ ende aggreatie van Hoochstgedachten sijne Coninckl: Majesteyt ende van ons, gelijck deselve Articulen, hier naer„ volgen.

„ Al dewijle de Doorluchtichste ende Grootmachtige Co„ ninck ende Heere, Heere *Christiaen* de Vierde tot Denemarc„ ken ende Norweghen, der Wenden ende Gotten Coning, „ Hertoge tot Slesw ijg, Holsteyn, Stormarn ende der Ditmar„ schen, Grave tot Oldenburg ende Delmenhorst &c. Ende de „ Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Vereenichde Neder„ landen, van langen tijden herwarts in goede *oprechte ende naebuyr-*

„*huerlijcke Vruntſchap* ende correſpondentie geleeft ende geſtaen „hebben. Soo hebben beyde deelen nu een tijd lang herwarts „conſidererende de *Conſtitutie ende gelegentheyt van de jegenwoor-* „*dige tijden ende ſaecken van de geheele Chriſtenheyt, ende inſonderheyt* „*van 't Intereſſe, ſoo die een aen des anderen Status conſervationem,* „*welſtant, ende proſperiteyt is hebbende, noch naerder by ſich bedacht en-* „*de overwogen, om hun nauwer t'ſamen te doen ende te verbinden*, be- „gerende uyt rechter zele ende Chriſtelijcken voornemen en- „de yver tot het welvaren van 'tgantſche gemeene *Evangeliſche* „*weſen*, ende beyder deelen eygene Staten te Contracteren en- „de verdragen over eene ſincere ende mutuele Vrientſchap, Al- „liantie ende Verbondt, tot conſervatie ende defenſie van hare „Reſpective Staten ende Onderdanen in voegen dat Hoogſtg: „ende Hooghgemelde deelen beyderſijts onlangs na rijpe en- „de ernſtelijcke deliberatie hebben ghegeven laſt ende Com- „miſſie, te weten Hoogſtged: ſijne Coninglijcke Majeſteyt „aen den Edelen, geſtrengen, Heere *Iacob van Vlefelt* zu Vrup, „derſelven Rijcx Cantcelier ende Raedt, oock Amptman tot „Nyborgh, in kracht ſijner overgeleverden Credents-Brief in „dato den 11. February leſtleden ter eenre, ende de Ho: Mo: „Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden de E- „dele, Geſtrenge, Erentfeſte, Wijſe, ſeer Diſcrete Heeren, *Gijſ-* „*bert van Boetſelaer*, Erf-ſchenck des Furſtendoms Cleve, Ampt- „man ende Dijck-Grave tuſſchen Maes ende Wael, *Iacob van* „*Waſſenaer ende Duyvenvoorden*, Heere van Opdam, Heynſbroec „Spierdijck, Suytwijck &c. Luytenant Admirael van Hollant „ende Weſt-Vrieſlandt *Hugo Muys van Holy*, Ridder Bailliu en- „de Dijck-Grave des Lands van Strijen, *Reynier Pauw* out Bur- „gemeeſter ende Raed der Stad Amſterdam, *Iacob Magnus* Rid „der, Heere van Berch-Ambacht, Meliſant, *Areut van Zuylen van* „*Nievelt*, Heere tot Gereſteyn ende Reckop *Marck van Lijckla-* „*ma* tot Nieholt Grietman over Stellingwerff Ooſtende, *Bol-* „*dewijn Sloeth*, Rentmeeſter Generael van de Domeynen des

„Lands van Vollenhove ende der Heerlickheyt Cuynder, en-
„de *Gooſen Schaffer* tot Uythuyſen eñ de Medenhoveling, Raed
„der Stad Groeningen, derſelver Gedeputeerde ende alle me-
„de Gecommitteerde in hare Ho:Mo:Vergaderinge,ter ande-
„re ſijde ten eynde deſelve ſouden moghen confereren, Com-
„municeren ende delibereren over die openinge, ende midde-
„len dienende om voort te ſetten, ende in't werck te ſtellen dit
„*heylſaem goet* werck ende te brenghen tot een goede concluſie,
„tot welcken eynde dan die welgemelte Geſante ende Gede-
„puteerden aen wederſijden om hun in alles ghetrouwelijck te
„quyten; ten leſten over een gekomen ſijnde, gheconcludeert
„ende gearreſteert hebben,op het welbehagen, verbeteringhe,
„modificatie ende aggreatie van Hoogſtgemelte ſijn Coning-
„lijcke Majeſteyt ende Heeren Staten Generael deſe naervol-
„gende Poincten ende Articulen.

I.

Dat een eeuwige goede Vrede,eenigheyt, correſpondentie,
„ende Vrientſchap tuſſchen den Doorluchtigſtē, Grootmach-
„tigen Coning in Denemarcken ende Norwegen &c. ende de
„Ho: Mo: Heeren Staten Generael der loffelijcke Geunieer-
„de Provintien in Nederlant ende alle hare Landen ende On-
„derſaten *preſentes & futuros*,te Water,ende Lande oprechtich,
„ſonder alle geferhde ofte archliſt ſijn ende blyven ſal,

II.

Die ſullen eenes anderen beſte,heyl ende welvaert ghetrou-
„welijck meenen,willen ende ſoecken, ende daer toe met raed
„ende daed helpen, ende bevorderinghe doen by alle voorval-
„lende occaſien.

III.

Sy ſullen niets,oft ſelveſt ofte door yemant heymelijck,ofte
„openbaer Tracteren, Handelen doen ofte bewilligen, *dat den*
„*anderen deel gevaerlijck ſchadelijck ofte in eeniger maten prejudicier-*
„*lijck ſijn kan*, dan veel meer alle ſulcke raed, intentien, aenſla-

gen

„gen ende wercken, ſoo van yemand, hy ſy oock wie hy ſijn „mach tot gevaer ſchade ende nadeel gepractiſeert ende voor- „genomen werden mogen by tijde, ſoo haeſt men dat ſal mo- „gen ervaren, een deel den anderen openbaren ende met allen „vlijt verhinderen ende afweeren.

IV.

„ Die ſullen in geener maten heymelijck ofte opentlijck, „met raedt ofte daet een deel des anderen Vyanden, ſy ſijn oock „wie ſy ſijn konnen ofte mogen, die ſijne Hoochſtged: Maje- „ſteyt mitsgaders de Ho : Mo : Heeren Staten Generael reſ- „pectivelijck te Water ofte te Lande openbaer Oorloch ofte „dadelijcke Vyantſchap ſullen aen doen, *in heure Rijcken ofte „Landen, met Volck, Schepen, Gelt, Proviant, munition, of in eenige an- „dere manieren helpen ofte ſtercken*, oock niet toelaten dat eene, „ofte anderdeels Vyanden, eenige hulpe ofte aſſiſtentie Pu- „blice ofte Privatim in hare Landen ende ghebieden bekomen „mogen, dan ſal veel meer in ſulcke gelegentheyt een deel den „anderen tot een goedt eynde, ende uytganck raden ende hel- „pen.

V.

„ Sy ſullen geene verbinteniſſen, Liguen ofte Tractaten ma- „ken ofte urgeeren met yemant *jegen elckander*, ſoo tot eenige „ſuſpitie, Prejuditie gevaer oft naedeel ſijn kan; ende of te voo- „ren eenige Verbonteniſſen ofte Tractaet met yemant anders „geſlooten ende gemaeckt ſijn mochten, ofte hier na gemaeckt „werden mogen, ſo ſullen alle ſulcke Verbinteniſſen, en Trac- „taten *geenen deel tot Prejuditie*, gevaer, *ſchade ofte naedeel ſijn, ofte „gereycken*, dan ſy ſullen in alle manieren een oprechte, vaſte, „volcomene goede Vrintſchap ende Nabuyrſchap ſonder ee- „nich miſtrouwen ende archliſt getrouwelijck onderhouden, „ſal oock in kracht deſes Tractaets verſtaen worden, dat die „Verbonteniſſen, ſoo tuſſchen der Coninglijcke Majeſteyt van „Denemarcken, Nagebuyren ende de Ho: Mo: Heeren Staten

„Generael voor deſen gemaeckt, ingegaen ende geſlooten ſijn,
„inſonderheyt Anno 1613. ende etlijcke naervolgende Iaren,
„of oock hier na geſlooten werden mogen, ſullen noch mogen
„in gener manieren noch wegen Prejudicieren ſijne Coning-
„lijcke Majeſteyt ende de Kroone Denemarcken in hare rech-
„ten Vryheyden, Hoocheyden, ende Regalien te Lande ende
„te Water in de Ooſt-Zee, Mari Balthico ofte Noort-Zee, of-
„te eenighe andere ſijne Coninckliycke Majeſteyts gerechtic-
„heyt ende Hoocheyt.

VI.

„ Of yemant van beyderdeelen Onderdanen ofte onderſaten
„ſich eenigen maten ende billijcker wijſe te beſwaren ende te
„klagen hebben mochte, alſdan ſullen alle ſulcke ſaecken ende
„beſwaerniſſen door ordentlijck recht Tracteert ende uytge-
„voert worden, ende ſal van beyde deelen, goede Iuſtitie ad-
„miniſtreert worden, gelijck eens ydern Ingeboornen ende
„Onderdanen, ende ſal doch daer door de goede Vruntſchap
„in allen onverbreeckelijck ende onverſeert ſijn ende blijven.

VII.

„ Deſe alliantie ofte Tractaet ſal niet opheven ofte in eeniger
„manieren Prejudicieren, ofte nadeelich weſen die Alliancien
„ende Tractaten, ſoo beyde deelen voor deſen met andere Po-
„tentaten, Princen, Republijcquen ende Communiteiten ge-
„ſloten opgericht, ende ingegaen hebben, ſullende deſelve in
„heur geheel ende volle weerde blijven, *ſalvo tamen præſenti*
„*fœdere.*

VIII.

„ Ende ſal dit Tractaet ofte Verbont behoorlijck geconfir-
„meert ende geaggreert worden, door ſijne Hoochſtged: Ma-
„jeſteyt ende die Ho: Mo: Heeren Staten Generael voor-
„noemt, in den tijt van drie Maenden, ofte ſoo veel eer, als 'tſel-
„ve ſal konnen geſchieden, ende ſullen beyde deelen metten
„eerſten op tijd ende plaetſe, ſoo ende daer ſijne Hooghſtged:

Maje-

„Majeſteyt believen ſal met een ander in nader Communica-
„tie, ende Handel treden, omme te weten met *wat macht ende*
„*middelen* de parthijen malkanderen ſullen moeten aſſiſteren, ſo
„wanneer d'een of d'ander met openbaer Oorlog in ſijne Rijc-
„ken ofte Landen aenghevochten werden, ende op de forme,
„maniere ende quantiteyt van dien, als mede van den tijdt op
„dewelcke deſelve beginnen ende aenvanghen ſal loop te ne-
„men, gelijck oock van de reſtitutie van dien, of deſelve be-
„hooren ſal te gheſchieden ende hoe verre. Ende alſoo in de
„Conferentie vermaen is gedaen, van *eenige Havenen* daer men
„niet ghewoon en ſoude ſijn te handelen, ſal in de voorſz by-
„een-komſte mede getracteert werden, omme deſelve ten we-
„derſijden uyt te drucken, ende daer af voorts te moghen ver-
„dragen, ſulcx als ten meeſten beſten van beyde de parthijen
„bevonden ſal werden te behooren, ſullende oock mede in de
„voornoemde by-een-komſte naerder Communicatie ende
„Handel vallen over de *Navigatien ende Traffiquen inde Ooſt ende*
„*Weſt-Jndien*, daer van de wel-ghemelte Heer Geſante mede
„melding heeft gedaen, op welcken allen getracht ſal worden
„by beyde deelen behoorlijcke ſatisfactie ende contentement
„elckanderen te geven is't doenlijck.

Aldus gedaen, geſloten ende geaccordeert by ons ondergeſchreven, geteeckent. In 's Gravenhage op den 14. Mey in den Iare 1621.

Soo is't dat wy de voorſz Articulen ende Tractaet van Al-
„liantie goet ende aengenaem houdende, 't ſelve geaggreert en-
„de geconfirmeert hebbē, aggreeren ende confirmeren mitſde-
„ſen, belovende 't ſelve te ſullen achtervolgen, naerkomen ende
„onderhouden, ſonder daer tegens te doen eenige Contraven-
„tie directelick of indirectelick in wat manieren het oock ſou-
„de mogen weſen, des tot oirconde hebben wy deſe vereeni-
„gings Notul met aenhanginge van onſen grooten Zegel, de

„gewoonlijcke Paraphure, mitſgaders onderteeckeninge van „onſen Griffier doen beveſtigen. Ghedaen in onſe Vergade„ringe in 's Gravenhage op den 9. Auguſti 1621.

't Volghende Iaer liet deſghelijcx de Chur-Furſt van Brandenburgh deur den Graef van Swartenbergh met haer Hoogh Mog: maecken dit navolghende Tractaet in den Haghe den 10. Marty 2622. Ende daer na Anno 1624. den 23. October deur den ſelven Graef.

TRACTAET
Gemaeckt met den Chur-Furſt van Brandenburgh.

„DE Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, Al„len den geenen die deſen jeghenwoordigen ſullen ſien „ofte hooren leſen, Saluyt. Doen te weten, Alſoo „tuſſchen des Doorluchtighſten ende Hoochgeboornen Fur„ſten ende Heeren, Heeren *George Wilhelm*, Marck-Grave van „Brandenburgh des Heyligen Roomſchen Rijcx Ertz-Came„rer ende Chur-Furſt, in Pruyſſen tot Cleve, Gulick, Berghe, „Hertoch &c. Geheyme Raed, over Camerer ende Geſante „den welgeboren Heere, *Adam* Graef tot Swartſenburgh Hee„re tot Hoogenlantſbergh ende Gimborn, Ridder van de Co„ninglicke Ordre van S^t. Michiel in Vranckrijck, ter eenre, en„de onſe Gecommitteerden ter andere ſijde, op den 10 Marty „leſtleden ſeecker Accoord van naerder *Alliantie* ende Verbin„teniſſe op't welbehaghen ende Ratificatie, van beyder ſijdts „Heeren principalen, is beraemt ende geſloten, luydende 't ſel„ve Accoord van woorde te woorde als volght.

Alſoo vele Iaren herwaerts tuſſchen den Doorluchtighſten „Chur-Furſtelijcken Huyſe *Brandenburgh*, ende de Hog: Mog: „Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden goe„de ende Vertroude Alliantie, Vrientſchap: Correſpondentie ende

„ende Nabuyrſchap is onderhouden geweeſt, die haer ſoo ver-
„re heeft gheſtreckt, dat Hoochged: Heeren Staten Generael
„naer dootlijcken afgang wijlen des Doorluchtichſten Hoog-
„geboren Furſten ende Heeren, Heere *Johans Wilhelms*, Herto-
„gen tot Cleve, Gulich, Berg, Grave van der Marck ende Ra-
„venſberg, Heeren tot Ravenſteyn, &c. Hen gevoeght hebben
„met haer Coninglijcke Majeſteyten van Vranckrijck ende
„Groot Brittagnien ende andere Chur ende Furſten om den
„Heere Chur-Furſt van Brandenborgh met den Furſten van
„Nieuborgh te mainteneren ende defenderen in haer geappre-
„hendeerde poſſeſſie, van de voorſz Furſtendommen ende Lan-
„den by Hoochged: Heere Iohan Wilhelm nagelaten, tot dat
„gedecideert ofte verdraghen ſoude weſen, aen wie de voorſz
„Furſtendommen ende Landen naer rechte in eygendommen
„ſijn vervallen, waerinne alſo deur verſcheyden oneroorte in-
„cidenten tot noch toe niet en heeft konnen werden gediſpo-
„neert, in vervolge van de verdraghen tuſſchen hare Hoogſtg:
„ende Hoochged: Chur-Furſtlijcke Doorluchtigheden ende
„F.F.G.G. dieſaengaende opgerecht, maer dat eenige plaetſen
„ſedert ſijn inghenomen ende gheoccupeert by Vreemde, die
„niet en ſijn verſocht geweeſt, om te mainteneren die Hoogſt
„ende Hoochged: Chur ende Furſten in haer voor aengeroer-
„de Poſſeſſie, ende dat die Doorluchtigſte ende Hoogſtgebo-
„ren Furſte ende Heere Heere *George Wilhelm* Marck-Graef tot
„Brandenborch, des Heyligen Roomſchen Rijcx Erts-Came-
„rer ende Chur-Furſt, in Pruyſſen, tot Cleve, Gulich, Berghe,
„Hartogh &c. Door der ſelver gheheymden Raed ende Over
„Camer-Heerē den Welgeboren Heere, *Adam Grave tot Swart-*
„*ſenborgh*, Heere tot Hooghenlantſbergh, ende Gimborn, des
„Coninglijcken Ordens in Vranckrijck S^t. Michalis Riddern
„&c. Om te voorkomen dierghelijcke occupatien, ende tot
„conſervatie van ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyts
„*kunthaer recht* heeft doen verdragen een Handelinge van naer-

der

„der *Alliantie* ende Verbinteniſſe, de voornoemde *Furſtendommen* „*ende Landenſpecialijck beroerende*, tuſſen ſijn Chur-Furſtel: Doorl: „tigheyt ende de Hooghgemelte Heeren Staten Generael, de- „welcke daerinne, om verder te continueren goede Vrient- „ſchap, correſpondentie, ende Nabuerſchap bewilligt hebben, „Soo iſt, dat by den welgemelte Heere Grave van Swartſen- „burg ende de Gedeputeerden van hare Ho: Mo: aen het eyn- „de van deſen genomineert, beraemt ende opgeſtelt ſijn de na- „volgende Articulen ende Conditien op het welbehagen ende „Ratificatie van beyderſijds Heeren Principalen, die daer van „d'een aen d'ander beſegelde Acte in behoorlijcke forme ſul- „len ſeynden binnen den tijd van drie Maenden na dato deſes.

I.

Eerſtelijck dat deſe Verbinteniſſe ofte Alliantie alleenlijck „*Defenſif* ſal weſen, om ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigh: „te helpen defenderen in ſijnen kuntbaren Rechte totte Lan- „den van *Cleve, Gulich, Berge, Marck, Ravensbergh ende Ravenſteyn* „met haren appendentien, ten eynde deſelve daer van niet ver- „drongen nochte verſtooten werden.

II.

Sonder dat hare Ho: Mo: eenighſints hier mede verſtaen te „willen *voorgrijpen* alſulcke defenſie, als de Hooghſtghedachte „Coninglijcke Majeſteyten van Vranckrijck ende Groot Bri- „tagnien den Chur-Furſtelijcken Huyſe Brandenburgh ende „Phaltz-Graven Huyſe Nieuburg t'ſamen ofte elcks byſonder „belooft moghen hebben, vertrouwende dat hare Majeſteyten „deſelve defenſie ſullen laten volghen tot recouvrement van't „Recht ende Landen daer af ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluch- „tigheyt jegenwoordigh voor een goet deel is, ende wert ver- „drongen.

III.

Dat deſe Alliantie duyren ſal tot dat ſijn Chur-Furſtelijcke „Doorluchtigheyt in't volle beſit van deſſelfs goede Recht tot de

„de voorſz Landen ſal weſen gekomen, de ſaken verdragen, „ofte dat deſelve mette pretendenten anderſints vergeleken ſal „weſen.

IV.

Ende by aldien ſulcx by ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluch- „ticheyts leven niet en konde geſchieden dat dan deſe Allian- „tie op ſijne *Succeſſeurs* mede ſtrecken ſal.

V.

Oock by aldien yemant eenige plaetſen die ſijn Churfurſt- „lijcke Doorluchticheyt nu jegenwoordich in de voorſz Lan- „den beſit, Vyantlijck ſoude willen aentaſten, dat haer Ho: „Mo: in ſulcken geval 't ſelve ſullen helpen afweeren met ſulc- „ken macht, *als heuren Staet als dan ſal kunnen lijden.*

VI.

Ende ſullen haer Ho: Mo: ſijne Churfurſtlijcke Doorluch- „ticheyt alle behulp doen, ten eynde by gebeurlijcke maniere „van doen de *Contributien, Schattingen, gemene middelen ende ande-* „*re oplagen naer eyſch van ſaken mogen werden aengeſlagen ingevoert* „*ende opgeheven in de voorſz Landen van Cleve, Gulich, Berge, Marck,* „*Ravenſteyn,* ende die daer van mogen dependeren, ſoo lange „'t voorſz onderhout van Crijſch-Volck ſal moeten werden „gedaen.

VII.

Daer teghen ſijn Churfurſtlijcke Doorluchticheyt in den „dienſt vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael ſal onderhou- „den ende betalen *een Regiment Voet-Knechten van duyſent mannen,* „verdeelt in acht Compagnien: de Colonelle van *hondert ſeſtich* „ende de andere ſeven Compagnien van *hondert twintich* kop- „pen, ende *ſoo veel meer* als uyt de voorverhaelde Contributien, „Schattingē gemeene middelen, ende andere oplagen, diemen „ſal konnen ofte mogen omſlaen, invoeren ofte opſetten, on- „derhouden ſullen konnen werden, op ſoodanige ſoldije ende „voet van betalinge ende Wapeninge, als haer Ho: Mo: van

„tijt tot tijt haer Crijſch-Volck ſullen betalen ende wapenen,
„ende dat ſoo lange deſe Alliantie ſal duyren.

VIII.

Ende daer en boven onderhouden voor den tijt van een jaer „ingaende metten dato deſes *noch vijf hondert Mannen*, onder de „vooſz *acht* Compagnien: te weten onder de Compagnie Co- „lonelle *ſes ende 'tſeſtich* Hoofden, ende onder elcke van de an- „dere ſeven Compagnien: *twee ende 'tſeſtich hoofden* daer onder „ſullen weſen eenen Sergeant ende Tambourijn.

IX.

Wel verſtaende, dat goede ende ſulcke ordre ſal werden ge- „ſtelt, daer mede klaerlijck blijcken moge, dat de voorſz *Con- „tributien, Schattingen, gemeene middelen ende nadere oplagen* tot „gene andere ſaken en werden gediverteert, maer alleenlijck „bekoſt tot onderhout vant Crijſch-Volck, ſoo vooren is „verhaelt.

X.

Gelijck dan hare Ho: Mo: ſoo veel haren Staet eenichſints „lijden kan, alle vlijt ſullen helpen aenwenden, dat ſijne Chur- „Furſtelijcke Dootluchtigheyt *de helft* van alle Domeinen en- „de incompſten van alle ende yder Rentmeeſterien, in allen „den voorſz Landerijen levert ende gene Ambtlieden ofte „comptable Officieren tot hare bedieningen toegelaten ſullen „worden, dan die met believen van Sijn Chur-Furſtelijcke „Doorluchtigheyt ſijn aengenomen.

XI.

Dat d'Ingeſetenen ofte gehoorige onder d'eene ofte d'an- „dere van de Heeren Contrahenten niet en ſullen vermogen „eenige *Actien te koopen* ofte over te nemen, omme die tot laſte „van de Onderſaten van de andere parthije anders als met ge- „beurlijcken rechte in te vorderen, ter plaetſe daer des naer „rechten behoort, op peyne van nulliteyt van deſelve koopen: „ende ſullen geen van beyde de Partijen toeſtaen, dat eenich

gewelt,

„*gewelt, bedrieginge, ofte repreſalien* daer toe ofte anderſints wer-
„den gebruyckt, ofte den Cours vande ordinaris Iuſtitie ver-
„hindert.

XII.

Ende by aldien daer over ofte omme eenige andere ſaken
„eenige meerdere miſverſtanden tuſſchen beyderſijts Onder-
„ſaten mochten komen te rijſen, ſoo ſullen tot naerder beje-
„geninge van dien van elcke ſijde verkooren ende gecommit-
„teert worden *drie Perſoonen van aenſien*, om deſelve af te han-
„delen ende wech te nemen met Vruntlijcke accommodatie
„ofte meerderheyt van advijſen: ende indien ſy daerinne met
„malkanderen niet en konnen over een komen, ſullen 'tſa-
„mentlick verkieſen eenen *ſuperarbiter*, ende dan by uytſpraeck
„des meederendeels deſelve decideren, 'twelck dan vaſt ende
„ſteedt blijven ſal ende by beyde parthijen moeten gevolcht
„worden.

XIII.

Dat de Landen van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtig-
„heyt, ſoo *veel eenichſints doenlijck*, verſchoont ſullen worden
„voor *doortochten, inlegeringen ende inquartieringe* van't Crijſch-
„Volck.

XIIII

Ende als eenige nootlijcke inlegeringe aldaer ſoude moeten
„geſchieden, dat daer inne gehouden ſal werden *goede Ordre en-*
„*de diſcipline*, gelijck haer Ho: Mo: in heure eygen Landen ge-
„woon ſijn te doen, ende te onderhouden.

XV.

Ende by aldien eenige Soldaten tegen deſelve Ordre ende
„buyten deſelve diſcipline eenige overlaſt komen te doen,
„ſullen daer over geſtraft worden naer behooren.

XVI.

Soo wanneer ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt tot
„Vreedſamich beſit van de voorſz Landen geraeckt te komen,

„'tſy *by rechte, by recuperatie, ofte by Tractate*, ofte dat deſelve om „eenige Conſideratie ſijn recht tot deſelve quamen te cederen, „ſoo ſal deſe Alliantie ſoo verre kracht houden, dat ſijn Chur- „Furſteliicke Doorluchtigheyt ende ſijne Succeſſeuren ver- „bonden ſullen blijven noch twintigh Iaren langh daer na „'tonderhouden ende betalen, op den voet als vooren *drie duy- „ſent Mannen* onder twee Regimenten: dan indien deſelve ſij- „ne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt mette pretendenten „quamen te verdraghen, om te houden een gedeelte van de „Landen voornoemt, ſal nopende dit onderhout ghevolcht „werden, die proportie van die ſelve Landen, die ſijn Chur- „Furſtelijcke Doorluchtigheyt als dan ſal behouden.

XVII.

Indien de Heeren Staten Generael naer tijt, gelegentheyt „ende Redenen goetvinden aen te taſten eenige plaetſe vande „Landen van Cleef, Gulick, Berg &c. Die ſijn Chur-Furſte- „lijcke Doorluchtigheyt nu niet machtich en is om deſelve te „recupereren ten behoeve van ſijn Hoogſtged: Chur-Furſte- „lijcke Doorluchtigheyt dat haer Ho: Mo: deſelve ſullen mo- „gen doen *met haer eygen Crijſch-Volck alleen*, ſonder eenigh toe- „doen van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt.

XVIII.

Doch dat ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheydt daer „tegen gehouden ende verbonden ſal weſen aen de Hoogſtg: „Heeren Staten Generael *te reſtitueren een gerechte derde part* van „alle de extraordinaris koſten van de Belegeringen daer voren „te doen, boven de ordinare betalinge van het Volck van Oor- „loge te voet ende te Paerde, dewelcke in deſelve extraordina- „ris koſten niet en ſal werden gerekent, maer by hare Ho: Mo: „alleen gedragen.

Aldus gedaen onder Signature ende pitſchaften van de re- „ſpective Heeren Afgeſante ende Gecommitteerden hier on- „der genoemt. In 's Gravenhage den 10. Marty Stilo Novo.

Anno

„Anno 1622. was onderteykent, *Adam Graef zu Swartsenburgh*, „*Gijsbert van Vnd zu Boetselaer*, *Nicolaes van Bouchorst*, *H. Muys* „*van Holy*, *Albertus Joachimi* ende gecachetteert mette voorsz „Heeren Cachetten in rooden Lacke.

Soo ist, dat wy 'tvoorsz Accoord van naerder Alliantie ende „verbinteniſſe, gesien, geexamineert ende overwogen hebben- „de, 'tselve na rijpe deliberatie geapprobeert, geratificeert ende „geconfirmeert hebben, approberen, ratificerē, ende confirme- „ren mitsdesen, beloven ter goeder trouwen voor ons ende „onse nakomelingen 'tselve in allen haren poincten clausulen „ēn Articulen Stede ende vast te houden, sonder daer tegens di- „rectelijck of indirectelijck yetwes te doen ofte geschieden te „laten, des tē oirconde hebben wy dese Verbinteniſſe doen Pa- „rapheren ende met aenhanginge van onsen grooten Zegel en- „de onderteeckeninge van onsen Griffier beveſtiget, gedaen in „'s Gravenhage op den 4. Iuny 1622.

Naerder verklaringe van den Grave van Swartsenbergh, op de voorsz Alliantie.

„NAchdem die Hoch vnd Mogende Herren Generael Sta- „ten bey mir unterbenanten verscheyden malen anregung „thun lassen das in dero vnterm dato den 10. Martij dieses „yetslauffenden jars, zwisschen mir als Abgesanten des Durch- „leuchtigsten Furſten vnd Herren, Herren Georg Wilhelm, „Marckgrafen zu Brandenburgh, des Heyligen Rom: Reichs „Erts-Camme er vnd Churfurſt in Preussen zu Cleve, Gulich, „Bergh, Hertzogen &c. meines Gnedichsten Herren vnd Ihrer „Hoch Mogend. Deputirten vff ratification, berampten Arti- „culen von Alliantie versehen vnd excipirt werden solten an- „dere alliantsen oder Verbinteniſſen die etwa mit Ihrer Chur- „Furſtl. Durchl. oder derselben Herren Vatter Hoochlobli- „cher gedechtnus allein, oder mit den semtlichen Vnirten Chur

„vnd Furſten inſgeſamt aufgerichtet ſein mochten: die weil ich „dan darauf von Hoochſtgem: meinnem Gnedigſten Chur- „Furſten vnd Herren nicht Inſtruiret, auch dieſe voorgedachte „vnterm dato den 10. Marty aufgerichtete Articulen von Al- „liants nicht weiter ſich erſtrecken, als auf die *Cleviſche vnd Gu- „lichſche Landen allein*: Soo hab ick Hochged: Herren Gene- „rael Staten erſucht vnd gebeten, davon kein meldung zu thun, „ſondern allen anderen Alliantien vnd Verbinteniſſen, ſoo „etwa voorhin ergangen oder aufgerichtet, Ihrem werth ab- „ſonderlich zu halten vnd verbleiben zu laſſen, mit dem ver- „ſprechen das diſe itzige Articulen von Alliantz Ihren Hogh „Mogent. derenthalben zu keinen *Prejudicio* angezoghen „werden, ſondern deroſelben pretenſion in Ihrem wehrt ver- „bleiben ſolle, gleich wie ſy geweſen vor den vnterm dato den „*zehenden Marty* aufgerichteten Articulen von Alliants, die „weil dan Ihre Hoch Mogent. dar mit zufrieden geweſen, ſo „habe ick dieſe atteſtation dar uber zu mehrer kumftiger nach- „richtung geben ſollen. So geſchehen in 't Gravenhage den „10. Marty Anno 1622.

Was geteyckent,

Adam Graff zu Swartſenburgh.

Hier na volght het Tractaet van 't Iaer 1624.

Accoord met den Grave van Swartſenburgh als Afgeſante van den Chur-Furſt van Brandenburgh gemaeckt.

„ALſo naer dat in den Iare 1622. opgerecht was ſeker Ac- „coort van naerder Alliantie tuſſchen dē Doorluchtigſten „ende Hoochgeboren Furſt ende Heer *George Wilhelm* Marck-

grave

„grave tot Brandenborgh ende Chur-Furſt ter eenre, ende de „Hooge ende Mogende Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ter andere ſiden, eenige diſputen gevallen ſijn, daer deur de gehoopte vrucht van de voorſz Alliantie „tot noch toe in velen deelen is naergebleven, ende dat daer „aen ſonderlinge veel gelegen is, tot onderhoudinge van alle „goet ende vaſt vertrouwen tuſſchen Hoochſtged: ſijne Chur-„Furſtelijcke Doorluchtigheyt ende hare Ho : Mo : dat de „voorſz diſputen wech genomen, ende ten wederſijden de ge-„wenſchte effecten genoten mogen werden, mitsgaders dat „ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt van ſijnen Kundt-„baren rechte tot der Landen van Gulich, Cleve &c. ende 'tge-„niet van dien niet langer werde verdrongen ende dat de mid-„delen van Contributien die naer luyt de voorſz Alliantie „voor deſen opgeſtelt ſijn, niet verwaerlooſt, nochte de On-„derdanen van ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt in de „voorſz Furſtendommen, ende andere daer toe gehorige Lan-„den, met gene al te laſtige middelen van executie beſwaert en „werden, ende echter het Volck van Oorloge in dienſte werde „onderhouden, gelijck in de voorſz Alliantie is verſproocken, „daer op verſcheyden Conferentien ſijn gehouden ; Als eer-„ſtelijck tot Emmerich, ende daer naer weder tuſſchen den „Heere van *Winterſeld*, als ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluch-„tigheyts Afgeſante, ende die Heeren Gecommitteerde van „haer Ho : Mo : hier in 's Gravenhage ende Ged : Heere van „*Winterfelt* by geſchrifte ſijn mede gegeven geweeſt ſeeckere „Puncten ende Articulen, om vertoont te werden aen Hooft-„ged : ſijne Chur-Furſtelijck Doorluchtigheyt die deſelve in „ſijnen Rade geexamineert hebbende, afgeſonden heeft den „welgeboornen Heere *Adam* Grave tho Swartſenburgh Heere „tot Hohenlansberch ende Gimborn, Ridder des Ordens St. „Michaelis in Vranckrijck &c. ſijne Chur-Furſtelijcke Door-„luchtigheyt geheymſte Raet ende over Kamer-Heer, geau-

thoriſeert

„thoriſeert ende volkomentlijck gheinſtrueert, om over de „voorſz Poincten ende Articulen naerder met Hooghgedachte „Heeren Staten Generael te Handelen ende te beſluyten, So „iſt, dat na verſcheyde Communicatien ende onderhandelingē „gepleeght tuſſchen welged: Heere Grave ter eenre, ende de „Heeren *Nicolaes vander Bouckhorſt* Heere van Noortwijck Bail„liou ende Dijck-Graef van Rhijn-Landt, *Albert Ioachimi* Rid„der, Heere tot Ooſtende in Oedekenſkercke, *Rienck van Bur„mania* Grietman van Ferwerderadeel, *Sweer van Haerſolte tot „Haerſt*, Land-Rentmeeſter van Sallandt, *Goeſſen Schaffer* tho „Uythuyſen ende de Meden Hovelinck, ende *Ioris de Bye* Heer „van Albrantſweert, Treſorier Generael van de Vereenichde „Nederlanden, t'ſamen Gecommitteerden van de Heeren Sta„ten Generael ter ander ſijde, om te continueren alle goet ver„trouwen tuſſchē Hoogſtged: ſijne Chur-Furſtelijcke Doorl: „ende hare Hog: Mog: ende te komen tot beter effect van de „voorſz Alliantie by forme van naerder verklaringe, ende ex„plicatie geaccordeert ſijn tuſſchen den wel-gheboren Heere „Grave, van wegen ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt „van Brandenburgh, ende haer Ho: Mo: de Puncten hier naer „volgende.

I.

Ende eerſtelijck hebben haer Ho: Mo: verklaert, gelijck ſy „verklaren mitſdeſen, dat ſy continuerende in hare voorige ge„negentheyt, om van hare ſijde te preſteren alle het gene daer „toe deſelve uyt krachte van de meerghemelde Alliantie ver„bonden ſijn, ende inſonderheyt om te voldoen den inhouden „van de 6. *ende* 10. *Articule*, ſullen helpen te wege brengen, ſo „veel eenichſins in hun is, dat ſijne Chur-Furſtelijcke Door„luchtigheyt de Vruchtbare effecten daer van mach genieten, „ende *aen deſelve alle moghelijcke aſſiſtentie doen, naer dat de ghele„gentheydt van tijdt tot tijdt ſal toedragen*, dat de Contributien by „ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt naer luyt van de

Alli-

„Alliantie,uyt geſchreven ende noch uyt te ſchrijven,als mede „deſſelfs portie inde Domeinen vande Landen van Cleve Gu- „lich &c. met dat daer aenkleeft,ende in den voorſz 10. Arti- „cule meer is verhaelt, ge-effectueert ende op ſijne Chur-Fur- „ſtelijcke Doorluchtigheyts Naem mogen werden gheinnet, „niet tegenſtaende de Acte van Neutraliteyt, onlangs aen dien „van Gulich, Cleeff, Bergh ende aengehoorige Landen ver- „nieuwt, die haer tot het ghene dat ſijn Chur-Furſtelijcke „Doorluchticheyt aengaet niet en kan ſtrecken, ghelijck toe- „komende gene Neutraliteyten, Pas, ofte Salvegarden, ſoo „hier aen verhinderlijck mochten ſijn,den voorſz Landen, ofte „derſelver Onderdanen met gedeelt ſullen werden.

II.

Ten tweeden. om wech te leggen ende te accommoderen de „diſputen ende differenten gemoveert op het voldoen van het „9. Artikel vande voorſz Alliantie, ende op het *beleydt, ende de „Adminiſtratie van de Contributien*, ende dat daer van depen- „deert,is verſproocken dat van wegen ſijne Chur-Furſtelijcke „Doorluchtigheyt aengeſtelt ſullen werden twee Ontfangers, „wel gequalificeerde perſoonen, dewelcke d'executien bevor- „deren, de inkomende Penningen ontfangen ende weder uyt- „geven ſullen, ende hen gedragen in hare Ampten, gelijck hen „in ſeeckere Inſtructie, waer van Welged : Heere Grave van „Swartſenburgh hare Ho : Mo : een gelijckluydende geteyc- „kende Copie toegeſtelt, bevolen ſal worden ; op welcke In- „ſtructie ſy oock ſullen beedicht,ende ſulcx alſoo geſchiet ſijn- „de,haer Ho:Mo : dat ſelve te kennen gegeven werden,ſonder „dat de Ontfangers van den gedachten Eedt ontſlagen ſullen „mogen werden,ſonder voorgaende wetenſchap van hare Ho: „Mo :. Ende ſullen daer en boven uyt ſijne Chur-Furſtelijcke „Doorluchtigheyts Gulich ende Cleviſche Regeeringe twee „Raden gedeputeert, ofte gecommitteert werden, om die in- „ſpectie ende directie te hebben, over de Ontfangers ende het

„geheele werck van de Contributien, aen dewelcke d'Ontfan-
„gers ſich t'allen tijden, ende als het van nooden ſal weſen, hen
„ſullen mogen addreſſeren, tot beter beleyt ende uytvoeringe
„van hare Commiſſien. Welcke twee directoré verſorgen ſul-
„len, dat aen Hoochged: Heeren Staten Generael alle maent
„gelevert ende behandicht werde eenen pertinenten ende op-
„rechten Staet vanden ontſangh ende uytgeef van de voorſz
„Contributien, ende dat daer van dependeert, onderteyckent
„by den Ontfanger, ende alle Iaer een beſtendige Reeckeninge
„vanden geheelen ontfangh ende uytgeef van de voorgeroerde
„Ontfangers ingeſtelt op den voet ende naer het formulier be-
„grepen in haer Inſtructie.

III.

Item, dat het Volck van Oorloge, dat in dienſte wert gehou-
„den, kracht ende luyt de voorſz Alliantien, het welck niet ſal
„werden gebruyckt buyten ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluch-
„tigheyts Landen *tot deſſelfs ondienſt*, gebracht ſijnde in Eedt
„van ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt ende haer Ho:
„Mo: op het Formulier daer van geconcipieert, t'allen tijden,
„als het deſelve oirbaerlijck ſullen vinden, gemonſtert ſal wer-
„den by den Commiſſaris van Monſteringe van ſijne Chur-
„Furſtelijcke Doorluchtigheyt ofte andere Perſoonen daer
„toe te Committeren, ten byweſen van een Commiſſaris van
„wegen haer Ho: Mo: die t'ſamen de rollen mogen onderteyc-
„kenen, gelijck oock in plaetſen daer Chur-Furſtelijcke Bran-
„denburchſche ende Statiſche Compagnien t'ſamen liggen, de
„Statiſche gemonſtert ſullen werden by een Commiſſaris van
„haer Ho: Mo: ten byweſen van een Commiſſaris, ofte een an-
„der Gedeputteerde van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtig-
„heyt die verſocht ſal werden daer by te ſijn, indien hem ſulcx
„belieft, ende mede met den Commiſſaris van de Heeren Sta-
„ten Generael de Rolle mogen onderteyckenen, om gelijck-
„heyt te onderhouden, ende wert verſtaen, dat in de Steden

ende

„ende plaetſen daer Garniſoenen ſijn van de Compagnien van „ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt ende vande Hee„ren Staten Generael, genomen ſullen werden de Officieren „van de t'ſamentlijcke Compagnien om den Crijſch-Raedt „te bekleeden.

IV.

Ende ſullen in dienſte gehouden ende uyt de Contributien „betaelt werden *de drie hondert Paerden*, ende de twaelf Com„pagniē Voet-Knechten, geſpecificeert in de voorgeroerde In„ſtructie van de Ontfangers, de Compagnie Colonelle gereec„kent tot hondert vijftich ende d'andere Compagnien tot „hondert twintich Koppen, onder de jegenwoordige Officie„ren: des ſullen tegens den 1. Ianuarij 1625. noch twee Com„pagnie Voet-Volck, elck van *hondert twintigh Koppen* van nieus „werden aenghenomen.

V.

Vorders om oock af te ſnijden het miſverſtant datter ghe„ſchapen is geweeſt te ontſtaen ter cauſe van ſeeckere *hondert „duyſent Rijcxdalers* by de Heeren Staten Generael in den Iare „1621. uytgeſchreven over de Landen van Gulich ende Berge „by retorſie ende ter cauſe vande Aſſiſtentien, die uytte voorſz „Landen waren gedaen aen den Marquis *Spinola*, daer van daer „na gecompoſeert is op *hondert vijftich duyſent Guldens*; is verdra„gen, dat aen ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt gere„ſtitueert ſal worden de Obligatie van twee hondert acht en „veertich duyſent gulden voor deſelve op Credit van de Hee„ren Staten gelicht inden Iare 1616. ende deſelve gelibereert „vande Intereſſen ſedert dien tijdt vervallen, tot den laeſten „Auguſti leſtleden, beloopende ter ſomme van een *hondert elf „duyſent, twee hondert vier gulden twee ſchellinge* 8. *pen. van veertig „grooten*, gelijck de voorſz Obligatie aen den Heere Afgeſante „datelijck overgelevert is, ende ſijne Chur-Furſtelijcke Door„luchtigheyt daer van, ende van de voorſz verſcheenen Intereſ-

„ſen gelibereert wert mitſdeſen ; dies ſullen aen de Heeren „Staten Generael geaſſigneert ende in ſolutum werden gege„ven, gelijck haer Ho:Mo: mitſdeſen geaſſigneert ende gege„ven werden in ſolutum vande voorſz *ſomme van twee hondert „acht en veertich duyſent, ende hondert elf duyſent twee hondert vier „gulden twee ſchellingen acht pe.* t'ſamen *drie hondert negen en vijftig „duyſent, twee hondert vier gulden twee ſchellingen* 8. *pen.* van veer„tich grooten het ſtuck metten Intereſſe, die verſchijnen ſullen „ſedert den laeſten Auguſti, tot de effectuele voldoeninge toe „van de voorſz ſomme, de geheele reſterende ende loopende „Contributien vande Landen van Gulich, ende de helft vande „portie van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheydt in de „verſchenen, ende noch te verſchijnen Domeynen van de Lan„den van Gulich, Bergh ende Ravenſbergh ter Concurrentie „van de voorſz ſomme toe, met die te verſchijnen Intereſſen, „tot de effectuele betalinge toe, om die te innen door ſoodani„gen Ontfanger, als haer Ho:Mo:goet ſullen vinden tot de in„ninge van deſelve te ſtellen, ende te committeren, die d'exe„cutie van de voorſz Gulickſche Contributien ſal dirigeren „(doch op den Naem van ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluch„tigheyt ende met goede Correſpondentie ende kenniſſe van „de Gedeputeerde Raden) ende de Penningen daer van Pro„cederende, als oock van de voorgeroerde geaſſigneerde Do„meynen van Gulich, Bergh ende Ravenſbergh ontfangen, „gelijck die ſullen in komen, maer in preſentie van een van de „Ontſangers by ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt ge„ſtelt, over het Contributie werck, ofte den Lant-Rentmeeſter „reſpective, dewelcke de Contribuerende quiteren, ende van „den Ontfanger van haer Ho : Mo : Quitantie in minderinge „van de voorſz ſomme van *drie hondert negen en vijftich duyſent „twee hondert vier gulden twee ſchellingen ende* 8. *pe.* mette verſchij„nende Intereſſen ſullen ontfangen ; Ende ſal deſe voorver„haelde Aſſignatie, nochte de inninge van de voorſz Penningen

gen

„gen door toe doen van ſijne Chur-Furſtlijcke Doorluchtig-
„heyt ofte deſſelfs dienaren den Heeren Staten Generael niet
„onvruchtbaer werden gemaeckt. Ende op dat haer Ho : Mo:
„van de Ratificatie der voorſz aſſignatie van ſijn Chur-Furſte-
„lijcke Doorluchtigheyt ſoo veel te meer verſeeckert mogen
„ſijn,ſoo heeft Welged : Heere Grave ſoo lange,ende tot dat
„ſijn L. gedachte Ratificatie haer Ho:Mo : ſal ingelevert heb-
„ben,hem ende ſijne goederen verbonden,gelijck als hy deſel-
„ve verbint mitſdeſen.

VI.

Leſtelijck omme te vermyden de Contentie over de beta-
„linge van de ſervitien, ende den brandt ende keerſen inde
„Corps de guarden tot *Raveſteyn* ende *Gennep*, is veraccordeert
„ende belooft,dat die Heeren Staten de voorſz ſervitien,brant
„ende keerſſen tot Ravenſteyn verſorgen ſullen, daer tegen
„wil hare Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt in hare Stadt
„*Ravenſteyn* laten invoeren *lijdelicke middelen* van Conſumptie,
„die geheven ſullen werden, ſoo tot laſte van de Soldaten, als
„Borgerijen op den voet,ende maniere als die werden geheven
„inde naeſt gelegene plaetſen,die beſet ſijn met Statiſch Guar-
„niſoen,alſoo dat nu metten eerſten ende volgens na gelegent-
„heyt jaerlijcx, ofte by halve jaren, deſelve ſullen Verpacht
„worden van ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt by ee-
„nen Commiſſaris van deſelve in tegenwoordicheyt van ee-
„nen Ontfanger,welcken haer Ho:Mo: daer toe ſullen mogen
„ſtellen ofte Committeren, aen den welcken die Penningen
„vande Pachter (ſoo van den Ontfanger van hare Ho : Mo :
„behoorlijcke quitantie nemen, ende deſelve hare Chur-Fur-
„ſtelijcke Doorluchtigheyts luyden in plaetſe van betalinghe
„toeſtellen ſal) ſullē gelevert worden. Ende ſal uyt deſe voorſz
„Penninghen voor eerſt ghegeven werden, het onderhout van
„eenen Predicant van de Gereformeerde Religie tot vier hon-
„dert gulden ende het onderhout van eenen Schoolmeeſter

„tot een hondert gulden Iaerlijcx, welcke beyde van hare „Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt na deſen aengeſtelt, en- „de onderworpen ſijn, gelijck oock de jegenwoordige, de Iu- „riſdictie van deſelve, ende gehooren tot de Cleviſche Synode; „vorders ſullen de reſterende Penningen tot de Servitien, brant „ende keerſen, ende indien na de gelegentheyt van tijt wat „mochte overſchieten, ſulcx tot hare Chur-Furſtelijcke Door- „luchtigheyts Crijſch-Staet ge-employeert worden, ſonder „dat hier door eenighe verminderinge ofte verkortinge aen „ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyts Hoogheyt, ofte ge- „rechticheyt geſchiede. Ende ſullen de *accijſen*, gelijck Hoogſt- „ged: Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt die ſelve teghen- „woordigh aldaer is hebbende, ſoo wel tot laſt der Borgheren, „als Soldaten, continueren ende blyven onverlet tot voordeel „ende proffijt van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheydt „voorſz. Den *brant ende keerſſen* op het Huys van Gennip belan- „ghende, ſullen hare Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt ver- „ſorgen, dat by den Burgeren, ofte anderſints daerinne moge „verſien worden.

Alle welcke Puncten ende Articulen hier vooren verhaelt, „ten wederſijden ter goeder trouwen, ende onverbreeckelijck „ſullen onderhouden werden, ende tot meerder vaſticheyt ſijn „hier van twee gelijckluydende Inſtrumenten gemaeckt, daer „van het eene voor ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyts „Afgeſante by de Heeren Staten Generael onder de Paraphure „van den Preſiderende, ende ſignature van haer Ho: Mo: Grif- „fier, mitſgaders derſelver Cachet, ende het ander voor Hooch- „ged: Heeren Staten Generael, onder het Segel ende ſignature „van ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyts Afgeſante ge- „expedieert ende verveerdicht ſijn.

in 's Graven-Hage op den 23. Octobris 1624.

In-

In't Iaer 1624. wiert men noch krachtiger tot d'Oorlogh gheanimeert ſoo deur Vranckrijck als deur Engelandt. Vranckrijck maeckte met deſen Staet dit volgende: geheeten het Tractaet van *Compiegne.*

COmme ainſi ſoit que Treshaut, Treſpuiſſant, & Treſexcellent Prince Louis XIII. par la grace de Dieu Roy Treſchreſtien de France & de Navarre, ayant cy devant eſté prié & requis par ſes Treſchers & bons amis, alliés & Confederés Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays bas de les vouloir aſſiſter ſur ce qu'ils aurojent fait repreſenter a ſa Majeſté par leurs Ambaſſadeurs l'Eſtat de leurs affaires avec les Conſequences treſdangereuſes qui en peuvent arriver au prejudice du General de la Chreſtienté & de ceux meſmes qui penſeroient en profiter, ſa dite Majeſté deſirant teſmoigner aux dits ſieurs les Eſtats ſes Treſchers & bons amis, la Souvenance qu'elle veut avoir de la bonne volonté que le feu Roy Henrij le Grand ſon Treshonnoré Seigneur & pere, que Dieu abſolve, leur a ſouvent fait paroiſtre pour leur bien, repos, & advantage & Continuer la ſienne a ſon imitation, attendant que ſa dite Majeſté puiſſe par effect aſſeurer la tranquillité publique & particulierement celle des Pays bas treſimportante a la manutention de la Paix Vniverſale de la Chreſtienté tousjours deſirée & affectionneé par la dite Maté. comme doit faire un Roy Treſchreſtien tel que Dieu l'a conſtitué. Sa dite Majeſté a nommé, choiſy, & depute Monſieur le Duc de Leſdiguiere *pair & Connestable de France & les ſieurs Marquis de la* Vieuville *Chevalier des ordres de ſa Majeſté Conſeillier en ſon Conſeil d'Eſtat Mareſchal de ſes Camps & armées, l'un de ſes Lieutenants Generaux au Gouvernement de Champaigne & ſurintendant de ſes Finances: pour avec les ſieurs* d'Eſſen *Conſeillier de Gueldres & de Zutphen, &* Nicolaes de Bouchorſt *ſieur de Nortwijck &* Adriaen Pau *Chevalier ſieur de Heemſtede &* Gedeon de Bootſelaer *& d'Aſperen ſeigneur & Baron de Langerac & du Saint Empiere, au nom & en qualité d'Ambaſſadeurs Extraordinaires de Meſſieurs les Eſtats Generaux*

neraux des Provinces Vnies des Pays bas adviſer & traicter des moÿens plus Convenables a cet effect : Leſquels reciproquement en vertu des pouvoirs a eux donnes, dont Copie ſera inſereé en fin des preſentes, ont apres pluſieurs Conferences convenu & arreſté les Articles qui enſuivent.

I.

Que ſa dite Majeſté fera fournir aux dits Eſtats Generaux, par preſt, *dans la preſente anneé* (: *mille ſix cens vingt quatre* :) douſe cens mille livres. *Et pour les annees, mille ſix cents vingt cincq &* 26. (: 1625. *&* 1626 :) *en chaſcune d'icelles* un Million de livres. *Leſquelles ſommes ſeront fournies en chaſcune anneé aux dits ſieurs les Eſtats en la Ville d'Amſterdam es mains de* Pierre Real *Receveur de la Province de Hollande, moitié a la fin du mois de Iuin & le reſte dans le mois d'Octobre.*

II.

Les dits Sieurs les Eſtats ſ'obligeront auſſi en bonne & deüe forme de rembourſer les ſusdites ſommes a ſa Majeſté ou ſes Succeſſeurs Rois, trois ans apres qu'ils ſeront en Trefve ou en paix. *Et le dict rembourſement de Chaſcune anneé de preſt ſe fera par eux en deux anneés de la Paix ou Trefve faite ; ſcavoir la premiere de preſt en deux annees, la deuxieſme en deux autres, la troiſieſme en deux autres: faiſant le tout en neuf annees du jour de la Paix ou Trefve.*

III.

Le Roy n'ayant autre but que l'Union & le repos de la Chreſtienté, *Les dicts Eſtats promettront avoir tout l'eſ-gard que leur ſeureteé leur pourra permettre, aux Conſeils qu'il plaira a ſa Majeſté leur donner ſur ce ſubject & s'oblige-ront de bonne foy* de ne faire Trefve ny paix avec qui ce ſoit ſans l'advis & l'intervention de ſadite Majeſté.

IV.

Secoureront de leur part ſa Majeſté en cas qu'elle en ayt beſoin, & qu'elle ſoit en guerre, de la moitié *des ſommes porteés par le premier Article cy deſſus & aux temps & Conditions declareés par iceluy : ou bien*

bien d'hommes & Vaiſſeaux *juſques a la Concurrence dud. preſt au choix du Roy, & au meſme prix de leur ſolde Ordinaire: Et ce en temps de Paix ou Trefue : ou ſils ſont en guerre ;* autant que la ſeureté de leur Eſtat le pourra permettre.

V.

Quant au Trafiq des Indes Orientales & Occidentales, en ſera traicté ſur les lieux par l'Ambaſſadeur de ſa Majeſté ſelon & ſuivant les Memoires & Inſtructions qui luy ſeront bailleés a ceſt effect.

V I.

Les dits Sieurs les Eſtats conviendront avec ſa Majeſté dans 6. mois pour garentir la Mer du ponent contre les jncurſions & depredations de ceux d'Alger & de Tunis. *Et cependant ou il ſe trouvera eſports deſdits Sieurs Eſtats aucuns Vaiſſeaux ou Marchandiſes Françoyſes qui auroient eſté depredées par leſdits Corſaires* d'Alger *ou de* Tunis *en ladite Mer de ponent : leſd^s. S^rs les Eſtats les feront reſtituera la premiere Inſtance qui leur en ſera faite, ſoit par l'Ambaſſadeur, ou par les Marchands ſes ſubjects, qui les reclameront.*

V I I.

Les Sieurs Eſtats donneront ordre qué les plaintes des ſubjects du Roy ſoient terminées dans trois mois *au pluſtard par les Commiſſaires de l'Admiraulté ; apres que l'Ambaßadeur de ſa Majeſté ou autre de ſa part aura eſté ouy.* Leſquels ne pourront avoir aucune part ny profit dans les navires de guerre ny es Prinſes quils auront a juger. *Et en cas que l'une de dites parties demande* reviſion *du jugement donné par le dit Conſeil ; lesdits ſieurs Eſtats commettront des Commißaires qualifiés & nullement intereßés pour en juger en dernier reſſort avec leſd^s. Commißaires de l'Admirauté. Et cependant leſd^s. priſes demeureront en bonne & ſeure garde, ſans qu'il en puiſſe eſtre fait aucune vente : ſi ce n'eſt apres avoir eſté convenu avec led^t. Ambaſſadeur du temps d'icelle. Ce que Pareillement ſa Majeſté accorde pour les ſubjects deſd^s. ſieurs les Eſtats pour touts les cas deſſus dits.*

VIII.

Quant a la nomination aux Charges *de Colonels, Capitaines &*

autre Officiers des Regiments François en ſera uſé a la maniere accouſtumée.

IX.

Si le Roy a beſoin des Vaiſſeaux *de trois a quatre cens tonneaux, equipés en guerre: leſdits ſieurs Eſtats en feront fournir ſoit par achapt ou par louage a prix raiſonnable.*

X.

Si ſa Majeſté eſtant en guerre avoit beſoing de rappeller les Regimens François, *qui ſont en Hollande: ſeront leſdits ſieurs les Eſtats tenus de les faire conduire a Calais ou Diepe: pourveu toutefois que leſd. ſieurs les Eſtats ſoyent en Paix.*

XI.

Le droict d'Aubeine *ceſſera reciproquement pour les ſubjects de ſadite Majeſté & des Provinces Vnies, &* main-levée *ſera donnée de part & d'autre d'executer les ſaiſies faites au contraire.*

XII.

Et ſur ce que leſdits Ambaſſadeurs auroient fait quelque propoſition ſur le fait de la Navigation, Trafic, & Commerce *a l'advantage des ſubjects de ſa Majeſté & deſdits Sieurs les Eſtats, en ſera traitté particulierement par l'Ambaſſadeur de ſadite Majeſté, Et cependant la liberté de la Navigation & Commerce aura lieu de part & d'autre.*

XIII.

Leſquels Articles & Traictés pour les ſuſdites trois annees *ſi tant la guerre dure ſeront ratifiés bien & deuement par leſdits ſieurs les Eſtats Generaux dans* deux mois *du jour & date des preſentes, & iceux avec la Ratification preſentés a ſa Majeſté par leur Ambaſſadeur* ordinaire *Reſident pres icelle pour eſtre pareillement leſdits Articles & Tractés Ratifiés par ſa dite Majeſté quinze jours apres & delivrés aux dits ſieurs les Eſtats.*

Enſuit la teneur du *Pouvoir* deſdits Sieurs Commiſſaires de ſa Majeſté.

LOuis *par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre a noſtre treſcher*

Treſcher & treſamé Couſin le Duc de Leſdiguieres *pair & Conneſtable de France & aux Sieurs* Marquis de la Vieuville *Chevalier de nos Ordres, Conſeillier en noſtre Conſeil d'Eſtat Mareſchal de nos Camps & armes, l'un de nos Lieutenants Generaux au Gouvernement de Champaigne & ſurintendent de nos Finances,* & de Bullion *ſieur de Bonnelles auſſi Conſeillier en noſdits Conſeils d'Eſtat & Finances. Salut. Ayans Conſideré combien ſoigneuſement le feu Roy noſtre treshonnoré ſeigneur & pere, que Dieu abſolve a Conſervé de ſon vivant la bonne Alliance & confederation qu'il avoit Contractée avec les ſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pais bas, par pluſieurs Traictés faits avec eux que nous avons confirmé de puis notre advenement a la Couronne par nos lettres de declaration du* 20. *Iuin* 1610. *Et comme il les a* Volontairement *aſſiſtés & liberalement ſecourus lors qu'ils en ont eu beſoing pour ſe conſerver & garentir d'oppreſſion juſques au temps de la Trefve pour laquelle il contribua meſme ſon* entremiſe *afin de procurer la paix non ſeulement aux dicts Pays bas, mais auſſi a toute la Chreſtienté. Et voulant ſuivre en cela les bonnes & ſaintes inſtructions de noſtre dict feu ſeigneur & pere, Nous avons jugé raiſonnable de recevoir benignement les Ambaſſadeurs qui nous ſont venus trouver de leur part pour nous repreſenter l'Eſtat de leurs affaires & de les aſſiſter en ce qui dependra de nous, ſoit pour les maintenir & Conſerver, ou pour leur procurer, ſi faire ſe peut une bonne & aſſeurée Paix & a toute la Chreſtienté, comme il eſt du devoir d'un* Prince Treſchreſtien & fils aiſné de l'Egliſe. *Et par ce qu'il eſt neceſſaire de commettre quelques perſonnes capables & experimentées de noſtre conſeil pour entendre particulierement les Ambaſſadeurs deſdits Sieurs les Eſtats, ce qu'ils ont charge de nous dire & repreſenter, & ce qu'ils deſirent de nous pour leur* ſecours & Conſervation, *& a ce qu'ils en puiſſent convenir avec eux, & que nous n'y pouvons employer perſonnes qui s'en acquittent mieux & plus dignement & fidellement que vous qui aves une particuliere Connoiſſance de nos plus importans & ſerieux affaires: Nous pour ces cauſes & autres a ce nous mouvans, & pour l'entiere confiance que nous avons en Vous, Vous avons Commis & deputes, Commet-*

tons & deputons par ces presentes signées ne nostre main avec pouvoir que nous vous donnons de vous assembler avec lesdits Ambassadeurs aux jours & lieux que vous adviserés pour ovir & entendre les propositions qu'ils ont charge de nous faire, les examiner avec eux, & sur chacune d'icelles, & des Articles qu'ils vous representeront ij prendre les Resolutions & faire les responses que vous jugerés en vos loyautés & Consciences estre raisonnables & aux plus advantageuses conditions pour nostre service que vous pourres obtenir, Et de tout ce qui sera Traicté & convenu entre vous, faire ou passer tels actes, Instruments, Contracts & promesses en bonne & autentique Forme que besoin sera, Et nous obliger & nos successeurs Roys pour le payement & entretenement des choses promises aux termes que vous adviséres estre pour le mieux; & generalement faire en ce que dessus, ses circomstances & dependances, ce que nous ferions & faire pourrions si present en personne ij estions, jaçoit que le cas requist Mandement plus special qu'il n'est contenu en ces dites presentes. Par lesquelles nous promettons en bonne foy & parole de Roy d'avoir pour agreable & tenir ferme & stable a tous jours tout ce que par vous sera fait, procuré, promis, & accordé en cest endroict, & le tout Confirmér, approuver, & ratifier toutes & quantes fois que requis en serons, l'observer, accomplir, & en-tretenir de point en point sans jamais aller au Contraire directement ou indirectiment en quelque sorte & maniere que ce soit. De ce faire nous avons donné & donnons plein pouvoir autorité Commission & mandement special. Car tel est nostre plaisir. Donné a Compiegne *le* 18. *jour d'Auril* 1624. *& de nostre Regne le* 14. *signé* Louis, *& plus bas. Par le Roy.* Poitier. *Et seellé sur simple de cire jaune.*

Ensuit la teneur de la procuration desdites Sieurs Ambassadeurs.

LEs Estats Generaux des Provinces Vnies du Pays bas, A touts ceux que ces presentes lettres Verront salut. Comme ainsi soit que pour le bien & service de nostre Republique *nous ayons besoin d'envoyer*

voyer des Ambaſſadeurs vers le Roy Treſchreſtien afin de deliberer, traicter, & Conclurre avec ſa Majeſté une Alliance Offenſive & Defenſive *ou* Defenſive *ſeulement & autres affaires qui ſe pourront rencontrer pour l'advancement du ſervice de ſadite Majeſté & de nos Provinces, Et a ceſte fin pleinement informés de la ſuffiſance, prudence, fidelite, & diligence des ſieurs* Henry d'Eſſen *Conſeillier de Gueldres & Zutphen,* Nicolaes de Bouchorſt *ſieur de Noortwÿck*, & Adriaen Pau, *Chevallier ſieur de Heemſtede, Nous avons fait election de leur perſonnes pour de noſtre part & en noſtre nom & qualité de nos Ambaſſadeurs Extraordinaires joinctement avec le* ſieur de Langerac *noſtre Ambaſſadeur Ordinaire Traicter avec ſadite Majeſté ou avec ceux qu'elle trouvera bon de commettre pour cette beſoigne de ces & pareilles matieres, Et que pour faciliter leurs Negotiations a fin de les conduire au deſſein & concluſion Convenable ils ayent beſoing d'eſtre pourveus de nous de plein pouvoir, puiſſance, autorité, Commiſſion, & mandement ſpecial, Nous a ces cauſes deſirans prevenir & lever toute diſpute : qui ſe pourroit mouvoir ſur la ſuffiſance de leur Creance & autoriſation leur donnons en vertu de ces preſentes & a Chacun d'eux en particulier (: ſi par maladie d'aucun d'entre eux ou aultrement ils eſtoient d'avanture empeſchés d'intervenir tous trois enſemble au Traicte :) plein pouvoir de traicter, convenir, accorder, & Conclurre avec ſa Majeſté ou avec ceux qui ſeront deputés de ſa part une Ligue* Offenſive & Defenſive ou Defenſive *ſeulement ou tel autre Traicté & accord qu'ils aviſeront par enſemble utile au ſervice de coſté & d'autre. Et de tout ce que ſera ainſi convenu & Conclu faire ou paſſer tel ou tels Inſtrumens, Contracts & promeſſes en telle bonne & deüe forme que beſoin ſera, Et generalement faire en ce que deſſus & en ſes Circomſtances & dependances tout ainſi que nous ſerions ou faire pouvrions, ſi preſens en perſonne ÿeſtions, jaçoit que la choſe requiſt mandement plus ſpecial, qu'il n'eſt contenu par ces preſentes, par lequelles nous promettons ſincerement & de bonne foy avoir agreable, tenir ferme & ſtable a tousjours tout ce que par eux en ceſte qualité ſera fait, procuré, promis, convenu & accordé en ceſt endroict, l'obſerver l'accomplir & entretenir inviolablemēt*

ſans Iamais aller ny venir au Contraire directement ou indirectement en quelque ſorte & maniere que ce ſoit : mais le tout devoir ratifier, ſi beſoin eſt & en paſſer lettres & Inſtrumens en la meilleure forme que faire ſe pourra au contentemẽt de ſa Majeſté. Fraict a la Haye *en noſtre Aſſemblée ſoubs noſtre grand ſeel en Cire rouge, Paraphé & ſoubs la ſignature de noſtre Greffier le* 18. *Mars* 1624. *Eſtant Paraphé* Henry ter Cuylen *vidit, & ſur le reply par Ordonnance deſdits Sieurs Eſtats Generaux ſigné* I. van Goch. *ſeellé du graud ſeel deſdits Sieurs Eſtats en cire rouge pendant en queue de ſoye blanche.*

En foy de quoy nous ſuſdits Commiſſaires & Ambaſſadeurs ſubſignés avons eſdits noms ſignéles preſentes de nos ſeings ordin. & a icelles fait appoſſer le Cachet de nos Armes, A. Compiegne, *ce jourd' huy* 10. *Iuin* 1624. *ſigné de* Leſdiguieres, *la* Vieuville, Bullion, Henry d' Eſſen, Nicolaes de Bouchorſt, Adriaen Pau, G. de Boetſeler & d'Aſperen. *Plus bas au deſſoubs les ſignatures eſtoit Cacheté des Cachets des armes reſpectivement deſdits Sieurs Commiſſaires & Ambaſſadeurs.*

Article particulier arreſté entre leſdits Sieurs Commiſſaires & Ambaſſadeurs.

SA Majeſté ayant expreſſement deſiré que l' exercice de la Religion Catholique *fut libre a ſes ſubjects, leſdits Sieurs Ambaſſadeurs ont declaré, qu'en la Maiſon de l' Ambaſſadeur de ſa Majeſté l'exercice de ſa Religion ſera permis a tels chefs, Officiers de Guerre, Soldats & autres Françoys qui s'ÿ voudront trouver; ſans que les* ſubjects deſdits Meſſieurs les Eſtats *ÿ puiſſent eſtre compris.*

Pour l'obſervation duquel preſent Article leſdits Sieurs Ambaſſadeurs ont promis de le faire ratifier en bonne & deue forme par leſdits Sieurs les Eſtats Generaux dans deux mois *du jour & date de preſentes & en faire preſenter la Ratification a ſa Majeſté dans ledit temps conjoinctement & ſeparement avec celle des autres Articles qu'ils ont arreſté a* Compiegne *le* 18. *Iuin* 1624. *Eſtoit ſigné* Leſdiguiers, Ch. Vieuville, Bullion, H : van Eſſen, Nicolas de Bouchorſt, Adriaen Pau, G. de Boetſeler. *Plus bas au deſſoubs des ſignatures*

ſignatures eſtoit Cacheté de Cachets d'armes reſpectives deſdits Commiſſaires & Ambaſſadeurs.

A eſté Convenu & accordé entre Meſſieurs les Commiſſaires du Roy & Meſſieurs les Ambaſſadeurs Extraordinaires des Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays bas, que ſur le preſt que ſa Majeſté leur a accordé pendant la preſente annee & celles de 1625. *&* 1626. *ſeront reſervees trente huict mil livres par chaque annee, pour eſtre payé par leſdits Sieurs Eſtats aux Chefs & Officiers de gens de guerre Françoys, qui ſont en leur ſervice, ſelon leſtat qui en eſt dreſſé, a conditiõ expreſſé que leſdits ſieurs Eſtats ne ſeront tenus de rembourſer les dites ſommes montans a* cent quatorſe mil *livres en trois annees, dont des a preſent ſa dite Majeſté les quitte & deſcharge. Fait & arreſté a Compiegne le* 10 *Iuin* 1624. *Eſtoit ſigné* Leſdiguires, Ch. Vieuville, Bullion. H. van Eſſen, Nicolaes de Bouchorſt, Adriaen Pau, G. de Boetſeler. *Plus bas au deſſoubs les ſignatures deſdits Gommiſſaires eſtoit mis le Cachet d'armes de Monſienr le* Duc d' Eſdiguireres, *& ſoubs celles deſdits Sieurs Ambaſſadeurs le Cachet d'armes de* Monſieur d'Eſſen.

Aggreation de Meſſeurs les Eſtats Generaux du Traictè Precedent.

LEs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays bas a tous ceux qui ces preſentes Verront ſalut. Comme ainſi ſoit que le 10. jour de Iuin *l'an* 1624. *un Traitté d' Alliance & Ligue defenſive ayt eſté fait & accordé a* Compiegne *entre les Sieurs Commiſſaires du Roy Treſchreſtien de France & de Navarre & les Ambaſſadeurs par nous envoyes a ſa dite Majeſté dont la teneur ſenſuit.*

Comme ainſi ſoitque le Treſhaut Treſpuiſſant & Tteſexellent Prince Louis XIII. par la Grace de Dieu Roy Treſchreſtien de France & de Navarre, Ayant cy devant &c.

Nous ayans ledit Traicté agreable en tous & chacuns ſes points avec les articles particuliers ÿ adjoints avons iceux points & articles en General & en particulier acceptés, approuvés ratifiés & Confirmés les acceptons, approvons, Ratifions, & Confirmons, par ces preſentes, promettans

les

les garder, entretenir, & observer inviolablement, sans aller ny venir au Contraire directement ou indirectement en quelque sorte & maniere que ce soit, soubs l'obligation & hipotheque de tous les biens & revenus des Provinces Vnies en General & particulier presens & a Venir. En tesmoing de quoy nous avons fait seeller ces presentes de nostre grand seel, parapher & signer par nostre Greffier. A la Haye le 12. de Iuillet 1624. Estoit Paraphe. J. V. Brouchoven. *vt souscript. par Ordonnance desdits Sieurs Estats Generaux. signé* I. van Goch. *Et seellé du grand seel desdits Sieurs Estats en cire rouge pendant en queue de soye blanche.*

Aggreation du Roy Treschrestien du Traicté Precedent.

LOuis *par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre a tous ceux qui ces presentes lettres Veront Salut, les Commissaires par nous deputés & ceux de nos treschers & grands Amis les Sieurs Estats Generaux des Provinces Vnies du pays bas, ayans en vertu des pouvoirs respectivement donnés, resolu & arresté en nostre nom & desdits Sieurs Sieurs les Estats Generaux a* Compiegne *le 10. jour de Juin aussi dernier le Traicté & Articles d'Alliance & Confederation qui en suivent.*

Comme ainsi soit &c.

LEquel susdit Traicté *& Articles ayants esté approuvés, Confirmés & Ratifiés par lesdits Sieurs Estats a la Haye le 12. Iuillet ensuivant: Nous apres avoir fait voir le tout en nostre Conseil pour satisfaire a ce qui est requis de nostre part sur ce subject avons iceluy agreable en tous & Chacuns ses points & Articles quy y sont contenus & declarés, & iceux en General & Particulier tant pour nous que pour nos heritiers, successeurs, Royaumes, Pays, Terres, Seigneuries, & subjects, acceptes, approuvés, ratifiés & Confirmés acceptous, approuvous,*

vons, ratifions, & Confirmons & le tout promettons en foy & parole de Roy & ſoubs l'Obligation & Hypotheque de tous & Chaſcuns nos biens preſens & avenir garder, obſerver & entretenir inviolablement ſans jamais aller ny venir au Contraire directement ny indirectimẽt en quelque ſorte & maniere que ſe ſoit, Car tel eſt noſtre plaiſir. En teſmoing de quoy nous avons ſigné ces preſentes de noſtre propre main & a icelle fait mettre & appoſer noſtre ſeel. Donné a St. Germain en laye le 4. jour de Sett. l'an de grace 1624. *Et de noſtre regne le* 15. *Eſtoit ſigné* Louis *plus bas par le Roy, Et ſigné* Potier.

Tot meerder afbreuck van de Spaenſche, ende voortſettinge des Oorlogs, dede noch de Koning maken een kleen Tractaet in den Hage deur de *Baron de Coupet*, over 'tequipperen van een Vlote van 20. Schepen onder den Admirael *Hautain*. Welcker deſſeing was om *Genua* te Water te benauwen: terwijle de *Conneſtable L'esdigueries* het te Lande ſoude doen. Maer 'tſelve Ttactaet ende deſſeing wiert verandert deur een ander Tractaet gemaeckt deur des Conings *Ambaſſadeur d' Eſpeſſes* in den Hage den 12. April 1625. tegen *Monſieur de Soubize* ende tegen Rochelle: die haer in deſen tijdt begoſten te bewegen, tegen den Coning: waer deur men op die van de Religie in Vranckrijck den ſchult wierp; van belet te hebben het groot deſſeing des Conings in Italien. Ende hoewel de Coning met hulp van deſe Vlote onder *Hautain* een ſeer notablen dienſt ontving, ende die van *Rochelle* ende de geheele Hugenootſche party in ſijn Rijck onderbracht; ſoo ſijn doch hare Ho: Mo: ſeer qualijck daer van betaelt ende geloont gheweeſt: want weynich tijdt daer na deur ſijn Conings of Cardinaels bevel een notabel aental Hollantſche Koopvaerdye Schepen met gewelt wierden in de Franſche Havenen aengehouden ende al te ſamen, eenige noch met ladinge, ancker ende touwen in 't Canael van *Rochelle* in de gront gehackt, van welcke ſoo oncoſten der Vlote, als geſonckene Schepen men in lange veel Iaren niet

is betaelt geweeſt; als by ſtucken en brocken; ende dat noch deur groote Vereeringen ende preſenten. Het Tractaet van *Couppet* met d'aggreatie als oock het volgende met d'Ambaſſadeur gemaeckt, luydende als volght.

Aggreatie van den Coninck van Vranckrijck met inſertie van het Tractaet gemaeckt met den Baron van Couppet den 14. December 1624.

LOuis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre, A tous ceux que ces preſentes lettres verront Salut. Le Sieur de Bellujon *envoyé de la part de noſtre Treſcher & bien aimé Couſin le* Duc de Leſdiguieres *pair & Conneſtable de France vers nos Treſchers & grands amis les Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays bas, ayant en vertu du pouvoir & l'inſtruction a luy donnée par noſtre dict Couſin le Conneſtable, reſolu & arreſté a la Haye en Hollaude le 24. Decembre dernier aveq eux en preſence & aveq notre treſcher Couſin le* Prince d'Orange *le Traicté & Articles qui s'enſuivent.*

Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays bas ayans ſur la propoſition faicte en leur aſſemblée par Monſieur de Bellujon, *de la part de Monſieur le Conneſtablé deputé aulcuns d'eux pour entrer en Conference avec luy apres avoir meurement examiné l'importance d'icelle & ce qui eſtoit porté en ſon Inſtruction, ont en preſence, & avec Monſieur le* Prince d'Orange *accordé ce qui eſt contenu par les Articles cy apres.*

Pour ſeconder la bonne intention & zele du Roy de France *& celuy de la grande* Bretagne, *la Republicque de* Veniſe *de* Savoye *& autres Princes (non obſtant le grand fardeau de guerre ſoubſtenue contre la puiſſance Eſpagnolle tant par mer que par terre, a quoy tous leurs moyens & le ſecours de leurs alliés ne peuvent ſuffire) ont accordé de fournir* vingt navires *des meilleurs & plus propres qui ſe pouvront recouvrer deuement equippéz de Voiles & autres neceſſités pour l'eſpace de ſix*

ſix mois au moins : leſquels navires armés & montés, comme deſſus, ſeront pour-veus des Soldats & matelots neceſſaires, commandés d'un Admiral, Capitaines, & Officiers avec gages, ordre & diſcipline accouſtumée du Pays.

Et d'autant que tous les Navires de ceſt Eſtat ſont occupés pour la deffence d'iceluy pour ſeconder & faciliter les entrepriſes des Compagnies Orientalles & occidentales, leſdits vingt navires debvront eſtre equippés & armés à cet exploict, avec plus grand frais, *que d'ordinaire ; leſquels par eſtimation pourront couſter à chaque mois l'un portant l'autre, environ* cinq mil livres ; *En quoy on ſe reiglera ſelon la pratique ordinaire du pays & avec le meilleur meſnage que faire ſe pourra.*

Ledict appreſt & equipage ſera diligenté des a preſent tant que poſſible, en ſorte que cette flotte (ſi le vent veut ſervir) puiſſe ſortir en mer au mois de Mars prochain, & pluſtoſt s'il ſe peut, pour paſſer l'eſtroit de Gibralter, *& ſe rendre au port de* Niſſe *& de* ville France, *ou que ledit Admiral recevra les commandemens de Monſieur le Duc de* Savoye, *ou de Monſieur* le Conneſtable *ou en leur abſence de Meſſeurs les Princes de* Piedmont *ou de Monſieur le Mareſchal de Crequy, pour ſe reigler ſelon iceux.*

Les Gages & l'Entretenement *de cette armée naval le prendront commencement aveq le jour de noſtre, & dés que les Soldats & matelots ſont embarqués ; eſtant accordé, que Meſſieurs les Eſtats fourniront les trois priemiers mois de tout l'entretien d'icelle, a condition toutefois qu'ẽ cas que le deſſeing principal, projecté & icy communiqué veint à reuſſir effect, les dits trois mois d'entretenement & tous autres deſpens a raiſon & proportion des dicts* cinq mil livres *par mois ou environ ſeront plainement rembourſes auſdits Sieurs Eſtats.*

Le reſte de temps que lad. Flotte demeurera en cette expedition ſans retourner en ceſt Eſtat, ſera purement aux deſpens de mondt. Seigneur le Duc de Savoye *& de Monſieur le* Conneſtable, *de ſorte que Meſſieurs les Eſtats de mois a mois ſeront rembourſéz de* cent mil livres *monnoye de France es mains des Sieurs* Philibert & Luc *leurs Ban-*

quiers à Lyon ou autres à nommer par lesdits Sieurs Estats. Tellement que le quatrieme mois escherra & sera remis entre les mains desdits Banquiers, le premier du mois de Iuillet, le cinquiesme mois le premier d'Ouſt le sixiesme mois le premier de Septemb. prochain, & ainsi de suitte durant le temps que lesdits vingt navires seront de-hors, jusques au bout de huict mois pour le plus.

Et si par avanture il pourroit arriver que Monsieur le Duc de Savoye *& Monsieur le* Conneſtable *durant l'appreſt ou le Voyage de cette flotte viendroient a changer leurs desseings susdits ils seront tenus d'en relever Messieurs les Estats, aveq restitution entiere de tout ce qu'ils iy pourroient employer à raison desdits cinq mil livres par mois a compter depuis la monstre & l'embarquement desusdit.*

En oultre est accordé que lesdits Vingt Navires estans en estat, comme dit est, seront estimez et prisez par *gens experts, & a ceste fin deüement assermentés ainsi comme il est accoustumé d'estre faict en semblable cas, Et ce tout de bonne foy. Et si aulcun d'iceux en combat ou acta d'Hostilité se viendroit perdre en l'execution du dessein proposé ou autre qui leur pourroit estre ordonné par lesdits Sieurs, il sera reparé selon le prix susdit.*

Aussi a on jugé convenable, pour seconder les bons desseins mentionnés en l'instruction dudit Sieur de Bellujon, *que cette armée navalle passant & repassant les costes & ports* d'Espagne *pourra par tous moyens en dommager l'Espagnol, sans toutesfois aucunement retarder leur Voyage, Et s'il advient qu'ils facent quelque prise sur les Ennemis soit en l'Ocean ou en la Mer Mediterranée, elle s'acquerra a ceux de la flotte & auxdits Sieurs Estats.*

Apres l'expedition faite *& si tost que les Navires seront de retour aux ports de ces Provinces Vnies, il sera faict compte & liquidation de tout l'entretenement frais & despences de cette Armée a raison de* cinq mil livres *par mois pour Chacun Navire, comme il a esté dict au 7. Article, iy deduisant & rabbatant tout ce que Monsieur le Duc de* Savoye *& Monsieur le* Conneſtable *auront remis par change ou autrement fourniy à l'Arrivée, en Argent, Vivres, ou autres neceſ-*

sites,

ſitès, & tout ce qui ſe trouvera reſter dudit Employ à Meſſieurs les Eſtats Generaux ſera remis & rembourſé totalement & ſeurement entre les mains dudit Sieur leur Ambaſſadeur ou autres à nommer dans ſix ſepmaines apres le Compte faict.

Pour la Satisfaction *deſdits deniers, & pour l'accompliſſement entier de ce Traicté & tous Articles ÿ contenus ledit Sieur du* Bellujon *en vertu de ſes Inſtructions, pouvoir, & Procuration expreſſe ÿ contenües, ſignées, & Cachettées comme deſſus, oblige par cettes tous & chacuns les biens demondit Sieur le* Conneſtable *a toutes courts & juriſdictions du Royaume de France, comme pareillement leſdits deputés au nom des Meſſieurs les Eſtats Generaux ſuivant le pouvoir à eux donné, les ont obligé & obligent par ces preſentes a l'obſervation & accompliſſement du contenu aux Articles du præſent Traitté, en ce qui les Concerne ſoubs les ſubmiſſions requiſes & neceſſaires.*

Et outre cela ledit Sieur de Bellujon *a promis de faire ratifier ce Traicté par Monſieur le Duc de* Savoye *& Monſieur le* Conneſtable, *qui s'obligeront tous deux & un pour tout ſolidement, de quoy l'acte ſolemnelle ſera delivré entre les mains du Sieur de* Languerac *Ambaſſadeur deſdits Sieurs Eſtats a Paris dans deux mois prochains, Et en foy de tout ce que deſſus Monſieur le Prince* d'Orange *a eſté requis de ſigner cet acte avec leſdits Sieurs Deputés, Et ledit ſieur de* Bellujon *qui ſe ſont ſoubſignés & ÿ ont apposé leurr Cachets accouſtumes, ayants faict deux originaux des præſents pour eſtre gardez par chacun des parties, faict a la Haye le* 24. *Decemb. mil ſix cent vingt quatre: ainſi ſigné,* Maurice de Naſſaw, Arnold de Randwijck, Nicolaes de Bouckhorſt, Sr. de Nortwijck *Bailliu & Dÿckgrave de Rhÿnlant,* Antoine Duyck *Conſeiller Penſionaire de Hollande,* Iacob Magnus, *Sieur de Borch-Ambacht & Meliſſant,* Anthoine de Rode Rienck de Burmania *Grietman de Ferwerderadeel,* Sweer de Harſolte *à Haerſt, &* Pabo Broerſma *de Suithorn, de la part deſdits Sieurs les Eſtats, &* Bellujon *de celle de Mondit Sieur le* Conneſtable.

Nous epres avoir faict veoir en notre Conſeil leſusdit Traicté bien memoratif des commandemens que nous avons donnés ſur ce ſuject a notre dict Couſin le Duc de Leſdiguieres, *Avons iceluy agreable en tous & chacuns les poincts & Articles qui ij ſont mentionés & declarés & iceulx en general & en particulier tant pour nous que pour nos ſucceſſeurs Roys acceptés ratiffiés & Confirmés, Acceptons, ratiffions & confirmons Et le contenu promettons en foy & parolle de Roy & ſoubs l'Obligation & Hypotheque dn tous & chacuns nos biens preſens & avenir, garder, obſerver & entretenir inviolablement ſans aller vij venir jamais au contraire directement ou indirectement en quelque ſorte & maniere que ce ſoit, En teſmoing de quoy nous avons ſigné ces preſentes, & a icelle faict mettre & appoſer notre ſeel, donné a Paris le 25. jour de Febrvier l'an de grace* mil ſix cens Vingt cinq, *Et de notre Regne le quienſieſme. Eſtoit ſigné* Louis, *plus bas, par le Roy. ſigné* Potiers.

Accoord metten Ambaſſadeur d'Eſpeſſes gemaeckt nopende het Employ van de Schepen onder den Admirael Haultain.

COmme ainſi ſoit qu'il apleu au Roy Treſchreſtien de donner charge à Monſieur d'Eſpeſſes *ſon Ambaßadeur Ordinaire de demander aux Eſtass Generaux des Provinces Vnies que les* VingtVaiſſeaux, *leſquels s'equippent en vertu du Traicté fait avec Monſieur de* Bellujon *ſoient mis au pluſtoſt en Mer, & que douze d'iceux demeurants ſoubs la Conduite de l'Admiral* Haultain *ſeroient commandés par Capitaines François, & combien que les Sieurs Eſtats jugeoyent que ſa Majeſté ſeroit mieux ſervie par leſdits navires commandés par les Officiers du Pays, Ce non obſtant ſa Majeſté continuoit en lad. demande, ſi eſt il que leſdits Eſtats ont trouvé bon de nommer & deputer les ſieurs* d'Eſſen, Noortwijck & Boetſelar, *pour entrer en Conference avec ledit Sieur Ambaßadeur: Leſquels apres pluſieurs Communications tenues ſur ce ſuject, finalement ſont convenus & tombés d'accord, ainſi qu'il s'enſuit.*

Premierement il eſt convenu que les vingt Vaiſſeaux *partirout au pluſtoſt*

pluſtoſt, & que l'Admiral Haultain qui les Commandera eſtant venu a la hauteur de Calais *&* Douvres *en donnera advis aux trouppes de ſa Majeſté eſtans au* Haure de grace *afin qu'elles s'embarquent, & ſe joignent a la flotte pour enſemble prendre la route de* Wicht, *ou qu'eſtants informé du lieu ou le Sieur de* Soubiſe *ſe pourroit tenir, & quelles forces il peut avoir, & reſolution prinſe comment on le pourroit attaquer, a lors on debarqueroit l'Infanterie Françoiſe en* douze Vaiſſeaux *deſdicts* Vingt, *leſquels des lors ſeront commandés par Capitaines François ſoubs la conduite dudit Admiral* Haultain *ſans pour ce oſter deſdits navires, ny les Capitaines, ny les matelots Hollandois, mais en cas que l'on ÿ ſeroit informé, que ledit Sieur de* Soubiſe *s'auroit reduict a deue obeiſſance, ou que les* douze Vaiſſeaux *de ſupplement ſoiēt arrivés, leſdits* vingt Navires *Hollandois demeureront a l'obeiſſance de leurs Capitaines, & les douze derniers venus navires obeiront aux Capitaines François, & a lors les* Vingt, *ſelon le Traicté, pourront paſſer, ou il a eſté convenu, moyennant qu'il ſera au pouvoir du Roy de retenir les douze des premiers de* vingt *& laiſſer les* douze *derniers pour eſtre commandés par leſdits Capitaines Hollandois a faire leurdit Voyage.*

Neantmoins attendu que leſdits premiers ſont rebordés comme pour la Mer de Levant, & que les douze *derniers ſeront plus propres pour nos mers, ſad. Majeſté ſera ſuppliée d'avoir agreable que les* douze *derniers demeurent aux coſtes de France, & que les douze premiers avec les huict facent leur route, ou & ainſi qu'il a eſté traicté au mois de Decembre dernier.*

Mais comme ledict Traicté porte que Meſſieurs les Eſtats fourniront les trois premiers mois *de tout l'entretien de cette flotte de* vingt navires, *& qu'a cauſe des Commotions du Sieur de* Soubiſe *a la requiſition de ſa Majeſté icelle premierement doibt eſtre employe contre luy: il eſt accordé que le temps que lad. Flotte demeurera en cette expedition ſera au depens de ſad. Majeſté à compter depuis la monſtre & l'embarquement de matelots & gens de guerre.*

Et ſi a l'execution du deſſein contre Soubiſe, *aucun deſdits navires au combat ou autre acte d'Hoſtilité ſeviendroit a perdre; la perte ſera*

reparée

reparée par le Roy, ſelon le prix qui ſera faict & taxé par gens experts & a cette fin aſſermenteés.

En outre eſt convenu que le fret ou louage deſdits douze navires *leſquels ſoient choiſis par ſa Majeſté deſdits* vingt, *ou bien les dernier venus, ſera entierement & purement aux depens du Roy, & que ſon Ambaſſadeur ſuſdit fournira l'argent à ce requis, ou donnera contentement aux maiſtres deſdits Navires, bien entendu que leſdits Sieurs Eſtats en Conformité du Traicté de* Compiegne *tiennent la bonne main afin que ſa Majeſté en puiſſe eſtre ſervie à pris raiſonnable.*

Et finalement ce tout à condition qu'il plaira a ſa Majeſté de faire par ſon Alteſſe de Savoye *aggreer & prendre en bonne part ce retardement cauſé par ledict Sieur de* Soubiſe *& conſequemment pour le Service du Roy, ſans prejudice des promeſſes par elles faictes pour la reſtitution des deſpens.*

En regard de quoy ſa Majeſté garantira leſdits Sieurs Eſtats tant du rembourſement, *comme auſſi du payement dudit equippage en conformité dudit Traicté faict avec ledit Sieur de* Belluion.

Leſquels Articles & traicté ledit Sieur Ambaſſadeur fera ratiffier par ſa Majeſté, de quoy l'acte ſolemnel de ratification ſera delivré entre les mains du Sieur de Languerac Ambaſſadeur deſdits Eſtats en France dans deux mois *prochains.*

Et en foy de tout ce que deſſus ledit Ambaſſadeur & deputés ont ſoubſignés cettes, Faict a la Haye *le* 12. *d'April* 1625. *Eſtoit ſigné* d'Eſpeſſes, Henrij d'Eſſen, N. de Bouchorſt, Giſbert de Boetſelaer.

Acte voor den Lieutenant Admirael Haultain om te verdeelen de Franſche Soldaten over 12. *vande* 20. *Schepen onder ſijn Commandement.*

„DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, Aut-
„horiſeren met deſen den Lieutenaut Admirael de *Haul-*
„*tain* als Generael over de *twintich Schepen* ghedeſtineert naer
't Weſten

„'tWeſten, omme over twaelf Schepen uyt deſelve twintich te „verdeelen ſoodanige France Soldaten als haer Ho : Mo : aen „den Coninck van Vranckrijck geaccordeert hebben op de- „ſelve Schepen geſtelt te worden, laſten ende Ordonneren o- „verſulcx alle Capiteynen ende Volckeren die dit eenichſints „ſal aengaen, wel expreſſelijck by deſen, dat ſy deſelve Fran- „ſche Soldaten op hare Schepen nemen, volgende d'Ordre die „hun dienaengaende by den voorſz Generael ſal werden gege- „ven, ſonder des te blijven in gebreke, ofte eenige weygerin- „ge, op pene van Caſſatie, ende daer-en-boven arbitralijck ge- „ſtraft te worden. Gedaen &c. den 17. April 1625.

Hoe behoetſaem men ginck aengaende de *Vrede of Treves-Handelingh*, is te ſien in 'tdarde Articul van *'tTractaet van Compiegne*: de Heeren Ambaſſadeurs hadden laſt, ſoo veel doenlijck was, te declineren de Verbindinge van deſen Staet in dat ſtuck. Edoch hadden ſecreete laſt, indien de Coning geen excuſe wilde aennemen, *te beloven by ratificatie te doen beveſtigen, dat men niet en ſoude treden in eenige Handeling van Paix of Treves ſonder voorweten ende Conſent van ſijne Majeſteyt voorſoo lang ſijne Majeſteyt ſoude believen te Continueren in ſijn Coninglijck notabel ſecours ten minſten van twaelf mael hondert duyſent gulden 's Jaers.*

Ende alſoo ſy in Vranckrijck in handeling of Conferentie komende bevonden dat de Coning niet hoogher als tot acht mael hondert duyſent gulden was te brengen voor de volgende Iaren: ende de Heeren Ambaſſadeurs ſchreven om naerder laſt: ſoo heeft men haer echter toegeſchreven, dat onaengeſien de gemelde Vermindering ſouden mogen beloven *niet te ſullen treden in Handeling van Trefves of Paix ſonder voorweten ende conſent van ſijn Majeſteyt.* Alſoo blijckt uyt den Text vant Tractaet dat de Heeren Ambaſſadeurs meer hebben verkregen ende met minVerbintlijcke woordē, als ſy wel, volgens laſt, hadden konnen doen, vvant de vvoorden in 'tdarde Artijckel, (*ſonder advijs ende interventie*) deſen Staet noch vry lieten *Vrede of Treves* te ma-

ken. Hoewel de Coninckliycke Miniſters gaern de woorden (*ſonder conſent*) gehadt hadden. Item urgeerden ſeer eenich plaets van aſſeurantie, gelijck voor deſen Engelant gehadt hadde, alhier te mogen hebben. Maer beydes vviert gedeclineert; ende vvijflijck. Want ſelf *Prins Maurits*, doen noch levende, als oock de Regenten deſes Staets geenſins gheraden vonden haer ſelf de Handen te binden om geen Vrede te mogen maken als ſy eenen *eerlijcken ende ſekeren* konden bekomen; Ende 'tgeven van eenige plaets van *verſekering* vviert noch veel meer verworpen, als noch gedenckende met wat moeyten, koſten, ende voorſichticheyt men de Verpande plaetſen vveder uyt d'Engelſche Handen had gekregen, ende vvel vvetende dat de *Franſche* alſoo wel menſchen waren als de *Spaenſche* ende d'een alſoo vveynich te trouvven als d'ander.

Uyt het voorgaende verhael is te ſien hoe ſeer ſich *Vranckrijck* liet gelegen ſijn, om ons in Oorloge te houden ende deur ons den *Spagniart* vverck te ſnijden. Niet vveyniger heeft gedaen *Engelant*: vvaer toe de Coning ſpecialijck geport wiert deur het ongelijck van den *Coning van Bohemen*: die niet alleen nyt dat electijf Coningrijck maer oock verjaegt ende gepriveert vviert van ſyn Erflanden ende digniteyt: daer by quam de jalouſie tegen d'alte groote macht van Spaignen, ende Ooſtenrijck.

Meeſt gelijcke Conſidetatien hadde oock de *Coning van Denemarck*: die deur den Rijcxkancelier *Vlevelt* al reede den 14. May 1621. in den Hage liet maecken een Alliance met deſen Staet: gelijck hier voor te ſien is. Maer int Iaer 1625. hebben haer ſoo vvel *Engelant ende Denemarck*, *als deſen Staet* noch eygentlijcker ende nauwer te ſamen gedaen: Eerſtelijck deur het Tractaet den 7 September 1625. tot *Zowthampton* tuſſchen Engelant ende deſen Staet geſlooten. Daer na ſyn de *Hartog van Buckingham ende Graef van Hollant* uyt Engelant ende de Heeren *Vlefelt ende Tomeſon* uyt Denemarck expres in den Hage gekomen, ende hebben noch een naerder Tractaet gemaeckt. Deur

het

het eerſte wiert expreſſelijck de Vrede te rugge geſtelt. Deur het tweede deſgelijcx, doch niet ſo ſeer deur 't Principael Tractaet, als deur ſeecker particulier geteeckende Memorie. Men hadde gaern oock Vranckrijck daer mede in ende by gehadt: maer alſoo *Beyeren* ten deel deur des Coninghs gunſte ende bemiddeling was gekomen aen de Chur-Furſtlijcke digniteyt; ende voorts van tijdt tot tijdt ſeer wiert ghefavoriſeert deur Hoochſt-gedachte Coning ſoo hielt ſich de Franſche Ambaſſadeur ſtil, ende kreegh geen laſt.

Ende ſijn beyde deſelve Alliantien geweeſt van weynich effect ende gevolch. Want de *Coningh van Engelant* korts daer na raeckende in Oorlogh met *Vranckrijck*, hadde ſich ſelf onbequaem gemaeckt, om te houden ende te præſteren, wat hy ſoo aen *deſen Staet* als aen *Denemarck* belooft hadde, ſoo dattet oock van die uyr af deſen Staet vry ſtont te Handelen met Spagnien; ſonder aen te ſien het Tractaet van *Zowthampton*: als 'twelck deur inobſervantie vanden Coning ſelf gebroocken was: ende de Coninck van *Denemarck* maeckte ſijn Vrede in 'tIaer 1629. ſonder eens advijs van ſijn Handeling te geven aen deſen Staet.

Deſelve Tractaten heb oock goet gedacht alhier te ſtellen: om te toonen dat de grootſte Coningen van Europe deur haer Alliantien den Oorlogh van deſen Staet legitimeerden; ende de Vrede met Spagnien ſochten te beletten; om geen ander inſicht als om d'altegroote macht van Spagnien te Vernederen: niet uyt liefde van ons Lant of van onſe ſaecke: *want alle Coningen Princen ende Monarchen in 'tharte Vyant ſijn van Republijcken.*

Een Tractaet præparatoir tot de Ligue Of ende Defenſive wiert gemaeckt met *Coning Iacob* den 5. Iunij 1624. 'tIaer daer aen volgde het Tractaet *Offenſijf* ſelf, tot *Zouthampten* den 7. September 1625. ende entlijck de Ligue tuſſchen *Engelant, Denemarck ende deſen Staet* inden Hage den 9. December 1625. die alle met haer aenhanck ick goet gedacht heb hier by te voegen: als kortelijck voor oogen ſtellende de gedaente van ſaecken in Europa in dien tijt.

Tractaet met Koning Jacob den 5. Juny 1624. tot Londen.

COmme ainſi ſoit que Treshault, Treſexcellent & Treſpuiſſant Prince Iacques par *la grace Dieu Roy de la Grande Bretaigne, France, & Yerlande &c. Aye eſté a diverſes fois humblement requis, & recerché par hauts & puiſſants Seigneurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays Bas, ſes bons amis & Alliés, & depuis n'agueres par Meſſires* François d'Aerſſen *Chr. Sieur de Somelſdijck & de la Plate &c.* Albert Ioachimi *Chevalier, Sieur d'Oſtende de Odekenſkercke etc. &* Noel de Caron *Chevalier, Sieur de Schonewalle &c. leurs Ambaſſadeurs Extraordinaires & Ordinaire, de continuer l'Alliance de Ligue defenſive commencée de long temps & Continuée par pluſieurs années entre ſes Royaumes & leurs Provinces, & pour icelle aſſeurer & affermir d'avantage, de permettre aux dits Seigneurs Eſtats de faire quelques levées d'hommes en ſes Royaumes: ſadite Majeſté en continuation des faveurs ſiennes, & celles de ſes predeceſſeurs aux dites Provinces,* pour la preſervation, & ſeureté de ſes Royaumes, & deſdites Provinces, & pour tant plus faciliter le reſtabliſſement de ſon Treſcher Gendre le Prince Electeur palatin, & ſes Eſtats & dignités, *a trouvé bon en ſon Conſeil de faire traicter en ſon nom avec eulx, d'une telle Ligue & levées ſuſdictes, ayant a ces fins nommé & deputé jlluſtres & Excellents Signeurs* George duc de Buckingam, *Grand Admiral d'Angleterre &c.* Iacques Marquis de Hamilton, *Grand Maiſtre de ſon Hoſtel &c.* Gulliaume Conte de Penbroeck *Chambellan dudit Hoſtel &c. & Meſſieurs* Edovard Conwey, *un de ſes primiers Secretairs d'Eſtat,* Richard weſton *Chancelier de ſon Eſchequier Chevaliers tous & Chacun d'eulx de ſon Conſeil d'Eſtat & privé ſes Commiſſaires pleinement authoriſés pour aveq leſdits Sieurs Ambaſſadeurs Extraordinaire & Ordinaire Conclure & arreſter ce qu'ils trouveroient bon & convenable pour les fins ſuſdites, Leſquels Seigneurs Commiſſaires & Ambaſſadeurs, en vertu de leurs pouvoirs,*

& Commiſſions, dont ſera jnſeré Copie a la fin de ce preſent Traicté, apres pluſieurs Conferences ſur ce tenues, ont finalement conveuu, Conclu, & arreſté les Articles qui en ſuivent.

I.

Priemierement il y aura une bonne Alliance de Ligue defenſive, *entre ſadite Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats des Provinces Vnies des pays bas, pour la* Conſervation de ſes Royaumes, *& de leurs Provinces reſpectivement.*

II.

Sadicte Majeſté conſent que leſdits Seigneurs Eſtats facent Levée de ſix mill hommes de pied *ſoubs leur Commiſſion, & iceluy nombre fourniſſent de temps en temps des volontaires en ſes Royaulmes tant que cette Aliance du rera. leſquels* ſix mill hommes *ſa Majeſté permettra d'eſtre armés & portés aux dicts pais bas dans ſix ſepmaines ou pluſtoſt, ſi faire ſe peult, apres la Concluſion de la preſente Alliance pour eſtre repartis en quatre Regiments, chacum deſquels ſera Compoſé de douze Compagnies, & Commandé d'un Colonel.*

III.

Saditte Majeſté permettra a telles perſonnes de ſes ſubjects qui ſe preſenteront, & ſeront en rollés pour les places de Coloneis & autres ſubalternes aux dites levées de jouir & exercer ſes dictes charges & places, & apres que leſdictes levées ſeront deſſendues auxdits pays bas, qu'il ſoit deſpoſé des toutes les charges & places de Colonels & autres qui viendront a manquer auxdits Regiments, ſelon l'Ordre obſervé aux dicts pays, au regard des aultres Regiments des ſubjects de ſadicte Majeſté.

IV.

Et ſeront ces levées Gouvernées, traictées, & payées aux dits pays bas ſoubs la meſme authorité, conditionis, loix, & couſtumes que le ſont preſentement les autres Regiments, compoſes pareillement des ſubjects de ſaditte Majeſté.

V.

Les Colonels, Lieutenants Colonels, Sergeants Majors Capitaines, Officiers & Soldats, faisants le Corps desdictes levées, seront payés selon l'ordre & la paye accoustumée aux dictes Provinces.

VI.

Saditte Majesté promet de faire porter d'an en an, en quatre termes egaux dans la Ville de Delf, d'Amsterdam, ou de quelque autre de la Souverainité desdicts Seigneurs Estats la somme totale á laquelle se montera le Payement plenier desdites levées de six mill hommes, *Et en fera faire l'advance de trois en trois mois a commencer la premiere du jour de la signature de la presente Alliance.*

VII.

Laquelle somme sera de temps a autre delivrée en bonnes especes selon l'evaluation de la monnoye du pays, es mains du Commissaire des payemens que sadits Majesté trouvera bon d'Establir, & faire reſider, au pays d'Hollande, pour par apres estre par luy distribuée, selon les Ordonnances desdits Seigneurs Estats, & sur les roles de monstres de leur Commissaires.

VIII.

Lequel Commissaire sera aussi tenu de Vuider ses mains sur les dictes Ordonnances des dicts Seigneurs Estats de trois en trois mois de tous les deniers qui luy seront restés des monstres non fournies ny Complettes, & se contentera ledict Commissaire de quinze cents livres *d'appoinctement par on, monnoye de Hollande pour toute pretention.*

IX.

Lesdictes levées de six mill hommes *jouiront par tout en tout des mesmes Franchises, libertés, & benefices, que tous les autres Officiers, & Soldats des Regiments des subjects du Roy, qui sont presentement au service desdicts Seigneurs Estats.*

X.

Tous les Colonels, Lieutenants Colonels, Sergeants Majors, Capitaines & autres Officiers & Soldats desdites levées seront tenus de faire serment de fidelité es mains desdits Seigneurs Estats, du Gouverneur Generael

General & de tous autres qu'il appartiendra es meſmes formes, termes, & devoirs que tous autres Officiers & Soldats des Regiments de meſme nation.

XI.

Sa Majeſté permettra aux dicts Seigneurs Eſtats de faire les dictes levées a la charge qu'elles ſeront par eulx reſtituées apres que leur guerre ſera finie par une bonne, & ferme paix ou trefve de huict, dix, ou deuſe ans, en pareil nombre d'années qu'elles auront eſté par eulx receves, aſſavoir dans la premiere année de paix ou de trefve de huict, dix ou douſe ane ils feront rendre a ſa Majeſté l'advance faicte la premiere année de cette Ligué, & ainſſi ſuivant d'an en an juſques au plenier payement : pour l'aſſeurance duquel ſera baillé a ſadité Majeſté un acte d'Obligation en forme, ſoubs le ſeel & ſignature deſdits Seigneurs Eſtats.

XII.

En recognoiſſance deſquelles faveurs Royales leſdicts Seigneurs Eſtats s'obligent de ſecourir ſa Majeſté promtement d'an en an de quatre mill hommes, *ou de leur ſolde, a l'option de ſadicte Majeſté ſi a l'occaſion de ce preſent Traicté, ou pour aultre choſe quelconque elle vient a eſtre aggreſſée de ſes Ennemis en ſes Royaulmes par guerre ouverte.*

XIII.

La quelle ſolde ils feront payer aux quatre termes de l'année dans la Ville de Londres, *dont auſſi l'avance ſe fera de trois en trois mois, a commencer des auſſi toſt que ſa Majeſté aura eſté notoirement aſſaillie, & aura fait ſommer leſdits Seigneurs Eſtats de luy fournir leſdicts quatre mill hommes, ou l'argent pour en ſouldoyer, & payer un pareil nombre.*

XVI.

Et ſe fera cette aſſiſtence pareillement a la charge que ſa Majeſté promettra d'en faire la reſtitution auxdicts Seigneurs Eſtats apres que la guerre ſera finie, aux meſmes termes, conditions, & advantages que leſdicts Seigneurs Eſtats la doibvent faire à ſa Majeſté.

XV.

La présente Alliance durera pour le moins le terme de deux ans *à commencer du jour que lesdictes levées auront passé monstre generale de là la Mer, & par apres si longuement jusques a ce que sa Majesté ou lesdicts Seigneurs Estats ensemble ou separement trouveront a propos d'entrer en nouvelles deliberations : auquel cas l'insinuation du* desdict *se debura faire six mois devant que cette alliance prenne fin.*

XVI.

Toutes lesquelles conventions & Conditions de la presente Alliance de Ligue Defensive lesdicts Seigneurs Commissaires & Ambassadeurs promettent au nom de sa Majesté & Seigneurs Estats respectivement, d'accomplir & faire accomplir de bonne foy selon leur forme, & teneur mesmes de les faire ratifier si besoing est, en foy de quoy ils ont signé le present traicté de leur seing ordinaire dans la Ville de Londres *& iceluy munij & confirmé par l'apposition de leurs seaux le cincquiesme de Iuin mil six cens vingt quatre.*

S'Ensuit la Copie des Commissions.

La Copie de la Commision de sa Majesté.

IAcques *par la grace de Dieu Roy de la Grande Bretaigne, France & Irlande &c. defenseur de la foy, A tous ceux qui ces presentes lettres verront, salut. Comme ainsi soit que depuis notre avenement a cette Couronne d'Angleterre, Nous ayons tousjours esté soigneux ensuivant les erres de la feüe Reyne notre Treschere seur d'heureuse memoire, non seulement d'entretenir la bonne amitié, & intelligence, que Nous ij avons trouvée establie entre elle, & Messieurs les Estats Generaux des Provinces Vnies du Pays bas, & entre les subjects de part, & d'aultre, pour le bien, confort & utilité qui provient mutuellement aux uns, & aux autres, de leur bonne & proche Voisinance, mais aussi estreindre, & serrer de plus pres aux occasions le neud de cette bonne correspondence avecq lesdicts Seigneurs Estats Generaux ainsi que nous avons faict a diverses fois tant par les bons offices & tesmoignages que de temps en temps leur*

avons

avons rendus de notre bien veuillance, que par les Traictés de confederation qui ſe ſont paßés entre nous & eulx, Eſtants encore pouſſés de ce meſme deſir, & prompte affection a embraſſer toutes occaſions d'affermir & eſtreindre le lien de cette bonne intelligence entre nous, & leſdits Seigneurs Eſtats, qui ont nouvellement envoyé leurs Ambaßadeurs vers nous pour requerir noſtre aſſiſtence & nous inviter a une confederation plus eſtroite que nous n'avons pas a preſent avec eulx. Nous avons volontiers preſté l'oreille à leur inſtance, & conſenti d'entrer en traicté aveq eulx tant pour renouveller les anciennes alliances que nous avons avec leur Eſtat, que pour faire, & Conclurre une Ligue Defenſive tant par Mer, que par terre aveq eulx: & eſtant beſoing a cet effect d'employer de notre part des perſonnes de la probité, & ſuffiſance requiſe, pour avecq leſdits Ambaßadeurs & Commißaires deſdicts Seigneurs Eſtats traicter & reſoudre d'un affaire de telle importãce, Sçavoir faiſons, Qu'ayans bonne cognoiſſance, & nous confians a plein en la loyaute, preud'hommie, experience & ſuffiſance de nos chers & bien ames Couſins & Conſeilliers George Duc de Buckingam *Grand Admiral d'Angleterre,* Iacques Marquis de Hamelton *notre Grand-Maiſtre d'Hoſtel* Guillaume Comte de Pembrock *notre Chambellan, & nos ames* Edoard Conwy *Chevalier, un de nos premiers Secretaires d'Eſtat, &* Richard Weſton *Chevalier, Chancelier de notre eſchiquier, Tous de notre Conſeil d'Eſtat & privé, Nous avons pour ces cauſes iceulx commis, ordonnés & deputés, commettons, ordonnons, & deputons par ces preſentes, leur avons donné & donnons plein pouvoir, authorité & commiſſion de traiter convenir & Conclurre avecq leſdits Ambaßadeurs & Commißaires deſdicts Seigneurs Eſtats (eſtans garnis de pouvoir ſuffiſant) d'une confederation, & ligue* defenſive *tant par Mer, que par terre entre nous & eulx, avecq le renouvellement de nos auciennes Alliances tant pour la bonne obſervation, entretenement de* l'entrecours, & Commerce *entre nos peuples, que pour la* defence & conſervation *mutuelle de nos Eſtats, & de faire a cette fin tout ce qu'ils verront eſtre expedient & neceſſaire, ainſi que nous meſmes faire pourrions, ſi preſens en perſonne y eſtions, a quoy nous les authoriſons*

par ces preſentes, jaçoit que le cas requiſt mandement plus ſpecial, promettans en foy & parole de Roy, & ſoubs l'obligation de tous, & chacuns nos biens, preſens, & advenir d'avoir aggreable tenir ferme & ſtable, ce que par noſdicts Commiſſaires ſera faict, promis & accordé en cet endroict, & le tout obſerver accomplir, & entretenir inviolablement, ſans aller directement, ou indirectement au contraire. En teſmoin de quoy nous avons ſigné ces preſentes, & a icelles faict mettre & appoſer notre ſignet, donné a notre Cour a Theobals le quinzieſme du Mois d'Auril, mil ſix cents vingt quatre.

La Copie de la Commiſsion de Meſsieurs les Eſtats.

LEs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du pays Bas, A tous ceulx qui ces preſentes verront, ſalut. Comme ainſi ſoit que pour le bien & ſervice de notre Republyque, Nous ayons beſoing d'envoyer des Ambaſſadeurs vers le Roy de la Grande Bertaigne afin de deliberer, traicter & Conclurre avecq ſa Majeſté une Alliance offenſive, ou defenſive *ſeulement, & aultres affaires qui ſe pourront rencontrer pour l'advancement du ſervice de ſaditte Majeſté & de nos Provinces, & a cette fin pleinement informés de la ſuffiſance, prudence, fidelité, & diligence des Sieurs* François d'Aerſſen, *Chevalier Sieur de Somelſdijck & Plate &c. &* Albert Ioachimi *auſſi Chevalier Sieur a Ooſtende & Oedekenſkercke &c. Nous ayans faict election de leurs perſonnes, pour de notre part & en notre nom, en qualité de nos Ambaſſadeurs extraordinaires joinctement avec le Sieur* Noel de Caron, *auſſi Chevalier, Sieur de Schonewalle, notre Ambaſſadeur ordinaire traitter avec ſadite Majeſté ou avecq ceulx qu'elle trouvera bon de commettre pour cette beſoigne de ces, & pareilles matieres, & que pour faciliter leurs negotiations, afin de les Conduire au deſſein, & Concluſion convenable, ils ayent beſoing d'eſtre pourveus de nous de plein pouvoir, puiſſance, authorité, Commiſſion, & mandement ſpecial, Nous a ces cauſes deſirants, prevenir, & lever toute diſpute qui ſe pourroit mouvoir ſur la ſuffiſance de leur creance & authoriſation, leur donnons en vertu de ces preſentes,*

& a

& a chacun deulx en particulier, ſi par maladie d'aucun d'entre eulx, ou aultrement ils eſtoyent d'avanture empeſchés, d'inter-venir tous trois enſemble au traicté, plein pouvoir de traicter, convenir, accorder & Conclurre avec ſa Majeſté ou avecq ceulx qui ſeront deputes de ſa part, une Ligue Offenſive & Defenſive *ſeulement, ou tel autre Traicté, & accord qu'ils adviſeront par enſemblement utile au ſervice de coſté & d'autre, & de tout ce qui ſera ainſy convenu, & Conclu faire ou paſſer tels Inſtruments Contracts, & promeſſes, en telle bonne & deüe forme que beſoing ſera, & Generalement faire en ce que deßus, & en ces Circumſtances & dependances tout ainſi que nous ferions, ſi preſens en perſonne ÿ eſtions Iaçoit que la choſe requiſt mandement plus ſpecial, qu'il n'eſt contenu par ces preſentes, par leſquelles Nous promettons ſincerement & de bonne foy, avoir aggreable, tenir ferme & ſtable a tousjours tout ce, qui par eulx en cette qualité ſera faict, promis, convenu, & accordé en cet endroict; l'obſerver, l'accomplir, & entretenir inviolablement, ſans jamais aller ny venir au contraire, directement ou indirectement, en quelque ſorte & maniere que ce ſoit. Mais le tout devoir ratifier ſi beſoing eſt & en paſſer Lettres & Inſtruments, en la meilleure forme que faire ſe pourra au Contentement de ſa Majeſté. Faict a la Haye en notre Aſſemblée ſoubs notre grand ſeel en cire rouge, Paraphé, & ſoubs la Signation de notre Greffier le neufieſme de Feburier* 1624. *Eſtoit Signé*

G. Buckingam. Hamilton.
Pembroock. Ed. Conwey.
Richard Weſton.
François d'Aerſſen.
Alb. Ioachimi.
Noël de Caron.

Comme il eſt porté au ſecond Article de la Ligue Defenſive *faicte le cincquieſme de ce mois de Iuin, entre les Seigneurs Commißaires du Roy de la Grande Bretaigne, & les Ambaſſadeurs des Seigneurs Eſtats des Provinces Vnies des Tays Eas, que leſdits Seigneurs Eſtats pourront faire lever aux Royaulmes de ſadite Majeſté* ſix mil hommes *& iceluy nombre de temps en temps fournir & tenir complet ſans*

qu'il ÿ ayt expreſsement eſté declaré a la charge de qui, ne de quelle nature de deniers ſe feront les recreües neceſſaires a venir, *leſdites Seigneurs Commiſſaires & Ambaſsadeurs pour eſclaircir iceluy Article, & doubte, entendent & ont convenu par reſumption que toutes telles recreües qui ont accouſtumé ſe faire par ordre, & aux deſpens deſdits Seigneurs Eſtats au regard des aultres Regimens des ſubjects de ſadite Majeſté, icelles ſe feront pareillement au regard de cette nouvelle levée de* ſix mill hommes, *& ſeront payes des deniers qui par le huictieſme Article de ladite Ligue reſteront & procederont des monſtres non fournis ny complettes, & dont le Commiſſaire aura vuidé ſes mains ſur les Ordonnances deſdicts Seigneurs Eſtats, ſi tant eſt qu'ils ÿ pourront ſuffire aux frais deſdictes recreües, pour tenir ladite levée de ſix mil hommes complette, que ſa Majeſté fera de temps en temps advancer & preſter tout ce qui en manquera, pour luy eſtre reſtitué aux meſmes termes, & conditions, que le preſt general ſuivant l'onzieſme Article.*

Et pour expliquer plus pleinement l'onzieſme Article auquel il eſt dict que, pour l'aſſeurance de la reſtitution des advances faictes deſbourſſer par ſadite Majeſté pour ladite levée, il ſera baillée a ſadite Majeſté un Acte d'Obligation en forme ſoubs le ſeel & ſignature deſdits Seigneurs Eſtats ; *leſdits Seigneurs Commiſſaires & Ambaſſadeurs entendent leur intention avoir eſté & eſtre, que tel acte d'Obligation ſera depeſché & delivré a la charge de chacune deſdictes Provinces Vnies* ſeparement, & in ſolidum *par leſdits Seigneurs Eſtats Generaux en Corps, au meſme ſtile, & forme que fut l'Obligation du* 16. *de Septemb.* 1608. *Ainſi faict & convenu en la Ville de Londres le* 15. *de Iuin* 1624. *Eſtoit Signé.*

G. Buckingam, Hamilton.	François d'Aerſſen.
Ed. Conwey.	Alb: Ioachimi.
Rich. Weſton.	Noël de Caron.

Plas haut au deſſus des Signatures eſtoit Cachetté du cachet des Armes reſpectives deſdits Seigneurs Commiſſaires & Ambaſſadeurs.

Obi-

Obligatie van haer Ho: Mog: ende de Reſpective Provintien voor den Koning van Engelant.

LEs Eſtats Generaux des Provinces Vnies, comme auſſi les Eſtats de Gueldres & Conté de Zutphen, de Hollande & Weſt-Friſe, de Zeelande, d'Vtrecht, de Friſe, d'Over-Yſſel, & de la Ville de Groeningen & Ommelanden. A tous ceux qui ces preſentes Verront Salut. Comme ainſi ſoit que par le Traicté faict entre les Seigneurs Commiſſaires du Sereniſſime Roy de la Grande Bretaigne, France & Yrlande, a ce par ſa Majeſté ſpecialement Commis, Aſſavoir les Illuſtres & Excellents Seigneurs George Duc de Buckingam, *Grand Admiral d'Angleterre,* Iacques Marquis de Hamilton, *Grand Maiſtre de l'Hoſtel dudit Roy,* Guillaume Conte de Penbroock, *Chambellan dudit Hoſtel, & Meſſires* Eduwart Conwey, *un de ſes premiers Secretaires d'Eſtat,* Richart Weſton, *Chancelier de ſon Eſchequier, Chevaliers, tous & chacun deux de ſon Conſeil d'Eſtat & privé d'une part, & les Seigneurs* François d'Aerſſen *Chevalier, Sieur de Sommelsdijck & de la Plate &c.* Albert Ioachimi *Chevalier, Sieur a Oſtende, Odekenskercke &c.* & Noel de Caron *Chevalier, Sieur de Schonewalle &c. Nos Ambaſdeurs extraordinaires & Ordinaire d'autre part, le 5. de Iuin dernier* Stilo Veteri *il a eſté Traicté, convenu & promis par l'ouzieſme Article dudit Traicté, auſſi par l'explication dudit Article faicte le 16. dudit mois de Iuin par un autre particulier Traicté,* que pour l'aſſeurance de la reſtitution des avances faictes deſbourſer par ſaditte Majeſté pour la levée, entretenement, & recreües de ſix mille Soldats á pied, il ſera baillé a ſaditte Majeſté un acte d'obligation en forme ſoubs les ſeaux & ſignatures de nous en Corps, & de chaſcune deſdites Provinces Vnies ſeparement & in ſolidum en meſme ſtile & forme que fuſt l'Obligation du 17. de Septemb. 1608. *Si eſt il, que pour ſatisfaire de notre part au contenu d'iceluy onzieſme Article, & de l'explication enſuivie, Nous avons tant en general que Chacun de nous en particulier promis & aſſeuré, promettons*

mettons, & asseurons par la presente de restituer & faire restituer au Roy ou à ses Ministres, a ses hoirs & successeurs, ou a leurs Ministres, toutes avances & deniers, qui se debourseront & auront esté debourses par sa Majesté pour ladite levée, & distribuées par le Commissaire des payements establi, sur nos Ordonnances & les rolles de Monstres de nos Commissaires suivant le Contenu du 7. Article dudit Traicté; Obligeans à ceste fin toutes les Provinces Vnies & chacune d'icelles in solidum *Touttes les Villes & subjects d'icelles, tant en general qu'en particulier Nos & leurs personnes & tous & quelconques, nos & leurs biens, meubles & immeubles, presens & advenir, nuls d'eux exceptés, Renonceants pour cet effect par cestes expressement & in vim pacti à tous & quelconques Privileges, exceptions & benefices de droict, non* numeratæ pecuniæ, non facti aut celebrati contractus, rei non gestæ, dolimali, fraudis, Privilegij fori, (*lesquels nous tenons icy pour inserés*) *qui en aucune maniere pourroyent deroguer, & prejudicier à ces presentes, mesmes au benefice, disant,* Que la generale renonciation ne vault, si la speciale ne precede, *Le tout sans fraude & malengien, en tesmoin de quoy nous lesdits Estats Generaux, & nous les Estats de Gueldres & Conté de Zutphen, de Hollande & West-Frise, de Zeelande, d'Vtrecht, de Frise, d'Over-Yssel, & de la Ville de Groeningen & Ommelandes, avons faict seeler la presente de nos grands seaulx & signé de notre Griffier & Secretaires Respectivement, & nous les Estats Generaux le dix septiesme d'Octobre seise cens vingt & quatre, estoit Paraphé* Nicolaes vander Bouchorst vt. *sur le pli estoit escript par Ordonnance desdits Seigneurs Estats Generaux, & signé* I. van Goch. *par Ordonnance des Sts. Estats de la Duché de Gueldres & Conté de Zutphen, signé* I. Sluysken, *par Ordonnance de Sieurs Estats de la Conté d'Hollande & West-Frise le* 4. *Novemb.* 1624. *Signé* C. vander Wolff, *par Ordonnance de Messeigneurs les Estats de Zeelande signé* I. Boreel, *par Ordonnance de Messeigneurs les Estats de la Provinces d'Vtrecht le* $\frac{14}{24}$ *d'April* 1625. *signé* Ant. van Hilten, *par Ordonnance des Messeigneurs les Estats de Frise le* $\frac{16.\text{ d'Avril}}{6.\text{ Mey}}$ *l'an* 1625. *signé* A. Aisma, *par Ordonnance des sieurs Estats d'Over-Yssel le* $\frac{2.\text{ Mey;}}{11.\text{ d'Avril}}$ *l'an* 1625. *signé* Roelinck, *par Ordonnance*

nance des Meſſeigneurs les Eſtats de la Ville de Groningue & Ommelande le 28. *Auril l'an* 1625. *ſigné* Eiſſinge.

In de naeſt volgende Winter daer op wiert gemaeckt het Tractaet tuſſchen Engelant, Denemarck ende deſen Staet: edoch alſoo de Koning van Denemarck ſich nu alreede in Oorloge hadde begeven tegen de Keyſerſche; Soo verſocht hy eerſt deur den *Heer Aitſema Reſident van deſen Staet by de Hanſeſteeden*, ende daer na deur de Heer *Rijcx Cancelier Vlefelt* eenige proviſioneele hulpe: waer op gemaeckt is dit volgende Accord.

Accoord tuſſchen den Geſante van Denemarck ende haer Ho: Mog: Gedeputeerden gemaeckt op't ſenden van een Regiment naer Denemarck.

„ALſoo de Doorluchtigſte ende Grootmachtige Coningh „*Chriſtiaen* de vierde van Godes genade tho Denemarc„ken, Noorwegen, der Wenden ende Gotten Coning, Hertog „tho Sleiſweich, Holſtein, Stormarn ende der Ditmarſchen, „Grave tho Oldenborgh ende Delmenhorſt &c. heeft doen „verſoecken de Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Ver„eenichde Nederlanden, eerſt door derſelver Heeren Ordina„ris Reſident by de Hanſe Steden *Foppium van Aitſema*; ende „daer na door ſijn Majeſteyts Afgeſante den Heere *Iacob Vlefelt* „zu Urup Rijcx-Raet ende Canceler, Amptman tho Nieu„borgh, volgens derſelver reſpective Brieven van Credentie „d'eerſte van den 18. Auguſti ende d'ander van den 4. Sep„tember leſtleden, dat haer Ho: Mo: in deſe tegenwoordige „Conſtitutie Hoochſtged. ſijne Majeſteyt met een Ruyter„dienſt willen byſpringen. Soo is tuſſchen den Welgemel„ten Heer Geſante ende de Gedeputeerde van haer Ho: Mo: „afgeſproken ende geaccordeert; gelijck by deſelve afgh eſpro„ken ende geaccordeert wert mits deſen, dat by haer Ho: „Mo: in Eet en dienſt van Hoochſtgedachte Coninck geſon-

den

„den sal worden het Regiment van den Overſten Hatſfelt be-
„ſtaende in vijftien Compagnien elck van twee hondert Cop-
„pen, ende dat het ſelve by haer Ho: Mo: in ſoldie onderhou-
„den ſal worden voor den tiidt van *drie* loopende Maenden, in-
„ganck nemende ſo wanneer 'tſelve Volck op de Weſer aende
„Vegeſack ſal ſijn gearriveert, om te konnen Landen, dat oock
„haer Ho: Mo: tot het Tranſport van 'tſelve Volck de Vivres
„ende Schepen ſullen beſtellen, des ſal Hoochſtgedachte Co-
„ningh gehouden weſen de voorſz koſten van Soldie, Vivres
„ende Scheeps-koſten aen haer Ho:Mo: wederom te *rembour-*
„*ſeren*, totderſelver Contentement, ſoo wanneer ſijne Maje-
„ſteyt uyt den tegenwoordigen Oorloch ſal ſijn geſcheyden,
„tot onderhoudinge van 'twelcke is dit Accoordt by Welge-
„melten Heer Canceler ende haer Ho: Mo: Gedeputeerden
„onderteeckent op den 6. Octobris 1625. was geteeckent.

Im namen ihrer Coninglijcke Majeſteyt meynes allergnadigſten Conings vnd Hern
Jacob Vlefels

Floris Grave van Culenborgh. A van Rontwijck. Fred. de Vry. G. van Hartevelt. Fred. van Intema. S. van Haerſolte. G. Schaffer.

Met den Koninckclicken Engelſchen Ambaſſadeur Carleton wiert in gevolgh van het Tractaet tot Londen den 15. Juny 1624. ghefloten, noch beraemt dit volghende Accord, op't conjungeeren van 20. Schepen by d Engelſche Vloote van 82. Schepen die ghegaen ſijn om te conqueſteren Calis Malis in Spagnien, doch niet uytgerecht hebben.

Comme ainſi ſoit que le Sereniſſime Roy de la Grande Bretagne,

aye

aye fait equipper vne Flotte de huitante & deux *Navires de guerre, four nies d'artillerie, & toute ſorte d'ammunitions & Vivres neceſſaires ſoubs vn Admiral Vice Admiral & autres Capitaines & Officiers avec grand nombre de gens tant de marine, que de guerre à laquelle Flotte Royalle les Sieurs* Eſtats Generaux *des Provinces Vnies, feront joindre* vingt *autres Navires, par eux faictes equipper, armées & pourveües auſſi d'artillerie, & de toutes ſortes de munitions & Vivres neceſſaires, avec leurs Commandeurs, Capitaines & Matelots de qualité & nombre convenable, pour eſtre ces deux Flottes Vnies & envoyées en en Mer a certain Voyage & deſſein diſtiné par ſa Majeſté au dommage des Ennemis communs, & que beſoing eſt, que tout ſoit conduit en bon ordre & avec Correſpondence, pour en tirer le plus de ſervice, que faire ſe pourra ſans deſtourbier deſordre ou Confuſion, apres communication ſur ce tenüe, entre le Sieurs* Dudley Carleton *Chevalier, Ambaſſadeur Ordinaire dudit Sieur Roy, & les Deputes deſdits Sieurs Eſtats eſt Accordé & convenu, que leſdits* vingt *Navires des Sieurs Eſtats* feront vn eſquadre apart, *& ſeront conduittes & commandées par leur Admiral, Vice-& arriere-Admiral, ſoubs leurs bannieres ou pavillons ſelon l'ordre & l'vſage des autres Flottes & Navires de guerre du Royaume d'Angleterre & de ces Provinces, Ainſſi toutes fois que leſdit Admiral recevra & ſuivra les ordres & Commandements de l'Admiral ou General de la Flotte Royalle, leſquels il departira auxdits Vice-& arriere-admiral & autres Capitaines & Officiers deſdits* vingt *Navires.*

Que l'Admiral & Vice Admiral deſdits Vingt Navires auront ſeance & voix deliberatiue & reſolutive au Conſeil de la Flote Generalle, ledit Admiral apres, & le plus proche de l'Admiral des Navires de ſa Majeſté & le Vice Admiral en tel lieu & ordres apres le Vice Admiral d'Angleterre, que par apres luy ſera convenablement & ſelon raiſon attribué, quand tous les Officiers de la Flotte Royalle ſeront enſemble. Que des Conqueſtes qui ſe feront en mer ou dans les ports & haures des Ennemis, de Navires, leur equippage & appartenances, deſpouilles, or, argent, Marchandiſes, & autres tels qu'ils ſoient, leſdits vingt *Navires auront pour leur partoge la* Cinquieſme partie. *Ainſi accordé &*

Conclu en la Haye entre ledit Sieur Ambaſſadeur Carleton *& leſdits Sieurs Deputes, En teſmoing de quoy ceſt acte eſt par eux ſigné le* 2. *Aougſt* 1625. Dudley Carleton, Nicolas de Bouchorſt, S. van Beaumont, Giſbert de Boetſelar, S. van Haerſolte;

Aggreatien van haer Ho: Mo: van de Alliancie offenſive ende defenſive den 7. December 1625. tuſſchen de Heeren Commiſſariſen van ſijne Koninckliycke Majeſteyt van Engelant ende de Heeren haer Ho: Mo: Ambaſſadeurs in *Zouthampton* gemaeckt.

LEs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du pays bas, A tous ceux qui ces preſentes verront Salut. Comme ainſi ſoit que le 7. *jour de Septembre l'an preſent* 1625. *un Traicté d'Alliance de ligue offenſive & defenſive ayt eſté fait & accordé a Zouthampton entre les Seigneurs Commiſſaires du Sereniſſime Roy de la Grande Britagne au nom dudit Roy & ſes Royaumes, Et les Ambaſſadeurs par nous envoyés a ſaditte Majeſté en noſtre nom & de noſtre Republique dont la teneur s'enſuit.*

Comme ainſi ſoit que pour d'un commun effort rompre les progres des injuſtes uſurpations du Roy d'Eſpaigne & ſes ambitieuſes entrepriſes *par leſquelles il trouble journellement le repos & Eſtats des Roys & Princes de l'Europe & particulierement celuy des Provinces Vnies des Pays bas; Treſ-haut Tres Excellent & Treſpuiſant Prince* Charles *par la grace de Dieu Roy de la Grande Britagne, France & Ierlande, defenſeur de la Foy &c. Auroit eſté inſtamment requis de la part de hauts & puiſſants Seigneurs les Eſtats Generaux deſdites Provinces Vnies des Pays bas, par le moyen de Meſſires* François d'Aerſſen, *Chevalier Sieur de Sommelſdijck, de la Plate;* Albert Ioachimi *auſſi Chevalier Sieur a Oſtende & Oedekenſkerke, &* Rienck de Burmania *a Fervert Grietman de Ferveradeel, Ambaſſadeurs vers ſaditte Majeſté de la part deſdits Seigneurs Eſtats, d'entrer avec eux en une Confoe-*

Conſoëderation plus eſtroicte & en ligue offenſive & defenſive *contre ledit Roy d'Eſpaigne & ſes adherans; ſaditte Majeſté de la Grande Britagne &c. En Continvation de l'affection & ſoing que les Roys & Reynes ſes predeceſſeurs & notament le feu Roy de glorieuſe Memoire, ſon treſ honnoré Seigneur & pere, ont tousjours eu de la conſervation & ſubſiſtence deſdites Provinces Vnies, contre ledit Roy d'Eſpagne & Ennemis de leur liberté; comme auſſi des aſſiſtences & grands ſecours qui leur ont eſté donnés de temps en temps, tant par la Dame* Reyne Eliſabeth, *que par ledit Seigneur Roy pere de ſa Majeſté a l'entier reſtabliſſement de ſon Treſcher Frere* Frederick Sereniſſime Prince Electeur palatin du Rin & ſes Eſtats, poſſeſſions, & dignités hereditaires, *dont il a eſté injuſtement depoſſedé par ledit Roy d'Eſpagne & ſes Adherens: ſa Majeſté ayant nommé & conſtitué les Seigneurs* Iacques Baron Ley *ſon Grand Treſorier d'Angleterre;* George Duc de Buckingam, *ſon Grand Admiral d'Angleterre*, Guillaume Comte de Pembroke *Chambellan de ſon Hoſtel*, Iaques Conte de Carlile, Henry Comte d'Hollande, Eduart Baron Conwey *premier Secretaire d'Eſtat*, Fulcke Baron Broocke, Robbert Naunton Chevalier, Maiſtre des Gardes Nobles, Albert Maurton, n'ageures Chevalier & l'autre des premiers Secretaires, & Richard weſton *Chevalier Chancelier de ſon Exchiquier, ou* ſix d'eux, *tous & un chacun d'eux Conſeilleurs en ſon Conſeil d'Eſtat & priué, & iceux garnis de pouvoir ſuffiſant dont Copie ſera inſerée a la fin de ce preſent Traitté, pour avec ledits Sieurs Ambaſſadeurs deſdits Seigneurs Eſtats, munis auſſi de pouvoir ſuffiſant dont Copie ſera pareillement inſerée apres celle deſdits Seigneurs Commiſſaires de ſaditte Majeſté traitter, convenir, & conclurre d'une* Ligue Offenſive & Defenſive *entre ſadite Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats contre ledit* Roy d'Eſpaigne & *ſes Adherens: leſquels Commiſſaires de ſadite Majeſté & Ambaſſadeurs deſdits Seigneurs Eſtats, apres pluſieurs aſſemblées, & deliberations tenues ſur ce ſujet, ont convenu, conclu, & arreſté les points & Articles qui s'enſuivent.*

I.

Premierement il y aura Alliance de Ligue Offenſive & Defenſive *entre ſadite Majeſté d'une part, & leſdits Seigneurs Eſtats d'autre part, afin* d'aſſaillir *le Roy* d'Eſpaigne *a guerre ouverte en tous ſes Royaumes, Terres, ſujects, & droits en tous lieux, deça & de la la Ligue par Mer & par Terre.*

II.

Laquelle dite Alliance durera ſi longuement que le Roy d'Eſpagne continuera de pretendre, par guerre, voyes de fait, & autres ambitieuſes menées ſur la liberté & droicts deſdits Provinces Vnies, & que la dignité Electorale, Terres, & autres Eſtats patrimoniaux du Palatinat demeureront occupés par luy ou par ſes Adherans, au moins pour le terme de quinſe ans.

III.

Et ne pourront ſa Majeſté de la Grande Bretagne &c. ny leſdits Seigneurs Eſtats traictrr avec ledit Roy d'Eſpagne ny ſes Adherens dans ledit Terme de quinze ans prochain venans, a commencer du jour de la preſente convention, de Paix, Trefve, ſuſpenſion d'armes ny entrer en aucune autre Negotiation tendente a pareille fin, directement ou indirectement, ny auſſi quitter ou renoncer a la preſente Alliance, que de l'advis & conſentement commun, *Et ſeront ſadite Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats tenus ſe declarer ſur la continuation de la preſente Alliance, un an au paravant que leſdits quinſe ans viendront a expirer.*

IV.

Seront receus en cette Alliance touts les Roys, Princes, Republiques, Villes & communautés intereſſés en cette cauſe qui le deſireront a condition equitable, leſquels ſeront requis ſolennellement par deputation expreſſe de ce faire par ſaditte Majeſté & leſdits Seigneur Eſtats, ſeparement, ou enſemblement, dans trois mois apres la Concluſion du preſent Traicté, & pluſtoſt ſi faire ſe peut.

V.

Il ÿ aura bonne & ſincere Correſpondence pour la defenſe mutuelle des Royaumes, Eſtats & ſubjects, l'un de l'autre, entre ſaditte Majeſté

&

& leſdits Seigneurs Eſtats qui demeureront reſpectivement tenus de procurer a leur poſſible le bien, ſeureté, & advantage l'un de l'autre comme auſſi d'advancer le dommage, affoibliſſement & ruine dudit Roy d'Eſpagne leur Ennmy commun.

VI.

Lequel commun Enneuy ſaditte Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats ſeront obligés d'attacqner de toute leur puiſſance, par Mer & par Terre, & feront a cette fin tous les ans equipper & entretenir une, deux, ou pluſieurs Flottes, au moyen deſquelles ils les feront invahir & infeſter, par deſcente d'armée en Terre ferme, ou par autres aggreſſions en tous ſes ports, & Iſles, avec tant de vigeur que la Communication de la mer, le commerce par my l'Europe, le negoce des deux Indes, & Principalement le retour annuel de ſes Flottes, luy en puiſſe demeurer couppé & retranché.

VII.

Et afin d'entreprendre tel deſſeing avec ordre & une deſpence reiglée & partagée, ſans la laiſſer toute a la charge de ſaditte Majeſté ou deſdits Seigneurs Eſtats ſeuls, il a eſté dit, & convenu que ſaditte Majeſté de la Grande Bretagne &c. Tiendra un bon nombre de Vaiſſeaux equippés, & armés en guerre, aux coſtes & Iſles d'Eſpagne pour tenir d'Ordinaire bouchées les entrées des Rivieres de Liſbone, de S^t. Lucas, & la Baye de Cadis autant que faire ſe pourra; comme ſeront pareillement leſdits Seigneurs Eſtats tenus de leur part, de faire aux coſtes de Flandres, pour tenir les ports fermes & la mer libre de pijrateries, a leur poſſible.

VIII.

Mais ſi en outre il eſt trouvé bon, pour faire une ~~plus gaillarde~~ impreſſion, & occuper plus ſenſiblement ledit Roy d'Eſpaigne en ſes propres Royaumes & Eſtats, de mettre une grand Flotte en Mer, avec un deſſeing reglé & Concerté entre ſaditte Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats: en tel cas leſdits Seigneurs Eſtats ſeront tenus de contribuer une quatrieſme partie du nombre des Vaiſſeaux que ſaditte Majeſté a cette fin fera armer, & jetter en mer, montés, & munitionnés pour pareil

temps & proportionnés a la meſme grandeur & port de ceux de ſa Majeſté.

IX.

Sa Majeſté aura le commandement ſur toutte telle Flotte, par ſon Admiral ou Vice Admiral ſubſecutivement ; toutesfois il a eſté convenu & accordé, que l'Admiral & Vice Admiral qui commanderont la Flotte deſdits Seigneurs Eſtats, quand ils ſeront conjoints avec celle de ſa Majeſté pourront arborer une ſeconde baniere, aſſiſter avec quelques vieux Capitaines, & avoir voix a toutes les tenues, & deliberations du Conſeil de guerre, & que les commandements qui ſe feront ſur ladite Flotte, deſdits Seigneuss Eſtats par l'Admiral ou Vice Admiral de ſadite Majeſté ſe feront mediatement, & par l'entremiſe de l'Admiral ou Vice Admiral deſdits Seigneurs Eſtats : leſquels dits Admiral ou Vice Admiral deſdits Seigneurs Eſtats auront auſſi toute Iuſtice ſur leurs Officiers, Soldats & Mariniers quand ils auront diſpute entre eux, mais s'il arrivoit quelque diſpute ou controverſe entre quelques uns de la Flotte de ſadiie Majeſté & celle deſdits Seigneurs Eſtats, le different ſera examiné & decidé ſelon les loix & Ordonnances par l'Admiral ou Vice Admiral de ſadite Majeſté au Conſeil de guerre.

X.

Aux exploits de guerre qui ſe feront pour fourcer quelques havres, monter des Rivieres, aſſailir les Navires Ennemis, ou aux autres actions de pareil danger, & nature, il ſera gardé ceſt ordre: qu'il ne ſera employé plus grand nombre des Navires deſdits Seigneurs Eſtats que proportionné a celuy de ſadite Majeſté ſelon la quantité du ſecours ; ſi d'un commun conſentement des chefs de part & d'autre, il n'eſt autrement reſolu.

XI.

Si l'une ou l'autre Flotte venoit en Mer a avoir beſoing d'aide & aſſiſtence de Vivres, Munitions, Voiles, ou autres apparaux : les Amiraux les en feront ſecourir, s'il ÿ a moyen, a prix raiſonnable, ou a la charge d'en faire rendre autant au retour de Flortes a l'option de ceux qui l'auront demandé.

XII.

XII.

Si ces Flottes ainſi conjointes & armeés, ſont quelque prinſe ſur les Ennemis communs en Mer ou a terre, d'hommes, de Navires, d'Or, d'Argent, de Marchandiſes & d'autres Meubles : ſera incontinent fait un Eſtat & Regiſtre de toutes telles prinſes, en preſence & par le moyen des Officiers des deux Flottes enſemble de bonne foy, & ſans en rien cachér ou deſtourner : lequels ſeront par apres equitablement partagés a proportion du nombre ; & du port des Vaiſſeaux que ſadite Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats auront reëllement, & de fait fourny, pour parformer leur Flotte commune, non obſtant qu'il pouvroit arriver que lors de la prinſe, nul des navires de ſa Majeſté ou Vice verſa *deſdits Seigneurs Eſtats s'y ſeroit rencontre : pourveu que telles prinſes ayent eſté faittes par une partie des Vaiſſeaux de la Flotte commune.*

XIII.

Mais ſi ſaditte Majeſté de la grande Bretaigne &c. Trouvoit bon de faire enbarquer a ſes deſpens une bonne armée, & la deſcendre quelque part a terre au pays de l'Ennemy, afin d'ij faire invaſion & occuper quelque Ville, ou aſſiette forte a ij loger ſaditte Armée en ſeureté, & lieu commode, pour advantager ſes deſſeings: il eſt accordé que les occupations qui de cette ſorte ſe feront en Terre ferme appartiendront & demeureront purement & ſimplement a ſadite Majeſté non obſtant que la Flotte deſdits Seigneurs Eſtats ij pourront avoir aſſiſté & aydé.

XIV.

Bien entendu tontesfois, que ſi a telle deſcente, & execution les ſujects deſdits Seigneurs Eſtats entreviennent, qu'ils auront auſſi leur part aux butin, & Meubles, proportionnée de leur nombre a celuy des ſubjects de ſadite Majeſté a la quelle ſeule demeureront touts les acqueſts immeubles des Iſles Villes, & Terres.

XV.

Ceux qui auront Commiſſion de ſadite Majeſté de la grande Bretagne ou deſdits Seigneurs Eſtats, pourront en vertu de cette Alliance, pourſuivre, combattre, prendre, & emmener par tout leurs Ennemis, en quelques Endroicts qu'ils viennent a les rencontrer : meſmes aux rades, embou-

emboucheures, & Rivieres, & aux ports de Mer de part & d'autre : a la charge que ceux qui auront eſté prins aux rades emboucheures & auxdits ports, ne pourront eſtre emmenés devant que d'en payer les droicts, devoirs, & couſtumes a ceux qu'il appartiendra ; leſquels ports & Rades de ſadite Majeſté & deſdits Seigneurs Eſtats ſeront ouverts & libres aux Navires de guerre & Marchands de part & d'autre qui y pourront entrer, demeurer, ſortir, & rader ſans nul empeſchement : ſe reigleront neantmoins iceux Navires ſelon les loix, droicts, & couſtumes des lieux.

XVI.

Si par tempeſte, pourſuitte de pÿrates, ou par quelque autre contrainte, & meſchef aucuns navires marchands prennent port dans le Pays l'obeiſſance de ſaditte Majeſté ou deſdits Seigneurs Eſtats, jceux s'en pourront retirer librement a leur volonté, ſans pour ce eſtre tenus de deſcendre, troquer, ou vendre leurt marchandiſes, nyt d'en payer aucuns droicts.

XVII.

Les Capitaines commandans les Navires de guerre de ſaditte Majeſté ou deſdits Seigneurs Eſtats, & envoyéz en mer aveq les Commiſſions privées de leurs Souverans, eſtans point comprins au Corps de laditte Flotte commune pourront pareillement en toutte ſeureté, mener aux ports, & rades de ſaditte Majeſté & deſdits Seigneurs Eſtats, leurs prinſes, faites ſur les Ennemis communs & les en retirer par apres Franchement a leur plaiſir, pour les conduire au lieu qu'ils doibvent par leur commiſſion, ſans eſtre tenues de notifier leurdits prinſes aux Officiers du lieu, ou leur en payer aucuns droicts, mais a la charge toutesfois de monſtrer leurs commiſſions, s'ils en ſont requis par iceux.

XVIII.

Si durant la preſente Confederation aucuns navires, par tempeſte, ou autre meſadventure viennent a s'eſchover ou ſe perdre ſur les coſtes de ſadite Majeſté de la grande Bretagne &c. ou ſur celles deſdits Seigneurs Eſtats, tels Navires ou leurs debris pourront eſtre reclamés & repetés dans l'an, par ceux auſquels ils appartiendront de droict, ou en ayans cauſe & procuration d'eux, & leur ſeront rendus, ſans autre forme de proces, payans ſelon les droicts, & couſtume des lieux. XIX.

XIX.

Si ſur telle ou pareille occurrence, il arrivoit diſpute entre les ſubjects de part & d'autre, les Officiers des lieux ſeront obligés de leur faire & adminiſtrer bonne & courte juſtice, ſans trainer & entretenir les parties en longuer, par aucune formalité de Proces.

XX.

Toutes Marchandiſes de contrebande, comme ſont munitions de bouche & de guerre, navires, armes, voiles, cordages, or, argent, cuivre, fer, plomb, & ſemblables, de quelque part qu'on les voudra porter en Eſpaigne, & aux autres terres de l'obeiſſance dudit Roy d'Eſpaigne & de ſes adherens, ſeront de bonne prinſe, aveq les Navires & hommes qu'ils porteront.

XXI.

Sadite Majeſté fera inſtance envers les autres Roys, Princes, Eſtats, Villes, & Communautes neutres, de faire defence a leurs ſubjects de Traficquer, tant que la preſente guerre durera, aveq les Royaumes & autres poſſeſſions dudit Roy d'Eſpaigne & de ſes adherens, afin de ne leur laiſſer encourir, a leur eſcient, aucun dommage.

XXII.

Ce que ne venant a s'obtenir de leur gré, il eſt convenu, que les navires qui ſe trouveront a la mer, ſuſpects de prendre leur route devers l'Eſpaigne les Iſles, ou autres Eſtats dudit Roy d'Eſpaigne, & de ſes adherens, ſeront obligés de s'arreſter, pour eſtre recognus & viſités, ſans pource les pouvoir retarder, ou endommager.

XXIII.

Le Negoce ou Commerce ſera cependant ouvert & permis par tout ailleurs aux Royaumes Villes, terres & Pays dez Alliés, & dez Princes & amis neutres, ſans interruption ny deſtourbier.

XXIV.

Pareillement pourront ſadite Majeſté & leſdits Eſtats, ſe faire fournir aux Pays l'un de l'autre de toutes ſortes de Munitions, d'Armes, cordages, Voiles, & Victuailles, pour le neceſſaire equipage de leurs Flottes, ſans pour l'achapt, ou tranſport eſtre tenus payer d'avantage que ceux du pays auquel ces achats auront eſté faits.

XXV.

Sa Majeſté traittera leſdits Seigneurs Eſtats en Amis, & Voiſins alliés aveq elle d'une Alliance eſtroicte, en ce qui concerne le trafiq d'Artillerie & balles ou boulets a Canon, leur permettant d'achepter & tranſporter hors deſes Royaumes & Dominions telle Proviſion d'Artillerie & a tel prix & conditions que les autres allié de ſa Majeſté ou ſes propres ſubjects ſont accouſtumez de l'avoir.

XXVI.

Et avenant que par cy apres, ſaditte Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats ſeparement, ou enſemblement viendroient a deſcouvrir des nouveaux moyens, & expediens propres pour endommager plus puiſſament ledit Roy d'Eſpaigne, par mer, que ceux deſquels il eſt convenu en ce traicté, & demandoient d'ajuſter leurs entrepriſes aveq commune deliberation, & advis : jl eſt accordé qu'ils en communiqueront & concerteront par leurs Ambaſſadeurs quand bon leur ſemblera, ou par deputation & envoy expres s'il eſt trouvé utile & a propos.

XXVII.

Et comme il a eſté dict qu'il faut entreprendre & aſſaillir le Roy d'Eſpaigne a guerre ouverte, & a toutte outrance par mer, & par terre, ſaditte Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats ſeront tenus de faire chaſcun ſeparement, & a ſes frais & depens, une forte armée de gens de pied, & de Cheval, artillée convenablement & fournie planturenſement de tout ce qui ſera neceſſaire, pour la ſouſtenir & la rendre capable d'aſſaillir l'Ennemy commun, tant a la Campaigne, qu'en ſes Villes cloſes, par ſieges, ſurprinſes, & autrement.

XXVIII.

Laquelle dite armée, du coſté de ſaditte Majeſté de la Grande Britaigne &c. Ne pouvra eſtre moindre de vingt cinq *a* trente mill hommes *de pied, armés de mouſquets, & piques completement, & de* quatre *a* cinq mille *Cuiraſſiers aveq un train d'Artillerie d'attelage, chariage, & de munitions bien proportionnéz.*

XXIX

Et feront leſdits Seigneurs Eſtats pareillement effort de leur coſté

de

de mettre auſſi enſemble un Corps d'armée de pareil nombre d'jnfanterie & de Cavallerie, aveq un plein attirail de Canon & de ſes ſuittes, & dependances ordinaires & neceſſaires.

XXX.

Saditte Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats adviſeront cy apres entre eux du temps quil conviendra ſortir ſemblablement leurs armées aux champs, & aceſte fin s'entecommuniqueront leurs deſſeings l'un & l'autre, pour d'autant plus commodement divertir & diſtraire les forces de leur Ennemy, en diverſes lieux.

XXXI.

A ce faire ils promettent de conduire chacun ſes armes de telle ſorte, qu'a leur meilleur eſcient ils en procureront la ſeureté, facilité, & utilité l'un de l'autre, entretenant a cette fin une ordinaire & treſconfidente correſpondence par enſemble.

XXXII.

Cas avenant que pour le tranſport de ſon Armée & ſon attirail, ſaditté Majeſté venoit a avoir beſoing de quelque nombre de Vaiſſeaux propres a ce faire: leſdits Seigneurs Eſtats feront devoir d'en faire promptement accommoder ſadite Majeſté en payant, a condition raiſonnable, en eſtans advertis en temps, pour en faire couvenir avec les proprietaires.

XXXIII.

Les Conqueſtes qui de l'une ou de l'autre Armée ſe feront demeureront entieres a celle qui les aura faites.

XXXIV.

Et ſera ſa Majeſté a ſon beſoing, & deſir ſervie dedans les Provinces Vnies hors des Magaſins, & autrement, de navires, d'Armes & Munitions de guerre, & Vivres, materiaux, & autres neceſſites, en payant.

XXXV.

Ces Armées ne ſeront retirées de la Campaigne avant le temps que ſa Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats enſemble adviſeront, nij auſſi retranchée, que d'advis commun, mais les chefs de part & d'autre, ſeront tenus le tenir fortes, & complettes, & les refraiſchir de temps en temps, de nouvelles recreües.

XXXVI.

Si l'Ennemy venoit a tourner toutes ſes forces contre un ſeul des confederés, l'autre ſera tenu de bouger ſon Armée auſſi toſt, ſi elle n'eſt engagée, & l'embeſoigner au pays, & a l'endroict ou ſe pourra faire plus ſenſible dommage audit Ennemy, s'il n'eſtime plus ſeur, & n'aime mieux marcher incontinent aveq ſon armée au ſecours de l'autre, pour ſerrer s'il eſt poſſible l'Ennemy entre les deux armées.

XXXVII.

Il ſera cy apres traitté entre ſadite Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats ſur l'ordre des contributions qui ſe leveront aux pays, & Eſtats Ennemijs.

XXXVIII.

l'Vne ou l'autre Armée venant a eſtre preſſée, *ſa Majeſte & leſdits Seigneurs Eſtats, s'entrenvoyeront du ſecours, ſi faire ſe peut, de tant de gens que leur propre ſeureté permettra.*

XXXIX.

Toutes lettres de repreſſailes, marque, arreſts, *& autres ſemblables, qui ont eſté cy devant Octroyées & decernees contre les ſubjects de l'un ou l'autre des confederer pour quelque cauſe que ce ſoit, n'auront lieu de part & d'autre ains ſont des maintenant & demeureront nulles & de nul effect, & pour l'advenir n'en ſeront aucuns Octroyées, mais juſtice ſera rendue & adminiſtrée, ainſi que de droict appartiendra.*

XL.

Par la preſente Alliance, ny par aucunes paroles ij contenus generales ou ſpeciales, n'eſt pas compris ny entendu qu'il ij ait aucune innovation interruption, ou changement en la liberté de la Navigation & Commerce, *en Royaumes, Eſtats, & pays de ſa Majeſté deſdits Seigneurs Eſtats & autres Roys, Princes, Villes, amijs, aliés & neutres, ny auſſi aux loix & conſtumes des Admirautés, payements de daces, Impoſts, Subſides, devoirs de part & d'autre, ny aux droicts appellés Couſtumes en Angleterre: ains a eſté expreſſement convenu & accordé que ladite liberté, droicts, daces, Impoſts, loix, couſtumes, & payemens ſuſdicts demeureront en leur pleine, & entiere force & vertu comme ils eſtoyent*

eſtoyent le jour precedent de la Concluſion du preſent Traicté.

Leſquelles conventions, pactions & Articles cy deſſus convenus, & chacun d'iceux, ont eſté traictés, ſtipulés, accordés, & paſsés entre leſdits Commiſſaires de ſa dicte Majeſté & leſdit Sieurs Ambaſſadeurs deſdits Seigneurs Eſtats Generaux, promettants de bonne foy, & s'obligeans en vertu de leurs Commiſſions reſpectivement, qui ſeront inſerées a la fin du preſent Traicté, que dans trois mois prochainement venans, ou pluſtoſt, ſi faire ſe peut, ils feront fournir, ſcavoir les Seigneurs Commiſsaires de ſadite Majeſté aux Sieurs Ambaſſadeurs deſdits Seigneurs Eſtats & leſdits Sieurs Ambaſsadeurs deſdits Seigneurs Eſtats aux Seigneurs Cõmiſſaires de ſadite Majeſté La Declaration *ſpeciale de la volonté de leurs Souverains ſur iceluy traitté, ou lettres de* Ratification *en forme, ſuffiſante & vallable.*

En foy & teſmoignage de touttes leſquelles pactions, conventions & Articles, leſdits Seigneurs Commiſsaires & Sieurs Ambaſsadeurs ont ſigné ce preſent Traicté & a iceluy appoſé le ſeel de leurs Armes. Faict en la ville de Southampton *ce ſeptieme jour de Septembre l'an mille ſix cens vint cinq ſtile d'Angleterre.*

Enſuivoit la teneur des Commiſſions. Charles por la grace de Dieu &c. datée Tichfield le 25. *d'Aouſt* 1625. *& plus bas* Charles R. *puis ſuivoit le pouvoir ou Commiſſion des Eſtats Generaux datée a la Haye le* 12. *Iuin* 1625. S. Beaumont *vidit & ſur le reply, par Ordonnance deſdits Seigneurs Eſtats Generaux.* I. van Goch.

Signe & ſeellé comme s'enſuit.

Iames Ley.	Francois d'Aerſſen
G. Buckingam.	Alb. Ioachimi.
Penbroke.	R. v. Burmania.
Carilile.	
Hollande.	
E. Conwey.	
Rich. Weſton.	

La Ratification des Seigneurs Eſtats Generaux eſtoit ſigné a la Haye le 14. *Decembris* 1625. *Paraphé* Varwer *vidit. Et ſur le revly eſtoit eſcript, par Ordonnance deſdits Seigneurs Eſtats Generaux, Signé*

I. v. Goch.

La Ratification du Roy, eſtoit ſignée le 20. *Decembre* 1625. *datée Carew. Plus bas* Charles R.

Proteſt van den Coninck van Engelant over het intrecken van de Brieven van Repreſalie tegens d'Ooſt-Jndiſche Compagnie voor deſen verleent.

COmme ainſi ſoit qu'il ÿ ait eu un Traitté entre nous & les Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays bas, en date du 7. jour de ce preſent mois, auquel il ſe ſeroit traitté de pluſieurs poincts touchant la defence mutuelle de nos Royaumes, & de leurs Eſtats, comme appart plus amplement par ce qui eſt convenu audit Traicté: ſchachent tous, qu'ayans par pluſieurs fois faict demander & aveq beaucoup de patience attendu l'execution de Iuſtice deſdits Seigneurs Eſtats, ſur leur ſubjects de la Compaignie des Indes Orientales pour les exces commis auxdites indes, & pareillement en Amboyna par ceux de ladité Compagnie ſur nos ſubjects, Leſquels ils ont cruellement mis a mort, & ravi leurs biens & marchandiſes; *dequoy ayans demandé Juſtice long temps avant le commencement dudit Traicté comme auſſi des autres pertes, dommages, & offences ſouffertes & endurées par nos ſubjects, & deſquelles non obſtant leurs inſtances & juſtes pleintes, ils n'ont peu iuſque icy recevoir ſatisfaction: a raiſon de quoy nous aurions faict par cy devant nos proteſtes, que nous n'eſtions aucunement ſatisfait & que nous n'entrerions en aucun Traité aveq leſdits Seigneurs Eſtats* juſque a ce que nous en euſſions eu reparation, *comme de droict*

droict appartient, Principalement entre ſi proches Voiſins, Amis, & Alliés : ſur quoy les Ambaſſadeurs deſdits Seigneurs Eſtats preferoient tousjours a toute autre choſe le reſpect qui nous eſt deu, & navoient rien a ſi grand ſoing & particuliere recommendation que de trouver les moyens de nous ſatisfaire en ceſt endroict, apres quoy ils travailleroyent de tout leur poſſible & ne ceſſeroyent juſques a ce qu'ils nous ij auront faict bonne Iuſtice ; & ce qui leur en auroit fait differer l'execution juſques icy, ne provenoit pas de malice ou oppiniaſtreté mais de l'Eſtat preſent de leurs affaires, Et de la conſtitution de leur Eſtat ; qui ne leur permettoit paas de faire autrement : joinct a cela la diſtance des lieux, d'ou ils avoyent a recevoir leurs Informations avant que de pouuoir paſſer outre en ceſte affaire : Et partant nous auriont ſuppliè, qne ces Conſiderations particulieres n'empeſchaſſent pas le bien & avantage de la cauſe commune, Et qu'en cas qu'on ne nous fiſt bonne Iuſtice a noſtre contentement, ils nous ſeroit tousjours licite & libre de nous faire raiſon, & contraindre ceux de leurdite Compaignie deſdites Indes de nous donner Satisfaction, ſans entrer pour cela en rupture aveq leſdits Seigneurs Eſtats Generaux: pour ces cauſes & autres contenues audit Traité, nous avons ordonné quelques Commiſſaires d'entrer & Conclure ledit Traicté aveq leſdicts Sieurs Ambaſſadeurs, mais aveq cela avons proteſté & proteſtons par ces preſentes, a ce preſens leſdits Sieurs Ambaſſadeurs, leſquelles nous entendons devoir eſtre declarées aux dits Seigneurs Eſtats, & voulons eſtre notoires a tous : que ſi leſdits Seigneurs Eſtats ne nous font Iuſtice dans dixhuict mois prochain venans de ce jour & date, de ce que nous avons ſouffert en notre honneur, & ne font faire reparation a nos ſubjects, auſquels nous ſommes obligéz de donner protection en leurs vies & biens, il nous ſera tousjours libre de nous revenger des vies & biens de nos ſubjects, & ſoit par lettres de Repreſailles que nous donnerons a nos ſubjects ou immediatement par nos forces propres, tirer la raiſon des dommages & outrages qu'ils ont ſoufferts en Amboyna & autre part deça ou de la ligne, nõ obſtant aucunes clauſes generales ou particulieres contenues audit Traitté de l'obſervation deſquelles, nous nous ſentons & declarons libres

& deſ-

& deschargés en ce regard, devant Dieu & les hommes, *& a ceſt effect nous avons faict donner ce nôtre proteſte auxdits Sieurs Ambaſſadeurs pour eſtre repreſenté par eux auxdits Seigneurs Eſtats, & avons cõmendé a notre Ambaſſadeur le Chevallier* Carleton *de faire le meſme. Et pour le rendre d'autant plus ferme, & formel, l'avons faict en Regiſtrer en nos Regiſtres. Faict a Tichfield ce 9. jour de Septembre* 1635.

Ceſt icy la vraye Copie du Proteſt de ſa Majeſté donné aux Sieurs Ambaſſadeurs de Meſſeigneurs les Eſtats, & ſoubſignée par eux l'an & le jour ſuſdits, eſtoit ſigné.

E: Conway.

Alliance Faicte entre les Sereniſsimes Roys de la grande Bretaigne & de Denemarcq & les Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas.

COmme ainſi ſoit, que d'un commun Conſentement, & en conſideration des mauvaiſes & treſdangereuſes menées, outrages, Violences & oppreſſions, *leſquelles depuis quelques, annees juſques à preſent, non ſeulement ſe ſont menacées, mais auſſi par guerre ouverte & de faict, executées, contre la pacification eſtablie & confirmée de temps en temps ſucceſſivement par les Empereurs meſmes, & contre les autres conſtitutions Fondamentales de l'Empire, & les capitulations jurées, Tout ce qui concerne non ſeulement les* Electeurs, Princes, Villes & Eſtats d'Allemagne, *Mais auſſi par une inevitable conſequence les* Roys, Princes, & Eſtats voiſins, amis & alliés, *a cauſe de* l'jntereſt *qu'ils ont en la conſervation deſdites Paix, conſtitutions, capitulations, & confirmations, On a eſté pouſſé & contrainct, pour en temps obvier & empeſcher les* cours trop violents, & inſupportables de ces mauvaiſes intentions, & oppreſſions, & pour le reſtabliſſement & Conſervation de ladicté liberté droicts & conſtitutions de l'Empire, *de ſe oppoſer à une ſi evidemment approchante ruine, & a tous ceux qui Maintenant ou pour l'advenir en ſeront les auteurs. Et que pour leſdites*

leſdictes raiſons le Sereniſſime Roy de la Grande Bretaigne a envoyé icy a la Haye en Hollande, les Treſilluſtres Seigneurs George Duc de Buckingham *Grand Admiral d'Angleterre &c.* Henry Comte d'Hollande &c. *ſes Ambaſſadeurs Extraordinaires, & le Seigneurs* Dudley Carleton, *Chevalier, ſon Ambaſſadeur Ordinaire pres les Seigneurs Eſtats Generaux du Pays Bas, & auſſi le Sereniſſime Roy de Denemarck, les Seigneurs* Iacques Vlefeld de Urup, *Chevalier du Royaume de Denemarcq, Gouverneur de Niburg, &* Chriſtiaen Thomas de Tomme Rup, *ſes Ambaſſadeurs extraordinaires, & que leſdicts Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas ont commis & deputes les Sieurs* Floris Comte de Culenborch, *Baron de pallant, witten, weerde, Seigneur de Leede, Lienden, Wildenburch, Kenſwieler, Engelſdorp, Vrechem, Bachem &c.* Nicolas de Bouchorſt Seigneur de Noortwijck, *Bailliff & Grand maiſtre des levées de Rijnlant,* Anthoni *Duijck Conſeiller & penſionaire des Eſtats d'Hollande & Weſtfriſe,* Simon de Beaumont *Conſeiller & penſionaire de la Ville de Middelbourg,* Gijſbert de Hertevelt, Chriſtiaen Oofterzee *Grietman de Lemſterlant,* Thomas Varuer *Bourgemaiſtre de la Ville de Deventer,* Gooſſen Schaffer *Seigneur en Vthuyſen & Meden, leurs Commiſſaires, leſquels ayants eſté pluſieurs fois aſſembles icy à la Haye ſuſdite pour traicter & convenir ſur l'ordre & remede neceßaire pour parvenir aux fins ſus mentionnées, Sont accordés & convenus entre eux des Articles ſuivants.*

I.

Premierement qu'il ij aura une Alliance ferme, ſtable, & permanente entre les Sereniſſimes Roys de la Grande Bretaigne & de Denemarcq, & les Seigneurs Eſtats Generaux des provinces Vnies du Pays Bas.

II.

Que pour remedier aux maux ſuſdicts, ſa Majeſte & Deuemarcq tiendra ſur pied ſon armée, & la groſſira de vingt huict á trente mil Soldats á pied, & de ſept á huict mil a cheval, *moyennant qu'elle ſoit deüement & ſuffiſamment aſſiſtée des Confederés.*

III.

Que ſa Majeſté de la grande Bretaigne aſſiſtera le Roy de Denemarcq de trois cens mil Florins par mois, *à payer en la Ville de Hambourg, de mois en mois, preciſement & à conter* trente deux jours pour un mois;

IV.

Que ſa Majeſté de la Grande Bretaigne en ſuitte de l'Alliance contractée entre elle & leſdits Seigneurs Eſtats Generaux, & ſelon les conventions d'icelle mettra en mer une autre Flotte, *pour ſeconder celle qui deſia eſt en mer, à fin de par ce moyen divertir & empeſcher les Forces de la Contrepartie.*

V.

Que leſdits Seigneurs eſtats Generaux aſſiſteront ſa Majeſté de Denemarq de cinquante mil Florins par mois, *à conter comme deſſus, & outre ce, en cas que leurs affaires le pourroyent permettre, & que les forces de leur Ennemy s'advançoyent contre l'Armée du Roy de Denemarcq, feront en faveur de ladite armée une* bonne cavalcade, *pour divertir ledit Ennemy, & encores contribueront leur* part a la ſuſdite Flotte du Roy *de la grande Bretaigne, & en l'eſté qui vient, mettront auſſi en Campaigne tant d'Infanterie & Cavallerie, qu'il leur ſera poſſible, pour faire un* bon camp, *& empeſcher que leurs Ennemis n'envoyent de renfort contre ladicte Armée du Roy de Denemarcq.*

VI.

Que nul des Confederés ne pourra ſortir de cette Confederation, devant que l'on aye, par la grace de Dieu, obtenu le reſtabliſſement ſuſdict en Allemaigne.

VII.

Qu'auſſi nul des Confederés pourra recevoir ouvertures du parti contraire, *ſi non celles qui ſeront preſentees par eſcrit, auſquelles auſſi nulle reſponce eſſentielle pourra eſtre donnée, juſques à ce qu'icelles ſeront communiquées aux Miniſtres de tous les Confederés, Reſidents icy a la Haye,* & ſans le conſentement commun.

VIII.

VIII.

Si l'un ou l'autre des Confederés ſe trouvoit cy apres directement ou indirectement moleſté, inquieté, ou oppreſſé en leurs Royaulmes, Pays, Dignités, ou Villes, par Mer ou par terre à cauſe de ceſte confederation, *les aultres ſeront tenus de* l'aſſiſter, *ſoit par Mer ou par terre, des forces & moyens par les Confederés ja accordés, ou de tout leur pouvoir, afin d'aider à le garentir deſdites oppreſſions.*

IX.

Tous leſquels points & pactions ſont & ſeront obligatoires meſmes au regard de ſa Majeſté de Denemarcq moyennant que l'aſſiſtance ſuffiſante luy ſoit accomplie infalliblement.

X.

Et d'autant qu'il a pleu au Sereniſſime Roy Treſchreſtien de France, de faire faire ſerieuſes Inſtances au Roy de Denemarck, meſmes par l'envoy de deux ſiens Miniſtres, afin de le diſpoſer pour prendre à la Main le remede contre les pernicieuſes menées & oppreſſions en l'Empire, *accompagnées leſdites Inſtances de* pluſieurs offres & aides *pour pouvoir ſouſtenir ce faix: la Majeſté dudit Roy Treſchreſtien ſera au pluſtoſt requiſe, de vouloir maintenant entrer en cettre alliance, ou bien de ſubvenir a l'entretien de l'Armée du Roy de Denemarcq, d'un bon & liberal ſubſide, ſelon ſes offres royaux, & a l'eſgal des autres Confederés, qui s'engagent pour le bien publicq.*

XI.

D'Autant auſſi que le Sereniſſime Roy de Swede, *a Faict di vers offres, & declarations de ſa bonne jnclination à cette Alliance: ſa Majeſté ſera ſemblablement requiſe d'y voyloir entrer, & la ſeconder en conformité deſdits offres.*

XII.

Seront auſſi requis la Sereniſſime Republicque de Veniſe, *& le ducq de* Savoye *à ÿ entrer, & prendre part à icelle.*

XIII.

Seront ſemblablement requis les Princes Electeurs d'Alemaigne

& tous autres Princes, Eſtats, & Villes intereſſees á *entrer dans la meſme Alliance.*

XIV.

Ceſte Alliance ſera auſſi notifiée au Prince de Tranſilvanie, *pour entendre, ſi ſon Alteſſe trouvera bon d'y entrer, & faire pour le bien d'icelle ce qu'il conviendra.*

XV.

Ceſte Alliance ne donnera aucune innovation, ny alteration *aux Alliances que ſa Majeſté de la Grande Bretaigne á particulierement contractées avec leſdits Seigneurs Eſtats Generaulx, leſquelles l'on entend que ſeront gardées en leur entier, ſelon la forme qu'elles ſon Conclües & arreſtées,*

Leſquelles conventions, pactions & Articles cy deſſus contenus, & chaſcun d'iceux ont eſté traictés, ſtipulés, accordés, & paſſés entre leſdicts Seigneurs Ambaſſadeurs de la grande Bretaigne *&* Denemarck *ſoubs le bon plaiſir de leurs dites Majeſtés & par les Commiſſaires deſdits Seigneurs* Eſtats Generaux, *auſſi ſoubs le bon plaiſir de leurs ſuperieurs, promettans de bonne foy, & s'obligeans en vertu de leurs Commiſſions reſpectivement, qui ſeront inſerées á la fin du preſent traitté, que dans le vingtieſme de Mars prochainement venant, ou pluſtoſt, ſi faire ſe peult, par ceux qui ont leurs principaux moins eſloignés ils feront fournir icy a la Haye, ſcavoir les Seigneurs Ambaſſadeurs de la Grande Bretaigne, aux Miniſtres de Denemarcq, & deſdits Sieurs Eſtats, & leſdits Seigneurs Ambaſſadeurs de Denemarcq aux Miniſtres de la Grande Bretaigne, & Seigneurs Eſtats, & auſſi les Sieurs Commiſſaires deſdits Seigneurs Eſtats, aux Miniſtres des Roys de la Grande Bretaigne & de Denemarq, la declaration ſpeciale de la volonté de leurs Souverains ſur jceluy traicté, ou lettres de* ratification *en forme ſuffiſante & valable.*

En foy & teſmoignage de toutes leſquelles pactions, conventions & Articles leſdits Seigneurs Ambaſſadeurs, & Sieurs Commiſſaires, ont ſignés ce preſent traicté & a iceluy appoſé le ſeel de leurs armes. Faict a la Haye en Hollande ce neufieſme de Decembre l'an mil ſix cens vingt & cinq.

Enſuit

Enſuit la reneur du pouvoir deſdits Seigneurs Ambaſſadeurs Extraordinaires du Roy de la Grande Bretaigne.

CArolus *Dei Gratia Magnæ Britanniæ Franciæ & Hiberniæ Rex. Fidei defenſor &c. Omnibus ad quos præſentes hæ literæ pervenerint, ſalutem. Multæ & graves admodum cauſæ noſtra pariter & publica ſpectantes commoda, illa vero præcipuè quæ pro amicis & confederatis noſtris nobis incumbit cura, quorum ſalutem ſummo noſtro cum luctu periclitantem cernimus, perſuaſere Nobis, amicos, affines, & Confœderatos noſtros non ſolum per literas monere, ut ſuæ Puplicæque Proſpiciant ſaluti, ſed etiam per Legatos & Deputatos noſtros tentare, & ad foedus contra* communem hoſtem *nobiſcum in eundum invitare, ut ſcilicet communi auxilio conſilioque maturè obviam eatur tam latè graſſanti Malo, & iam Vniverſo Chriſtiano orbi froena jugumque minitanti. hac de cauſa ac proſummâ illâ fiduciâ, quam in prædilectis & præcharis conſanguineis & Conſiliarys noſtris* Georgio Buckinghamiæ Duce, *ſummo Regni noſtri angliæ Admirallo &c. &* Henrico Comite Hollandiæ, *quorum non ſemel probitatem, induſtriam prudentiam, & providam animi circumſpectionem in rebus noſtris gerendis experti ſumus, ipſos noſtros veros, certos, & indubitatos Legatos, Deputatos, & Commiſſarios noſtros, tam ad Sereniſſimum Fratrem noſtrum præchariſſimum* Ludovicum Regem Chriſtianiſſimum & Magnificos & Spectabiles *Vnitarum Belgij provinciarum Ordines, Amicos noſtros chariſſimos, quam ad quoſcunque Reges, Principes, Status liberos & quoſcunque alios amicos, affines, & Confederatos noſtros, hac in parte fecimus, conſtituimus, & ordinamus per preſentes, dantes, & tenore præſentium concedentes eis plenam, ſufficientem & Omnimodam proteſtatem pariter ac facultatem pro nobis & noſtro nomine cum præfatis Sereniſſimo* Rege Chriſtianiſſimo, Vnitis Belgij provinciarum Ordinibus, *vel cum quolibet Rege, Principe, Statu Libero aut alijs quibuſque cujus cunque Ordinis, Status, aut dignitatis fuerint,* contra domum Auſtriacam, Hiſpaniarum Regem, *aut aliquem alium eis faventem & ab eorum partibus ſtantem, foedus, Ligam &*

Confoederationem quamcunque offensivam & defensivam ineundi & contrahendi, Ligas aut Confederationes quascunque ante hac habitas corroborandi, ijs adyciendi, aut detrahendi, Tractatus cum quocunque ineundi, propositionibus consentiendi, proponendi, stipulandi, conveniendi, & nostro nomine Concordandi, promittendi & Concludendi, atque ijsdem promissis, stipulationibus, & conventionibus subsignandi, omnia denique & singula agendi, præstandique, quæ predicti Legati, deputati, & Commissarij nostri nobis Regnisque nostris utilia, convenientia & necessaria judicaverint, & quæcunque ipsi agere aut prestare præstare possemus, si ipsi præsentes & in personis nostris adessemus, promittentes & verbo Regio spondentes, quæcunque à præfatis Legatis, Commissarijs, & Deputatis nostris acta, gesta, Concluſaque in præmissis fuerint, nos rata, grata, & firma habituros, & inviolabiliter observaturos, & si opus fuerit Regiâ nostrâ manu, & sigillo nostro firmaturos. In quorum testimonium hisce literis nostris manu nostra signatis, magnum nostrum sigillum apponi fecimus, apud novam sarum *decimo septimo die Octobris, Anno Regni Nostris primo, signé* Carolus R. *& seelé de cire jaulne du grand seau.*

Enſuit la Teneur de la procuration du Sieur *Dudley Carleton* Chevalier Ambaſſadeur Ordinaire dudit Roy de la Grande Bretaigne.

Carolus Dei Grati a Magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex, fidei defensor &c. Omnibus ad quos præsentes literæ pervenerint, salutem. Cum multæ & graves admodum causæ, nostra pariter & publica spectantes commoda, persuaserint nobis Tractatum & deliberationem inire, cum Sereniſſimis Daniæ & Sueciæ Regibus, Electore Brandenburgico, *&* alijs Principibus & Confoederatis noſtris (*Publicæ utilitatis imprimis studioſis*) *ſuper ijs, quæ in hoc rerum ſtatu noſtro & communi Chriſtiani Orbis bono utilia videbuntur, Cumque ad id præfati Reges, Principes & Confederati noſtri Legatos & Deputatos ſuos Hagham Batavorum miſſuri & deputaturi ſunt, aut*

aut iam miſerint vel deputarint, ut cum noſtro aut noſtris in & de præmiſſis & omnibus ea Concernentibus deliberent, conveniant & concludant, Sciatis quod nos de Fidelitate & provida animi Circumſpectione prædilecti & fidelis noſtri Dudlei Carleton *equitis aurati,* Oratoris *noſtri Ordinary apud illuſtriſſimos unitarum Belgij Provinciarũ Ordines, apprimè confidentes Ipſum verum, certum, legitimum, & indubitatum Commiſſarium & deputatum noſtrum, hac in parte facimus, conſtituimus, & Ordinamus, eidem per præſentes dantes & Concedentes plenam & omnimodam poteſtatem & authoritatem cum prædictis Regibus, principibus & Conſœderatis noſtris, vel eorum Legatis aut Deputatis, ſufficientem, ad id authoritatem habentibus deliberandi, conveniendi, & concludendi pronobis & noſtro nomine de & ſuper ligis, amicitijs, & Confœderationibus, quibuſcunque inter nos & præfatos Reges principes & Confederatos noſtros, auxiliaque mutua concipiendi & Concordandi, & pro nobis & noſtro nomine promittendi, & firmandi, pactioneſque quaſlibet & conventiones ineundi & contrahendi, ceteraque faciendi quæ in præmiſſis vel eorum aliqua concernentibus utilia aut neceſſaria judicaverit, promittentes bonâ fide & verbo regio ſpondentes, quęcunque a prædicto Commiſſario & Deputato noſtro inpræmiſſis aut ea quovis modo Concernentibus, acta, geſta promiſſa, & Concluſa fuerint, Nos ea omnia rata, grataque habituros, & inviolabiliter obſervaturos. In cujus rei teſtimonium his literis noſtris manu noſtra ſignatis ſigillum noſtrum magnum apponi fecimus. Datæ apud palatium noſtrum Weſtmonaſterij viceſimo tertio die Aprilis, anno Regni noſtri primo, Subſignatum erat Carolus Rex & ſcelé de cire jaulne du grand ſeau.*

Enſuit la teneur du pouvoir deſdits Seigneurs Ambaſſadeurs Extraordinaires du Roy de Denemarcq.

CHriſtianus quartus Dei gratia Daniæ, Norwegiæ, Vandalorum, Gothorumque Rex, Dux Sleſuici, Holſatiæ, Stormaniæ, ac Ditmarſiæ, Comes in Oldenburg & Delmenhorſt, Omnibus & ſingulis quibus hæ noſtræ exhibentur litteræ, pro Status ac Dignitatis ratione, poſt officij, benevolentiæ, favoris, ac gratiæ noſtræ Regiæ, Teſtificationem condig-

condignam, amicè benevolè ac clementissimè significamus, Cum hoc tempore inter præcipuos aliquot Europæ Reges, principes, ac Status Hagæ Batavorum, *per Legatos illuc mittendos, conventus haberi, ac de mèdijs, per quæ afflicta, ac penè oppressa Germania in pristinum statum ac tranquillitatem reduci possit, matura deliberatio institui debeat, Nos pro eo studio & Favore, quo erga bonum publicum tenemur, pio huic & laudabili proposito minimè deesse voluisse, & propterea Generosos ac Nobiles, Regni nostri Cancellarium & Senatores, præfectum arcis Niburgensis dilectos nobis fideles*, Iacobum Vlefeldium *in Vrup, &* Christianum Thomæ *in Tommerup Hæreditarios, quorum prudentiam, fidem ac diligentiam in multis gravissimis rebus experti sumus rilluc nostro nomine ablegasse, quibus vigore præsentium damus & Concedimus plenam ac omnimodam potestatem cum Regibus, principibus & Statibus prædictis, aut eorum Legatis, sufficientem itidem ad id Commissionem habentibus, conveniendi, deliberandi, & nostro nomine concludendi, de ijs omnibus, quæ ad prædictum scopum necessaria aut expedientia videbuntur,* confœderationes, *item* Contractus *aliasque litteras aut Instrumenta super ijs erigendi & firmandi, spondentes & promittentes in verbo Regio, nos ea omnia, quæ prædicti Legati & deputati nostri ita gerent & promittent, rata & grata habituros : in quorum pleniorem fidem præsentes manus nostræ Regiæ subscriptione roboratas, Sigilli appositione mnniri curavimus, dabantur Nieuburgi* 31. *Octobris Anno* 1625. *Signé* Christianus, *& Cachette d'un Cachet en cire rouge.*

Ensuit la teneur de la procuration des Sieurs Commissaires des Seignenrs Estats Generaux.

LEs Estats Generaux des Provinces Vnies du pays bas, a tous ceux qui ces presentes Verront, Salut. Comme ainsi soit, que pour d'un Commun concert rompre le progres des mauvaises, & tresdangereuses menées, outrages, Violances, & oppressions, qui se font par guerre ouverte & voie de fait contre la pacification, constitutions

tutions fondamentales, & aultres capitulations de l'Empire, confirmées par les Empereurs meſmes, *auroit eſté trouve bon*, par la direction & á l'jnſtance *du Sereniſſime Roy de la Grande Bretaigne, de tenir icy en la Haye une aſſemblée des Ambaſſadeurs & Commiſſaires deſdits Roys, Princes & Potentats, jntereſsés en ceſte cauſe, comme auſſi de nos deputés, pour conferer, traicter, & Conclure une ferme Alliance de Ligue offenſive & defenſive, contre tous ceux qui Maintenant ou pour l'advenir ſeront Autheurs deſdites menées, outrages, violences & oppreſſions, Et qu'a ceſte fin ſeroyent arrivés ſur le lieu les Treſillu-ſtres Seigneurs* George Duc de Buckingham, *grand Admiral &c.* Henry Comte d'Hollande, *Ambaſſadeurs Extraordinaires du Treſhaut, Treſexcellent & Treſpuiſſant Roy de la Grande Bretaigne, Comme auſſi le Sieur* Dudley Carleton *Chevalier Ambaſſadeur Ordinaire de ſadite Majeſté en auroit charge & Commiſſion ſpeciale, et qu'auſſi ſeroyent arrivés ſur le lieu les Seigneurs* Iaques Ulfelt *de Vrup, Chancelier du Royaume de Denemarcq, Gouverneur de Nieuburg, et* Chriſtiaen Tomaſſen *de Tommerup, Ambaſſadeurs Extraordinaires du Treſhaut, Treſexcellent et Treſpuiſſant Roy de* Denemarcq, *Pour ce eſt il qu'ayants entiere confiance de la preudhommie, longue experience es affaires, fidelité, ſuffiſance & bonnes qualites des Sieurs* Floris Conte de Culenburg, *Baron de pallant, Witthem, Weerde, Sieur de Leede, Lienden, Wildenburch, Kenſwieler, Engelſdorp, Vrechem, Bachem &c* Nicolas de Bouchorſt *Sieur de Noortwijck, Baillif, & grand Maiſtre des levées de Rijnlant,* Anthoine Duick *Conſeiller, & Penſionaire des Eſtats d'Hollande & Weſtfriſe,* Simon de Beaumont *Conſeillier & Penſionaire de la Ville de Middelburg,* Gijſbert de Hertefelt, Chriſtian Ooſterzee *Grietman de Lemſterlant,* Thomas Varuer *Bourgemaiſtre de la Ville de Deventer,* & Gooſſen Schaffer *Sieur en Vthuſen & Meeden &c. avons iceux commis, Ordonné, & deputé, Commettons, Ordonnons, & deputons par ces preſentes pour en notre Nom, & de noſtre part, ſe trouver en l'aſſemblée deſdits Sieurs Ambaſſadeurs Extraordinaires & Ordinaires deſdits Roys, & des autres* Roys & Potentats, *leſquels s'y joindront encores, leur donnant plein pouvoir & autho-*

rité de traiter, convenir, & conclure avec eux une ferme Alliance & Ligue Offensive & Defensive *contre lesdites menées outrages & oppressions, Et de tout ce qui sera convenu & conclu faire ou passer tel ou tels Instruments, Contracts & promesses, que besoing sera, & generalement faire en ce que dessus, tout ainsi que nous ferions ou faire pourrions si presens en personne y estions, jaçoit que la chose requist mandement plus special, qu'il n'est contenu par ces presentes, promettans sincerement & de bonne foy avoir agreable, tenir ferme & stable à tousjours tout ce qu'en ceste qualité sera faict procuré promis, convenu, & accordé par nosdits Deputés en ce que dessus & qu'en depend, l'observer, l'accomplir & entretenir inviolablement, sans jamais aller ny venir au Contraire, directement ou indirectement en quelque sorte ou maniere que ce soit, mais le tout devoir ratifier, si besoing est au contentement desdits Roys & autres, qui trouveront bon y entrevenir ou se joindre. Faict a la Haye en nostre assemblée soubs nostre grand seel, Parapbure & soubs la signature de nostre Griffier. Le vingt huictiesme de Novembre l'an mil six cens vingt & cinq. Estoit Paraphé* Gijsbert de Boetselaer vt. *& sur le reply par Ordonnance desdits Seigneurs Estats Generaux, signé* I. van Goch. *seelé du grand seau en Cire rouge.*

Estoit Signé.

L. S. G. Buckingham.
L. S. Hollandes.
L. S. Dudley Carleton.
L. S. Iacob Vlefelt.
L. S. Christiaen Tomesen.
L. S. Floris Comte de Culenburg.
L. S. Nicolas de Bouchorst.
L. S. Ant. Duyck.
L. S. S. de Beaumont.
L. S. G. van Hartevelt.
L. S. C. van Oosterzee.
L. S. Thomas Varver.
L. S. G. Schaffer.

Memoire

Memoire Touchant le Traicté Faict a la Haye entre les Sereniſsimes Roys de la Grande Bretaigne & de Denemarq, & les Seigneurs Eſtats des Provinces Unies des Pays Bas le 9. Decemb. 1625.

Ad referendum.

ENcores que Meſſieurs les Ambaſſadeurs & Deputés qui ont Traicté ayent trouvé à propos de le coucher en termes plus generaulx pour pluſieurs reſpects, & Conſiderations : ſi eſt ce qu'il faut preſuppoſer que le Palatinat haut & Bas *avec toutes ſes Dignites & de pendances doibt eſtre tenu pour compris expreſſemont à ce que les confederés ſoyent obligés d'en procurer & obtenir par toutes Voycs poſſibles la reſtitution au* Prince Electeur Palatin, *& à ſes enfans, puis qu'on les en à depoſsedés injuſtement, & que leſdits Confederés n'entreront point en aucun accord avec la contre partie ſans ij comprendre ledit Seigneur Electeur.*

Que le ſubſide d'argent que ſa Majeſté de la Grande Bretagne contribue de trois cent mille Florins par mois *a l'Armée du Roy de Denemarcq ſera continué juſques a ce que par* une vive & gaillarde diverſion *que ſa Majeſté de la Grande Bretaigne fera par une autre Armée par terre, auſſi bien que par ſes Flottes ſur Mer, le Roy de Denemarcq ſe trouvera par effect* plus aſſiiſté que par ledict ſubſide d'argent, *ou par d'autres ſubſides & contributions ſa Majeſté ſera rendu capable de maintenir ſon Armée.*

Qu'en cas que le Roy de la Grande Bretaigne deſire d'envoyer de ſes propres ſubjects ſix mille hommes de pied à ladité Armée, *& d'entretenir* mille Chevaux *à ſes gages, mais ſelon la proportion de la paye de ſa Majeſté de Denemarcq ; il luy ſera libre d'en faire ainſi au bout de trois mois, comme il eſt ou ſera accordé entre leurs Majeſtès de la Grande Bretagne & de Denemarcq par l'entremiſe du Chevalier* Amſtruther *& que la paye deſdits gens ſera, par voye de rabat, de la ſom-*

me promiſe de trois cents mille Florins *par mois, le reſte dudit argent allant aux aultres frais de ladite Armée.*

Que l'Armée du Comte *de* Mansfelt *tandis qu'elle demeurera conjoincte ou en la diſpoſition du Roy de Denemarcq (comme elle eſt a preſent, & s'entend devoir continuer juſques à une autre reſolution, priſe par les Confederés) doibt eſtre priſe & miſe en ligne de compte du nombre de gens tant de Cavallerie que d'Infanterie ſpecifié dans le deuxieſme Article dudit Traicté, Entendant que ledit Article ne ſoit point durement entrepreté juſques à ce que les moyens ſeront augmentés par d'autres contributions, poinct encor ſpecifiés dans ledit traicté pour ſubvenir à l'entretenement de ladite Armée de ſa Majeſté de Denemarcq.*

Que l'on entend auſſi que nul des Confederés ne pourra envoyer ou laiſſer porter directement ou indirectement aux Ennemis ou leur adherens des Amunitions de Bouche ou de guerre, ou bien de maſts, cordages ou quelques autres neceſſités *ſoit de guerre, ou pour armer, ou baſtir des Navires, Mais l'empeſcheront & defendront à leur poſſible, tant à leurs propres ſubjects que tous autres à peine d'eſtre tout de bonne prinſe.*

Puis que par le Traicte de confederation, ſuſdit eſt promis que les Seigneurs Ambaſſadeurs des Roys de la Grande Bretaigne & de Denemarcq & les Deputes des Seigneurs Eſtats feront fourniricy a la Haye la Declaration de la volonté de leurs Souverains ſur iceluy Traicté, dans le vingeieſme de Mars prochainement venant, promettant leſdits Seigneurs Ambaſſadeurs & Deputés en meſme terme, & lieu auſſi fournir la Declaration de leurs Souverains ſur les points & Articles comprins en ce preſent Memoire. Eſtoit ſigné & ſeelé, comme s'enſuit.

G. Buckingham.
Hollandes.
Dudley Carleton.

Iacob Ulefelt.
Chriſtian Tomeſen.

Floris Comte de Culenburch.
Nicolas de Bouchorſt.
Ant: Duyck.
S. de Beaumont.
G. v. Hertevelt.
C. Ooſterzee.
Thomas Varver.
G. Schaffer.

d'Aggre-

d'Aggreatie des Conings van Denemarck op beyde ſoo Tractaet als Memorie was ghedateert Wolfenbijttel den 28. Febr. 1626.

Daerwierd oock gemaeckt een onvervanckelijck ontwerp van Alliance met den Prince van Tranſilvanien, luydende

„ ALſoo de Doorluchtige ende Hoochgeboorne Vorſt en-
„ de Heere, Heere *Gabriel* des Heyligen Roomſchen Rijcx
„ ende in Sevenburgen Vorſt &c. Heer van etlijcke deelen des
„ Coninckrijcx van Vngaren, der Zieckler Graef, Hertoch tho
„ Oppelen ende Ratiborn, door ſijne Furſtelijcke Doorluch-
„ tigheyts Geſante den Heer *Matthias Quadt ten Wickrodt* ende
„ *Zoppenbrug* uyt kracht van deſſelfs Procuratie, gedateert den
„ 18. April leſtleden, heeft doen verclaren gereſolveert te ſijn
„ ſich in de bovengeſz Alliancie te begeven.

„ Soo iſt, dat de Heeren Staten Generael der Vereenichde
„ Nederlanden verklaren te Vreden te weſen op 'twelbehagen
„ ende goetvinden van de Coninckliicke Majeſteyten van *Groot*
„ *Bretaignen ende Denemarcken* metten voorſz Heere Geſante te
„ accorderen ende verdragen, gelijck ſy by proviſie op believen
„ van deſelve Majeſteyten accorderen, verdragen ende beſluy-
„ ten mits deſen de Conditien ende Articlen hier navolgende.

„ Dat Hoochſtged: Vorſt in de bovengeſz Vnie ſich ſal be-
„ geven ende hem daerin begeeft mits deſen, gelijck hy oock
„ van de geconfedereerde daerinne op ende aengenomen wort,
„ in ſulcker geſtalt als of ſijn Vorſtelijcke Doorluchtigheyt
„ aenvanckelijck deſelve Vnie hadde helpen Tracteren ende
„ ſluyten.

„ Sijn Furſtelijcke Doorluchtigheyt ſal een *armée* formeren,
„ ende daer mede ſelfs te Velde komen, ten minſten met *vijftien*
„ *duyſent Ruyteren* om *apart* ofte mette troupes van de andere

„geconfedereerden, daerby te voegen, te invadeeren de Lan-
„den van de gene die deſelve Geconfoedereerde ſoeckt te be-
„ſchadigen.

„ Ende dewijle deſe invaſie werdende gedaen ſijne Furſte-
„lijcke Doorluchtigheyt verſcheydene ſware beſettingen op
„diverſche Frontieren ende paſſagien ſal moeten doen, om daer
„door geen inval te lijden, ende tot dien eynde onderhouden
„een groot aental Volcx van *veertich of meer duyſent* Mannen.

„ Sullen de Geconfedereerden ter Maent van 32 dagen, voor
„de Maenden dat ſijne Furſtelijcke Doorluchtigheyt effec-
„tuelijcken, in voegen als vooren, te Velde ſal weſen, hem aſſi-
„ſteren met *veertich duyſent Rijcxdaelders* te betalen, de *helfte* daer
„van by den Coninck van Groot Britagnien, een *vierendeel*
„by den Coninck van Denemarck, ende aengaende 't treſteren-
„de *vierendeel*, ſullen de geſamentlijcke Geconfedereerdeu haer
„ſterck maecken, dat het ſelve oock ſal worden gepreſteert.

„ Ende daer-en-boven by deſelve ſijne Furſtelijcke Door-
„luchtigheyt te Velde ſchicken ende onderhouden *acht oft thien*
„*duyſent* Man te Voet, ende *twee duyſent Paerden*.

„ Ende ſal debvoir werden gedaen by alle Coningen, Prin-
„cen ende Potentaten binnen ende buyten Europa, dat hun de-
„ſelve mede in de Vnie willen begeven, 't ſy dat ſulcx gedaen
„ſal worden door d'ordinaris Ambaſſadeurs in de reſpective
„plaetſen reſiderende, of door een Extraordinaris beſendinge,
„ſoo als 't ſelve beſt ſal werden gevonden.

„ d'Andere Articulen van de voorſz Alliantie werden ver-
„ſtaen bundich ende vaſt te blyven, ende deſe tot naerder ver-
„ſeeckeringe daerby te komen.

„ Gedaen In 's Gravenhage op 't welbehagen van Hoochſt-
„ged: Coningen den 18. September 1626. Onderſtont, Ter
„Oidonnantie van Hoochgemelte Heeren Staten Generael.

Was geteeckent.

I. van Goch.

By

By voorgaende Tractaten met Chur-Brandenburgh inde Iaren 1622. ende 1624. gemaeckt, was al reede deſen Staet wel niet uytdruckelijck, edoch nochtans indirectelijck ende by gevolge verbonden tot Oorloghe of continuatie van dien tegen den Koninck van Spaignien die d'Ooſtenrijckſche ende Furſt-Nyburghſche intereſten voorſtont. Deſe Staet ter contrarie de Chur-Brandenburgſche. Daerom ſal oock nodich ſijn hier weder te ſtellen het Tractaet van proviſionele deylingh der litigieuſe Furſtendommen ende Landen tuſſchen hoogſtgemelte Chur ende Furſten.

Proviſioneel Tractaet tuſſchen hare *C.* ende F. D. van Brandenborgh ende Nyborgh, geſloten Duſſendorp den 9. Marty 1629.

„ALſoo tuſſchen de Doorluchtichſte Chur : ende Furſten „Heere *Georg Wilhelm* Marckgrave tot Brandenburgh des „H. Roomſchen Rijcx Aertz Camerer ende Chur-Furſt, in „Pruyſſen, tot Gulick, Cleve, Berge, Stetin, Pommeren, der „Caſſuben ende Wenden, oock in Sileſien tot Croſſen ende „Iagerndorp Hertoch, Burggrave tot Nurenbergh ende Furſt „tot Rugen, Grave totter Marck ende Ravenſberch, Heere tot „Ravenſteyn &c. ende Heere *Wolfgang Wilhelm* Palſgrave aen „den Rijn, in Bejern, tot Gulick, Cleve ende Berge Aertſhar„togh Grave tot Veldentz, Spanheimb, der Marck, Ravenſ„berch ende Morſe, Heere tot Ravenſteyn &c. allerhande „ſtrydicheyden ende miſverſtandt geweeſt ſijn, over de admi„niſtratie ende genietinge vande Gulich, Cleef ende Bergſche „Hertochdommen, als oock vande daer toe gehoorige Graef„ſchappen ende Heerlijcheyden, ende andere Leenen ende „daer van dependerende appertinentien, gelijck deſelve den „Doorluchtigen ende Hoochgeboren Furſt ende Heere Hee„re Iohan Wilhelm, Hoochloffelijcker Memorie Hertoch tot Gulich,

„Gulich, Cleve, Berge, Grave totter Marck, Ravenſberch, en-
„de Morſe Heere tot Ravenſteyn &c. by tijt ſijnes levens ge-
„poſſideert heeft.

„ Waeromme beyde hare Chur: ende Furſte: D: D: rijpe-
„lijck ten gemoede getrocken hebben, by aldien ſoodanige
„verde-uytſiende periculeuſe differentien, noch langer gecon-
„tinueert worden ſouden, dat niet alleenlijck hare Chur ende
„F: F: D: D: ſelfs in geſtadige dangereuſe onruſte ſitten, maer
„oock beyderſijts onſchuldige Landt Standen ende Onder-
„danen in 'thoochſte verderf gebracht, de Landen gantſchlijck
„gedeſtrueert, ende eyndlijck vande rechtmatige Erfgenamen,
„*la wel heel van het Roomſche Rijck afgetrocken werden mochten.*

„ Om dit alles nu voor te komen, ende in conſideratie vande
„Verwandſchap ende Bloets vrientſchap, waer mede hare Chur
„ende F: F: D. D. malkander ſoo na beſtaen, ende uyt ſchul-
„dige liefde totte Onderdanen, ſoo hebben hare Chur: ende
„F: F: D. D. met malkanderen een proviſioneel accoord van
„*vijf-en-twintigh Iaer* lanck (by ſo verre voor den uytganck van
„deſelve, deſen ſtrijt van Succeſſie niet in't goede, ofte door
„recht behoorlijck vergeleecken ofte gedecideert wort) opge-
„recht, in manieren als hier naer volget.

I.

Ten eerſten, Præcaveren beyderſijts hare Chur: ende F: F:
„D: D: dat dit accoord noch haer ſelfs, noch andere, die op
„deſe Landen pretenderen, niet en ſal nadelijck, ofte hinder-
„lijck ſijn, aen 'tgeene wat een yegelijcken van rechts-weghen
„toebehoort, ofte by ordentlijcke Declaratie van rechten toe-
„gekent werden mochte, ende derhalven oock van geenen der-
„den, teghens hare Chur: ende F: F: D: D: ſelfs, ofte anders
„tot prejuditie aengetrocken worden.

II.

Daeromme willen hare Chur: ende F: F: D: D: t'ſamen-
„derhant, aen de Roomſche Keyſerlijcke Majeſteyt als ſijnde
haren

„haren *allergenadighſten Leen-Heeren*, ende hooghſte over-hooft „ſchuldich reſpect dragen ende derſelven dit proviſionael ac- „coord aller onderdanichſt notificeren, met het alleronderda- „nigſt betrouwen, dewijle daer door niemant aen ſijnen rechte „geprejudicieert en wort, maer daer en tegens door dit middel „de Landen by het Rijck behouden, ooc de Onderdanen in vre- „de ende ruſte geſtelt worden, dat hare Keyſerlijcke Majeſteyt „het ſelve allergenadighſt ende geerne werden vernemen.

III.

Ten anderen willen hare Chur: ende F:F: D:D: dit accord „commniceren aende Koninclicke Majeſteyt tot *Hiſpanien*, „ende de Ser^ma^. *Infanta*, als mede aende Hoog Mogende Hee- „ren *Staten Generael*, ende verſoecken dat ſy allerſijts haer volck, „dewijle hare Churf: ende F: F: D : D : nu met malkanderen „veraccordeert ſijn , uyt alle plaetſen deſer Vorſtendommen „ende Landen afvoeren : ofte *doch elck deyl boven eene plaetſe niet „beſet houden*, ende in deſelve de Soldateſca ſich binnen de Ste- „den ende anders allerdings neutrael houden laten willen: dat „ſy oock alle Hoſtiliteyten, Repreſſalien ende dadelijcheyden „hoe deſelve namen hebben moghen , van de Gulichſche Fur- „ſtendommen Graefſchappen ende Landen, ende allen derſel- „ver Ingeſetenen ende Onderdanen diverteren , ende af ſtellen „ende by aldien noch eenige uyt deſe Landen in de Garniſoe- „nen gearreſteert waren , dat deſelve ſonder ontgeldinge gere- „laxeert ende los gelaten werden: dat ſy oock door ſchriftelijc- „ke reſolutiones, ſo wel hare Chur: ende F:F: D: D: als oock „haer onder malkanderen ſelfs verſekeren willen, deſe Landen „met nieuwe Inlegeringen ende ſtil-liggen gantſchelijck, oock „met door-tochten ſoo veel als mogelijck te verſchoonen, end „ſoo diergelijcken nootſaeckelijck geſchieden moſte , ſich alſ- „dan in't Land niet op te houden , ofte ſoo immers een nacht- „Leger daer in te nemen noodich, ſich met onderhoudinge van „goede Krijſch-diſcipline , ende ſonder beſwaerniſſe ofte laſt

„vande Onderdanen,volgens des H: Rijcx Conſtitutien,ende „de Pas-Ordininghe,mette voorgaende Furſten opghericht,te „dragen,ende die ienigen ſoo daer tegen handelen,exemplare„lijck te ſtraffen, ende tot behoorlijcke reſtitutie ofte afdracht „aen te houden, de Onderdanen nochtans onder geen prætext „hoe het ſelve namen hebben mochte,met exactien ofte in an„deren manieren te beſwaren, maer haer by alle occaſie,rech„te neutraliteyt ghenieten te laten, ende by aldien eenen ofte „meer,ſich tegen des eenen ofte anderen deyls Soldateſca,ofte „tegens de Neutraliteyt verloopen ofte ſtrafbaer gemaeckt te „hebben bevonden wierde, de animadverſie ende ſatisfactie „daer over by haer Wettige Overigheyt, waer onder ſy gheſe„ten ſijn,behoorlijck te ſoecken.

IV.

Verder ſal by beyderſijds *Aſſiſtenten* met ſonderbare diligen„tie geſocht worden, dat ſy haer niet ondernemen willen, ee„nige plaetſen in deſe Landen met Garniſoen te beſetten, ofte „te occuperen, ofte eenighen aenſlach daer op, ofte op de per„ſoonen van hare Chur: ende F:F: D:D: Ridderſchap en Ste„den, Landen en Luyden, Raden, Officiers, ende Dienaers te „maecken, ofte diergelijcken hare toebehoorigen toe te laten. „Maer ſoo verre ſy ſelfs, ofte eenige van hare bedienaers ende „Ingeſetenen,in *Publico* ofte *Privato* teghens deſe Landen, ofte „derſelver beſitters,ende Onderdanen, ende Ingeſetenen, ofte „tegens de Land-Standen in't Generael ofte Particulier yets te „pretenderen hebben mochten, dat het ſelve met af-ſtellinghe „van alle dadelijckheyden,repreſſalien, en anders niet als door „goetheyt ofte ordentlijck Recht, volgens de oude *Pacta* ende „Concordaten,behoorlijck geſocht,gedetermineert ende uyt„gevoert werde.

V.

Gelijck ſy dan oock niet en werden difficulteren te reſolve„veren,dat ſy geenen vande poſſederende Chur: ende Furſten,

in

„in ſijne, na het uytwijſen des accoords, hebbende Lands-Fur-
„ſtelijcke Iuriſdictie, Regieringhe ende Verordeninghen ofte
„oock aengenietinge ſijner Renten ende Inkomſten, onder wat
„ſchijn ende pretext het oock gheſchieden mochte, gheen in-
„dracht ofte behinderinge doen, ofte door hare toebehoorige
„het ſelve doen laten ſullen.

VI.

Daer-en-tegens hare Chur: ende F: F: D: D: de beyde Oor-
„logende parthijen ſinceerlijck ſullen verſeeckeren, onaenge-
„ſien dat een deel deſen, het ander den anderen Chur: ende
„Furſten aſſiſteert, dat ſy ſich doch jegens beyde deylen, in't
„gemeen ende af-ſonderlijck, beneffens hare Landen en Luy-
„den willen betoonen, ghelijck trouwe nabuyren toeſtaet, tot
„oprechte Neutraliteyt bevlytigen, ende in voorvallende diffe-
„rentien, ſich naer inhout vande oude *Pacta* ontſcheyden laten,
„ende van alle contrarieteyten abſtineren.

VII.

Het ſal oock allerſijts alle 'tgene wat tot hier-en-toe tuſſchen
„beyde Chur: ende Furſt: ende derſelven toebehoorighe ghe-
„paſſeert is ende tot onwille oorſaeck gegeven heeft, een yege-
„lijck vergeven ſyn, ende op niemant verhaelt worden.

VIII.

Maer daer-en-teghens willen beyde nu proviſionaliter ver-
„accordeerde Chur: ende Furſten een den anderen totter uyt-
„dracht vande ſaecke trouwelijck ende Furſtlijck meynen, en-
„de geduerende den tijt van dit *Interim*, ſonderlijck tot *Conſer-*
„*vatie van beyderſijts poſſeſſie* ſterck te ſamen houden, ende te-
„gens andere metten rechte ſtrydende, Vyandlijcke ende dade-
„lijcke pretenſien, een den anderen met conjunctie van hare
„Standen getrouwelijck aſſiſteren.

IX

Soo wanneer tuſſchen hare Chur: ende F: F: D: D: ofte
„derſelver Raden, Officiers, Dienaers, ende Onderſaten, eenich

„misverstant kommen mochte, waer voor men sich doch al-
„lerssijts met Hoochsten vlijt, ende yver getrouwelijck wach-
„ten sal, soo sal men tegen malkanderen niet *de facto* procede-
„ren, maer na ghelegentheyt vande saecke, eerst de Officiers
„ende Raden by den anderen doen kommen, ende naer billick-
„heyt de gerese ne abuisen ontscheyden laten: maer souden daer
„immers soo groote difficulteyten voorvallen, dewelcke by
„de Officiers ende Raden niet ontscheyden werden mochten,
„soo sullen schickelijcke ende genoechsame gequalificeerde
„luyden, in gelijcken getal van beyden sijden gekooren wer-
„den, die daer tusschen handelen ende in der goetheyt de saken
„afdoen, ofte anders by faulte van dien, dooreen expedijt, on-
„partijdich ende kort proces (waerin jegelijcken deel meer niet
„als twee, ende alsoo 'tsamen maer vier schriften toe te laten)
„ende het selve ten langsten binnen den tijt van een Iaer afhel-
„pen; tot dien eynde dan die gene somen beyderssijts hier toe
„kiest, in afsonderlinge be-eedinge om onpartijdich in de sa-
„ke te spreecken, genomen werden sullen: ende sal het by 'tge-
„ne, wat hier in per Majora gestatueert wordt, totte rechtmati-
„ge decisie toe vande Hooft-sake, verblyven; maer hadden sy
„*Paria Vota*, alsdan sal jegelick deyl eenen onpartijdigen *Arbiter*
„nomineren, ende uyt deselve eenen door 'tlot gekooren ende
„alsulcken insghelijcx als voorsz daer toe behoorelijck be-ee-
„dicht worden.

X.

By aldien oock den eenen ofte den anderen vande tegen-
„woordige Heeren Transigenten, ofte Heeren Erfgenamen,
„door den wille Godes voor d'expiratie vande *vijf-en-twintigh*
„Iaren, ofte eer dat de Hooft-saecke eyndelijck in't goede oft
„door Recht ontscheyden is, mette doot afgaen mochten, ende
„desselven Successeur oft Erfgenaem de Regieringe deser Lan-
„den voor sijn deel aenvaerden, ende de Huldinge vande Stan-
„den, ende Onderdanen nemen wilde, soo sal het deselve elcke

reyse

„reyſe den anderen noch levenden Chur: ofte Furſten, ofte des „ſelven nakomeling, drie maenden van te voren te weten doen, „op dat denſelve ſijne Gheſanten ſchicken ende toeſien mach, „dat daer by niet alleen niet en gheſchiede 'twelck dit accoord „tegen ofte ſijnen Heer prejudiciabel ſy, maer dat deſſelven ooc „behoorelijck ghedacht werde, ende de Standen ende Onder- „danen ſich aen den ſelven by alſulcken Huldiginge te gelijck „verbinden, gelijck alſdan de Huldiginge, volghens geconcipi- „eerde form, geſchieden ſal, ende ſal den Geſant by de Furſt die „de Huldiginge ontfangt behoorlijck verplicht worden.

XI.

Beyde hare Chur: ende F: F: D: D: ende hare ſucceſſeurs „ſal totte deciſie der ſaecke toe ofte tot een ander Principael „ende perpetuel accoord, oft totten uytganck vande *vijf-en-* „*twintich* Iaren, den geheelen Tijtel ende de Wapen vande „Hertogen tot Gulich, Cleve, Bergh, mitſgaders vande toebe- „hoorige Graef ſchappen ende Heerlickheyden ghelaten wor- „den, ende ſy ſelfs willen d'een den anderen, het ſelve ſoo in't „ſpreken als in't ſchrijven geven, ende belaſten dat de Onder- „danen ende de Cantſelryen diergelijcken doen ſullen.

XII.

Wat dan de Proviſionele deylinge, adminiſtratie, Regierin- „ge, ende genietinge der Landen aengaet, ſo ſal aen ſijne Chur: „Doorl: &c. blyven ende derſelven toe-ge-eyghent worden, „dat Furſtendom *Cleve*, *ende de beyde Graef ſchappen Marck ende* „*Ravenſbergh*, met alle ende yegelijcke hare Regalien, Iuriſdic- „tien, recht ende gerechtigheden.

XIII.

Inſgelijcken ſullen aen ſijne Furſtelijcke Doorluchtigheyt, „blyven ende derſelven toe-ge-eyghent worden, de Furſten- „dommen *Gulich ende Berge*, oock de Heerlickheyt *Ravenſteyn* „*ende Breſkeſant*, met alle ende yeghelijcke Regalien, Iuriſdic- „tien recht ende gerechtigheden.

XIV.

Gelijck oock ſijne Furſtelijcke Doorl: ſich voorbehouden „doet, de uytvoeringe vande Actie, op allen reſterende Landen „Heerlickheyden ende Leengoederen, die Hertogh *Iohan Wil-* „*helm* tot Gulich, hoogloflijcker memorie, naghelaten oft oyt „gehad heeft, maer nu ter tijd by andere gepoſſideert worden.

XV.

De ordinarie Inkomſten ende Renten, als oock de extraor- „dinarie, dewelcke aen Vruchten, Contributien, ofte in andere „manieren in de beyde Furſtendommen Cleve ende Berge, na „dato des eerſten May toekomende vallen werden, ſullen in „een gemeene Caſſa gelevert, ende het daer mede als hier na „volght gehouden werden.

XVI.

Want al hoewel ſijne Chur: D: tot Brandenburgh het Fur- „ſtendom Cleve mette Landts-Furſtlijcke Overicheyt, ende „andere recht, gerechticheyten ende regalien, by dit accoord „is geaſſigneert, eude op gelijcke maet ende wijſe, het Furſten- „dom Berge aen des Heeren Palsgraven F: D: verblijft, ſoo „ſullen doch in beyde Furſtendommen Cleve ende Berge de „ordinarie ende extraordinarie Imkomſten en Contributien, „ende der Landſchap verwillinghen, oock aen breucken ende „andere intraden, ſoo die genoemt ſijn, ofte ingebracht werden „konnen tuſſchen beyde hare Churf: ende F:F: D:D: gelijck „gedeyt werden.

XVII.

Maer dewijle ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt tot „Brandenburg uyt ſekere reſpect, even ſoo geerne het Furſten- „dom *Berge*, als het Furſtendom *Cleve* ſoude hebben willen, en- „de het doch tot ſijne Furſtlijcke Doorl: electie geſtelt is, ende „deſelve ſich ſoo haeſt niet en heeft reſolveeren konnen, ſoo is „aen ſijne F: D: á dato deſes, haer noch een Iaer tijds te be- „dencken, toegelaten, ende ingewillight, alſo ende in deſe ma-

niere,

„niere, dat wanneer ſijne Furſtlijcke Doorl: ſich voor uyt-
„ganck van 't Iaer reſolveren ende het Furſtendom *Cleve* begee-
„ren ende daer-en-tegens het Furſtendom *Berge* ſijner Churf:
„Doorl: afſtaen werden, ſoo ſal de voorſz gemeenſchap van de
„Kamer Renten aen ordinarie ende extraordinarie Inkomſten
„ende toekomende Contributien ceſſeren, ende ſullen blootc-
„lijck de beyde Furſtendommen teghen den anderen omghe-
„wiſſelt ende *hinc inde* malkanderen *pari paſſu* ingeruymt wor-
„den, ſonder eenige vordere Tractatie ofte Conferentie, daer
„dan ſijne Chur: D: het Furſtendom *Berge*, ende ſyne Furſtl:
„D: het Furſtendom *Cleve*, ende alſo op ſulcken val, ſyne Chur:
„D: het Furſtendom *Berghe* ende beyde Graefſchappen *Marck*
„*ende Ravensbergh*, ende ſyner F: D: behalven de reſervatie van
„de Actie, op de reſterende by andere ghepoſſideerde Landen
„ende goederen, de beyde Furſtendommen *Gulich ende Cleve*,
„mette Heerlickheyt *Ravenſteyn ende Bresk ſant*, met alle Ove-
„righeyt, nuttinge ende intraden, te Adminiſtreren ende te ge-
„nieten geaſſigneert, gelaten, ende ingeruymt worden.

XVIII.

Ende dewijle de Collatie van de proſtdyen ende andere
„Geeſtelijcke Beneficien op de Collegial Kercken, oock van
„de Vicarien in andere Kerken niet even de Landt-Furſtlijcke
„Overicheyt aenhangt, ſo ſullen deſelve in alle voorſz Furſten-
„dommen ende Graefſchappen, by de Maenden, van beyde
„Furſten vergeven worden, in ſodaniger voegen, dat op de ge-
„ne ſtichten, daer alle Collationes den Furſt volkomelijck
„toebehooren ſijner Churf: Doorl: te vergeven toeſtaen de
„gene beneficia die in *Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Septemb. &*
„*Novemb:* vallen ende *ad manus Principum* gereſigneert worden,
„inſgelijcken oock ſijner Furſt. Doorl: de gene, die in *Febru-*
„*ario, Aprili, Iunio, Auguſto, Octobri & Decemb.* vallen, maer op de
„gene ſtiften, daer de overledene Furſten maer ſes Maenden
„gehadt hebben, worden voor jegelijcken Chur: ofte Furſten

drie

„drie Maenden gereserveert, soo dat sijner Churf: Doorl: tot „Brandenburg op deselve plaetsen in *Ianuario, Mayo & Septembri* „ende syner Furstlijcke Doorl: tot Nieuborgh in *Martio, Iunio,* „*& Novembri* de Collatie toekomt, ende sullen de decani ende „Capitularen, over al van 'tgene wat deses punctes halven ver- „accordeert is, bericht ende vermaent worden, dat sy soo dick- „wils als eenige plaetsen vaceren, het selve terstont aen beyde „Chur: ende Fursten, ofte hare verordineerde Raden omstant- „lijck notificeren, ende hares deyls nakomen 'tghene wat hier „over vergeleecken is.

XIX.

De Regieringe van dese Provisionaliter afgedeelde Landen, „sal een yegelijck van de beyde Chur: ende Fursten t'sijner „plaetsen alsoo aenstellen, dat het Furstelijck loffelijck oock „den Privilegien ende Immuniteyten vande Landen Com- „form, ende voor Godt, by de Keyserlijcke Majesteyt ende de „posteriteyt te verantwoorden staet.

XX.

Maer als de *Vijf-en-twintich* Iaren geexpireert sijn, ende daer- „en-tusschen geene rechtmatige decisie gevolght, oft andere „naerdere vereeninge getroffen en ware, soo staet jegelijck deyl „'teenemael wederom in sijn volkomen rechte.

XXI.

De archiven, Registraturen ende Oorkonden, sullen na gele- „gentheyt vande Furstendommen Graefschappen ende Heer- „lijcheden, die eenen jegelijcken ingeruymt sijn, getrouwe- „lijck overgelevert worden.

XXII.

Maer soo dickwils als den eenen, ofte den anderen Chur: „ende Fursten eenige *documenta* uyt des anderen Cantselrie ofte „registrature noodich sijn, ende daerom verscoeck gedaen wort, „soo sal een deyl den anderen delelve gelijck het de noodruft „vereyscht in orginali ofte in authentique Copie volgen laten, ende

„ende daerin ſonder fraude gegaen worden.

XXIII.

Den Pas oock de Commercien, handel ende wandel, te „Water ende te Lande, ſal niemant geſlooten, maer over al vry „ghelaten worden, in alle manieren ghelijck het in den tijt „vande voorgaende Hoochloffelijcke Hertogen geobſerveert „wierde.

XXIV.

Wat de ghemeene Rijcx ende Creyts *Onera* aengaet daer „draecht een yegelijck Furſtendom ende Lantſchap ſijn aen- „paert, niet tegen ſtaende de proviſionale repartitie.

XXV.

Ten Oorkonde van dien, ende tot deſſelven vaſte geſtadige „ende onverbreeckelijcke onderhoudinge, hebben Hoochſt- „gedachten Heeren Palſgraven Furſt: Doorl: voor ſich, In „plaetſe ende uytten name van ſijne Churf: Doorl: tot Bran- „denburch derſelven hoochaenſienlijcke Geſanter, den Hoog- „weerdich, Hooch-ende Welgebooren Heere *Adam Grave tot* „*Swartſenburgh*, des Ridderlijcken S^t. Iohans Orden in de „Marck, Saxen, Pommeren ende Wendtlant Meeſter, Heere „tot Hoſenlantſbergh ende Gimborn (in krachte van gepre- „ſenteerde Creditive, ende Conſtitutie, oock van de beyde „Originale by ſijne Churf: Doorl: gedepeſcheerde Commiſſi- „en) dit Accoord met eygen handen onderſchreven, ende hare „Segels hier onder op gedruckt.

Gedateert ende geſchiet tot Duſſendorp den 9. Marty Anno 1629.

Geteeckent

Wolffgang Wilhelm

Adam Graeff zu Swatſenberch.

Op de deylinge in dit Tractaet geſtelt, volgde in't naeſte Jaer een ander met den Hartogh van Nyborgh over de kieſinge ende electie: luydende als volgt.

„NAdien op den 9. Marty 1629. binnen de Stadt Duſſel-
„dorp tuſſchen den Dootluchſtichſten Chur-Furſt Heere
„Georg Wilhelm Marck-Graeff tot Brandenburg des Heyli-
„gen Romſchen Rijcx Aertskamerer ende Chur-Furſt, in Pruyſ-
„ſen tot Gulich Cleve ende Berch, Stettin Pomeren der Caſ-
„ſuben ende Wenden, oock in Sileſien, tot Groſſen ende Ia-
„grendorp Hartoch, Burggraeff tot Nurenborgh ende Furſt tot
„Rugen Graeff tot der Marck ende Ravenſbergh Heere tot
„Ravenſteyn &c. Ter eenre, ende Heere Wolffgang Wil-
„helm Palſgraeff by den Rijn, in beyeren, tot Gulich Cleef en
„Bergh Hartoch &c. ter anderen ſijden opgerecht ende geſlo-
„ten is ſeker Proviſioneel Accoordt ende verdrach van 25. Ia-
„ren (ten ware voor uytganck derſelver het *diſpuit van ſucceſſie*
„*metter minne of hy rechte na behoren werde vergeleken of anderſints*
„*afgedaen*) *over de verdeelinghe ende beſit der Landen van Gulich,*
„*Cleef Berch, Marck, Ravensberch Ravenſteyn ende breskenſſant*, alles
„breder blijckende by het voorſz verdrach, daer toe om kortſ-
„heyt wille gherefereert wert, houdende onder anderen dat
„aende keure ende optie vanden Hoochgedachten Furſt van
„Nieuburgh geſtelt ende ghelaten was om binnen een Iaer na
„date van 'tſelve verdrach te mogen verklaren, of ſijne Furſt: D:
„begeerde dat Furſtendom Cleve ende daer teghens aen den
„hoogſtgedachte Churfurſt af te treden ende in te ruymen het
„Furſtendom Berge, of dat ſyne Furſtlijcke Doorl: de verdee-
„linge der voorſz Landen ſoude laten verblyven gelijck deſel-
„in't voorſz accoord aenvancklijck was geſtelt, maer alſoo ſich
„eenige difficulteyten ende ſwarigheden hebben geopenbaert
„belanghende de voorſz keure ende optie dewelcke by conti-

nuatie

„nuatie den voortganck ende het effect van het voorſz proviſi-
„oneel verdrach grootelijcx ſouden hebben verachtert, ende
„geincommodeert; ſoo hebben de Heeren Staten Generael na
„voorgaende advijs van ſijn Excellentie den Heer Prince van
„Orange door derſelver Heeren Gedeputeerden doen houden
„verſcheyden conferentien met ſijne Hoochged. Furſtl: D: van
„Nieuborg ende met d'aenweſenden Heeren Afgeſanten van
„ſijn Churf: Doorl: van Brandenburg ende in deſelve confe-
„rentie na voorgaende communicatie met den Hoochgemel-
„ten Heeren Prince van Orange gedaen verſcheyden voorſla-
„gen, ende met redenen ende inductien de ſaecke ſoo verre ge-
„bracht dat partyen wederſijts ſich ſouden laten bevallen, dat
„ſijne Hoochſtged: Churf: Doorl: by proviſie voor den tijt
„van 25. Iaren (ten ware voor uytganck derſelver het diſpuyt
„van ſucceſſie metter minne of by rechte na behooren werde
„vergeleken, of anderſints afgedaen) ſoude beſitten het *Furſten-*
„*dom Cleve ende 'tGraefſchap Marck in't geheel*, ende ſijne Furſt:
„Doorl: van Nieuborgh het Furſtendom *Gulich*, *Bergh ende de*
„*Heerlicheyt van Ravenſteyn ende Breskenſant &c.* mede in't geheel;
„blyvende voor hare Chur ende Furſt: Doorl: in gemeen ende
„onverdeelt yder voor de gerechte helft het Graefſchap Ra-
„venſberg ſoo wel in Hoocheyt, Iuriſdictie, als opkomſte ende
„wert wijders verſtaen dat het voorſz Accoordt in alle ſijne
„vordre pointen ſal blyven onverandert, in allen ſchijn of dit
„jeghenwoordich naerder verdrach niet en ware geſchiet:
„twelck ſijne Furſt: Doorl: van Nieuborgh heeft aengeno-
„men ende geapprobeert gelijc hy 'tſelve aenne emt ende apro-
„beert mits deſen. Maer alſoo de Welged: Heeren Geſanten
„ſich dus verre niet vinden gelaſt, hebben dien onvermindert
„op de goede vrunt en Nabuerlijcke vermaninge van hare Ho:
„Mo: aengenomen den ſelven voorſlach in Perſoon aen ſijn
„Churf: Doorl: met de redenen ende conſideration daer toe
„dienende, te repreſenteren ende ſullen hare Ho: Mo: niet on-

„derlaten, 'tſelve met alle mogelijcke devoiren te ſeconderen,
„ten eynde dat ſijne Hoochged: Churf: Doorl: den voorſz
„voorſlach ſich mede late gevallen ende ſijn verklaringe daer
„op uyt geve, binnen den tijt van 3. of uyterlijcke vier Maen-
„den na date deſes: wel verſtaende nochtans, inghevalle ſijne
„Churf: Doorl: van Brandenburgh boven vermoeden quame
„te maken eenige ſwaricheyt in't approberen ende ratificeren
„van deſen voorſlach, dat in ſulcken gevalle ſijne Furſt: Doorl:
„van Nieuburgh ſal blyven in ſijn gheheel by 'trecht 'twelck
„hem op gekomen is in krachte van 'tvoorſz Tractaet vanden
„9. Marty 1629. des ten Oorkonde ende tot meerder beveſ-
„tinge van dien heeft ſijne Furſt: Doorl: van Nieuborch ende
„de Heeren Gedeputeerde van hare Ho:Mo: deſen met eygen
„handen ondertekent, ende met hare reſpective Pitſchiers ge-
„ſegelt, op den 26. Auguſti 1630.

Wolffgang Wilhelm.

Floris van Culenborgh.
Nicolaes vander Bouckhorſt.
Iaſper van Vosbergen.
I. van Eyſſinga.
S. van Haarſolte.

UYt den inhoudt van dit opſtaende naerder verdrach kan men ſien dat deſe Staet den Hartoch van Nyborgh niet geerne tot nagebeur hadde; ende daerom de kieſinge van 'tFurſtendom Cleve, ('twelck hy alreede voor ſich hadde genomen) hem deden quiteeren: hem daertegen weder accommoderende met d'Evacuatie ende de Militie van alle gefortificeerde plaetſen: uytgenomen *Weſel, Emrick Rees* aen deſen Staet ende *Gulich Orſoy*, *Sittert* aen de Spaenſche te blyven beſet. Edoch daer-en boven noch toe ſtaende de beſettinge ende ſubſiſtentie van de Fortificatie ſijner Reſidents Stadt *Duſſeldorp*.

Te verhalen wat gevolgh in't ſtuck des Oorlogs deſe Traetaten

taten hebben ghehadt, ſulcx ſoude alhier niet te propoſt ſijn, want mijn voornemen niet is als om aen te wijſen, *hoe ende deur wie ende wat intereſten de Vrede in Nederlant is belet geweeſt.* De *begeerlijckheyt der Spaenſche* om de Vereenichde Provintien weder onder haer te brengen was wel de Principaelſte: maer de Nabuyrige Koningen ende Potentaten uyt jalouſie tegen 'tHuys *Ooſtenrijck* Concurreerden daerin. Ende deſe Staet wilde oock noyt luyſteren als na conditien die een *eerlijcken* ende *ſeeckeren* Vrede ſouden geven.

Geduyrende het Tractaet van *Compiegne* iſſet van VredeHandeling gants ſtil geweeſt: hoe wel men alhier klaegde dattet ſubſidie daer in belooft niet wel en wiert betaelt.

Daer na, als geſeyt is, ſachmen oock dat *Vranckrijck* ende *Engelant* om haer particuliere querellen den *Spagniart* genouch t'eenemael met Vrede lieten. Ia *Vranckrijck* Tracteerde met *Spagnien* ende kreegh een auxiliaire Vlote van daer. Ende tuſſchen *Engelant* ende *ſpagnien* was meer tolerantie ende colluſie, als Oorlogh. De Koning van Denemarck dede wel ſijn beſte: maer wiert deur Engelant niet geſecundeert.

Deſe Staet alleen toonde een goedt Nabuyr, ende getrouw Bontgenoot te ſijn: ſijnde, naeſt Godt, oorſake van de behoudenis van *Luckſtad.* Des onaengeſien maeckte de Koning Anno 1629. ſijne Particuliere Vrede met den Keyſer: ſonder eenigh advijs of communicatie daer van te laten doen aen hare Ho: Mo: alſoo dat alhier noch driemaent Subſidie ter ſomme van *ſeſtigh duyſent Rijcxdalers* gereet ſtonden, ende ſouden overgemaeckt ſijn geweeſt; ware niet even op dien tijdt advijs gekomen dat de Vrede tot *Lubeck* geſloten, geteeckent, ende met afbranden van 'tCanon was geſolemniſeert. Ende wiert by deſelve Vrede niet alleen ſtilſwygens verby gegaen de *Churpalts*, ende wat daer aen vaſt was; maer oock ſelf de *Hartoghen van Meckelenborgh*: die daerom van haer Erflanden wierden geſpolieert, ende eenige Iaren kommerlick tot *Lubeck* hebben geleeft:

tot dat de Coninck van Sweden haer entlijck herſtelde. Alſoo ſyn Denemarck in't Iaer 1629. ende een weynich daer na oock Engelant geſcheyden uyt het Oorlogen ſonder veel regard te neemen op de geallieerde ende geintereſſeerde.

Deſe Provintien ter Contrarie : die hoe wel Anno 1629. (als uyttet volgende ſal blijckeu) ſy hadden konnen eerlijck uyt den Oorlogh komen, nochtans, meeſt ten aenſien van de *onderdruckte ende vryheyt ſoeckende party in Duytſlant*, niet hebben willen daer na luyſteren : maer de Handelíng afgebroocken : ende de Novo Anno 1630. met Vranckrijck (als hier na ſal volgen) haer Verbonden tot Oorlog. Het verhael van die Vrehandeling is als volght.

Anno 1626. wordende tot *Middelborgh* in Vlaenderen over eenige generale loſlatinge van Gevangens te Water gehandelt by Wiſſelinghe, is by de Burgemeeſter *Berckel* ende de Fiſcael *Slachmuller* Gecommitteerde tot de voorſz Wiſſelinge aen ſijn Excellentie gerapporteert, dat *Keſſelaer Heer van Marquette* Gecommitteert van de *Infante* veel diſcourſen hadde gemaeckt *van de Oorloge met een Vrede te eyndigen : hoe ſeer d' Infante daer toe ware genegen, ende dat d' occaſie geduyrende hare Hoogheyts leven waer genomen moſt werden :* De voorſz *Berckel* ende *Slachmulder* ſijn by ſyn Excellentie geauthoriſeert dat ſy de diſcourſen ende voorſlagen van *Keſſelaer* ſouden mogen hooren, doch niet anders dan als particulier, ſonder haer verder in te laten oft Contenance te toonen 'tſelve te doen met kennis van yemandt van de Regeering.

Deſe diſcourſen met eenige voorſtellingen (die buyten alle apparentie waren, van in conſideratie genomen te kunnen worden) ſijn nu ende dan gecontinueert, ſoo op't vervolgh van de Handeling tot Middelborgh, als daer na tot Roſendael, wanneer na 'toverlyden van den Fiſcael *Slachmuller* in ghelijcke beſoigne van Wiſſeling van ghevangens neffens *Berckel* Gecommitteert is, de Burgemeeſter *Vander Hooge*. De voorſlagen die by

by den Heere van *Marquette* werden gedaen (alſoo die voorſz Gecommitteerden aen ſijn Excellentie rapporteerden) waren in effecte dat *de Coning van Spagnien eenige recognitie uyt de Domeynen van de Provincien Iaerlijcx ſouden volghen ;* dat hy *ſoude werden geaſſiſteert met eenige Schepen; dat den Catoliquen of Roomſgeſindē ſoude werden toegelaten exercitie van hun Religie ten minſtén in eene Kercke in de groote oft principaelſte Steden , de Riviere van de Schelde tot Navigatie ende Commercien geopent.*

Welcke voorſlagen de voorſz Gecommitteerde preciſelijck ende abſolutelijck verklaert hebben buyten alle apparentie te ſijn, ende hoewel de Heere van *Marquette* daer op eenige moderatie ſochte by te brenghen, is daer op ſoo blyven ſtaen , tot dat de Handeling vande Wiſſeling voltrocken was : alſo nochtans dat by hem verſcheyden Brieven ſijn gheſchreven van tijd tot tijd aen den Burgemeeſter *Berckel* om dit werck levendigh te houden , altijds preſenterende onder gedeguiſeerde termen, dat van't *ſwaermoedigh Proces* van de Weduwe ende Erfgenamen van *Slachmulder*, waer mede de *Oorloghe* werde verſtaen , by *Verdrach* een eynde mochte werden gemaeckt, ende de occaſie van de goede wille in 'tleven van de Infante (die hy noemde de *Weduwe* ofte groote Vrouwe) waergenomen.

Op 'twelcke by de Burghemeeſter *Berckel* nu ende dan nae goetvinden van ſyn Excellentie kort ende precijs gheantwoort is, altijd in de gedeguiſeerde voorige termen van op ſoodanige voorſlagen niet te konnen worden geleth.

Wordende uyt de voorſz diſcourſen ende Brieven ondertuſſchen oock verſtaen , dat ſtit werck neffens *d'Infante* beleydt , ſeer behartight was by den Marquis *Spinola* , ſoo hier als na dat hy in Spagnien was gheweeſt by den Coning , ende dat gene andere van de Spaenſche Regierders kennis daer van hadden als den Secretaris *Don Pedro de S. Iuan.*

Tot dat eyndtlijck dit Iaer 1629. de Heere van *Marquette* geſchreven heeft, datter abſolute macht ende procuratie op de Infante

Infante van den Coningh was gekomen, ende dat soodane ouverture soude werden gedaen, die hy niet en twijffelde of soude werden geaccepteert, gevende klaerlijck genoech te kennen dat van de *recognitie uyt de Domeynen*, *assistentie van Schepen*, *exercitie van Religie* werde gedesisteert, pousserende voort om eenige antwoort of occasie van by eenkomste, waer op by de Burgemeester *Berckel* dickwils niet, ende eyntlijck een of twee mael by forme van excuse ende dilay tot beter gelegentheyt geantwoort is.

Maer alsoo sich desen verleden Somer weder occasie van by eenkomste tot Rosendael op't subject als vooren præsenteerde: soo heeft de Heer *Marquette* aldaer dese Materie weder opgeheven aen de Burgemeester Berckel vertoonende ende te lesen gevende de Procuratie van den Coninck van Spagnien op d'Infante gedateert den 12. Ianuary 1629. mitsgaders een acta van substitutie van d'Infante op hem *Marquette*, doende seer ernstich ende effectueuse Instantie tot den voortganck ende resumtie van het oude Tractaet van Treves als vooren, alleen presterende *de opening van de Schelde;* om met dat point de reputatie van den Coning te salveren: 'twelck alsoo't by *Berckel* gestelt wierde buyten alle apparentie, heeft eyntlijck met groote alteratie geseyt; Als het anders niet mochte wesen *dat sy dan te vreden waren den voorgaenden Treves te vernieuwen simpelijck*: heeft dienvolgende aenden Burgemeester *Berckel* getoont een Concept bestaende in twee Articulen; d'eerste inhoudende renovatie van den voorgaenden Treves voor den tijd van *vier-en-dertigh Iaren*, ende het ander sprekende van eenich naerder Communicatie roerende de *openinge vande Schelde*, als hier na breder sal werden gesecht.

Sonder dat hy daer van Copye wilde geven, segghende dat hy sulcx niet en vermochte te doen, maer liet de Burgemeester *Berckel* toe dat hy de substitutie woorden van beyde uyt extraheerde in syn Tablette, exposturelerende voorts, overmits hy al-

toos

toos in deſe ſaecke gegaen hadde met oprechte yver, ende oock getoont met exhibitie van de voorſz Procuratie ſijn qualiteyt ende macht.

Dat de Heere *Berckel* ter contrarie niet anders dan als particulier hebbende gheſproocken, ſonder eenighe authoriſatie te toonen, hy ten naeſten ſoude komen met beſcheyt of Acte van Authoriſatie ende qualificatie, daer met hy mochte aen ſijne Princeſſe ſulcx verſekeren datter ter goeder trouwen werde geprocedeert.

De Burgemeeſter *Berckel* heeft van allen deſen ghedaen rapport aen ſijn Excellentie doen weſende met ſijn Legher voor 'sHertogenboſch, dewelcke hem geſonden heeft na den Hage, ende met een Miſſive van ſijn eygen hand geaddreſſeert aen de Heere *Duyck* Raedt Penſionaris van Hollandt, begeerende dat ſyn E. ende eenighe andere Gedeputeerde van de Provintien in de voorſz Miſſive gementioneert wilden hooren 'tgeene de voorſz *Berckel* ſoude refereren; 'tſelve examineren, ende haer goetduncken ſyn Excellentie toekomen laten.

Dienvolgens by den Heere *Duyck* een by eenkomſte van de Gedepetuteerde beleyt ende by den Burgemeeſter *Berckel* verhael van 'tgene voorſz is, gedaen ſijnde, is by een van de Gedeputeerde van Hollandt ghemoveert, nadien de Heeren Staten hare Principale Vergadert waren, oftet aen deſelve niet en behoorde te werden gerapporteert.

De Heere *Beaumont* weſende onder de voorſz Gedeputeerde heeft daer op geſeyt als ſulcx ſoude geſchieden, dat hy ten aenſien van de Staten van Zeelant ſijne Principale Meeſters moeſte gaen pari paſſu neffens de Heeren van Hollant, ende hem terſtont aen haer Ed: Mo: ſoude vervoegen. Mits welcke, ende Conſidereert datter geen deliberatien en vielen, maer alleen aenbrengh van een *ouverture* en maer beſtaende in woorden ende ſonder geſchrifte; die ſlibberich, onvaſt, ende veranderingh of miſduydinge ſubject was, is by de geſamentlijcke Gedepu-

teerde voor beſt geoordeelt, dat voor alſnoch geen rapport vorder en ſoude werden gedaen, ende op de Miſſive van verſoeck van ſijn Excellentie goet ghevonden t'antwoorden by forme van bedenckinge, dat om deſelve Conſideratie *Berckel* weder tot Roſendael komende wel mochte van *Marquette* af-eyſchen Copye van de Procuratie ende de twee Concipieerde Articulen, ende dat ſijn Excellentie hem daer toe gave een Acte van Credentie of authoriſatie.

Dit is alſoo geſchiet, ende de Heere *Berckel* weder van Rooſendael komende eerſt aen ſijn Excellentie ende daer nae met een ander Miſſive van ſijn Excellentie aen de Heer *Duyck* in forme ende ten fine als de voorgaende, heeft aen de voorſz Gedeputeerde overgebracht Copien van de voorſz procuratie geautenticeert by de handt ende Signature van *Marquette*, daerby verhalende dat hy hadde belooft by ſijn hant als Man met eeren, dat geen Copie daer van ſoude werden gemaeckt noch gehouden, ende deſelve Geſchriften tot den beſtemden dach aen den Heer van *Marquette* gereſtitueert. De procuratie van den Coninck van Spaignen was geſchreven in Spaenſche tale, houdende in ſubſtantie.

Dat de Coningh regard nemende op het verderf ende ſchade die ſijn Coninckljcke Landen ende Onderdanen overkomen tot nadeel van 't gheheele Chriſtenrijck door de Continuatie van de Oorloge, met de Vnieerde Provincien, ende willende deſelve doen ophouden eude remedieren machtig maeckt de Sereniſſime Infante om met de Staten Generael te Tracteren, ende ſluyten een Treves van lange Iaren met macht van ſubſtitutie ende extenſie van alle Clauſulen van Ratificatie, obſervatie ende voorts in forma, dat de voorſz procuratie geoordeelt ſoude worden goet ende valabel te ſijn gedateert den 12. *Ianuary* 1629. de acte van de ſubſtitutie by de Infante gegeven aen de Heere van *Marquet*, in France tale relatif tot de voorſz procuratie was ſoo ſolemneel niet, autoriſerende alleen *omme mette Committeerde van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende d'Onderdanen van weder-*

ſijden

ſijden een Treves van 24. *Iaren op alſulcke Voet ende Articulen als den Treves geſlooten hadde geweeſt tuſſchen de Ertshertogen ende Staten Generael Anno* 1609. te maken.

Ten tweeden alſoo de Coning van Spagnien gaern ſach dat de Navigatie ende Commercie op de Schelde weder haren Treyn ende Cours hebben mochte ; *dat om daer over te handelen, ende, ware het mogelijck, t'accorderen, tot ſeeckere plaetſe ende dage daer toe te beſtemmen, Gedeputeerde van beyde ſijden by een ander ſouden komen ; met dien verſtande ende verklaring dat by ſo verre daer over geen accoord wierde getroffen, dien onvermindert het gemaeckte Beſtant ſubſiſteren ſoude.*

De geſamentlijcke Gedeputeerden hebben conſidereert dat by haer niet verder en konde werden gedaen, dan dat deſer ſake gelegentheyt mochte werden voortgebracht aen de Heeren Staten Generael, ende aen de Reſpective Provintien, die de deliberatie daer over is competerende, ende hebben over ſulcx aen ſijn Excellentie by Miſſive in bedencken geſtelt, of deſelve niet ſoude believen de Staten Generael te verſoecken voor een corte tijt tot *Bommel* te komen, om aen hare Ho: Mo: de ouverture te werden gedaen.

Sijn Excellentie heeft deſen voorſlach ten aenſien vande belegeringe van den *Boſch* bedenckelijck gevonden, ende beter geoordeelt dattet niet al te ruchtbaer en werde gemaeckt, maer eerſt deur de Gedeputeerde geſondeert de inclinatie in de Provincien ; waerop de Gedeputeerde van Hollant het voorgehouden hebben aen eenige van de Regieringe van haer Provincie: ende de Heer *Beaumont* heeft hem met goetvinden van ſijn *Excellentie* ten ſelven eynde getranſporteert in Zeelant ende gecommuniceert met eenige Heeren van de Regieringhe tot dien eynde, dat haer Ed: Mo: t'oordeel van ſijn Excellentie beliefde t'informeren met hare Conſideratien over de inclinatie van de gemoederen in Zeelant ; ende oftet in deliberatie van de Heeren Staten ſoo Generael als Provinciael mocht werden ge-

bracht: van welcke de voorſz *Beaumont* wel jmportante Conſideratien gehoort, maer niet ſeeckers aen ſijne Excellentie ter eenre of andere ſijden heeft konnen refereren.

Middelertijd is de Vyand d'Yſel komen te paſſeren ende ſich op de Veluwe gelogeert, ende *Amersfort* ingenomen.

Den 19. of 20. Auguſti, wanneer de tijdinge van *Weſel* was gekomen, is de Staten van Hollant opening van alle 'tgeene voorſz voorgedragen ende oock aen die van Zeelant, ende corts daer na deur den Penſionaris *Duyck* aen de Staten Generael, weſende alſdoen tot Wtrecht.

Eenige tijdt daer na is de Vergadering van de Staten Generael tot *Bommel* ende van daer in 't Leger gekomen; weſende den *Boſch* nu in Staet van appointement.

De Borgemeeſter *Berckel* doen daer mede gekomen ſijnde, Communiceerde de Vergadering Brieven, ontfangen van de Heere van *Marquette* van den 14. ende 17. February houdende noch de voorige ernſtige inclinatie tot d'afdoeninghe van *'tſwaermoedich Proces*, ende dat alle 'tgene was geoffereert, ſoude werden gepræſteert.

'tWelck in deliberatie genomen ende met ſijn Excellentie in Communicatie gelecht, is met advijs van deſelve eenpaerlijck by de Vergadering van de Heeren Staten Generael goetgevonden dat de Borgemeeſter *Berckel* tot Roſendael reſolutelijck afvragen ſoude of de meninge vande Infante niet en was *dat de Vyandt van de Veluwe aftrecken, d'Iſſel repaſſeren ende de pas quiteren ſoude, dat anders in geen deliberatie konde werden getreden.*

Den 29. Septembris is in de Vergadering gecompareert gemelde Heer *Berckel* ende heeft gherapporteert dat hy volgens haer Ho: Mo: Reſolutie van den 21. eergiſter hadde geſproocken met den Heer van *Marquette* tot Roſendael, ende dat hy hem voorgehouden hadde, haer Ho: Mo: meeninge over 'tafwijcken van den Vyant van de Veluwe, ende 'tverlaten van den pas over d'Yſſel by voortganck van den Handel van de beken-

de

de ſaecke, ende dat de voornoemde Marquette in 'teerſte ſich daer over heel qualijck hiel ; ende naderhandt vraegde of hy Berckel niet gelaſt en was yetwes daer jegens ten behoeve van de andere ſijde in te ruymen: als ſijnde de Forten op de Veluwe ende Yſſel met groote koſten ende arbeyt opgeworpen ende de pas verſeeckert, vragende in ſpecie of haer Ho: Mo: in ſulcken ghevalle de Stadt *Weſel* in handen van den *Hartogh van Nyborgh* ſouden willen ſtellen, ende dat hy *Berckel* t'elckenmael hadde geantwoort dat hy geen laſt en hadde om daer jegen yetwes te beloven ; verklarende dat ſonder deſelve conditie gheen hoop en was tot ſucces van de bekende ſaecke ; meynende haer Ho: Mo: andere middelen te hebben, om den Vyandt van de Veluwe te dryven, ende den voorſz pas te doen verlaten, ende dat de voornoemde *Marquette* daer op tijt ghenomen hadde van een half uyr om ſich te bedencken ; dewelcke by hem weder komende ſeyde, niet ghelaſt te ſijn op de voorſz gheproponeerde ſaecke, maer dat hy in aller yl na Bruſſel ſoude vertrecken, ende hem de meninge van haer Hoogheydt op Maendagh eerſt-komende hier over laten toekomē, dan dat hy meende ende hoopte dat hy de begeerde ſaecke daer heen ſoude beleyden, dat haer Ho: Mo: diesaengaende ſoudē hebben contentement; voegende daer by dat hy *Berckel* die ſaecke ſoude moghen houden als voor gedaen.

Den tweeden Octobris proponeerde de Heer *Ras* ter Vergadering preſiderende dat de Heer *Berckel* des voorighen daeghs hadde ontfanghen antwoort van den Heer van *Marquette;* houdende in effect dat aen 's Vyants ſijde gereſolveert was dat men ſoude quiteren de *Veluwe* ende den pas aen d'Yſſel ſoo haeſt de hooft-queſtie ſoude beſloten ende geteeckent weſen, ende datſe oock dadelijck alle dat Vreemt ende ander Volck van die quartieren ſouden doen vertrecken, ende alles op ſijnen voorigen vryen voet ſtellen ; advyſerende daer nevens dat hy *Berckel* ſich ſeeckerlijck ende vaſtelijck mocht verlaten ende ſulcx aen

haer Ho:Mo: asseureren; ende dat de meening van haer Hoogheyt was dat men dit alles met den eersten ende sonder verder uytstel soude arresteren ende besluyten, ende dat de gemelde *Marquette* ende *Berckel* tot dien eynde op Sondach toekomende den 7. deses wederom tot Rosendael haer souden laten vinden, om de saecke ten Principale alsoo te Concipieren ende te stellen, dat men 'tdaer na door solenneele deputatie ten wedersijden soude konnen onderteeckenen ende volbrengen. Waerop gedelibereert sijnde, sijn de Heeren Pensionaris *Cats* ende Burgemeester *Berckel* gecommitteert ende gesonden na 'tLeeger om aldaer met sijn Excellentie de geheele saecke te Communiceren ende derselve goede meeninge te verstaen.

De Heere *Cats* ende eenighe Gedeputeerde in den Hage uyt het Leger gekomen sijnde, hebben gherapporteert dat syn Excellentie discours wijse hadde gesecht in substantie, *dat soo de Heeren Staten by Tractaet een eynde van Oorloge goetvinden te maken dat het selve met gheen meerder of grooter reputatie ende avantage en konde geschieden als nu. Soo niet, dat men moste gereselveert sijn tot de Oorloge ende tot het dragen van de consenten; ende dat d'Oorloghe niet moste wesen Defensijf maer Offensijf: alsoo de Defensive de ruijne van 't Landt was.* Syn Excellentie met naerder Instantie versocht sijnde sijn advijs klaerder ende resoluyt te seggen, hadde 'tselve andermael verhaelt; daer by gevoeght vraegs-wijse *wat de Heeren begeerden dat hy meerder soude of konde seggen?*

Op dit rapport is by de Heeren Staten Generael ten selven dage gereselveert dat de uytschrijvinge aen de Provintien soude ghedaen worden, om op een saecke van groote importantie ende den Staet van den Lande ten hooghsten importerende, so als haer Ed: Mog: uyt hare Ghedeputeerde tot dien eynde te huys komende, souden vernemen, haer Vergadering van Staten te willen leggen, ende hare Resolutien in senden tegen den 25. van de Maent February. Ten selven dage, na dat de Heere van *Marquette* soo seer presseerde, wert de Burgemeester *Berckel* belast

laſt t'excuſeren het noodich dilay op de Conſtitutie vande Regeeringe, aen dewelcke de deliberatien moſte werden gebracht ende dat hy ſchrijvende *als particulier* hoopte dat *het wel ten goede uytvallen ſoude*.

De Vereenigde Provintien ende Ingeſetenen van dien waren deur de Victorien van *'s Hartogenboſch* ende *Weeſel* ſoo geanimeert, ende deur den inval van de Keyſerſche op de *Veluwe* ſoo verbittert; dat de Gecommitteerde van haer Ho : Mo : na de reſpective Provincien geſonden werdende, aldaer weynich gehoor of genegentheyt vonden.

In Hollant, de leden ende Steden van dien waren verſcheydene humeuren ende inclinatien : de partyſchap van *Remonſtranten ende Contra Remonſtranten* was noch niet uytgeſtorven. In eenige Steden waren d'eerſte noch de meeſte of de voornaemſte. Ende de Heer Prins van Orangien hadde veel ende verſcheyden van die geſintheyt hier ende daer weder in de Magiſtraet gebracht; ende daer deur verkregen de reputatie, by d'eene, dat hy ſochte d'onderlinge *liefde* ende *vertrouwelijckheyt* onder d'ingeſetene te herſtellen; by d'andere dat hy ſochte de Remonſtrantſe party wederom Meeſter te maken (ſijnde ſeer beſwaerlijck, alſoo te doen, dattet alle menſchen behage) die daerin te meer wierden geconfirmeert, om dat hy deſe ſecrete Handeling, ſonder kennis van 't Lichaem van den Staet, hadde gevoedet, ende daer na uyt komende, meer voor, als tegen ſprack : gelijck oock deden alle Steden, daer in de Remonſtranten eenich geſach hadden.

De Publijcke Kercken nochtans over al met Contra-Remonſtrantſche Predicanten, ende de Raed-Huyſen in de meeſte Steden met ſoodanige Magiſtraten beſet ende bekleedet ſijnde; ſoo hoorde men over al ſeer teghen deſe Handeling Predicken, ende ſpreken : ſoo ſeer dat de Reſolutien ende advijſen van eenige Steden, ende Specialijck van *Haerlem* ſcherp tegen deſe Handeling ende wat ſy meenden daer aen te kleven, ingebracht

wiert,

wiert. d'Aenſchryving ende daerop gevolghde Reſolutie ſal licht geven aen de gelegentheyt van ſaecken in dien tijdt.

MISSIVE.

Eerſamen, Wijſe, Voorſienige ſeer Diſcrete Heeren.

„NAer dat eenigen tijdt te vooren, tuſſchen den Heere van „*Marquette* van de ſijde van de Ertſhartoginne ende den „HeerBurgemeeſter *Berckel met voorweten ende Communicatie van „ſijn Excellentie den Prince van Orangien ende eenige vande Ho: Mo: „Heeren Staten Generael*, was geſproocken van een Trefve ofte „ſtilſtant van Wapenen voor lange Iaren, is eyntelijck in de „Maent van September daer van gedaen ouverture in onſe Ver„gaderinghe, ende de ſaecke gebracht in de Reſpective Vroet„ſchappen, om geexamineert ende ſulcx daer op gelet te wer„dē, als voor den dienſt van den Lande ſoude werde bevonden „te behooren. Deſe ſake gepondereert ſijnde, gelijck die inder „waerheyt is, als eene vande importantſte die ſouden moghen „voortghebracht werden, ſijn ter eener ende anderer ſijde daer „op ghevallen verſcheyden Conſideratien, doch by de meeſte „Leden verſtaen, dat alſmen den anderen contentement konde „doen op de *Regeeringe* binnen ende buyten de Provintie ende „op de *Religie*, dat ſy niet vreemt vande voornoemde Trefve „ofte ſtilſtant van Wapenen ſouden ſijn, behalven *Vwer Ed: „Stads Gedeputeerden ende eenige andere Leden, weſende verre de min„ſte*, die den voorſz Trefve ofte ſtilſtant van Wapenen, om de „redenen by haer geallegeert, plat uyt gedifficulteert, ende af„geſeyt hebben; Ende dewijle als nu een geruymen tijd op de „voorſz ſaecke is gedelibereert, ende dat de voorſz U.E. Stads „Gedeputeerden verklaren geenen anderen laſt te hebben, en„de nochtans de ſaecke ter eener ofte ter anderen ſijden dient „ten eynde gebracht te werden, dewijle lange deliberatien op

deſe

„deſe ſaecke niet anders als prejudiciabel voor den Staet kon-
„nen weſen ; ſoo hebben wy niet konnen nalaten V. E. vrient-
„lijck te verſoecken, dat d'ſelve na hare wijſheyt rijpelijck wil-
„len examineren 'tgunt in deſe importante ſaecke in conſide-
„ratie komt, ende voor eerſt dat mits de langdurige Oorloge,
„*de Finantie van 't Landt is gebracht in die poincten, dat niet moghe-*
„*lijck en is op den vorigen voet den Oorlogh langer te continueren, ſon-*
„*der te vallen inde uyterſte confuſie.* Hoe het te verantwoorden
„ſoude ſijn, dat wy mogende uyt het langduyrige bloedich en-
„de beſwaerlijcke Oorloge geraecken, met Conditien die *God-*
„*delijck* ende *Eerlijck* ſijn, daerinne ſouden blyven continueren,
„ende ſonderlinge als wy in confuſie ofte andere calamiteyten
„die den Oorlogh mede brengt, ſouden komen te gheraecken,
„geven wy uwe E. na hare wijſheyd te bedencken. *Goddelijck*
„konnen wy uyt de Oorloge geraecken ; behoudende de ware
„Chriſtelijcke Gereformeerde *Religie*, ende niet int minſte toe-
„latende dat ſoude dienen tot voorſtant van de Roomſche Af-
„godiſche Superſtitien. *Eerlijck :* mids in't minſte niet toe-
„ſtaende jegens het Decreet van de Ho: Mog : Heeren Staten
„Generael ; daer by ſy haer verklaert hebben *ontſlaghen van de*
„*Heerſchappye van de Coning van Spagnien*, ende in dier qualiteyt
„haren Staet gemaintineert, ende daer voor ſy by de Coningen
„ende Potentaten hare Na-buyren gerecognoſceert werden.
„Wy meynen niet dat Uwe E. nochte eenighe vande goede
„Ingeſetenen meyninghe is, in de Oorloghe te blyven, als men
„daer uyt als vooren geſeyt is, *Goddelijck ende Eerlijck*, kan ghera-
„ken. Ende ſulcx de meyninge niet weſende, ſoo en kan 'tſel-
„ve niet beter geſchieden, dan als men ſulcx kan doen met eere
„ende reputatie. Ende dewijle God Almachtigh deſen Staet
„met de Victorien ons den voorleden Iaer gegeven, ſulcx heeft
„gheredreſſeert, dat Onſen Vyant Ons *redoubteert*, ende Onſe
„Vrienden Ons *reſpecteren*, ſoo en kan 'tſelve niet beter nochte
„vorderlijcker geſchieden als jegenwoordich, dewijle wy alſ-

„nu tegens Onſen Vyant de conditien ſullen bedingen, daer hy „te vooren niet van ſoude hebben willen hooren, ofte namaels „ſoude willen hooren. Wy weten wel dat deſe ſaecke aen- „komt op de *verſeeckeringe*, ende dat den Vyand Ons ter goeder „trouwen houde dat hy ons belooft. De *verſeeckeringe* moet „weſen in *de macht van 't Landt ende onſe Wapenen*, diemen ſulcx „kan reguleren, dattet *meerendeel* van de laſten van de Oorloge „te Watet, ende *byna de helft* van de laſten van de Oorloghe te „Lande konnen vermindert worden, ende eyndelijck de ſaec- „ken met goet beleyt in die poincten geſtelt, dat wy Onſe gro- „te t'achterheyt, ende de laſten daer inne wy ſijn vervallen, ſulx „konnen redreſſeren, dat wy tot allen tijden bequaem ſullen „ſijn, Ons jeghens Onſe Vyanden in poſture te ſtellen, ende te „defenderen, Uwe Ed. derhalven verſoeckende haer met de „meeſte leden te willen conformeren, immers met de gene die „den voorſz Handel ſijn toeſtaende, als deſelve met *ſeeckerheydt* „*ende vaſtigheydt van* Regeeringe *ende* Religie ſal betoont werden „te konnen gheſchieden, ende U. E. Gedeputeerden te laſten „met Ons te helpen beſoigneren, op de poincten diemen d'Ertſ- „Hartoginne ſoude mogen voorſtellen, ende daer op men den „anderen binnen ende buyten de Provintie contentement ſou- „de mogen doen, waer toe wy Ons verlatende, ende

Hier mede

„Eerſame, Wijſe, Voorſienige, ſeer Diſcrete Heeren, V. E. „in de genade Gods bevelende. Hage den 12. Ianuary 1630.

Ter Ordonnantie van de Staten

C. vander Wolff.

De Superſcriptie was,

„Eerſame, Wijſe, Voorſienighe, ſeer Diſcrete Heeren, den „Burgemeeſteren e de Vroetſchappen der Stad *Haerlem*.

Reſolutie

RESOLUTIE.

„By de E. Heeren Raden ende Vroetſchappen der Stadt „*Haerlem* genomen op de voorſz Miſſive.

„DE Raden ende Vroetſchappen der Stadt Haerlem, in „heure Vergaderinge geleſen ſijnde ſeeckere Miſſive aen „heurluyden gheſonden, van de Ed: Groot Moog: Heeren „Staten van Hollant ende Weſt-Vrieſlant tenderende *omme* „*heur mede te willen conformeren met die Leden die den Handel van* „*den Treves ſijn toeſtaende, als deſelve met ſeeckerheyt ende vaſticheyt* „*van de Religie ende Regieringe ſonde konnen geſchieden, ende dat ſy* „*heure Gedeputeerden mede ſouden willen belaſten, om te helpen beſoi-* „*gneren op de poincten die men de Ertshertoginne ſoude mogen voor-* „*ſtellen, daer op men den anderen binnen ende buyten de Provintien* „*ſoude mogen geven contentement*, ende by deſelve Raden ende „Vroetſchappen gelet ſijnde op de redenen ende Motiven in „deſelve Miſſive verhaelt, ſoo hebben ſyluyden over de eene „ſijde ſeer wel konnen verſtaen, dat den *Vrede* alderley ſegen „ende voorſpoet in de Kercke, in de Politie ende de tijdelijcke „hanteringen is toebrengende, daer ter Contraire den *Oorloge* „in deſelve Kerckelijcke ende Wereltſche ſaken alderley jam-„mer, ellendicheden ende ſwaricheden cauſeert, ſulcx dat in al-„der manieren den Vrede ofte Treves voor den Oorloge be-„hoort geprefereert te worden ende ſyluyden oock niet lievers „ſagen, dan dat deſe langdurige bloedige Oorloge met eenen „goeden verſeeckerden Vrede ofte Treves ſoude mogen wer-„den voleynt.

Maer als ſyluyden over d'anderſijde wederom Conſidere-„ren, dat den Coning van Spagnien met den welcken wy te „doen hebben, *is een troulooſen meynedigen Tyran, die noch woordt,* „*noch beloften, noch Eet en hout, langer als hy ſijn profijt daer mede* „*weet te doen, die ons al 't ſamen voor Rebellen heeft verklaert, ende te* „*Vier, ende te Swaerde heeft gecondemneert, die de Ketters* (voor

„welcke hy ons hout) *geen gelove ſchuldich is te houden, noch oock*
„*kan houden, die in alle Onderhandelingen van Pays of Treves met*
„*ons gehouden, ſijn trouloosheyt, valſcheyt ende bedroch heeft beweſen,*
„*als nu twiſten ende oneenicheden ſayende, als dan heele Provincien af-*
„*vallich maeckende,* ſoo dat de ervarentheyt ons heeft geleert, dat
„alſdan onſen Staet ſeeckerſte is bevonden als wy in openbare
„Oorloghe jegens denſelven Coninck van Spagnien ſijn ghe-
„weeſt, dats een.

Ten anderen ſoo iſt waerachtich, dat als doen de Landen in
„het meeſte fleur ende welvaren ſijn geweeſt, de Kercke in de
„meeſte ruſte ende Vrede, ende de Regenten des Lants met de
„Magiſtraten der Steden inde meeſte eendracht, als deſelve
„Landen in de ſwaerſte Oorloge tegens den Coning van Spa-
„gnien ſijn geweeſt, maer ſoo haeſt en is den *Treves niet uyt ge-*
„*broedt* gheweeſt, of terſtont heeft men de vruchten daer van
„vernomen, de Neringen ſijn vermindert, *Zeelant* is in d'aſſche
„geraeckt, verſcheyden Arreſten ſijn in Spagnien gedaen van
„Onſe Schepen ende der Koopluyden goederen, tot groote
„onwaerderlijcke ſchade derſelver, ende geen kleyne krack der
„Commercie: vermits 'tverloop van de Oorlogs-Gaſten te
„Water, heeft de Zee, roverije in de Straet toegenomen, ende
„heeft oneyndelijcke ſchade onder de Koopluyden gecauſeert,
„*Weſel is onderdruckt, Cleef* ende den Palts geincorporeert, ende
„Onſe goede Bontgenoten verdorven, binnens Lants is door
„'tpaſſeren ende repaſſeren van de Ieſuyten ende Papen uyt
„Brabant ende Vlaenderen 'tLant hier vol Papiſten gebroedt,
„veel gelt uyt het Lant derwaerts gevoert, ende met heure op-
„roerige Predicatien 'tVolck tot onwillicheyt opgeroeyt en-
„de van heur ſchuldige gehoorſaemheyt afkeerich gemaeckt,
„*de Weſt-Indiſche Compagnie is* verhindert geweeſt, die ſoo veel
„ſchoone voordeelen ende profijten 'tLant, ende de Inwoon-
„ders van dien ſoude hebben gegeven, ende de Coning ſulcken
„merckelijcken af breuck ſoude hebben gedaen, ſoo nu heden

aen

„aen den dach blijckt, ende dat het Principaelſte is, ſoo is de „Kercke-ende 't Lant-bederffelijcke-ſchadelijcke *Arminiaenſche* „*factie* in den Treves uytgebroeyt, die de Kercken ſoo jam- „merlijck verwoeſt ende de politie ſoo ſchandelijck bedorven „hadde, datter *Bedieningen in Bedieningen*, *Regieringen in Regieri-* „*gen, ende Staten in Staten* waren geſtelt, ende ſoo verre gekomen „was, dat het op 'tpoint ſtont om den gheheelen Staet geren- „verſeert ende 't Lant in een bloetbadt geſtelt te worden, ten „ware door de genade Godes, ende de voorſichticheyt van de „Heeren Staten Generael ende 'tkloeckmoedich beleyt van „ſijn Excellentie Hoogloffelijcker Memorie 'tſelve ware voor „komen geweeſt.

Dit ſijn de ſchadelijcke vruchten van de voorgaende Treves „geweeſt, ende behooren ons alleen genoech te ſijn, om alle „Handelingh met den Vyant af te ſlaen, ende een af keer te heb- „ben om wederom van Treves te Handelen.

Te meer dewijle den Vyand Onſe *Sieckten* kan, ende *Paſſien* „weet die onder Ons in ſwange gaen, ende dat het hem aen geē „Creaturen ontbreecken ſal, om deſelve te voeden, ende alle „vordere twiſten ende oneenigheden onder ons te ſayen, om „van tijd tot tijd onſen Staet in meerder confuſie ende verwar- „ringen te brengen: ſijn Sprinckhanen, de Jeſuyten, ſullen gins „ende weder vliegen als Arenden, om de Papiſten ende andere „quaetgheſinde van den Staet op te hitſen, ende tot oproerig- „heyt te verwecken, ende dan by gheleghentheyt als wy over- „hoop ſouden moghen legghen, of dat wy door ſorgelooſheyt „ende nalatigheyt niet bequamelijck op Onſe defentie ſouden „mogen ſijn: alſdan onſen Vyant van buyten ende ſijne Crea- „turen van binnen ons onverſiens op 'tlijf vallen, ende alſo een „eynde met ons maken, ſoo ſy maer konden, waer van wy den „voorleden Somer, als den Vyant inde Veluwe was een merc- „kelijcke preuve in Ons lieve Vaderland hebben beſpeurt, hoe „dat Onſe Papiſten ende andere quaetwillige *'thooft opſtaecken,*

„ende vry uyt met dreygende propoosten dorsten segghen, *dat „nu den tijd was ghekomen, dat den Coning meester van sijn Land soude werden, ende sijn Rebellen straffen*, twelck ons wel een waerschou- „winge behoort te sijn, dat wy niet alleen een waeckent Ooge „jegens Onse Vyanden van buyten, maer oock jegens die van „binnen behooren te houden.

Datmen hier jegens seyt, *datmen de Religie ende Regieringe sal „vast setten*, ende in de Missive van haer Ed: Groot Mo: *datmen „in t'minste niet sal toe laten dat soude ditnen tot voorstandt van de „Roomsche superstitien*, dient tot antwoort, dat de *Religie* ende „*Regeringe* voor de twee Principaelste Fundamenten van den „Staet altijt sijn gehouden ende beschermt, ende noch moeten „gehouden ende beschermt worden, ende dat het wat nieuws „soude schijnen te sijn, datmen deselve nu eerst soude vast stel- „len, maer dat het daer voor moet gehouden worden, gelijck't „oock inder waerheyt is, *dat deselve Religie ende Regeringe al- „reede vast gestelt sijn*, ende oock vast gestelt moeten blijven. „Ende dat alle de macht van 't Lant bereyt moet sijn, omme „deselve te Conserveren, gelijck sulcx by verscheyden Resolu- „tien, soo van de Heeren Staten Generael, als oock van d'Hee- „ren Staten van Hollant ende West-Vrieslant kan blijcken, „ende insonderheyt wel uytdruckelijck in den *Eedt ende Com- „missie van sijne Excellentie Hoochloffelijcker Memorie als oock mede „in den Eedt ende Commissie van sijne Vorstelijcke Genade den Prince „van Orangien nu Gouverneur ende Capiteyn Generael verhaelt staet*, „doch datmen eenige bequame middelen voorslaet ende poin- „ten vast stelt, ende deselve heylichlijck den ander belooft „t'onderhouden, om niet alleen de Religie ende Regieringen „in goeden Vrede t'onderhouden, maer oock om dat de Lee- „raers en Predicanten, mitsgaders de Regenten ende de Magi- „straten onverhindert ende veylichlijck hen Bedieningen ende „Ampten souden mogen uytvoeren, dat is seer goet, soo wel nu „als by tijde van Treves.

Maer

Maer wat apparentie is hier toe om daer toe te gheraecken, „dewijle men het Contrarie in eenige Steden ſiet practiſeren? „want *alſmen de Predicanten ende andere eerlijcke luyden, begint uyt „de Steden te ſetten, d'Arminianen in de* Regieringe *te trecken, de Pa- „piſten in Ampten ende Officie van de Schutterye ende andere Bedienin- „gen te vorderen, d'Arminiaenſche Predicatien, waer door veel onluſten „ontſtaen, niet en weert, maer veel eer beſchermt, ende datmen dagelijcx „d'onluſten ende onruſten ſiet toe-nemen ende datmen na voorſlaghen „van bevredingen niet wil luyſteren, maer met reſolutien hen daer tegen „kanten. Item, alſmen d'uytgeſette ende gebannen Predikanten opent- „lijck contrarie de Placcaten* (jegens hunluyden gemaeckt) *laet „gaen, woonen ende Prediken, ja ſelfs Predikanten tollereert, die in cas „van delict ſijn gebannen, ende die de Principaelſte Autheurs ende be- „leyders van de ſchadelijcke Arminiaenſche factie ſijn geweeſt. Item, „alſmen Papiſten in de Regieringe neemt, ende ſeeckerlijck weet dat de „Ieſuiten ende Papen't Landt door ritſen, rotſen ende draven, ende „d'inwoonderen byſonder by dieſy geloof hebben, alle quaet van heure „wettelijcke Magiſtraten indrucken, ende jegens deſelve ophitſen* (dit „weetmen dat al t'ſamen waerachtich is, ende hier wort niet „tegen gedaen, *even of daer geen Coningh in Iſrael en ware*, ende „dat elck toegelatē ware te doen wat hy wilde) wat apparen- „tie is dan daer toe, dat men den Staet van binnen ſoude kon- „nen vaſt ende verſeeckert ſtellen? de Raden ende Vroet- „ſchappen deſer Stede en konnen dat niet bemercken, of de „ſaecken moſten hen anders toedragen.

Veel weynigher konnen ſy-luyden de verſeeckertheydt van „buyten apprehenderen, want behalven dat Onſe parthye is „*een trouwlooſen meyneedighen Tyran, die op ſijn woort, beloften, noch „Segel geen ſtaet te maecken is, maer by alle gelegentheyt ons ſal ſoec- „ken te bedriegen daer hy kan en mach*, ſoo hier boven is aengewe- „ſen, ſoo en ſullen wy oock gheen verſeeckertheyt konnen be- „komen met d'Acten van den Keyſer, ende Catholique Ligue, „*dat ſy ons gedurende den Treves geen Oorlogh ſouden aendoen*: want men

„men moet dat vaſt houden, dat den Keyſer ende Coning van „Spagnien ſijn *twee Hoofden in een Caproen*, dat den eenen ons „niet meer ſal ſparen als den anderen, alſſe maer eenich voor- „deel ofte proffijt op ons ſullen ſien te doen, datſe een Biecht- „Vader hebben, ende dat die den eenen toeſtaet, *de Ketters gheen „geloove te houden, den anderen wel abſolveren ſal, als hy ſulcx ſoude „hebben gedaen.* Viel het dan noch ſoo uyt ('twelck onſeecker „ſoude gaen) dat den Keyſer ſoude mogen woord houden, den „Coning ſtaet het altijd vry, te breken als hy wil, *want hy is niet „gehouden* (ſoo ſijn Spaenſche Schrijvers ons getrouwelijck ge- „waerſchout hebben) *ſijn Gewapende Onderdanen, Woord, Eed, of- „te belofte te houden*, De Coning breeckt dan als hy ſijn adem „ſal hebben herſchept ende voordeel op ons ſiet, de Keyſer aſſi- „ſteert hem met groote macht, 'twelck wy hem niet konnen „beletten, wat ſal dan d'Acte van de Keyſer ende Catholique „Ligue ons helpen, als hy onder den naem van den Coning van „Spagnien ons mede op 'tlijf valt, ſoo wy in den voorleden Ia- „re inde Veluwe hebben geſien.

Dat de Staten vande Verheerde Provintien, beneffens den Coning en- „de d'Infante 'tContract van den Treves mede tot verſeeckertheyt ſou- „den teyckenen, dat ſullen ſy gaerne doen, want ſy haecken ende verlan- „gen na den Treves als een Viſch naer 'tWater: Maer wat verſeec- „kertheyt kan ons dat geven, als den Coning ſoude willen bre- „ken, wat ſouden ſy daer teghen konnen doen, ſy ſijn verheert „ende met Garniſoen beſet, ende als den Coning ſulcx in 't ſin „ſoude hebben te doen, ſoude hy haer ſoo wel weten te brey- „delen, datſe hen niet ſouden konnen reppen noch roeren.

Het demanteleren van *Lingen*, *Santvliet*, *Hogewerf*, *&c.* kan „mede geen verſeeckertheyt geven, want iſt dat wy van Onſe „ſijde eenige ſterckten vanden Vyant bedingen die Ons inde „wege ſijn de Vyandt ſal oock van gelijcken ſoecken te bedin- „gen, ſterckten ende Fortreſſen, die Ons nadeelich ende hem „vorderlijck ſullen ſijn, ende derhalven ter expiratie van de

Treves,

„Treves', met groote ende exceſſive koſten, wederom by Ons „ſouden moeten werden hermaeckt, of andere bequame voor- „ſchanſſen in plaetſe van deſelve geleyt.

Dat de *Weſt-Indiſche Compagnie* ſoude blyven in heur geheel, „kan Ons mede geen verſeeckertheyt voor de Compagnie ge- „ven, dewijle den Coningh alle ſijn macht die hy jegens Ons „te Water ende te Lande heeft gebruyckt, jegens heur ſal aen- „wenden om heur te vermeeſteren, want daer leyt hem den „Knoop, waer door dan geen profijt voor deſelve Compagnie „maer ſware Equipagie, groote toeruſtingen, ende eyndelijck „ondergang te verwachten ſtaet.

Het welcke alles by de Raden ende Vroetſchappen voorſz „wel geconſidereert ſijnde, en konnen ſy niet bemercken dat „uyt de voorſeyde pointen volkomen verſekertheyt voor den „Staet te bekomen is, maer Oordeelen dat de *beſte verſeeckert- „heyt* voor den Staet is *den Treves af te ſlaen, ende in Oorloghe te „blyven.*

Het is wel waer, *dat de Finantien ſulcx ſijn geſtelt, dat het Ons on- „mogelijck is op deſen Voet de Oorloge te konnen Continueren*, maer „het is oock waer, dat 'tſedert 'tverlies van Breda, den Vyandt „Ons tot geen Oorloge heeft geport, *Maer dat wy hem ſelfs de „marckt hebben geſet, ende tot den Oorloge gedrongen*, daer door wy „in 'tachterheyt van ettelijcke Milioenen ſijn gheraeckt: ſijn „de Finantien nu daer door ſo ſeer verloopen, *datter geen macht „is om langer Oorloge te voeren*, ſoo haddet veel beter geweeſt wat „minder gedaen, ende den Oorloge *naer Onſe inkomen ende ver- „mogen* gedreſſeert te hebben. In 'tvoorleden voor Iaer wa- „rent geen Patriotten, die den Oorloge, vermits de ſchaerſheyt „der Finantien difficulteerden, men ſachſe ſuyr aen, ja men „dreyghdeſe genoechſaem die daer toe niet konden verſtaen: „nu waeyt den Wint uyt een ander hoeck, nu iſſer geen gelt, „nu kanmen geen Oorloge langer voeren, nu moetmen Tref- „ves maecken: maer wanneer, ende op wat tijt? op dien tijt als

„den Vyant in onmacht leyt, als wy hem ſijn ſterckſte Steden „af handich maecken, als wy hem de Hertaderen van ſijn ſchat- „ten affteecken, als ſijn Finantien uyt geput ſijn, als Vlaende- „ren, Brabant, ende andere Verheerde Provintien op 't point „van revolteren ſtaen : ende in ſomma, als hy een Generael „verloop, verderf ende verandering van alle ſijne ſaecken als „in een Spiegel klaer voor Oogen ſiet.

Waer toe ſal deſen Treves doch anders ſtrecken, *dan om dat „den Vyandt ſijn adem ſal verhalen*, ſijn ſchaden by de Nederlant- „ſche Oorloge geleden redreſſeren, hem Meeſter van de Na- „buerige Landen, Duytſlant ende d'Ooſt-Zee maecken, ende „dan voorts Ons op 't onverſienſte op 't lijf vallen, ende van kant „te helpen.

Dit moeten wy Ons vaſtelijck inbeelden dat ſijn oogmerck „is: ende daeromme moeten wy op Onſe hoede ſijn, ende dat „voorſeecker houden, gelijck hare Ed : Groot Mo : in heure „Miſſive ſeer wel Oordeelen, dat de *beſte verſeeckertheyt van den „Staet, beſtaet in de macht van 't Lant ende Onſe Wapenen.*

Is de ſaecke nu ſulcks, ghelijck 'tin der waerheyt is, datmen „Onſen Vyant niet en mach betrouwen, ende datmen by tijde „van Treſues evenwel ſoo een merckelijck aental van Ruy- „ters ende knechten voor overval ſoude moeten houden, ſoo „kanmen immers wel in d'Oorlogh blyven, iſt niet *a l'offenſive*, „'tis *defenſive*, of naer gelegentheyt hem de ſaecken ſouden „toedragen, ende dat met de meeſte meſnage men eenichſints „ſoude konnen, ofte mogen, af ſnydende alle 'tgene men eenig- „ſints ſoude mogen miſſen. By tijde van Treves ſullen Onſe „Handen ende Voeten gebonden ſijn, ende alle goede avanta- „ge die wy te Water ende te Lande op den Vyandt ſoude mo- „gen ſien, moeten laten voor by gaen, ende Onſe goede Bont- „genoten den *Coningh van Bohemen*, ende andere meer met Onſe „Wapenen niet mogen aſſiſteren, d'welck wy in Oorlogh ſijn- „de wel ſullen mogen doen : kan 'tde Finantie niet toe dragen,

laet

„*laet Ons alle de nieuwe middelen in beſchryvinge gebracht*, ende (als „noch niet *in* gewillight) *Conſenteren, de oude middelen wel benifi-* „*ceren*, waer toe de *verantwoordinge van de vijf ſpecien* ſeer dien- „ſtich ſal ſijn. Laet Ons Extraordinariſche middelen inwilli- „gen, de goede Ingeſetenen ſullen goetwillich ſijn te Contri- „bueren, ſoo wy maer in Oorloge blyven : maer ſoo wy tot „Trefues vervallen, men ſal de goede Luyden tot geen geven „konnen diſponeren. Boven dien iſſer gelts genoech in 't Lant; „t' Lant heeft (den Heere ſy gelooft) *noch goet credijt*, de loopen- „de middelen ſijn naeſt eenige jaren herwaerts ettelijcke Ton- „nen Gout 't Iaers vermeerdert, 'tſal Ons aen geen gelt gebre- „ken, maer aen Ons ſelven, dat wy niet konnen middelen in- „willigen daer gelt van komt, daerom laet Ons een Lijn trec- „ken, ende geen ſwaricheyt maecken in den Oorloge te Con- „tinueren.

Het is waer, dat den ſaken van d'Oorlogen veranderlijcken „ſijn, ende dat den genen *die heden boven leyt*, *morgen de Fortuyne* „*tegen gaet*, dat *oock de Keyſer dicht op Onſe grenſen leyd, ende lichte-* „*lijck eenige invaſie kan doen* : maer daerom moeten wy niet ver- „vlauwen ; wy hebben een rechtvaerdige ſake, wy voeren een „*wettelijcke welgefondeerde Oorloge*, wy hebben een kloeckmoe- „digen Krijchs-Heldt tot een Velt-Overſte, veel ervaren Co- „lonellen, Capiteynen, Ruyteren ende Knechten, Ammonitie „ende alle andere gereetſchappen van Oorloge geen gebreck, „aen middelen van gelt ſal 't Ons oock niet gebreecken, ſoo wy „maer ſelfs malkanderen wel konnen verſtaen, *ja Godt ſelfs woont* „*midden onder Ons met ſijn Heylich Woordt*, hy dreſſeert alle Onſe „actien, hy ſegent al Ons doen, ja hy krijght ſelfs voor Ons. Iſt „niet klaerlijck gebleecken aen ſo vele Heerlijcke ende ſchoo- „ne Victorien, als de goede Godt van tijt tot tijt Ons ſoo ge- „nadelijck ſoo te Water als te Lande, jegens Onſen algemey- „nen Vyandt den Coninck van Spagnien heeft gegeven, ende „inſonderheyt in den voorleden Iare als ſijn Excellentie voor

„den Boſch lach, ende dat deu Vyandt *in 'therte van Ons Lant* „Ons aen taſte, hoe onvoorſiens dat de goede Godt Ons de „Stadt *Weſel* in Handen heeft gegeven, ende daer mede van „alle onheylen ende ſwaricheden verloſt, die Ons over 'tHooft „hingen? ſouden wy dan noch konnen twijſſelen dat God ſij„nen genadigen ſegen aen Ons niet ſoude continueren? neen: „maer laet ons 'texempel van de *Switſers* ons ſelven voorſtel„len, dewelcke na een langdurighe Oorloghe haer ſelven *vry* „*hebben gevochten*, ende laet ons op God betrouwen dat hy ons „mede een goede uytkomſte gheven ſal, want hy die tot noch „toe ons ſoo genadelijck ende Vaderlijck heeft bygeſtaen, en„de uyt alle onſe nooden, periculen ende ſwarigheden ghehol„pen heeft, die ſal ons wel voort helpen, daerom laet ons den „Coningh van Spagnen, *die ons nu ſoeckt te bedriegen*, geen ge„hoor geven, ende de *macht van den Keyſer niet vreeſen*, maer laet „ons Godt vreeſen ende alle onſe actien naer ſijnen Heyligen „wille derigeren, ſoo en ſullen geen menſchen, hoe machtich ſy „ook ſijn, ons mogen krencken noch deeren, want Godt ſal „onſen beſchermer in, ende verloſſer uyt den Oorloge bevon„den werden.

Het welcke alles by de voorſz Raden ende Vroetſchappen, „wel overwogen ende geconſidereert ſijnde, en konnen ſyluy„den geenſints verſtaen, hare Gedeputeerden te belaſten, datſe „haer ſouden conformeren met die leden, die den Handel van „den Treves eenighſints ſouden konnen toeſtaen, veel min dat„ſe ſouden conſenteren, dat hare Gedeputeerden mede ſouden „beſoigneren op de poincten diemen d'Ertſhartoginne ſoude „mogen voorſtellen, maer perſiſteren by hare voorgaende Re„ſolutie *ende ſlaen den Treves af.*

Aldus geadviſeert ende gereſolveert, in de Vergaderinge der „Heeren Raden ende Vroetſchappen voorſz den 16. Ianuary „1630.

Ende

Ende Schriftelijck vervat, geleſen ende geapprobeert in de„ſelve Vergaderinge den laetſten Ianuary daer aen volgende.

My preſent

H. Steyn.

PROIECT.

t'Samen gevoegt uyt de Advijſen van de Leden volgens de „Reſolutie van hare Ed. Groot Moog: van den 19. Ianuary „Anno 1630.

„ALſo van wegen den Coning van Spagnien ende de Erts„Hartoginne van Ooſtenrijck aen de Vereenighde Ne„derlandſche Provintien aenbiedinghe is ghedaen van een ſtil„ſtant van Wapenen, voor den tijd *van* 34. *Iaren*, op den ſelven „voet ende Conditien als in den Iare 1609. was geaccordeert, „ende dat daer over by de Ridderſchap, Edelen en Steden van „de Provintie van Holland ende Weſt-Vrieſlandt, alreede ee„nigen tijd lang is gedelibereert geweeſt, dat mede eenige no„table Leden, gedurende deſelve deliberatie, onder anderen de „Vergaderioge van hare Ed : Mog : meermalen hadden voor„gedragen, als dat hare Heeren Principalen ſich ten hooghſten „vonden bekommert, ende van nu af te gemoete waren ſiende, „dat uyt de *kalmte ende ſtilligheyt, ſonderlinge van ſoodanigen lang„duyrigen Stilſtant van Wapenen, by eenige ketelachtige ende ongeruſte „Geeſten, wel oorſaken ſoude mogen werden genomen, om wederom eeni„ge nieuwigheyden ende veranderinge inde ſuyvere Religie, ende by ge„volge mede in de loffelijcke Regieringe deſer Provincie, te ſoecken*, ge„lijck dan ſoodanige gelegentheyt van tijden, lichtelijck, tot „ſulcx aenbiedinge plach te geven, als de droeve ervarentheyt „voor deſen niet dan al te wel heeft geleert; waer uyt dan niet „anders als oneenicheden, ſcheuringen, factien, verbitterheden, „ende allerley onheylen, ſoo inde politicque als Kerckelijcke

„ſaecken;mitſgaders tuſſchen de Leden ende Steden, als mede „onder de particuliere Ingheſetenen van den Lande, ſoude ſijn „te verwachten,het welcke lichtelijck(de practijcquen van de „Vyanden deſer Landen daer onder ſpelende) een notable ruine ende ondergang van ſoo floriſſanten Staet ſoude komen te „veroorſaecken. SOO IST, dat de Ridderſchap, Edelen, „ende Steden, repreſenterende de Staten van den ſelven Lande,de ruſte ende eenigheyt van hare goede Ingeſetenen in de „hoogſte recommandatie hebbende ende tegens de voorſz „ſwarigheden in tijds willende voorſien,hebben goet gevonden Staets-gewijſe te arreſteren ende beſluyten mitſdeſen, „de poincten ende Articulen hier naer volgende.

I.

Dat alle de Leden van haer Ed: Groot Mo : Vergaderinge, „van wegen hare Reſpective principalen, behoorlijck daer toe „gemachtight ſijnde, malkanderen ſolemnelijck ende heylich„lijck, onder Eede,ſullen beloven,de *Regeeringe*, ſoo die tegenwoordich is geconſtitueert,mitſgaders de *Religie*, gelijck de„ſelve inde publijcke Kercken te deſer tijden wert geleert, en„de by de Synode Nationael tot Dordrecht gehouden, is be„veſtight,te ſullen mainteneren ende handhaven, ſonder eeni„ge veranderinge in d'eene of in d'andere te doen, ofte te laten „geſchieden.

II.

Dat de Placcaten teghens *de factie der Remonſtranten*,voor de„ſen gheemaneert by Publicatie, ſullen werden vernieut ende „effectuelijck geexecuteert.

III.

Dat alle *Gebannen Predicanten* uytte Provintie ſullen werden „geweert,mitſgaders gene *Remonſtrantſche Predicanten* in deſelve „ſullen werden geleden, als de ghene die de Acte van ſtilſtant „ondertekent ſullen hebben.

IIII.

IIII.

Dat alle de gene die jegenwoordelijck eenig Ampt van Re-
„geeringe ofte van Iuſtitie ſijn bedienende, hooft voor hooft,
„onder ſolemnele Eede ſullen belooven, de *Regieringe ende Re-*
„*ligie* als vooren, te ſullen maintineren, ende de voorſz Placca-
„ten ter executie te doen ſtellen.

V.

Dat niemant voortaen tot eenige Publyque bedieninge van
„Regieringe ofte Iuſtitie ſal werden ghevordert, als doende
„profeſſie van de voorſz ſuyvere Gereformeerde Religie, ofte
„deſelve *toegedaen* weſende, mitſgaders ten aenvanghe van ſijn
„Officie doende ſoodanigen Eedt als vooren is geſeyt.

V I.

Dat alomme in alle Kerckelijcke ſaecken ſullen blyven en-
„de gehouden worden de Ordre die by de reſpective leden in
„jegenwoordicheyt wort gebruyckt, ſonder eenige verande-
„ringh daer in gemaeckt te werden.

V I I.

Dat hier van, onder 'tgroote Zegel van Hollant ende Weſt-
„Vrieſlant, voor yder van de leden een acte ſal werden gedepe-
„ſcheert in ampliſſima forma.

Uyt 'tgene voorſz heeftmen konnen overvloedelijck ſien d'argumenten ende redenen, die *pro & contra* wierden gevoert. Daer by noch in conſideratie quamen meeſt deſe pointen: woudemen Treves maecken dattet moeſte ſijn. 1. Of *uyt noodt* van deſen Staet; of. 2. *Om voor tekomen* dat by Continuatie van den Oorlogh *Vranckrijck* niet mocht formidabel worden gelijck *Spagnien* was geweeſt. Dit laetſte was noch vere te ſoucken.

Het eerſte, of de *noot* van deſen Staet, was nu voorby, ende gepaſſeert: den *Boſch*, ende *Weſel*, twee machtige voorwercken gewonnen: de Spagniart in ſijn ſilver Vlote alſo wel, als in ſijne reputatie geſlagen: De Spaenſche Nederlanden door een *Vrouw* geregeert; de Spaenſche in Brabant ſeer *gehaet*; de Nederlan-

derlanders verſchoven ; de Koning qualijck ghedient. In Duytſchlant hadde wel de Keyſer een machtich Leger, ende was alleen gewapent, ende de Koning van Denemarck deur de Vrede aen *Ooſtenrijck* geobligeert: maer nochtans was aldaer een groot *miſnoegen* onder alle Proteſtants geſinde tegen de ondragelijcke exactien der Contributien, die de Keyſer in Duytſchlant dede ; ende eene *jalouſie* ſelf onder de Rooms Catholijcken tegen d'alte ſeer *Formidable grootheyt* van 'tHuys Ooſtenrijck. Welck *miſnoegen* der Proteſtanten ende *jalouſie* der Catholijcken beyde onlangs daer na uytbarſteden : de *jalouſie* der *Catholijcken* deur 'taf-ſtellen van *Walſteyn* ; daertoe de Keyſer op den Rijcxdach tot Regenſburgh wiert gedwongen deur *Beyeren*, ende andere Leden der Catholijcke Ligue ; ende het *miſnoegen der Proteſtanten* deur de invaſie des Konings van Sweden in Duytslant, met den welcken meeſt alle Proteſterende Furſten ende Stenden aenſpanden : beyde tot grooten af-breuck van 'tHuys Ooſtenrijck.

Indien de Spaenſche eenigen tijt te voor, doen de Provintien in noot, in vreeſe, ende genoechſaem buyten Credit waren, inſonderheyt terſtont na 'tinnemen van Breda, deſen Treves hadden gepræſenteert ; men ſoude beter daer na geluyſtert hebben. Maer nu de noot over was, ende men voorſach *d'opgemelde veranderinge in Duytſchlant* ; doen konde de Treves niet ſmakelijck ſijn.

Daer by quam terſtont, dat de Koningh van Vranckrijck Meeſter van *Rochelle*, ende van de geheele Hugenoſche party in ſijn Lant ſijnde, ſich t'eenemael keerde om buytens Lants den *Spaenſchen* ende *Ooſtenrijckſchen te verkleynen.* Ende ſiende dat hy daer in nergens beter als deur deſen Staet konde werden geſecondeert, dede met macht arbeyden om deſe Treves-Handeling te renverſeren, ende ons in Oorlogh te houden. Ende in plaets dat Anno 1628. deſe Staet den Coning deur expreſſe beſendinghe niet hadde konnen bewegen tot eenige aſſiſtentie of Subſi-

Subſidie ; ſoo liet hy nu in deſe conjuncture de Vergadering, noch tot *Vtrecht* (om de invaſie in de Veluwe) ſijnde, deur den Ambaſſadeur *Baugij beſoucken, van de Vrede afmanen, ſubſidie aenbieden, ende tot Continuatie van Oorlogh nodigen.* Welcke Handeling daer na in den *Hage* gecontinueert wordende endtlijck in Iunio 1630. is geſlooten voor ſeven naeſtvolgende Iaren : geduyrende welcke deſe Staet beloofde *niet te tracteren Payx noch Treves met hare Vyanden, directelijck noch indirectelijck ſonder advijs van ſijne Majeſteyt gelijck oock by ſijne Majeſteyt niet ſoude mogen gemaeckt werden eenich Tractaet tot præjuditie van deſen Staet.* Alſo wert die tot Rooſendael gedrevene Treves-Handel ge-eyndight, ende als begraven deur't Tractaet in Iunio 1630. met Vranckrijck gemaeckt.

Doch om grondelijcker te komen tot verſtant van dat Tractaet : moet alhier werden verhaelt : dat terſtont tegen het uytgaen van het Tractaet van *Compiegne* men getracht heeft om het ſelve te vernieuwen ofte te verlengen, 'tbeſte men konde: ende om ſulcx te doen met te min geruchte ; ſoo heeftmen laſt gheſonden aen den *Baron van Langeraq* Ambaſſadeur Ordinaris van deſen Staet in Vranckrijck.

In deſe tijd gebeurdent eenſdeels deur de picanterien tuſſchē de Reſpective groote Favoriten *Richelieu* in Vranckrijck, ende *Buckingham* in Engeland, anderdeels deur den Oorlogh teghen Rochelle, dat deſelve Croonen in repreſſaillen, van repreſſaillen tot openbaer Oorlogh geraecten. Ende alſoo Vranckrijck alreede deur Rochelle te Water ſeer was geincommodeert, ende nu deur Engeland noch meer geincommodeert ſoude worden; ſoo maecten de Coninglijcke Miniſters weynich ſwarigheydt in't ſpoedighen van een Nieu Tractaet van Subſidie, daer in Vranckrijck te voor, als geſeyt is, ſeer traegh was.

Alſoo dat met Welgemelde Heer Ambaſſadeur oppet Papier gebracht wiert 'tgene volcht.

TRAICTÉ

De Confederation & Alliance pour 1x ans entre Louijs xiij. Roy de France & les Eſtats de Provinces Vnies des Pays Bas par lequel il eſt convenu de Secours de part & d'autre, & de la Seureté pour le commerce & Trafic deleurs ſubjects. A Paris l'an 1627. le 28. Aouſt. Mais il n'a pas eſté ratifié, ains changé & redreſſé par celuy de l'an 1630.

COmme ainſi ſoit que le feu Roy noſtre treshonnoré Seigneur & pere, que Dieu abſolve, eut voulu faire en l'an 1608. *une Ligue defenſive avec les Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas, pour les obliger a faire Trefve aveq les Archiducs, qu'ils ne vouloient faire ſans aſſeurance de garantie, & defence de noſtre dit Seigneur & pere : & que par ladite Ligue il ſoit porté qu'elle doit eſte* perpetuelle entre nous & les Provinces Vnies. *Son intention ayant tousjours eſté que nous la confirmaſſions & continuaſſions, Nous deſireus en toutes choſes de ſuivre l'exemple de noſtre dit Seigneur & pere, & nous conformer a ſes volontes ; Conſiderant que plus leſdits Eſtats auront aſſeurance de noſtre part, moins ils ſe peneront pour trouver leur Seureté par d'autres voyes & des extremités capables de troubler le repos commun : deſireux auſſi de conferer autant qu'il nous ſera poſſible a la paix entre tous les Princes, ſadite Majeſté a nommé ; choiſi, & deputé les Sieurs de* Bullion *&* Chaſteauneuf *conſeillers aus conſeils d'Eſtat & des finances & Chancelier de ſes ordres pour avec le Sieur* Gedeon de Boetſelaer & d'Aſperē *Baron de Langerac de Lovigny & du Saint Empire ; Chevalier de l'ordre de S^t. Michel de ſa Majeſté au nom & en qualité d'Ambaſſadeur de Meſſieurs les Eſtats des Provinces Vnies des Pais Bas aviſer & Traicter des moyens plus convenables a ceſt effect, leſquels reciproquement en vertu des pouvoirs a eux donnés (dont copie ſera jnſerée a la fin des preſentes) ont apres pluſieurs conferences convenu & arreſté les choſes qui enſuivant.*

Premiere-

I.

Premierement, que ſa Majeſté fournira auxdits Sieurs Eſtats Generaux neuf ans durant la ſomme d'un Million des Livres *pajable de 6 mois en 6 mois par chacun an, ſi la guerre, qu'on leur fait a preſent, dure autant de temps; a commencer du priemier Ianvier paſſé.*

II.

Durant lequel temps leſdits Sieurs Eſtats Generaux ne traicteront paix ny Trefve aveq leurs Ennemis directement ny indirectement ſans le ſceu & avis de ſa Majeſté *comme auſſi de la part de ſa Majeſté ne ſe fera aucun Traicté au prejudice de leur Eſtat.*

III.

En reconnoiſſance du Secours qu'il plaiſt a ſa Majeſté accorder aux dits Sieurs Eſtats par le preſant Traité & les autres Grandes Faveurs qu'ils ont receu de la France, ſeront tenus, ſi ſa Majeſté eſt en guerre aſſaillie en ſes Eſtats, d'employer apres qu'ils en auront eſté requis contre tous & quelconques la moitie de la ſomme, que dans un an ils recevront de ſa Majeſté ſi mieux ſadite Majeſté n'ayme ledit Secours en hommes ou Vaiſſeaux du port de deux a ſix cents tonneaux, juſques a la concurrence de ladite ſomme. Auquel cas on conviendra de la ſolde des Soldats & prix des Vaiſſeaux ſelon le prix ordinaire & uſité audit Pays, duquel des a preſent ſera fait Eſtat Particulier, qui ſera tenu pour Article du Traicté; comme auſſi leſdits Sieurs Eſtats ne donneront directement ny indirectement ſoubs quelque coleur que ce puiſſe eſtre aucun Secours & aſſiſtance contre ſa Majeſté.

IV.

Si en oultre il arrive que ſa Majeſté ait beſoin des Vaiſſeaux pour nettoyer les mers ſoit pour s'oppoſer aux attaques & entrepriſes qu'on pourroit faire contre ſes Eſtats ou quelque choſe ſemblable: ſa Majeſté pourra a ſa volonté faire achepter ou fretteres dictes Provinces Vnies juſques a la quantite de 15. *vaiſſeaux: Auquel cas leſdits Sieurs Eſtats promettent de ſeconder l'intention de ſa Majeſté de bonne foy pour les luy faire avoir au pluſtoſt & an prix raiſonnable & ordinaire dudict Pays.*

V.

Lesdits Siturs Estats conviendront aveq sa Majesté dans six mois pour garentir la mer du ponent contre les incurssions & depredations de ceux d'Alger & de Tunis. *Et cependant ou il se trouvera es ports des dits Sieurs les Estats aucuns vaisseaux ou marchandises Françoises, qui auront esté deprædées, lesdits Sieurs Estats les feront restituer a la priemiere instance qu'il leur en sera frite, soit par l'Ambassadeur du Roy ou les marchands ses subjects qui les reclament.*

VI.

Ne pourront les subjects de sa Majesté ny ceux des Sieurs les Estats exercer aucun acte d'hostilité l'un contre l'autre en terre en mer, ou Riviere soubs quelque pretexte que ce puisse estre. Et lesdits Sieurs les Estats donneront ordre que les pleintes des subjects du Roy seront terminées dans 3. mois au plus tard par les Conseillers de l'Admiraulté apres que l'Ambassadeur ou autre de sa part aura esté ouy : lesquels ne pourront avoir aucune part ny profit dans le navires de guerre ny es prises qu'ils auront a juger.

VII:

Et en cas que l'une desdits parties demandast revision de jugement donné par le dit conseil lesdits Sieurs les Estats commettront des personnes qualifiées & nullement interessées pour en juger en dernier ressort aveq lesdits Sieurs Conseilliers de l'admiraulté. Et cependant les dictes prises demeureront en bonne & seure garde, sans qu'il en puisse estre fait aucune vente, si ce n'est apres avoir convenu aveq ledit Sieur Ambassadeur du temps d'icelle. Ce que sa Majesté accorde pour les subjects desdits Sieurs les Estats pour tous les cas susdits.

VIII.

Quant a la nomination aux charges des Colonels, Capitaines, & autres Officiers des Regimens François, en sera use a la maniere accoustumée.

IX.

Si S. Majesté estant en guerre auroit besoing des Regiments François qui sont en Hollande, seront les dits Sieurs Estats tenus de les faire conduire

duire a Calais ou Diepe, pour veu toutefois que lesdits Sieurs les Estats Soient en paix ou en Trefve.

X.

Le droict d'Aubeine *cessera en suite des Traites precedentes en tout point. Et sera par sa Majesté mandé a tous les Parlements d'en faire jouir lesdits Sieurs les Estats purement & simplement, sans autre forme de Iustice, & sans qu'il leur soit necessaire d'impetrer lettres de neutralité, comme aussi de leur part lesdits Sieurs les Estats seront tenus de donner pareil ordre au regard des subjects de sa Majesté.*

XI.

Toutes Lettres de repressailles, marques, arrests & autres semblables seront nulles & de nul effect en vertu du present Traité; mais la Iustice sera rendue & administrée a un chacun selon qu'il appartiendra.

XII.

En consequence du quel Traicté les subjects dudit Seignenr Roy & desdits Sieurs Estats vivront en bonne amitie & auront trafic libre entre eux & dans l'estendue des Estats & pays de l'un & de l'autre tant par mer que par terre, de toutes denrées & marchandises, dont le commerce n'est prohibé & defendu par les Ordonnances qui ont lieu és dits Estats & pays sans qu'ils soient tenu payer plus grands droicts pour les denrées & marchandises qui entreront és dits Royaumes pays & Estats, ou qui en sortiront, que ceux qui se payent par les naturels habitans & subjects ou le Trafic & Commerce s'exercera.

XIII.

Pour eviter les depredations qui arrivent souvent sur les subjects tant de sa Majesté que des Sieurs les Estats pour la facilité que les Ennemis des uns & des autres ont de se Servir des ports & havres de sa Majesté, & des Sieurs les Estats: ils pourront pour suivre les Navires de leurs Ennemis, desquels ils auront esté depredés jusques a une portée de Canon des ports & havres de l'un & de l'autre. Et si tost que les navires des Ennemis seront entrés dans lesdits ports & havres aveq les prisonniers & marchandises depredées, on fera mettre les prisonniers en Liberté, & les biens, marchandises, & Navires par eux depredés seront rendus & delivrés aux proprietaires.

XIV.

XIV.

Ne pourront auſſi les Navires des Ennemis attacquer ou endommager leſdits Subjects de ſa Majeſté & des Sieurs les Eſtats que 24. heures apres qu'ils ſeront ſortis deſdits ports & havres : autrement ſeront declarés de mauvaiſe priſe & ſera procedé a la reſtitution d'icelles, Qui dés a preſent comme de lors ſont tenüs pour accordées au profit des intereſsés : & les Capitaines deſdits Navires pourſuivis comme infracteurs de la paix Publique.

XV.

Tous les Traictés faits par ſa Majeſté & lesdits Sieurs les Eſtats aveq autres Roys, Princes, & Republiques demeureront en leur force & vigueur : fors & excepté en ce en quoy il eſt derogé par le preſent Traicté.

XVI.

Pour l'execution & obſervation des preſents Articles ſa Majeſté fera expedier toutes lettres & declarations neceſſaire.

XVII.

Leſquels Articles & Traicté pour leſdites 9. années, ſi tant la guerre dure, ſeront ratifiés bien & düement par leſdits Sieurs les Eſtats Generaux dans 6. ſemaines du jour & date des preſentes, Et iceux aveq la ratification preſenté a ſa Majeſté par ledit Ambaſſadeur pour eſtre pareillement leſdits Articles & Traicté ratifiés par ſadité Majeſté 15. jours apres & delivres aux dits Sieur les Eſtats.

Quatre Articles Secrets arreſtés entre les Commiſſaires du Roy & l'Ambaſſadeur de Hollande pour avoir pareille force commes s'ils eſtoient inſerés au Principal Traité.

Fait a Paris le 28. Aouſt 1627.

I.

A eſté convenu & accordé entre Meſſieurs les Commiſſaires du Roy & Monſieur l'Ambaſſadeur de Meſſieurs les Eſtats par le preſent art. ſecret (lequel aura pareille force comme s'il eſtoit inſeré au Principal Traité

Traité & ſera ratifié depart & d'autre dans deux mois) *que non obſtant qu'il ne ſoit porté par le ſecond Article dudit Traicté ſi non*, que les Sieurs Eſtats ne Traicteront Paix ny Trefve aveq leurs Ennemis directement ou indirectement ſans le ſceu & advis de ſadite Majeſté: *Neantmoins en conſideration de l'aſſiſtance qu'ils recoivent de ſadite Majeſté* leſdits Sieurs les Eſtats ne feront aucun Traicté de Paix ou Trefve ſans l'aggreation & intervention de ſadite Majeſté: *laquelleayant promis par le ſecond ſudit Article* de ne faire aucun Traicté qui puiſſe prejudicier a Meſſieurs *les Eſtats, ils ont auſſi promis de leur part que* ſi pendant la ligue defenſive de 9. ans le Roy venoit a entrer en guerre contre l'Eſpaigne, Flandres ou autres de la maiſon d'Auſtriche: leſdits Sieurs les Eſtats ne pourront faire Trefve ny Paix aveq les ſuſdits, tandis que la dite guerre durera. Fait a Paris le 28. Aouſt 1627.

A eſté convenu & accordé entre Meſſieurs les Commiſſaires du Roy & Monſieur l'Ambaſſadeur par le preſent Article ſecret (*qui aura pareille force comme s'il eſtoit inſeré au Principal Traité & ſera ratifie de part & d'aultre dans deux mois*) *que non obſtant que l'Article 3. du Principal Traicté porte en mots expres, que* leſdits Sieurs les Eſtats contre tous & quelconques ſont obligés d'aſſiſter le Roy de la moitié de la ſomme que d'an en an ils recevront de ſa Majeſté ſy mieux n'ayme ſadite Majeſté le ſecours en hommes & vaiſſeaux de la qualité portée par le ſuſdit Traicté & *par ce moyen & par la nature de la Ligue defenſive iceux Sieurs les Eſtats ſont obligés de ſecourir & aſſiſter ſa Majeſté en la preſente occaſion de l'aggreſſion faite par les Anglois, de ladite moitie de la ſomme que leur accorde ſa Majeſté oules hommes & vaiſſeaux, neantmoins pour certains bons reſpects & pour la preſente occaſion ſeulement & ſans tirer a conſequence* la Roy deſcharge leſdits Sieurs les Eſtats du ſecours & aſſiſtance qu'ils ſont tenus & obligés donner a ſa Majeſté contre les Anglois, & eſt accordé que leſdits Eſtats pendant la preſente guerre demeureront en neutralité *Fait & arreſté a Paris le* 28. *Aouſt* 1649.

A eſté

A eſté convenu entre Meſſieurs les Commiſſaires du Roy & Monſieur l'Ambaſſadeur par le preſent Article ſecret (qui aura force comme s'il eſtoit inſeré au principal Traité & ſera ratifié dans deux mois de part & d'autre) qu' outre ce qui a eſté promis par l'Article 4. du Traicté principal, leſdicts Sieurs les Eſtats promettent a ſadite Majeſté de luy faire donner de bonne foy & au pluſtoſt qu'ils en ſeront requis par achapt ou fret, au choix de ſa Majeſté a ſes frais & deſpens dix vaiſſeaux de deux a 600. tonneaux oultre les quinze accordés par le ſudit Traicté, aveq toute munition neceſſaire, ſans tirer en conſequence & pour ceſte fois ſeulement. Comme auſſi d'empeſcher de bonne foy autant qu'il leur ſera poſſible que les Anglois ne tirent & ne reçoivent aucune aſſiſtance ſoit d'hommes poudres, & autres & Munitions de guerre & Vivres contre ſa Majeſté a laquelle ils promettent auſſi de bonne foy qu'en toute la ſuite de ceſte guerre ils ne moleſteront en aucune façon les Armes dont ſa Majeſté ſe ſervira pour reſpouſſer l'offence qu'elle a receüé des Armes deſdits Anglois. *Fait & arreſté a Paris le* 28. *Aouſt* 1627.

Comme ainſi ſoit que Meſſieurs les Eſtats ayent promis a ſa Majeſte de n'aſſiſter en aucune façon les Anglois durant ceſte guerre ny de moleſter ou empeſcher directement ou indirectement les Armes dont elle ſe voudra ſervir pour repouſſer l'offence qu'elle a receüe deſdits Anglois: Sa Majeſté promet auſſi qu'en cas que les Flottes auxiliaires, dont elle ne ſervira viſſent a attenter quelque choſe contre les ports & Flottes dedits Sieurs les Eſtats, de s'y oppoſer aveq toutes ſes Forces, & qu'elle fera reparer le dommage que leſdits Sieurs les Eſtats pourroyent avoir receu par un tel attentat. Comme auſſi ſi aucuns Vaiſſeaux des ſubjects deſdits Sieurs les Eſtats venoyét a eſtre depredés par aucun Vaiſſeau des Flottes tant Françoiſes qu'auxiliaires, ſa Majeſté promet de faire au pluſtoſt rendre les Vaiſſeaux hommes & Marchandiſes ainſi depredées. *Fait & arreſté le* 28. *Aouſt l'an de grace* 1627. *A Paris. Lequel ſera ratifie de part & d'autre dans deux mois.*

Dit

Dit Tractaet, hoe wel niet geratificeert, als geſeyt is, heb nochtans goet gevonden hier te ſtellen, om te beter te ſien het Intereſt ſoo van Vranckrijck als van deſen Staet in dien tijdt. De pointen waer aen men ſich alhier meeſt ſtiet, waren het eerſte ende de ſecrete Articulen : loopende tegen de Neutraliteyt diemen tuſſchen Vranckrijck ende Engelant begeerde t'onderhouden. Alſoo wiert raetſaem gevonden deſe Handeling te houden in ſuſpenſie, ende ondertuſſchen te ſenden de Heeren van *Somerdijck ende Vosbergen*, niet alleen om haer t'interponeren tuſſchen Vranckrijck ende Engelant : maer oock om te redreſſeren het geconcipieert ende hier voren geſtelde Tractaet in 'tgene volgt : op 'teerſte Artijckel, waer by geconſenteert waren *tienmael hondert duyſent gulden* in plaetſe van *vijftien hondert duyſent gulden*, ende ſulcx voor *negen Iaren*, dat geinſiſteert ſoude worden om *meerder ſomme* ende *Iaren* te krijgen, doch 'tſelve niet willende vallen, dat daeromme de Concluſie van 't Tractaet niet en ſoude achtergelaten worden.

Dat wel het tweede Articul, ſoo het leyt, ſoude aengenomen worden, maer niet het renverſael daer by gevoecht, by 'twelcke bedongen wert dat haer Ho: Mo : niet en ſouden mogen Tracteren *van Peys of Trefve gedurende den voorſz tijdt, ſonder aggreatie van den Coninck*, 'twelck, als ſmaeckende Souverainiteyt op deſe Landen, niet en kan toegeſtaen worden.

Alſoo by 'tderde Articul verandert waren de woorden *ſi elle eſt aſſaillie á guerre ouverte*, ende dat oock daer uyt gelaten ſijn de woordē *exceptéz les amis & allies*, dat geinſiſteert ſal worden, dat by 'tovergeſonden Concept mach gebleven worden, ende ſonderlinge daerinne gelaten de woorden *exceptéz les amis & alliéez* al ſoude de Handelinge daer op breecken.

Op 'tvierde ghecontinueert ſijnde in de examinatie van de voorſz Alliancie, is goet gevonden aengaende 'trenverſael op 'tvierde Articul dat geinſiſteert ſoude worden, dat gebleven werde by 'tgetal van *vijftien Schepen*, ſoo doenlijck: indien niet,

ſoude men ſich mogen eſlargeren tot *noch thien* Schepen, mits dat gebleven werde by de woorden van 't Tractaet ende niet van 't renverſael of ſecreet Articul, te weten *dat den Coninck de Schepen ſelfs ſal doen huyren*. Op te vordere woordē van 't renverſael *avec toutes munitions* wert goet ghevonden niet te ſeggen, maer ſimpelijck deſelve te preterieren, dan aengaende 't beding in 't ſelve renverſael geſtelt, *dat aen de Engelſchen geen Ammunitie ſoude gevolcht worden*, is verſtaen, dat het ſelve ſoude afgeſlagen worden, als weſende jegens het Tractaet van *Suythampton*; ende by aldien yets daer van in 't Tractaet ſoude moeten geſtelt worden, 't ſelve in ſulcken voegen te doen, dat men aen Vranckrijck ende andere Vrunden ſoude laten volgen 'tgene naer gelegentheyt ſoude konnen gemiſt worden.

Nopende 'tgene van de *auxiliaire Schepen* in 't ſelve renverſal wert geſtelt, was goet gevonden 'tinſiſteren, dat het ſelve ſoude werden uytgelaten; doch ſoude al voorens jnſtantie werden gedaen op te Vereeninge tuſſchen Vranckrijck ende Engelant, dewelcke ſuccederende, ſouden de Geſanten haer bejegeninge op dit point overſchrijven om daer op nader reſolutie te verwachten.

Op 'tnegende point was wel conſideratie gemoveert ten aenſien van 'twoort *Trefve*, hoe het verſtaen ſoude werden in cas men ware in Handelinge van Trefve, maer was goet gevonden het ſelve Articul te laten paſſeren ſoo het leyt.

Op 'tdertiende, is verſtaen, dat op de woorden *deſquels ils auront eſté depredés*, Item de woorden, *juſques à une portée de Canon*, inſtantie ſoude worden gedaen, ten eynde deſelve mogen werden nytgelaten, ende ſoo het ſelve niet en ſoude konnen geſchieden ſoude 't ſelve by de Heeren Ambaſſadeurs mede overgeſchreven worden, om daer op nader Reſolutie t'ontfangē.

Deſelve Ambaſſadeurs in Vranckrijck in Conferentie komende, ſo inſiſteerden de Koningſche al wederom op de woorden dat deſe Staet niet ſoude mogen Tracteren met Spagnien,

ſonder

ſonder 's Konings aggreatie. 'tWelck men verſtont niet te konnen geſchieden ſonder te krencken het Recht van de Hoocheyt ende Souverainiteyt van 'tLant. Om welcke ende andere Conſideratien de Handeling quam te ſtuyten. Tot dat deur 'teſclatteren ende openbaer worden van den Treves-Handel tot *Roſendael* ende de groote ſucceſſen van de Wapenen deſes Staets in 'tIaer 1629. de Franſche wierden weder opgeweckt ende de geinterrumpeerde Tractaten van Alliancie levendich gemaect, waer in hoe verde men ghekomen was den 26. December 1629. is te ſien uyt volgende propoſitie.

Le Roy *ayant Conſideré les* depeſches *du Sieur de Baugÿ ſon* Ambaſſadeur en *Hollande du 26. & dernier de Novembre par leſquelles il a rendu contre a ſa Majeſté de ce que s'eſt paſſé en la Conference d'entre luy & Monſiur de* Noordwijck *comme encores l'inclination de Meſſieurs les Eſtats a ſeconder les deſſeins, de ſa Majeſté en cas qu'elle ſe reſolvoit a rompre avec Eſpagne, & d'ailleurs les difficultés qu'ils font de ratifier le Traicté fait par Monſieur de* Langerack *en l'an 1627. ſa Majeſté pour eviter toutes longueurs & venir a une bonne Concluſion a voulu donner audict Sieur de* Beaugy *ſon Ambaſſadeur pouvoir d'ajuſter en ſecret les Principaux poincts du Traicté qui ſe peut faire avec Meſſieurs les Eſtats remettant a ſigner en France le Traicté ouvertement & ſolemnellement avec les Ambaſſadeurs qu'ils envoyeront a cet effect a ſa Majeſté auxquels ils domeront pouvoir d'adjouſter au Traicté pluſieurs autres Articles inſerés dans les autres Traictes & ſur lequels il ne peut eſchoit aucune difficulté.*

Sa Majeſté ſe promet que cet affaire ſe maniere en ſorte qu'il ſera pluſtoſt reſolu, s'il le doit eſtre, qu'eſventé, & que le ſecret neceſſaire en telles occaſions ſera gardé afin que l'on en puiſse reçevoir les avantages que l'on doit attendre d'une telle entrepriſe: ſa Majeſté deſire auſſi d'avoir une prompte reſolution, par ce que le printemps s'approchant elle veut ſi bien prendre ſes meſures que Meſſieurs les Eſtats ny elle n'y ſoient point Trompés.

Ende alſoo daer na de Heer Ambaſſadeur verſocht eenighe

Gedeputeerde uyt het midden van haer Ho: Mo: Vergadering om met hem te komen in naerder Conferentie ; ſijn Gecommitteert de Heeren *Graef van Culenborch, Noortwijck, Bas, Vosbergen, Tienhoven, Eiſſinga, Haerſolte ende Winſemius.* Deſelve hebben den 29. Decembris gerapporteert dat de Heer Ambaſſadeur haer by dictatie hadde gecommuniceert 'tnavolgende.

Le Principaux Articles ſur leſquels le Sieur de Beaugy *Ambaſſadeur du Roy Treſchreſtien aupres de Meſſieurs les Eſtats à pouvoir de Traicter & de les arreſter & ſigner pour le renouvellement de l'Alliance.*

I.

QVe *ſa Majeſté ſecourera ce temps durant* Meſſieurs *les Eſtats d'un million de livres par preſt par chaſcun an, s'ils demeureront en guerre avec Eſpagne ; aux conditions du contreſecours portées par les Traictés precedans, & qu'il ne feront ni Paix ni* Trefve ſans le gré & conſentement de ſa Majeſté.

II.

Si au lieu de ce ſecours d'un million des livres le Roy ſe reſoult en conformité de ce que Meſſieurs *les Eſtats luy ont fait propoſer,* de rompre ouvertement avec Eſpagne (*de quoy ſa* Majeſté *donnera une determinée reſolution a* Meſſieurs *les Eſtats ſix ſepmaines apres le* Traicté *d'Alliance renouvellé & ſigné*) *ſa* Majeſté *faiſant entrer une puiſsante armée pour attaquer de ſon coſté le Pays bas* (*ce qui ne ſe peut faire ſans une extraordinaire & treſgrande deſpence pour ſa* Majeſté *& des treſgrands avantages pour* Meſſieurs *les Eſtats*) *en meſme temps ils fortifieront l'armée du Roy* de dix mille hommes de pied & de quinze cens Chevaulx, *& feront de leur coſté une puiſsante attaque en lieu concerté avec* trente mil hommes *de pied &* 4000. Chevaulx.

III.

Que ſi la rupture eſtant arrivée entre France & Eſpagne le Roy ſe reſoudra

reſoudra jamais a la paix, ou Traitera en meſme temps *de la* Treſve *ou Paix de* Meſſieurs *les Eſtats, & ſi l'une ou l'autre ne ſe peuvent faire, & que des bonnes Conſiderations portent* Meſſieurs *les Eſtats a la Continuation de la guerre, le Roy en ce cas leur donnera un plus grand ſecours que celuy* d'un million, *& le Continuera tant que la guerre durera, conformement au* Traicté *de Compiegne.*

IV.

Pour ce qui eſt de pluſieurs autres Articles inſerés dans les Traictés *paſsés; ils ſeront adjuſtés aupres du Roy avec les Ambaſſadeurs, qui ſeront envoiés en France de la part* Meſſieurs *les Eſtats pour paſser ſolemnellement le* Traicté *& le tout plus conformement, qu'il faire ſe pourra, aux auciens* Traictés.

Op deſelve pointen is aen den Ambaſſadeur tot antwoort den 31. Decembris gegeven deſe verklaring.

Declaration des deputés de Meſſieurs *les Eſtats Generaux des Provinces Vnies, ſur les poincts a eux communiques le* 28. *de Decembre par le Sieur de* Beaugy *Ambaſſadeur du Roy Treſchreſtien.*

QVant a l'Alliance entre la France & l'Eſtat des Provinces Vnies, qu'il faudra s'entendre plus particulierement, premier que de reſouldre ſur ceſt affaire.

Que ſi le Roy de France veut rompre avec le Roy d'Eſpaigne, & entrer avec une grande Armée de quarante mil *hommes en* Artois *ou* Hainau, *qu'en ce cas la Meſſieurs les Eſtats ſortiront avec l'Armée qu'ils ont en ſervice en Campagne, & attacqueront le Roy d'Eſpaigne* puiſſamment.

Que juſques á ce que le Roy de France ſoit entre en guerre ouverte avec le Roy d'Eſpaigne, envoyant une Armée au Pays d'artois, Meſſieurs les Eſtats ſeront libres & pourront Traicter & Conclure la Treſve avec le Roy d'Eſpaigne.

Que ſi le Roy & les Seigneurs Eſtats eſtants une fois entrés en guerre,

le Roy vint à faire la paix avec l'Eſpagne, qu'il comprendra leſdits Sieur Eſtats, ou bien leur fera avoir une Trefve a leur contentement; *que ſi l'un ou l'autre ne ſe pourroit effectuer, & que Meſſieurs les Eſtats ne trouveroient à propos d'accepter ladite Paix ou Trefve*: Le Roy s'obligera de donner auxdits Sieurs Eſtats, tant qu'ils demeureront en guerre, deux millions par an, *leſquels deux millions pour plus grande aſſeurance ſe pourront faire tenir ſoit à Veniſe ou à Londres, comme l'on pourra s'accorder la deſſus.*

Pour ce qui touche l'employ des Armées de coſté & d'aultre, que cela ſe pourra Traiter plus particulierement quand on ſera preſt d'entrer en Campagne.

d'Ambaſſadeur hadde by de lecture van deſelve antwoort, die den 31. December als geſeyt is deur den Heer *Graef van Culenburg* ende andere haer Ho: Mo: gecommitteerde aen hem geſchiede, ſeer inſtantelijck ende tot verſcheyden malen verſocht, dat haer Ho: Mo: tot naerder eſclairciſſement van 'teerſte point van deſe verklaring naerder opening ſouden willen doen, te weten *of haer meeninghe ende intentie is, met den Coninck van Vranckrijck geen Alliantie te ſluyten, ten ſy dat de rupture van denſelven Coninck van Spagnen voorgae*: wyders heeft de gemelte Heer *Graef* hier by gevoecht, dat de meergemelte Heer Ambaſſadeur dien dach hem was komen vinden ende gedicteert heeft 'tgene hier na volcht:

l'Ambaſſadeur de France ayant conſideré l'eſcrit à luy communiqué le 30. de Decembre par les Sieurs deputés qui ont eſte envoyés par devres luy, prie Meſſieurs les Eſtats de luy donner eſclairciſſement ſur le premier Article, Auquel il eſt parlé, de l'Alliance, affin que ſcachant nettement leur intention, il puiſſe auſſi Continuer à leur faire entendre celle du Roy ſon Maiſtre, en ſuite de ce qu'il leur en a deſia fait voir par les quatre points, dont ils ont eu communication le 28. de ce meſme mois, ainſi qu'il en a prié de bouche leſdicts Sieurs deputés.

Waer op gedelibereert ſijnde wiert goet gevonden, dat men ſoude opſoecken het voorgaende Project van Alliantie ende andere Retroacten. Den

Den 4. Ianuary 1630. wiert by Conferentie aen den Ambaſſadeur Baugy deur den Graef van Culenborgh ende andere Gecommitteerde verklaring gedaen, dat haer Ho: Mo: intentie was, *met den Coning te treden in Alliantie, voor 't breecken van ſijn Majeſteyt met den Coning van Spagnien: ende dat ſy Gecommitteerde, ook gelaſt waren op den voet van deſelve rupture met hem in Conferentie te komen.*

Daer op ſeyde hy, *voor alſnoch alleen gelaſt te ſijn op de vier pointen, daer van hy den 28. Decembris laeſtleden had opening gedaen: Ende dat om d'eer ende reputatie des Conings hier in waer te nemen, het betamelijck ende van nooden ſoude ſijn dat de vordere handeling van rupture, deur expreſſe beſendinge van Ambaſſadeurs van deſen Staet in Vranckrijck wiert vervolght ende voltrocken: opinerende dat op alles wat in ſijne gemelde vier pointen niet begrepen was, alſdan in Vranckrijck by den Coning ſelf geen ſonderlinge ſwarigheydt ſoude werden ghemaeckt.* Ende als men hem noch meer daer op aen drong: ſoo ſneed hy af de hoope van naerder laſt op dat ſtuck: alleen noch ſeggende, dat de verklaringhe *van met Spagnien te breken of niet te breecken* ſes weecken na 'tgeſloten Tractaet ſoude gheſchieden: præſupponerende dattet binnen drie Maenden ſoude konnen voltrocken worden.

Na gehoudene deliberatie is hem in beleefde termen geſeyt; *dat haer Ho: Mo: altijd tot groote eer hebben gereeckent te ſijn in Alliantie met Vranckrijck:* dat ſy ſedert het uytgaen van het Tractaet van Compiegne ſteets hebben gearbeyt, ende gedaen arbeyden om 'tſelve te vernieuwen of te verlengen: edoch niet geraedſaem voor deſen Staet konden vinden, oock daerom niet ghemeent te ſijn ſtuckswijſe daer in te treden; maer in 'tgheel ſoo wel op *d'Alliantie* als op het *breecken* te handelen.

Verſoeckende, alſoo de Heer Ambaſſadeur verklaerde geen laſt te hebben, dat ſijn Excellentie gheliefde te ſchrijven om laſt op beydes t'ontfangen,

Den 9. Ianuary is hem deur den Heer *Rantwijck* ende andere

ſulcx

ſulcx wederom genotificeert, ende verſocht dat hy ſoo wel op de *rupture* als op *d'Alliance* mocht werden gelaſt. Vraegden hem wyders, indien op de drie eerſte pointen, by hem den 28. Novembris aen de Heeren Gecommitteerde van haer Ho: Mog: gedicteert, verdragen wiert, of het beſluyt van dien ſoude vaſt ende bundich ſijn, al waſt dat de pointen van de vordere Alliance (in't vierde Artijckel verhaelt) niet quam te ſuccederen of geaccordeert te worden. Daer op hy præcijs ſeyde niet als op de drie eerſte pointen alhier t'adjuſteren, gelaſt te ſijn, ende dat ſoo ſecreet ende ſpoedich als mogelijck was, doch dat deſelve nochtans gheen effect en ſouden ſorteren; voor ende aleer in Vranckrijck d'Alliance ſoude ſijn geſolemniſeert. Doch hoopte datter geen ſwarigheyt ſoude vallen; als ſijnde in de voorige Alliantie begrepen. Men repreſenteerde hem daer teghen de ſwarigheyt ende langhſaemheyt van een Ambaſſade van hier in Vranckrijck te ſeynden: ende verſoeckende alſnoch dattet alhier mochte geſchieden; ſoo nam hy aen daerom te ſchrijven.

Den 1. February wiert den Heer Ambaſſadeur Baugy deur de Heeren van *Nortwijck* ende *Eiſſinga* voorgeſtelt: *In geval de Coning van Vranckrijck met den Coning van Spagnien in Nederlant aen de ſijde van Artois ende Henegow ghelieſde te breecken; datmen alſdan van deſer ſijde de Landen van denſelven Coning oock machtigh ſoude aentaſten.* Sulcx aen den Ambaſſadeur ghedicteert ſijnde; ſoo heeft hy den 6. February daer op gheantwoort ende groote Inſtantie gedaen, dat hare Ho: Mo: ſouden verklaren, *dat ſoo wanneer de Coning van Vranckrijck met den Coning van Spagnien ſoude komen te breecken, datſe alſdan de Landen van denſelven Coning met een machtich Leger ſonden aentaſten, ende dat haer Ho: Mo: geduyrende den Oorloch (Nota) tuſschen Vranckrijck ende Spagnien geen Treves of Vrede met Spagnien ſouden maecken.* Maer na dat daer op was rijpelijck gedelibereert, is goet gevonden te perſiſteren by 'tgedicteerde van den 1. February.

De langſaemheyt van deſe Handelingh met Vranckrijck hadde

hadde haer reflexie op die van Roſendael met Spagnen ; die in deſen tijt noch ſeer trotteerde : toonende veel voorname Leden van Hollant tot den Treves groote genegentheyt: maer als entlijck niet alleen de meeſte Provintien maer oock de meeſte Leden in Hollant den Treves-Handel affloegen ſoo keerdemen ſich tot d'Alliance met Vranckrijck : die den 17. Iuny 1630. geſloten wiert in navolgende manieren.

Renouvellement d'Alliance du Roy Treſchreſtien avec Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies 1630.

LEs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays Bas, A touts ceux qui ces preſentes verront, Salut. Comme ainſi ſoit, que le 17. *jour du mois de Juin un Traicté d'Alliance ait eſté faict & accordé icy a la Haye entre le Sieur de* Baugy *Ambaſſadeur de ſa Majeſté Treſchreſtienne de France & Navarre, & les Sieurs nos deputés a ce commis, dont la teneur ſeſuit.*

Comme ainſi ſoit, que le feu Roy noſtre Treshonnoré Seigneur & pere que Dieu abſolve, e ut voulu faire en l'année 1608. *une ligue defenſive avec les Sieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays Bas, pour les obliger a faire la Treſue avec les Archiducs, qu'ils ne vouloient faire ſans l'aſſeurance de garantie & defenſe de noſtre dit Seigneur & pere, & que par ladite Ligue eſtoit porté, qu'elle doit eſtre perpetuelle entre nos Eſtats & les Provinces Vnies, ſon Intention ayant touſjours eſté, que nous la confirmaſſions & continuaſſions : Nous deſireux en toutes choſes de ſuivre l'exemple de noſtre dit Seigueur & pere, & nous conformer a ſes volontés : & conſiderant que plus leſdits Sieurs les Eſtats auront aſſeurance de noſtre part, moins ſe porteront ils pour trouver leur ſeureté* par d'autres voyes *capables de troubler le repos commun, deſireux auſſi de Conſerver tant qu'il nous ſera poſſible la paix entre touts les Princes ; Avons nommé, choiſi & deputé le Sieur de* Baugy, *Conſeiller en noſtre Conſeil d'Eſtat, & noſtre Ambaſſadeur eſdites Provinces Vnies : lequel en vertu du pouvoir a luy donné, dont*

copie ſera tranſcrite & inſerée en fin des preſentes, a apres pluſieurs Conférences convenu & arreſté les choſes qui s'enſuivent, avec les deputés deſdits Sieurs les Eſtats, auſſi en vertu du pouvoir a eux donné, dont copie ſera pareillement tranſcritte & inſerée en fin des preſentes.

I.

Premierement, Que ſa Majeſté fournira auxdits Sieurs les Eſtats en don ſept ans durant, la ſomme d'un million *de livres, payable de ſix mois en 6. mois par chacun an, ſi la guerre, qu'on leur fait a preſent, dure autant de temps, a commencer du primier jour de Ianr. paſſé.*

II.

De laquelle ſomme, d'un million *des livres, par chacun an, que ſa Majeſté accorde auxdits Sieurs les Eſtats, ſera reſervée la ſomme de* cinquante mille livres, *pour eſtre diſtribuée aux Officiers Françoys, par ledit Sieur Ambaſſadeur.*

III.

Durant lequel temps de ſept ans, leſdits Sieurs les Eſtats ne traitteront ny Paix ny Treſue avec leurs Ennemis directement ny indirectement ſans l'advis de ſa Majeſté: *comme auſſi de la part de ſa Majeſté ne ſe ſera aucun Traicté au* prejudice de leur Eſtat

IV.

Outre eſt convenu, qu'en cas que ſa Majeſté ſoit en guerre aſſaillie en ſes Eſtats, il ne ſera tenu qu'a la moitié dudit ſecours, & pourra employer l'autre moitié, ſi bon luy ſemble, en hommes & Vaiſſeaux du port de deux a ſix cens tonneaux, juſques a la Concurrence de ladite ſomme, auquel cas on conviendra de la ſolde de Soldats & du fret des Vaiſſeaux ſelon le pied ordinaire & uſité dudit pays, duquel dés a preſent ſera fait Eſtat particulier, qui ſera tenu pour Article du preſent Traicté; comme auſſi leſdits Sieurs les Eſtats ne donneront aux cas ſuſdits directement ny indirectement, ſoubs quelque couleur que ce puiſſe eſtre aucun ſecours ou aſſiſtence contre ſa Majeſté.

V.

Si en outre il arrive, que ſa Majeſté ait beſoin des Vaiſſeaux pour nettoyer les coſtes de ſon Royaume, ſoit pour s'oppoſer aux attaques & entre

entrepriſes, qu'on pourroit faire contre ſes Eſtats, ou quelque autre cauſe ſemblable, ſa Majeſté pourra a ſa volonté acheter ou fretter dans les Provinces Vnies juſques a la quantité des quinze vaiſſeaux : *auquel cas leſdits Sieurs les Eſtats promettent de ſeconder l'intention de ſa Majeſté de bonne foy, pour les luy faire avoir au pluſtoſt & au prix raiſonnable & ordinaire dudit pais.*

VI.

Les Sieurs les Eſtats conviendront avec ſa Majeſté dans ſix mois pour garentir la mer du ponent contre les incurſions & depredations de ceux d'Alger & Tunis : *& cependant, ou il ſe trouvera es ports deſdits Sieurs les Eſtats aucuns Vaiſſeaux ou Marchandiſes Françoiſes depredées par ceux* d'Alger & Tunes : *leſdits Sieurs les Eſtats, les feront reſtituer a la primiere inſtance qui leur en ſera faite, ſoit par l'Ambaſſadeur du Roy, ou par les Marchands ſes ſubjects qui les reclameront.*

VII.

Ne pourront les ſubjects de ſa Majeſté ny ceux des Sieurs les Eſtats exercer aucun acte de hoſtilité l'un contre l'autre en terre, en mer ou riviere, ſoubs quelque pretexte que ce puiſſe eſtre : & leſdits Sieurs Eſtats donneront ordre que les plaintes des ſubjects du Roy ſoient terminées dans trois mois au plus tard par les Conſeillers de l'Admirauté apres que l'Ambaſſadeur ou autre de ſa part aura eſté ouy, leſquels ne pourront avoir aucune part ny profijt dans les Navires de guerre ou autre, ny es priſes qu'ils auront a juger.

VIII.

Et en cas que l'une deſdits parties demande reviſion des jugemens donnés par le Conſeil deſdicts Sieurs les Eſtats, ils commettront des perſonnes qualifiées & nullement intereſſées pour en juger en dernier reſſort avec leſdits Sieurs Conſeillers de l'Admirauté ; & cependant les priſes demeureront en bonne & ſeure garde ſans qu'il en puiſſe eſtre faite aucune vente, ſi ce n'eſt apres avoir eſté convenu avec ledit Sieur Ambaſſadeur du temps d'icelle, Ce que pareillement ſadite Majeſté accorde pour les ſubjects deſdits Sieurs les Eſtats pour touts les cas ſudits.

IX.

Quant a la nomination aux charges des Colonels, Capitaines & autres Officiers des Regiments François, il en ſera uſé en la maniere accouſtumée.

X.

Si ſa Majeſté eſtant en guerre avoit beſoin des Regimens François, qui ſont és Provinces Vnies, ſeront leſdits Sieurs les Eſtats tenus de les faire conduire a Calais *ou* Diepe : *pourveu toutefois, que leſdits ſieurs les Eſtats ſoyent en Paix ou Trefve.*

XI.

Le droict d'Aubaine *ceſſera en ſuitte des Traittés precedens en touts points, & ſera par ſa dite Majeſté mandé a touts Parlements d'en faire jovir leſdits ſieurs les Eſtats purement & ſimplement ſans autre forme de Iuſtice & ſans qu'il leur ſoit neceſſaire d'impetrer lettres de naturalité : comme auſſi de leur part leſdits ſieurs les Eſtats ſeront tenus de donner pareil ordre au regard des ſubjects de ſa Majeſté.*

XII.

Touttes lettres de repreſſailles, Marques, Arreſts & autres ſemblables ſeront nulles & de nul effect, en vertu du preſent Article, mais la Iuſtice ſera rendüe & adminiſtrée a un chacun, ainſi qu'il appartiendra.

XIII.

En conſequence du quel Traicté les ſubjects & habitans des Pays dudit Seigneur Roy & deſdicts ſieurs les Eſtats, vivront en bonne amitié & auront le Trafic libre *entre eux & dans l'eſtenduë des Eſtats & Pais de l'un & de l'autre, tant par mer que par terre, de toutes dernées & Marchandiſes, dont le Commerce n'eſt prohibé & defendu par les Ordonnances qui ont lieu es diss Eſtats & Pays : ſans qu'ils ſoyent tenus payer plus grand droict pour leſdites denrées & Marchandiſes, qui entreront es dits Royaumes, Pays, & Eſtats, ou qui en ſortiront, que ceux qui ſe payent par les naturels habitans & ſubjects des lieux, ou le Trafic & Commerce s'exercera.*

XIV.

Touts les Traictés faits par ſa Majeſté & les Sieurs les Eſtats avec

autres

autres Roys, Princes, & Republicques, demeureront en leur force & vigeur, fors & excepté en ce en quoy il eſt derogué par le preſent Traicté.

XV.

Sera donné pouvoir a l'Ambaſſadeur du Roy *reſidant es Provinces Vnies & reciproquement a l'Ambaſſadeur que leſdits Sieurs les Eſtats tiendront en France, pour Traitter de bonne foy de toutes autres choſes, qui peuvent faciliter le Commerce, & la Navigation entre ſa Majeſté & ſes ſubjects & leſdits Sieurs les Eſtats & les leurs.*

Leſquels Articles & Traicté pour les ſuſdicts ſept années, ſi tant la guerre dure, ſeront preſentement ratifiés, bien & deüement, par leſdits Sieurs les Eſtats & iceux avec la ratification envoyés a ſa Majeſté par ledit Sieur Ambaſſadeur pour eſtre pareillement leſdits Articles & Traicté par elle ratifies & delivrés auxdits Sieur les Eſtats par ledit Ambaſſadeur, deux mois apres ladate des preſentes.

Pouvoir du Sieur de *Baugÿ* Ambaſſadeur de ſa Majeſté Treſchreſtienne.

LOuis *par la Grace de Dieu, Roy de France & de Navarre. A touts ceux qui ces preſentes lettres verront, ſalut. Deſirans a l'exemple du feu Roy noſtre Treshonnoré Seigneur & pere, que Dieu abſolue, conſerver & entretenir la bonne Alliance & confederation, qu'il a de ſon vivant contracté avec les Sieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays Bas, & d'en renouveller a preſent le Traicté ſuivant, les diverſes Inſtances, qui nous en ont eſté faictes au nom deſdits Sieurs les Eſtats par leurs Ambaſſadeurs, au moyen de quoy eſtant neceſſaire de commettre quelque perſonne de qualité qui puiſſe negotier ſur ce ſubject avec leſdits Sieurs les Eſtats, ſchachant ne pouvoir faire pour ceſt effect plus digne choix que de noſtre amé & feal Conſeiller en noſtre Conſeil d'Eſtat, & noſtre Ambaſſadeur en Hollande le Sieur de.* Baugy *pour la particuliere confiance, que nous avons en ſa fidelité & affection au bien de noſtre ſervice, prudence, experience*

& bon-

& bonne conduite : A ces causes & autres bonnes Considerations a ce nous mouvans, Nous avons ledit Sieur de Baugy *commis, & deputé, Commettons, & deputons par ces presentes signées de nostre main avec plein pouvoir pour Conferer, negotier, & Traicter avec lesdits Sieurs les Estats ou ceux d'entre eux qui auront bon & valable pouvoir sur ce subject ; & de ladite Alliance & Confederation resoudre, paſser, & arrester en nostre nom avec eux touts Articles necessaires pour ceſt effect, promettant en foy & parole de Roy avoir pour aggreable, tenir ferme, & stable tout ce que par luy sera fait, convenu & accordé en ceſt endroit.*

Car tel eſt noſtre plaiſir. Donné a Paris *le* 10. *jour de Decemb. l'an de grace* 1629. *& de notre Regne le* 20. *signé* Louis *& sur le reply,* Philippeaux *& seellé sur double queüe du grand seau de cire jaune.*

Pouvoir des Deputés de Meſsieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies.

LEs Eſtats Generaux *des Provinces Vnies du Pays Bas, A touts ceux qui ces presentes lettres verront, Salut. Comme ainſi soit que pour le bien & service de noſtre Republique avons fait pluſieurs & diverſes inſtances devers le treshaut, Treſexcellent & treſpuiſſant Prince* Louis *par la grace de Dieu Roy de France & Navarre, afin qu'il luy pleut a l'exemple du feu Roy ſon Treshonnoré Seigneur & pere renouveller & entretenir la bonne Alliance & Confederation qui a eſté tousjours entre ſes Royaumes, Eſtats, ſubjects, & habitans & les noſtres: ſa Majeſté daigne commettre la Sieur de* Baugy *Conſeiller en ſon Conſeil d'Eſtat & Ambaſſadeur en ſes Provinces ponr Negotier ſur ce ſubject avec nous. Au moyen de quoy eſtant neceſſaire de deputer de notre part quelques perſonnages de qualité, pour a ceſte fin ſe trouver en Conference avec le dit Ambaſſadeur de* Baugy : *& eſtans plainement informés de la ſuffiſance, prudence, fidelité, & intelligence de Sieurs* Rogier Huygens *Bourgemaiſtre de la Ville de Aernhem,* Nicolaes de Bouchorſt *Sieur de Noortwijck & Wimmenum,* Theodore Bas, *Chevalier vieil Bourgemaiſtre d'Amſterdam,* Symon de Beaumont *Conſeillier & Pen-*

& Penſionaire de la Ville de Middelburg, Adriaen Ploos, *Chevalier Sieur de Oudegein, Tienhoven & Gein*, Iean Veltdriel *Docteur en droit vieil Bourgemaiſtre de la Ville de* Dockum, Sweer de Haerſolte *a Haerſt & Echten*, Gooſſen Schaffer *Sieur en Wthuyſen & Meden. Nous avons fait election de leurs perſonnes & a eux donné, comme nous donnons par ces preſentes, plein pouvoir & autorité, de Traicter, convenir, & Conclurre avec ledit Ambaſſadeur Sieur de* Baugy *ſur le ſubject de ladite Alliance & Confederation, promettant ſincerement & de bonne foy, avoir aggreable tenir ferme & ſtable a tousjours tout ce que par noſdits deputés en ceſte qualité ſera fait, promis, & accordé en ceſt endroict, ſans jamais aller ny venir au contraire directement ou indirectement en quelque ſorte ou maniere que ce ſoit, mais le tout devoir ratifier ſi beſoing eſt, & en paſſer Lettres & Inſtruments en meilleure forme que faire ſe pourra. Fait a la* Haye *en noſtre Aſſemblée ſoubs noſtre grand ſeel en cire rouge Paraphé & ſoubs la Signature de noſtre Griffier le* 16. *Februier* 1630. *Eſtoit Paraphé.* S. Harſolte, *Et ſur le reply par Ordonnance deſdits Sieurs Eſtats Generaux. Signé* Cornelis Muſch. *ſeellé du grand ſeau en cire rouge ſur double queüe.*

En foy de quoy nous ſuſdits Ambaſſadeurs & Deputés eſdits noms avons en vertu de nos pouvoirs ſigné & preſenté de noſtre ſeing ordinaire & a icelles fait appoſer le Cachet de nos armes Fait a la Haye le 17. *Iuin* 1630. *Eſtoit ſigné* D. Baugy, R. Huygens, Nic. de Bouckhorſt. D. Bas. Symon de Beaumont. A Plois. I. Veltdriel. S. van Haerſolte. G. Schaffer. *Plus bas au deſſous des Signatures eſtoit Cacheté des Cachets des Armes reſpectivement deſdits Sieurs Ambaßadeur & Deputés.*

Declaration des Deputes de Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Unies du Pays bas ſur le primier Article du Traicté.

COmme il eſt porté au primier Article du Traicté fait ce jourd'huy entre le Sieur de Baugy *Ambaßadeur de ſa Majeſté Treſchreſtienne*

enne & les Sieurs les Deputés des Sieurs les Estats Generaux des Provinces Vnies, que ſadite Majeſté fournira auxdits Sieurs les Eſtats en don, ſept ans durant, la ſomme d'un million de livres, *leſdits Sieurs Deputés declarent leur Intention avoir eſté & eſtre que les primiers* 500000. *livres tiendront lieu de don de pareille ſomme* qui reſte a payer *en vertu du Traicté de Compiegne, en cas que ſadite Majeſté eſtant priée par l'Ambaſſadeur deſdits Sieurs les Eſtats reſident en France, vienne a declarer, qu'elle ne ſe peut eſlargir plus avant; requerants toutefois leſdits Sieurs Deputés le Sieur Ambaſſadeur de* Baugy, *qu'il luy plaiſe par ſes meilleurs offices ſeconder devers ſa Majeſté les devoirs de l'Ambaſſadeur des Sieurs les Eſtats, afin qu'elle puiſſe eſtre eſmüe d'accomplir les primiers Articles ſans aucune limitation comme cij deſſus. Ainſi Fait a la Haye le* 17. *de Iuin en l'an* 1630 *Eſtant ſigné.* R. Huygens. N. de Bouckhorſt. Dirck Bas. Symon de Beaumont. A Plois. I. Veltdriel. S. Harſolte. G. Schaffer.

Nous ayans ce dit Traitte aggreable en tous & chacun des ſes points avec la Declaration particuliere donnée ſur le primier Article dudit Traicté: Avons iceux points avec la dite Declaration acceptés, approuvés, ratifies, & confirmés, comme nous les acceptons, approuvons, & confirmons par ces prſentes; promettans les garder, entretenir, & obſerver inviolablement, ſans aller ny venir au contraire, directement ou indirectement en quelque ſorte & maniere que ce ſoit, ſoubs l'Obligation & Hypotheque de touts les biens & revenus dſdits Provinces Vnies en general & en particulier, preſens & a venir. En teſmoing de quoy nous avons fait ſeeller ces preſentes de noſtre grand ſeau paraphées & ſignées par noſtre Griffier. A la Haye le 2. *Iuin* 1630. *Eſtoit paraphé* S. van Harſalte, *plus bas, par Ordonnance deſdits Seigneurs les Eſtats Generaux. Signé* Cornelis Muſch. *Et ſeele du grand ſeau en cire rouge pendant a double queüe.*

d'Aggreatie des Conings was gedateert in ſijn Leger tot S^t. Iean de Morinne den 13. Iuly 1630.

Gelijck

GElijck dan in 'tIaer 1624. het Tractaet van *Compiegne* ende dat van *Suytbampton* waren d'eerſte hinderpalen der Vrede; alſoo was dit de tweede.

Tot voldoeninghe van 'twelck ; als oock om de volgende maxime van ſijn Excellentie den Heer Prince van Orange, dat men of *geen Oorlogh of een offenſijf moeſt voeren* ; ſoo wiert wel deſe Somer geruſt ; edoch een groot deſſeing voor 'tvolgende Iaer geformeert. Namelijck om aen te taſten *Brugge of Duynkercken* : waer toe geoordeelt wiert nodich te ſullen ſijn twee Legers : een van *dertich duyſent Man te Voet* ende *veertich vanen Ruyteren;* om offenſive te gaen op een van gemelde beyde plaetſen : ende een tweede kleen Leger van *thien duyſent Man te voet ende achtien a twintigh Vanen Ruyteren* tot bewaring der plaetſen op den Rhijn. Waer toe ghereſolveert wiert te lichten *acht a negen duyſent Man* te Voet voor vier Heere Maenden. Met den Baron van Gent ende den Colonel Erentrieter wiert gehandelt elck een Regiment van *drie duyſent koppen* te lichten: die op yeder hooft ontfingen *ſes gulden :* makende *ſes-ende-dartigh duyſent gulden.* Het derde Regiment ſoude lichten den Hartoch van *Vendome* in Vranckrijck : maer de Cardinael *Richelieu* heeft ſulcx belet.

'tSucces van dat deſſeing was alſoo, dat, hoewell men alreede ghepaſſeert hadde 'tCanael tuſſchen *Brugghe* ende *Gent*, de Spaenſche ſo ſterck ende wel in poſture waren, dat geraetſaem gevonden wert te retireren.

In Julio wiert noch voorgheſlaghen *Rijnberck Venloo*, of *Breda* te Belegeren : maer niet getenteert : want de Spaenſche uyt Duytſchland ende Italien ſoo ſterck wierden, dat ſy offenſivelijck een groot deſſeing in't werck ſtelden : in dier voegen dat Graef Ian van Naſſau te Water met een groote Vlote Binne-Lants-Vaerders, Fregatten, Iachten, Plat-boomde Schepen, ende dierghelijck vaertuygh uyt het *Saftinger gat* quam om te Water aen te taſten het Eyland vande *Clundert ende Willemſtad :*

Terwyle de Marquis de *Santa Cruz* met een machtigh Spaensch Leger quam in't Princelant logeeren : om alsoo Holland ende Zeeland van elckander te separeren. Maer ghelijck het groot desseing van desen staet by *Brugge*, also wiert oock dit Spaensch gesteuyt : doch dit met groot verlies en schande van de Spaensche. Alsoo dat *Graef Ian* ter nauwer noot voor sijn persoon sich salveerde ende seer beslijct ende beschempt daer af quam.

Hier te voor inde Iaren 1622. 2624. 1629. ende 1630. uyt de Tractaten over de Nabuyrighe ende aengrensende Landen van *Cleve* &c. Gemaeckt, is gesien, hoe verde oock dat werck is by Nederlantsche Oorloge in consideratie gekomen : beyde soo dese Staet als de Spaensche haer daer-by interesserende.

In continuatie van sulcx is de Heer *Graef van Swartsenborgh* in 'tbegin des Iaers 1632. inden Hage gekomen : ende heeft van wegen den Heer Churfurst van Brandenborgh geslooten dese volgende naerder Alliantie.

Tractaet met Sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenbugh vanden 2. April 1632.

„ALsoo in 'tIaer 1622. tusschen Sijn Chur-Vorstelijcke „Doorluchtigheyt van Brandenburgh ende de Ho : Mo : „Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden is „opgericht eene defensive Alliancie tot recuperatie ende con„servatie van Hoogstgedachte sijner Chur-Vorstelijcke Door„luchtigheyt Cleefsche ende Gulische Landen, in de welcke „hare Ho : Mo : totte voorgedachte recuperatie ende conser„vatie hare assistentie, ende daer-en-tegen sijn Chur-Vorste„lijcke Doorluchtigheyt een seker aental Krijchs-Volck, ende „dan by voorvallende occasien oock een genoempt deel van „extraordinaire Belegerings kosten reciproce toe geseyt ende „versproocken hebben, op wijse ende mate gelijck het selve „inde voorsz Alliancie breder gestelt ende daer op gevolchde „Tractaten ende af scheyden geexpresseert is. Als

I.

Als oock volgens in Anno 1629. ende 1630. door mediatie
„van hare Ho: Mo: is gemaeckt een Proviſionael Accoort tuſ-
„ſchen ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt ende den He-
„ren Pfalts van Nieuborgh over de Cleefſche ende Gulicſche
„Landen, ende dien volgende ſijn Chur-Vorſtelijcke Door-
„luchtigheyt het daer voor heeft gehouden, dat ſy in't toekom-
„mende niet en was verbonden yet meer uyt de voorſz Allian-
„ce te preſteren, het ſy aen onderhoudinge van Volck, ofte
„oock eenige koſten van Belegeringe, alſoo deſelve komen te
„ceſſeren, vermits het voorſz Accoort vande Iaren 1629. ende
„1630. reſpective, ſuſtinerende hare Ho: Mo: daer tegens,
„dat wel de Belegeringen ende derſelven koſten, als mede de
„recuperatie vande Landen, die ten behouve van den Heer
„Pfalts-Grave afgedeelt ſijn, in't toekomende voor den tijt
„van xxv. Iaren in 'tmeerghemelte Accoordt van 1629. ende
„1630. geexprimeert, ten regarde van ſijn Chur-Vorſtelijcke
„Doorluchtigheyt komen te ceſſeeren, maer dat nochtans tot
„conſervatie van ſijn Chur-Vorſtelicke Doorluchtigheyts aen-
„bedeelde Landen noodich was eenich Krijchs-Volck vorder
„t'onderhouden, ende al waer het ſchoon, dat ſijn Chur-Vor-
„ſtelijcke Doorluchtigheyt abſolute over de Guliſche ende
„Cleefſche Landen veraccordeert ende in geruſte poſſeſſie van
„deſelve geſtelt ware dat ſy nochtans evenwel in krachte vande
„voorſz Alliance, ſchuldich ſoude ſijn, ſeecker aental van Volck
„t'onderhouden, breder inde ſelve Alliance geexpreſſeert.

II.

Waer over in 'tIaer 1629. a's oock teghenwoordigh op
„'tnieuws tuſſchen den *Heer Meyſter* Grave van Swartſenburgh,
„als Geſanter van ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt
„ende de Heeren Gedeputeerden van hare Ho: Mo: die deſe
„reſpective hebben geteyckent ende beſegelt, diverſche confe-
„rentien ende onderhandelingen gehouden ſijn.

III.

Soo is eyndelijck met advijs ende deliberatie van ſijn Excel-
„lentie den Prince van Orange afgeſproocken ende veraccor-
„deert, dat ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheydt aen hare
„Ho: Mo: ſal betalen, voor den tijd van drie Iaren, aen te reec-
„kenen van den 10. deſes loopenden Maendts Aprilis, elck
„Iaer hondert en twintigh duyſent gulden Hollants gelt, met
„vijfthien duyſent gulden, yder ſes Weecken, in handen van
„den genen, die hare Ho: Mo: tot den Ontfangh der voorſz
„Penningen ſullen committeeren ende authoriſeren, binnen
„Emmerick, Rees, ofte Weſel; ende dat die ſelve ſijn Chur-
„Vorſtelijcke Doorluchtigheyt daer mede vande trouppen,
„welcke tot hier-en-toe ondert commando vande Heere van
„Gent geſtaen hebben, ende uyt hare Landen ſijn betaelt ghe-
„worden, ſal los ende ontſlagen ſijn: ende ſullen hare Ho: Mo:
„daer-en-boven in den tijd vande voorſz drie Iaren, niet meer
„uyt de voorſz Landen te pretenderen hebben, anders als hier
„noch na volgt.

Ende of ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt naer om-
„megang vande voorſz drie Iaren tot verder Preſtatie van gelt
„of onderhout van Volck uyt krachte vande meergemeelde
„Alliance geobligeert ſal ſijn, het ſelve ſal voor uytgangh van-
„de ſelve drie Iaren by compromis geſubmitteert werden tot
„arbitrage ende deciſie, van een van deſe navolgende Conin-
„gen, of derſelver Ambaſſadenrs, te weten Vranckrijck, En-
„gelandt, ofte Sweden, daerinne parthijen wederſijts ſullen
„konnen convenieren ende condeſcenderen, met onderlinge
„bewilliginge, ten ware dat deſe ſaecke alvoorens by minne-
„lijck verdrach werde gevonden, ende wat by den geeligeerde
„Arbiter by voortgang van 'tvoorſz Compromis ſal werden
„uytgeſproken, 'tſelve ſal by partijen wederſijts worden geob-
„ſerveert ende nagekomen, blyvende middelertijt de voorſz
„Alliance vanden Iare 1622. inde reſterende Articulen in ha-
„re waerde, ende hier deur ongeprejudiceert. IV.

IV.

Verder ende ten tweeden, alſoo hare Ho : Mo : derſelver „Credijt hebben geinterpomeert, voor ende ten behouve van „ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt ter ſomme van een „hondert duyſent Rijcxdaelders ende dieſhalmen in 'tIaer „1624. ende wederom Anno 1629. op diverſche manieren is „gehandelt worden, maer daer uyt tot dato noch geene rich- „tigheyt gevolgt : Soo is eyndelijck nu oock deſes aengaen- „de, veraccordeert dat ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtig- „heyt deſe ſchult vande een hondert duyſent Rijcxdaelders „Capitael, neffens het verſcheene Intereſt, ende wederomme „Iaerlijcxe Intereſten van Intereſt, die van tijt tot tijt, tot be- „talinghe vande Intreſſen van 'tvoorſz Capitael hebben moe- „ten genegotieert worden, wederom op ſich ende hare aenbe- „deelde Landen ſal nemen, alſoo dat de voorſz 100000. „Rijcxdaelders met de verloopende Intereſten, ende Intereſ- „ſen van Intereſſen mette Maeckelardie gelden daer onder ge- „reeckent, ende die nu vorder ſullen komen te loopen ende te „vervallen, betaelt ſullen werden, op ſeven eerſtkommende „Iaren by eguale portien, ingangh nemende den tijt vande „voorſz betalinge den 10. deſes loopende Maents April.

V.

Ten derden ſoo neempt ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluch- „tigheyt oock op ſich de betalinge vande gene reſtanten, welc- „ke aen den Heere van Gent ende de trouppes onder ſijn com- „mando ſtaende, te weten twaelf Compagnien te Voet ende „eene te Paerde, naer voorgaende richtige afreeckeninge ende „Liquidatie volgens d'Ordre van deſen Staet, tot op den 10. „deſes loopenden Maents Aprilis noch bevonden ſullen wer- „den te competeeren, voor ſoo veel als daer van in Actualen „dienſt ſijn geweeſt : des ſal de voorſz Reeckeninge datelijck „by de hant worden genomen, ende ſonder interruptie afge- „daen ende ten eynde gebracht: doch of het boven vermoeden

„gebeurde, dat over de voorſz afreeckeninge eenige queſtie en „diſpuyte mochte komen t'ontſtaen, denſelven ſal gedecideert „werden by twee Neutrale Perſoonen, by partijen wederſijts „daer toe elcx een te verkieſen, ſoo haeſt diſputen ſullen komen „t'ontſtaen, mits dat de te eligeeren perſoonen ten deel of in „'tgeheel ſullen gheſeten ſijn inde Cleefſche ofte de Landen „van hare Ho: Mo: reſpective, ende ſullen de voorſz geeligeer- „de arbiters de diſputen binnen een Maent naer d'electie deci- „deren, ten ware de ſaecke meerder tijt vereyſte, ende of ſy den „anderen niet en konden verſtaen, ſoo ſullen ſy met eenparig- „heyt van advijſen, ofte ſo ſulcx niet en konde vallen, by loo- „tinge, een ſuper Arbiter kieſen, des ſal aende voorſz reſtan- „ten aſlach ſtrecken 'tgunt ten behouve vande voorſz Trouppes „'tſedert den 20. Iuly 1630. tot op den 10. April 1631. uytte „Contributien vande Cleefſche Landen betaelt is. Ende is „veerders verklaert, ende verſtaen, dat deſe ſubmiſſie ende de- „ciſie by de te eligeren Perſoonen te doen, ten reſpect van an- „deren, hy ſy dan wie hy wil, in geen conſequentie ſal werden „getrocken. Ende alſoo de voorſz Heere van Gent, ende ſijne „onderhebbende Compagnien ten hoochſten benoodicht ſijn „om gelt, is goet gevonden ende verſtaen, dat ſijn Chur-Vor- „ſtelijcke Doorluchtigheyt datelijck ende mettet ſluyten van „deſen aenden voorſz Heere van Gent ende ſijne onderheb- „bende Capiteynen ende Officieren, ter goeder Reeckeninge „ende in minderinge van hare achterſtel promptelijck betalen „ſal twee Maenden Solts, voor yder Compagnie te Voete „ende te Paerde.

VI.

Hier teghen hebben hare Ho: Mo: op ſich genomen ende „toegeſeyt. Ten eerſten dat ſy ſijn Chur-Vorſtelijcke Door- „luchtigheyt in hare Cleefſche ende toebehoorighe Landen „oock alle ende jegelijck derſelver Steden ende plaetſen die „hare Ho: Mo: tegenwoordich met haer Guarniſoen beſet hebben,

„hebben, ofte hier naeſt occuperen mochten, by derſelver „Hoogheyt, Iuriſdictie, intraden ende dependentien van dien „ende deſelve Landen by hare Neutraliteyt willen laten, ſon„der deſelve daer tegens met eenige *impoſitien ofte anderſints te* „*beſwaeren*, boven 'tgene de Steden Emmerick, Rees ende „Weſel albereyts in conformité van voorgaende Tractaten „ende afſcheyden hebben belooft. Oock ſullen hare Ho: „Mo: de voorſz Landen tegens een yeghelijck helpen conſer„veeren ende mainteneren, voor ſo veele mogelijck is, ende of „yemandt daer tegen deſelve met invaſien, impoſitien, ofte op „andere manieren beſwaren wilde, ſulcx afkeeren, ende ſullen „hare Ho: Mo: oock ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyts „Landen met hare Legers ende doortochten verſchoonen *vol„gens de voorſz Alliance van den Iare* 1622.

VII.

Ende ſullen hare Ho: Mo: egeene retorſien inde aenbedeel„de Landen van ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt ge„bruycken, ſoo wanneer ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtig„heyt derſelver Landen of Onderdanen, door haer Ho: Mo: „Vyanden tot yet te doen of te geven ſoude gedwongen wor„den, doch hebben hare Ho: Mo: ſich voorbehouden om de „retorſie te doen buyten de aenbedeelde Landen van ſijn „Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt: dan in cas dat d'Inge„ſetene van ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt yetwes „goetwilligh aende voorſz Vyanden mochten geven, dat ſy in „ſulcken gevalle gehouden ſullen ſijn ſoo veel aen hare Ho: „Mo: te betalen, ofte dat anderſints tegens hun retorſie ſal mo„gen gebruyckt werden.

VIII.

Ten tweeden willen hare Ho: Mo: ingeval wanneer ſijn „Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt deſelve daer over ſoude „verſoecken, de behulplijcke hant bieden, op dat door bequa„me ende gevouchlijcke middelen, die ſijn Chur-Vorſtelijcke

Door-

„Doorluchtigheyt ſal aengeven, de boven gemelde Penningen „tot hare Ho: Mo: betalinge, *uyt ſijne Chur-Vorſtelijcke Doorluch-* „*tigheyt Cleefſche ende toebehoorige Landen*, tot verſchooninge van „derſelver Domainen mogen by gebracht worden, wel ver- „ſtaende, dat hare Ho: Mo: doende deſe aſſiſſentie by gevalle „ofte anderſints de reſpective Penningen hier voren belooft „uyt de voorſz Landen ſoo haeſt niet by een quamen als ver- „ſproocken is, ſijne Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt ſal „evenwel ſorge dragen ende gehouden ſijn de voorſz beloof- „de betalinge effectueelijck te preſteren ende furneren.

IX.

Ten derden, Nademael den Heer Palts-Grave uyt krachte „van Proviſionael accoort in 'tIaer 1629. ende 1630. opge- „recht, tot dies te beter contentieringe van hare Ho: Mo: aen „ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt verſproocken heeft „in drie Iaren, die nu geexſpireert ſijn, te betalen uyt het Vor- „ſtendom Gulich een hondert duyſent Rijcxdaelders ende uyt „het Vorſtendom Berge 'tſeſtich duyſent Rijcxdaelders: inſ- „gelijcken oock ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt uyt- „tet ſelve Graefſchap Ravenſbergh, 'twelck den Heere Pfalts- „Grave in communione is toegedeylt, thien duyſent Rijcx- „daelders ende uytte Heerlijcheyt Ravenſteyn ſes duyſent „Rijcxdaelders hebben ſal, ſoo willen hare Ho: Mo: met alle „gevouchlijcke middelen, ende ſoo vele doenlijck, oock hier „in ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt de hulplijcke „hant bieden, op dat deſelve ſonder verder dilatie tot richtige „betalinge van deſe Penningen mach komen. Sulcx dat noch- „tans de betalinghe vande voorſz drie hondert ende 'tſeſtich „duyſent guldens, Item de voorſz een hondert duyſent Rijcx- „daelders met het verloop van dien in vougen als vooren, als „oock de voor verhaelde achterſtellighe ſoldien, door wan be- „taling vande voorſz ſommen die de Pfalts-Grave van Nieu- „burgh ſchuldich is, niet en ſal worden geretardeert.

X.

X.

Eyndelijck ingevalle boven hoope ſijn Chur-Vorſtelijcke „Doorluchtigheyt derſelven Landen ende Onderdanen om „deſes tegenwoordigen Tractaets ende Accoorts, als oock van „te vooren opgerichte Alliance willen, van yemandt, ſoude „aengetaſt, beſchadigt, ofte gemoleſteert worden, ſoo willen „hare Ho : Mo : deſelve daer tegen ſoo vele mogelijck prote- „geren ende defenderen.

Alle welcke Puncten ende Articulen hier vooren verhaelt „ten wederſijden ter goeder trouwe ende onverbreeckelijck „ſullen onderhouden werden, ende tot naerder vaſticheyt van „dien ſijn hier van twee gelijck luydende Inſtrumenten ghe- „maeckt, ende by den *Heer Meeſter* Grave van Swartſenburch „als Geſanter van ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt ter „eene, ende de Heeren Gedeputeerden van hare Ho : Mo : ter „ander ſijde met Handt ende Segel beveſtigt, geloovende par- „tijen wederſijts binnen den tijt van vier Maenden naeſtkom- „mende van hare reſpective Heeren Principalen uyt te brengen „approbatie ende ratificatie in beſtendiger forme, op de voorſz „puncten ende Articulen. Gedaen in den Hage den tweeden „April xvjc. xxxij.

Adam Graef zu Swartſenborgh. Floris Graef van Culenborgh. Nicolaes van Bouckhorſt. Adriaen Pauw. S. van Beaumont. A. Ploos. P. van Walta. S. van Haerſſolte. G. Schaffer. met haer reſpective Segels.

De derde Handeling van Treves of Vrede in't Iaer 1632.

IN't begin van dit *verhael* is gheſien hoe kort de Handeling met den Cancelier *Peckius* afliep. De Handeling tot *Roſendael* met den Heer van *Marquette* gaf wat meer gerucht, ende duyrde langer. Maer in't Iaer 1632. wiert van Vrede of Treves gehandelt ſeer ſolemnelijck, ende met apparentie, ten min-

in't begin, van ſucces tot groot nadeel der Spaenſche, en expulſie vande ſelve uyt geheel Nederlant. 'tWelck nochtans (hoe wel onwetentlijck) belet wiert deur die gene die deſelve expulſie meeſt begeerden ende ſochten. Namelijck deur Vranckrijck, ende eenige Provintien, die niet begeerden dat de Handeling op het kortſte tot *Maeſtricht* ſoude worden gheſlooten: maer trocken deſelve in longueur, en dededen aen de Spaenſche winnen ſoo veel tijt, dat ſy haer ſaken redreſſeerden: waer deur men entlijck genootſaeckt wiert ſich met Vranckrijck te verbinden meer als oyt.

Alreede in 'tbegin van 'tIaer 1632. haddemen correſpondentie met eenige Perſoonen van grooten aenſien ende qualiteyt van d'andre ſijde: die haer genegentheyt toonden tot bevordering vande ſaecken van deſen Staet. Ende alſoo in Martio alreede geformeert was deſſeing om *Antwerpen* te gaen belegeren, ende men aen de gemelde Perſoonen daer van eenige opening dede, ſoo hebben deſelve dien aengaende gemoveert verſcheyden ſwaricheden, ende beter geoordeelt uyt goede inſichten dat men het Leger van deſen Staet langs de Maes opwaerts op 's Vyants bodem behoorde te brengen om hem van die kant, ſoo deur de Wapenen, als Secreete Correſpondentie, een ſwaren ſlach te geven, volgens welck advijs is geſchiet de tocht om te bemachtigen de plaetſen van 'tOverquartier van Gelderlant: om, ſulcx geſchiet ſijnde, voorts te penetreren tot in 'thart vande Principaelſte Provintien van den Vyant, ende werdende deur deſelve ſecrete perſonagien oock aengedient, datter gelegentheyt ſoude ſijn om deur middel van *Gelt* een goet aental van Ruyteren ende Knechten uyt den Spaenſchen dienſt af te trecken, oock dat eenige Steden plaetſen ende perſonnagen van aenſien ondert gebiet van den Vyant ſittende wel geerne het Spaenſche Iock ſouden afwerpen; mits by haer Ho:Mo: alvoorens verſeeckert wordende dat ſoodanige Steden plaetſen ende derſelver Ingeſetene ſoo Geeſtelijck als Wereltlijck

reltlijck mitſgaders de voorſz Perſonagien van aenſien ende qualiteyt ende haer Vrunden by haer *rechten, vryheden, privilegien, goederen, ende Publijck exercitie van haer Religie*, ſulcx ſy jegenwoordigh deſelve waren gebruyckende, ſouden werden gemainteneert, ende verders gebeneficieert met *merceden ende recompenſen* van gelt ende anderſints uyt de Provintien ende Steden die gereunieert, gereduceert, of verovert ſouden worden, mitſgaders uyt de domeynen in de voorſz Provintien ende Steden gelegen. Soo wiert ſijn Excellentie de Heer Prins van Orangen verſocht de meergemelde ſecreete perſonnagen van 'tgene voorſz te verſeeckeren, ende verder aen te ſchrijven datſe een goet aental Ruyteren ende Knechten uyt den dienſt van den Vyant wilden aftrecken. Tot alle 'twelck ten ſpoedichſten is by een gebracht de ſomme van *driemael hondert duyſent gulden*, die ten deele na Venlo, ten deele na Calis ſijn bedecktelijck geſonden. Ende is oock gereſolveert de *Declaratie* op de Naem van haer Ho: Mo: aen alle Ingeſetene van de Nederlanden onder den Koning van Spagnen geſeten; gelijck die in dato den 22. May is uytgegaen ende hierſal geſtelt worden.

Alle 'tgene voorſz beneffens de verovering van *Maeſtricht* opereerde ſoo veel dat *d' Infante* ende de Spaenſche Regeering tot Bruſſel reſolveerde in Handeling te komen, ende ſchickten voor eerſt derwaerts den Heer *Philippe le Roy* bekleet met eene Commiſſie om van wegen d'Ingelande der onlangs te vooren deurgeſteecke Kouwenſteynſche Dijck te Handelen van herdijckinge van dien. Onder welck prætext in diſcours geraeckende met den Heer Prince van Orange, als noch gecampeert liggende in ſijn Quartier by Maeſtricht, eenige uyren lang, aen Hoochſtgedachten ſijn Excellentie ſoo veel reden ende beſcheyt wiert ghegeven dat verlieſende de hoope van dat de Spaenſche Nederlanden ſouden komen tot *willige revolte*, ſijn Excellentie oock quiteerde het deſſeing van vorderen intocht, ende gehoor gaf op d'aengeboden Handeling. Edoch om van

de ware beſchapenheyt te beter onderricht te ſijn, ſoo ſchickte hy den *Heer van Heenvliet* na Bruſſel, die met ſijn Caroſſe, Huyſvrou, ende Kinderen, ſich prævalerende van een oude Savegarde van Neutraliteyt, ende vergeſelſchapt deur gemelden *Le Roy*, aldaer komende, bevont dat de Landen geenſins waren gediſponeert tot revolte, of yets dierghelijcx 'twelck hoogſt-gedachte Heer Prince was verwachtende. Daer van by den *Heer van Heenvliet* aen ſijn Excellentie ſijnde rapport ghedaen: oock ſo aen de *Infante* als aen den Heer *Erts-Biſſchop* van Mechelen, als ſijnde hooft van 'teerſte Lid der Staten, deur den Heer *le Roy* ſijnde verhaelt ende voor coghen gheſtelt den gevaerlijcken ſtaet des Lands, ende dat de Heer Prince van Orange na geen Handelingh ſoude willen luyſteren als met de Reſpective Staten: So wiert op alle middelen ghepeyſt hoe ende in wat manieren ſodanige handeling ende beſendinge ſoude mogen geſchieden *ſonder offenſie des Conings ende quetſinghe van ſijn eere ende geſach.* Eyndlijck wiert bedacht het exempel van 'tIaer 1601. Dienvolgende is't gebeurt dat *d'Infante* toeliet de Vergadering van Staten aen de Provintien van d'ander ſijde tot *Bruſſel*: oock dat deur den Hartoch van *Aerſchot* by Miſſive van den 17. September aen de Prince van Orange verſocht wiert paſpoort voor eenige Heeren Gecommitteerde van deſelve tot Bruſſel vergaderde Staten Generael, welck Paſpoort geaccordeert ende gegeven ſijnde, ſoo ſijn inde Stadt van Maeſtricht ghekomen de Vry-Heer van *Swartſenbergh*, de Heer van *Hellebus*, ende de Penſionaris *Edel-Heere*, als Gedeputeerde van wegen de Staten Generael van d'andere ſijde tot *Bruſſel* vergadert, ende hebben aen ſijn Excellentie ende de Heeren haer Ho: Mo: aenweſende Gedeputeerden opening ghedaen, *dat ſy gelaſt waren van de Heeren Staten van d'andere ſyde om te verſtaen de meeninghe van deſen Staet tot Onder-handeling ende het vinden van de middelen waer deur men by eene goede uytkomſte van de jegenwoordige ende langduyrige Nederlandſche Oorloghe mocht werden ontlaſt: ende in ghevalle men aen deſe*

ſijde

ſijde daer toe oock genegen ware dat de Heeren hare Committenten meerder ende aenſienlijcker getal van Gedeputeerden ſouden ſenden; om dat werck by der hand te nemen.

Daer op is gevolght dat eenige Heeren Gedeputeerden van haer Ho: Mo: in't Leger ſijnde by advijs ende goetvinden van den Heer Prince ende van d'ander Heeren haer Colleguen verſcheyden diſcourſen met de voorſz Gecommitteerde van d'ander ſijde hebben gehouden, daer uyt gereſulteert ſijn deſe vervolgende negen poincten, die oppet Papier gebracht wierden, om aen wederſijts Heeren Principalen voorgedragen ende derſelver goede meeninge ende Reſolutie daer op verſtaen te werden, ende daer na den 10. October gelaſt ende geinſtrueert te komen binnen Maeſtricht, d'Artijckelen waren deſe.

I.

Dat by een Handelinghe aen te ſtellen tuſſchen de Heeren „Staten Generael van alle de Nederlandſche Provintien van „d'een ende d'ander ſijde, ſal werden vernieuwt het Tractaet „van *Treves* ghemaeckt met den Coning van Spagnien, Anno „1609. ſoo het licht in alle ſijne Poincten ende Articulen.

II.

Dat de Heeren Staten van de Provintien onder den Coning „van Spagnien haer ſullen *Verbinden te preſteren* alle de Poincten „ende Articulen van 'tvoorſz Tractaet die in't ſelfde werden „belooft by ende van wegen den Coning van Spagnien in ſulc„ker voeghen dat de Heeren Staten, Leden, Steden ende In„woonders van de Geunieerde Provintien die effectuelijck ſul„len genieten.

III.

Dat tuſſchen de Heeren Staten van de voorſz reſpective Pro„vintien ſal opgerecht worden een *Verbont ende Alliantie*, waer „by ſy haer geſamentlijck over ende weder ſullen allieeren het „gemaecte Tractaet van den Treves in alle ende yegelijcx ſijne „Poincten te Garandeeren ende maintineren tegen een yege-

„lijcken die het ſelve ſoude willen verbreecken of in eenighe „wijſe tegen gaen.

IV.

Dat deſelve Heeren Staten by de voorſz Alliantie, haer on- „der elkanderen ſullen verbinden reciproquelijcken tot de con- „ſervatie van hare *Vryheden ende Gerechtigheden*, ende ghemeene „ruſte tegen alle ende een yegelijck niemant uytgeſondert of- „fenſive ende defenſive, die de Nederlandſche Provintien of „eenige derſelver aentaſten bevechten of beſchadigen ſal.

V.

Dat om de gemeene verſeeckeringe ende geruſtheyt, *alle de Spagniaerden* (ſijnde luyden van Oorloge) *ſullen moeten vertrec- „ken* uyt ende buyten alle ende een yeghelijck der Nederland- „ſche Provintien ende ghene wederom binnen deſelve mogen „gebracht worden.

VI.

Dat de *Caſteelen ſullen werden gedemolieert*, of ten minſten de „Wallen in de Veſten neder geleght ende gheapplaneert ende „open geleght tegens de Steden.

VII.

Dat alle ſodanich Volck van Oorloge te Voet ende te Paer- „de, te Water ende te Lande, als d'Heeren Staten van de Pro- „vintien van d'andere ſijde ſullen houden tot defentie van de „voorſz ruſte ende ghemeene ſeeckerheyt, ſullen ſijn in der- „ſelven *Eet alleenlijck*, ende van niemant anders; ende by ofte „van wegen deſelve worden aengenomen ende betaelt, ende „alle Officieren daer onder geſtelt.

VIII.

Dat tot ſeeckerheyt tegen alle invallen in de Principaelſte „Zeeſteden van Vlaenderen ſoodanige ordre van Gouverne- „ment ende Garniſoen ſal werden aengeſtelt *met gemeene advij- „ſe*, van de reſpective Heeren Staten der Nederlanden, dat ſon- „der bewillinge van deſelve geſamentlijck geen ander Crijſch-

Volck

„Volck in de voorſz Steden of Havens van dien ſal moghen „werden ingebracht.

IX.

Dat eenige weynige *Steden ende plaetſen*, hier niet openbaer „om ſonderlinge Conſideratie, tot de gemeene ruſte dienende, „van het Guarniſoen van den Coninck van Spagnen ontledigt „ende Neutrael gemaeckt, ende eenige aen de Heeren Staten „der Geunieerde Provintien overghelevert ſullen worden.

Met deſe Articulen wierden in alle Provincien geſonden eenighe Gecommitteerden van hare Ho : Mo : op dat derſelver Reſpective Gedeputeerde met volkomen laſt mochten komen tot behandeling van ſoo Importanten werck.

d'Eerſte intentie was om te *Maeſtricht* (alwaer behalven d'opgemelde drie, noch ſeven andere Heeren, namelijck *d'Ertsbiſſchop van Mechelen*, *d'Abt van St. Vaez*, *de Hertoch van Aerſchot*, *van Marcke*, *Penſionaris van Brugge*, *de Heer van Danſermont van wegen Henegouw*, *Ronnet Schepen van Namen*, *ende Broide Penſionaris van Douay*, waren aengekomen) de Handel te voltrecken; ende dat ſoo ſpoedich als mogelijck was; om vele Redenen: eenſdeels, om dat het Leger van deſen Staet aldaer noch in 't Velt leggende, dien van d'ander ſijde te meer mocht intimideren; anderdeels oock dat de ſaecke in den *Hage* ghebracht werdende ende onder deliberatie van veel Hoofden komende, in ende tot langwylicheyt ſoude verdwijnen; gelijck namaels geſchiet is.

Haer Ho: Mo: ſchickten by proviſie de Heeren *Tereſteyn ende Haerſolte* na Maeſtricht; om de Gedeputeerde van d'andere ſijde te Complimenteren ende t'onderhouden, ende om den Heer *Prince* te berichten hoe verre de ſaecke in de Provintien gebracht ende dat by die van *Zeelandt*, *Vrieſlandt ende Stadt ende Landen*, noch niet gereſolveert was: alle d'andere gereet ſijnde om de Handeling tot Maeſtricht t'entameren, ſy deden den 6. Novembris rapport.

Dat

Dat sy Heeren *Tereſteyn*, *Haerſolte*, ende Treſorier *Goch* van hier vertrocken ende in aller yle in't Leger by Maeſtricht gearriveert ſijnde aen ſijn Excellentie hadden gecommuniceert hare Ho : Mog : Reſolutien den 16. ende 18. Octobris leſtleden reſpective genomen belangende 't ſtuck van d'aengeboden handelinghe by die van d'andere ſijde, ende datſe daer na volghens den inhout van de voorſz hare Ho: Mo: Reſolutie van den 16. voornoemt de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van d'andere ſijde *hebben gecomplimenteert ende met diſcourſen onderhouden*, ſonder nochtans met hun eenighe Handelinghe ofte Conferentie t'entameren, doende alleenlijck openinge dat hare Ho : Mog : alhier inden Haghe beſich waren omme binnen korte dagen van wegen deſen Staet derwaerts na Maeſtricht ten dien eynde te ſenden *meerder aental van Gedeputeerden*, blyvende in dier vougen preciſe binnen de Limiten van haren laſt, ſpreeckende noch vande *Handelinge*, *noch vanden Voet*, *veel min van 't ſubject van dien* ; waer over dat de gemelte Heeren Gedeputeerden van d'andere ſijde ſchenen *gealtereert* te ſijn, vermits ſy egeen andere openinge en bequamen, ende overſulcx geſeyt datſe uyt d'openinghe aen hun gedaen, aen de Heeren hare Principalen niet en wiſten te ſchrijven, *wanneer de voorſz Handelinge ſoude aengaen*, doende Inſtantie datmen haer ſoude willen prefigeren den tijdt ofte ten minſten ten naeſten by ſeggen wanneer dat d'andere Heeren hare Ho : Mo : Gedeputeerden ſouden komen ; op dat ſy daer van met eenige ſeeckerheyt de Heeren hare Principalen ſouden konnen verwittigen, die ſy tot die tijt toe niet en hadden konnen ſchrijven, ende dat deſelve daer op alleen tot *Bruſsel* bleven vergadert, waer op hun geantwoort is, *datmen van deſer ſijde niet precijs en ſoude verklaren, wanneer dat het ſelve ſoude konnen geſchieden ende dattet mogelijck haeſt ſijn ende mogelijck wat ſoude aenloopen*.

Eenigen korten tijdt daer na heeft ſijn Excellentie de Heeren hare Ho: Mo: Gedeputeerden by den anderen doen vergaren,

deren, ende verklaert *dat hy wel gewenſcht hadde dat men hadde moghen de Handelinghe entameren ende onder de terreur van de Wapenen voltrecken ende een korte beſoigne daer van ware gemaeckt geweeſt, maer ſulex niet ſijnde, dat men moſt delibereren wat met het Legher te doen ſtonde, dattet Leger ſeer wiert geaffligeert van ſieckte, Peſte, ende andere verſcheyden inconvenienten, daer door het van daghe tot daghe meer ende meer quam te verſmelten, ſijnde een groote meenichte van Soldaten kranck*, waer op ter preſentie van ſijn Hoochghemelde Excellentie met eenparige ſtemmen van alle de Heeren hare Ho: Mo: Gedeputeerden is verſtaen, *datmen 't Leger ſoude doen opbreken*, 'twelck oock dienvolgens den 2. deſer opgebroken is, ende ſijne marche genomen heeft aen d'andere ſijde van de Maſe, na *Ruermonde*; af-ſchepende de voorverhaelde ſiecken wel vier duyſent vijf honderdt ſterck in *vier-en-vijftigh* Maes-Schepen om binnen deſe Landen gebracht te worden.

Wyders is gerapporteert dat ſy Heeren *Tereſteyn* ende *Haerſolte* achtervolgens haer Ho:Mo: Reſolutie van den 18. Octobris voornoemt ſijne Excellentie ende d'andere Ghecommitteerden in bedencken hadden geſtelt, oft de gelegentheyt ende conſtitutie van ſaecken niet en ſoude vereyſchen dat de *Handelinge met die van d'andere ſijde te houden, elders als binnen Maeſtricht ſoude werden geentameert, principalijck regart ghenomen dat deſe Stadt nu geheel geinfecteert was van Peſte, ende andere contagieuſe ſieckten, ende dat oock deſelve Stadt ſeer geeloigneert was van de Regeeringhe tot Bruſſel; als oock van deſen Staet:* waer op met advijs ende voorgaende deliberatie van ſijn meer hoochgemelte Excellentie ende de t'ſamentlijcke Heeren Gedeputeerden van d'andere ſijde voorgheſlagen wert de Stadt van *'s Hartogenboſch*, daer toe ſy getoont hebben inclinatie, doch daer nevens verklaert hierinne ſonder voorgaende Communicatie vande Heeren hare principalen niet te konnen Condeſcenderen, ende datſe over ſulex uyt haer middel hadden af-gheveerdicht den Penſionaris *Edel-Heer*, dewelcke voor 't vertreck van hare Ho: Mo: Gede-

puteerden herwaerts niet en was weder-ghekeert, maer dat de Gedeputeerden van d'andere ſijde Brieven van hare Heeren Committenten hadden bekomen, dat de veranderinge om binnen *'s Hartogenboſch* de Handelinghe te beginnen haer aenghenaem was: waer over de Heeren *Arnhem* ende *Vander Meer*, tot Maeſtricht ſijn ghebleven om de Heeren Gedeputeerden middelertijd te onderhouden, ſijnde niet te min eenige van deſelve Heeren Gedeputeerden gemeynt haer voor eenighe daghen te gaen begheven naer *Luyck* om de groote infectie die tot *Maeſtricht* was, ende dienvolgens t'eviteren 'tdangier daer in ſy bleven ſteecken voor haer perſoonen, verſoeckende de meergemelde Heeren hare Ho: Mo: Gedeputeerden dat deſelve op 'tgene voorſz ende of de Handelinge tot *Maeſtricht* ſoude aengevangen worden, ſoodanigen regard willen nemen alſſe voor den dienſt, eere ende reputatie van 'tLand ſouden bevinden te behooren.

Daer na heeft de Heer *Tereſteyn* alleen aen haer Ho:Mo: gecommuniceert ſeeckere Miſſive by ſijn Excellentie geſchreven daer by deſelve verklaerde dat men de Burgers ſoude moghen revoceren ende naer huys doen keeren; continueerende de Waertgelders alſnoch voor eenighe daghen in dienſt, waer op gedelibereert ſijnde, is goet gevonden ende verſtaen de gemelte Heeren hare Ho: Mo: Gedeputeerden voor de genomenen moeyte, arbeyt, ende gedaen rapport ten hooghſten te bedancken als hare Ho: Mo: aengenaem. Ende wat belanght de vordere poincten van Conſideratien reſulterende uyt 'tvoorſz rapport, daer op ſoude met d'eerſte gelegentheyt worden ghedelibereert, uytgheſondert het *revoceren vande Borgers* 'twelck goet gevonden is: ende dienvolgens verſocht ende gecommitteert de Heeren *Heemſtede, Voſberghen ende Weede* om te beramen een ordre ende vaſten voet waer na de voorſz revocatie ſoude gheſchieden, oock de Compagnien Soldaten jegens de voorſz Burgers gewiſſelt ende uytgetrocken, in hare voorgaende Guarniſoenen

ſoenen gebracht, ende alles herſtelt in ſijnen voorigen ſtaet, ende 'tgene dat dienvolgens byde gemelte Heeren deſes aengaende ſoude worden beraemt ende in't werck gheſtelt, wert voor alſnu voor alſdan, ende alſdan voor alſnu gheapprobeert ende geratificeert.

Ende om ten deele die by de vreemde alhier aen weſende Ambaſſadeurs al rede gedane ende noch te doene klachten te voor komen ende te voldoen : ſoo is ſpecialijck aen den Ambaſſadeur van deſen Staet in Vranckrijck belaſt te doen Officie volgens inhoudt van volgende Miſſive.

De Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

„EDele, Geſtrenge, Vroome lieve Beſondere, wy en twijf-
„felen niet of aldaer te Hove ſullen uytgegeven ende ge-
„ſtroyt worden verſcheyden geruchten nopende de *Handelin-*
„*ge, die van wegen de Heeren Staten Generael van d'andere ſijde Ons*
„*is aengeboden*, daer uyt dan onvermijdelijck moeten volgen
„verſcheyden diſcourſen, ende oock de afgunſtige van deſen
„Staet by den Coninck ſullen onderſtaen onſe actien te tradu-
„ceren, ende ſijne Majeſteyt daer van te geven quade impreſſi-
„en, 'twelck wy met groote ſorchvuldicheyt altoos hebben
„gheſocht ende alſnoch ſijn doende voor te komen, ende dien
„volgens goet gevonden u mits deſen expreſſelijck te laſten dat
„ghy ſijne Hoochſtgedachten Majeſteyt ſult verſeeckeren van
„*onſen goeden wille affectie ende dienſt, tot ſijn Coninckljcke Perſoon*
„*ende deſſelfs Croonen*, alſoo wy niet meer te herten ende in re-
„commendatie en hebben als ſijne Majeſteyt te believen ende
„ons deſſelfs gunſt ende Vruntſchap te Conſerveren, met by-
„vouginge dat wy met onſen Vyant *directelijck noch indirectelijck*
„*ſonder advijs van ſijne Majeſteyt noch Peys noch Trefves ſullen ma-*
„*ken*, gelijck ſulcx int 3. Articul van de Alliantie, daer met ſij-
„ne Majeſteyt gelieft heeft deſen Staet te vereeren, uytdrucke-

„lijck ſtaet geſtipuleert, ende dat wy oock een vaſt ende Vrunt-
„lijck vertrouwen ſtellen dat ſijne Majeſteyt van ſijner ſijde
„het effect van d'Alliantie oock ons volkomentlijck ſal willen
„laten genieten, ende op dat ſijnē Majeſteyt na de rechte be-
„ſchapenheyt ende ghelegentheyt van de voorſz aengeboden
„Handelinge geinformeert mach ſijn, ſult ghy verklaren dat
„wy den 22. May ende 11. September beyde leſtleden hebben
„laten emaneren ſeeckere declaratien waer van Copie hier ne-
„vens gaet, daer by die van d'andere ſijde om reden in deſelve
„declaratien geexpreſſeert verſocht ende vermaent wordende
„*het Spaenſche Iock af te werpen ende haer te vougen met deſe Geuni-*
„*eerde Provincien*, de Heer Hertoch van *Aerſchot* uyt laſt van de
„Heeren Staten Generael onder de gehoorſaemheyt van den
„Coninck van Spagnien by ſijn L. Brief van den 17. Septem-
„ber leſtleden aen ſijn Excellentie de Heer Prince van Orangie
„in 't Leger by Maeſtricht heeft verſocht Paſpoort voor deeſe
„navolgende drie Heeren, te weten den Baron van *Swertſen-*
„*burgh, Hellebus, ende Edelheer*, Penſionaris van Antwerpen: om
„openingh te mogen komen doen van ſaecken van importan-
„tie, ende dien volgens de voornoemde Heeren van d'andere
„ſijde tot *Maeſtricht* by ſijn Hoochgemelde Excellencie ende
„de Heeren Onſe Gedeputeerden in 't Leger gekomen ſijnde,
„hebben openinge gedaen *dat ſy gelaſt waren van de Heeren hare*
„*Committenten om te verſtaen de meeninge ende Intentie van deſer ſij-*
„*de tot onderhandelinghe ende 't vinden van middelen tot een goede*
„*uytkomſte van den jegenwoordige bloedige ende langduyrigen Neder-*
„*lantſche Oorloge, ende dat in cas men aen deſer ſijde daer toe genegen*
„*mocht ſijn de Heeren hare Committenten meerder ende aenſienlijcker*
„*getal van Gedeputeerden ſouden ſenden om dit werck by der handt te*
„*nemen*, ende ſijn hier over tot *Maeſtricht* over ende weder o-
„ver verſcheyden diſcourſen gehouden, daer uyt eyndelijck
„gereſulteert ſijn eenighe pointen die op 't Pampier gebracht
„ſijn om aen wederſijts Heeren Principalen voorgedraghen,
ende

„ende daer op derſelver goede meeninge ende intentie verſtaen
„te worden, waer met de Heeren Gedeputeerden van d'ande-
„re ſijde ſijn vertrocken na de Heeren hare Committenten, en-
„de hebben wy oock na ingenomen rapport van deſelve poin-
„ten, als ſijnde van grooter Importantie, communicatie moe-
„ten doen aen de Heeren Staten van de reſpective Provincien
„in 'tparticulier, om daer op te verſtaen derſelver goede mee-
„ninge ende intentie, om dat, ſonder expreſſe bewillinge ende
„conſent van dien, daer in niet en mach worden geprocedeert,
„ſulcx dat tot noch toe nietwes ſubſtantieels nopende de voorſz
„Handelinge is geſlootcn, ofte geſlooten heeft konnen wor-
„den, doch is middeler tijt meerder aental ende aenſienlijcker
„Gedeputeerden van d'andere ſijde ter nombre van *tien* Hee-
„ren met haer gevolg tot Maeſtricht gekomen, die aldaer ende
„in de plaetſen daer ontrent eenen geruymen tijt buyten nego-
„ciatie ende Handelinge ſijn gebleven, ende als noch ſijn, ſulcx
„dat wy Conſidererende dat ſulcx met de *digniteyt vande voorſz*
„*Perſoonen noch met de reputatie van deſen Staet* niet over een en
„komt, ende dat oock by dit ſaiſoen van 'tIaer de voorſz plaet-
„ſe van *Maeſtricht* onbequaem ſoude ſijn in cas de voorſz Ge-
„unieerde Provincien tot de aengeboden Handelinge moch-
„ten verſtaen, hebben goet gevonden in ſoodanigen cas deſe
„plaetſe van den Hage daer toe t'adſigneren ende vaſt te ſtellen,
„oock geaccordeert Paſpoort voor de gemelde Heerē Gecom-
„mitteerden van d'andere ſijde om van *Maeſtricht* ende die
„plaetſen daer omtrent over *'s Hertogenboſch* herwaerts na den
„Haghe te moghen komen, ende te ſien wat den tijdt ende
„ghelegentheydt in deſe ſaecke verder ſal willen geven, ſonder
„datter yetwes *ſubſtantieels* voor alſnoch is verricht, ende oock
„niets Finalijck gheſlooten ſal worden, ſonder daer op te ver-
„ſoeckenſijne Majeſteyts Hoochſt Wijs advijs, daer toe deſel-
„ve een vaſt vertrouwen ſal ghelieven te ſetten. Maer in cas
„dat wy ſouden konnen vinden een Chriſtelijcke eerlijcke

„ende verſeeckerde uytkomſte van d'Oorlogh, wert ſijne „Hoochſtgedachten Majeſteyt gedienſtelijck verſocht in ſoo- „danigen cas ons ſijne Hooge wijſe Conſideratien ende advijs „te willen mede deelen, daer op met behoorlijck reſpect ſal „worden gelet. Ende ſult ghy ons in aller yle hebben over te „ſtuyren by geſchrifte 'tgeene ghy deſes aengaende den meer „Hoochſtgedachten Coninck ſult *voordragen*, als oock 'tgene „u daer op tot *antwoort* 'tſy by monde of by Geſchrifte ſal wor- „den gegeven, alſoo daer aen voor den dienſt van den Lande „ten Hoochſten is gelegen, waer toe ons verlatende bevelen „V. L. in Godes protectie. In den Hage den 18. November „1632.

De tijd dan ondertuſſchen alſoo verloopende, wiert gereſol-veert de Handeling in den Haghe te verleggen.

Een geruyme wijl voor derſelver aenkomſte alhier, hadde de Coninclijcke Franſche Ambaſſadeur Audientie: ſeyde dat volgens 'tderde Artijckel van't Tractaet tuſſchen den Coning ende deſen Staet Anno 1630. ghemaeckt haer Ho: Mo: belaſt hadden, *geduerende den tijd van ſeven eerſt-komende Iaren niet te handelen van Vrede of Treves ſonder advijs van ſijn Coninck, begeerende daerom dat haer Ho: Mo: in deſe ghelegentheydt wilden gebruycken de rijpheydt ende voorſichtigheydt die noodich is in eene ſaecke van ſulcken gewicht, op dattet geen oorſaeck van klacht mocht geven, als het te laet was, ſoo wel aen haer ſelf* (van ſich te hebben laten ſurpreneren) *als aen den Coning ſijn Meeſter; van dat hy niet gheroepen was tot de deliberatie van ſoodanigen ſaecke: die wel deſen Staet directelijck trof, edoch oock ſeer raeckte 't Intereſt van ſijn Coninck.*

Terſtont daer na hadde oock Audientie de Coninckl: Sweetſche Ambaſſadeur *Camerarius*: verklarende, *niet uyt Curieusheyt, maer om den dienſt ſijnes Conings te komen verſoucken ende begeeren dat hare Ho: Mo: met hem Confidentlijck wilden Communiceren wat van de tegenwoordige Vrede-Handeling was: dewijle by voortganck van dien alle de laſt des Oorlogs ſoo van weghen den Keyſer als den Co-*

ninck

ning van Spagnien op hem ſoude vallen. Ende mochten hem ſijne Vrienden oock raden (om d'apparentie van deſen Nederlantſchen handel) *ſelfs oock ſijne particuliere ſeeckerheydt in acht te nemen ende na Vrede te luyſteren.*

De Coninginne van Bohemen heeft oock deur den Secretaris *Mauritius* 'tIntereſt van het Chur-Phaltſiſche Huys (de Coning doen tot Ments noch ſijnde; edoch korts daer nae overlydende) laten voordragen; ende verſoecken, *dat by voortganck daer op mocht worden gelet; allegerende de weldaden die alleer het Phaltſiſch Huys aen deſen Staet hadde beweſen, ſijnde oock de Paltſiſche reſtitutie, ſoo wel als de Nederlantſche Vrede geweeſt d'eenigſte ſubjecten ende oogmercken van de Alliance of Tractaet van Suithampton met Engeland gemaeckt.* De Bewinthebbers vande Weſt-Indiſche Compagnie deſgelijcx repreſenteerden *den af-breuck die ſy gedaen hadden aen de Spaenſche; haer alſnoch ghedurende Octroy; ende haer apparente ſchade, ſoo niet onderganck ſoo de Treves ſuccedeerde.*

Veel blauwe Boecxkens, als ghemeenlijck, quamen oock voor den dach: om de gemoederen een af-keer te geven tegen de Handeling; als vol bedroch: de Predicanten op de Stoelen Preecten ende baden daer teghen. Een in den Haegh nam den Text expreſſelijck in deſen tijdt, uyt de Prophecien die de Deſtructie van Ieruſalem hadden voorſeyd: want ſoo wel ſy als veel andere meenden de ſaecke was alreede tot Maeſtricht ſoo goet als geſloten. Maer 'theeft aen deſen handel (gelijck veeltijds) ghebleecken, dat *Godes wijſheyt met de Menſchelijcke geckt.* Alſoo deſe d'allerhardſte Vyanden, ende die meeſt woelden om de Coning in Nederland te *ruineren*, ſijn oorſaecke geweeſt van ſijn behoudenis. Want indien men in tijdt laſt hadde geſonden om tot *Maeſtricht* te fluyten: ſoo ſoudemen na alle apparentie alle of het meeſtendeel van d'opghemelde Articulen wel geobtineert; ten minſten, *Hulſt*, *Gelder*, *Breda*, (volghens uytdruckelijcke diſcourſen die te Maeſtricht in't begin de Ge-

commit-

committeerde van d'ander ſijde voerden) tot verſeeckering van den Treves gekregen hebben.

Aengeſien de ſchrick deur 'tverlies van ſoo veel Steden, retraite van *Graef Hendrick van den Berge*, *Graef van Warfuſé*, *de intelligentien tuſſchen den Princen van Eſpinoy*, *van Barbançon*, *Graven van Egmont.*, ende andere voornaemſte Heeren van de Spaenſche Nederlanden, groot was, ende 'tStaetſche Legher noch Victorieux, genoech aen 'tharte van Brabant lach. Maer deur de tegenwerckinge van de *Franſche*, *Sweetſche Miniſters*, *ende van de Provintien die meeſt altijdt teghen Spagnien hebben gheyvert*; ſoo wiert dat deſſeing gebroocken; de Handeling van Maeſtricht in den Haghe getranſporteert, ende daer deur de tijd (*het koſtelijckſte van de werelt*) ja de geheele Herfſt ende Winter ten *dienſt ende beſten des Conings van Spagnien* (deurt onwetend beleyd van ſijne ergſte ende grootſte Vyanden) gewonnen.

Den 18. November wiert de Hof-Meeſter *Martaigne* geſchickt na den *Boſch*, om van daer herwaerts te conduceren de Heeren Gedeputeerde van d'andere ſijde; aen den Gouverneur van den *Boſch* wiert geſchreven toe te ſien, dat by derſelven of die van haer Suite, niet aldaer mocht werden beſpiedet wat de Fortificatien of Magaſijns aenginck.

Den 4. December deden ſy haer publijcken entreé in den *Haghe*: ontfanghen deur den Heer Prince van Orangien (met een groot aental Caroſſen, ende toeloop van Volck) by de Hoornbrugghe; ende als Ambaſſadeurs ghelogeert ende ghetracteert.

Hier voor is geſeyt dat Gecommitteerde werden geſonden aen de haer ongenegen toonende Provintien. Na Zeelant gingen de Heeren *Catz*, Raet ende Penſionaris van Dorth ende de Heer *Marienborgh* Borghemeeſter tot Deventer. Die den 28. Octobris tot antwoort kreghen, *dat ſy eerſtdaegs haer Gecommitteerde ſouden ſeynden na den Haghe*, die aldaer komende met die van *Vrieſlant* ende *Stadt ende Landen* haer heftigh tegen den Tre-

ves-

ves-Handeling geſtelt, ende geſamentlijck in alles hebben gediſcrepeert van de vier andere Provincien : die genegentheyt genouch toonden tot den Handel ; indien de Gedeputeerde van d'andere ſijde hadden konnen uytbrenghen behoorlijcke laſt, ende deſe Staet redelijcke Conditien bedingen, gelijck uyttet volgende breder ſal blijcken.

Na *Vrieſlant* wierden geſonden eerſt de Heer *Boreel* Penſionaris van Amſterdam van wegen Hollant ende de Heer *Walta*, daer op ſy den 20. Octobris hebben gereſolveert eenige Extraordinaris Gecommitteerde ter Vergaderingh van hare Ho : Mo : te ſeynden, klagende daer neffens *datmen een point van ſulcken importantie ende daer aen de Staet der Vereenichde Provintien in 't Generael ende particulier ſoo hooch gelegen was, buyten hun Ed: Mo : kennis, overroepinge, ende Contrarie de Vnions Articulen hadde ter hant genomen ; ende niet alleen onderſocht maer oock progreſſen gedaen.* Haer Gecommitteerde in den Hage komende hebben verklaert in ſubſtantie, *niet te konnen ſien dat eenich Vrucht, uyt deſe Handeling te ſcheppen was ; ende daer om tegens deſelve te proteſteren.* Na Stadt ende Lande waren geſonden de Heeren *Sonck ende Ruytenburgh* die aldaer deſgelijcx tot antwoort kregen den 17. Octobris *dat ſy geen laſt konden geven aen hunne Gecommitteerden om met die van d'ander ſijde te Handelen ; als ſullende ſtrecken tot nadeel van deſen Staet ende alle geallieerde Coningen, Princen, Potentaten, ende Republijcken.*

Niet te min hebben de Gecommitteerde derſelver Provintien alle Conferentien, deliberatien ende Raetſlagingen ſoo met de Gecommitteerde van d'andere ſijde als over de ſaecke ſelf reſpective gehouden, altijd bygewoont ; edoch 'telckens oock wederhaelt haer vorige Proteſtatien ; inſonderheyt na dat d'ander vier Provintien hadden toegeſtaen dat de Gedeputeerde van d'ander ſijde ſouden alhier ageeren niet alleen als Gecommitteerde van de *Gedeputeerde der Staten* tot Bruſſel Vergadert : maer oock als *Gecommitterde des Conings van Spagnien.*

Want de Provintien van *Zeelant, Vrieſlant ende Stadt ende Landen* na geen Treves-Handeling wilden luyſteren, maer alleen begeerden eene *Alliantie onder de Staten* van alle Nederlantſche Provincien; met Expulſie ende Excluſie van den Coning van Spagnen ende Spaenſche Natie, volgens gepubliceerde verklaringe vanden 22. May.

Die van *Hollant* waren moderater: als Conſidererende dat, wanneer Spaignen wiert geexcludeert, ſy geen vryheyt van Commercien in *Spagnen, Italien* ende andere des Conings Landen ſouden konnen genieten.

De Conſideratien der Provintien op de negen pointen, waren deſe.

Op het eerſte ſeyden die van *Gelderlant*, dat men 'tſelve behoorde te reguleren na de Articulen van 'tbeſtant vanden Iare 1609. voor ſoo veel deſelve op de tegenwoordige tijdt ende ſaecken ſouden applicabel ſijn, ende dien volgens te verminderen ofte te amplieren: ende in cas van Succes ſoo langhe Iaren te bedingen als mogelijck ſoude ſijn.

Die van *Zeelant, Vrieſlant, Stadt ende Landen* ſeyden datmen behoorde de Handelingh tuſſchen de Staten van wederſijden met *excluſie van Spagnen* tot een eeuwige Vrede aen te ſtellen.

Op het tweede ſeyde *Gelderlant*, dat die van de andere ſijde niet alleen het Tractaet van den Iare 1609. gehouden ſouden weſen te preſteren, maer oock alle het gene met haer van nieus ſoude werden getracteert ende geſlooten.

Op het darde ſeyde *Zeelant*, *Vrieſlant Stadt ende Landen* dat ment alleen ſoude appliceren tot een eeuwich verbont ende Vrede ende anders niet.

Op het vierde ſeyde *Gelderlant*, in cas van Alliantie tot mutuele defentie oock daer in te begrijpen de neutrale Steden met Guarniſoen van deſen Staet beſet. *Vrieſlant Stat ende Landen*, dat de Staten van de andere ſijde haer in liberteyt, ende ſoo wel tegen Spagnen, als de gene die de Commercie ſoo in als buyten Europa ſullen ſoecken te turberen, ſullen ſtellen. *Zee-*

Zeelant: achter de woorden *vry ende gerechtigheyt*, te vougen het woort *Privilegien.*

Hollant: dat die van de andere ſijde oock tegen d'aggreſſien uyt het Roomſche Rijck ſullen worden geobligeert, maer deſen Staet tegen geen voorgaende Tractaten ofte Geallieerden Geengageert.

Op het vijfde ſeyden *Zeelant, Vrieſlant, Stadt ende Landen* dat alle *Spaignarden* ſo Militaire als andere Perſoonen in politicque Civile ende andere bedieningen ſijnde, uyt de Nederlantſche Provintien ſouden moeten vertrecken, niet te Lande, maer te Water: ende de *Bourgognons* te Lande.

Op 'tſeſte ſeyde *Zeelant* dat de Caſteelen ſouden moeten worden gedemolieert.

Op het 7. ſeyden *Vrieſlant Stadt ende Lande*, dat de Coninck van Spagnen, Infante, of derſelver Raet, geen geſach ſullen hebben over 'tKrijchs-Volck van de andere ſijde, ende mitſdien directe noch indirecte den Coninck noch d'Infante ſullen obedieren nochte in derſelver Faveur haer jegens de Geunieerde Provintien mogen laten gebruycken.

Gelderlant ſeyde op het 8. dat de verſeeckeringe van de Havenen van Vlaenderen voor deſen Staet in ſonderlinge recommandatie diende te werden gehouden.

Zeelant: dat de Vlaemſche Zee-Havenen met Guarniſoen van de vereenichde Provintien ofte ten minſten met Krijchs-Volck in beyder Eedt ſijnde, ſullen worden beſet.

Gelderlant ende Stadt ende Lande ſeyden op het 9. datmen de Stedekens *Erckelens ende Wachtendonck* aen de Provintie van Gelderlant behoorde te bedingen, Item *Gelder, Breda, Santvliet, Lingen, Rijnbergh ende Gulick*, van 's Vyants Guarniſoenen te ontledigen ende de Fortificatie van de 3. laeſte te raſeren ende aen haer Heeren te reſtitueren.

Na dat de Gemelde Gecommitteerde van d'ander ſijde in den Hage gekomen waren; ſoo ſijn præliminarlijck genomen

verſcheyde Reſolutien ende gemaeckte Reglementen waer na de Handeling ende Conferentien ſonden werden gehouden, *Van geen particuliere Communicatie, Correſpondentie, of gemeenſchap te houden met deſelve Gecommitteerde; geen preſenten van haer t'ontfangen op arbitraire ſtraffe : Item hoe men deſelve ſoude ontfangen ende diergelijcken.*

Den 7. December ſijn ter preſentie van ſijn Excellentie de Heer Prins van Orangien ter Vergaderinge gecompareert negen van de Heeren Geeommitteerden van d andere ſijde, blijvende de Heer *Danſermont*, vermits deſſelfs indiſpoſitie, abſent, ende heeft d'Heer *Bonen*, Aertſbiſſchop van Mechelen in ſubſtantie gedaen de navolgende Propoſitie.

Hooge Edele ende Mogende Heeren, hebbende verſtaen „dat op onſe vriendelijcke aenbiedinge uwe Ho : Mo : niet „ongenegen en waren, om een middel van uytkomſte te vin„den 'tſy by Peys ofte Treves, waer mede deſe gemeene Ne„derlanden, ons Vaderlant ſoude konnen worden verloſt van „den langdurigen verdervenden ende bloet vergietenden *Oor„logh ende innerlijcke verſchillen* die deſelve Landen nu lange Ja„ren hebben getroubleert, hebben d'Heeren Staten Generael „van d'andere ſijde tegenwoordich noch tot *Bruſſel* Vergadert „ſijnde, Onſe Perſoonen gelaſt daer toe eyndelijck na deſe „plaetſe van den *Hage* te vervougen, gelijck wy hier gekomen „weſende, ons veel eer ende vrientſchap is beweſen, door de „Heeren daer toe Gecommitteert, oock goet onthael gedaen, „daer over wy gemeynt ſijn geweeſt aen eenige van deſelve „Heeren particuliere danckſeggingen te gaen doen, maer ver„ſtaende dat ſulcx volgens d'ordre van U. Ho : Mo : niet ge„bruyckelijck en is, hebben 'tſelfde niet willen onderlaten al„hier in de Vergaderinge van U. Ho : Mo : te doen, oock hier „nevens aen te bieden volgens den laſt van de Heeren Onſe „Committenten *goede Nabuyrſchap, vruntſchap, oock dienſt, met vol„komen verſeeckerheyt*, bereyt ſijnde 'tſelfde nader te demonſtreren, ſoo

„ſoo wanneer ons tijt, plaetſe, ende met wien, ſullen, ſijn gead-
„ſigneert, om te treden in Onderhandelinge tottet vinden van
„middelen, 't ſy by *Vrede* of *Treves*, waer door den langdurigen
„bloedigen ellendigen ende Inlantſchen Oorlogh uyt de wech
„geleyt ſal konnen worden, preſenterende van onſer ſijde alles
„daer toe te Contribueren dat met reden ende billicheyt ee-
„nichſints van ons ſal konnen geeyſcht worden, willende ver-
„trouwen dat indien U. Ho : Mo : mede ſoo genegen ſijn, dat
„Godt door de aenſtaende Onderhandelinge ſoodanige mid-
„delen ſal laten vinden, dat wy uyt deſe plaetſe niet en ſullen
„ſcheyden, tot dat de t'ſamentlijcke Nederlantſche Provincien
„in geruſtheyt ſullen ſijn gebracht, om daer door te komen tot
„haren geluckigen welſtandt, ende wy ſullen ons altijdt veer-
„dich ende bereyt houden om in Onderhandelinge te treden,
„als uwe Ho : Mo : daer toe gereet ſullen ſijn.

Hier op heeft de Heer van Noortwijck ter Vergaderinghe preſiderende verklaert, dat d'overcomſte van de Heeren Gedeputeerden aenghenaem was aen deſen Staet, vertrouwende dat de laſt aen haer Ed: gegeven, ſulcx ſoude ſijn dat daer door uyt-gewerckt ſoude konnen worden een eynde van den langdurigen Oorlog, veroorſaeckt door *ambitie van die gene wiens begeerten noch het Ooſten noch het Weſten heeft konnen verſadigen*, maer ſtaende na een abſolute Monarchie, hebben oock gepoocht door verdruckinge van deſen Staet te wege te brengen de geheele Ondergang vande reſterende Vrijheyt, Rechten, ende Privilegien van de Provincien van de andere ſijde, vougende wijders hier by dat hare Ho : Mo : op hare Ed. Propoſitie ende aenbrengen niet ſouden nalaten te Reſolveren ſulcx als de redelicheyt ende billicheyt ſoude vereyſchen, waer met de Heeren Gecommitteerden van d'andere ſijde ſijn vertrocken ende door de Heeren van *Hemſtede* ende de *Knuyt* weder na haer Logement met de Caroſſen geleyt, gelijck ſy gehaelt waren.

Haer procuratie of volmacht om te Handelen met deſen Staet hebben ſy daer na overgelevert; luydende als volcht.

De Gedeputeerde van de Staten vande Provintien van het „Nederlant tegenwoordelijck binnen de Stat van *Bruſſel* ver„gadert, allen den gene die deſe letteren ſullen ſien Salut.

Alſoo om deſe Landen te ontkommeren van de Oorloghe „waer mede ſy ſoo veel Iaren ſijn beſwaert geweeſt, ende die „te verloſſen van de ongevallen ende ellenden daer uyt ſpruy„tende, ende te brengen tot ruſte ende hunnen ouden voor„ſpoet ende welſtandt, wy over langen tijdt hadden gewenſt „te komen tot een goeden Peys of Trefves met die Hoog Mo„gende Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provin„cien, tot de meeſte glorie van Godt, Vader, Autheur, ende „Beminder van Vrede ende tot verlichtinge van alle de gene „die van wederſijden d'onheylen van de voorſz Oorloge ſijn „lydende, doen te weten, dat hebbende verſtaen de goede ge„negentheyt van de voorſz Heeren Staten van de Geunieerde „Provintien deſen aengaende, ende dat ſy te vreden waren te „komen met ons in Communicatie ende Tractaet vande voorſz „Peys of Treves, wy om het volkomen betrouwen het welck „wy hebben in den Hoochweerdighen Heere *Iaecques Boonen* „Aertsbiſſchop van Mechelen, den Eerwaerdigen Vader in „Gode *D. Philips de Caverel* Abt van *St. Vaeſt tot Atrecht* den „Hooc hgeboren Vorſt ende Heere, Heere *Philips* by der Gra„tie Godes *Prince Grave van Arenborgh*, *Hertoch van Aerſchot*, „Ridder van de Ordre van den Gulden Vlieſe, Heer *Geraert* „*Frey-Heer zu Swartſenburgh*, Ridder ende Richter der Edelen „in 't Hertochdom van Luxenborg ende Graefſchap van Chi„ny, Heer *Gabriel de Chaſteler* Ridder Heere van *Moulbaix*, „*d'Anſermont*, Heer *Guillam de Blaſere* oock Ridder, Heere van „*Hellebus*, eerſte Schepene van de Stadt van *Gent*, de Heer *Iaec„ques Edel-Heer* eerſte Raedt Penſionaris van de Stad van Ant„werpen, *Viglius van Marcke* eerſte Raet Penſionaris ende

Griffier

„Griffier vanden Vryen, *Ian de Ronneth* Licentiaet in den Rech-
„ten Raedt in den Souverainen Bailliuſchap van den Lande
„ende Graefſchap van *Namen* ende Schepene derſelver Stadt,
„ende *Peter de Broide* Doctor in den Rechten, eerſte Raet Pen-
„ſionaris van de Stadt van *Douay*, hebben deſelve Heeren ofte
„het meerendeel van hun (ingevalle van ſieckte of abſentie van
„eenige derſelver) Gecommitteert ende Gedeputeert Com-
„mitteren ende Deputeren by deſen, om hun te Vergaderen
„ende te verſamelen in de Stadt van *Maeſtricht* ofte elders daer
„het noodich ſal weſen met die Gedeputeerde vande voorſz
„Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provincien, en-
„de aldaer te Tracteren ende beſluyten den voorſz *Peys of Tref-*
„*ves*, min noch meer dan wy ſelver en ſouden konnen doen,
„waer toe wy hun authoriſeren ende volkomen macht geven,
„gelijck ter ſelver ſaecke behoort ende vereyſcht wort, beloo-
„vende te houden voor vaſt, goet, ende onverbreeckelijck 'tge-
„ne 'twelck by hun deſen aengaende ſal ghetracteert ende be-
„ſlooten weſen: In getuycheniſſe van het welcke hebben wy
„doen teeckenen deſe tegenwoordige Commiſſie by *Iaecques*
„*Maes* Raet ende Griffier vande Heeren Staten van Brabant,
„ende Segelen metten Segel van deſelve Staten voor Ons ende
„in onſen Naem, gedaen tot Bruſſel den derden van de Maent
„van October in den Iare 1632. Onderſtont ter Ordonnantie
„van de voorſz Heeren Gedeputeerde vande Staten vande Pro-
„vintien van het Nederlant tot Bruſſel Vergadert, was geteyc-
„kent *I: Maes.* ſijnde op 'tſpacium Gedruckt het Segel vande
„Gemelde Heeren Staten van Brabant in rooden Waſſe on-
„der een Pampieren Ruyte.

De Procuratie gegeven aen de Gecommitteerde van wegen deſen Staet was, als volcht.

„DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden allen
„den genen die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen. Salut.

Doen

„Doen te weten. Alſo wy by Onſe Declaratien den 22. Mey „ende 11. September beyde leſtleden ghedaen emaneren, de „Nederlandſche Provintien van d'andere ſijde ernſtelijck ver„ſocht ende vermaent hebben, omme de redenen in deſelve „declaratien geexpreſſeert, *haer te voegen* met deſe vereenichde „Nederlantſche Provintien, ende vervolgens de Heeren Staten „Generael vande voorſz andere Provintiē door derſelver Ge„committeerde in't vriendelijck hebben doen aenbieden, met „ons te mogen komen in onderhandelinge omme middel ende „uytkomſte te vinden, het ſy by Vrede of langduerigh Beſtant: „waer mede die geſamentlijcke Nederlantſche Provintien van „den langduyrigen ende Lantverderffelijcken Oorlogh, die de „Nederlanden ſoo vele Iaren hebben geaffligeert ſouden kon„nen verloſt worden, met belofte ende toeſegginge van te ſul„len preſteren alle 'tghene deſelve met Ons ſouden komen te „handelen ende te verdraghen. Ende daer op by Ons tot de „aengeboden onderhandelinge ſijnde gheadſigneert de plaetſe „van den *Haghe*, de Heeren Gecommitteerden van de Heeren „Staten van de voorſz andere Provintien haer alhier hebben „laten vinden, ende in Onſe Vergadering verſocht ten fine als „voren met onſe Gecommitteerden in communicatie te mogē „komen, Soo iſt, dat wy van onſe ſijde mede te vreden ſijnde „tot nederlegginghe van 'tvoorſz langdurich ende bloedich „Oorloge, ende tot ſoulagement vande goede Ingeſetenen en„de Inwoonderen van de geſamentlijcke Nederlantſche Pro„vintien, alle goede Chriſtelijcke ende ſeeckere middelen te „verſtaen ende in te gaen, ende Ons volkomentlijck betrou„wende op de wijſheyt ervarentheyt ende getrouwicheyt van „den Welgebooren Grave ende Heere Heere *Floris Grave van „Culenborgh* Vryheere van Pallant, Wittem, Weerde &c. Heer „ter Leede, Lienden, Wildenborgh, Kentſwijler, Engelſdorp, „Bachem, Urechem &c. Heer *Hendrick van Eſſen* Raedt Or„dinaris des Furſtendoms Gelre ende Graefſchap Zuthen,

Richter

„Richter van Arnhem ende Amptman in Veluwen-Zoom, Heer „*Nicolaes vander Bouchorſt*, Heere van Noortwijck ende Wim„menom, Bailiu ende Dijck-Graef 'sLants van Rhijnlant, „Heer *Cornelis van Tereſtein* Out Burgemeeſter der Stadt Dor„drecht, Gecommitteerde Raedt van de Heeren Staten van „Hollant ende Weſt-Vrieſlant, Heet *Iacob van Brouchoven* Out „Burgemeeſter der Stadt Leyden, Heer *Adriaen Pauw* Ridder „Heere van Heemſtede Raedt Penſionaris van Hollant ende „Weſt-Vrieſlant, Heer *Iohan de Knuyt* eerſte ende repreſente„rende den Adel in de Staten ende Raedt van het Graefſchap „van Zeelant, mitſgaders Ordinaris Raet van ſijn Excellentie „de Heer Prince van Orange, Heer *Simon van Beaumont* Raet „ende Penſionaris der Stadt Middelburgh, Heer *Adriaen Vloos* „Ridder Heere van Oudegein Tienhoven ende Gerin, Heere „*Iohan van Zuylen van der Haer* Heere vander Haer Cockengen, „Spengen, ende Monfortſgerichte, Heer *Rienck van Burmania* „Grietman van Ferwarderadeel, Heer *Pieter van Walta*, Heer „*Sweer van Haerſolte* tot Haerſt ende Eechden Lant Rentmee„ſter Generael van Zallant, Heer *Henrick ter Cuylen* Burgemee„ſter der Stadt Swol, Heer *Gooſen Schaffer* tot Vythuyſen en„de der Meden Ioncker ende Hoveling, ende Heer *Lucas Clant* „tot Warffhuyſen, Eendrum ende Pieterſbuyren Ioncker ende „Hovelingh, hebben deſelve te ſamen ofte ten minſten ſeven „van henluyden (by nootlijcke abſentie van d'andere) als uyt „elcke Provintie een in Onſe Vergaderinge comparerende, ge„geven ende geven by deſen *volkomen macht authoriteyt* Gene„rael ende ſpeciael beveel, omme mette Gecommitteerden „van de Welgemelte Heeren Staten van d'andere ſijde, daer „toe behoorlijck geauthoriſeert ſijnde van onſent wegen ende „in Onſen Name alhier in den Haghe op 'tHoff in de plaetſe „daer toe geprepareert te Vergaderen, te hooren de openinge „van 'tgene de Gemelde Heeren Gedeputeerden van d'andere „ſijde ſullen aenbrengen oock over te nemen derſelver Cre-

„dentialen ende acte van Procuratie, ende wijders met hun te „treden in onderhandelinge om een goede sekere ende Chri- „stelijcke uytkomste uyt de voorsz Oorlogen te mogen vin- „den, daer over te Tracteren ende te mogen besluyten gelijck „als sy luyden tot meesten dienste ende versseckeringe vande „Vereenigde Nederlanden, hare geassocieerde, goede in woon- „deren derselver, ende andere Geintereſſeerde in de voorsz „langdurige Oorlogh, sullen bevinden te behooren in Con- „formité van den last hun albereyts gegeven ofte als noch te „geven: ende hebben belooft ende beloven mits desen dien- „volgens ter goeder trouwen, ende onder Obligatie van Ons „ende Onse Succesſeuren in 't Generael ende particulier voor „altijt goet vast ende van waerden te houden, 'tgene by Onse „voorsz Gecommitteerde desen aengaende geaccordeert ende „beslooten sal worden, 'tselve te ratificeren onverbreeckelijck „te onderhouden ende doen onderhouden oock voldoen ende „doen voldoen sonder daer jegens immermeer te doen ofte „gedoogen gedaen te worden in eeniger manieren. Des ten „Oirkonde hebben wy desen doen parapheren met Onsen „grooten Zegel doen Zegelen ende by Onsen Griffier doen „teyckenen, In Onse Vergaderinge in 's Gravenhage den 12. „December 1632.

Daer op hebben die van d'andere ſijde wederom ingegeven deſe navolgende Acte ende verklaringe.

„DE Gecommitteerde van de Gedeputeerde van de Hee- „ren Staten tot Bruſſel Vergadert hier tegenwoordich, „gheſien hebbende de procure hun van wegen die Hoochge- „melte Heeren Staten Generael van de Vereenichde Provin- „tien op giſteren getoont, ende vindende dat het narratijf van „deſelve procure mentie is maeckende van seeckere twee de- „claratien d'eene van den 22. *Mey* ende d'ander van *den* 11.

September

„*September* leſt-leden, *vervolgens dewelcke* aen de voorſz Hooch
„Mogende Heeren verſocht ſoude ſijn in Conferentie te ko-
„men ten eynde van Peys of Treves, vinden hun genootſaeckt
„te verklaren, gelijck ſy doen mitſdeſen dat hunne principalen
„de voorſz Conferentie noyt verſocht noch laten verſoecken
„hebben in *gevolgh van de voorſz twee Declaratien* die in hunne
„Vergadering noyt geleſen ofte ontfanghen en ſijn gheweeſt,
„dan alleenlijck op die redene in haer voorſz Procure gemelt,
„ende over ſulcx dat ſy Gecommitteerde voorſz het narratijf
„van de voorſz Procure van de voorſz Heeren Staten Gene-
„rael niet en konnen aennemen ofte advoyeren, vorder als den
„Inhout van de voorſz hare Procure is mede brengende, ſijn-
„de mitſdien onder die voorſz verklaringe met het diſpoſitijf
„te vreden, mits oock die verklaringhe van de voorſz Heeren
„Gedeputeerden van de Vereenichde Provintien dat ſy het
„voorſz narratijf niet anders en verſtaen, en merckelijck die
„twee woorden, *ende vervolgens*, dan op d'ordre van tijde ende
„niet op den aenhanck ende gemeenſchap van de ſaecke, vin-
„den voorts in het narratijf van de voorſz Procure verhaelt
„dat hunne voorſz principalen die voorſz Conferentie ſouden
„verſocht hebben op die belofte ende toeſegginge van *te preſ-*
„*teren alle 'tgeene in de onderhandelinge ſoude worden geſlooten*, waer
„over ſy oock ghenootſaeckt ſijn te verklaren dat ſy verſtaen
„dat hunne principalen niet vorder en ſullen verbonden ſijn te
„preſteren dan voor ſoo veel als die voorſz Gecommitteerde
„en ſullen toe-ſegghen, volghens den Inhout ende kracht van
„hunne voorſz Procure. Aldus ghedaen in *'sGravenhage* by
„die voorſz Heeren Gecommitteerde van de Gedeputeerden
„van de Heeren Staten tot *Bruſſel* vergadert ende aen de Hee-
„ren Gedeputeerde van de Hooch Mogende Heeren Staten
„Generael van de Geunieerde Provintien overghelevert den
„14. December 1632.

De twee Declaratien, daer van hier te voor is mentie ghemaeckt, luyden als volcht.

„DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, allen „den geenen die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen, Sa- „luyt: Alſoo de *Spagniaerden ende hare adherenten*, vermits hare „*grouwelijcke feyten, innemen, plunderinge, moorderye ende brandin-* „*ge der Steden*, hier bevoorens by de Heeren Staten van de ſa- „mentlijcke Nederlantſche Provintien verklaert ſijnde *voor* „*Vyanden*, ſy dies niet tegenſtaende, ſenſdeels door ſiniſtre en- „de ſnoode practijcken ende menées, ende anderdeels door „openbaer ghewelt, 'tmeerendeel der voorſz Provintien heb- „ben weten te bemachtigen, ende t'onder te brengen, tracte- „rende eenige van dien *ſeer hart, met beroovinge van hare Privi-* „*legien, Vryheden ende Rechten*, daer door alle Neeringhe ende „Welvaert uyt de voorſz Provintien is verjaecht, ende deſel- „ve in ſooberen toe-ſtandt gebracht. SOO IST, dat wy uyt „goede nabuyrige affectie die wy totte ſelve Provintien ende „Ingeſetenen van dien ſijn dragende, goet ghevonden hebben „hun mits deſen vrundelijck te verſoucken, dat ſy op het loffe- „lijcke exempel van hunne Voor-Ouderen ende predeceſſeu- „ren haer willen ontrecken van het beſwaerlijck ende on- „draechlijck Iock der Spagniaerden ende hare Adherenten, „ende ſich met deſe Geunieerde Provintien vrywillich voe- „gen, preſenterende hun daer toe de ſtarcke ende behulpſame „handt, door aſſiſtentie van het Leger, welck wy onder 'twijs, „kloeck ende voorſichtich beleyt van ſijn Excellentie d'Heer „*Fredrick Hendrick Prince van Orangien*, te Velde hebben ghe- „bracht, beloovende Meergemelde Provintien heylichlijck „ende onverbreeckelijck mits deſen, dat wy hun met de ſelvi- „ge Steden ende Leden van dien, als oock hare Ingeſetenen, „ſoo Geeſtelijcke als Wereldtlijcke, van wat ſtaet, qualiteyt „ofte conditie ſy ſouden mogen ſijn (die haer ſullen voegen

als

„als vooren) ſullen conſerveren ende mainteneren by hare Pri-
„vilegien, Vryheden ende Rechten, als oock by de *publijcke ex-*
„*ercitie van de Roomſche Catholijcke Religie*, willende ende deſire-
„rende met de ſelvige te leven, Handelen ende wandelen *als*
„*goede Vrienden, Nabuyren, ende Bontgenoten*, waer deur niet al-
„leen de Spagniaerden met meerder gewelt, ghemeene macht
„ende onderlinge byſtandt, wederſtaen, ende afgeweert ſullen
„konnen worden, nemaar oock de ſamentlijcke Nederland-
„ſche Provintien in ruſte, ende tot haer *ouden ende florijſanten*
„*welſtant gebracht*, met Neeringe ende Welvaert, vertrouwen
„dat de meer gemelde Provintien, Steden ende Leden van
„dien, als oock der ſelver Ingeſetenen, 'tgeene voorſz is ſullen
„willen apprehenderen, ende dien volgens ſich hier naer ac-
„commoderen ende reguleren. Gedaen in 's Gravenhage, ter
„Vergaderinge van de Hooch Gemelte Staten Generael, on-
„der der ſelver Contre-Zegel paraphure ende de ſignature van
„haren Griffier, op den 22. Mey 1632. was geparapheert *A.*
„*Ploos van Tien-hoven.* vt. onderſtont, Ter Ordonnantie vande
„Hooch Gemelte Heeren Staten Generael. Geteeckent
„Cornelis Muſch, ſijnde op't ſpacium ghedruckt het Contre-
„Zegel der ſelver Heeren Staten, in rooden Waſſche.

De Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, Allen
„den geenen die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen, Saluyt:
„Doen te weten, Alſoo het langduyrich ende Landt-verderf-
„felijck Oorloghe in de Nederlantſche Provintien verweckt
„door de *gepretendeerde abſolute Spaenſche Heerſchappie*, *ende Do-*
„*minatie over de Perſoonen ende Goederen van der ſelve Ingeſetenen*,
„ſoo Geeſtelijcke als Wereltlijcke, met eene Generale Ver-
„eeninge van deſelve Provintien, ofte door een ſeeckere han-
„delinge van Vrede ofte ſtil-ſtandt van Wapenen hadde kon-
„nen ter nedergeleydt werden, indien 'tſelve door de *Spaen-*
„*ſche Ambitie, Menees, ende diffidentie van der ſelver belofte* niet
„ware verhindert, inſonderheydt als daer toe eenighe inclina-

„tien, ende apparentien, haer hebben vertoont, als wanneer „de Spagniaerden ende hare adherenten haer perſonagie, tot „nadeel van't gemeene beſte vande Nederlantſche Provintien, „doorgaens hebben gheſpeelt, haer daer door in Spagnien „doende valeren, ende daer mede de ghewenſchte uytkomſte „vande Nederlantſche Oorloge wetende te renverſeren, waer „uyt voor alle de Wereldt notoir ende kennelijck is, dat de „voorſz Spagniaerden ende haer adherenten niet anders ſoec„ken als de Nederlantſche Provintien niet alleen in gheſtadi„gen Oorloge te houden, maer tot uytterlijcke ruine ende de„ſolatie te brenghen, ende deſelve daer na als *geconqueſteerde* „Landen te houden, *van hare Rechten, Privilegien, Neeringe, en„de Welvaert te berooven*, ende in dier vougen in het Oorloge te „doen Conſumeren. Soo iſt, dat wy, inhererende onſe De„claratie van den twee-en-twintichſten Mey leſt-leden, ende „blijvende niet weyniger geneghen tot welſtant ende herſtel„linghe van de gheſamentlijcke Nederlantſche Provintien in „haer oude fleur, als wy onſe Vryheydt, Rechten ende Privi„legien tot noch toe, door Gods genadigen Zeegen *mette Wa„penen hebben verdedicht*, ende tot den uytterſten toe, gereſol„veert ſijn te mainteneren, uyt goede Nabuyrighe affectie die „wy tot d'andere Provintien ende Ingheſetenen van dien ſijn „dragende, goet gevonden hebben deſelve ende de Leden van „dien, ſoo *Geeſtelijcke als Wereltlijcke*, Hooghen ende Laghen„ſtandts perſonagien ende perſoonen, ende alle goede Ingeſe„tenen ende Landt-Saten, mitſdeſen ernſtelijck ende vrundt„lijck te vermanen, ende te verſoecken, dat ſy, volghens *ons „loffelijck exempel, ende van haer Voor-Ouderen ende prædeceſſeuren, „haer willen ontrecken uyt het beſwaerlijcke ende ondraghelijcke Iock „van de Spagniaerden ende hare Adherenten*, en haer vrywillich „vougen met onſe Geunieerde Provintien, tot welcken eyn„de wy, onder het wijs ende kloeck-moedich beleydt van ſijn „Excelentie d'Heer Fredrick Hendrick Prince van Orangien,

&c.

„&c. een goet ende machtich Legher te Velde hebben ghe-
„bracht, om niemant te bederven, maer veel eer om d'andere
„Nabuyrige Provintien, Steden ende Leden van dien, de be-
„hulpſame ende ſtercke handt te bieden, ten eynde ſy van het
„Spaenſche Iock verloſt, ende in haer voorige vryheydt ghe-
„ſtelt moghen werden, Beloovende de meergemelte Provin-
„tien heylichlijck ende onverbreeckelijck mitſdeſen, dat wy
„haer met der ſelver Steden ende Leden, als oock hare Inge-
„ſetenen, ſoo Geeſtelijcke als Wereltlijcke, van wat ſtaet,
„qualiteyt ofte conditie die ſouden moghen ſijn (die haer ſul-
„len voughen, als vooren) ſullen conſerveren ende maintene-
„ren by hare *Privilegien, Vryheden ende Rechten*, als oock *by de*
„*publijcke exercitie van de Roomſche Catholijcke Religie*, willende
„ende deſidererende met deſelve te leven, handelen ende
„wandelen, als goede Vrunden, Nabuyren ende Bondtgenoo-
„ten, waer door niet alleen de Spagniaerden, met meerder
„gewelt, ghemeene macht, ende onderlinghe byſtant, weder-
„ſtaen ende afgeweert, nemaar oock de ſamentlijcke Neder-
„lantſche Provintien, in ruſte ende tot haren ouden ende Flo-
„riſſanten welſtant, met neeringe ende welvaert gebracht ſul-
„len konnen worden: Ende indien eenighe, van wat ſtaet of
„conditie die ſoude moghen weſen, haer ſouden onderſtaen
„den voortgangh van ſoo goeden, ende heylſamen werck te
„verhinderen, ſullen wy niet konnen ledich ſtaen, *met alle ri-*
„*geur van Wapenen, ende Confiſcatie van Goederen* yegens deſelve
„te procederen, daer van alle ende yder haer ſullen ghewaer-
„ſchout houden, vertrouwende dat de meergemelte Provin-
„tien, Steden ende Leden van dien, als oock der ſelver Inge-
„ſetenen, 'tgene voorſz is, ſullen willen apprehenderen, ende
„haer dienvolgende ten gemeenen beſte hier na accommode-
„ren ende reguleren. Gedaen in 's Gravenhage, ter vergade-
„ringhe van de Hooch Gemelte Staten Generael, onder der
„ſelver Contre-Zegel, Paraphure ende ſignature van haren
Griffier,

„Griffier, op den elfden Septembris seſtien hondert twee-en-„dertich. Was geparapheert *Nicolaes van der Bouchorſt.* On-„derſtont. Ter Ordonnantie van de Hooch Gemelte Hee-„ren Staten Generael. Geteeckent *Cornelis Muſch*, ſijnde „op't ſpatium ghedruckt het Contre-Segel der ſelver Heeren „Staten, in rooden Waſſche.

In conferentie komende hebben die van deſer ſijde ghe-klaeght dat de Procuratie van die van d'andere ſijde niet en was op de Naem van de *Generale Staten*, niet beveſticht metten *grooten Zegel* van dien, Maer op de Naem van de *Gedeputeerde der Staten*, gecachetteert by ontleeninge mettet Segel van de Provintie van Brabant ende geteeckent *Iacob Maes* Griffier van Brabant; dienvolgens datter geen vaſticheyt ſoude ſijn in 'tgene men met haer tracteerde. 2. Was oock daer in abuſijf, dat ſy ſeyden *gehoort te hebben dat alhier was ghenegentheyt om te Handelen* van Vrede of Treves : want d'aenbiedinge ende t'aenſoucken was geſchiet van die van d'ander ſijde. Oppet eerſte ſeyden ſy *dattet met haer een ander gelegentheyt hadde, als met de Staten alhier, die Souverain ende ſelf meeſter waren, Maer dat ſy aen d'andere ſijde waren Vaſallen ende Onderdanen : geen geformeert Corpus.* Edoch by ſucces van handelingh dat ſy ſouden gheven alle möghelijck ende nader contentement : oppet tweede, bekenden aenſouckers te ſijn, ende requiranten; ende ter contrarie dat hare Hoog : Mog : waren gerequireerde : ende ſijnde maer een pointille van reputatie meenden dat deur deſe hare bekentenis deſelve reputatie van deſen Staet ghenoughſaem ware geſalveert.

Maer by reconventie taxeerden ſy gelijck alrede gheſeyt is, in de Procuratie van die van deſen Staet; datter gheſeyt wort als of die van d'ander ſijde hadden verſocht deſe handelingh op d'uytgegevene Declaratien van den 22. May ende 11. September deſes Iaers : daer nochtans deſelve noyt in hare vergaderingh waren geleeſen. 2. Ontkenden dat ſy deſe handeling

hadden

hadden verſocht op belofte van præſtatie (gelijck in deſelve Procuratie van die van deſe ſijde wert geſeyt) van 'tgene ſoude werden geſlooten ; daer nochtans ſy verſtaen dat hunne Principalen niet verder en ſullen verbonden ſijn dan voor ſoo veel ſy ſullen toeſegghen in kracht van de voorſz haer Procuratie. Verklarende daerom op de voorſz Procuratie van haer Ho : Mo : niet te konnen treden in beſoigne : dat ſy Vaſallen waren ende haer Coning niet vermochten te meſtriſeeren : dat ſy noch haer Principalen niet machtich waren haer Koning te vervangen. Verſochten haer Ho : Mo : geliefde die pointen als niet van ſubſtantie ſijnde, te mitigeren. Ende aengaende de verſochte verſeeckering ofte præſtatie, ſoo begeerden ſy dat hare Ho : Mo : achter yeder Artijckel dat men ſoude komen te veraccorderen geliefde t'exprimeren wat verſeeckerheyt deſelve ſouden begeeren.

Ende alſoo deſe correctien van wederſijts Procuratien veel tijt ſoude vereyſchen : ſoo heeft men d'een d'ander gegeven Acte, onder beneficie van de welcke men in de Handeling ten Principale ſoude mogen voortgaen.

Ende komende daer na weder in Conferentie hebben ſy verſocht te weten van waer men alhier ſoude begeeren te Handelen van *Vrede of van Treves* : daer op is haer geantwoort dat de middelen daer toe te proponeren ſouden ſtrecken ſoo wel tottet een als tottet ander ; of tot beyden konnen werden geappliceert : Sy ſeyden, aengeſien Anno 1608. haer hadden geopenbaert groote ſwaricheden in 't Tracteren van een eeuwighe Vrede, ende daerommen endlijck hadde moeten komen tot een Treves; dat daerom haer beſt ende geraetſaemſt docht te Handelen van Treves : hoopende gelijck Anno 1608. de Handeling van *Vrede* endigde in eenen *Treves* ; dat alſoo nu de Handeling van Treves beginnende, endtlijck op een Vrede ſoude uytvallen. Proponeerden alſoo als een Fundament het model van den twaelf-jarigen Treves geſlooten in 'tIaer 1609. om geam-

plieert, verklaert, ende verandert te worden na dat de gelegentheyt van Perſoonen, Staet, ende tijdt verandert was. Die van deſer ſijde ſeyden daer op, dat ſedert dien tijdt de ſaecken ſeer waren verloopen ende gealtereert : dat tot dien eynde, ende om die oorſaecke, gelijck ſy wel wiſten, waren tot Maeſtricht op 't Papier gebracht ſeeckere negen Artijculen (hier voor geſtelt ende aen alle Provintien overgebracht) begeerende te weten wat ende hoe ſy daer op haer ſouden willen verklaren : ende wat vaſticheyt ſy ſouden konnen belooven ende bybrengen om die te doen onderhouden: Sy repeteerden haer voorich ſegghen, van niet te konnen den Coning vervangen : doch ſtelden voor 3. expedienten. 1. *Datmen wilde toeſtaen dat een darde van wegen de Coning in de Handeling mocht intervenieren.* 2. *Of dat de Coning henlieden mocht authoriſeren, om hem te repræſenteren in deſe Handelingh.* 3. *Of dat alles op behaech ende approbatie des Conings mocht werden gedaen.*

Gevraegt ſijnde of ſy altans eenige Procuratie van den Coning hadden : ſeyden neen : maer dat ſy meenden Contentement te ſullen geven met de Procuratie in den Iare 1629. op *d' Infante* gegeven met clauſule van ſubſtitutie deur *Rubens* vertoont, ſijnde jonger van date als die de Coning op den Perſoon van den Coning van Groot Brittagnien hadde verleent.

Tot vorder lecture getreden ſijnde ; hebben die van d'andere ſijde verſocht verklaringh op een van de 3. voorgeſlaghen middelen als ſijnde het fundament van de Handeling ; ſonder dewelcke ten Principale niet ſoude konnen geſchieden. Ende aengaende de Gemelde neghen pointen, tot Maſtricht geformeert, ſeyden te ſijn *van ſoodanige ſtoffe dat ſy haer alſnoch daer op niet konden verklaren*, begeerden oock te weten wat plaetſen of Steden, in 'tleſte Artijckel gemelt, men ſoude willen eyſchen. Die van d'andere ſijde gheſcheyden ſijnde ; hebben die van *Vrieſlant ende Stadt ende Lande* gerepeteert haer voorich protects; van niet gelaſt te ſijn te handelen met de gene die ſpraken uyt

den

den naem van den Coning, van d'Infante, of van den Spaenſchen Raedt.

Daer na weder by een komende heeft men die van d'ander ſyde alſnoch vermaent bedacht te willen ſijn op de præſtatie in't tweede Artijckel verſocht, ende haer ſo op dat, als op d'andere te willen verklaren als tijdt genouch hebbende gehadt: ſy hebben daer op gedaen contre verſoeck om te hebben verklaringe van die van deſen Staet op het leſte Artijckel, *wat Steden ende plaetſen ſy ſouden begeeren:* ſulcx heeftmen geexcuſeert; ſeggende datmen by ordre van vooren moeſt beginnen, ende de verklaring daer op doen, alſmen daer toe gekomen was. Ende wederom geport ſijnde op *de vaſticheyt ende preſtatie*; ſeyden te meynen dat ſy de Coning ſouden konnen verbinden in 'tgene de ſaecken in Nederlant aen haer ſijde raeckt, niet in ſaecken daer buyten; als waer toe expreſſe authoriſatie des Conings van nooden ſoude ſijn: vertrouwende een der voorſz drie middelen of expedienten te ſullen konnen verkrijgen: maer dat ſy't aen den Koning ſouden moeten verſoucken; dat hy was een *Coning* niet *titulair; maer met macht:* ende over al Garniſoen hadde, dat ſy Vaſallen waren, ende de vruchten van de Tractaten niet ſouden konnen genieten ſonder interventie, authoriſatie, ende ratificatie des Konings. Vraegden ofmen alhier ſoude ſwaricheyt maken, om te handelen met haer uyt den hoofde des Conings.

Men ſeyde haer daer op, dat in den Iare 1609. de Treves was gegarandeert geweeſt deur Vranckrijck ende Engelant, ſulcx nu niet ſijnde: dat de Staten van d'ander ſijde deſelve garantie ſoude moeten præſteren, 'twelck niet konde ſijn wanneer ſy uyt den Hoofde des Conings als geinterponeerde Perſoonen ageerden.

Sy repliceerden; haer onmogelijck te ſijn ſulcx ſelfte garanderen: hoopten ende mochten lijden dat gelijck te voor, ſoo oock nu Vranckrijck ende Engelant guarands bleven.

Gevraegt ſijnde hoe ſy den Coning in Nederlandt ſouden meenen te verbinden; *ſeyden deur het weygeren van heden, ſubventien, Conſenten, ende wat ſy fourneren tot onderhout van den Oorlogh:* verklarende dat de Coning haer noyt beden of conſenten met gewelt hadde afgedrongen, maer anderſins dat ſy noch binnen noch buyten Neerlant den Coning niet konden verbinden, of yet præſteren wat den Coning raeckte, maer te vreden te ſijn, haer ende haer nakomelingen te willen verbinden. Daer op ſeyde men haer dat uyt ſulckes weynich ſeeckerheyt voor deſen Staet ſoude te vinden ſijn: by brengende veel redenen te dien propooſte; ende weder komende op de *negen Artijculen*, verſochte men haer nochmalige ende ronde verklaring. Daer op die van d'andere ſijde uytgaende, ende haer beraden hebbende, ſijn weder ingekomen, verklaerden op het eerſte, ghelijck te voor, dat ſy den Treves van't Iaer 1609. proponeerden als een Model: ende aengaende d'andere Artijculen, *dat die noch noyt en waren vertoont in haer Vergadering tot Bruſſel.* Dat ſelfde Gecommitteerde van haer Hoog: Mog: noyt gewilt hadden dat die op de naem van de Heeren Staten ſouden werden uytgegeven: als waer toe oock der ſelver Gecommitteerde niet ghelaſt en waren: dat alſoo deſelve Artijculen niet wierden geacht als voor een Papier volant: dat de tweede ende volghende Articulen waren van ſulcken ſtoffe; dat daer deur de Coning ſoude ghemaeckt worden *Titulair*; gelijck hy hem ſchrijft *Coningh van Ieruſalem*: of ghelijck hy was in de Gemieerde Provintien voor het Iaer 1581. wanneer noch alles wiert *gedaen op ſijnen naem*; ſonder nochtans dat hy aldaer yets hadde te ſeggen. Verſochten derhalven Mitigatie der ſelver Articulen; ende dat ſy een Keer ſouden moeten doen of eenige uyt haer middel ſeynden na *Bruſſel*. Wenſchten ſoo na by haer principalen te ſijn; gelijck alhier de Heeren Staten by een, præſent, ende vaerdich waren.

Die van deſer ſijde buyten geſtaen, ende weder ingekomen ſijnde,

ſijnde, hebben met *ernſtige woorden* geſeyt: gehoopt te hebben dat ſy (die van d'andere ſijde) beter ghelaſt ſouden ſijn gekomen; om openingh te doen van *middelen tot een uytkomſte der Oorloge;* Voorts wederom veel verbaliſerende op't point van de verſeeckeringh ende præſtatie; in plaets van alle 'twelcke ſy nu noch eerſt wilden nemen een reces, ende ſpreecken met haer principalen. Die van d'ander ſijde baden datmen dit niet ten ergſten wilde duyden: om oorſaecken die ſy ſoo te voor als nu in't langhe deduceerden: dat in deſen Staet oock niet terſtont de leden gereet waren geweeſt; maer dat ſy alhier na deſelve een geruyme tijdt hadden moeten wachten. Alſoo ſachmen wel dat ſy begoſten te ruggelen, ende dat d'eerſte bangicheydt, die ſy te Maeſtricht hadden ghetoont, over was. Dies die van Vrieſlant ende Stadt ende Lande des te meer ende yveriger inſiſteerden haer voorighe Proteſtatien ende begeerten van alle handelingh met den ſelven af te ſnijden. Maer de Provintien van Gelderlant, Hollant, Wtrecht, (immers de twee eerſte leden van dien, want de Stadt Wtrecht was van humeur als Vrieſlant, ende Stadt ende Landen) ende Over-Yſſel bleven volhardeden in haer hoope, dat de ſaecke noch voortganck ſoude gewinnen; ende wiert by meeſte ſtemmen ter generaliteyt alſnoch gecontinueert, ende gereſolveert datmen die van d'andere ſijde ſoude aenſegghen ghelijck ghedaen wiert, *dat ſy ſouden hebben uyt te brenghen behoorlijcke authoriſatie geteeckent by den Griffier van yeder Provintie, ende met derſelver uythangende Segel beveſticht.*

Den 23. Decembris was weder Conferentie: in dewelcke haer wiert geſeyt datmen verwacht hadde Satisfactie op de neghen meermaels gemelde Artijckelen, als oock op ende volghens de Propooſten tot Maeſtricht t'haerder eerſte aenkomſt gevallen, verwondert ſijnde, datmen haer nu alhier ſach reculeren: men vraegden haer af ronde verklaringe, of ſy van intentie waren verandert, of reflexie namen op de ſaecken in

Duytſlant (alwaer de Coningh van Sweden in den Slach te Lutſen was doot ghebleven) ende de handelingh wilden traineren om tijdt te gewinnen ? Men begeerde alſnoch hare verklaringe of ſy wilden handelen als Staten met Staten ; ende præſteren 'tgunt gehandelt ſoude moghen worden. Haer antwoort was ; *Dat ſy alſnoch hadden de ſincere ende oprechte meeninge die ſy van Bruſſel tot Maeſtricht , ende van daer in den Hage hadden gebracht, ende geenſints verkoelt waren in haer yver om Nederlant te brenghen tot ruſte , dat ſy bereyt waren alles daer toe te Contribueren, ſonder eenich regard te nemen, of de ſaecken veranderden tot voorſpoet of tegenſpoet. Maer echter dat ſy op de negen pointen niet ghelaſt waren : dat oock ſelf die van deſen Staet verklaert hadden daer toe niet gelaſt te ſijn, Maer deſelve te houden voor Diſcourſen. Edoch dat ſy alles ſouden bybrengen wat in haer vermoghen was.* Repeterende al wederom voorighe Allegatien ; alſmen de negen pointen toeſtont, dat de Coning niet ſoude ſijn als *Titulair.* Verſochten men mochte alhier eyſchen *wat practicabel* ware, dat ſy niet verder gelaſt waren als op den voet van den voorigen Treves, ende van geen ander ſeeckerheyt te gheven en wiſten, als deur *d'authoriſatie des Conings :* wilden nochtans daer by oock haer ſelfs verbinden. Siende dan dat die van d'andere ſijde haer handen t'eenemael wieſchen van de negen pointen ; ſoo heeft men te voorſchijn gebracht ende openingh gedaen van ſeeckere *een ende twintich* nieuwe pointen : daer uyt latende het achtſte, ſpreeckende van de *Ooſt ende Weſt-Indiſche Compagnie.*

Poincten, by de Gecommitteerden van de Heeren Staten „Generael der Vereenichde Nederlanden op d'aengheboden „handelinge van de Gecommitteerde van de Heeren Gedepu„teerde van de Staten van de Provintien van het Nederlant tot „Bruſſel vergadert aen deſelve voorgheſtelt omme van weder„ſijden aengenomen ende door middel van dien een uytkom„ſte uyt de yegenwoordighe Oorloghe ghevonden te moghen „worden.

I. Eerſt

I.

Eerſt alſoo de yegenwoordige handelinge op d'aenbiedin-
„ge van de Heeren Staten van d'andere ſijde aengeſtelt is tuſ-
„ſchen de Heeren Staten van de Nederlantſche Provintien van
„wederſijden ende de Heeren Staten vande Vereenichde Pro-
„vintien te vreden ſijn haer te verbinden voor de preſtatie on-
„derhoudinge ende nakominge van alle 'tgene getracteert ſal
„worden, het ſy 'tſelve in de Nederlanden, ende binnen ofte
„buyten Europa ſal van nooden weſen, ſoo ſullen inſgelijcx de
„Heeren Gedeputeerden van de Staten van de Provintien van
„het Nederlant aen de ander ſijde door haer Gecommitteerde
„doen beloven te volbrengen ende te præſteren, alle 'tgunt als
„vooren getracteert, ende ſoo wel in de Nederlanden als *bin-*
„*nen ende buyten Europa* gerequireert ſal worden in ſulcker vou-
„gen dat de Heeren Staten, Leden ende Steden ende Inwoon-
„ders van de Geunieerde Provintien, alle pointen ende Arti-
„culen van het Tractaet effectivelijck ende volkomentlijck
„ſullen genieten, Ende ſullen de voorſz Gecommitteerde tot
„dien eynde ſoodanige Procuratie ofte Authoriſatie, met be-
„lofte van Ratificatie niet alleen van hare Heeren Commit-
„tenten, maer oock van den Coninck van Spagnien hebben
„te beſorgen, ende uyt te brengen, daer mede ſyluyden mogen
„weſen verſeeckert, ende gelijcke verſeeckeringe ſullen kon-
„nen geven aen de Gecommitteerde van deſer ſijde.

II.

Alle pointen ende Articulen begrepen in't Tractaet van den
„9. April 1609. ende verdrach daer op gevolcht den 7. Ianuary
„1630. ſullen gerenoveert ende van nieuws voor gearreſteert
„ghehouden worden uytgeſondert de geene daer van expreſſe
„veranderinge ofte nader verklaringe ſal gedaen worden, ende
„ſullen daer-en-boven worden aengenomen bewillicht ende
„geeffectueert de pointen ende Articulen hier na volgende.

III. Dat

III.

Dat aen den Staet der Vereenichde Provintien onweder-
„ſpreeckelijck ſal ſijn ende blijven alle *Souverainiteyt*, *Hoocheyt*
„*ende diſpoſitie ſoo in't Politijck als Kerckelijck* over alle de Dorpen
„ende het heele platte Landt, behoorende aen de Steden, Ca-
„ſtelen, Vlecken, ende Heerlicheden, ende het reſſort ende ge-
„volge van deſelve, als mede over de Rivieren ende Stroomen
„welcke aen ende onder de gehoorſaemheyt van deſen Staet
„ſijn gereduceert, ende by deſen Tractaet aen deſelve Staet
„vorder ſullen gelaten worden.

IV.

Ende alſoo voor deſen wegen het reſſort van *de Meyerye* van
„'sHertogenboſch, diſpuyten ſijn gemoveert ende deſelve aen
„de voorſz Stadt van outs is geannexeert ende daer van met
„geen Fondament kan gheſepareert worden, dat de voorſz
„*Meyerye* inſgelijcx in allen deelen als vooren ſal blijven ende
„gehouden worden aen den Staet vande Vereenichde Provin-
„tien, als van de andere Dorpen ende platte Landen in't voor-
„gaende Articul is geexpreſſeert.

V.

Dat de Rivieren de *Schelde*, Item Canalen van *'t Sas 't Zwijn*
„*ende andere Zeegaten* daer op reſponderende in ſulcker vougen
„ende niet anders bevaren, ende gefrequenteert ſullen mogen
„worden als die gedurende den tijt van het voorgaende twaelf
„jarige beſtant, ſijn gebruyckt geweeſt.

VI.

Met ſulcken verſtande ende expres beſpreck, dat de Sche-
„pen ende goederen komende in ende uyt de *Havenen van*
„*Vlaenderen met ſoodanige Convoy-gelden, Impoſten, Tollen*, ende
„andere laſten ende niet minder aldaer ſullen worden beſwaert,
„als de Goederen de Schelde ende de voorſz Canalen op ende
„afgaende, ende dat op de executie van dien ſuffiſante ordre
„ſal werden geſtelt.

VII. Daer-

VII.

Daer-en-boven dat het *wit Sout* uyt de Vereenichde Pro-
„vintien na die van d'andere ſijde, niet ſal moghen verboden
„nochte hoogher als het grove Sout belaſt, Maer met *egale*
„*laſten* ten weder-ſijden moeten beſwaert worden.

VIII.

Dat die van de *Ooſt ende Weſt-Indiſche Compagnien* in de Ver-
„eenichde Nederlanden volghens hare reſpective Octroyen
„ſullen continueren in hare Navigatie, Traffijcque ende Com-
„mertien, ſoo te Water als te Lande op alle Landen, Eylan-
„den, Havenen ende Plaetſen daer deſelve tot noch toe heb-
„ben gevaren ende gefrequenteert, mitſgaders by alle Volcke-
„ren ende Natien, die haer Acces ſullen willen geven.

IX.

Dat de Goederen, Coopmanſchappen ende Manifacturen
„uyt de Vereenichde Provintien komende, aen de ander ſijde
„in't inkomen ofte uytgaen, niet ſullen mogen verboden ofte
„hooger belaſt worden als haer eygen Goederen ofte van an-
„dere Nagebuyrighe Rijcken ende Lantſchappen die minſt
„ſijn belaſt, Ende daer-en-boven dat de voorſz Goederen,
„Coopmanſchappen ende Manifacturen van de Ingeſetenen
„van de voorſz Vereenichde Provintien, in Spagnien ende in
„het Spaenſche ghebiet, in Italien ofte elders niet verboden
„nochte hooger in't in ende uytgaen ſullen moghen beſwaert
„worden, als de Goederen, Coopmanſchappen ende Manifac-
„turen derwaerts gaende ende komende uyt de Havenen van
„Vlaenderen.

X.

Dat die van de *Portugeeſche Natie* Inwoonders ende Ingeſe-
„tenen van de Vereenichde Provintien die nu ſijn ofte namaels
„ſullen komen, van wat Religie of Geloof die ſouden mogen
„weſen, ſoo wel als andere Ingeſetenen van de voorſz Provin-
„tien het effect vau't yegenwoordighe Tractaet ſoo in Neder-

„lant als in Spagnien ende alomme in't Spaenſche gebiet vol-
„komentlijck ſullen genieten.

XI.

Dat de Reformatie mitſgaders eenparige ordre ende evalua-
„tie in't ſtuck van de *Munte* tuſſchen de reſpective Nederlant-
„ſche Provintien aengheſtelt ende onverbreeckelijck ſal wor-
„den onderhouden.

XII.

Dat om de gemeene verſeeckeringhe ende geruſtheyt *alle de*
„*Spagniaerden* ſijnde luyden van Oorloghe ſullen moeten ver-
„trecken, uyt ende buyten alle ende yegelijck der Nederlant-
„ſche Provintien, ende geene wederomme binnen deſelve
„mogen werden gebracht.

XIII.

Dat alle ſoodanich *Volck van Oorloghe te Voet ende te Paert, te*
„*Water ende te Lande*, als in d'andere Nederlantſche Provintien
„ſal worden gehouden, tot defenſie ende ſeeckerheydt van de-
„ſelve, ſal ſijn in den Eedt van de Heeren Staten van d'andere
„ſijde alleenlijck ende van niemant anders, ende by ofte van
„wegen deſelve aengenomen ende betaelt ende alle de Officie-
„ren daer over geſtelt.

XIIII.

Dat tot verſeeckertheydt teghens alle invaſien in de princi-
„paelſte *Zee-Steden van Vlaenderen* ſoodanige ordre Gouverne-
„ment ende Guarniſoen ſal worden aengheſtelt met ghemeen
„advis van de reſpective Heeren Staten der Nederlanden dat
„ſonder bewilliginge van deſelve gheſamentlijck gheen ander
„Crijſch-volck in de voorſz Steden ofte Havenen van dien en
„ſal mogen worden ingebracht.

XV.

Dat omme ſonderlinge Conſideratien totte gemeene ruſte
„dienende, de Stadt van *Rhijnberck* ende de Schantſe daer tegen
„over van het Guarniſoen van den Coning van Spagnien ont-
ledicht,

„ledicht, de Fortificatien gedemolieert de Stadt Neutrael ge-
„maeckt, ende aen den Cheur-Vorſt van Ceulen gereſtitueert,
„mitſgaders de Steden van *Breda* ende *Gelder* aen den Staet van
„de Vereenichde Provintien overgelevert ſullen worden, en-
„de de Fortificatie van *Santvliet* ter neder geworpen.

XVI.

Dat de queſtien over de *non-executie* van het te maecken
„Tractaet ende van weghen de geannoteerde ende gheconfiſ-
„queeerde Goederen, binnen behoorlijcken tijt daer toe te
„beramen ſullen worden getermineert by eenige Rechters ten
„wederſijden te verkieſen.

XVII.

Ende alſoo vervolgens het 14. Artijckel van't Tractaet van
„den Iare 1609. het Proces van *Chaſtelbellin* by het leven van
„wijlen den Heere Prince van Orangien geinſtitueert in't Hoff
„van Mechelen niet is gedecideert na dat daerom ghenouch-
„ſaem vervolch is ghedaen. Soo ſal 'tvoorſz Proces voor de
„Rechters in't voorgaende Artijckel geexpreſſeert, metten
„eerſten geinſtrueert ende in alle rechtveerdicheyt ende ſince-
„riteyt getermineert, ende het ghewijſde ter goeder trouwen
„voldaen ende nagekomen worden.

XVIII.

Dat teghen *d'Arreſten*, *Contraventien* ende *Beſchadicheden*, die
„d'Ingeſetenen van de Vereenichde Provintien ſouden mo-
„gen aengedaen worden, ende tot reparatie van deſelve naer-
„der verſeeckering ſal worden gedaen. Ende ten eynde het te
„maecken Tractaet in alle ſijn pointen onverbreeckelijck na-
„gekomen ende onderhouden mach worden, ende d'Ingeſe-
„tenen van de reſpective Nederlantſche Provintien, niet al-
„leen in ſeeckerheyt ende geruſtheyt binnen ende buyten de-
„ſelve moghen leven, Converſeren ende Frequenteren, Maer
„oock de gemeene ruſte van de geſamentlijcke Nederlantſche
„Provintien van buyten niet komen geturbeert te worden,

XIX.

Soo ſullen die van de Chriſtelijcke *Gereformeerde Religie* „voortaen in haer conſcientien niet ghemoleſteert ende aen „d'andere ſijde in gelijcke Staet ende Ordre ghehouden ende „toeghelaten worden als die van de Roomſche Catholijcque „Religie aen deſer ſijde aengeſien worden ende ſullen daer-en-„boven die van de voorſz Gereformeerde Religie alomme „oock buyten de Nederlanden in Spagnien ende het Spaen-„ſche gebiedt *buyten recherche* gelaten worden.

XX.

Sullen verder de Heeren Staten van de voorſz reſpective „Provintien metten anderen diſpicieren beraemen ende in-„gaen de beſte bequaemſte ende ſeeckerſte middelen daer me-„de het te maecken Tractaet *gemainteneert* ende *geguarandeert* „mogen worden tegens alle ende een yegelijck die 'tſelve ſou-„den willen verbreecken ofte tegen gaen.

XXI.

Leſtelijck ſal aengaende het *Intereſt* van eenighe *Perſonagien* „ende op andere particuliere ſaecken, alle redelijcke ende be-„hoorlijcke Satisfactie begeert ende geaccordeert worden.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintien van *Vrieſlandt* ende *Stadt ende Lande* reſpectivelijck verklaert t'inhereren der ſelver verklaringe ende Proteſtatie voor deſen gedaen.

Deſe pointen vervolgens haer voorgeleſen wordende, ſeyden op het eerſte: *geen ander ſeeckerheydt te konnen beloven als gelijck te voor verklaert was.* Op het tweede, ſeyden gelaſt te ſijn. Den darden paſſerende: ſeyden op den 4. dat de *Meyerye* niet aen de Stadt dependeerde. Het vijſde te ſijn buyten reden. Ende op alle de reſterende, voor ſoo veele die nieuw, of buyten den voorighen Treves waren *ongelaſt* te ſijn. Op het laeſte, 'twelck de Perſoonen van Graef Hendrich van den *Berge*, Graef van *Warfuſé*, den Prince van *Eſpinoy*, *Graef van Egmont*,

mont &c. aenging, ſeyden, ſulcx wel te ſullen recommanderen; Edoch dat de *Infante*, hoewel een ſeer goetaerdighe Vrouw ſijnde, nochtans haer t'eenemael ontſtelde; als ſy daer van hoorde ſpreecken. Doch om vruchtbaerlijck nochtans in de handeling voort te gaen, verklaerden eenighe uyt haer middelen te ſullen ſeynden na Bruſſel aen hare principalen; om de gemelde pointen, ende wat alhier meer in de Conferentie ghepaſſeert was te rapporteren. Derhalven ſijn haer 'sanderendaegs deur den *Griffier Muſch* ter handen gheſtelt op ghemelde pointen waer tegen ſy wederom hebben gewiſſelt ende overgegeven navolgende Acte.

De Gecommitteerde van de Heeren Gedeputeerde van de „Staten der Nederlantſche Provintien vergadert tot *Bruſſel*, „hebben alrede verklaert te vreden te ſijn te komen in onder„handelinge van Vrede of Beſtant *ten naeſten by* op die condi„tien vervat by het Tractaet van't *voorgaende Beſtant*, ende be„houdens het geene in deſe onderhandelinge daer in verandert „af ofte aengedaen ſoude moghen worden, Ende aengaende „de middelen waer by de Hoog: Mog: Heeren Staten Ge„nerael ſouden mogen vertrouwen, ende hun verſeeckert hou„den dat 'tgeene by deſe onderhandelinge ſal beſlooten wor„den dadelijck ende onverbreeckelijck ſal onderhouden wor„den, ſulcx dat onder andere d'Ingeſetenen der Vereenichde „Provintien in alle geruſtheyt ende ſonder achterdencken ſul„len moghen varen ende hunnen handel doen, in Spagnien, „Italien ende elders in de Landen onder het ghebiet van ſijne „Catholijcke Majeſteyt, ſeggen de voorſz Gecommitteerden „dat eenige van de middelen tot deſer verſeeckertheyt alhier „by de Heeren Gedeputeerde van de Staten van de Veree„nichde Nederlanden voorgeſlagen, daer toe niet en konnen „ſtrecken, want al waren oock alle deſelve middelen belooft „ende te wercke gheleyt, ſoo en ſoude noch daer door de *Vaert* „*en Handel* in Spagnien, Napels ende andere Rijcken van ſijne

„voorſz Majeſteyt voor d'Ingeſetenen der Vereenichde Ne-
„derlanden niet open veel min verſeeckert ſijn, ſonder con-
„ſent ende wille van deſelve; ſoo gheheel klaer ende onghe-
„twijffelt is: men laet ſtaen, dat de voorſz middelen, behal-
„ven de belofte ende Verbont van de voorſz Provintien niet
„en ſijn in de macht der ſelver noch van de voorſz Gecommit-
„teerde noch oock anderſints geraetſaem, namentlijck voor
„ſoo veel als die haer, onder andere daer by te ſeer ſouden
„ſteecken in laſt van't *onderhout van het Crijſch-Volck* ſoo als 'tſel-
„ve oock notoir is, oock mede dat deſelve middelen niet en
„konnen beſtaen mette gehoorſaemheyt van den Coning van
„dewelcke de voorfz Provintien niet en konnen wijcken, ge-
„lijck altijdt van eerſt af tot noch toe van weghen de voorghe-
„noemde Gecommitteerde is te kennen ghegheven gheweeſt.
„Over ſulcx bevinden deſelve Gecommitteerde, dat den noo-
„digen ende krachtigen middel om verſeeckert te ſijn van het
„effect van de voorſz onderhandelinghe ſonderlinghe van de
„voorſz Vrye Vaert ende Negotiatie is den wille ende ver-
„binteniſſe van ſijne Majeſteyt in't onderhout van alle 'tgeene
„alhier ſal beſlooten worden, welcken middel niet en kan ver-
„hoopt worden alſmen *heel hart ſoude willen ſtaen ende dringen op*
„*de voorſz andere middelen*, want ſoo deſelve plaetſe heben-
„de, ſoude ſijne Majeſteyt gheheelijck verlieſen ſijne Au-
„thoriteyt ende macht over de Provintien van hare ſijde, ſon-
„der daer van yet anders te behouden dan den *naecten ende alleen-*
„*lijck onereuſen Tytule*. Ende alſoo ware buyten hope dat ſijne
„Majeſteyt by deſe onderhandelinge ſo getracteert ſijnde ſou-
„de konnen beweegt worden t'onſen gevalle haer te verbinden
„in het toelaten van de voorſz Koophandel daer alle de Neder-
„landers ſoo hooghlijck aen gelegen is, ende ſonderlinge de
„Vereenighde Nederlanden om hun Zee-Volck ander werck
„te geven als by de Oorloge.

Hebbende de Hoog Mogende Heeren Staten Generael by
Raed

„Raed vande Coningen ende Potentaten hunne Geallieerde,
„op de voorſz middel van verſeeckertheyt, door de Verbinte-
„niſſe van de voorſz ſijne Catholijcque Majeſteyt hun genoeg
„vertrouwt in't Iaer 1609. ende oock daer op 'teffect van de
„Trefve alſdoen beſloten, namaels genooten, in plaetſe dat als
„nu daer en boven de voorſz Provintien by deſe onderhande-
„linge mede ſullen verbonden ſijn in de beſte forme dat 'tſelve
„ſal kunnen geſchieden, ende ſulcx dat haer Ho: Mo: redenen
„ſullen hebben om haer daer mede te genoegen.

Om nu de voorſz Verbinteniſſe van ſijne Majeſteyt gevoe-
„gelijck te wege te brengen, dunckt de voorſz Gecommitteer-
„de dat het bequaemſte ſoude ſijn van deſelve ſijne Majeſteyt
„daer toe te verwerven behoorlijcke authoriſatie ende macht
„met belofte van Ratificatie, op deſelve Gecommitteerde de-
„welcke alſdan met *tweederhande macht* alhier ſouden handelen
„ende hun Verbinden, welcke authoriſatie ende macht van
„eerſten af de Handelinge ſouden konnen kracht gheven, in
„plaetſe dat ſijne Majeſteyts Ratificatie ende macht ſoude moe-
„ten uytgeſtelt worden tot naer het volkomen beſluyt, ende
„noch minder verſeeckertheyt.

Sijnde overſulcx de voorſz Gecommitteerde van meyninge
„*met danck* van de voorſz Heeren Gedeputeerde door eenige
„van hem-luyden het bequaemſte beſcheet om ſijne Maje-
„ſteyt te mogen verbinden als boven, eerſtdaechs te vorderen,
„ende met eenen te bekomen belaſtinge om over de puncten
„by de voorſz Heeren Gedeputeerde van deſe ſijde op giſteren
„voorgehouden, ende anderſints henluyden behoorlijck te
„mogen bejegenen, ende eyntlijck deſe onderhandelinge tot
„Gods Eere ende 'sLandts Welvaert op't ſpoedichſte te be-
„ſluyten.

Daer mede ſijn den *Ertz-Biſſchop*, den Hartoch van *Arſchot*, de Penſionaris *Edelhere*, *Hellebus* ende van *Marca* den 28. Decembris getogen na *Brußel*.

In

In Ianuario daer aen quam aen den Heer Prince alhier een Schrijven van den vermaerden Schilder *Rubens*; om te hebben Paſpoort, ende alhier te mogen komen, oock ſpreecken op het ſtuck van de Treves-handeling. Dit hadde ſijn Fundament op 'tgeene by de Gecommitteerde van d'ander ſijde meermaels was geſeyt, *dat ſy geen macht hadden om te præſteren watter ſoude werden gehandelt; ende dat of ſy of een darde moſten worden geauthoriſeert van den Coning*. Nu waſt alſoo dat deſelve *Rubens* (niet alleen van wegen ſijne Schilder-kunſt, maer oock als ſijnde een Man van geleertheyt, van Talen, ende van Staet, by den Coning aengenaem) ſeer geluckelijck ſich hadde gebruyckt in de Vrede-handeling tuſſchen *Spagnien ende Engelant*, voor wat meer als een Iaer geſloten. Ende dewijle, volgens Tractaet van *Zuythampton*, Engelant ende deſe Staet elckander belooft hadden geen Vrede of Treves te maecken ſonder mutuel conſent: ſoo hadde *Rubens* niet alleen laſt gehadt in Engelant, maer oock alhier: ende daer over met den Heer Prince van Orange ſoo mondeling als deur Brieven geageert.

Deſelve Brief nu aen haer Hoog: Mog: gecommuniceert werdende; ſoo hebben die van *Hollandt* haer terſtont wel genegen getoont om dit Paſpoort toe te ſtaen: als inſiende, dat *die 'teynde wil, oock moet willen de middelen, om tot dat eynde te komen:* Ende dat niet mogelijck en was te ſluyten met de meeropgemelde Gecommitteerde tot Excluſe des Conings. Met *Hollandt* hebben haer gevoegt de Provintien, *Gelderlandt*, *Wtrecht ende Over-Yſſel:* ende hebben aen *Rubens* in qualiteyt als Secretaris des Conings in ſijn Secreten Raedt toegeſtaen Paſpoort voor vier maenden.

Maer alſmen dat daer na gewaer wiert tot *Bruſſel:* ſoo hebben't die tot de handeling Gecommitteerde Heeren ende inſonderheyt de *Hartogh van Aerſchot* ſeer qualijck genomen ende haer jalouſie daer over getoont: haer dunckende onbillick te ſijn. 1. Dat een darde haer het werck ſoude als uyt de handt nemen,

nemen, of alleen meer te ſeggen hebben als ſy al-te-ſamen. 2. Dat een van middelmatige qualiteyt daer toe ſoude werden gebruyckt : daer over ſich de Hartoch van *Aerſchot* voornemelijck ſeer Formaliſeerde: als ſijnde van natuyren ſeer prompt in ſijne woorden, ende hooch van moede. Immers is ſoo veel oppoſitie daer tegen geſchiet dat *Rubens* achter bleef : ende ſijn den Ertſbiſchop, Hartogh, ende andere den leſten Ianuary weder in den Hage gekomen. De volgende dagen ſijn verſcheydene Conferentien met denſelven gehouden. Waer uyt endtlijck gereſulteert is dat den 11. February de *Heer van Heemſtede*, die de principaelſte directie in de Handeling deurgaens gehadt heeft, haer Ho : Mo : voordroegh dat de Heeren *Marca* ende *Roneth* beyde van de Heeren Gecommitteerde van d'andere ſijde ſijn Ed. hadden geſproocken in de vertreck-Kamer van de Heeren Staten van Hollant ende Weſt-Vrieſlant, na dat d'antwoort van de t'ſamentlijcke Gecommitteerden van d'andere ſijde was overgelevert op d'Articulen by hare Ho : Mo : hun in Decembri leſtleden ter handt geſtelt ende datſe hadden geſeyt dat onder hun verſcheyden diſcourſen waren gevallen over den rechten ſin van 'twoort *preſtatie*, van 'tgene alhier in Nederlant by Succes van Tractaet ſoude worden beſlooten, ende dat ſy daer over onder hun in diſpariteyt van opinien waren gevallen, verſoeckende daer over naerder eſclairciſſement, ende dat hy Heer van *Heemſtede* daer op hadde geſeyt dat de meeninge ende Intentie van haer Ho : Mo : over 'tvoorſz woort *preſtatie* was dat de Heeren Staten van de Provintien van d'andere ſijde *alles ſouden moeten preſteren 'tgene by de meergenoemde Heeren Gecommitteerden ſoude worden toegeſeyt ende beloofft de ſaecken in Nederlant raeckende : ende 'tpublijck betreffende*, ſonder dat daer op afgewacht ſoude moeten worden ratificatie uyt Spagnien ende datte woorden van *reparatie van ſchaden ende Intereſten* alleenlijck konden gepaſt worden op contraventien van 't Tractaet die int regart van particulieren ſoude mogen gedaen

daen worden, ende dat hy Heer van *Heemſtede* om naerder uyt te drucken de meeninge van haer Ho: Mo: hadde geſeyt, *exempligratia*, by ſucces van de tegenwoordige onderhandelinge van d'andere ſijde ſoude mogen belooft worden d'overleveringe van de Stadt van *Breda* aen deſen Staet, ſulcx ſoude datelijck nae't beſluyt moeten geſchieden ſonder af te wachten Ratificatie van den Coning van Spagnien ofte datmen by nonoverleveringe van de voorſz Stadt met betalinge van ſchaden ende Intereſten ſoude mogen volſtaen, want dat reparatien van ſchaden ende Intereſten (die na voorgaende kenniſſe ende examinatie van ſaecken eerſt ſouden worden begroot) nergens anders toe en ſouden dienen, als om de ſaeck op de lange baen te ſchuyven, 'twelck met het publijck niet over een en komt ende dat de Gemelte Heeren *Marca ende Ronet* daer op hebben verſocht dat hun de voorſz antwoort van wegen d'andere ſijde overgelevert, mocht worden gereſtitueert om den ſin noopende 'tvoorſz woort van *preſtatie* klaerder te exprimeren, doch dat ſulcx by hem Heer van *Heemſtede* was geexcuſeert. Waer op gedelibereert ſijnde, is goet gevonden den Gemelten Heer van *Heemſtede* voort gedaen Rapport mitſdien te bedancken, ende dat de meergenoemde antwoort 'sanderen daegs ter preſentie van ſijn Excelentie in de Vergaderinge van haer Hoog: Mog: ſoude worden gereſumeert ende geleſen tegens d'Articulen van wegen deſen Staet aen de Gemelte Heeren Gecommitteerden hier bevoorens behandicht, om daer na ſoodanige reſolutie genomen te worden alſmen bevinden ſoude te behooren.

Hier na volcht d'antwoort van de Heeren Gecommitteerden van d'andere ſijde.

„DE Gecommitteerden van de Heeren Gedeputeerden „van de Staten der Nederlantſche Provintien vergadert tot

„tot Bruſſel, verklaren op de pointen by de Gecommitteerde „van de Heeren Staten Generael der Vereenichde Provin„tien overgelevert 'tnaervolgende.

Op 1. Point, dat hunne Procuratie is, ſoo oochſienlijck „blijckt, ſonder eenige reſtrictie, ende ſoodanich dat ſyluyden „uyt krachte derſelver vermogen te handelen beſluyten ende „beloven al 'tgene hunne Committenten ſelve vermogen, „dewelck noch daer-en-boven by *acte van den 26. Ianuary* leſt„leden hier gevoecht by Copie, ten overvloede belooft heb„ben te ratificeren ende approberen te doen ratificeren ende „approberen by de Staten van hunne reſpective Provintien al „'tgene uyt krachte van de voorſz procuratie ſal weſen getrac„teert ende beſlooten, ende om 'tſelve krachtich ende effectijf „te maecken naer behooren, ſoo beloven deſelve Gecommit„teerden, dat de voorſz Gedeputeerden ſullen Continueren „in alle mogelijcke debvoiren alrede begonſt, ten eynde ſijne „Majeſteyt bewillige, ratificere, ende beloove t'onderhouden „'tgene ſyluyden ſullen gehandelt ende beſlooten hebben, en„de hoopen, ja gelooven dat dieſhalven egeen gebreck en ſal „ſijn, ſelfs uyt dien de Sereniſſime Infante alrede ernſtelijck „aen ſijne voornoemde Majeſteyt heeft geſchreven om ſijne „beloften daer over te verwerven.

Ende alſoo de Gecommitteerden vande Heeren Staten Ge„nerael hebben betuycht dat daer mede geen verſeeckerthede „gegeven en wordt aen het Tractaet van nu af.

Hebben voorts tot volkomen Satisfactie ende geruſtheyt „van de Heeren Staten Generael der Vereenichde Provintien „verklaert bereyt te ſijn te Tracteren niet alleenlijck in ende „op de voorſz qualiteyt ende Voet; maer oock als gemach„tigde van ſijne voorſz Majeſteyt uyt krachte van de Procura„tie derſelver ende der ſubſtitutie van hare Hoocheyt alhier „beyde vertoont, maer alſoo voor ſulcx plaetſe te geven de „voorſz Gecommitteerden van de Vereenichde Provintien

„noch eenich vorder appaiſement over de ſolemniteyt ende „forme van de voorſz procuratie ende ſubſtitutie hebben ver„ſocht, de Gecommitteerde van de voorſz Gedeputeerde ſul„len trachten metten eerſten 'tſelve te beſorgen.

Ende om dien ongemindert de meyninge van de voorſz Ge„deputeerden op den eerſtgemelten Voet ten Principalen te „openen tot vorder voldoeninge van 'tvoorſz eerſte point, ſeg„gen dat hoewel als ſijne Majeſteyt by middel van de voorſz „ratificatie op den eerſten Voet, ofte uyt krachte van de voorſz „Procuratie op den tweeden Voet ſoude verbonden ſijn het „Tractaet te preſteren ende overal te doen volbrengen, in „d'een ende d'ander geval de Heeren Staten Generael deſer „Vereenichde Provintien van 'teffect volkomentlijck ſouden „verſeeckert ſijn, nochtans om het vorder verſoeck van de „voorſz hunne Gecommitteerde voor ſoo vele doenlijck is „na te komen, de Gecommitteerden van de voorſz Gedepu„teerden ſijn bereyt van wegen hunne Committenten ende „Staten van hunne ſijde, te belooven de preſtatie, volkominge „ende onderhout van het getracteerde in deſe Nederlanden „ende niet vorder, in verſtande nochtans, dat het niet en ſal „toegelaten weſen te komen tot arreſten repreſſalien ofte we„gen van faicte om te hebben voldoeninge van eenich gebreck „ofte reparatie van eenige inbrekinge des Tractaets, van d'een „of d'ander ſijde, dan naer dien op behoorlijcke vermaninge „tot dien eynde te doen, ende weygeringhe van voldoeninge, „ofte ſulck uytſtel dat het voor weygeringhe te houden ware, „de Rechters van wederſijden te kieſen volghens den 15. Ar„ticule van de voorſz pointen ſullen verklaert hebben datter „gebreck of inbraecke is ende reparatie valt, ſal oock aengaen„de de Contraventien van Particulieren onderhouden worden „het 31. Articul van de voorgaende Treves.

Ende en ſullen de voorſz hunne Committenten uyt krachte „van de voorſz belofte niet verbonden ſijn als tot 'tghene aen

goede

„goede Onderſaten ghevoechelijck ende betamelijck is. Te „weten om neffens ſijne Majeſteyt te doen alle mogelijcke en„de gheoorlofde debvoiren ende neerſtigheden om te hebben „voorkominghe van 'tgebreck ofte reparatie van de inbraecke, „Ende niet konnende 'tſelve alſoo verwerven, ſullen geſtaen, „mits voldoende over de ſchaden ende Intereſten.

Op't 2. Poinct de voornoemde Gecommitteerden verdra„gen hun daerin, dat ſullen geachtervolght, vernieuwt ende ge„houden worden voor geſloten ende gearreſteert alle poincten „ende Articulen begrepen in't Tractaet van den 9. April 1609. „ende het naerder verdrach daer op gevolght den 7. February „1610. behoudens de veranderinge ende verklaringe daer in „te doen, blyvende oock in vigeure de belofte van de voor„noemde Heeren Staten Generael ende van wijlent mijn Hee„re den Prince van Orangien gedaen aen de Ambaſſadeurs „van Vranckrijck ende Groot Britagnie den vooren: 9. April „1609. van dat niet en ſonde verandert worden in't Faict van „Religie op de Dorpen weſende van het Reſſort van de Ste„den van de Geunieerde Provintien gelegen in Brabant, maer „dat die aldaer ſal blijven als voor dato van den Treves ſonder „eenich beletſel ofte veranderinge.

Wat belangt het derde point van't voorſz Geſchrifte, alſoo „'tſelve genoegh behelſt ende vervat de woorden van het der„de Articul van het Tractaet van den voorgaenden Treves met „eenighe extenſie van dien, ende dat op het verſtant deſſelfs, „oock geduerende de voornoemde voorgaende Trefve, eenige „difficulteyten ghevallen ſijn overmits de Generaliteyt van de „woorden en termen, wort verſocht naeder verklaring ende „ſpecificatie van de *Steden en Caſteelen*, mitſgaders van de Dor„pen platte Land, ende anderſints die ſouden verſtaen worden „te behooren aen deſelve Steden ende Caſteelen, Vlecken en„de Heerlicheden met haer reſſort ende gevolgh van die gene, „daer van by 'tvoorſz Artijckel wert vermelt, Ende ſonder pre-

„judicie van dien ſijn te vreden dat voor ſoo veel als raeckt het „platte Landt dependerende van eenige Steden ende Provin„tien die geduerende de voorgaende Treves by d'een of d'an„der ſijde gehouden ſijn geweeſt, ende noch dagelijcx gehou„den worden, men ſich ſal reguleeren ghelijck men hadde be„hooren te doen voor den tijd ende naer de woorden van den „voornoemden Treves, Ende dat 'tſelve ſal geachtervolgt wor„den in't geſach van het platte Land dependerende van de Ste„den ende plaetſen by d'een of d'ander ſedert verkregen, oock „met laſt van te onderhouden ende doen onderhouden d'Ar„ticulen gecapituleert in't overgeven van deſelve Steden ende „ſteycke plaetſen, ende dat die gene die by dit Tractaet ſouden „mogen vallen in wiſſelinghe of ghecedeert worden van d'een „of d'ander ſijde, ſullen gereguleert worden na de Conditien „van het beſpreck dienaengaende te Arreſteren.

Aengaende de Meyerye van 'sHertoghenboſch vermelt by „het 4. Artijckel van 'tvoornoemde Geſchrifte: de voornoem„de Gecommitteerden ſouden verſoecken dat ſulck ghereſer„veert ſal worden tot eene particuliere Conferentie daer op te „houden naer het beſluyt van dit principael Tractaet, als we„ſende van lanck ende breet onderſoeck.

Aengaende het bevaren van de Riviere de *Scheld*, ende Ca„nalen van het *Sas*, *Zwin* ende andere Zeegaten, daer op reſpon„derende, ghementioneert by het 5. Articul behoort in aen„denckinge genomen te worden, dat 'tgene aldaer wort voor„gehouden, is directelijck tegens de gemeyne liberteyt, niet „beſtaende in eenige egaliteyt, by de voornoemde Gecom„mitteerden van de Vereenigde Provintien met het voorhou„den van eenige naervolgende Articulen in effecte te pretende„ren t'hunwaerts alleene te behouden, het geheel geſach vande „Rivieren den Rhijn ende Maſe, ende d'eenige Rivieren ende „Wateren deur dewelcke eenigen kleynen handel ſoude mo„gen ghedreven worden by de Inwoonders van de voorſz an-

dere

„dere Provintien ſoo te pramen ende beſwaren dat die voor „hemluyden genoeg ſouden gemaeckt worden onvruchtbaer, „als deur dewelcke ſy geenen anderen noch vorderen Handel „en ſouden te verwachten hebben dan voor ſoo veel als men „henlieden met groote incommoditeyten ſoude willen toela- „ten. Ende by dien is alleſins billich dat gheconſenteert ſal „worden d'openinge ende Vrye Navigatie van de voornoem- „de Rivieren, Canalen ende andere Zeegaten.

De Rechten, Impoſitien, Tollen ende andere laſten die ge- „gheven worden in t inkomen van de Zee Havenen ende Ri- „vieren, verhaelt by het *6.* Artijckel van't voorſz Gheſchrifte, „ſullen reciproquelijck mogen gereguleert worden als van ou- „den tijden, hebbende niet min de voornoemde Ghecommit- „teerden wel willen verklaren dat ſy inſtantie gedaen hebben „by hare Hoogheyt ten eynde haer ſoude believen te conſen- „teren ende procureren dat de Licenten ſouden afgedaen wor- „den, ſijnde by deſelve hare Hoogheyt alreede ordre ghegeven „dat dit ſtuck ſal worden gheexamineert om daer op behoor- „lijck te reſolveren, naerdien ſy naerder ſal onderricht ſijn van „de meyninghe van de voorſz Heeren Staten Generael van de „Vereenighde Provintien.

Het 7. Artijckel ſprekende van het wit Zout, alhoewel't ſel- „ve grootelijcx bejegent d'Inwoonders van Vlaenderen ende „andere Provintien onder den Coninck, ſal worden geaccor- „deert.

Op 'tgene wort geproponeert by't 8. Artijckel, ſeggen, dat „hunne Committenten hebben goet gevonden, gedaen te wor- „den, ſoo ſy dadelijck ſijn doende, eenige andere ende bredere „debvoiren om t'adviſeren wat middelen men ghevouchlijck „ſoude konnen gebruycken om te benificeren de Commercien „van beyden ſijden in ende uyt deſe Nederlanden, Ende ſon- „der præjudicie van 'tgene daer uyt ſal reſulteren, dat by pro- „viſie dit point ſoude mogen gereſulteert worden naer uytwij- „ſen des voorgaenden Treves. 'tGe-

't Gene geproponeert wort by het 9. Artijckel in faveur van „de Portugiſche Natie, is jeghens de Wetten ende maximen „van het Rijck van Spagnien ende by dien aldaer niet toelatig „ſonder conſent van den Coning, niettemin ſal by hare Hoog„heyt gheſchreven worden in Spagnien om deſhalven naerder „te verſtaen d'intentie van ſijne Majeſteyt.

Het inhouden van het 10. Artijckel nopende de informatie „ende evaluatie van de Munte over alle de Provintien van het „Nederlant reſpectivelijck, ende het onverbreeckelijck onder„hout van die wort goet gevonden.

Nemaer aengaende het 11. 12. ende 13. de voornoemde Ge„committeerde verklaren 'tinhouden derſelver niet te kunnen „toeſtaen, om de redenen mondelinghe in het leſte reces ver„haelt.

De Stadt *Breda* ſal overgelevert worden aen de voornoem„de Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provintien „ſonder het platte Land, behoudens aen den Coninck reſtitu„eerende *Fernambucque* voor drie hondert duyſent Croonen „van vijftigh ſtuyvers het ſtuck, maer aengaende de Stadt *Gel„dre*, ſijne Majeſteyt verſtaet deſelve te behouden, de Stad *Rijn„berck* naer de demolitie van de Fortificatien ſal gelevert wor„den aen den Chur-Furſt van Ceulen, behoudens gelijcke de„molitie van de gene van *Maeſtricht*, toebehoorende voor een „deel aen denſelven Chur-Furſt, het Fort van *Saftinge* ofte Pol„der *van Namen* ſal ghedemolieert ende verlaten worden, in „wiſſelinghe van de demolitie van de Fortificatien der Stadt „*Santvliet*, alles op Conditie dat in cas van overleveringhe der „voornoemde Stadt *Breda* aldaer blyven ende ghehouden ſal „worden het exercitie van de Catholijcque Religie.

Soo veel aengaet het 15. Artijckel wort goet gevonden dat „noopende de materie ende reparatie van ſchaden ende Inte„reſten by wegen van Iuſtitie die gheſchillen die vallen ſullen „op de non executie van het Tractaet ende om gheannoteerde

ende

„ende geconfiſqueerde Goederen, ſullen gedecideert worden
„by Rechters aen beyde ſijden te kieſen, naer behoorlijck re-
„glement daer op te ſtellen.

Sonder nochtans daerin te begrijpen (ſoo ſchijnt gepreten-
„deert te worden by het 16. Articul) het berecht van het Pro-
„ces van *Caſtel Bellin*, 'twelck blijven ſal aen den Grooten
„Raedt, alwaer men verſtaet dat van wegen wijlent mijn Heer
„den Prince van Orangien niet gedaen en ſijn geweeſt de di-
„ligentien ende vervolch als behoort om d'uytinge te verkrij-
„gen: wort niettemin verklaert ende toegeſeyt, dat den voor-
„noemde Hoogen Raedt gehouden ſal ſijn 'tvoorſz Proces
„metten aldereerſten te decideren, achtervolgens 'tgene ge-
„dragen by den voorgaenden Treves.

De Propoſitie ghedaen by het 17. Artijckel luyt in termen
„ſeer generael ende daerom wort verſocht deſelve wat in by-
„ſonder verklaert te worden.

Ende die gene van het achtienſte Artijckel ſal mogen gere-
„guleert worden naer dat behoorde geſchiet ende geobſerveert
„geweeſt te hebben in gevolge van den voorgaenden Treves.

Al-eer te beantwoorden het inhouden van't 19. ende 20.
„Artijckel ſal dienen dat de voornoemde Heeren Gecommit-
„teerden hun diſtinctelijck ende nader openen, Ten eynde van
„daer af te doen rapport ende t'ontfanghen ſulcke inſtructien
„als van nooden weſen ſal, verklarende niet-te-min de voor-
„noemde Gecommitteerde ſijne Catholijcque Majeſteyt van
„meyninghe te weſen te doen ſulcke goede Officien by ſijne
„Keyſerlijcke Majeſteyt dat men vaſtelijck mach vertrouwen
„deſelve te vreden ſal ſijn in dit Tractaet begrepen te worden,
„indien de voornoemde Heeren Staten ſulcx verſoecken.

Volght de voorſz Acte.

DE Ghedeputeerden van de Staten van de Provintien van

„het Nederlant tot *Bruſſel* Vergadert om te voldoen aen 'tge-
„ne hunne Gecommitteerde is voorgehouden geweeſt by de
„Gedeputeerde van de Hoog Mogende Heeren Staten Gene-
„rael vande Vereenighde Provintien inde Conferentie onder
„hun gehouden om te Tracteren Peys en Treves, beloven te
„Ratificeren ende t'approberen, te doen Ratificeren ende ap-
„proberen by de Staten van hunne Reſpective Provintien al-
„len 'tgeene deſen aengaende ſal weſen getracteert ende be-
„ſlooten by hunne voorſz Gecommitteerden volgende de
„Commiſſie ofte Procuratie hun gegeven den derden Octo-
„ber leſt-leden.

Gedaen tot Bruſſel den 26. Ianuarius in den Iare 1633.
„Onderſtont: by ordre van de voorſz Heeren Gedeputeerde
„onderteeckent *I. Maes*, ende was ter ſijde op gedruckt een
„Zegel van de Heeren Staten van Brabant.

De Heeren *Marca* ende *Ronnet* ſijn daer na weder by den Heer van Heemſtede gekomen, ſeggende gehoort te hebben dat niet alleen in de Vergadering maer oock by de Gemeente wiert miſnoegen getoont over de Gemelde voorgaende by haer gedane antwoort: Verſochten te weten waer in dat beſtont. Hy antwoorde haer als van ſich ſelf *datmen begeert hadde het vertreck der Spagniaerden; dat de Militie aen d'ander ſijde in Eedt van de Staten aldaer ſoude ſijn: dat in de Vlaemſche Havenen Garniſoen met gemeen advijs ſoude werden geleyt; datmen verſocht hadde de Reſtitutie van Rhijnberck aen den Chur-Furſt van Colen, ende Gelder, ende Breda aen deſen Staet, met Demolitie van Santvliedt.* Waer op ſy ſeyden dat wel al eer de Spaenſche Militie was uyt Neerlant gedaen retireren: Maer terſtont weder ingeroepen: alſoo men de Kercken in nam, de Beelden ſtormde, ende het onderſte boven keerde. Op d'andere Pointen haer oude Liet ſingende: geen macht te hebben: ende dat deſelve onbillick waren. Endlijck verſochten nieuwe Conferentie die haer is toegeſtaen met voorgaende te-gemoetvoeringe datmen

men hoe langer hoe meer merckte dat ſy niet oprechtelijck en procedeerden, of geenſins voldeden de hoop die ſy te voor gegeven hadden. Men begeerde dat ſy ſouden uytbrengen een Acte van ſubſtitutie van de *Infante* met alle ſubſtantiele ende noodige Clauſulen van Verbande in eene Procuratie gerequireert (daer in haer overgegevene Defectueux was) ende in ſpecie met belofte van Garand van deſelve Infante als Gouvernante, oock dat ſy ſouden moeten uytbrengen Confirmatie des Conings op deſelve ſubſtitutie, ſy ſeyden alreede daer over geſonden te hebben. Men taxeerde haer oock van dat ſy ſouden hebben laſt of intentie om met *præſenten de voornaemſte van de regeering te corrumperen*; Daer van de Heer Prince de Vergadering had gewaerſchout.

Den 8. Marty verſochten die van d'ander ſijde dat uyt de Procuratie van den 12. Decemb. mocht werden gelaten de Clauſulen dat ſy waren gekomen tot de Handeling *op de Declaratie vanden 22. May ende 11. Februaris*. Item in de Procuratie te ſtellen, dat ſy ſouden handelen *in twee qualiteyten*: te weten als van wegen den Coning ende van wegen de Staten. Sulcx is den 18. Marty toegeſtaen. Hoewel *Zeelandt* daer tegen heftich heeft geproteſteert, als oock die van Vrieſlant ende Stadt ende Landen.

Die van d'ander ſijde reprocheerden deſelve Procuratie al weder als Relatijf op die van den 12. February, alwaer van de ſelve 2. Declaratien was gementioneert; oock om verſcheyden andere defectuoſiteyten ſoo ſy ſeyden: daer op men haer geſocht heeft met explicatien, allerhande redenen, ende goede inductien te geven contentement: Maer ſy hebben deſelve niet aengenomen: endlijck heeftmen haer geſeyt te ſullen de Procuratie redreſſeren na haer welgevallen: ſoo wanneer ſy oock de ſubſtitutie van d'Infante ſouden hebben uytgebracht.

Tweede Procuratie

„DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, Al-
„len den genen die deſe jegenwoordige ſullen ſien ofte
„hooren leſen Saluyt. Doen te weten, Alſoo wy by Onſe
„opene Brieven van den 12. December des voor.eden Iaers
„Gecommitteert ende geauthoriſeert hebben ſeeckere Gede-
„puteerden die uyt onſen Name ende van onſent wegen mette
„Heeren Gecommitteerden van de Heeren Gedeputeerden
„van de Heeren Staten van de Nederlantſche Provintien tot
„Bruſſel Vergadert, ſouden treden in onderhandelinge omme
„een goede ſeeckere ende Chriſtelijcke uytkomſte, uyt de
„langduyrige Nederlantſche Oorlogen te vinden, daer over
„te tracteren ende te beſluyten. Ende 't ſedert de voorſz Ge-
„committeerde van de voornoemde Heeren Gedeputeerden
„van de Staten tot Bruſſel Vergadert, vertoont ende uytge-
„bracht hebben Procuratie van den Coninck van Spagnien
„van den 26. Iuly 1629. op *d'Infante*, ende vervolgens Pro-
„curatie by forme van ſubſtitutie van de Hoochgemelte Infan-
„te van den 26. February des jegenwoordigen Iaers, op de
„voorſz Gecommitteerde van de Heeren Gedeputeerden van
„de Heeren Staten tot Bruſſel Vergadert, gepaſſeert, Soo
„iſt, Dat wy de voorſz Gedeputeerden in onſe meergemelte
„Procuratie genoemt te ſamen ofte het meerendeel van deſel-
„ve Inſgelijcx gegeven hebben ende geven by deſen, volko-
„men macht authoriteyt ende bevel, omme in Onſen Name
„ende van onſent wegen mette Gecommitteerden van de voor-
„noemde Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten tot
„Bruſſel Vergadert, *mede als Gecommitteerden ende Procureurs van*
„*den Coninck van Spagnien ende van de Infante te mogen Handelen*,
„Tracteren ende Beſluyten, ten eynde ende in manieren als
„vooren, belovende voor goet vaſt ende van weerden te ſul-
„len houden ende doen houden, al 't gunt by de voornoem-
de onſe

„de onſe Gedeputeerden oock in de voorſz qualiteyt mette „voornoemde Gecommitteerden van den Coning van Spa- „gnien ende van de Infante geaccordeert ende beſlooten ſal „worden, ende alle 'tſelve te ratificeren, te doen nakomen „ende volbrengen gelijck wy by onſe voorgaende Procuratie „hebben belooft, welcke Procuratie wy verklaren dat blijft „van weerden ende in ſijn geheel. Gedaen in onſer Verga- „deringe in 's Gravenhage den 18. Marty 1633.

Tweede Procuratie.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden allen den ghenen die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen Saluyt. „Doen te weten, Alſo de Heeren Gedeputeerden van de Hee- „ren Staten van de Nederlandſche Provintien tot Bruſſel ver- „gadert door derſelver Gecommitteerden in't Vrundlijck heb- „ben doen aenbieden, met ons te mogen komen in onderhan- „delinge, omme middelen ende uytkomſte te vinden het ſy by „Vrede of langduerigh Beſtant, waer mede die geſamentlijcke „Nederlandſche Provintien van den langduyrigen ende Land- „verderffelijcken Oorlogh die de Nederlanden ſoo vele Iaren „hebben geaffligeert, ſouden konnen verloſt worden, Ende „daer op by ons tot de aengebodene onderhandelinghe ſijnde „geadſigneert die plaetſe van den Haghe, de Gecommitteer- „den vande Gedeputeerde vande Heeren Staten vande voorſz „andere Provintien haer alhier hebben laten vinden, ende ver- „ſocht ten fijne als voren met onſe Ghecommitteerde in Con- „ferentie te mogen komen, ſoo in qualité als geauthoriſeert by „Procuratie van den Doorluchtigen Grootmachtigen Prince „*Philips de Vierde* Coning van Spagnien &c. Ende by ſubſtitu- „tie vande Doorluchtige Princeſſe Iſabella Clara Engenia In- „fante van Spagnien &c. Uytwijſende de reſpective Brieven „van Procuratie van den 26. Iuly 1629. Ende de ſubſtitutie

„in dato den 26. February leſtleden als mede in qualité ende „als gemachtighde van de *Gedeputeerden* van de Heeren Staten „van de Nederlantſche Provintien tot Bruſſel Vergadert, vol„gens ende uytwijſende derſelver Commiſſie ende Procuratie „van den 3. October 1632. Soo iſt: dat wy van onſer ſijde „mede te vreden ſijnde tot nederlegginghe van't voorſz lang„duyrigh ende bloedigh Oorloge ende tot ſoulagement vande „goede Ingeſetenen ende Inwoonderen van de gheſamentlijc„ke Nederlandſche Provintien, alle goede Chriſtelijcke ende „ſeeckere middelen te verſtaen ende in te gaen, ende ons vol„komentlijck betrouwende op de wijſheyt ervarentheyt ende „getrouwigheyt van den welgeboren Grave ende Heere, Hee„re *Floris Grave van Cuylenburgh*, Vry-Heere van Pallant, Wit„tem, Weerde &c. Heer ter Leede, Lienden, Wildenborch, „Kentswijler, Engelſdorp, Bachem, Urechem &c. Heer *Hen„drick van Eſſen* Extraordinaris Raedt des Furſtendoms Gelre „ende Graef-ſchap Zutphen, Richter van Arnhem ende Ampt„man in Veluwen-Zoom, Heer *Nicolaes van der Bouckhorſt* Hee„re van Noortwijck ende Wimmenom, Baillin ende Dijck„Graef des Lands van Rhijn-Landt, Heer *Cornelis van Te eſteyn* „out Burgemeeſter der Stadt Dordrecht, Ghecommitteerde „Raed van de Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſ„land, Heer *Iacob van Brouchoven*, out Burgemeeſter der Stadt „Leyden, Heer *Adriaen Pauw*, Ridder Heer van Heemſtede „Raed Penſionaris van Holland ende Weſt-Vrieſland, Heer „*Iohan de Knuyt*, eerſte ende repreſenterende den Adel in de „Staten ende Raedt van het Graefſchap van Zeeland, mits„gaders Ordinaris Raedt van ſijn Exelentie de Heer Prince „van Orangie, Heer *Symon van Beaumont* Raedt ende Penſio„naris der Stadt Middelburch, Heer *Adriaen Ploos*, Ridder, „Heere van Oudegein, Tienhoven ende Gein, Heer *Iohan „van Zuylen vander Haer*, Heer vander Haer, Cockengen, „Spengen, ende Monfoorts Gerechte, Heer *Rienck van Bur-*

mania

„*mania* Grietman over Ferwarderadeel, Heer *Pieter van Wal-*
„*ta*, Heer *Sweer van Haerſolte* tot Haerſt ende Echden, Lant-
„Rentmeeſter General van Zallant, Heer *Hendrick ter Cuylen*
„Burgermeeſter der Stadt Zwol, Heer *Gooſſen Schaffer* tho
„Uythuyſen ende der Meden Ioncker ende Hovelingh ende
„Heer *Lucas Clant* tho Warfhuyſen, Eendrum ende Pieters-
„buyren &c. Ioncker ende Hoveling, hebben deſelve te ſa-
„men ofte het meerendeel van dien gegeven, ende geven by
„deſen volkomen macht, authoriteyt, generael ende ſpeciael
„bevel omme mette Gecommitteerden van de welgemelte
„Heeren Staten van d'andere ſijde in qualité als Commiſſari-
„ſen ende Procureurs van den Hoogſtgemelden Coning van
„Spagnien ende Hoochgemelde Infante ende van de welge-
„melde Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten tot
„Bruſſel Vergadert van onſen't wegen ende in onſen Name al-
„hier inden Hage op't Hoff in de plaetſe daer toe geprepareert
„te Vergaderen, te hooren d'openinge van't gene de Gemelte
„Heeren Gedeputeerden in de voorſz qualiteyten ſullen aen-
„brengen ende wijders met hun te treden in onderhandelinge
„om een goede ſekere ende Chriſtelijcke uytkomſte door mid-
„del van Vrede of langduyrich Beſtant uyt de voorſz Oorlogen
„te mogen vinden, daer over te tracteren ende te mogen be-
„ſluyten gelijc als ſyluyden tot meeſten dienſt ende verſekerin-
„ge vande Vereenigde Nederlanden, hare geaſſocieerde goede
„Inwoonderen derſelver, ende andere geintereſſeerde in de
„voorſz langhduyrige Oorloch, ſullen bevinden te behooren,
„ende hebben belooft ende belooven mitſdeſen ter goeder
„trouwen, ende onder obligatie van ons ende onſe Succeſſeu-
„ren in't Generael ende particulier voor altijt goet vaſt ende
„van weerden te houden, 'tgene by Onſe voorſz Gecommit-
„teerden deſen aengaende geaccordeert ende beſlooten ſal
„worden 'tſelve te ratificeren onverbreeckelijck te onderhou-
„den ende doen onderhouden, oock voldoen ende doen vol-

doen

„doen, ſonder daer yegens immermeer te doen, ofte gedoo-
„gen gedaen te worden in eeniger manieren, des ten Oircon-
„de hebben wy deſen doen Parapheren, met onſen grooten
„Zegel doen Zegelen; ende by onſen Griffier doen teecke-
„nen. In onſe Vergaderinge in 'sGravenhage den 24. Marty 1633.

Ende alſoo de Heer de Knuyt ter Vergaderinge preſiderende difficulteyt maeckte om met vier ſtemmen de voorſz Procuratie te arreſteren, ſoo heeft de Heer van *Noortwijck* als gepreſideert gehadt hebbende in de voorgaende weeck de Concluſie geformeert met de vier toeſtemmende Provintien. Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van Vrieſlandt ende Stadt ende Lande reſpectivelijck verklaert te perſiſteren by hare voorige laſt, Verklaringen ende Proteſten op al 'tgeene was gedaen ende verſoeckende alſnoch, dat volgens Reſoluttie ende Verklaringe voor deſen ende nu wederom gedaen en genomen ſonder eenige vorder dilay op haer overgegeven Remonſtrantie gediſponeert mocht worden.

Vrydach den 1. Aprilis hebben de Heeren hare Hoog: Mog: Gedeputeerden tot de Handelinge van den Treves met die van d'andere ſijde by mondelingh verhael van den Heer van *Heemſtede* gerapporteert, dat ſedert den 24. Marty leſt-leden, als wanneer haer Hoog: Mog: hadden laten depeſcheren nieuwe Procuratie om met die van d'andere ſijde in *twee qualiteyten* te Handelen, dat hun deſelve Procuratie ten voorſz dage na de middach is overgelevert geworden, ende gecollationeert ſijnde yegens de Copye Autentijcq, dat die van d'andere ſijde hadden verklaert dat ſy voor alſnoch niet anders en koſten ſeggen, als dat ſy daerinne namen contentement, doch dat ſy de voorſz Procuratie in den haren nader ſouden examineren, ende ter naeſter by eenkomſte dies aengaende finale Verklaringe doen; waerop hun afgevordert ſijnde hun Geſchrift op het geene hun van deſer ſijde jongſt is

ter

ter hant geſtelt om dat ſy hier bevoorens iterativelijck hadden verklaert, dat ſoo wanneer de Heeren hare Hoog: Mog: Gedeputeerden met de voorſz Procuratie gereet ſouden ſijn, dat ſy van haer ſijde met het begeerde Geſchrift oock gereet ſouden komen, hebben daerop geantwoort dat ſy met 'tvoorſz Geſchrift alſnoch niet gereet en waren, vermits ſy niet en wiſten dat de Procuratie nu ſoude worden overgelevert, verſoukende tijdt tot de overleveringe van't meergenoemde Geſchrift, te meerder om dat eenige onder den haren waren, die de Nederlantſche Tale niet en verſtonden, ende dat over ſulcx de meergenoemde Procuratie onder hun ſoude moeten gereſumeert worden ende daer-en-boven dat by hun alles eerſt in het Franſch ofte Walſch moeſt worden geſtelt, ende daer na van woort tot woort getranſlateert in de Nederlantſche Tale om aen hare Hoog: Mog: Gedeputeerden overgelevert te kunnen worden, ende dat ſulcx moeyelijck viel ende des te meerder tijdt daer toe gerequireert wert, ende naer dat veele Diſcourſen over ende weder op dit ſtuck gehouden ende gevallen waren, hadden de Gemelte Heeren Gecommitteerden van d'andere ſijde aengenomen het begeerde Geſchrift over te leveren den 26. Marty left-leden, 'twelck ſy oock ten ſelven dage hebben gedaen.

't Geſchrift van den 15. Marty waren de navolgende Apoſtillen: die relatijf ſijn tot de 21. Articulen; aen den Gecommitteerden van d'ander ſijde in't laetſte van December jongſt verleden overgegeven: die welcke (hier te vooren geſtelt) alhier moeten werden geconjungeert ende gehouden als gerepeteert.

I.

Dat de Heeren Staten van de Nederlantſche Provintien aen ,,d'andere ſijde datelijck ende effective ſullen preſteren nae't ,,beſluyt van het te maecken Tractaet alle 't geene Nederlant aengaet, *Rhijnberck* ende de Forten daer over daer in begrepen,

„sonder al voorens eenige last ofte ratificatie van buyten af te „wachten.

II.

Dat het 4. Artijckel van den voorgaenden Treves sal wor„den onderhouden ten opsichte van *d'Oost-Indien* als in den „voorgaenden Treves is gepractiseert geweest: ende aengaen„de de saeck van de *West-Indien* dat die sullen gelaten worden „in soodanigen Staet als die jegenwoordich sijn.

III.

Dat de platte Landen de Steden sullen moeten volgen, ende „in cas die van d'andere sijde yetwes souden mogen overko„men in 'tregardt van't stuck van de Religie, ten platten Lan„de voornoemt dat daerop soude mogen werden gelet, doch „dat de acte by de Heeren Ambassadeurs ten tijde van't sluy„ten van den voorgaenden Treves gegeven, niet en kan gead„mitteert worden.

IV.

Dat dit Articul necessair is ende dat men daerby sal persi„steren.

V.

Dat dit Artijcul sal worden gemainteneert ende daerby ge„persisteert.

VI.

Dat by dit Artijcul sal worden gepersisteert ende 'tselfde „gemaintencert.

VII.

Hier op en is egeen nadere Resolutie gevallen als sijnde by „die van d'andere sijde toegestaen.

VIII.

Op den inhout van dit Artijcul is Resolutie genomen by „occasie vande deliberatie op het 2. Artijcul hier vooren.

IX.

Dat dit point in't generael wert gehouden voor gearresteert

soo

„ſoo het leyt ; ende ſoo hier na eenige particulariteyten ſich „ſouden mogen komen te openbaren, dat alſdan daer over met „die van d'andere ſijde ſal worden geconfereert ende geſpro- „ken.

X.

Dat dit point ſoo na gebracht ſal worden alſmen kan ende „ſoo veel mogelijck ſal ſijn.

XI.

Dat hierop egeen naerdere Reſolutie en is gevallen, en dat „ten wederſijden hier in wort gecondeſcendeert.

XII.

Dat dit point voor als noch ſal gelaten worden ſoo het ſtaet „om te ſien wat uyt de nadere Conferentie met die van d'an- „dere ſijde te houden deſes aengaende ſal reſulteren, ende dat „men daer na by trappen ſal mogen voorſlaen, te weten datmen „de jegenwoordige Spagniaerden in de Nederlanden aen d'an- „dere ſijde, ſoude laten uytſterven, ende dat geduyrende den te „maecken Treves egeen andere Spagniaerden ſouden moghen „gebracht worden in Nederland te Water noch te Lande, en- „de dat ſulcx oock niet willende vallen dat men alſdan dit Ar- „tijckel ſal reſumeren.

XIII.

Dat op dit point ernſtelijck ſal worden geurgeert, ende ſoo „veel doen om te obtineren als men ſal konnen doen, doch „niet konnende hier met overkomen, dat men dit Artijckel „alſdan ſal laten gliſſeren.

XIV.

Dat alle mogelijcke debvoiren ghedaen ſullen worden om „te bekomen ende obtineren den inhout van dit 14. Artijckel „ende te ſien hoe verde datmen hier met ſal deur konnen, ende „ſulcx niet willende vallen, dat men alſdan met trappen ſal mo- „gen wijcken: ende dienvolgens voorſlaen 1. Dat geen Spaens „Guarniſoen, noch Spaenſch Gouverneur inde Havenen van

„Vlaenderen ſoude mogen aengeſtelt worden; ende ſulcx oock „niet willende vallen, dat men alſdan ſal voorſlaen, dat de Sol- „daten ende Gouverneurs tot beſettinge vande Havenen ſullen „ſijn ende blyven alleen in den Eed van de Heeren Staten van „de Nederlantſche Provintien van d'andere ſijde ende niet in „Eed van den Coning van Spagnien : ende dit oock niet kon- „nende geobtineert worden in't generael, dat men de voorſz „ſuſtinue aen eene Stad langs de Cuſt van Vlaenderen Zee-ha- „ven hebbende, ſal appliceren : ende ten laetſten ſoo dit oock „niet en ſal willen vallen, dat men alſdan ſal voorſlaen, dat een „reglement ſal moeten ghe-emaneert worden by een Tractaet „apart over de gelegentheyt der voorſz Haven met wederſijds „bewillinge.

XV.

Dat dit Artijckel ſoo het leyt ſal blyven, ende daer by ghe- „perſiſteert worden, voor ſoo veel de redditie van de Steden „belangt, ende ſooder eenige particulariteyten ſouden mogen „worden voortgebracht, dat daer op ſal worden gehandelt.

XVI.

Dat by dit Artijckel ſal worden ghebleven; te meerder om „dat die van d'andere ſijde hier niet ſonderlinghs jeghens en „ſeggen.

XVII.

Dat gebleven ſal worden by de verklaringhe by de Heeren „haer Ho: Mog: Gedeputeerden in derſelver Name, volghens „voorgaende Reſolutie, deſes aengaende in het jongſt overge- „leverde Geſchrift gedaen.

XVIII.

Dat dit Artijckel gelaten ſal worden ſoo het leyt.

XIX.

Dat volghens dit Artijckel in reden ende billicheyt beſtaet „dat die vande Gereformeerde Religie aen d'andere ſijde buy- „ten recherche ende in hare Huyſen ongemoeyt werden gela-

ten

„ten ende dat wijders geperſiſteert ſal worden by de ghedane „verklaringe in het jongſt overgegevene Geſchrift aen die van „d'andere ſijde nopende die ghene die in Spagnien verkeeren, „woonen ofte Frequenteren, of aldaer Domicilie ſouden mo„gen gaen houden.

XX.

Dat gebleven ſal worden by de verklaringe hier op ghedaen „in't jongſte overgheleverde Geſchrift ſoo nopende de geap„prehendeerde invaſien ende attacquen van den Keyſer gedue„rende den te maecken Treves, als oock ten regarde van't Re„dres van ſaecken in Duytſchlant.

XXI.

Dat alle mogelijcke debvoiren ſullen worden ghedaen voor „de geintereſſeerde perſonagien ende Heeren, mitſgaders parti„culieren, volgens de Memorien by deſelve albereyts gegeven „ofte noch over te geven.

Hier na volght 'tgunt de Ghecommitteerde van d'andere ſijde hebben den 26. Marty op 'tvoorgaende (relatijf ende geconjungeert op de 21. Articulen, daer mede ſy den 28. Decembris waren na Bruſſel getogen) overgelevert.

DE Gecommitteerde van ſijne Majeſteyt ende der Ghedeputeerde van de Staten der Nederlandſche Provintien ver„gadert tot *Brußel*, hebbende geſien ende overleyt het geſchrift „henluyden in handen geſtelt den 15. van de loopende Maent „van Marty by de Heeren Ghedeputeerde van de Heeren Sta„ten Generael der Vereenichde Provintien, verklaren. Al„ſoo men hier by een gekomen is om by wege van een goede „Vrede ofte Beſtandt in ruſte te ſtellen d'Ingeſetenen van alle „deſe voorſz Nederlanden, dat oock dienen geſocht te worden

„van d'een ende d'ander ſijde de middelen om daertoe te ko-
„men by redelijcke, ghevouchlijcke, ende doenlijcke Condi-
„tien, waer toe ſy Gecommitteerde van hunne wegen alle ſints
trachten, daer toe by brengende al 'tgene in hun vermoghen is,
„welcken volgende hebben gheantwoort op 'teerſte point van
„de Propoſitien van de voorſz Heeren Staten Generael aen-
„gaende d'eerſte voldoeninge van het Tractaet, dat deſelve ſal
„reciproquelijck ende dadelick konnen volbracht worden ter-
„ſtont naer het beſluyt deſſelfs, voor ſoo vele als ſoude konnen
„ende mogen promptelijck geeffectueert worden, ende tot ver-
„ſeeckertheyt van 'tgene daer van d'executie vereyſcht vorde-
„ren tijd, ſal daer in mogen verſien worden met gemeen advi-
„ſe, by wege van Gyſelaers ofte andere bequame middelen, die
„men in gelijcke ſaecken ghewoon is te ghebruycken, daer van
„men lichtelijck ſal konnen over een komen, het principael be-
„ſloten ſijnde.

Maer aengaende het onderhout vant Tractaet naer de voorſz
„eerſte volkominge, hebben gepreſenteert daer in te verbinden
„eerſt ſijne voorſz Majeſteyt als ſijne Procureurs, ende uyt
„krachte van het vermoghen 'twelck ſy van deſelve hebben by
„de Brieven van ſubſtitutie ende Procuratie daer in geinſereert
„hier te vooren over geleyt, Boven welcke Obligatie de *Sere-*
„*niſſime Infante* belooft by de voorſz Brieven van ſubſtitutie,
„als Procuratie van ſijn voorſz Majeſteyt ende in woort van
„Princeſſe te volbrengen ende onderhouden 'tvoorſz Tractaet;
„Voorts om aen de voorſz Heeren Staten Generael noch te
„geven overvloedigher ſatisfactie, de voorſz Gecommitteerde
„hebben gepreſenteert te verbinden de voorſz Staten van hun-
„ne ſijde totte preſtatie voldoeninghe ende onderhout van't
„voorſz Tractaet binnen de Nederlanden in dier voegen noch-
„tans ende niet vorder als gedragen is by haerluyder antwoort
„op 'tvoorſz 1. Point ande naerder verklaringhe van dien, by
„middel van welcke verſeeckertheden ende verbinteniſſen de

voorſz

„voorſz Heeren Staten Generael, hebben meer dan ſuffiſante „reden omme henluyden te genougen, aengeſien ſelfs dat Co„ningen, Staten, ende Republijcquen in ghelijcke Tractaten „henluyden te vreden houden met het enckel *woort* van d'een „aen d'andere, in dier vouge datter geenderhande Fondament „en is van te vereyſchen van de voorſz Gecommitteerde ande„re ende meerdere verſekertheden, dan die gene die aengebo„den ſijn geweeſt, Ende noch min van de voorſz Staten van „hunne ſijde te willen doen verbinden totte preſtatie *abſolute* „van 'tvoorſz Tractaet niet alleenlijck in deſe Nederlanden, „maer oock in ſoo vele andere Rijcken ende Staten van ſijne „voorſz Majeſteyt ſoo wijt van hemluyden ghelegen, ghelijck „nochtans de voorſz Gedeputeerde van de Heeren Staten Ge„nerael ſchijnen te willen doen by 'tvoorſz Geſchrifte van den „14. Marty in plaetſe dat in diverſche voorgaende Conferen„tien namelijck die van den 7. February ende 4. Marty fyluy„den verklaert hebben de voorſz preſtatie niet vorder als in de „Nederlanden van de voorſz Staten te verſoecken, mits welc„ken de voorſz Gecommitteerde perſiſteren met redenen by „de voorſz preſentatien. Te meer dat de voornoemde Heeren „Staten Generael van hunne wegen gene andere verſeeckert„heyt en preſenteren dan van henluyden *woort* ende Obligatie.

Voor ſoo veele belangt het tweede point van de voorſz Pro„poſitie ſeggen als t'anderen tijden dat ſy conſenteren in de „Vernieuwinge van de Artijckelen van den voorgaenden Tre„ves ende Verdrach daer naergevolcht op den 7. Ianuario „1610. Behalven de veranderingen ende verklaringen daer „van men onderlinge ſal konnen accorderen, in conformi„teyt van den eygen termen van het voorſz 2. point, ende met „conditie dat geobſerveert ſal worden 'tgeene belooft is ge„weeſt by de voorſz Heeren Staten, in't aengaen ende in „effecte als deel van het Tractaet van den ſelven Treves, noo„pende het Faict van de Religie; Gelijck des getuygen ende

verifi-

„verifieren d'Ambaſſadeurs van den Coning van Vranckrijck „daerin geintermetteert geweeſt ſijnde, by Acte daer van „uytgegeven van den ſelven dato als iſt 'tvoorſz Tractaet, waer „by den Staet van de voorſz Vereenichde Provintien geen In„tereſt en ſal lijden, niet meer als by tijde van de voorſz voor„gaenden Treves.

Raeckende het 3. Artijckel, de voorſz Gecommitteerde „hebben hun gerefereert ende refereren alſnoch tot het 3. Ar„tijckel van den voorgaenden Treves, ende tot 'tgeene dat „behoorde gedaen ende onderhouden geweeſt te hebben in „gevolge van dien, ſonder Regart te nemen op 'tgeene dat ter „contrarie geuſurpeert is, gelijck blijcken ſal gebeurt te ſijn „in diverſche Plaetſen waerom ende tot verhoeden van alle „miſverſtanden ende ſwaricheden die anderſints ſouden mo„gen rijſen, ende tot af-leggen van de geene opgekomen ge„duyrende de voorgaende Treves tot nu toe onbeſlicht gebleven, is van nooden een klaer Verdrach te maecken over alle „de Limiten van d'een ende d'ander ſijde in gevolge van het „Diſpoſitijf van't voorſz 3. Artijcul vande voorgaende Treves „ende Vernieuwinge van dien ende niet naer de voorſz Uſur„patie, ende dien aengaende te komen in particuliere Confe„rentie ſonder verachteringe van het principael Tractaet; vin„dende oock alleſints redelijck, ende overſulcx inſiſterende „ int 'tgeene ſy geconditioneert hebben, aengaende 'tOnder„houdt van de Capitulatien ghemaeckt met de Steden aen de „voornoemde Heeren Staten Generael ſedert de voorgaende „Treves overgegeven: In de voorſz Conferentie op de Li„miten ſoude oock mogen afgeleyt worden het different van „de *Meyerye* van 'sHertogenboſch: waer van mentie gemaeckt „wort by het 4. Artijckel van de voorſz Propoſitien, als niet „wel konnende yegenwoordelijck gedefinieert worden om de „redenen begrepen in de antwoorde van de voorſz Gecom„mitteerde.

Belan-

Belangende het 5. Point, wort andermael verklaert, dat de „Propoſitie daer by geroert, is een nieuwe Servituyt, niet „gebruyckt voor den Oorloge, jegens het Recht van alle „Volckeren ende Vryheyt van de Commertie, ingebracht buy„ten de beſpreecken van den voorgaenden Treves, waer deur „ſoude gegeven worden den Voet ende Occaſie, om in te bren„gen gelijcke ofte andere ongerieven in de Rijcken ende Sta„ten van ſijne voorſz Majeſteyt tot beneficie van ſijne ſubjec„ten tot incommoditeyt ende achterdeel van de Inwoonders „van de voorſz Geunieerde Provintien aldaer handel doende, „in't verminderen ofte verhinderen de Rechten van Stapelen „ofte andere oude Prerogativen die aen eenige Nederlantſche „Provintien ofte Steden ſouden mogen toebehooren.

Met noch minder redenen wort by het *6.* Point gepreten„deert dat de Havenen van Vlaenderen ſouden overlaſt wor„den met *nieuwe Rechten*, *Impoſitien*, *ende Lichtingen; om gelijck* „*te ſtellen de Laſten aldaer mette geene van de Schelde*, als weſen„de directelijck yegens de Privilegien ende oude herkomen „van de voorſz Provintie, daer by gantſchelijck ſoude wor„den gediverteert ende te niet gedaen alle Commercie ende „Traffique derſelver, om daer mede te benificeren de Nabuy„rige Staten ende Rijcken: henluyden ter ſurpluſe remitte„rende, tot 'tgeene by gemeender handt ſoude mogen wor„den geadviſeert om te faciliteren ende vorderen de Trafijcq „ſoo gelijckmatelijck als eenichſints doenlijck wort.

Waer mede wort oock voldaen aen't 8. Artijckel van de „voorſz Propoſitie.

Op't 7. is men d'accord.

Op't 9. en kan geen andere antwoorde vallen dan de ghene „hier te voren ghegeven, verwachtende de reſcriptie van Spa„gnien.

Het 10. wort reciproquelijck geaccordeert.

De Propoſitien gedragen by de 11. 12. ende 13. Articulen

„en konnen in geenige manieren geadmitteert worden, om de „redenen verbaelijck gededuceert.

Op het 14. Point en wort niet bevonden datter eenighe re„dene voortgebracht is, die de Heeren Staten Generael foude „mogen bewegen om niet aen te nemen die aenbiedingen die „van wegen ſijne Majeſteyt dienaengaende gedaen ſijn tot ſoo „grooten proffijt ende voordeel van de voorſz Heeren.

Aengaende het 15. Point en valt gheen vorder Declaratie, „mits het leſte Geſchrift vande Heeren Gedeputeerde genoeg „over een komt met d'overgegeven antwoorde.

Op het 16. alſoo men onderricht is dat den Grooten Raed „in egeen gebreck en is geweeſt van recht te doen in de ſaecke „van Chaſtelbellin, en kan oock deſelve met egeene redene uyt „den voorſz Raed verſonden worden, ſonderlinge voor Rech„ters die volgens deſe onderhandelinge alleenlijck ſouden die„nen, om kenniſſe te nemen van ſaecken, rakende het ghebreck „van het onderhout van het Tractaet, of van gheconfiſqueerde „of geannoteerde goederen.

Nopende het 17. Point, ſullen de Onderſaten ten wederſij„den in hun gheheel blyven ten opſien van de Actien die hun „ſouden mogen toekomen in gevolge van het voorgaende Be„ſtant ende de vernieuwinghe van 'tſelve, Ende voor ſoo vele „aengaet de middelen van verſeeckeringhe teghens de ſchaden „ofte overlaſten die hier namaels ſouden moghen voorvallen „ter oorſaecke van eenige Arreſten of inbraecken teghens het „Tractaet, ſullen de voorſz Heeren Gedeputeerden hun naer„der gelieven te Declareren.

Over het inhout van het 18. Point en valt niet anders te ſeg„ghen, als het gene begrepen is in den voorgaenden Treves, „ſijnde niettemin te vreden dat de Articulen geſloten tuſſchen „den Coning van Groot Brittagnie ende den Conneſtable van „Caſtilien, ſullen overgeſet worden in de Nederlandſche Tale „ende daer van gemaeckt worden een Acte particulier, die ge„houden worde als deel van het Tractaet. Op

Op het inhout van het 19. point gedraechtmen hem tot „d'antwoorde dien aengaende te vooren overgegeven.

Aengaende het 20. point ſal dienſtich ſijn dat de voorſz „Heeren Gedeputeerden hun naerder ende volkomelijck ver- „klaren, om t'ſamen van als Rapport te doen aen hare Hoog: „Mog: ende daer naer in het vorder onderſoeck van de ſaken „punctuelijck antwoort te geven, met toevoeginge van 'tgee- „ne daer beneffens dient verſocht by de voorſz Gecommit- „teerde. Onderſtont by laſt van de voornoemde Gecommit- „teerde Geteyckent.

V. Marcke.

Pointen ende Articulen door de Gedeputeerden vande Hee- „ren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden totte „vegenwoordige handelinge van Beſtant by preciſen laſt van „deſelve Heeren Staten overgelevert aen de Heeren Ge- „committeerden van den Coning van *Spagnien* in krachte „van de ſubſtitutie van *d'Infante* op hun verleent, als oock „Gecommitteerde van de Heeren Gedeputeerde van de „Staten van de Provintien van het Nederlandt tot Bruſſel „Vergadert om hier op te hebben derſelver Categoricque „antwoort.

I.

Dat de Gemelte Heeren Gecommitteerden gehouden ſul- „len ſijn datelijck uyt te brengen nadere Procuratie van den „Hoogſtgedachten *Coning*, oft approbatie van de ſubſtitutie „by de Hooch Gemelte *Infante van Spagnien* op haer E. gege- „ven totte vegenwoordige Handelinge, ende nae't beſluyt „van dien daer op uyt te brengen Ratificatie van den meer- „Hoogſtgemelde *Coning* binnen *ſes weecken*, ende van de meer- „Hoogſtgemelde *Infante* binnen *veerthien dagen*, mitſgaders „van de Heeren Staten van de Reſpective Nederlantſche Pro-

„vintien aen d'ander ſijde binnen *drie weecken*, ende dat alles „in beſtendige forme ſonder inſertie van eenige Clauſulen of „Stipulatien die in't Tractaet niet expreſſelijck en ſullen ſijn „begrepen; Ende ſullen de Gemelte Heeren Staten van de „Nederlantſche Provintien voornoemt datelijck ende effecti„ve naer het voorſz beſluyt van het te maecken Tractaet gehou„den ſijn te preſteren, loopende den voorſz tijdt van veertien „dagen ſonder verder dilay alle 'tgeene in de Nederlanden en„de daer omtrent in kracht van't voorſz Tractaet ſal ſijn geac„cordeert ſonder daer toe eenige naerdere laſt ofte Ratificatie „af te wachten, ende ſullen oock de meergemelte Heeren „Staten van de Nederlantſche Provintien, aen d'andere ſijde, „moeten inſtaen ende guaranderen alle contraventien ende „miſbruycken die geduyrende den te beraemen tijdt van het „Tractaet ſoude mogen komen te geſchieden ende voorvallen, „in ende omtrent Nederlandt, ende daer nevens ſolemnele „beloften doen van de goede ende behulpſame handt te ſullen „bieden dat de Contraventien ende miſbruyken geduyrende „den ſelven tijdt buyten Nederlandt vallende, op t ſpoedich„ſte mogen werden gerecht ende effective gerepareert; ende „ſijn de meergemelte Gedeputeerde van de Heeren Staten „Generael van de Vereenichde Provintien te vreden de Hee„ren hare principalen ende Committenten te verobligeren „voor de Præſtatie onderhoudinge ende naerkominge van al„le 'tgeene getracteert ſal worden, ende van wegen deſen „Staet ſoude moeten worden voldaen, het ſy 'tſelve in de Ne„derlanden of daer buyten ſal van nooden weſen.

II.

Dat alle Pointen ende Articulen begrepen in't Tractaet van „den 9. Aprilis 1609. ende verdrach daer op gevolcht den 7. „Ianuary 1610. ſullen gerenoveert ende van nieus voor gear„reſteert gehouden worden, met dien verſtande ende expres „beſpreeck dat de ſaecken ten opſichte van d'Ooſt-Indien ſul-

len

„len worden onderhouden gelijck in den voorgaenden Treves „door toedoen ende beleyt van de Spagniaerden, Contrave- „nieerende het 4. Articul van den ſelven Treves, is gepracti- „ſeert geweeſt; ende ſullen de ſaecken van de Weſt-Indien „gelaten worden in ſoodanigen ſtandt ende gelegentheydt van „Trafijcq ende Oorloch als die yegenwoordich is.

III.

Dat aen den Staet der Vereenichde Provintien ſal ſijn ende „blijven alle Souverainiteyt Hoocheyt ende geſach over alle „de Dorpen ende het geheele platte Landt behoorende aen de „Steden, Caſteelen, Vlecken ende Heerlickheden, ende „het Reſort, Recht, ende gevolge van deſelve als mede over „de Rivieren ende Stroomen dewelcke aen ende onder de ge- „hoorſaemheyt van deſen Staet ſijn gereduceert; ende wat „belangt de Limiten, dat, die albereyts bekent ende gepract- „tiſeert ſijn, ſullen blijven; doch daer nieuwe Conqueſten „ofte Fortificatien ſedert den voorgaenden Treves ſijn gedaen „ofte gemaeckt dat die van nu af klaer ſullen geſtelt worden.

IV.

Dat oock de *Meyerye* van *'s Hertogenboſch* in allen deelen ſal „blijven ende gehouden worden aen den Staet van de Veree- „nichde Provintien, gelijck van andere Dorpen ende platte „Landen in't voorgaende Articul is geexpreſſeert.

V.

Dat de Rivieren de *Schelde*, item Canalen van't *Sas*, *'t Zwijn*, „ende andere *Zeegaten* daer op reſponderende niet anders be- „varen ende gefrequenteert ſullen mogen worden, als die ge- „durende den tijt van het voorgaende twaelf Iarige Beſtant ſijn „gebruyckt geweeſt.

VI.

Dat de Schepen ende Goederen komende in ende uyt de „*Havenen* van *Vlaenderen*, met ſoodanige Convoy-gelden, „Impoſitien, Tollen, ofte andere laſten, ende niet minder

„aldaer ſullen worden beſwaert by ofte van wegen den *Coning* „*van Spagnien*, als de Goederen de Schelde ende de voorſz „Canalen op ende afgaende, oft dat deſelve Goederen aen „d'andere ſijde voorts aen op de *Schelde* ſoo weynich ſullen „worden belaſt als de Goederen gebracht wordende uyt oft „in de *Havenen* van *Vlaenderen*.

VII.

Dat het *Wit Sout* uyt de Vereenichde Provintien na die van „d'andere ſijde niet ſal mogen verboden nocht hooger, als „het groove Sout belaſt, maer met æguale laſten ten weder- „ſijden moeten beſwaert worden.

VIII.

Dat de Goederen, Coopmanſchappen ende Manifacturen „uyt de Vereenichde Provintien, komende aen d'andere ſij- „de, in't inkomen, ofte uytgaen niet ſullen mogen verboden „ofte hooger belaſt worden als haer eygen Goederen, ofte „van andere Nabuyrige Rijcken ende Landtſchappen die „minſt ſijn belaſt; ende daer-en-boven dat de voorſz Goede- „ren ende Manufacturen van de Ingeſetenen van de voorſz „Vereenichde Provintien in Spagnien ende in het Spaenſche „gebiet, in Italien, ofte elders niet verboden nochte hooger „in't in ende uytgaen ſullen mogen beſwaert worden, als de „Goederen, Coopmanſchappen ende Manufacturen derwaerts „gaende ende komende uyt de *Havenen* van *Vlaenderen*.

IX.

Dat de Goederen van de *Portugeſche Natie*, Inwoonders „ende Ingeſetenen van de Vereenichde Provintien die nu ſijn „ofte namaels daer binnen ſouden komen woonen van wat Re- „ligie of Geloof die mogen ſijn, gebracht wordende in *Spa-* „*gnien*, *Portugael ende andere Rijcken van Spagnien*, ſullen gere- „guleert worden als Goederen van d'andere Ingeſetenen deſer „Landen, ſonder eenige Diſtinctie: dan wat belangt de Ne- „derlanden aen d'andere ſijde, aldaer ſal de voorſz *Portugeſche*

Natie,

„*Natie*, ſoo wel ten Regarde van hare Perſoonen als Goede-
„ren moeten worden getracteert ende gereguleert als d'andere
„Ingeſetenen deſer Landen.

X.

Dat Reformatie, mitſgaders eenparige ordre ende eva'uatie
„in't ſtuck van de *Munte* tuſſchen de Reſpective Nederlandt-
„ſche Provintien aengeſtelt ende onverbreeckelijck ſal wor-
„den onderhouden.

XI.

Dat om de gemeene verſeeckeringe ende geruſtheyt alle de
„*Spagniaerden* ſijnde luyden van Oorloge ſullen moeten vertrec-
„ken uyt ende buyten alle ende yegelijcken der Nederlantſche
„Provintien ende geene wederomme binnen deſelve mogen
„werden gebracht, geduyrende den tijdt van het te maecken
„Beſtandt.

XII.

Dat de Stadt van *Rhijnberck* met de Fortificatien ende de
„*Schantſe* daer yegens over van het Guarniſoen van den Coning
„van Spagnien ontledicht, de Fortificatien gedemolieert, de
„Stadt Neutrael gemaeckt, ende aen den Chur-Furſt van
„Ceulen gereſtitueert, mitſgaders de Steden van *Breda* ende
„*Gelder* aen den Staet van de Vereenichde Provintien overge-
„levert ſullen worden.

XIII.

Dat *eenige Rechters* in gelijck getal ten wederſijden in Neder-
„landt ende niet elders ſullen worden aengeſtelt, die geſa-
„mentlijck binnen behoorlijcken tijdt ſullen termineren de
„queſtien over de *non executie* van het te maecken Tractaet, en-
„de van wegen de geannoteerde ende geconfiſqueerde Goe-
„deren t'ontſtaen, met ſulcken verſtande dat de Vonniſſen
„de ſaecken in Nederlandt raeckende de volkomen effect ſul-
„len ſorteren, ende voorts dat de Heeren Gecommitteerden
„van d'andere ſijde ſullen gehouden ſijn de goede handt te bie-

den

„den dat de Sententien raeckende saecken buyten de Neder-
„landen oock alomme ter executie sullen worden gebracht en-
„de niet illusoir gelaten; ende sijn de Heeren Gedeputeerde
„van de Heeren Staten Generael te vreden de Heeren hare
„principalen ende Committenten hier toe mede te verbinden,
„soo veel als haer aen deser sijde soude mogen aengaen.

XIV.

Dat het Proces van *Chastelbellin* hangende alsnoch ongede-
„cideert in't Hof van *Mechelen*, sal worden getermineert
„binnen den tijdt van een Iaer, ende by gebreecke van dien
„dat de Rechters in't voorgaende Articul geroert, nu voor
„alsdan, ende alsdan voor als nu sullen geauthoriseert sijn en-
„de blijven om het voorsz Proces te decideren; ende sal de
„Sententie by hun daer in te wijsen effect sorteren, ende ge-
„executeert worden in allen schijn, of deselve by 'tvoor-
„noemde Hof van *Mechelen* was gewesen.

XV.

Nadien uyt dese yegenwoordige onderhandelinge gebleec-
„ken is dat de Heeren Gecommitteerden van de Heeren Ge-
„deputeerden van de Heeren Staten van de Nederlantsche
„Provintien van d'ander sijde, swaricheyt maecken, de Hee-
„ren Staten van deselve Provintien te verbinden tot guarant
„tegens d'Arresten, Contraventien, ende beschadicheden
„die d'Ingesetenen van dese Vereenichde Provintien souden
„mogen aengedaen worden buyten Nederlant, soo wert van
„deselve verwacht een bequaem ende suffisant expedient, waer
„door d'Ingesetenen deser Landen, yegens soodanige Arres-
„ten, Contraventien ende beschadicheden sullen bevrijt kon-
„nen blijven ofte reparatie van dien bekomen, in cas hun
„sulcx mocht wedervaren.

XVI.

Dat die van de Gereformeerde Religie woonende in de
„Nederlanden aen d'andere sijde, oft deselve frequenterende
buyten

„buyten recherche ende in hare Huyſen ongemoeyt ſullen „worden gelaten, ende wat aengaet de geene die in Spagnien „in de Rijcken van Spagnien als oock d'Eylanden mitſgaders „alomme daer den Coning geſach ende gebiet heeft buyten „de Nederlanden in Europa ſullen gaen, keeren, Frequente-„ren, ende wederkeeren, met hare Schepen ende Coop-„manſchappen, ofte oock aldaer Domicilium houden ofte „gaen houden, ſal onderhouden ende geobſerveert worden „den inhout der Articulen by den Coning van *Groot Brittaigne*, „ende den *Conneſtable van Caſtilien* hier bevoorens geſlooten, „ende ſullen deſſelfde Articulen by Acte apart worden geex-„preſſeert, oock ſijn ende blijven van ſoodanigen kracht in „allen ſchijn oft deſelve in het Tractaet waren geinſereert, en-„de voorts alomme in diverſche Talen bekent gemaeckt, ſulcx „ende daer't behoort.

XVII.

Dat ſijne *Keyſerlijcke Majeſteyt* in dit yegenwoordige Trac-„taet ſal worden begrepen, als oock andere Coningen, Prin-„cen, ende Republijcquen, die hier na genoemt ſouden „worden, ende dat dien volgens by de Heeren Gecommit-„teerden van d'andere ſijde ſal worden bearbeyt ende uytge-„bracht moeten worden, goede verſeeckertheyt dat de Geu-„nieerde Provintien geduyrende den tijdt van het te maecken „Beſtant uyt het Roomſche Rijck niet en ſullen worden gein-„vadeert ofte eenige Hoſtiliteyt aengedaen.

XVIII.

Dat den Heer Prince van *Eſpinoy* als oock de Heeren Gra-„ven van den *Berge*, *Cuylenburch*, ende *Warfuſé* reſpective ſal „moeten contentement gedaen worden op der ſelver Preten-„ſien, volgens de reſpective Memorien daer van aen de Hee-„ren Gecommitteerden van d'andere ſijde overgegeven; ende „ſullen hier na noch geexamineert ende overgelevert worden „de Pretenſien van verſcheyde particuliere geintereſſeerde

„om deſelve mede contentement te doen ende klachteloos te „ſtellen.

Alle welcke Pointen ende Articulen met de Memorien „daer by gevoucht werden mitſdeſen overgelevert aen de Hee„ren Gecommitteerden van den Coning van Spagnien ende „van de Heeren Gedeputeerde van de Heeren Staten tot Bruſ„ſel Vergadert, met ſulcken verſtande ende die meeninge en„de intentie van daer op binnen den tijdt van veerthien dagen „uyt te brengen Categorique antwoort op datmen mach we„ten waer na men ſich ten eenen of ten anderen aen defer ſijde „ſal aenſtellen ende reguleren. Gedaen in 's Gravenhage den „1. April 1633.

Den 12. April wiert vaſt geſtelt ſeeckere Memorie, om van wegen haer Hoog: Mog: ter hant geſtelt te worden aen alle Ambaſſadeurs ende Miniſters van Coningen, Princen, Republijcken ende Potentaten alhier aen't Hoff Reſiderende; als aen den Ambaſſadeurs van Vranckrijck, Zweden, Venetien ende aen den Heer *Charnaſſé*: waer toe Gecommitteert ſijn de Heeren *Rantwijck*, *Noortwijck*, *Voſbergen ende Weede*. Ende wat aenging den Heer Reſident *Boſwell* ende andere Miniſters van minder qualiteyt als Ambaſſadeurs deſelve wierden ter Vergadering van haer Hoog: Mog: beſcheyden ende aen haer Copie van de Memorie ghecommuniceert: luydende als volcht:

De Gecommitteerde van de Heeren Staten van de Neder„lantſche Provintien tot *Bruſſel* Vergadert, op voorgaende aen„biedinge om in Handelinge te komen met de Gecommit„teerde van de Heeren Staten Generael der Vereenichde Ne„derlanden tot nederlegginge van het langduyrich ende bloe„dich Oorlogh, in den Hage gearriveert weſende, is na exhi„bitie ende overlevering van wederſijts Procuratien van we„gen de Hoochgemelte Heeren Staten Generael voornement„lijck geinſiſteert, op de *ſeeckerheydt* die van d'andere ſijde ſoude

„ſoude konnen ende behooren gegeven te worden; van dat „het te maecken Tractaet, promptelijck, ende effectivelijck „volbracht, ende de contraventien namaels te vallen, behoor„lijck gerepareert ſouden worden; ende alſoo de Gecom„mitteerde van d'andere ſijde ſoodanige ſeeckerheyt niet kon„den preſtereren ten ſy ſoo wel *uyten Naem* van den *Coning van* „*Spagnien* als van de *Heeren Staten tot Bruſſel* Vergadert, wierde „getracteert, om dat het Tractaet ſoo wel buyten als binnen de „Nederlanden effect ſoude moeten ſorteren, Soo hebben de „Gemelde Gecommitteerde daer toe naderhant mede uytge„bracht Procuratie van den Coning van Spagnien op *d'Infan„te*, ende ſubſtitutie, dienvolgende by de Hoochgemelde *In„fante* op de voornoemde Gecommitteerde *Nominatie* gedaen, „in kracht van dewelcke deſelve ſijn gequalificeert ende aen„genomen als Commiſſariſen ſoo wel van den Coning van „Spagnien als van de Heeren Staten tot *Bruſſel* Vergadert, om„me te mogen Handelen tot een eeuwige Vrede oft langduy„rich Beſtant mette Heeren Staten Generael der Vereenichde „Provintien. Daer op de Handelinge aengevangen ende by „de Gecommitteerdens van de Hoochgemelte Heeren Staten „Generael voorgeſtelt ſijnde *verſcheyden Pointen* ſtreckende tot „ruſt van de Nederlanden in't Generael ende vervolgens van „de geheele Chriſtenheyt, ende tot ſekerheyt van de Veree„nichde Nederlanden in't particulier, als mede op't ſtuck van „de Traficque ende Commertie ſoo wel in als buyten de Ne„derlanden, hebben de Gecommitteerden van d'andere ſijde „haer daer toe *niet genoechſaem gelaſt* gevonden, ende daerom„me na *Bruſſel* geſonden hebbende, daer na de meeſte ende „principaelſte Pointen gedifficulteert: waer over tuſſchen „beyde de parthyen verſcheyden Conferentien ſijn ghehou„den, daer in aen die van d'andere ſijde de nootſaeckelickheyt „ende rechtmaticheyt van de voorgeſtelde Pointen is gerepre„ſenteert, indien ſy ter goeder trouwe het Oorloge ſouden be-

„geren te verlatẽn, ende de *ruſt ende ſeeckerheydt* in ende buyten „de Nederlanden met ernſt te betrachten ende te bevorderen. „Ende na dien ſy meermaels verklaert hadden volgens haer „laſt daer in niet te konnen Condeſcenderen, ende de Heeren „Staten Generael der Vereenichde Nederlanden geenſints „konden goet vinden deſe Handelinge met onſeeckerheyt te „laten protaheren omme hare Wapenen ten beſten voor haren „Staet, ende van hunne Vrunden ende Geallieerde niet inutil „te laten worden, hebben eyntlijck haer Hoog: Mog: de „principaelſte Pointen dienende tot ſeeckerheyt ende beſten- „dicheyt van het te maecken Tractaet voor nu ende namaels, „ſoo in't Regard van de Nederlanden als van andere Nagebuy- „ren ende Geallieerde vaſt geſtelt, ende hare Gecommitteerde „tot deſe Handelinge gelaſt, aen de Gecommitteerdens van „d'andere ſijde deſelve Schriftelijck over te geven, ende daer „op te begeeren Cathegorique antwoorde in den tijdt van 14. „dagen, met verklaringe indien ſy deſelve niet ſouden willen „bewilligen, dat het ongelijck aen haer ſijde ſal blyven ende „d'onheylen van't Oorloge ende verderf van Landen ende „Luyden haer geimputeert worden, als ſijnde hare Ho: Mo: „geenſints van meyninge uyt het Oorloge te ſcheyden als met „*genouchſame ſeeckerheydt* voor hare ende hare Nagebuyren ende „Geallieerde, ende anderſints gereſolveert daerinne als voor „deſen te Continueren, op vertrouwen dat God Almachtich „haer namaels een ander ende beter uytkomſte ſal verleenen, „welcken volgens de voorſz Pointen ende Articulen aen de „Gecommitteerde van d'andere ſijde den 1. Aprilis ſijn over- „gelevert, ende vijf van deſelve Gecommitteerde des anderen „daegs daer mede na *Bruſſel* vertrocken, Ende hebben hare „Ho: Mo: middeler tijdt gereſolveert het Leger van deſen „Staet onder het wijs ende kloeckmoedich beleyt van ſijn Ex- „celentie de Heer Prince van Orangie tegen het eynde van de- „ſe Maent te Velde te brengen, omme hare Victorien door

Godes

„Godes Zegeninge te vervolgen, ende de Spaenſche macht „alhier in Nederlant ſulcx te occuperen, dat die nergens elders „ſal kunnen geemployeert worden, Ende ingevalle de voor„geſtelde Pointen by die van d'andere ſijde bewillicht, ende „daer op een Tractaet beſlooten mocht worden, ſullen alle „Nagebuyrens ende Geallieerdens van deſen Staet daer uyt „beſpeuren, dat haer Hoog: Mog: de gemeene ſaecke geen„ſints begeeren te verlaten ende daeromme niet alleene voor „hare ſeeckerheyt hebben willen ſorgen, Maer oock haer be„quaem maecken *omme hare Vrunden ende Geallieerde te kunnen „aſſiſteren, ende de Spaenſche Heerſchappie alomme tegen te gaen*, tẽ „eynde alſoo de geheele Chriſtenheyt ende voornamentlijck „de geoppoſeerde Princen ende andere Landen tot een alge„meene ruſt ende ſeeckerheyt ſouden mogen geraecken, ende „daer by gemainteneert worden.

Den 18. April, alſoo die van d'ander ſijde noch geen antwoort inbrachten, ende die na Bruſſel geſondene niet weder quamen, wiert voorgeſtelt ofmen niet ſoude daer over aenmaninge doen. Doch wiert noch goet gevonden een dach of twee aen te ſien.

Den 21. wiert op haer aenhouden haer Paſpoort geprolongeert tot weerſeggens.

Den 13. May weder ghekomen ſijnde, ſijn vervolghens met denſelven gehouden eenige Conferentien: ſy Excuſeerden hun verblijf over de 14. dagen, om d'abſentie van den Marquis *d'Aitona*, verklaerden alſnoch niet by Geſchrifte te konnen antwoorden, voor ende aleer te hebben eſclarciſſement op ſekere Pointen: Vertrouwende dat nochtans de Handeling niet ſou werden afgebroken; ſoomen aen deſer ſijde begeerde aen te nemen redelijcke ende Goddelijcke middelen: ſeyden alſnoch niet verſien te ſijn van naerder Procuratie, om oorſaecke dat verſcheyden Poſten uyt Spagnien komende waren afgeſet deur de Françoyſen (die in der daet deur den Heer *Charnaſſé* ende

anderſints allen vlijt waren aenwendende, om deſe Handeling te doen verdwijnen) doch dat d'Infante nochmaels daerom had geſchreven: toonende ſeeckere Certificatie van haer, dat de Coning tot Treves-Handeling wel genegen was: ſy begeerden daer na Explicatie op het woort *ontrent Neerlant*, daer op geſeyt is daer mede gemeent te ſijn *Rhijnberck*. Ende voorts lang ende in't breede op alle de Pointen geverbaliſeert ſijnde, by verſcheydene Conferentien, hebben overgegeven navolgende Reſponſiven.

De Gecommitteerde ſoo van ſijne Majeſteyt als van de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten der Nederlantſche Provintien tot Bruſſel Vergadert, geſien hebbende de Pointen ende Articulen op den 1. Aprilis leſt-leden overgelevert by de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, verklaren ende antwoorden daer op gelijck volcht.

Op't eerſte Point, Alſoo eenige Poſten komende van den Coning aen hare Hoocheyt met Brieven, raeckende deſe onderhandelinge ſijn afgeworpen geweeſt, dat deſelve *hare Hoocheyt* verklaert heeft te ſullen ſeinden eenen eygen Poſt aen ſijne Majeſteyt om vernieuwinge van de Procuratie derſelver ofte Acte van approbatie van de ſubſtitutie op de voorſz Gecommitteerde by hare Hoocheyt gegeven uyt krachte van de voorſz Procuratie, hebbende niet te min ſijne Majeſteyt alrede verklaert by Brieven van den 15. April leſt-leden wel te vreden te ſijn dat alhier in ſijnen Naem van Treves gehandelt wort, volgens de Certificatie van haer Hoocheyt hier nevens gaende by Tranſlaet Autentijcq daer van het Originael aen de voorſz Heeren Gedeputeerden is getoont geweeſt. Ende ſullen die voorſz Gecommitteerde nae't beſluyt van de yegenwoordige Handelinge daer op uyt brengen Ratificatie van deſelve ſijne Majeſteyt binnen drie Maenden, ende van de Doorluchtichſte Princeſſe *Infante* binnen 14. dagen mitsgaders van de Heeren Staten van hundere ſijden binnen twee Maenden;

„Maenden; alles in goede ende beſtendige forme, ende gelijck „by de reſpective Procuratie van ſijne Majeſteyt, ſubſtitutie „van hare voorſz Hoocheydt, Procuratie ende Acte van de „voorſz Heeren Gedeputeerden tot Bruſſel Vergadert, toege„ſeyt is: ſoo dat de Heeren Staten van deſer ſijde ſullen hebben „alle redene van contentement. Voorts ſal alle 'tgeene by de „voorſz Handelinge beſlooten ſal ſijn binnen 14. dagen naer „deſelve beſluytinge van wederſijden volbrocht ende date„lijck geexecuteert worden, behoudens de ſaken waer toe an„deren tijdt van volkominge by deſe Handelinge beſproken „ſal ſijn. Ende boven de verbinteniſſe van ſijne Majeſteyt „ende van hare Hoocheyt ſullen oock de voorſz Staten van de „Provintien tot Bruſſel Vergadert, gehouden ende verbonden „ſijn tot het preſteren, binnen den tijdt als boven, al 'tgeene „in de Nederlanden ende aengaende *Rhijnberck* in kracht van't „voorſz Tractaet ſal ſijn geaccordeert, Ende ſullen oock de„ſelve Staten inſtaen en guarandeeren alle contraventien ende „miſbruycken die geduyrende den te beramen tijdt van het „Tractaet ſoude mogen komen te geſchieden ende voorvallen „in Nederlant, Ende daer nevens ſolemnele beloften doen „van alle goede devoiren ende inſtantie te doen, daer het ſal „behooren op dat de Contraventien ende miſbruycken ge„duyrende den ſelven tijdt buyten Nederlant vallende op't „ſpoedichſte mogen worden gerecht ende effective gerepa„reert; welverſtaende dat noopende de Contraventien ende „miſbruycken, die niet en ſullen gedaen worden by publij„que authoriteyt, ſal gevolcht worden het 31. Articul van den „Treves des Iaers 1609.

Op het 2. Articul dat alle de Pointen ende Articulen begre„pen in het Tractaet van den 9. April ende verdrach daer op „gevolcht den 7. Ianuary 1610. behouden 'tgeene in deſe ye„genwoordige onderhandelinge beraemt ſal worden, ſullen „van nieus voor gearreſteert gehouden worden ende onver-

breecke-

„breeckelijck geobſerveert, ſoo wel buyten als binnen Europa „de geheele Werelt door, dat oock het exercitie van de Catho„lique Apoſtolijcke ende Roomſche Religie ſal onderhouden „werden ten platten Lande in Brabant volgens die belofte ge„certificeert by d'Ambaſſadeurs van Vranckrijck den voor„noemden 9. April 1609. ſonder eenige veranderinge.

Op het 3. Articul dat het ſtuck van de Limiten ſal geregleert „worden in conformité van den Text des voorſz voorgaende „Treves, ſoo wel aengaende 'tgeene daer voor als daer naer „van d'een of d'ander ſijde is gehouden of geconqueſteert ge„weeſt, ende d'uſurpatie contrarie den Text gedaen gerepa„reert. Ende op dat deſen aengaende geene duyſterheyt noch „twijffelachticheyt en ſy, ſal pertinente Declaratie ende Spe„cificatie gemaeckt worden van de Steden, ſtercke Plaetſen, „en Vlecken, ende van den platten Lande daer aen kle„vende.

Op het 4. Articul, alſoo het ſtuck van de *Meyerye* van 'sHer„togenboſch ſeer wijtloopich, ende van breedt ende diepen „onderſoeck is, verſoecken de voorſz Gecommitteerde alſoo „niet wort goet gevonden dit Point te remitteren tot eene par„ticuliere onderhandelinge naer het beſluyt van deſe principa„le, dat immers om tijdt te winnen dienſhalven getracteert „werde in't byſonder by eenighe Perſoonen daer toe ter we„derſijde te noemen in ſulcken getal als de Heeren Staten Ge„nerael der Vereenichde Nederlanden ſullen goet vinden ſon„der verachtinge van't principael Tractaet.

Op't 5. 6. ende 8. (weſende het 7. alrede geaccordeert) „wort het inhout van het 8. toegeſtaen in regarde van de Co„ninckrijcken, Staten, ende Landen, daer d'Inwoonders van „de Geunieerde Provintien, volgens den Text van de voor„gaende Treves hebben mogen negotieeren met toeſegginge „daer-en-boven dat ſijne Majeſteyt van Spagnien op de Ri„viere van de *Schelde 'tSas van Gent* ende het *Zwijn* ſal doen ceſſe-

ren

„ren ſoo lange den Treves ſal duyren de Licenten en alle an-
„dere beſwaerniſſen die geduyrende ofte ter oorſaecke van de
„Oorloge ſijn opgeſtelt oock ſonder eenige andere van nieus
„te mogen opſtellen, behoudens dat daer tegen de Laſten en-
„de Impoſitien van wegen de Heeren Staten van deſer ſijde
„te lichten ende te practiqueren, gemodereert ſullen worden
„op den Voet daer op men ten wederſijden ſal konnen accor-
„deren; waer mede voldaen wert het voorſz 5. ende 6. Ar-
„ticul.

Op't 9. wort alſnoch daer by geperſiſteert dat die van't *Io-*
„*diſche* Geloove, Ingeſetene der Vereenichde Nederlanden
„noch hunne Waren en ſullen in *Spagnien* ende *Portugael* ende
„andere Rijcken van ſijne Majeſteyt niet meer voordeels heb-
„ben als die *Ioden* elders reſiderende ende hunne waren: ende
„wat belangt de Nederlanden weſende onder 'tgebiet van de-
„ſelve ſijne Majeſteyt en ſal die van't voorſz Iodiſche Geloove
„nopende hunne Perſoonen, Waren, ofte Goederen niet meer
„toegelaten ſijn dan geweſen is geduyrende die voorgaende
„Treves, maer hunne waren bevondende in een Schip geladen
„met Waren ofte Coopmanſchappen toebehoorende d'In-
„woonders van de Geunieerde Provintien gequalificeert om
„te genieten het beneficie van den Treves, en ſullen de Waren
„van deſelve Inwoonders niet geconfiſqueert worden, anders
„als het ſelve na recht is geordonneert ofte gebruyckt tegens
„alle andere, volgens die Wetten ende Coſtumen van't voorſz
„Rijck van Spagnien op de toegelaten ende verboden Goede-
„ren onder een gemengelt: waer-en-boven noch, van wegen
„haer Hoocheyt, aen ſijn Majeſteyt geſchreven ſal worden om
„alle onbehoorlijcke onderſoecken ende quellingen te doen
„ceſſeren.

Het 10. is buyten different: yegens het 11. Point wert ge-
„perſiſteert als t'andere tijden.

Op het 12. ſal, als inde voorgaende Geſchriften geſeyt is, de

„Stadt *Breda* worden overgelevert aen de Heeren Staten Ge-
„nerael ſonder het platte Landt, 'twelck b yven ſal aen ſijne
„Majeſteyt op conditie dat d'oeffeninge van de *Catholijcke Room-*
„*ſche Religie*, ende den Geeſtelijcken Staet ende Juriſdictie in
„deſelve Stadt ſal altijdt blyven ende gehouden worden, ge-
„lijck die daer yegenwoordich is. Dat oock de Stadt van
„*Rhijnberck* mette Fortificatien ende de Schans daer tegen over
„van het Guarniſoen van ſijne Majeſteyt voorſz ſullen ontle-
„dicht, ende die Fortificatien gedemolieert, die Stadt Neu-
„trael gemaeckt, ende aen den Chur-Furſt van *Ceulen* gereſti-
„tueert worden. Ende voor ſoo veel aengaet Fernambuco ſal
„overgelevert worden aen ſijne Majeſteyt van Spagnien mits
„eene ſomme gelts die de voorſz Gecommitteerde geauthori-
„ſeert ſijn te mogen vermeerderen boven de *drie hondert duyſent*
„*Croonen* die ſy alrede hebben aengeboden, deſelve overleve-
„ringe te geſchieden op ſulcken tijdt ende voet als beſproocken
„ſal worden. Ende nopende de Stadt van *Gelre* en verſtaet
„men niet daer van te ſcheyden ſonder daer tegens eenige an-
„dere plaetſe in mangelinge te hebben ten genouge van ſijne
„Majeſteyt.

Op het 13. Point wort toegeſtaen dat nopende de Materie
„Civile ende reparatie van ſchaden ende Intereſſen by wegen
„van Iuſtitie de geſchillen die vallen ſullen op de *non executie*
„van het Tractaet, ende om geannoteerde ofte geconfiſqueer-
„de Goederen, ſullen gedecideert worden by Rechters aen
„beyde ſijden in gelijck getal te kieſen ende te ſtellen in Ne-
„derlant ende niet elders. Waer op behoorlijck reglement on-
„derlinge ſal geraemt worden, wel verſtaende dat deſelve
„Rechters egeene kenniſſe en ſullen nemen dan ter oorſaecke
„van Contraventien, miſbruycken ende geprætendeerde onge-
„lijcken gedaen by authoriteyt publijcque by laſte van ſijne
„Majeſteyt of van de Heeren Staten van de Vereenichde Pro-
„vintien. Ende nopende de Contraventien van particulieren

ſal

„ſal ghevolght worden het 31. Articul van de voorgaende „Treves.

Op het 14. Point, men is te vreden toe te ſeggen dat het „Proces van *Chaſtel-bellin* by den grooten Raet van Mechelen „ſal worden ghedecideert binnen een Iaer na dat de ſaecke ten „vollen ſal weſen geinſtrueert, welcke iuſtructie geſchieden ſal „met korte dilayen, ſoo dat den Heere Prince van Orange geen „oorſaecke ſal hebben te klagen.

Nopende het 15. Artijckel het ſchijnt dat ten wederſijden „genouchſame voldoeninge ghegeven wort by middel van het „13. point hier vorens.

Het inhout van het 16. Point en kan niet vorder gheaccor- „deert worden als gheſchiet en is by de voorgaende Treves, „welverſtaende, dat de Articulen beſlooten met den Conne- „ſtable van Caſtilien, ende by den 7. Articule van den ſelven „Treve gheaccordeert aen de Inwoonders van de Geunieerde „Provintien ſullen uytgedruct worden in byſondere Acten en- „de gehouden als geinſereert in dit Tractaet, ende daer-en-bo- „ven deſelve Articulen uytghegeven ende verkondicht in ver- „ſcheyden Talen, daer ende ſoo men ſal bevinden te behooren.

Over het 17. Point ſal van wegen haer Hoogheyt genego- „tieert worden neffens ſijne Keyſerlijcke Majeſteyt behoudens „dat de Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provin- „tien ſullen beloven naer het beſluyt van dit Tractaet van Tre- „ves gheen aſſiſtentie te doen aen de Vyanden van ſijne voor- „noemde Keyſerlijcke Majeſteyt noch aen de gene die tegen- „woordich tegen haer de Wapenen genomen hebben ofte ne- „men ſullen.

Op het 18. Point wort verklaert dat hare Hoogheyt de Pre- „tenſien aldaer gemelt laet onderſoecken in de Raden van ſijn „Majeſteyt ende ſal metten eerſten daer op reſolveren naer be- „hooren. Ende in't particulier voor ſoo veel aengaet de pre- „tenſie van den Prince van *Eſpinoy*: dat hare Hoogheydt aleer

„daer op te reſolveren ſal aen de Princeſſe van *Ligne* laten com-
„municeren deſen Article, mitſgaders de ſtucken daer toe die-
„nende van wegen den voorſz Prince overgegeven; aen den-
„welcken oock daer teghens ghecommuniceert ſullen wor-
„den de Requeſte van deſelve Princeſſe overghegeven ter con-
„trarien eynde, om d'antwoorde ten wederſijden gheſien aen
„de Gecommitteerde laſt gegeven te worden om op deſe pre-
„tenſien te antwoorden gelijck het ſal behooren. Ende aen-
„gaende Graef *Hendrick van den Bergh*, ende den Graef van *War-*
„*fuſé* ſal van weghen hare Hoogheydt geſchreven worden in
„Spagnien, ſal oock daer naer geſproocken worden van 'tgene
„gepretendeert wort voor eenige particulieren van wegen ſij-
„ne Majeſteyt, Actum 18. May 1633. Onderſtont by laſt van
„de voorſz Gecommitteerde geteyckent.

J. Edelheer.

DEſe Reſponſiven ter vergadering ingebracht ſijnde, hebben d'aenweſende Provintien aengenomen deſelve deels deur affendinge uyt den haren, deels deur Miſſive te communiceren aen derſelver Heeren principalen, om de goede meyninge van dien daer op te verſtaen ende weder in te brengen tegen den 2. Iuny: ende alſoo de Heer Prince van Orangie alrede was te Velde; is aen ſijn Excelentie oock Copie ſoo van 'tgeheel Rapport ende Verbaliſatie als van de Articulen toegeſonden.

Die van d'ander ſijde hier deur eenige ledighen tijdt krijgende, lieten haer verluyden genegen te ſijn ondertuſſchen te gaen beſichtigen de voornaemſte Steden ſoo in Hollandt als andere deſer Provintien. 'tWelck ter ooren van haer Hoog: Mog: komende ende om verſcheydene redenen niet goet gevonden wordende: ſoo is haer deur den *Griffier Muſch* eerſt genotificeert het verſenden van hare Reſponſiven aen de Reſpective

pective Provintien: ende datmen hoopte daer op te ſullen hebben der ſelver Advijſen ende Reſolutien tegen den 2. Iuny, daer na ſijn ſy deur hem verſocht ondertuſſchen te willen blyven in den *Hage*, ende niet te gaen deur reyſen de Steden deſer Provintien. Waer op de Hartogh van *Aerſchot* ſeggende, *naer dien dit maer een verſouck was, dattet in haer diſcretie ſtont ſulcx t'achtervolgen of niet*; ſoo repliceerde de Griffier: *Het verſouck van de Heeren Staten Generael, als repræſenterende de Souverainiteyt van deſen Staet, moet voor commendement geacht worden.* Ende de Hartog daer op vragende, *of dan oock de wegh na Brußel was gheſlooten?* gaf de Griffier voor antwoort: neen: met byvouginge, in cas ſijn Excelentie daer toe Paſpoort begeerde; datmen hem daer mede ſoude accommoderen.

Hier na verſtaende, dat des onaengeſien (nochtans voor dat deſe Notificatie haer was geſchiet) de Heer van *Danſermont* was, onder prætext van Peerden te koopen, gegaen na *Schorel*, met intentie om van daer te gaen na *Vrieſlandt*: ſoo is ſulcx ſoo qualijck genomen datmen per expreſſe Miſſive hem heeft nagheſchreven 'tgeene men aen ſijne Heeren *Collegas* by monde had laten ſeggen: als namelijck dattet Paſpoort haer gegeven was, om in den *Hage* te komen, ende oppet ſtuck van de Treveſhandeling te vaceren, ende niet om deur deſen Staet heen ende weer te trecken; ende ſluytende met deſe woorden: *De ſorte que nous nous promettons que vous voudres a veuë de cette retourner icy, & vous garentir des incommodités, qui vous pourroient ſurvenir* (om dat hy geen Paſpoort ſpecialijck daer toe en hadde) *outre noſtre intention.*

Ende alſoo oock daghelijcks een grooten toeloop van Roomſch Catholijcken was ten huyſe van de Gedeputeerde van d'andere ſijde tot de Miſſe ende andere haer Kerckelijcke Godes-dienſten, diemen haer als Ambaſſadeurs voor haer ende haer Familie toeliet, ſoo ſijn de Heeren van Hollandt iterativelijck gebeden om ordre daer tegen te ſtellen.

In deſe tijdt wiert oock verſocht Paſpoort voor den Heer van *Wouwere*, een van 'sConings Finantie raden tot *Bruſſel*: om alhier te komen van wegen den Coning ende het werck der Treves te drijven: Maer eenſdeels was dat tegens 'tſin des *Hartogs van Aerſchot* ende ſijner Colleguen: anderdeels oock ſachmen hier hoe langer hoe meer dat van de Handelingh niet ſoude vallen; ende datmen al ghenouch of rede te veel van 'sConings Volck in't Landt hadde: dies op 'tſelve verſouck geen ander Reſolutie quam als *datmen daer in niet konde treden.*

Op eenen tijdt als de laetſt overgekomene Reſponſiven deur affendinge ende anderſints waren gecommuniceert aen de Provintien; ſoo ſijn oock deſelve geſonden aen ſijn Excelentie, leggende voor Rhijnberck, om te hebben deſſelfs Hoochwijs Advijs, daer op deſelve ſchreef dit antwoort.

Hooge Moogende Heeren,

Wy hebben wel ontfangen uwer Ho: Mo: Miſſive van den „20. deſes met de ſtucken daer neven ghevoeght, waer by het „haer belieft heeft te begeeren dat wy haer dienen ſouden van „ons advijs op't ſtuck van de Handelinge van Beſtant met de „Heeren van de andere ſijde aengevangen.

Wy bekennen dat uwe Ho: Mo: ons daer mede bewijſen, „eene *ſonderlinge groote eere*, voor dewelcke wy haer gedienſte„lijck bedancken, maer hier tegens beſorghen wy dat wy haer „daerinne niet en ſullen konnen dienen ſoo als de gewichtig„heyt van de ſaecke ende V. Ho: Mo: goede intentie wel me„riteren, ons debvoir vereyſcht, ende wy van herten wenſchen: „Nochtans ſullen wy tot quitinghe van onſen plicht voor ons „advijs vrymoedich verklaren.

Dat onſes bedunckens dit gantſche Tractaet is beſtaende in „twee pointen het *een raeckende de ſaecken van Europa*, *'tandere „die van Indien.*

Wat

Wat die van Europa aengaet en ſien wy maer twee princi-
„pale difficulteyten, *d'eene over de Meyerye van 's Hertogenboſch,*
„en d'andere over de *Havenen van Vlaenderen*, waer van wy mey-
„nen dat men in geener manieren en behoort te wijcken, maer
„by 'teen ende 'tander te blyven, te meer alſoo wy achten dat-
„ter middelen ſijn omme ſoo wel in't een als in't andere mal-
„kanderen te verſtaen. Indien niet, ſijn van advijs datmen be-
„hoort te perſiſteren by 'tghene dienaengaende van deſer ſijde
„geproponeert is. Want voor ſoo veel de vordere differentia-
„le pointen beroeren mach, daer konnen, onſes vermoedens,
„wel expedienten gevonden werden, omme deſelve t'accom-
„modeeren.

Belangende die van *Indien*; en ſien wy geen middel van ee-
„nige Modificatie, mitſdien d'eere, reputatie, ende 'tvoordeel
„van't Landt daer in beſtaet dat *Fernambuco* werde ghemainti-
„neert, ſonder dat men, om gelt ofte eenige andere beloften
„behoort t'abandoneeren de Compagnie van Weſt-Indien als
„die van den Staet van den Lande ſoo wel verdient heeft ende
„*aen de ſaecken des Conings van Spagnien ſoo grooten-af-breuck alſ-*
„*noch doen kan*: ende aengaende de Ooſt-Indiſche Compagnie
„men behoort te blyven by 'tgene geduyrende de voorgaende
„Treves gepractiſeert is, ten opſien van dat de Coning van Spa-
„gnien ſelfs dien wegh gekoſen heeft, ſonder dat ter ſaecke van
„dien yetwes gedaen ſy tot nadeel vande Treves: maer wy la-
„ten ons beduncken datmen beyde de voorſz Compagnien hier
„op behoort te verſtaen, ende ſich ten naeſten by te reguleren
„na 'tgene ſy daer van adviſeeren ſouden, als die daer van de
„beſte kenniſſe hebben, ende meeſt geintereſſeert ſijn.

Ende omme haeſt te ſien 't Succes van deſe ſaecken, ſo ſoude
„men na onſe opinie konnen beginnen te handelen ende t'ac-
„corderen op 'tgene raeckt een van deſe voorſz twee Poincten
„ende eerſt te beginnen met dat van *Indien*, waer over eens ge-
„worden ſijnde, vermeynen wy datmen elckanderen ooc haeſt
„verſtaen ſoude over de ſaecken van Europa. Dit

Dit is in't korte 'tgene wy V. Ho: Mo: op de materie sou-
„den aendienen voor ons advijs, ons nochtans in allen ghedra-
„gende tot hare wijsheyt ende voorsichtigheyt omme te doen
„ende te procederen na dat deselve voor den meesten dienst,
„eere, ende profijt van den Lande bevinden sullen te behooren
„Ons daer mede aen deselve gebiedende, bidden God Al-
„machtigh

Hooge Mogende Heeren V. Ho: Mo: te houden in sijne
„Heylige protectie, uyttet Leger voor Rijnberck den
„1. Iuny 1633. Onderstont V. Ho: Mo: Onderda-
„nigen Dienaer. Geteeckent, *F. Henry de Nassau.*

Weynich daghen daer na liet sijn Excellentie klachte doen dat de Heer *Charnacé* sich beroemt hadde, Copye van desen Brief ghekregen, ende die getranslateert in't Fransch aen den Coning overgesonden te hebben.

Den 14. Iuny wiert by Conferentie aen die van d'ander sijde voorgehouden, dat sy alsnoch geen contentement en gaven aengaende de lang gedilayeerde ende soo dickmael begeerde *Procuratie.* 2. het groot verschil aengaende de Compagnie in *Oost ende West-Indien:* die sy mede in't Tractaet wilden Comprehenderen, ende dese Staet wildese in Oorlog laten. 3. aengaende de *Meyerye.* 4. aengaende 'tsluyten van de *Schelde*, *'t Sas*, *'t Zwijnd.* 5. datmen alsnoch persisteerde om te hebben *Breda* ende *Gelder.* Op't eerste hebben weder geklaegt, dat haer Couriers, na ende uyt Spagnien gaende, wierden in Vranckrijck opghehouden, afgheworpen ende gedevalisert; doch meenden dat de *Procuratie* wel soude volgen: hoewel sy oordeelden dat de Procuratie van anno 1629. noch sedert deur een Brief des Conings aen *Rubens* geconfirmeert, genouch was. Aengaende *Indien:* sochten aen te wijsen, dat van deser sijde in den beginne ghetoont was dat men aldaer oock Vrede begeerde, doch dat daer over daer na soude konnen werden ghecouvenieert. Tegen *Breda* ende *Gelder* eysten weder *Fernambuco*,

de

de *Meyerye* meenden ſy met goede beſcheyden te bewijſen, datſe niet dependent was van de *Stadt*. Aengaende de reſterende pointen refereerden haer tot voorighe reſponſiven : alleen by monde alles bybrengende wat haer ſuſtenue mocht vaſt ſtellē. Doch daer na verklaerden ſy te vreden te ſijn *Gelder* teghen eenigh ander plaets te manghelen : begeerende men mochte eenigh plaets voorſlaen : oock preſenteerden *Breda* over te geven ſonder tplatte Landt : ende dat de *Roomſch Catholijcke* Religie ende *Geeſtelijcken* Staet in de Stadt altijdt ſoude blyven ghelijck die nu was.

Raeckende den *Keyſer* in't 17. point : ſeyden dat d'Infante hem alreede bewogen had te verklaren, dat gheduyrende den Treves hy deſen Staet niet vyandlijck ſoude attaqueren : mits oock van deſen Staet in't Rijck niet geſchiedende eenige Vyandlijcke attentaten ; noch de Vyanden van ſijn *Keyſerlijcke* Majeſteyt eenige hulp doende : des ſoude den Coning van Spagnien vry ſtaen den Keyſer t'aſſiſteren.

Verder niet konnende komen : ſijn gecommitteert de Heeren van *Heemſtede* ende de *Knuyt* om van alles aen ſijn Excellentie te refereren. Den 17. Iuly wederkomende rapporteerden het advijs van ſijn Excelentie hier in te beſtaen.

Dat die van d'ander ſijde aengeſeyt ſoude moghen worden om in vordere Conferentie te komen, ende dat alſdan nader Inſtantie behoorde gedaen te worden, op de exhibitie van de nieuwe Procuratie ofte adveu op de ſubſtitutie by d'Infante van Spagnien gegeven op de Heeren van d'andere ſijde, ſonder evenwel de Handelinge daeromme datelijck af te breecken of ſchoon de voorſz Procuratie ofte approbatie alſnoch niet geexhibeert wiert.

Ten tweeden dat men de *Ooſt* ende *Weſt-Indiſche Compagnien* ſoude conſerveren ende maintineren, ende in ſpecie, belangende de *Weſt-Indiſche*, dat men deſelve ſoude conſerveren 'tſy by Oorlogh ofte by andere bequame expedienten met communi-

ende bewilliginge vande Weſt-Indiſche Compagnie te beramen, doch datmen in geenderley maniere de Forten van *Farnambuco* ſoude verlaten, over geven, ofte jegens eenich gelt verwiſſelen.

Ten 3. datmen 'tſtuck vande *Meyerye* ſoude behooren ſtaende te houden, doch in cas dat die van d'ander ſijde eenige voorſlagen ſouden komen te doen die middelmatigh waren, dat hare Ho: Mo: daer op na gelegentheyt ſouden konnen letten.

Ten 4. dat het ſtuck van't bevaren vande *Schelde* ende de Canalen daer op reſponderende by die van d'ander ſijde klaerder ſoude behooren geſtelt te worden; ſulcx als men in reden ende equiteyt bevinden ſoude te behooren.

Ten 5. datmen ſoude behooren t'urgeren dat *Gelder* jeghens *Rhijnberck* ſoude mogen worden gedemanteleert; als mede op de renditie van *Breda*, doch latende 'tſtuck van *Breda* ter diſcretie van haer Ho: Mo: dan datmen in allen manieren ſoude dienen t'inſiſteren dat de nieuwe Forten, op, by, ende ontrent St. *Stevenſwaert* ghemaeckt, mochten worden Gedemolieert by voortganck van't Tractaet.

Ten 6. dat de Keyſer in het Tractaet ſoude behooren geſloten te worden, doch niet *met ineſgale conditien*; dat als Spagnien ſoude belooven hem met de ſaecken van Duytſchland niet te bemoeyen, dat hare Ho: Mo: *pari paßu* oock ſouden moghen beloften doen, maer als Spagnien den Keyſer ofte anderſints de ſaecken van Duytſchland ſoude willen ſecoureren, dat men aen deſe ſijde oock de vryheyt ſoude behouden van in Duytſchlant ſecours te doen.

Ende datmen alle, 'tgene voorſz is, in d'aenſtaende Conferentie ſoude mogen voorſlaen, ende meynde ſijn Hoochgemelte Excelentie dat ſoo wanneer als op de voorſz pointen wederſijts geconvenieert ſoude ſijn, datmen dan wel nopende de vordere ende reſterende pointen, in de Handelinge voortgebracht expedienten ſoude kunnen vinden, om alſoo op een goede,

Chriſte-

Chriſtelijcke en vaſten voet uyt d'Oorlogh te geraecken, maer als ſulcx niet en ſoude konnen gebeuren, datmen dan Staet ſoude moeten maecken van in d'Oorloge te continueren, ende daerinne volgen de voet-ſtappen van onſe Voor-Ouders ende Predeceſſeurs met goede courage ende beleyt, ende verwachten wat nader uytkomſte God Almachtich ſoude willen geven.

De ſaecken aldus ſtaende; ſoo heeft Vranckrijck deur den Heer Charnaſſé (die geduyrich van begin af deſer Handelingh hier was geweeſt ende deſelve hadde gecoſtoyeert ende gecontramineert deur aenwijſinge van meerder voordeel by continuatie van't Oorlogh te ſullen doen) ſecretelijck aen ſijn Excelentie laten communiceren dat de Coning deſſeing hadde om met een machtich Leger te trecken in Lotringh: waer deur (alſoo Spagnien den Hartogh ſijn Geallieerde ende Adherent niet ſoude willen laten verlooren gaen) het Spaenſch Leger alſoo ſoude werden gediſtraheert, dat het Leger van deſen Staet, na behooren verſterckt werdende, noch yets groots ſoude konnen ter hant nemen, waer uyt ſijn Excelentie nieuwe hoope ſchepten om de Nederlanden onder 's Conings gehoorſaemheyt ſtaende, weder te ſtellen in gelijcken Standt als 'tvoorgaende Iaer: ende te veroorſaecken of een Generael Opſtandt tegen de Spaenſche of haer de negen voor deſen geprojecteerde Articulen te doen ingaen. Om deſe oorſaecke heeft ſijn Excelentie aen den Rijcx Cancelier *Oxenſterren* ende Landt-Graef *van Heſſen* gheſchreven ende geobtineert dat een goet aental Zweedſche ende Heſſiſche Ruyters ſouden komen een Ruyterdienſt doen aen deſen Staet. Hy dede 'tLeger af-ſacken van *Rhijnberck na Nimmegen:* logeerende de Ruyterye in *Cleverham:* verſochte 200. duyſent pont Biſcuyt; ende een groot ghetal Schepen voor Geertruydenberch te doen komen: daer na dedet Leger gaen na Boxtel.

Alſoo de Chur-Furſt van Colen 'tverleden Iaer, als deſe

Staet meende 'tmeeſte avantage te bebben op de Spaenſche, de Pappenheymſche dede af-komen: ende men vreeſde dat gheduyrende deſen Tocht, hy deſghelijcks mocht doen: ſoo is goet gevonden deur beſchendinge ende Brieven hem daer van af te ſchricken. Charnaſſé dede oock deur den Commiſſaris Hæuft ende anderſints avanceren notabile ſummen van't beloofde ſubſidie; ende in verſcheyden Conferentien met die van deſen Staet ende ſijn Excelentie gehouden over 'taf-breecken van de Handeling met die van d'ander ſijde ende 'tmaken van eene nieuwe Alliance met Vranckrijck, gaf klaerlijck te verſtaen, dat de Coning genegen was tot de *Rupture teghen Spagnien:* gelijck oock deur den Ambaſſadeur *Bauçy* alrede in't Iaer 1629. ende 1630. ghenouch wiert te verſtaen ghegeven. In't begin van Auguſtus wiert geſonden deſe Memorie aen alle Ambaſſadeurs ende mindere Miniſters van deſen Staet buytens Lants Reſiderende om te communiceren daer't behoorde. Ende wierden oock wederom gedruckt de Declaratien van hare Hoog: Mog: van den 22. May ende 11. September des verleden Iaers: om gheſtroeyt ende gedivulgeert te worden onder d'Ingeſetene van d'ander ſijde. 'tWelck alles geen effect heeft gehadt: anders, als dat de Coning van Vranckrijck geheel *Lotringen* Conqueſteerde, ende den 25. Septembris ſijn entrée dede tot Nancy.

Hier na volght de Opgemelde Memorie.

Memorie geſonden aen de Miniſters van wegen deſen Staet Reſiderende buyten 's Lants, by Coningen, Princen, Potentaten ende Republijcquen ten eynde deſelve by alle occaſien bericht mogen doen ſulcx ende daer't behoort, vanden Staet vande Handelinge vanden Treves met de Gecommitteerde van den Coning van Spagnien beſtaende in het navolgende.

DAt die Handelinge tuſſchen de Gedeputeerde van Spagnien

„gnien ende van hare Hoog: Mog: op het ernſtich aenhouden „van des Conings Gecommitteerde ſoo lange gecontinueert „is met belofte by haer ghedaen, dat ſy ſouden uytbrenghen „nieuwe Procuratie van den Coning ende daer by ſoodanigen „laſt daer mede de Ruſte ende Vrede in het Nederlant met ge„nouchſame ſeeckerheyt ſoude hebben kunnen getroffen ende „herſtelt worden.

Dan dat by vervolch ſyluyden van het eene ende het ander „ſijn gebleven in gebreecke, ende middelertijd ende onder de „hand hebben beginnen te ſpreecken van ſtilſtant van Wape„nen, daer toe hare Ho: Mog: geenſints hebben willen ver„ſtaen: waer na ſyluyden gepooghr hebben te komen tot ande„re voorſlagen, ſonder op de pointen van wegen haer Ho: Mo: „geproponeert te geven het verwachte ende begeerde conten„tement.

Ende middelertijt is men in ervaringe gekomen dat de *Car„dinael Infante* met veel Crijſch-Volck in Italien is gekomen, „om na Nederlant te paſſeren, ghelijck mede een groot ghetal „Schepen van Duynkercken na Spagnien ſijn verſeylt ende „aldaer noch meer toegeruſt worden, die men verſtaet ende ge„looft veel Spaenſch Krijſch-Volck na Nederlant ſullen ſoec„ken over te brengen.

Zijnde ſes vande principaelſte Gedeputeerden van den Co„ning ontrent twee Maenden geleden na *Bruſſel* vertrocken, om „uyt te brengen de nieuwe beloofde Procuratie, ende naerder „laſt op de pointen van wegen haer Ho: Mog: geproponeert, „ende niet tegenſtaende de Gedeputeerde alhier gebleven ver„ſcheyden malen hebben verklaert dat deſelve eerſtdaegs ſou„den weder komen, ſijn echter ſylieden tot nu toe niet verſche„nen ſonder dat van den tijd van haer wederkomſte meer wert „geſproocken, maer van *Bruſſel* vernomen, dat eenige van dien „in Spagnien ſijn ontboden, ofte derwaerts gheſonden ſullen „worden. Uyt alle 'twelcke klaerlijck te ſien is dat de Gede-

„puteerde des Conings alleen gheſocht hebben tijdt te gewin-
„nen, ofte den Coning van Spagnien ende ſijne Miniſters met
„*bedriechlijcke Handelinge* alhier ende elders ſoecken om te gaen,
„ende middeler tijdt haer alomme met macht te verſtercken,
„ende niet by goetlijcke Handelinge de ruſte van de Chriſten-
„heyt maer met *bedroch ende Wapenen* haer Ambitien ende De-
„ſeynen te promoveren : alwaer het ſchoon met deſadveu van
„hare Gecommitteerde, gelijck des Conings Gecommitteer-
„de genoegſaem gedeſadvoveert, ende ſonder laſt ende buyten
„Negotiatie gelaten worden.

Waer tegen hare Ho: Mog: in hare gewoonlijcke conſtan-
„tie van de Wapenen ſijn gebleven, ende van meyninge den
„Coning van Spagnien te Water ende te Landen alle moghe-
„lijcke af-breuck te doen, ende ſullen by het af-breecken van-
„de tegenwoordige Handelinge alle de werelt betoonen, hoe
„weynig luſt den Coning van Spagnien ende ſijne adherenten
„hebben tot een Chriſtelijcken ende verſeeckerden Vrede.

'tWelck dan den Evangeliſche in Duytſchlant tot adverten-
„tie ende waerſchouwinghe mede ſal mogen dienen, om door
„geen ſchijn van Handelinge hare Wapenen te verlaten, ende
„hare avantagien te quiteren, maer onder benefitie van deſelve
„met af-breuck ende teghenſtant van de gene die de ruſte van
„de Chriſtenheydt tot noch toe hebben gheturbeert, Deſelve
„ruſte door Godes genadigen zegen te bevorderen, gelijck ha-
„re Ho: Mog: gereſolveert ſijn te doen ende onveranderlijck
„ſullen blyven.

Den 13. Auguſti quamen de Heeren *Edelheere* ende Ronet den Heere van Heemſtede ſegghen dat ſy laſt hadden tot ope-ning van eenighe pointen. Hy antwoorde haer dat de meeſte Gecommitteerde van deſer ſijde tot de Handelingh abſent wa-ren.

Edelheere ſeyde vorders ; alſo ſy uyt Spagnien geen beſcheet ontfingen, ende de Staten van d'ander ſijde nochtans even ge-

negen

negen bleven tot de Handeling, dat ſy gereſolveert hadden te ſeynden aen den Coning den *Biſſchop van Yperen*, den *Hartogh van Aerſchot* ende den Penſionaris *Schotte* van Bruſſel, om uyt te brenghen de Procuratie van deſer ſijde op hun verſocht, verklaerde dat ſy de reyſe ſouden konnen doen in 21. daghen tot *Madrid*: Verſochten dat aengaende de Meyerye, het mocht blyven in ſtatu tot d'uytkomſte deſer Tractaten.

Ondertuſſchen is het Leger aen't marcheeren geraeckt: wiert eerſt tot *Heez* ende *Leende* lang deur de Spaenſche onder *Aitona* ende *Graef Iohan* opgehouden, endlijck weecken de Spaenſche na den *Demer*: ende lieten de Staetſche paſſeren na *Maeſtricht*: alwaer eenige dagen gelegen hebbende, paſſeerden de Maſe ende quamen deur de voogdye weder tot *Nimmegen*: de *Zweedſche* ende *Heſſiſche* repaſſeerden den Rhijn tot *Weſel*, ſonder voor deſen Staet yets Vruchtbarighs uyt te rechten: als alleen datmen de Spaenſche ſoo veel beletſel ende aenwercks gaf; dat ſy aenſien moſten dat de Franſche *Nancy* ende meeſt geheel *Lotringen* incorporeerden. Ondertuſſchen verdrootet die van de Regeering alhier, dat die van d'ander ſijde noch alhier bleven; ſonder eenich beſcheyt uyt Spagnien. Dies men goet vont den 10. October de Gemelde overgeblevene Gecommitteerde van d'andere ſijde te beſcheyden ten Huyſe van den Graef van *Culenburgh*: alwaer haer deur den Welghemelden Heer Graef wiert aengeſeyt; dat ſy gedencken ſouden alhier te ſijn gekomen niet om te *Reſideren*: maer om te *beſoigneren*: ende ſoo ſy noch niet verſien waren van behoorlijcke volmacht ende pouvoir; dat ſy mochten ſien die te bekomen ten langſten binnen vier of ſes weecken: of datmen ſoude, by ontſtentenis van ſulcx, reſolveren op haer Dimiſſie. Die van Vrieſlandt ende Stadt ende Lande wilden, men ſoudeſe terſtont dimitteren. Die van d'ander ſijde antwoordende, bekenden dat die van deſer ſijde groot gelijck hadden: verklaerden dattet haer ſelf oock leet was, ende begonſt te verdrieten:

dat

dat sy gestadich daer over aen haer principalen waren schrijvende; ook soo seer, dat sy wel wisten van importuniteyt beschuldight te sullen worden.

Den 22. Novembris hebben sy antwoort inghebracht als volght.

Alsoo die Heeren Staten Generael van de Vereenichde Pro-
„vintien goet ghevonden hebben door eenighe Heeren hunne
„Gedeputeerde aen de vier Gecommitteerden van sijne Maje-
„steyt ende van de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Sta-
„ten van de Provintien tot Brussel vergadert hier overgebleven
„op den 10. van de voorleden Maent te laten voorhouden, *hoe*
„*dat het wel convenieerde een eyndt te maecken van dese langduyrighe*
„*onderhandelinge, ende tot dien eynde weder gesonden souden werden*
„*die Heeren hunne mede-Gecommitteerde om openingh te doen van de*
„*uyterste Intentie van sijne Majesteyt ende die Heeren hunne principa-*
„*len, om daer uyt te sien oftmen die begoste Handelingh van Treves*
„*soude konnen brengen tot eene goede uytkomste, stellende daertoe den*
„*tijdt van een Maent ofte ses weecken uytterlijck.* Soo hebben die
„voorsz vier Gecommitteerde naer dat sy van alles advis gege-
„ven hadden aen hare Doorluchtichste Hoocheydt ende die
„voorsz Heeren hunne principalen, hier op voor antwoorde
„gegeven op den 22. deser dat die voorsz Heeren hunne prin-
„cipalen continuelijck besich hadden gheweest, ende noch
„waren om met den aldereerste de begoste Handelinghe te
„brengen tot een goet ende Vruchtbaerlijck eyndt, ende dat
„bysonderlinge tot vorderinge derselver tot Brussel by een ble-
„ven Vergadert, doch alsoo sy evenwel met alle die devoi-
„ren, die sy gedaen hadden, noch ter tijdt soo veel niet en
„hadden konnen te weghe brengen dat sy van sijne Majesteyt
„bekomen souden hebben alle 'tgeene van nooden was tot
„sluytinghe van de voorsz Handelinghe, dat sy oock bevonden
„dat het niet wel doenlijck en was daer toe te gheraecken met
„Brieven alleen. Soo was by hare Hoocheyt ende die voorsz

Heeren

„Heeren voor het bequaemſte gheoordeelt dat den Heer Har-
„togh van *Aerſchot* met den Penſionaris van *Bruſſel* (om hem
„t'aſſiſteren als Raedt) een reyſe ſoude aen nemen naer Spa-
„gnien, om ſijne Majeſteyt mondelinge te onderrechten vande
„geheele gelegentheyt van deſe ſaecke, ende te Procureren al-
„ſulcken Reſolutie alſſer tot volkomene ſluytinghe derſelver
„noch noodich is, waer toe den voorſz Hartogh hem ſeer ghe-
„willichlijck gevoeght hebbende, ende ſijnde vertrocken op
„den 16. deſer, met intentie van de reyſe te volbrenghen in alle
„diligentie, hadden die voorſz Heeren een vaſt vertrouwen
„aengenomen dat ſy binnen korten tijd van ſijn Majeſteyt ſul-
„len bekomen die Reſolutie die ſy ſijn verwachtende, daer van
„ſy goet gevonden hebben de Heeren Gedeputeerde van de-
„ſer ſijde te verwittigen ſoo om hun verſeeckeringe te gheven
„datter van hunder ſijde in deſe ſaecke gehandelt wort met al-
„le ſinceriteyt als oock om dat die Heeren ſiende datter egeen
„devoir, ofte neerſtigheyt geſpaert en wort, des te redelijcker
„ſouden vinden den vorderen uytſtel van tijd die daer toe van
„nooden is. Overgegeven den 4. November 1633. was ge-
„teeckent, *I. Edelheer.*

Den 9. Decembris hebben die van *Gelderlant*, *Zeelant*, *Wtrecht Vrieſland ende Stad ende Landen* geaviſeert datmen behoorde die van d'ander ſijde te dimitteren. *Holland ende Over-Yſſel* ter contrare, meenden men behoordeſe noch wat hier te laten. Vranckrijck ondertuſſchen ſeer dringende op de rupture van deſe Handeling, ende groote dinghen by continuatie des Oorloghs deur *Charnaſé* doende hoopen: ſoo is den 16. ter præſentie van ſijn Excelentie goet gevonden datmen ſoude 'sanderen daegs inde Vertreck-Camer beſcheyden de gemelde reſterende vier Gecommitteerde van d'ander ſijde ende haer geven, gelijck gegeven is deſe navolgende Dimiſſie.

Dimissie gegeven aende Gedeputeerde van de ander sijde.

„DE Staten Generael der Vereenigde Nederlandeu, verkla-
„ren mitsdesen dat hare Ho: Mo: op d'aenbiedinghe hier
„bevoorens gedaen van wegen de Gedeputeerde van de Hee-
„ren Staten van de Nederlantsche Provintien tot Brussel ver-
„gadert, door hare Gecommitteerde, mette Heeren Gecom-
„mitteerde van d'ander sijde, die naderhand by d'Infante, van
„wegen den Coning van Spagnien, mede sijn geauthoriseert
„geworden, in Handelinge sijn getreden geweest, omme te
„vinden een Christelijcke, eerlijcke, verseeckerde ende besten-
„dige uytkomste van't langduerich, bloedich, ende Landtver-
„derffelijcke Oorlog, in de voorsz Nederlanden, waer uyt ver-
„volgens tot nederlegginge van de Oorlogen die wyders inde
„Christenheyt sijn ontstaen, met Conservatie ende verseecke-
„ringhe van de Vrienden ende Geallieerden van desen Staet,
„soude hebben konnē gearbeyt worden. Ende niet tegenstaen-
„de van wegen haer Ho: Mo: in desen is betoont een oprech-
„te genegentheyt ende gecontribueert 'tgunt behoorde. De
„Heeren Gecommitteerde van den Coning van Spagnien en-
„de van de Gedeputeerde van de Heeren Staten van d'andere
„sijde, nu lange in gebreke sijn ghebleven, van uyt te brengen,
„sodanige Procuratie van den Hoogstgemelten Coning, als tot
„soo solemnele ende importante Handelinghe is gerequireert,
„ende dienvolgende van haer aengenomen ende verwacht ge-
„weest, ende 'tselve retardement hare Ho: Mo: alderhande be-
„dencken heeft gegeven, in allen schijn ofte voorsz Handelin-
„ge van d'andere sijde niet met ernst gemeent ofte ghecontra-
„mineert mochte worden by de gene die aen het welvaren, en-
„de de ruste van de Nederlanden haer niet laten ghelegen we-
„sen; dat over sulcx hare Ho: Mo: na voorgaende rijpe deli-
„beratie ende advijs van sijn Excellentie den Heere Prince van
„Orangie, *niet dienstich hebben konnen Oordeelen, dat de Heeren Ge-*
commit-

„*committeerden van d'andere ſijde, die hier ſijn gelaten, alhier langer*
„*ſouden verblyven, maer goetvinden dat deſelve haer by d'andere Hee-*
„*ren haer mede Gecommitteerde naer Bruſsel ghelieven te vervoegen,*
„*omme geſamentlijck te beſoigneren ende te bevorderen, 'tgene tot Ne-*
„*derlegginge van het jegenwoordige Oorloge, mitſgaders tot ruſte van*
„*de geſamentlijcke Nederlantſche Provintien ſoude mogen dienen, En-*
„*de omme deſelve hare ouden ende Floriſanten welſtant, wederom te*
„*laten genieten*: Ende inghevalle de meergemelte Heeren Ge-
„committeerde van de Ghedeputeerde van de Heeren Staten
„tot Bruſſel vergadert, bekomen hebben de noodige Procura-
„tie, ende naerder laſt ſoo als voor deſen is vereyſcht, ende daer
„van behoorlijcke kenniſſe herwaerts over doen, ſullen haer
„Ho: Mo: niet nalaten tot vorder bevorderinge van de aenge-
„vangene Handelinge haer ſoodanich te verklaren, als tot ghe-
„meene ruſt der geſamentlijcke Nederlanden ende uytkomſte
„van den 'angdurigen Oorlogh noodigh is, verſoeckende haer
„Ho: Mo: de voornoemde Heeren Gecommitteerde van d'an-
„dere ſijde alhier gelaten, hier van ſinceer ende getrouw rapport
„te willen doen, aen de Heeren Gedeputeerde van de Heeren
„Staten tot Bruſſel vergadert, ende daer het vorder van nooden
„ſal weſen. Ghedaen ter Vergaderinge van de Hoochgemelte
„Staten Generael in 's Gravenhage den 16. December 1633.

Daer op hebben de Gecommitteerde van d'andere ſijde we-
der ingegeven navolgende geſchrift.

„*Af-ſcheyt by de Gecommitteerde van de andere ſijde gegeven*
„*aen haer Ho: Mog:*

„DE vier Gecommitteerde van ſijne Majeſteyt ende van de
„Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van de Pro-
„vintien tot Bruſſel vergadert hier gebleven, hebbende aen de
„voorſz Heeren ende elders, daer het behoorde te kennen ge-
„geven 'tgene by de Heeren Gedeputeerde van de Heeren Sta-

„ten Generael van de Vereenichde Provintien in de leſte Ver-
„gaderingh van den 17. deſer Maent, voorgehouden was ge-
„weeſt, ſijn gelaſt te verklaren, ende aen de voorſz Heeren
„Gedeputeerde by Geſchrifte over te geven, *Dat van haerder*
„*ſijde in deſe Handeling niet en is geprocedeert, dan met alle trouwe,*
„*ſinceriteyt, ende oprechticheyt, ſonder eenige neerſticheyt, devoir*
„*ofi arbeyt naer gelaten te hebben, die tot vorderingh van de voorſz*
„*Handelingh ſoude mogen dienſtich ſijn geweeſt;* hebbende ſonder-
„ling ſoo veel te wege gebracht dat de Heer Hartoch van *Aer-*
„*ſchot* (in wien ſijn Majeſteyt vertoont heeft ſeer groot ver-
„trouwen te hebben, als hem onder anderen mede genomi-
„neert hebbende tot Gouverneur van ſijne Nederlanden) niet
„teghenſtaende het onbequaem ſaiſoen van't Iaer, die reyſe
„heeft aenghenomen na *Spagnien*, om ſijne Majeſteyt van de
„geheele gelegentheyt van de ſaecke mondeling te onderrich-
„ten, ende by dit middel het Succes daer van te Faciliteren,
„ende deſe Landen te ontlaſten van dit droef ende langduyrich
„Oorlogh, ende deſelve te brengen tot die langh gewenſchte
„ruſte. Ende alſoo van deſe reyſe niet anders en werde ver-
„wacht dan alles goets, Soo en is niet dan met groot leetwe-
„ſen verſtaen dat de Heeren Staten Generael van de Vereenig-
„de Provintien by hunne Declaratie van den 16. van deſer
„Maent (overgegeven in de Vergaderingh van den 17.) goet-
„gevonden hebben de begoſte Handelingh te diſcontinueren:
„des te meer dat men met goede redenen hoopen mochte dat-
„men binnen ſeer korten tijdt de goede effecten ſoude ſien van
„de Negotiatie van de voorſz Heere *Hartogh;* Actum by die
„voorſz Gecommitteerde den 26. Decembris 1633. Was
„Geteyckent,

J. Edelheer.

SY hebben ter Vergaderingh van haer Hoog: Mog: oock
af-ſcheyt ghenomen ende gheſproken deur den Penſionaris
Edelheere

Edelheere meeſt op den ſelven voet als de voorgaende antwoort. Daer op ſijn Gecommitteert de Heeren *Graef van Cuylenborgh*, *Noortwijck*, *Heemſtede*, *Knuyt*, *Ameronge*, *Walta*, *Haerſolte*, *Schaffer*, om de meergemelde Heeren Gecommitteerde van d'ander ſijde in haer Logijs te gaen valediceren ende goede reyſe wenſchen.

d'Opgemelde Handeling was ſoo ras niet afgebroken, ofmen ving aen met den Baron *Charnaſſé* te tracteren: Edoch genouchſaem in weer-wille van Hollandt: want deſelve Provintie al in dien tijt haer ſochte deur een *Vrede of Treves* t'ontlaſten. Ende ſulcx nu mis geluckt ſijnde, heeft echter groote klachte gedaen over hare achterheden ende verklaert dat ſy haer niet vorder konden beſwaren, als met drie Troupen, die op de drie Staten van Oorloge bekent waren, dienvolgens voor gelicentieert te houden alles wat ſedert den Iare 1628. geworven was: viel oock ernſtige beſoigne oppet ſtuck der verminderde Quoten van Gelderlant, ende Over-Yſſel &c.

Dit prickelde de Provintien des te meer tot de Handeling met Vranckrijck, om een liberael ſubſidie te krijgen tot onderhout van de Troupen die Hollandt wilde caſſeeren: ende om den Oorlogh Offenſive te continueren: want de Heer Prince van Orange wilde niet verſtaen tot een Defenſijf: ende Vranckrijck begeerde niet een ſtuyver ſubſidie te geven: ten waer men Offenſive ginck, ende attacques dede. Want met ſimpele diverſie was de Coning niet te vrede.

Met den Heer van *Charnaſſé* wierden gemaeckt verſcheyden Projecten eermen het eens wiert. De Heer Prins van Orangie was ſeer genegen tot de Handeling: *Zeeland* heeft haer altijd wel by den Oorlogh bevonden. d'Andere Provintien bekommeren haer ghemeenlijck weynich met ſaecken van de generaliteyt: ende laten die aenkomen op haer Ordinaris Ghecommitteerde ter Generaliteyt comparerende: ende deſe volgden ſeer het advijs ende goetvinden van den Heer Prince, dien

deur *Charnassé* in't particulier groote hoope wiert gegeven dat Vranckrijck eyndlijck tot rupture tegen Spagnien soude te bewegen sijn. Een saecke die in't eerste aensien scheen aennemelijck ende wenschelijck te sijn voor desen Staet : als waer deur men soude moghen hoopen dat eyndlijck eens geheel Nederlandt van de Spaensche soude konnen werden gesuyvert, ende ten deele aen desen Staet ten deele aen Vranckrijck accresseren.

Maer in *Holland* waren verscheyden Leden die dat verder insagen, ende daerom de Handeling met Vranckrijck ongaern ingingen : vreesende, als het Oorlogh al schoon op het beste ginck : dat endlijck men alhier, in plaets van de Spaensche (die Vranckrijck ende wy te samen gemackelijck konden onderhouden) souden krijgen tot Nagebuyr het machtich, ende, deur aenwasch van't meeste van Neerlandt, seer formidabel *Vranckrijck*.

Daerom hebben eenige Leden van Hollant ghedaen navolgende Protestatien.

Alsoo de Heeren Gecommitteerde van *Dordrecht* ter Verga-
„dering van hare Ed : Groot Mog : van wegen hare Heeren
„principalen specialijck sijn ghelast in de Handelingh met den
„Baron van *Charnacé* te helpen te wege brengen dat het Landt
„werde geconserveert in sijne *vryheyt om met die van d'ander sijde*
„*te mogen Handelen* in materie van Treves of Vrede, dan ende
„soo wanneer sulcx dienstich sal werden bevonden, Item dat
„de interventie van sijne Majesteyt van Vranckrijck in sodani-
„ge Tractaten niet toe en werde gestaen uyt saecke van beding
„of stipulatie, ten ware saecke dat d'Intereslen van Hoochghe-
„melte sijne Majesteyt klaer uytghedruckt sijnde men anders
„mocht bevinden te behooren, verstaende hare Heeren Princi-
„palen de voorsz Intereslen in aller manieren klaer te moeten
„werden gespecificeert ; Ende in cas niet tegenstaende alle ern-
„stige debvoiren van de voorsz Heeren Gecommitteerde con-

clusie

„cluſie by pluraliteyt van ſtemmen mochte worden gemaeckt „op 'tvoorſz ſubject, dat de voorſz Heeren Gecommitteerde „alſdan ſullen hebben te verklaren in ſoodanige concluſie niet „te konnen bewilligen, mitſgaders van 'tadvijs der voorſz Stad „*Dordrecht* notule te doen houden, ende Acte daer van te bege„ren om de profiteriteyt van de intentie van de voorſz Heeren „by alle gelegentheyt kondich te moghen maken. Ende alſoo „op heden den 24. February 1634. in de voorſz ſaecke tegens „intentie van de voorſz Heeren van *Dordrecht* is geconcludeert. „Soo iſt dat de voorſz Heeren Gecommitteerde by deſen ver„klaring doen als boven is gheſeyt. Actum den 24. February „1634.

Dewyle de Gedeputeerde der Stad Amſterdam bemercken „dat eenige Leden deſer Vergadering genegen ſijn aen te gaen „ſeker Tractaet by den Heere van *Charnacé* voorgeſlagen ende „behandicht op beſwaerlijcke Conditien, ende dat 'tſelve „ſoude ſtrecken tot vermindering van de Souverainiteyt ende „vryheyt, mitſgaders tot verbrekinge van voorige intentien en„de Reſolutien ſolemnelijck ghenomen by de Regiering van „Holland ende Weſt-Vrieſland, daer van de Stad Amſterdam „ende andere Steden met haer van een ghevoelen ſijnde, aen„ſienlijcke leden ſijn, datmen oock in ſoodanige ſwaerwich„tighe ſaecke, die nae't gevoelen ſelfs van de conſenterende „leden groote Conſideratien aen beyde ſijden heeft, nu tracht „te beſluyten by pluraliteyt van eenige meerder ſtemmen. Soo „verklaren de voorſz Gedeputeerde van *Amſterdam* by expreſſe „laſt van hare principalen wel gheneghen te ſijn tot een goet „naerder Tractaet van Alliance, Vrientſchap, Correſpon„dentie ende Aſſiſtentie mette Croone van Vranckrijck, *mits „dat het geſchiede buyten engagement ende verminderen van de vry„heyt ende Souverainiteyt deſer Landen, daer toe voor deſen ſoo veel „gedaen ende geleden is*, Ende dat het anderſints veel beter wa„re extraordinaris by deſe Regeering ſoo veel middelen tevin-

den

„den als het Gemelte Tractaet aen deſen Staet ſoude toebren-
„ghen, liever als het Landt in ſijne vryheydt te præjudiceren.
„Maer indien alle de voorſz vertooningen de meerder leden
„niet en ſouden konnen beweghen, Ende datmen met ſoo
„præjudiciablen Tractaet ſoude meenen voort te gaen: Soo
„ſijn de voorſz Gedeputeerde van *Amſterdam* oock gelaſt, de
„andere leden van verſcheyden opinie ſijnde te inſinueren, dat
„ſy niet en moghen noch ſullen toeſtaen, ſoo veel in haer is
„dat 'tvoorſz Tractaet op den voet boven geroert werde aen-
„ghegaen, nochte dat het oock in't vermoeden ſy van andere
„leden tegens 'tadvijs van ſoo notable Steden by pluraliteyt te
„beſluyten in ſaecken die raken de Souverainiteyt ende het
„hoochſte gheſach in de Regeeringh; daer in veel min-
„der ſaecken als in middelen ende conſenten gheen overſtem-
„minghe en valt. Ende indien 'tſelve des niet teghenſtaende
„ſoude gheſchieden, Soo proteſteren de Gedeputeerde van
„Amſterdam in den Name van hare principalen, *daer aen ofte*
„*daer in geen part of deel te willen hebben*, ende dat ſy de vryheyt
„van't Landt (die den Voor-Ouderen ſoo dier geweeſt, ende
„ons oock alſnoch behoorde te weſen) met ſoodanige præju-
„diciable Tractaten niet en verſtaen in haer Regard te laten
„verminderen. Inſgelijcx datmen haer niet ſal hebben te im-
„puteren de ongemacken ende verder onheylen, Ende 'tghe-
„volgh die uyt dit engagement van de vryheyt ende gherech-
„ticheydt van't Landt ſullen ſtaen te verwachten. Ende ver-
„ſoecken hier van Inſertie ghedaen te worden in de publijcke
„Notulen deſer Vergadering. Overgegeven ter Vergaderingh
„van haer Ed: Groot Mog: by de Gedeputeerde der Stadt
„Amſterdam den 24. February 1634.

Met deſe Proteſtatien hebben de Heeren van *Rotterdam* en-
de *Alckmaer* ſich geconformeert: Ende de Heeren *Edelen*, *van*
Haerlem, *Leyden*, *Goude*, *Hoorn*, *Enckhuyſen*, ende meer an-
dere Leden, ter contrarie gheproteſteert, met verklaring in
dien

dien de voorſz Proteſten niet ingetrocken worden, dat ſy genootſaeckt ſouden weſen hare contreproteſtatien mede Schriftelijck over te leveren.

Holland drong oock ſeer daer op dat de Coning ſoude betalen de koſten van de Vlote onder den Admirael *Hautain* geſonden, oock de gheſonckene *Schepen voor Rochelle*. Daer in woude *Charnacé* niet treden, alleen gaf Acte dat hy by den Coning daerom alle mogelijcke devoiren ſoude doen.

Het Tractaet met hem endlijck gheſlooten den 15. April 1634. luyd als volgt.

TRAICTE pour Sept ans faict entre le Roy par le Sieur „Baron de *Charnacé* & Meſſieurs les Eſtats des Provinces „Unies des Pais bas par leurs Deputés a la Haye le 15. „Avril 1634.

„*LEs Eſtats Generaux des ProvincesVnies du Pays bas recognoiſ-*
„*ſans avec toute ſorte de* reſpect & gratitude, *les biens faits,*
„*faveurs & aſſiſtances qui de temps en temps leur ont eſté departies de*
„*la France, & partant deſirans de ſe Procurer par tous moyens poſſi-*
„*bles la continuation & augmentation de la bonne amitié & Alliance*
„*dont il a plu au Roy Tres-Chriſtien les honorer & Contribuer en la*
„*preſente conſtitution des affaires tout ce qui pourra ſervir a la gran-*
„*deur de la France, bien publiq de la Chreſtienté, & a l'affermiſſe-*
„*ment & ſeureté de leur Eſtat, ont deputé a cét effect Meſſieurs le*
„Comte de Culenbourg, *Baron de Pallant, Wittem, Werde,*
„*Seigneur de Leede, Liendem, Wildemburch, Kentswiller, Len-*
„*geldorp, Bachem, Vrechem,* Nicolaes de Bouchorſt, *Seigneur*
„*de Noortwÿck & Wimmenom, Baillif & grand Maiſtre des levées*
„*en Rhÿnland,* Adriaen Pauw *Chevalier Seigneur de Heemſtede,*
„*Hoogerſmilde de Rietvuick & Nieuwekerck, Conſeillier & Penſio-*
„*naire d'Hollande & Weſtfriſie,* Iean de Knuyt, *Chevalier Seig-*
„*neur dans le vieux & nouveau Voſmer, premier & repreſentant la*

„*Nobleße aux Eſtats de la Comté de Zeelande & Conſeiller Ordinaire*
„*de ſon Excellence le Prince d'Orangie*, Adriaen Ploos *Chevalier*
„*Seigneur de Oudegein, Tienhoven, & Gein*, Pierre de Walta, Guil-
„laume Ripperda, *a Boxbergen*, *Boculo*, *& Hengelo*, & Bernard
„Coenders *a helpen, pour traiter avec le Sieur* Baron de Charna-
„cé *Conſeiller de ſa Majeſte en ſon Conſeil d'Eſtat & cij devant Am-*
„*baſsadeur en Allemagne*, *leſquels deputés eſtans entrés en ſerieuſe*
„*Communication avec ledit Sieur de* Charnacé, *ont apres pluſieurs*
„*conferences en vertu de leurs reſpectifs pouvoirs cij apres Inſerès*,
„*Traicté convenu & arreſté les Conditions & Articles qui en ſuivent.*

I.

Premierement leſdits Seigneurs Eſtats Generaux promettent de con-
„*tinuer a faire la guerre par mer & par terre avec toutes leurs forces*
„*aux Eſpagnols & Provinces qui en dependent, ſans pouvoir entrer nij*
„*entendre a aucun Traicté* de Paix Trefve, ny ſuſpenſion *d'Armes*
„*directement ou indirectement les* huict premiers mois *ſuivans, nij*
„*les pouvoir Conclure de* douze mois ; *le tout a commencer du pre-*
„*mier jour du mois de may prochain.*

II.

Sa Majeſté promet auſſi de ne traitter de huict mois, *& de ne*
„*Conclurre de* douſe mois, *avec le Roy d'Eſpagne aucun accommode-*
„*ment ſur les affaires & differens qui ſont entre eux & d'employer*
„*ſon pouvoir vers les Miniſtres de la Couronne de Suede & les Prin-*
„*ces confederés en l'Allemagne de faire le meſme.*

III.

Leſdits Sieurs Eſtats Generaux feront publier derechef & effectuer
„*de bonne foy, quand l'occaſion s'en preſentera la declaration qu'ils fi-*
„*rent l'année* 1632. *pour ceux de la Religion Catholique Romaine,*
„*dans toutes les Provinces qui s'uniront ou rendront volontairement &*
„*ſans contrainte a eux : Et pour ceux qui ſeront pris par la force des*
„*armes, d'autant qu'ils n'ont pas le pouvoir d'en reſoudre & s'enga-*
„*ger ſans le conſentement des Provinces, Leſd*s. *Seigneurs Eſtats pro-*
„*mettent en conſideration des Inſtances reiterées qu'en a fait le Roy,*
d'en

„d'en faire rapport aux Provinces ſuſdites, *afin qu'il leur plaiſe*
„*adviſer quel contentement ils en pourront donner a ſa Majeſté.*

IV.

Et ſi apres les douſe mois *ſuſdits leſdicts Sieurs Eſtats Generaux*
„*veulent traitter & Conclure paix ou Treſve avec leurs Ennemis, ils*
„*ne le pouvront faire durant ce preſent Traicté* ſans intervention
„*de ſa Majeſté, & declareront en tel cas a leurs ennemis par eſcrit que*
„*le Traitté qu'ils pourront lors faire avec eux ne pourra prejudicier a*
„*celluy cij, lequel non obſtant demeurera en ſa force & valeur, comme*
„*auſſi ſi ſa Majeſté vient a* Traitter, *declarera le meſme.*

V.

Et pour ce que leſdits Sieurs Eſtats Generaux ont quaſi ſeuls ſouſet-
„*nu ſi longues années, une guerre tant ſanglante & ruineuſe, & la con-*
„*tinuent encore contre un treſpuiſſant Ennemy, ſa Majeſté promet de*
„*leur donner par chacun an de ce Traicté a commencer au jour du date*
„*des preſentes la ſomme d'un* million de livres, *outre celuy qu'elle*
„*leur a promis par le Traicté fait avec eux le* 17. *Iuin l'an* 1630. *c'eſt*
„*a dire* deux millions *de livres en tout payablee de ſix en ſix mois, par*
„*portions eſgales, a commencer les premiers d'Aouſt & Fevrier pro-*
„*chain, & leur donne d'avantage la ſomme* de trois cens mil livres
„*par chacun an en la façon ſuivante; c'eſt a ſçavoir, leur entretiendra,*
„*quand il en ſera requis, un Regiment de gens de pied pareil a celuy du*
„*Sieur Mareſchal de* Chaſtillon, *& une Compagnie de Cavallerie ou*
„*l'argent de ladite Compagnie a ſon chois juſques a la Concurrence deſ-*
„*dits* trois cens mil livres, *l'un & l'autre aux conditions portées par*
„*un eſcrit a part de meſme date de ce traicté; Et ſi leſdits Sieurs Eſtats*
„*ne requierent ledit Regiment, ſa Majeſté ne ſera obligée au payement*
„*de ladite ſomme de* trois cens mil livres.

VI.

Si pendant les années de ce preſent Traitté leſdicts Signeurs Eſtats
„*Generaux viennent a conclurre un Traitté de Paix ou Treſve avec*
„*leurs Ennemis, le Roy promet d'en demeurer garant, en ſorte que ſi*
„puis apres le Roy d'Eſpagne contrevenoit aux choſes promi-

„ſes audit Traitté ou que ſous quelques pretexte que ce peut „eſtre directement il attacquoit leſdits Seigneurs Eſtats Gene- „raux es Pais, Terres, & places qu'ils poſſedent ou tiennent „au jour de ce preſent Traicté, en ſorte qu'ils rompiſſent gene- „ralement avec le Roy d'Eſpagne : Le Roy s'oblige des a præ- „ſent de faire le meme & rompre generalement avec le Roy de „Spaigne a guerre ouverte par Mer & par Terre, & de ne pou- „voir apres faire *Paix ny Treſve que Conjonctement avec leſdits Seig- „neurs Eſtats & de leur conſentement.*

VII.

Comme en cas pareil, la Paix ou Treve eſtant unefois conclue, ſi „puis apres le Roy d'Eſpagne ſous quelque pretexte que ce peuſt eſtre di- „rectement ou indirectement attacquaſt le Roy és Pays Terres & places „qu'il tient au jour de ce Traicté en ſorte que ſa Majeſté rompiſt gene- „ralement avec le Roy d'Eſpagne leſdits Seigneurs s'obligent dés a „preſent de faire le meſme & rompre generalement avec le Roy d'Eſpa- „gne a guerre ouverte par Mer & par Terre, & de ne pouvoir puis „apres faire ny Paix ny Treve que conjoinctement, avec le Roy & de „ſon Conſentement.

VIII.

Et touchant les Intereſts du Roy, que le Sieur de Charnacé a donné „par eſcrit & ſpecifié en certains Articles Seignés de ſa main, dont la „Copie Signée des Deputes deſdits Seigneurs Eſtats luy a eſté donnée, ſi „ſa Majeſté venoit a eſtre attacquée, ou inquietée par le Roy d'Eſpa- „gne a l'occaſion d'iceux, de ſorte que ſa Majeſté rompiſt generale- „ment, comme dit eſt, leſdits Seigneurs Eſtats Generaux ſont obligés „de rompre & continuer la guerre contre les Eſpagnols & de ne faire „ny Paix ny Treve que conjoinctement avec ſa Majeſté & de ſon con- „ſentement : comme auſſi ſa Majeſté ne pourra faire ny l'un ny l'autre „que conjoinctement avec leſdits Seigneurs Eſtats & de leur conſente- „ment.

IX.

Si l'Empereur, Ferdinand Archiduc d'Auſtriche ou autres Princes de ſa

„de ſa maiſon ou dependans d' Icelle, apres le Traicté de Paix ou Tre-
„ve faits, ſous quelque pretexte que ce ſoit directement ou indirecte-
„ment vint a attacquer leſdits Sieurs Eſtats Generaux, es Pais, Ter-
„res & places qu'ils tiennent au jour de ce preſent Traicté, en ſorte que
„leſdits Sieurs Eſtats Generaux rompiſſent generalement avec ladiſte
„Maiſon d' Auſtriche, ſa Majeſté s'oblige de faire le meſme, &
„de ne faire puis apres aucun Traicté de Paix ou Trefve que conjoincte-
„ment avec leſdits Sieurs Eſtats & de leur conſentement. Comme en
„cas pareil, ſi ledicte Empereur ou autre Prince ou dependant de la
„Maiſon d' Auſtriche apres le Traicté de Paix ou Treve ſuſdite atta-
„quoient directement ou indirectement ſous qnelque pretexte que ce ſoit
„le Roy, es Pais Terres & places qu'il tient au jour de ce preſent
„Traicté, en ſorte que ſa Majeſté rompiſt generalement avec eux
„leſdits Sieurs Eſtats Generaux s'obligent de faire le meſme & de ne
„faire puis apres Paix ny Trefve que conjointement avec ſa Majeſté &
„de ſon conſentement.

X.

Le preſent Traicté ne præjudiciera a celuy qui a eſté fait cy devant
„le 17. Iuin de l'an 1630. lequel demeurera en ſa force & valeur en
„toutes les choſes qui ne ſont Portées en iceluy, & durera ledict Trait-
„té ſept années a commencer du jour & date des preſentes, comme auſſi
„le precedent Traicté de l'an 1630. ſera continué pour ledit terme &
„tenu comme inſeré de mot en mot dans le preſent Traitté de ſorte que
„leſdits Traittés dureront autant l'un que l'autre, & ſeront renou-
„vellés & continués apres leſdits ſept années, ſi on y peut entendre de
„part & d'autre.

XI.

Mais ſi ſa Majeſté aime mieux rompre avec l'Eſpagne que de
„fournir le million & les trois cens millivres a la façon ſuſdite,
„leſdits Sieurs Eſtats Generaux s'obligeront de ne traitter avec leurs
„ennemis que conjoinctement avec le Roy & de ſon conſentement. Com-
„me auſſi ſa Majeſté s'obligera reciproquement de ne Traiter avec les
„Eſpagnols que conjoinctement avec leſdites Sieurs Eſtats & de leur

„*conſentement & ſera deſchargé en outre du million qu'il leur a promis* „*par le Traicté de l'an* 1630.

XII.

Et quand il plaira au Roy de rompre avec le Roy d'Eſpagne, ſeront „*prealablement faits partages raiſonnables des Conqueſtes de part &* „*d'autre.*

XIII.

Ce Traicté ſera agrée & ratifié par le Roy & les Eſtats Generaux ſe- „*lon la forme accouſtumée & la plus valable qui ſe pourra deſirer dans* „*ſix ſemaines ou deux mois, & delivré entre les mains de Miniſtres* „*de ſa Majeſté & deſdites Sieurs Eſtats Generaux pour eſtre accomply* „*& executé ſelon ſa forme & teneur. En foy de quoy nous ſuſdits Ba-* „*ron de* Charnacé, *& Deputés des Eſtats Generaux avons en vertu* „*de nos pouvoirs ſigné ces preſentes de noſtre ſein ordinaire & a icelles* „*fait appoſer le Cachet de nos armes. Fait a la Haye le* 15. *jour d'Au-* „*ril mil ſix cens Trente quatre.*

Articles & Conditions accordées entre le Roy & Meſſieurs les „Eſtats Generaux des Provinces Unies des Pais bas par les „Sieur *Baron de Charnacé* Conſeilier de ſa Majeſté en ſes Con- „ſeils &c. Et Meſſieurs les Deputes des Seigneurs Eſtats „Generaux des Provinces Unies des Pais bas, pour la levée „& entretien d'un *Regiment de gens de pied* François & d'une „*Compagnie de Cavallerie*, en cas qu'il plaiſe a ſa dite Majeſté „donner la dite Compagnie.

I.

Premierement ledit Regiment ſera d'autant de Compagnies, & cha- „*que Compagnie d'autant de Soldats qu'eſt celuy de Monſieur le Ma-* „*reſchal de* Chaſtillon; *Et la Compagnie de Cavallerie de meſme que* „*celles des Sieurs du* May *&* St. Martijn.

II.

Le Roy payera la levée dudit Regiment & Compagnie & leſdits

Sieurs

„Sieurs Eſtats Generaux leur donneront les Armes, ſans en pretendre „aucun rembourſement, Et fourniront des Vaiſſeaux & de Vivres pour „le paſſage des uns & des autres auſſi ſans reſtitution de frais.

III.

Le Roy donnera toutes les charges & Offices dudit Regiment & Com„pagnie de Cavallerie a la levée, & lors quelles viendront a vacquer ſa „Majeſté en diſpoſera ainſi qu'il luy plaira.

IV.

Si les affaires de la France obligent le Colonel de ramener ledit Re„giment & Compagnie de Cavallerie en France, leſdits Sieurs Eſtats „Generaux promettent luy donner toute aide & aſſiſtance, ne retenir au„cun de ces Soldats, luy fournir de Vaiſſeaux pour le ramener avec tout „ou partie dudit Regiment & Compagnie en tel lieu ou lieux du Royau„me qu'il voudra aller; a la charge que l'on payera auxdits Sieurs E„ſtats ce que peut monter la deſpenſe dudit Regiment pendant le temps „qui pourroit reſter lors du Traicté fait ce jourd'huy & leſdits Vaiſſe„aux ſeront fournis deſdits Sieurs Eſtats gratuittement au temps requis „par ledit Colonel.

V.

Leſdits Sieurs Eſtats Generaux ne voulans pas traitter plus mal le„dit Colonel Capitaines & Officiers dudit Regiment & Compagnie de „Cavallerie, que ceux des autres François qui ſont a leur Service, & „pour ſe les rendre d'autant plus affectionnes, promettent & s'obligent „de leur donner de l'argent qui viendra de France les meſmes penſions „qui ont eſté promiſes au Colonel, Officiers & Capitaines du Regiment „de Monſieur le Mareſchal de Chaſtillon, & des Compagnies de Ca„vallerie des Sieurs du May & de St. Martin; dont l'argent ſera mis „entre les mains dudit Colonel a Paris, ou icij a la Haye a ſon chois, „pour eſtre diſtribué ſelon la volonté du Roy: lequel argent ſera pris „de celuij qui ſera payé du Roy pour chaque année au premier terme.

VI.

Le Traicté fait ce jourd'huy entre le Roy & Meſſieurs les Eſtats „Generaux, par lequel ſa Majeſté s'oblige d'entretenir ledit Regiment & Com-

„& Compagnie de Cavallerie venant a expirer ou ſe rompre pour quel-
„que cauſe que ce ſoit, en ſorte que ſa Majeſté n'entretient plus nij l'un
„nij l'autre, leſdits Sieurs Eſtats Generaux promettent & s'obligent de
„les entretenir au meſme pied & conditions du plus ancien Regiment
„& Compagnie de Cavallerie Françoiſes qu'ils ayent maintenant a leur
„ſervice, tant pour ce qui eſt du Colonel, qu' Officiers, Capitaines &
„Soldats & auſſi long temps qu'ils auront des Troupes Françoiſes a leur
„Service, ſans leur pouvoir rabattre aucune choſe de ce qui ſe paye
„maintenant audit Regiment dudit Sieur Mareſchal de Chaſtillon,
„& premiere Compagnie de Cavallerie, ſi non en cas que lon rabatiſt a
„toutes les troupez generalement.

VII.

Le Colonel eſtant abſent pour le Service du Roy, leſdits Sieurs E-
„ſtats Generaux ne pourront retenir ſes gages ou appointemens quelques
„Placards ou Ordonnances qu'ils ayent faittes ou puiſſent faire cy apres
„a l'encontre.

VIII.

Leſdits Sieurs Eſtats promettent de repartir ledit Regiment & Com-
„pagnie de Cavallerie tant pour le payement des Soldats que des Offi-
„ciers crées en la premiere levée, dont le nombre & la paye ne ſeront di-
„minués ſur les Provinces qui les agreront, & dont ils ſeront acceptés,
„qui les payeront des le mois que ſa Majeſté ne les entretiendra plus
„ſans pouvoir laiſſer plus d'un mois en arriere.

IX.

Et encores que leſdits Sieurs Eſtats Generaux entretiennent lors, com-
„me dit eſt, le ſuſdit Regiment & Compagnie de Cavallerie & qu'ils
„dependent lors immediatement d'eux; ils promettent neantmoins que
„toutes fois & quantes que ledit Colonel voudra ramener ledit Regi-
„ment en France, leſdits Sieurs Eſtats Generaux luij en donneront la
„permiſſion ſans aucun delay, payeront effectivement tout ce qui leur
„ſera deub, leur donnant un mois de gaiges, & fourniront incontinent
„de Vaiſſeaux a leurs deſpens pour les mener en tels lieux de la France
„que ledit Colonel deſirera; Ce qui s'entend ainſi, ſi ledit Regiment
„venoit a eſtre licentié.

Si

X.

Si ſa Majeſté ne peut eſtre induite a entretenir ladite Compagnie „*de Cavallerie avec le Regiment, les conditions cy deſſus inſerées ne* „*laiſſeront pas d'avoir lieu pour le Regiment ſeul, ſans que le manque-* „*ment de la ſuſdite Compagnie en puiſſe empeſcher l'effect. Ainſi Fait* „*a la Haye par nous ſoubſignés le* 15. *Auril* 1634. *Ainſi ſigné.* Her- „cules de Charnacé, Floris Conte de Culenborgh, Nicolas „de Bouckhorſt, Adriaen Pauw, Iean de Knuyt, Adriaen „Ploos, W. Ripperda, B. Coenders de Helpen.

Eſtats & departement de la ſomme de vingt un mil cinq cens „livres reſervée & Stipulée par le Traicté de l'Alliance „Conclue aujourd'huy pour les hauts Officiers & Capitai- „nes d'nn nouveau Regiment & Compagnie de Cavallerie „nouvelle a lever & autres Officiers cy apres nommés par „forme d'augmentation de penſion & appointement extra- „ordinaire des deniers que ſa Majeſté fournira aux Sienrs „Eſtats Generaux en vertu dudict Traicté.

Premierement.

Au Colonel du Nouveau Regiment	2000. L.
Au Lieutenant Colonel du Nouveau Regement	1000. L.
Au Sergeant Majoor du Nouveau Regiment	500. L.
Aux xiij. Capitaines du Nouveau Regiment *chaſcun*	500. L.
Au Capitaine de la Compagnie de Cavallerie nouvelle	1000. L.
Au Seigneur Duc de Buillon penſion de Colonel	2000. L.
Au meſme comme Capitain de Cavallerie	1000. L.
Au Mareſchal de Chaſtillon Capitaine d'une Compagnie de Cavallerie	1000. L.
Au Vicomte de Machaut Capn. d'une Compag. de Cavallerie	1000. L.
Au Seigr. Fontaine Capite. d'une Compagnie de Cavallerie	1000. L.
Au Seigr. Cormont Capitaine d'une Compagnie Cavallerie	1000. L.

A Monsr. de la Force Capite. d'une Compagnie Cavallerie 1000. L.
Aux quatre Capitains derniers du Regiment de Monſieur de Candale chaſcun. 500. L.

Et les penſions & appoinctements ſuſdit du Colonnel & autres Offi-
„*ciers & Capitaines du Nouveau Regiment & du Capitaine de la*
„*Compagnie de Cavallerie nouvelle ſeront mis ainſi qu'il eſt porté par*
„*le Traicté, mais les penſions & appointements du Duc de Bovillon,*
„*& des autres Capitaines de Cavallerie, ſusmentionnés ſeront mis*
„*entre les mains du Seigneur Ambaſſadeur du Roy Treſchreſtien ici ou*
„*en France a ſon choix. Faict & arreſté a la* Haye *le quinze d'Auril*
„1634. *Ainſi ſigné* Hercules de Charnacé, Floris Comte de
„Culenburch, Nicolaes de Bouckhorſt, Iean de Knuyt,
„Adriaen Ploos, Wilhelm Ripperda, B. Coenders de Helpen.

ARTICLES contenans les Intereſts que le Roy a à de-
„meſler avec le Roy d'Eſpagne, leſquels ont eſté mis ce
„jourd'huy es mains de Meſſieurs les Eſtats Generaux par
„le Sieur de Charnacé & dont la preſente Copie luy a eſté
„rendue par nous ſusnommés Deputés deſdits Sieurs Eſtats;
„ſigné de noſtre main, afin qu'il ny puiſſe eſtre fait varia-
„tion de part ny d'autre.

I.

„PRemierement: *Que la Paix faitte cy devant pour terminer*
„*les differents ſurvenus en Italie ſur le ſujet de la ſucceſſion de*
„Mantoue *demeure en ſon entier, ſelon les Articles qui ont eſté Ar-*
„*reſtés entre les deux Couronnes de France & d'Eſpagne, & l'Empe-*
„*reur Ferdinand deuxieſme de ce nom.*

II.

Que le Roy ne pourra eſtre trouble ny moleſté en la paiſible poſſeſſion
„*de l'acquiſition de* Pignerol *& ſes dependances, non plus qu'aux au-*
„*tres lieux, qu'il y poſſide.* III.

Que les Griſons *ſoient maintenus en la libre joviſſance des droits*
de Sou-

„de Souveraineté qui leur appartient ſur la Valteline, conformement „a ce qui eſte declare par le Traicté de Mouſon.

IV.

Que le Roy d'Eſpaigne n'aſſiſtera point le Duc de Loraine con- „tre la foy des Traittés que le Roy a faict avec luy, comme fondés ſur „des raiſons tres juſtes & raiſonnables.

V.

Que le Roy d'Eſpagne n'aſſiſtera point ceux qui voudroient attaquer „les Eſtats du Roy, ſous quelque pretexte que ce peuſt eſtre. Fait „a la Haye le 15. Auril 1634.

Declaration que lé Traitté de Paix ou Treve avec l'Ennemy „ſe fera dans les Provinces Unies.

„SVr ce qui a eſte convenu entre le Sieur Baron de Charnacé au „nom du Roy Treſchreſtien & les Deputés des Sieurs Eſtats des „Provinces Vnies par les 6. 7. 8. 9. & unxieſme Articles du Traitte „Conclud onjourd'huy, Que nul Traitté de Paix ou Trefve ne ſe „pourra faire apres la rupture commune avec les Ennemis que „conjoinctement & d'un commun conſentement, il eſt convenu „& declaré de part & d'autre, qu'au cas qu'on vient a Traitter, le „Roy ſera prié d'avoir agreable que le Traitté ſe faſſe ſur le lieu qui „ſera choiſé par leſdits Sieurs Eſtats dans les Provinces Vnies, pour „pluſieurs raiſons qui ont eſte repreſentees audit Sieur de Charnacé, „auquel lieu les Ambaſſadeurs & Miniſtres du Roy & deſdits Eſtats „ſe trouveront avec ceux qui ſeront Deputés de la part des Ennemis, „& ſi le Roy ne le trouvoit bon, dont la Declaration de ſa Majeſte ſera „faitte par Eſcrit avec la Ratification du preſent Traitte, qu'en tel „cas le mot conjointement ſera tenu comme non inſeré dans le „Traitté ſuſdit, & demeurera ſeulement le mot ſans conſentement. „Et auront cet Article & la Declaration du Roy qui en enſuivra la „meſme force & valeur que les autres du preſent Traitté. Ainſi Fait „a la Haye le 15. Auril l'an 1634.

Hier na volghde 'tpouvoir voor den Heer Charnaſſé in dato den 12. Ianuary 1633. ende dat voor die van hare Ho : Mog : in dato den 4. April 1634.

En foy de quoy nous deſſus dits Baron de Charnaſſé *& Deputés des Eſtats Generaux cij devant nommés avons en vertu de nos pouvoirs ſigné ces præſents de nos ſeings Ordinaires & a icelles fait appoſer le Cachet de nos Armes a la Haye le* 15. *Auril* 1634. *Signé* H. de Charnaſſé. F.C. de Culenborgh. N.de Bouckhorſt. A.Paew I. de Knuyt. A. Ploos. P. Walta. W. Ripperda. B. Coenders.

DE Heeren Gedeputeerde van haer Ho:Mo: die het Tractaet met den Heer *Chanaſſé* hadden geteeckent gaven den 24. April aen hem een treffelijcke Maeltijd ; alwaer oock compareerden de Heer Prins van Orangien, ende den Heer de *Baugij :* die wel was Ambaſſadeur in den ſchijn ende van naem : maer de geheele Handeling van deſe Alliance wiert gedreven deur *Charnaſſé :* aen wien tot vereering wiert gepræſenteert *ſes duyſent gulden :* die hy weygherde in geld aen te nemen : Maer ſtont toe dattet wiert gheconverteert in een Lampet ende Becken van Maſſijf Goud. Hy tooch korts daer naer weder na Vranckrijck ; er de onder de hand verſeeckerende , dat de Coning groote genegentheyt hadde totte *rupture ;* maer,om redenen,begeerde daer over aengeſocht te worden; ſo heeft men de Heeren van *Heemſtede* ende de *Knuyt* in Extraordinaris Ambaſſade geſonden na Vranckrijck in Iunio.

In Auguſto quam de Heer *Knuyt* uyt Vranckrijck herwaerts doen een keer ; rapporterende ende mede brengende verſcheyden Concepten van een Tractaet van rupture.

Deſe Somer paſſeerde ſonder dat yets notabels wierde uytgerecht : de Spaenſche onder de Marquis *d'Aitone* laghen ontrent Maeſtricht ende hieldent gelijck als geblocqueert : Om

'twelck

'twelck by diverſie t'ontſetten, ſoo legerde ſich de Heer Prince van Orangie in September voor Breda : met intentie om het aen te taſten ten waer ſaecke dat de Spaenſche van Maeſtricht af quamen : gelijck ſy deden : derhalven oock de Heer Prince van *Breda* af toogh den 8. Septembris : ontrent op eenen tijdt als de Hartogh van Wymar, ende Guſtaf Hoorn geſlagen wierden by Nortlingen.

Gedurende deſe geheele Somer ende Winter wiert in Vranckrijck genegotieert over de rupture tegen Spagnien, Ende hoewel Vranckrijck, immers de Cardinael, daer toe van ſelf groote genegentheydt hadde : ſoo toonde hy nochtans ſich ſcrupuleux : vreeſende dat d'yverige Catholijcken ſoo in Vranckrijc als elders daer over ſeer ſouden krijten ; dat de Paus daer deur ſoude werden vervreemdet : dat oock aen d'ander ſijde *Engeland* ſoude ſcheppen jalouſie, daerom rieden de Franſche in de Conferentie ſeer ; datmen moſte ghebruycken de prætext van de Catholijcke Heeren uyt de Spaenſche Nederlanden geweken : dat men moſte prætexeren de Vrede, ende alles watter gedaen wiert, dattet geſchiede tot *generale ruſt ende Vrede* : edoch met Wapenen nemen wat men krijgen konde. Datmen gelijckelijck Ambaſſadeurs ſo uyt Vranckrijck als van hier moſt ſeynden om *Engeland* mede in de Handeling te trecken. Doch wilden de Franſche Miniſters niet verder gaen in haer præſentatien aen *Engeland* als tot recuperatie van de Phaltz ; niet van de Keur, Ende van eenich plaets in Neerland aen Engeland te geven wiert weynich mentie gemaeckt. Over de Partage van de Nederlandſche Provintien, over de conjunctie, ende commandement der Legers ende dergelijcke viel oock veel debat.

Aen de ſijde der Vereenichde Provintien was't oock niet ſonder ſcrupulen. Want deſe gheheele Handeling gheſchiede ſonder Communicatie of kenniſſe der Provintien : ende moſte daerom ſoo ſcherp ende nauw genomen worden, als't moghelijck was : op datter namaels inde Provintien geen ſwarigheyt en mochte invallen.

Eyndlijck is gesloten ende geteeckent tot Parijs den 8. February 1635. als volght.

TRaitté d'Alliance de Ligue Offensive & Defensive entre le Roy Tres-Chrestien, & les Sieurs les Estats Generaux des Provinces V-
„*nies du Pais bas fait, arresté, & conclu entre les Sieurs de* Bullion *du*
„*Conseil d'Estat, garde des Sceaux des ordres du Roy & surintendent de*
„*ses Finances;* Bouthillier, *aussi du Conseil d'Estat, grand Treso-*
„*rier des Ordres, & Secretaire des Commandemens & Finances de sa*
„*Majesté de* Charnacé *Baron dudit lieu aussi du Conseil d'Estat de*
„*sadite Majesté Commissaires Deputés par elle, Et les Sieurs* Adriaen
„Pauw, *Chevalier Sieur de Heemstede, Hogersmilde, de Rietwick &*
„*Niewerkerck, Conseillier Pensionaire de Hollande & West-Frise, &*
„Johan de Knuyt *Chevalier Sieur dans le vieux & nouveau Vosmar,*
„*premier & representant la Nobleße aux Estat de la Comte de Zeelan-*
„*de, & Conseillier Ordinaire de Monsieur le Prince d'Orangie, Ambas-*
„*sadeurs Extraordinaires vers le Roy Treschrestien de la part desdits*
„*Sieurs les Estats Generaux, en vertu de leurs pouvoirs respectifs dont*
„*les copies seront cij apres inserées.*

l'Experience faisant connoistre a tout le monde que le procedé des Es-
„*pagnols n'est autre que de se servir de toutes sortes de moyens*, pour
„empieter sur tous les Princes leurs voisins les tenir divisés en-
„tre eux, & rendre la guerre immortelle dans la Chrestienté,
„*Le Roy Treschrestien & les Sieurs les Estats Generaux des Provinces*
„*Vnies du Pais bas voulans prevenir les malheurs qui en pouvoient ar-*
„*river, & establir les choses en sorte que l'on puisse parvenir a une*
„bonne & seure paix *dans la Chrestienté, & particulierement* ayder
„les peuples des Pais bas a se liberer de la dure servitude, ou
„ils sont soubsmis par les Espagnols, *ont conveuu, que* si lesdits
„Espagnols ne se disposent a des termes raisonnables d'accom-
„modement, ains continuent dans les mauvais desseins qu'ils
„ont contre la France & lesdits Sieurs les Estats, *comme le traitté*
„*paße a Bruxelles le* 12. *May dernier pour mettre la guerre dans la*
France,

„*Fraunce, la priſe de Don Iuan de Meneſſes, trouve le* 11. *Septembre*
„*dernier viſitant a minuit les entrées & paſſages du Royaume du coſté*
„*de Languedoc, & l'armement naval qui a eſté fait a Naples l'annee*
„*derniere pour deſcendre en provence, & divers autres deſſeins cognus*
„*par voyes indubitables le juſtifient au reſpect du Royaume, Et les perni-*
„*cieux deſſeins qu'ils ont continuellement entrepris & fomentés de tous*
„*coſtes a la* ruine *des Provinces Vnies, avec le reffus qu'ils ont fait des*
„*conditions qui meſme de leur part avoyent eſte propoſées auſdits Sieurs*
„*les Eſtats, le veriffient a leur eſgard, Et que ſa Majeſté juge eſtre o-*
„*bligée par raiſon* d'entrer en rupture *avec le Roy d'Eſpagne & leſ-*
„*dits Sieurs les Eſtats de* continuer la guerre *avec toutes leurs for-*
„*ces, pour ces cauſes & autres ſadite Majeſté rompra a guerre ouver-*
„*te avec le Roy d'Eſpagne des que ce Traitté ſera ſigné & ratiffie, &*
„*lors* commençera toute ſorte d'Hoſtilité au Pais bas, *Comm'*
„*auſſi leſdits Seigneurs les Eſtats Generaux continueront la guerre avec*
„*toutes leurs forces, & le* Roy & leſdits Seigneurs les Eſtats at-
„taqueront a force *ouverte les* Provinces que le Roy d'Eſpagne
„tient au Pais bas, aux conditions ſuivantes.

I.

Le Roy fera enter dans leſdits Provinces une Armée de vingt cinq
„mil hommes de pied, & cinq mil Chevaux, *avec le Canon,*
„*& attirail neceſſaire a un tel Corps, Et leſdits Seigneurs les Eſtats*
„*feront la meſme choſe avec une Armée de* vingt cinq mil hommes
„de pied, & cinq mil Chevaux, *auſſi avec le Canon & Attirail*
„*neceſſaire a un tel Corps: leſdits deux Armées ſe joindroint* d'abord,
„*aux lieux, dont il ſera convenu pour agir conjoinctement ou ſepare-*
„*ment ainſi qu'il ſera jugé plus a propos ce qui ſe fera au pluſtard au*
„*mois de* Mars prochainement venant, *ſi ce n'eſt qu'on convienne*
„*de quelque entrepriſe laquelle on puiſſe Executer par commun conſen-*
„*tement entre cy & là: A condition toutefois que ſi leſdites Armées font*
„deux attaques, *elles ſe feront ſi proches l'une de l'autre qu'elles ſe*
„*puiſſent ſecourir, En ſorte que ſi les Eſpagnols viennent a attaquer*
„*l'une d'icelles, l'autre quittera toute entre-priſe pour aller a ſon ſe-*

cours

„cours sans s'en pouvoir excuser soubs quelque pretexte que ce puisse „estre, si ce n'est qu'elle soit suffisante d'envoyer dix mil hommes „de pied & deux mil chevaux au secours de celle qui sera attacquée, „sans abandonner le dessein ou elle sera embarquée, Bien entendu que „les dix mil hommes de pied, & les deux mil chevaux, soient „capables de se joindre a l'Armée qu'ils devront secourir; Et au cas „qu'ils ne le puissent sans peril evident, ladite Armée marchera avec „toutes les Forces; Que si les Generaux des deux Armées d'un commun „consentement jugeoient qu'il en faluſt user autrement, Ils le pour„ront faire selon que l'ordre de la guerre le requierera, pourveu qu'au„paravant ils en soient convenus par escrit. Il a esté en outre convenu, „pour eviter les inconveniens, qui pourroient arriver si l'intelligence „n'estoit entiere entre les Armées du Roy & desdits Seigneurs les E„stats, qu'on ne pourra recevoir les Soldats d'une Armée en l'autre, „Et que si quelques Officiers souffrent la transgression de cet Article, „Ils seront Chastiés severement: Qu'aux Logemens qui se feront, les „Armées estans conjointes, ceux qui commanderont celle du Roy, choi„siront pour leur campement, ou Logement de deux places esgales l'u„ne, & quant au commandement des Armées, chacun commandera la sien„ne, Et au cas qu'il fut a propos de tirer des susdits Armées conjointes „quelque Corps d'Armée pour secourir ou gardez les Frontieres, cette „cy sera reglee & commandée comme l'autre, & pareillement conjointe, „selon qu'il en sera besoin, ou pour s'opposer au secours que les Ennemis „pourroient tirer d'Allemagne, ou pour faire quelque nouvelle attaque „par diversion, selon qu'il en sera convenu, ou pour secourir les places „des Pais, tant du Roy, que desdits Seigneurs les Estats du costé d'Alle„magne. Et au cas que sa Majesté & lesdits Seigneurs les Estats re„connoissent utile de separer la susdite moindre Armée, Il pourra „estre fait par l'advis & consentement des Chefs des deux Armées, „Bien entendu qu'il ny ait aucune aparence de peril pour la Frontiere „desdits Seigneurs les Estats du costé d'Allemagne.

II.

Les deux Armées entrans dans le Pais comme dit est, les peuple d'i-

celuy

„*d'iceluy seront conviés de se joindre a la cause commune & chasser de*
„*leur Villes les* Espagnols *& leurs* adherents *pour se mettre en li-*
„*berté, Ce qu'effectuans dans le terme de trois mois apres la requisition,*
„*lesdites Provinces demeureront jointes & Vnies en vn Corps d'Estat*
„*libre, avec tous droits de souveraineté sans changement, pour ce qui*
„*est de la Religion Catholique Romaine qui demeurera ausdites Pro-*
„*vinces au mesme estat qu'elle est presentement.*

III.

Au mesme temps que quelques Provinces, Villes, Princes & Seigneurs
„*Ecclesiastiques ou Seculiers, de quelque condition qu'ils soyent desdits*
„*Pais bas se joindront sincerement au present dessein de l'establissement*
„*d'une* bonne Paix & seure liberté, *Sa Majesté & lesdits Sieurs*
„*les Estats les prendront en leur* Protection & Alliance, *& feront*
„*Ligue Offensive & Defensive avec eux, employants tout ce qui depen-*
„*dra d'eux pour les faire jovir de l'effect du present Traicté, Avec pro-*
„*messe de les comprendre dans tous les traittés de Paix qui se pourroy-*
„*ent faire a l'advenir, & de les deffendre envers tous & contre tous*
„*desiors qu'ils se joindront a la cause commune, et durant tout le cours*
„*de la guerre; comme aussi apres la Paix la Religion Catholique Ro-*
„*maine y sera conservée en son entier avec la mesme Franchise, autho-*
„*rité, & prerogative, dont tous les prelats & Ecclesiastiques, soit en leurs*
„*Corps & communautés ou en particulier jovissent presentement: Et*
„*ne sera pris autre seureté desdits Seigneurs, Villes, & Communautés*
„*que celle de leur foy, & de quelques Ostages qui seront gardés pour*
„*certain temps selon qu'il sera convenu, Bien entendu que lesdits Prin-*
„*ces, Seigneurs, Provinces & Villes contribueront de bonne foy ce qui*
„*sera de leur pouvoir, a leur propre deffence. Et au cas qu'il arrive*
„*qu'en vn mesme voisinage trois ou quatre Villes viennent a se rendre*
„*conjoinctement, ou l'une apres l'autre, Il a esté convenu, qu'elles pour-*
„*ront former* un corps d'Estat libre, *& qu'elles seront conservées &*
„*maintenues en cette qualité avec les Seigneurs & Noblesse qui pour-*
„*royent se trouver enclavés es territoires & Voisinages desdits Villes.*

IV.

Et d'autant qu'il ſeroit Impoſſible aux ſuſdites Provinces de garder „*leurs Frontieres contre la puiſſance des Eſpagnols, toutes les places de* „*la coſte de Flandres juſques a* Blancken-Bergue *inclus, & deux li-* „*ües avant en terre demeureront au Roy, avec les Villes de* Tionville & Namur, *leur territoire & juriſdiction, &* Ooſtende *aux conditi-* „*ons portées cy apres dans les grands Partages, Et leſdits Sieurs les* „*Eſtats auront* Dam *aux conditions auſſi portées cy apres dans leſdits* „*grands Partages,* Hulſt, *avec le Pais de* Waes, Breda, Gueldres, „Stevenſwaert *avec leur territoires & Iuriſdictions.*

V.

Et par ce qu'il pourroit arriver que les ſuſdites Provinces des Pais „*bas maintenant aſsubjectties au Roy d'Eſpagne ne voudroyent pas con-* „*tribuer ce qu'elles peurroyent a leur liberté, ains nonobſtant la requiſi-* „*tion, qui leur en ſeroit faite dans le ſuſdits temps demeureroyent ad-* „*herentes aux Eſpagnols, & les Favoriſeroyent en leur mauvais deſſein;* „*Le Roy, & leſdits Sieurs les Eſtats conſiderans qu'en ce cas ils ſont* „*obligés de pourvoir a la ſeureté deſdits Provinces, & de prevenir les* „*maux qui leur pourroyent arriver pour leur avoir voulu procurer du* „*bien, Il a eſté arreſté qu'en ſuitte du preſent Traitté & deſsein, le Roy* „*& les Sieurs les Eſtats ſe rendront maiſtres dudit Pais, dont le Parta-* „*ge ſera fait ainſi qu'il ſenſuit, A condition toutesfois que dans l'eſten-* „*due dudite Partage, les places & lieux qui d'eux meſmes auront ſeco-* „*üé le joug des Eſpagnols moyennant qu'ils facent un Corps* de trois „ou quatre Villes, *ainſi qu'il eſt dit cy deſsus, demeureront* libres, „*ſans autre ſubjection a ſa Majeſté ou auſdits Sieurs Eſtats Gene-* „*raux, que d'un ſerment de ne rien faire contre leur ſervice ains l'a-* „*vancer autant qu'ils pourront, & des Oſtages juſques a ce ſeulement* „*que les Eſpagnols ſoyent hors du Pais.*

Partage du Roy.

Le Pais de Luxenbourg, les Comtés de Namur & de Hay-nault,

„nault, Artois & Flandre *juſques aux Limites qui ſe feront par une* „*Ligne laquelle prendra de* Blankenberg *inclus, & tirera entre* Dam „& Bruges *a moitié chemin de ces deux places, d'ou elle yra droit a* „Rupelmonde *qui demenrera au Roy: Et pour ce qui eſt du* Cam- „breſis, *& places contenues en iceluy, Il ſera libre au* Roy *d'en diſpo-* „*ſer ainſi que bon luy ſemblera.*

Partage de Meſſieurs les Eſtats.

Le Marquiſat du St. Empire, ou eſt compris la Ville d'Anvers, *la* „*Seigneurie de* Malines, *le Duché de* Brabant *& le reſte de la coſte* „*depuis* Blankenberg, *qui demeurera au* Roy *juſques au Swind, les* „*Villes de* Dam *& Hulſt avec le Pais de* Waes *juſques a la ligne cy* „*deſſus, A condition toutefois que pour le regard de la Ville de* Dam „*la conqueſte du Pais Bas eſtant parachevée il y ſera pourveu par Com-* „*meſſaires de part & d'autre a ce deputés afin que la Ville de* Bruges „*& le territoire qui en dependra appartenants a ſa Majeſté ne puiſſent* „*eſtre inondés ny incommodés par les Eſcluſes & Digues de ladite Ville:* „*Bien qu'il ne ſoit point dit cy deſſus de l'Eſtat auquel* Oſtende *&* „Dam *doivent demeurer entre les mains du* Roy *& deſdits Sieurs les* „*Eſtats, pour prendre temps de mieux conſiderer, ce qui ſera plus utille* „*pour le bien commun, il a eſte convenu que la conqueſte des Pais bas* „*eſtant parachevée, Il ſera adviſé entre le* Roy *& les Sieurs les Eſtats* „*par Commiſſaires a ce deputés comme eſt dit cy deſſus, s'il vaudra* „*mieux ou razer les Fortifications & combler le port d'Oſtende d'une* „*part & de l'autre razer auſſi les Fortifications de la Ville de* Dam, „*ou que le* Roy, *& leſdites Sieurs les Eſtats les poſſedent Fortifiées, &* „*que ſa Majeſté mette ledit port d'Oſtende en tel eſtat que bon luy* „*ſemblera. Il a eſte auſſi convenu qu'en conſideration de ſa Majeſté la* „*Religion Catholique Romaine demeurera en toute l'eſtendue dudit* „*partage ainſi qu'elle eſt a præſent, & les Eccleſiaſtiques au meſme* „*eſtat qu'ils ſont.*

VI.

L'Armée du Roy eſtant entrée dans ledits Pais, & la rupture faite

„entre les deux Couronnes, comme il eſt dit cy deſſus, elle durera juſques „a l'entiere expulſion des Eſpagnols des Pais bas, *ſans que ce-* „*pendant ſa Majeſté ny leſdits Sieurs Eſtats puiſſent traitter Paix,* „*Treve ou ſuſpenſion d'Armes que* conjoinctement & d'un commun „conſentement; *Et ſi ladite Paix venoit a eſtre faite en la façon ſuſ-* „*dite & que puis apres le Roy d'Eſpagne, l'Empereur ou autre Prince de* „*ſa maiſon dependant d'icelle directement ou indirectement attaquent* „*le Roy ou leſdits Sieurs Eſtats en ce qu'ils poſſedent des a cette heure,* „*ou poſſederont lors par les conqueſtes qu'ils auront faictes, ſa Majeſté* „*& leſdits Sieurs Eſtats rompront conjoinctement avec ceux qui atta-* „*queront l'un d'eux, ſans pouvoir diviſer leurs intereſts ny faire en* „*ſuitte aucun Traitté de Paix, Treve ou ſuſpenſion d'Armes que* con-„joinctement & d'un commun conſentement, *Ce qu'ils feront pa-* „*reillement en quelque temps que les Eſpaignols attaquent cy apres di-* „*rectement, ou indirectement les Eſtats & poſſeſſions de ſa Majeſté ou* „*deſdits Sieurs les Eſtats, ſoit qu'il intervienne un Traitté de Paix au* „*paravant, ſoit qu'il n'intervienne pas.*

VII.

„*Et afin que la jalouſie & le deſir de pourſuivre l'entrepriſe projettée* „*par le preſent Traitté ne puiſſe cauſer du deſordre, & de la confuſion* „*en l'execution d'un ſi bon deſſein, il a eſté arreſté que les Armées du* „*Roy & deſdits Seigneurs les Eſtats eſtans conjointes attaqueront pre-* „*mierement* deux places du Partage de ſa Majeſté *& qu'apres* „*cela elles en attaqueront deux autres du Partage deſdits Seigneurs les* „*Eſtats, ſi ce n'eſt que les Generaux des deux Armées conviennent en-* „*ſemble par eſcrit d'en uſer autrement; Bien entendu que ſi l'on vient* „*conjointement ou ſeparement a emporter avec les ſuſdites Armées des* „*places qui ſoient du Partage de ſa Majeſté on les luy rendra tout* „*auſſi toſt qu'elles ſeront priſes, comme on fera de meſme au regard* „*deſdits Seigneurs les Eſtats, en cas qu'on vienne a emporter conjoin-* „*tement des places qui ſoient de leur Partage, leſquelles leur ſeront* „*ſemblablement rendues auſſi toſt qu'elles ſeront priſes, & l'entrepriſe* „*ne pourra ceſſer que chacun ne ſoit en poſſeſſion de ce qui doibt luy ap-*

partenir

„partenir par le preſent Traitté ſuivant le Partage, que deſſus, mais „ſi les chefs des deux Armées eſtiment puis apres par raiſon de guerre „pour le bien commun qu'il faille changer quelque choſe en l'ordre pris „par reſolution commune pour l'attaque des places, Ils le pourront „faire, pourveu qu'au præalable ils en conviennent enſemble par „eſcrit.

VIII.

Il a eſté en outre convenu que pendant l'attaque qui ſe fera a la coſte „*de Flandre, Les Seigneurs les Eſtats tiendront a leurs deſpens une* „Armée navalle *a la Rade de ladite coſte, convenable & ſuffiſante* „*pour empeſcher le ſecours que l'on voudroit mettre auſdites places aſ-* „*ſigées en icelle, Laquelle Armée y demeurera juſques a la reddition* „*deſdites places.*

IX.

Au cas qu'apres ce Traitté de rupture ſigné & ratiffié on vienne a „*faire la Paix, Treve, ou ſuſpenſion d'Armes, elle ne ſe pourra* „conclurre, *ny y* entendre, *que conjoinctement, & d'un commun* „*conſentent du Roy & deſdits Seigneurs les Eſtats, avec obligation* „*de rompre auſſi conjoinctement, & entrer en guerre avec les Eſpa-* „*gnols & leurs Adherents toutes les fois qu'ils viendront a violer ou* „*enfraindre aucunes des conditions accordées par le Traitté de Paix ou* „*Treve, qui en ſera fait, ſans que par apres on puiſſe auſſi jamais* „*faire aucun nouveau Traitté de Paix, ou Treve que conjoinctement,* „*& d'un commun conſentement, A condition que s'il vient encore a* „*eſtre violé, ſa Majeſté & leſdits Seigneurs les Eſtats entreront con-* „*joinctement en guerre ouverte avec ceux qui en ſeront infracteurs.*

X.

Si l'Empereur Ferdinand, *Archiduc d'Auſtriche, autre Prince* „*de ſa maiſon, ou dependant d'elle, ou quelque autre Empereur qui* „*peut eſtre à l'advenir* ſur le ſujet du preſent Traitté, *ou ſoubs* „*quelque autre pretexte que ce puiſſe eſtre vient a attaquer les Sei-* „*gneurs les Eſtats* Generaux es Pais, Terres, & places qu'ils „tiennent au jour de ce preſent Traitté, *en ſorte que leſdits Sei-*

„gneurs les Eſtats Generaux rompiſſent generallement & ouvertement „avec leſdits Empereur, ou autre Prince & dependant de la maiſon „d'Auſtriche, ſa Majeſté s'oblige de faire le meſme, & de ne faire „puis apres aucun Traitté de Paix, ou Treve que conjoinctement „avec leſdits Seigneurs Eſtats Generaux, & de leur conſentement, „Comme en cas pareil ſi ledit Empereur Ferdinand, ou autre Prin„ce dependant de la maiſon d'Auſtriche ou quelque autre Empereur, „qui peuſt eſtre a l'advenir ſur les ſujets que deſſus, ou ſoubs quelque „autre pretexte que ce puiſſe eſtre attaquoit directement ou indirecte„ment le Roy, es Pais Terres & places qu'il tient au jour de ce „præſent Traitté, en ſorte que ſa Majeſté rompe generalement & ou„vertement avec eux, Leſdits Seigneurs les Eſtats Generaux s'obli„gent de faire le meſme, & de ne faire puis apres aucun Traitté de „Paix ny Treve que conjoinctement avec ſa Majeſté & de ſon con„ſentement.

XI.

Or par ce que ſa Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats Generaux ont „trop de connoiſſance du deſir que le Roy de la grand Bretagne a tou„ſiours eu du bien & du repos de la Chreſtienté, pour doubter qu'il ny „veuille pas contribuer en cette occaſion, Il a eſté arreſté qu'il ſera „convié de la part de ſa Majeſté & des Seigneurs les Eſtats d'entrer „avec eux en Traitté, auquel ſes Intereſts & ceux de ſa maiſon ſeront „conſiderés ainſi qu'il le peut deſirer pour le bien commun, ou au moins „de demeurer dans les termes d'une vraye neutralité avec ſa Majeſté „& leſdits Seigneurs les Eſtats.

XII.

Il a eſté auſſi arreſté que du jour que la rupture ſera faite entre les „deux Couronnes de France & d'Eſpagne, outre l'Armée Navalle que „les Sieurs les Eſtats doivent entretenir en la Rade de la coſte de Flan„dre pour le bien commun, ainſi qu'il eſt dit en l'Article 8. de ce trait„té, Le Roy & leſdits Sieurs les Eſtats tiendront continuellement en „Mer tant que la guerre durera, cinq de cens a deux cens, cinq de deux „cens a trois cens, & cinq de trois cens a quatre cens tonneaux, qui ſeront diviſes

„viſes en deux eſcadres & commandés par des Admiraux & autres „Officiers de part & d'autre pour nettoyer la Mer Oceane, le Canal, & „tenir les Coſtes des Eſtats du Roy & celles deſdits Sieurs les Eſtats li„bres & ſeures, en ſorte que le Commerce ne ſoit point troublé par qui „que ce puiſſe eſtre, & empeſcher que les ennemis communes ne puiſſent „faire aucune deſcente dans les Eſtats de ſa Majeſté & deſdits Sieurs „les Eſtats Generaux; Et au cas que leſdits eſcadres viennent a s'aſ„ſembler, comme il peut arriver qu'il ſera neceſſaire pour le bien com„mun, l'Admiral des Sieurs les Eſtats abaiſſera d'abbord ſon pavillon „du grand Maſt, & le ſaluera de ſon Canon, Et celuy du Roy le reſalve„ra comme de couſtume, & comme il en a eſté uſé par le Roy de la grand „Bretagne lors que ſes Armées & celles des Sieurs les Eſtats ont eſté „jointes: En ſuitte de telle ſalutation les Officiers des ſuſdits eſcadres „aſſembles ſur le Vaiſſeau qui portera le pavillon du Roy au grand Maſt „conſulteront enſemble au commun Conſeil de guerre pour faire dans les „occaſions qui n'auront point eſté preveües dans leurs Inſtructions reſ„pectives ce qu'ils eſtimeront plus a propos, & l'Admiral du Roy aura „audit Conſeil la premiere voix, l'Admiral deſdits Sieurs les Eſtats „la ſeconde, la troiſieme le Vice Admiral du Roy, & la quatrieſme celuy „deſdits Sieurs les Eſtats, la cinquieſme le contre Admiral du Roy, la „ſixieſme celuy deſdits Sieurs les Eſtats, & les autres Capitaines & „Officiers qui de part & d'autre ſeront appellés audit Conſeil par reſo„lution commune des deux Admiraux, opineront alternativement ſelon „qu'il eſt porté cy deſſus, & on conclura puis apres a la pluralité des „Voix, & la concluſion ſera miſe par eſcrit par un Secretaire dudit „Conſeil quientendra la langue Françoiſe & celle des Provinces „Vnies.

XIII.

Le Roy, & leſdits Seigneurs les Eſtats Generaux premettront l'en„trée libre dans tous leurs ports aux ſuſdits Vaiſſeaux entretenus par „eux, & on leur fournira en iceux les Vivres & Munitions de guerre „qui leur ſeront neceſſaires pour leur ſubſiſtance, en paiant le Prix cou„rant de ce dont ils auront beſoin, ce qui ſera pareillement obſervé

pour

„pour les Armées de Terre, avec cette egalité que quand les Vivres „viendront de France ils seront fournies a l'Armée des Sieurs les Estats „au mesme prix qu'ils seront distribues a celle du Roy, comme en cas „pareil lors que les Vivres viendront des lieux de l'obeissance desdits „Sieurs les Estats, ils les feront fournir a l'Armée du Roy au mesme „prix qu'ils les feront distribuer a la leur.

XIV.

A esté en outre arresté que ce present Traitté ne derogera en aucune „façon au dernier fait a la Haye le 15. Auril dernier, & ratiffié puis „apres de part & d'autre avec les Declarations particulieres, lequel de„meurera en plain & entier effect, pour estre executé en tous ses poincts „fors en ce enquoy il pourroit estre contraire a celuy cy: auquel cas le „present Traitté aura seulement lieu.

XV.

Encore que par ledit Traitté fait a la Haye le 15. Auril de l'année „derniere, entre le Roy & lesdits Seigneurs les Estats Generaux il „soit dit, que cas advenant de rupture de la part du Roy avec Espa„gne, sa Majesté demeurera deschargée des deux millions qu'elle „leur a promis, & de l'entretenement d'un Regiment nouveau, & „d'une Compagnie de Chevaux legers qu'elle leur accorde par iceluy, „Neantmoins par ce que la premiere Année du susdits Traitté escheante le 15. Auril prochainement venant est presque achevée, sa Ma„jesté fera fournir effectivement ausdits Seigneurs les Estats Gene„raux le deuxiesme million dans le present mois de Fevrier, outre le „million qui leur a esté desia payé pour l'année mil six cens trente quatre „qui eschoit au mois d'Auril mil six cens trente cinq, & affin qu'il ne „se puisse trouver aucune ambignité sur ce sujet, Il a esté presente„ment convenu de rechef que sadits Majesté sera deschargée a l'adve„nir des deux millions & de l'entretenement dudit Regiment & de la „Compagnie de Chevaux legers.

XVI.

Ce Traitté sera agrée & ratiffié par le Roy & les Sieurs les Estats „Generaux selon la forme acoustumée & la plus valable qui se pourra

dans

„dans un mois ou ſix Sepmaines apres la ſignature, & delivré entre „les mains de ſadits Majeſté & deſdits Sieurs les Eſtats, pour eſtre „acomply & executé ſelon ſa forme & teneur.

ARTICLE ſecret accordé en ſuitte & en conſequence „du Traitté paſſé ce jourd'huy.

ENcore que par le neufieme Article du Traicté faict entre le Roy & les Sieurs les Eſtats ſigné ce jourd'huy il ſoit dit, qu'au cas qu'a- „pres ledit Traicté de rupture ſigné & ratiffié on vienne a faire la paix „Treve, ou ſuſpenſion d'Armes, elle ne ſe pourra conclure ny ÿ entendre „que conjointement & d'un commun conſentement du Roy & deſdits „Sieurs les Eſtats, neantmoins ſa Majeſté & leſdits Sieurs les Eſtats „ſont convenus qu'en tous les autres lieux ou l'on pourroit faire „la guerre ſans y eſtre obligé par le preſent traitté, le Roy & leſ- „dits Sieurs les Eſtats ÿ pourront puis apres faire la Treve, ou ſuſpen- „ſion d'Armes ſeulement, ainſi que bon leur ſemblera, mais non pas la „Paix, qui ne pourra jamais eſtre faitte que conjointement & d'un com- „mun conſentement.

Lequel Article ſecret aura pareille force & vigueur que s'il eſtoit „inſeré dans le corps du ſuſdit Traicté general paſſé ce jourd'huy.

Faict a Paris le huitieſme de Feburier mil ſix cens trente cinq, E- „ſtoit ſigné,

Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, I. de Knuyt.

Article ſecret Accordé en ſuitte & conſequence du traitté paſſé cejourd'huy.

ENcore qu'il aye eſté dit par l'Article ſecond du traitté paſſé ce jour- d'huy entre le Roy & les Sieurs les Eſtats Generaux que les peuples

„qui ſeront conviés de ſe joindre a la cauſe commune & chaſſer les Eſ-
„pagnols de lenrs Villes ayent a la faire trois mois apres la requiſi-
„tion qui leur en ſera faite, neantmoins il eſt accordé entre ſa Majeſté
„& leſdits Sieurs les Eſtats que ce terme pourra eſtre prolongé par ad-
„vis & conſentement commun de ſa Majeſté & deſdits Sieurs les E-
„ſtats autant qu'ils jugeront neceſſaire pour le bien & avancement de
„la cauſe commune.

Il a eſté en outre convenu entre ſadite Majeſté & leſdits Sieurs les
„Eſtats que ſi pendant la guerre qu'ils feront en la coſte de Flandre, ou
„en ſuitte d'icelle, les ennemis communs ou leurs adherens quels qu'ils
„puiſſent eſtre attaquoyent par mer les Eſtats de ſa Majeſté en quelque
„lieu que ce puiſſe eſtre, qu'en ce cas leſdits Sieurs les Eſtats mettront
„une puiſſante Armée en Mer, pour jointe aux forces Navalles que ſa
„Majeſté fera auſſi de ſon coſte, s'eppoſer conjontement aux mauvaix
„deſſeins des ennemis, & faire contre eux tout ce qui ſera jugé plus con-
„venable, Ce qui ſera pareillement fait au cas que les Pais de Meſſieurs
„les Eſtats viennent a eſtre attaques par Mer.

Leſquels Articles ſecrets auront pareille force & vigueur que s'ils
„eſtoyent Inſerés dans le Corps du ſuſdit Traitté general paſſé ce jour-
„d'huy.

Fait ce huictieſme Fevrier mil ſix cens trente cinq a Paris. Eſtoit
„ſigné. Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, I. de
„Knuyt.

Article ſecret accordé en ſuitte & en conſequence du Traitté paſſé ce jourd'huy ſuivant la promeſſe cy deſſoubs eſcritte.

„IL a eſté accordé entre ſa Majeſté & les Sieurs les Eſtats que ſi quel-
„ques Princes ou Repnbliques ſoubs leur nom, ſoubs celuy du Roy
„d'Eſpagne, ou autrement attacquent les Vaiſſeaux que leſdits Sieurs les
„Eſtats tiendront en mer devant les Villes de la coſte de Flandres qui
„ſont entre les mains des Eſpagnols, ou entre prennent de combattre les
Vaiſſeaux

„*Vaisseaux que sa Majesté & lesdits Sieurs les Estats auront joints*
„*ensemble, ou taschent de faire des descentes de gens de guerre sur les*
„*terres de sa Majesté ou desdits Sieurs les Estats, ou de jetter du se-*
„*cours dans les places assiegées par les trouppes des uns ou des autres,*
„*en sorte qu'un tel procedé face resoudre le Roy & lesdits Sieurs les E-*
„*stats a entrer en rupture avec les susdits Princes ou Republiques, qu'en*
„*ce cas ils le feront conjointement sans pouvoir puis apres faire Paix*
„*Trieve ou Suspension d'Armes, que conjointement & d'un commun con-*
„*sentement du Roy & desdits Sieurs les Estats.*

Nous subsignés Ambassadenrs Extraordinaires des Seigneurs les E-
„*stats Generaux des Provinces Vnies, promettons que le contenu de*
„*l'Article cy dessus, sera delivré, signé de la part de nos Superieurs,*
„*quand la Ratification du Traicte fait au jourd'huy entre les Sieurs*
„*Commissaires Deputés du Roy Treschrestien, & nous sera delivré de la*
„*part de sadite Majesté. Fait a Paris le* 8. *Februier* 1635. *Estoit*
„*signé.* Adriaen Pauw, I. de Knuyt.

Hier volghde 'tpouvoir van wegen den Coning in dato den „30. Ianuary 1635. ende van weghen haer Ho: Mo: in dato „den 30. May 1634.

En foy de quoy Nous susdits Commissaires & Ambassadeurs soub-
scrites avons esdits noms signé ces presentes de nostre sein ordinaire &
a icelles fait opposer le Cachet de nos Armes, A Paris ce jourd'huy hui-
tiesme du mois de Fevrier mil six cens trente cinq. Estoit Signé. Bul-
lion, Buthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, I. de Knuyt.

Op dit Tractaet is ghevolght de conjunctie der Leghers by *Maestricht*, het inne nen van *Tienen*, het belech van *Loeven*, ende het verlies van *Schenckeschans*.

Om dit laetste te recupereren quamen beyde Leghers campeeren boven ende be neden 'tselve Fort: edoch alsoo datmen de Spaensche niet konde beletten te leggen tot *Cleef*: houdende 't Veer, ende passage op de Schants open.

In deſe tijd ſoudemen gheſeyt hebben dat de Vrede of Handeling van dien ſeer verde te ſoecken was, ſijnde het Tractaet van rupture noch ſoo verſch, ende daer by belooft den Oorlog te continueren tot d'uyterſte expulſie van de Spaenſche. Boven dien was d'Oorloch deſe Somer met grooter ernſt als oyt gevoert: des on-aengeſien wiert een Vrede-Handeling op de bane ghebracht eerſt tot Cranenborgh onder pretext van dat aen de Spaenſche ſijde wiert gefortificeert het Huys te *Gennep*, ende aende Staetſche ſijde *Raveſteyn* ende het *Tolhuys*. Ende van daer by continuatie tot *Turnhout*. Doen eerſtelijck in October deur eenen geweſenen Ritmeeſter *Wittenhorſt* genaemt deſe Handeling wiert van wegen de Spaenſche aenghebracht tot *Aernem*; ſo was men ſcrupuleux, ende daer in bekommert. Aen d'een ſijde, ſoo men daer na luyſterde, datter veelicht by de Spaenſche geen behoorlijcke laſt of qualificatie en was; aen d'ander ſijde was het oock bedenckelijck af te ſlaen een Handeling van *Vrede; dewelcke het eynde is van alle Oorlogen*. Te meer alſoo de Heeren van *Breſé* ende *Charnaßé* ſelf een weynigh te voor van wegen den Coning hadden laten aendienen ende notificeren, dat de Heer *Mazarini* Nuncius vanden Paus in Vranckrijck hadde voorgheſlaghen vier plaetſen tot Vrede-handeling tuſſchen de Kroonen; namelijck *Conſtants*, *Auſburgh*, *Trente of Spiers*, begeerende te weten wat genegentheyt men alhier daer toe hadde.

Om dan uyt d'onſeeckerheyt te komen ſoo hebben ſijn Excellentie ende de Gecommitteerde van haer Ho: Mo: tot Aernem goet gevonden te laten gaen den Heer Griffier *Muſch* tot *Craneborgh* om te ſpreecken met Don *Martin Axpe* Secretaris van den Coning. Die aldaer komende, bevonden heeft datter geen behoorlijcke Procuratie van den Koning tot de Handeling was: ende daer-en-boven voerden de Spaenſche oock ſeer vreemde ende Exorbitante diſcourſen; nopende 'tgene de ſaecke ten principale raeckte: als namelijck dat ſich de Spaenſche

ſche lieten verluyden, *dat ſy begeerden de reſtitutie van Limhorgh*[c] *met de vier Landen van Over-Maſe, Maeſtricht, Ruermonde, Venloo, de Cruys-Schants, St. Iacob, Orſoy, ende Rhijnberck, met alle de plaetſen in Weſt-Indien, ende dat ſy daer jegens ſouden af-ſtant doen van 't Fort Schenckenſchans ende Santvliet.* Waer van gerapporteert ſijnde aende Vergadering van haer Ho : Mog : ter præſentie van den Heer Prince van Orange, was het advijs van ſijn Excellentie dat men op d'Exorbitantie van deſe 's Vyands voorſlagen (die in 'tbegin gemeenlijck onbillick ſijn) geen regard behoorde te nemen. Ende voorts gehoort de Conſideratien van de reſpective Provintien op deſelve opening van wegen den Vyand ghedaen ; wierden ſijn Excellentie ende de Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerde (met welckers kennis deſelve voorſlaghen tot Craneborgh waren ingenomen) *bedanckt, geadvoyeert*, ende verſocht daer in te willen continueren, ende wyders doen 'tghene ſy na ghelegentheyt ende conſtitutie van ſaken ende tijden ſouden bevinden te behooren, ende voorts daer toe te gebruycken met advijs van ſijn Excellentie alle 'tgene van noode was, ende de nature van de ſaecke was requirerende ; vorders wiert aen den *Heer van Heemſtede* Extraordinaris Ambaſſadeurs van deſen Staet in Vranckrijck geſonden bericht van de voorſz opening ; om te dienen ſulcx ende daer't behoorde, ende dat hy ſcherpelijck ſoude hebben te vernemen wat de voornoemde Heer *Mazarini* of yemand anders aldaer nopende eenige Handeling van Vrede ſoude mogen voortbrengen ; ende hare Ho : Mog : van ſijne debvoiren ende bevindinge van tijd tot tijd aviſeren: daer op heeft welghemelde Heer van *Heemſtede* de voorſz opening ende Handeling in gheſchrifte den 5. December aen den Heet Cardinael *Richelieu* vertoont. Hem wiert tot antwoort gegeven aengaende de voorſlach van Handeling ende plaetſen by *Mazarini* van wegen den Paus ghedaen ; dat ſulcx niet was *als eene vermaning tot Vrede in generale termen van weghen de Paus, als gemeene Vader, aen alle Chriſtene Princen.* Sijnde het Officie van

een Hooft der Kercke te recommanderen de Vrede ende ophoudinge van 'tvergieten van Chriſten bloedt: ende hoewel ſulcx anders niet en was; oock gheen particuliere opening van eenige preſentatien of eyſchingen behelſde; dat nochtans terſtont 'tſelve (in gevolge van de gemaeckte Tractaten) was aen hem *Heer van Heemſtede* van weghen den Coning gecommuniceert: gelijcket oock deur de Heeren van *Breſé* ende *Charnaſſé* aen ſijn Excellentie ende de Heeren haer Ho: Mog: Gecommitteerde was bekent gemaeckt. Waer teghen hem Heer van *Heemſtede* wiert voorgheworpen, dat de Griffier *Muſch* alreede in September tot Craneborg op het ſtuck der Treves verſcheyden reyſen ghedaen ende Conferentien met Don *Martin Axpe* ghehouden hadde, ende ſulcx alles niet alleen ſonder daer van gegeven te hebben eenighe kennis aen den Mareſchal de *Breſé* ende *Charnaſſé*; maer oock ſonder te hebben willen bekennen, dat hy Heer Griffier tot dien eynde ende op dat ſtuck tot *Craneborgh* was geemployeert ende geſonden geweeſt: niet tegenſtaende verſcheyden Inſtantien daer over gedaen waren, om de waerheyt te weten van de geruchten daer van loopende. Wyders wiert van wegen den Koning hem Heer van *Heemſtede* vertoont ende voor oogen geſtelt hoe ſeer deſe Proceduren contrarieerden tegen de gemaecte Tractaten; hoe ſeer deſelve diſcrepeerden van de oprechticheyt, die ſijn Majeſteyt in dat ſtuck hadde beweſen; als hebbende terſtont gedaen Communiceren alle opening van Vrede die ſijn Majeſteyt voor quam &c.

Op deſe wijſe toonden de Coning ende ſijne Miniſters haer onvernoegtheydt: daer in men nochtans meynden dat ſy niet veel ghelijck hadden: want ſoo deur den Heer van *Heemſtede* aen 'tHoff van Vranckrijck als deur de Heeren van *Noortwijck* ende van *Waveren* aen den Heer Mareſchal de *Breſé* ende *Charnaſſé* de communicatie tijdlijc genoeg geſchiet was; als namaels gebleecken heeft.

Den 5. November quam de Ritmeeſter *Wittenhorſt* van wegen

gen deSpaenſche verſoecken een nieuwe Conferentie: ende alſoo de tijd verloopen ende de Vergaderinge weder van *Aernem* in den *Haghe* gekomen was ; ſoo wiert tot deſelve Conferentie voorgeſlagen *Turnout* tegen den 13. Novembris :- met reſolutie ende laſt, by voortganck van de Treves volgens 'tgene alreede was voorghekomen van te willen overleveren aen deſen Staet de Stad *Breda* in ſoodanigen ſtaet, als die was doen de Coning van Spagnien deſelve nam , mettet reſſort ende Iuriſdictie van dien : Item 'tFort *Schenckeſchans* ende de Stad *Gelder*, ende daer beneffens offereren een ſumma van *ſes Millioenen guldens*, om hier na te ſien of de Heeren Staten Generael te beweghen ſouden ſijn,om, op d'iterative Inſtantien van wegen de Spaenſche gedaen, aende Spaenſche ende tot haren behoeve af te ſtaen de Steden *Maeſtricht*, *Limborgh* , *met de vier Landen van over Maſe*, *de Steden ende Forten in Braſil metten aenkleve van dien*,*ende in Ooſt-Indien den te maecken Treves mede effect te laten ſorteren*. Ende in cas datter Expedienten in deſen ſouden moeten werden voorgeſlagen, ſoude de voornoemde Griffier moghen laten verluyden datter hoop was,om de Fortificatie van*Ruermonde* te demolieren , ende dat *Gelder ende Stralen* daer teghen ſoude moeten worden gedemolieert. Vorders wiert goet gevonden dat hy Heer *Greffier* ſoude verklaren dat wederſijds gelegentheydt vereyſcht dat mede met Vranckrijck worde getracteert , ende dat men de ſaecke daer heen ſou dirigeeren dat oock Vrede tuſſchen *Vranckrijck* ende *Spagnien* werde getroffen : hoewel men de ſake ende intereſten tuſſchen *Spagnien* ende *deſen Staet* ſoude kunnen adjuſteren tottet beſluyt toe , ende dat *Vranckrijck* voor haer Intereſten ſoude handelen ende Tracteren. Oock ſou de *Griffier* vernemen,of de Spaenſche niet goet ſouden vinden dat op eene volgende Conferentie yemant van wegen *Vranckrijck* mede verſcheene, om voor d'Intereſten van Vranckrijck te ſpreken. Van alle 'tgene voorſchreven is aen den Heer van *Charnaſſé*, voor ſo veel het Vranckrijck aenginck, notificatie ghedaen ; ende daer

neffens

neffens verſocht ende gepræſenteert of hem ſoude believen dat van weghen Vranckrijck in de aenſtaende Conferentie oock yetwes ſoude mogen werden geſeyt, d'occaſie ſulcx preſenterende. Maer ſoo hy, als de Marquis de *Breſé*, beyde verklaert van weghen den Coning voor Extraordinaris ende Ordinaris Ambaſſadeurs alhier, hebben haer ſeer t'onvreden ſoo by publijcke als particuliere audientien ende Conferentien getoont.

Den 5. Decembris heeft de Griffier Muſch gherapporteert dat de vijfde by-een-komſte van weghen die van d'ander ſijde verſocht den 8. Novembris eerſt van deſe ſijde was verſchoven op den 13. ende by die van d'ander ſijde op den 22. der voorſz Maent November, ende eyndlijck by wederſijds bewillinghe gearreſteert op den 3. deſes loopenden Maents, alwaer dienvolgens de voornoemde Griffier Muſch des namiddaeghs was verſcheenen, als oock mede *Don Martin de Axpe*, dewelcke ſijn aenkomſte aen den meerghenoemden Griffier hebbende laten notificeren, is na onderlinge toewenſchinge van goeden avont ende gewoonlijcke complimenten by wederſijds bewillinghe vaſt geſtelt 'sanderendaegs ſijnde den 4. December voornoēt by den anderen te komen op't Raed-huys tot *Turnhout* voornoemt; des morgens ten negen uyren, 'twelck wel aenliep door ſeecker voorghevallen accident tot ontrent ten elf uyren, als wanneer den meergenoemden *Don Martin de Axpe* ende Griffier Muſch den anderen hebben geſien, geſproken ende gecomplimenteert, waer mede ende eenighe kleyne diſcourſen daer neffens gevallen die comparatie is afgeloopen, ende voorts ghecontinueert tot na den middagh ten vier uyren, als wanneer de meergenoemde perſoonen ter voorſz plaetſe gecompareert ende nedergeſeten weſende, de meergenoemde Griffier den meergenoemden *Don Martin de Axpe* heeft geſondeert op't ſtuck van een *beſtendige Procuratie* van den Coning van Spagnien om met deſen Staet te handelen, daer toe hy daer bevoorens hope hadde gegeven, doch heeft verklaert, dat hy alſnoch egeen Procuratie

ratie en hadde bekomen, maer dat hy die van dach tot dach was verwachtende, excuſerende het dilay op eenighe voorghevallen onghelegentheyt : daer na den meergenoemde Don Martin de *Axpe* aengeſeyt ſijnde door den meerghenoemden *Griffier*, dat deſen Staet met Vranckrijc in Alliantie was, ende datmen over ſulcx buyten Vranckrijck niet en kon Handelen, is daer over gediſcoureert geweeſt, ende vervolgens daer uyt ghereſulteert, dat men in cas van Handelinghe een by-een-komſte van Ambaſſadeurs van den *Keyſer*, *Coningen van Vranckrijck*, *ende Spagnien*, mitſgaders van *deſen Staet* ſoude dienen aen te ſtellen, 't welck by hem, voor ſo veel hem aenginck, is geapprobeert, oock aengenomen goede Officien te doen by den *Cardinael Infant*, vertrouwende dat deſelve van wegen *Spagnien* daer toe mede ghenegen ſou ſijn, Ende voorts geſproken weſende van de plaetſe, daer ſoodanige Vergaderinge ſoude worden aengheſtelt, is voorſlach gedaen, dat ſoodanige Vergaderinghe bequamelijck ſoude aengeſtelt worden tot *Ooſterhout*, plaetſe van de Baronnie van *Breda*, den Heer Prins van Orange toebehoorende; wyders is by occaſie, dat de Schout van Rooſendael tot *Turnhout* mede gekomen was, geſproocken van een wiſſelinghe der wederſijds gevangenen ter Zee, daer toe de voornoemde Schout van weghen haer Ho: Mog: ſeyde ghelaſt te ſijn; dan heeft de meergenoemde Don *Martin d'Axpe* verklaert op dit ſtuck onghelaſt te ſijn, maer heeft aenghenomen hem deſes aengaende ſulcx ende daert behoorde te informerē ende laten informeren, Ende den meergenoemden *Griffier* binnen 8. of 10. dagen, doen eerſtkomende, te adverteren, of men op alle 'tghene voorſz is met den anderen nader ſoude ſpreken, ende dat hy alſdan dienvolgens op ſeeckeren bequamen dach daer op mondelinge behoorlijcke verklaringe binnen *Turnhout* voornoemt ſoude uytbrengen. Waer op gedelibereert ſijnde, is goet gevonden ende verſtaen, de meergenoemde Griffier *Muſch* over ſijne genome moeyte te bedancken, ende op ſijn aendienen gheordonneert,

dat hy, volgens den laſt hem tot Arnhem gegeven 'tgene voorſz is in ſubſtantie ſou gaen communiceren dien namiddach aende Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Ambaſſadeurs van wegen den Coning van *Vranckrijck* alhier reſiderende.

Hier te voor is alreede mentie gemaeckt van dat de Coninglijcke Franſche Miniſters ganſch geen contentement namen uyt de notificatie ende communicatie die men haer dede van den Handel tot Craneborgh ende Turnhout; veel min waren ſy vernoegt in de Handeling ſelf: haer klachten, argumenten, proteſtatien, ende verſoeck daer teghen ſijn te ſien in navolghende Propoſitie gedaen den 14. Decembris 1635.

MEſſieurs, Nous avons deſiré cette ſeconde Audience de Vos Seigneuries, pour les entretenir des affaires qui ſe preſentent maintenant, pour leur faire entendre la continuation des bonnes intentions, qu'a tousjours eües le Roy *pour cet Eſtat, & pour vous aſſurer du deſir, qu'en noſtre particulier nous avons de vous ſervir.*

Vous vous ſouvenés tous, je m'aſſeure, Meſſieurs, des ſoins incomparables que le feu Roy Henry le Grand, *de glorieuſe memoire, a tousjours eu pour la ſubſiſtance, & l'accroiſſement de cette Republique, la paſſion qu'il teſmoigna pour vous faire recognoiſtre ſouverains par tous ſes alliés, qui difficilement, ſans ſon exemple, & ſon auctorité, s'y fuſſent diſpoſés, Et l'affection ſinguliere, avec laquelle il vous aſſiſta, en toutes occaſions, juſques a la mort, avec autant de chaleur qu'il en euſt peu avoir pour ſon propre Eſtat.*

Le Roy, *Meſſieurs, na pas ſeulement ſuccedé au Royaume de ſon pere; mais encore aux ſoins & a l'affection qu'il avoit tousjours eüe de cet Eſtat, Tant de millions d'or, & la vie d'un ſi grand nombre de braves gens, qu'il a employés pour vous aſſiſter, en ſont des preuves trop grandes, & trop recentes, pour croire que vos Seigneuries en ayent perdu la memoire.*

Mais cela ne ſuffiſant pas, ſelon voſtre opinion, pour vous empeſcher a la fin, de ſuccomber, faiſant la guerre; ou de venir a vn Traitté, qui vous

„vous ſeroit encore autant prejudiciable, ſa Majeſté entrant dans vos „ſentimens, vous envoya Monſieur de Charnacé, pour vous offrir un „plus puiſſant ſecours. Mais les Propoſitions que vous faiſoyent lors „les Eſpagnols, Et qui n'eſtoyent advantageuſes, qu'en apparence, Et „dont les deſſeins ne tendoyent qu'a vous faire perdre le temps, ralentir „vos preparatifs, mettre la diviſion dans voſtre Eſtat, & vous priver „de l'amitié de vos plus veritables, & plus puiſſants amis, vous avoy- „ent neantmoins tellement prevenus, qu'a peine le vouluſſies vous ſeu- „lement entendre. Mais en fin, ſa patience vous ayant donné le boiſir „de voir clair, dans les intentions de ceux, qui ne pouvant jamais ou- „blier les offences que vous leur avés faites, ne peuvent auſſi jamais „eſtre autres que Vos Ennemijs: Et ayants perdu abſolument l'eſpe- „rance du Traitté, par la mort de la Sereniſſime Infante, & le retour „des Deputés en Brabant vous en fites un avec mondict Sieur de Char- „nacé, par lequel le Roy s'obligea de vous donner deux millions de „livres par an, & d'entretenir dans voſtre Armée, deux mil „hommes de pied, & cent Chevaux, Ce qu'il à auſſi punctuelle- „ment executé: comme toutes les autres choſes qu'il vous a promiſes.

Mais ce ne ſont pas la, Meſſieurs, les ſeuls advantages que vos „Seigneuries, ont tiré de ce Traitté, puis qu'il ſemble qu'il n'ayt „ſervy què comme d'ouverture, pour en faire un autre infiniment plus „advantagieux pour vous, En ce que ſa Majeſté s'eſt engagée dans „une perpetuelle ligue offenſive & defenſive contre l'Eſpagne, „la maiſon d'Auſtriche, & tous leurs adherans; A quoy l'on ne „peut pas dire qu'elle aye eſté porté par aucun autre intereſt: que par „celuy qu'elle prend au bien du Publicq, & particulierement a ce- „luy de cet Eſtat, lequel aparemment eſtoit en plus grand danger „qu'aucun autre de l'Europé, Tant à cauſe que la naturelle inclination „des hommes, les induit à ſe ſeparer mal volontiers, des choſes qu'ils „croient leur appartenir legitimement: Que, d'autant que les Eſpa- „gnols ne deſmordent jamais, de la pretenſion qu'ils ont tousjours „eüe de la Monarchie de l'Europe, voyents clairement que l'aſſiet- „te advantagieuſe de ces Provinces icy, leur eſt un grand obſtacle au

„deſſein qu'ils ont, d'uſurper celles de tous leurs voiſins.

Sa Majeſté donc, Meſſieurs, portée par le zele qu'elle à du bien „& de la liberté de ſes amijs, & Allies & preſſée par vos inſtantes „ſollicitations, s'eſt reſoluë de declarer la guerre à l'Eſpaigne, en quoy „elle a fait beaucoup, non ſeulement au de là de ce qu'elle avoit pro„mis; Mais de ce que vous en devies meſme eſperer,

Envoyant M. de Rohan en la Valteline, avec quantitté de tres „belles Trouppes, par le moyen deſquelles ayant obtenu pluſieurs ſigna„lées victoires ſur les Ennemijs, il l'a juſques a preſent fort heureu„ſement conſervé.

Monſieur le Mareſchal de Crequy eſt allé en Italie, avec une fort „conſiderable Armée, ou joinct aux Ducs de Savoye, de Mantoüe, „& de Parme, il eſt impoſſible qu'ils ne facent une grande diverſion „des forces d'Eſpagne, puis qu'ils l'attaquent dans une des plus ſenſi„bles parties de ſa domination.

En Allemagne & Lorraine Monſieur le Cardinal de la Valette, „les Ducs Bernard, d'Angouleſme, & Mareſchal de la Force, „avec trois grandes Armées, tiennent en eſchec toutes les forces de „l'Empire.

En ce pais icy, Meſſieurs, ſa Majeſté y envoyant vingt cinq mil „hommes de pied, cinq mil Chevaux, un treſgrand attirail „d'Artillerie, & en un mot la plus belle, & puiſſante Armée, qué „jamais Prince ayt fait ſortir de ſon Pays, pour le ſecours de ſes Al„liés, je croy que perſonne ne peut douter qu'elle n'ayt pleynement ſa„tisfaict à ſa parole, pour l'entier accompliſſement de laquelle, s'e„ſtant rendue a Rochefort, au temps convenu avec vos Seigneu„ries: & n'y trouvant point la voſtre ny meſme aucunes de Vos nou„velles; ceux qui avoient l'honneur de la commander; ne firent point „de difficulté de paſſer outre, pour venir chercher la voſtre juſques „dedans Vos Frontieres, Et rencontrants celle des Eſpagnols ſur leur „chemin, bien qu'en vn lieu fort advantagieux ne differerent pas ne„antmoins de la combattre, Et Vos Seigneuries ſceurent en ce temps là, „quel en fut l'evenement.

L'on

l'On proposa lors de se servir de l'advantage de cette deffaite, & pour en cueillir le fruit de passer la Meuse a Huy, *& entrer dans le cœur du Pays des Ennemijs, dans lequel il est indubitable que nous eussions fait grand progres, avant qu'ils se fussent rasseurés de la Terreur dans laquelle ils estoyent: & qu'ils eussent rassemblé leurs forces; Mais la cognoissance que ceux qui conduisoyent les trouppes Françoises avoyent, que ce n'estoit pas le dessein du Roy* de tirer aucun advantage en son particulier de cette guerre, *Et que le seul desir d'en procurer celuy de ses amijs l'y avoit embarqué, leur fist preferer a toute autre resolution, celle d'executer ce que sa Majesté avoit promis; de sorte que l'on passa outre & vint ou jusques a Maestricht ou encore Monsieur* le Prince d'Orange, *n'estoit pas arrivé. Si le se jour que l'on fit, & le temps qu'on employa pour aller aux Ennemijs leur donnant moyen de se recognoistre; de reprendre cœur; & de pourvoir a toutes les choses necessaires pour soustenir un sy pussant choc, nous empescha de faire aucun progres; ou que comme lon vient rarement d'abord about des grands desseins, Et que le Ciel ne voulut pas que le nostre sortist lors son effect, Tant y a Messieurs que vous sçaves qu'elle en a esté lissue.*

Ie ne representerois point toutes ces choses a vos Seigneuries & beaucoup d'autres que j'obmets encor, capables de leur faire considerer combien l'amitié de la France vous est assurée, utile, & mesme necessaire, Sans que ce qui se fait aujourd huy dans vostre Estat, me donne beaucoup de subject de croire, que vous en aves perdu le souvenir.

Les allées & venües du Sr. Mus *vostre Greffier; ses diverses assignations, & conferences avec les Deputés des Ennemijs, sans nostre participation, ne se peuvent faire qu'au prejudice d'un Traitté le plus solemnel qui se soit jamais fait entre deux Estats.*

Ie sçay Messieurs, que ceux qui se meslent de cette negotiation tachent de persuader que Messieurs de Knuyt, de Nordwick *& le Sieur* Mus *luy mesme, nous sont venus trouver, à trois differentes fois,* Monsieur de Charnacé *& moy, pour nous donner part de tout ce qui se faisoit, mais nous ayant tousjours assuré qu'il ne se faisoit*

„rien ; & pour nous en otter la cognoissance, allegué quantitté de fort „foibles raisons ; nous avons bien cognu que le mal estoit d'autant plus „grand, que l'on taschoit de le cacher à celuy, qui y pouvoit donner „le principal remede ; Vos Seigneuries entendront bien que cest du „Roy, dont je parle : puis que sa puissance vous à tant de fois si utile„ment secourüe ; & que son affection en vostre endroict, est tousjours „preste, pour l'employer a vostre conservation & accroissement.

Ce sont la, Messieurs, les raisons qui ont convié sa Majesté (la „saison ne permettant plus aux Trouppes, de demeurer en Campagne) „de vous envoyer icy Monsieur de Charnacé, & moy, ses Ambassa„deurs, cognoissants l'affection qu'il a de longue main pour vostre „service, & celle qui m'a fait desirer de quitter un grand employ, „que javois en Allemagne, pour en venir prendre un icy, soubs le „commandement de Monsieur le Prince d'Orange, entre les mains „duquel, nous avons non seulement sousmis nos personnes ; mais en„core toutes les belles Trouppes de cette belle Armée, sur lesquelles il a „eu un aussi absolu pouvoir, que si elles eussent esté a la solde de „Vos Seigneuries.

C'est avec grande raison, Messieurs, que la cognoissance que nous „avons du soing que Vos Seigneuries ont tousjours eu, de garder in„violablement leur parole, de Vos prudences, & des belles & gene„reuses actions, que vous aves faites durant le cours de tant d'années, „nous empesche d'adjouster foy aux assurances qu'on nous donne de „Bruxelles, de Cologne, d'Amsterdam, de Londres, & mesmes „d'icy, que vous aves non seulement receu les propositions d'un Trai„té ; Mais encore, en soyés venus si avant, que peu s'en faut, que „vous ne soyés d'accord de tous les Articles.

Toutes lesquelles raisons sont infiniement fortifiées par les incom„parables qualites de Monsieur le Prince d'Orange qui, je m'asseure, „consentiroit mal volentiers a une action si peu honorable.

Quand a moy il me seroit plus facille de desmentir mes propres jeux „que de croire que vous soyés capables d'en faire une, laquelle en vio„lant la foy, que vous aves si solemnellement donnée, à un des plus grands

„*grands Roys de la Terre, & voſtre plus puiſſant amy, feroit qu'il*
„*ſeroit deſormais impoſſible* de ſe confier plus a vos parolles.

Quelle apparence, Meſſieurs, de ſe perſuader, que Vos Seigneuries
„*renonçant a leur prudence ordinaire, veillent par une precipitation,*
„*qui ne peut eſtre que nuiſible, tomber volontairement dans les pieges*
„*qui vous ſont tendus par vos irreconciliables Ennemijs?*

Et quel moyen de croire que les meſmes hommes, qui par l'Eſpace
„*de ſoixante & tant d'années, ont avec tant de bon heur & de gloire*
„*combatu pour leur liberté, vueillent maintenant, en faiſant une breche*
„*irreparable a l'authorité de leurs Provinces, Et une offence, qui ne peut*
„*avoir de reconciliation, a leurs amys & Alliés, entrer dans une ſer-*
„*vitude toute apparente? Car tel pourroit on dire l'Eſtat ou vous ſe-*
„*riés, Meſſieurs, apres avoir Traitté ſeuls, Et voſtre liberté lors ne*
„*ſeroit plus qu'imaginaire, & pour un temps.*

L'on dit qu'entre autres Articles de ce Traitté Vos Seigneuries
„*ont conſenty d'y comprendre les* indes : *nous navous pas receu Mon-*
„*ſieur de Charnacé & moy cet advis comme veritable, ne nous pouvans*
„*imaginer, que ceux dont la conduitte eſt ſi ſage, & ſi prudente, vou-*
„*luſſent deſiſter d'une choſe, dont la perte eſt certaine, grande, preſente,*
„*& perpetuelle, pour une ſi petitte recompence, quant a l'argent & ſi*
„*incertaine quant a la Treve, dont le mot explique aſſés clairement ſon*
„*peu de durée & qui ne ſera que pour autant de temps, qu'il en faut aux*
Eſpagnols pour reſpirer un peu des oppreſſions, dans leſquelles ils ſont
„*maintenant; pour refaire de l'argent, fortifier d'hommes leurs Ar-*
„*mées, & s'accommoder avec ceux de leurs Ennemijs, qu'ils juge-*
„*ront les plus puiſſans, pour s'oppoſer aux deſſeins qu'ils auront tous-*
„*jours de remettre Vos Provinces dans leur ſubjection, & ce qu'ils*
„*croiront faire ſans aucun blaſme, tant a cauſe de l'exemple que vous*
„*leur donneriés en traittant (comme on dit que vous faites) que d'au-*
„*tant qu'ils ont pour maxime irrevocable*, qu'un Prince neſt point
„obligé a la parolle qu'il donne a des heretiques, *ny a des* ſub-
„jects, *comme il vous tient, principalement lors que c'eſt* l'Eſpée a
„la main, *& contraint par la* neceſſité *de ſes affaires. Or eſt il,*
Meſſieurs,

„ *Meſſieurs, que perſonne d'entre vos Seigneuries, nedoute qu'ils ne*
„ *vous tiennent pour l'un, & pour l'autre.*

Beaucoup d'autres raiſons, Meſſieurs, *ſe preſentent en foule, pour*
„ *nous empeſcher de croire ce que l'on dit de ce Traitté ſi prejudiciable*
„ *a voſtre reputation, & au bien de Vos affaires; mais ce ſeroit faire*
„ *tort a Vos prudences & bon jugement que vous entretenir d'avantage*
„ *d'une affaire qui parle d'elle meſme.*

Le Roy, & Meſſieurs *de ſon Conſeil, ne ſe peuvent, non plus que*
„ *nous, imaginer une choſe ſi* honteuſe, *de perſonnes ſi pleynes*
„ *d'honneur & de probité, le bruit en eſt neantmoins ſi publicq que non-*
„ *obſtant la creance, & ce que nous luy en avons mandé, ſa* Maje-
„ *ſté a jugé a propos de nous nommer* Monſieur de Charnacé *& moy,*
„ *ſes Ambaſſadeurs aupres de Vos Seigneuries, pour en conferer avec*
„ *elles; agir aux rencontres qui ſe preſenteront; Et ſçavoir particulie-*
„ *rement de vous ce qui en eſt, & tout ce qui s'eſt paſſé dans cette ne-*
„ *gotiation afin qu'il ſache ſurquoy & comment il doit prendre ſes me-*
„ *ſures; Et vous convier d'arreſter le cours d'un mal, qui n'eſt deſia*
„ *que trop grand, en deffendant la continuation de ces Conferences par-*
„ *ticulieres, propoſées, & fomentées, ſeulement par vos ennemijs: &*
„ *dont la continuation ne ſçauroit eſtre que fort nuiſible, puis que le*
„ *premier effect qu'elles produiront, ne ſervira qu'a nous mettre en*
„ *ombrage, & alterer noſtre bonne intelligence, que les Eſpagnols pre-*
„ *voyent bien ne devoir eſtre, ſinon la* ruine totalle de leur maiſon,
„ *au moins celle de leurs* ambitieux deſſeins.

Vous Conſidererés, Meſſieurs, *s'il vous plaict qu'il ny à que dix*
„ *mois que la France, pour Satisfaire au* violent deſir, *que vous luy*
„ *en aviés tant de fois & de puis un ſi long temps fait paroiſtre, eſt en-*
„ *trée dans cette guerre; Que Vos affaires ſont au meſme Eſtat qu'elles*
„ *eſtoient lors; Et que Monſieur le Prince d'Orange par ſa conduitte,*
„ *& grande experience à mis le fort de Schenck en Eſtat, qne non ſen-*
„ *lement le recouvrement en eſt indubitable, & la priſe inutile aux*
„ *Ennemijs: Mais encore a grande charge, & deſpenſe pour eux.*

De ſorte, que ne ſe voyant point aucune raiſon, capable de produire
un ſi

„*un ſi grand changement, il ny a perſonne qui ne croye, que Vos Sei-*
„*gneuries n'ont eu deſſein de faire ce dernier Traitté avec le Roy*, qu'a
„fin qu'il vous ſerviſt d'un puiſſant moyen, pour en faire un
„plus advantageux avec les Eſpagnols; *En ce cas, Meſſieurs, ſi*
„*les offences ſont grandes a proportion qu'elles ſont faites a perſonnes*
„*plus relevées: Et ſi les grands ſont beaucoup plus* ſenſibles aux
„jniures, *que ceux de mediocie condition, je remets a Vos Seigneu-*
„*ries, de juger le ſentiment que le Roy peut avoir de celle cy?*

Que ſi neantmoins contre la creance commune & toutes les appareu-
„*ces il vous eſt ſurvenu des incommodités particulieres, que vous*
„*n'euſſies point, il y a dix mois, & qui ne ſe peuſſent prevoir; ſa*
„*Majeſté vous convie par nous, de les luy faire cognoiſtre*, vous
„offrant pour cet effect ſes bons advis, ſes moyens, & ſa
„puiſſance.

Et ſi elle les recognoiſt telles qu'il n'y ayt que la Paix ſeule qui y
„*puiſſe remedier, elle vous declare qu'elle eſt preſte d'y entendre, n'a-*
„*yant pris les Armes qu'a ce deſſein: mais il deſire qu'on la face ſeure,*
„*& honorable, c'eſt a dire, Traittée, & conclue* conjoinctement,
„& du conſentement commun des alliés; *Et non pas* precepi-
„tée, particuliere, & cachée, *comme il ſemble que doit eſtre*
„*celle qui ſe Traitte maintenant; de laquelle ſa Majeſté ne ſe plaint*
„*que pour l'Intereſt ſeul de la Chreſtienté & voſtre bien particulier, &*
„*non pas crainte de demeurer en guerre avec l'Eſpagne, ſe trouvant,*
„*graces a Dieu, en Eſtat de n'en pas aprehender les efforts, ſon Roy-*
„*aume eſtant plus uny maintenant, plus riche, & plus aguerry qu'il*
„*n'eſtoyt du Temps de* François premier, *contre lequel neantmoins*
„*les efforts de toutes les puiſſances de l'Empire* d'Eſpagne, d'Italie,
„des dix ſept Provinces, *lors jointes, & le ſecours* d'Angleterre
„*furent inutiles.*

Ioint que ſa Majeſté, gardant les gaiges comme elle fait, c'eſt a
„*dire, ayant entre ſes mains les choſes pour leſquelles on luy peut fai-*
„*re la guerre, Et que ſes Ennemijs n'eſperent point pouvoir jamais*
„*n'avoir par la force, ſera tousjours ſon accommodement ainſi, &*

„quand bon luy ſemblera; *Mais les premieres intentions qu'elle a*
„*eües en prenant les armes, n'eſtant que pour les* advantages de ſes
„amijs & alliés, liberté, & repos du Pubiijcq, *ſont trop juſtes*
„*& trop ſainctes, pour qu'elle s'en vueille jamais ſeparer; Vous aſſu-*
„*rant, Meſſieurs, qu'elle hazarderoit pluſtot ſon Royaume voire meſ-*
„*me ſa perſonne qu'elle a tant de fois expoſée aux perils de la guerre,*
„*que de* vous abandonner, manquer au moindre Article deſes
„Traittés; ny a la moindre des parolles qu'elle *vous a données.*
„*Toutes ſes actions, Meſſieurs, ont eſté juſques icy remplies de trop*
„*d'honneur: ſa vie trop illuſtre & glorieuſe, pour en vouloir ternir*
„*l'eſclat par vn manquement de foy. Mais pourquoy m'eſtandre d'a-*
„*vantage dans ce diſcours, puiſque toutte cette compagnie eſt auſſi*
„*ſçavante, que moy, dans cette verité?*

Il y en à quelques uns qui croient, qu'apres avoir ajuſté, parces ſi
„*frequentes conferences du Sieur* Mus, *avec* Dom Martin d'Axpe,
„*toutes les difficultés que V. Seigneuries ont avec l'Eſpagne, nous*
„*faiſant intervenir dans un Traitté (conclud quant a voſtre regard,*
„*& non pas encore commencé quant au noſtre) qu'ils ſatisferoient à*
„*l'obligation, par laquelle le Roy & Vos Seigneuries eſtés obligés de ne*
„*traitter que* conjoinctement; *mais tant s'en faut que* l'infidelité
„*en fut diminuée, & l'offencé amoindrie, qu'au contraire elles en ſe-*
„*roient de beaucoup acreüe, vous voyant adjouſter a* l'injure, *le meſ-*
„pris & la mocquerie.

Ce que ne ſe pouuant attendre de l'ancienne probité, juſtice, grati-
„*tude, & prudence de Vos Seigneuries nous devons eſperer l'entiere ob-*
„*ſervation de leurs promeſſes, & qu'elles empeſcheront la continua-*
„*tion de ces conferences, qui nous donnent juſte ſubject de tres grande*
„*jalouſie qu'elles continueront la guerre commancée avec la generaſité*
„*qu'elles ont tousjours fait paroiſtre dans toutes leurs actions: Ou*
„*feront la Paix avec* l'honneur & ſeureté *requiſe & non pas avec*
„*vne aveugle* precipitation.

Comme auſſi, Meſſieurs, nous avons charge de la part de ſa Majeſté
„*de vous aſſurer qu'elle perſiſtera fidellement dans l'amitié & affecti-*

on

„on qu'elle vous a promiſe, obſervant tres exactement les Traittés „qu'elle a avec vous, Sans que jamais il y ayt conſideration aucune „qui l'en puiſe faire departir.

En quoy, en noſtre particulier, nous vous aſſurons de contribuer tout „ce qui ſera en noſtre pouvour, ayants une affection, & vn deſir parfait „de voſtre proſperité & contentement. Fait a la Haye le 14. De„cembre 1635. ſigné Brezé Charnacé.

Tot antwoort ende excuſe op deſe Propoſitie ende ernſtige klachten gafmen haer 'tgene volgt.

„SVr la Propoſition Faite de la part de ſa Majeſté Treſchreſtienne „en l'aſſemblée des Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies „du Pays bas, le 14. de Decembre dernier par les Seigneurs de Brezé „Mareſchal de France, & Ambaſſadeur Extraordinaire, & de Char„nacé Conſeillier au Conſeil d'Eſtat, Mareſchal de Camp & Armées, „& Ambaſſadeur Ordinaire de ſa Majeſté.

Les Seigneurs Eſtats Generaux declarent que la memoire leur de„meurera tousjours Vive des bienfaits, adſiſtences, & Faveurs, qui de „temps en temps ont eſté de parties a c'eſt Eſtat du Roy Henrij le Grand „de treſglorieuſe Memoire, & auſſi du Roy qui a non ſeulement ſucce„dé au Royaulte de ſon pere, mais auſſi aux ſoins, & a l'affection qu'il „a teſmoigné pour la ſubſiſtence & accroiſſement de cette Republijcque, „dont leſdits Sieurs Eſtat le remercient bien humblement & le reco„gnoiſſent avec toute ſorte de reſpect, & gratitude en leurs actions, & „deſirent de ſe procurer par tous moyens poſſibles la conſervation de l'a„mitié & Alliance d'un ſi grand & glorieus Prince, a quoy ils ont tous„jours contribué, & contribueront encore, aux occurrences des affaires „tout ce qui pourra ſervir a la grandeur & gloire de ſa perſonne & proſ„perité de ſes Couronnes & en ont donné des preuves evidentes aux oc„caſions de ſorte qu'il ſemble eſtrange auxdicts Sieurs Eſtats Generaux, „que leurs Excellences tachent d'Interpreter indirectement les allées & „venues du Sieur Muſch leur Griffier, veu quelles n'ayent ſervies ſur

„les ouvertures faictes par les Espagnols d'un accommodement, a aul-
„tre fin, que pour intention sur un Traicté General, que la France a
„tousjours desirée; & le Traicté d'Alliance de ligue Offensive & De-
„fensive, Conclu le 8. de Febrier dernier, entre les deux Estats, bute
„principalement a l'establissement des choses, en sorte qu'on puisse par-
„venir a une bonne & seure Paix dans la Chrestienté; de maniere que
„sa Majesté Tres-Chrestienne n'a nul subject de se plaindre des dictes
„allées & Venues, de plus que les Sieurs de Noortwijck, Wave-
„ren, & de Knuyt ont ingeniüement donné part a leur Exelences de tout
„ce que s'y faisoit, & le Sieur Musch luy mesme leur a communique,
„par ordre expres desdits Sieurs Estats Generaux, qu'il a declaré a
„Don Martin d'Axpe, estant a Turnhout, que c'est Estat est en
„Alliance estroitte avec la France, & que sans icelle on ne veut Trait-
„ter de ce costé avec les Ennemis communs. Surquoy, & sur un Trait-
„té General on a encore a apprendre leur declaration, Et a ceste fin les
„Seigneurs Estats Generaux ont trouve bon d'envoyer le Sieur Musch
„leur Griffier vers Turnhout, a la premiere commodité & aussi sur
„le Faict des prisonniers par Mer, & un aultre cas, survenu tou-
„chant l'Infraction Faicte a la Neutralité accordée de part & d'aultre
„a ceux de la Swaluwe & de Sevenberge respectivement: En oul-
„tre les Seigneurs Estats Generaux asseurent sa Majesté qu'ils ne de-
„sirent aultre Paix que seure & honorable, c'est a dire en conformité
„du Traitté, & remercient sa Majesté qu'elle est preste d'y entendre.
„Les dicts Seigneurs Estats Generaux sçavent tres bien que les mal-In-
„tentionés, & aussi les Espagnols taschent de semer des faux bruits, &
„de la diffidence entre les bons amis, pour les separer, afin qu'ils puissent
„plus aisement parvenir a la pretendue Monarchie de l'Europe. A raison
„de quoy les Sieurs Estats confient qu'il plaira a sa Majeste Tres-Chre-
„stienne, de leur donner aussi part de ce qui passe a Rome & ailleurs tou-
„chant une Paix Generale, requerants de toute leur affection leurs Exe-
„lences de faire a sa Majeste rapport Favorable de ceste declaration,
„& y apporter leurs meilleurs offices, l'asseurants du zele & du desir
„qu'ils ont d'entretenir sincere & Confidente Correspondance, & luy

Conti-

„*Continuer leurs Treſhumbles Services. Fait en l'aſſemblee deſdicts*
„*Sieurs Eſtats Generaux le 3. de Ianuier* 1636.

Met deſe Excuſen ſijn de Coninckliijcke Franſche Ambaſſa-
„deurs geenſins te vreden geweeſt: Maer den 7. Ianuary we-
„der gecompareert ter Vergaderingh ende hebben ghedaen
„deſe navolgende Propoſitie.

Meſſieurs. Apres avoir long temps attendu la reſponſe, a l'eſ-
„*crit que nous avons donne a Vos Seigneuries le Treizieſme du mois*
„*dernier, en fin Meſſieurs de Noortwijck, & de Ruytenburg, prenant*
„*Samedy dernier la peine de nous en apporter une, qui entre autres*
„*choſes contient a mon advis, quatre points principaux.*

Le premier eſt touchant les aſſiſtances & teſmoigages d'affection que
„*c'eſt Eſtat a reçeu tant du feu Roy* Henry le Grand *de glorieuſe*
„*Memoire, que de celuy cy a preſent regnant, des quelles Vos Sei-*
„*gneuries ayans une entiere cognoiſſance, nous ne doutons pas auſſi,*
„*qu'elles n'en ayent un tres grand reſſentiment.*

Par le ſecond, Il ſemble que Vos Seigneuries cherchent un pretexte,
„*pour continuer les allées & Venues de Sieur* Mus *voſtre Griffier vers*
„*les Eſpagnols, que nous pouvons bien dire eſtre ſans la participation*
„*du Roy, puis que nous ne ſçavons, de ce qui s'y faict, que ce qu'on*
„*croit qui ne nuira de rien au ſubject de ſes Voyages.*

Le Troiſieſme, eſt une declaration qne Vos Seigneuries l'y veulent
„*renvoyer au premier jour.*

Et le Quatrieſme une reproche civile, ſoubs le nom de demande de
„*ce qui ſe Traitte a* Rome, *& ailleurs, avec les Ennemis communs.*

Surquoy, Meſſieurs, nous avons Iugé a propos devoir Vos Sei-
„*gneuries pour vous en dire nos ſentimens, & ce que nous eſtimons*
„*neceſſaire, pour le bien de c'eſt Eſtat, & de la cauſe commune.*

Pour ce qui eſt du premier, *Meſſieurs, nous avons trop bonne opi-*
„*nion de Vos Seigneuries pour les pouvoir jamais accuſer d'Ingratitu-*
„*de, Et par conſequence croyons que Vos ſentimens vers la France,*
„*ſont tels qu'ils doivent eſtre. Quant a ce que eſt du* ſecond: *nous*
„*nous eſtonnons infiniment, qu'on nous accuſe, de vouloir Interpre-*

„ter indirectement les allées & Venuës du Sieur Mus, vers les Espa-
„gnols, comme si nous estions seuls qui y peussions trouver a redire,
„& neantmoins, je m'asseure qu'il ny à pas un de vous autres Mes-
„sieurs qui a part soy ne tombe d'accord que le Roy à tresjuste subject
„de s'en offencer, & nous de nous en plaindre, Et en effect ce procedé
„est si extraordinaire, & si esloigné de ce qu'on pouvoit attendre de
„Vos Seigneuries apres un Traitté si solemnel, que l'on peut dire qu'il
„n'est pas mesme soustenable.

Pour ce qui est du Troisiesme; *Il nous a extremement surpris, en*
„*nous faisant voir le mal beaucoup plus grand, que nous ne l'avions pas*
„*Imaginé, En ce que nous avions creu que les conferences passées avec*
„*les Ennemijs, n'avoyent esté que par le Concert* de cinq ou six de
„Vos deputés, *sans que tout le Corps de l'Estat s'en meslat. Mais*
„*maintenant nous voyons, que non seulement Vos Seigneuries approu-*
„*vent ce qui s'est faict, Mais encore le veulent continuer, au prejudice*
„*du Traitté qu'elles ont avec le Roy, & nonobstant la declaration que*
„*nous leur avons faite, que sa Majesté en estoit offencée*

Il est vray, Messieurs, que nous ne nous pouvons imaginer quel est
„*le dessein de ces Conferences, Car si ce est pour une paix generale, pour-*
„*quoy les faire particulieres, & si c'est pour un Traitté particulier, A*
„*quoy sont bons cet desguisements & desavover avec tant de soin*
„*une chose qui sera verifiée dans peu de jours? Et accroistre par ce pro-*
„*cedé une offence qui ne sera que trop sensible par elle mesme.*

De sorte Messieurs que nous vous supplions de nous vouloir declarer
„*qu'elles sont Vos Intentions, & si elles sont bonnes (comme nous le*
„*souhaittons mesme pour vostre bien particulier) de faire que les ap-*
„*parences ne les desmentent point, en rompant le cours de ces conferen-*
„*ces si dangereuses, Et ne permettants point le retour du Sieur* Mus,
„*vers les Ennemis, ou pour le moyns le differant, jusques a ce que nous*
„*ayons des nouvelles du Roy, & que nous scachions sa volonté, sur le*
„*subject d'une* Infraction si notable *au Traitté que Vos Seigneuries*
„*ont avec sa Majesté. Cest de quoy nous faisons Instance a cette notable*
„*assemblée non seulement pour satisfaire au devoir des nos charges,*

mais

„mais encore a l'affection que nous avons au bien de Vos affaires.

Quand a ce qui eſt du quatrieſme : *Meſſieurs nous pouvons Iurer* „*a Vos Seigneuries qu'il ne s'eſt rien fait a* Rome, *n'y ailleurs, direc-* „*tement ou indirectement, qui contre vienne a la parolle que le Roy* „*vous a donné, vous proteſtant de ſa part, qu'il ne s'eſt fait aucune pro-* „*poſition, que celle dont nous vous parlaſmes, il y a environ deux mois,* „*Qui n'a eſte autre ſinon, que le* Pape *deſirant le repos univerſel de* „*la Chreſtiente, apres ij avoir convié l'Empereur, convioit auſſi le Roy,* „*d'y vouloir entendre, Lequel reſpondit, qu'il ne deſiroit rien d'avan-* „*tage pour ſon particulier, mais que cela ne deſpendoit plus de luy ſeul,* „*qu'il ne pouvoit, ny ne vouloit maintenant rien faire ſans ſes Alliés,* „*& particulierement ſans Vos Seigneuries auſquelles il feroit ſçavoir* „*cette ouverture, & ſi elles y conſentoient, que tres volontiers il y en-* „*tendroit, Enquoy Meſſieurs ſa Majeſté a bien teſmoigné eſtre plus* „punctuelle a l'obſervation de ſes promeſſes, que n'ont pas „eſté Vos Seigneuries, *Mais puis qu'il eſt impoſſible d'empeſcher* „*que les choſes qui ont eſte faites, ne le ſoient, Le mal neantmoins,* „*quoy que grand, ne l'eſt pas en ſorte, qu'on n'y puiſſe apporter reme-* „*de, pour veu que ce ſoit promptement, Et je m'aſſure que Vos Sei-* „*gneuries jugeront bien que le premier, & le plus neceſſaire, eſt* de „rompre le cours, *comme j'ay deſia dit, a toutes ces conferences* „*particulieres, c'eſt dont nous vous ſupplions, Meſſieurs, & de* „*nous vouloir promptement declarer quelles ſont Vos intentions, affin* „*qu'en les faiſant ſçavoir au Roy, il puiſſe avoir loiſir de former ſes* „*reſolutions ſelon les occurences.*

Faict a la Haye le ſixieſme jour de Ianvier 1636.

Eſtoit Signé

Brezé, Charnacé.

WAer op gedelibereert ſijnde is echter goet gevonden te perſiſteren by de voorgaende antwoort van den 3. Ianuary,

uary, gegeven op haer Propoſitie van den 14. Decembris. Ende wierden verſocht de Heeren Graeff van *Culenborgh* ende van *Noortwijck* om aen de Welgemelde Heeren Ambaſſadeurs over te brengen ſeecker tweede antwoort : ende daer-en-boven denſelven aen te ſeggen dat haer Hoog : Mog : wel gewenſcht hadden, dat volgens het voorgeven van haer Hoog : Mog : yemant van wegen ſijne Coninckliycke Majeſteyt van Vranckrijck neffens den Griffier *Muſch* na Turnhout ware geſonden ; ende ſoo het mogelijck ware dat het alſnoch mocht geſchieden ; op dat in allen deelen mochte blijcken de ſinceriteyt ende oprechticheydt van haer Hoog : Mog : in deſe ſaecke.

Antwoort van hare Hoog : Mog : op de Propoſitie van de Coninckliycke Franſche Ambaſſadeurs van den 6. Ianuary.

Les Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pais bas ont creu fer-
„*mement que les Seigneurs Ambaßadeurs de ſa Majeſté Treſ-Chreſtien-*
„*ne euſſent pris entier contentement en la reſponce faite ſur leur Propo-*
„*ſition precedente, mais ayans veu par celle d'hier que leurs Exelen-*
„*ces ſont encore en ſoin & inquietude, & ouy, a grandiſſime regret,*
„*le rapport du Seigneur Conte de* Culenborch, *& du Sieur de* Noort-
„wijck, *qu'ils ne les ont ſçeu raiſſoir en leur ardeur par l'eſclairciſſe-*
„*ment faict en outre de bouche de la ſincere & Ingenue Intention deſ-*
„*dits Seigneurs Eſtats, mais que les Seigneurs Ambaſſadeurs deſirent*
„*une declaration plus preciſe ſur ladits Propoſition d'hier, Leſdits*
„*Seigneurs Eſtats declairent que le de part du Sieur* Muſch *leur Grif-*
„*fier vers* Turnhout *pour apprendre les intentions de l'Ennemy, tou-*
„*chant un Traitté General de Paix eſt conforme a la bonne intention du*
„*Roy, portée par ſa reſponce donnée le 19. du mois de Decembre der-*
„*nier, au Sieur de* Heemſtede *Ambaſſadeurs Extraordinaire des*
„*Seigneurs Eſtats Generaux pres ſa Majeſté Souhaittants extreme-*
„*ment qu'il plaiſe a leurs Exelences avoir bonne opinion du procedé*
„*des Seigneurs Eſtats Generaux comme ils ont de celuy de ſa* Majeſté
„*& n'eſtre point ſuſceptibles des imaginations & figures indirectes ;*

Car

„*Car les Seigneurs Eſtats n'ont pas donné ſubject aux arrieres & pre-*
„*judiciables penſées, dont il ſemble que leurs Exellences ſoyent imbus,*
„*veu qu'ils n'ont jamais manqué en leur foy publicque a leurs Amis &*
„*Alliés, & jugeans que les conteſtations de part & d'autre ne ſervi-*
„*ront pas pour affoiblir l'Ennemy commun, & qu'elles ne ſont pas*
„*les vrays moyens pour le diſpoſer a la raiſon, mais que les plus ſeur*
„*& meilleur chemin eſt pour parvenir a une Paix generable, laquelle*
„*ſa Majeſté Treſ-Chreſtienne teſmoigne deſirer par ſa ſuſdite reſponce*
„*du 19. Decembre de preparer les affaires, en ſorte qu'on puiſſe eſtre*
„*prompt & preſt a faire une guerre vigoureuſe d'un commun concert &*
„*mutuelle intelligence, leurs Excellences y trouveront bonne diſpoſition*
„*de ce coſté toutes & quantes fois il leur plaira entrer en conference,*
„*ſur ce ſubject, & elles ſont priées derechef plus inſtamment de vou-*
„*loir contribuer tous leurs bons & plus efficacieus Offices a la conſer-*
„*vation & continuation de la bonne Correſpondance, ſincere & par-*
„*faite amitié, entre ſa Majeſté & les Seigneurs Eſtats Generaux.*
„*Faict en leur Aſſemblée a la Haye le* 8. *de Ianvier* 1636.

Deſe ſaecke van Treves-Handeling noch aldus in onſeeckerheydt ſtaende : ſoo is in allen ghevalle, 'tſy dat deſelve voort of te rugge ginck, goedt ghevonden in plaets van *eenen* Machtigen Vyandt geen *tweede* oock te verwecken. Het auxiliair Leger vanden Keyſer onder den Velt-Overſte *Picolomini* lach noch in ende op de Frontieren, ja tuſſchen de Guarniſoenen van deſen Staet langs den Rhijn. Sulcx gaf apprehenſie dattet niet alleen in't toekomende wel meer mocht geſchieden, nemaar oock endlijck oorſaecke gheven tot Rupture mettet Roomſche Rijck, Duytſer Natie. *Vranckrijck* ende *Zweden* hadden 'tſelve gaern geſien. Maer ſoo wel de Heer *Prince van Orangie* als de Heeren Staten Generael ſijn altijdt van ander gevoelen ende Maxime geweeſt : dat, namelijck, voor deſen Staet in alle manieren dienſtigh was te blijven in Neutraliteyt metten Keyſer ende 'tRijck. Tot dien eynde ſijn verſcheyden beſendingen gedaen geweeſt deur den Heer van *Voſbergen*

ende andere voor ende na aenden Chur-Furſt van Ceulen: Item deur den Heer *Aitzema*, mijn Oom, aenden Hartogh van *Fridlant*, Generael van't Keyſers, ende den Graeff van *Tilly* Generael van't Ligiſche Leger. Ende alſoo de verklaringe op alle deſelve beſendingen niet waren ſoo Satisfactoir, of daer op volgden t'elckens weder nieuwe ſoorten van infractien: ſoo is in deſe gelegentheyt raedſaem ende noodich gevonden aen ſijne Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt ende in't Rijck te ſchicken Welgemelde Heer van *Aitzema*: om niet alleen de gevreeſde Rupture of ſendinge van dergelijck auxiliair Leger te voorkomen ende beletten: maer oock te doen oprechten een volkomen goet Reglement of Tractaet van Neutraliteyt, ende Vredige Nagebuyrſchap.

Ende hoewel dit tot geen ander eynde geſchiede: ſoo gaffet nochtans aen Vranckrijck, ende Sweden veel ombrage: om oorſaecke, dat, als geſeyt is, deſelve liever ſaghen dat men het maſque af dede, ende, gelijck ſy mettet Rijck, of met den Keyſer brack.

Teghen den 12. Ianuary 1636. wert wederom een by-eenkomſte tot *Turnhout* geappointeert, dewelcke met eene reciproque ludificatie, ende daer mede alle Handeling afgebroken wiert, geeyndight is. De Heer *Griffier* derwaerts ſullende gaen hielt ſich in den *Haghe* op tot den 10. Ianuary tot namiddagh, om te ſien of by die van de ander ſijde, den voorſz dach niet wierde wederom verſchoven: doch geen veranderinge daer in vernemende, heeft ſijne reyſe ſulcx gediligenteert, dat hy niettegenſtaende contrarie Wint ende Stroom, ſoo tijdelijck binnen 's Hartogenboſch is ghearriveert, dat hy ten præfigeerden daghe des avonts noch ſoude hebben konnen weſen tot *Turnhout* voornoemt; maer ten *Boſch* geen Trompetter van 's Vyants ſijde vindende, om langhs den wegh des te veyliger te konnen ryden, heeft de voornoemde *Griffier* een Bode gheſonden naer *Turnhout*, om te vernemen, ofter geen abuys of mis-verſtant en

ware

ware tuſſchen beyde gekomen, ende heeft de voorſz Bode hem *Griffier* 'sanderendaegs, weſende den 13. binnen den *Boſch* gerapporteert, dat *Wittenhorſt*, die gewoon was de Paſpoorten ende Dagen van Aſſignatie over ende weder over reſpectivé te brengen, tot *Turnhout* was gepaſſeert met Paſpoort van de andere ſijde voor hem *Griffier*; daer uyt oordeelende datter yetwes aen die ſijde in den wech ware gekomen, heeft de *Griffier* hem den 14. van den *Boſch* begeven, met meeninge ende intentie om den *Hage* te naerderen, maer komende op de Maſe voor *Alemkerck*, is hem aldaer gerencontreert de voorſz *Wittenhorſt* overleverende aen hem *Griffier* het voorſz Paſpoort ende verſoeckende dat hy hem den 22. des voorſz Maents Ianuary ten *Boſch* wilde laten vinden, om den 24. met ghemack naer *Turnhout* voornoemt te komen: waerom hy Griffier hem naer *Dordrecht* heeft begeven, om aldaer ſijne Vrunden ondertuſſchen te beſoecken, ende is aldaer buyten koſten van de Generaliteyt gheweeſt tot den 20. op welcken dach hy hem heeft geembarqueert, om den 22. voornoemt ten *Boſch* te konnen ſijn; edoch heeft hy *Griffier* hem ſelven ontrent den *Boſch* te Schepe opgehouden, tot 'sanderen-daegs, als wanneer de voornoemde *Wittenhorſt*, by hem is gekomen ende heeft gheſecht, dat hy *Wittenhorſt* van hem *Griffier* begeerde te weten, of hy *Griffier* Procuratie hadde in beſtandige Forme: hy heeft daer op geantwoort, dat hy den Gedeputeerde van 's Vyandts ſijde tot *Turnhout* komende, contentement ſoude doen. Waermede de voornoemde *Wittenhorſt* vertreckende, heeft den voorſz Griffier verſocht, dat hy hem tot *Ooſterhout* of daer ontrent ſoude willen vervoegen, op dat hy hem des te eerder antwoort mocht laten weten, of de comparitie tot *Turnhout* noch ſijn voortganck ſoude hebben, ofte niet; ende gewacht hebbende, omtrent de *Steelhoviſche* Schans tot den 30. Ianuary in ſeecker Iacht van Oorloch is aldaer by den voorſz Griffier ghekomen den Trompetter van den Vyandt, die hem in

plaets van adſignatie van comparitie gebracht heeft ſeker Billeth 'twelck hy aende Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerden heeft overgeſonden, daer van oock aen haer Ho: Mo: by deſelve bericht is gedaen, ende alſoo de Voorgemelde *Griffier* bemerckte uyt de ſubterfugien ende dilayen by die van d'andere ſijde aengewent, dattet ſelfde maer en ſtreckte om hem van tijd tot tijd op te houden, ende door ſijne ſijde haer Ho: Mo: *kleynicheyt aen te doen*, heeft hy om ſulcx te gemoet te treden, alle mogelijcke middelen aenghewent om den Gecommitteerde van d'andere ſijde *Don Martin d'Axpe* te doen komen tot *Turnhout*, 'twelck ſo geluckich is geſuccedeert, dat hy de *Axpe* den 7. February gekomen weſende tot *Turnhout*, is in conformité van haer Ho: Mo: meeninge ende intentie aen den voorſz *Wittenhorſt* toegheſonden het Billeth, 'twelck hem Griffier by de Gemelte Heeren haer Ho: Mog: Gedeputeerden was geſonden, om overgelevert te worden aen *Don Martin de Axpe* voornoemt, ten eynde hy de *Axpe* in ronde ende klare termen wilde verklaren *of niet de meeninge was met Vrancrijck conjunctim te handelen*, ende heeft de meergenoemde *Griffier* aen den voorſz *Wittenhorſt* verſocht in beleefde terme, dat hy hem *Griffier* wilde excuſeren, van dat hy aldaer tot *Turnhout* niet konde compareren voor ende aleer dat de meerghenoemde *Don Martin d'Axpe* hem in voeghen voorſeydt ſoude hebben verklaert op't voorſz Billeth ende uyt beleeftheyt heeft de meergenoemde *Griffier* aen denſelven *Don Martin* met een expreſſen Perſoon geſonden tot een preſent eenich Viſchwerck ter weerde van tuſſchen de *twintich* ende *dertigh* gulden; dit alles den 7. tot *Turnhout* gekomen, ende oock het voorſz Billeth aen den meergenoemden *Don Martin* behandicht weſende, heeft hy op denſelven dach des avonts een expreſſen Bode aen den meergenoemden *Griffier* gedepeſcheert, met een Brief van *Wittenhorſt*, die den *Griffier* den 8. des morghens ten vijf uyren is behandicht, inhoudende de voorſz Brief verſoeck van aldaer tot *Turnhout* te willen compareren, ende datmen by de

de ſamen komſt ſoude tracteren van't geene noodich ſoude ſijn, ende dat hy *Don Martin* den voorſz *Griffier* den geheelen dach ſoude wachten, maer dat hy *d'Axpe* den 9. moſte vertrecken naer *Antwerpen*, of na een ander ſeeckere plaetſe, om dat ſijn Paſpoort denſelven dach gingh expireren. Sulcx dat haer Hoog Mog: naer derſelver hooghe wijſheydt wel hebben bemerckt, ende noch verder konden bemercken, waer toe dat de voorſz ſubterfugien ende dilayen by die van de andere ſijde aengewent, gedient hebben, ende noch verder ſouden hebben konnen dienen, dat, namelijck hy d'Axpe niet naerders ſoude hebben bygebracht; als wat hy alrede te voor hadde ghedaen. Daerom de Griffier ſonder by hem te komen, weder is ghekeert in den Hage: eluderende den geenen die hem ſocht t'eluderen. Waerop gedelibereert ſijnde, is goedt ghevonden ende verſtaen den meergenoemden *Griffier Muſch* midtſdeſen te bedancken over ſijne ghedane debvoiren ende ghenomene moeyte; ende werdt ghelaſt aen ſijne Exellentie ende ſamentlijcke Heeren Gedeputeerden tot de ſecreete ſaecken mede Rapport te doen.

Hier deur (alſoo deſelve Negotiatie met de Spaenſche tot derſelver diſreputatie ende beſpottinge was afgebroocken) ſoo wert Vranckrijck weder te vreden geſtelt: ſiende dat van deſelve Craneburgſche ende Turnhoutſche Handeling niet ſoude vallen, hoe wel men geen kleyne Conſideratie hadde mogen nemen op den ſoberen toeſtant van ſaken: want *eerſtelijck* ſoo was *Schenckenſchants* in 's Vyandts handen, Ende daer deur een groote ſchrick gegeven aen deſen Staet; de *Betuwe*, het beſte quartier van Gelderlant, was bedorven: veel onkoſten dien Somer om niet aenghewent: de reputatie voor *Loven* vermindert: het Frans Leger *onbetaelt*, *elendich*, *vol ſterfte ende ſieckte*, loopende in de Hollantſche ende andere Steden by duyſenden beedelen langs de Straten: ſelf Lieden van goeden ende Rijcken Huyſe: waer deur oock in alle de Provintien ontſtack

een groote ſterfte, daer uytmen, *Ten tweeden*, af nam; ſoo dit in't begin des Oorlogs of rupture van Vranckrijck tegen Spagnien, in den *groenen houte*, geſchiede; dat by gevolch de Franſche betaling noch erger ſoude ſijn. *Ten darden*; Alſoo nu deur de Praagſche Vrede de Keyſer veel avantage in Duytſlant hadde ghewonnen: ende men deſe Somer hadde een extreem effort gedaen van de uyterſte machten die Vranckrijck ende deſen Staet konden te ſamen brengen: ende in plaets van te winnen men noch hadde verlooren: Soo ſtont te beſorgen dat by toekomende voortganck van den Oorlog niet veel vordel te doen; maer beter was Vrede te maecken.

De Coning van Vranckrijck ende ſijn Raedt bemerckende alle 'tgene voorſz; oock geſien hebbende aen deſe *Turnhoutſche* ende *Craneborgſche* Handeling ſoo wel de genegentheyt als de nootwendicheyt deſer Provintien tot de Vrede, ende daerom vreeſende dat deſelve al wederom d'een of d'ander occaſie, die haer vorderlijck mocht werden gepræſenteert, ſouden mogen by de hairen vatten, hebben goet gedacht te toonen effectivelijck, dat Vranckrijck niet weyniger tot Vrede genegen was: mits dat deſelve *Generalijck* mocht ghetroffen werden: daerom heeft men in Vranckrijck goet gevonden van ſelf de Handeling alhier voor te ſlaen ende bekent te maecken. Ende is dit eygentlijck het begin ende fundament van de laeſte of, ſoomenſe noemde, de generale Vrede Handeling, die van deſen tijdt af geduyrt heeft *twaelf Iaren* lang: ende noch endtlijck niet verder als tot eene particuliere Vrede heeft konnen ghebracht werden: hoewel ſoo veel gerucht, om eene generale, is gemaeckt geweeſt. Want men eenighe Iaren lang heeft gediſputeert over de *Plaets* van de Handelingh ende over de *Formulieren* van de Paſpoorten om op de Vergadering der generale Handeling te Compareren.

d'Inleydinge dan tot deſelve alſoo genaemde *Generale Vrede-Handeling* wiert gemaeckt van wegen Vranckrijck op volgende maniere. Den

DEn 30. April 1636. is in de Vergadering van hare Hoog Mog: ghecompareert de Heer van Charnacé Ordinaris Ambaſſadeur van weghen den Coning van Vranckrijck, ende heeft eerſt by monde gedaen, ende daer na in gheſchrifte overgelevert de Propoſitie hier naer geinſereert, waer naer by den Heer van *Noortwijck* ter Vergaderinge preſiderende, met expreſſen voordacht den gemelten Heer van *Charnacé* afgevraegt weſende, of des Conings meeninge ende intentie was, dat als men op de te nomineren plaetſe, ende den te prefigeeren tijd ſoude komen, dat een yder van de Geallieerde ſijne Ambaſſadeurs derwaerts ſoude ſtueren, ende dat een yeder reſpective van *ſijn eygen Intereſten* ſoude ſpreecken, Tracteren ende deſelve af handelen; heeft daer op rondelijck verklaert de meenige ende Intentie van den Hoochſtgedachten Coninck ſulcx te weſen; waerop by de Provintien te ſamen geſproocken weſende, is den gemelten Heer Ambaſſadeur door de Heer preſiderende ter Vergaderinge verklaert, dat haer Ho: Mo: hem ſpoedelijck antwoort ſouden geven; ende hebben de Provintien vande Propoſitie verſocht Copie die haer geaccordeert is.

MEſſieurs, *Le pape ayant depuis peu fait entendre a ſa Majeſté par ſon Nonce, que les Eſpagnols luy avoient declaré, d'eſtre „preſts d'envoyer leurs Deputés a une Aſſemblée generale, pour ij trait- „ter de la Paix avec ſadite Majeſté & ſes Alliés, qu'ils avoyent nom- „méz leurs Deputés le* Duc d'Alcala, Don Franciſco de Melos, & „le Vice-Chancelier de Milan, *comme l'Empereur avoit au para- „vant faict les ſiens* l'Eveſque de Wirtſburch, le Comte de Fou- „cre & de Baron Curts, *que pour le lieu de l'Aſſemblée, ils conve- „noient de l'un des quatre cy devant propoſés par l'Empereur* Trente, „Conſtance, Auſburgh & Spiers, *Et que pour le temps de la- „dite Aſſemblée ils n'en determinoient rien, s'en remettant a ſa ſain- „tité, qui preſſoit le Roy que ce fuſt au pluſtoſt qu'il ſeroit poſſible.*

Sa Majeſte a fait reſponce qu'elle perſiſtoit dans la reſolution immuable

„able, de ne ſe ſeparar jamais de ſes alliés n'y en apparence, n'y en ef-
„fect, ſoit pour continuer la guerre, ou pour Traicter d'une bonne
„Paix, qu'elle lavoit la prudence de ſa Sainteté d'approuver cette Reſo-
„lution, ſcachant qu'il eſt impoſſible, a qui que ce ſoit, d'en deſtour-
„nir ſa Majeſté. Que pour le lieu & le temps de l'Aſſemblée ſa Ma-
„jeſté ne pouvoit convenir que conjoinctement avec ſeſdits Allies, mais
„que par advance elle pouvoit dire qu'aucun des quatre lieux, ne ſçau-
„roit eſtre admis, pour eſtre par trop eſloigné de Vos Seigneuries, mais
„que ſa Majeſté feroit office vers Voſdits Seigneuries a ce qu'elles con-
„ſentiſſent de convenir de Cologne, de Liege, ou de quelque au-
„tre lieu qui en ſoit proche, & que pour le temps elle ſe conformeroit a
„ce que ſes Alliés eſtimeroient plus a propos.

Mais qu'en quelque lieu que ce peuſt eſtre ſa Majeſté ne conſentira
„Iamais que ſes Deputés s'y treuvent pour Traicter de la Paix, ſi
„ceux de ſes Alliés n'y ſont en meſme temps.

C'eſt Meſſieurs ce que ſa Majeſte m'a commande de faire entendre
„a Vos Seigneuries & de les convier de ſa part de ſe reſondre au plu-
„ſtoſt ſur ce ſuject & luy en faire ſçavoir Vos ſentiments: leſquels at-
„tendant ſa Majeſté a bien voulu leur dire que les ſiens ſont que pour
„le temps, de l'Aſſemblee, Il ſera mal aiſé qu'elle ſe puiſſe commen-
„cer que dans tout le mois d'Aouſt; Ce delay au moins Eſtant requis
„pour ſçavoir la reſolution des autres Alliés, & la reſponce de l'Em-
„pereur, & du Roy d'Eſpagne, pour convenir de ce que ſadite Maje-
„ſté aura reſolu avec ſeſdits Alliés, ſur le temps & le lieu lequel ſa
„Majeſté ne juge pas pouvoir eſtre plus commode pour tout le mond', &
„particulierement pour Vos Seigneuries que celuy de Cologne, de
„Liege ou de quelque autre lieu, proche de là, pour toutes conſidera-
„tions, & qu'auſſi ſa Majeſte convie Vos Seigneuries, de vouloir
„convenir de l'un ou de l'autre. Fait a la Haye le 30. Auril 1636.
„ſigné

Charnacé.

Daer op is hem den 4. May tot antwoort gegeven, als volgt:

Les

„*Les Eſtatt Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas, ayants veu*
„*& examine la Propoſition faita & livrée par eſcript de la part*
„*de Sa Majeſté Treſchreſtienne, en l'aſſemblée des Seigneurs Eſtats*
„*Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas le 30. Auril dernier par*
„*le Sieur de* Charnacé *Couſeillier au Conſeil d'Eſtat, Mareſchal de*
„*Camp & Armées, & Ambaſſadeur Ordinaire de ſa Majeſté, remer-*
„*cient jcelle de toute leur affection de la communication qui leur a eſté*
„*faicte de ſa part, que les Eſpagnols ſont preſts d'envoyer leurs Depu-*
„*tés a une Aſſemblée Generale, pour y Traicter de la paix avec ſa Ma-*
„*jeſté & ſes Alliés, & declarent qu'il leur eſt treſagreable qu'il luy a*
„*pleu de convier leſdits Seigneurs Eſtats, de ſe vouloir reſoudre de leur*
„*part au pluſtoſt ſur le temps & lieu pour ladite Aſſemblée. Les Seig-*
„*neurs Eſtats Generaux ne manqueront pas d'y envoyer leurs deputés*
„*pour Satisfaire au deſir du Roy, & trouver avec ſa Majeſté vne bon-*
„*ne iſſue de la longue Guerre, deſirants qu'il ſoit le pluſtoſt qu'il ſera*
„*poſſible, & au mois de Iuillet s'il ſe peut, & ſa Majeſté eſt priée*
„*qu'elle nous en veuille notifier le jour precijs, & quant au lieu a ad-*
„*ſigner pour ladite Aſſemblée, ils Conſient qu'il ſera ſelon ce qui a eſté*
„*convenu entre ſa Majeſté Treſchreſtienne & leſdits Seigneurs Eſtats*
„*le 15. d'Auril 1634. & nommement a* Wtrecht, *comme Ville ſpa-*
„*tieuſe & grande au Milieu de ceſt Eſtat, Toutefois les Seigneurs E-*
„*ſtats ne ſe formaliſeront, de* Xante, *ou* Cologne, *en cas que ſa Ma-*
„*jeſté ne puiſſe faire perſuader aux Eſpognols, & aux autres Intereſſés*
r, de ſe vouloir accommoder ſelon ce qu'il a eſté convenu entre ſa Ma-
„*jeſté & cet Eſtat quant au lieu. Fait a la Haye le 4. du mois de May*
„ 1636.

Den 23. Auguſti heeft Vranckrijck deur den Ambaſſadeur *Charnaſe* laten communiceren; dat de Coning van Spagnien nu oock hadde aengenomen de Stadt *Ceulen* tot de Vergadering plaets van de generale Handeling: dat de aller Chriſtelijckſte Coning tot deſelve genomineert hadde den *Cardinael van Lions* als hooft van de beſendinge ende daer by de Heeren van *Avaux* ende *Feuquieres*. Maer alſoo Spagnien was weygerende de

noodige Paſpoorten of Saufconduicts voor de Geallieerde van ſijn Majeſteyt van Vranckrijck ; ſoo wilde deſelve oock niet ſeynden ſijne Ambaſſadeurs tot *Ceulen*, voor ende aleer van Spagnien ſouden gegeven ſijn gemelde Paſpoorten.

Anders is deſe Soomer niet gepaſſeert aengaende de Vrede-Handeling : de meeſte beſoigne met den Ambaſſadeur *Charnace* was aengaende de betaling der Logijs ende Haſpitael gelden der Franſche Troupen : die allomme in de Steden van deſe Provintien waren gefoureert, ende de kranke in de Gaſt-Huyſen geleyt. 'tWelck d'Ambaſſadeur ſeer ſuſtineerde dat tot laſt van deſen Staet behoorde te komen, Maer entlijck is verdragen deur navolgende Tractaet.

„*Traicte, entre Louis xiij Roy de France & les Eſtats Generaux*
„*des Provinces Vnies des Pays Bas le* 6. *Settember* 1636.

LEs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pais bas a touts ceux qui ces preſentes verront Salut. Comme ainſi ſoit que le 6. *jour de* „*Settemb. dernier un Traicté de ſecours ayt eſté fait & accordé icy a la* „*Haye entre le Sieur de Charnacé Conſeillier du Roy en ſes Conſeils d'E-* „*ſtat & privé, Gouverneur & Baillif de la Ville & Comté de Clermont* „*Mareſchal des Camps & Armées de ſa Majeſté & ſon Ambaſſadeur* „*Ordinaire en ces Provinces ; & les Sieurs nos Deputes a ce commis,* „*dont la teneur ſenſuit.*

Le Roy ayant Conſideré les grandes deſpenſes extraordinares, „*que les Sieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays Bas* „*ont eſté obligés de faire ceſt hyver paſſé, pour le ſiege & repriſe du* „*Fort de Schenck, & celle qu'il leur convient encore preſentement ſup-* „*porter pour tenir leur Armée en Campagne* afin de nuire & endom-„mager les ennemis autant qu'il leur ſera poſſible ; *ſa Majeſté* „*a donné ordre & pouvoir au Sieur de* Charnacé *Conſeillier en ſes* „*Conſeils d'Eſtat & privé, Gouverneur & Baillif de la Ville & Comte* „*de* Clermont, *Mareſchal de Camps & Armées de ſa Majeſté & ſon*

Ambaſſa-

„*Ambaſſadeur Ordinaire en ces Provinces, d'aviſer avec leſdits Sieurs*
„*Eſtats ce que pourroit faire ſa Majeſté en ces occaſions qui leur teſ-*
„*moignaſt de plus en plus la continuation de ſa bonne volonté, au bien*
„*de leur Eſtat: ſur quoy ayant pluſieurs fois communique avec les Sieurs*
„*Deputes deſdits Sieurs Eſtats A ceſt effect; enfin apres diverſes con-*
„*ferences ils ont convenu & arreſté en vertu de leurs pouvoirs reſpec-*
„*tifs, cy apres inſerés, les Articles & Conditions qui s'enſuivent.*

I.

Sa Majeſté aſſiſtera pour un an a commencer du jour du preſent Traic-
„*té les Sieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pais Bas de*
„*la ſomme de* quinſe cens mille livres.

II.

Leſdits Sieurs les Eſtats employeront ledit argent effectivement a
„*l'entretien* de gens de guerre *qui pourront eſtre levés, ou pour faire*
„*des recreües ou autres renforcemens des Compagnies qui ſont preſen-*
„*tement a leur ſervice, en ſorte que ladite ſomme de* 150000. *livres*
„*ne pourra eſtre divertie a aucun autre uſage. Ce que leſdits Sieurs*
„*Eſtats promettent de bonne foy & maintiendront religieuſement, afin*
„*de tant mieux* incommoder ou attacquer les Ennemis *par toutes*
„*Voyes & moyens a eux poſſibles.*

III.

Sauf & excepté que ſur ladite ſomme de 150000 *livres ſera pris ce*
„*qu'il faut payer (ſelon le deſir de ſa Majeſté) aux Villes & places,*
„*ou les Troupes de ſa Majeſté, ont eſté en garniſon, le juſte pris du* Lo-
„gement & ſervices, *depuis qu'elles ÿ ſont entrées juſques aujour qu'-*
„*elles en ſont ſorties,* En *ce compris les regimens de Sieurs* Mulart &
„Wardenburg, *pour tout le temps qu'ils ont demeuré & demeureront*
„*en ce pays:* Et *les Sieurs les* Eſtats *fourniront acquits Valables deſ-*
„*dites Villes & places dans* 3. *mois apres la ratification de ces preſen-*
„*tes, a la deſcharge de ſa Majeſté, Comme auſſi de ce qui eſt deu aux*
„hoſpitaux *deſdictes Villes pour les Soldats de ſa Majeſté & Regi-*
„*mens ſuſdits qui ÿ ont eſté receus.*

IV.

Sa Majesté entretiendra en ce pays pendant ledict temps les Regi-
mens desdits Sieurs Mulart & Wardenburg : *qui seront mis au*
plus pres, que faire se pourra, au nombre des chevaux & d'hommes
portés par leurs respective Commissions, Et seront payés selon les Rol-
les des monstres qui en seront faictes. Et ce a quoy les closture desdites
rolles monteront sera defalqué de la part de sa Majesté *sur les dictes*
150000 *livres.*

V.

Que si sa Majeste *vient a demander les deux Regimens susdits pour*
estre envoyés en France, lesdits Sieurs les Estats *leur permettront d'y*
aller, mais en ce cas sa Majeste *ne pourra plus rien defalquer pour leur*
entretien de ladete somme de 150000 *livres depuis le jour qu'ils*
s'embarqueront.

VI.

Sa Majesté *ballera pour ledict argent des assignations qui seront bon-*
nes & au contentement de celuy qu'il plaira auxdits Sieurs les Estats
authoriser en France a ceste effect pour estre acquittées effectivement.

VII.

Ladite somme sera payée en trois termes, sçavoir 500000 *livres*
lors de la Ratification respective de ces presentes: 500000 *livres dãs*
le mois de mars ; & les autres 500000 L. *dans le mois de Iuillet.*

VIII.

Lesdicts Sieurs les Estats *consentent en oultre, que sur ledite somme*
de 1500000 *livres seront prises & reservées les pensions des Offi-*
ciers François, pour estre payées & distribuées sur le pied & de la
mesme Façon qu'il a esté convenu par le Traicte du 17. *Iuin* 1630. *&*
celuy du 15. *Auril* 1634. *Et que celuy que lesdits Sieurs les* Estats
commettront a Paris *pour reçevoir lesdits* 1500000 *livres sera*
oblige d'y payer & fournir la somme, a quoy se montent les dictes pen-
sions sur le dernier terme susdit.

IX.

Sa Majesté *& lesdits Sieurs les* Estats *ratifieront respectivement*
ces

„*ces preſentes dans le terme de 6. ſepmaines ſi faire ſe peut.*

X.

Ce preſent eſcrit ne derogera point aux precedans Traictés faicts en-
„*tre ſa Majeſtié & leſdits Sieurs les Eſtats, Touts leſquels demeure-*
„*ront en leur force & vigueur pour eſtre fidellement effectués de part*
„*& d'autre.*

Hier volghde het Pouvoir vanden Coning in ghewoonlijcke forme op den Heer *Charnaſſé* in dato Verſaillez den 14. Mey ende dat van haer Ho: Mo: op de *Heeren Graef van Culenborg Boukhorſt, Beaumont, Oetgens van Waveren, Catz, Knuyt, Ploos, Swartſenberg, Haerſolte ende Schaffer. Gedateert Haghe den 6. September* 1636.

Daer na volgde *En foy de quoy &c.* ende was onderteeckent by alle de voorſz Heeren. Hage den 6. Septembris 1636.

Alſoo in deſe ſelfde tijd oock wederom een Tractaet is gemaeckt tuſſchen hare Ho : Mo: ende Chur-Brandenborgh : in gevolge van verſcheyden voorige, ſoo is noodich 'tſelve oock alhier te ſtellen : om te hebben continuatie van ſaecken.

Tractaet gemaeckt tuſſchen hare Ho : Mog : ende den Chur-Furſt van Brandenborgh den 4. *September* 1636.

„ALſoo in't Iaer 1622. tuſſchen ſijn Curfurſtelijeke Door-
„luchtigheyt van Brandenborgh ende de Ho : Mo : Hee-
„ren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden is opge-
„recht eene defenſive Alliance tot recuperatie van Hoochged.
„ſijne Churfurſtelijcke Doorluchticheyts Cleefſche ende toe-
„behoorige Landen, waer op daer naer diverſche andere Trac-
„taten ende verklaringen ſijn gevolght, naer breder inhout van
„deſelve Tractaten, als oock in't Iaer 1629. ende 1630. door
„mediatie van haer Ho:Mo: een proviſioneel accoort tuſſchen

„ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheydt ende den Heere „Phaltz-Grave van Nieuborgh is opgerecht,waer op tuſſchen „ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt ende hare Ho:Mo: „is gereſen differentie ter ſaecke van verſcheyde meeninghe, of „namentlijck ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheydt ſchul„dich ende gehouden waer uyt krachte van de gemelde Alli„antie ende ghevolchde Tractaten ende verklaringhe aen haer „Ho : Mog : noch yet van gelde ofte van volcke te preſteren, „ſulcx dat daer over oock in den Iaren 1629. ende 1632. di„verſche communicatien ſijn ghehouden, daer het dan by de „voorſz jongſte Handelinge van't Iaer 1632. daer op is geno„men ende ver-af-ſcheydet geworden,dat deſe differentie bin„nen ſeeckeren beſtemden tijdt tot arbitrage ende deciſie van „een vande drie Coningen van Vranckrijck, Enghelandt ende „Sweden,ofte derſelver Ambaſſadeurs ſoude geſtelt ende daer „deur ghetermineert worden, Ten ware dan ſaecke dat men „ſich beyderſijds inder minne ende Vruntſchap konde verge„lijcken, gelijck naerder by 'rſelfde Tractaet kan geſien wor„den.

Soo heeft het ſo wel ſijn Churfurſtelijcke Doorluchtigheyt „als oock hare Ho:Mog: belieft tot onderhoudinge van goe„de Vrunt ende Naebuyrſchap,welcke voor deſen allerſijds is „geobſerveert worden de ghemelte ſake in een nieuwe vrien„delijcke communicatie ende Handelinghe te legghen, Ende „heeft ſijn Churfurſtelijcke Doorluchtigheyt tot dien eynde „hare Volmachtige Raden,namentlijck haren Cleefſchen en„de Marckſchen Canſelaer *Wynant van Heimborch* ende *Johan „van Brael genaemt Plater*,aen haer Ho:Mo: geſonden, met de„welcke hare Ho : Mog: door derſelver Gecommitteerde di„verſche Conferentien hebben houden laten, waer op eynde„lijck met advijs ende deliberatie van ſijn Excellentie dit vol„gende Accoort is geſloten.

Aenvancx ſoo willen hare Ho: Mo: renoncieren ghelijck ſy renon-

„renoncieren in krachte van deſen op alle ende yegelijcke vor-
„deringhen ende pretenſien, welcke haer competeren uyt de
„Tractaten van Alliantie voor deſen ghepaſſeert tuſſchen ſijne
„Churfurſtelijcke Doorluchtigheyt ende hare Ho : Mog: ſoo
„wel van't Iaer 1622. het ſy uyt het 16. Artijckel ofte andere
„Artijckelen derſelver Alliantie, als uyt d'andere daer op ghe-
„volghde naerdere Tractaten ende verklaringen, Sulcx dat ſijn
„Churfurſtelijcke Doorluchtigheyt in't toekomende ſal ont-
„ſlagen ende vry ſijn ende blyven van alle hare Ho: Mog: ge-
„moveerde pretenſien, Ende dat hare Ho: Mo: van ſijn Chur-
„Furſtelijcke Doorluchtigheyts Landen, derſelver Steden en-
„de Ingeſetenen over al niet meer in krachte van dien en ſul-
„len te eyſchen ofte te vorderen hebben, als wat in't yegen-
„woordige Accoort hier volgende beſchreven ſtaet.

Namentlijck, ende ten eerſten, ſoo ſal ſijne Chur-Furſte-
„lijcke Doorluchtigheydt boven de drie hondert en t'ſeſtigh
„duyſent gulden in't voorverhaelde Tractaet van't Iaer 1632.
„ende boven de Maent tot vijfthien duyſent gulden in't Iaer
„1635. beyde belooft ende betaelt, volghens het ſchijn ende
„blijck dat daer van ſal worden vertoont, noch betalen aen
„hare Hoog Mog: de ſomme van een hondert ende ſeven-en-
„twintigh duyſent gulden, edoch met deſe conditie, dewijle
„teghenwoordich in ſijn Churfurſtelijcke Doorluchtigheydt
„Cleefſche Landen gene middelen tot prompte penningen te
„vinden en ſijn, dat ſijn Churfurſtelijcke Doorluchtigheyt ſal
„ſtellen ſuffiſante onderpant in de voorſz hare Cleefſche Lan-
„den, waer op de Gemelde ſomme van Cxxvij^{M}. gulden ten
„ten behoeve van hare Ho: Mo: ſal gecrediteert worden.

Ten tweeden alſoo hare Ho: Mog: derſelver credijt ten be-
„hoeve van ſijn Churfurſtelijcke Doorluchtigheyt ter ſomme
„van *een hondert duyſent Rijcxdaelers* hier bevoorens hebben ge-
„interponeert, ende dieſhalven inde Iaren 1624. 1629. ende
„1632. op diverſche manieren is ghehandelt ſonder dat noch-

tans

„tans daer uyt tot dato deſes noch gene richtigheyt is gevolgt,
„Soo is nu wederom veraccordeert dat ſijn Churfurſtelijcke
„Doorluchtigheyt deſe voorſz ſchult van een hondert duyſent
„Rijcxdaelders capitael neffens de verſcheenen Intereſt, ende
„wederom Iaerlijckſche Intereſten van Intereſten, dewijle van
„tijdt tot tijdt de betalinghe van de Intereſten neffens 'tvoorſz
„Capitael hebben moeten genegotieert worden, wederom op
„ſich ende hare aenbedeelde Landen ſal nemen, ghelijck hy
„neemt mits deſen, in voeghen dat de voorſz een hondert duy-
„ſent Rijcxdaelders Capitael met de verloopen Intereſten en-
„de Intereſten van Intereſten met de Maeckelardie daer onder
„gereeckent, ende die noch verder ſullen komen te verloopen,
„ende te vervallen, betaelt ſullen worden met *vijftigh duyſent*
„*Rijcxdaelders* Iaerlijcx ter Concurrentie vant voorſz Capitael
„met de voorſz verloopen Intereſten, ende Intereſten van In-
„tereſten ende die noch verder ſullen komen te verloopen met
„de Maeckelaerdie van dien.

Hier yegens hebben hare Hoog: Mog: opſich genomen
„ende toegeſeyt.

Ten eerſten, dat ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchticheyt in
„hare Cleefſche ende toebehoorige Landen tegens een yege-
„lijck ſullen helpen conſerveren ende mainteneren voor ſoo
„veele de gelegentheyt van derſelver Staet ſal komen te lijden,
„ende ofte oock yemandt deſelve Landen met invaſie ofte op
„andere maniere wilde beſwaren, daer yeghens de behulpe-
„lijcke handt nabuerlijck bieden, dat oock hare Hoog: Mog:
„ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchticheyt in de bemelte Lan-
„den ende alle ende yeghelijcke derſelver Steden ende Plaet-
„ſen ſoo wel de gheene, welcke ſonder hare Hoog: Mog:
„Garniſoen ſijn, als die haer Hoog: Mog: tegenwoordich
„met Guarniſoen beſet hebben, ofte hier naeſt uyt handen van
„haren Vyandt ofte anderſints occuperen mochten, mette In-
„geſetenen van dien, ſonder yet *ex jure belli* daer op te preten-
deren,

„deren, in volkomen Neutraliteyt ſullen laten blijven, ende „ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchticheydt oock onbeſwaert „ende onbeſchadicht laten in deſſelfs Gemelte Landen, Ste„den ende Plaetſen, toebehoorighe Hooch ende Gerechtig„heydt Iuriſdictie, Domeynen, als anderſints, ende oock „derſelver Landen, Steden ende Plaetſen ende derſelver Inge„ſetenen met eenige *Impoſitie, gemeene Middelen ofte anderſints „op eeniger hande manieren gantſch niet beſwaren*, boven het geene „de Steden *Emmerick, Rees ende Weſel* alreede in conformiteyt „van voorgaende Tractaten hebben belooft, ende wanneer ſijn „Chur-Furſtelijcke Doorlucheyt ſal goet-vinden in hare Lan„den of Steden eenighe Middelen ofte Impoſitien tot ſijne „Chur-Furſtelijcke Doorlucheyt behoeve ende oock ten eyn„de hare Hoog: Mog: die te beter van de Voorgemelte Pen„ningen mogen betaelt werden, in te voeren ende daer toe ha„re Hoog: Mog: Aſſiſtentie te verſoecken, alſdan *ſullen hare „Hoog: Mog: aen ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchticheydt de begeerde „Aſſiſtentie ende behulpelijcke handt na gelegentheyt bieden*, welver„ſtaende nochtans dat in cas hare Hoog: Mog: de beloofde „Penningen daer uyt ſoo haeſt niet by een quamen, alſmen met „malkanderen hier vooren heeft geconvenieert, dat ſijn Chur„Furſtelijcke Doorluchticheydt evenwel ſorge ſal dragen ende „gehouden ſijn de voorſz beloofde betalinghe effectivelijck te „doen, ende ſullen hare Hoog: Mog: dienvolgens oock noo„dige ende conveniente ordre geven, dat hare Officieren ſich „niet en vervorderen om in ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluch„ticheyds Landen, Steden ende Plaetſen ſich in de Lands Re„gieringe, ende wat daer van dependeert te mengen ofte deſel„ve eenichſints te beletten, gelijck hare Ho: Mo: inſonder„heyt oock ſullen ordonneren, dat hare Officieren gene Gelt„middelen van eenige Impoſitien, hoe dat deſelve oock namen „hebben mogen, directelijck ofte indirectelijck aen ſich bren„gen, ende het gene wat daer tegen mochte geſchiet ſijn, date„lijck wederom af-ſtellen.

Ten tweeden ſullen haer Ho : Mog : egene Retorſien inde „Landen ofte Steden van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluch- „ticheydt gebruycken, ſoo wanneer deſelve Landen, Steden „ofte particuliere Onderdanen door hare Ho : Mog : Vyan- „den tot yet te doen ofte te geven ſouden gedwongen worden, „ende ſullen hare Ho : Mog : oock met hare Legers, Inquar- „tieringen, ende Doortochten ſijn Chur-Furſtelijcke Door- „luchticheyds Landen verſchoonen ſoo veel mogelijck, ende „of daer eenige Legers, Door-Tochten ofte Inquartieringhe „tot onvermijdelijcke Defenſie van hare Ho : Mog : Staet, „(want daer-en-boven ende anderſints en ſal het niet worden „gedaen) gebracht worden ende geſchieden moſten, alſdan ſul- „len hare Ho : Mog : ſulcke ordre onderhouden ende d'On- „derdanen deſelve ordre genieten laten, ghelijck in hare Hoog „Mog : eygene Landen geſchiet.

Ten derden, nademael den Heere Phaltz-Grave uyt krachte „van het proviſionael Accoort in't Iaer 1629. ende 1630. op- „gerecht, tot dies te beter contentement van haer Ho : Mog : „aen ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchticheyt verſproken heeft „in drie Iaren die nu voor langen geexpireert ſijn, te betalen „uyt het Vorſtendom Gulick *een hondert duyſent Rijcxdaelders* „deſgelijcken oock ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchticheydt „uyt het halve Graefſchap *Ravenſbergh*, 'twelck den Heere „Phaltz-Grave in communione is toe gedeelt, *tien duyſent Rijcx-* „*daelders*, ende uyt de Heerlickheyt Raveſteyn *ſes duyſent Rijcx-* „*daelders* hebben ſal, ſoo willen haer Ho : Mog : met alle ge- „voechlijcke Middelen ende ſoo veele doenlijck is oock hier „in aen ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchticheydt de behulpe- „lijcke handt bieden, op dat deſelve ſonder verder dilatie tot „richtige betalinge van deſe Penningen mach komen, ſulcx dat „nochtans de betalinghe van't ghene hier vooren ſtaet belooft, „door wan-betalinge van de Opgemelte ſomme die de Heere „Phaltz-Grave ſchuldich is, niet en ſal worden geretardeert.

Ten

Ten vierden, ingheval boven hoope ſijn Chur-Furſtelijcke „Doorluchticheyt derſelver Landen ende Onderdanen om de„ſes tegenwoordigen Tractaet ende Accoorts wille, ofte oock „ter oorſaecke van de voorgaende Alliantie ende Tractaten „met haer Ho: Mog: geſlooten, van yemand ſoude aenghe„taſt, beſchadicht, ofte gemoleſteert worden, ſoo ſullen hare „Ho: Mog: deſelve daer tegens, ſoo veele mogelijck is, hel„pen protegeren ende defenderen.

Eyndelijck is tot onderhoudinge van de voorgaende goede „Nabuyrſchap, goet gevonden ende ver-affcheyt, ſoo wanneer „eene parthye op d'andere deſſelfs Landt ende Lieden eenige „aenſpraeck of vorderinge vermeenden te hebben, dewelcke „d'andere parthye, ſoo als gepretendeert werden mochte, niet „toe en ſtonde, dat daer in niet feytelijcx ofte defacto ſal wer„den voorgenomen, maer de ſaecke by minnelijcke communi„catie, of door bemiddelinge ofte eventuele deciſie ende uyt„ſpraecke van een ofte meer onpartijdige Mediateuren, waer „over beyde parthyen ſullen convenieren, afgedaen werden; „ende eer het ſelve geſchiet is, ſoo en ſal geen deel toegelaten „ſijn, ſijne intentie ofte vorderinghe teghens den anderen met „feytelijcke ofte geweltſame excurſien deur te dringen.

Dit preſent Tractaet ſal niet derogeren aen het voorgaende „Tractaet van den 2. April 1632. verder als in deſe dienaen„gaende expreſſe veranderinge wert gedaen.

Ende dewijle de voornoemde Gedeputeerde Raden van ſijn „Chur-Furſtelijcke Doorluchticheyt dit voorbeſchreven Ac„coort in krachte van haer hebbende volmacht met haer Ho: „Mog: met reſerve van Ratificatie van ſijn Chur-Furſtelijcke „Doorluchticheyt hebben aengenomen, ſoo ſullen deſelve ſo„danige Ratificatie binnen den tijdt van twee Maenden naeſt„komende, ende onder ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtic„heyts Zegel in beſtendige forme aen hare Ho: Mog: laten „inbrengen, welcke alſdan aen deſelve van gelijcken hare Ra-

„tificatie in behoorlijcke ende beſtandighe forme ende onder „hare Ho : Mog : Zegel wederom willen uytgheven op de „voorſz Pointen ende Articulen ; ende is tot verſeeckeringhe „ende ter oirconde der waerheyt deſe door wederſijts Gede„puteerden gheteeckent, inden *Hage* den 4. September 1636. „was geteeckent, *Wynandt van Heymbach, Iohan van Brael genaemt „Plater, A. V. Rantwijck, Nicolaes vander Bouckhorſt, Gaſper van „Voſbergen, A. Ploos van Amſtel, Frederich Vry-Heer van Swart„ſenburch.*

Om weder te komen tot de materie : ſoo gaf de Coninckſlijcke Franſche Ambaſſadeur Charnacé den 29. Novembris per Memorie te kennen, dat ſijne Majeſteyt was verſocht te geven ende t'ontfangen de noodighe Salvos conductus voor de gene die op de Generale Handeling ſouden compareren: dat de Coning hadde laten antwoorden dat de Keyſer ende Spaenſche oock moſten doen hebben gelijcke Paſpoorten voor ſijne Geallieerde : Edoch niet te min liet haer Hoog : Mog : verſoucken dat haer geliefde oock deſgelijcks te doen ſtellen ende expedieren ſoodanige Paſpoorten voor de Gedeputeerde vanden Keyſer, Coning van Spagnien, ende Chur-Furſten ſoo Catholijcke als Proteſtantſche. Daer op ſijn Gecommitteert de Heeren, Graef van *Culenborgh, van Noortwijck*, ende Griffier *Muſch* ; om met den Ambaſſadeur *Charnacé* te communiceren over 'tmaken van Concepten van ſoodanighe ſaufconduits. Het hadde met die ſaecke eygentlijck deſe beſchapenheydt dat de Keyſer ſocht te beletten (alſoo ſeer als Vranckrijck vorderde) deſe maniere van generale of Univerſele Vrede-Handeling : als ſijnde inpracticabel : gelijck namaels wel is ghebleecken. Want of wel de Croonen voor de Chur-Furſt Phaltz-Graef endlijck oock de begeerde Paſpoorten eyſchten ende verkregen ; nochtans hebben ſy niet daerom te weghe gebracht of willen brengen de volkomene Reſtitutie van dien: 'tWelck haer licht om doen ſoude ſijn gheweeſt : indien d'eene ſoo wel als d'ander

yets

yets (na de weerdye ende proportie van 'tgene de Chur-Furſt, Phaltz-Graef in Vrede-Handeling tot Oſenbrugghe is te kort gekomen) van hare Conqueſten ende Satisfactien hadden willen nalaten. Gelijck beyde Croonen dan oock van begin aen des Oorlogs geproteſteert hebben niet te ſoecken als de Reſtitutie ende Satisfactie van de onderghedruckte Leden van't Roomſche Rijck.

Wat aengingh de Vereenichde Nederlanden: deſelve hebben van begin aen noyt ſoodane Paſpoorten vanden Keyſer laten verſoucken oock niet van nooden ghehadt: als ſijnde ende willende blyven metten Keyſer ende 'tRoomſcheRijck in eene *perfecte Neutraliteyt ende ruſte.*

Maer Vranckrijck, niet konnende directelijck deſen Staet in Hoſtiliteyt teghen 'tRijck embarqueeren, ſocht nochtans op duſdanige wyſe die te qualificeren als offe in Vyantſchap ſtont: want die Paſpoort of *Salvos Conductus* van nooden heeft, wert geconſidereert als Vyandt. Sulcx quam ſeer qualijck over een met de Negotiatie van *Aitzema*, ſo tot *Weenen* als daer na tot *Regenſburgh* volghens laſt van hare Ho: Mog: Gelijck oock de Keyſer ſelfs namaels in een Brief aen ſijne Gedeputeerde tot *Ceulen*, gedateert Regenſburg den 25. September 1641. te kennen gaf; met deſe woorden: *Quantumvis, ad modo dictos Ordines Belgy Confœderatos, quod attinet, nullo Prorſus ipſis opus ſit ſalvo conductu: quippe cum quibus nos, Sacrumve Romanum imperium nullum bellum gerimus: Prout etiam tum anno 1636. Confœderatorum Ordinum Ablegatus Foppius ab Aizema, quum ipſis ad inſtantiam Magni Ducis Etruriæ Publicæ Fidei ac Securitatis literæ ad Tractatus iſtos datæ eſſent, hac ipſa de cauſa eas reddidit.* Maer Vranckrijck ende Sweden waſſer merckelijck aengelegen dat oock deſen Staet mocht worden ghetrocken ende vaſt gemaeckt aen de Generale Tractaten tot *Munſter* ende *Oſenbrugge.* Want op die manier wiert deſen Staet ſtilſwijgende ende onghevoelijck oock met een vaſt gemaeckt aen de *Franſche* ende *Sweetſche* Intereſten

in Duyſlant, dienvolgens hielp ende vorderde deſen Staet der ſelver Conqueſten ende Satisfactien aldaer: ſonder dat deſen Staet eenige Satisfactie voor haer ſelf kreeg of eyſchte: 'twelck ſy nochtans met ghelijck recht, als *Vranckrijck* ende *Sweden* hadden mogen doen.

Deſe Conſideratie is namaels oorſaecke geweeſt, waerom deſe Staet gedrongen wiert apart te handelen: als niet willende altyt op die manier vaſt blyven aen de Franſche ende Sweetſche Satisfactien; die geen eynd ſcheenen te hebben. 'tWelck niet van nooden waer gheweeſt indien men niet tot Munſter maer in den Hage of eenich ander Plaets der Vereenichde Provintien (volgens expreſſen Inhout van het Tractaet van Vranckrijck gemaeckt) de Vrede-Handeling hadde aengeſtelt. Want dan ſoudemen hebben kort afgeſneden alle vreemde Intereſten ende Satisfactien; daer over namaels tot *Munſter* veel hapering ende diſpuyt is geweeſt. Daerom dede *Aitzema*, weygerende d'aengeboden Paſpoorten, niet alleen wel, maer ook volgens laſt. Want 1. ſoo was hy geſonden om te verklaren, dat deſe Staet tegen 'tRijck geen Oorloch voerde noch voeren wilde; maer oprechten een goedt Reglement van goede Nabuyrſchap ende Neutraliteyt. 2. Soo was expreſſelijck tuſſchen Vranckrijck ende deſen Staet belooft, dat alle Handeling van Vrede of Treves met Spagnien ſoude geſchieden binnen deſe Vereenichde Provintien. 3. Hadde hy ſoodanige Paſpoorten tot de Generale Vrede-Handeling van den Keyſer aengenomen: ſoo ſoude hy tegen ſyn laſt tacité deſe Staet in Hoſtiliteyt vel quaſi hebben geſtelt met 'tRijck; teghen ſyn expreſſe laſt. Sulcke weygeringh is hem nochtans by de gene die de Franſche ende Sweetſche Satisfactien favoriſeerden, qualijck afgenomen, ende heeft ſyne geheele Negotiatie by deſelve hatigh gemaeckt. Aen d'ander ſyde werdt deſelve niet weyniger oock getraverſeert deur de Spaenſche ende Spaenſch-Geſinde: die in't minſte niet konden lyden, dat de Keyſer ſich ſoude verbinden, om

geen

geen ſecours of auxiliair Leger meer te ſeynden aen de Spaenſche in Nederlant tegen deſen Staet. Onaengeſien deſe hoewel uyt contrarie hoecken heerkomende traverſen ende contraminen, ſoo heeft hy bekomen in Mayo 1636. deſe Keyſerlijcke Verklaring.

SAcra Cæſarea Majeſtas Dominus noſter Clementiſſimus benignè intellexit, quæ ad eandem nomine Ordinum Confœderatorum in Belgio „*D.* Foppius ab Aiſema, *liber Baro, de proximè præteritorum anno-* „*rum geſtis, quaſi per ea ſinceritati pacis, quoad bellum Hiſpanicum,* „*quam ipſi hactenus cum Sacra Cæſarea Majeſtate & Sacro Romano* „*imperio coluerint, Præjudicatum ſit, retulit; ſimulque de* Studio „pacis *eorundem Ordinum cum eâdem Sacra Cæſarea Majeſtate &* „*Sacro Romano imperio porro continvandæ commemoravit, ſimul etiam* „*quæ à Majeſtate ſua & Sacro imperio ratione militis Picolominæi ab-* „*ducendi poſtulavit; Quæ Majeſtas ſua Cæſarea equidem de* prœli„bato pacis ſtudio *D. Ordinum libenter audivit: quippe cui nihil* „*aliud æque in votis ſit, quam ut quietè & pacificè ſibi, eidemque Sa-* „*cro imperio non modo cum dictis Ordinibus Confœderatis in Belgio, ſed* „*cum alijs etiam quibuscunque vel Regibus & Principibus, vel Statibus* „*tam exteris, quam intra ipſum Sacrum Romanum imperium comprehen-* „*ſis degere, & ſinceræ benevolentiæ officijs potius, quam aliâ ullâ ratio-* „*ne cum ijsdem concertare liceat. Ad reſgeſtas verò præteritorum anno-* „*rum, quod attinet, exiſtimat Majeſtas Sacra Cæſarea ſi Ordines Con-* „*fœderati in Belgio juſtâ ratione ſupputent, quæ tam intra, quam ex-* „*tra Sacrum Romanum Imperium ab ipſis Tractata, acta, & geſta fuere,* „*vel quæ è contra à Sacra Cæſarea Majeſtate ſuſcepta fuerint, & ſus-* „*cipi debuerint, non habituros præfatos Ordines juſtam ullam de ipſâ* „*conquerendi cauſam, ſed contra potius reperturas, quicquid ab eâ vel* „*contra ipſos, vel pro Sereniſſimo Hiſpaniarum Rege Catholico Nepote* „*ſuo Chariſſimo geſtum eſt, ac nominatim auxilium quod Sereniſſimo* „*ac Reverentiſſimo Domino Cardinali Infanti Hiſpaniarum anno prox-* „*imè elapſo per Mareſchallum ſuum* Piccolomineum *præſtitum eſt,*

id non

„id non aliâ quam necessariâ de causâ ac pro defensione non minus pro-
„priâ, quam Provinciarum illarum, *quas dictus Serissimus Rex*
„*Catholicus etiamnum ab ipsa Sacrâ Cæsarea Majestate & Romano*
„*imperio recognoscit, susceptum fuisse. Posteaquam nimirum consti-*
„*tit non modo ipsos memoratos Ordines Confœderatos in Belgio cum*
„*Rege Galliæ turbatore pacis Publicæ in Imperio, & qui jam pridem ho-*
„*stilia omnia contra dictam Sacrã Cæsaream Majestatem ejusque Au-*
„*gustam Domum intra & extra Sacrum imperium moliri non desistit,*
„*fœdus defensivum, & offensivum nulla facta reservatione Majestatis*
„*Sacræ Cæsareæ vel sæpedicti imperij junxisse; verum etiam eundem*
„*Regem in præmemoratas Provincias & ditiones, aparta hostilitate D.*
„*Serenissimo Regi Catholico Nepoti ejusdem Sacræ Cæsariæ Maje-*
„*statis denunciata, invadere, atque adeo invasisse; Quo tempore certe*
„*Majestas sua Cæsaria neque D. Provincias sibi feudi & clientelæ jure*
„*adstrictas, neque D. Serenissimum Regem Catholicum tam proquin-*
„*qua generis necessitudine conjunctum, adeoque nec se ipsam, cujus hac*
„*in re tam variis rationibus causa ageabatur, deserere potuerit; Prout*
„*quivis æquus rerum arbiter facillimè intelliget; Addit huc Majestas*
„*Sacra Cæsarea continuas novarum rerum molitiones, & consiliorum*
„*cum aliis hostibus, & adversariis ejusdem & Sacri Romani Imperij,*
„*communicationem, qua ijdem Ordines per complures jam annos quie-*
„*tem & tranquilitatem suæ Majestatis & ejusdem Imperij la cessere*
„*non dubitarunt, A quibus quidem consiliis, machinationibus, & fœ-*
„*dere sive fœderibus si dictos Ordines discessisse Majestas Sacra Cæ-*
„*sarea intellexerit; tum se quoque ad id quod tranquilitatis Publicæ*
„*ratio in imperio postulare visa fuerit, quo ad ea de quibus sæpedicti*
„*Ordines sibi expostulandum duxerunt, haud invitam condescensuram*
„*declarat. Cujus tamen causæ & negotij hujus accuratior tractatio for-*
„*te nec hujus tempotis esse, nec ad se solam pertinere videtur; Ac si id,*
„*quod sentit, dicendum sit, rebus diligentius consideratis ita censet, for-*
„*tean controversiam sive contentionem hujus rei haud alia commodiore*
„*via e medio tolli posse, quam si eliminato penitus bello pax firma utri-*
„*que parti toleralilis, inter præfatum Serenissimum Regem Catholicum*

ac D.

„*ac D. Ordines fœderatos coeat, aut certe induciæ ad longius aliquod*
„*tempus firmentur. Horum alterutrum Majeſtas Sacra Cæſarea ſtudio*
„*pacis & tranquillitatis publicæ & Vniverſalis libenter ſe viſurum di-*
„*cit; quo etiam eoſdem Ordines benigné & benevolé hortatur, offe-*
„*rendo ad hoc operam & Officia ſua; ac ſimul benevolentiam ſuam Cæ-*
„*ſaream ipſis confirmando. Quod reſponſi loco dicto Domino Ablegato*
„*ſignificari voluit, cui ſimiliter gratiam ſuam Cæſaream clementer*
„*offert, Viennæ ſextadecima die May Anno Domini ſupra mille ſex-*
„*centos ſexto & trigeſimo.*

Van daer na Regenſpurgh (alwaer een Rijcxdach beſchreven was, ende de Coning van Hungarien tot Roomſch-Coning gekooſen wiert) treckende ende ſijne Negotiatie continuerende, ſoo openbaerden haer meer ende meer difficulteyten teghen ſijne Negotiatie. Want ondertuſſchen wierdt *Schencken-Schants* weder gereduceert, de Treves-Handeling mette Spaenſche tot *Cranenborgh* ende *Turnhout* was afgebroocken, de vertrouwelickheyt met Vranckrijck wiert vernieut ende herſtelt, ende alles tot een ander ende generale manier van Vrede-Handel, na *Ceulen* gedirigeert.

Daer by quamen de groote klachten over de contributien die deſen Staet vorderde ende kreegh uyt de Landen van *Gulick* ende het Rijck *Aken*: beyde onſtrijdige Leden van't Roomſche Rijck.

Dit wert tot Regenſborgh gheduydet als een Acte van Vyandtſchap: ende by de *Spaenſche* ende *Spaenſch-Geſinde* gebruyct als een krachtigh middel, om niet alleen te beletten het Tractaet van Neutraliteyt, 'twelck haer Hoog Mog: deur hem *Aitzema* ſochten, Maer oock om het Roomſche Rijck ofte ten minſten het Keyſerlijck Leger t'inciteeren tot Rupture teghen deſen Staet.

Dit gaf de Heer Ambaſſadeur *Charnaſé* oock te kennen in ſeecker Memorie: waer deur hy ſocht te diverteeren ſeeckere Reductie van Crijſch-Volck die de Heeren van Hollandt in

December deſes Iaers 1636. waren drijvende, ſeggende hy Heer Charnaſſé onder andere, *Oultre qu'en vous afcibliſſant de telle ſorte* (meenende de Reductie) *Vous attireries indubitablement ſur vous & dans Vos Frontieres, plus ouvertes du coſté de l'Alemaigne, les forces de l'Empereur & de ſes adherents, auſſi toſt qu'elles ſeroient en Eſtat de le pouvoir faire, Non obſtant les vaines impreſſions* (denotierende de gene die die beſendinge van Aitsma hadden geraden) *que l'on a voulu donner que l'Empereur ſe diſpoſeroit facilement a une parfaite Neutralité, de quoy pluſieurs diſcours tenu depuis peu entre luy & l'Ambaſſadeur d'Eſpaigne* (dit waren allerhande redenen die de Spaenſche Ambaſſadeur ghebruyckt hadde om den Keyſer te diverteren van de Neutraliteyt; als dat ſijn Coning was een Lidt ende Vaſall van't Rijck van wegen den Borgondiſchen Creyts; item om d'inſeparable Intereſten van't Huys Ooſtenrijck &c. welcke redenen alhier ghedruckt waren) *que Vos Seigneuries auront meſmes peuvoir par eſcript, doivent aſsés desabuſer un chacun, & ne donner rien a eſperer de ce coſté là que toute ſorte de hoſtilité, lors que le temps le permettra.*

Daer na, om hem *Aitſema* ende ſijn doen noch meer ſwart te maecken: ſoo wert aen haer Hoog Mog: inghegeven een Extract van een Brief geſchreven tot Hamborgh deur een Coninckliick Franſch Miniſter aen den Heer Ambaſſadeur Charnaſſé alhier den 17. Ianuary 1637. luydende: *Il y a quelque temps que Monſieur Salvius reconnoiſſant le Sieur Foppius d'Aiſema avoir des grandes intrigues en la court Imperiale, luy eſcrivit que la Couronne de Swede ne deſiroit rien d'avantage que d'entrer en quelque bon Traicté de Paix avec l'Empereur, qu'il le prioit donc, s'il voyoit qu'a Ratiſbone l'on euſt quelque bonne diſpoſition a y entendre d'employer ſes Offices pour l'acheminement de ce deſſeing.*

Ledit Sieur Aizema ne manqua point en meſme temps de faire l'ouverture de cette propoſition a l'Empereur, & au College Electoral. Mais il y adjouſta du ſien, que la Couronne de Swede deputeroit des Ambaſſadeurs a Ratiſbonne: ſi l'Empeleur & ledit College ſe diſpoſoient a entendre audit Traicté.

Sur

Sur cela ledit College ordonna au Marquis Sigiſmond, qui eſt a Berlin de ſonder des Miniſtres que la Couronne de Swede a en Allemaigne, ſi les Swedois avoient intention d'en venir a ce que ledit Aitzema leur avoit fait entendre.

J'apprens que l'on a reſpondu audit Marquis qu'il eſtoit bien vray que la Couronne de Swede eſtoit extrememement enclin a la Paix, & que ſi pour en traiter, l'Empereur & ledit College vouloiens choſir Hambourg ou Lubeck elle y deputeroit un Ambaſſadeur. Mais que d'en envoyer a Ratiſbonne, elle ne le pouvoit: Que l'on n'avoit point donné charge audit Sieur Aitzema de le dire: Mais bien de teſmoigner, qu'en Swede l'on n'eſtoit point ſi fort contraire a la Paix comme on le croyoit.

Depuis peu j'ay veu une lettre que ledit Sieur Aitzema eſcrivoit a une perſonne de qualité de ce lieu, par laquelle il luy mandoit en ces termes, que l'Election d'un Roy des Romains ſe feroit bien toſt, comme une action ſur laquelle conſiſtoit le fundement d'une Paix generale & aſſeurée dans l'Alemaigne.

Daer op quam voor apoſtille in Margine van 'tſelve Gheſchrift: *ſy gheſtelt in handen van de Heeren Graef van Culenborch, Noortwijck, Voſbergen, ende Haerſolt*, om daer over te Communiceren met ſijn *Hoocheyt*, te verſtaen deſſelfs wijſe Conſideratien ende daer van rapport te doen.

Maer alſoo dit niet waren als geſochte dingen, tenderende om alle Handeling metten Keyſer af te doen breecken; ende deſe Staet vaſt te maecken aen de Generale Tractaten ende *Franſche*, ende *Sweedtſche Satisfactien* in't Rijck; ſoo is deſe ſake daer by gebleven. Werdende 'tſelve extract (waer of niet waer) voor ſimpele Notificatie aengenomen.

Niet tegenſtaende deſe ſoo Spaenſche, aen d'eene, als *Franſche* ende *Sweedtſche* Officien aen d'ander ſijde; ſoo heeft ſijn Roomſche Keyſerlijcke Majeſteyt voor de tweede mael gegeven deſe declaratie.

Quæ Sacræ Cæſareæ Majeſtati, Domino noſtro Clementiſſimo, nomine Ordinum Vnitarum Belgij Provinciarum, eorundem Ablegatus

„Foppius ab Aiſſema Liber Baro *Diverſis Memorialibus propo-*
„*ſuit, Eadem Sacra Cæſarea Majeſtas ac loco ejuſdem Sacri Roma-*
„*ni Imperij nec non Hungariæ & Bohemiæ Regia Majeſtas Dominus*
„*item Noſter Clementiſſimus benigné percepit ac conſideravit. Ad quæ*
„*dictę Sacræ Cæſareę Majeſtatis nomine memorata Romanorum Regia*
„*Majeſtas vigore Plenipotentiæ ab Eadem ſibi conceſſæ prenominato*
„*Ablegato clementer reſpondet, fuiſſe Majeſtati ſuę Ceſareę ſicuti no-*
„*tum ſit, jam a multis annis hoc ſummę curę ac ſollicitudini, atque*
„*in id idem nunc in preſenti conventu Electorali, collaborante eodem*
„*Sacri Romani Imperij Principuum Electorum Collegio, omni ſtudio*
„*incubuiſſe, quo tandem aliquando jam dudum deſideratæ pacis tran-*
„*quillitas Sacro Romano Imperio, ac inclÿtæ Nationi Germanicæ, nec*
„*non & vicinis Provincÿs poſtliminio quaſi reſtituatur; cui fini con-*
„*ſequendo etiam de medÿs, quæ illut opportuna forent, diligenter in-*
„*quiſitum, & deliberatum fuerit. Quando igitur compertum no-*
„*tumque ſitdicto Sacro Romano Imperio Nationis Germanicæ alÿſque*
„*eidem finitimis regionibus & Provincÿs plenam* quietem & tran-
„quillitatem comparari non poſſe, niſi Belgicis illis bellis (*ex*
„*quibus plurimorum malorum ſeges & origo emanavit*) per firmam
„ac ſtabilem pacem compoſitis, aut ſaltem pernicioſis illorum
„effectibus per duiturnas aliquas inducias ſopitis; *Hinc Maje-*
„*ſtas ſua Cæſarea ac dicta Regia Majeſtas una cum prædicto Collegio*
„*Electorali nullum ſibi dubium facit, quin & præmemorati Ordines*
„*Provinciarum Vnitarum Belgÿ, quæ eodem conducunt, libenter am-*
„*plexuri, promoturique, ac proinde in tractatus ea de re inſtituendos*
„*ac maturandos (ſi modo, quod omnino ſperandum, etiam Serentiſſimus*
„*Hiſpaniarum Rex Catholicus eos admiſerit) haud gravatim conſenſu-*
„*ri ſint; videlicet, ut jam ſimul ubique* pacis *illud* Univerſalis tam
„neceſſarium negocium, *ſerio tractetur, ac ubi cum una alterave*
„*extera Natione in Priſtinum pacis ſtatum reditum fuerit, tum nihil*
„*reliquum fiat, unde novi motus exiſtere, vel ſperatus ex tot laborum*
„*ac ſumptuum impenſis fructus aliquo modo intercipi queat; Atque ad*
„*hunc finem ſæpememorata Sacra Cęſarea ejuſque locodicta Romanum*

Regia

„Regia *Majeſtas clementer ſe offert, non modo, quod prædictum Sere-*
„*niſſimum Hiſpaniarum* Regem *Catholicum officioſè ad conſentiendum*
„*in eoſdem Tractatus diſponere, verum etiam quod interpoſitione ſua*
„*Cæſarea una cum prælibato Collegio Electorali eo collaborare velit, ne*
„*ij optato plenę pacis vel induciarum diuturnarum careant exitu. De-*
„*clarat autem vice ac nomine ſæpedictæ Cæſareæ Majeſtatis* Eadem
„*Majeſtas* Regia, *quod interim, ac durantibus etiam his Tractatibus,*
„*& quando etiam (contra ac à Divina Bonitate omnino ſperandum eſt)*
„*ij non admitterentur, vel ad deſideratum finem non perducerentur, Ni-*
„*hilominus Majeſtas ſua Cæſarea & Sacrum Romanũ Imperium etiam*
„*deinceps ſeſe erga ſepedictos Ordines Provinciarum Vnitarum Belgi-*
„*carum, non aliter quam prout Conſtitutionibus Sacri Romani Imperij*
„*conforme eſt, habebit: Si tamen idem Ordines dictarum Provinciarum*
„*Vnitarum Belgicarum contra eaſdem conſtitutiones non Commiſerint,*
„*ac Sacrã Cæſaream Majeſtatem & Status Imperij non gravarint; tum*
„*& hoſtibus ac inimicis ejuſdem Majeſtatis Cæſareæ & Sacri Romani*
„*Imperij ſeſe non conjunxerint, ac nec directè vel indirectè illis opitulati*
„*fuerint. Et quum ſumma rei ipſius neceſſitas poſtulare videatur, ut*
„*hi Tractatus quantocius promoveantur; Hinc Eadem Majeſtas ſua*
„*Cæſarea & Regia conſultum ac neceſſarium judicat ijſdem inchoandis*
„*certum diem ac locum quam primum præfigi, quem admodum in eum*
„*eventum, tempus quidem* Dominica, quaſi modo geniti, *ſtilo no-*
„*vo hujus anni, pro loco autem Aulam ſuam Cæſaream ſive ea* Vien-
„ne *Auſtriæ, ſive* Pragæ *fuerit, vel etiam Civitates* Noribergam,
„*vel* Auguſtam *Vindelicorum proponit; Valde etiam opportunum ad*
„*hoc opus promovendum cenſens interim donec ad Tractatus ipſos per-*
„*veniatur,* ſuſpenſionem armorum *inter partes bellantes concludi*
„*ac firmari. De cætero autem Eadem Majeſtas ſua Cæſarea ejuſque*
„*nomine, Sæpemementa Romano Regia Majeſtas gratiam ſuam Cæſa-*
„*ream & Regiam dicto Ablegato Ordinum prædictarum Provinciarum*
„*clementer offert. Signatum Ratiſbonæ vigeſſima nonâ Ianuarij;*
„*Anno XIↃCXXXVII.*

Den 10. February 1637. inſiſteerde d'Ambaſſadeur *Char-*

naſſe wederom hardt om de Paſporten van deſen Staet voor de Gedeputeerde, die de Keyſer, de Coning van Spagnien ende andere neutrale Princen van nooden ſouden hebben te ſenden op de Handeling tot *Colen*. Hoe wel de Keyſer ende Neutrale Princen deſelve niet van doen hadden, oock ſelf ende directelijck alhier niet verſochten: Hoe wel oock ſoo doen als daer na deſen Staet noyt haer met des Rijcx of anderer Neutralen Handeling heeft willen bemoeyen; anders als interceſſionalijck.

Hare Ho: Mo: hebben nochtans deſelve Paſpoorten gedaen concipieren, ende daer na deur de Heeren *Cats ende Voſbergen* communiceren met ſijn *Hoocheyt* byſonder over de difficulteyt diemen al noch ſeyde dat Spagnien maeckte om de Paſpoorten te geven aen die van deſen Staet. Des onaengeſien is den 19. February gereſolveert deſelve Paſpoorten te ſeynden aen den Heer van *Ooſterwijck* Ambaſſadeur van deſen Staet tot *Paris:* om die te verwiſſelen tegen de gene die van Spagnien voor deſen Staet ſouden komen.

Aen den Ambaſſadeur *Charnacé* ſelf alhier werden gegeven d'andere *Salviconductus*, die verſocht wierden voor de Gedeputeerde van de Keyſer ende andere Neutrale Catholijcke Princen: alle waren gedateert den 19. February 1637. dat voor de Spaenſche (die voor de Keyſerſche waren mutatis mutandis deſgelijcx; alle in't Franſch: met den titel aen den Keyſer, van *Majeſté Imperiale*) luyde als volgt.

Les Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pais Bas.

„ A *Tous Gouverneurs, Lieutenants, Admiraux, Coronnels, Com-*
„ *mandeurs des Villes Places & Fortreſſes, Capitaines, Chefs &*
„ *Conducteurs de Gens de Guerre, tant par eau que par Terre, & en ou-*
„ *tre a tous Magiſtrats, Iuſticiers, Officiers, & autres, eſtants en no-*
„ *ſtre ſervice & ſoubs noſtre obeiſſance ſçavoir faiſons, Que nous con-*

ſentons

„*tons & accordons par ces preſentes Paſſeport a* . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

„Deputés du Roy d'Eſpagne, *enſemble, & chaſcun d'eux a part pour*
„*ſe pouvoir tant plus ſeurement tranſporter par eau & par Terre, par*
„*le Pais Ennemy Neutre ou celuy de noſtre obeiſſance vers l'Aſſemblée*
„*generale de Cologne, & y ſejourner & demeurer en toute ſeureté tout*
„*le temps que laditte Aſſemblée durera, avec authoriſation eſpeciale*
„*de pouvoir durant leur ſejour envoyer quelqu'un deſdicts Deputés,*
„*Meſſagiers, Courriers, ou autres de leur ſuitte, tant par eau que par*
„*Terre, par lès Pais Ennemy, Neutre, ou de noſtre obeiſſance vers le*
„*Roy d'Eſpagne, l'Infant Cardinal, ou autres, donnants ſeulement*
„*auxdits envoyés certificat ſoubs leur ſignature & Cachet; comme auſſi*
„*le* Roy d'Eſpagne, *&* l'Infant Cardinal *en vertu de ces preſentes*
„*pourront reſpectivement envoyer durant laditte Aſſemblée, vers leſ-*
„*dits Sieurs Deputés a* Cologne *tels Meſſagiers ou Couriers qu'il*
„*leur ſemblera bon, leurs donnants ſeulement certificat en forme dene, &*
„*apres la departie & durant laditte Aſſemblée leſdits Deputés pourront*
„*retourner de* Cologne *avec la meſme ſeureté ſoit par eau ou par Ter-*
„*re, par Pais Neutres & celuy de l'Ennemy vers le Roy d'Eſpagne ou*
„*l'Infant Cardinal, ſauf que ſoubs pretexte de ces preſentes rien ſoit*
„*attenté qui pourroit tendre au prejudice de ceſt Eſtat; par quoy nous*
„*vous ordonnons & Commandons, enſemble & chaſcun apart de laiſſer*
„*leſdits Deputés, enſemble & chaſcun d'eux apart, avec toute leur ſui-*
„*te, Chevaux, Caroſſes, Chariots, Batteaux, Meubles & Equipage,*
„*paſſer, aller, ſejourner & repaſſer librement & franchement, & auſſi*
„*les Meſſagiers & Couriers reſpectifs, qui ſeront envoyés en maniere*
„*que deſſus, ſans leur faire ny ſouffrir qu'il leur ſoit faict mis ou donné*
„*aucun tort, deſtourbier, moleſtation, ou empeſchementent, a peine*
„*d'eſtre chaſtiés exemplairement, ains au contraire toute faveur & ad-*
ſiſtance

„*ſiſtance requiſe. Fait a la Haye le* 19. *de Februir* 1637.

'tFormulier volgens welcke men wederom daer teghen begeerde dat de Spaenſche Paſpoorte of *Salvus conductus* voor deſen Staet ſouden werden ingeſtelt, was op deſelve Voet: alleen met uytlatinge der Titulen vande Vereenichde Provintien. Die van den Keyſer ende Catholijcke Neutrale Princen begeerde men op gelijcke Voet *mutatis mutandis*. Ende gelijck men aen de Keyſerſche, Spaenſche ende andere niet gaf als de qualiteyt van *Deputé de ſa Majeſté Imperiale, Deputés du Roy de Spaigne, Deputés des Princes & Eſtats Neutres*. alſoo was men oock te vrede dat aen dien van deſen Staet werden ghegeven ſimpelijck de Titulen van *Deputés des Seigneurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Païs Bas*.

Den 13. May verſocht de Coninckſlijcke Franſche Ambaſſadeur dat oock yemandt van deſen Staet mocht werden geſonden tot *Hamborgh*: alwaer een by een-komſte was aengheſtelt van de Franſche, Sweetſche, Deenſche ende andere Miniſteren tot het adjuſteren van de *Præliminaria*.

Den 9. Iuny ſchreef de *Chur-Furſt van Ceulen*, ende verſocht van hare Hoog Mog: Paſpoort voor *Don Franciſco de Mello*, om van wegen Spagnien te compareren tot Ceulen, hem wiert geantwoort, *dat het ſelve gereedt ſoude ſijn om te verwiſſelen*; wanneer oock gereet was het Paſpoort, datmen verſocht van Spagnien voor die van deſen Staet.

Tot dien eynde ſijn daer na aen den Chur-Furſt gheſonden d'opgementioneerde formulieren, die deſghelijcks by Copie oock ghegheven ſijn aen den alhier aenweſende Venetiaenſche Ambaſſadeur *Michaëlis*.

Den 19. Iuny heeft d'Ambaſſadeur *Charnaſé* voorgedragen dat de Coning ſchickte den Heer *de la Garde* na *Ceulen*: begeerde dat oock yemant van hier gelijckelijck met hem gaen of dat d'Agent *Bilderbeeck* mocht worden gelaſt; om gheſamentlijck t'ageeren, ende te thoonen dattet niet haperde aen ſijne Majeſteyt

ſteyt noch aen deſen Staet; Alſoo die tot de Handeling ghereet waren; Maer dattet gebrack aen de Vyandt die geen Paſpoorten ſchickte. Daer op is van weghen haer Hoog Mog: den Heer Agent *Bilderbeecke* aengheſchreven en gelaſt, dat hy hem met den *Sieur de la Garde* ſoude hebben te vervoughen by den Heer *Ginetti* Legaet van den *Paus* ende aenhooren oock gade ſlaen 'tgheene de voorſz *Sieur de la Garde* aen den ſelven Heer Legaet voordragen, aenbrengen, ofte proteſteren ſoude; ende ſoo wanneer de voorgemelde *Sieur de la Guarde* ſijn actie ſoude beſlooten hebben, dat hy *Bilderbeeq* alſdan den meerghemelde Heer Legaet ſoude voordraghen dat hy was hare Hoog Mog: Ordinaris *Agent* tot Ceulen reſiderende, ende dat hy by haer Hoog Mog: expreſſelijck was gelaſt, ſijn Exelentie oock bekent te maecken dat de Croone van Vranckrijck met haer Hoog Mog: ende die ſelve met die Croon Vranckrijck ſtrickтelijck met den anderen over ende weder-over waren verbonden, door een vaſte ende bundighe Alliantie om te ſamen in Oorloghe te blijven in Nederlandt teghens den Coninck van Spagnien ofte uyt den ſelven Oorloch te ſamen ſcheyden by Tractaet van Vrede, ende dat haer Hoog Mog: overſulcx derſelver Gedeputeerden op de Vrede-Handelinghe aldaer tot Ceulen aengeſtelt, ſouden hebben gheſonden in cas aen hare Hoog Mog: voor deſelve hare Gedeputeerden Paſſepoorten ofte vry geleyt waren geſonden by de gene die't behoort, ghelijck hare Hoog Mog: hunne Paſſepoorten voor andere albereyts eenen ruymen tijdt gheleden in handen van den Coning van Vranckrijck hadden geconſigneert. Voorts dat hy Heer *Bilderbeecq* wel ſoude hebben te letten, dat de veelgemelde *Sieur de la Garde* voor hem *by vervang* in deſen niet en mocht ſpreken, maer van wegen deſen Staet *ſelfs* ſoude ſpreken, ende 'twoort voeren, ende aen haer Hoog Mog: rekenſchap geven van't gene hy in deſen ſoude hebben gedaen.

Voorts dat hy *Bilderbeque* met de voornoemde *Sieur de la Gar-*

de ſoude onderhouden goede Vruntſchap ende Correſpondentie, ghelijck hy oock ſoude doen met alle publijcke Miniſters van den Hooghſtgedachten Coning van Vranckrijck.

Den 2. Auguſti heeft de Coninglijcke Franſche Ambaſſadeur *Charnaſſé* by Audientie ter Vergadering gecommuniceert, *dat de Paus conſiderende dat de tot Ceulen aen te ſtellene Handelingh een langwijlich werck ſoude geven: dat een Bataille, een Belegering, of ander notabel ſucces aen d'een of d'ander ſijde de ſaken ende humeuren t'elckens veranderde: dat daerom van nooden was een generale opſchorſſinge van Wapenen ten minſten voor ſes of vijf Jaren: geduyrende welcke de ſaken ten principale lichtelijck ſouden mogen werden gevonden. Dat om tot ſoodane ſtilſtandt te komen het noodich was dat de Coning van Vranckrijck mocht verkrijgen laſt van alle ſijn Geallieerde: om deſelve Schorſing op het ſtilſte ende ſecreetſte tot Romen met de weder parthyen te ſluyten. Maer* (ſeyde de Heer Ambaſſadeur) *de Coning hadde daer na niet willen luyſteren repeterende, om jalouſie wech te nemen, het eerſte deſſeing om tot Ceulen te Handelen.*

Den 10. September repræſenteerde de Coninckliycke Franſche Heer Secretaris *Braſſet* (d'Ambaſſadeur, oock Colonel, *Charnaſſé* ſijnde in de Approches voor Breda s'avonts ten thien uyren den 1. Septembris deur 'thooft doodt geſchooten) deur een wijt-loopich Memorie, *dat de Spaenſche alſnoch waren weygerende de Paſſoorten voor des Conings Geallieerde: ende alſoo daer om oock de Coning weygerde te ſenden ſijne Gedeputeerde tot Ceulen; ſoo ſpargeerden Spaenſche dat de Coning oorſaecke was van dat de Handelingh niet voort ginch.*

d'Ambaſſadeur d'Avaux nu oock tot Hamborgh aenghekomen ſijnde ſchreef aen de Welgemelden Heer *Braſſet:* met vermaning om devoir te doen, ten eynde oock haer Hoog Mog: mochten yemant op de by-een-komſt tot Hamborg ſeynden.

Den 23. Decembris heeft oock de Coninckliycke Engelſche Reſident Boſwell inſtantie by haer Hoog Mog: gedaen, ten eynde yemant van deſen Staet mocht worden geſonden na Ham-

Hamborgh : *om*, ſeyde hy, *te maecken een Alliance tuſſchen Engelandt, Vranckrijck, ende deſen Staet ; immers voor ſoo veel deſelve by ende in de ſaecken van Dnytſlandt was geintereſſeert.*

Deſe Somer 1637. gewan deſe Staet de Stadt *Breda :* Spagnien *Venloo* ende *Reurmunde.*

In plaets van den Heer *Charnaſſé* quam in November alhier de Marquis *d' Eſtamps* als Ambaſſadeur ordinaris.

Den 17. Decembris 1637. wert weder met Vranckrijck gehandelt op volgende conditien.

I.

Sa Majeſté aſſiſtera pour un an a commencer du premier Janvier pro-
„chain mil ſix cens trente huict, les Sieurs les Eſtats Generaux des Pro-
„vinces Vnies des Pais Bas de la ſomme de douze cens mil livres :
„laquelle leſdits Sieurs les Eſtats employeront effectivement a l'entre-
„tien des gens de Guerre extraordinaires, qui ſont deſia, & pourront
„eſtre leves, en ſorte que ladite ſomme de douze cens mil livres *ne*
„pourra eſtre divertie a aucun autre uſage ; ce que leſdits Sieurs Eſtats
„promettent de bonne foy, *& maintiendront* religieuſement *a fin*
„d' attacquer ou incommoder plus aiſement les Ennemis par toutes voies
„& moyens a eux poſſibles.

II.

Sa Majeſté fera bailler pour ledit argent des aſſignations qui ſeront
„bonnes & au contentement de celuy qu'il plaira auſdit Sieurs les E-
„ſtats authoriſer en France ſur ce ſujet pour eſtre acquitées effective-
„mẽt. Le payement s'en fera en trois termes, ſçavoir quatre cens mil li-
„vres lors de la ratification reſpective du preſent Traitté, quatre cens
„mil livres, dans le mois de Iuin prochain, & les autres quatre cens mil
„livres dans le mois de Septembre enſuivant.

III.

Moyennant quoy leſdit Sieurs Eſtats s'obligent de mettre leur ar-
„mée bonne & forte *en Campaigne, pour faire une entrepriſe* gran-
„dement conſiderable : ſa Majeſté promettant de ſon coſté de met-
„tre pareillement une bonne & forte Armée en Campagne pour faire

„*auſſi une entrepriſe conſiderable dans le Pais Bas & incommoder les* „*Ennemis le plus qu'il luy ſera poſſible.*

IV.

Leſquelles Entrepriſes ſeront ſeulement concertées & declarées en- „*tre Monſieur le Prince d'Orange & celuy qu'il plaira au Roy d'envo-* „*yer pour en communiquer de ſa part avec luy, chacun, ſachant aſſes* „*que* le ſecret en eſt l'Ame *& qu'il eſt impoſſible, qu'elles puiſſent* „*reuſſir, s'il n'eſt obſervé religieuſement.*

V.

Leſdit Sieurs les Eſtats conſentent que ſur la ladite ſomme de douze „*cens mil livres ſeront priſes & reſervées les penſions des Officiers Fran-* „*çois pour eſtre payées & diſtribuées ſur le pied, & de la meſme façon* „*qu'il a eſté connenu par le Traitté du 17. Iuin 1630. & celuy du 14.* „*Auril 1634. & que celuy que leſdit Sieurs les Eſtats commettront a* „*Paris pour recevoir leſdits douze cens mil livres ſera obligé d'y payer* „*& fournir la ſomme a quoy ſemontent leſdites penſions ſur le dernier* „*terme du payement.*

VI.

Sa Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats ratiffieront reſpectivement les „*preſens Articles dans le terme de* ſix *ſepmaines, ſi faire ſe peult.*

VII.

Ce preſent Traitté ne derogera point aux precedents faicts entre ſa „*Majeſté & leſdits Sieurs les Eſtats touts les qu'els demeureront en leur* „*force & viguer pour eſtre fidellement & Religieuſement effectués de* „*part & d'autre.*

Commiſſarien van 'tſelve Tractaet waren de Heeren van *Bullion* ende *Bouthillier* van wegen den Coning ende den Heer *Voſbergen* van wegen deſen Staet.

d'Effecten in't volgende Iaer 1638. waren ſlecht: de Retraite van *Calloo:* het non-ſucces van de Belegering der Steden St. *Omer*, *Fontarabie*, *&c.*

In't Iaer 1638. iſſet vande Vrede-Tractaten ſtil geweeſt: behalven dat tot Hamburg wert gehandelt vande præliminarien.

In

In September Communiceerde d'Ambaſſadeur *d'Eſtampes* een Brief geſchreven by den Ambaſſadeur *d'Avaux* tot Hamborgh: *waer in hy hare Ho: Mo: verſocht ende riedt te ſchrijven aen de Coninginne van Sweden ; deſelve verſouckende dat hare Majeſteyt gelieffde haer Gedeputeerde niet te ſeynden tot Lubeck tot de Vrede-Handeling ; voor ende aleer de Coning van Spagnien ſoude hebben gegeven de noodige Paſpoorten aen die van haer Ho : Mo : om te komen tot Colen.*

Waerop dient genoteert dat het eerſte deſſeing was dat de Handeling met Sweeden ende Duytſlant ſoude ſijn tot *Lubeck* gelijck de Franſche ende Nederlantſche tot *Colen*, 'twelck daer na geleyt wert tot *Munſter* ende *Oſenbrugge*.

Den 20. Octobris wiert deur den Ambaſſadeur van *Venetien* overgelevert aende Heeren van der *Capelle*, *Cats*, ende *Vosbergen* als daer toe Gecommitteert ſeecker Paſpoort van de Cardinal Infant. Maer alſoo daer in niet ſtont als generalijck *voor de Geallieerde van Vranckrijck*; ſonder te ſpecificeren deſen Staet : ſoo is aen den Ambaſſadeur 'tſelve Paſpoort weder gegeven met verklaring, *datmen alhier geen ander Paſpoort ſoude noch konde admitteren als volgens Formulier hier te voor aen getoogen.*

Den 28. October ſijn oock aen de Koninglijcke Sweetſche Ambaſſadeur *Camerarius* ende Reſident *Spiering* Copien gegeven van deſelve Formulieren : met verſouck van te willen deſelve alſoo voor deſen Staet helpen vorderen : ende dat d'aengeboden Handelingh tot Vrede in *'tGenerael* ende niet *affſonderlijck* mocht geſchieden ; ſulcx hebben ſy beyde aengenomen ende ſoo wel d'een als d'ander verklaert de meyningh der Croon Sweden niet te ſijn, als om te Handelen *geſamentlijck*.

Den 11. December de Heer *Vosbergen* ter Vergadering præſiderende verhaelde dat de Heer Reſident *Spiering* hem heeft gecommuniceert de devoiren gedaen deur den Heer *Salvius* Afgeſante der Kroon Sweeden tot Hamborch by den Coning van Denemarck om te procureren de noodige Paſpoorten voor deſen Staet : daer van oock de Reſident Crakow hadde alree-

de eens geſchreven : ende dat de Koning van Denemarck geſeyt hadde, *dat hare Ho : Mo : hem daer over noyt hadden doen verſoucken of ſchrijven,*

Waer op gedelibereert ſijnde is deur de Heeren *Rantwijck, Noortwijck, Vosbergen ende Ripperda* daer over Conferentie gehouden met den Heer *Spiering :* die ſeer geraden heeft dat alſnoch aen den Hooghſtgedachten Coning daer over mocht werden geſchreven, gelijck in December geſchiet is.

Als de Heer *Knuyt* in't laetſt van't Iaer 1638. over de ſake van de Coninginne Moeder in Vranckrijck was, haddemen liever aldaer gheſien dat hy laſt hadde ghehadt om te ſpreecken van nieuwe deſſeings voor de toekomende Campaigne : ende tottet maecken van een nieu Tractaet van ſubſidie. Maer alſoo hy daer toe niet gelaſtigt was, ende men ſcheen alhier wat koel daer in te ſijn : ſoo ſchreef de Heer van *Chavigny* in Ianuario aen ſijn Hoocheyt alhier : datmen in Vranckrijck verwondert was datter geen antwoort en quam op de Memorie diemen aen Welgemelden Heer Knuyt op dat ſtuck hadde gegeven. Dergelijcke Diſcourſſen hadden de Coninglijcke Miniſters alrede te voor oock gevoert teghen d'Ambaſſadeur van deſen Staet : ſeggende dat de Coning verwondert was : waerom men niet weder ſprack van ſubſidie : dat de Coning nu niet weynigher liberael was als voor deſen. Daer op ſijn eenige van de Vergadering Gecommitteert om met den Coninglijcken Franſchen Ambaſſadeur te ſpreken. Deſelve ſeyde, *datmen wel ſoude doen ende ſenden yemant tot dien eynde in Vranckrijck ; om te verkrijgen continuatie van't ſubſidie.* Daer op is in't laeſt van Ianuarius 1639. geſchreven laſt aen den Heer van Ooſterwijck Ordinaris Ambaſſadeur van deſen Staet in Vranckrijck : met begeerte om te bekomen twaelf mael hondert duyſent guldens Hollants Gelt.

Het Dictum of Articulen van het Tractaet (de pouvoirs of Procuratien, oock het proëmium, ſijnde complimenten ende meeſt alle op een façon ſal ick om kortheydts wille over ſlaen) waren als volgt. *Sa Ma-*

I.

„SA Majeſté aſſiſtera pour un an à commencer du premier jour de „Janvier de la preſente année 1639. leſdits Sieurs Eſtats Generaux „des Provinces Vnies des Tais Bas de la ſomme de douze cens mil „livres, laquelle leſdits Sieurs Eſtats employeront effectivement a „l'entretien des gens de guerre extraordinares qui ſont deſia & „pourront eſtre levés, en ſorte que ladite ſomme de douze cens mil li- „vres, ne pourra eſtre divertie a aucun autre Vſage, ce que leſdits Sieurs „Eſtats promettent de bonne foy & maintiendront Religieuſement afin „d'attacquer ou incommoder plus aiſement les Ennemis par toutes voies „& moiens poſſibles.

II.

Sa Majeſté fera bailler pour ledit argent des aſſignations bonnes & „au contentement de celuy qu'il plaira auxdits Sieurs les Eſtats autori- „ſer en France ſur ce ſujet pour eſtre acquittés effectivement. Le pa- „yement s'en fera en trois Termes, A ſçavoir quatre cens mil livres „lors de la Ratification reſpective du preſent Traitté, quatre cens mil „livres dans le mois de Iuin prochain & les autres quatre cens mil li- „vres dans le mois de Septembre enſuivant.

III.

Moyennant quoy leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de mettre leur armée „bonne & forte en Campagne pour faire une entrepriſe grandement „conſiderable; Sa Majeſté promettant de ſon coſté de mettre pareil- „lement une bonne & forte armée en Campagne, pour faire auſſi une „conſiderable entrepriſe dans le Pais Bas le plus qu'il ſera poſſible.

IV.

Leſquelles entrepriſes ſeront concertées & declarées entre Monſieur „le Prince d'Orange & celuy qu'il plaira au Roy d'envoyer pour en com- „muniquer de ſa part avec luy: chacun ſçachant aſſes que le Secret en „eſt l'ame & qu'il eſt impoſſible qu'elle puiſſe reuſſir s'il n'eſt obſervé „religieuſement.

V.

Leſdicts Sieurs Eſtats conſentent que ſur ladits ſomme de deuxe

cens

„cens mil livres ſeront priſes & reſervées les penſions des Officiers „François pour eſtre payées & diſtribuées ſur le pied & de la meſme „façon qu'il a eſté convenu par le Traicté du 17. Iuin 1630. & ce„luy du 14. Auril 1634. Et que celuy que leſdits Sieurs Eſtats com„mettront a Paris pour recevoir leſdits douze cens mil livres ſera „obligé d'y payer & fournir ladite ſomme, a quoy montent leſdites pen„ſions ſur le dernier terme du payement:

VI.

Sa Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats ratifieront reſpectivement leſ„dits Articles dans le terme de ſix ſepmaines ſi faire ſe peut.

VII.

Ce preſent Traicté ne de rogera point aux precedens entre ſa Maje„ſté & leſdits Sieurs les Eſtats, tous leſquels demeureront en leur for„ce & vigueur pour eſtre religieuſement effectués de part & d'autre.

Pour plus grand eſclairciſſement du troiſieme Article du Traicté paſ„ſé a Paris entre le Roy & les Sieurs les Eſtats Generaux des Provin„ces Vnies des Pais Bas le 24. Mars 1639. Il a eſté convenu que ſa „ Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats mettront en Campagne cha„cun une armée compoſée de dixhuict a vingt mil hommes de „pied & de quatre mil cinq cens a cinc mil chevaux; que leſ„dites armées entreront au premier jour de May au pluſtard ſans „ij manquer dans les Pais Bas: que celle deſdits Sieurs Eſtats attacquera „une place de grande Conſideration & qui pourra le plus incommo„der les Ennemis: Et que celle de ſa Majeſté en attacquera auſſi une „conſiderable de ſon coſté.

Et au cas que le Roy ſe reſolve d'aſſieger une place ſur la coſte de „Flandres, Leſdits Seigneurs Eſtants s'obligent de tenir pendant la „dite attaque a leurs deſpens a la rade de la dite coſté trente Vaiſſeaux „de guerre pour garentir & empeſcher l'entrée & ſortie de la dite place „contre ceux qui voudroient entreprendre de la ſecourir ſans aucune „excepter.

Sa Majeſté promet en Foy & parole de Roy d'obſerver & executer „poinctuellement le ſuſdit Article ſecret.

Fait

Fait a St. Germain en Laye le 26. Auril 1639.

In Februario 1639. wiert gerevoceert van hier de Coninglijcke Franſche Ambaſſadeur *d'Eſtampes:* om rekenſchap te geven van ſijn Voyage tot *Weſel.* In ſijn plaets wert de Capitain *d'Eſtrades* geſonden, om als *gentilhomme Envoyé* te Handelen met ſijn Hoocheyt noopende de deſſeings van Campaigne.

d'Armée van deſen Staet onder ſijn Hoocheydt is in Iunio van *Bergen-op-Zoom* Geſcheept ende Gelandet tot *Philippine:* een vliegend Leger onder Graef Hendrick dede, om diverſche te maecken, een Tocht den Maes op, ende omtrent kleyn Brabant. Anders is niet uytgerecht deſe Somer: als *Heſdin* ingenomen voor Vranckrijck, maer in't leſt van't Iaer gaf God Victorie over de Spaenſche Vlote onder *Don Antonio Oquendo* in Duyns.

Van Vrede is dit Iaer 1639. niet ſonderlings geſproocken: maer om nochtans namaels deſelve des te vorderlijcker uyt te wercken: ſoo wert in't laetſt van dit Iaer 1639. gemaeckt dit navolgende Concept ende deſſeing tuſſchen den *Cardinael* ende den *Heer Prince van Orangie.*

Sur la propoſition, que Monſieur le Prince d'Orange m'a fait faire „*par le Sieur* d Eſtrades, *qu'il attacqueroit l'année prochaine, que* „*l'on comptera* 1640. *Les Villes de* Dam & Burges, *tout a la fois,* „*les forts du Canal juſques a* Blanckenberg, *&* Blanckenberg *meſ-* „*me, moyennant que le Roy luy donnaſt, rendues en Flandres, quittes* „*de tout change, les ſommes neceſſaires, pour la levée de* douze mil „hommes de pied & ſix mois de gages: *oultre l'entretenement* „*des Trouppes Extraordinaires qui furent levées pour l'année du ſiege* „*de* Maeſtricht.

Apres avoir faict ſçavoir ce deſſeing au Roy & reçeu ſes ordres & „*commandemens ſur iceluy, je promets a Monſieur le Prince d'Orange* „*au nom de ſa Majeſté de luy faire payer la ſomme de* quinze cens „mille livres *payables en quatre termes de trois en trois mois, dont le* „*premier ſera en Janvier prochain; moyennant, que Monſieur le Prince*

„d'Orange me donne auſſi ſa promeſſe d'executer la propoſition cy deſ-
„ſus dite ; Et que pour ceſt effect il face lever & entretenir extraor-
„dinaires les trouppes cy deſſus ſpecifiées, pour l'execution du deſſein,
„outre ce que Meſſieurs les Eſtats ont accouſtumé d'avoir ſur pied.
„Et affin que toutes choſes ſoient pointuellement executées de part &
„d'autre. Ie promets de faire payer la ſomme cy deſſus en quatre pa-
„yemens eſgaux ; Le premier eſcheant au mois de Ianvier prochain &
„les trois autres de trois en trois mois Frans & quitte de toute change
„dans Amſterdam.

Ie promets en oultre de la part du Roy, que Monſieur le Mareſchal
„de la Melleraye ſera en Campagne avec l'armée de ſa Majeſté le
„premier jour de may prochain, ſur peine d'eſtre eſtimé manquer a ce
„qui eſt convenu entre Meſſieurs le Prince d'Orange & moy, pour ſa
„Majeſté & Meſſieurs les Eſtats, & qu'il executera la diverſion pro-
„jettée par ſa Majeſté ou donnera combat general aux Ennemis, Et
„que quand meſme il le perdroit, ſa Majeſté ne lairra pas de tenir une
„armée puiſſante dans le Pays deſdits Ennemis. Faict a Ruel le 24.
„jour de November 1639.

Ie proments a Monſieur le Cardinal de Richelieu, moyennant l'exe-
„cution de ce que deſſus, de faire lever les Trouppes ſpecifiées dans ſa
„promeſſe, oultre toutes celles qu'ont accouſtume d'avoir Meſſieurs les
„Eſtats pour faire un Corps ſi puiſſant qu'avec iceluy je puiſſe atta-
„quer tout a la fois les places de Dam & Bruge, & les Forts qui
„ſont aux Ennemis de l'Eſcluſe a Blanckenberg & Blanken-
berg meſme ; & accomplir entierement la propoſition cy deſſus ſpecifi-
„cé, faite de ma part par le Sieur d'Eſtrades. Ce a quoy je m'oblige
„en foy & parole de Prince, ſans pouvoir pretendre eſtre en ce ſubject
„deſgagé de ce a quoy m'oblige ceſt Eſcrit, que par l'execution dudit
„deſſeing ou un combat General, donné aux Ennemis qui ſe preſenteront
„pour m'en empeſcher, je promets en oultre d'eſtre preciſement en Cam-
„pagne le premier jour de May avec les forces cy deſſus deſignées, ſur
„peine d'eſtre eſtimé manquer a ce qui a eſté convenu entre Monſieur le
„Cardinal & moy, pour ſa Majeſté, & Meſſieurs les Eſtats.

Het

Het effect van deſe conventie in't Iaer 1640. is onvruchtbaer geweeſt.

Terwijle de Vereenighde Provintien deur den Oorloge teghen Spagnien werden geoccupeert, ſoo heeft de Coning van Denemarck, leedigh ende neutrael ſijnde, ſijn luſt ghenomen om d'Ingeſetenen van deſen Staet in haer vrye Navigatie ende Commercien ſeer t'incommoderen. 1. Alſoo, dat inde Sondt de Tollen ſoodanigh wierden vermeenichvuldight ende verhoogt, dattet langer ondraeglijck was. 2. Specialijck aengaende 'tgeene hy nam van de Salpeter. 3. Dede de Coning turbeeren ende beletten de Walvis-vanghſt van die van deſen Staet omtrent Spitſberghen. 4. Dede hy den Ingeſetenen van hier verbieden den Handel op *Cola* in Laplandt: Denſelven benemende Schepen, Gelt ende Coopmanſchappen. 5. Dede hy den Schippers Schip ende Goedt benemen, alſſer maer yets on-vry, of eenighe Salpeter, oock buyten haer kennis in de Schepen bevonden wie dt. Om waer in te verſien haer Hoog Mog: in't Iaer 1640. hebben geſonden in Zweden, ende gemaeckt volgende Tractaet.

„*Sereniſſimæ ac Potentiſſimæ Principis ac Dominæ, Dominæ* Chri-
„ſtinæ *Dei Gratiâ Sueccorum, Gothorum, Wandalo rumque deſigna-*
„*tæ Reginæ ac Principis hæreditariæ, Magnæ Principis Finlandiæ, Ducis*
„*Eſthoniæ, & Careliæ, Ingriæque Dominæ &c. Dominæ noſtræ Cle-*
„*mentiſſimæ, Regnique Sweciæ Senatores ad hunc actum ſpecialiter De-*
„*putati* Axelius Oxenſtirna *Regni Cancellarius & Iudex Provincia-*
„*lis occidentalium Norlandiarum, Lapponiæque, Liber Baro in Kimi-*
„*tho, Dominus & Fiholm & Tidoen, Eques auratus*; Iohannes
„Skitte *ſupremi per regnum Gothiæ judicy præſes, & Iudex Provincia-*
„*lis Finlandiæ Septentrionalis, liber Baro in Duderhof, Dominus in*
„*Gronſoo, Stromſrum, & Skijtte holm, Eques auratus*; Claudius
„Flemingius *Admiralius, ſupremus Caſtellanus Stockholmenſis & Iu-*
„*dex Provincialis Finlandiæ Meridionalis, Hæreditarius in Hornas &*

„*Wilnus*, Iohannes Oxenſtierna *Collegy Cancellariæ Conſiliarius*, „*Liber Baro in Kimitho*, *Dominus in Horningsholm & Tulgarn*; *Nec* „*non Celſorum ac Potentium Dominorum Ordinum Generalium Fœde-* „*rati Belgy*, *pro tempore in Sweciam Legati*, *ibidemque ad hunc ac-* „*tum ſufficienti Poteſtate & mandatu muniti*, Guilielmus Boreel, „*Dunbequæ & Weſthovy Dominus*, *Ambachti Dominus in Domborgh*, „*Conſiliarius & Penſionarius urbis Amſterodamenſium*; Albertus „Sonck *Eques Auratus*, *Exconſul & Prætor Primarius urbis & terri-* „*torij Hornenſis*, *nomine Provinciæ Hollandiæ & Weſt-Friſiæ*, *in Con-* „*ſeſſu Generali uniti Belgy Deputatus*, Epeus ab Ailva *in Iellum*, „*Grietman in Baerderadeel Friſiorum*; *Conſtare volumus Vniverſis &* „*ſingulis*, *quorum intereſt*, *aut quomodolibet intereſſe poterit*, *quod* „*cum ante ſex & viginti circiter annos*, *inter Sereniſſimum atque Po-* „*tentiſſimum Principem ac Dominum*, *Dominum* Guſtavum Adol- „phum *ejus nominis* ſecundum & Magnum, *Swecorum*, *Gothorum* „*& Wandalorum Regem*, *Magnum Principem Finlandiæ*, *Ducem E-* „*ſthoniæ &c. Glorioſiſſimæ Memoriæ ab unâ*; *& Celſos ac Potentes* „*Dominos Ordines Generales Fœderati Belgy ab Alterâ parte*, *gravi-* „*bus de cauſis*, *inprimis pro libertate Navigationis*, *& commerciorum* „*per mare Balticum & Septentrionale*, *& mutuâ utrorumque Status* „*ſalute & conſervatione*, *fœdus ſancitum fuerit*, *idque jam ante ali-* „*quot annos expirarit*, *eum verò effectum habuit*, *quandiu duravit*, „*qui utrinque intendebatur*; *Nunc poſteaquam moderna Regia Maje-* „*ſtas Sweciæ*, *nec non celſitudo Dominorum Ordinum Generalium ad* „*animum ſibi revocarunt*, *quantum periculi mutuis eorum ſtatibus im-* „*pendet &* perturbationis ac violentiæ libertati navigationis, & „Commerciorum in utroque mari intentatur & Exercetur; *id-* „*circo ut tantis malis tempeſtivè occurrant & convenientia remedia iis* „*avertendis adhibeant*, *viſum utriſque fuit e re mutuâ*, *priſtini fœ-* „*deris Tractatus renovare*, *idque præſenti tempore accommodatis legi-* „*bus Illuſtrare*.

Nos proinde vi acceptæ reſpectivè a ſacrâ Regiâ Majeſtate Sueciæ, „*nec non a Colſitudine Domin. Ordinum Generalium Fœderati Belgij*

Poteſta-

„*Poteſtatis & mandatorum congreſſi, Conſilia mutuo contulimus* priora „pacta recognovimus, *eadem declaravimus, & in ſequentes Arti-* „*culos utrinque convenimus, ac concluſimus.*

I.

Erit fœdus mutuum inter Reginam Regnumque Sueciæ ex una, & „*Domin. Ordines Generalis ac Provincias Confœderatas Belgicas ex* „*alterâ parte, pro* aſſerendâ ſecuritate, & libertate Navigationis „Commerciorum in utroque mari Baltico, & Septentrionali „ad Anguſtias uſque Maris Anglo Gallici ſive Canalem exclu- „ſivè *extendendo, pro præſtandâ defenſione ſuorum reſpective Regno-* „*rum, Provinciarum & ſubditorum ex utrâque parte & pro conſervan-* „*dis Dominiis, Iuribus, libertatibus, immunitatibus, pactis, & receptis* „*conſuetudinibus tam terrâ quam Mari.*

II.

Quod ſi comperiatur libertati Commerciorum ac Navigationis „in Mari Baltico & Septentrionali aliquid impedimenti, re- „moræ aut oneris moleſtiæque ſupra ſuetum morem hactenus „injectum, *aut durante fœdere contingat, vel prætactam Sacram Re-* „*giam Majeſtatem Regnumque Sueciæ ac ejuſdem ſubjectas Provin-* „*cias, ſubditoſque, vel Celſitudinem Domin. Ordinum generalium* „*fœderati Belgij eorumve ſubditos in libero uſu commerciorum ac Na-* „*vigationis in dicto Mari Baltico, & Septentionali,* contra jura gen- „tium, receptam conſuetudinem, & obtenta Privilegia *turbari* „*ac præter morem onerari & adgravari; vim & injuriam paſſus cum* „*altero Confœderatorum communicabit; ac primo quidem uterque Fœ-* „*deratorum id inprimis operam dabit, ut ex conſilio & operâ mutua is* „*qui libertatem Navigationis ac commerciorum turbavit ac oneravit,* „amicabili ratione perſuadeatur, *Navigationem ac commercia pri-* „*ſtinæ libertati ac immunitati reſtituere; ne rem ad arma venire ne-* „*ceſſum ſit; quod ſi verò ea lædentem inſederit obſtinatio, ut* nullis „amicabilibus rationibus *ſe induci patiatur, ideoque ea perturbatio* „*ſine Navigationis ac commerciorum interitu aut magno detrimento* „*tolerari nequeat; Ita eonvenit inter Sacram Regiam Majeſtatem*

„*Regnumque Dominorum Ordinum generalium Fœderati Belgij, ut* „Vindicare libertatem *Commerciorum ac Navigationis in Mari* „*Baltico & Septentionali debeant* Viribus omnibus *quas tutòpoſ-* „*ſint contrahere terra marique, prout ſuper eo & de modo rei gerendæ* „*inter ipſos convenerit, nec* prius deſiſtere *cæpto, quam læſæ parti fue-* „*rit ſatisfactum & ſæpe dicta commerciorum ac Navigationis libertas* „*in dictis maribus antiquo mori ex præſcripto Iuris Gentium, pacto-* „*rum ac receptarum conſuetudinum fuerit reſtituta.*

III.

At ſi in præſens amicabili ratione res fuerit opera & inter ventu ſeu „*Fœderatorum ſeu aliorum tranſacta, is vero qui offendit odio in alte-* „*rum Confœderatorum coucepto, aut Sacram Regiam Majeſtatem Re-* „*gnumque Sueciæ vel ei ſubditas Provincias atque ſubjectos, aut Celſi-* „*tudinem Dominorum Ordinum Generalium, eiſque ſubjectas Provin-* „*cias & ſubditos, poſtmodum quacunque alia prætenſa de cauſa aut* „*prætextu adoriatur bello: Sacra Regia Majeſtas ac celſitudo Do-* „*mino Ordinum Generalium non minus tenebuntur, admonitæ primo ſe* „ *interponere, ac, cum conſervatione jurium Fœderati, bellum Præve-* „*nire. Quod ſi vero obſtinatione partis adverſæ id amoveri nequeat:* „*Sacra Regia Majeſtas Regnumque Sueciæ Celſitudini Dominorum* „*Ordinum generalium* auxilio aderit terra marique, *& vice verſa* „*ſua Celſitudo Dominorum Ordinum Generalium & Confœderatæ Pro-* „*vinciæ Belgicæ Sacram Regiam Majeſtatem Regnumque Sueciæ* terra „marique juvabit *viribus eis, eoque modo, ut ſuperiori Articulo* „*dictum eſt adverſus illum qui turbaverit libertatem Navigationis &* „*Commerciorum, cæptoque inſiſtant donec læſo Fœderato ſatisfactum* „*fuerit.*

IV.

Quod ſi contingat vel Sacram Regiam Majeſtatem ac Regnum Sue- „*ciæ, vel Celſitudinem Domin. Ordinum Generalium Fœderati Belgij* „*nunc futuriſue temporibus aliis de cauſis* bello involvi, cum aliis „Regibus, *Principibus Rebuspub. aut poteſtatibus, cujus explicandi* „*ratio amicabilis non inventatur, tenebitur quiſque Confœderatorum*

Fœderato

„Fœderato ſuo bellis preſto ſuccurrere, *modo ut ſpecialius convè-*
„*nit, aut in poſterum conveniri poterit. Hoc tamen reſervato, ne ſe*
„*ulterius aut alia ratione, quam ſubmittendis ſubſidiis ex præſcripto*
„*pactorum Fœderati ſui privatis litibus immiſcere, nec cultam hacte-*
„*nus amicitiam, atque commerciorum uſum cum Fœderati hoſte frange-*
„*re neceſſe ſit.*

V.

Vterque Confœderatorum mutuum alterius commodum & Salutem
„*quantum fieri poterit & neceſſitas requiſiverit, promo vebit; alter*
„*alterum de imminentibus ei periculus, & hoſtium machinationibus*
„*admonebit, & quantum fieri poterit, malum omne prævertere & amo-*
„*liri conabitur.*

VI.

Intereſt autem & Sacræ Regiæ Majeſtatis Sueciæ ab una & Celſitu-
„*dinis Dominorum Ordinum ab altera parte ne hoſti alterutrius quic-*
„*quam aut emolumenti aut virium quocunque tandem modo accedat;*
„*Idcirco neuter Confœderatorum alterius hoſtem, qui nunc eſt in præ-*
„*ſens hoſtis, aut deinceps enoſcipoterit, Conſilio, ope, pecunia, com-*
„*meatu,* Milite, navibus, nautis, armis, pulvere pyrio, aut mu-
„nitionibus ulliſve bellicis rebus aliis juvabit.

VII.

Licet verò neutri Confederatorum licitum ſit hoſtem ſui Confederati
„*dictis priori Articulo rebus juvare, id tamen ita erit interpretan-*
„*dum, ut* Navigatio atque uſus Commerciorum liber ſit ſubdi-
„tis *cujuſque cum hoſte Federati, qui alia de cauſa quam ob hoc fedus*
„*bello cum Federatorum alterutro fuerit immixtus, ut ſalvo hoc federe*
„*ſubditis ejus, cui bellum non eſt, libere liceat navigare & commercia*
„*ſua quàcunque exercere cum ſubdits hoſtium dicti faderati; Hoc*
„*tamen Excepto & reſervato ut ſi quis vel* urbem uel munimentum
„*quodcunque aliud ſeu juſta obſidione ad grediatur, ſeu circumſideat,*
„*animo in ſuam poteſtatem Cogendi & adigendi; alter Confederato-*
„*rum tandiu ſuſpendet Navigationem* in ea loca, *atque Commercio-*
„*rum uſu abſtinebit, ſubditoſque ſuos iubebit ſuſpendere & abſtinere,*

donec

„donec illa urbs vel munimentum viaut pactis occupatum, vel occupa-
„tione desperata obsidio aut Circumcessio solutę fuerint.

VIII.

Liberum erit toto huius fœderis tempore sacræ Regiæ Majestati
„Sueciæ in Provintijs Domin. Ordinum Generalium federati Belgij,
„& vicissim horum Celsitudini in Regnis & Provincijs Sacræ Regiæ,
„Majestatis conscribere, Colligere, & in naves imponere, mi-
„lites, nautas, naves item emere vel conducere, pulverem Pijri-
„um, arma omnis generis & cætera quæcunque ad bellum necessaria
„sunt comparare & Exportare. Licitum etiam utrisque Confœderatis
„& eorum subditis erit, in portus alterius naves suas subducere, ibi
„hijbernare, morari, illorumque immunitatibus ac Privilegijs frui, &
„quæ ab hostibus suis interceperunt in ijs absque ullo impedimento ex
„more & lege loci distrahere: Quæ omnia hostibus, qui vel nunc tales
„sunt, vel inposterum tales fient, prohibebuntur.

IX.

Præsens fœdus inter Sacram Regiam Majestatem & Celsitudinem
„Domin. Ordinum initum & renovatum sacræ Regiæ Majestatis Re-
„gnique Sweciæ præeminentię, Regalibus, Juribus, & Dominio Ma-
„ris Baltici nequicquam derogabit, sedilla omnia Sacra Regia Ma-
„jestas Regnumque Sueciæ cum omnibus quæ inde dependent, si-
„cut nunc ita in posteram integra retinebit, ijsque liberè & sine conta-
„dictione fruetur. Eodem modo Præsens fœdus non derogabit Domi-
„norum Ordinum Generalium juribus, libertatibus & consuetudinibus,
„sed iis omnibus ipsorum Celsitudo, sicut nunc ita in posterum libe-
„rè & sine impedimento fruetur; que quidem omnium horum frui-
„tio utrinque intelligi debet, salvo presente hoc fœdere.

X.

Subditi Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium in regnis
„ac Provinciis Sacræ Regiæ Majestatis Suecie fruentur omnibus il-
„lis Privelegiis, contractibus & stipulationibus, que in eis pro immu-
„nitate a Vestigalibus, impositionibus, atque oneris illorum locorum, a
„predecessoribus ejus Majestatis Collata sunt, pariter ac illis qne sacra

Regia

„Regia Majeſtas in poſterum largiri poterit. Et vice verſa Sacræ Re-
„giæ Majeſtatis Regnique Sueciæ ſubditi fruentur in Provinciis unitis
„Belgicis omnibus illis Privilegiis, contractibus, & ſtipulationibus quæ
„in eos pro immunitate a veſtigalibus, impoſitionibus, atque oneribus il-
„lorum locorum antiquitus collata ſunt, pariter ac illis quæ in poſterum
„a Celſitudine Dominorum Ordinum Generalium Fœderati Belgij in ip-
ſos conferri poterunt. XI.

Vt autem rectius intelligatur quouſque ſe extendat ſubditorum
„utriuſque partis Confœderatorum libertas commorandi in regnis ac
„Proviuciis eorundem, Ita convenit utrinque ut liceat ſubditis unius
„commercari in regnis ac Provinciis alterius Confœderati: Ita tamen
„ut id fiat ex præſcripto ſtatutorum loci in quo commercia Exercentur:
„quod ſi quiſpiam ſubditus aut Civis Fœderati Belgij in Regnis aut
„Provinciis Sacræ Regiæ Majeſtatis quæ jure ſuerano utuntur, ſine
„certo intra Regnum & dictas Provincias hærede moriatur, tene-
„bitur Magiſtratus illius loci relictas merces, pecuniam, debita atque
„libros rationum cum ſcriptis & documentis relata in certum jndicem
„ſub manu & ſigillo Notarij Publici & teſtium aſſervare, atque illico
„obitum hominis literis ſuis bis ſignificare, Magiſtratui urbis il-
„lius, in qua defunctus domicilium aut civis jus obtinuit, ut per ip-
„ſum Magiſtratum indicetur legitimo hæredi veniendi intra an-
„num & noctem repetitum hæreditatem in regno Sueciæ dictiſque ejus
„Provinciis relictam, facto initio numerandi a die ſcientiæ, ſive noti-
„tiæ mortis, Magiſtratui iſtius urbis per literas intimatæ; ſi venerit
„intra præſcriptum tempus, licitum erit ei, poſtquam ſe legitimum
„hæredem indubitatis documentis probavit, adire & repetere hæredita-
„tem; Ita tamen, ut ſi civis ſubdituſque Sacræ Regiæ Majeſtatis ex-
„titerit, qui mortuus eſt, hæres jus ſtatutarium (modo non excedat
„trientem hæreditatis) perſolvat civitati illi in qua alter moriebatur;
„antequam bona illa hæreditaria urbe aut Regno evexerit, aut in Re-
„gno diſtraxerit, omnibus aliis Caduci juribus quæ ex tali hæreditate
„Sacræ Regiæ Majeſtati aut Regno Sueciæ ſolebant competere, aut ac-
„creſcere, deinceps, aut in poſterum remiſſis & ceſſantibus; Quod ſi

„vero Instítor tantum fuerit, qui alterius civis subditique Dominorum „Ordinum bona in se receperat distrahenda, tenebitur similiter Magi„stratus illius loci, in quo is mortuus fuerit, obitum jnstitoris hujus „bis significare literis Magistratus illius urbis, in qua is habitat, cujus „bona ea esse, aut Institor manifestaverit, aut alias ex relictis codi cil„lis aliisve documentis certis constiterit, ut indicetur vero possessori, „veniendi repetitum bona sua; si venerit & sufficienter probarit, re„lictorum bonorum se possessorem esse, liberum ipsi erit repetere, ac recol„ligere bona sua Integra eaque omnia sine defalcatione distrahere aut „exportare. Eâdem humanitate tractabuntur subdite Sacræ Regiæ Ma„jestatis Sweciæ in Provinciis Confœderati Belgij, eodemque jure & li„bertate utentur atque fruentur dicti Sacræ Regiæ Majestatis Regni„que Sueciæ subditi in sæpedictis Provinciis Fœderati Belgij, tam„ratione hæreditatum, quæ ibi iisdem obtingere possunt, quam ratione „mercium ac bonorum institori concreditarum; ac tenebuntur Magi„stratus cujusque loci, ubi possessorem aut institorem mors præoccupa„verit, obitum hominis bis perscribere ad Magistratum ejus loci, ubi „hæres sit, aut qui sua institori crediderit, ut sua ab institore relicta „sine defalcatione recuperare, hæreditatemque sine impedimento ex „præscripto juris aut statuto loci adire queat, atque tenebitur loci Ma„gistratus manum auxiliarem petenti Exhibere.

XII.

Requirit autem tum Iustitia ipsa, tum necessitudo mutua atque emo„lumentum utriusque partis Confœderatorum, ut alter alterius subdi„tos ac cives juvet, ac promoveat in omnibus quę commodum illorum „spectant, Iccirco Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium Fœde„rati Belgij subditis ac civibus Sacrę Regię Majestatis Regnique Sue„ciæ Iustitiam *imploratam* indilatè *in Provinciis unitis administra„ri faciet. Et vice versa Sacra Regia Majestas subditis ac civibus „Dominorum Ordinum Generalium Iustitiam indilatè Administrari fa„cies in* Regnis *ac Provincijs ejus Majestati subjectis, eaque ut quam„citissime sine dilatione aut longis ambagibus præstetur, utrinque enixè „curabitur.*

Cumque

XIII.

Cumque Præcipus hujus Fœderis ſcopuus ſit, *ut Confœderatorum* Negotiationes & Commercia *eorumque* Regna, *Provinciæ & ſubditi* conſerventur *& hoſtili aggreſſioni reſiſtatur; Idcirco hoc ipſum Fœdus* non præjudicabit *Fœderi, quod Sacræ* Regiæ *Majeſtati intercedit cum* Rege Galliæ *aut Principibus Germaniæ: Neque præjudicabit Fœderibus, quæ Celſitudini Dominorum Ordinum Generalium intercedunt cum* Regibus Galliæ *& Magnæ* Brittanniæ, *nec non* Republica veneta; *multo minus tollet & diminuet amicitiam aut pacta conventa, cum dictis aliiſque* Regibus, *Principibus,* Rebuſpub. *& Civitatibus, quin potuis firmabit & roborabit dictam amicitiam & pacta, ſalvo nihilominus per omnia manente hoc fœdere.*

XIV.

Quod ſi vel Sacra Regia Majeſtas Sueciæ vel Celſitudo Dominorum Ordinum Generalium bellum ſuſcipere coacti fuerint, in quo alter alteri vi hujus fœderis ſuppetias laturus eſt, neutri liberum *erit ſine* ſcitu ac conſenſu alterius cum hoſte paciſci aut *inducias tractare inireque.*

XV.

Sacra Regia Majeſtas Ordinarium Legatum aut Reſidentem *apud Dominos Ordines habebit Hagæ vel alibi prout viſum ejus Majeſtati fuerit; Et Celſitudo Dominorum Ordinum ſuum* Stockholmiæ *aut alibi in aulâ Regiæ Majeſtatis prout ei viſum fuerit, vel rerum conditio & temporum ratio Exegerit.*

XVI.

Durabit autem fœdus hoc quindecim annis; *Quibus elapſis erit penes utroſque Confœderatos & in liberâ cujuſque voluntate illi renunciare vel id continuare.*

XVII.

Si aliꝰ quoque Reges aut Principes liberæque urbes Imperiales atque Hanſeaticæ *ad hoc fœdus accedere velint, erit id ipſis liberum: iiſque conditionibus, quæ fœderi & utrique Confœderatorum parti ſatisfaciunt, recipiantur.*

XVIII.

Pacta hæc concludentur ſub liberâ approbatione & ſolenni ra-
tificatione Sacræ Regiæ Majeſtatis Sueciæ ac Celſitudinis Domi-
norum Ordinum Generalium Fœderati Belgij reddendâ intra ſex
menſes ; Ratificata verò bonâ fide ſervabuntur & adimple-
buntur.

XIX.

In robur & certitudinem omnium ſupradictorum articulorum con-
fecta ſunt bina hujus Tractatus & Fœderis ejuſdem tenoris Inſtru-
menta ; quæ utrinque nos ſupra nominati propriis manibus ſubſcripſi-
mus & ſigillorum noſtrorum impreſſione atque appenſione munivi-
mus ; Actum Stockholmiæ die prima Menſis Septembris ſtilo
Regni Anno ſupra Millerimum ſexcenteſimum quadrage-
ſimo.

Poſtquam nomine ac Mandato Sereniſimæ ac Potentiſſimę Principis
ac Dominæ, Dominæ Chriſtinæ *Dei Gratiâ Suecorum, Gothorum,*
Wandelorumque Reginæ & Principis hæreditariæ, Magnæ Principis
Finlandiæ, Ducis Eſthoniæ & Carelixe nec non Ingriæ Dominæ &c.
ex unâ, & nomine ac Mandato Celſorum ac Potentium Dom. Ordinum
Generalium Fœderati Belgij ex alterâ parte, pro aſſerendâ libertate,
Navigationis, ac commerciorum in Mari Baltico, ac Septenti-
nali *ac præſtandâ utriuſque partis Regnorum, Provinciarum, atque*
Subditorum Securitate, mutuum Fœdus contractum ac renovatum fuit,
prout illud liquet ex inſtrumentis ſolenniter confectis a Sacræ Regiæ Ma-
jeſtatis Regnique Sueciæ ſenatoribus ad hunc actum ſpecialiter de-
putatis, Illuſtriſſimis, Illuſtribue, Magnificis ac Generoſis, Do-
mino Axelio Oxenſtiernâ *Regni Sueciæ Cancellario, ac judice*
Provinciali Occidentalium Norlandiarum, Lapponiæque, libero Ba-
rone in Kÿmitho, Domino in Fÿholm & Tidoen, equite Aurato ; Do-
mino Iohanne Skijtte, *ſupremi per Regnum Gotiæ Iudicij præſide*
& judice Provinciali Finlandiæ ſeptentrionalis, & libero Barone
in Duderhof, Domino in Gronſoo, Stromſrom & Skÿtteholm, Equite
aurato ; Domino Claudio Flemmingio, *Admiralio, Supremo Ca-*
ſtellano

„ *ſtellano Stockholmienſi & Iudice Provinciali Finlandiæ Meridio-*
„ *nalis, hæreditario in Mornas & wilnas ; Domino* Iohanne Oxen-
„ ſtierna *Collegij Cancellariæ Conſiliario , libero Barone in Kijmitho,*
„ *Domino in Horningsholm & Tulgarn ; Nec non Celſitudinis Domi-*
„ *norum Ordinum Generalium Fœderati Belgij pro tempore in Sueciam*
„ *Legatis , itidemque ad hunc actum ſufficienti poteſtate ac Manda-*
„ *tis Inſtructis , Illuſtribus , Magnificis , ac Generoſis Domino*
„ Guilielmo Boreel , *Duynbequy ac Weſthovię Domino , Ambach-*
„ *ti Domino in Domburgh , Conſiliario & Penſionario Vrbis Amſte-*
„ *rodamenſium ; Domino* Alberto Zonck *Equite Aurato , Excon-*
„ *ſule , & prętore Vrbis & territorij Hornani , nomine Provincię*
„ *Hollandię & Weſt-Friſię in Conſeſſu Generali uniti Belgij Depu-*
„ *tato ; Domino* Epeo ab Ailva *in Iellum , Grietman in Barderadeel*
„ *Friſiorum ; In cujus Fœderis Articulo ſecundo,* ſicut *utrinque conve-*
„ *nit ut operà utriuſque Confœderatorum mutuà , is qui libertatem*
„ *Navigationis & Confœderatorum turbavit, ac oneravit* amicabili
„ ratione perſuadeatur, *Navigationem & commercia priſtinę Liber-*
„ *tati & immunitati reſtitueret , aut , ſi rejecerit amicabilem tranſ-*
„ *actionem, vindicare libertatem Commerciorum ac Navigationis in*
„ *dictis maribus debeant viribus omnibus tam terrâ quam mari, donec*
„ *iſte Fœderis ſcopus obtentus fuerit, prout ſuper iis viribus & de mo-*
„ *do rei gerendæ inter Fœderatos convenerit ;* Ita *in Articulo quoque*
„ *tertio promiſſum eſt, ſi tranſactâ hac dicta lite contingat alterutrum*
„ *Confœderatorum ab eo, qui ante offendit , poſtmodum quacunque*
„ *alia prætenſa de cauſa aut prætextu* bello impeti , *teneri alterum*
„ *Confœderatorum, interpoſita amicabili opera, cum conſervatione Iu-*
„ *rium ſui Fœderati bellum prævenire ; Si vero id amoveri ea ratione*
„ *nequeat , alter alterum terra marique adverſus eum hoſtem juvare*
„ *debet viribus omnibus, donec læſo Fœderato ſatisfactum fuerit, prout*
„ *de auxilio atque modo rei gerendæ mutuò conveniri poterit. In Arti-*
„ *culo autem quarto conventum utrinque eſt, ut, ſi contingat alterutrum*
„ *Confœderatorum* aliis de cauſis bello involvi ; *cum aliis regibus,*
„ *Principibus, Rebusp. aut poteſtatibus, cujus explicandi ratio amicabilis*

„*inveniretur*, *quisque Fœderatorum* teneatur Fœderato suo bellis „præsto succurrere, *modo*, *prout specialius convenit aut convenire* „*poterit*, *salvo reservato in prædicto Articulo descripto.* Idcirco „*ut huic conventioni præfato Articulo quarto Generaliter Comprehensæ* „*re ipsa Satisfiait*, *inter prænominatos Sacræ Regiæ Majestatis Sueciæ* „*Deputatos*, *& Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium Fœ-* „*derati Belgij Legatos vigore acceptorum Mandatorum ad ratificatio-* „*nem ipsorum Principalium* porro transactum, Promissum ac Con- „clusum est modo ut sequitur.

I.

Sacræ Regiæ Majestati Sueciæ tempore belli Articulo quarto prioris „*Tractatus descripti Domini Ordines Fœderati Belgij præstabunt* qua- „tuor millia militum, *quos Domini Ordines ad inserviendum ejus* „*Majestati suis sumtibus alent toto fœderis tempore*, *aut quandiu Sa-* „*cra Regia Majestas hoc auxilio opus habebit.*

II.

Vicissim Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium belli tempore „*fruetur pari auxilio* quatuor millium Militum, *qui ejus Majesta-* „*tis sumplibus sustentabuntur durante hoc* Fœdere *aut quandiu eorum* „*Celsitudo illis opus habuerit.*

III.

Intelligenda verò est hæc auxilij sive subsidij præstatio ad hunc mo- „*dum*, *ut penes utrunque Confœderatorum* optio sit capiendi aut „totum illum numerum aut partem in militie, *ut pote duobus vel* „*tribus millibus & alteram partem in pecunia, munitione, sive appa-* „*ratu bellico, navibus & iis, quæ instructui earum conducunt, aliisve* „*rebus pro conditione rerum, & bene placitis cujusque, hac inita æsti-* „*matione, ut pro* mille militum auxilio solvantur quolibet mense „quatuor millia Imperialium.

IV.

His tamen conditio per expressum annexa est, ut si contingat Sacram „*Regiam Majestatem aut Celsitudinem Dominorum Ordinum Gene-* „*ralium iuxta tenorem* fœderum *ante hoc* cum alijs *Regibus, Prin-*

cipibus,

„cipibus, Rebuſplublicis, aliſve Confœderatis factorum, *illis Fœdera-*
„*tis* auxilio venire *aut de ferendo eo fuerint ſollicitati, antequam de*
„*auxilio ex præſcripto huius Fœderis ferendo requirantur*, Eo caſu
„*uterque officio ſatisfeciſſe iudicabitur*, ſi dimidium ſubſidy qua-
„tuor millium Militum numerum *aut addictum in priori Arti-*
„*culo modum æquivalens præſtiterit.*

V.

Cum alteruter Confœderatorum requiſitus, fuerit ſuper præſtando
„*auxilio, dabitur ipſi* ſufficiens ſpatium *temporis, illud præparandi,*
„trium *videlicet* menſium *ab inſinuatione requiſitionis numerando,*
„*quibus preteritis auxilium promtè & ſine omni morâ ſubmittetur.*

VI.

Quod ſi contingat Sacram Regiam Majeſtatem aut Celſitudinem Do-
„*minorum Ordinum Generalium in* Propriis Regnis ac Provinciis
„hoſtiliter infeſtari, *Ita ut Sacra Regia Majeſtas & eorum Celſitu-*
„*do infeſtationem illam pro vero bello habeant, cui avertendo ſtatus re-*
„*rum illius Confœderati, qui tali bello impetitur, dicta auxilia vel*
„*tota, vel partem eorum præſtare non permittat, Is qui taliter infeſta-*
„*tus eſt* non tantum non obligabitur *durante illâ invaſione promiſ-*
„*ſa auxilia præſtare*; verum *etiam, ſi quæ miſſa ſunt, poſt ſignifica-*
„*tionem tribus menſibus ante factam*, poterit revocare.

In robur ac certitudinem horum pactorum, utrinque conventorum,
„*bina eiuſdem tenoris Exemplaria Confecta & nomine Sacræ Regiæ*
„*Majeſtatis Sueciæ par Ejuſdem Deputatos, & nomine Celſitudinis*
„*Dominorum Ordinum Generalium Fœderati Belgij per eorundem Le-*
„*gatos ſubſcripta atque ſigillorum eorum impreſſione & appenſione fir-*
„*mata ſunt. Stockholmiæ* die prima menſis Septembris, *ſtilo*
„*Regni, Anno ſupra* Milleſimum Sexcenteſimum quadrageſimo.

Hier na volgde de ratificatie der Coninginne, deur *Tutores & Regni Sueciæ Adminiſtratores* onderteeckent tot Stockholm den 10. May 1641. gelijck oock de Ratificatie van haer Ho: Mo: op ſijnen tijdt daer tegen uytgewiſſelt ende gevolgt.

In't begin van November 1640. quam d'Ambaſſadeur la

Tuillerie

Tuillerie inden Hage, van wiens beſendinge ſijnde voorgekomen navolgende Memorie : heb gedacht, ten propoſte, deſelve hier te ſtellen als ſijnde eſſentieel op het ſtuck der Verde-Handelingh : ende om te beletten dat die niet mocht geſchieden affonderlijck.

Memoire donné au Sieur de la Thuillerie Conſeillier du Roy en ſes Conſeils s'en allant Ambaſſadeur en Hollande 1640.

„LE dit Sieur de la Thuillerie ſe rendra le plus diligement qu'il „pourra a la Haye, & de la ira trouver Monſieur le Prince „d'Orange en ſon Armée.

Il doit ſcavoir, que le Principal but de ſon Voyage eſt d'empeſcher „la Trefve & les Negotiations qui ſe pourroient faire a ceſte fin, „Mais il ne doit pas le faire connoiſtre ny teſmoigner que nous appre- „hendons que Meſſieurs les Eſtats ny Monſieur le Prince d'Orange ſoi- „ent capables de prende une telle reſolution ſi contraire a leurs Traic „tés, a leur honneur, & a leurs Intereſts : *ſi cependant il deſcou „vre qu'il ſe face ou qu'on penſe a quelque negociation, ceſt lors qu'il „doit eſclatter comme il faut.*

Le pretexte du Voyage dudit Sieur de la Tuillerie *doit eſtre que le „Roy n'a pas voulu laiſſer d'avantage Meſſieurs les Eſtats ſans un „Ambaſſadeur, & qu'il a voulu en l'envoyant preſentement ſe ſervir „de ceſte occaſion pour les conſoler de ce que leurs Armes n'ont pas reuſſi „cete année ; & non pour ſe plaindre de ce qu'elles n'ont pas fait tout „ce qu'avoit eſté promis a ſa Majeſté qui ne doubte point que Monſieur „le Prince d'Orange n'ayt fait tout ce que luy a eſté poſſible pour avoir „un bon ſucces en ſes deſſeins.*

En ſuitte le dit Sieur de la Thuillerie fera connoiſtre a Meſſieurs „les Eſtats & a Monſieur le Prince d'Orange la ferme reſolution que „le Roy a de continuer fortement la Guerre juſques a ce que ſes Armes „& de ſes Alliés contraignent les Ennemis a venir a vne bonne paix;

a la

„a la quelle touts les intereſſés trouvent raiſonnablement leur comte.

Si a ce propos Meſſieurs les Eſtats ou Monſieur le Prince d'Orange „luy font connoiſtre, que leur Eſtat a beſoing d'eſtre ſecouru d'argent „pour pouvoir maintenir puiſſament la guerre : ledit Sieur de la „Thuillerie reſpondra, qu'il ne doubte point, que la Roy ne teſmoigne „tousjours ſa bonne volonté a Meſſieurs les Eſtats en tout ce qui luy „ſera poſſible, mais qu'augmentant tous les ans ſes deſpenſes pour „faire puiſſament la guerre, qu'il ſouſtient de tous coſtés, & au de„dans & au de hors de ſon Royaume il ſemble qu'il eſt moins raiſon„nable d'en pretendre de ſes coffres, que par le paſſé, particulierement „par Meſſieurs les Eſtats qui ont eſtimé de faire reſouldre ſa Maje„ſté a la rupture, qu'en ceſte conſideration le Traicté 1635. les obli„ge a faire la guerre a leur deſpens ſans a ucun ſecours d'argent : il „monſtrera, qu'auſſi eſt il vray, que depuis l'ouverture de la guerre „faite en 1635. on n' a jamais donné aucun ſecours d'argent qu'en „conſideration des efforts extraordinaires, qu'ils ſe ſont obligés de „faire pour des deſſeins particuliers plus grands que ceux que leur por„tée, & leur puiſſance leur pourroient permettre d'entreprendre.

Apres une telle reſponſe ledit Sieur de la Thuillerie leur dira que ce „qu'il leur dit luy eſt ſuggeré par la connoiſſance qu'il a des affaires, „& non par un ordre precis qui luy ayt eſté donné d'en juger ainſi ; ſa „Majeſté ny ſon Conſeil n'ayant pas preveu que ceſte demande luy peut „eſtre faite, ains au contraire penſé qu'elle ne ſe feroit pas. Meſſieurs „les Eſtats ſe reſolvants pluſtoſt a ſatisfaire a l'obligation de leurs „Traictés en continuant la guerre ſelon leur portée & leur puiſſance „qu'a entreprendre des deſſeins, qui pour eſtre trop grands puiſſent plus „facilement ne reuſſir pas ; ainſſi qu'il leur eſt arrivé cette année. Ce„pendant il leur teſmoignera qu'ils peuvent eſcrire a la Cour ce qu'ils „eſtimeront a propos pour le bien commun, en charger leur Ambaſſa„deur ou meſmes en envoyer un Extraordinaires ſi bon leur ſemble, les „aſſeurant que celuy qui viendra d'eux ſera bien receu de ſa Majeſté „& de ſon Conſeil.

Le dit Sieur de la Thuillerie, connoit que Monſieur le Prince

„d'Orange marche de bon pied & deſire par la Continuation de la guer-
„re taſcher de ſe parer l'année, qui vient, du malheur qui luy eſt arrivé
„en la preſente, il n'oubliera rien de ce qu'il pourra pour le confirmer
„avec addreſſe en ſes bons deſſeins.

Mais s'il connoiſſoit qu'il eut d'autres penſées & qu'il fut enclin a
„*ſe porter a quelque Traicté ſecret avec les Ennemis, il taſchera de* re-
„connoiſtre *ceux qui ont des meilleurs ſentimens dans le Corps des*
„*Eſtats (ou il ne peut, qu'il ny en ayt beaucoup d'aſſés indicieus pour*
„*veoir que* ſe ſeparer de la France eſt ſe perdre) *& les fera agir au-*
„*tant, qu'il pourra a ces fins qui ſont celles de leur Eſtat propre.*

Cependant il ſe conduira en ceſte Occaſion avec tant d'addreſſe & de
„*prudence que Monſieur le Prince d'Orange n'ayt pas ſubject d'en*
„*prendre des ombrages qui le puiſſent porter a une mauvaiſe reſolu-*
„*tion.*

Il peut faire valoir auxdits Sieurs Eſtats en General & a chacun
„*d'eux en particulier les grandes aſſiſtances qu'ils ont tousjours receües*
„*de la France, leur faire connoiſtre la fermeté avec laquelle elle eſt de-*
„*meurée attachée a leurs intereſts, l'avantage & la ſeureté qu'ils au-*
„*ront de s'y tenir unis, &* leur ruine inevitable s'ils s'en ſeparent.

Ledit Sieur de la Thuillerie *aura Copie des Traictés faits entre le*
„*Roy & leſdits Sieurs Eſtats depuis l'année* 1634. *juſques a l'année*
„*derniere; par leſquels il verra, quelles ſont les obligations de part &*
„*d'autre & apportera tout ce que dependra de luy pour faire,* qu'ils
„ſoient exactement obſervés *du coſté deſdits Sieurs Eſtats, comme*
„*ſa Majeſté fera du ſien.*

Le dernier Traicté s'eſt paſſé entre Monſeigneur le Cardinal &
„*Monſieur le Prince* d'Orange: *par les termes du quel ledit Sieur*
„*de la* Thuillerie *verra que le Roy a fait beaucoup au dela de ce que*
„*S. E. avoit promis au nom de ſa Majeſté & que Monſieur le*
„*Prince d'Orange ſe peut dire* avoir preſque manqué en tout *ce a*
„*quoy il eſtoit oblige, n'ayant fait autre choſe, que de tenter le paſſage*
„*des Canaux, qui ſont aupres de* Bruges, *ſans executer le deſſeing qu'il*
„*avoit propoſé, ny combattre les Ennemis qui s'y ſont oppoſés, ainſi*
„*qu'il s'eſtoit engagé de faire.*

Si

Si Monſieur le Prince d'Orange parle audit Sieur de la Thuillerie „*de certains diſcours, qu'il a dit au Sieur* d'Eſtrades *qu'on avoit tenus* „*de luy a la Cour, il l'aſſeurera, que ces ſont des rapports faits mali-* „*tieuſement & a deſſeing de le piquer: Et que ſa Majeſté & S. E.* „*ont tousjours eſté fort eſloignés de telles penſées: Et luy fera con-* „*noiſtre, qu'il eſt trop inſtruict des choſes de Monde, pour ne ſçavoir* „*pas,* que les mauvais ſuccés ſont tousjours ſuivis de mauvais „diſcours: que le Roy meſme ny ſes Miniſtres n'en ſont pas „exempts dans ſont Eſtat, *ou il eſt impoſſible de contenir des milli-* „*aſſes des Langues.*

Ledit Sieur Ambaſſadeur doit ſçavoir, que l'Eſprit dudit Sieur „Prince d'Orange eſt fort couvert, *& qu'il a un ſoing tout parti-* „*culier de cacher ſes intentions: c'eſt pourquoy il s'eſtudiera particu-* „*lierement a les penetrer pour juger ſi les Aſſeurances, qu'il luy aura* „*données de la part dn Roy l'auront remis en l'aſſiette qu'il faut.*

Les Habitudes particulieres que ledit Sieur d'Eſtrades *a eu aupres* „*de Monſieur le Prince d'Orange, depuis quelques années, pourront be-* „*aucoup ayder au dit Sieur Ambaſſadeur a connoiſtre l'humeur en la-* „*quelle il ſera.*

Ledit Sieur Ambaſſadeur doit ſçavoir, que ledit Sieur d'Eſtrades „*a eu cy devant ordre de faire inſtance audit Sieur Prince d'Orange,* „*qu'il ne mette point ſon armée en Garniſoen qu'au mois de Novembre:* „*ſur quoy il apprendra dudit Sieur* d'Eſtrades *ce que Monſieur le* „*Prince aura reſpondu, & verra s'il ſera beſoing de luy faire de rechef* „*la meſme inſtance, affin qu'il donne parole poſitive ſur ce ſubject.*

Le Roy deſire cela dudit Sieur Prince & de Meſſieurs les Eſtats ſur „*les avis que ſa Majeſté a eus, que le* Cardinal *infant a deſſeing de* „*faire quelque effort vers la Fin de Campagne, & de joindre pour ceſt* „ *effect a l'armeé, qu'il a vers ces quartiers cy, celle du Comte de* Fon-„taine: *ce qu'il pourroit faire aiſement, ſi ledit Sieur Prince mettoit* „*ſon armée dans les quartiers d'hyver pluſtoſt que ledit mois de No-* „*vembre. C'eſt le moins que ſa* Majeſté *puiſſe eſperer de luy apres* „*l'aſſiſtance Extraordinaire qu'il a receu de la France: ledit Sieur de*

„la Thuillerie *pourra faire la meſme inſtance a Meſſieurs les Eſtats,*
„*mais s'il apprend dudit Sieur* d'Eſtrades *que Monſieur le Prince d'O-*
„*range luy ayt promis de faire ſur ce ſubject ce que le Roy deſire, il n'en*
„*faudra point parler auxdits Sieurs Eſtats.*

Si on parle audit Sieur de la Thuillerie *des bruicts qui ont courru*
„*d'un Traicté avec l'*Eveſque de Bois le Ducq, *il dira que la meil-*
„*leure reſponſe qu'il puiſſe faire & la plus ſenſible punition qu'euſſent*
„*peu receuoir les Eſpagnols d'un tel artifice, eſt la prinſe d'Arras, le*
„*mal que les Eſpaignols reçoivent en Italie des Armes du Roy, & le*
„*combat de la Flotte des indes par le Marquis de Brezé.*

En ſuitte il leur pourra dire que le Roy a evité peut eſtre un pareil
„*artifice des Eſpagnols par le refus qu'il a fait depuis le Siege d'Arras*
„*d'un Paſſeport pour Frere* Iean de St. Auguſtin *Confeſſeur du Car-*
„*dinal Infant qu'il vouloit envoyer en Eſpagne.*

Ledit Sieur de la Thuillerie *leur repreſentera, que tant s'en faut*
„*qu'ils ayent lieu de prendre aucun ombrage, qu'au contraire il n'y a*
„*rien que ſa Majeſté ne face pour avancer les affaires de la cauſe com-*
„*mune.*

Qu'en ceſte conſideration elle a envoyé depuis peu M. Mazarini
„*pour aſſiſter a la Capitulation de* Thurin, *ſi Dieu le met entre les*
„*mains du Roy, & faire en ſorte, s'il ſe peut, qu'on ne gaigne pas ſeu-*
„*lement la Ville mais encore ſi entierement le Prince* Thomas *qu'il*
„*ſe joigne ouvertement aux armés du Roy contre les Eſpagnols.*

Ledit Sieur de la Thuillerie *aura un ſoing particulier de bien Vi-*
„*vre avec Madame la Princeſſe d'Orange, &* de la Flatter *autant*
„*qu'il luy ſera poſſible ſans faire neantmoins aucune baſſeſſe.*

Ledit Sieur de la Thuillerie *aura un ſoing particulier d'aſſeurer a*
„*Monſieur le Prince d'Orange de l'affection de S. E. & de l'eſti-*
„*me qu'il fait de ſa perſonne qui eſt telle qu'il aura peu remarquer luy*
„*meſme, que bien que la difficulté du temps ayt empeſché S. E. de*
„*Satisfaire a ce a quoy il s'eſtoit obligé par le Traicté de l'année paſſée*
„*fait avec ſa dite E. elle n'a pas voulu cependant manquer a faire*
„*payer le troiſieſme quartier ſelon qu'il eſtoit porté par ledit Traicté.*

Il aſſeu-

„*Il asseurera aussi Madame la Princesse d'Orange de l'affection & du*
„*Service de Monsieur le Cardinal.*

Ledit Sieur de la Tuillerie *sçaura que ledit Seigneur Cardi-*
„*nal est encores en pensée de faire payer le 4. quartier: ce que*
„*rien n'en peut empescher si ce n'estoit que Monsieur le Prince*
„*d'Orange prit tout a fait le* contre pied *des affaires de France,*
„*comme s'il mettoit en Garnison son armée, auparavant la fin du*
„*mois d'Ottober.*

Il sera de la prudence dudit Sieur de la Thuillerie *de prendre gar-*
„*de que Messieurs les Estats ou Monsieur le Prince d'Orange ne veu-*
„*illent donner des faux ombrages, de la Trefve, pour porter le Roy plus*
„*aisement au secours qu'ils desirent de luy; en telles occasions ledit*
„*Sieur de la Thuillerie aura a* battre froid, *& leur tesmoigner que ce*
„*n'est pas chose que le Roy puisse apprehender, sachant bien qu'ils ont*
„trop d'honneur *pour faire aucune chose contre leur parole, & leur*
„*engagement. Et qu'ils sont trop bons politiques pour se separer d'une*
„*puissance, qui seule est capable de les* proteger.

Il est important que ledit Sieur de la Thuillerie *face* doucement
„*sentir a Monsieur le Prince d'Orange, qu'on a eu quelque connoissan-*
„*ce de* Sedan, *que Monsieur de* Bouillon *se mettant dans quelque ne-*
„*gotiation avec les Espagnols soubs prætexte & soubs le nom de ses*
„Hostes *tint lesdits Espagnols en esperance de quelque Traicte d'u-*
„*ne Trefve secrette avec Messieurs les Estats & ledit Sieur Prince:*
„*que le Roy tient pour chose asseuree, que Monsieur le Prince d'Orange*
„*ne sçait rien de ce procedé du quel sa Majesté a estimé qu'il doit d'au-*
„*tant plus estre averty, affin qu'il y remedie ainsi qu'il l'estimera plus*
„*a propos.*

Ledit Sieur Ambassadeur representera a Monsieur le Prince d'Orange
„*& a Messieurs les Estats suivant la proposition qui fut faite icy l'an-*
„*née passée par le Sieur d'Estrades de la part de Monsieur le Prince*
„*d'Orange, que le Vray moyen de* ruiner les Ennemis *dans le Pais*
„*Bas est, d'empescher qu'ils reçoivent des bleds par Mer a Dunquer-*
„*que: sa Majesté considerant de plus en plus l'utilité d'une telle*

„*Proposition principalement maintenant que pour la prise* d'Arras *&*
„*la ruine des environs* d'Ayre *ils sont privés des commodités qu'ils*
„*tiroient de leur meilleur Pais. Elle se resoult, si Messieurs les Estats*
„*veulent avoir un soing particulier d'empescher ladits entrée des bleds*
„*de tenir de sa part* 8. *ou* 10. *Fregattes a Calais pour ceste fin.*

Or comme c'est une despense nouvelle, que sa Majesté n'a point fai-
„*te jusques a present, elle estime qu'elle doit estre considerée par Mes-*
„*sieurs les Estats comme un nouvel effect de la bonne volonté, qu'elle a*
„*pour la cause commune, a l'esgard de quoy ils vouldront augmenter le*
„*nombre des Vaisseaux qu'ils ont accoustumé de tenir devant Dunquer-*
„*que & les rendre plus soigneux que par le passé pour empescher l'entrée*
„*& la sortie de ce port.*

Ledit Sieur de la Thuillerie *asseurera Messieurs les Estats, qu'au*
„*cas qu'ils prennent ceste resolution, le Roy donnera ordre particuliere*
„*aux Gouverneurs de Calais & de Bouloigne de les Assister de tout*
„*leur pouvoir & de Secourir les Vaisseaux Hollandois ainsi que ceux*
„*mesme de sa Majesté dont ils ont desia reçeu des preuves si avanta-*
„*geuses qu'ils connoissent bien que sans l'assistance de Monsieur le*
„*Comte de Charrot il leur a esté impossible de gaigner la batille navale*
„*qui signalera en tout temps leur Estat.*

Les Espognols ont fait expedier a l'instance de la Republique de Ve-
„neſe *un saufconduit soubs le nom du* Cardinal Infant *pour ceux que*
„*Messieurs les Estats voudront envoyer a l'assemblée de Coulogne, du*
„*quel Saufconduict Copie sera donné audit Sienr Ambassadeur.*

La forme de ce Saufconduict ne Satisfait pas entierement lesdits
„*Sieurs Estats particulierement en ce que ceux, qu'ils envoyeront au dit*
„*lieu de* Cologne *n'y sont pas qualifiés ou* Ambassadeurs, *ou* De-
„putés Plenipotentiaires, *ou bien* Deputés *seulement.*

Quant a ce qui est de la qualité d'Ambassadeurs; *on leura faict*
„*comprendre, que ce n'est pas chose necessaire: ceux que le Roy & les*
„*autres envoyeront n'estans aussi qualifiés dans les sauconduicts d'Es-*
„*pagne & du Roy de Hongrie, & dependra de leurs maistres de les qua-*
„*lifier comme ils aviseront.*

Pour

Pour ce que eſt de celle de Deputés Plenipotentiaires, *ils ont raiſon d'y inſiſter, puis que le* Cardinal Infant *a donné ceſte qualité dans des pareils ſaufconduicts aux Deputés des Princes & villes d'Allemagne Alliés du Roy.*

Neantmoins on a eſſayé de faire Veoir auxdicts Sieurs Eſtats qu'ils peuſſent accepter le Saufconduict du Cardinal Infant, *ſans faire ceſte difficulté, par ce qu'il traitte dans le ſaufconduict ceux qu'ils envoyeront a Coloigne, de meſme forte que ceux qui y ſeront envoyés par le Roy d'Eſpagne obſervant eſgalité en cela entre luy & eux ainſſi que ledit Sieur Ambaſſadeur connoiſtra par la lacture dudit ſaufconduict ce qui ſemble devoir ſatisfoire leſdits Sieurs Eſtats.*

Ils n'ont pas tout a fait rejetté ceſte raiſon; Monſieur le Prince d'Orange ayant donné quelque intention qu'en cas qu'il ne tient plus qu'a l'envoy des Deputés de Meſſieurs les Eſtats a Coulloigne, que l'on n'y Traittact de la Paix, ils ſe pourroient ſervir dudit Saufconduit en la Forme qu'il eſt; mais cependant ils ne pouvoyent pas teſmoigner qu'ils l'acceptent, veu qu'au contraire ils pretendent que la qualité d'Ambaſſadeurs ou Deputés Plenipotentiares y doit eſtre employée.

Sur cela ledit Ambaſſadeur n'a rien a faire, n'eſtant pas a propos qu'il ſe meſle en ceſte affaire, pour ne donner lieu de croire auxdits Sieurs Eſtats que le Roy voulut qu'ils ſe contentaſſent des choſes qu'ils eſtiment aller a la diminution de la dignité Souveraine. Il doit neantmoins eſtre informé de ce que deſſus touchant ledit ſaufconduict, & de raiſons qui peuvent induire Meſſieurs les Eſtats, a s'en contenter en cas qu'il fut impoſſible d'en avoir un autre qui fut neceſſaire qu'ils envoyaſſent a Colloigne. Faict a St. Germain en Laye le 17. *Settembre* 1640. *ſigné* Louis *& plus bas* Bouthillier.

In Februario 1641. is weder gemaeckt volgende Tractaet met Vranckrijck.

I.

SA Majeſté aſſiſtera durant la preſente année 1641. *leſdits Sieurs les Eſtats Generaux de la ſomme de* douze cent mil livres, *la qu'elle*

„*quelle leſdits Sieurs Eſtats employeront effectivement a l'entretien*
„*des gens de guerre extraordinaires qui ſont deſia & pourront eſtre le-*
„*vés : En ſorte que ladite ſomme de douze cents mil livres ne pourra*
„*eſtre divertie a aucun autre uſage : ce que leſdits Sieurs Eſtats pro-*
„*mettent de bonne foy & maintiendront Religieuſement* affin d'attac-
„quer plus ayſement les Ennemis par touttes voyes & moyens
„a eux poſſibles.

II.

Sa Majeſté fera bailler pour leſdit argent des aſſignations qui ſeront
„*bonnes & au contentement de celuy qu'il plaira auſdits Sieurs les E-*
„*ſtats authoriſer en France ſur ce ſubject pour eſtre effectivement aquit-*
„*tée dans* Paris *dans le cours de la preſente année : Le payement s'en*
„*fera en trois termes, ſçavoir quatre cents mille livres lors de la Ra-*
„*tification reſpective du preſent Traitté, quatre cents mil livres dans*
„*le mois de Iuin prochain, & les autres quatre cents mil livres dans le*
„*mois de Septembre enſuivant.*

III.

Moyennant quoy leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de mettre leur ar-
„*mée bonne & forte en Compagne, pour faire une* entrepriſe gran-
„dement conſiderable, *Sa Majeſté promettant de ſon coſté de met-*
„*tre pareillement une bonne & forte armée en Campagne pour faire*
„*auſſi une entrepriſe conſiderable dans le Pays bas ou* incommoder
„les Ennemis le plus qu'il luy ſera poſſible.

IV.

Leſdits Seigneurs les Eſtats conſentent que ſur ladite ſomme de
„*douze cents mil livres ſeront priſes & reſervées les penſions des Of-*
„*ficiers François pour eſtre payées & diſtribuées ſur le pied & de la*
„*meſme façon qu'il a eſté convenu par le Traicté du* 17. *Iuin* 1630.
„*& celuy du* 14. *Auril* 1634. *Et que celuy que leſdicts Sieurs Eſtats*
„*commettront a* Paris *pour recevoir leſdicts douze cents mil livres*
„*ſera obligé d'y payer & fournir la ſomme a quoy ſe montent leſdictes*
„*penſions ſur le dernier terme du payement.*

V. *Sa*

V.

Sa Majeſté & leſdicts Sieurs Eſtats ratiffieront reſpectivement les „*preſents Articles dans le terme d'un mois ou ſix ſepmaines au plu-* „*ſtard.*

VI.

Ce preſent Traitté ne deſrogera point aux precedents faits entre ſa „Majeſté *& leſdits Seigneurs les Eſtats: tous les quels demeureront* „*en leur force & vigeur pour eſtre Fidellement & Religieuſement ef-* „*fectuées ae part & d'autre.*

Pour plus grand Eſclairciſſement du Troiſieſme Article du Traitté „*paſſé.*

Il a eſte convenu que le Roy & les Sieurs les Eſtats Generaux des „*Provinces Vnies des Pais Bas mettront en Campagne chacun un Ar-* „*mée compoſée de* dixhuict a vingt mil hommes a pied & de qua-„tre mil cincq cents a cincq mil Chevaux: *Que les dites Armées* „*entreront au premier jour de May au pluſtard ſans y manquer dans le* „*Pais Bas: Que celle deſdits Sieurs Eſtats attacquera* Geldres, Hulſt, „Anvers, *ou une autre place de pareille conſideration, & que celle de* „*ſa Majeſte en attacquera auſſi une conſiderable de ſon coſte ou fera* „*telle diverſion en s'avanceant dans le Pais des Ennemis qu'eſtant obli-* „*ges de tenir une bonne partie de leurs forces pour s'oppoſer aux deſ-* „*ſeings de ſa* Maj ſte, *Monſieur le Prince d'*Orange *aye d'autant plus* „*de facilite d'avoir un ſucces heureux de l'entrepriſe qu'il fera, bien* „*entendu qu'en cas que l'Armee de ſa* Majeſte *ne face qu'une* ſimple „diverſion, *elle ſe mettra en Campagne quatorſe jours avant celle deſ-* „*dits Sieurs Eſtats. Et au cas qu'il ſoit reſolu que toutes les deux Ar-* „*mées entreprennent des attacques des places, elles ſe mettront en Cam-* „*pagne en meſme jour preciſement ſans y faillir ſur peine de manque-* „*ment de foy de part & d'autre.*

Leſdicts Sieurs Eſtats s'obligent de faire paſſer dans le huictme. du „*mois d'Auril* trente Vaiſſeaux *de guerre bien equipés de deux, trois,* „*quatre, & cincq cens tonneaux a leurs deſpens au travers de Calais* „*pour empeſcher aux Ennemis l'entrée de Flandres par Mer. Et au cas*

„*que les Armes du Roy attacquent quelque place ſur la coſte de Flan-*
„*dres*, *leſdits* trente Vaiſſeaux *demeureront tousjours en ladite coſte*,
„*tant que l'entrepriſe durera & inveſtiront par Mer de telle ſorte la*
„*place aſſiegée que s'il y euſt quelcun ſoit par les Armes du Roy d'Eſpa-*
„*gne ſoit par celles de quelque autre puiſſance que ce puiſſe eſtre*, *qui*
„*voulust les aſſiſter*, *ſoubs quelque pretexte que ce ſoit : audit cas leſ-*
„*dicts Sieurs Eſtats s'obligent de faire Eſcorter tous les Vivres qui*
„*viendront de la coſte de France au lieu ou ſera l'armée de ſa Maje-*
„*ſté ou de luy en fournir a prix raiſonnable ſi les vents ne permettent*
„*pas d'en apporter de France ſuffiſament & qu'ils ſoient bons pour les*
„*tranſporter des Pais deſdits Sieurs Eſtats des Provinces Vnies audit*
„*lieu ou ſera l'armée du Roy*, *pour parachever ſon deſſein: auquel ſadite*
„*Majeſté n'engageroit jamais ſes Armes ſans la confiance qu'elle prend*
„*que le contenu au preſent Article ſera fidellement & punctuellement ex-*
„*ecuté par leſdits Sieurs les Eſtats*, *qui le promettent & s'y obligent ſur*
„*peine de manquement de Foy & d'infraction des Traittes faits par*
„*eux avec ſa* Majeſté.

En foy de quoy nous Commißaires & Ambaßadeurs en vertu de nos
„*pouvoirs reſpectifs avons ſigne ces preſentes de nos ſeings ordinaires*
„*& a icelles fait poſer les Cachets de nos Armes. Fait a* Paris *le* qua-
„torſieſme Febrier mil ſix cents quarante un, *ſigne Bouthillier &*
„Guilliaume de Lyere.

Alſoo in't laeſte van't Iaer 1640. het Rijck Portugal van Coning Philippus van Spagnien is af gevallen, ende gekooſen heeft den Hartogh van Bragança; ſoo heeft de nieuwe Koning aen deſen Staet geſonden het gemeen Intereſt tegens een gemeen Vyand laten repræſenteren, ende gedaen maken volgende Tractaet.

DE ervaerentheyt heeft geleert, dat *Don Philippo* den tweeden Coninck van Caſtilien, met kracht ende gewelt van Wapenen, hier bevoorens heeft geinvadeert de Kroone van Portugal

Portugael, ende dien volgens ontſet den Doorluchtighſten, Grootmachtigen Coninck *Don Ian* (hier bevoorens Hertoge van *Bragança*) van het ongetwijffelde recht ende gerechticheyt omme als wettigh ende naeſte Erfgenaem vande Doorluchtigſte *Vrouwe Dona Catharina*, te ſuccederen totte Hooghſtgemelte Kroone van Portugael, ende hebben de Succeſſeuren vanden voorſz Coning van Caſtilien vele Iaren achter den anderen gecontinueert inde geweltdadige occupatie vande meer Hoogſtgemelte Kroone van Portugal, verbreeckende Accoorden ende verdragen van Vruntſchap, correſpondentie ende handel, die de Heeren Coningen vande Kroone van Portugael altoos met andere Princen ende Natien in Europa hebben gehadt, beroovende den goede Ingeſetenen ende Vaſallen van die Kroone van der ſelver Wetten, Coſtumen ende Gerechtigheden, hun daer-en-boven beſwarende met ongerechtigheden, onverdraegelijcke quellingen, ende verſcheyden andere ſoorten van Tyrannie, hun opleggende exceſſive laſten, die de Coningen van Caſtilien met ende neffens het patrinonium der Coninckſlijcke Kroone van Portugael hebben verſpilt ende gheconſumeert, in vermijdelijcke ende onbehoorlijcke Oorlogen, waer door de voornoemde goede Ingeſetenen ende Vaſallen van die Krone gepicqueert ende vertoornt geworden ſijnde, hebben na lange patientie met groote couragie ende voorſichticheyt, eyntelijck het onrechtveerdigh ende ondraechelijck jock vanden Coninck van Caſtilien afgeworpen, ende haer ſelven in vrydom herſtelt, ende vervolgens *Communi applauſu*, den meer Hoogſtgemelten *Iohan de Vierde* tot Koning erweelt, uytgeroepen ende geſwooren, ende de Hoog Mogende Heeren Staten Generael oock *Paſſive*, wetende de onverdraechelijcke Tyrannie ende over ſware laſten vanden voorſz Coning van Caſtilien, oock deſſelfs boos voornemen om te geraecken tot de Monarchie by hem vele Iaren over gantſch Europa gepretendeert, hebben tot bevorderinge van het gemeene beſte geoordeelt

dienſtigh te ſijn het loflijck voornemen van den meer Hoogſt-gemelten Coning *Don Iohan de Vierde* te ſeconderen, ende met den ſelven te maken ende voltrecken dit tegenwoordig Tractaet ende Accoort, ende mits dien te laten paſſeren vele ende verſcheyden occaſien, die ſy anderſints tot haer eygen particulier proffijt ende nuttigheyt by deſe occurrentie van ſaecken, ſoo aen deſe, als aen d'ander ſijde vande Linie ſouden kunnen meſnageren, ende in plaets van dien liever laten reviviſceren de oude vruntſchap, correſpondentie ende handel, die tuſſchen de Heeren Coningen vande Kroone van Portugael ende de Nederlanden over ende weder over van outs is geweeſt.

I.

EErſtelijck iſſer beſlooten een goet, vaſt, getrouw ende onverbreeckelijck Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap, tuſſchen den Hoochſtgemelten Coning ende de Staten Generael ſoo ter Zee, andere Wateren ende te Lande, int regard van alle Onderdanen ende Inwoonders der Vereenighde Nederlanden, van wat qualiteyt, conditie ſy ſijn, ſonder uytneminge van Plaetſen of Perſoonen, als oock van gelijcken ten regarde van alle Onderdanen ende Inwoonders der Landen vanden meer Hoochſtgemelten Coninck, van wat qualiteyt, conditie ſy ſijn, ſonder uytneminge van Plaetſen of Perſoonen, die het voor ſijne Majeſteyt tegens den Coning van Caſtilien houden, of hier naer ſullen bevonden worden te houden, ende dat in alle plaetſen ende Zeen ten weder-ſijden vande Linie, op de conditien ende reſtrictien hier naer reſpectivelijck verklaert, voor den tijdt van tien Jaren: welck Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyandtſchap inde Quartieren van Europa, ende elders gelegen buyten de Limiten vande reſpective Octroyen aen die vande Ooſt ende Weſt-Indiſche Compagnie hier bevoorens van wegen deſen Staet reſpectivelijck verleent, datelijck met het teeckenen van dit Tractaetſal inganck nemen.

Ende

II.

Ende in d'Ooſt-Indien ende alle de plaetſen ende Zeen, gehoorende onder 'tdiſtrict van 'tOctroy by de Heeren Staten Generael verleent aen d'Ooſt-Indiſche Compagnie deſer Landen een Iaer na dato, dat de ratificatie op dit Tractaet van wegen den Coning van Portugael hier te Lande ſal ſijn overgebracht. Maer indien de publijcque notificatie van't voornoemde Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap, aen eenige der voornoemde Plaetſen ende Zeen ſal ſijn gekomen, eerder als het voornoemde Iaer ſoude ſijn verloopen, dat dan een yeder weder-ſijts in ſoodanighe Plaetſen ende Zeen reſpective vanden tijdt af der voorſz publijcque notificatie ſich ſal moeten onthouden van alle Vyandtſchap.

III.

Des ſullen onder het voorſz Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap, begrepen worden alle ſoodanige Ooſt-Indiaenſche Potentaten ende Volckeren, waer mede de Heeren Staten Generael, of d'Ooſt-Indiſche Compagnie deſer Landen van harent wegen in vruntſchap ende Alliantie ſijn, indien ſy goet ſullen vinden het ſelve Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap mede in te gaen.

IV.

Ende ſal den voorſz tijdt van tien Iaren geduyrende, d'eene op d'ander geen hoſtiliteyt of aggreſſien, ſoo te Water als te Lande mogen plegen. Ende ſullen alle Portugeſche Schepen uyt Portugael, by laſt of Commiſſie des Hoogſtgemelten Coninex *Ian de Vierde*, varende na de Plaetſen ende Zeen die het met den ſelven Coning ſullen houden, als oock mede de Schepen van daer na Portugael keerende, vry ende vranck mogen varen int regard vande Ooſt-Indiſche Compagnie deſer Landen.

V.

Ghelijck mede de Schepen vande ſelve Ingeſetenen deſer

Landen in haer Voyages, ook niet door de voorſz Portugeſche en ſullen worden gemoleſteert.

VI.

Ende ſal d'een en d'ander vry ende onbekommert blijven in ſijne Tractaten ende Contracten,

VII.

Item de Plaetſen beſitten, mitſgaders varen ende ſijnen handel ongemoleſteert exerceren, ſoo als hy ten tijde ende mette notificatie van het voornoemde Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap in Ooſt-Indien de plaetſen beſeten, effectivelijck ghevaren, ende ſijnen Handel geexerceert ſal hebben.

VIII.

Het meer-genoemde Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap ſal effect ſorteren voor den tijt van tien Iaren, inde Plaetſen ende Zeen gehoorende onder 'tdiſtrict van het Octroy by de Heeren Staten Generael verleent aen de Weſt-Indiſche Compagnie deſer Landen na dato, dat de Ratificatie op dit Tractaet van wegen den Coning van Portugael hier te Lande ſal ſijn overgebracht, ende de publijcque notificatie van het voornoemde Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap, voorts aen eenige der voornoemde Plaetſen ende Zeen reſpective ſal ſijn gekomen, van welcken tijdt af partijen weder-ſijts in ſoodanighe Plaetſen ende Zeen reſpective ſich ſullen moeten onthouden van alle Acten van Vyantſchap, wel verſtaende, dat binnen acht Maenden na dat de voorſz Ratificatie hier te Lande ſal ſijn overgebracht, men alſdan alhier ſal handelen met de Kroone van Portugael, noopende een Vrede inde meer-genoemde Plaetſen ende Zeen, gehoorende onder het voorſz diſtrict van't Octroy der Weſt-Indiſche Compagnie, waer toe d'Heer *Triſtao de Mendoça Furtado*, Ambaſſadeur ende Raedts-Heer van ſijne Coninglijcke Majeſteyt van Portugael by deſen belooft, dat binnen de voorſz

acht

acht Maenden na de overleveringhe vande voorſz Ratificatie van ſijne Majeſteyt, binnen deſe Landen ſullen komen de noodige Laſt, Ordre, Inſtructie, oock Perſoon ofte Perſoonen, met Coninckliycke authoriſatie verſien, om vanden voorſz Vrede te handelen. Doch in cas dat jegens alle verwachtinge den Vrede niet en ſoude getroffen worden, dat dies niet tegenſtaende het meer-genoemde Beſtant ende ophoudiuge van alle Acten van Hoſtiliteyt, voor den voorſz tijdt van tien Iaren, in voegen als vooren ende op de Conditien hier na verklaert, volkomen effect ſal ſorteren.

IX.

Die vande Weſt-Indiſche Compagnie deſer Landen, als mede d'Inwoonderen ende Landtſaten in der ſelver Conqueſten, mitſgaders alle die van haer dependeren, van wat Natie, Conditie ofte Religie die oock mochten weſen, ſullen hebben ende genieten in alle de Landen ende Plaetſen vanden Coning van Portugael, ende tot deſelve Croone behoorende, gelegen in Europa, ſoodanighe Commercie, Exemptie, vry ende Gerechticheden, als d'andere Ingeſetenen van deſen Staet, in kracht van dit Tractaet ſullen bekomen ende genieten. Welverſtaende dat die vande Weſt-Indiſche Compagnie deſer Landen, als mede d'Inwoonderen ende Landt-Saten in der ſelver Conqueſten, midtſgaders alle die van haer dependeren, niet en ſullen vermogen uyt Braſilien te brengen in't Coningrijck van Portugael, Suycker, Braſilien-Hout, ende andere Coopmanſchappen uyt Braſilien voort komende, gelijck oock mede de Portugyſche Natie, als mede d'Inwoorders ende Landt-Saten in der ſelver Conqueſten, midtſgaders die van haer dependeren, oock uyt Braſilien niet en ſullen vermoghen te brenghen binnen deſe Provintien ende Landen, Suycker, Braſilien-Hout ende andere Coopmanſchappen uyt Braſilien voort-komende.

X. De

X.

De Nederlandtſche, als oock de Portugyſche Natie, ſal d'een den anderen geduyrende het voorſz Beſtant ende Ophoudinge van alle Acten van Vyandtſchap te hulpe ende te bate ſijn na vermogen, daer d'occaſie ende toeſtant van ſaecken ſulcx ſal vereyſchen.

XI.

Alle Forten, Steden, Schepen ende Particuliere Perſoonen, 'tſy deſelvige Portugeſen ofte andere mogen weſen in Braſilien ofte elders gelegen ende bevonden, dewelcke de Parthye van Caſtilien by blyven, ofte hier naer onder der ſelver macht ſullen komen, en ſullen niet anders aengeſien ende ghehouden worden, als voor ghemeene Vyanden, dewelcken, ſoo d'eene als d'andere vry ſal ſtaen, ſonder aenſien van Limiten, aen te taſten, te vervolgen ende vermeeſteren, met dien verſtande, dat ſo yemant ſodanige Plaetſen ofte Forten quame te veroveren, den ſelven oock volgen ſal het platte Landt ende andere Emolumenten, die van outs daer toe annex ſijn geweeſt, niet tegenſtaende de ſulcke, als boven, in een diſtrict van eens anders Limiten gelegen mochten ſijn.

XII.

Weder-ſijts Ingeſetenen ſullen yder by het ſijne ghelaten worden ende verblyven, ſoo als het ten tijde vande Notificatie vanden Stilſtant van Wapenen ende Ophoudinge van alle Acten van Vyandtſchap, als dan bevonden ſal worden, ende tuſſchen weder-ſijts uytterſte Fortreſſen het platte Landt ('twelck nootſaeckelijck verſtaen wort gedomineert ende gheconqueſteert te ſijn) weder-ſijts afgedeelt, hier onder begrijpende de Volckeren ende Natien daer onder reſorterende, welcke Confynen in deſer voegen geſtelt ende beraemt ſijnde, ſal de Portugeſche Natie aen hare, ende de Ingeſetenen deſer Landen aen deſe ſijde weten, wat plaetſen ende ghelegentheden een yeder voor het ſijne ſal hebben te behouden ende beſorgen.

XIII.

XIII.

Ende wat aengaet der particuliere eygenſchappen ende poſſeſſien, die by de voorſz verdeylingen aen d'een of d'andere ſijde ſullen konnen gheraecken, daer van ſullen vermoedelijck d'eene plaetſen bevonden worden verlaten ende verwoeſt, ende d'andere bewoont ende gepeupleert te ſijn : nu wat belanct de plaetſen, daer van d'Inwoonderen ende Eygenaers haer aen d'een of d'andere ſijde bevonden ſullen worden begheven te hebben, daer van en ſal egeen Reſtitutie geſchieden, noch oock van eenige Meublen, die aldaer ſouden mogen ſijn achterghelaten ende bevonden worden, maer ſal een yder hem moeten vergenoegen met het gene hy uyt deſelve verlatene plaetſe ſal hebben mede genomen ende afgebracht.

XIV.

Doch inde voorſz Plaetſen ende Landen, dewelcke de Eyghenaers van dien ofte andere Poſſeſſeurs in der ſelver Naem ende van haren 'tweghen ghebleecken ſijn, deſelve ſalmen ten weder-ſijden met kenniſſe van ſaecken, alvooren gheſien hebbende hare noodighe bewijſen ende verificatien, in haer beſit ende eygendom laten.

XV.

Daer op de Regieringe ten weder-ſijden in haer reſpective Diſtrict ſal hebben te diſponeren, ſulcx men bevinden ſal te behooren, ſonder dat yemandt anders hem daer mede ſal hebben te bemoeyen.

XVI.

De Handelingen tot weder-ſijts Quartieren in Braſil ſullen een yder in ſijne gelaten worden met excluſie van alle andere, ſelfs en ſullen de Portugeſen die van deſen Staet, noch ooc d'Ingeſetenen van deſen Staet die vande Portugyſen vermoghen te frequenteren, ten ware, datmen by gemeene bewilliginge ende conſent hier naer anders ſoude bevinden te behooren.

XVII.

De Portugyſen en ſullen op Braſil niet moghen Varen, Han-

delen of Traficqueren met Schepen van eenige andere Natien, of met Wtheemſche Natien ſelfs, maer van noode hebbende eenighe vreemde Schepen tot Vaert, Handel ende Traficq op Braſil, ſullen deſelve vermogen ende moeten hueren ofte kopen van den Ingeſetenen deſer Landen, in welcken gevalle, (namentlick van hueringhe of koop) egeen kleynder Schepen in Braſil en ſullen mogen geemployeert worden, als van hondert en dertigh Laſt, of twee hondert en ſeſtigh Vaten, Gemonteert ten minſten met ſeſthien Gotelinghen, ſchietende yder vijf en ſes Pont Yſers reſpective, ende verſien van Munitie van Oorlog na advenant, ende ſoo wanneer grooter Schepen by de Portugyſen op Braſil ſullen worden ghehuert of ghekocht, ende vervolgens geemployeert als vooren, ſullen deſelve na proportie vande Laſten meerder Gemonteert ende verſien moeten ſijn, ende dit alles op pene van verlies ende Confiſcatie der voorſz Schepen met der ſelver toebehooren, die anderſints als vooren ſullen worden geemployeert ten behoeve vande Weſt-Indiſche Compagnie deſer Landen, of den geenen die aen of van de ſelve dependeren, ſoo wanneer alſſe by haer ſouden moghen worden geattrappeert ende aen gehaelt.

XVIII.

Noch de Portugeſen, noch d'Ingeſetenen deſer Landen en ſullen vermogen eenigen toevoer van Schepen, Negros, Coopmanſchappen ofte andere behoeften te brenghen ofte voeren naer de Indien van Caſtilien ofte andere Plaetſen, die de parthye van deſelvige ſullen houden, op pene van verlies van Schip ende Goedt, ende ſullen oock de Perſoonen daer op bevonden, als onvrye aengetaſt ende getracteert werden.

XIX.

Het gene ſoo de Portugeſen als d'Ingeſetenen deſer Landen, op de Cuſt van Africa beſitten, heeft geen Limijt-ſcheydinghe van nooden, alſoo tuſſchen beyde verſcheyde Volckeren ende Natien gelegen ſijn, die deſelve ſcheyden ende afdeylen.

XX.

XX.

Maer wat belangt de Negotie ende Frequentatie op deſelve Cuſt, het Eylant St. Thomé ende andere Eylanden daer onder begrepen, ſal ſoo wel den eenen als den anderen vry ſtaen, mits ſoo deſelvige Navigatie ende Commertie, 't ſy van Gout, Swarten ofte andere Waren, hoe die oock ghenoemt mochten weſen, gheſchiede ende gedeſtineert mochte ſijn, in ofte ontrent de Steden ende Forten, die d'eene ofte d'ander mocht beſitten ende in hebben, ſullen daer van betaelt worden de Tollen ende Gerechtigheden, die d'Ingeſetenen, Portugeſen ende vrye Luyden van deſelve plaetſen ghewoonlijck ſijn te gheven; *Et vice verſâ.*

XXI.

Ende dewijl de Heeren Staten Generael der ſelver Conqueſten in Braſil ende andere Plaetſen alleen gedaen hebben, doen d'Ingeſetenen ende Inwoonderen van deſelve noch Onderdanen ende Subjecten waren vanden Coning van Caſtilien, oock Vyanden van deſen Staet, van welcke natuere mede gheweeſt ſijn die geene, die haer aldaer als nu onder de gehoorſaemheyt vanden Coning van Portugael ende tot Vrunden ende Geallieerden tot deſen Staet begeven, daer uyt voor het toekomende weder-ſijts een geduyrige Alliantie ende goede correſpondentie open ſtaet, midtſgaders met redenen d'een den anderen behoorlijcke Adminiſtratie van Iuſtitie voortaen ſal moeten laten toe te komen,

XXII.

Is het nochtans ſulcx, dat met de veranderinge, die in allerhande eygendommen ende beſittinge van vaſte ende roerende Goederen is gekomen, alleen door Calamiteyt vande moyelijcke Oorloge, verſcheyde Inwoonderen van den aen begin, ende vervolgens onder de gehoorſaemheyt vanden Staet deſer Nederlanden gekomen ſijn, die ten deele verarmt ende verbyſtert ſijn gheworden, ende dat veel Nederlanders, die aldaer

met koopen van Ingenhos ende andere vaſte Goederen haer hebben ter neer gheſtelt, kan de Staet van deſelve Conqueſten geenſints lijden, dat eenighe Goederen *ſure poſt liminij vel quaſi* ſouden werden gerepeteert, dat ooc d'Ingeſetenen vande Heeren Staten Generael vande Portugeſen, noch de Portugeſen van d'Ingeſetenen deſer Nederlanden eenige ſchulden ofte andere Laſten ſullen moghen eyſchen, veel min Executie tot bekominge van dien by der handt te nemen, maer ſal een yder gelaten worden by het gene hy bevonden ſal worden te beſitten den tijdt vande voorſz Notificatie.

XXIII.

Die Onderſaten ende Inwoonderen vande Landtſchappen vanden Hooghſtgemelten Coning *Don Ian de vierde*, ende der Heeren Staten reſpective ſullen geduyrende het Beſtandt ende Ophoudinge van alle Acten van Vyandtſchap van thien Iaren alle goede correſpondentie ende vruntſchap te ſamen hebben, ſonder te gedencken die Offenſien ende ſchaden, die ſy lieden hier vooren hebben geleden.

XXIV.

In cas hier na met gemeene onderlinge bewillinge den Oorlog in de Caſtiliaenſche Weſt-Indien mocht worden gebracht ende gevoert, ende in deſelve indien eenighe Conqueſten ten laſte vanden gemeenen Vyandt ghedaen, datmen op de verdelinge, mangelinge ende 'tgenoot van dien in't vriendelijck met gemeene bewillinge, als vooren, ſoude moghen convenieren, gelijckmen oock geduyrende het meergenoemde Beſtant ende Ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap, met weder-ſijts gemeene bewillinge ende toe-ſtemminghe inde voorſz poincten of eenige van dien, veranderinge ſal mogen doen.

XXV.

Ende ſullen wederſijts Ingeſetenen, van wat Natie, conditie, gelegentheyt ofte Religie deſelve ſoude mogen weſen, gheene uytgeſondert (het ſy dan of deſelve Ingeſetenen in des eens of-

te des

te des anders gebiet ſouden mogen ſijn gebooren ofte hebben gewoont) vermoghen te frequenteren, Varen ende Handelen met allerhande ſoorte van Waren ende Coopmanſchappen inde Rijcken, Provintien, Landen ende Eylanden reſpective in Europa ende elders aen deſe ſijde vande Linie gheleghen, ende ſullen weder-ſijts Ingeſetenen in d'een des anders Landen gelegen als vooren, komende te Trafficqueren in't inbrengen ende uytvoeren der ſelver Waren ende Coopmanſchappen, niet hogher met Tollen, Impoſitien ofte andere Rechten beſwaert worden, als d'Inwoonders ende Ingebooren van dat Landt ſelfs, ende ſullen oock reſpectivelijck genieten ſoodanige voordeelen ende Privilegien, als deſelve reſpectivelijck hebben genooten voor dato, dat Portugael onder den Coning van Caſtilien is gebracht geweeſt.

XXVI.

De Ingeſetenen ende Inwoonders deſer Landen Chriſtenen weſende, ſullen in alle de Plaetſen, Steden ende Landen, oock Provintien ende Eylanden van het Rijck van Portugael, of daer aen en af dependerende, 't ſy aen deſe of d'andere ſijde vande Linie, ſoo in Europa als daer buyten gheleghen, ter plaetſe daer frequentatie wort toegeſtaen, hebben ende genieten vryheydt van conſcientie in hare particuliere Huyſen, ende binnen Scheeps-Boort vrye exercitie van Religie. Ende in cas dat van hier in Portugael een Ambaſſadeur ofte Reſident werde geſonden, dat deſelve reſpectivelick ſullen hebben ende genieten in hare Huyſen ende Wooningen ſoodanighe liberteyt ende exercitie van Religie, als den yegenwoordighen Heer Ambaſſadeur van Portugael binnen deſen Staet werdt toegelaten.

XXVII.

De Heeren Staten Generael ſullen, ſonder de ratificatie van ſijne Majeſteyt op dit Tractaet af te wachten, op der ſelver eygen koſten, den Coning ende de Croone van Portugael adſi-

ſteren, onder een goedt Hooft ende andere noodighe Officieren, met vijfthien Schepen ende vijf Fregatten, wel Ghemonteert, Gemant, verſien van Vivres, oock Canon ende andere Munitie van Oorloge.

XXVIII.

Des ſal de Hoochſt-gemelte Coning daer by koopen ofte in-huyren, op ſijne Majeſteyts eygen koſten, ende onder deſſelfs eygen beleyt, gelijck getal van vijfthien Schepen ende vijf Fregatten, mede wel Gemonteert, Gemant, met Matrooſen ende Volck van Oorlogh, oock verſien van Vivres, Canon, ende andere Munitie van Oorlogh, om te ſamen met de Schepen ende Fregatten van deſen Staet ghebruyckt te worden op de Kuſten van Portugael ende Spagnien reſpective, tot afbreuck vanden Coning van Caſtilien den gemeenen Vyandt.

XXIX.

Den Coning van Portugael ſal op deſſelfs eyghen koſten thien of meer Gallioenen equiperen in Portugael, ende deſelve voegen by de boven verhaelde Vloot, om te ſamen gebruyct te worden tegens den Coning van Caſtilien ende deſſelfs Onderdanen.

XXX.

De Schepen die uyt Portugael ghevaren ſijn, als oock der ſelver Ladinghe, de voorſz Croone oft der ſelver Ingeſetenen toebehoorende, ende daer van konnende doen blijcken naer behooren, en ſullen van egeen prinſe ſijn, alwaert ſchoon dat ſoodanige Schepen ende Goederen, varende onder de Vlagge van Caſtilien, by de voornoemde Vloote of daer buyten wierden verovert, maer ſullen ſoodanige Schepen ende der ſelver Ladinge gereſtitueert worden aende originele Eygenaers van dien.

XXXI.

De Prinſen ende andere voordeelen, die by de voorſz Vloote ende Gallioenen ſullen worden bekomen, de ſelve ſullen worden

worden gepart, gedeelt, ende genooten worden narate van't getal vande Corpora der Schepen, ende dat om te voorkomen ende t'ontgaen diverſche diſpuyten, die anderſints uyt verſcheyden reſpecten, die uyt de deelinge der Prinſen ende andere Goederen, of ter occaſie van dien, ſouden mogen ontſtaen.

XXXII.

De Coning van Portugael ſal binnen deſe Landen moghen aennemen, ende laten aennemen, ſoodanige hooge ende laghe Militaire Officieren, oock Ingenieurs, Mineurs, Vuyr-werckers, ende andere Werck-luyden, die hy ſoude mogen deſireren, ende dat op ſijn eygen koſten ende Soldyen, ende ſal ſijne Majeſteyt inde bevorderinge van dien van wegen de Regieringe de goede handt geboden ende gehouden worden.

XXXIII.

Men en ſal onder egeen pretext vermoghen te vallen inde Huyſen, openen, beſien, deur-ſnuffelen Brieven, Boecken van Rekeninge, of de Rekeninge ſelfs der Koop-luyden, Onderdanen ende Ingeſetenen deſer Nederlandtſche Provintien, frequenterende 't Rijck van Portugael, of d'Eylanden ende andere Gheweſten daer toe behoorende ende ſpecterende, gelegen in Europa, nochte oock de Perſoonen vande voorſz Koopluyden in hechteniſſe ſtellen, ſonder voorgaende rechtelick ende wettige informatie te nemen, naer geſtalteniſſe der reſpective plaetſen, uytgeſondert 't caſus van *Crimen Iæſæ Majeſtatis*, openbaer verraet, of intelligentie met den Vyandt.

XXXIIII.

Ende ſal den Heeren Staten Generael der Vereenigde Provintien vry ſtaen ende geoorloft ſijn in alle de Havenen van't Rijck van Portugael, d'Eylanden ofte andere Geweſten, daer toe gehoorende ende ſpecterende, gelegen in Europa, te committeren, ende met behoorlijcke authoriteyt te verſien, Conſuls, die ſorge ſullen dragen voor hare Onderdanen ende Inwoonders, frequenterende de voorſz Havenen, ende *vice verſâ*

wert

wert'tſelfde oock toegeſtaen aenden Coning van Portugael te doen inde Havenen deſer Landen.

XXXV.

Dit Tractaet ſal geaggreeert ende geratificeert worden door den Coning van Portugael ende de Heeren Staten Generael reſpective, in gewoonlijcke ende alderbeſte forma binnen den tijdt van drie Maenden, inganck nemende huyden dato deſes, ende ſal het ſelfde ten weder-ſijden oprechtelijck ende ſinceerlijck worden naer-ghekomen, ende dienvolgens ſijne Majeſteyts Ratificatie alhier inden Haghe binnen den voorſz tijdt over gebracht weſende, ſal deſelve yeghens die vande Hoochgemelte Heeren Staten Generael gewiſſelt ende overgenomen worden.

Ende hebben wy Ambaſſadeur ende Commiſſariſſen voornoemt dit Tractaet met onſe eyghen handen Onderteyckent, ende 'tſelfde met onſe Reſpective Cachetten beveſticht, inden Hage den xxij. Juny xvj^{C}. een-en-veertigh.

Hier te voor is gementioneert vande by-een-komſte tot Hamborgh: aldaer is na eenige Iaren Deliberatie eyndlijck den 25. Decembris 1641. geſlooten volgende Tractaet præliminair ende preperatoir tot de Generale Vrede-Handelingh tuſſchen de Keyſerſche ter eenre ende de Franſche ende Sweedſche ter andere ſijden: als dat de Handelingh reſpective tot Munſter ende Oſnabrugge ſoude ſijn.

Sijnde te noteren dat alrede voor't Iaer 1635. de Vrede-Handeling tuſſchen den Keyſer ende Sweden deur verſcheyden interpoſerende Princen verſcheyden malen is getenteert gheweeſt: endlijck de Vrede tuſſchen den Keyſer ende Saxen den 30. May 1635. tot *Prage* geſloten ſijnde; Soo hebben haer de Hartogh van *Mecklenburgh*, *de Marck-Graef Sigismund van Brandenborgh*, de Hartogh van *Saxen Lawenborgh*, ende endlijck de

Coning

Coning van Denemarck geinterponeert. In't Iaer 1637. is Graeff *Kurtz*, Rijcx vice Cancelaer, van den Keyſer in't Rijck geſonden. Die eenighen tijdt tot *Hamborgh* gheweeſt ſijnde; is de Heer *Lutzow* in ſijn plaets tot dien eynde aldaer ghekomen: edoch eerſt met laſt om alleen met de Sweedſche Legaet *Salvius* te Handelen, daer na kreegh laſt om oock met den Ambaſſadeur *d' Avaux* te Handelen: waer op deur interventie van den Heer *Langerman* van wegen den Coning van Denemarck als Geadmitteert Mediateur, gheſlooten is het Opgemelde Tractaet præliminair tot *Hamborgh* hier na volgende.

„*Sacræ Cæſareæ Majeſtatis & Imperij aulicus Conſiliarius ad Cir-*
„*culum inferioris Saxoniæ, & ad pacis præliminaria cum poteſtate*
„*deputatus Legatus* Conradus a Lutzow &c. *Vniverſis & ſingulis,*
„*quorum Intereſt, conſtare volumus; poſtquam* multis retrò annis
„*agitari cæperunt rationes inſtituendæ de pace Vniverſali Tractatio-*
„*nis, atque aliæ ex aliis difficultates in præliminaribus emerſerunt, tan-*
„*dem Deo adſpirante & Sereniſſimi Regis Daniæ tanquam Mediatoris*
„*interpoſitâ autoritate, factum eſſe, ut inter nos, pro ſuâ dictâ Cæſa-*
„*reâ Majeſtate & Rege Hiſpaniarum ex unâ, & Illuſtriſſimum &*
„*Excelentiſſimum Legatum Dominum Claudium de meſmes Comitem*
„*d' Avaux pro Rege Chriſtianiſſimo ex alterâ parte, dicta præliminaria*
„*concluſa ſint ſequentem in modum.*

Loca Vniverſalis Tractatus ſint Monaſterium & Oſnabruga *in-*
„*Weſtphalia, ex quorum utroque ſtatim poſt commutatos (ut infra di-*
„*cetur) Salvos Conductus, educantur militaria partium præſidia, &*
„*durantibus Congreſſibus dictæ Civitates Sacramento erga utramque*
„*partem ſolutæ ad neutralitatem obligentur.*

Magiſtratui interim proprio cum milite & civibus ſua cujuſque
„*Vrbis cuſtodia relinquatur: ipſe viciſſim dato reverſali obſtringatur ad*
„*fidelitatem & ſecuritatem toti Conventui præſtandam, & tractanti-*
„*um res ac perſonas, comitatumque ſanctè habendum & cuſtodiendum;*
„*& ſi quid ab eo pro communi Tractatus bono requiſitum fuerit, præ-*

„ſtet ſe quidem obſequentem, neutrius tamen partis juſſa exequatur ni-
„ſi ab utroque Legatorum corpore Collegiatim inſinuata.

Vterque Congreſſus pro uno habeatur, atque ideò non ſolum itinera
„*inter* Monaſterium & Oſnabrugam, *omnibus quorum Intereſt ul-*
„*tro citroque libere ſecureque commeari poſſe, tuta ſunto: ſed & qui-*
„*cunque interjectus locus particulari Tractantium Conventui pro mu-*
„*tua communicatione commodus viſus fuerit, eâdem qua dictæ Vrbes*
„*ſecuritate fruatur.*

Si vero, quod Deus avertat, Tractatus Vniverſalis re infectâ diſſol-
„*vetur, recipiant Monaſterium & Oſnabruga ſtatum & præſidia quæ*
„*nunc habent omni ex parte, at ſancte Religioſeque ſervetur neutrali-*
„*tas ad ſex hebdomadas poſt abruptum Tractatum.*

Salvi Conductus ad Monaſterienſem Congreſſum infra enumerati
„*commutentur utrinque omnes intra menſes duos, a die hujus Conven-*
„*tionis; & ne diverſis diſſitiſque procul locis facienda commutatio im-*
„*plicet negotium, ac novas adferat moras, fiat illa Hamburgi per Re-*
„*gios Daniæ Miniſtros.*

Et quidem ex una parte tam Imperator quam Rex Hiſpaniæ tradant
„*ſequentes Salvos Conductus quiſque ſuos.*

1. *Pro Plenipotentiariis Regis Chriſtianiſſimi.*
2. *Pro Reſidente Suecico.*
3. *Pro Plenipotentiariis Sereniſſimæ Duciſſæ Sabaudiæ.*
4. *Pro Plenipotentiariis Ordinum Generalium Fœderati Belgij.*
5. *Pro Deputatis Electoris Trevirenſis.*
6. *Pro Principe Carolo Ludovico Comite palatino Rheni ejuſque*
„*Fratribus aut eorum Deputatis.*
7. *Pro Ducibus Brunſuicenſibus & Luneburgenſibus aut eorum De-*
„*putatis.*
8. *Pro Illuſtriſſimæ Principis Amelię Eliſabethę Land-Gravij Ha-*
„*ſſię Viduæ Deputatis.*
9. *Pro Vniverſis Imperij Ordinibus, Galliæ Fœderatis & adhæren-*
„*tibus in genere aut eorum Deputatis.*

Ex altera parte per dictos Daniæ Miniſtros dictoque loco & tempo-
re tra-

„re tradantur ad eundem Congreſſum Monaſterienſem Chriſtianiſſimi „Regis Salvi Conductus.

1. Pro Plenipotentiariis Imperatoris.
2. Pro Plenipotentiariis Regis Hiſpaniæ.
3. Pro Vtriuſque Fœderatis & adhærentibus in genere, aut eorum „Deputatis.
4. Pro Deputatis Electoris Colonienſis.
5. Pro Deputatis Electoris Bavariæ.

Salvi Conductus Cæſarei & Hiſpanici pro Plenipotentiariis Duciſſæ „Sabaudiæ, ſub ea forma concepti tradantur, quæ in exemplari apud „Sereniſſimum Daniæ Regem depoſito, expreſſa eſt, addito tantum ti„tulo Tutricis Filii ſui Sabaudiæ Ducis, & ejus ſtatuum Re„gentis.

Cæteri omnes & ſinguli tam ex parte Imperatoris Hiſpaniæ, quam „exparte Galliæ ſub ea formula quæ noviſſime per Mediatorum Le„gatos communicata partibus & ab illis probata fuit.

Quo facilius a parte Hiſpaniæ Salvorum Conductuum commutatio „procedat, valeant qui antehac a vivente Seneriſſimo Cardinali Infan„te in forma ſupradicta expediti fuerunt; ſi a Rege Catholico confir„mentur & ratihabeantur.

Singulis Salvis Conductibus dicta Tractatus Vniverſalis loca dieſ„que ex præſcripto ſequentis Articuli inſerantur, & præſentis Tracta„tus autographum datâ Singulis Legatis copia autentica apud Sere„niſſimum Daniæ Regem deponatur.

Dies autem auſpicando utrique Congreſſui Monaſterienſi nimirum „& Oſnabrugenſi dicta conſtitutaque eſto vigeſima quinta Menſis „Martii proxime venturi: Quod Felix fauſtumque Orbi Chri„ſtiano det eſſe Deus.

Præſens Tractatus cum altero ſuper iiſdem pacis Vniverſalis præ„liminaribus hodiernâ quoque die concluſo inter nos Conradum a „Lutzow pro Sereniſſimo Imperatore ex unâ, & Illuſtriſſimum Le„gatum Dominum Ioannem Salvium pro Sereniſſimâ Reginâ Sueciæ „ex alterâ parte unus idemque ſit Tractatus, nec niſi adimpletis utri-

„*usque conditionibus, alteruter pro impleto habeatur.*

In quorum omnium fidem præsentes manibus nostris signatas sigillis „*quoque mutuis firmavimus, earundem ratihabitionem a principali-* „*bus utrinque nostris factam, una cum dictis salvis Conductibus, sta-* „*tuto tempore ac loco insinvandum promittentes. Actum Hamburgi* „*die* $\frac{15}{25}$. *Decembris Anno supra mille simum sexcentesimo quadragesimo* „*primo.*

L. S. Conradus a Lutzow.

Met de Sweedtsche is Mutatis Mutandis desgelijcks Gehandelt.

DE Ratificatien der Croonen quamen den 25. February daer na wel in: Maer des Keysers niet: want in plaets van sulcx, soo wierdt desselfs Gesandt *Lutzaw* van sijn Keyserlijcke Majesteyt gerevoceert. 'tWelck aen de Fransche ende Sweedtsche veel materie van klachte heeft gegeven: immers also dat d'Ambassadeur *d'Avaux* onder dato den 30. May 1642. een langen scherpen Brief schreef aen den Coning van Dennemarck, daer in hy onder andere verwijdt, dat de Keyser in desen tijdt liever heeft gewilt *largitionibus multis, & iniquissimis legibus, pagorumque ad ipsius Austriæ fines ducentorum deditione ac servitute pacem Ottomannicam redimere, quam Germanicæ operam dare.*

Dat de Keyserssche aen sijn Majesteyt van Dennemarck hadden gheweygert, 'tgunt sy van self hadden geoffereert aen den *Turckischen Osman Aga, Mehemet Effendi, Tirnar Testedar, ende Mustapha Alai.*

Alsoo dat, seyde hy, het Iaer ende Maent (Martius 1642. in het præliminair Tractaet Veraccordeert) 'twelck deur den aenvanck vande *Christen Vrede* behoorde te werden genobiliteert, waren beschreven op een Vrede-Verbont tusschen *Oosten-Rijck* ende de *Turcken* gemaeckt.

De

De Keyſerſche hebben daer tegen geſeyt: als de Franſche rechte intentie tot Vrede hadden gehadt: datſe hadden behooren te ſeynden tot *Ceulen*: alwaer de Handelingh onder Mediatie van de Paus was aengeſtelt, in plaets van ſulcx dat *d'Avaux* (ſonder eenighe Paſpoort van den Keyſer daer toe verſocht te hebben) was gekomen tot *Hamborgh*: willende eerſt in langen tijdt den Keyſer geen Naem gheven als van Coning van Hungarien: ſuſpect daerom, dat hy meer quam om den Oorlogh te foveren, als om den Vrede te vorderen.

Dat *Lutzow* geen laſt hadde ghehadt ſoo breedt te Tracteren als het præliminair Tractaet luydt: maer alleen van de plaets ende tijt: in ſpecie had de Keyſer de Hartoginne van Savoyen niet willen kennen als *tutrix & Regens*: ſeggende dat ſulcx gehoorde niet tot de *præliminaria*, maer tot de principaele Handelingh.

De Keyſerſche ſeyden oock dat *d'Avaux* in ſijn eyghen Brief aen den Coning van Dennemarck bekende dat hy *præter mandatum* hadde geconſenteert in den dach.

Dat oock den Keyſer ſijn behoorlijcke Titel niet was gegeven; Item aengaende de Neutraliteyt van *Munſter* ende *Oſenbrugge*. Sy verweten oock, dat Vranckrijck den 12. October 1630. tot Regenſborgh by ſolemneel Tractaet belooft hebbende gheen Aſſiſtentie te doen aen eenigh Vyandt of Rebel des Keyſers, des Heylighen Roomſchen Rijcx, of der Keyſerlijcken Erf-Landen, nochtans in de derde Maent daer aen, namelijck den 13. Ianuary 1631. deur *Charnaſſé* dede ſluyten een recht contrary Tractaet met *Sweden*.

Ende aengaende het Tractaet met den *Turck* gemaeckt, ſoo ſeyden de Keyſerſche ſulcx niet te ſijn als een Treves voor weynigh Iaren. Waer tegen ſy wederom verweten de Alliantien al-eer tuſſchen Coning *Franciſcus* den eerſte ende den *Turck* gemaeckt: hoewel Vranckrijck verde gheleghen van Turckyen, geen oorſaecke (gelijck Ooſten-Rijck) daer toe hadde.

Endlijck nochtans heeft de Keyſer het ſelve præliminair Tractaet geratificeert den 22. Iuly 1642.

Die van het Huys Ooſten-Rijck gevoelden meer ende meer dat haer Vyanden in macht ende getal te ſeer toe-namen: ende daerom hebben dickwils onder de handt deur d'een of d'ander laten tenteeren, of deſe Staet *ſeparatim* tot Handeling ſoude ſijn te brenghen, maer men heeft noyt het oor daer toe willen leenen. Endlijck in't Iaer 1641. hebben ſy de ſaecke deur een illuſtre perſoon *& per viam honoris* oock eens willen onderleggen. Sendende op Ceulen den *Graef van Awerſperg* als Keyſerlijcke Geſandte of Ambaſſadeur om van daer herwaerts te komen, daer van het verhael is als volgt.

Den 2. February ontfingen haer Hoog Mog: een Brief van den *Agent Bilderbeecke* van den 30. Ianuary uyt Ceulen: inhoudende advertentie dat de Heer Graef van *Awerſpergh*, Keyſerlijck Rijcks Hoff-Raed, ende Erff-Maerſchalck &c. als Keyſerſche Gheſante herwaerts aen deſen Staet quam, doch dat hy tot Ceulen alſnoch wat verbleef, ende dat hy *Bilderbeeck* hem te gemoet gevoert had, de ſwaricheden, die anderen voor deſen op den wech herwaerts was wedervaren; waerop gedelibereert ſijnde, is goet ghevonden dat de gedeſireerde *Salvus Conductus* aen *Bilderbeck* voor den voornoemden Heer Geſandte ſoude worden geſonden, ende in cas hy van Ceulen voor den ontfangh van dien herwaerts mocht ſijn vertrocken dat hy *Bilderbeeck* den Gemelten Heer Graef de voorſz *Salvus conductus* ſoude na ſenden tot op de Frontieren van deſen Staet.

Den 4. February ſijnde ter Vergaderinge in bedencken gheſtelt, hoe men ſoude Logeeren den Geſandte van den Keyſer die de Heer *Bilderbeeck* adverteerde dat herwaerts aen quam: ende waer men ſoude blijven met *Muſtapha Siaus*, afgeſonden van den Turck alhier, ſoo wanneer alſmen den ſelven Keyſerlijcken Geſandte in het Ordinaris Logis ſoude brenghen. Is alvoorens hier inne te treden, goet gevonden ende verſtaen te vernemen

vernemen naer de qualificatie van de voorſz Envoyé van den Keyſer, ſoo wanneer als hy binnen deſe Landen ſoude ſijn ghekomen, ende 'tſelfde wetende alſdan naer gelegentheyt nemen ſoodanige reſolutie alſmen bevinden ſoude.

Den 28. February is in de Vergaderinghe gecompareert de Heer *de la Thuillerie* Ambaſſadeur vanden Coning van Vranckrijck, ende heeft aen haer Hoog Mog: overgelevert een Duplicata van eenen Brief van ſijn Majeſteyt gheſchreven tot St. Germain en Laye den 13. deſes, ende heeft hy Heer Ambaſſadeur volghens ende in Conformité van den ſelven Brief aen haer Hoog Mog: gerepreſenteert ende te gemoet gevoert vele ende verſcheyden redenen ende Conſideratien, oock deſelve gepoocht te Funderen ende Beveſtigen met het 11. Articul van d'Alliantie den 8. February 1635. binnen *Paris* gheſloten, tenderende alles daer heenen ten eynde dat de Heer Graef van *Awerſbergh*, af-geſonden van den Keyſer naer deſen Staet, ende ſich nu eenen gheruymen tijdt op-gehouden hebbende tot *Ceulen*, het herwaerts te komen, mocht worden verboden; waer op gedelibereert ſijnde, is goet gevonden dat de Copie vande voorſz Duplicata geſtelt ſoude worden in handen van de Heer *Catz* om over de ſaecke te Communiceren met ſijn *Hoocheyt*, verſtaen deſſelfs hooch wijſe Conſideratien ende van alles rapport te doen.

Den 1. Marty is gehoort 'tRapport van Heer *Catz* achtervolgens haer Hoog Mog: Reſolutie gheſproocken hebbende met ſijn *Hoocheydt* nopende den Inhoudt van den Brief van den Coning van Vranckrijck in dato den 13. February leſt-leden, voorighen daeghs door den Heer *de la Thuillerie* Ambaſſadeur van ſijn Majeſteyt aen haer Hoog Mog: overgelevert, als oock belangende 'tgheene deſelve mondelinghe daer by heeft ghevoucht, raeckende 'tweeren ende houden uyt deſen Staet den Perſoon van den Heer *Graef van Awerſbergh* af-gheſonden van den Keyſer, ende voor eenigen tijdt ſich ophouden hebbende

tot

tot *Ceulen*, waer op gedelibereert ſijnde, is verſtaen midtſdeſen te verſoecken ende Committeren de Heeren *Randtwijck ende Catz*, om den Gemelten Heer *de la Thuillerie* te gaen vinden ende den ſelven met alle bedenckelijcke redenenen te gemoet te voeren, dat na dien deſen Staet met het Roomſche Rijck is in Neutraliteyt, ende alhier niet wetende wat dien Gemelten Heer Graeff in Mandatis heeft, men beſwaerlijck ſoude konnen weygeren deſſelfs komſte herwaerts, doch ſouden deſelve Heeren den meer-Gemelten Heer Ambaſſadeur volkomentlijck verſeeckeren dat in cas hy Heer *Graef* eenighe openinghe ſoude komen te doen van ſaecken raeckende ofte begrepen inde Tractaten die tuſſchen de Croone van Vranckrijck ende deſen Staet ſijn, datmen ſijn Ed: daer van volkomen Communicatie ſoude doen, ende niet anders ingaen of procederen als in Conformité van de Opgemelte Tractaten.

Den 4. Marty is gehoort 't Rapport van de Heeren *Randwijck enae Catz* achtervolgens haer Hoog Mog; Reſolutie gheweeſt ſijnde by d'Heer Ambaſſadeur van Vranckrijck, ende met den ſelven gheſproocken hebbende noopende 't ſtuck van de komſte van den Heer Graef van *Awerſbergh* Af-Geſante van den Keyſer, jegenwoordig tot *Ceulen*, ende aen ſijn Ed: te ghemoet gevoert de Conſideratie die haer Ho: Mog: op het ſtuck ſijn hebbende, oock gehoort 't Rapport van deſelve Heeren belangende 't gene de Gemelte Heer Ambaſſadeur haer Ed: heeft te gemoet gevoert ten regarde van de beſendinghe naer *Portugael* ende gelegentheydt van Sr. St. Pé ontrent die ſaecke als ſijnde van wegen den Coning van Vranckrijck gedeſtineert naer Portugael. Waerop gedelibereert ſijnde, hebben haer Hoog Mog: de Gemelte Heeren derſelver Gedeputeerden over ende ter ſaecke van de ghenomen moeyte bedanckt, ende is de ſaecke voorts dit mael daer by gelaten.

Den 21. Marty de Heer Graef van *Awerſbergh* Keyſerlijcke Commiſſaris alhier in den Haghe gekomen weſende heeft aen haer

haer Hoog Mog : laten verhandt-reycken ſeeckeren beſloten Brief, die gehouden ende gepreſumeert wierdt te ſijn creditijf van den Hoogſtgemelten Keyſer op den Gemelten Heer Commiſſaris aen haer Hoog Mog : hebbende de voorſz Brief deſe Superſcriptie, te weten. *Illuſtribus, Generoſis, Nobilibus, & honorabilibus noſtris & Sacri Romani Imperij Fidelibus dilectis N. N. Ordinibus Vnitarum Provinciarum Belgiarum.* Waerop gedelibereert ſijnde, hebben haer Hoog Mog : goet ghevonden datmen den voorſz Brief by proviſie ſoude laten on-geopent, ende middeler-tijdt naſien 'tgene hier bevoorens in ſulcke ofte diergelijcke gelegentheyt is gepaſſeert, om als dan alle 'tſelve met den meer-Gemelten Brief te ſtellen in handen van den Heer *Voſbergen* om daer over te Communiceren met ſijn Hoocheyt, verſtaen deſſelfs Hoochwijs Advijs ende Conſideratien ende daer van Rapport te doen.

Den 22. Marty ſijnde ghehoort 'tRapport vande Heer *Voſberghen* achtervolghens haer Hoog Mog: Reſolutie met ſijn Hoocheydt gecommuniceert hebbende over de Superſcriptie op den Brief die d'Heer Graeff van *Awerſberch* Keyſerlijcke Commiſſaris aen haer Hoog Mog : heeft laten preſenteren, oock daer neffens geexhibeert ende nageſien de Retroacta op gelijck ſubject den 30. September in den Iare 1632. met den Commiſſaris *Grammay* alhier voorgevallen, wert na voorgaende Deliberatie in Conformité van den Inhout der voorſz Retroacta, ende Advijs van ſijn Hooch-Gemelte Hoocheyt daer op gevolcht, goet ghevonden ende verſtaen midtſdelen te verſoecken ende te Committeren de Heeren *Linteloe, Brouck-hoven ende Voſbergen*, om haer te vervoegen in het Logement van den voornoemden Commiſſaris, ende hem te ghemoet te voeren dat haer Hoog Mog : daer na trachten om met ſijn Keyſerlijcke Majeſteyt ende den Heyligen Roomſche Rijcke goede Nabuyrighe Correſpondentie ende Vruntſchap te onderhouden, ende dienvolgende oock ſijne Majeſteyts Gheſanten Nabuy- relijck

ren ſullen reſpecteren, maer dat ſy ghehouden ſijn haer Hooch ende Gerechticheyt te mainteneren, gelijck ſijne Keyſerlijcke Majeſteyt ende alle Coningen ende Potentaten in haren oock doen, ende daerinne yveren, ende overſulcx gheſpeurt hebben uyt de Superſcriptie van den Brief by ende van weghen den Gemelten Heer Graeff overghelevert, die haer Hoog Mog: preſumeren te ſijn, ſijn L. Creditijf, dat deſelve niet en wörden gekent voor de gene die ſy ſijn, ende by alle Coningen, Princen ende Potentaten gekent worden, dat ſy daeromme denſelven Brieff niet en ſouden konnen openen, ofte oock daer op in beſoignes treden, ten ware dat de voorſz Superſcriptie daer van wierde verandert ende gecorrigeert, ende wierden de Gemelte Heeren mitſdien gelaſt den voorſz Brief te rugge te langen, met verklaringe dat haer Hoog Mog: daer op geen Audientie konden geven. Nemende midtſdien beleefdelijck haer af-ſcheyt.

Den 25. Marty is gehoort 'tRapport van de Heeren *Linteloe, Brouck-hoven ende Voſbergen*, achtervolgens haer Hoog Mog: Reſolutie van den 22. deſes geweeſt ſijnde in't Logement van den Heer Graef van *Awerſbergh* ende aen denſelven genotificeert hebbende haer Hoog Mog: Reſolutie ten ſelven dage genomen ten regarde ende op het ſubject van den Brief van Credentie die ſijn L. daechs te vooren in haer Hoog Mog: Vergaderinge hadde doen ingeven door den Camer-Bewaerder van haer Hoog Mog: ende dat de Gemelte Heer *Graef* hem miſnoucht, thoonde dat van den Brief was gheſneden een ghedeelte van het ſtroockge Parckement daer mede het Segel op den voorſz Brief gedruckt, werdt vaſt ghehouden, met verklaringhe dat ſijn L. ſoodanigen Brief aen ſijn Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt ſijnen Heer ende Committent niet en ſoude derven te rugge geven, doch dat ſijn L. eyndelijck de voorſz Brief onder Proteſtatie heeft opgenomen, ende dat ſy Heeren Gedeputeerden den ſelven oock aldaer gebben gelaten, voorts

hebben

hebben deſelve Heeren haer Hoog Mog: Gedeputeerden hier nevens verhaelt de Diſcourſſen die vervolgens ſijn gevallen over den Titul ende Qualificatie die haer Hoog Mog: met goet Recht ende Fondament ſuſtinerende dat deſelve Competeert, ende oock de voorſlagen by den Gemelten Heer Graef gedaen, nopende de modificatie over de Superſcriptie van de Brieven by den meer-Hoogſt-Gemelten Keyſer aen haer Hoog Mog: te doen, ende dat dienvolgens de woorden van *Fidelibus* daer van ſouden worden af-ghelaten: waer op ſy Heeren Gedeputeerden haer af-ſcheyt genomen hebbende, ſijn gegaen by ſijn *Hoocheydt*, ende aen den ſelven gecommuniceert hebbende het gepaſſeerde by den meer-Gemelten Heer *Graef*, ende dat ſijn Hooch-Gemelte *Hoocheyt* daer op heeft geſeyt ſijn Hoochwijs Advijs ende Conſideratien, waer op gedelibereert ſijnde, is in Conformité van dien goet ghevonden midtſdeſen noch maels te verſoecken ende te Committeren de meer-Gemelte Heeren haer Hoog Mog: Gedeputeerden om andermael te gaen vinden den meer-Gemelten Heer *Graef* met authoriſatie om van ſijn L. te trecken of hem bekent is met wat Titel ende Qualificatie de Republijcke van Venetie ſelfs by ſijne Hoogſt-Gemelte Keyſerlijcke Majeſteyt in deſſelfs ſchrijvens wert beyegent, ende in cas hy daer van bericht weet te doen of niet, ſouden de Gemelte Heeren haer Hoog Mog: Gedeputeerden ſijn L. aenſeggen datmen alhier egeen Brieven van ſijne meer-Hoogſt-Gemelte Keyſerlijcke Majeſteyt houdende aen deſen Staet en ſoude konnen aennemen, daer van de Superſcriptie als oock den Inhoudt Reſpective minder Titul Qualificatie of terme ſoude mede brengen, als den gheenen die ſijn Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt by deſſelfs Brieven is ghevende of ghebruyckende aen de Republijcke van *Venetie* ſelfs, ende ſouden de meer-Gemelte Heeren haer Hoog Mog: Gedeputeerden den meer-Gemelten Heer Graef verſoecken dat hy de moeyte wilde nemen, van ſulckx by ſijne meer-Hoochſt-Gemelte

Roomsch Keyserlijcke Majesteyt *Persoonlijck* te willen gaen bevorderen, ende dat sijn L. daer van weder-sijts den danck sal hebben: dan in cas de meer-Gemelte Heeren haer Ho: Mog: Gedeputeerden yetwes soude mogen voor-komen dat tot dese Resolutie ofte saecke niet en is applicabel, 't selve souden nemen ad referendum. *Nota, dat hy versocht wierdt sulcks persoonlijck te willen bevorderen by den Keyser: dat was tacité ende heusselijck geseyt: dat men begeerde sijn vertreck van hier.*

Den 27. Marty sijnde gehoort 't Rapport van de Heeren *Linteloe, Brouck-hoven, ende Vosbergen*, nader gesproocken hebbende met d'Heer Graef van *Awerswergh*; is opgehouden.

Den 28. Marty in Deliberatie geleyt sijnde, is goet gevonden ende verstaen, midtsdesen te versoecken ende te Committeren de Heeren *Linteloe*, *Brouck-hoven*, *Vosbergen*, *Walta ende Aldringa*, om met sijn *Hoocheydt* naerder te spreecken ende te Confereren nopende 't stuck vande Titulen ende Superscriptie van Brieven die haer Hoog Mog: by Geschrifte souden verklaren te desireren van sijne Roomsch Keyserlijcke Majesteyt om daer op desselfs Ministers Audientie te verleenen, als oock de Clausulen die in soodanighe Brieven soude behooren geinsereert te worden.

Den 29. Marty sijnde ghehoort 't Rapport van de Heeren *Linteloe, Brouck-hoven, Vosbergen, Walta ende Aldringa*, achtervolghens haer Hoog Mog: Resolutie van den 28. deses, ghesproocken ende gecommuniceert hebbende sijn Hoocheydt over 't stuck van het Intituleren ende Op-Schrift der Brieven, als oock van de clausule van Eere in den Text van dien diemen soude behooren te desireren van sijn Roomsch Keyserlijcke Majesteyt schrijvende aen desen Staet. Is na voorgaende Deliberatie ende gelet wesende op haer Hoog Mog: Resolutie van den 26. November 1639. op sulcke ende diergelijcke subject ghenomen, goet ghevonden ende verstaen, midtsdesen te versoecken ende te Committeren de Heeren *Linteloe*, *Brouck-hoven*,

hoven, ende Voſbergen, om de verdere moeyte te willen nemen van nochmaels te gaen by den Heer *Graef van Awerſbergh*, ende den ſelven te gemoet voeren, dat ſo wanneer als ſijne Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt ſoude ghelieven te ſchrijven aen deſen Staet, 't ſy in het Latijn, Françoys, Italiaens, Nederlandts of Hoochduyts dat haer Hoog Mog: deſireren dat de Superſcriptie van ſoodanige Brieven, als oock van binnen boven aen ſoude moeten ſijn. *Celſi & potentes Domini* ende in den Text van deſelve Brieven *Veſtra Celſitudo* in het Françoys, *Hauts & puiſſants Seigneurs* ende in den Text *Vous*, in het Italiaens *Celſi potenti Signori*, ende in den Text *Voſtra Celſitudo*: in het Nederlandts ofte Hoochduyts *Hooch Mogende Heeren* ende in den Text *Vwe Hoog Mog*: Ende alſoo het daer over gehouden wordt dat den Gemelten Heer Graef 't gene de voorſz boven vermoeden wel licht ſoude mogen voorkomen, ſoo ſullen de Gemelte Heeren haer Hoog Mog: drie Gecommitteerden den meer-Gemelten Heer Graef in bedencken ſtellen of ſijn L. niet en ſoude konnen goet vinden dit Redres in 't regard van ſijne Brieven ende haer Hoog Mog: deſes reſpectivelijck in *Perſoon* by ſyne meer-Hoochſtgedachten Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt te gaen uytwercken, ende dat niet te twijffelen is of ſijn L. ſal dies aengaende weder-ſyts den danck hebben, of ten minſten ſich voor eenen korten tijdt *Perſoonlijck* te gaen vervoeghen by den Heer *Chur-Furſt van Ceulen*, als hebbende vermidts ſyn qualiteyt of Reſpective Nabuyrſchap kenniſſe van de ſaecken van ſyne Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt ende deſer Landen Reſpective om met den ſelven Heer Chur-Furſt t'overleggen ende beramen ſeeckeren vaſten voet, waer op ende waer naer dat de voorſz ſaecke der voorſz Titulen ende Inſcriptien als oock Clauſulen in den Text der Brieven ſoude konnen worden uytgewerckt, met byvoeginge van deſe verklaringe dat hare Ho: Mog: de Brieven van ſyne meer-Hoogſt-Gemelte Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt met egeen ander Titul Inſcriptie ofte

Clauſule in den Text van dien, als hier vooren duydelijck is uytgedruckt, en ſouden konnen aennemen: latende aen 'twelghevallen van ſijne meer-Hoogſt-Gemelte Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt de Tale daerinne deſelve aen haer Ho: Mog: ſal ghelieven te ſchrijven. Vorders hebben haer Hoog Mog: gereſolveert dat de meer-Gemelde drie Heeren haer Hoog Mog: Gedeputeerden het voorſz Officie by den meer-Gemelte Heer *Graef* verricht hebbende ſullende gaen vinden de Heer *de la Thuillerie* Ordinaris Ambaſſadeur van den Coning van Vranckrijck ende den ſelven Communiceren 'tgene invoegen boven verhaelt den meer-Gemelte Heer *Graef* ſal ſijn aengeſeyt, om te dienen ſulcx ende daert behoort.

Den 1. April in Deliberatie geleyt ende ghelet weſende op haer Hoog Mog: Reſolutie van den 26. November 1639. over 'tſtuck van het Intituleren ende Op-Schriften der Brieven, als oock van binnen boven aen, midtſgaders de Clauſule van Eere in den Text van dien diemen deſireert van de Coningen, Princen, Potentaten ende Republijcken, Schrijvende aen deſen Staet, is goet ghevonden ende verſtaen midtſdeſen te verſoecken ende te Committeren de voorgaende Heeren haer Hoog Mog: Gedeputeerden om de verdere moeyte te nemen van nochmaels te gaen vinden den Heer *Graef van Awerſbergh*, ende den ſelven te gemoet voeren, dat, ſo wanneer als ſijn Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt ſoude ghelieven te Schrijven aen deſen Staet, 'tſy in't Latijn, Françoys, Italiaens, Nederlandts of Hoochduyts, dat haer Hoog Mog: deſireren dat de Superſcriptie van ſoodanige Brieven als oock van binnen boven aen ſouden moeten ſijn *Celſi & potentes Domini*, ende in den Text van deſelve Brieven *Veſtra Celſitudo* in het Françoys *Hauts & Puiſſants Seigneurs* ende in den text *Vous*, in het Italiaens *Celſi potenti Signori*, ende in den Text *Veſtra Celſitudo*: in het Nederlandts of Hoogduyts *Hoogh Mogende Heeren*: ende in den Text *Vwe Ho: Mog:*

Den 2. April ſijnde gehoort 't Rapport van d'Heeren *Linteloe ende*

Ioe ende Voſbergen (de Heer Brouckhoven abſent weſende) achtervolghens haer Hoog Mog: Reſolutie van den 29. Marty leſt-leden geweeſt hebbende by de Heer *Graef van Awerſbergh* ende aen den ſelven Graef bekent ghemaeckt hebbende haer *Hoog* Mog: meeninghe, intentie ende Reſolutie, nopende 'tſtuck van de Intitulatie ende andere Clauſulen van eeren die haer *Hoog* Mog: diſereren op ende inde Brieven die ſyn voorſz Keyſerlijcke Majeſteyt aen deſen Staet ſoude ghelieven te ſchrijven, is na voorgaende Deliberatie goet ghevonden Gemelte *Heeren* haer *Hoog Mog*: Gedeputeerden midtſdeſen te bedancken voor de moeyte by deſelve genomen.

Den 21. Iuny ontfangen een *Miſſive* van ſijn *Hoocheyt* den Heer Prins van Orange geſchreven den 18. deſes houdende in effect verſoeck dat haer Hoog *Mog*: aen ſijn Hoochgemelte Hoocheyt willen laten toekomen 'tgeene deſelve ſouden moghen gereſolveert hebben, nopende het verblijf van den *Graef van Awerſbergh* alhier in den Hage, waer op gedelibereert ſynde, is goet gevonden ende verſtaen datmen aen ſijn Hoochgemelte Hoocheyt ſoude reſcriberen dat de voorſz Graef ſich alhier als een particulier ſtille hout, ſonder van eenige publijcke affaires in't generael of in't particulier aen yemant ter Wereldt te ſpreecken, ja ſoo geretireert dat hy nauwelijcks de Straet en betreet, ende alſoo deſen Staet doorgaens verklaert met ſijne Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt, als oock met het Roomſch Rijck Neutraliteyt te willed onderhouden, dat oock de Ingeſetenen deſer Landen der ſelver Trafficq in het Hoochgemelte Rijck drijven ende ſy alomme daerinne als Neutralen worden getracteert, ſoo en konnen haer Hoog Mog: egeen Fundament vinden, waer op deſelve den meer-Gemelte Graef ſouden konnen doen vertrecken ſonder oorſaeck te geven tot Infractie aen de voorſz Neutraliteyt.

Uyt dit verhael is te ſien het deſſeing van Spagnien (ſijnde beweſen of ten minſten aengheweſen deur de Franſche Miniſters

ſters dat deſe Graef quam op koſten van den Coning van Spagnien) te ſijn om met deſen Staet te Tracteren tot Vrede: waer toe deſelve Graef had een Latijns pouvoir: 'twelck hy aen verſcheyden Perſoonen alhier in Orginali heeft verthoont: daer by verſeeckerende dat aengaende de Tijtel hy hadde gekregen laſt om deſen Staet te Tracteren ghelijck de Republijcke van Venetien werdt getracteert van den Keyſer: Soo in d'Inſcriptie der Brieven als in den aenſpraeck.

Aen Perſoonen die hem in't particulier quamen beſoecken gebruyckte hy dickwils die woorden: *pax æterna*; *faciant pacem æternam:* ſeggende dat immers deſe Staet niet loffelijckers noch wenſchelijckers ſoude konnen doen als te maecken een *eeuwige Vrede*, om alſoo van ter ſijde te kennen te geven ſijn laſt ende intentie; ende die alhier ſmaeckelijck te maecken.

Hy gaf endlijck in, een Geſchrift by 'twelck hy verſocht aen haer Hoog Mog: om wederom ghehoort te worden deur Commiſſarien; te kennen ghevende dat hy ontfanghen hadde nieuwe Credentialen.

Maer daer op wierdt ghefecht dattet Geſchrift of memorie van den Heer Graef niet was ongeteeckent: waer op niet konde werden ghereſolveert. Ten tweeden: dat de Heer Graef niet te doen hadde als ſimpelijck over te geven ſijne Credentialen; om geopent ende geexamineert te werden, of die in *formâ deſideratâ* waren.

Daer in maeckte hy ſwaricheydt: vreſende, of wel deſelve waren gelijck aen Venetien; met den Titel *Sereniſſima* ende *Serenitas*; dat men echter daerin noch gheen Contentement nemen, maer *præciſè* ſoude blyven by den Titel van *Celſi potentes*; die Vranckrijck ſelf aen deſen Staet niet geeft: Ende dat het voor ſijn Roomſch Keyſerlicke Majeſteyt ſoude ſijn tot kleynachting, wanneermen hem de Brief weder gaf.

Daer by merckte hy endlijck genouchſaem dat (gelijck't de waerheydt was) deſen Staet ende Vranckrijck gheen luſt hadden

den tot de Handelingh immers dat deſe Staet geenſints konde of wilde ſeparaet Tracteren als ſiende deur de Revolte van *Portugaël* ende *Catalognien* veel meer voordeel te ſullen by continuatie van den Oorlog vinden; als deur den Vrede; Hoewel ſeer te gelooven ook te mercken was dat Spagnien aen deſen Staet, *apart tracterende*, veel Satisfactie ſoude geven. By hem was ook eenigen tijdt de Heer *Friquet*, een Borgoignon: namaels in ende omtrent de Handelingh tot *Munſter* veel ghebruyckt: wiens communicatie meeſt met den Heer Prince int particulier, ende tot ſijne particuliere Satisfactie ſijn geweeſt. Maer ſoo wel ſijn Hoocheyt als de Heeren inde Vergadering van hare Ho: Mo: het geſach hebbende, ſijn vaſt aen Vranckrijck gebleven: ſonder te hebben willen luyſteren na eenighe affonderlijcke aenbiedingen.

De Graeff ſulcx ſiende heeft ſich niet vorder willen engageren: maer Paſpoort verſocht voor hem, ſyn treyn, ende Bagage; om te gaen deur *Brabant* op *Namen*, *Creutſnach* ende *Regenſburg*: 'twelck hem is toegeſtaen ſonder te betalen 's Landts gerechticheyt, daer op toogh hy den 29. Iuny uyt den Hage. Een Iaer daer na quam hy tot Hamborgh, voltrecken of ratificeren het Tractaet præliminair.

Deſe Somer 1641. wiert gewonnen *Gennep* by deſen Staet: ende *Dorſten* by den Chur-Furſt van Colen.

De Coninginne Moeder, ſeer gehaet in Engelant, repaſſeerde van daer in Zeelant ende ſo langs den Rhijn op *Colen* alwaer ſy ſterf den 2. Iuly 1642. in December wiert gecelebreert het Huwelijck tuſſchen de Iongſte Dochter van den Prins van Orange met den Ouſten Sone des Graven van Ooſt-Vrieſlant.

In Ianuarius 1642. gafmen paſſage tot *Weſel* aen den Graef van *Guebrian* Commanderende de Wymarſche: daer op volgde terſtont omtrent half Ianuary de Neerlaghe van de Chur-Colnſche Troupen by Kempen onder *Lamboy*, die ſelf gevangen wert.

Deſe Victorie gaf den Coning aenleydinge tot groote deſſeings : om niet alleen inde Weſt-Faelſche Creyts, maer oock aen d'Ooſt-ſijde der Spaenſche Nederlanden conqueſten te doen : liet daerom Tracteren met deſen Staet; om aen *Guebrian* tot verſterkinge der Wymarſche over te geven *drie duyſent man te Voet onder dertich Compagnien* : ende Schickten uyt Vranckrijck *vier duſent Bretons* : daer mede de *Heſſiſche* ende de *Wymarſche* geconjungeert een ſchoon Leger maeckten. Het Tractaet met den Ambaſſadeur *la Tuillerie* geſlooten in den Hage den 8. Marty luydt als volgt.

Le Roy conſiderant le peu d'inclination, *que les Ennemis communs ont a le paix, & qu'il eſt Impoſsible de les ij porter, s'ils n'y ſont contraincts par la force : pour par venir a une ſi bonne fin ſa Majeſté s'eſt reſolue conjoinctement avec les Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays bas, de les attacquer le plus puiſſamment qu'il ſe pourra cette Campagne, Et pour donner moyen auſdicts Sieurs Eſtats de ſupporter plus ayſement les deſpences qu'ils ſeront obligés de faire pour une grande entrepriſe, ſa Majeſté a bien voulu leur accorder pour l'année* 1642. *un Secours d'argent extraordinaire conformement aux conditions qui s'enſuivent.*

I.

Sa Majeſté aſsiſtera durant la preſente année 1642. *leſdicts Sieurs Eſtats Generaux de la ſomme de* douze cents mil livres, *laquelle leſdicts Sieurs Eſtats employeront effectivement a l'entretien des gens de guerre extraordinaires qui ſont deſia, & pourront eſtre levés, en ſorte* „*que ladite ſomme de* douze cents mil livres *ne pourra eſtre divertie* „*a aucun autre uſage. Ce que leſdits Sieurs Eſtats promettent de bonne* „*foy & maintiendront religieuſement, afin d'attaquer plus ayſement* „*les Ennemis par toutes Voyes & moyens a eux poſſibles.*

II.

Sa Majeſté fera bailler pour ledict argent des aſſignations qui ſeront „*bonnes & au contentement de celuy que leſdits Sieurs Eſtats authori-* „*ſeront en France ſur ce ſubject pour eſtre effectivement acquittées dans*

„*dans* Paris, *dans la cours de la preſente annee ; Le payement s'en fera*
„*en trois termes, ſçavoir* quatre cents mil livres *lors de la Ratifica-*
„*tion reſpective du preſent Traicté.* Quatre cents mil livres *dans le*
„*mois de Iuillet prochain, Et les autres* quatre cents mil livres *dans*
„*le mois d'Octobre enſuivant.*

III.

Moyennant quoy leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de mettre leur ar-
„*mée bonne & forte en Campagne: pour faire une entrepriſe conſiderable:*
„*Sa Majeſté promettent de ſon coſté de mettre pareillement une bonne &*
„*forte armée en Campagne pour faire auſſi une Entrepriſe conſiderable*
„*dans les Pais Bas, ou incommoder les Ennemis le plus qu'il luy ſera*
„*poſſible.*

IV.

Leſdits Sieurs Eſtats conſentent que ſur ladicte ſomme de douze
„cents mil livres *ſeront priſes & reſervées les penſions des Officiers*
„*François, pour eſtre payées & diſtribuées ſur le pied & de la meſme*
„*façon qu'il a eſté convenu par le Traitté du 17. Iuin 1630. & celuy*
„*du 14. Auril 1634. Et que celuy que leſdits Sieur Eſtats commettront*
„*a* Paris *pour reçevoir leſdits* douze cents mil livres, *ſera obligé d'y*
„*payer & fournir la ſomme a quoy ſe montent leſdictes penſions ſur le*
„*dernier terme du payement.*

V.

Sa Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats ratiffiront reſpectivement les pre-
„*ſens Articles dans le lerme de ſix ſepmaints ou deux mois ſi faire ſe*
„*peut.*

VI.

Ce preſent Traitté ne deſrogera point aux precedent Faicts autre ſa
„ *Majeſté. Et leſdits Sieurs Eſtats, tous leſquels demeureront en leur*
„*force & vigueur pour eſtre fidellement & religieuſement effectués de*
„*part & d'autre.*

Hier na volghde 't Pouvoir des Conings op d'Ambaſſadeur *la Thuillerie* in dato St. Germain en l'Aye den 7. Ianuary 1642. Midtſgaders het Pouvoir van hare Hoog Mog : op de Heeren

Huygens, Tereſteyn, Brouck-hoven, Catz, Renſwoude, Donia, Haerſolte, ende Aldringa. Gedateert Hage den 6. Marty 1642.

En foy de quoy nous Ambaſſadeur & Deputés des Sieurs les Eſtats „*Generaux en vertu de nos pouvoirs Reſpectifs avons ſigné ces preſentes* „*de nos ſeings ordinaires & a icelles fait poſer les Cachets de nos Ar-* „*mes. Faict a la* Haye *en* Hollande le 8. de Mars mil cents qua- „rante deux. *Ainſi ſigné* de la Thuillerie R. Huygens, C. Te- „reſteyn, I. van Brouchoven, I. Catz, G. de Voſbergen, „Iohan van Reede, F. van Donia, S. van Haerſolte, W. „Aldringa, *& Cachetés des Cathets de leurs Armes.*

Ratiffié par ſa Majeſté en la Forme ordinaire & ſeellé du grand „*ſeeau en datte du troiſieſme Auril* 1642. *a Narbonne ſigné Bou-* „*thillier.*

Pour plus grand eſclairciſſement du 3. *Article du Traitté fait a la* „*Haye en Hollande ce jourd'huy, il a eſté convenu que le Roy & les* „*Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Païs Bas, mettront en* „*Campagne chacun une Armée compoſée de* dixhuict a vingt mil „hommes de pied, & de quatre mil cinq cents a cinq mil Che- „vaux. *Que leſdictes Armées entreront par tout la my may dans les* „*Païs Bas, que celle deſdits Sieurs Eſtats attaquera une place de telle* „*conſideration, que les Ennemis en reçeuront notable præjudice; & que* „*celle de ſa Majeſté attaquera auſſi une conſiderable de ſon coſté, ou ſe-* „*ra telle diverſion en s'avançeant dans le Païs des Ennemis qu'eſtans* „*obligés de tenir une bonne partie de leurs forces pour s'oppoſer aux* „*deſſeings de ſa Majeſté Monſieur* le Prince d'Orange *ayt d'autant* „*plus de facilité d'avoir un ſucces heureux de l'entrepriſe.*

Bien entendu qu'en cas que l'Armée de ſa Majeſté ne face qu'une „*ſimple diverſion, elle ſe mettra en Campagne quatorſe Iours avant* „*celle deſdits Sieurs les Eſtats. Et au cas qu'il ſoit reſolu que toutes* „*les deux Armées entreprennent des attaques de places, elles ſe mettront* „*en Campagne en meſme jour preciſement ſans y faillir*; ſurpeine de „manquement de foy de part & d'autre.

Leſdits

Leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de faire paſſer dans le huict ? jour „*du mois d'Auril*, Trente Vaiſſeaux *de guerre bien equipées de deux*, „*trois, quatre & cinq cents tonneaux a leurs des pens au travers de Ca-* „*lais, pour empeſcher aux Ennemis l'entrée de Flandres par mer ; Et* „au cas *que les Armes du Roy attaquent quelque place ſur la coſte de* „*Flandres leſdits trente vaiſſeaux de meindront touſiours a ladite coſte* „*tant que l'entrepriſe durera, Et inveſtiront par mer de telle ſorte la* „*place aſſiegée par les armes du Roy, qu'elle ne puiſſe eſtre ſecurve par* „*mer, ſoit par les forces du Roy d'Eſpagne, ſoit par celles de quelque* „*autre puiſſance que ce puiſſe eſtre, qui vouluſt les aſſiſter ſoubs quel-* „*que pretexte que ce ſoit* ; audit cas *leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de* „*faire eſcorter tous les Vivres qui viendront de la coſte de France au* „*lieu ou ſera l'Armée de ſa Majeſté ou de luy en fournir a prix rai-* „*ſonnable, ſi les vents ne parmettent pas d'en apporter de France ſuffi-* „*ſamment, Et qu'ils ſoient bons pour les tranſporter des pays deſdicts* „*Seigneurs Eſtats des Provinces Vnies, audit lieu, Et au ſera l'Armée* „*du Roy pour parachever ſon deſſeing, auquel ſa Majeſté n'engageront* „*jamais ſes armes*, ſans la Confiance qu'elle prend que le con-„tenu au preſent Article ſera punctuellement & Fidellement „executé *par leſdits Seigneurs Eſtats qui le promettent & s'y obligent* „*ſur peine de manquement de foy, & d'Infraction des Traictés Faite* „*par eux avec ſa Majeſté.*

Les Seigneurs Eſtats promettent ſincerement aux Armées de ſa Ma- „*jeſté paſſage & repaſſage ſur le* Rhin a Weſel, *& auſſi paſſage &* „*repaſſage* ſur la Meuſe a Maſtricht : *pour veu que ce ne ſoit poinct* „*pour prejudicier a leurs Eſtat.*

Les Seigneurs Eſtats s'obligent de tenir leur Armée en Campagne „*tant & ſi long temps que le bien de la cauſe commune requierra & la* „*ſaiſon pouvra parmettre.*

En foy de quoy nous Ambaſſadeur & Deputes des Sieurs les Eſtats „*Generaux, En vertu de nos pouvoirs avons ſigné ces preſentes de nos* „*ſeins ordinaires, Et a icelles fait poſer les Cachets de nos Armes, Fait* „*a la Haye en Hollande le 8. de Mars mil ſix cents quarante deux.*

„*Ainſi ſigné de* la Thullerie R. Huygens, C. Tereſteyn, I. van „Brouchoven, I. Cats, G. de Voſberghen, J. van Reede. „F. van Donia, S. van Haerſolte, W. Aldringa, *& Cachet-* „*tes des Cachets de leurs Armes.*

Ratiffie par ſa Majeſté en la forme ordinaire & ſeelé du grand ſeau „*en datte du* 3. *d'Auril* 1642. *a Narbonne ſigné Bouthilier.*

Second Article Secret.

„LEs Seigneurs les Eſtats *des Provinces Vnies, en ſuitte du* „*Traitté conclud, arreſté & ſigné ce jourdhuy, entre ſa Majeſté* „*Et eux promettent au Roy de licentier de leur ſerment & ſervice lors* „*que ſa Majeſté aura ratifie le ſuſdits Traicté* Trois mil hommes „*bons & effectifs avec leurs Officiers qui ſont preſentement a leur ſer-* „*vice en telle ſorte qu'ils paſſeront avec le ſuſdits nombre dans celuy, &* „*a la ſolde de ſadits Majeſté & luy preſteront ſerment de fidelité, En* „*foy de quoy, Nous deputes deſdits Seigneurs Eſtats en vertu de noſtre* „*pouvoir avons ſigné, la preſente de nos ſeins ordinaires, Et a icelle fait* „*poſer les Cachets de nos Armes. Fait a la Haye en Hollande le* 8. *de* „*Mars* 1642. *ainſi ſigne* de la Thuillerie, R. Huygens, C. Te- „reſtein, F. van Donia, I. Brouchoven, I. Cats, S. van „Haerſolte, G. de Voſbergen, Iohan van Reede, W. Al- „dringa, *& Cachettes de Cachets de leurs Armes.*

Ratiffié par ſa Majeſté en la forme ordinaire a Narbonne le 3. *jour* „*d'Auril* 1642. *ſigné Bouthillier & ſeelle en Placcart.*

Declaration de Meſſieurs les Eſtats.

„NOus ſoubſignés *Deputes des Eſtats Generaux des Provinces Vnies* „*du Pais Bas declarons qu'apres nous avoir eſte dit par le Sieur* „*Ambaſſadeur de la* Thuillerie *que ſes ordres avoient eſté changés &* „*qu'au lieu de demander les troppes* purement & ſi ſimplement, *ain-* „*ſi qu'il avoit fait du commencement, ou luy avoit depuis ordonné de*

declarer

„*declarer que ſa Majeſte les deſiroit ſeulement* par preſt, *ſi par haſard* „*la forme dont ou les accorde par l' Article ſecret ſigne ce jourd' huy n'e-* „*ſtoit pas agreable au Roy, ledit Sieur Ambaſſadeur* ne ſera point „tenu pour deſavoué : *s'aſſurant au reſte que ſa Majeſte eſt ſi rai-* „*ſonnable qu'elle voudra bien conſiderer que divers reſpects & la Con-* „*ſtitution de ces Eſtat ne permettent pas auxdicts Seigneurs les Eſtats* „*Generaux de les bailler autrement. En teſmoignage de quoy nous avons* „*ſigne la preſente de nos ſeings ordinaires, & a icelle fait poſer les* „*Cachets de nos Armes, a la Haye en Hollande le* 8. *de Mars* 1642. „*ſigne* R. Huygens, C. Tereſteyn, I. van Brouchoven, I. „Catz, G. van Voſbergen, I. van Reede, F. van Donia, „S. van Haerſolte, W. Aldringa *& Cachettes des Cachets de leurs* „*Armes.*

Promeſſe a Mesſieurs les Eſtats.

„IE *Soubſigné Sieur de la Thuillerie Ambaſſadeur du Roy Treſ-Chre-* „*ſtien, promets que les* trois mil hommes *avec leurs Officiers que* „*les Seigneurs, les Eſtats ont promis, En ſuitte du Traitté Conclud ar-* „*reſté & ſigné ce jourd huy entre ſa Majeſté & eux de licentier & fai-* „*re paſſer au ſervice & a la ſolde de ſadits Majeſté repaſſeront avec* „*leurs Officiers au* bont de douze mois *prochains dans celuy & a la* „*ſolde deſdits Seigneurs les Eſtats, En teſmoignage de quoy l'ay ſigne* „*la preſente de ma main & a icelle fait poſer le cachet de mes Armes.* „*Fait a la Haye en Hollande le huictieſme de Mars mil ſix cents qua-* „*rante deux ſigne,* la Thuillerie.

Ratiffie en la Forme ordinaire par ſa Mejeſte a Narbonne le 3. *jour* „*d' Auril* 1642. *ſigne* Bouthillier : *& ſeelle en Placard.*

Dit Tractaet ende Campaigne heeft noch aen deſen Staet noch aen Vranckrijck niet gegeven : immers niet in Nederlant want de Heſſiſche ende Wymarſche ghelijck oock het Leger van deſen Staet Conſumeerden den Soomer met leggen aen deſe ende geen ſijde Orſoy. Ende als het tijt wiert voor ons

Leger

Leger in Garniſoen te gaen : ſoo repaſſeerden de Heſſiſche ende Wymarſche den Rhijn tot *Weſel:* beſet latende *Nuys, Kempen* ende *Duyren* met eenige kleyne Plaetſkens.

Maer aen d'ander ſijde ghewan Vranckrijck de Fameuſe ſterckte van *Perpignan* mettet geheele Graefſchap van *Rouſſillon*. Dit Iaer begoſten de droeve veranderingen in Engelant. De Koninginne quam in eygener Perſoon met de Princeſſe Royale in't begin van Martius uyt Engelandt in den *Hage* : ende de Coning ſich uyt *Londen* begevende, richtede ſijnen grooten Standaert op. Van die tijd af is d'Oorlog aldaer gecontinueert. De Coning ende ſijn Raedt wel ſiende dat ſyne ſaecke odieux gemaeckt wierdt onder pretext van de Religie, ſtelde ſijn hoop ſeer op dit Huwelijck : ende dat daer deur in Engeland de ſcrupuleuſe ſouden werden verſeeckert, dat ſyn Majeſteyt ſoo dieren Pant gevende aen een Prins van de Gereformeerde Religie geen d'allerminſt ghedachte hadde van te wanckelen in't ſtuck van't Geloof : Dat oock deſen Staet ſich deur dit Huwelijck ſoude toonen ſeer gehonoreert ende verbonden, om de Parthy des Conings te volgen of te begunſtigen.

't Eerſte, dat alhier gedreven wiert, was een Ambaſſade : *Het tweede* ; allerleye in koop ende uytvoer van Amunitie van Oorlog, Wapenen, Schepen ; *Ten derden*, ontleening van Officieren, ende aenneming van Crijſch-Volck. Doch Holland heeft niet kunnen werden bewoghen om Parthy te kieſen : Maer is volſtandigh ghebleven by haer Neutraliteyt. Soo dat dit Huwelijck heeft gebaert effecten, by-kans recht contrarie van de gene die men ſich weder-ſyts had in-gebeeldet.

In't begin van dit Iaer liet oock de Coning van Dennemarck aen haer Hoog Mog : aenbieden ſyne bemiddeling om te vinden tuſſchen deſen Staet ende den Coning van Spagnien een goede uytkomſt van den Oorlogh. Daer op deur de Heeren *Voſbergen, Weede, ende Veltriel* aen des Conings Reſident *Tancken* is tot antwoordt geſeyt op d'aengebodene interventie ; dat alvooren

vooren tot ſo wichtigen handeling te komen, van nooden waren de gedeſireerde Paſpoorten in behoorlijcke Forme.

Den 14. Ianuary compareerden een aenſienlijck getal der Heeren Staten van Hollandt ter Vergaderinge van haer Hoog Mog: ſeggende dat allenthalven de geruchten liepen van dat een dach tot de Generale Vrede-Handel was aen-gheſtelt tot *Munſter*; ende dat nochtans uyt Vranckrijck aen deſen Staet geen Notificatie daer van quam. Verſochten dat deur de Gecommitteerde van haer Hoog Mog: met den Heer Ambaſſadeur *de la Thuillerie*, over het gelt ſecours of Tractaet van Campagnie handelende, mocht werden geſproocken op dat ſubject met welgedachten Heer Ambaſſadeur: om te weten wat hem daer van mocht bekent ſijn. Waer op deſelve antwoorde, niet als particulier Advijs te hebben van den Heer Ambaſſadeur *d'Avaux* dat den 25. February naeſt-komende was ghenoemt ende gepræfigeert tot d'uytwiſſeling van de Paſpoorten of *Salvi conductus*: ende dat tot de by-een-komſt tot *Munſter* geſtelt was den 25. Marty daer aen naeſt-volgende. Waer van gerapporteert ſijnde ter Vergadering, ſyn de Heeren Gedeputeerde van de Reſpective Provintien aengemaent, haer te willen bequamen tot de Gemelde by-een-komſt ende Tractaten, haer te verklaren op de Nominatie der Perſoonen derwaerts te ſeynden, ende op het concipieren van de noodige Inſtructie.

Den 26. heeft ſijn Hoocheyt laten communiceren ſeecker Credentiale Brief van den Graef van *Trautmanſdorff* op een Dominicaner Monick *P. George*, *D. Eberſteyn* aen den Cardinael *Richelieu*: Maer alſoo deſelve den 4. Decembris 1642. was geſtorven, ſoo had hy deſelve overgegeven aen den Cardinael *Mazarin*. Syn aenbreng was niet als eene heuſche aenmaninge tottet af-ſeynden der Franſche Plenipotentiarijſen tot de Generale Vrede-Handeling, daer op van wegen den Coning in't lange geantwoordet ende aengeweſen wiert, dat de retardatien waren ende quamen vande ſyde des Keyſers ende des Conings

van Spagnien: als weygerende de formele Paſpoorten.

Den 19. February wiert deur den Heer *Catz* aen haer Hoog Mog: geexhibeert Extract uyt een Brief van den Coninckliicken Reſident *St. Romain* uyt Hamborgh gheſchreven den 10. February aen den Heere *Braſſet*: inhoudende, dat hy niet willende aennemen de Paſpoorten van Spagnien onder den Naem van *D. Franciſco de Mello*; de Graef van *Awerſpergh* had voorgeſlagen, dat de Coning van Ungarien (alſoo wiert doen noch ghenoemt de Keyſer) als laſt hebbende van den Coning van Spagnien deſelve ſoude verleenen. *Le jugement de ces quartiers* (ſeyde deſelve *St. Romain*) *eſt qu'on les pouvoit bien accepter.* 'tSelve Paſpoort was gedateert *Weenen* den 28. Ianuary 1642. met deſe *clauſula concernens: ut Deputatos a Confœderatis Belgij Ordinibus Plenipotentiarios Monaſterium ad Tractatus pacis ibidem inſtituendos proficiſſentes videlicet . . . . . per omnia territoria ac loca &c. una cum comitibus, familiaribus, familijs, equis, curribus, navibus, rebus, ſarcinis, ac ſcripturis &c. libere, tutò, ſecure, atque Expedite, ire, tranſire &c.*

Den 27. February werdt deur den Heer van *Mathenes* van wegen ſyn Hoocheydt weder gecommuniceert een Brief van *St. Romain* uyt *Hamburg* vanden 17. February met een Paſpoort van den Coning van Spagnien ſelf gedateert *Saragoſſa* den 19. Novembris 1642. geteeckent *Io el Rey*, ende lager, *Andrés de Roca*: met uytlatinge van de Titulen der Vereenichde Provintien, de clauſule concernens was, dat hy gaf Paſpoort *alos Plenipotentiarios, que los dichos Eſtados Generalos de las Provincias unidas del païs baxo han nombrado y nombraran &c.*

De ſaecke met ſyn Hoocheydt gecommuniceert ſynde, over deſe Paſpoorten: Soo ſtont hem beſt aen die van den Coning ſelf. Edoch alſoo een Courier uyt Vranckrijck verwacht wiert op dat ſubject; wert de ſaecke noch opgehouden.

Den 2. Marty is ter Vergaderingh ingehaelt de Heer *d'Eſtrades* op Brieven van Credentie van den Coning uyt St. Germain van den

van den 8. February complimenterende van ſyne Majeſteyts ſincere intentien tot onderhoudinge der Alliancen, dede een deftige waerſchouwinge tegen de Spaenſche looſheydt; datſe in't ghemeen als de tijdt van de Campagnie ghenaeckt, op de Baen bracht openinge van Vrede-Handeling: om daer mede de Oorlogs-preparatien te retarderen. Seyde wyders dat de Coning ſeer verwondert was te hooren datmen alhier hadde de Compagnien gereduceert: te weten van 200. op 150. van 150. op 120. ende van 120. op 100. meenende dat daerom het Leger alhier niet koſte met genoegſame force in't Velt komen. Maer de Heeren van Hollandt (die meeſt oorſaecke waren van deſe reductie (hadden daer van een ander opinie; namelijck dat de hoofden die ſy caſſeerden, niet effectijf waren onder de Compagnien: ende dat ſy nu gelijcke ſterck (midts promptelijck betalende) in't Veldt ſoude komen als te voor.

Voort diſcoureerde welgemelde *d'Eſtrades* van de Campagnie ende tegenwoordighe ghelegentheydt der ſaecken van d'Oorloge.

Den 17. Marty verklaerden haer Ho: Mog: by ſchriftelijcke antwoort, dat ſy haer het Concept Paſpoort van den Koning van Spagnien lieten gevallen.

Den 13. May is in præſentie van ſyn Hoocheyt getreden in deliberatie over den Voet van de Commiſſie om te gaen na Munſter.

Ondertuſſchen is deur den Ambaſſadeur van deſen Staet tot Paris weder geſloten navolgende Tractaet.

LOuis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre a tous ceux, qui ces preſentes lettres Verront, Salut. Ayant veu & examiné „en noſtre Conſeil le Traicté, qui a eſté fait en noſtre nom & ſigné par „nos Armés & feaux Conſeillers es nos Conſeils le Sieur Boutillier „de Chavigny, *Commandeur de nos ordres, Secretaire d'Eſtat & de „nos Commandements, & le Sieur de la* Thuillerie *noſtre Ambaſſa-*

„deur pres des Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pais Bas „Eſtant preſentement en noſtre Court & ſuitte, nos Commiſſaires en „cette part, avec le Sieur Guillaume de Lier *Seigneur d'Oosterwijck* „Ambaſſadeur deſdits Sieurs Eſtats pres de nous en vertu des pleins „pouvoirs que noſdits Commiſſaires & ledit Sieur Ambaſſadeur ont eux „de nous & deſdits Sieurs Eſtats, du quel Traitté la teneur s'enſuit.

Le Roy conſiderant le peu d'inclination que les Ennemis communs ont „*a la Paix & qu'il eſt impoſſible de les y porter s'il ny ſont contraints* „*par la force, pour parvenir a une ſi bonne fin, ſa Majeſté s'eſt reſolve* „*conjoinctement avec les Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies* „*des Pais Bas de les attacquer* le plus puiſſament *qu'il ſe pourra cette* „*Campagne. Et pour donner moyen auſdits Sieurs Eſtats de ſupporter* „*plus ayſement les deſpences qu'ils ſeront obligés de faire pour une gran-* „*de Entrepriſe, ſadite Majeſté a bien voulu leur accorder pour la pre-* „*ſenté année* mil ſix cent quarante troix *un ſecours d'Argent Ex-* „*traordinaire conformement aux conditions qui s'enſuivent.*

I.

Sa Majeſté aſſiſtera durant la preſente anné mil ſix cents quaran- „te troix *leſdits Sieurs Eſtats Generaux de la ſomme* de douze cents „mil livres : *leſdits Sieurs Eſtats employeront effectivement a l'en-* „*tretien des gens de guerre Extraordinaires qui ſont deſia & pourroit* „*eſtre levés en ſorte que ladite ſomme de* douze cent mil livres *ne* „*pourra eſtre divertie* a aucun autre Uſage, *ce que leſdits Sieurs E-* „*ſtats promettent de bonne foy & maintiendront religieuſement, affin* „*d'attaquer plus ayſement les Ennemis par toutes Voyes & moyens a* „*eux poſſibles.*

II.

Sa Majeſté fera bailler pour ledit Argent des Aſſignations qui ſe- „*ront bonnes & au contentement de celuy que leſdicts Srs. Eſtats autho-* „*riſeront en France ſur ce ſubject pour eſtre effectivement aquittées* „*dans Paris dans le cours de la preſente année : Le payement s'en fera* „*en trois termes ſçavoir* quatre cents mil livres *lors de la ratification* „*reſpective du preſent Traitté*, quatre cents mil livres *dans le mois*

de

„*de Iuillet prochain. Et les autres* quatre cents mil livres *dans el* „*moisd' Octobre enſuivant.*

III.

Moyennant quoy leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de mettre leur Ar- „*mée* bonne & forte *en Campagnie pour faire une Entrepriſe Conſi-* „*derable, ſa Majeſté promettant de ſon coſté de mettre pareillement une* „*bonne & forte Armée en Campagne pour faire auſſi une Entrepriſe* „*conſiderable dans le Pais Bas, ou incommoder les Ennemis le plus qu'il* „*luy ſera poſſible.*

IV.

Leſdits Sieurs Eſtats conſentent que ſur ladits ſomme de douze „cents mil livres *ſeront priſes & reſervées les penſions des Officiers* „*François pour eſtre payées & diſtribuées ſur le pied & de la meſme* „*façon qu'il a eſté convenu par le Traitté du dix Septs. Iuin* mil ſix „cents trente *& celuy du xiij. Auril* mil ſix cents trente qua- „tre, *& que celuy que leſdits Sieurs Eſtats commettront a* Paris *pour* „*reçevoir leſdits* douze cents mil livres *ſera obligé d'y payer &* „*fournir la ſomme a quoy ſe montent leſdits penſions ſur le dernier* „*terme du payement.*

V.

Sa Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats ratiffieront reſpectivement les „*preſents Articles dans le terme de ſix ſepmaines ou deux. Mois, ſi* „*faire ſe peut.*

VI.

Ce preſent Traitté ne deſrogera point aux precedents faits entre ſa „*Majeſté & leſdicts Sieurs Eſtats, tous leſquels demeureront en leur* „*force & Vigeur pour eſtre fidellement & religieuſement effectues de* „*part & d'autre.*

Articles Secrets.

„LE Roy ayant veu & examiné *les Articles Secrets concluds & ar-* „*reſtes en ſon nom le trenté? Mars dernier, entre les* Sieurs

„Bouthillier de Chavigny *Conſeillier de ſa Majeſté en ces Conſeils.*
„*Commendeur de ſes Ordres, Secretaire d'Eſtat & de ſes commende-*
„*ments.* Et *le Sieur* de la Thuillerie *ſon Ambaſſadeur pres de Meſ-*
„*ſieurs les* Eſtats *Generaux des Provinces Vnies des Pais Bas,* Eſtant
„*preſentement en ſa Court & ſuitte, l'un & l'autre, Commiſſaires de-*
„*ſadits Majeſté en cette part, & le Sieur* Guillaume de Liere *Sieur*
„*d'Oosterwijck Ambaſſadeur deſdits Sieurs* Eſtats *pres d'elle en ſuitte*
„*du Traitté conclud & arreſté le meſme jour entre eux en vertu de leurs*
„*pleins pouvoirs, deſquels Articles Secrets la teneur enſuit.*

Pour plus grand eſclairciſſement du trois Article du Traitté paſſé ce
„*jourd'huy il a eſté, convenu que le Roy & les Sieurs des* Eſtats *Gene-*
„*raux des Provinces Vnies des Pais Bas mettront en Campagne chacun*
„*une Armée compoſée* dixhuict a vingt mil hommes de pied & de
„quatre mil cinq cents a cinq mil Chevaux. *Que leſdites Armées*
„*entreront dans les Pais Bas, pour tout la my May prochain ſi ce n'eſt*
„*que celuy qui commendera les Armées du Roy d'*Eſpagne *ſe mit pluſtoſt*
„*en Campagne, auquel cas le Roy & leſdits Sieurs* Eſtats *ſeront obligés*
„*s'y mettre en meſme temps, de quelque coſté qu'ils puiſſent tourner:*
„*que celle deſdicts Sieurs* Eſtats *attacquera une place de telle conſide-*
„*ration que les* Ennemis *en recevront* un notable prædjudice, *& que*
„*celle de ſa Majeſté en attacquera, auſſi une* conſiderable *de ſon coſte,*
„*ou fera telle* diverſion *en s'avanceant dans le Pais des* Ennemis,
„*qu'eſtans obliges de tenir une bonne partie de leur forces pour s'oppo-*
„*ſer aux deſſeings de ſa Majeſte Monſieur le Prince* d'Orange *aye*
„*d'autant plus de facilite d'avoir un ſucces heureux de l'entrepriſe qu'il*
„*fera. Bien entendu qu'en cas que l'Armée de ſa Majeſté ne face qu'u-*
„*ne* ſimple diverſion, *elle ſe mettra en Campagne quatorſe jours a-*
„*vant celle deſdicts Sieurs les* Eſtats. Et *au cas qu'il ſoit reſolu que*
„*toutes les deux Armées entreprennent des attaques de places.* Elles *ſe*
„*mettront en Campagne en meſme temps & jour preciſement ſans y*
„*faillir ſurpeine de manquement de foy de part & d'autre.*

Leſdits Sieurs Eſtats *s'obligent de faire paſſer dans le huictieme du*
„*mois d'Avril* Trente Vaiſſeaux *de guerre bien equipés, de deux, trois,*
quatre,

„quatre, & cinq cents tonneaux a leurs deſpens au travers de Calais „pour empeſcher aux Ennemis l'entrée de Flandres par mer. Et au cas „que les Armes du Roy attaquant quelque place ſur la coſté de Flandres „leſdits Trente Vaiſſeaux demenreront tousjours a ladite coſte tant que „l'entrepriſe durera & inveſtiront par mer de telle ſorte la place aſſigée „par les Armes du Roy qu'elle ne puiſſe eſtre ſecourve par mer ſoit par „les forces du Roy d'Eſpaigne ſoit par celles de quelque autre puiſſance „que ce puiſſe eſtre, qui vouluſt les aſſiſter ſoubs quelque pretexte que „ce ſoit; audit cas leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de faire eſcorter tous „les Vivres qui viendront de la coſte de France au lieu ou ſera l'Armée „de ſa Majeſté ou de luy en fournier a prix raiſonnable; ſi les vents ne „permettent pas d'en apporter de France ſuffiſament & qu'ils ſoyent „bons pour les Tranſporter des pays deſdicts Sieurs Eſtats des Provin- „ces Vnies audit lieu, & ou ſera l'Armée du Roy pour parachever ſon „deßein, auquel ſa Majeſté n'engageroit jamais ſes Armes ſans la „Confiance qu'elle prend que le contenu au preſent Article ſera „punctuellement & Fidellement executé par leſdicts Sieurs Eſtats, qui „le promettent & s'obligent ſur peine de manquement de foy & d'in- „fraction des Traitté faicts par eux avec ſa Majeſté.

Leſdits Sieurs Eſtats promettent ſincerement aux Armes de ſa Majeſté „paſſage, & repaſſage par le Rhijn a Weſel & auſſi paſſage & re- „paßage ſur la Meuſe a Maſtricht, quand ils en ſeront requis, par ſa „Majeſté pour veu que ce n'eſt point pour prejudicier a leur Eſtat.

Leſdits Seigneurs Eſtats s'obligent de tenir leur Armée en Campa- „gne tant & ſi long temps que le bien de la cauſe commune requierra & „la ſaiſon pourra permettre.

En foy de quoy nous Commiſſaires & Ambaſſadeur en vertu de nos „pouvoirs reſpectifs avons ſigné ces preſentes de nos Seings ordinaires „& a icelles fait poſer la cachet de nos Armes, a Paris le trente Mars „mil ſix cents quaranté trois ſigné Bouthilier de la Thuillerie & „Guillaume de Liere avec leurs Cachets.

Ende alſoo ondertuſſchen de Koning quam in Mayo te ſterven: ende de Koning Lodovic de 14. in ſijn plaets te ſuccederen;

çederen; soo is 'tselve Tractaet op den Naem van desen gereconfirmeert deur navolgende Acte.

Acte de Renouvellement du Traitté de 1643.

„ *Ayant esté representé a Messieurs les Estats Generaux des Pro-*
„ *vinces Vnies du Pais Bas par le Sieur* de la Thuillerie *Conseil-*
„ *leur du Roy en ses Conseils & son Ambassadeur pres d'eux le* 15. *Iuin*
„ *dernier passé, que sa Majesté par l'advis de la Reyne Regente sa Me-*
„ *re avoit jugé a propos que le Traitté faict a* Paris *le trente jour de*
„ *Mars de la presente Année* mil six cents quarante trois, *entre le*
„ *feu Roy son Pere de tres glorieuse Memoire & lesdits Sieurs Estats*
„ *Generaux fust renouvellé soubs le nom de sa Majesté a present regnant,*
„ *lesdicts Sieurs Estats desirants Satisfaire a l'intention de sa Majesté*
„ *ont demeures d'accord avec lesdits Sieur Ambassadeur de confirmer &*
„ *renouveller ledit Traitté dont la teneur.*

Icy suivoit un nouveau pouvoir du Roy Louis 14. *du* 16. *May:*
„ *& le pouvoir des Sieurs les Estats Generaux daté le* 24. *d'Aougst*
„ 1643. *& la signature dudit Renouvellement le* 30. *d'Aouſt. Signé*
„ Bart: de Gent. Hoogendorp. I. van Reede. A. van Vierſ-
„ ſen, W. Ripperda, *& seellé du Cachets de leurs Armes.*

De Coning van Vranckrijck hebbende sedert veel Iaren valetudinair gheweest, is den 14. May tusschen 2. ende 3. uyren namiddach deser Werelt overleden, synde den selven dach als voor drie-en-dartig Iaer de Coning syn Heer Vader vermoort wierde, ende hy Coning wiert. Alsoo syn de Coninginne Moeder, de Cardinael ende de Coning elckander haest ende binnen 'tIaer gevolgt.

Den 19. Mey wert de Spaensche Armée gheslaghen tot *Rocroy*, deur den Prince van *Condé*; alsoo gewan dese jonghe Coning den vijfden dach sijner Regeering een groote Victorie ende voordeel: 'twelck tot de Vrede-Handeling gheen goedt dede.

De

De dach van by een komſte tot *Munſter* ende *Oſenbrugge* geſtelt ſijnde op den 11 July naeſt-komende: ſoo heeft men ernſtelijck beginnen te ſpreecken vande beſendinge derwaerts te doen. *Hollandt* ſlouch voor men behoorde niet meer als drie of uytterlijck vier Perſoonen te ſeynden: Maer d'andere aviſeerden dat van wegen yeder Provintie een behoorde te gaen. *Holland* ſeyde Anno 1632. *vier* uyt haer Provintie by de Tractaten gehadt te hebben. d'Andere ſeyden dat ſy Anno 1607. geen meer als *een* daer by hadden gehadt, gelijck oock van yeder vande andere Provintien daer *een* was by geweeſt: doch dat van wegen de Generaliteyt *twee* ſupernumeraire daer by waren gevoegt.

Den 23. May ſijn Hoocheydt oock Prins Willem ende den Raedt van State inde Vergaderingh ſijnde hebben vermaent datmen wilde bedacht ſijn, om onaengeſien de Vrede, indien die quam te ſuccederen, in goede poſture ende defenſie te blijven deur eene genouchſame Militie. Sulcx is deur expreſſe Miſſive oock den Provintien tot vermaninge aengeſchreven.

Den 25. hebben de Heeren van *Hollant* tot Plenipotentiariſen genoemt de Heeren van *Mathenes* ende van *Heemſtede*: *Wtrecht* den Heer van *Renſwoude*: *Vrieſlant* verklaerde niet gereedt te ſijn: *Over-Yſſel* noemde den Heer *Haerſolte*; of in cas van ſijn Edts. indiſpoſitie, den Heer *Ripperda*: *Stadt* ende *Landen* den Heer *Aldringa*, *Gelderlandt* ende *Zeelandt* abſent ſynde. Den 28. wiert voorgeſtelt of tot Luſtre vande beſendinge niet diende Gecommitteert te werden Graef *Willem* als Supernumerair van wegen de Generaliteyt: ſynde niet buyten exempel; maer Anno 1607. oock alſoo geſchiet. *Wtrecht*, *Vrieſlandt*, *Stadt ende Landen* verklaerden ten hooghſten daer toe gheneghen te ſyn. *Hollandt* vertroude dat hare Heeren principalen daer in oock geen ſwaricheyt ſoude maken.

De Heer *la Thuillerie* Coninghlijcke Franſche Ambaſſadeur weder uyt Vranckrijck gekeert ſijnde, ende den 29. May Au-

dientie hebbende heeft overgelevert d'Originele Paſpoorten van den Keyſer, in't Latijn op Parkement geſchreven gedateert den 28. Ianuary 1642. geteeckent by den *Keyſer*, *Curts* ende *Walderode*.

Noch een Originael van den Coning in Spagnien geteeckent ende gedateert, als hier boven geſeyt is.

Den 9. ende 22. Iuny hebben de Heeren Gedeputeerde van *Zeelandt* haer t'onvreden getoont van datmen alhier in haer abſentie was getreden in Deliberatie ende beſoigne over de Commiſſie ende Inſtructie na *Munſter*.

Echter is gereſolveert de Provintien te verſoecken om tegen den 7. Iuly te willen alhier gereet ſijn om te confereren over het maecken der Inſtructie.

Den 13. Iuly ſchreef ende verſocht *Don Franciſco de Melos* uyt Gent aen ſijn Hoocheyt om Paſpoorten voor *Conte Walter*, *Don Lopo Zapafa*, voor den Marquis de *Caſtel Rodrigro*, voor *Don Diego de Savedra*, ende voor den Raetſheer *Marc Antoine Brun*. Alle welcke Paſpoorten by ende van wegen haer Hoog Mog: op het recommanderen ende verſoeck van ſyn Hoocheydt ſijn gedepeſcheert den 17. dito ende aen deſelve geſonden leggende mettet Leger tot Aſſeneede: die deſelve voorts deur een Trompetter ſchickten aen *Don Franciſco de Melos* tot Gent.

Den 20. Iuly rapporteerde de Heer van *Meynderſwijck* ter Vergaderingh præſiderende, dat de Heer Chur-Furſt Paltz-Graef hem aen ſijn Logement was komen bedancken voor de goede devoiren die haer Hoog Mog: deur den Heer van Oosterwijck haer Ambaſſadeur tot Parijs hadden laten doen voor hem, om ſijn Intereſſen, by voortganck van Tractaten, daer in mede te mogen doen begrijpen ende enclaveeren: gelijck hy deſgelijcks was midtſdeſen alhier verſoeckende.

Den 5. Auguſti is weder geſchreve aende Provintien van *Hollandt*, *Zeeland*, *Vrieſland*, *Over-Yſſel*, *Stad ende Landen*; ten eynde ſy (den 7. Iuly niet weſende gekomen volgens voorige verſoeck) als

als noch mochten komen ende haer in den Hage inſtellen den 25. Auguſti, ende den 27. daer aen te treden in beſoigne, om te procederen tot Nominatie, Commiſſie ende Inſtructie der Plenipotentiariſen. Ende alſoo tuſſchen die van Stadt ende Landen quæſtie was noopende 'thouden van een Landt-dagh: Soo is op't ſelve ſubject oock gheſchreven aen de Heeren Gecommitteerde van haer Hoog Mog: op dat ſtuck tot Groeningen ſynde. In deſe tijdt quam Advijs dat de Heeren Coninglijcke Franſche Plenipotentiariſen *d'Avaux* ende *Chavigny* binnen een weeck van *Paris* ſouden vertrecken; om hier deur te paſſeren, ende wiert voorgeſlagen ofmen deſelve niet behoorde eenighe Extraordinaris receptie aen te doen. Daer op niet is gereſolveert.

Den 11. Auguſti ſlouch de Heer van *Renſwoude* ter Vergaderinge Præſiderende wederom voor dat men behoorde te verſoucken den Heer *Graef Willem* Stadt-Houder van Vrieſlandt tot ſupernumerair Plenipotentiaris na Munſter. Maer *Hollandt ende Gelderlant* verklaerden haer niet gereedt.

Den 26. ende 27. Auguſti is van wegen *Breemen* ende *Hamborg* deur my weder aen haer Ho: Mo: gedaen devoir ten eynde van wegen deſen Staet oock tot *Munſter* mocht werden geſproocken voor de vrye Navigatie ende Commercien op de *Weſer* ende *Elve* tegen de Continueerende exactien van Denemarck op deſe, ende tegen de gedreygde Tollen van Oldenburg op die Riviere.

Waer op gereſolveert is na begeeren.

In't begin van September is endlijck by der handt genomen de beſoigne over de beſendinge Commiſſie ende Inſtructie: edoch eerſt geſproocken van eene Militie vaſt te ſtellen: waer toe ſijn Hoocheyt ende den Raedt van State verſocht ſijn om een Lijſt te maken.

De Heeren van Zeelant lieten aenteeckenen, *te conſenteren in deſe beſoigne, onder expreſſe conditie nochtans, dat aen de reſpective Pro-*

vintien ſoude werden gegeven contentement ende Satisfactie over de voornoemde Inſtructie ende Pointen die met den Vyandt ſouden worden verhandelt: of dat anders by faute van dien dit haer Ed: Mo: conſent ende verklaring van nu voor als dan voor geen conſent ſal worden gehouden.

Den 7. September wert voor geſtelt waer men de Heeren *d'Avaux* ende *Chavigny* (in wiens plaets daer na genomineert is de Heer Servient) ſoude logeeren: ende goet gevonden, deur den Hof-Meeſter *Mortaigne* den Ambaſſadeur van Portugael (dien men om 'tongeluck van Brant, ſijn Huys over gekomen, hadde toegeſtaen te logeren in 'sLants Huyſinge) te laten verſoucken, of hem niet ſoude believen te deſlogeeren uyt deſelve Huyſinge en gaen logeren by den ordinaris Ambaſſadeur: maer hy antwoorde acte te hebben van haer Ho: Mo: om te blyven woonen in deſelve 'sLants Huyſinge geduyrende ſyn verblijf alhier: ende dattet wel mocht gebeuren (deſignerende dat 'tgemeene peupel alhier ſijn Huyſingh eens had geplundert; ende datmen hadde geweygert hem eenighe Huyſen te Verhuyren) dat hy ook den Ordinaris Ambaſſadeur ſoude moeten nemen in ſijn Huys.

Den 12. September heeft d'Ambaſſadeur *de la Thuillerie* ende eenighe dagen daer na ook d'Ambaſſadeur van Portugael Fr. *d'Andrade Leitao* expreſſe Audientie ghehadt ende t'elckens op expreſſe Brieven van den Coning van Vranckrijck ten eynde deur Faveur van Vranckrijck ende deſen Staet ook de Portugaelſche Ambaſſadeur mochten werden geadmitteert op de Munſterſche by-een-komſte. Ten minſten ende by proviſie datſe mochten paſſeeren van hier na Munſter, als ſchuylende onder de *Salvi Conductus* van de Franſche ende van deſen Staet. Daer op heeftmen ſich voor die tijdt niet verklaert.

Den 20. Octoberſyn tot de Munſterſche beſoigne genomineert de Heeren van *Meinertſwijck*, ende *Aernem* van Gelderlandt, de Heeren van *Athenes*, van *Stevelſhouck*, *Schaep*, *Keſſel* ende

ende *Catz*, van wegen Hollandt, de Heeren de *Knuyt ende Staveniſſe* uyt Zeelandt, de Heeren van *Nederhorſt* ende vander *Hoolck* van wegen Wtrecht : de Heeren *Crack* ende *Veltdril* van wegen Vrieſlandt ; de Heeren *Aldringa* ende *Clant* wegen Stadt ende Landen : Over-Yſſel abſent ſynde.

Den 31. Octobris heeftmen oppet Papier gebracht de naervolgende Præliminaire Pointen.

Pointen van Importantie, diemen ſoude behooren vaſt te ſtellen, alvoorens te treden tot Handelinghe met den Vyandt van Beſtant of Vrede.

„DAt de Regeeringe, Hoocheyt, Vryicheydt, ende Eenig-
„heydt van den Staet ende de Provintien Reſpective, met
„der ſelver Rechten ende Privilegien ſullen geconſerveert en-
„de gemaintineert worden volghens de Unie, ende de Unie
„ſelfs, gelijck die geſloten ende Gepubliceert is den 29. Ianu-
„ary vijfthien hondert en negen-en-tſeventigh.

Doch dat de Religie ghehouden ende gehanthaeft ſal wor-
„den, ghelijck die Anno 1619. inden Synode Nationael tot
„Dordrecht is Beveſticht, oock vervolgens hier te Lande aen-
„genomen.

Ten derden, dat van de Militie te Peert ende te Voet, met
„den gevolge ende aenkleven van dien, in conformité van den
„Staet, daer van op voorgaende Advijs van ſyn Hoocheyt en-
„de den Raet van State, te formeren ende vaſt te ſtellen, voor
„den tijdt van het te maecken Beſtant met den Vyandt, ende
„geduyrende het ſelve, in geenen deelen en ſoude mogen wer-
„den vermindert veel minder gecaſſeert.

Ende op dat de drie bovenverhaelde Pointen, als weſende
„ſteunſels van den Staet deſer Provintien, mogen ſyn ende bly-
„ven onveranderlijck, ſoo ſullen de Provintien heylichlijck be-

„looven, oock houden, elckanderen de handt te bieden, tot „weeringhe van alle 'tghene ter contrarie van de bovengeſtelde „drie Pointen ſoude moghen voorgenomen worden, Ende ſal „daer van gemaeckt worden een Acte, die de Heeren Gedepu- „teerde van de Reſpective Provintien ſullen onderſchrijven ſoo „voor haer ſelven als van wegen de Heeren der ſelver principa- „len ende hare Succeſſeuren, in kracht vande ſpeciale Procura- „tie ende Volmachten, daer op van de Heeren der ſelver reſ- „pective principalen uyt te brengen, ende ſal oock een Formu- „lier van Procuratie daer toe worden ingeſtelt, op dat alles op „eenen ende den ſelfden voet eenpaerlijck mach komen te ge- „ſchieden.

Ten vierden, datmen by Succes van Tractaet met den Vyant, „de Croone van Vranckrijck ſal verſoecken, te willen maec- „ken een vaſte ende bundige Alliantie met deſen Staet, daer by „Vranckrijck aen deſelve Staet ſoude belooven, dat in cas de „Coninck van Spagnien het voornoemde Tractaet quame te „verbreken, ende aen te taſten eenige plaetſe by ofte van we- „gen deſen Staet gepoſſideert, beſet of gehouden werdende, „dat de Croone van Vranckrijck met den voorſz Coninck van „Spagnien alſdan *ipſo facto* in Oorloch ſouden moeten treden, „ende van gelijcken oock deſen Staet, als Spagnien ſoude ko- „men te breecken met de Hoochſtgemelte Croone van Vranc- „rijck.

Ten vijfden, dat geduyrende de onder-handelinge met den „Vyandt, egeen Volck van Oorloch en ſal worden afgedanct.

Ten ſeſten, dat alle Preparatien ten Oorlogh ſullen werden „gemaeckt gelijck men gewoon is in deſen Staet van Iaer tot „Iaer te doen.

Ten ſevenden, dat alle mogelijcke debvoiren gedaen ſullen „worden, ten eynde dat gelijcke middelen eenpaerlijck in alle „de Provintien ingevoert, geheven oock verantwoort mogen „worden.

Ten

Ten achſten, dat by het beſluyt, van het te maecken Tractaet „met den Vyandt ordre geſtelt ſal worden tot afloſſinge ende „betalinge van des Generaliteyts ſchulden, ende dat ten dien „fine eenige Generale middelen gemeen gemaeckt ende inge„willicht ſullen moeten worden.

Ten negenden, dat de Convoyen ende Licenten ſullen wor„den gecontinueert, volgens de Lijſte daer van in treyn ſynde, „ten minſten ſoo lange ende ter tijd ende wyle toe als de loo„pende ſchulden, mitſgaders de Penningen op Intereſt geregu„leert, ſtaende ten laſte vande reſpective Collegien ter Admi„raliteyt volkomentlijck ſullen ſyn voldaen ende gequeten.

Aengaende de Militie: deſelve wiert geſtelt *op acht-en-ſeſtich ende een half Compagnie Ruyteren* ende *op vier hondert ende ſeven ende ſeſtich Compagnien te Voet*: te ſamen ſterck *vijf duyſent vijf hondert ende tachtigh Ruyteren, ende negen-en-dartich duyſent negen hondert ende tachtich Koppen te Voet*: bedragende ten 42. dagen *ſeven hondert ende tachtich duyſent ſeven hondert vijf-en-dertich gulden tien ſtuyver* ende in't Iaer *ſes Millioenen ſeven hondert, vier-en-tachtich duyſent negen hondert twee-en-ſeſtigh gulden elef ſtuyver*. Daer wert oock goet gevonden een Acte te doen in ſtellen om de 3. bekende præliminaire pointen te beſweeren. Gelijck oock vervolgens, getreden ſynde in de lecture ende beſoigne over de ſtoffe ende ingredienten tottet maecken der Inſtructie, onder Eet aen't Lant gedaen belooft is alles ſecreet te houden: edoch alſoo, dat een yeder vry ſtont ende moeſte ſtaen om aen ſijne Principalen daer van te refereren: om 'twelcke te doen verſtaen wiert dat vande ſelfde ſtoffen ende ingredienten ſouden werden gegeven Copyen, aen yder Provintie een: om de welcke t'ontfangen genoemt ſijn de Heeren van *Meyndertſwijck, Catz, Staveniſſe, Nederhorſt, Crack ende Glanth.*

De Heeren Graven van *Avaux* ende *Servient* Koninghlijck Franſche Extraordinaires Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen entlijck den 18. November den Maes af gekomen ſijnde

tot

tot *Dorth:* soo hebben sy seer getracht, om op meer als gewoonlijcke maniere te werden ontfangen: onder prætext, dat dit een seer aensienlijcke ende extraordinaris besendinge was, maer men vreesde dattet was in der daet om van dat *Extraordinaris* te maecken een *ordinaris:* sijnde een eygenschap der Grooten altijdt *plus ultra* te gaen: soo wel in de *Ceremonialien* als in de *Realiteyten.* Eerstelick wiert voor gestelt of men niet behoorde een gequalificeert Persoon te seynden tot *Rotterdam*, om haer te Complimenteren, behalven de ordinaris verwillekominge die aldaer geschiede deur den Hof-Meester *Mortaigne.* Ten tweeden of men niet behoorde den Magistraet tot *Rotterdam* te versoucken om deur 2. a 3. Compagnien Borgers deselve te recipieren, oock geduyrich defrayeren. Ende tot *Delff* desgelijcx. Ten derden wat receptie men haer aen de *Hooren-Brugge* soude doen. Ten vierden; of men niet behoorde hier in den Hage haer een dach of twee langer te defrayeren als ordinaris. Waer op gedelibereert synde is verstaen aengaende het eerste ende tweede, dat daer in niet konde werden ghetreden, maer sulcx te laten tot discretie van de Magistraet. Het derde is gelaten na oude gewoonte; nopende het defrayement desgelijcx; soo veel de qualiteyt der dagen aen gingh. Edoch in qualiteyt van spijsinghe; datmen soude trachten d'eere van't Landt wel waer te nemen. Tot de receptie by de Hoorn-Brugge is voor dese eene reyse noch versocht de Heer Prins *Willem;* als synde een Extraordinaris aensienlijcke Ambassade; om het groot werck dieswegheu sy quamen. Ende hoewel de Heer *Brasset* daer na noch wederom heeft doen proponeren datmen de welgemelde Ambassadeurs mocht ontsanghen met eenighe of een Compagnie Borgers in den *Hage:* soo is geresolveert hem wel duydelijck te antwoorden, datmen deselve soude inhalen na ouder ordre, ghewoonte, ende practijcke; ende dat tot de receptie soude werden versocht de Heer *Prins Willem* alleen voor dese reyse.

De

De Hofmeeſter *Mortaigne* ſchreef dat de Heeren Ambaſſadeurs waren den 20. November aengekomen tot *Rotterdam*, ſullende aldaer blijven tot den 22. ſijnde vier Maeltijden: ende alſoo men niet ghewoon was aldaer te betalen voor d'Ambaſſadeurs als twee Maeltyden: Verſocht te weten of hy nu meer ſoude betalen als twee. Daer op is geantwoort om dattet wat Extraordinaris was: dat hy al de vier Maeltyden ſoude goet doen. Den 22. November ſchreef hy dat d'Ambaſſadeurs noch langer als de vier Maeltyden gedachten te blijven: Verſocht te weten hoe hy hem ſoude dragen aengaende deſelve Maeltyden, die ſy boven de vier aldaer ſoude teeren. Hem wiert uytdruckelijck geantwoort ende gelaſt: indien hy noch geen opening hadde gedaen vande vier Maeltyden te ſullen betalen; dat hy't by de twee, na ouder gewoonte, ſoude laten blyven: Doch ſoo hy opening had ghedaen van de vier: dat hy't daer by ſoude laten blyven: ſonder eenich Maeltyt meer te betalen. Men wiſt wel dat de Ambaſſadeurs ſulcx niet deden uyt meenage: Maer om, *plus ultra*, altijdt yets boven deſen Staet te gewinnen: in plaets dat Vranckrijck aen haer Hoog Mog: nu ſoo veel Iaren d'Eere, Rang, ende Titelen verminderde: gelijck hier na noch ſal worden getoont.

Den 23. November notificeerde *Mortaigne* dat ſy den ſelven dach, Namiddach ten vier uyren meenden te ſijn by de Hoorn-brugge: alwaer ſy deur ſijn Hoocheyt *Prins Willem* met een groot ende Princelijck ghevolgh ende Caroſſen wierden ontfangen ende ghevoert in haer Logement in't Huys van Aſſendelft in't Weſt-eynde. De Heeren *Aernhem*, *van der Camere*, *Voſbergen*, *Nederhorſt*, *Veltdriel*, *ende Aldringa* werden gecommitteert haer te verwillekomen in haer Logement ende d'eerſte-mael haer geſelſchap te houden ten Avontmale. Van waer de Heer de *Avaux* ſich abſenteerde, onder prætext van indiſpoſitie: Maer in der daet, ſoomen præſumeerde, uyt Grootſheyt ende om te toonen ſijn ongenoeghen van datmen

haer geen meer ende Extraordinaris Receptie hadde ghedaen. Edoch de Heer *Servien* vondt sich t'elckens aen de Maeltydt: gaende alle sijne discoursen daer heen dat de sincere meyninge der Koninginne Regente ende des Raets was om Vrede te maken; datter reede al te veel Christen Bloet was vergoten: datmen sich behoorde te spoeden: ende geen meer tijt verliesen.

Na dat sy den 1. Decemb. met ende neffens den Heer Ordinaris Ambassadeur *la Tuillerie* (de Heer *d'Avaux* [illegible] het woort hebbende den Heer van *Servient* aen sijn rechter ende den Heer *la Thuillerie* aen sijn Slincker-handt:) Publijcke ende met opene deuren audientie hadden gehadt, proponerende in Generale termen: so versochten sy Commissarien: daer toe genomineert werden de Heeren van *Meynertswijck*, *Mathenes*, *Pauw*, *Knuyt*, *Hoolck*, *Ripperda*, *ende Aldringa*. De Heer *Veltdriel* alleen hier sijnde van wegen Vrieslant, verklaerde sijne gelegentheyt niet te sijn, de Conferentien waer te nemen: Edoch in de besoigne te Consenteren.

De Credentiael, als sijnde eenichsins essentieel, heb hier by gestelt.

„T*Reschers*, *Grands*, *Amis*, *Allies & Confœderés*, *Nous envoyons en* „ *Alemaigne nostre Trescher & Tresamé Cousin* Henry d'Orleans „ *Duc de Longeville & de Touteville Prince & Conte Souverain de* „ *Neufchastal*, *Conte de Dunois & de Tancarville*, *Connestable hære-* „ *ditaire de Normandie*, *Gouverneur & nostre Luytenant General audit* „ *pays*, *Capiteyne de cent hommes d'Armes de nos Ordonnances &* „ *Chr. de nos ordres*, *Nostre Trescher & feal le Sieur* Claude de Mas- „ mes, *Conte d'Avaux. Commendeur de nos dits ordres*, *Surintendant de* „ *Finances de France & l'un de nos Ministres d'Estat & nostre Amé &* „ *feal le Sieur* Abel de Servient *Conte de la Roche Conseilleur en tous* „ *nos Conseils*, *tous trois en la qualité de nos Plenipotentiaires*, *pour* „ *traiter de la Paix Generale conjunctement aveq nos Alliés. Et com-* „ *me nous desirons dans la conjuncture de la Negotiation*, *qui s'en doibt*

faire

„faire a Munſter, *Vous teſmoigner nos bonnes Intentions, nous Vous*
„eſcrivons celle cy par l'avis de la Reyne Regente notre Treſ honorée Da-
„me & Mere pour Vous dire, qué, comme nous avous la meme bonne
„volunté que le feu Roy noſtre Treſ honoré Seigneur & Pere de maintenir
„l'eſtroite Alliance & union qu'il avoit Contracté avec vos Provinces,
„nous avons donne ordre auſdits Srs. Contes d'Avaux & de la Roche
„de paſſer en Hollande comme nos Ambaſſadeurs Extraordinaires anx
„quels nous avous faict expedier un pouvoir ſuffiſant pour s'aſſembler
„aveq notre Amé & féal Sieurs de la Thuillerie Conſieur en noſtre
„Conſeil d'Eſtat & noſtre Ambaſſadeur en Hollande, concerter, arreſ-
„ter, & ſigner aveq ceux, qui auront de vous pouvoir, tous traictes,
„& Articles, qui ſeront jugér a propos, Touchant nos Intereſts & les
„Voſtres, qui ſont a adjuſter, pour parvenir a la Concluſion de la dite
„Paix, ayant expreſſément chargé nos dits Ambaſſadeurs de vous aſ-
„ſeurer de noſtre affection & s'informer particulierement de Voſdits
„Intereſts, a fin de les porter dans le Traicté General aveq autant de
„vigueur, que nos propres affaires, vous donner part auſſi de celles de
„cette Couronne, pour en conférer enſemble, & conſerver entre nous
„& vous une ſincere & parfaicte confiance & intelligence, pour mieux
„parvenir a la dite Paix Generale, & trouver les moyens de la rendre
„aſſeurée. Vous prendrés donq entiere creance en eux ſur tout ce qu'il
„vous feront entendre de noſtre part. Sur ce nous prions Dieu, qu'il
„vous ait, Tr ſchers, Grands Amis, Allies & Confœderés, en ſa
„ſainte & digne Garde. Eſcript a Paris le dernier Septembre 1643.
„Eſtoit Voſtre bon Ami & Confœdere, ſigné, Louis *plus bas de*
„Lomenie.

Superſcription.

A *nos Treſchers, Grands* Amis, *Allies & Confœderes, les Seig-*
„*neurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du pais bas.*

In't begin van de Conferentien alſoo de Koninglijcke Franſche Ambaſſadeurs ſoo ſeer geſtaen hadden om meer eere t'ontfangen, als ſy gewoon waren, ſoo nam men oorſaecke om te

klagen, van dat de Koning ende sijne Ambassadeurs desen Staet, ende d'Ambassadeurs van dien poogde haer eer, ende Titulen te verminderen. Maer wat instantie daer op wert gedaen : soo hebben sy't altijdt met een, *ongelast te sijn*, geexcuseert, sy spraken van't Redres ende herstellinge van't onlangs geslagen Leger van *Gubrian* : ende van de subsistentie der Princesse Lant-Gravin ende van haer Armée : schijnende niet weynich te sullen hebben te lijden by reflexie van des *Graef van Gebrians* geslagen Leger : versochten dat dese Staet, als na by der handt sijnde aen de Princesse Lant-Gravin soo wel als aen de Guebrianssche Troupen, hoe wel verde sijnde, geliefde eenige notable hulp te doen ; 't sy met Volck, gelt, of Amunitie ende Vivres. Daer van gerapporteert sijnde, is volgens resolutie ter naeste Conferentie geantwoort ; dat hare Ho : Mo : verblijdt waren van dat sijn Majesteyt tot restauratie van 't Leger van *Guebrian* hadde schickt een klouck-Hooft, (den Viconte de Turene) gelt, ende Volck, ende datmen de Princesse Lant-Gravin soude per missive encourageeren ende na gelegentheyt assisteren doch sonder eenich effectijf engagement of belofte van secours te senden. Daer na is gesproocken ende by de Coninglijcke Fransche geproponeert ; wat Voet men soude houden in't Tracteren tot *Munster*, waer op gediscoureert, ende gerapporteert, namaels geresolveert ende vervolgens geantwoort is dat hare Ho : Mo: souden seynden hare Plenipotentiarisen ; ende dat die met die van den Vyand souden Handelen uyt *den eygen Hoofde van desen Staet*, immediatelijck, ende dat elck (de Staetsche soo wel als de Fransche) souden demesleren haer *eygen Intereslen*, Dat men de saecke soude trachten te dirigeren tot een Treves ; die niet minder mocht sijn als van twaelf Iaren. Doch te sluyten met onderling gemeen bewilliging : alles *pari passu* : ende namaels d'eene breeckende met Spagnien, d'ander oock dienvolgens gelijckelijck soude moeten breecken. Zeelant soo in desen, gelijck oockte voor heeft gerepeteert haer protestatie.

Den

Den 21. Novembris, wiert aen de Heeren Ambaſſadeurs gegeven volgende Memoriael.

Il plaira a leurs Exelences de repreſenter a ſa Majeſté qu'apres la „Treve faite l'an 1609. *le Roy* Henry le Grand *de Treſglorieuſe & „immortelle Memorie a declaré que les Ambaſſadeurs de Seigneurs les „Eſtats des Provinces Vnies repreſentant un Souverain & Puiſſant E- „ſtat ſeroient recognus, & Traictés, ainſi que les Ambaſſadeurs de la „Sereniſſime Republicque de* Venize, *leſquels ils ſuivroient immedia- „tement en les prennent comme par la Robbe.*

Et ſuivant ce, les Roys de France & de la grande Bretaigne, Swe- „de, & Denemarque *comme auſſi la Sereniſſime Republique de* Ve- „niſe *en toutes receptions, audiences Ceremonies, & ſolemnités ont „Traicté les Ambaſſadeurs de l'Eſtat des Provinces Vnies, comme les „leurs ſont receus & Traittés ailleurs.*

Mais il ſemble que quelque Eſclipſe y eſt entrevenu par meſentendu „des Ambaſſadeurs de la Couronne de France & les Ambaſſadeurs de „c'eſt Eſtat reſpectifs, & pour obvier & remedier aux inconvenients & „interruptions qui pourroient en continuations d'iceluy arriver a Mun- „ſter aux entreveus, communications, & correſpondences Treſneceſſai- „res entre les Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires de la Couronne de „France & ceux de c'eſt Eſtat. Les Eſtats Generaux des Provinces Vnies „ſupplient le Roy de vouloir donner des ordres deus a ſes Ambaſſadeurs „*& Plenipotentiaires qui viendront a Munſter, de recognoiſtre, reçe- „voir, & Traicter les leurs ainſi qu'ils recognoiſtront, reçevront, & „Traicteront les Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires de la Sereniſſime „Republique de Venize. Fait a la Haye en l'Aſſemblée des Eſtats Ge- „neraux des Provinces Vnies le* 21. *de Decembre* 1643.

In deſe tijdt was Diſpute tuſſchen de Provintien aengaende d'onkoſten tot *Munſter* te dragen. Hollandt verſtont ende begeerde dat yder Provintie haer eygen Plenipotentiariſen ſonde hebben t'onderhouden. Maer alle d'andere ſeyden ſulcx ſtrijdigh te ſijn tegen d'ordre van de Generaliteyt: dat hare Hoog Mog: in ſulcken gheval oock niet ſouden konnen toeſtaen dat

tot *Munſter* de Handelinghe geſchiede uyt den Hoofde van de Generaliteyt: daer uyt dan oock andere inconvenienten ſouden voortkomen. Edoch beloofden dat yeder Provintie ſoude ſorge dragen tot promt Turniſſement van haer quote.

Den 14. Ianuary verſocht de Coninglijcke Portugaelſche Ambaſſadeur *Andrade Leitao* wederom verklaring of deſe Staet hem *in Socium ſuorum legatorum ad congreſſum monaſterienſem* ſoude believen aen te nemen. Waer op alſoo oock alrede te voor de Coning van Vranckrijck twee mael geſchreven ende de Coninglijcke Franſche Ambaſſadeurs alhier oock hadden gewach gemaeckt, men gereſolveert heeft te verklaren, gelijck verklaert is dat hy in qualiteyt van *Ambaſſadeur* niet ſoude konnen gaen in't geſelſchap van d'Ambaſſadeurs van deſen Staet: maer dat men de macht ende middelen hadde om hem met Convoy te doen in ſeeckerheydt gaen tot Munſter. Wilde hy mede gaen als *Edel-man ende particulier*; verklaerden haer Hoog Mog: dat ſulcx hem ongheweygert was: maer dat tot *Munſter* ſijnde ſy hem niet ſoude konnen protegeeren.

Den 26. Ianuary heeftmen by Conferentien den Coninglijcke Franſche met allerhande redens ende motiven gheſocht t'induceren tottet maecken van een Treves voor langhe Iaren: 'twelck ſijne reflexie hadde op het negende Point of Artijckel van de namaels gemaeckte Ligue Garantie: daer van tot ſijner tijdt meer ſal geſproocken worden. Item men heeft wederom Inſtantie gedaen om te hebben contentement nopende *d'eeren-Titulen*, *Rang*, *&c.* Nopende 'twelck de Heer *Haga* gheweſen Orateur van wegen deſen Staet tot *Conſtantinopel* heeft gheſtelt een deftigh Geſchrift: bewijſende dat hy ſoo wel aldaer, als in *Poolen* ende *Duytſlandt*, was over al getracteert gheweeſt als een Conings Ambaſſadeur. Sulcx is te voor deur den *Heer vander Mijle* ende andere in Ambaſſade van wegen deſen Staet geweeſt ſijnde, klaerlijck aengeweſen. Daer na is gheklaeght over het veelvoudigh ende *mal a propas* nemen der Hollandtſche Schepen,

pen, deur de Franſche, op de Middelandtſche Zee: daer op ſy niet gelaſt ſijnde is in de navolgende Somer gevolght eene expreſſe beſendinge, ende gemaeckt een Tractaet van Marine.

Inde volgende Conferentie hebben de Heeren Franſche verſocht te treden tottet maken van een Tractaet van Campagnie; Item tot formeeren van't Oorlogs deſſeing: verklarende dat de Coningin deſe Somer een *Extraordinaris effort* meende te doen. Ende alſoo tot dien eynde hare Majeſteyt nieuwe lichtinge van nooden hadde: ſoo verſochten ſy Monſter ende loopplaets daer toe tot *Haren* onder Maeſtricht, ſy repreſenteerden oock de ſlechte gelegentheydt van de Princeſſe Landt-Gravin deur de nederlage van *Guebrian*: dat *Caſſel* ſelf perijckel liep van belegert te worden: verſochten al noch ſecours van gelt of Volck voor haer.

By volgende ende naerdere Conferentie heeft men de ſaecke van de Garantie gebracht op ſeeckere acht pointen: daer in men 'tgenouchſaem eens was: diſcreperende alleen in een negende. Men ſeyde haer toegeſtaen te hebben de Monſter ende Loop-plaets tot *Haren*; ende uyt de Magaſijnen te ſullen ſeynden aen de Princeſſe Landt-Gravin; ſoo veel Amunitie als men eenichſints ſoude mogen miſſen, ſy ſeyden daer voor danck, ende urgeerden ſeer de concluſie inde acht bekende Pointen: ſeyden dat d'andere Plenipotentiariſen tot Munſter haer lang verblijf alhier interpreteerden als *een onwille der Franſche tot de Vrede*. De Heeren Gedeputeerde van haer Ho: Mo: Excuſeerden deſe langſaemheyt op d'ongereetheyt der Provintien, ende Conſtitutie van den Staet: ſy hebben wederom daer en tegen vande Franſche verſocht een net, klaer ende Categorijck antwoordt op de Memorie van den 21. December leſtleden raeckende te *Tijtel*, *Rang*, *Rechter-hant*; gelijck die van *Venetien*. Maer de Heeren Ambaſſadeurs gaven te kennen in alle manieren dat ſy dien aengaende ongelaſt waren; ende dat men't in Vranckrijck te Hove ſoude moeten ſoecken. Sulcx was vreemt

want

want het ghebleeck klaer dat tot het Iaer van omtrent 1632. d'Ambaſſadeurs van deſen Staet waren getracteert geweeſt, gelijck die van Venetien. Sedert hadde Vranckrijck ſelf, onaengeſocht, aen den Heer Prince van Orangien ſijn Titel vermeerdert; ende aen deſen Staet, Victorieuſer, grooter ende glorieuſer als te voor, vermindert. Ende hoe wel de Provintien, byſonder Hollant, ſeer yverich daer in waren, ende genouchſaem verklaerden de verſameling tot *Munſter* niet te ſullen noch konnen waer nemen ten ſy haer daer in geſchiede contentement: ſoo waſt echter te vergeefs ende ſcheen daer uyt als of Vranckrijck niet ongaern ſach het achter blijven van die van deſen Staet vande Munſterſche Vergaderingh: om alſoo 'tgeheele werck ten minſten noch de aenkomende Somer (in dewelcke ſy al reede verklaert hadden dat de Coninginne een groot effort meende te laten doen) ſlepende te houden.

Den 12. February Compareerden de Heeren van Hollandt in grooten aental ter Vergaderingh van haer Ho: Mo: ende verklaerden geen opening te konnen doen op de nieuwe Tractaten met Vranckrijck voor ende aleer ſy ſouden hebben contentement aengaende den *Titel*, *Rang*, *ende Hant*. Daer over is gereſolveert met ſijn Hoocheyt te ſpreecken. Echter wederom in Conferentie komende is men t'eens geworden op een Subſidie van *twaelf-mael hondert duyſent gulden*, ende is over't maeeken van 'tHooft voor de Tractaten veel geverbaliſeert: aengaende het woort *Seigneurs Eſtats*: in plaets van 'twelck de Franſche begeerden datter ſtaen ſoude *Sieurs Eſtats*: Item aengaende 'twoort *Reſpect*. De Heeren Franſche verſochten oock Paſpoort voor den Pauſſelijcken Nunce om van *Colen* te gaen na *Munſter* (daer in geen ſwaricheyt wert gemaeckt) Item ontſlaginge van eenighe Roomſch-Catholijcke Geeſtelijcke Perſoonen die uyttet Landt van den *Bergh* opgehaelt ende tot *Orſoy* waren gebracht, ſy toonden oock ſeecker geintercipieerden Brief van *Pedro de la Cotera* Gouverneur tot Gelder: daer

uyt

uyt bleeck dat de Troupen van *Lamboy* waren in dienſt van Spagnien : ende dat daerom deſen Staet deſelve behoorde als Vyandt, niet als Neutrael, te houden. Maer beneffens deſelve Pointen was het principaelſte ſubject der Conferentie de *Ligue Garantie*. Men iſſet aengaende de acht Pointen wel eens gheworden : Maer de ſwaricheydt was over ſeecker negende Point (hier na volgende.) 'tWelck de Provintien, inſonderheyt Zeelandt ſeer urgeerden : ten minſten dattet als een Secreet of byſonder Artijckel mocht werden gepaſſeert. Maer de Heeren Franſche verklaerden geen laſt daer toe te hebben.

De Heeren van *Zeelandt* hebben weder geproteſteert, dat ſy niet verſtonden, mettet aennemen der acht Pointen te maecken eenige veranderingh, innovatie, of confirmatie, der Tractaten van't Iaer 1630. 1634. ende 1635. Maer die te laten in haer valeur, ſtonden wel toe de *acht* Pointen : doch niet te konnen aennemen dat in't *vierde* ende *vijfde* gheſeydt wierdt dat die van Vranckrijck ende die van deſen Staet hare reſpective Negotiatien tot Munſter niet meer ſouden mogen avanceren d'een als d'ander, als ſijnde niet alleen *niet practicabel* maer oock ondienſtich voor den Staet : ſijnde genoech dat d'een ſonder conſent van d'ander niet ſoude mogen ſluyten.

Aen de Coninglijcke Franſche Ambaſſadeurs is weder devoir gedaen om de *Tijtel*, *Rang*, *Hant &c.* haer ſeggende dat het ſluytē van deſe 8 Pointen of Ligue Garantie ſoude vruchteloos ſijn: ſoo de Staet aengaende deſelve Ceremoniale pointen geen Satisfactie kreegh : Want men geen Viſite d'een aen d'ander ſoude konnen doen, ende ſonder Viſite geen communicatie. Maer niet is verkregen als renvoy aen 'tHoff : deſwegen aen den Commiſſaires Houft (alſoo d'Ambaſſadeur Lier hier was) is geſchreven. Ende dewijl de Heeren Franſche al noch refuſeerden aen te nemen het *negende* Artijckel : ſoo ſijn de Heeren Gedeputeerden geauthoriſeert des onaengeſien het ſelfde Artijckel aen de Heeren Franſche over te leveren: met byvoegin-

ge dat haer Ho : Mo: het gemelde 9. Artijckel, het *casus* voorvallende houden als geinſereert in het Tractaet der bewuſte acht Articulen. Die van *Zeelant* verklaerden al noch ongelaſt te ſijn ende in't gene voorſz niet te conſenteren als onder't welbehagen van haer Heeren Principalen ; ende onder vorige proteſtatie.

De Teyckening van't Tractaet van Campagne is geſchiet in den Hage den 29. February, ende dat van de 8. Artijculen of Ligue Garantie den 1. Marty : gelijck deſelve alhier volgen.

„ *Louis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre. A tous*
„ *ceulx qui ces preſentes Lettres verront, Salut. Ayant veu &*
„ *examiné en noſtre Conſeil le Traicté qui a eſté faict en noſtre nom a la*
„ *Haye en Hollande, & ſigné par noſtre Treſcher & Feal* Claude de
„ Meſmes, *Comte d'Avaux Commandeur de nos ordres, Surintendent de*
„ *nos Finances, & l'un de nos Miniſtres d'Eſtat ; & noſtre bienamé &*
„ *Feal* Abel Servien ; *Comte de la Roche, Conſeillier en touts nos Con-*
„ *ſeils nos Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires pour la*
„ *Paix Generale, & noſtre Amé & Feal* Gaſper Coignet de la Thuil-
„ lerie *Conſeiler en nos Conſeils & noſtre Ambaſſadeur vers nos Tre-*
„ *ſchers Grands Amis Alliés & Confœderés les Sieurs Eſtats Generaux*
„ *des Provinces Vnies des Pais Bas, nos Commiſſaires en cette part avec*
„ *les Sieurs Deputés* Bartolt de Gent *Sieur de Loenen & Meynderſ-*
„ *wijck, Seneſchal de Tielre & Bommelerweerd,* Iean de Mateneſſe,
„ *Sieur de Mateneſſe Riviere, Opmeer, Souteveen,* Iacques Catz
„ *Chevalier Conſeillier Penſionaire de Hollande & Weſt-Friſe,* Iean
„ Knuyt, *Chevalier Sieur dans le Vieu & noveau Voſmer premier &*
„ *repreſentant la Nobleſſe aux Eſtats de la Comte de Zeelande, & Con-*
„ *ſeillier Ordinaire de noſtre Treſcher & bien Amé Couſin le Prince*
„ *d'Orange,* Gijſbrecht vander Hoolck, *vieu Bourgemaiſtre de la*
„ *Ville d'Wtrecht,* François de Donia *a Hinnema en Heitſum,* Guil-
„ liaume Ripperda *Sieur de Boxbergen, Boculo, & Hengelo, &* A-
„ driaen Clant *Sieur de Stedum, en vertu des plains pouvoirs de noſ-*

dits

„dits *Ambaſſadeurs*, & *deſdits Sieurs Deputés*, *deſquels* Traitté & „*Pouvoirs la teneur s'enſuit.*

Le Roy *par l'advis de la* Reyne Regente *ſa Mere, conſiderant le peu* „*d'iclination que les Ennemis communs ont tousjours eve a la Paix,* & „*qu'encores que pour la Negotiation d'icelle ils ayent en fin envoyé par-* „*tie de leurs Plenipotentiaires a Munſter. Ils pourroyent ſe contenter de* „*cette apparence & tirer les affaires en longueur s'ils ne ſont forcés par* „*les armes d'entendre a un accommodement raiſonnable. Pour parvenir* „*a une ſy bonne fin, ſa Majeſté s'eſt reſolüe conjoinctement avec les* „*Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pais Bas, de les attac-* „*quer le plus puiſſament qu'il ſe pourra cette Compagne, Et* pour don- „ner moyen auxdits Sieurs Eſtats de ſupporter plus aiſement „les deſpences qu'ils ſeront obligés de faire pour une grande „entrepriſe, *Sadite Majeſté a bien voulu leur accorder pour la pre-* „*ſente année* 1644. *vn ſecours d'argent extraordinaire conformement* „*aux conditions qui s'enſuivent.*

I.

*Sa Majeſté aſſiſtera durant la preſente Année xvj*C. *quarante qua-* „*tre leſdits Sieurs Eſtats Generaux de la Somme* de douze cents mil „ livres, *laquelle leſdits Sieurs Eſtats employeront effectivement a* „*l'entretien des gens de Guerre extraordinaires qui ſont deſia & pou-* „*vront eſtre levés, enſorte que ladite ſomme de* douſe cents mil li- „vres *ne pourra eſtre divertie a aucun aultre uſage, ce que leſdits Sieurs* „*Eſtats promettent de bonne foy, & maintiendront religieuſement, afin* „*d'attacquer plus aiſement les Ennemis par toutes Voyes & moyens a* „*eux poſſibles.*

II.

Sa Majeſté fera bailler pour ledit Argent des Aſſignations qui ſeront „*bonnes, & au contentement de celuy que leſdits Sieurs Eſtats autho-* „*riſeront en France ſur ce ſubject, pour eſtre effectivement acquitées* „*dans* Paris *dans le cours de la preſente Année. Le payement s'en fera* „*en trois termes, ſçavoir* quatre cents mil livres *lors de la ratification* „*reſpective du preſent Traitté* quatre cens mille livres *dans le mois*

„de juillet prochain, & les aultres quatre cens Mille livres dans le „mois d'Octob. ensuivant.

III.

Moyennant quoy lesdits Sieurs Estats s'obligent de mettre leur „Armée bonne & forte en Campagne pour faire une entreprise consider„rable. Sa Majesté promettent de son costé de mettre Pareillement une „bonne & forte Armée en Campagne pour faire aussi une entreprise „considerable dans le Pais Bas, ou incommoder les Ennemis le plus „qu'il luy sera possible. IV.

Lesdits Sieurs Estats consentent que sur laditte somme de douse cens „mil livres feront prises & reservées les pensions des Officiers Fran„cois pour estre payées & distribuées sur le pied, & de la mesme façon „qu'il a esté convenu par le Traitte du 17. Juin 1630. & celuy du 14. „Auril 1634. & que celuy que lesdits Sieurs Estats commettront a Paris „pour recevoir lesdits douse Cens mil Livres sera oblige d'y payer „& fournir la somme a quoy se montent lesdits persions sur le dernier „terme du payement. V.

Sa Majesté & lesdits Sieurs Estats Ratiffieront respectivement les „presentes Articles dans le terme de six Sepmaines ou deux mois si faire „se peult. VI.

„Le present Traitte ne desrogera point aux Precedents faits entre „Sa Majesté & lesdits Sieurs Estats touts lesquels demeureront en leur „force & vigeur, pour estre fidellement & Religieusement effectues „de part & d'autre.

En foy de quoy nous Ambassadeurs susdits & Deputes en vertu de nos „Pouvoirs respectifs avons signé ces presentes de nos Seigneurs ordinai„re, & a icelles faict poser les Cachets de nos Armes. A la Haye en Hol„lande ce vingteneufiesme de Fevrier xvjc. quarante quatre, Si„gné: de Mesmes, Servien, la Thuillerie, Bartolt de Gent, Iean „de Mateneesse, I. Cats, Knuyt, Hoolck, Donia, Clant. Avec „les Cachets de leurs Armes.

Pour plus Grand esclaircissement du troiesme Article du Traicte pas„se ce jourd'huy, il a esté convenu. Que le Roy a les Sieurs les Estats

Generaux

„Generaux des Provinces Vnies des Pais Bas, mettront en Campagne cha-
„cun nne Armée compoſée de dixhuict a vingt mil hommes, & de
„quatre mil cincq cens a cinq mille Chevaux: que leſdits Armées
„entreront dans le Pays Bas, pour tout la my May prochain, ſi ce n'eſt
„que celluy qui commandera les Armées du Roy d'Eſpagne, les miſt plu-
„ſtoſt en Campagne; auquel cas le Roy & leſdits Sieurs Eſtats ſeront
„obligés d'ij mettre les leurs en meſme temps, de quelque coſté que les
„Ennemis ſe puiſſent tourner; que celle deſdits Sieurs Eſtats attacque-
„ra une place de telle Conſideration que les Ennemis en reçevront vn no-
„table prejudice, Et que celle de ſa Majeſté en attacquera auſſi une con-
„ſiderable de ſon coſté, ou fera telle diverſion en s'avancant dans le Pais
„des Ennemis, qu'eſtans obligés de tenir une bonne partie de leurs For-
„ces pour s'oppoſer aux deſſeins de ſa Majeſté, Monſieur le Prince d'O-
„range aye d'autant plus de facilité d'avoir vn ſucces heureux de l'en-
„trepriſe qu'il fera, Bien entendu qu'en cas que l'Armée de ſa Majeſté
„ne face qu'une ſimple diverſion, Elle ſa mettre en Campagne quatorze
„jours avant celle deſdits Sieurs les Eſtats; & au cas qu'il ſoit reſolu
„que toutes les deux Armées entreprennent des attacques de places, elles
„ſe mettront en Campagne en meſme jour præciſement ſans ij faillir
„ſur peine de mancquement de foy de part & d'autre.

Leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de faire paſſer dans le huictieſme du
„mois d'Auril trente Vaiſſeaux de Guerre bien equipés de deux, trois,
„quatre & cinq cens Tonneaux a leurs deſpens au travers du Canal de
„Calais, pour empeſcher aux Ennemis l'entrée de Flandres par mer; &
„au cas que les Armes du Roy attaquent quelque place ſur le coſte, de
„Flandres, leſdits trente Vaiſſeaux demeureront tousjours en ladite coſté
„tant que l'entrepriſe durera & inveſteront par mer de telle ſorte la pla-
„ce aſſiegée par les Armes du Roy, qu'elle ne puiſſe eſtre, ſecourve par
„mer ſoit par les forces du Roy d'Eſpagne, ſoit par celle de quelque
„autre puiſſance que ce puiſſe eſtre qui voulut les aſſiſter, ſoubs quelque
„pretexte que ce ſoit: Auſſi audict cas leſdits Sieurs Eſtats s'obli-
„gent de faire eſcorter tous les Vivres que viendront de la coſte de
„France au lieu ou ſera l'Armée de ſa Majeſté, ou de luy en fournir

„*a prix raisonnable si les vents ne permettent pas d'en apporter de Fran-*
„*ce suffisamment, & qu'ils soyent bons pour les transporter des Pays des-*
„*dits Sieurs Estats des Provinces Vnies audict lieu, & ou sera l'Ar-*
„*mée du Roy pour parachever son dessein, auquel sa Majesté n'engage-*
„*roit, Iamais ses Armes sans la confiance qu'elle prend que le contenu*
„*au point Article sera fidellement & punctuellement executé par lesdits*
„*Sieurs Estats qui le promettent & s'y obligent sur peine de manque-*
„*ment de foy & d'infraction des Traictés faicts per eux avec sa Ma-*
„*jesté.*

Lesdits Sieurs Estats promettent sincerement aux Armées dē sa Ma-
„*jesté passage & repassage sur le Rhin a* Wesel, *& aussi passage &*
„*repassage sur la Meuse a* Maestricht, *quand ils en seront requis par*
„*sa Majesté pourveu que ce ne soit point pour prejudicer a leur Estat.*

Lesdits Sieurs Estats s'obligent de tenir leur Armée en Campagne,
„*tant & si long temps que le bien de la cause commune requirera, & la*
„*saison pourra permettra.*

En foy de quoy nous Ambassadeurs & Deputés en vertu de nos pou-
„*voirs respectifs, avons signé ces presentes de nos seins ordinaires & a*
„*icelles fait poser le Cachet de nos Armes. A la Haye en Hollande ce*
„*xxix. de Februir mil six cens quarante quatre. Estoit signé.* De
„Mesmes, Servien, La Thuillerie, B: de Gent, Ioan de
„Matenesse, I: de Catz, I: de Knuyt, G: vander Hoolck
„Fr: van Donia, Adr. Clant.

Hier na volghden de Respective Procuratien ende Ratificatien in Communi forma.

Het Tractaet van Ligue Garantie luyde als volght.

„*Louis par la Grace de Dieu Roy de France & de Navarre, A tous*
„*ceux qui ces presentes Lettres verront, Salut. Ayant veu & exa-*
„*miné en nostre Conseil le Traicté qui a esté faict en nostre nom a la*
„Haye *en Hollande, & signé par nostre Trescher & feal* Claude de
Mesmes

„meſmes *Comte d'Avaux, Commandeur de nos ordres, Surintendant*
„*de nos Finances, & l'un de nos Miniſtres d'Eſtat, & noſtre bien Amé*
„*& feal* Abel Servien, *Comte de la Roche Conſeilier en tous nos Con-*
„*ſeils, nos Ambaſſadeurs extraordinaires & plenipotentiaires pour la*
„*paix Generale, & noſtre Amé & feal* Gaſper Coignet de la Thuil-
„lerie *Conſeilier en nos Conſeils & noſtre Ambaſſadeur vers nos Tre-*
„*ſchers Grands Amis Allies & Confœderés les Sieurs Eſtats Generaux*
„*des Provinces Vnies des Pais Bas, nos Commiſſaires en cette part avec*
„*les Sieurs Deputes* Bartholt de Gent *Sieur de Loenen & Mein-*
„*derſwijck, Seneſchal de Bommel, Tielre & Bommelerweerd*, Iean de
„Mateneſſe *Sieur de Mateneſſe, Riviere Opmeer, Souteveen*, Adri-
„aen Pauw *Chevalier Sieur de Heemſtede, Hogerſmilde, de Rietwijck*
„*& Nieuwerkerck Conſeilier & Meitre des Comtes de Hollande &*
„*Weſtfriſe*, Iean de Knuyt, *Chevalier Sieur dans le Vieu & nou-*
„*veau Voſmer premier & repreſentant la Nobleße aux Eſtats de la*
„*Comté de Zeelande, & Conſeilier ordinaire de noſtre Treſcher & bien*
„*Amé Couſin le Prince d'Orange*, Gijſbert vander Hoolck, *Vieu*
„*Bourgemaiſtre de la Ville d'Wtrecht*, Francois de Donia *a Hin-*
„*nema en Hielſum*, Guillaume Ripperda *Sieur de Boxberghen,*
„*Boculo & Hengelo*, & Adriaen Clant *Sieur de Stedum, en vertu*
„*des pleins pouvoirs de noſdits Ambaßadeurs & deſdits Sieurs De-*
„*putes, deſquels Traitté & pouvoir la teneur s'enſuit.*

Le Roy Treſchreſtien par l'advis de la Reyne Regente ſa Mere, vou-
„*lant continuer a l'Eſtat des Provinces Vnies des Pais Bas, la meſme*
„affection & bienveillance *que les deffunctz Roys* Henry le Grand,
„& Louis xiij. *de glorieuſe Memoire leur ont teſmoignée. Et ayant*
„*conſiderée combien il eſt neceßaire pour le bien Publicq que la meſme*
„*vnion & intelligence qui a eſte juſques icy entre la France & leſdits*
„*Provinces Vnies, tandis que la guerre a duré, ſoit maintenue a l'ave-*
„*nir, & encores plus affermie a l'occaſion du Traicté qui ſe doit faire*
„*a Munſter, pour l'advancement & ſeurete dudict Traicté, Et affin*
„*que l'Ennemy commun perdant l'eſperance de pouvoir jamais* ſeparer
„les Intereſts de la France d'avec ceulx dudit Eſtat des Provin-

ces

„ces Unies *ſe porte pluſtoſt a conſentir, a un accommodement ſeur &*
„*raiſonnable qui puiſſe eſtablir vn durable repos dans la Chreſtienté &*
„*particulierement dans la France, & dans leſdits Provinces Vnies ſa*
„*Majeſté a voulu que ſes* Ambaſſadeurs *Extraordinaires &* Plenipo-
„*tentiaires qu'elle a nommés pour le Traicté de la Paix* Generale a-
„*vant que ſe rendre en la Ville de Munſter paßaßent par ces pais pour*
„*yj traicter & reſoudre les moyens les plus propres d'executer conjoinc-*
„*tement cette bonne intention, & les Seigneurs Eſtats* Generaulx *deſ-*
„*dits* Provinces *Vnies* recognoiſſants avec toute ſorte de reſpect
„& gratitude les bienfaicts faveurs & aſſiſtances qui de temps
„en temps leur ont eſte departies de la France, & remerciants
„ſa Majeſté de l'honneur d'une Ambaſſade ſij importante, *ont*
„*depute quelques perſonages de qualité leſquels ſe ſeroient aßembles*
„*diverſes fois avec leſdits Sieurs* Plenipotentiaires *de France, & le*
„*Sieur* Ambaſſadeur *de ſa Majeſté pres leſdits* Sieurs *Eſtats, enſorte*
„*que l'affaire ayant eſté meurement deliberée & concertée entre meſſire*
„Claude de meſmes, *Comte d'*Avaux *Commandeur des ordres du*
„*Roy Surintendant de ſes* Finances, *& l'un des Miniſtres d'Eſtat,*
„*Meſſiere* Abel Servien *Comte de la* Roche, *Conſeillier du* Roy *en*
„*touts ſes Conſeils,* Ambaſſadeurs *extraordinaire de ſa Majeſté &*
„Plenipotentiaires *pour le ſuſdit* Traitté General, *&* Meſſire Gaſ-
„per Coignet de la Thuillerie, *Chevallier Seigneur dudit lieu, Ba-*
„*ron de Courſon, La Chuſelle, Villeport, & autres lieux, Conſeilier du*
„Roy *en ſes Conſeils, & ſon* Ambaſſadeur *vers leſdits Sieurs Eſtats*
„*comme aiants touts charge & pouvoir ſpecial de ſa Majeſté par let-*
„*tres pattentes devement ſignées & ſeellées dont Copie ſera cy apres*
„*inſerée, d'une part, & les* Sieurs *Deputés* Bartolt de Gent, *Sieur de*
„*Loenen & Meynderſwijck, Seneſchal de Bommel, Tielre & Bomme-*
„*lerweerde,* Iean de Mateneſſe *Sieur de Mateneſſe Riviere Opmeer,*
„*Souteveen,* Adriaen Pauw, *Chevallier Sieur de Heemſtede, Ho-*
„*gerſmilde, de Rietwijck, & Nieuwerkerck, Conſeilier & Maiſtre des*
„*Comtes de Hollande & Weſtfriſe,* Iean de Knuyt, *Chevallier Sieur*
„*dans le Vieu & Nouveau Voſmer, premier & repreſentant la Nobleſſe*

aux

„aux Estats de la Comte de Zeelande, & Conseillier ordinaire de Mon-
„sieur le Prince d'Orange, Gijsbert vander Hoolck *Vieu Bourge-*
„*maistre de la Ville d'Wtrecht*, Françoys de Donia *a humema en*
„*Hielsum* Guilliaume Ripperda, *Sieur de Boxbergen Boculo & Hen-*
„*gelo*, Adriaen Clant, *Sieur de Stedum*, *comme ayants charge &*
„*pouvoirs suffisant desdits Sieurs Estats Generaulx par lettres patentes*
„*soubs leur grand Seel paraphure & signature du Greffier, dont la Co-*
„*pie sera cy apres inserée d'autre part, il a esté arresté & accordé ce qui*
„*s'ensuit.*

I.

Les Traictés cy devant faicts entre la France & les Provinces Vnies
„*des Pais Bas demeureront en leur force & vertu, pour estre cy apres fi-*
„*dellement & religieusement effectués de part & d'aultre, excepté en*
„*ce qui aura esté desrogé auxdits Traictes par le present.*

II.

Dans la negotiation de Paix ou de Trevé qui se doibt faire con-
„joinctement & d'un commun *consentement avec les Espagnols,*
„*lesdits Seigneurs Estats desmesleront & deffendront leurs Interests de*
„*leur* propre chef & immediatement, *& les Plenipotentiaires du*
„*Roy & ceulx desdits Sieurs Estats s'entrayderont respectivement, &*
„*soustiendront* esgalement, & avec mesme vigeur les Interests de
„la France & des Provinces Unies.

III.

l'On ne pourra conclurre aucun Traicté que conjoinctement &
„d'un commun consentement, *& la France ny aussi l'Estat des*
„*Provinces Vnies ne pourront avancer leur Negotiation avec les Espa-*
„*gnols* l'un plus que l'autre.

IV.

Et affin que les Ennemis perdent l'esperance de separer les Interests
„*de la France d'avec ceux des Provinces Vnies en facilitant le Traitté*
„*des uns, & reculant celuy des aultres, Lesdits Plenipotentiaires se-*
„*ront respectivement obligés toutes les fois qu'ils en seront requis de de-*
„*clarer aux Ministres d'Espagne qu'il y a obligation mutuelle, de ne*

„*conclurre que* conjoinctement & d'un commun conſentement „& meſme de n'avancer pas plus un Traitté que l'autre.

V.

Et affin d'oſter aux Ennemis l'envie d'exciter de nouveaux troubles „*dans la Chriſtiente avec le ſucces qu'ils l'ont faict juſques a put, &* „*avec* l'impunité qu'ils s'en promettroient, a l'advenir, *ſi appres* „*s'eſtre accreus des deſpouilles de pluſieurs Princes dans les precedentes* „*guerres, ils venoyent a recouvrer par des Traittés ce qui a eſté repris* „*ſur eux en cellecy, le Roy & leſdits Sieurs Eſtats agiront de* concert, „& avec la fermeté neceſſaire *pour conſerver les avantages que Dieu* „*leur a donnés en cette Guerre & leurs Plenipotentiaires s'entrayde-* „*ront a ce* qu'il ne ſoit rien reſtitué *de toutes les conqueſtes, ſouſte-* „*nants* eſgalement *pour ce regard les Intereſts de la France, & ceulx* „*deſdits Sieurs Eſtats.*

VI.

Le Roy leſdits Sieurs Eſtats venant a conclurre une Paix ou une „*Treve (comme il a eſté dict cy deſſus) Si ſa Majeſté ou leſdits Sieurs* „*Eſtats* ſont puis apres attacqués *directement ou indirectement,* „*ſoubs quelque pretexte que ce ſoit, par le Roy d'Eſpagne, par l'Em-* „*pereur, ou par qu'el qu'autre Prince de la Maiſon d'Auſtriche, l'on* „*executera punctuellement de part & d'aultre les Articles* ſixieſme, „neufieſme, & dixieſme *du Traitté de l'Année* 1635. *Bien entendu* „*qu'il n'eſt en rien deſrogé au ſurplus du contenu eſdits Articles.*

VII.

En cas que le Roy & leſdits Sieurs Eſtats ne facent qu'une Treve, ſa „*Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats ſeront obligés de recommencer la* „*Guerre* conjoinctement *lors que ladite Treve ſera expirée, ſi elle* „*n'eſt continuée d'un commun conſentement, ſans que par apres on* „*puiſſe faire aucun nouveau Traitté de Paix ou de Treve ny meſmes* „*une ſuſpenſion d'Armes que* conjoinctement *& d'un* commun „conſentement, *a condition que s'il vient encores a eſtre violé, Sa* „*Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats entreront conjoinctement en Guerre* „*ouverte contre ceulx qui en ſeront infracteurs.*

Outre

VIII.

Outre ce que deſſus, il eſt arreſté & conclu que le Roy & leſdits Sieurs „*Eſtats donneront reſpectivement ordre a leurs Plenipotentiaires de* „contribuer tout ce qui pourra ſervir a la feureté du Traitté „qui interviendra a Munſter *& d'adviſer enſemble aux moyens* „*d'aſſurer la tranquilité publicque.*

Hier na waren geinſereert de reſpective Pouvoirs: ende daer na ſtont: *En foy de quoy nous Ambaſſadeurs ſuſdits & Deputés en* „*vertu de nos Pouvoirs reſpectifs avons ſigné ces preſentes de nos Sei-* „*gneurs ordinaires, & a icelles faict poſer le Cachet de nos Armes, &* „*promettons en fournir les ratifications de ſa Majeſté & deſdits Sieurs* „*Eſtats en bonne forme dans le temps de deux mois, ou pluſtoſt ſi faire ſe* „*peut. A la Haye en Hollande* ce premier de Mars mil ſix cents „quarante quatre, *Signés de* Meſmes, Servien, la Thuillerie, „Bartolt de Gent, Jean de Mateneſſe, Adriaen Pauw, Knuyt, „Hoolck, Donia, & Clant, *avec les Cachets de leurs Armes.*

Hier voor is geſeyt van een 9ſte. Point of Articul: ende dat haer Hoog Mog: 't ſelve hielden als geinſereert ende ghevougt by de acht voorgaende. 't Selve luyde als volcht.

d'Autant qu'il eſt neceſſaire de pouvoir a tous les inconvenients qui „*pourroyent arriver a l'occaſion de la negotiation, qui ſe doibt faire a* „Munſter, *au præjudice du Traitté concerté entre Meſſieurs les Am-* „*baſſadeurs Extraordinaires & Ordinaires de ſa Majeſté Treſchre-* „*ſtienne & les Deputés des Seigneurs les Eſtats Generaux des Pro-* „*vinces Vnies, & contre la bonne intention des uns & des autres, les* „*Deputés deſdits Seigneurs Eſtats ont propoſé, & declarent encor de-* „*vant la coucluſion du Traitté, combien que par l'Article troiſieſme, il* „*eſt expreſſement convenu* qu'on ne pourra conclurre aucun Trait-„té que conjoinctement, & d'un commun conſentement, & „*qu'a la requiſition par eux faicte, afin qu'un Article fuſt dreſſé & in-* „*ſeré au Traitté pour la Guarantie mutuelle*, en cas que ſa Majeſté „pourra faire une Paix avec l'Ennemy commun, & leſdits Sei-„gneurs Eſtats une Treve de longues années, leſdits Sieurs

„Ambaſſadeurs ont alleguéz & aſſeuréz par pluſieurs fois, de „ne vouloir ny pouvoir faire aucun Traitté que conjoincte„ment & d'un commun conſentement des Plenipotentiaires „deſdits Sieurs Eſtats, *ſans leurs donner preallablement la Satis„faction deſirée & neceſſaire en tel cas, laquelle aſſeurance leſdits De„putés ont auſſi rapportée & Confirmée auſdits Seigneurs Eſtats leur „Superieurs. Que neantmoins ils ſont obligés par charge expreſſe de „donner par eſcript auſdits Seigneurs Ambaſſadeurs les Articles qui „s'enſuivent.*

Si le Roy faict la Paix, & que Meſſieurs les Eſtats ne facent qu'une „Treſve de longues Années conjoinctement & d'un commun conſente„ment avec les Eſpagnols, Le Roy s'obligé qu'eſtant requis de la part „deſdits Seigneurs Eſtats un an ou deux devant l'expiration de laditte „Treve, d'en moyenner & obtenir la continuation du Roy d'Eſpagne „pour le meſme terme d'Années & aux meſme conditions.

Et au cas que le Roy d'Eſpagne vienne a refuſer la continuation pour „le terme & aux conditions que deſſus, Sa Majeſté Treſchreſtienne „rentrera a l'expiration de ladite Treſve en guerre ouverte au Paix „Bas, contre ledit Roy d'Eſpagne, en ſorte que l'on ne fera par apres ny „Paix, ny Treſve que conjoinctement & d'un commun conſentement du „Roy & deſdits Seigneurs Eſtats.

Mais en cas que Meſſieurs les Eſtats a l'expiration de laditte Treſ„ve veuillent recommencer la guerre avec les Eſpagnols, ou qu'eux „meſme viennent refuſer la continuation telle que deſſus, Sa Majeſté „Treſchreſtienne ne ſera pas obligée de rentrer en guerre avec le Roy „d'Eſpagne.

Le Roy venant a conclure vne Paix, & que leſdits Seigneurs Eſtats „facent la Treve avec les Eſpagnols comme il a eſté dit cy deſſus, ſi „Sa Majeſté ou leſdits Seigneurs Eſtats ſont puis apres attacqués di„rectement ou indirectement ſoubs quelque pretexte que ce ſoit par le „Roy d'Eſpagne par l'Empereur, ou par quelque autre Prince de la „Maiſon d'Auſtriche, l'on executera punctuellement de part & d'autre „les Articles 6. 9. & 10. du Traitté de l'an 1635. Bientendu qu'il

n'eſt

„*n'eſt en rien derogé au ſurplus du contenu eſdits Articles.*

Declarants leſdits Deputés en ſuitte de leur ditte Charge, ſi en la ne-
„*gotiation qui ſe doibt faire a* Munſter *les affaires ſe diſpoſent en*
„*ſorte que d'un commun conſentement ſoit trouvé bon traitter de Paix*
„*pour le Roy avec les* Eſpagnols *& de Trefve pour Meſſieurs les* Eſtats
„*Generaux; que tel cas advenant les Sieurs Plenipotentiaires de ſa*
„*Majeſté ne pourront conclurre leurs Paix qu'au preallable leſdits*
„*Sieurs* Eſtats *ayent reçeu contentement ſur le contenu des Articles cy*
„*mentionnés.*

Et *requirants leſdits Sieurs Ambaſſadeurs de vouloir repreſenter*
„*cette Declaration a ſa Majeſte; laquelle eſt priée bienhumblement au*
„*nom deſdits Seigneurs* Eſtats *de l'avor agreable, & ſur icelle faire*
„*entendre ſes bonnes & Favorables intentions.*

Faict & ſigné par les Deputés des Eſtats *Generaux, a la Haye & de-*
„*livrés aux Sieurs les Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires de France ce*
„29. *de Fevrier* 1644.

Den 3. Marty wiert van wegen Gelderlandt ingebracht dat deſelve Provintie hadde genomineert de Heeren van *Meynderſwijck* ende *Aernem*, om Alternative de beſendinge na Munſter waer te nemen: dat wel beyde inde Commiſſie, edoch de Heer van Meynderſwijck voor ſoude ſtaen. Die van *Hollandt* ende *Wtrecht* verklaerden dat ſy haer voor-behielden het ſelfde Recht. *Zeelant* repeteerde voorige Proteſtatie.

De beyde Tractaten met de Heeren Franſche Geteeckent ende voltrocken ſijnde: Soo verſochten ſy den 3. Marty haer Audientie van af-ſcheyt. Waerop gedelibereert ſijnde, hoewel anders niet meer plegen geſonden te werden als twee, wert echter goet gevonden om dattet getal der Ambaſſadeurs was drie, datmen oock voor deſe mael ſoude ſenden drie Gecommitteerde om haer ter Audientie te halen ende weder te huys te brengen: waer toe genoemt ſijn de Heeren *Knuyt*, *Iongſtal*, *ende Clanth.*

Welgemelde Heeren van *Avaux*, *Servien*, ende *la Thuillerie*,

reſpectivement Extraordinaris ende Ordinaris Ambaſſadeurs van ſijne Majeſteyt van Vranckrijck ter Vergadering comparerende (ſijnde publijcke Audientie met open deuren) ende gheſeten ſijnde, hebben deur den mont van den Heer *d'Avaux* ghedaen een Propoſitie ; inhoudende verſcheyden Pointen tot lof ende recommendatie van de Generale Vrede-Handelingh tot Munſter : maer endlijck voegde hy daer by :

Or Meſſieurs ceſte eſtroicte Alliance Faict que nous eſperons, que „vous receres en bonnes part la Priere, & l'inſtance que nous avons a „vous faire de la part du Roy & de la Reine Regente pour les Catholi- „ques de ces Provinces vos ſubjects, en quoy nous vous aſſeurons que „leurs Majeſtés ont conſideré meurement touts les inconveniens qui en „pourroyent arriver, á fin de les prevener par leur prudence. Seroit il „croyable que le Roy de glorieuſe memoire ſon Pere, que le Grand Henry „á qui vous deves toutes les Marques de voſtre dignité & qui l'a orné „de touts les fleurons des Courronnes Souveraines, euſt voulu par l'in- „ſtance, qu'il vous en a faict, ruiner ſon propre ouvrage, & rien faire „qui peut eſtre prejudiciable á cet Eſtat? Ce que leurs Majeſtes vous „demandent n'eſt pas Grant choſe : ils deſirent ſeulement qu'il ſoit per- „mis au Catholiques de ſervir Dieu dans leur Maiſons privées, & que „les pauvres qui n'ont pas le moyen de nourrir & d'entretenir un pre- „ſtre, puiſſent, librement venir dans les Maiſons des riches pour ij ſer- „vir Dieu ſans craincte de la viſite de vos Commiſſaires. Vous m'ad- „voverés Meſſieurs, que ces recherches ne diminuent pas la quantité „de Catholiques, & qu'elles s'exercent par l'avarice de vos Officiers „pluſtoſt pour leur profit particulier que pour aucun bien qui en arrive „á ceſt Eſtat, de ſorte que ceſte rigueur ne ſert qu'a irriter l'eſprit de „ceux, dont vous ne diminues pas le nombre. Nous prions (ce dictes „vous) pour ceux qui ſont nos Ennemis auſſi bien que les Voſtres. Ceſte „action, Meſſieurs, ſeroit tousjours Chreſtienne, mais, je vous prie, „Conſideres c'eſt affaire par les maximes d'Eſtat, & croyons, comme je „n'en doubte pas, qu'il ſe trouve quelques Catholiques mal affectionnes „au gouvernement preſent de cette Republicque : d'ou cela peut il venir,

Meſſieurs

„*Meſſieurs, je vous le demande? les Catholicques qui ont ſigne les pre-*
„*mieres Confœderations, qui vous ont porte ſur le trone, ceux qui les*
„*premiers vous ont acquis la liberte n'en joviſſent pas. Ceux à qui l'in-*
„*quiſition d'*Eſpagne *a eſte auſſi odieuſe qu'a vous meſmes, en ſouffrent*
„*une autre qui n'eſt gueres moine rigoureuſe: en un mot la rigueur dont*
„*vous uſés envers eux au faict de l'exercice de leur Religion, l'eſtroicte*
„*defence des toute Aſſemblée* Eccleſiaſtique, *l'avarice de vos Commiſ-*
„*ſaires, & le meſpris qu'ils font ſouvent des choſes que nous eſtimons*
„*les plus ſainctes, a peu alterer quelques Eſprits. Voules vous les re-*
„*gaigner, voules vous rejoindre c'eſte partie de voſtre Eſtat qui eſt com-*
„*me entreouverte, voulés-vous en faire des bons citoyens? relaſchés*
„*quelque choſe de la ſeverité de vos placcarts & de Vos Ordonnances.*
„*Les nous de Catholique & de Hollandois ne ſont Pais incompatibles, on*
„*peut eſtre Ennemy du Roy d'Eſpagne ſans eſtre proteſtant. Nous en*
„*voyons un bel exemple, aujourd'huy en Cathalogne & en Portugal, ou*
„*la Catholicité n'empeſche pas que les peuples ne combatent courageuſe-*
„*ment pour la Conſervation de leur liberté. Nous en voyons encore un*
„*exemple bien illuſtre dans les Cantons des* Suiſſes, *ou la diverſité de*
„*Religion n'empeſche pas qu'ils ne ſe defendent à communes armes de*
„*la maiſon d'*Auſtriche, *dont ils ont eſté autrefois les ſubjects. Aſſeu-*
„*rés-vous, Meſſieurs, ſi vous faictes la grace aux Catholiques que nous*
„*demandons pour eux au nom du Roy & de la Reine* Regente *ſa Mere,*
„*qui ſont d'une meſme Confeſſion de foy avec eux, que vous en receu-*
„*rés un treſ bon effect, que la pieté de leurs Majeſtés, en aura grand*
„*reſſentiment, & que vous obligerés vos concitoyens par cette Faveur*
„*à ne tourner jamais les jeux ailleurs que deßus vous, pour y trouver de*
„*la conſolation, Ainſi puiſſiés vous, &c.*

Wat nu belangde het eerſte lidt der voorſz Propoſitie, daer op ſijn de gemelte Heeren Ambaſſadeurs na gelegentheyt bejegent, met toewenſchinge van geluck aen de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs op hare aenſtaende reyſe, met Complimenter ter ſaecke dienende, dan wat belangt de voorſz Pretenſe gerecommandeerde Moderatie, daer op is hun door den Heer præſi-

præſiderende in ſubſtantie geantwoordt, dat het ſelfde Point hier te Lande kittelachtich ende beſwaerlijck is, doch hier op nadere Inſtantie by den meergemelten Heer *d'Avaux*, ſich ter halver wege vande Tafel buygende, gedaen weſende, om te hebben verder ende Favorabelder verklaringe, ende by den gemelten Heer preſiderende ſich van ſijner ſijde na den meergemelten Heer Graeff van *Avaux* ter halven wege van de voorſz Tafel buygende, ſulcx geweygert weſende, ſijn de meeropgemelte Heeren Ambaſſadeurs opgeſtaen ende afgegaen, ende door de Heeren haer Ho : Mo : voorgaende drie Gedeputeerden met de Caroſſen weder geleyt aen 't Logement, daer van ſy gehaelt ſijn geweeſt.

Na dat de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck ſijn afgegaen, hebben d'aenweſende Heeren Gedeputeerden van wegen de reſpective Provintien betoont over de recommandatie, by deſelve Heeren Ambaſſadeurs ten regarde van de verſochte pretenſe moderatie gedaen, ſeer miſnoecht te ſijn, ende vervolgens eenparichlijck geadviſeert, datmen daer tegens een vigoureuſe Reſolutie ſoude behooren te nemen, ende aen de opgemelte Heeren Ambaſſadeurs door meerder aental van Heeren Gedeputeerden uyttet middel van haer Ho : Mo : mondelinghe bekent te maecken de redenen, waerom dat daerin gantſch niet en konde worden getreden, ende voorts hier binnen 's Lants betoonen, dat ſoodanige ofte dergelijcke recommandatien haer Ho : Mo : onaengenaem waren, ende den Staet deſer Landen ondienſtich, wijders ſijn verſocht ende gecommitteert de Heeren *Cats*, *Staveniſſe*, als oock de Griffier *Muſch* om in te ſtellen een Concept van een vigoreuſe Reſolutie op ſoodanige gelegentheyt paſſende, welck Concept door deſelve Heeren aen ſijn Hoocheyt ſoude werden gecommuniceert, ende om vervolgens ter Vergaderinge van haer Ho : Mo : na ingenomen Rapport van deſſelfs Hoochwijs advijs ende Conſideratien, gearreſteert te worden, voorts dat hier na oock gedelibe-

delibereert ſoude worden, of men d'ongelegentheyt, die uyt ſulcke ofte dergelijcke recommandatie voor den Staet deſer Landen ſoude mogen ontſtaen, ſal repreſenteren aen den Coning ende de Regieringe in Vranckrijck.

De Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, hebbende met rijpe deliberatie haer gedachten laten gaen over ſeeckere gelegentheyt in haer Ho : Mo : Vergaderinge op heden voor gevallen, ende hier na verhaelt, hebben goet-gevonden in te doen ſtellen ende uyt te brengen de volgende verklaringe, te weten, dat gelijck de Regieringe der wel-gemelte Vereenichde Nederlanden van den aenbegin deſes Staets aen de eene ſijde altijt vaſt hebben geſtelt, niemant van d Ingeſetenen derſelver eenigen conſcientie-dwangh op te dringen, maer in't tegendeel van dien aen eenen yegelijcken der voorſz Ingeſetenen toe te ſtaen in ſijn particuliere Wooninge ende Familie conſcientie halven ongemoleſteert te mogen blyven, dat deſelve Regieringe aen de andere ſijde noyt goet en heeft konnen vinden, dat aen de Paus-Geſinde ſoude werden toegelaten plegingen van Superſtitie tegens Godts Heylich Woort, oeffeninge van kennelijcke ergerniſſen, of invoeringe van Pauſelijcke Hierarchien, noch oock betooninge van toegenegentheyt tot den Coning van Spagnien, Erf-Vyandt deſer Landen (het welcke nochtans in derſelver ſolemnele gebeden ende anders is bevonden te ſijn geſchiet) dat men evenwel van tijt tot tijt, ende ſonderlinge onlangs met goede redenen van wetenſchap ende door wettige Informatien heeft vernomen, ende klaerlijck ontdeckt, dat de boven-gemelte Paus-Geſinde ſich niet vernoegende met de voorſz goedertieren duldinge ende verdraechſaemheyt, by ordre vande Regieringe henlieden toegeſtaen, ſijn uytgeborſten tot de voorſz ende andere onlijdelijcke ende noyt voor deſen hier te Lande bekende vermetelheden ende exceſſen, waer tegens alſoo de Regieringe noodich was oordelende

„ſpoedelijck verſien te moeten worden, ende daer over ſijnde
„in ſerieuſe Deliberatie, hebben meer-gemelte Paus-Geſin-
„de; ſulcx gewaer ſijnde gheworden, niet naergelaten daer te-
„ghens in't werck te ſtellen verſcheyden hare vonden ende
„practijcken, om het goet voornemen van den Staet door de-
„ſelve te traverſeren ende beletten, waer op onder anderen ge-
„volcht, dat de Heeren Ambaſſadeurs van ſijne Majeſteyt van
„Vranckrijck yegenwoordelijck in 's Gravenhage ſijnde, ende
„op heden in haer Hoog Mog: Vergaderinge publijcque Au-
„dientie hebbende, in hare ghedaen Propoſitie onder andere
„opentlijck verſoeck hebben gedaen, ſtreckende tot verande-
„ringhe ende moderatie (ſoomen die poocht te noemen) ghe-
„daen te worden in de Executie van de Placcaten van den
„Lande, geemaneert teghen Opgemelte Paus-Geſinde, Ende
„alſoo het geene voorſz is, de Vergaderinghe van haer Hoog
„Mog: onverwacht ende tegen der ſelver meyninge was voor-
„komende, te meer vermits het doen van het Opgemelte ver-
„ſoeck aen meergemelte Heeren Ambaſſadeurs in ſeeckere
„Conferentie, mette ſelve gehouden by de Gecommitteerden
„van haer Hoog Mog: op het ſerieuſte was af-gheraden ende
„deftigh tegen geſproocken, ende dat ten tijde van de gedaen
„Propoſitie by haer Hoog Mo: wort geoordeelt, de voorge-
„ſlagen veranderinghe ende pretenſe Moderatie regel-recht te
„gaen ſoo tegen den welſtant van de ware Gereformeerde Re-
„ligie, tegen de Gronden ende Ordre van den Staet, als mede
„tegen de ruſte van de Chriſtelijcke Gemeynte ende goede
„Ingeſetenen deſer Landen, ende midtſdien niet compatibel
„te weſen mette conſtitutie van den Staet, en vervolghens dat
„daerinne om redenen vooren verhaelt, geenſints en kan wer-
„den getreden, Soo iſt. Dat haer Hoog Mog: hebben ver-
„klaert, ende verklaren midtſdeſen, een gevoeligh miſnoegen
„uyt de voorſz voorſlagen veranderinge ende pretenſe Mode-
„ratie te hebben opgenomen, met expreſſe byvoeginghe, dat

haer

„haer Ho: Mog: ſoo omme de onheylen die uyt'tgunt voorſz „is ſtaen te rijſen, als omme de voorgemelte vermetelheden „van de Paus-Geſinde in te toomen, gereſolveert ſijn metten „aldereerſten te doen emaneren ende in't werck te ſtellen ſoo- „danighe nadere ordre, Reglement ende Placcaet, als deſelve „naer de yegenwoordige enormiteyt ende voorgaende Exceſ- „ſen ſullen bevinden te behooren. Gedaen ter Vergaderinge „van de Hooch-Gemelte Staten Generael, den derden Marty „1644.

Des anderen daegs ſijn gecommitteert de Heeren *Meynderſwijck*, *Mathenes*, *Cats*, *Heemſtede*, *Knuyt*, *Stavenis*, *Hoolck*, *Donia*, *Nykercke*, *Clant* ende de Grefier *Muſch*: om aengaende het gemelde tweede lidt van de op-gemelte Propoſitie aen de Heeren Franſche Ambaſſadeurs te gemoet te voeren, de ſubſtantie van gemelde vigoreuſe reſolutie. Gelijck oock alreede de gemelde Heeren *Knuyt*, *Iongſtal*, ende *Clant* 'svorigen daegs na d'audientie by haer ten eeten blyvende hadden gedaen.

Van de op-gemelde Reſolutie is gheſonden Copie aen de Provintien; om voor te komen allerhande verkeerde diſcourſen ende miſduydingen; die by d'een ende d'ander op ſoodane gevallen plegen te volgen.

Den 7. Marty Rapporteerden de Heer van *Meynderſwijck* ende d'andere haer Ho: Mo: Gecommitteerde, dat de Hooggemelte Heeren Ambaſſadeurs hadden in diſcrete termen haer beyegent oppet ſtuck van de Moderatie der Executie van de Placcaten tegen de Catholijcken: ende dat ſy alnoch civilijck hadden gerecommandeert de relaxatie van de gevangene geeſtelijcke uyt het Lant van *Berge* opgehaelt.

Den 8. Marty ſijn gecommitteert de Heeren van *Meynertſwijck* ende *de Knuyt* om deur den Agent *Verburgh* aen den Ambaſſadeur *d'Avaux* t'overhandigen een præſent, ſijnde een Goude Ketting ter weerde van *tien duyſent* guldens: ende een van *acht hondert* guldens aen den Secretaris *Trefontaine*. Ende alſoo

'tſcheen dat men denſelven *Prefontaine* nam als of hy alleen was Secretaris; ende daer mede Excludeerde de andere: ſoo heeft d'Ambaſſadeur *Servien* deur eenen ſijner Edel-Lieden aen den Griffier *Muſch* laten weten dat de Secretaris *Alard*, by hem Heer Ambaſſadeur ſijnde, prætendeerde getracteert te worden gelijck *Prefontaine*; met byvoeginge dat ſulcx hem Heer Ambaſſadeur ſoude aengenaem ſijn. Daer op belaſt ſijnde ſich t'informeeren op de Qualificatie van hem *Alard*, ende bevonden dat hy ſtont in rechte Linie met *Prefontaine*, als Secretaris van de Extraordinaris Ambaſſade, is gereſolveert hem mede te ſullen doen deſelve Vereering. Ondertuſſchen de Heer *Servien* kranckelijck werdende is noch in den *Hage* ghebleven tot den 19. Marty. Als wanneer de Heer *Voſberghen* ter Vergaderingh præſiderende, heeft aen haer Hoog Mog: gecommuniceert, dat welgemelde Heer *Servien*, hem was komen beſoecken, ende bedanckt over d'eer, die haer Hoog Mog: hem hadden aengedaen, ten regarde datſe tot verſcheyden reyſen hadden doen vernemen na ſijne diſpoſitie. Ten anderen, dat de gemelte Heer Ambaſſadeur hem hadde gheſeydt, dat ſijn E. gemeynt was op Maendach eerſt-komende te vertrecken. Waer op is goet gevonden te verſoecken ende te Committeren den meer-gemelten Heer van *Voſbergen*, ſant den Heer vander *Hoolck*, om te ſamen den meer-gemelten Heer van *Servien* op Maendach naeſtkomende te gaen valediceren van wegen deſen Staet, ende daer neffens aen hem over te leveren den Brief van Credentie, voor den Heer *d'Avaux* ende hem ingheſtelt, aen den Coning van Vranckrijck. Voorts te ſeggen, dat ſijn E. onder Sinjeur *Matheus Heuſt* ſoude vinden een Gouden Kettingh ter weerde van *tien duyſent* Gulden effectijf, ende ſouden de Gemelte Heeren haer Hoog Mog: Gedeputeerden den Secretaris *Allard* vereeren met een Gouden Ketting ter waerde van *acht hondert Gulden* voor hem gemaeckt. Ende wijders daer by voeghen de Complimenten op ſoodanige gelegentheyt, ſoo ten regarde van den op-ge-

op-gemelten Heer Ambaſſadeur als den voornoemden Secretaris reſpective paſſende, oock gaen ten huyſe van den Heer *de la Thuillerie* Ordinaris Ambaſſadeur van den meer-Hoochſtgemelten Coning (in cas hy by den opgemelten Heer Ambaſſadeur Servien niet preſent en mocht werden ghevonden) ende denſelven oock te gemoet voeren, dat hy onder den voornoemden Sinjeur *Heuft* oock ſoude vinden een Gouden Ketting, ter waerde van *thien duyſent* Gulden, ende aen den Secretaris *Braſſet*, een preſent van acht hondert Gulden effectijf, mede met byvoeginge van de gewoonlijcke Complimenten op yders reſpective gelegentheyt paſſende. Endlijck in bedencken geſtelt weſende, oftmen den meer-welgemelten Heer Ambaſſadeur *Servien*, vertreckende, ſoude uytgeleyde doen, ende ſoo ja, op wat voet, ende door wien, ende hier neffens verhaelt weſende 'tgene omtrent ſoodanige gelegentheydt ſoude ſijn gepaſſeert, ten tijde van het vertreck van den opgemelten Heer Ambaſſadeur *d'Avaux*. Is al-voorens hier in verder te treden, goet ghevonden te verſoecken den meer-opgemelten Heer *Voſberghen*, om hier over te communiceren met ſijn Hoocheydt, verſtaen deſſelfs hoochwijſe Conſideratien ende van alles Rapport te doen.

Entlijck alſoo d'Ambaſſadeur d'Avaux, deur verſuymenis (want hy wel van ſijn vertreck had genotificeert, maer 'twas vergeten te rapporteren) niet was uyt geleydet: ende de Heer *Servien* nu ſeyde te ſullen vertrecken: is in bedencken geſtelt of ende wat uytgeleyde men hem ſoude doen: daer over met ſijn Hoocheyt geſproocken ſijnde, is goet gevonden dat deur den Heer Prins *Willem* het uytgeley ſoude geſchieden; gelijck den 24. Marty geſchiedt is tot aen't eynde van't Bos na *Leyden* toe.

Den 6. April compareerde ter Vergadering de Heer Ambaſſadeur la *Tuillerie* ſeggende dat hy niet quam om affcheyt te nemen, van haer Ho: Mo: maer alleen oorlof, om voor een

weynich tijts te gaen in extraordinaris Ambaſſade na *Sweden ende Denemarck*, met intentie om te bemiddelen ende accorderen de differenten tuſſchen beyde die Croonen ontſtaen, tot bevorderinge van't gemeene beſte, ende voorts hier by gevoegt den inhout van ſeeckeren Brief van den Hoochſtgemelte Coning dato Parijs den 20. Marty leſtleden, beſtaende in ſubſtantie hierin, te weten, dat ſijn Majeſteyt by advijs van de regierende Coninginne, den gemelten Heer Ambaſſadeur tot Mediateur der voorſz differenten was employerende, ende dat hy naer ſijne wederkomſte alhier als extraordinaris Ambaſſadeur aen deſen Staet ſoude verblyven, ende op dat ondertuſſchen geduyrende ſijn abſentie, alhier yemant mocht ſyn, die Correſpondentie houde, ende verhandele met haer Ho : Mo : de ſaken, die haer ſouden mogen preſenteren, ende daerin ageren van wegen ſyn Hooch-gemelte Majeſteyt na gelegentheyt, dat deſelve daertoe verkoren heeft den Perſoon van den Secretaris *Braſſel*, verſoeckende dat haer Ho : Mo : hem willen toeſtaen geloof in't gene, dat hy van wegen ſyn Hoochſt-gemelte Majeſteyt ſoude voordragen, waerop aen den meer-gemelten Heer Ambaſſadeur door den Heer Preſiderende is geantwoort, dat haer Ho : Mo : ſich de goede intentie ende meeninge van ſyn Majeſteyt wel laten bevallen, ende den Inhoudt van de voornoemde Miſſive aen nemen, hem Heer Ambaſſadeur geluck op ſyne aenſtaende reyſe toewenſchende, met byvoeginge van Complimenten op ſoodanige gelegentheyt paſſende, waer over hy haer Mo : Mo : heeft bedanckt mede met gewoonlijcke Complimenten. Hier naer heeft de meer-gemelte Ambaſſadeur geproponeert, dat ſijn Majeſteyt ende die van de Regieringe in Vranckrijck hem hadden toegeſonden deſſelfs Ratificatie op de Tractaten alhier in den Hage geſlooten tuſſchen den meer-Hoogſtgemelten Coning ter eenre ende deſen Staet ter andere ſijde, ende in cas haer Ho : Mo : met derſelver Ratificatie gereet waren, dat hy deſelve ſoude konnen wiſſelen,

doch

doch dat hy wel wiſte, dat den tijdt daer toe geprefigeert, noch niet en was aenghekomen. Ten tweeden heeft de Gemelte Heer Ambaſſadeur ſeer inſtantelijck aengehouden ende geurgeert met verſcheyden redenen ende Motiven, ten eynde dat de Lant-Gravinne van Heſſen by ende van wegen deſen Staet met Vivres ende Amunitien van Oorloch in deſe hare yegenwoordige groote ongelegentheyt mocht worden geaſſiſteert, daer toe hy ſuſtineerde, dat van wegen deſen Staet belofte ſoude ſijn ghedaen, door de Heeren haer Hoog Mog: Gedeputeerden die mette Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck hebben genegotieert, waer op by eenighe van dien bericht is ghedaen, naer de rechte beſchapentheyt ende gelegentheyt van die ſaecke. Ten anderen heeft de meergemelte Heer Ambaſſadeur in effect verhaelt, dat hy den 5. February leſt-leden aen haer Hoog Mog: heeft overgelevert ſeecker Memoriael, ende daer neffens gevoecht een Brief vanden meer-Hoochgemelten Coningh dato Parijs 19. November 1643. ſtreckende tot vryen uytvoer van 1000. Laſten Coorn, ſoo Tarwe als Rogge, ende dat dit verſoeck iterativelijck is vernieut, verklarende dat hier onder egeen Intereſt van den eenen of den anderen Coopman is vermengt, maer dat de regierende Coninginne gemeynt is, het voornoemde Coorn tot een Aelmis onder den Armen te laten uytdeelen, ende dat hare Majeſteyt ter inſichte van de voorſz Vryheydt het voornoemde Coorn heeft ghetracteert. Waer op gedelibereert ſijnde, Is in gevolch van haer Hoog Mog: reſolutie in dato 29. Marty leſt-leden op't voornoemde 1. Point goet ghevonden nochmaels te verſoecken de Heeren Gedeputeerden van de Reſpective Provintien, dat deſelve haer ten alderſpoedichſten tottet uytwiſſelen van de voornoemde Ratificatie van deſer ſijde willen bequamen, ende die Provintien die daer op voor alſnoch niet ſouden moghen ſijn ghelaſt, datſe haer dies-aengaende by ende van wegen de Heeren derſelver Principalen alſnoch ten ſpoedichſten willen laten laſten,

ende

ende daer toe goede Devoiren ende Officien aen wenden. Op't 2. Point hebben haer Hoog Mog: goet ghevonden aen te manen den Raet van State, dat deſelve haer Hoog Mog: wilden berichten van't gene ſy ten regarde vande verſochte Aſſiſtentie voor de Vrouwe Lant-Gravinne van Heſſen met Communicatie van ſijn Hoocheyt hadden gedaen.

Op't 3. Point hebben haer Hoog Mog: verklaert, 'tſelfde voor alſnoch op te houden.

Sedert het vertreck van deſelve Heeren Ambaſſadeurs heeft men alhier van tijt tot tijt begoſt te beſoigneren op de Munſterſche beſendinge. Die van Holland ſloegen den 16. April wederom voor datmen behoorde niet meer als drie Plenipotentiariſſen te ſeynden: ofte ten minſten niet meer voor eerſt: om het meeſte werck te doen, ende het rowſte te helpen afhandelen. Maer d'andere perſiſteerden begerende, dat van yeder Provintie behoorde een te gaen.

Den 27. dito hebben ſy alnoch haer voorige voorſlach gerepeteert: ende ſoo niet: dat ſy ſuſtineerden dat yeder Provintie behoorde ſyn eygen gecommitteerde te onderhonden. Den 5. May ſyn geleſen d'ingredienten ende ſtoffe om te ſullen dienen tottet maecken van d'Inſtructie voor de Plenipotentiariſen na Munſter. Den 7. May werden geaggreert de twee Tractaten onlangs met de Coninglijcke Franſche Ambaſſadeurs geteeekent. Doch hebben de Heeren van Hollandt verklaert de voornoemde aggreatie toe te ſtaen in deſen verſtande, dat alſnoch by ſijn Majeſteyt van Vranckrijck ende daer het verder ſal dienſtich weſen, devoiren ſouden worden gedaen, om van wegen deſen Staet tot Munſter ende elders te mogen behouden ſoodanigen rang als Coningh *Henderick* de vierde onſterffelijcker Memorie aen deſelve heeft geconfereert, ende dat ondertuſſchen d'Heeren die als Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet ſouden gaen naer Munſter, haer aldaer ten opſichte van de Heeren Plenipotentiariſen van Vtanckrijck ende andere

ſouden

ſouden hebben te dragen in conformité van hun Provintiael advijs in dato 12. February leſtleden, te weten, datſe haer ſullen onthouden van alle communicatien ten Logemente van de meer-gemelte Heeren Ambaſſadeurs ter tijt ende wijle toe, deſelve ſullen mogen goetvinden, de Plenipotentiariſen van deſen Staet te Tracteren in ſoodaniger voegen, als de Miniſters van *Venetien* by deſelve gewoon ſijn getracteert te worden, dat evenwel meer-gemelte Plenipotentiariſen van deſen Staet ſouden vermogen met meer-gemelte Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Vranckrijck te confereren, mits daer toe verkieſende een Neutrale plaetſe. De Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van *Zeelant* in haer Ho : Mo : Vergaderinge, hebben op de voornoemde aggreatie ende Ratificatie laten aenteeckenen, dat hunne Heeren Principalen niet anders ofte verders in deſelve aggreatie ende Ratificatie en ſijn conſenterende als onder deſe expreſſe conditie ende verklaringe, te weten, dat deſelve hier mede niet en verſtaen, eenige veranderinge renovatie ofte confirmatie te doen in de voorgaende Tractaten ſoo van Alliantie als Ligue offenſive ende defenſive, met de Croonen van Vranckrijck inde Iaren 1630. 1634. ende 1635. gemaeckt, maer dat haer Ed : Mo : de voornoemde Tractaten ſijn latende by haer valeur ende ongeprejudiceert.

S'anderen-daegs de Gedeputeerde van de Ed: Mo : Heeren Staten van Zeelant verſocht ſijnde haer naerder te verklaren op de 17. 18. 24. ende 25ſte Pointen van't geſchrifte geintituleert *ſtof ende ingredienten*, om daer uyt te formeren de Inſtructie voor de Plenipotentiariſen gaende naer Munſter, hebben geſecht, dat hunne Heeren Principalen, hadden gewenſt, dat door ſoo menichvuldige debvoiren ende Inſtantien, mondelinge ende in Geſchrifte ter Vergaderinge van haer Ho : Mo : gedaen, d'andere Provintien eenmael gemoveert hadden konnen worden d'Importantie van de *egale belaſtinge* van de Havens van

Vlaenderen, die als nu ſijn, ofte hier namaels ſouden mogen worden gemaeckt met de Riviere van de Schelde, het Sas, ende Swijn, ende de Zee-gaten daer op reſponderende, mitſgaders *d'exemtie van de* 20. par Centro &c. ſoo verre te apprehenderen, dat d'Heeren Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet gaende naer *Munſter*, van nu af in expreſſe laſt ſoude ſijn gegeven geweeſt, alle Handeling met den Vyandt *af te breecken*, ingevalle de voornoemde Pointen niet en konden worden geobtineert; doch hunne voorſz Heeren Principalen nu ſiende, tot hun leetweſen, contrarie, al hoewel haer Ed: Mo: hun ten Hoochſten gefundeert vinden, van hun voornoemde geſuſtineerde niet te wijcken, maer daerby te blyven perſiſteren, Soo iſt evenwel, dat haer Ed: Mo: in conſideratie nemende de verklaringe, by de andere Provintien gedaen, dat het obtineren van de voornoemde egale belaſtinge ende exemtie reſpective *gants noodich is*, als waer van den dienſt van den Lande in't gemeen in verſcheyden reſpecten is dependerende, ende dat daeromme tot dien eynde alles dat mogelijck is, bygebragt moet worden, met preſentatie van daer toe, met ernſt ende vigeur te willen copereren, vindende alleenlijck bedenckelijck van nu af ſoodanigen laſt aen de voornoemde Heeren Plenipotentiariſen te geven, als by hare Ed: Mo: is gedeſireert, hun eyntelijck hebben laten bewegen, d'andere Provintien in deſen ſoo veel te gemoet te gaen, dat hare Ed: Mo: hun hebben gelaſt te verklaren, te mogen lyden ende te vreden te ſijn, dat de beſendinge naer Mnnſter werde waergenomen, om aldaer door de Plenipotentiariſen van deſen Staet op de Inſtructie ten dien fine te arreſteren, met den Vyandt in Handelingh te treden, ende voor den verderen dienſt ende Intereſſen van de Geunieerde Provintien in't Generael ende particulier te vigileren, met dien verſtande nochtans, dat de ghemelte Heeren Plenipotentiariſen niet alleenlijck in laſte ſal worden gegeven, ingevalle op de ſtipulatie van de voor verhaelde 2. *Pointen*, van wegen

wegen den Coning van Spagnien ſwaricheyt werde gemaeckt, dat ſy niet ſullen vermogen deſelve te laten gliſſeren, maer daerop ſullen moeten blyven inſiſteren, ende van hun wedervaren aen haer Ho : Mo : Rapport doen, om daerop laſt t'ontfangen, wanneer by haer Ho : Mo : als mede by hunne Heeren Principalen naerder ſal worden gereſolveert wat als dan ten dienſte van den Lande in't Generael ende van de Provintie van Zeelant in't particulier ſal dienen te werden gedaen.

Maer oock dat de voornoemde Heeren Plenipotentiariſen ſal worden gelaſt de meer-gemelte Pointen in ordre ende Rang met ende neffens d'andere Importantſte ende eſſentieelſte Pointen, met den Vyandt te verhandelen, ſonder deſelve te reſerveren tot alle de voornoemde Importanſte ende eſſentiele Pointen ſullen ſijn gedefinieert.

Doch op dat hare Ho : Mo : ofte wel eenige Provintien gene impreſſie ſoude werden gegeven, dat hare Heeren Principalen in deſen afgaende ende wijckende van hunne voorgaende laſt, ſouden ſijn verflaut in den ernſt ende yver die by hun in deſen tot noch toe is betoont, ende dat haer Ed : Mo : deſe ſaecke tegenwoordich met een ander ooge inſien ende minder ſouden apprehenderen, als hare Ed : Mo : in der daet ſijn doende. Soo hebben ſy Gedeputeerden van Zeelant niet willen ledich ſtaen, te verklaren, dat onder hunne Heeren Principalen wel eenige diſpariteyt van advijſen is geweeſt, aengaende den Voet ende Forme, die diende te worden gebruyckt, omme in deſen haer Ed : Mo : Intentie in't uytvoeren vande voorſz 2. Pointen, alderbeſt uyt te wercken, maer dat haer Ed : Mo : alletijt eenpaerlijck ende met conſonante ſtemmen hebben verſtaen ende noch ſijn verſtaende, dat de meer-genoemde *belaſtinge ende exemptie* reſpective voor den Staet van den Lande in't generael, ende de Provintie van Zeelant in't particulier, van ſoodanigen Importantie ende gevolge ſijn, dat ſonder deſelve te optineren, ende daer door voor te komen de ſwaricheden

ende onheylen, die van wegen haer Ho : Mo : by hun overgegeven deductie aengetogen ſijn, by hare Ed: Mo : noyt in't beſluyten van eenich Tractaet van Treves metten Vyant ſal worden geconſenteert.

Den 11. May heeft de Heer van *Meynderſwijck* aen haer Ho : Mo : overgelevert ſeecker Memoriael, door den Secretaris *Braſſet* aen hem Heer van Meynderſwijck verhantreyckt, mede brengende, dat de Heeren Graven van *Avaux* ende la *Roche* Plenipotentiariſen van wegen den Coningh van Vranckrijck tot Munſter, hem Heer *Braſſet* by Brief, dato Munſter 28. April leſtleden hadden gelaſt, aen haer Ho : Mo : te communiceren den aenvanck van de beſoignes tot *Munſter* ende d'openinge der reſpective Procuratien, aldaer geſchiet, ſo van wegen den Keyſer, als Coning van Spagnien reſpective, daerin dat bevonden ſijn verſcheyden difficulteyten ſoo ten regarde van de Titulen ende qualiteyten, als ten inſichte, dat de Plenipotentiariſen van den Hoochſtgemelten Keyſer ende den voorſz Coningh van Spagnien niet ſuffiſant en ſouden ſijn tot beſluyt van Pays, ende dat daerin oock geen mentie en wert gemaeckt van de geallieerde van Vranckrijck, verder als in generale termen in de prefactie van dien, Item dat de Plenipotentiariſen van Spagnien elcx hebben hare aparte ende beſondere Procuratien, gedepeſche ert in een extraordinaire forme met groote defecten, ende dat de voornoemde Heer *Braſſet* by laſt als vooren was overleverende Copie van de voornoemde Procuratien, ſijnde die van den Keyſer in Latijnſche ende die van den Coningh van Spagnien inde Spaenſche Tale verklarende de meer-gemelte Sieur *Braſſet* dat de Hooch-gemelte Plenipotentiariſen van Vranckrijck geerne ſouden verſtaen haer Ho: Mo: gevoelen op die ſaken, waerop gedelibereert ſijnde, is goetgevonden dat de voornoemde Memorie mette voornoemde Copien der Procuratien geſtelt ſouden worden in handen vande Heeren *Meynderſwijck*, *Mathenes*, *Heemſtede*, *de Knuyt*, *van der Hoolck*, *Veldriel*, *Ripperda*, *Clant*,

Clant, om te viſiteren, examineren, daer over te communiceren met ſijn Hoocheyt verſtaen deſſelfs Hoochwijs advijs ende Conſideratien, ende daer van Rapport te doen.

S'anderen daegs, alſoo de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Hollant den 5. dito onder anderen hadden aengenomen ad referendum aende Heeren derſelver Principalen, Staets gewijs Vergadert weſende, d'advijſen van d'andere ſes Provintien op't 32. ende 33. Point der bewuſte ingredienten, tenderende deſelve advijſen tot Commiſſie van eenige Rechters by forme van *Chambre miparthie*, als ooc op de advijſen vande 5. Provintien op't 17. Point van de ſelve Ingredienten tenderende deſelve advijſen daer henen *dat egeen opſchorſinge van Wapenen en ſoude mogen toegeſtaen worden, geduyrende de Negotiatie tot Munſter*, mitſgaders vande advijſen van de meer-gemelte Provintien op't 87. ende 88. Point van de meer-genoemde Ingredienten tenderende daer henen dat *de Hoſtiliteyt ten wederſijden ſoude duyren, tot aat den Coning van Spagnien ſijne Ratificatie in behoorlijcke forme op het te maecken Tractaet ſoude hebben laten inbrengen*, Soo hebben de gemelte Heeren Gedeputeerden van de welopgemelte Provintie van Hollant, des aengemaent weſende, verklaert, haer te conformeren met d'adviſen by d'andre ſes Provintien den 5. deſes voornoemt inghebracht op de voornoemde 32 ende 33ſte pointen, welcke 2. pointen dienvolgens na voorgaende deliberatie worden gehouden voor ghearreſteert, om in de te maecken Inſtructie voor de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet mede geſtelt te worden, ende wat belangt d'advijſen van de 5. Provintien ten voorſz dage mede ingebracht op't 70. 87. ende 88ſte point deſes aengaende hebben de op-gemelte Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Hollant verklaert, dat de Heeren derſelver Principalen haer dieſ-aengaende oock hebben gheconformeert met d'Advijſen vande op-gemelte 5. Provintien, in deſen verſtande nochtans, dat ſoo wanneer aen de meer-ghemelte Plenipotentiariſen

eenige Propositie sal voorkomen, Concernerende het subject inde boven-gemelte pointen geexpresseert, tenderende in het een of het ander getal totten voorsz stilstant, dat by deselve onder de hand daer van advertentie sal worden gedaen aende Regieringe, om na gelegentheyt van tijt ende saecken dienthalven te mogen resolveren, als deselve ten meesten dienste van den Lande bevinden souden te behooren, De Heeren Gedeputeerden van *Gelderlant* hebben haer op de meer-genoemde 70. 87. ende 88ste. Pointen gevoecht ende geconformeert mette Provintien van Zeelant, Wtrecht, Vriesslant, Over-Yssel ende Stad ende Lande, ende werden dienvolgens deselve Pointen oock gehouden voor gearresteert om in de te maecken Instructie mede gestelt te worden.

De Heeren de *Wit* mette andere 2. Extraordinaris Gedeputeerden van wegen de Provintie van Hollant hebben met ende neffens d'Heeren ordinaris Gedeputeerden van wegen deselve Provintie ter Vergaderinge van haer Ho : Mo : by expressen last van de Heeren derselver Principalen verklaert datse te vreden sijn, dat de kosten, die staen te vallen in de algemeene Negotiatie tot Munster, ten aensien van de Plenipotentiarisen van desen Staet, souden gedragen worden by de gesamentlijcke Provintien, naer soodanige quota, als de lasten van den Oorlog by deselve gedragen sijn geweest; behoudens dat wel gelet sal worden op een behoorlijck reglement dienthalven te maecken, tot betrachtinge van de mesnagie, ende dat gene onnutte kosten ten laste van den Staet en worden gebracht, ten anderen dat d'op-gemelte Heeren derselver Principalen haer laten bevallen het getal van de Heeren Plenipotentiarisen naer Munster uytte respective Provintien, waerop gedelibereert sijnde is goetgevonden op't 1. Point 'tselve t'accepteren, als conform den gewoonlijcken Voet ende ordre van't Lant, ende wel te vreden te sijn, dat een behoorlijck reglement dienthalven werde gemaeckt, tot betrachtinge van de mesnagie. Op't 2. Point heeft

heeft de Provintie van *Zeelant* genomineert den Heer de *Knuyt* om mede te gaen als Plenipotentiaris naer Munſter van deſen Staet, in deſen verſtande dat in cas yemant van de 5. Provintien meer Plenipotentiariſen hier na toegeſtaen mochten worden als een, datſe in ſoodanigen cas hun gefundeert hielden tot gelijck recht van augmentatie ; De 5. Provintien hebben gelijcke verklaringe gedaen, ende heeft oock de Provintie van Hollant verklaert, dat in cas d'andere Provintien meerder als een Plenipotentiaris hier naer ſouden mogen worden geaccordeert, dat ſy haer in ſoodanigen geval le houden gefundeert tot augmentatie van Plenipotentiariſen naer advenant.

Alſoo de Secretaris Braſſet hadde aengedient dat hy verſien ende gereedt was mette Ratificatien ende aggreatien van den Coningh van Vranckrijck op het Tractaet van't gelt ſecours, mette Articulen van de Campagne, den 29. February leſtleden alhier in den Hage geſlooten, als oock mede op 't Tractaet concernerende de Negotiatie tot Munſter aengeſtelt, met den gevolge ende aenkleven van dien, ende dat van deſer ſijde op deſelve Tractaten ende Articulen, oock Ratificatien den 7. deſes waren gedepeſcheert, Soo is na voorgaende deliberatie goet gevonden te committeren ende authoriſeren den *Griffier Muſch om deſelve Ratificatien jegens die van Vranckrijck* op 't voornoemde ſubject uyt te wiſſelen metten voornoemden Secretaris *Braſſet*, ten dien fine door den Heer Preſiderende beſcheyden weſende in de Trefves Kamer, ende by den voornoemden Griffier *Muſch* ſtaende Vergaderinge Rapport gedaen weſende, dat alles bevonden is aen de ſijde van Vranckrijck geſtelt te ſijn na behooren. Is goetgevonden dat de reſpective noodige depeſches, reſulterende uyt het eene ofte het andere der voornoemde Tractaten, als oock uytte voorſz Articulen vande Campagne, ofte ter oorſaecke van dien, ſullen werden verveerdicht, gelijck oock verveerdicht ſal worden procuratie op Signeur *Ian Heuft* haer Ho:Mo: Commiſſaris, om in krachte van dien

dien t'ontfangen de 1200m. gulden Franſch gelt ſecours volgens ende in krachte van het 1. Articul van een der voorn oemde Tractaten van dit ſubject ſpreeckende, voorts wert aen den meer-gemelten Sieur Braſſet gegeven een acte van verklaringe van dat de voorſz uytwiſſelinge van wederſijts Ratificatie was geſchiet, om te ſtrecken tot deſſelfs narichtinge.

De nieuwe Oorloch tuſſchen *Sweden* ende *Denemarck* heeft deſe Soomer aen de Regeering van deſen Staet oock niet weynich bekommerens ende arbeyt gegeven : werdende geſtadelijck dan deur de *Deenſche* dan deur de *Sweetſche* Miniſters gemoeyt : alſoo dat men noch endtlijck niet alleen eene ſtercke equipage, maer oock eene aenſienlijcke beſendinge heeft moeten derwaerts doen: te weten de Heeren *Schaep*, *Zonck*, ende *Andrée* na Denemarck, ende de Heeren de *Wit*, *Bicker*, ende *Staveniſſe* na Sweden gingen 'tSeyl uyttet Vlie den 7. Iuly met *twee ende veertich* Oorlog-Schepen ende omtrent *ſeven hondert* Koop-Vaerders, welckers Negotiatie in't volgende Iaer heeft gebaert de Tractaten die aldaer ſullen volgen, ſijnde in effect Tractaten van *Vrede*; die eerſt deur de nieuwe beſwaerniſſen der Navigatie ende Commertien in *Denemarck* aengeſtelt ; ende daer na deur d'invaſie der *Sweetſche* in't Lant te *Holſteyn* ende in *Schoonen* niet weynich wert gekrenckt ende ten naeſten by gebroocken.

Gelijck oock dergelijcke moeyeniſſen ende nieuwicheden tegen de Navigatie ende Commertien op de Rivieren in de Ooſt ende Noort-Zee uytvloeyende ſedert eenigen tijt gevoelt ende gevreeſt wordende, in Auguſto ſijn aen deſen Staet geſonden van wegen Bremen de Heeren *Bethmanus Herdeſianus*, Sijndicus ende *Iohan Heerde* Raedt der Stadt Breemen, ende de Heeren *Chriſtoph Meurer* Sijndicus ende *Nicolaus Ierre* Raedt der Stadt Hamborgh neffens *Lieuwe* van *Aitzema* der Hanſeſteden aen hare Ho : Mo : Ordinaris *Reſident*; om te vernieuwen de vorige Anno 1616. tuſſchen deſen Staet ende de Hanſeſteden gemaeckte Alliantie : waer over verſcheyden Projecten oppet

oppet Papier gebracht ſijnde deſgelijcx in't volgende Iaer een Tractaet voltogen is.

De Koninglijcke Portugaelſche Ambaſſadeur *Andrade* hebbende, ſelf op debvoiren ende recommendatie ſoo vanden Coning van Vranckrijck, als van deſſelfs Miniſters alhier te vergeefs getracht om verklaringh te hebben dat deſe Staet hem mede ſoude doen hebben acces als een lidt tot de Munſterſche Handeling, is endtlijck in Iunio vertogen op den voorſlach van met Convoy te ſullen veyliglijck aldaer overgebracht werden. Aen de Heeren van *Meyndertſwijck* ende *Cats* haer Hoog Mog: Gecommitteerdens hem met een generael andtwoort, ſoo op't voorſz point als op veelvoudige andere klachten, hem valedicerende hadde hy geklaegt van dat men niet alleen geen Satisfactie maer oock geen antwoort gaf aengaende de Stad *St. Chriſtoffel*, noch van't Caſteel *Seregippe del Rey*, noch van *Archem*, noch van de Stadt *Mallacca*, noch van ſeeckere *Carraca*, die d'Ooſt-Indiſche Compagnie na't beſluyt van't Tractaet op de Portugeſen ſoude hebben genomen, noch oock van het gene dat in *Angola* omtrent de Riviere *Bengo* ſoude ſijn ghepaſſeert, verſoeckende dat deſes aengaende, als oock van verſcheyden particulariteyten, hem, of ten minſten aen den Heer ordinaris Ambaſſadeur hier verblyvende, oock antwoort ſoude mogen worden gegeven; van de *præliminaire* pointen ten minſten, de drie voornaemſte, heeftmen den Heeren van Hollant wederom aengemaent: doch noyt tot eenige ſchriftelijcke verklaringe konnen krygen. Den 16. Iuny hebben de Heeren hare Gedeputeerde ter Vergadering van haer Ho: Mo: by monde verklaert, dat ſy bemerckten dat d'intentie van de Heeren derſelver Principalen daer henen ginck, dat de *Religie*, ſoo als die by het Synode Nationael tot *Dordreeht* in den Iare 1619. is beveſticht, wert geconfirmeert. Ten anderen, dat de generale *Vnie* die den 29. Ianuary 1579. binnen *Wtrecht* gearreſteert, ſoo als die leyt, en kan worden gepractiſeert, is ende blijft vaſt geſtelt.

Ten derden dat in cas van Vrede ofte Trefves, aen de hant ſal worden gehouden genouchſaem aental van *Crijſch-Volck*, gelijck in het voorgaende Beſtant is geſchiet, ende dat het ſelve getal na gelegentheyt by conſent van de Provintien, met advijs van ſijn Hoocheyt ſoude vermeerdert of vermindert worden, ſoo als tot verſekeringe van deſen Staet ſal dienſtich worden gevonden, waerop de gemelte Heeren vande Provintie van Hollant naerder verſocht weſende, om deſes aengaende een ſchriftelijcke ende Cathegorique verklaringe aen hare Hoog Mog: te willen overleveren, ende ſulcx geexcuſeert hebbende, Is goetgevonden ende verſtaen, dat deſen aengaende by Miſſive, ofte by beſendinge verſoeck ſal werden gedaen aen de op-gemelte Heeren derſelver Principalen ter eerſter by eenkomſte van dien.

In der daet, om redenen hier te voor oock aengetogen, konde niet wel andere verklaringh daer op gedaen werden: ende hebben haer de Provintien 'tſelve by proviſie laten gevallen; immers dien onvermindert voort gevaren te reſolveren van tijt tot tijt op 'tgene tot de beſendinge eerlijck, noodig, ende dienſtich mocht ſijn.

Tot den Godeſdienſt onder de familie van de Heeren Ambaſſadeurs ſijn verſocht ende beſtelt de Heeren *Lotius* in den Hage ende *Teckmanus* tot Wtrecht reſpective Predicanten. Tot Secretaris is genoemt de Heer *Graſwinckel*, Fiſcael vande Domeynen van Hollandt: die namaels daer van geexcuſeert ende in ſijn plaets geſtelt is de Heer *Verburgh*. Tot Hof-Meyſter N. van *Dalen*. Men heeft Staet gemaeckt tot vier Caroſſen, elck tot ſes Paerden, met een leech Paert voor yeder Caroſſe; ende noch eenige Ryd-Paerden. Item dat yeder Ambaſſadeur ſoude hebben een Edelman, ende vier Dienaers; de Livreyen alle van een couleur.

In Octobri wert de Heer van *Ooſterwijck* geſonden in Vranckrijck met een ample Inſtructie meeſt ende Principalijck raeckende

kende het 9. Artijckel der Ligue Guarantie: ende de eeren *Titulen, Rang, Hant, &c.* Diemē al noch bleef difficulterende aen deſen Staet ende deſſelfs Ambaſſadeurs. Maer tot in't laeſte van dit Iaer 1644. perſiſteerde Vranckrijck in haer weygeringe deſelver Ceremoniale Pointen. Ende van't 9. bewuſte Artijckel woudemen te Hove niet hooren ſpreken, de Cardinael Mazarini hadde geſeyt, *dattet voor al de Werelt ſoude ſpottelijck ſtaen te maecken tot Munſter eene Vrede; ende op een ende deſelve tijt, ofwel te voor, te belooven weder te breecken.*

Geduyrende al deſen tijt dat de Koninglijcke Franſche Ambaſſadeurs waren tot Munſter (voor dat die van deſen Staet aldaer quamen) hebben ſy deur den Heer *Braſſet* aen hare Hoog Mog: vlytich ende getrouwelijck laten communiceren wat tuſſchen haer ende de Spaenſche paſſeerde: 'tWelck al meeſt was raeckende de *Pouvoirs*, ſamt forme, ende valeur van dien, 'twelck als niet eygentlijck tot de Nederlandtſche Handeling gehoorende, gepaſſeert wert: om niet te prolix te ſijn.

Dit Iaer in September wert het *Sas* deur belegering by den Heer Prince van Orangen ingenomen.

In't begin van Ianuary des Iaers 1645. ſchreef ende bedanctemen de Heeren Koninglijcke Franſche Ambaſſadeurs van d'op-gemelte goede ende getrouwe Correſpondentien gelijck men oock ſchreef aen den Heer Venetiaenſchen Ambaſſadeur *Contarini*; edoch hem te gemoet voerende dat men niet begreep of verſtondt waerom de Heeren Franſche ende andere aennamen de Titel van *Ambaſſadeurs extraordinaris* in plaets dat het deſſeing præliminair niet gaf ander Titel als van *Plenipotentiairen.* Maer daer op wiert gereſcribeert; dat men goetgevonden hadde, d'een ſoo wel als d'ander, te gebruycken de Naem van *Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen* geſamentlijck: om datter eenige andere ſoo tot Munſter als Oſenbrugge deſe qualiteyt waren voerende; die van minder conditie waren als de Franſche, dat daer-en-boven men bevondt de Naem ende

Titel van Ambaſſadeur in Duytſlant te ſijn veel aenſienlijcker ende venerabiler : ende dattet die van deſen Staet oock vry ſtont.

Den 17. February 1645. heeft de Colonel *d'Eſtrades* by volgende Propoſitie aen haer Ho : Mo : gegeven eenige Satisfactie aengaende de Ceremoniale Pointen.

Meſſieurs, vous aures peu voir en pluſieurs remonſtres depuis la Regence de la Mere du Roy, aveq quel zele & affection elle s'eſt portée pour tous les Intereſts de vos Seigneuries. Ce que j'ay a vous dire Meſſieurs de ſa part, vous confirmera par des effects la bonne volunté que ſa Majeſté continue d'avoir pour la gloire & l'avantage de ceſt Eſtat ; ayant receu ordre de declarer a vos Seigneuries que ſa Majeſté accorde pleinement, ſans aucune reſerve ce qu'ils ut demandé touchant les rangs & honneurs de Meſſieurs vos Ambaſſadeurs, *ſon intention eſtant qu'ils ſeront Traictes* comme ceux de Veniſe: *Ie ne doute pas Meſſieurs que comme vos Seigneuries voyent que ſa Majeſté procede aveq tant d'affection pour leur donner contentement dans une choſe qu'ils ont* porſuivy *tant d'années, ils ne faſſent auſſi de leur coſté tout leur poſſible pour donner la Satisfaction que ſa Majeſté leur demande aveq inſtance de terminer les affaires du Roy de Portugal, aveq Meſſieurs de la Compagnie des Indes, & celle de Madame la Lantgrave avec Monſieur le Conte d'Embden.*

Et qu'auſſi vos Seigneuries prennent uue promte & bonne reſolution d'agir puiſſament cette Campagne, & profiter d'une Conjuncture ſi Favorable laquelle j'eſpere me donnera le moyen de faire voir a vos Seigneuries la paſſion que j'ay tousjours eüe pour leur Service. Fait a la Haye le 17. February 1645. ſigné D. Eſtrades.

Maer alſoo dat noch niet waren als woorden die ontkent ende gedeſavoveert konden worden : ſoo verſocht men te hebben autentijcke Copye van ſijn laſt : maer om daer in noch meer contentement ende verſeeckering te geven : ſoo heeft hy den 24. February neffens een Brief van de Coninglijcke Fran-

ſche

ſche Plenipotentiariſen uyt Munſter van den 18. February aen haer Ho: Mo : verklaert dat deſelve Heeren Ambaſſadeurs die van deſen Staet ſouden Tracteren gelijck die van *Venetien*. Daer over heeft men 'sanderendaegs geſonden Brieven van Danckſegginge aen de Coninginne Regente , den Hartoch van Orleans , den Prince van Condé ende den Cardinael Mazarini : item oock aen de Heeren Coninglijcke Franſche Plenipotentiariſen tot Munſter. Korts daer na oock komende des Conings eygen Brief van den 4. Marty op het ſelve ſubject ; ſo heeftmen deur de Heeren *Gent*, *Catz*, *Voſbergen*, oock laten bedancken ſijn Hoogheyt den Heer Prins van Orange : om dat in den Conings Brief ſtont, *Par les fortes & Vives prieres de noſtre Couſin le Prince d'Orange.*

Treſchers, Grands, Amis, Allies & Confœderés, Ayant par l'advÿs de „*la Reyne Regente noſtre Treſ honnorée Dame & Mere, accordée a vos* „*prieres & a vos remonſtrances que doreſen avant nos Ambaſſadeurs* „*traittéroyent par tout les Voſtres du titre* d'Excellence, leur don„neroient la main droite en leurs Logis, & que memes ils leur „rendroient la priæmiere viſite aux lieux ou les voſtres arrive„ront les derniers, *comme ils feront a Munſter, Nous avons jugé par* „*le ſage Conſeil de la dite Dame Reyne Regente, qu'il falloit adjouſter* „*a* cette grace, *celle de vous l'eſcrire, a fin que vos Regiſtres fuſſent* „*chargés de ce teſmoignage de noſtre bonne volunté, Il n'y a point eu de* „*raiſon ou d'*Exemple *qui n'ayt cedé a ce que vous aves deſiré, & le* „*ſouvenir de l'affection que vous aves euë pour cette Couronne a fait* „*telle impreſſion que volontiers nous avons jugé en voſtre* Faveur, *A* „*quoy nous avons encore eſté Excités par les* fortes & vives prieres „*de noſtre treſcher & treſamé Couſin le Prince d'Orange. Lequel pre*„*nant la part, qu'il doibt, aux intereſts de voſtre Eſtat, s'eſt employé* „*avec tant de chaleur & auſſi bien ſecunde vos Inſtances que nous nous* „*ſommes reſolus d'ÿ acquieſcer. Ce n'eſt pas en cela ſeulement, que* „*vous deves attendre des effects de noſtre protection Royalle, Nous vou*„*lons encore contribuer a donner accroiſement a voſtre autorite ſur les*

„Provinces voiſines de nos communs Ennemis, *a fin que prives* „*de l'Eſperance de reſiſter a nos puiſſances Vnies ils ſe ſoubmettent a une* „*Paix, qui ſoit glorieuſe & ſeure aux alliés; Pour les ij obliger, nous* „*nous præparons a leur faire fortement la guerre, pendant que nos De-* „*putés aſemblés eſſayeront de convenir des Conditions d'un Traicté æ-* „*quitable, Nous vous convions a ſuivre ceſt Exemple, & vous prions de* „*donner entiere creance au ſieur* d'Eſtrades *aux choſes qu'il vous pro-* „*poſera de noſtre part, & le Tout puiſſant vous avoir, Treſchers Grands* „*Amis, Alliés & Confœderés, en ſa ſainte garde* Eſcript *a Paris le* 4. *de* „*Mars* 1645. *En bas eſtoit eſcript Voſtre bon Amy & Confœderé,* „*ſigné Louis; plus bas de Lonceine. Superſcription.*

A nos Treſchers, grands Amis Allies & Confœderes les Sieurs les E- „*ſtats Generaux des Provinces Vnies des Pais bas.*

Den 24. February ſijn, op 'tverſoeck van Marquis de Caſtel Rodrigo, aen ſijn Hoocheyt, by hare Ho : Mo : gedaen de peſcheren de noodige Paſpoorten voor den Graef van *Pennorande* ende den *Erts-Biſſchop van Camerijck* om te gaen na Munſter.

Om deſe Paſpoorten te vervorderen was in den Hage gekomen den Heer van *Normont:* ſijnde alreede in Ianuario leſtleden oock alhier geweeſt ; latende by d'een ende d'ander in't particulier vallen eenige propoſten om tot affonderlijcke Handelinge te noodigen : edoch publijckelijck heeft niet alleen niet geproponeert maer oock geen laſt, of qualiteyt gehadt om yets te proponeren. Niet te min om dat de komſte van ſoodanige lieden ombragie gaf aen de Franſche : ſoo wert den 3. Marty voor de tweedemael geſchreven aen den Heer ordinaris Ambaſſadeur van deſen Staet tot Paris ; om te verklaren *dat hy alhier niet gedaen hadde als te ſolliciteren de gemelde Salvos Conductus voor de Spaenſche Plenipotentiariſen : ende datmen hem terſtont weder hadde gedepeſcheert ; ſonder dat hy eenige andere opening had gedaen of kunnen doen.*

Den 10. Marty ende 20. April reſpective heeft de Koning weder met hare Ho : Mo : in den Hage doen maecken navolgende Tractaten.

Louis

„LOuis par la Grace de Dieu Roy de France & de Navarre A tous „ceux qui ces preſentes Leitres verront. Salut. Aiant veu & „examiné en noſtre Conſeil le Traicté qui a eſté fait en noſtre nom a la „Haye en Hollande & ſigné par noſtre Amé & feal Henry d'Eſtrades „Colonel d'un Regiment d'Infanterie noſtre Commre. en cette part avec „les Seigneurs Deputés Rutger Huygens, Francois Herberts, vieux „Bourgemaiſtre de la Ville de Gouda, Iacques Catz, Chevalier Pen„ſionaire d'Hollande & Weſt-Friſe, Gaſpard de Voſbergen Cheva„lier Sieur d'Iſelar, Godart van Rede, Sieur de Nederhorſt, Char„les de Roorda Grietman d'Idaerderadeel, Guilliaume de Rip„perda Sieur de Boxbergen, Boculo & Hengelo, & Adrian Clant Sei„gneur de Stedum, en vertu des pleins pouvoirs de noſtre dict Commre. „& deſdits Sieurs Deputés deſquels traicte & pouvoirs la teneur s'en„ſuit.

Le Roy par l'advis de la Reyne Regente ſa Mere Conſiderant le peu „d'inclination que les Ennemis communs ont tousjours eüe a la Paix, & „qu'encore que pour la negotiation d'icelle ils ayent en fin envoyé partie „de leurs Plenipotentiaires a Munſter ils pourroyent ſe contanter de „cette apparence & tirer les affeires en longueur s'ils ne ſont forcés „par les Armes, d'entendre a un accommodement raiſonnable; pour par„venir a une ſi bonne fin, ſa Majeſté s'eſt reſolve conjonctement avec „les Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pais Bas, de les „attacquer le plus puiſſamment qu'il ſe pouvra cette Campagne, & „pour donner moyen auxdits Seigneurs Eſtats de ſupporter plus aiſe„ment les deſpences qu'ils ſeront obligés de faire pour une grande entre„priſe, ſadite Majeſté a bien voulu leur accorder pour la preſente année „xvjC. quarante cinq un Secours d'argent extraordinaire conforme„ment aux conditions qui s'enſuit.

I.

Sa Majeſté aſſiſtera durant la preſente année mil ſix cens quarante „cinq leſdits Sieurs Eſtats Generaux de la ſomme de douze cens mil li„vres laquelle leſdits Sieurs Eſtats employeront effectivement a l'en„tretien de gens de guerre extraordinaireé qui ſont deſia & pourront

eſtre

„estre levés. *En sorte que ladite soume de* douze cents mil livres „ne pourra estre divertie a aucun autre usage Ce que lesdits Sieurs E- „stats promettent de bonne foy & maintiendront religieusement affin „d'attacquer plus aisement les ennemis par touttes voyes & moyens a „eux possibles.

II.

Sa Majesté fera bailler pour ledit argent des assignations qui seront „bonnes & au contentement de celluy que lesdits Sieurs Estats auctori- „seront en France sur ce sujet, pour estre effectivement acquittés dans „Paris dans le cours de la presente Année, Le payement s'en fera en „trois termes scavoir quatre cents mil *livres lors de la ratification „respective du present traicté* quatre cents mil *livres dans le mois de „Iuillet prochain & les autres* quatre cents mil *livres dans le mois „d'Octobre ensuivant.*

III.

Moyennant quoy lesdits Sieurs Estats s'obligent de mettre leur Ar- „mée bonne & forte en Campagne pour faire une entrepriſe conſidera- „ble : sa Majesté promettant de son costé de mettre pareillement une „bonne & forte Armée en Campagne pour faire aussi une entrepriſe con- „siderable dans le Pais Bas, ou incommoder les Ennemis le plus qu'il „luy sera possible.

IV.

Lesdits Sieurs Estats consentent que sur ladite somme de douze „cens mil livres *seront prises & reservées les pensions des Officiers „François pour estre payées & distribuées sur le pied de la mesme façon qu'il a esté convenu par le Traicté du* 17. *Iuin XVIC. Trente & celuy „du* 14. *d'Auril* 1634. *& que celuy que lesdits Sieurs Estats commet- „tront a Paris pour recevoir lesdits douze cents mil livres sera obligé „dy payer & fournir la somme a quoy se montent lesdits pensions sur le „dernier terme du payement.*

V.

Sa Majesté & lesdits Sieurs Estats ratifieront respectivement les „presents Articles dans le terme de six sepmaines ou deux mois, si faire „ce peut.

VI. *Ce*

VI.

Ce preſent Traicté ne derogera Point aux precedens faits entre ſa „Majeſté & leſdits Sieurs Eſtats ; tous leſquels demeureront en leur „force & vigeur pour eſtre fidellement & religieuſement effectuës de „part & d'autre. En foy de quoy nous Envoye & Deputes en vertu de „nos pouvoirs reſpectifs avons ſigné ces preſentes de nos Seigneurs or- „dinaires & a icelles faict poſer les Cachets de nos Armes a la Haye en „Hollande le 10. de Mars 1645. *ſigné* d'Eſtrades R. Huygens, „F: Herberts, I: Cats, G: van Voſbergen, G: van Ree- „de, C: Roorda, G: Ripperda, A: Clant *du Cachet de leurs „Armes.*

Hier na volgden de reſpective Pouvoirs en Ratificatien; in gewoonlijcke forme.

LOuis par la Grace de Dieu Roy de France & de Navarre, A tous „ceux qui ces preſentes Lettres verront, Salut, Ayant veu & exami- „né en noſtre Conſeil le Traicté qui a eſté faict en noſtre nom a la Haye „en Hollande & ſigné par noſtre amé & Feal le Sieur Henry d'Eſtra- „des *Colonnel d'un Regiment d'Infanterie & noſtre Commre. en cette „part avec les Sieurs Deputés*, Roger Huygens, *Chevalier*, Iean „Matheneſſe, *Sieur de Matheneſſe*, François Herberts *vieu Bour- „gemaiſtre de la Ville de Gouda*, Iacques Cats *Chevalier, Conſeilier „Penſionaire d'Hollande & Weſt-Friſe*, Godert de Reden *Sieur de „Nederhorſt*, Charles de Roorda *Grietman d'Idaerderadeel &* A- „driaen Clant *Sieur de Stedum, en vertu des pleins pouvoirs de no- „ſtredit Commre. & deſdits Sieurs Deputes deſquels Traictés & pou- „voires la teneur s'enſuit.*

Le Roy ayant entendu que les Sieurs Eſtats Generaux eſtoient en vo- „lonté d'attacquer cette Année mil ſix cents quarante cinq, une place de „treſgrande importance & bien adventagieuſe au bien de la cauſe com- „mune & de lever des gens de pied extraordinaires par deſſus toutes „leurs les troupes que leſdits Sieurs Eſtats ont accouſtumé d'avoir a

„leur Service & les entretenir durant la prochaine Campagne pour l'exe-
„cution de leur grand deſſein ſi ſa Majeſté avoit agreable de les aſſiſter
„d'une ſomme conſiderable pour ayder a ſubvenir a une partie des gran-
„des deſpences qu'ils ſeront obligés de faire.

Le Roy non obſtant celles qu'il faict de touttes parts contre l'Ennemy
„commun a bien voulu teſmoigner auxdits Sieurs Eſtats Generaux ſon
„affection en ce rencontre & leur accorder la ſomme de trois cens mil
„livres payables dans Paris au premier de May en aſſignations qui ſe-
„ront bonnes & au contentement de celluy que leſdits Sieurs Eſtats
„auctoriſeront en France ſur ce ſuject.

Moyennant quoy leſdits Sieurs Eſtats Generaux s'obligent d'em-
„ployer effectivement ladite ſomme de trois cens mil livres a la le-
„vée & l'entretien de gens a pied extraordinaires aux conditions cy
„deſſus ſpeciffiées, & ne pourront eſtre diverties a aucun autre uſage,
„Ce que les Eſtats promettent de bonne foy & maintiendront religieu-
„ſement.

En foy de quoy nous envoye & deputés en vertu de nos pouvoirs reſ-
„pectifs avons ſigné ces preſentes & a icelles faict poſer les Cachets de
„nos Armes a la Haye en Hollande le xx. d'Auril 1645. ſigné d'E-
„ſtrades, R: Huygens, I: de Matheneſſe, F: Herberts, I: Cats, G:
„Reeden, C: Roorda, A: Clant, avec les Cachets de leur Armes.

Hier na volgden de reſpective Pouvoirs en Ratificatien in gewoonlijcke forme.

LE Roy Ayant veu & examiné en ſon Conſeil les Articles Secrets
conclus & arreſtes en ſon nom le 10. jour dernier Mars dernier
„entre le Sieur Henry d'Eſtrades Colonnel d'Infanterie & Commiſ-
„ſaire de ſa Majeſté en cette part & les Sieurs Deputés Roger
„Huygens Chevalier, Francois Herberts vieu Bourgemaiſtre de la
„Ville de Gouda, Iacques Cats, Chevalier, Conſeillier Penſionaire
„d'Hollande & Weſt-Friſe, Gaſpard de Voſbergen Chevalier Sieur
„d'Iſſar, Godart de Reden Sieur de Neederhorſt, Charles de Roo-
da

„da *Grietman d' Idaerderadeel*, Guilliaume Ripperda *Sieur de Box-*
„*bergen*, & Adriaen Clant *Sieur de Stedum en ſuitte des Traittes*
„*conclus & arreſtes entre eux ledit jour en vertu de leurs pleins Pou-*
„*voirs deſquels* Articles ſecrets *la teneur s'enſuit.*

Pour plus grand eſclairciſſement du troiſieſme Article du Traicté
„*paſſé ce jourd' huy il a eſte convenu que le Roy & les Sieurs les Eſtats*
„*Generaux des Provinces Vnies de Pais Bas mettront en Campagne*
„*chacun une Armée compoſée de* dix huict a vingt mil *hommes de pied*
„*& de* quatre mil cincq cens a cinq mil chevaux : *que leſdits Ar-*
„*mées entreront dans les Pais Bas pour tout le my May prochain ſi ce*
„*n'eſt que celluy qui commandera les Armées du Roy d'Eſpagne ſe miſt*
„*pluſtoſt en Campagne : auquel cas le Roy & leſdits Sieurs Eſtats ſe-*
„*ront obligés d'y mettre les leurs en meſme temps de quelque coſté qu'ils*
„*puiſſent tourner ; que celle deſdits Sieurs Eſtats attacquera une place*
„*de telle conſideration que les Ennemis en receuront une notable preju-*
„*dice ; & que celle de ſa Majeſté en attacquera auſſi une conſiderable*
„*de ſon coſté, ou fera telle diverſion en s'avanceant dans le Pais des En-*
„*nemis qu'eſt aus obligés de tenir une bonne partie de leurs forces pour*
„*s'oppoſer aux deſſeins de ſa Majeſté Monſieur le Prince d'Orange aye*
„*d'autant plus de facilité d'avoir un ſucces heureux de l'entrepriſe*
„*qu'il fera : Bien entendu qu'en cas que l'Armée de ſa Majeſté ne face*
„*qu'une ſimple diverſion elle ſe mettra en Campagne* quatorſe jours
„*avant celle deſdits Sieurs les Eſtats & au cas qu'il ſoit reſolu que*
„*touttes les deux Armées entreprennent des attacques des places, elles*
„*ſe mettront en Campagne en meſme jour preciſement, ſans ij failler ;*
„*ſur peine de manquement de foy de part & d'autre.*

Leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de faire paſſer dans le huictieſme
„du mois d'Auril trente Vaiſſeaux *de guerre bien equipés, de deux,*
„*trois, quatre, & cincq cens Tonnaux a leurs deſpens, au travers du*
„*deſtroit de* Callais *pour empeſcher aux Ennemis l'entrée de Flandres*
„*par mer ; & au quas que les Armées du Roy attaquent quelques place*
„*ſur la coſté de Flandres, leſdits* trente Vaiſſeaux *demeureront touſ-*
„*jours en laditte coſte tant que l'entrepriſe durera & inveſtiront par*

„mer de telle ſorte la place aſſiegée par les Armes du Roy qu'elle ne puiſſe „eſtre ſecourve par mer, ſoit par les forces du Roy d'Eſpagne ſoit par „celles de quelques autre puiſſance, que ce puiſſe eſtre qui vouloit les „aſſiſter ſoubs quelques pretexte que ce ſoit; Audit cas leſdits Seigneurs „Eſtats s'obligent de faire eſcorter tous les Vivres qui viendront de la „coſté de France au lieu ou ſera l'Armée de ſa Majeſté ou de luy en „fournir a prix raiſonnable, ſi les Vents ne permettent pas d'en appor- „ter de France ſuffiſamment & qu'ils ſoient bons pour les tranſporter „des Pais deſdits Sieurs Eſtats des Provinces Vnies audit lieu, & ou „ſera l'Armée du Roy pour parachever ſon deſſein; auquel ſa Majeſté „n'engageroit jamais ſes Armes, ſans la confiance qu'elle prend que le „contenu au preſent Article ſera fidellement & punctuellement executé „par leſdits Sieurs Eſtats, qui le promettent & s'y obligent ſur peine „de manquement de foy & d'Infraction des Traicté's faicts par eux „avec ſa Majeſté.

Leſdits Sieurs Eſtats promettent ſincerement aux Armées de ſa Ma- „jeſté paſſage & repaſſage ſur le Rhin a Weſel & auſſi paſſage ſur la „Meuſe a Maeſtricq, quand ils en ſeront requis par ſa Majeſté pou- „veu que ce ne ſoit point au prejudice de leur Eſtat.

Leſdits Sieurs Eſtats s'obligent de tenir leur Armée en Campagne „tant & ſi long temps que le bien de la cauſe commune requerera & la „ſaiſon pourra permettre.

En foy de quoy nous Envoyé & Deputés en vertu de nos Pouvoirs „reſpectifs Avons ſigné ces preſentes de nos ſeins ordinaires, & a icelles „faict poſer le Cachet de nos Armés, A la Haye en Hollande le 10. de „Mars 1645. ſigné d'Eſtrades R: Huygens, F: Herberts, I: „Cats, G: van Voſbergen, G: van Reden, C: Roorda, G: „Ripperda & Ad. Clant, avec les Cachets de leurs Armes.

Den 15. Marty ſijnde by de Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provintie van Hollant in haer Ho: Mo: Vergaderinge nadere openinge gedaen van derſelver Provinciael advijs noopende de verteeringe ende andere onkoſtente vallen binnen Munſter ten regarde van haer Ho:

Ho: Mo: Ambaſſade tot de aengeſtelde Negotiatie, om te vinden een generale ruſte in de Chriſtenheydt, is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen de ſamentlijcke Heeren haer Ho: Mo: Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen tot verval van de voorſz verteeringhe ende alle andere ſoo ordinaris als extraordinaris onkoſten die binnen Munſter ſullen moeten worden gedoocht ende geſupporteert mitſdeſen toe te leggen de ſomme van eens *drie hondert guldens daegs*, ende de opghemelte Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen binnen Munſter ghekomen weſende ende een of twee van deſelve Heeren van daer komende te vertrecken, dat van de voorſz ſomme daeromme *egeen af-ſchrijvinghe* ſoude worden ghedaen, maer in cas dat meer van deſelve Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen ſouden komen te abſenteren, dat notitie by den Hof-Meeſter van de abſenten ſoude werden ghehouden, om hier daer op nader te worden gereſolveert, wel verſtaende dat den Hof-Meeſter ofte yemant anders die de maniantie van de Penningen ſoude worden toebetrouwt aen niemant wie hy ſoude mogen ſijn, ofte oock op wat ordre dat buyten haer Ho: Mog: ſoude worden gegeven, en ſoude laten volghen eenighe Penninghen tot Reys ofte andere koſten buyten Munſter vallende, op pene dat hem ſoodanighe betalinghe ofte verſchot in uytgeef ſijner Reeckeninge niet en ſoude worden geleden ofte gevalideert.

Holland heeft daer wederom geinſiſteert dat in't begin niet meer als drie Plenipotentiariſen mochten werden gheſonden: tot dat het principael werck ſoude ſijn afghedaen. Maer d'andere Provintien hebben daer in niet willen conſenteren.

Alſo de Commertien in Ooſt ende Weſt-Indien waren van de principaelſte ingredienten der Inſtructie ſoo hebben die van deſelve Compagnie aen haer Ho: Mo: overgegeven deſe Conſideratien.

Conſideratie van de Ooſt-Indiſche Negotianten.

I.

ALhoewel de Ooſt-Indiſche Compagnie, of Negotianten dienſtiger ſouden oordeelen in den Oorloge met de Caſtilianen in de Ooſt-Indien te continueren (vermits ſy doch „gheſtadich met de Wapenen in de hand op haer hoede ende „defentie moeten ſtaen.) Soo vertrouwen ſy doch dat u Ho: „Mog: (in cas van Tractaet van Vrede of Treves) ſoodanige „ſorge dragen ſullen, dat die voornoemde Caſtilianen ghelaten „worden by haer Vaert, ſoo ſy deſelve nu aldaer noch hebben, „ſonder hun vorder te moghen extenderen, alle 'twelcke ſy de „hooghe vryheydt van u Hoog Mog: vorders bevolen ſullen „laten.

II.

Sijnde niet-te-min (onder reverentie) ſeer conſiderabel oft „ghebeurde dat den Coning van Spagnien in Portugaels Indien met groote macht ſoude mogen verſchijnen, onder pretext van de Portugijſen onder ſijn ghehoorſaemheyt te reduceeren, ende dienvolghens haer Oorloghe aen dede, dat ſulcx „niet ſoude konnen gheſchieden, als met groot bedencken en „pericule van de Geoctroyeerde Ooſt-Indiſche Compagnie, „die daer door in een gheſtadich alarm tot hare groote koſten, „ſoude gehouden worden, en waeromme ſy dan oock (onder „reverentie) nootſakelijck uyt Portugaels Indien ſullen moeten gehouden worden.

III.

Den 21. Ianuary 1635. overghegeven by nader Conſideratien dat haer Ho: Mog: in haer Hoogh Wijſe bedenckinge „gelieven te nemen, of in cas van Treves of Vrede de Bewinthebbers van de Ooſt-Indiſche Compagnie deſer Landen, ſo „wel die uytten dienſt geſcheyden, als in actuele bedieninge „ſijn, Mitſgaders derſelver Miniſters de Compagnie van Ooſt-Indien

„Indien gedient hebbende, niet vry ende onbekommert in de „Landen, ſtaende onder de gehoorſaemheyt van de Croon „van Spagnien, ſullen mogen handelen ende wandelen, ſonder „dat ſy onder pretext van de voornoemde haer bedieninge als „Bewinthebbers in haer perſoone ofte goederen eenichſints „ſullen gemoleſteert werden, Alſoo gheduyrende het Oorlo- „gen ſwarigheydt aen 'sVyants ſijde ghemaeckt is, om de Be- „winthebbers van beyde de Ooſt ende Weſt-Indiſche Com- „pagnien van Paſſepoort, verſoeckende deſelve met die Inſer- „tie van haer qualiteyt te accorderen, ende midſdien (onder re- „verentie) In cas van Tractaet, ſy buyten alle exceptie in haer „perſoonen en goederen, ſoo wel als andere Ingheſetenen „van den Staet, vry ende onbekommert behooren te weſen, „mitſgaders tot haer geruſtheyt daer van te hebben ſoodanige „Acte of verklaringhe als haer Ho : Mog: na hare hooge wijſ- „heyt bevinden ſullen noodich te ſijn, waer toe ſy haer in de- „ſen gedragen.

Conſideratien vande Weſt-Jndiſche Compagnie.

I.

IN cas van combinatie der beyde Compagnien ſoude voor die te combineren Compagnien proffitelijcker ſijn, te conti- „nueren den Oorloge, ſoo in Ooſt als Weſt-Jndien, de Cuſt „van Africa, Braſil, de Zuyt-Zee en andere quartieren by Suy- „den de Tropicus Cancri, of uytterlijck de Linie Acquinocti- „ael, als eenige Vrede oft Treves met gemelten Coning van „Spagnien te beſluyten.

II.

Die combinatie aen een ſijde geſtelt wordende, en dat die „Compagnie ende haer toegeſeyde 25. Iarige continuatie van „Octroy, beneffens gerequireerdemiddel en tot ſubſiſtentie, „om op haer ſelve te beſtaen van haer Ho : Mo : impetreeren, mitſga-

„mitsgaders dat die van de Ooſt-Indiſche Compagnie, daer „beneffens oock de Vrede of Treves met den Coningh van „Spagnien amplecteeren, oordeelen die van de Compagnie „haer den Vrede of Treves met den Koning van Spagnien tot „maintenue van haer Staet, als vervolch de beveſtinge van haer „Handel, oock dienſtich te ſijn.

III.

In cas van generale Vrede of Treves; de Compagnie voor „de oprechte onderhoudinge van deſelve, wegen de Coning „van Spagnien ſulcx te verſeeckeren dat ſy buyten eenich peri„cul hare belaſtinge van de ſware Guarniſoenen, machtige „Schepen, ende anderſints, ſoo veel mogelijck, mogen vermin„deren, en in hare Privilegien, vrye, Navigatien, Commercien „ende exemtien, ſonder eenige verminderinge, achtervolgens „u Ho: Mo: Octroy blyven gemaintineert.

IV.

Dat onder ſulcke Vrede of Treves mede moge begrepen „worden alle Potentaten, Natien ende Volckeren, waer mede „u Hoog Mog: of de Weſt-Indiſche Compagnie van harent „wegen binnen de voorſz Limiten van't Octroy in vruntſchap „en Alliantie ſijn.

V.

Dat de Compagnie haer Handel en Trafficque in alle plaet„ſen binnen de voorſz Limiten van't Octroy ſal mogen bevor„deren daer den Koningh van Spagnien geen Caſteelen Iuriſ„dictie, noch gebiet heeft, en dat met alſulcke Koopmanſchap„pen, Waren, Slaven, ende anderſints, als ſy te raedt ſullen „vinden.

VI.

Dat de Onderdanen van Spagnien geenſints ſullen vermo„gen te varen of Handelen in eenige Havens of plaetſen daer „de Weſt-Indiſche Compagnie in den Naem van u Ho: Mo: „eenige Caſteelen, Forten, en gebiet, of Logien ſijn hebbende,

ten

„ten ſy *Vice verſâ* gelijcke Handelinghe aen de voorſz Compa-
„gnie worde vergunt in alle Quartieren ende Plaetſen onder
„den ghemelten Coning van Spagnien behoorende, om dat in
„ſoodane gelegentheyt die een oft de ander geen ſwaerder be-
„laſtinge mochte worden opgeleyt als de Inwoonders van de
„Reſpective plaetſen ſijn betalende.

VII.

Dat een yeder oock ſoodanige Steden, Kaſteelen, Sterćten,
„Handel-plaetſen, ende Landen ſal blyven beſitten ende gau-
„deren, als ten inganck van eenich Tractaet ſoude moghen be-
„vonden worden, die een oft ander te competeren.

Den 27. Ianuary xvj^{c}. vijf-en-veertigh by nader geſchrift
„verſocht.

Indien de Plenipotentiariſen yetwes buyten de voorſz con-
„ſideratien mocht voorkomen, welck de Compagnie mocht
„aengaen oft prejudiciabel ſijn, daer op ſerieuſelijck mach wor-
„den gelet, en die Bewinthebbers daer van kennis gedaen, ſoo
„als u Ho: Mo: ſullen bevinden te behooren.

II.

Dat in cas van Treves of Vrede de Reſpective Bewinthеb-
„bers ende hare Miniſters, hooge als lage Officiers, Soldaten,
„Bootſgeſellen ſoo wel die uyt den dienſt gheſcheyden, als in
„actuelen dienſte, ſo hier te Lande als in't diſtrict van de Weſt-
„Indiſche Octroy alſnoch continuerende ſijn, ende na deſen
„mochten gheemployeert worden, vry ende onbekommert in
„alle de Landē ſtaende onder de gehoorſaemheyt van den Ko-
„ning van Caſtilien, ſullen moghen Reyſen, Handelen, ende
„wandelen als andere Ingeſetenen van deſen Staet.

Alſoo men den 27. April ontfing ſchrijvens van de Koning-
lijcke Franſche Plenipotentiariſen met een Geſchrift by de
Spaenſche aen haer overgegeven, ende ſy Heeren Franſche we-
derom vermaenden ende verſochten de ſpoedige komſte van
die van deſen Staet, ſoo is den 29. ter Vergadering wederom

voort gebracht dat den tijt tottet vertreck van de Heeren haer Hoog Mog : Plenipotentiariſen ende extraordinaris Ambaſſadeurs tot de Negotiatie binnen Munſter aengeſtelt, om te vinden een generale ruſte in de Chriſtenheyt ſeer hart naderde ende dat haer Hoog Mog : op de bewuſte preliminaire Pointen allerdings noch niet en hadden gereſolveert, Is na voorgaende deliberatie goetgevonden dat de opgemelte Heeren haer Ho : Mo : Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs, dien onvermindert na Munſter tot de voorſz Negotiatie ten geprefigeerden dage (den 7. Iuny) ſouden verreyſen, volgens ende in Comformité van haer Ho : Mo : voorgaende Reſolutien, In deſen verſtande nochtans dat over de voorſz preliminaire Pointen nader ſoude worden gedelibereert, ende de Provintien onderling alle mogelijcke contentement dies aengaende werden gedaen. De Heeren Gedeputeerden van de Ed : Mo : Heeren Staten van Zeelandt hebben geſecht niet anders gelaſt te ſijn dan te verklaren *dat haer Ed : Mo : geenſints konnen verſtaen, dat de beſendinge na Munſter door de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſoude worden waergenomen voor ende aleer de bekende preliminaire Pointen vaſt ſouden ſijn geſtelt, ende dat ſy daeromme tegens deſe reſolutie tot waerneminge van de voornoemde beſendinge, by overſtemminge genomen, waren proteſterende, Mitſgaders tegen alle het gene in gevolge van de ſelve hier na vorder gedaen ende voorgenomen ſoude mogen worden.*

Den 7. Iuny gekomen ſijnde was men noch al even ongereedt eenſdeels om de gemelde præliminaire Pointen, anderdeels om de defecten eeniger Provintien in de *hondert duyſent gulden* verſocht tot de Munſterſche beſendinge. Hollant heeft ſoo veel te wege gebracht ; dat den 13. Iuly wederom wierdt vaſt geſtelt een dach tottet vertreck, namelijck half Auguſti. Sulcx is den Koninglijcke Franſche Ambaſſadeurs na Munſter toe geſchreven. Dan heeft de Heer *Vet* weder gerepetcert ende gerenoveert de verklaring ende proteſt van wegen de Provintie

vintie van Zeelant den 29. April ende ſedert meer-mael voor geſtelt, *als dat de Heeren van de Provintie van Zeelant geenſints konden verſtaen dat de beſendinge na Munſter deur de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſoude worden waergenomen voor ende al eer de bekende Præliminaire Pointen vaſt ſouden ſijn geſtelt, ende dat ſy daeromme tegen de reſolutie tot waerneminge vande beſendinge ende tegen alle 'tgene in gevolge van deſelve ſoude mogen gedaen ofte voorgenomen worden proteſteerden.*

In't verleden Jaer, als geſeydt is, waren geſchickt Ambaſſadeurs in Denemarck ende Sweden: deſelve hebben niet alleen de Vrede tuſſchen deſelve geredintegreert: maer oock de onluſten tuſſchen deſen Staet ende Denemarcken geluckelijck ter neer geleyt, ende daer-en-boven deur een nieuw Tractaet van Garantie met Sweden vaſt geſtelt, gelijck oock in deſelve tijt in den Hage voltrocken is het Tractaet met de Steden *Bremen* ende *Hamborg*. Daer by haer in't volgende Iaer 1646. gevougt heeft de Stadt *Lubeck*. Welcke alle als van een natuyr ſijnde ende tot behoudeniſſe der ruſte ende Vrede in't ſtuck der vrye Navigatie ende Commercien ſtreckende, hier na volgen.

Der Koninglijcken Majeſteyt van Denemarcken, Norwe-
„gen &c. Onſers allergnadichſten Konings ende Heer tot de-
„ſe Handeling ſpecialiter ghelaſte ende met volmacht verſiene
„ende geordineerde Rijcx-Raden ende Commiſſary *Corfits V-*
„*lefelt* Ridder des Koningrijcx Dennemarck, Hoff-Meeſter,
„Rijcx-Raed, Amptman over het Eyland Moën, tot Egeſchere
„Erf-geſeten, *Chriſtiaen Thomaſſen* Ridder, Koninglijcke Maje-
„ſteyts Cancelaer, Rijcx-Raed, Amptman tot St. Canut Cloo-
„ſter, tot Stougard ende Lijckſholm Erf-geſeten, *Chriſtoffel Vh-*
„*ren*, Ridder Rijcx-Raedt, Amptman tot Franckier ende Erf-
„geſeten op Aſmarck, *Iurgen Sehfeldt*, Rijcx-Raedt, Lant-Rich-
„ter in Zeelandt, Amptman op Ringſted Clooſter ende Erf-
„geſeten tot Refs, ter eeneren, ende der Hoog Mog: Heeren

„Staten Generael der Vereenichde Nederlanden Extraordi-
„nariſe Ambaſſadeuren mede hier toe ſpecialiter gelaſt ende
„geauthoriſeert *Iacob de Witte* Heere in Manezee, Meliſſant,
„Cromſtryen, Gecommitteerde in de Reecken-Kamer der
„Edele ende Groot Mogende Heeren Staten van Holland en-
„de Weſt-Frieſlant, Out-Burgermeeſter der Stadt Dordrecht,
„*Gerardt Schaap*, Burgermeiſter der Stadt Amſterdam ende Cu-
„rateur der Univerſiteyt tot Leyden, *Albert Sonck* Ridder, Bur-
„gemeiſter ende Hooft-Schout der Stede Hoorn, ende der
„Hoogen Iuriſdictie daer van releverende ende *Ioachim Andrée*
„Ridder eerſte Raed in den Provincialen Hove van Vrieſlant,
„alle Gedeputeerde ter Vergaderinge der Hoog-gemelte Hee-
„ren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, ter an-
„deren ſijde, doen kont eenen yegelijcken, nademael tuſſchen
„Hoogſtgeerde harer Koninglijcke Majeſteyt ende de Hoog-
„gemelte Heeren Staten Generael eenen tijdt herwaerts ver-
„ſcheydene miſverſtanden ende Nabuyrlijcke gebreecken we-
„gen den *Tol inde Sont* ende de Koningrijcken Denemarck en-
„de Norwegen ſijn ontſtaen geweeſt, ende wy Commiſſie
„ende volmacht hadden, om ſoodanige gebreecken of geſchil-
„len by te leggen, onder Ons met malkanderen te Tracteren,
„dat wy dienvolgens ende uyt krachte van dien ons geſament-
„lijck in den Name der Heyligen Drievuldicheydt met mal-
„kanderen hebben gevoucht ende tot volkomene wechnemin-
„ge ende uytroyinge aller ende yegelijcken miſverſtanden, het
„naervolgende beſtendige ende onwederroepelijck Verdrach
„geſlooten ende opgerecht.

I.

Het ſal hier namaels tuſſchen hare Coninglijcke Majeſteyt
„derſelver Koningrijcken, Furſtendommen, Landen ende Luy-
„den ter eenre, ende d'Hoog Mogende Heeren Staten Gene-
„rael, ende d'andere hare Provintien, Landen ende Onderda-
„nen ter anderen ſijden, over al te Water ende te Lande op-
rechten,

„rechten, beſtendighe Vrunt ende Nabuyrſchap onderhouden „ende geplogen worden: 'teene deel ſal het ander ghetrouwe„lijck meynen, ende niets doen dat tot des anderen ſchade ofte „nadeel is ſtreckende, noch door ſich ſelfs, nochte deur, ofte „met anderer aenſtichtinge ofte practijcque, maer veel meer „d'een des anderen nut, proffijt ende voordeel ſoecken ende „bevorderen, welverſtaende dat hier door de Tractaten van „hare Majeſteyt ofte hare Hoog Mog: met andere Koningen „ende Republijcquen albereyts ghemaeckt, ofte noch te maec„ken, niet ſal worden gederogueert ofte geprejudiceert.

II.

Den Tol in den Oreſont ſal van d'Ingheſetenen der Veree„nighde Nederlanden, naer uytwijſinghe der Lijſte ofte Tol„Rolle tuſſchen ons gheaccordeert, oock met onſe hand-teyc„keninge ende Zegels voltrocken, voortaen geheven ende ge„nomen worden, ſullende 'tſelve die naeſt achter een volgende „veertich Iaren van dato deſes geobſerveert, ende geduyrende „alſulcke veertigh Iaren, egeene verhooginghe in den Tol, on„der wat name ende pretext ſulcx ſoude konnen geſchieden, „ingevoert ofte geordonneert werden, ende alle de *By-Tollen*, „ingevoert ſijnde, egeene daer van uytgeſondert, ſullen ceſſe„ren; Naer expiratie van ſoodane veertich Iaren ſal het *Spier„ſche Verdrach*, Anno vijftien hondert vier-en-veertich opge„richt, in ſijn voorgaende vigeur ende kracht blyven, in dien „geen ander ondertuſſchen wert gemaeckt.

III.

Het viſiteren der Schepen ende Goederen, den Ingeſetenen „der Geunieerde Provintien toe behoorende ende door de „Sondt paſſerende, ſal geduyrende de voor-gemelte Iaren, in „de Sondt afgeſchaft, ende de Schippers, wanneer ſy hare op„rechte Convoy ende Pontcedullen toonen, daer op gelooft „worden, ende ſullen deſelve, wanneer ſy daer na hebben ver„tolt, ſonder ophouden ofte moleſtatie paſſeren, oock ſonder

„te ſetten op den *Drogen* voor Koppenhagen : Edoch ſoo wan-
„neer in't toekomende wierde bevonden, dat hare Koninglijc-
„ke Majeſteyt door deſe bewilliginghe in't heffen van ſijne
„Tollen met lorrendrayeryen ofte bedroch ſoude worden ver-
„ongelijckt, ſoo ſullen hare Ho: Mo: wanneer deſelve daer van
„werden onderricht, ende des verſocht, alle mogelijcke midde-
„len bedencken, ende ſoo veel doenlijck, ordre ſtellen, dat hare
„Koninglijcke Majeſteyt anders niet, als wat recht ende bil-
„lick is, wedervaren moge.

IV.

Het ſullen egeene Koopmanſchappen ofte Waren, hoe die
„Namen moghen hebben, worden verboden, om door den
„Sont te voeren.

V.

In de Koningrijcken Denemarcken ende Norwegen ſal op
„'tgoet 'twelck met oprechte Certificatien wort beweſen, den
„Ingeſetenen der Vereenighde Nederlanden toebehoorende,
„egeen ſwaerder Tol, het ſy in't inbrenghen ofte uyt-voeren
„worden geleyt ende afgevordert, als dien d'Onderdanen en-
„de Inwoonders des Koningrijcx ſelfs ſijn betalende, van ghe-
„lijcken ſullen oock hare Majeſteyts Onderdanen in de Ver-
„eenichde Nederlanden niet hooger, als hare eygene Onder-
„danen worden gegraveert ende beſwaert.

VI.

De Schepen dewelcke in't Koninghrijck Norwegen hare
„volle ladinge in eenen Haven hebben in genomen, ende al-
„daer ſijn geviſiteert ende vertolt, ſullen verder niet geviſiteert
„werden, 'tſy in denſelven ofte in wat Haven die oock moch-
„ten in loopen, maer het ſullen de Schippers toonende hunne
„Tol-Cedullen, vry paſſeren: nochtans wanneer ſy hare ladin-
„ge in verſcheydene Havens innemen, ſoo ſullen ſy in die Ha-
„vens, alwaer ſy de ladinge innemen, ende voorts nergens, ge-
„viſiteert worden ; dewijl oock het uytvoeren van't Eycken-
hout

„hout is verboden, ſoo ſal nochtans, wanneer een Schipper „met een, twee ofte drie ſtucken Eyckenhout wort geattrap- „peert, niet hooger worden geſtraft, om te betalen als dubbelt „ſoo veel, als voor het Hout is gegeven.

VII.

De Tol in Norwegen ſal hier namaels in die quantiteyt en- „de op dien Voet worden geeyſcht ende genomen, als in't „Iaer *ſeſtien hondert acht-en-twintich is geſchiet*, ende niet hooger, „ter tijt ende wijle toe, dat tuſſchen hare Majeſteyt ende hare „Ho : Mo : eene ſeeckere maniere kan werden veraccordeert „ende beſlooten, naer dewelcke den Tol by laſten gereeckent, „van alle de Hout-Waren kan geheven worden, waer over ha- „re Majeſteyt met de Heeren Staten ſoo haeſt eenichſints mo- „gelijck, Tractaten ſal laten aenſtellen, ten eynde deſelve tot „een beſtendige beraminge mach werden gebracht.

VIII.

De Nederlantſche Schippers ende Koopluyden ſullen in „Norweghen niet gedwonghen worden Deelen ofte andere „Hout-Waren van ſeeckere Luyden aen te nemen ofte te koo- „pen, maer het ſal hun vry ſtaen op de gewoonlijcke ladinghs- „plaetſen te koopen van wien, ende wat huu beſt gelieft.

IX.

Het meten der Nederlantſche Schepen, in Norwegen Han- „delende, ſal van twee Norwegſche ende ſoo veel Nederlant- „ſche Schippers die men ſulcx vertrouwt, geſchieden, ende by „hun onderteyckent, uytgegeven werden, 'twelck den Slots- „Heer van een yegelijcken plaetſe ſal confirmeren ende in ſij- „ne Ampt-Boecken regiſtreren, op dat de Schippers t'allen „tijden, des noot ſijnde, ſich daerop mogen konnen beroepen, „ende ſal boven dat, ſulcke mate op de Zegel-Balcken, oock „voor ende achterſtevens geſet, ende gebrant werden, tot dien „eynde, dat den Tol van alle Hout-Waren by laſten des te be- „ter kan geſtelt ende doorgaens op middelbare Hout-laſten

getaxeert

„getaxeert werden, ſoo, als men in't toekomende ſich daer „over, gelijck voorſeyt is, ſal vergelijcken ende vereenigen.

X.

Alle het gene 'twelck kan werden beweſen, dat tegens hare „Majeſteyts bevel ende ordre den Nederlandſchen Schippe„ren ende Kooplieden is afgenomen geworden, 'tſy de vier „ende een quart van't hondert aen baren gelde ofte Hout laſt, „ſedert Anno ſeſtien hondert een-en-veertich ende meer, als „in het beſpreeck doenmaels opgerecht, ſtaet begrepen, daer „van ſal behoorlijcke reſtitutie geſchieden.

XI.

Dat het tegenwoordige Tractaet, 'twelck tuſſchen hare „Majeſteyt ende de Heeren Generael Staten wert opgerecht, „by hare Majeſteyt ſijne Doorluchticheyt den Prince, ende „by de geſamentlijcke Rijcx-Raden ſal worden onderſchreven „ende beſegelt.

XII.

De Privilegien ende Gerechticheden der reſpective Steden „in de Vereenichde Nederlanden in het Tractaet van Spier „vermelt, ende anderſints by de oude Koningen van Dene„marcken ende Noorwegen uytgegeven, ſullen niet verſtaen „worden door deſe Handelingh verkort nochte in eenigerley „maniere geprejudiceert te ſijn, maer te blyven in haer geheel, „gelijck voor deſen, ende onder anderen die van de Stadt *Har„derwijck*.

XIII.

Hare Majeſteyt bewillicht, dat ſy egeene Nederlandtſche „Schepen daerom ſal ophouden, noch eenige waren uyt deſel„ve opſlaen, ofte eenige Schepen tot haren behoef nemen, ten „ſy dan, dat ſy met d'Eygenaers van dien in der goede verdra„gen, ende deſelve wegen die betalinge volkomentlijck vol„daen heeft; ſal oock noyt ſonder conſent van d'Eygenaers „eenich Volck, Geſchut, ofte Ammunitie van Oorloch uyt deſelve

„deſelve Schepen lichten, onder wat pretext 'tſelve ooc moch-
„te weſen; ende ſal de paſſagie ende Navigatie door den Sont,
„als oock de Trafijcque in harer Majeſteyts Landen alleſints
„vry ende onverhindert blyven, doch ſonder præjuditie der
„Privilegien ende gerechticheden van yegelijcke plaetſe.

XIV.

Nederlantſche Goederen, die in andere als Nederlantſche
„Schepen ſouden mogen ingeſcheept weſen, ſullen vermogen
„den Sondt vry ende onverhindert paſſeren, mits betalende
„den Tol, dewelcke van Nederlantſche Goederen wort gege-
„ven: doch dat ſy met oprechte Certificatien van de Neder-
„lantſche of andere aen d'Ooſt-Zee gelegene Steden bewijſen,
„dat die Goederen niemanden anders, als Nederlantſche In-
„woonderen toe behooren.

XV.

Alle Nederlanders, dewelcke ſich in *d'Ooſterſche Steden* op-
„houden, 'tſy voor haer ſelfs, ofte in Commiſſie ende Factorye,
„wanneer ſy hare eygene ofte andere Nederlantſche Inwoon-
„ders Goederen in Schepen ende door de Sont paſſeren, deſel-
„ve ſullen even worden getracteert, gelijck andere Onderſaten
„der Geunieerde Provintien.

XVI.

Nederlantſche Schepen, den Tol in eenen Haven van Den-
„nemarck betaelt hebbende, ende aldaer eenmael geviſiteert
„ſijnde, ſullen in gene andere Haven, het ſy in Dennemarcken
„ofte Norwegen, ſoo wanneerſe daer niet laden, op't nieuw
„geviſiteert worden, maer ſullen vry paſſeren.

XVII.

De Tollenaers ende Tol-Schrijvers in Norwegen ſullen niet
„onderſtaen den Schippers meer, als ſy ſchuldich ſijn, af te
„dwingen, ſullen oock voor het ſchrijven der Tol-Cedullen
„niet meer nemen als de Koninghlijcke Ordinantie is vermel-
„dende; ende ſal haer Koninglijcke Majeſteyt een ſware ſtraffe

„daerop ſtellen, wanneer yemandt ſoude bevonden worden ter „Contrarie gehandelt te hebben.

XVIII.

Wegen den *Gluckſtadiſchen Tol* is veraccordeert in cas de ſake „niet kan werden afgedaen door de tegenwoordige Tractaten „met de Stadt *Hamborg* daer over aengeſtelt, dat d'Onderdanen „der Vereenichde Nederlanden, mits toonende de behoor„lijcke Certificatien in omnem eventum van nu af daer van „ſullen ſijn bevrijt.

XIX.

Nademael nu, door de bovenſtaende Articulen alle diffe„renten tuſſchen ſijne Koninglijcke Majeſteyt ende de Hoog „Mog: Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlan„den geheelijck ſijn afgedaen ende afgehandelt; Soo is tuſ„ſchen beyderſijts Commiſſarien ende Geſanten tot deſe Han„delinge Gedeputeert, in maniere hier boven geroert, bewilligt „reciproce belooft ende toegefeyt, dat een yegelijck deel bin„nen den tijt van drie Maenden, naer uytleveringe van dit re„ces, de Ratificatie ende Genaemhoudinghe ſijner Heeren „Committenten *in debitâ & ſolenni formâ* by het andere deel ſal „ende wil inſchaffen; Ende mogen d'op gemelte Heeren Sta„ten Generael hare Ratificatie, door haren in den Oreſont heb„benden *Reſident*, ofte wien dieſelve anderſints daer toe gelie„ven te gebruycken, laten inleveren, ende ſal als dan tegens „derſelver overneminge, de Koninglijcke Ratificatie weder„om, aen denſelven in geantwoort worden.

Boven alle het gene hier vooren ſtaet, is in dit Tractaet me„de beſlooten ende bedongen, dat den Welgebooren Heer „*Anthon Gunter*, Graeff tot Oldenborg ende Delmhorſt, Heere „tot Iever ende Kniphuyſen &c. Ende deſſelfs rechtmatige „Erfgenamen, de Neutraliteyt ende exemptie, hun voor deſen, „ende in ſpecie by hare Hoog Mog: door acte van den eerſten „Auſtuſti Anno 1644. toegheſtaen ende belooft in hunne Graef-

„Graeffſchappen ende Heerlicheden ſullen hebben te genieten.
Dat nu alle de bovenſtaende Pointen ende Articulen tuſ-
„ſchen Ons, in den inganck van dit reces genoemde ende van
„wederſijden gevolmachtichde Commiſſarien ende Geſanten
„vaſtelijck ſijn veraffcheyt ende beſlooten worden, ſoo heb-
„ben wy des ten Oirconde dit Reces met eygenhandige ſubſ-
„criptie ende opdruckinghe van Onſe pitſchaften beveſtiget,
„ende ſijn daer van twee alleens luydende geexpedieert ende
„aen yegelijck deel een daer van toegeſteit worden.
Gedaen in Chriſtiaenopoli den 13. Auguſti Anno 1645.
„ende was onderteeckent,

Corfits Vlefelt, *Iacob de Witte*,
Chriſtiaen Thomaſſen, *Geraerd Schaep*,
Chriſtopher Vren, *Albert Sonck*,
Iorgen Seefeldt, *Joachim Andrée*,
Chriſtoffersſen.

Tranſlaet uyt d'Hoochduytſche Tale.

ALſoo tuſſchen Koninglijcke Majeſteyt tot Dennemarck
Norwegen &c. Ende de Hoog Mogende Heeren Staten
„Generael der Vereenichde Nederlanden, door beyderſijts
„daer toe geſondene, ende met genoechſame Iuſtructie eude
„volmachten verſiene Ambaſſadeurs ende Commiſſariſſen een
„vergelijckinge ende Accord is getroffen ende gemaeckt, daer
„in *Articulo ſeptimo* veraffcheydet ende beſlooten is, dat den
„Tol in't Koningrijck Norwegen voortaen van alle Koopman-
„ſchappen ende Waren in die quantiteyt ende op dien Voet ſal
„geheven worden, gelijck in't Iaer 1628. is geſchiet. Maer de
„Lijſte, Tol-Rollen, ende Ordonnantien, naer dewelcke den
„Tol in't voornoemde Iaer is ontfangen, hier ter plaetſe niet
„ſijn gweeſt, ſoo belooven ende verſpreecken wy naerghe-
„noemde, van Hoochgeeerde hare Coninglijcke Majeſteyt
„Onſer Allergenadichſten Koning ende Heere tot deſe Hande-

„ling gevolmachtichde Commiſſary, te wege te brengen, dat „hare Majeſteyt eene pertinente ende volkomene Rolle, naer „dewelcke in't voorgedachte Koningrijck, deſſelfs Havens, „Steden ende plaetſen de Tollen in't voorſz 1628. Iaer van alle „Koopmanſchappen en de Goederen ſijn ontfangen, ſal doen „vervatten ende in druck uytgeven, ende dat deſelve metten „eerſten harer Ho : Mo : in *Helſingeur* ſich ophoudenden Reſi„dent Heere *Carel van Cracow*, ſal behandicht worden, op dat „denſelven hare Hoog Mog : die konne toe ſeynden. Alſoo „ook hare Hoog Mog : Convoyers ſich verſcheyden reyſen „beſwaert hebben, dat ſy achter die *Lappen*, al waer ſy tot dato „ſetten, ende die wederkomſte van de Koopvaerdy Schepen „verwachten moeten, niet ſeecker ende buyten pericul lagen, „ſoo hebben wy ook belooft ende toegeſeyt, by hare Koning„lijcke Majeſteyt het te vermiddelen, dat die voorſz Convo„yers niet ſullen gehouden ſijn voortaen preciſe achter die *Lap„pen* te leggen, maer dat hun een andere Reede, moge aenge„weſen worden, daer ſy met meerder ſeeckerheyt ende com„moditeyt konnen leggen. Dat nu dit alſoo, gelijck voor ver„haelt is, van Ons is belooft, dies ten Oirconde hebben wy „deſe acte met Onſe Handteycken ende Signetten beveſtiget, „gedaen tot Chriſtiaenopel den 10. Auguſti Anno 1645. was „onderteeckent aldus ende met vier Segels beſegelt in rooden „Lacque, *Corfits Vlefelt*, *Chriſtiaen Thomaßen*, *Chriſtopher Vren*, „*Iurgen Seefeldt*, *Chriſtofferſen*.

Hier na volgde het Pouvoir des Conings in dato den 27. Marty 1645. en dat van haer Hoog Mog : in dato den 13. May 1645. ende de Ratificatie in dato den 6. Ianuary 1646.

Het Tractaet van Garantie tuſſchen Sweden ende deſen Staet gemaeckt tot vaſter onderhoudinghe van het voorgaende met Denemarck ghemaeckt, luyde als volgt.

Ordines

Ordines Generales Vnitarum Provinciarum Belgicarum Vniverſis & ſingulis, quibus contingit has videre audirere Salutem. Quoniam die decimâ quinta Auguſti Anno Milleſimo Sexenteſimo Quadrageſimo quinto Tractatus Cautionis reciprocæ & Vindiciarum *initus, factus & Concluſus fuerit inter Sereniſſimam & Potentiſſimam Principem ac Dominam, Dominam* Chriſtinam *Suecorum, Gothorum vandalorumque deſignatam Reginam & Principem hæreditariam, Magnam Principem finlandiæ Ducem Eſtoniæ ac Careliæ, & Dominam Ingriæ, ab una; Et Celſitudinem Status prædictarum Vnitarum Provinciarum Belgicarum ab alterâ parte, per ejuſdem Regni Senatores ad Tractatus pacis cum Sereniſſimo Rege Regnoque Daniæ Depntatos Coumiſſarios* Axelium Oxenſtierna *Liberum Baronem in Kimitho, Dominum in Fiholm & Tijdoen, Equitem Auratum, Regni Cancellarium & Iudicem Provincialem Norlandiarum Occidentalium & Lapponię;* Matthiam Soop *In Malſaker & Binrum, Iudicem Provincialem Ingriæ,* Thuronem Bielke, *Liberum Baronem in Saleſtad, Dominum in Froſwijck &* Thuronem ſparre, *in Erichſtad & Kaffleaſa, Omnes ſupremi Iudicij Aſſeſſores; Nec non extraordinarios noſtros Legatos* Iacobum de Witte, *Dominum in Manezee, Meliſſant, Comſtuien, Aſſeſſorem Camerę Computationum Hollandiæ & Weſt-Friſiæ, Exconſulem urbis Dordracenæ;* Geerhardum Schaep, *Amſtelodami Conſulem & Curatorem Academiæ Lugdunenſis,* Albertum Sonck, *Equitem Auratum, Conſulem & Prætorem Hornæ & Iuriſdictionis ſuburbanæ ſubiacentis, &* Ioachimum d'Andrèe *Equitem Auratum Conſiliarium primum ſupremæ Friſiorum Curiæ, Omnes Depntatos in Conſeſſum Noſtrum nomine & à parte Provinciarum Hollandiæ & Friſiæ reſpective &c. tam intuita fœderis initi Stockholmiæ anno* 1640. *primâ Septembris, quam reſpectu* conſervationis pactorum *inter S. Regiam Majeſtatem Sueciæ & Regem Daniæ & Celſitudinem Status prædictarum Provinciarum die decimâ tertiâ Auguſti præteriti anni reſpectivè ad* Bromſebroo & Chriſtianopolim *initorum & concluſorum, Qui hic de verbo adverbum inſertus ſequitur.*

Sereniſſimæ atque Potentiſſimæ Principis ac Dominæ, Dominæ Chriſtinæ *Suecorum Gothorum Vandalorumque deſignatæ Reginæ & Principis hæreditariæ, Magnæ principis Finlandię, Ducis Eſthoniæ ac Carelię & Dominæ Ingriæ, Dominæ noſtræ Clementiſſimæ Regnique Suecię Senatores & ad Tractatus pacis cum Sereniſſimo Rege Regnoque Daniæ Deputati Commiſſary,* Axelius Oxenſtierna, *Liber Baro in Kÿmitho, Dominus in Fÿholm & Tÿdoen, Eques Auratus, Regni Cancellarius, & Iudex Provintialis Norlandiarum Occidentalium & Lapponię &c.* Matthias Soop, *in Malſaker & Biurum, Iudex Provintialis Ingriæ;* Thuro Bielke, *Liber Baro in Saleſtad, Dominus in Froſwÿck, &* Thuro Sparre *in Erichſtad & Kafflenſa, omnes ſupremi Iudicij Stockholmenſis aſſeſſores; Nec non Celſorum atque potentium Dominorum Ordinum Generalium Confœderati Belgij eòdem Legati & ſufficiente poteſtate muniti* Iacobus de Witte, *Dominus in Manezee, Meliſſant, Cromſtrÿen, Adſeſſor Cameræ Computationum Hollandiæ & Weſt-Friſiæ Exconſul urbis Dordracenæ,* Gerhardus Schaep, *Amſtelrodami Conſul & Curator Academiæ Lugdunenſis,* Albertus Sonck, *Eques Auratus Conſul & prætor Hornæ & Iuriſdictionis ſuburbanæ ſubia centis, &* Ioachimus Andrée *Eques, Conſiliarius Primus ſupremæ Friſiorum Curiæ; Omnes Deputati in Conſilio Dominorum Ordinum Generalium nomine Provinciarum Hollandiæ & Friſiæ reſpectivè &c. Conſtare volumus univeſis & ſingulis quoram intereſt aut intereſſe quomadolibet poterit, Quod cum Sereniſſimus Daniæ Rex S. Regiæ Majeſtatis Dominæ noſtræ ſubditorum Commercia & Navigationem, præteritis annis* contra jus Gentium, pacta conventa, & morem ab antiquo obſervatum onerare, impedire ac turbare cæpiſſet, *atque ex hinc res ad arma devenerit, Quibus deponendis ac controverſijs ſopiendis & componendis, Nos S. Regniæ Majeſtatis Commiſſarij multo iam tempore incubuerimus & tandem divinâ favente noſtroſque tractatus proſperante benignitate, eôrem deduxerimus, ut ad limites Regnorum propè Bromſebroo die* 13. *hujus menſis Bellum ſit inter duo hæc inclÿta Regna Suecię Daniæque compoſitum, lites tranſactæ, Navigationis, Commerciorumque libertas reſtituta &*

pax

pax atque amicitia firmata: Cum verò non minus dictus Serenissimus Daniæ Rex navigationem ac Commercia subditorum Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium immensis Vectigalibus, atque alijs diversis modis contra ius Gentium, & pacta conventa oneraſſet atque turbaſſet, *neque, licet admonitus, desistere vellet, coacta fuit Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium Nobis Legatis suis id in mandatis dare, ut avertendis majoribus malis Commercijsque justo suo cursui ac libertati reddendis, in id simul, atque conjunctim ex præscripto fœderis mutuæ cum S. R. Majestatis ac Regni Sueciæ Commissarijs, intenderemus, quò, confecto cum hisce bello, simul quoque onera & Commerciorum difficultates subditis Belgicis injectæ abrogarentur: Nos igitur hisce obtinendis rectèque ac rite formandis intenti, tandem divinâ clementiâ consilia & actus quoque nostros felicitante eò cuncta deduximus, ut ijsdem tempore ac loco de Commerciorum Belgicorum per* Fretum Danicum, *ut & in* Norwegiâ *atquè alibi in maribus Balthico & Oceano exercendorum libertate, cum Danicis Commissarijs convenerimus & Concluserimus, sicuti hæc & quæ huc tendunt, tam in pactis ipsis Regis Daniæ cum Regno Sueciæ, quam cum Ordinibus Generalibus Belgij unitis uberius declarantur; Nos igitur utrinque muniti justâ potestate, ac mandatis respectivè à S. Regiâ Majestate Dominâ nostrâ clementissimâ & Celsitudine Dominorum Ordinum Generalium Principalium Nostrorum nostrisquè utrinquè & invicem exhibitis procuratorijs, in id studio omni enixi sumus, ut facto hic egregio experimento; quantum possit mutui fœderis inter S. Regiam Majestatem Sueciæ & Celsitudinem Dominorum Ordinum Generalium necessitudo, hanc adstringeremus magis, & Conservandæ libertati navigationis ac commerciorum in maribus Balthico & Septemtrionali firmiorem redderemus.*

Inspeximus Primo initi Stockholmiæ Anno M. DC. XL. die 1. *Septembris fœderis tabulas, easquè & renovavimus, firmavimusque in omnibus suis Articulis, atquè renovamus & firmamus, non aliter ac si hic Articulatim essent insertæ.*

Deindè

Deindè idem fœdus Principalium noſtrorum extendimus & adſtringimus ad plenam conſervationem pactorum, tam inter S. Regiam Majeſtatem Sueciæ & Regem Daniæ & Celſitudinem Dominorum Ordinum Generalium die 13. *Auguſti hujus anni reſpective ad* Bromſebroo & Chriſtianopoli *initorum & Concluſorum, in omnibus ſuis Articulis, qui Navigationem ac commercia utriuſque Status ſubditorum ſeu Regni Sueciæ ſeu Reipublicæ Belgicæ, vel quæ inde dependant, concernant; atque ideò ſi quid à Rege Daniæ, ejuſve ſucceſſoribus aut Miniſtris in S. Reg. Majeſtatis regnivè Sueciæ, vel Celſitudinis, Dominorum Ordinum Generalium, aut alterutrius partis ſubditorum præjudicium aut detrimentum actum & pactis contraventum fuerit, nec amicè admonitus Rex* Daniæ *emendaverit, pactiſque ſatisfecerit, S.* R. *Majeſtas ejuſque ſucceſſores Dominis Ordinibus Generalibus; Et Celſitudo Dominorum Ordinum Generalium* Reg. *Majeſtati atque ejus ſucceſſoribus,* Regnoque *Sueciæ manum auxiliarem præbebunt ex præſcripto dicti iam ante anno* M. DC. XL. *initi fœderis hujuſque promiſſi.*

Ac denique cum Commerciorum ſecuritas non poſſit aut debeat a brevi temporis curriculo definiri, & anni fœderis icti inter S. Reg. *Majeſtatem & Celſitudinem Dominorum Ordinum iam tertia ſui parte excurrerint, viſum eſt ère utriuſque & uſu ipſorum Commerciorum, ut* reſtantibus decem annis triginta addantur, *quò fœdus hoc arctiſſimum pro navigationis ac commerciorum libertate ac non interrumpendâ aut ullo modo infringendâ immunitate duret ac conſervetur per annos quadraginta à die* 13. *hujus menſis numerandos.*

De hiſce ſupraſcriptis Nos S. R. *Majeſtatis Sueciæ, Noſque Celſitudinis Dominorum Ordinum Generalium Commißarij ac Legati Convenimus & Concluſimus ad liberam S. ſuæ* Reg. *Majeſtatis & ſuæ Celſitndinis intra ſex menſos ſubſecuturam ratificationem, atque omnia ea quæ prioribus & hiſce pactis continentur, ſervatum iri a S.* Reg. *Majeſtatè & Celſitudine Dominorum Ordinum promittimus & ſpondemus, In quorum majorem evidentiam & robur inſtrumenta horum pactorum bina ſunt confecta, manibus noſtris ſubſcripta, & appoſitione*

ſitione Sigillorum noſtrorum firmata atquè invicem tradita. Actum in Suderokra *die* 15. *Auguſti Anno M. DC. XLV. Erat ſubſcriptum & cerâ Hiſpanicâ rubrâ ſigillatum, modo & formâ ut ſequitur.*

Axelius	*Matthias*	*Thuro*	*Thuro*
Oxenſtierna Mp.	*Soop Mp.*	*Bielcke Mp.*	*Sparre.*
L: S:	L: S:	L: S:	L: S:

Proteſt ende verklaringe op het uyt wiſſelen van wederſijts Aggreatie op het veel op-gemelte Tractaet gemaeckt tuſſchen ſijne Coninglijcke Majeſteyt van Denemarck, Noorwegen &c. ter eenre, ende hare Ho: Mo: ter andere ſijden.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, allen den genen, die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen, Saluyt, „doen te weten, alſoo tuſſchen ſijne Coninglijcke Majeſteyt „van Denemarcken Norwegen &c. ter eenre, ende ons ende „deſen Staet ter andere ſijde op den $\frac{12}{22}$. Auguſti in den verle- „den Iaer xvj^c. vijf ende veertich, binnen Chriſtianopoli is „gemaeckt ende beſlooten ſeecker Tractaet, ende dat het ſe- „vende Articul van dien in effect dicteert, *dat den Tol in Noor- „wegen van doenmaels in die quantiteyt ende op dien Voet ſal worden „geeyſt, ende genomen, als in't Iaer* 1628. *is geſchiet, ende niet hooger: „ter tijdt ende wijle toe, dat tuſſchen ſijne Hoochſtgemelte Majeſteyt „ende ons eene ſeeckere maniere kan worden veraccordeert ende beſloo- „ten, naer die welcke den Tol by laſten gereeckent van alle de Hout- „Waren kan geheven worden, ende dat ſijne Majeſteyt met ons daer „over ſoo haeſt eenichſints mogelijck Tractaten ſoude laten aenſtellen, „ten eynde deſelve tot eene beſtendige beraminge mach worden gebracht,* „Ende dat de Coninghlijcke Denemarckſche Commiſſarien „by eene Acte apart onder handt ende Segel hebben belooft, „te wege te brengen dat ſijne Majeſteyt eene pertinente ende

„volkomene Rolle, naer dewelcke in het voorgedachte Ko-
„ningrijck Noorwegen, deſſelfs Havens, Steden ende Plaetſen
„die Tollen in't voorſz Iaer 1628. van alle Koopmanſchappen
„ende Goederen ſijn ontfangen, ſoude doen vervatten, ende in
„Druck uytgeven, ende die ſelve metten eerſten aen onſen
„Reſident *Carel van Cracouw* binnen *Helſeneur* Reſiderende be-
„handicht worden, om die aen ons toe te ſeynden, gelijck
„oock dienvolgens door denſelven Cracou aen ons wegen ſij-
„ne Hoochſtgemelte Majeſteyt ſeeckere Tol-Rolle in Noor-
„wegen herwaerts is overgeſonden, Soo iſt, dat wy na rijpe
„examinatie van de gelegentheyt der ſaecke hebben goet ghe-
„vonden te verklaren ende te proteſteren, Gelijck wy wel ex-
„preſſelijck verklaren ende proteſteren by deſen, dat wy de
„voorſz *Tol-Rolle in Noorwegen*, van weghen ſijne Majeſteyt in
„voegen vooren verhaelt herwaerts overgeſonden, gheenſints
„met de Ratificatie op het ghemelte Tractaet, door den voor-
„noemden onſen Reſident uyt te wiſſchen (volgens de ſpeciale
„ordre ende laſt hem op dit ſubject ghegeven) ofte daer buy-
„ten, en ſijn accepterende, maer dat wy deſelve pretenſe Trac-
„taten ſijn *diſadvoyerende ende verwerpende*, als in eſſe ende we-
„ſen in den voornoemden Iare 1628. niet gheweeſt veel min
„ghepractiſeert ende ghebruyckt ſijnde, Ghelijck ons ſulcx
„notoirlijck ende klaer uyt verſcheyden Documenten is ghe-
„bleecken, verklarende dien onvermindert te vreden te ſijn
„volghens het opgemelte Tractaet te betalen, ſoodanighe Tol-
„len als Anno 1628. in Noorwegen in gebruyck ſijn geweeſt,
„ende ſuſtineeren mitſdien wel te recht, ende met goedt Fun-
„dament, dat het voornoemde *ſevende*, als oock het *negende* Ar-
„ticul van het ſelve Tractaet in effectuele practijcque ſal moe-
„ten werden gebracht ende ghehouden, ende dienvolghens de
„Tollen in Noorwegen meer ghenoemt, betaelt op den Voet
„ende quantiteyt als Anno 1628. voornoemt op Hout-Laſ-
„ten betaelt ſijn gheweeſt, ende ten dien eynde inghevoert:

De

„de *Tckinge* ende *meetinge* van de Schepen, mitſgaders de beta-
„linge by den hoop na de Hout-laſten genomen op middel-
„bare Waren, om in dier voegen alle *voor deſen gevelchde vexa-*
„*tien* voor te komen, laſtende bevelende wel expreſſelijck den
„meergenoemden onſen Reſident *Carel van Cracouw* deſe onſe
„billicke ende in alle recht ende reden gefundeerde verklarin-
„ge ende proteſtatie aen meer Hoochſtgemelte ſijne Coning-
„lijcke Majeſteyt van Denemarcken, Noorwegen &c. oft aen
„deſſelfs Coninghlijcke Commiſſariſen in ende neffens het
„uytwiſſelen van wederſijts aggreatie op het veel op-gemelte
„Tractaet over te leveren, als ſijnde onſe ernſtige meeninge
„ende intentie ſonder daer van Amptſhalven te konnen veel
„min te mogen wijcken.

Aldus gedaen in onſe Vergaderinge in 's Gravenhage onder
„ons Contre-Zegel, Paraphure, ende Signature van onſen
„Griffier op den vier en twintichſten February 1646:

Het Tractaet met de Steden Breemen en Hamborg den 4. Auguſti 1645. geteeckent luydt als volght.

ALſoo van veele Iaren herwaerts tuſſchen deſe Vereenich-
de Nederlanden ende de ſamentlijck Hanſe Steden ende
„inſonderheydt die van *Breemen* ende *Hamborch* doorgaens ten
„wederſijden onderhouden is geweeſt een goede vaſte bundi-
„ge ende vertrouwelijcke vruntſchap ende Correſpondentie,
„ende deſelve oock met een tijdelijcke Alliantie hier bevo-
„rens in den Iare 1616. is beveſticht geweeſt, waer van den
„tijt over lange is geexpireert, ende concurrerende alnoch we-
„derſijts goede meeninge ende intentie tot onderhoudinghe
„van de voorſz vruntſchap ende Correſpondentie ende t'her-
„vatten der voorſz Alliantie, Soo hebben de Ho : Mo : Hee-
„ren Staten Generael uyt derſelver middel gecommitteert en-
„de geauthoriſeert d'Edele Geſtrenge, Hoochgeleerde, Wijſe

„ende voorſichtige Heeren, *Iohan van Gent*, *Iacob Catz Ridder*,
„Raed ende Penſionaris van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt,
„*Iacob Vet*, Docter in beyde de Rechten, Raedt ende Pen-
„ſionaris der Stede Middelborgh, *Iohan van Reede*, Heer van
„Reynſwoude, Tinſ-Heer in Woudenberch, *Carel Roorda*
„Grietman van Idaerderadeel, *Geraerd van Santen*, Burghe-
„meeſter der Stede Campen, *Wolter Schoonenburgh*, Reſpec-
„tive Ghedeputeerden in hare Vergaderinghe, dewelcke tot
„diverſe reyſen in Conferentie gheweeſt ſijnde met d'Erent-
„feſte, Hoogh-geleerde, Wel-wijſe Heeren, *Bethmanus*
„*Herdeſianus*, der Rechten Doctor, ende *Nicolaus Ierren*,
„derſelven Rechten Licentiaet Reſpective Syndicus, ende
„mede Raeds-verwanten der vooornoemde Steden, met ende
„nevens de Heer *Leo van Aitzema* Reſident van de wel-gemel-
„te Hanze-Steden alhier reſiderende, Reſpective Afgeſanten
„van de opghemelte Steden *Bremen* ende *Hamborgh* te ſamen in
„kracht van wederſijdts Procuratien, hebben beraemt ende
„beſloten deſe naervolgende Pointen ende Articulen.

I.

Het yeghenwoordich Tractaet ſal dienen (gelijck oock het
„Tractaet, in den voorſz Iare 1616. tuſſchen haer Hoog Mo-
„gende ter eenre ende de Hanze-Steden ter andere ſijden aen-
„ghegaen; heeft ghedient) niet tot offentie maer tot *Handt-*
„*havinghe van de vrije Navigatie*, *Commercien ende Traffijcquen op*
„*de Noort-Zee*, (*tot aen de Hoofden*) *VVeſer ende Elve*, in voe-
„ghen als tot noch toe is ghepractiſeert, als mede *tot mainti-*
„*nue van de Privilegien*, *Vryheden*, *Rechten*, *ende Gerechtigheden*,
„ſoo *van deſen Staet ende Ingheſetenen van dien als van de welghe-*
„*melte Steden*, *Bremen ende Hamborgh*: op dat d'Onderſaten van
„d'een ende d'ander ſijde by den Rechten aller Volckeren en-
„de by voorgemelte Privilegien, Vryheden, Rechten ende
Ghe-

„Gherechtigheden, ende wel-hergebrachte ghebruycken on-
„verhindert moghen verblyven ende dat teghens die ghene,
„die de voorghemelte Onderſaten contrarie boven geallegu-
„eerde practijcquen met onrechtmatighe middelen in't gunt
„voorſz is, ſoude willen hinderen ende turberen, dat men tot
„herſtellinge van 'tgunt voorſz is ſal ghebruycken ſoodanighe
„effective remedien, als hier naer ſal werden geſeyt.

II.

Des wert verſtaen dat het teghenwoordich Tractaet niet en
„ſal prejudicieren de *Vruntſchap* met ſijne Roomſche Keyſer-
„lijcke Mejeſteyt, mitſgaders het Heylighe Rijck ende ande-
„re Potentaten ende Republicquen, dat oock die beyde Ste-
„den, die tot noch toe in de Roomſch Keyſerlijcke Maje-
„ſteyts ende des Heylighen Roomſchen Rijckes *ſchut, beſcher-*
„*minge, verwantenis, ende gehoorſaemheyt* geweeſt, oock in tocko-
„mende daer in ſijn ende verblyven ſullen: dat van ghelijcken
„meerghemelte Steden niet en werden verſtaen in krachte ofte
„ghevolghe van deſen *ſich in te laten totten Oorloghe, die hare Hoog*
„*Mog: ſijn voerende tegens den Coning van Spagnien.*

III.

In dien het dan quame te gebeuren dat door yemant de Na-
„vigatie, Commercien, Traffijcquen, mitſgaders Rechten,
„Vry-heden, en Privilegien ter eenre ofte ter andere ſijde qua-
„me te werden geturbeert becommert ofte belet, Soo ſal voor
„eerſt dienthalven werden ghetenteert *Via Concordiæ;* om door
„vriendelicke accommodatie het gereſen different en beſwaer-
„niſſen, iſt doenlijck, wech te nemen ende ter neder te leg-
„ghen; ende inghevalle dat miſſchien het ſelve in voughen
„als vooren door *ſachte middelen* niet te weghe ſoude konnen
„worden ghebracht, ſoo ſal onderlinge worden ghedelibereert

„ende ghelet op andere *macht en middelen* door dewelcke het „selve *effectivelijck* sal konnen worden uytgewrocht : Gelijck „mede ten selven tijde sal werden uyt-gevonden ende vast ge„stelt een *quote ende proportie* van de lasten ende onkosten, die „ter eender ende ter anderer sijde sullen staen te werden gedra„gen.

IV.

Haer Ho : Mo : sullen het jegenwoordich Tractaet van Al„liantie ten onderlingen besten *dirigeren* ende beleyden : doch „sal de *directie* by de Steden verblyven binnen hare Ringmuy„ren ende Territorien : ende sullen in de deliberatien op 't sub„ject van Oorloge te vallen, soo hare Ho : Mo : als opgemelte „Steden vryelijck vermoghen t'adviseren : tot welcken eynde „dan alle tijdt van weghen d'opgemelte Steden een ofte meer „Persoonen in den Haghe ofte daer haer Ho : Mog: Vergade„ren sullen moghen bywoonen de Raetslaghen dienthalven te „houden ; sullen oock haer Ho: Mo: sulcx goet vindende, ee„nige persoonen vermogen te stellen ende Committeren inde „voorsz Steden ofte daer het den noot ende gheleghentheyt sal „vereyschen tot onderhoudinge ende naerder vastigheydt van „den jegenwoordigen Tractate.

V.

De Schepen van de Onderdanen ter eenre ende ter andere „sijde sullen onverhindert moghen ghebruycken de Haveneu, „Rivieren ende Stroomen van de onderlinghe resorten, ende „daerinne hare nootdruft mogen opnemen, hare Schepen repa„reren, ende andere behoorlijcke commoditeyten ghenieten, „sonder nochtans eenich gewelt, ofte andere ongeregeltheydt „te plegen, maer het gene yemant noodich mochte hebben te „koopen ende danckelijck te betalen.

VI.

De voorsz Alliantie sal ter eenre ende ter andere sijde wel „ende getrouwelijck werden onderhouden, doch ingevalle (buyten

„(buyten vermoeden) eenich miſverſtandt onderlinge ſoude „mogen komen t'ontſtaen, ſal daer over geen datelijckheydt „mogen werden ghepleecht, maer ſal her opgereſen different „onderlinghe ter neder worden geleyt met byvoeginge, des „noot ſijnde, van Vredelievende Perſoonen.

VII.

Daer en ſal noch ter eenre noch ter andere ſijde ſonder on„derlinge conſent niet worden getracteert, in prejuditie van „d'een of d'ander, maer ſal veel eer werden ghetracht dat de „Vrede in't gemeyn werde gehouden tuſſchen wederſijts Bor„geren, Inwoonderen, Onderdanen, Schepen, Goederen, ende „Commercien, ten eynde deſelve ſonder beſwarenisſen by ha„re voorige vryheden en Privilegien moghen werden gehou„den.

VIII.

En ſal het jegenwoordich Tractaet duyren den tijt van vijf„tien Iaren.

IX.

En ingevalle eenige meer Hanzeſteden in den tegenwoor„digen Tractate ende Alliantie mochten verſoecken ende be„geren geadmitteert te worden, het ſelve ſal geſchieden op re„delijcke Conditien en met gemeen conſent.

X.

En ſal op het voorſz Tractaet ten wederſijden uytgebracht „worden binnen den tijt van twee Maenden na dato deſes we„derſijts Ratificatie in behoorlijcke Forme.

Hier na volghde het Pouvoir van hare Ho: Mo: in dato den 3. Auguſti 1645. ende dat van Bremen ende Hamburgh in dato den 2. Auguſti 1645.

Ende hebben wy Commiſſariſen ende Afgeſanten oock Re„ſident voornoemt dit Tractaet met onſen eygen Handen on-

derteye-

„derteyckent ende 'tſelve met onſe reſpective Cachetten be-
„veſticht, In den Hage *den vierden Auguſti ſeſtien hondert en vijf*
„*en veertich* ende was onderteyckent *J: van Gent, I: Cats, Ia-*
„*cob Vet, Johan van Reede, C: Roorda, G: van Santen, W: Schoo-*
„*nenburgh, Bethmanus Herdeſianus, Nicolaes Ierre,* Leo *Aitzema,*
„hebbende yder daer nevens opgedruckt heurluyder Cachet-
„ten in Rooden Lacke.

Met Lubeck *is in't volgende Iaer dit ſelve Tractaet geampliceert (volghens het 9. Artijckel) op de Trave ende Ooſt-Zee: in deſer maniere.*

ALſoo van vele Iaren herwaerts tuſſchen deſe Vereenichde Nederlanden ende de ſamentlijcke Hanze-Steden, ende
„inſonderheyt die van *Lubeck Bremen* ende *Hamborch* doorgaens
„ten wederſijden onderhouden is gheweeſt een goede, vaſte,
„bundighe, ende vertroude Vruntſchap ende correſpondentie
„ende deſelve oock met een tijdelijcke Alliantie hier bevoo-
„rens in den Iare 1616. is beveſtight gheweeſt, waer van den
„tijdt over lang is geexpireert, ende concurrerende alnoch we-
„derſijts goede meeninghe ende intentie, tot onderhoudinghe
„van de voorſz vruntſchap ende correſpondentie, ende 'ther-
„vatten der voorſz Alliantie (ghelijck dan deſelve Alliantie
„tuſſchen de Hoogh-ghemelte Nederlanden ende de Steden
„*Bremen* ende *Hamborgh* den 4. Auguſti des voorleden Iaers
„1645. is hervat ende vaſt gheſtelt, ende in het 9. Articul der-
„ſelve oock andere Hanze-Steden is vry gelaten daer in te ko-
„men.) Soo hebben de Ho: Mog: Heeren Staten Generael
„uyt derſelver middel gecommitteert ende geauthoriſeert d'E-
„dele, Geſtrenge, Hoochgeleerde, Wijſe, ende voorſichtighe
„Heeren *Iohan van Gent, Amelis vander Bouchorſt,* Heer van Wim-
„menum, Bailliu ende Dijckgraeff van Rhijnlandt, Curateur
„van de Academie binnen Leyden, Mr. *Aelbrecht Bruyninex,*
Ridder,

„Ridder, Penſionaris der Stadt Enchuyſen, *Gaſper van Voſber-*
„*gen*, Ridder, Heer van Iſſelaer en Cats in Duyvendijcke,
„*Gijſbrecht van der Hoolck*, out Burgermeeſter der Stad Wtrecht
„*Carel Roorda*, Grietman van Idaerderadeel, *Boldewijn Iacob Mu-*
„*lert* tho der Leencule, *Ieronimus Eijben*, Raets-Heer der Stadt
„Groeningen, reſpective Gedeputeerden in hare Vergaderin-
„ge, uyt de Provintien van Gelderlant, Hollant, Zeelant, Wt-
„recht, Vrieſlant, Over-Yſſel, Stadt Groeningen ende omme-
„Landen: dewelcke te ſamen of 'tmeerendeel van dien tot di-
„verſche tijden ende ſtonden in conferentie gheweeſt ſijnde
„met den Edelen, Erentfeſten, VVelwijſen ende Hoochgeleer-
„den Heeren *Iohan Popping* Afgeſante ende mede Raets-Vrunt
„der voornoemde Stad Lubeck, ende den Heer *Leo van Aitze-*
„*ma* Reſident van de ſamentlijck Hanze-Steden alhier, hebben
„over ende weder over te ſamen in kracht van wederſijts Pro-
„curatien, beraemt ende beſlooten deſe navolgende Pointen
„ende Articulen, gelijck deſelve tuſſchen deſe meer op-gemel-
„te Vereenichde Nederlanden ende voorgenoemde beyde
„Steden *Bremen* ende *Hamborgh* den 4. Auguſti voornoemt in
„hare Formalibus ſijn veraccordeert, nochtans met eenighe
„ampliatien ende naerdere verklaringen in het *eerſte*, *tweede*,
„*vierde* en *vijfde* navolgende Articulen reſpective gevoecht.

I.

Het jegenwoordighe Tractaet ſal dienen gelijck oock het
„Tractaet (in den voorſz Iare 1616. tuſſchen haer Ho : Mo :
„ter eenre, ende de Hanze-Steden ter andere ſijde aengegaen)
„heeft gedient, niet tot offenſie van yemandt, maer tot hantha-
„vinge van de vrye Navigatie, Commercien, ende Trafficquen
„op de Ooſt ende Noort-Zee (tot aen de Hoofden) *Trave*,
„*VVeſer* ende *Elve*, in voegen als tot noch toe is gepractiſeert;
„als mede tot maintenue van de Privilegien, Vryheden, Rech-
„ten, ende Gerechticheden, ſoo van deſen Staet ende Ingeſe-
„tenen van dien, als van de welgemelte Steden *Lubeck Bremen*

„ende *Hamborgh*, op dat d'Onderſaten van d'een en d'andere „ſijde by den rechten aller Volckeren, ende by voor-gemelte „Privilegien, Vryheden, Rechten, ende gerechticheden ende „welhergebrachte gebruycken, onverhindert mogen verbly-„ven, ende dat tegens de gene die de voor-gemelte Onderſaten „contrarie boven geallegeerde Privilegien, met onrechtmatige „middelen, in't gunt voorſz is ſoude willen hinderen en tur-„beeren datmen tot herſtellinge van't gunt voorſz is, ſal ge-„bruycken ſoodanige effective remedien als hier naer ſal wor-„den geſeyt. II.

Des wert verſtaen, dat het tegenwoordich Tractaet niet en „ſal prejudicieren de vruntſchap met ſijne Roomſche Keyſer-„licke Majeſteyt, mitſgaders het Heylige Rijck ende andere Po-„tentaten ende Republijcquen, *Edoch hoc foedere ſemper manente „ſalvo*, dat ook die drie Steden, die tot noch toe in de Room-„ſche Keyſerlijcke Majeſteyts ende des Heyligen Roomſchen „Rijcx ſchut, beſcherminge, verwantenis ende gehoorſaemheyt „geweeſt, ook in toekomende daer in ſijn ende blyven ſullen, „dat van gelijcken de meergemelte Steden niet en werden ver-„ſtaen in kracht ofte gevolghe van deſen, ſich in te laten totten „Oorloge, die haer Ho : Mo : ſijn voerende tegen den *Coning „van Spagnien*. III.

Indien het dan quame te gebeuren, dat door jemant de Navi-„gatie, Commercien, Trafficquen, mitſgaders Rechtē, vryheden „en Privilegien ter eenre ofte ter andere ſijde quame te werden „geturbeert ofte belet, ſo ſal voor eerſt dienthalven worden ge-„tenteert *via Concordiæ*, om door vriendelijcke accommodatie „het gereſen different en beſwaerniſſen, iſt doenlijck, wech te „nemen en ter neder te leggen, en ingevalle dat miſſchien het „ſelve in voegen als vooren door ſachte middelen niet te wege „ſoude konnen werden gebracht, ſo ſal onderlinge werden ge-„delibereert ende gelet op andere macht en middelen, door de „welcke 'tſelve effectivelijck ſal komen worden uytgewrocht „Gelijck mede ten ſelven tijde ſal worden uytghevonden ende

vaſt

„vaſt geſtelt een quote en proportie van de laſten ende onkoſ-
„ten, die ter eender ende ter andere ſijde ſullen ſtaen te werden
„gedragen. IV.

Haer Ho : Mo : ſullen het jegenwoordige Tractaet van Al-
„liantie ten onderlingen beſten *dirigeren*, ende beleyden, doch
„ſal de *directie* by de Steden verblijven binnen haren ring mue-
„ren, ende Territorien, en ſullen in de deliberatien, op't ſubject
„van Oorloge te vallen, ſo hare Ho : Mo : als opgemelte Ste-
„den vryelijck vermogen te adviſeren, *ende alſoo een yegelijck deel*
„*der Vereenichde Corporum ſijne vrye ſtemme ende ſuffragium hebben*
„*te geven*, tot welcken eynde dan alle tijt van wegen de opge-
„melte Steden een oft meer Perſoonen in den Hage, ofte daer
„haer Ho : Mo : vergaderen, ſullen mogen bywoonen de raet-
„ſlagen dienthalven te houden, ſullen oock hare Ho: Mo: ſulcx
„goetvindende, eenighe Perſoonen vermogen te ſtellen ende
„committeren in de voorſz Steden ofte daer het den noot ende
„gelegentheyt ſal vereyſchen, tot onderhoudinge ende meerder
„vaſticheyt van den jegenwoordigen Tractate.

V.

De Schepen vande Onderdanen ter eenre ende ter andere ſij-
„de ſullen onverhindert mogen gebruycken de Havenen, Re-
„vieren, ende ſtroomen van de onderlinge reſorten ende daer
„inne hare nootdruft mogen opnemen, hare Schepen repareren,
„ende andere behoorlijcke commoditeyten, *Edoch volgens ende*
„*conform de Statuta ende gewoonheyden van yeder plaetſe*, genieten,
„ſonder nochtans eenich gewelt ofte andere ongelegentheyt te
„plegen, maer het gene yemant noodich mochte hebben, te
„koopen, en danckelijck te betalen. VI.

De voorſz Alliantie ſal ter eenre ende ter andere ſijde wel
„en getrouwelijck werden onderhouden, doch ingevalle (buy-
„ten vermoeden) eenich miſverſtant onderlinge ſoude mogen
„komen t'ontſtaen, ſal daer over geen dadelicheyt mogen wer-
„den gepleegt, maer ſal het opgereſen different onderlinge ter
„neder werden gheleyt, met byvoeginghe, des noot ſijnde van
Vredelievende Perſoonen.

VII.

Daer en sal noch ter eenre, noch ter andere sijde, sonder on-
„derlinge consent, niet werden getracteert in prejuditie van
„d'een of d'ander, maer sal veel eer werden getracht, dat de
„Vrede in't gemeyn werde gehouden tusschen wedersijts Bor-
„geren, Inwoonderen, Onderseten, Schepen, Goederen ende
„Commercien, ten eynde deselve sonder beswaernissen by ha-
„re voorige Vryheden en Privilegien mogen werden gehou-
„den.

VIII.

Ende sal het jegenwoordighe Tractaet duyren den tijdt van
„vijftien Iaren.

IX.

Ende ingevalle eenige meer Hanze - Steden in den tegen-
„woordigen Tractate ende Alliantie mochte versoecken ende
„begeeren geadmitteert te worden, het selve sal geschieden op
„redelijcke conditien, en met gemeen consent.

X.

En sal op het voorsz Tractaet ten wedersijden uytgebracht
„worden binnen den tijt van drie Maenden, na dato deses, we-
„dersijts Ratificatie in behoorlijcke forme.

Hier na volgden de respective Pouvoirs, soo van haer Hoog Mog: als van de Stadt Lubeck *op de hier te voor in't hoogst-gemelde Heeren Commissarien, Afgesandte ende my en daer na.*

ENde hebben wy *Commissarisen* ende *Afgesante*, oock *Resident* voornoemt dit Tractaet met onsen eygen Handen on-
„derteeckent, ende 'tselve met onse respective Cachetten be-
„vesticht, in desen verstande, dat voor de Ratificatie van dien,
„aen de Steden *Bremen* ende *Hamborgh* het gene hier gepasseert
„is, van wegen den Staet der meer-gemelte Vereenichde Ne-
„derlanden sal worden genotificeert, ende versocht d'inlatinge-

der

„der meer-gemelte Stadt *Lubeck* in het Tractaet, met hun den „meer-genoemden 4. Auguſti geſlooten, voor aengenaem te „willen opnemen, waer toe oock de meer-gemelte Heer Af-„geſandte in ſijn wederkeeren alle goede Officien ende deb-„voiren ſal mogen contribueren, welck conſent dienvolgens „uytgewerckt weſende, ſal alſdan de wederſijts Ratificatie op „dit Tractaet worden uytgewiſſelt, In den Hage den 25. Oc-„tober 1646. was onderteyckent *I: van Gendt*, *A: Bouchorſt*, „*A: Bruyningh*, *G: van Voſbergen*, *G: v: Hoolck*, *C:* Roorda, „*B: I: Mulert*, H: *Eyben*, *Iohan Poppingh*, L: *Aitzema* met „hare reſpective Cachetten in rooden Lacke.

De Ratificatien op beyde de voorgaende Tractaten ſijn na behooren ingekomen ende na ſtijl ende ghewoonte verwiſſelt tuſſchen hare Ho: Mo: ende my van wegen deſelve Steden.

Alſo in dit Iaer oock gemaeckt wert een Proviſioneel Tractaet met den Ambaſſadeur van Portugael over de geſchillen in Ooſt-Indien gereeſen: ſoo ſal ten propooſte ſijn 'tſelve nu hier oock achter te ſtellen.

Proviſioneel Tractaet gemaeckt tuſſchen de Kroone van Portugael ende deſen Staet aengaende de Controverſien over de Iuriſdictie, ende Territorie van 't Fort Galle.

QVamvis Tractatus Induciarum, & Ceſſationis omnis Hoſtilitatis *actus, ut & Navigationis & Commercij factus, initus, & Conclusus hic* Hagæ *Comitis die duodecimâ Iuny* 1641. *tempore decennij ritè obſervari debuiſſet in Indiâ Orientali, omnibuſque locis & maribus tam ſub diſtrictu Sereniſſimi præpotentis* Regis Luſitaniæ, *Algaruæ &c. quam Celſorum præpotentum Dominorum Ordinum Generalium Vnitarum Provinciarum: Attamen iſtud non omnimodè effectum nevè obſervatum fuit, occaſione Controverſiæ, & diſcordiarum inter utriuſque partis Gubernatores, atque Officiales exortarum de & ſuper*

uriſdictione Territorij ad fortaliiuum Galla ſpectantis; Quæ controverſia varias peperit rixas, navium capturas, Commerciorum ac Navigationis turbas in pleriſque ferè Indiæ Orientalis plagis, ac partibus inter Luſitaniæ atque hujus Status incolas iſthuc enavigantes, ac mercaturam exercentes, adèo ut appareret tali rerum continuatione recens & apertum bellum utriuſque partis iucolis metuendum fuiſſe. Cui Summèmoratus Rex, Celſique ac præpotentes Domini Ordines Generales obviam procedere volentes, deſuper proviſionaliter conventum eſt inter Dominum Franciſcum de Souza Coutinho, *Conſiliarium & Legatum Sereniſſimi Regis Luſitaniæ, ſuæque Majeſtatis Gubernatorem, & Capitaneum Generalem Inſularum Terceræ, vigore ſuæ procurationis datæ* Ulliſſibonæ 5. *Maii* 1643. *ab una, Et Dominos Deputatos Celſorum & præpotentum Dominorum Ordinum Generalium præmemoratarum Vnitarum Provinciarum virtute procurationis datæ Hagæ Comitis* 18. *Martii* 1645. *ab altera parte, qui ſequentes hoſce Articulos proviſionaliter inierunt, & ſtatuerunt.*

Primo, *Poſſeſſores Fortalitij* Gallæ *eundem percipere debere uſum, & culturam terrarum & Camporum eo circa, quem tempore publicæ manifeſtationis dicti Decennii Tractatus habuerunt ſub conditione, ne pendente Controverſia Cinnamomum ibidem propagent, nec percipiant.*

Secundo, *Sereniſſimum Regem Luſitaniæ ſuos ſubditos ad Indiam Orientalem Commercium facientes, effectivè eò conſtringere debere, quò annuatim, quandiu controverſia de Iuriſdictione Territorii ſub diſtrictu Fortalitii* Gallæ *principaliter non fuerit terminata, præciſe adferant, ſuiſque impenſis intra* Gallæ *Fortalitium tradant* ſexcentos Quintales optimi & minimè agreſtris Cinnamomi, *quolibet Quintale computato ad Centum & Viginti octo Libras Luſitanici ponderis; Cujus oblationis primus annus exordietur hodiè dato hujus, adeò ut prima ejuſdem oblatio fieri debeat ante diem Martij proximi* Milleſimi, Sexcenteſimi, Quadrageſimi ſexti anni, *& ſic porrò annuatim continuent, uſquedum præfata Controverſia principaliter fuerit deciſa; Quæ cum fortè infra anni lapſum termina-*

retur

retur, eo non obſtante antedicti ſexcenti Quintales optimi, & minimè agreſtis Cinnamomi, tanto pondere, ut præmiſſum eſt, dictis poſſeſſoribus, harum Provinciarum incolis, ſemel & unâ vice tantum offerri debeant.

Tertio, *Neutri partium ex capite hujus proviſionalis Tractatus ullum jus acquiri, aut pro juſtificatione unius vel alterius intentionis allegari, multo minus applicari debere.*

Quarto, *Sereniſſimum Regem Luſitaniæ per ſuum* Legatum, *& Celſos Præpotentes Dominos Ordines Generales per eorundem Deputatos, primo tempore devenire debere ad examinationem dictæ controverſiæ, ad illam deinceps Principaliter terminandam; Et ſi forte eorum operâ & cura coeptum opus non vitè decidi poſſet; tum ſepius dictam controviſiam decidi debere per iſtiuſmodi Neutrales Iudices aut Arbitros, prout utrinque convenire licet, nec admittatur, ut dilatio & mora interveniens ullam vel minimam mutationem in hoc proviſionali Tractatu inducat.*

Quinto, *Ab utraque parte effectivè reſtitutionem fieri debere Navium, ac Mercium detentarum, pariterque locorum, & Fortalitiorum captorum à tempore publicæ manifeſtationis prædicti Generalis Tractatus dato* 12. *Iunii* 1641. *ab una vel altera parte in India Orientali factæ ſtatim à tempore publicæ manifeſtationis hujus proviſionalis Tractatus, ſine ullâ morâ aut dilatione, hoc intellectu, ut inter utriuſque partis Gubernatores, atque Officiales in India Orientali de modo reſtituendi navium, mercium, ac Fortalitiorum prædictorum conveniatur.*

Sexto, *Celſos præpotentes Dominos Ordines Generales, pariterque Ceſitudo ſua reſpective per obſignatas literas, cum diſtinctis Navibus ad Gubernatorem Generalem Senatumque in India Orientali nomine hujus Status Belgicarum Provinciarum, Copiam autenticam, aut verò duplicam hujus Proviſionalis Tractatus emittere debere, ijſque conjunctim ac diſjunctim expreſsè mandare atque injungere, ut hunc Tractatum vitè ac ſtrictè obſervent, ac impleant*

etiam

etiamque obſervari atque impleri curent, quantum concernit Statum Belgicum in India Orientali, ijſque in ſuper inilliſimetipſis literis expreſſe mandabitur, ut ſupradictum Generalem Tractatum Induciarum 12. *Iuny* 1641. *ad tempus Decennii initum, æque obſervent ac impleant, obſervarique ac impleri curent ſecundum formam ſuam & tenorem, prout jacet, neque ullam immutationem, autinterpretationem ſuper hoc faciant aut fieri permittant; Et expedientur Domino Legato Luſitaniæ tot prædictarum literarum duplices in decenti forma, quotquot deſideraturus erit, ut ratione Coronæ Luſitaniæ juxta illarum inſcriptionem, per iſtiuſmodi Viarum ac jtineris compendia emittantur prout illi viſum fuerit.*

Septimo, *Excellentiam ſuam Dominorum Legatum Luſitaniæ nomine, & ratione Sereniſſimi Regis abhinc per obſignatas literas cum diſtinctis Navibus ad proregem in Goa, pariterque ad reliquos Luſitanicos Gubernatores, & præfectos in India Orientali, Copiam authenticam aut duplicam antedictus proviſionalis Tractatus emittere debere, illiſque conjunctim, & disjunctim expreſſè mandare, ut eundem Tractatum rite ac ſincerè obſervent, atque impleant, etiamque obſervari ac impleri curent: quantum concernit Statum Luſitanicum in India Orientali, iiſque inſuper illiſmetipſis Literis expreſſè mandabitur, ut ſupradictum Generalem Tractatum* 12. *Iuny* 1641. *ad tempus Decenii initum, æquè obſervent ac impleant, obſervarique ac impleri curent ſecundum formam ſuam, & tenorem, prout jacet, neque ullam immutationem aut interpretationem ſuper eo faciant, aut fieri permittant; Ac tenebitur Excellentia ſua Dominis Ordinibus Generalibus tot dictarum ſuarum literarum duplices in decenti forma expedire, quotquot erunt deſideraturi, ut iuxta illarum inſcriptionem per iſtiuſmodi viarum & Itineris compendia emittantur, prout illis viſum fuerit, de ſuper Dominus Legatus Luſitaniæ in ſe recepit, bonaque fide promiſit ſimiles literas & tranſmiſſiones præfati proviſionalis Tractatus per ipſiſſimum Regem ſuum ad Majeſtatis ſuæ ſupranominatum proregem, alioſque præfectos in ejuſdem Indijs Orientalibus curatum expeditumque iri quam primum idem Majeſtati ſuæ innotuerit.*

Octavo,

Octavo, *Omnes lites & Controverſiæ, quæ occaſione, ſæpiuſdicti Generalis Tractatus* 12. *Iunii* 1641. *aut cauſâ hujus proviſionalis & ſpectalis Tractatus, contra omnem expectationem emergent huc Hagam verſus ex reſpectivè Indiarum Orientalium diſtrictibus remittantur, ut per Dominum Legatum, aut alium Sereniſſimi Regis Luſitaniæ eo tempore publicum Miniſtrum, & Dominos deputatos e Conſeſſu Celſorum præpotentum Dominorum Ordinum Generalium conjunctim terminentur & decidantur, neque pendente Controverſiâ induciæ ad decennium initæ, ullo modo interrumpantur, & labefactentur, ſed maneant utrinque in ſuo vigore, Et ſpondeat Sereniſſimus Rex Luſitaniæ ſicuti ante memoratus Dnus Legatus Majeſtatis ſuæ nominæ hiſce ſpondet Regem Publicum Miniſtrum hic Hagæ continuaturum Regia authoritate munitum, ad dictas lites, & controverſias aſſopiendas.*

Nono, *Caſu quo inter utriuſque partis Gubernatores, & Officiales in Indiâ Orientali factus initus & concluſus fuit proviſionalis Tractatus de & ſuper Iuriſdictione Territorii ad Fortalitium Gallæ ſpectantis, atque de & ſuper reſtitutione modoque reſtituendi Navium, ac mercium detentarum, pariterque locorum, & Fortalitiorum captorum à tempore publicæ manifeſtationis Generalis Tractatus dato* 12. *Iunii* 1641. *ab una vel altera parte in India Orientali factæ, antequam publica manifeſtatio hujus particularis Tractatus eò pervenerit: Tali caſu ſupradictus Tractatus inter utriuſque partis Gubernatores, & Officiales factus plenum effectum ſortietur quoad punctum prædictæ controverſæ juriſdictionis non ulterius, quam uſque ad tempus deciſionis ejuſdem cauſæ Principalis hic loci faciendæ: Et quantum ad cætera & ulteriora, comprehenſa in prædicto Tractatu Generali, atque hoc Tractatu particulari reſpective, illa manebunt firma, & ſtabilia.*

Decimo, *Hic proviſionalis Tractatus confirmabitur, & ratihabebitur per Sereniſſimum Regem, Luſitaniæ, & præpotentes Dominos Ordines Generales reſpective in ſolita atque optima forma intra terminum quatuor Menſium, incipientem a dato hujus. Et deinceps Majeſtatis ſuæ ratihabitione hic Hagæ intra dictum tempus oblatâ, eadem cum Dominorum Ordinum Generalium ratihabitione mutuo tranſſu-*

metur; Antedictus tamen tam Generalis, quam provisionalis Tractatus, eo nihil derogato interea temporis ab utraque parte candide ac bonâ fide præstabitur & observabitur, desideratæque expeditiones utrinque perfectæ, & oblatæ æque emittantur.

Hier na volgden de Respective Pouvoirs in ghemeene forme: ende eyndlijck dese conclusie.

Proindè, Nos Legatus & Commißarij hunc Tractatum proprijs nostris manibus subsignavimus, eundemque nostris signetis munivimus, Hagæ Comitis die Martii Vigesimâ septimâ, Anni Millesimi, Sexcentessimi Quadragesimi Quinti. Was geteeckent F. de Souza Continho. I. a. Gent. D. de Hoogendorp. I. Catz. G. de Vosbergen. G. a. Reede. I. a. Veltdriel. W. Ripperda. A. Clanth.

OM weder te keeren tot de Munsterssche Handeling so hebben die van Zeelandt den 16. Augusti ter Vergaderingh „van haer Ho: Mo: gedaen ende vervolgens geexhibeert eene „lange gearraisonneerde Deductie: daer in sy haer Ho: Mog: „hebben te ghemoet gevoert dat haer Heeren principalen ten „hooghsten noodich hadden gheoordeelt dat voor ende aleer „de besendinghe naer Munster waer te nemen ende met den „Vyandt in Handelinge te treden, het Præliminaire Point ra„kende de manutentie van de ware *Gereformeerde Religie*, Fina„lijck vast soude werden gestelt, ende dat op den Voet in con„formiteyt van de projecten daer van ter presentie ende met „advijs van sijn Hoogheydt ende by alle de aenwesende Hee„ren Gedeputeerden ter Vergaderinge van haer Ho: Mog: ge„advoüeert omme naer de Provintien gesonden te werden, en„de aldaer aengekomen sijnde, ter hoogstgemelte Vergaderin„ge van haer Ho: Mog: ghearresteert te werden: sijnde haer „Ed: Mo: intentie in desen geensints gheweest hier mede yet gemeen

„gemeen te maken of aen de *Generaliteyt* te defereren, ſaecken „die beyde de Provintien tot hare reſpective diſpoſitien ſijn „gereſerveert, veel min uyt krachte ende in ghevolghe van het „vaſt ſtellen van het voornoemde Point op den Voet ende „Forme, als voren yet te doen ende in't werck te ſtellen, welck „na den aert, tegenwoordige coſtitutie ofte gelegentheyt van „de Provintien ofte eenige van dien, niet doenlijck ofte dien„ſtigh ſoude mogen worden bevonden, ende by nootwendige „Conſequentie ende reflexie tot nadeel van de ware *Gereformeerde Religie* ende hooghnoodighe Conſideratie van deſelve „hier te Lande, als met behoudeniſſe van den Staet *pari paſſu* „gaende, ende te ſamen ſullende leven en ſterve, ſoude komen „te ſtrecken; ſijnde haer Ed: Mo: eenich ooghmerck in deſen „tot verhoedinghe van alle *ſchadelijcke diſputyten*, die wederom „gelijck ten tijde van voorgaende Treves, ſoude moghen wer„den gemoveert, op den rechten ſin ende verſtant van den 13. „Artijckel van de Unie van Wtrecht, als de Provintien by een„parich ofte gemeen conſent ende bewillinge ſich met den an„deren tot manutentie van de voornoemde *Gereformeerde Re„ligie*, by deſe occaſie ſolemnelijck ſoude verbinden ende dat „op den ſelven voet ende Forme als voor deſen verſcheyden „Unien ende Verbonden onder de Provintien ſijn ghemaeckt „ende aengegaen; waer op d'eerſte Fondamenten ende begin„ſelen van deſen Staet ſijn gegront ende gebout, ende d'exer„citie van de *Gereformeerde Religie* is gevolcht, ende tot noch „toe onder den Segen van Godt Almachtich jegens alle uyt„heemſche gewelt ende Inlantſche ſwaricheyt geconſerveert, „waer van d'Inſtrumenten ten tijde van het inſtellen van de „voornoemde Concepten op de præliminaire Pointen ſijn ge„ſien.

Doch haer Ed: Mo: inſiende dat na ſoo veel verloop van „tijdt ende meenichvuldige aenghewende devoiren de ſaecke „voor alſnoch daer toe niet heeft konnen werden gebracht en-

„de voorts beducht ſijnde dat by foute van langer vertreck van „het waernemen van de beſendinge na Munſter, den Staet de„ſer Landen ende oock de Gereformeerde Religie eenich no„tabel prejuditie ſoude mogen werden gelegt, welck door de „Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet, ſijnde ter plaetſe „van de Handelinge, ontdeckt, ende tegens gebout ſoude kon„nen werden, ſoo hebben haer Ed: Mog: gheoordeelt dat om„me aen de eene ſijde d'Ambaſſade naer Munſter ſonder lan„gher dilay, haren *voortganck te laten ghewinnen*, ende dat aen de „ander ſijde de Reſpective Provintien den anderen aengaende „het maintien van de ware Gereformeerde *Religie* behoorlijck „contentement ende verſeeckeringe ſouden doen, dat by Pro„viſie ende tot dat de Provintien hun nader op het aennemen „van de ingeſtelde projecten ſouden komen te verklaren, waer „van haer Ed : Mog : verſtaen dat de deliberatie niet onderla„ten, maer met ernſt ende yver behoort gecontinueert te wer„den, by de Heeren Gedeputeerden van de Reſpective Pro„vintien uyt ſpeciale laſt vande Heeren hunne principalen ſou„de werden verklaert, ghelijck ſy Gedeputeerden van *Zeelandt* „verklaerden by deſen omme ten Regiſter van hare Ho: Mog: „geinſereert te worden, dat de Heeren 's Landts ende Graef„lijckheyt van Zeelandt hun *verbinden ende d'andere Provintien „heylighlijck beloven de ware Gereformeerde Religie ſoo die by Publijc„ke authoriteyt hier te Lande geleert wert ende by de Synode Nationael „van Dordrecht beveſtight is, te ſullen hanthaven ende met alle moghe„lijcke middelen maintineren, ſonder te ghedooghen dat tot nadeel ofte „prejuditie van de voornoemde ware Gereformeerde Religie yet werde „gheattenteert ofte gheinnoveert*, Maer ter contrarie alle het ſel„ve met ghemeen macht te ſullen helpen afweeren, met dien „verſtande nochtans dat haer Ed: Mo: verſtonden in het ſtuck „van de *Kercken-Ordeninge ofte Kerckelijcke Regieringe* over hunne „Provintie in hun geheel te blyven omme na gelegentheyt van „tijdt ende occurrentie van ſaecken daer op te diſponeren in

voegen

„voegen gelijck haer Ed: Mog: tot noch toe hebben gedaen.

Verſoeckende de gemelte Heeren Gedeputeerden van Zee-
„lant dat d'andere Provintien hier mede haer geliefde te con-
„formeren, als over een komende met het geene deſelve tot
„meermalen hebben verklaert, hunne oprechte ende ernſtige
„intentie te weſen.

Wat belangt de twee reſterende Præliminaire pointen raec-
„kende *d'Vnie* ende *Militie*, hebben de meer-gemelte Heeren
„Gedeputeerden van Zeelant geſecht dat hunne Heeren Prin-
„cipalen hun hadden belaſt te verklaren dat hare Ed: Mo: be-
„reyt waren, ſich oock te verbinden de nadere *Vnie* van Wt-
„recht, *voor ſoo veel deſelve aengenomen is ende de reſpective Provin-*
„*tien ſich tot onderhoudinge van deſelve hebben verobligeert, na be-*
„*hooren te practiſeren*, ſonder te gedoogen dat yet werde geatten-
„teert ofte voorgenomen waer door de voornoemde naerder
„*Vnie* ſijnde een *Fondamenteele Wet* van deſen Staet, ende den
„Bant waermede de reſpective Provintien tot eene Staets-ge-
„wijſe Regieringe met den anderen *onwederroepelijck* ende voor
„*alle tijt ſijn* verknocht ende geconfoedereert, ſoude konnen
„ontbonden ofte gediſſolveert werden; doch aengeſien ver-
„ſcheyde ſaecken nu ende dan voorgegaen ſouden mogen ſijn,
„ſtrijdende met de naerdere *Vnie* ende waer by op het recht,
„daer by aen de Generaliteyt gedefereert ofte wel aen de reſ-
„pective Provintien gereſerveert immers niet over ghegeven
„ofte gemeen gemaeckt ſoude mogen ſijn geuſurpeert ofte in-
„dracht gedaen, ende dat het ſelve in tijden ende wijlen, inge-
„valle by deſe ghelegentheydt dat van het vaſt ſtellen van de
„voornoemde *Vnie* werde geſproocken daer op niet werde ge-
„ſecht voor een geadvoueerde poſſeſſie ende daer uyt verkre-
„gen recht geallegueert ende geappliceert ſoude konnen wer-
„den, dat hunne voornoemde Heeren Principalen oordeelen
„dat by occaſie van deſe deliberatie in haer Ho: Mo: regiſter
„wel klaerlijck behoorde te werden geexpreſſeert, dat alle de

„Provintien verſtaen gelijck de Heeren Staten van Zeelandt „verſtaen by deſen dat aen *de Generaliteyt ſoude werden gelaten al-„le het gene aen deſelve by meer-genoemde nader Vnie van Wtrecht, of „wel by Reſolutie ſedert by eenparich conſent van alle de Provintien by „ſpeciale laſt ingebracht, genomen, aen de Generaliteyt is gedefereert*; „ende aen de andere ſijde de reſpective Provintien elcx in den „haren ſullen blijven behouden de diſpoſitie over alle ſaecken „by de voornoemde *Vnie* ende daerop ghevolchde reſolutien „gereſerveert, immers niet overgegeven ofte gemeen gemaeckt „ſonder dat eenige conſideratie ſal worden genomen op alle „het gene contrarie is buyten de voornoemde naerdere *Vnie*, „ende daerop gevolchde Reſolutien tot nadeel van de Genera-„liteyt, aen d'eene ſijde, ofte wel van de reſpective particuliere „Provintien aen d'andere ſijde op d'eene ofte andere wijſe „mocht ſijn *gedaen ofte gepractiſeert*.

Eyndelijck wat aengaet het derde præliminaire point raec-„kende de *Militie*, hebben de voornoemde Heeren Gedepu-„teerde van Zeelandt geſeght, dat hunne Heeren Principalen „wel conſideratien hadden gehadt, of het niet dienſtigh waer „dat van nu af by proviſie alle de Provintien hadden konnen „goetvinden dat aengaende de aenhoudinge van de *Militie* te „Voet ende te Paerde met het ghene daer van dependeert by „tijde van Treves yet ſeeckers vaſt hadde gheſtelt gheweeſt, „doch alſoo daer tegens aen d'andere ſijde doet dat de *Militie* „tot genoeghſame defentie van 't Landt gerequireert, van tijde „tot tijde ſal moeten worden gheproportioneert na de macht „van 't Crijſchvolck welck den Vyant inde Nederlanden ende „andere Nabuyrige Princen in aengrenſende Landen in dienſt „ſouden blyven houden ofte komen aen te nemen, dat hunne „meergemelte Heeren Principalen verſtaen dat van tijde tot „tijde ſoo veel Volcks te Voet ende te Paerde ſal worden aen-„gehouden, als tot verſeeckeringhe van den Staet allenthalven „noodigh ſoude worden bevonden, ende dat daer van van Iaer

tot

„tot Iaer, ofte wel wanneer de noot ſulcx ſoude komen te ver-
„eyſchen by den Raed van Staten Petitien ſouden werden ge-
„daen, omme daer op vervolgens by de Reſpective Provintien
„na de gewoonlijcke ordre van 't Landt de gerequireerde con-
„ſenten ingebracht te werden. Aldus ghedaen ende overgele-
„veit den 16. Auguſti 1645. Geteeckent I. de Knuyt, Iacob
„de Veth. P. de Witte. C. Staveniſſe. Guillielme Lucas.

Maer alſoo d'andere Provintien, byſonder die van Hollandt, niet hebben konnen haer voor alſnoch ſoo formelijck op dat ſtuck verklaren: ſoo heeft men echter goed gevonden 'tgene hier na volght by proviſie weder te ſtellen.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden verkla-
ren mitſdeſen dat de Chriſtelijcke Gereformeerde *Religie*,
„ſulcx deſelve jegenwoordich geleert wort, vaſt is geſtelt, en-
„de dienvolgens gereſolveert ſijn ende blijven deſelve te main-
„teneren, ten anderen dat de Generale *Vnie* den 29. Ianuary
„1579. binnen Wtrecht gearreſteert, ſoo als die lecht en kan
„worden gepractiſeert, is ende blijft vaſt geſtelt, ten derden
„dat in cas van Vrede of Treves aen de handt ſal worden ghe-
„houden genoechſaem aental van *Krijſch-Volck*, gelijck in het
„voorgaende twaelf jarige beſtandt is geſchiet, en dattet ſelve
„getal na *gelegentheyt ende conſent van de Provintien*, met advijs
„van ſijn Hoocheyt ſal vermeerdert of vermindert worden, ſo
„als tot verſeeckeringe van den Staet deſer Landen dienſtich
„ſal worden gevonden.

Deur deſe ende dergelijcke beletſelen is weder de tijdt van half Auguſti gepaſſeert: ſonder dat de Heeren Plenipotentiariſen vertrocken. Den 25. derſelver Maent hebben de ſamentlijcke Heeren hare Ho: Mo: gedeſigneerde Plenipotentiariſen tot de Handelinghe binnen Munſter aenghenſtelt, aen deſelve overgelevert ſeeckere Pointen van Conſideratie ende delibe-

ratie

ratie gelijck deſelve hier na volgen geinſereert, de Commiſſie na *Munſter* ofte den gevolge ende aenkleven van dien Concernerende.

I.

Of den Hertoghe van Longueville ſal worden ghetracteert „*d' Alteſſe.*

II.

Of de Ambaſſadeurs van Chur-Furſten, Vorſten, ende van „de Lant-Gravinne van Heſſen alle ſullen getracteert worden „*d' Exellentie.*

III.

Of de Plenipotentiariſen van deſen Staet in haer Huys wor„dende beſocht door de Ambaſſadeurs van Chur-Furſten, „Vorſten, ende vande Lant-Gravinne, in die Ceremonie van „inleyden ende uytleyden die Ambaſſadeurs van de voorſz „Chur-Furſten, Furſten, ende Lant-Gravinne ſullen geven den „voorganck ende rechterhant.

IV.

Hoe ſich de Plenipotentiariſen van deſen Staet in de voorſz „Ceremonie ſullen dragen omtrent die Geſanten ende *Rijcx* „*ende Hanze-Steden.*

V.

Hoe men eenige van de voorſz Ambaſſadeurs of Geſanten „te gemoet komende op de ſtraet ſich ſal gedragen in het wijc„ken en groeten die een aen de andere.

VI.

Ende generalijck of men in het voorſz Ceremoniaet ſal vol„gen den Voet, welcke wort gebruyckt door de Ambaſſadeurs „van Venetien, en men ſich daerop met die bequaemſte mid„del ſal informeren.

VII.

In dien men wort aengeſocht van de Francoiſche Ambaſſa„deurs om te Handelen door *Mediatores* ghelijck wert gehandelt

„delt tuſſchen Vranckrijck en Spagnien of men van wegen de-
„ſen Staet mede ſich daer toe ſal in laten, om *per Mediatores* te
„Handelen, gelijck in't Iaer 1608. is gehandelt door Vranck-
„rijck ende Engelant als Mediatores, ende wat men in ſulcken
„cas voor Mediatores ſal gebruycken, dewijle men niet ſoude
„mogen aennemen den Paus *Nuncius*, en alſoo reſteert alleen
„*Venetia*.

VIII.

In dien men ſal handelen ſonder Mediatores of men ſal ver-
„gaderen met de Spaenſche in een Neutrael Huys of in eenige
„Publijcq plaets, ende elcx nemen een ſijde van de Tafel, en
„elcx byſonder inganck en uytganck van de Kamer dan of men
„ſal Handelen *per internuncium* in Geſchrift.

IX.

Of men tot *Munſter* gekomen ſijnde aen de Spaenſche Ple-
„nipotentiariſen ſal bekent maecken die aencompſte.

X.

Of men ſal afwachten de eerſte openinge van de Spaenſche
„tot Handelinge te worden gedaen.

XI.

Of men ſal ſchrijven en Handelen van deſer ſijde in Duyts
„ende François, en van de Spaenſche ontfangen Schriften in
„Spaenſch en Francois, dan of men ten beyden ſijden ſal ghe-
„bruycken Latijnſche Tale.

Den 26. Auguſti heeft de Heer Reſident *Braſſet* weder aen haer Hoog Mog: ghecommuniceert ſeecker lang Geſchrift by de Heeren Chur-Furſtelijcke Plenipotentiariſen tot Munſter overghegeven van't gene tot Oſenbrugge was voorgevallen: ghelijck dan van tijt tot tijt de Coninglijcke Franſche Heeren Miniſters tot Munſter deur wel-ghemelden Heere *Braſſet* hebben vlijtighe ende noodighe Correſpondentie met hare Hoog Mog: alhier gehouden.

Den 30. Auguſti wierden ter Vergaderinghe gheleſen vijf

Concepten van Procuratien voor de Heeren haer Ho : Mog : Plenipotentiariſen die gheſtelt ſijn in Handen van de Heeren van *Meynertſwijck*, *Mathenes ende Knuyt*, gaende na ſijn Hoogheydt om met deſelve te werden gecommuniceert met ende neffens ſeeckere andere hier voor gheſtelde elleff Pointen by de Heeren Plenipotentiariſen ghemoveert ende oppet Papier gheſtelt.

De Heer *Roorda* ter Vergaderinghe Preſiderende heeft aen haer Hoog Mog : gherememoreert dat den 28. Mey des Iaers 1643. de reſpective Provintien om redenen ten ſelven tijde verhaelt, in bedencken is gheſtelt, oft tot meerder luyſter van de Commiſſie naer Munſter ende andere pregnante Conſideratien op dat ſtuck loopende, niet goet en ſoude konnen ghevonden worden, dat d'Heer *Graef Willem van Naſſou* Stadthouder van Vrieſlant werde verſocht, gecommitteert, ende gheauthoriſeert om als Supernumerair van weghen de Generaliteyt d'op-ghemelte Commiſſie te helpen bekleeden ende uytvoeren, ende dat daerop ghevolcht was dat de Provintien van *Gelderlandt*, *Zeelant*, *Wtrecht*, *Vrieſlant*, *Over-Yſſel*, ende *Stadt ende Lande*, den 20. February deſes loopende Iaers leſtleden hadden geadviſeert, dat de op-gemelte Heer *Graef Willem van Naſſou* tot de voornoemde Commiſſie van weghen de Generaliteyt als Supernumerair beneffens de Heeren Ghedeputeerden uyt de reſpective Provintien, werde verſocht ende gheauthoriſeert, doch dat de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van Hollandt den voornoemden 20. February hebben verklaert noopende 'tvoorſz Employ van den meergenoemden Heer Stadthouder niet ghereet te ſijn, ende alſoo den tijt tot de reyſe by haer Hoog Mog : geprefigeert na Munſter op de Negotiatie van een generale ruſte aldaer aengheſtelt, ſeer begoſt te naerderen, ſoo heeft de ghemelte Heer *Roorda* de Heeren Gedeputeerden van Hollandt verſocht, haer deſes aengaende als nu Favorabelijck te willen verklaren. Dan hebben deſelve ge-

ve gheantwoort hier op al noch niet gereet te ſijn, waerop gedelibereert ſijnde, is goet ghevonden te verſoecken de op-gemelte Heeren Gedeputeerden, van de meer-op-ghemelte Provintie van Hollandt, dat ſy de ſaecke by de Heeren derſelver Principalen op hunne naeſt aenſtaende Staets ghewijſe Vergaderinge daer henen wilden dirigeren ende beleyden, ten eynde datſe hun ten regarde van de voorſz ſupernumeraire Commiſſie in den Perſoon van den meergemelten Heer Stadthouder met ende neffens de voorſz ſes andere Provintien oock Favorabelijck wilden verklaren.

Den 11. September is aen ſijn Hoocheyt te Velde tot Maldegem geſchreven ende verſocht de moeyte te willen nemen van te ſchrijven aen de Marquis de *Caſtelrodrigue* Gouverneur Generael in de Nederlanden onder den *Coningh van Caſtilien* (dien tijtel gaf men hem doen noch) tot Bruſſel om acht Paſpoorten voor de 8. Heeren Plenipotentiariſen deſes Staets te depeſcheren, conform het generael by den Coning ſelf getekent den 19. November 1642. op dat deſelve Heeren, niet konnende te gelijck gereet worden, niet behoefden d'een na d'ander te wachten.

Den 19. Septembris hebben de Heeren van *Mathenes* ende andere, geweeſt ſijnde by ſijn Hoogheyt om advis nopende de elf pointen die de Heeren Plenipotentiariſen den 25. Auguſti hier te voor geſtelt, hadden ingegeven, gherapporteert 'tghene volght op alle deſelve pointen.

Rapport van ſijn Hoogheyts Advijs.

Op het eerſte is aen ſijn Hoogheyt voorgheſtelt dat Conſideratie was of ten opſichte van de Pretenſie op Orange ghemaeckt door den Hartogh van Longueville ſijn Hoogheydt mochte ſijn geintereſſeert.

Ende of de verſochte qualiteyt van *Alteſſe* alleen was geko-

men van die Franſche Ambaſſadeurs dan of ſulcx gheſchiede door begeeren des Conings.

Advijs van ſijn Hoocheyt.

Dat het pretenſe recht op *Orange* niet ſoude werden gediſpu-
„teert tot *Munſter*, ende daerom niet behoefde te werden ghe-
„conſidereert.

Dat de Colonel *d'Eſtrades* had getoont aen ſijn Hoogheydt
„den originelen Brief van de Cardinael *Maſarin* ten eynde om
„den Hartoghe van *Longueville* te werden getracteert *d'Alteſſe*.

Soo wanneer Sweden, Venetia ende de Chur-Furſten alle
„Tracteren d'Alteſſe dan deſen Staet niet alleen kan te rugghe
„blyven, dan dewyle de Cardinal *Mazarin* als Principael Mi-
„niſtre d'Eſtat, ſulcx verſouckt door den Colonnel *d'Eſtrades*
„ende dat wegens den ſtijl van't Francoiſche Hof, ſulcx wort
„verſtaen te geſchieden van wegen den Koning, was daeromme
„ſijn Hoocheyt van advis dat men den Titul van *Alteſſe* aen den
„Hartoge van *Longueville* ſoude behooren te geven.

Op't tweede Articul te vernemen wat *Titulos* Venetia doet
„geven dat door den Advocaet Graſwinckel ſal worden verno-
„men by den Secretaris van den Venetiaenſchen Ambaſſadeur
„ſijnde tot Amſterdam hoe den Heere Ambaſſadeur van Vene-
„tia dieſelve Heeren Tracteerde, dat ſijn Hoocheydt op den
„Kinds-Doop van den Cheur-Vorſt Phalts is gelaſt geweeſt
„van hare Ho : Mo : by ſchriftelijcke acte *te wijcken aen Cheur-*
„*Vorſten*.

Op't derde Articule, te doen niet minder nochte meerder
„als *Venetia*.

Op't vierde Articule, worden niet gehouden als Ambaſſa-
„deurs.

Op het vijfde Articule, daer over te ſpreecken met d'Am-
„baſſadeurs van Vranckrijck ende te doen als Venetia ende
„niet te wijcken eenige Furſten ofte Princen maer te wijcken
„aen Gekroonde Hoofden en aen Venetia.

Op't

Op't ſeſte Articul, te doen als in den Text.

Op't ſevende Articul te eſquiveren alle *Mediatores*, ſoo veel „doenlijck, maer in voorvallende differenten by forme van „diſcours te mogen verhalen aen de Françoiſche of Venetiaen„ſche Miniſters het voorvallende different, om te ſien of den „ſelvigen eenigen voorſlach doen van accommodement ſon„der te worden genomen als *Mediatores*.

Op't achtſte Articule, te Vergaderen in een Publijck Huys „*ſine internuncio*: elcx te nemen een ſijde van de Tafel aen die „Spaenſche te laten de keur van die Hant ende den voorgang.

Op't negende Articul, ſich te reguleren met advijs van de „Franſche Ambaſſadeurs ende dat Venetia ſulcx lichtelijck ſal „bekent maecken.

Op't tiende Articul, is gedecideert in het ontwerp van die „Pouvoirs ende die Pouvoirs van't Iaer 1632. en 1609.

Op't elffte Articul, dat apparentlijck die ſpaniſche ſullen ge„bruycken Francoiſche Tale dan ſich willende houden aen „Spaniſche Tale datmen dan ſich houden ſal aen Nederlandt„ſche Tale.

De Acte van indemniteyt *ende* Pouvoir *ſijn oock reſpective den* 13. *ende* 17. *Octobris vaſt geſtelt als volgt.*

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, gelet hebbende op het verſoeck aen haer Ho: Mo: gedaen by de „Heer *Bartholt van Gent* Heere van Loenen ende Meynderſ„wijck Amptman ende Dijck-Graef van Bommel, Tielre, en„de Bommelerweerden, Gedeputeerde in onſe Vergaderinge „uyt het Lit van d'Edelen van die Provintie van Gelderlandt, „(ende voorts aen alle andere Heeren Extra. Ambaſſadeurs en „Plenipot. mutatis mutandis) *als Extraordinaris Ambaſſadeur en„de Plenipotentiaris* van hare Ho: Mo: totte Handelinge omme „eene generale ruſte in de Chriſtenheyt binnen de Stadt van

„*Munſter* aengeſtelt, omme te hebben *Acte van Indemniteyt* van „ſijn Perſoon, gevolch, Bagagie, ende Goederen, verklaren dat „ſy van wegen de Generaliteyt by alle middelen koſteloos en„de ſchadeloos ſullen houden den Perſoon van den gemelten „Heer van *Meyndertſwijck*, ſijn gevolch, Bagagie, ende Goede„ren, als haren *Extraordinaris Ambaſſadeur ende Plenipotentiaris*, „tegens alle arreſten, detentien, ſaiſiſſementen, gevanckeniſſen, „ofte andere perijckulen, ſchaden, roveryen, plunderingen ende „ſwaricheden, die hem te Water of te Lande, geduyrende deſe „Commiſſie in't gaen ende komen over ende wederkeern, ofte „verblijven voort publijck ofte in't particulier, gaende na ſijne „Provintie ſoude mogen aengedaen worden, ofte overkomen, „by wien ofte oock uyt wat oorſaecke 'tſelve oock ſoude mo„gen ſijn, bedenckelijck ofte onbedenckelijck die alhier wer„den gehouden voor geexpreſſeert, ende dat dienvolgende „meergemelte Heer van *Meynderſwijck*, deſſelfs gevolch Bagagie „ende Goederen daer jegens ſullen worden geguarandeert, eñ „de contraventien ende ſwaricheden die hem ſouden moghen „wedervaren, by alle wegen ende middelen gerepareert, oock „voor goet aengheſien, gepreſteert ende volkomen 'tgunt by „den voornoemden *Heer van Meynderſwijck*, ſijn gevolch ende „aenkleven, geduyrende de voorſz Ambaſſade tot ſijne bevry„dinge in't werck geſtelt ofte by andere tot deſſelfs ontlaſtinge „ende vergoedinge daer inne gedaen ſal worden, onder verbant „van alle des Generaliteyts Goederen ende inkomſten van „dien egeene uytgeſeyt, hoe die genaemt ſouden mogen wor„den, tot alſulcken volkomen verſeeckertheyt contentement „ende geruſtheyt van den meergemelten Heer als hy eenich„ſints ſoude moghen vereyſchen ende hem van noode weſen. „Gedaen ter Vergaderinge van de Hoochgemelte Staten Ge„neraei, in den Hage den 17. October 1645.

Acte

Acte van Pouvoir.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden. Allen den genen die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen, Salut. „Doen te weten. Alſo wy ons hierbevorens by alle gelegent- „heyt met een oprechte ſincere wille ende intentie ſeer geneygt „hebben getoont, dat het langduyrich Lant verderffelijcke en- „de bloedich Oorloch in de Nederlandſche Provintien over „vele Iaren verweckt, ende vervolgens tot noch toe geconti- „nueert, ter neder geleyt ſoude hebben mogen werden, tot der- „ſelver Provintien ghemeene beſte ende ſoulagement van de „goede Ingeſetenen van dien, ende dienvolgens oock komen „te vervallen ende te verdwijnen de Oorlogen in andere verre „afgelegen plaetſen ende Zeen die uyt den voorſz Nederland- „ſchen Oorloch jeghens onſe wederpartye haren oorſpronck „hebben genomen, eude ſijnde met onderling Accoort uytge- „koſen de Stadt *Munſter* in Weſtphalen tot een verſamelinghe „ende Handelinge van een generale ruſte in de Chriſtenheyt, „hebben voor goet geacht te noemen Perſonagien, dewelcke „met alle authoriteyt ende volmacht ſullen adſiſteren de voorſz „Verſamelinge ende Handelinge om te helpen aſſopieren den „voorſz langduyrigen Lantverderffelijcken ende bloedighen „Oorloch in de Nederlantſche Provintien verweckt, Soo iſt, „dat wy ons volkomentlijck betrouwende op de wijſheydt, „voorſichticheyt, ervarentheyt, intelligentie, getrouwicheyt „ende yver tot den dienſt der opgemelde Vereenichde Neder- „landen, van de Heeren *Bartholt van Gent*, Heere van Loenen, „ende Meynderſwijck, Amptman ende Dijckgraef van Bom- „mel, Tielre ende Bommelerweerde, Gedeputeerde in Onſe „Vergaderinghe uyt het Lidt van de Edelen van de Provintie „van Gelderlandt, Heer *Iohan van Mateneſſe*, Heer van Mate- „neſſe, Riviere, Opmeer, Zouteveen &c. Gecommitteerde „Raedt uyt d'Ordre van de Ridderſchap van de Edelen van

Holland

„Holland ende Weſt-Vrieſlandt, hooch-Heemraet van Schie-
„landt, Heer *Adriaen Pauw*, Ridder, Heere van Heemſtede, Ho-
„gerſmilde, Rietwijck, Nieuwerkerck &c. Eerſte Preſideren-
„de Raedt ende Reeckenmeeſter des Graeflickheyts van Hol-
„land ende Weſt-Vrieſtand, Heer *Iohan de Knuyt*, Ridder Heer
„in out ende nieuw Voſmer, eerſte ende repreſenterende den
„Adel in de Staten ende Raet van het Graefſchap van Zeelant,
„Ordinaris Raedt van ſijn Hoocheydt den Heere Prince van
„Orange, Heere *Godert van Reeden*, Heere tot Nederhorſt, Vre-
„lant, Cortehoef Overmeer, Horſtwaert &c. Gecommitteerde
„in onſe Vergaderinge uyt de Ridderſchap en Edelen van de
„Provintie van Wtrecht, Heer *François van Donia*, Heere tot
„Hinnema in Hielſum, Heer *Willem Ripperda*, Heere tot Hen-
„geloe, Boexbergen, Boculoe, ende Ruiſſenborch, Gecommit-
„teerde in onſe Vergaderinge uyt de Ridderſchap ende Edelen
„van de Provintie van Over-Yſſel, Heer *Adriaen Clant*, tot Ste-
„dum Heere van Nitterſum, reſpective Gedeputeerde in onſe
„Vergaderinge, ende Extraordinaris Ambaſſadeurs in Duytſ-
„lant, gevende deſelve te ſamen ofte ten minſten 'tmeerendeel
„van dien (by *nootlijcke* abſentie ofte ongelegentheyt van d'an-
„dere) volkomen macht authoriteyt ghenerael ende ſpeciael
„bevel, omme uyt den naem, ende van onſent wegen in qualité
„van Plenipotentiariſen van deſen Staet binnen de voorſz Stad
„*Munſter* te hooren ende verſtaen van de Heeren Plenipoten-
„tiariſeu van den ſeer machtigen ende ſeer Excellenten Prince
„Don Phillippe de vierde Coning van Spagnien de openinge
„van't gene deſelve Heeren Plenipotentiariſſen van de voor-
„noemden Coning ſullen aenbrengen, tot wechneminge van
„de voorſz langduyrigen, Lantverderffelijcken ende bloedigen
„Oorloch in de Nederlantſche Provintien verweckt, ende die
„daer uyt haren oorſpronck jegens onſe wederpartye in ande-
„re verre afgelegene plaetſen ende Zeen hebben genomen, en-
„de dienvolgens met deſelve Heeren Plenipotentiariſſen van

den

„den meergenoemden Coning treden in onderhandelinge en-
„de tracteren, oock beſluyten een goet, vaſt, oprecht, ende on-
„verbreeckelijck Tractaet van ruſte, gelijck als ſy Heeren Ple-
„nipotentiariſſen van deſen Staet totten meeſten dienſte ende
„verſeeckeringhe van de Vereenichde Nederlanden derſelver
„goede Inwoonderen, als oock van hare Geaſſocieerde ende
„Geintereſſeerden, in de voorſz langduerige reſpective Oorlo-
„gen ſullen bevinden te behooren, ende hebben belooft ende
„belooven mitſdeſen ter goeder trouwen ende onder Obliga-
„tie van ons ende onſer Succeſſeuren in't generael ende parti-
„culier voor altijt goet vaſt ende van waerden te houden 'tgene
„by onſe opgemelte Heeren Plenipotentiariſen deſes aengaen-
„de geaccordeert ende beſlooten ſal worden, 'tſelve te ratifice-
„ren, onverbrekelijck te onderhouden, ende doen onderhou-
„den ſonder daer jegens immermeer te doen, ofte gedoogen
„gedaen te worden, in eeniger manieren directelijck ofte indi-
„rectelijck des ten oirconde hebben wy deſen doen paraphe-
„ren met onſen grooten Zegel doen zegelen, ende by onſen
„Griffier doen teeckenen in onſe Vergaderinge, in 's Graven-
„hage den 13. October 1645.

Den 28. Octobris is entlijck vaſt geſtelt d'Inſtructie, ende werde met een gereſolveert uyt te ſchrijven den algemeyn Vaſt ende Beede dach: doch den tijt, alſoo de Plenipotentiariſſen noch niet waren vertrocken, is niet gepræfigeert.

Den 31. Octobris de Heeren Gedeputeerde van Zeelant by den Heer van *Meynderſwijck*, ter Vergaderinghe Preſiderende verſocht ſijnde hun te verklaren op de Inſtructie voor de Heeren Plenipotentiariſen van weghen deſen Staet gaende naer Munſter, hebben geſecht dat ſy deſen naer middach ter loop ende ſoo veel de kortheyt des tijts heeft willen lijden, hadden geleſen ende geexamineert het geſchrift ingeſtelt omme te dienen tot de voornoemde Inſtructie, ende het ſelve geconfereert met de Reſolutien ende Concluſien genomen ende ghefor-

meert uyt de ingebrachte advijsen van de respective Provintien, op het geschrift geintituleert *stoffe ende ingredienten &c.* ende dat sy voor soo veel hun belangt (sonder nochtans te prejudicieren het gevoelen van de Heeren hunne mede Gedeputeerden tegenwoordich noch absent sijnde, ende tot dit stuck specialijck oock geauthoriseert, veel min hunne Heeren Principalen te engagieren) niet anders hadden bevonden dan dat de voornoemde Instructie in sich was vervattende de substantie van de voornoemde resolutien ende Conclusien, ende dat soo veel belangt dat daer buyten is gaende, ende met namen het geene op eenighe Consideratien by haer Ho: Mog: Plenipotentiarisen gemoveert, na voorgaende advijs van sijn Hoogheyt by haer Ho: Mog: ghesolveert ende in de voornoemde Instructie geinsereert was; dat sy Gedeputeerde mede van hun selven ende sonder hunne Heeren mede Gedeputeerden oft Principalen te prejudiceren oft engagieren, alle het selve soodanich hebben geoordeelt te sijn, dat sy vertrouden dat by hunne voornoemde Heeren Principalen, die noch dien weecke Staets-gewijse vergadert waren, gheen difficulteyt soude worden gemaeckt, hun daer mede te conformeren, ende het selve nevens andere Provintien te arresteren, in voeghen dat daer door in het afgaen vande Heeren Plenipotentiarisen naer Munster egeen het minste retardement soude worden ghebracht.

Doch dat sy Gedeputeerden van Zeelandt hadden gheremarqueert dat in het 115. Articul van de voornoemde Instructie, spreeckende van het præliminaire Tractaet van den 1. Marty 1644. met Vranckrijck ghemaeckt, een seeckere bewuste 9. Articul daerop sijn reflexie hebbende, niet in soodanighe positive termen was gestelt, omme voor de Heeren hare Ho: Mo: Plenipotentiarissen tot expressen last te dienen, als de Importantie van deselve, de intentie van de respective Provintien ende de resolutien in conformiteyt van dien genomen, het selve waren vereyschende.

Dat

Dat tot dien eynde ſy Gedeputeerden van Zeelant haer Ho : Mo : wel hadden willen rememoreren , dat ſoo wanneer van wegen haer Ho : Mo : eerſt over het voornoemde preliminaire Tractaet met de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck in Handelinge was getreden , haer Ho : Mo : hadden verſtaen, dat aende voornoemde Ambaſſadeurs ſoude worden verklaert dat men van wederſijden de ſaecken met den gemeenen Vyandt ſoude dirigeren tot het ſluyten van een *Trefves* voor ſeecker tijt van Iaren, Item datmen ſich van doen af wederſijts ſoude verbinden van gelijcken te breecken ende wederomme in Oorloge te treden, ingevalle men Vranckrijck ofte deſen Staet quame te beſpringen ende den Oorloch aen te doen , doch als de voorſz Heeren Ambaſſadeurs daer op hadden laten verluyden, dat de Kroone van Vranckrijck genoechſaem gereſolveert was tot het maecken van eenen vaſten ende bondigen Vrede, dat haer Ho : Mo : aen hun ſijde hadden goetgevonden , dat by geſchrifte ſouden werden geſtelt alle de redenen ende motiven dienende om Vranckrijck te diſponeren tot een Trefves van lange Iaren , in cas deſen Staet niet wilde komen tot een Vrede, waer toe eenige Provintien ſcheenen te inclineren.

Ende dewijle deſe ſaecke ſoo by Vranckrijck als deſen Staet ſijn difficulteyt ſoude komen te hebben (als ſijnde weynich apparent dat ſy beyde tot eenderley ſoorte van Tractaet ſoude konnen worden gediſponeert) dat haer Hoog Mog : hadden goetgevonden, dat op Pampier ſoude worden gebracht een expedient welck ſoude mogen dienen om Vranckrijck te laten negotieren tot een Vrede, ende deſen Staet tot een Trefves.

Welcken Trefves , gelijck haer Ho : Mo : reſolutie wel expreſſelijck was mede brengende , het effect van eenen Vrede met den Coning van Spagnien ſoude hebben , geconſidereert dat de Tractaten met Vranckrijck ende deſen Staet van de Iaren 1634. en 1635. ſijn mede brengende *dat d'een of d'ander ſonder gemeen bewilligingh geen Vrede of Trefves vermach te maecken,*

welcke redenen ende met namen het bewuſte negende Articul tot een expedient, ten fine voornoemt ingeſtelt ſijnde.

Dat haer Ho : Mo : wel expreſſelijck hadden verſtaen dat de acht Articulen, uyt dewelcke het voornoemde Præliminaire Tractaet was beſtaende, met het voornoemde *negende* Articul ſoude werden gheamplieert, ofte wel dat daer na een ſecreet Articul apart ſoude werden gemaeckt.

Ende als d'Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck verklaerden op den inhouden van het voornoemde *negende* Articul, ongelaſt te ſijn, oock difficulteerden omme conſent te ſchrijven; ende het ſelve te bekomen voor ende aleer op de acht Articulen van weghen deſen Staet ratificatie ſoude werden verleent, dat wel hare Ho: Mo : de Heeren hunne Gedeputeerden hebben gheauthoriſeert tot ſluyten ende teeckenen van de voornoemde acht Articulen te mogen procederen.

Doch niet anders als met dien verſtande, dat het bewuſte *negende* Articul ſoude werden geſtelt by geſchrifte, ende daer achter gevoecht eene ſchriftelijcke verklaringe, mede brengende dat in eas de aenſtaende Negotiatie tot Munſter ſoo ſoude komen uyt te vallen, dat den Coning van Vranckrijck met onderlinge bewilliging ſoude maecken een Vrede ende deſen Staet een Treves, dat den Hoochſtgemelten Coning den Vrede niet ſoude mogen ſluyten voor en aleer dat deſen Staet op het meergenoemde Articul ſoude hebben contentement, ende dat het ſelve Articul met de voornoemde verklaringe nevens ende op de teyckeninghe van het voornoemde Tractaet aen de Heeren Ambaſſadeurs ſoude werden overgelevert, met byvoeginge dat haer Ho : Mo : van haer ſijde het daer voor hielden, dat het meergenoemde *negende* Articul, de caſus voorvallende, in het Tractaet der acht Articulen was ſtaende als geinſereert.

Welck geſchrift ende verklaringe alſoo d'Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck hadden ghedifficulteert over te nemen; ende dat de debvoiren by de Heere van *Ooſterwijck* ſedert op haer

haer Ho : Mo : laſt ende Inſtructie aengewent, niet hadden geopereert, maer dat de afhandelinge van het voornoemde *negende* Articul tot Munſter was geremitteert.

Dat de Heeren Staten van Zeelant hunne Heeren Principalen &c. inhererende hunne eerſte ende originele Intentie ende de verklaringe in conformiteyt van dien van wegen haer Ed : Mo : tot meermalen, ende met namen den 27. February 1644. gedaen ende ten Regiſter doen ſtellen, als noch verſtonden dat het ſy Vranckrijck ende deſen Staet te gelijck een Vrede ofte Treves quamen aen te gaen, ofte wel dat by den eenen Treves ende by den anderen een Vrede werde beſlooten, dat by expiratie ofte infractie van het Tractaet men te gelijck ofte geſamentlijck ghehouden ſoude ſijn ten Oorlogh te komen, ende dat daeromme nootwendich van weghen Vranckrijck het voornoemde negende Articul moeſt werden geobtineert.

Waer toe omme te konnen geraecken ſy Gedeputeerden van Zeelant onder het welbehagen van hunne Heeren Principalen van advijſe waren dat d'Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van deſen Staet in klaren præcijſen laſt by hunne Inſtructie ofte by reſolutie apart behoorde te werden gegeven, alle mogelijcke debvoiren aen te wenden, terſtont op hunne aenkomſt tot Munſter aende Heere Plenipotentiariſen van Vranckrijck, dat het meergenoëde Articul, immers als nu, in het voorſz præliminaire Tractaet geinſereert, ofte by ſecreete acte apart werde gearreſteert, ende in gevalle by hun het ſelve niet konde werden te wege gebracht, dat ſy terſtont haer Ho : Mo : daer van advertentie ſouden hebben te geven, omme dan vervolgens gedaen te worden het gene den dienſt van den Landen bevonden ſoude worden te vereyſchen, ſonder dat ondertuſſchen tot eenich beſluyt van Tractaet met den Coning van Spagnien ſoude moghen worden gheprocedeert, ende op dat de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Vranckrijck niet ſouden moghen excipieren op defect van laſt, dat den Heer

Ambaſſadeur *Lier* ſoude werden aengeſchreven dat hy by het Hof van Vranckrijck met alle mogelicke debvoiren ſonder tijt verlies ſoude hebben te moyenneren, dat de gemelde Heeren Ambaſſadeurs op het voornoemde *negende* Articul ſuffiſante laſt ende pouvoir werde toegeſonden.

Refererende voorts ſy Heeren Gedeputeerden van *Zeelant* hun verder tot de redenen ende motiven by hun mondelinghe gededuceert omme te bewijſen dat het voornoemde *negende Point* als op haer Ho: Mo: Iterative reſolutie gefondeert, ende waerop de reſpective Provintien immers *Zeelandt*, ſich in het ſtuck van de Handelinghe met den Vyandt hadden ingelaten præciſelijck behoort te werden geobtineert, ende dat door het contrarie van dien ſoude worden afghegaen de voornoemde Tractaten met Vranckrijck gemaeckt, ende den verderen hoogen ondienſt van het Landt in de tegenwoordige Conjuncture van tijden ende ſaecken betracht, verſoeckende dat de andere Provintien alle het ſelve in behoorlijcke conſideratie nemen, ende hun daerop vruchtbaerlijck ſouden willen verklaren.

Waerop gedelibereert ende by de Provintien gheadviſeert weſende, is om de diſcrepantie van dien daer op egeen reſolutie gevallen.

Den 1. 2. ende 3. Novembris by ende van wegen de Heeren van Zeelant geurgeert ſijnde op reſolutie ende ſiende dattet de ſes andere Provintien geliefde daer by te perſiſteren, dat het Concept van Inſtructie ingeſtelt voor de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van weghen deſen Staet gaende naer Munſter, voor gearreſteert ſoude worden gehouden, hebben hun genootſaeekt gevonden, volgens 'tgene ſy den 28. der verleden Maent hadden aengenomen te doen, als nu te laten ente yckenen dat ſy de Reſolutie ende Concluſie tot het arreſteren van de voornoemde Inſtructie genomen, ende alle het gene in gevolge van dien verder gedaen ſoude mogen werden, *geenſins konnen acquieſceren*, maer ter contrarie daer tegens wel expreſſelijck

preſſelijck ſijn proteſterende, als ſijnde de voornoemde ſaecke van ſoodanigen natuere dat volgens d'Unie ende Fondamentele maximen van deſen Staet, daer over by overſtemminghe gene Concluſie heeft konnen werden genomen, behalven dat voor het arreſteren van de voornoemde Inſtructie by hunne Heeren Principalen op eenige Articulen van deſelve ende met namen het 115. Mentionerende van het Præliminaire Tractaet den 1. Marty 1644. met Vranckrijck gemaeckt, ende ſeecker bewuſt negende Articul daer op ſijn reflexie hebbende, noyt eenich advijs ter Vergaderinge van haer Hoog Mog: is ingebracht.

Doch omme te betoonen d'oprechte intentie van hunne Heeren Principalen, ende wech te nemen alle nadencken ende ongefondeerde ombragie, als of haer Ed: Mo: gemeynt ſouden ſijn, de beſendinge naer *Munſter* te traineren, dat ſy Gedeputeerden niet hadden willen ledich ſtaen nochmael (gelijck ſy op giſteren ende eergiſteren iterativelijck hadden ghedaen) rondelijck te verklaren ende by geſchrifte over te leveren dat ſoo wanneer het 115. Articul van de voornoemde geconcipieerde Inſtructie ſoude ſijn geamplieert ende geelucideert op den Voet ende in conformiteyt van het een ofte andere van de twee projecten ten dien fine by den Heer Griffier *Muſch* uyt de advijſen van de reſpective Provintien op het Pampier ghebracht ende by ſes van deſelve na reſumptie ende ſuprareſumptie geapprobeert, dat ſy alſdan van wegen hunne Heeren Principalen de voornoemde geconcipieerde Inſtructie *ſoo die licht in alle hare Pointen ende Articulen* hun wel ſouden laten gevallen, ende voor finalijck ende volkomentlijck gearreſteert houden, omme aen de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen ter handt geſtelt, daer op by haer Ed: den behoorlijcken Eedt gedaen, ende de reyſe naer ſijn Hoocheyt, ende vervolgens naer Munſter ſonder verder dilay aengenomen te werden.

Doch als de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van

van Hollant ende Weſt-Vrieſlant difficulteyt ſouden maecken de voornoemde ampliatie ende elucidatie op het voornoemde 115. Articul abſolutelijck aen te nemen, maer ter contrarie het eſſentielſte van dien, aen hunne Heeren Principalen ſouden willen refereren, ende dat daer door het bewuſte negende Articul (ſijnde van ſoodanige Importantie ende ſoo eſſentieel als met veelvoudige ende onwederlechelijcke redenen is betoont) in plaetſe van als in het præliminaire Tractaet met Vranckrijck gemaeckt geinſereert, ende van deſelve kracht, valeur ende effect te houden, als de andere acht Articulen, gelijck alle de Provintien tot meermalen ende met namen 26. 27. ende 29. February 1644. hebben verklaert hunne ernſtige intentie te weſen ter contrarie het voornoemde Articul los gemaeckt van de Inſtructie geſepareert immers niet aldaer in ghenoechſame klare ende poſitive termen ſoude werden geſtelt, maer alles tot nieuwe deliberatie werden verſchooven, dat in ſulcken gevalle ende anders niet ſy Gedeputeerden hun t'eenemael ongelaſt ende ongequalificeert ſijn vindende tot het arreſteren van de meergenoemde Inſtructie te gaen, maer genootſaeckt ſijn omme aen hunne Heeren Principalen, die binnen weynich dagen Staetsgewijs komen te vergaderen, rapport te doen, ende alles te laten tot haer Ed : Mo : reſolutie ende diſpoſitie.

Mogende wel lijden dat ondertuſſchen d'Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen hun naer het Leger vervoegen, om de geconcipieerde Inſtructie mitſgaders de ampliatie ende elucidatie van het voornoemde 115. Articul met ſijn Hoogheyt te communiceren ende affcheyt te nemen, op dat op haer Ed : wederkomſt tot een Finael beſluyt ende arreſt van alles geprocedeert ſoude mogen worden, ende het ſelve gedaen, ende anders niet, als dan de reyſe na *Munſter* aen te nemen, verſoeckende dat dit alſoo in haer Hoog Mog : Regiſter mach werden geinſereert, omme te dienen daer ende ſoo het behoort, welcke Regiſtrature geconſenteert is.

Waer

Waerop voor Provinciael advijs by de Heeren van Hollant ter Vergadering den 20. November is ingebracht, dat d'Inſtructie voor de Heeren Plenipotentiariſſen den 28. October voornoemt gearreſteert ſoude ſijn ende blijven van weerden, dat over het *negende* point aengeroert in het hondert en vijftiende Articul van deſelve Inſtructie ſoude worden geconcerteert tot *Munſter*, met de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen van Vranckrijck ende alle mogelijcke debvoiren ende Officien aldaer aengewent, om te bekomen den inhout van het ſelve *negende* point, dat van gelijcken aen de Heer van Ooſterwijck haer Ho : Mog : Ordinaris Ambaſſadeur in Vranckrijck andermael ſoude worden geſchreven, dat hy ſulcx ende daer 't behoort aldaer verder ſoude continueren in ſijn voorgaende aengevangene pourſuite, ten eynde dat de opgemelte Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van die Kroone mochten werden gelaſt ende geauthoriſeert om in te willighen den inhout van het meergenoemde *negende* point, ende in cas dattet effect van het ſelve negende point niet en ſoude konnen werden bekomen, ſouden de Heeren haer Hoog Mog : Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen *ſulcx aen haer Ho : Mog : hebben over te ſchrijven* om daerop te ontfangen derſelven naerderen laſt, ende in allen gevalle met de Spaenſche niet vermogen te ſluyten voor en aleer dat ſy Heeren haer Hoog Mo : Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen deſen naerderen laſt ſouden hebben bekomen, waer op gedelibereert ſijnde hebben de Provintien van Gelderlant, Wtrecht, Vrieſlant, Over-Yſſel ende Stadt ende Landen haer hier mede geconformeert, doch wiert het formeren van de Concluſie op deſe ſaecke uytgeſtelt tot Vrydach naeſtkomende incluys.

De gemelde Concluſie van dage te daghe gediffereert wordende is entlijck den 1. Decembris vaſt geſtelt : ende gheresolveert dat de Heeren Plenipotentiariſſen op Dingſdach den 5. ſouden doen den Eedt op d'Inſtructie ; oock haer *Pouvoirs*

ende andere ſtucken ontfangen, waer mede ende op den voorſlach van Hollandt van den 20. Novembris oock de Heeren van *Zeelant* haer hebben geconformeert.

Dingſdach den 5. Decembris gekomen ſijnde, is by eenige gemoveert, als of de Heeren Plenipotentiariſen, eens den Eedt aen de Generaliteyt ghedaen hebbende, niet meer bequaem ſouden ſijn, om ter Vergadering te compareren. Maer na deliberatie is verſtaen dat ſich deſen Eedt niet verder ſoude ſtrecken; als tottet *getrouw uytvoeren* van de Munſterſche beſendinghe: ende dat ſy daer om niet ſouden verlieſen hare ſeſſie rer Generaliteyt.

Waer na de Heeren Plenipotentiariſſen (exemt de Heer *Knuyt*, die noch niet was aengekomen) hebben tottet ſtaven van den Eedt genomen ſeſſie op *lage Stoelen* achter haer Ho: Mog: Tafel geſtelt; ſulcx gedaen ſijnde, is aen elck van de Plenipotentiariſen gegeven eene Copye autentijck van de Inſtructie, ende aen de voorſtemmende van de Heeren Plenipotentiariſen een ende twintich ſtucken, volgens inventaris by hem geteeckent.

d' Inſtructie luydt als volgt.

INſtructie van de Hoog ende Mog: Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, voor de Edele Geſtrenge, „Hoochgeleerde, Wijſe, Voorſichtige Heere *Bartholt van Gent* „Heer van Loenen ende Meynderſwijck, Amptman ende „Dijck-Graef van Bommel, Tielre ende Bommelerweerden, „Gedeputeerde in haer Ho: Mog: Vergaderinge uyt het Lith „van de Edelen van de Provintie van Gelderlandt, *Iohan van „Matheneſſe*, Heere van Matheneſſe, Riviere, Opmeer, Soute„veen &c. Gecommitteerde Raedt uyt de Ordre van de Rid„derſchap ende Edelen van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, „hoogh Heemraedt van Schieland, *Adriaen Pauw*, Ridder, Heer van

„van Heemſtede, Hoogerſmilde, Rietwijck, Nieuwerkerck &c
„Eerſte Preſiderende Raed ende Reeckenmeeſter des Graeffe-
„lijckheyts van Hollant ende Weſt-Vrieſlant, *Iohan de Knuyt*
„Ridder Heer in out ende nieuw Voſmer, eerſte ende repre-
„ſenterende den Adel in de Staten, ende Raedt van het Graef-
„ſchap van Zeelandt, Ordinaris Raedt van ſijn Hoogheyt den
„Heere Prince van Orangie, *Godert van Reeden* Heere tot Ne-
„derhorſt, Vredelant, Cortehoef, Overmeer, Horſtweert &c.
„Gecommitteerde in haer Hoog Mog : Vergaderinge uyt de
„Ridderſchap ende Edelen van de Provintie van Wtrecht,
„*Frans van Donia*, Heer tot Hinnema in Hielſum, *Wilhelm Rip-*
„*perda* Heer tot Hengeloe, Boxbergen, Boculoe ende Reuſſen-
„borg, Gecommitteerde in onſe Vergaderinge uyt de Ridder-
„ſchap en Edelen van de Provintie van Over-Yſſel, *Adriaen*
„*Clant* tot Stedum Heer van Nitterſum, alle te ſamen haer Ho :
„Mog : Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen
„gaende op de Negociatie aengeſtelt binnen de Stadt *Munſter*
„in Weſtphalen, tottet vinden van een ghenerale ruſte in de
„Chriſtenheyt, waer na ſy haer ten regarde van dit ſubject van
„wegen de Staet der Vereenichde Provintien ſullen hebben te
„reguleren.

I.

In den eerſten verklaert den voorſz Heer Coningh dat hy te
„vreden is te tracteren met de voorſz Heeren Staten Generael
„van de Vereenichde Provintien in qualiteyt ende als deſelve
„houdende voor vrye Landen, Provintien ende Staten, op de-
„welcke hy niet en pretendeert ende te maecken met haer ge-
„lijck hy doet by deſe jegenwoordige een *Beſtant*.

II.

Ende ſullen de Heeren haer Ho: Mo: Plenipotentiariſen niet
„toeſtaen ofte gedoogen dat het bovenſtaende point in diſpute
„ofte controverſie werde ghetrocken by de Plenipotentiariſen
„van den Coning van Caſtilien, maer ſal het ſelve moeten ver-
„blijven, gelijck het nu leyt.

III.

Men ſal den Coning van *Caſtilien* geven den Titul van Co-
„ning van *Spagnien*, al eer men ten oorſaeck van dien de Hande-
„linge, tot *Munſter* aen te ſtellen, ſoude breecken ofte op-
„ſchorten.

IV.

De conditien daer op het voorſz Beſtandt ſoude mogen oft
„konnen beſlooten worden, volgen hier na beſchreven ende
„verklaert.

V.

Te weten dat 'tvoorſz *Beſtant* ſal weſen, goet, vaſt, getrouw
„en onverbreeckelijck, ende voor egeenen minderen tijt, als
„*twaelf* Iaren; geduyrende dewelcke weſen ſal ophoudinghe
„van alle Acten van Vyantſchap van wat fatſoen dat die ſy, tuſ-
„ſchen de voorſz Heeren Coning ende Staten Generael ſo ter
„Zee, andere Wateren als te Lande in alle hunne Coningrijc-
„ken, Lantſchappen, Landen, ende Heerlijcheden, ende voor
„alle haerluyder Onderſaten ende Inwoonderen, van wat qua-
„liteyt ende conditie die ſijn, ſonder uytſonderinge van plaet-
„ſen ofte Perſoonen.

VI.

Doch ſullen de Heeren Plenipotentiariſen van wegen haer
„Hoog Mog: verdacht ſijn, dat by beſluyt ende Succes van
„Tractaet van *Beſtant* den preciſen tijt in het bovenſtaende Ar-
„tijcul aengeroert werde uytgedruckt ende gelimiteert, die in
„allen gevalle niet korter en ſal mogen ſijn, als *twaelf* Iaren.

VII.

Een ygelijck ſal behouden ende datelijck gebruycken, die
„Landtſchappen, Steden, Plaetſen, Landen ende Heerlijche-
„den, die hy jegenwoordich hout ende beſit, ſonder daerinne
„getroubleert ofte belet te worden, in wat manieren dattet ſy,
„geduyrende 'tvoorſz Beſtant, daer onder men verſtaet te be-
„grijpen die Vlecken, Dorpen, Gehuchten ende platte Landen,
„die daer van dependeren. Ende

VIII.

Ende dienvolgens wert wel ende te recht verſtaen dat de „*Meyerye van 's Hertogenboſch*, als van deſelve Stadt dependeren- „de, aen deſer ſijde behoort ende moet volgen.

IX.

Ende hebben de Heeren Ambaſſadeurs van den Coning van „Vranckrijck ende die van Groot Britagnie, beyde onſterffe- „lijcker Memorie ten dage van haer beſluyt van de voorgaen- „den Treves gedaen de navolgende verklaringe op het boven- „ſtaende Artijckel, gelijck het in den ſelven voorgaenden Tre- „ves ſtaet geinſereert.

X.

Nous ſubſignes Ambaſſadeurs des Roy Treſchreſtien & de la Grande „*Bretaigne, Bertiffions a tous qu'il appartiendra. Que par l'Article* „*troiſieſme du Traité faict ce jourd'huy entre les Deputes des Sieurs* „*Archiducqs & Eſtats Generaux des Provinces Vnies, On a entendu* „*d'une part & d'aultre & nous l'avons ainſi comprins, Que tout ce que* „*leſdits Sieurs Eſtats, tiennent en Brabant & en Flandre, auſſi bien* „*qu'es autres Provinces dont ils joviſſent, leur doibt demeurer en tous* „*droicts de Superiorité, meſmes le Marquiſat de* Bergues ſur le „Zoom, *les Baronnies de* Breda, Grave *& ce qui ij eſt joinct & unij* „*avec tous les Bourgs, Villages, Hameaux, & Territoires, en dependant* „*Certiffions auſſi, les Deputés deſdicts Sieurs Archiducqs avoir con-* „*ſenti & accordé tout ainſi que leſdits Sieurs Eſtats & leurs ſubjects* „*ne pourront trafficquer aux ports Lieux & places tenuës par le Roy* „*Catholicque aux* Indes, *s'il ne le permet, qu'il ne ſera loiſible non* „*plus a ſes ſubjects de Traffiquer aux ports, Lieux & places que tien-* „*nent leſdits Sieurs Eſtats eſdits Indes, Si ce n'eſt avec leur permiſſion* „*Et outre ce que les Deputés deſdits Sieurs Eſtats ons declaré pluſieurs* „*fois en noſtre preſence, & des Deputés deſdicts Sieurs Archiducqs,* „*Si on entreprend ſur leurs amis & Alliés eſdicts Pays, qu'ils entendent* „*les ſecourir & adſiſter, ſans qu'on puiſſe pretendre la Treſve eſtre en-* „*frainte ou violée a ceſt occaſion. Faict a Anvers le 9. jour d'Auril*

„1609. *Eſtoit ſigné* P. Ieannijn, Elye de la Place, Ruſſi, Ri:
„Spencer, Rodolphe Winwood.

XI.

De Onderſaten ende Inwoonderen van de Lantſchappen
„van de voorſz Heeren Coning ende Staten ſullen geduyren-
„de dit Beſtant alle goede Correſpondentie ende Vrientſchap
„te ſamen hebben, ſonder te ghedencken die offentien ende
„ſchaden die ſy luyden hier vooren hebben gheleden; ſullen
„oock mogen komen ende blijven in de Lantſchappen, d'eene
„van de anderen, ende daer doen hare Traffijcq ende Commer-
„tien in alle verſeeckertheyt, ſoo ter Zee, andere Wateren, als
„te Lande; 'twelck nochtans de voorſz Heer Coning verſtaet
„te weſen gereſtringeert ende gelimitteert aen de Coningrijc-
„ken, Lantſchappen, Landen, ende Heerlijcheden, die hy hout
„ende beſit in Europa ende andere plaetſen ende Zeen alwaer
„die Onderſaten van de Coningen ende Princen, die ſijn vrun-
„den ende Geallieerden ſijn, hebben de voorſz Traffique by
„onderlinge bewilliginge; ende aengaende die plaetſen, Ste-
„den, Ports ende Havenen, die hy hout buyten de voorſz Li-
„miten, dat de voorſz Heeren Staten ende hare Onderdanen
„daer niet en ſullen mogen exerceren eenige Traffique ſonder
„expreſſe toelatinge, van de voorſz Heere Coning. Wel ſul-
„len ſy lieden de voorſz Traffijcq moghen doen (indien hun-
„lieden ſulcx goetdunct) in de Landen van alle andere Princen
„Potentaten ende Volckeren, die't henlieden ſullen willen toe-
„laten, (oock buyten de voorſz Limiten) ſonder dat den voorſz
„Heere Coning ſijne Officieren ende Onderſaten, die van hem
„dependeren, ſullen doen eenich belet uyt dier oorſaecke
„aen de Princen Potentaten ende Volckeren die henluyden
„d'ſelve hebben toegelaten ofte ſullen toelaten, noch van ge-
„lijcken aen henluyden noch aen den Particulieren metten
„welcken ſy luyden gedaen hebben ende doen ſullen de voorſz
„Trafficque.

Deſe

Deſe 2. volgende Articulen werden den 14. Octobris 1645. gelicht uyt het Concept van Inſtructie : ende wanneer ende hoe de Heeren Plenipotentiariſen op dat ſtuck namaels ſijn geinſtrueert ſal t'ſijner tijt volgen.

XII.

Ende wat belanght het tweede Lith van het ſelve Artijckel wert tot dilucidatie van dien poſitivement gheſtelt dat de Caſtilianen *ſullen blyven by haer Vaert in ſoodanighe voeghen als ſy deſelve in Ooſt-Indien alnoch hebben ſonder hun verder te moghen extenderen, ſoo datſe oock uyt Portugaels Indien ſullen moeten blyven, ſonder aldaer te moghen Handelen, gelijck oock mede de Jngheſetenen deſer Landen haer ſullen onthouden van de Frequentatie van der Caſtilianen als oock Portugijſche Ooſt-Indien.*

XIII.

De Navigatie ende Trafijcq op beyde de Indien reſpectivelijck ſullen worden gemaintineert volgens ende inConformité van de Octroyen daer toe albereyts gegeven ofte noch te geven, ende tot verſekerheyt van dien ſal ſtrecken het te maecken Tractaet ende de Ratificatie ten wederſijden uyt te brenghen, ende ſullen daer onder begrepen worden alle Potentaten, Natien ende Volckeren waer mede haer Ho: Mo: ofte die van de Weſt-Indiſche Compagnie van harent weghen binnen de Limiten van haer Octroy in Vruntſchap ende Alliantie ſtaen, ende ſal deſe Compagnie haer handel ende Trafficq in alle plaetſen binnen de Limiten van't Octroy, aen hun by haer. Ho: Mo: gegeven, mogen bevorderen daer den Coning van Caſtilien geen Caſtelen, Iuriſdictien, noch gebiedt en heeft, ende dat met alſulcke Coopmanſchappen, Waren, Slaven, ende andersins, als die van de voornoemde Compagnie te rade ſullen vinden : ende en ſullen de Onderdanen van de voorſz Coning van Caſtilien geenſints vermoghen te Varen of Handelen in eenige Havens ofte Plaetſen daer de Weſt-Indiſche Compagnie in den naem van haer Ho : Mog : eenighe Caſteelen, Forten, Gebiedt, of Loges *is hebbende, ten ſy ſaecke dat vice verſâ gelijcke Handelingen by de Caſtilianen aen de voorſz Compagnie werde ver-*

gunt

gunt in alle quartieren ende Plaetſen onder den voorſz Coning van Caſtilien behoorende, Ende dat in ſoodane gelegentheydt die een of de ander geenſwaerder belaſtingen ſullen mogen werden opghelecht als de Inwoonders van de reſpective plaetſen ſijn betalende, ende ſal een yder oock ſoodanige Steden, Caſteelen, Sterckten, Handel ende Landen in Weſt-Indien ende Braſil blijven beſitten ende gauderen als ten inganck van het te maecken Tractaet ſal bevonden worden den eenen of den anderen te competeren. Ende ſullen de Bewinthebbers ſoo van d'Ooſt als Weſt-Indiſche Compagnie deſer Landen als oock de Miniſters hooge als lage Officieren, Soldaten ende Bootſgeſellen, in actuelen dienſt van d'een of de ander der voorſz twee Compagnien weſende, als oock die uyt derſelver reſpective dienſten ſoo hier te Lande als in't diſtrict van de opgemelte Compagnien al noch continueren, ende na deſen noch geemployeert mochten worden, vry ende onbekommert ſijn ende in alle de Landen ſtaende onder de gehoorſaemheyt van den Coning van Caſtilien in Europa mogen reyſen, handelen ende wandelen als alle andere Ingeſetenen van deſen Staet, ende indien de Heeren haer Ho: Mog: Extraordinaris Ambaſſadeurs mochte voorgeworpen worden eenige Conſideratien contrarie 'tgene dat hier boven ſtaet geexpreſſeert, ſullen daer van advertentie hebben te geven aen haer Hoog Mog: die alſdan daer over ſouden communiceren met de Bewinthebberen van d'eene of de ander Compagnie, of oock beyde ſulcx aengaende.

XII.

Dit voorſtaende Artijcul wort bevonden twee ledich te ſijn, „ende wat aengaet het eerſte Lidt van dien wort ghelaten ſoo „het leyt.

XIII.

De Navigatie ende Traffijcq op beyde de Indien reſpecti-„velijck ſullen worden gemainteneert.

XIV.

Ende terwijlen noodich is een goeden langen tijt om t'ad-„verteren den genen die buyten de voorſz Limiten met macht „ende Schepen ſijn, om te deſiſteren van alle Acten van Hoſti-

liteyt

„liteyt ſoude geaccordeert dienen te worden, dat het *Beſtant*
„binnen de Limiten van het Octroy hier bevoorens aen de
„Ooſt-Indiſche Compagnie deſer Landen verleent niet eer en
„ſoude beginnen, dan een Iaer na dato van het beſluyt van het
„voornoemde Beſtant, ende wat belangt de Limiten van het
„Octroy hier bevoorens geaccordeert aen de Weſt-Indiſche
„Compagnie dat het Beſtant aldaer niet eer ſoude beginnen
„dan een half jaer na dato als vooren, wel verſtaende dat indien
„het advijs van wegen 'tpublijck ten wederſijden van't meer-
„genoemde Beſtant binnen de voorſz reſpective Limiten eer
„kan weſen, dat van als dan de Vyantſchap daer ophouden ſal,
„maer indien na de voorſz tijt van een Iaer ende half Iaer reſ-
„pective binnen de voorſz reſpective Limiten der voorſz Oc-
„troyen eenige Acte van Hoſtiliteyt daer ſal ſijn gedaen, de
„ſchade ſal ſonder uytſtel worden gerepareert.

XV.

Op de ſubſtantie van twee naeſt voorſtaende Articulen heb-
„ben de Heeren Ambaſſadeurs van den alder Chriſtelijcxſten
„Coning ende die van Groot Britagnie onſterffelijcke Memo-
„rie den leſten Marty in het Iaer 1609. gedaen de navolgende
„verklaringe.

XVI.

Nous Ambaſſadeurs des Roys Treſchreſtien *& de la* GrandeBre-
tagne, *Et nous Deputés de Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces*
Vnies des Pays Bas, Certiffions par ces preſentes qu'eſtans ce jourd' huy
dernier du mois de Mars 1609. *aſſemblés en cette Ville d' Anvers, avec*
les Sieurs Deputés du Roy Catholique & des Sereniſſimes Archiducqs
Albert *&* Iſabella, *grand differand ſe ſeroit meu pour le commerces*
des Indes, *que les Deputés deſdits Sieurs Archiducqs vouloient bien*
conſentir de gré a gré au nom dudit Sieur Roy es mots & termes conte-
nus es Articles quatre & cinquiema de la Trefve qu'ils diſoyent n'eſtre
ſuffiſans pour exponer ledit Commerce en ce que mention expreſſe n'y fut
faite des Indes, *dont ils s'abſtenoient d'uſer pour certains reſpects, qui*

ne ſont d'aulcun præjudice auſdits Sieurs les Eſtats, mais regardent ſeulement le contentement particulier dudit Sieur Roy qui entend les en laiſſer jovir par effect, en toute liberté pendant la Trefve, ſans ij donner aucun empeſchement ſoit a leurs ſubjects & a ceux qui traffiqueront avec eux, ou eux Princes & peuples qui leur permettront ledit Trafficq en leur pays, Ce que toutesfois Nous, Deputés deſdits Sieurs des Eſtats, ne voulions accepter, Requerans que les Indes *fuſſent nommement exprimées, Et l'Article couché ſi intelligiblement, qu'il n'y euſt aucune ambignité ny pretexte pour ij faire difficulté a l'advenir. Ayans leſdits Deputés, tant des Archiducqs que des Eſtats priez Nous Ambaſſadeurs des Roys* Treſchreſtien *& de la* Grande Bretagnie *qui eſtions preſens a leur diſputé, de vouloir ayder a compoſer ce different, comme avions fait ceux advenus es autres Articles du Traicté, A quoy nous ſerions volontiers employé eſſayants de perſuader aux Deputés des Archiducqs de faire l'expreſſion dont ils eſtoient requis, puis qu'en la ſubſiſtance de la choſe ils eſtoient d'acord & affirmoyent avec grands Sermens, que ledit Sieur Roy d'Eſpagnie avoit accordé jceluy commerce de bonne foy, Et en intention de n'y jamais contrevenir, remonſtrans d'autre part aux Deputés des Eſtats qu'ils avoyent auſſi ſubject de ſe contenter de l'expreſſion contenue auxdits Articles quatre & cinquieme comme eſtants ſuffiſants, ſans qu'il ſoit beſoin d'y adjouſter ce qu'ils deſirent de plus: mais les uns & les autres preſeverants en leur opinion, En ſorte que ledit Traitté ſembloit debvoir eſtre rompu a ceſt occaſion, En fin nous Deputés deſdits Sieurs Eſtats aurions declaré eſtre contens d'accepter leſdits Articles pourveu que leſdits Sieurs Roy* Treſchreſtien *& de la* Grande Bretagnie, *ci devant priés de la part des Eſtats de ſe vouloir rendre garens de l'obſervation de la Trefve avec aſſeurance de leur ſecours en cas d'Infraction conſentent de s'obliger ſpecialement pour l'obſervation dudit Commerce comme promis & accordé par leſdits Articles auſſi valablement, que ſi le mot des* Indes *ij eſtoit exprime, Ce que les Deputés des Archiducqs auroient derechef declaré eſtre veritable, Et que leſdit Sieur Roy entendoit garder de bonne foy ce qu'ils promettoient en ſon nom, Et nous Ambaſſadeurs ſuſdit promis & conſenti a ceſt occaſion*

ſion de faire iceluy Traitté de Garantie en la forme ſuſdite pour eſtre bien informés que leurs Majeſtés auront agreable, tout ce que ferons, pour parvenir a la Concluſion de ladite Trefve, dont les Deputés des Eſtats ſe ſont contentés, & ont par effect arreſté de conclure le Traicté d'icelle Trefve, ce qu'ils n'euſſent autrement fait, Ayans enſemblement Nous Ambaſſadeurs ſuſdicts & Deputés des Eſtats dreſſé & ſigné le preſent acte, que certiffions & affermons a tous qu'ils appartiendra eſtre veritable ſur noſtre foy & honneur, Faict a Anvers les An & jours ſuſdit Eſtoit ſigné P. Ioannijn Elije de la Place Ruſſi, Ri : Spencer, Rodolphe Winwood, Guilleaume Lovijs Comte de Naſſau, W. de Brederode, Cornelis van Gent, Iohan van Oldenbarnevelt, R. Malderée, G. v. Reneſſe, G. Hillama Iohan Sloeth, Ab. Coenders.

XVII.

De Onderſaten ende Inwoonders van de Landen van den „voornoemden Coning ende Staten, doende Traffijcque in de „Landen d'een van d'andere, en ſullen niet gehouden weſen te „betalen meerder Rechten ende Impoſitien als de eygen On„derdanen reſpective, invoegen dat de Ingeſetenen ende On„derdanen van de Geunieerde Provintien ſullen ſijn ende blij„ven geeximeert van ſeeckere twintich percento, ofte oock „diergelijcke mindere, meerder, ofte oock andere Impoſitien „die den Coning van Caſtilien geduyrende den voorgaenden „Treves geheven heeft, ofte noch geduyrende het Beſtant ſou„de willen heffen op de voornoemde Ingeſetenen ende On„derdanen van de Geunieerde Provintien, ofte tot laſte van „deſelve boven of meerder als op ſijn eygen Onderſaten.

XVIII.

Doch in cas het voornoemde point in voegen hier boven„geſtelt van den voorſz Coningh van Caſtilien niet en ſoude „konnen werden geobtineert, ſullen de Heeren haer Ho: Mo: „Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen alvoo„rens daer op met den Vyandt de begonnen Handelinge af te

„breecken, daer van rapport moeten doen door een ofte meer „uyt haer middel af te ſenden ende nader laſt te ontfangen.

XIX.

De Heeren Coning ende Staten en ſullen buyten haer reſ- „pective Limiten van de paſſeerende Goederen noch te Wa- „ter noch te Lande gene inkomende, uytgaende ofte andere „laſten ontfangen.

XX.

Die Onderſaten van de Heeren Coning ende Staten ſullen „reciproquelijck in de Landen die eene van den anderen ghe- „nieten haren ouden Vrydom in de Tol-rechten, daer van ſy- „luyden voor den aenvanck van de Oorloghe in Vredelijcke „poſſeſſie ſijn geweeſt.

XXI.

De Frequentatie, Converſatie ende Commercien tuſſchen „de reſpective Onderſaten en ſal niet mogen belet, ende daer „eenige beletſelen ſouden mogen komen t'ontſtaen, deſelve „ſullen datelijck af gedaen moeten worden.

XXII.

Ende ſal den Heer Coningh van den dach af dat het Beſtant „ſal worden geſlooten doen ceſſeren op den *Rhijn* ende *Maze* „de lichtinge van alle Tollen die voor dato van den Oorloge „ſijn geweeſt onder het reſſort ende diſtrict der Vereenichde „Nederlanden, namentlijcken mede van den *Tol van Antwerpen* „noch elders van wegen de voorſz Coning ſal worden ontfan- „gen, behoudelijck ende op Conditie dat die Heeren Staten „van Zeelant reciproquelijck van den voorſz dach af tot heu- „ren laſte ſullen nemen, ende eerſt van alſdan betalen die Iaer- „lijcxſche Renten, die op den voorſz *Tol van Zeelant* voor den „Iare vijftien hondert twee-en-ſeventich ſijn beſet ende daer „af de Proprietariſen ende Rentheffers voor dato vande voorſz „Oorloge in Poſſeſſie ende ontfang ſijn geweeſt, ſoo oock van „gelijcken ſullen doen die Proprietariſen van de voorſz ande- „re Tollen.

Het

XXIII.

Het wit geſoden *Sout* uyt deſe Landen komende in de Lan-
„den van de voorſz Heer Coningh van herwaerts over en ſal
„niet mogen verboden, nochte hooger als het grof Zout be-
„laſt, maer met egale laſten ten wederſijden moeten beſwaert
„worden ende blijven.

XXIV.

De Revieren de *Schelde*, Item de Canalen van *'tSas*, *'tSwijn*
„ende andere Zeegaten daer op reſponderende, ſullen van de
„ſijde van de Heeren Staten geſlooten worden gehouden, ge-
„duyrende den tijt van het Beſtant.

XXV.

De Schepen ende Goederen komende in ende uyt de Ha-
„vens van Vlaenderen reſpective ſullen met ſoodanige Impo-
„ſitien en andere laſten by den voorſz Heer Coningh moeten
„beſwaert worden ende blijven als de Goederen de Schelde
„ende de andere Canalen in het bovenſtaende Articul begre-
„pen in't op ende afgaen reſpective beſwaert worden, geduy-
„rende den tijt van het Beſtant.

XXVI.

Ende even verre dat op de Stepulatie vande twee naeſt voor-
„ſtaende pointen ſwaricheyt ſoude mogen gemoveert worden
„aen de ſijde van de Plenipotentiariſen van den voorſz Heer
„Coning, en ſullen de Heeren Plenipotentiariſen van haer Ho:
„Mog: de voorſz twee poincten niet mogen laten gliſſeren,
„maer daer op blijven inſiſteren ende hun wedervaren aen haer
„Hoog Mog: overſchrijven om daerop reſolutie t'ontfangen.

XXVII.

In cas dat aen de Heeren Exrraordinaris Ambaſſadeurs en-
„de Plenipotentiariſen voorgedragen mocht worden, een ofte
„meer poincten Concerneerende d'admiſſie van de publijcke
„exercitie van de *Roomſche Religie*, ſullen't ſelfde plat afſlaen,
„en in genen deele admitteren eenige de minſte propoſitie of-

„te ſtipulatie van de Vyand ten regarde van de *Papiſten* gehoo-
„rende onder 'treſſort van deſen Staet, ende ſullen de gemelte
„Heeren haer Hoog Mog: Extraordinaris Ambaſſadeurs ſor-
„ge moeten dragen ten eynde de Kercken ten Platten Lande
„ſoo in de Baronnie van *Breda*, Marquiſaet van *Bergen* en elders
„moghen weſen voor de Gemeente van de Gereformeerde
„Religie, ende wert de meergemelte Heeren Extraordinaris
„Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen mitſdeſen expreſſe-
„lijck gelaſt geene *diſpenſatie* ofte *moderatie* by occaſie van de
„aenſtaende Handelinge tot *Munſter* toe te ſtaen ten regarde
„van de Placcaten van deſen Staet jegens de *Tauſgeſinde*.

XXVIII.

De Onderſaten ende Inwoonders van de Landen van de
„Heeren Staten ſullen hebben deſelve verſeeckertheydt ende
„vryheyt in den Lande van de voorſz Heer Coning, die geac-
„cordeert is aen de Onderſaten van den Coning van *Groot Bre-*
„*tagnie* by het Tractaet van Vrede, ende die ſecrete Articulen
„ghemaeckt metten Conneſtabel van Caſtilien daer aen om
„kortheyts wille gerefereert wort.

XXIX.

De voorſz Heer Coning ſal metten eerſten doen verſien, dat
„bequame eerlijcke plaetſen geordonneert worden tot begra-
„vinge der Lichamen van den genen die van de ſijde der Hee-
„ren Staten onder het gebiet van den voorſz Coningh komen
„te overlijden, ten minſten in de Provintien ende Landen van
„herwaerts over.

XXX.

De Jngheſetenen ende Onderdanen van den voorſz Heer
„Coning binnen deſe Landen komende ſullen haer ten reſpec-
„te van de Publijcquen Godts-dienſt moeten draghen ende
„comporteren in alle modeſtie, ſonder met woorden ofte werc-
„ken eenich ſchandael te mogen geven, nochte laſteringhen
„ſpreecken.

Die

XXXI.

Die Koopluyden, Schippers, Piloten, Scheeps-Volck, haer „Schepen, Koopmanſchappen, Waren ende andere Goederen „haer toebehoorende, ſullen niet mogen aengeſlagen nochte „gearreſteert worden, 'tſy in krachte van eenich bevel generael „ofte particulier, ende voor wat ſaecke dattet ſy van Oorloge „ofte anderſints, ſelfs niet onder pretext van hem daer van te „willen laten dienen voor de conſervatie ende beſchermeniſſe „des Lants, daer onder men nochtans niet en verſtaet te be„grijpen die aenſlagingen ende arreſten van de Iuſtitie, door „de ordinaris wegen ter oorſaecke van eygen ſchulden, Obli„gatien ende bondige Contracten van den genen jegens den „welcken die voorſz aenſlagingen ſullen ſijn gedaen, daerinne „geprocedeert ſal worden, gelijck gebruyckelijck is na recht „ende redenen.

XXXII.

Daer ſullen ten wederſijden eenige Rechters in gelijck getal „worden gecommitteert, by forme van *Chambre mipartie* die „hunne Reſidentie ſullen houden in de Nederlanden, ende dat „op alſulcke Plaetſen, het ſy overhant, dan onder het gebiet „van d'eene dan van d'andere, na dat ſulcx by onderlinge be„williginge ſal goetgevonden worden, welcke wederſijts ge„ſtelde Rechters volgens de Commiſſie ende Inſtructie hun te „geven, ſullen opſicht nemen over de Handelinge der Ingeſe„tenen deſer voorſz Nederlanden, ende de laſten ende Impoſi„tien die ter eenre ende ter andere ſijde geheven ſullen worden „op de Koopmanſchappen, Ende indien de voorſz Rechters „komen te bevinden dat daer in ter eenre of ter ander, of wel „ten beyden ſijden exces werde gepleecht, ſullen 'tſelfde exces „reguleren ende modereren, voorts ſullen de voorſz Rechters „examineren de queſtien over de non executie van het Trac„taet, als oock de Contraventien van dien, die in tijden ende „wijlen ſouden mogen komen te rijſen ſoo in de Landen van

herwaerts

„herwaerts over, als oock in de verre afgelegen Coningrijc-
„ken, Landen, Provintien ende Eylanden in Europa ende daer
„op *ſummarié* ende *de plano* diſponeren ende uytſpreecken 'tge-
„ne ſy in Conformité van het Tractaet bevinden ſullen te be-
„hooren, ende ſullen de Sententien ende diſpoſitien van de
„voorſz Rechters ter executie worden geſtelt door de Ordi-
„naris Iuſtitie ter plaetſe alwaer de Contraventie is gheſchiet,
„of wel jegens de Perſoonen van de Contraventeurs, na dat
„ſulcx na gelegentheyt ſal worden gerequireert, ende ſal de
„voornoemde ordinaris Iuſtitie in geen gebreecke mogen blij-
„ven de voornoemde executie te doen ofte laten geſchieden,
„ende contraventie te repareren binnen den tijt van . . . . .
„ . . . . . na dat de voorſz Ordinaris Iuſtitie daer toe ſal
„weſen verſocht.

XXXIII.

Indien eenige Sententien ende Vonniſſen gegeven waren
„tuſſchen Perſoonen van verſcheyde partyen niet gedefereert
„weſende 'tſy in materie Civile ofte Criminele, die ſullen niet
„mogen geexecuteert werden jegens die Perſoonen der Ge-
„condemneerden, nochte hare Goederen, geduyrende 'tvoorſz
„Beſtant. Ende en ſullen egeen Brieven van marque en repre-
„ſalien geaccordeert worden, geduyrende het ſelve Beſtant,
„ten ſy met kenniſſe van ſaecken, ende in ſaecken in dewelcke
„ſulcx is toegelaten by de Keyſerlijcke Wetten ende Conſti-
„tutien, ende na de ordre geſtelt by deſelve.

XXXIV.

Men en ſal niet mogen aenkomen, innekomen ofte blijven
„in de Haven, Bayen, Placyen ofte Reden van den Lande d'ee-
„ne van de andere, met Schepen ende Volck van Oorloge in
„getal, 'twelck ſoude mogen ſuſpitie geven, ſonder verlof en
„toelatinge van den geenen, onder dewelcke de voorſz Have-
„nen, Bayen, Playen, ende Reeden ſijn, ten ware men gedreven
„werde door tempeeſt ofte gedronghen werde 'tſelve te doen

door

„door noot, ende omme te ſchouwen eenige periculen van de „Zee.

XXXV.

Die gene opten welcken de goederen ſijn aengeſlagen ende „geconfiſqueert ter oorſaecke van den Oorloge, ofte hare Erf„genamen, ende die haer recht hebben ſullen ghebruycken de„ſelve goederen geduyrende het voorſz Beſtant, Ende ſullen de „poſſeſſie van dien aennemen by haer eygen authoriteyt, en in „krachte van dit Tractaet ſonder dat van nooden ſy te hebben „recours aen de Iuſtitie niet teghenſtaende alle incorporatien „voor den Fiſque, Verpandinghen, ghedaen Giften, Tractaten, „Accorden ende Tranſactien, ende wat renunciatien ſouden „mogen geſtelt ſijn in de voorſz Tranſactien omme uyt te ſluy„ten van een ghedeelte van de goederen die ghene die deſelve „behooren toe te komen, met laſte nochtans datſe daer van „niet en ſullen moghen diſponeren, nochte deſelve beſwaren „ofte verminderen, hangende den tijdt vant voorſz ghebruyck, „ten ware ſy luyde verworven hadden toelatinge van de voorſz „Heeren Coninck ofte Staten.

XXXVI.

Den 7. Iuly 1610. is tot dilucidatie van't bovenſtaende Ar„ticul verdragen, dat alle goederen ende Rechten die in kracht „van het Tractaet van den 9. April 1609. reciproquelijck den „ouden proprietariſen, haren erven ofte Actie van deſelve heb„bende ſijn gereſtitueert, ofte doen ter tijdt noch moſten ghe„reſtitueert worden, ſullen by den ſelven Proprietariſen mo„ghen verkocht worden, ſonder dat van noode ſal weſen daer „toe particulier conſent te verwerven, uytgheſondert den ey„gendom van de Renten die van wegen den Fiſquen in plaetſe „van de verkochte goederen ſullen worden bekent, mitſgaders „die Renten ofte Actien ſtaende tot laſte van de Fiſquen reſ„pective.

XXXVII.

Indien de ontruyminge der goederen ende Rechten die be-

„hooren gereſtitueert te werden tot eenige plaetſen wort ghe-
„difficulteert, den Rechter van deſelve plaetſe ſal datelijck de
„reſtitutie doen effectueren, ende daer inne ghebruycken den
„kortſten wech, ſonder dat onder pretext van onbetaelde capi-
„tatie ofte anderſints, die reſtitutie van die ſal mogen ghediffe-
„reert worden.

XXXVIII.

De Inwoonderen ende Ingheſetenen der Vereenichde Ne-
„derlanden, ſullen alomme onder het gebiet vande voorſz Heer
„Coning hen moghen dienen by alſulcke Advocaten, Procu-
„reurs, Notariſen, Solliciteurs ende Executeurs als hun goet-
„duncken ſal, die oock daer toe (des noot ende verſocht ſijn-
„de) by den Ordinaris Rechter gelaſt ſullen worden, des ſullen
„de Ingeſetenen ende Onderdanen van de voorſz Coning ko-
„mende onder het ghebiedt van de voorſz Heeren Staten *vice*
„*verſâ* oock genieten gelijck behulp.

XXXIX.

't Welck oock plaets hebben ſal ten proffijte van de Erfghe-
„namen van wijlen den Heere *Prince van Orangie* ſelfs voor de
„Rechten die ſy hebben in de *Saltnes* van het Graeffchap van
„Bourgoigne, die henluyde ſullen weder gegeve ende gelaten
„worden, ſelfs mette Boſſchen die daer van dependeren, Ende
„aengaende het Proces van *Chaſtelbelin* geinſtitueert by het le-
„ven van wijlen den voorſz Heere Prince van Orange in't
„Hoff van Mechelen jeghens den Procureur Generael van den
„Catholijcquen Coning, dewelcke andermael belooft by de-
„ſen ter goeder trouwe henluyden te doen geven Iuſtitie in al-
„le rechtveerdigheydt ende ſinceriteyt binnen een Iaer ſonder
„langer vertreck ofte uytſtel, na dat vervolgh by hen ſal weſen
„gedaen. Ende dat te meerder om dat gheduyrende het voor-
„gaende Beſtant 't ſelfde volgens het 14. Articul van dien had-
„de behooren geeffectueert te worden, 'twelck door faute van
„d'andere ſijde niet en is geſchiet.

Den

XL.

Den 7. Ianuary 1610. is tot dilucidatie van het eerſte Lith „van het voorſtaende Articul verdragen, dat onder de reſtitu- „tie van de Goederen ende Rechten by den Tractate van den „9. April 1609. geaccordeert oock verſtaen worden begrepen „te ſijn de Goederen ende Rechten gelegen inde Graefſchap- „pen van *Bourgondien* ende *Charlois*, ende 'tgene volghende den „ſelven Tractate ende Handelinge van den voorſz 7. Ianuary „noch niet en is gereſtitueert, ſal aen den Proprietariſen, haren „Erven ofte Actie van den ſelven hebbende van beyde ſijden „alomme metten eerſten ter goeder trouwe gereſtitueert wor- „den.

XLI.

Indien de Fiſque heeft doen verkoopen van de eene ende „andere ſijde eenige geconfiſqueerde goederen, die ghene, de- „welcke die ſouden behooren uyt krachte van het jegenwoor- „dich Tractaet toe te behooren, ſullen gehouden weſen haer te „contenteren met Intereſt van den Prijs jeghens den Penning „ſeſthien, omme t'elcken Iare gheduyrende het Beſtant betaelt „te worden op de neerſtigheydt van den genen die beſitten de „voorſz Goederen, anderſints ſal henluyden geoorloft ſijn hen „te addreſſeren aende verkochte gronden vande Erven.

XLII.

Den 7. Ianuary 1610. is tot dilucidatie van't bovenſtaende „Articul verdragen, dat van verkochte afgheloſte Renten ofte „Capitalen by ofte aende Fiſquen reſpective, ſullen Brieven „verleent worden aende Proprietariſen, hare Erven ofte hare „Actie hebbende, die hen dienen ſullen voor bewijs declara- „toire in Conformité van het Tractaet van den 9. April 1609 „mette aſſignatie van Iaerlijckſche betalinge op een Rentmee- „ſter in de Provintien daer die verkocht ofte gheloſt ſijn, die „daer in ſal worden gedenomineert, ende ſal den Prijs gereec- „kent worden na de eerſte verkoopinge publijcquelijck of an-

„derſints na behooren gedaen, het eerſte Iaer Renten daer van „ſal verſchijnen ende betaelt worden een Iaer naer dato van „het beſluyt van het Tractaet.

XLIII.

Maer indien de voorſz verkoopingen ghedaen waren by Ju„ſtitie voor goede ende Wettelijcke ſchulden van den geenen „die de voorſz goederen plegen toe te behooren voor de Con„fiſcatie, 't ſal haerluyden geoorloft ſijn ofte hare Erfghenamen „ende recht van denſelven hebbende die na haer te nemen, be„talende den prijs binnen een Jaer te reeckenen van den dach „van het jegenwoordich Tractaet, na welcken tijdt ſyluyden „daer toe niet meer en ſullen ontfangē worden, ende de voorſz „aenneminge ende verkoopinge by haer gedaen ſijnde, ſullen „ſyluyden daer van mogen diſponeren, gelijck haer goetdunc„ken ſal, ſonder dat van noode ſal weſen te verwerven eenighe „andere toelatingen.

XLIV.

Ende wat belangt de reſtitutie der goederen, ende de toela„tinge vande verkoopinghe van dien in't generael, deſes aen„gaende wort hier vooren geſproken.

XLV.

Men en verſtaet nochtans niet de voorſz nae-haer-neminge „plaetſe te geven in den Steden, omme de groote incommo„diteyt ende notable ſchaden, die ontfangen ſouden de verkrij„gers ter cauſe van de veranderingen ende reparatien die ſyluy„den ſouden mogen gedaen hebben in de voorſz Huyſen daer „van de liquidatie ſoude weſen te ſeer lang ende beſwaerlijck.

XLVI.

Ende ſoo veel aengaet de reparatien ende verbeteringen ge„daen aen andere verkochte goederen, daer van die herkoo„pinge is toegelaten, indien die worden gepretendeert, de Or„dinaris Rechters ſullen recht doen met kenniſſe van ſaecken „blyvende die Gronden ende Erven gehypothequeert voor de ſomme

„ſomme daertoe die verbeteringen ſullen worden geliquideert
„ſonder dat nochtans gheoorloft ſal weſen aen de voorſz koo-
„pers te gebruycken recht van retentie, omme daer van betaelt
„ende voldaen te weſen.

XLVII.

Alle verſwegen goederen ende Rechten, Meublen, Immeu-
„blen, Renten, Actien, Schulden, Crediten ende andere die
„niet by den Fiſquen met goede kenniſſe en ſijn geſaiſeert voor
„den dach van het beſluyt van dit Tractaet, ſullen de Proprie-
„tariſen, hare Erven ofte den ghenen die Actie van denſelven
„hebben, met alle Vruchten, Renten, opkomſten ende proffij-
„ten in vrye diſpoſitie volgen. Oock en ſullen die verſwijgers
„nochte haren Erven by de reſpective Fiſquen ter oorſaecke
„van dien niet mogen gemoleſteert worden, maer de Proprie-
„tariſen, haren Erven, ofte die hare Actie hebben, ſullen jegens
„een ygelijck dieſaengaende recht hebben, als voor haer eygen
„goet.

XLVIII.

Die Boomen afgehouwen na den dach van het beſluyt van
„het Tractaet, ende die ten ſelven daghe noch opten gront heb-
„ben gelegen, oock die verkocht ſijnde ten voorſz daghe noch
„ongehouwen waren, ſullen den Proprietariſen volghen, niet
„tegenſtaende die gedane verkoopinge, ende ſonder dat ſyluy-
„den gehouden ſullen weſen eenigen prijs te betalen.

XLIX.

De Vruchten, Hueren, Pachten ende inkomen van de Heer-
„licheden, Landen, Thienden, Viſſcherijen, Huyſen, Renten
„ende andere opkomſten vande goederen, die volghens het
„Tractaet moeten gereſtitueert worden, verſcheenen na den
„dach van het beſluyt van het ſelve Tractaet, ſullen voor het
„gheele Iaer den Proprietariſen, hare Erven ofte Actie vanden
„ſelven hebbende, volgen.

L.

De gemaeckte Huyre van de geconfiſqueerde ofte geanno-

„teerde goederen (niet teghenſtaende die voor vele jaren ſijn „gemaeckt) ſullen mettet jaer daer in het Tractaet ſal worden „geſloten, geexpireert weſen na het gebruyck van de Plaetſen „reſpective daer die goederen gheleghen ſijn, Ende ſullen die „Huyren na den dach van't voorſz Tractaet, verſcheenen als „hier voren verhaelt is, aen de Proprietariſen betaelt worden.

LI.

Wel-verſtaende dat indien de Bruycker van de Goederen „voor de Vruchten van de alſdan aenſtaenden Ougſt eenighe „koſten aen deſelve goederen gedaen heeft, dat deſelve koſten „na coſtume ofte tot diſcretie van den Gerechte van de plaetſe „daer die goederen gheleghen ſijn, ſullen werden by den Pro- „prietariſen betaelt aen den Bruycker.

LII.

De verkoopinge van de geconfiſqueerde ofte geannoteerde „goederen ghedaen 'tſedert het beſluyt des Tractaets worden „gehouden nul, ende van gelijcken die te voren gedaen ſijn te- „gens de verdragen ofte accoorden met eenige Steden in't par- „ticulier gemaeckt.

LIII.

De Huyſen van particulieren, die gereſtitueert ſijn ofte ghe- „reſtitueert moeten worden volghens het Tractaet, en ſullen „reciproquelijck met Guarniſoen ofte anderſints niet anders „ofte vorders belaſt worden van die van de andere Onderſa- „ten van gelijcke gelegentheyt.

LIV.

Niemant en ſal ter eenre ofte ter andere ſijde directelijck of- „te indirectelijck in't veranderen van ſijne woonplaetſe belet „worden, midts betalende die Rechten daer toe ſtaende, ende „waren daer eenighe beletſelen ghedaen 'tſedert het Tractaet, „ſullen datelijck worden afgedaen.

LV.

Jndien eenige Fortificatien ofte publijcke wercken gedaen ſijn

„ſijn van de eene ofte andere ſijde, met toelatinge ende autho-
„riteyt van de ſuperieurs in de plaetſe daer van reſtitutie be-
„hoort ghedaen te worden door Tractaet, de Eygenaers van
„dien ſullen gehouden weſen haer te contenteren met de eſti-
„matie die gedaen ſal worden by de Ordinaris Rechter ſo van
„de voorſz Plaetſen, als van de Iuriſdictie die ſy daer hadden,
„ten ware Parthyen onderlinge accordeerden.

LVI.

Den 7. Jannary 1610. is het bovenſtaende Articul dus ver-
„re geamplieert, dat voor die goederen tot Fortificatie, publij-
„que Wercken ofte Gods-Huyſen geappliceert den Eygenaer
„ſatisfactie gedaen ſal worden.

LVII.

Aengaende de Goederen van Kercken, Collegien, ende an-
„dere pieuſe plaetſen ghelegen in de Vereenichde Provintien,
„dewelcke waren Leden dependerende van de Kercken Be-
„neficien ende Collegien die ſijn van de gehoorſaemheyt van
„de voorſz Coning, 'tgene niet verkocht en is gheweeſt voor
„den eerſten January 1643. ſal henluyden weder gegeven en-
„de gereſtitueert worden ende ſullen daer inne weder komen,
„oock by haer eyghen authoriteyt ende ſonder behulp van Ju-
„ſtitie, omme 'tſelve te gebruycken, gheduyrende het Beſtant
„ende ſonder daer van te mogen diſponeren, na dat hier voren
„gheſeyt is; maer voor den ghenen die verkocht ſijn voor den
„voorſz tijdt ofte gegeven in betalinge by de Staten van eeni-
„ge Provintie, die Rente van den Prijs ſal haer betaelt worden
„t'elcken Iare naer advenant den Penning feſthien by de Pro-
„vintie, die de voorſz verkoopinge ſal hebben gedaen, ofte de
„voorſz goederen gegeven in betalinge ende oock geaſſigneert
„in ſulcke maniere, dat ſy mogen weſen verſeeckert, van gelijc-
„ken ſal gedaen ende geobſerveert worden, van de ſijde van de
„voorſz Heer Coning.

Die:

LVIII.

Die genen aen den welcken die gheconfiſqueerde goederen „behooren gereſtitueert te worden, en ſullen niet ghehouden „weſen te betalen eenige achterſtallen van Renten, laſten, ende „debvoiren ſpecialijck geaffecteert ende geadſigneert op deſel- „ve goederen voor den tijdt dat ſyluyden die niet en hebben „gebruyckt, Ende ſoo ſyluyden vervolcht ofte gemoveert wa- „ren van de eene ofte andere ſijde ſullen werden gerenvoyeert „als geabſolveert.

LIX.

Den 7. January 1610. is het bovenſtaende Articul gedilu- „cideert, hier mede, te weten, dat daer kennelijck bevonden „wort dat alle goederen van yemandt van de eene ofte andere „ſijde gheconfiſqueert ofte geannoteert ſijn gheweeſt, ſoo dat „den ſelven egeene middelen en heeft behouden, daer uyt hy „die Renten ofte Intereſten van ſijne ſchulden vervallen, ghe- „duyrende die confiſcatie ofte annotatie heeft konnen beta- „len, dieſelve en ſal niet alleen van de reele Laſten ende Ren- „ten, maer oock van de generale ende perſonele belaſtinghen „van de Renten ende Intereſten, in den voorſz tijdt verſchee- „nen, bevrijt weſen.

LX.

Men en ſal oock niet moghen pretenderen voor die goede- „ren die verkocht ofte geaccordeert ſijn omme ghedijckt ofte „herdijckt te worden, anders als die opſtallen daer voor die „poſſeſſeurs hen hebben verbonden by de Tractaten daer toe „gemaeckt, met den Inteteſt van de ghefurneerde Penningen, „indien eenige gegeven ſijn, oock na advenant van den Pen- „ning ſeſthien als boven.

LXI.

Die Jugementen ghegeven, omme die goederen ende rech- „ten gheconfiſqueert, met Parthyen die ghekent hebben den „Rechter, ende Wettelijcken ſijn gedefendeert geweeſt, ſullen houden.

„houden. Ende en ſullen de gecondemneerde niet ontfangen „worden, om die tegen te ſeggen, ten ware door ordinaris we„gen.

LXII.

De voorſz Heeren Coning ende Staten ſullen Committe„ren elcx in't ſijne die Officieren ende Magiſtraten tot de Ad„miniſtratie van de Iuſtitie ende Politie in de Steden ende „ſtercke Plaetſen, dewelcke door het tegenwoordich Tractaet „behooren gereſtitueert te worden aen de Proprietariſen, om„me die te gebruycken geduyrende het Beſtant.

LXIII.

De voorſz Heer Coning ſal ſich moeten obligeren by het „Tractaet, dat ſijne Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt voorts „oock het geheele Roomſche Rijck reſpectivelijck ſullen con„tinueren in de neutraliteyt met deſen Staet, daer in deſelve „reſpectivelijck tot noch toe ſijn gheweeſt, Ende ſalmen reci„proquelijck van deſer ſijde gelijcke neutraliteyt aenbieden.

LXIV.

Ende in allen gevalle ſal de Neutraliteyt met den Keyſer en„de het Roomſche Rijck vaſt dienen gheſtelt ende ſullen ten „dien fine alle *opgenomen offentien* gheduyrende de Oorloghe in „Duytſchlandt uyt de wege geleyt ende in vergeteniſſe geſtelt „worden.

LXV.

Men ſal by interventie ende Entremiſe ter plaetſe vande han„delinghe alomme daert behoort ende moghelijck ſal ſijn van „deſer ſijde alle uyterſte debvoiren ende Offitien doen ende „aenwenden, ten eynde dat den Heer *Chur-Furſt Phalts* aen „d'exercitie van de Churfurſtelijcke digniteyt ende in volko„me poſſeſſie ende ghebruyck van ſijn Landen ende Luyden „mach worden verholpen.

LXVI.

Ende ſal by dien wech oock ghedacht worden aen de ſaec-

„ken van den Heer *Hartogh van Simmeren*, ende deſelve ſo veel „als immers mogelijck ſal ſijn, bevordert.

LXVII.

De ſaecke van de *Elveſtroom*, by ende van weghen de Stadt „*Hamborgh* tot Munſter voorghebracht werdende, ſal alomme „ſulcx ende daert behoort ten hoogſten worden gerecommandeert.

LXVIII.

Van gelijcken ſal oock ghedaen worden ten regarde van de „faecken van de Stadt *Bremen*, ſoo wanneer deſelve tot Munſter by ende van weghen deſelve Stadt ſullen werden voortgebracht.

LXIX.

Men ſal oock van wegen deſen Staet alle mogelijcke debvoiren doen tot Munſter ten eynde dat de Plenipotentiariſen „van wegen den Coningh van *Portugael* oock acces tot de beſoignes ende Handelinghe aldaer vallende voor hun Intereſt „ſulcx ende daert behoort, mogen bekomen; ende wat belangt „hunne reyſe derwerts ſullen de opgemelte Heeren Plenipotentiariſen van Portugael haer onder het faveur van de Paſpoorten, verleent aen de Plenipotentiariſen van den Coning „van Vranckrijck moeten doen, volgens den voorſlach by den „ſelven Coning in ſijn Majeſteyts Brief gedaen aen haer Ho: „Mog: den 21. Iuly 1643.

LXX.

Indien de Vyandt ofte oock yemandt anders wie het oock „ſoude mogen ſijn quame voor te ſlaen of in bedencken te ſtellen, *ſuſpenſie of opſchorſſinge* van Wapenen, ſullen haer Hoog „Mog: Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen daer in niet mogen treden, maer ſullen het ſelve moeten „declineren ende alle Proviſionele opſchorſinge van Wapenen, als ten verſcheyde reſpecte voor het gemeene beſte in't „generael, ende den Staet deſer Landen in het particulier *gants ruineux*

„*ruineux ende ſchadelijck* alomme met alle mogelijcke middelen „ende debvoiren tegens gaen, ende den Heeren Extraordina„ris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Vranckrijck „ende Sweden het ſelve reſpectivelijck met de redenen daer „toe dienende alſo te doen apprehenderen ende verſtaen, ſon„der dat de meergenoemde Heeren Extraordinaris Ambaſſa„deurs ende Plenipotentiariſen van deſen Staet ſullen vermo„gen de gedane openinghen ende voorſlagen tot Proviſionele „opſchorſinge van Wapenen in *eenige d'minſte conſideratie ofte* „*bedencken te nemen*, omme aen haer Hoog Mog: over te ſchrij„ven, ende daer op laſt te verſoecken.

LXXI.

Die meubelen gheconfiſqueert ende die Vruchten die ver„vallen ſijn voor het beſluyt van het jegenwoordich Tractaet „en ſullen niet ſubject weſen tot reſtitutie.

LXXII.

De Actien mobiliairen, dewelcke gerenoncieert ſijn by de „voorſz Heeren Coning ofte Staten tot proffijte van particu„liere ſchuldenaren voor den eerſten Ianuary 1643. ſullen blij„ven uytgedaen van de eene ende andere ſijde.

LXXIII.

Den tijt die geloopen heeft geduyrende den Oorloge, *te be„ginnen 't ſedert den Iare* 1567. tot den aenvanck van de voor„gaende Treves, als oock den tijt die geloopen heeft 't ſedert „d'expiratie van denſelven Treves, tot het beſluyt van dit Trac„taet en ſal niet worden gereeckent, om yemant daer met te „verkorten ofte anderſints prejudicieren.

LXXIV.

Die geene die geduyrende den Oorloghe vertrocken ſijn in „Neutrale Landen ſullen genieten de vruchten van dit Beſtant, „ende ſullen mogen woonen, daer hun 't ſelve goet dunckt ſelfs „wederkeeren in haer oude woonplaetſen, omme daer te woo„nen in alle ſeeckerheyt, onderhoudende de Wetten van den

„Lande, ſonder dat ter oorſaecke van hare Wooninge (die ſy-
„luyden ſullen doen in wat plaetſe dat het ſy) harc Goederen
„ſullen mogen worden aengeſlagen ofte ſyluyden ghepriveert
„van het gebruyck derſelver.

LXX V.

Daer en ſullen *geen nieuwe Forten* gemaeckt worden geduyren-
„de 'tvoorſz Beſtant in de Nederlanden van d'eene ofte andere
„ſijde, nochte oock nieuwe Vaerten ofte Grachten gegraven,
„daer door men ter expiratie van de te maken Treves d'een of
„d'ander van partie eenigſints ſoude konnen voorſtuyten, kee-
„ren, ofte weeren. LXXVI.

De Heeren van den *Huyſe van Naſſou* en ſullen niet moghen
„worden vervolcht ofte ghemoleſteert in hare Perſoonen ofte
„Goederen, geduyrende 'tvoorſz Beſtant voor de ſchulden ge-
„contracteert by wijlen den Heere Prince van Orangie *ſedert den*
„*Iare* 1567. af, tot ſijn overlijden toe, noch voor de vervallen
„laſten geduyrende het ſaiſiſſement ende annotatie der Goede-
„ren die daermede waren belaſt.

LXXVII.

Indien eenige contraventie van dit Beſtant gedaen ware door
„eenige particuliere ſonder bevel van de voorſz Heeren Coning
„ofte Staten, die ſchade ſal worden gerepareert, ſelver ter plaetſe
„daer die Contraventie ſal weſen gedaen, indien ſy aldaer wer-
„den achterhaelt ofte wel tot hare woonplaetſe ſonder dat ſy-
„luyden elders ſullen mogen vervolcht worden in hare Licha-
„men ofte Goederen in wat maniere dattet ſy; ende en ſal niet
„geoorloft weſen te komen *tot de Wapenen ofte breken van dit Be-*
„*ſtant*, ter oorſaecke van dien, maer ſal wel toegelaten ſijn, inge-
„valle van openbare weygeringe van Iuſtitie hem te voorſien,
„gelijck gebruyckelijck is by *Brieven van marque of repreſalien.*

LXXVIII.

Alle on-terffeniſſen ende diſpoſitien gedaen in haet van der
„Oorloge ſijn verklaert nul ende gehouden als niet geſchiet.

Ende

LXXIX.

Ende is het bovenſtaende Articul den 7. Ianuary 1610. ge-
„expliceert dat onder exherendatien in haet vande Oorloge ge-
„daen worden verſtaen begrepen te ſijn, die exhereditatien ge-
„ſchiet, omme eenige ſaecken daer uyt de Oorloge is geſproo-
„ten, ende die daer van dependeren.

LXXX.

Die Onderſaten ende Inwoonderen der Landen van de Hee-
„ren Coning ende Staten, van wat qualiteyt ofte conditien die
„ſijn, ſijn verklaert capabel omme te ſuccederen, die eene d'an-
„dere, ſoo door Teſtament, als ſonder Teſtament, na de coſtume
„van de plaetſe, ende indien eenige ſucceſſien hier te vooren
„vervallen ſijn aen eenige van deſelve, ſy ſullen daerinne wor-
„den gehant-hout ende geconſerveert.

LXXXI.

Alle Gevangens van Oorloge ſullen ontſlagen worden van
„de eene ende andere ſijde, ſonder te betalen eenich rantſoen.

LXXXII.

Aengaende de Reſtanten van de Contributien die ten dage
„van het beſluyt van het Beſtant ter ſaecke van wederſijts Lan-
„den ende Luyden noch ſullen ſtaen te betalen, dieſaengaende
„ſal na gelegentheyt beraempt ende vaſt geſtelt worden een be-
„quamen Voet ende Ordre, waerop ende waerna de voorſz
„Reſtanten ſullen moeten worden gefurneert ende betaelt.

LXXXIII.

Ende en ſal tot niemants voordeel nochte nadeel directelijck
„ofte indirectelijck reſpectivelijck ſtrecken ofte eenichſints be-
„duyt mogen worden, *'tgene geduyrende de Handelinge by monde*
„*ofte geſchrifte van eene ofte andere ſijde ſal worden geproponeert ofte*
„*geallegeert*, maer ſullen ſoo wel de voorſz Heeren Coningh,
„Staten Generael, ende particulier, als oock alle Princen,
„Graven, Baender Heeren, Edelen, Burgers, ende andere
„Inwoonders der reſpective Coninghrijcken ende Landen,

„van wat qualiteyt, Staet ofte Conditie die ſijn, blijven in haer „recht, naer inhout van het Tractaet ende Beſtant van dien.

LXXXIV.

De Heeren Plenipotentiariſen van haer Hoog: Mog: ſullen „alomme tot Munſter ende daer ontrent preciſe hebben te let- „ten ende obſerveren *d' Eerende Rang* deſen Staet competeren- „de, ſonder daer in te cederen ofte toe te geven aen yemant hy „ſy dan wy hy wil.

LXXXV.

Ende ten eynde het te maecken Tractaet te beter mach wor- „den onderhouden, beloven reſpectivelijck de voorſz Heeren „Coning ende Staten, die goede Handt te houden, ende te ge- „ghebruycken hare macht ende middelen een ygelijck in den „ſijnen, omme te maecken die *paſſagien vry, ende die Zeen ende „Rivieren Navigabel ende ſeecker jegens die incurſien van Meutma- „kers, Zee-Rovers, Loopers ende Roovers*, ende indien ſyluyden die „konnen apprehenderen deſelve te doen ſtraffen met rigueur.

LXXXVI.

Belooven boven dien niet te doen jegens ofte in prejudicie „van het te maecken Tractaet, nochte gedoogen gedaen te wor- „den directelijck ofte indirectelijck, ende indient gedaen ware „'tſelve te doen repareren ſonder eenige ſwaricheyt nochte uyt- „ſtel. Ende tot onderhoudinge van alle 'tgeene voorſz is ver- „bint de voorſz Coningh hem ſelven ende ſijne Succeſſeuren, „ende voor de bundicheyt van deſelve verbinteniſſe renunci- „eert alle Wetten, Coſtumen, ende andere ſaecken daer jegens „ſtrijdende.

LXXXVII.

Het Tractaet ſal geratificeert ende geapprobeert worden by „de voorſz Heeren Coning ende Staten, ende die Brieven van „Ratificatie by die eene den anderen overghelevert in goede „ende behoorlijcke forme, binnen den tijt van ſes weecken, „ofte ſo veel korter alſmen ten wederſijden ſal konnen accor-

deren,

„deren, in deſen verſtande nochtans dat na het beſluyt ende „teyckenen van het voorſz Tractaet de *Hoſtiliteyt ten wederſijden „niet en ſal komen te ceſſeren voor en aleer de Ratificatie van den Co- „ning van Caſtilien* in behoorlijcke ſubſtantie en forme ſal ſijn „uytgebracht en jegens die van den Stadt der Vereenichde Pro- „vintien uytgewiſſelt.

LXXXVIII.

Sulcx dat ondertuſſchen de ſaecken ten wederſijden ſullen „blijven in ſoodanigen Staet ende toeſtant als deſelve ten tijde „van het beſluydt van het te maecken Tractaet ſullen worden „bevonden, ende dat ter tijt ende wijle toe, dat de boven-ge- „melte wederſijts Ratificatie ſal ſijn uytghewiſſelt ende over- „gelevert.

LXXXIX.

Het Tractaet ſal alomme daer ſulcx behoordt ghepubliceert „worden terſtont, naer dat die voorſz Ratificatien ten wederſij- „den ſullen ſijn uytgewiſſelt ende overgelevert, *ceſſerende van „alſdan alle acten van Vyantſchap.*

XC.

De Heeren Plenipotentiariſen en ſullen voort aengaen van „de Handelinge, geduyrende deſelve, noch oock na het beſluyt „van het Tractaet niet vermogen te nemen ofte genieten eeni- „ge *giften ofte preſenten directelijck of indirectelijck, op eeniger manie- „ren bedenckelijck of onbedenckelijck*, op peene van daer over gein- „fameert ende vervolgens na gelegentheyt van ſaecken geſtraft „te worden.

XCI.

De Heeren Plenipotentiariſen ſullen op deſe hunne Inſtruc- „tie gehouden ſijn *Eet te doen*, van dat ſy deſelve oprechtelijck „ende ſinceerlijck ſullen achtervolghen ende alles daer toe te „Contribueren ende by brengen, dat tot *bevorderinge* van dien „ſal ſtrecken ende ter contrarie declineren alle 'tgeene dat tot „*retardement* of nadeel van dien ſoude mogen bygebracht wer- „den.

De-

XCII.

De Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen ſullen na haer uytterſte vermogen ende deſes Staets gelegentheyt by interceſſie ende andere goede debvoiren en de Officien willen helpen bevorderen de oude vryheyt die de *Gereformeerde Kercken* in Duytſlandt in den Iare 1618. hebben gehadt, ſulcx dat ſy Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen haer te Munſter ſoo in het Eccleſiaſtiq als Politicq ſullen mogen bemoeyen met Interceſſionalen ende Promotorialen ſoo mondeling als ſchriftelijck, *doch verder of anders niet* : geconſidereert dat haer Hoog Mog : ſich met de ſaecken van Duytſlandt *niet directelijck* en konnen ofte mogen bemoeyen.

XCIII.

De Heeren haer Hoog Mog : Ambaſſadeurs Extraordinaris ſullen 'tſijner beſte ende bequaemſte tijt ende gelegentheydt ſulcx ende daert behoort alle mogelijcke middelen employeren ten eynde dat de Heere *Baron Slavata* effective mach bekomen ſijne Goederen van *Smiritſky* in Bohemen, dewelcke door Ligitime ende indiſputable ſucceſſie op ſijn Vrou Moeder gedevolveert ſijn.

XCIV.

De opgemelte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen ſullen op de voorſz Negociatie tot Munſteraenhouden dat de Ingeſetenen van deſe Landen, als oock de Onderdanen van den Vyant reſpective alnoch ſal gevolcht worden het reel effect van het .... Article van den voorgaenden geexpireerden Treves ende het 10. Article van't verdrach van den 7. Ianuary 1610. daer op gevolcht, voor ſoo veel 'tſelfde effect over ende geduyrende den tijt vande voornoemde Treves aen d'een of d'andere ſijde niet en is gepreſteert.

XCV.

Deſelve Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotenti-

„potentiariſen ſullen by ſucces van't Tractaet tuſſchen deſen „Staet ende den Coningh van Caſtilien hebben te bevorderen „dat het Huys te *Leuth*, aenbehoorende d'Heer Graef van *Flo-* „*drof*, aen hem werde gereſtitueert.

XCVI.

Gene *ſecrete Inſtructie* ſonder voorgaende kenniſſe van de Hee- „ren Staten van de reſpective Provintien ſullen aen de opge- „melte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipoten- „tiariſen mogen worden gegeven noch na geſonden ; ende in „cas ſulcx yetwes by de eene of d'ander Provintie oft yemant „anders boven vermoeden ſoude mogen worden onderleydt „ende gepoocht te doen, ſullen ſy Heeren Extraordinaris Am- „baſſadeurs ende Plenipotentiariſen 'tſelfde niet mogen aen- „nemen, maer ſtracx verwerpen, ende daer van datelijck ad- „vertentie geven aen haer Hoog Mogende.

XCVII.

Deſelve Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Pleni- „potentiariſen ſullen uyt den *eygenhoofde van deſen Staet ende in-* „*mediatelijck* Handelen met den Ambaſſadeurs ende Plenipo- „tentiariſen van den Coning van Caſtilien, ſonder t'admitteren „eenigen *Mediateur*, maer by voorvallende different ſullen de „opgemelte Heeren haer Hoog Mog: Ambaſſadeurs ende Ple- „nipotentiariſen *by forme van diſcours* mogen verhalen aen de „Françoiſche of Venetiaenſche Miniſters het ſelve voorgeval- „len different, om daer op te verſtaen derſelver conſideratien „ende alſdan het ſelve different met de voorſz conſideratien „aen haer Hoog Mog: terſtont overſchrijven ende daer op ver- „wachten derſelver reſolutie konnende haer Hoog Mog : niet „toeſtaen, dat buyten haer eenige veranderinge alteratie ofte „interpretatie van ende over de ſubſtantiele poincten deſer In- „ſtructie werde gedaen.

XCVIII.

Ende eerſt ende alvoorens eenige Handelinge te beginnen

„met de Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van den voorſz
„Coning van Caſtilien, ſullen jegens deſelve uytgewiſſelt wor-
„den, hare *Procuratien ende Volmachten*, ende deſelve Procuratien
„ende volmachten van wegen de voorſz Coning uyt te bren-
„gen by deſſelfs Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen, ſo haeſt
„eenichſints doenlijck Copielijck herwaerts aen haer Ho: Mo:
„worden geſonden, ende ſal wel ſcherpe regart genomen wor-
„den, of deſelve Caſtiliaenſche Procuratien ende Volmachten
„ſijn in behoorlijcke ende beſtendige forme.

XCIX.

De *by-een-kompſte ende Vergaderinge* met de Caſtiliaenſche ſal
„geſchieden in een publijcq Huys *ſine internuntio*: ende ſal elcx
„van partye hebben ende beſlaen een ſijde van de Tafel, laten-
„de aen de Caſtiliaenſche de Keure van de hant ende den voor-
„ganck.

C.

De meergemelte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs en-
„de Plenipotentiariſen ſullen op den . . . . . naeſtko-
„menden Dingſdach al ſonder eenich verder dilay van hier *uyt*
„*den Haech vertrecken*, na Munſter over den bequaemſte ende
„naeſte wech die het hun goetduncken ſal ſonder haer onder-
„weech te mogen ophouden; dies de Heeren de opgemelte
„Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen, die
„ten voorſz dage gereet ſullen ſijn, niet gehouden en ſullen ſijn
„na d'andere Heeren hare Collegien in deſen te wachten ofte
„vertrouwen.

CI.

Ende ſullen ſy Heeren haer Ho: Mog: Extraordinaris Am-
„baſſadeurs ende Plenipotentiariſen op de reyſe gaende na Mun-
„ſter, als oock geduyrende hun verblijf aldaer ende daer om-
„trent, mitſgaders in het wederkeeren van daer herwaerts, haer
„volkomentlijck mogen verlaten ende verſeeckert houden op
„het *Paſpoort* by ſijne Roomſche Keyſerlijcke Majeſteyt gege-
ven

„ven tot Weene in Ooſtenrijck den 8. Ianuary 1642 als dat van „den Coning van Caſtilien dat Saragoſſa den 19. November „1642.

CII.

Ende in cas dat hun Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs „ende Plenipotentiariſen jegens alle verwachtinge ter contra- „rie yetwes mocht wedervaren ſullen haer Hoogh Mog : hun „alle 'tſelve afdragen ende afhouden, volgens ende in confor- „mité van *d' Acte van indemniteyt* hun te ſamen ende elcx van hun „in't byſonder hier neffens ter Hant geſtelt.

CIII.

De meergemelte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs en- „de Plenipotentiariſen arriverende tot Munſter of daer omtrent „ende *begroet* werdende by of van wegen de Miniſters van den „eenen of den anderen Coning, Prins of Potentaet ſullen de- „ſelve met gelijcke fatſoen bedancken ofte laten bedancken.

CIV.

Ende ſoo wanneer ſy Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs „ende Plenipotentiariſen binnen Munſter voornoemt een dach „twee of drie ſullen ſijn gheweeſt, ſullen alſdan met de beſte „d'exteriteyt ende gelegentheyt derſelver *arrivement doen notifi- „ceren* aen de Miniſters van den meergenoemden Koningh van „Caſtilien, ten ware dat de ſaecke haer alvoorens dieſaengaen- „de anders toedroech, doch in allen gevalle ſullen haer Hoogh „Mog : Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen „afwachten *d'openinge* van de Caſtiliaenſche tot Handelinghe, „gelijck Anno 1608. ende 1632. reſpective is geſchiet, als te „ſien is in de reſpective Pouvoirs in deſelve Iaren van die ſijde „overgegeven.

CV.

De Heeren haer Hoog Mog : Extraordinaris Ambaſſadeurs „ende Plenipotentiariſen ſullen in de Handelingh mogen ge- „bruycken ſo in't ſpreecken als ſchrijven de *Franſche Tale*, doch

„in cas de Spaensche haer souden willen houden aen't gebruyck „van de *Castiliaensche Tale*, sullen de opgemelte Heeren haer „Hoogh Mog: Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sich in „soodanigen gevalle houden aen de *Nederlantsche Tale*, ende om „dese discrepantie uyt den wech te nemen, sullen haer Hoogh „Mog: Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen „mogen voorslaen het gebruyck van de *Latijnsche Tale* ten we„derssijden soo in't spreecken als schrijven, als wesende *lingua* „*Communis*, ende desen voorslach geaccepteert werdende van „de *Castiliaensche* alsdan gebruycken de voorsz *Latijnsche* Tale „als vooren.

CVI.

De *Communicatien ende Conferentien* die gehouden sullen moe„ten worden met de Heeren Ministers van den Koningh van „Vranckrijck binnen Munster of elders ter oorsaecke ofte ter „occasie van de voornoemde Negociatie tot bevorderinge van „een generale ruste in de Christenheyt als anderssints, deselve „sullen geschieden *voor behoudens den Bewusten Rangh ende Eerti„tulen* in soodaniger voegen als deselve van wegen de Hoogst„ghemelte Kroon aen den Extraordinaris Ambassadeur ende „Plenipotentiaris van de Republijcq van Venetien wert gede„fereert; ende sal de Heeren haer Hoog Mog: Exrraordinaris „Ambassadeurs deses aengaende met gegeven worden Copie „autentijcq van de Missive van den Hoochstgemelten Koning „op dat subject aen haer Hoog Mog: geschreven tot Parijs den „4. Marty 1645. om te strecken tot narichtinge van de meer„gemelte Heeren haer Hoog Mog: Extraordinaris Ambassa„deurs ende Plenipotentiarisen.

CVII.

Doch sullen de Heeren haer Ho: Mog: Extraordinaris Am„bassadeurs ende Plenipotentiarisen, in cas dat de Heeren Ex„traordinaris Ambassadeurs ende plenipotentiarisen van Vranc„rijck hun defereren gelijcken Rangh ende Eertijtulen, als sy

sijn

„ſijn doende aen den meergemelten Heer Extraordinaris Am-
„baſſadeur ende Plenipotentiaris van Venetie, den Heer *Hertog*
„*van Longueville* Tracteren met den Titel *d'Alteſſe*.

CVIII.

Dan in cas dat de voornoemde Miniſters van Vranckrijck
„boven vermoede daerinne ſwaricheyt ſoude willen maecken
„ofte diſcrepantie obſerveren ten regarde van deſen Staet ende
„de Republijcq van Venetie reſpective, ſullen ſy Heeren haer
„Hoog Mog: Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipoten-
„tiariſen in ſoodanigen cas ſulcx naerlaten, ter tijdt ende wijle
„toe dat hun daer in Satisfactie werde gegeven in conformi-
„teyt als vooren.

CIX.

Ende ſullen de bovengemelte Communicatien ende Con-
„ferentien die gehouden ſullen moeten worden met d'aenwe-
„ſende opghemelte Miniſters middelertijdt gheſchieden in een
„*derde Neutrale plaetſe* ter tijt ende wijle als vooren.

CX.

De Heeren haer Ho: Mog: Extraordinaris Ambaſſadeurs
„ende Plenipotentiariſen ſullen *d'Ambaſſadeurs van de Chur-Fur-*
„*ſten, Furſten, ende van de Lant-Gravinne van Heſſen, als oock de*
„*Plenipotentiariſen ende Geſanten van Rijck ende Hanze-Steden* reſ-
„pectivelijck recipieren ende Tracteren, gelijck d'Heer Extra-
„ordinaris Ambaſſadeur ende Plenipotentiaris van de Repu-
„blijcq van Venetie de opgemelte Ambaſſadeurs, Miniſters
„ende Plenipotentiariſen reſpective is recipierende ende Trac-
„terende in't ſtuck van Ceremonien: dies de meer-ghemelte
„Heeren haer Hoog Mog: Extraordinaris Ambaſſadeurs ende
„Plenipotentiariſen haer op dat ſubject by alle moghelijcke
„wegen ende middelen, voor ende gheduyrende hunne Com-
„miſſie wel ende exactelijck ſullen informeren ende laten in-
„formeeren, op dat deſes aengaende egeen diſcrepantie van
„d'obſervantie van de Ambaſſadeur van Venetie in dit ſtuck en
„werde gepleeght.

CXI.

Oock ſullen de Heeren haer Ho: Mog: Extraordinaris Am-
„baſſadeurs ende Plenipotentiariſen in het *reſcontreren* op de
„ſtraet ofte het *groeten* van eenighe der Heeren Ambaſſadeurs,
„Geſanten oft Plenipotentiariſen in het naeſt-bovenſtaende
„Articul ghementioneert, haer reguleren na 'tghene deſes aen-
„gaende de Heer Ambaſſadeur ende Plenipotentiaris van Ve-
„netie is doende ende voorts denſelven in alle vorder Cere-
„moniael volgen.

CXII.

De meerghenoemde Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs
„ende Plenipotentiariſen ſullen haer na deſe Inſtructie preciſe
„moeten reguleren, ende voorts ſoecken t'effectueren alle 'tge-
„ne hun by *ſpeciale aenſchrijvinge* van haer Ho: Mo: op de voor
„te vallen ſaecken hier na ſoude mogen worden aenbevolen.

CXIII.

Middelertijdt ende gheduyrende deſe Commiſſie ſullen de
„meerghemelte Heeren Ambaſſadeurs haer Ho: Mog: oock
„*aen ſijn Hoogheyt geſtadigh van tijdt tot tijdt by ſchrijvens adverteren*
„den aenvanck, voortganck, ende toeſtant harer Negotiatie,
„ende 'tgeene hun deſes aengaende voorkompt, ende dat met
„ende deur expreſſe Poſten, die ter bequamer plaetſe door den
„Raet van State volgens haer Ho: Mo: reſolutie van den 28.
„September leſtleden ſullen worden geleyt.

CXIV.

De ghemelte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ſullen
„ſeer *nauwe Correſpondentie houden met de Heeren Extraordinaris*
„*Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van wegen de Kroon van Vranc-*
„*rijck* tot Munſter, nopende 'tghene aldaer van tijdt tot tijdt ſal
„voorvallen het ſtuck van de voornoemde Negociatie concer-
„nerende, ende de ſaecke der Nederlanden met den ghevolghe
„ende aenkleven van dien betreffende.

Ende

CXV.

Ende ſullen dienvolgens behoorlijck *regard nemen op het Trac-*
„*taet van den* 1. *Marty* 1644. alhier in den Haghe ghemaeckt,
„mitſgaders op het bewuſte *negende Artijckel*, by haer Ho: Mog:
„vaſt gheſtelt, ende op het voornoemde Tractaet reflexie ne-
„mende.

CXVI.

De meergemelte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs en-
„de Plenipotentiariſen ſullen na haer wederkomſte mondeling
„*rapport* doen, oock *verbael* ende Declaratie tijdelijck ende te
„ſamen by geſchrifte op eene ende deſelve reyſe ende Inſtantie
„overleveren.

Aldus ghedaen ende ghearreſteert ter Vergaderinghe van de
„Hoochgemelte Staten Generael, in 's Gravenhage op den 28
„October 1645. Geparapheert *W: Schonenborch vt.* Ter Or-
„donnantie van deſelve geteyckent *Cornelis Muſch.*

Hier te voor is alreede gheſeydt van den Eedt die de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen op deſe Inſtructie hebben gedaen. Het formulier van dien luyde als volgt, genomen uyt het 90. en 91. Articulen der Inſtructie.

Wy belooven ende ſweeren dat wy voort aengaen van de Handelingh van ruſt binnen Munſter aengeſtelt, geduyrende deſelve noch oock na het beſluyt van het Tractaet niet en ſullen nemen of genieten eenige gifte of preſenten directelijck of indirectelijck op eeniger manieren bedenckelijc of onbedenckelijck op Peene van daer over geinfameert, ende vervolgens na gelegentheyt van ſaecke geſtraft te worden.

Voorts dat wy onſe Inſtructie oprechtelijck ende ſinceerlijck ſullen achtervolgen, ende alles daer toe contribueeren, ende bybrengen, dat bevorderingh van dien ſal ſtrecken, ende ter contrarie declineren alle 'tgene dat tot retardement ofte nadeel van dien ſoude mogen bygebracht worden. So waerlijck moet ons Godt Almachtich helpen.

Den

Den 5. December 1645. hebben de Heeren Meynertſwijck, Mathenes, Heemſtede, Nederhorſt, Donia, Ripperda, Clant, op het bovenſtaende formulier gedaen den behoorlijcken Eet.

Den 29. December 1645. heeft den Heer de Knuyt op het bovenſtaende formulier gedaen den behoorlijcken Eet.

Deſe ſaecken ende het vertreck hadde ſoo lang getraineert, dat een yeder bykans twijfelde aen den voortganck. Dat was oorſaecke, waerom de Spaenſche geloofden dat deſe ſtaet niet ongenegen was liever alhier de ſaecke affonderlijck te vinden als na Munſter te ſeynden, dies hy te rade vinden deur den Marquis de Caſtelrodrigo ſulx te tenteeren: die deur eenen Trompetter ſchickte deſen Brief, ingelevert ende geleſen den 9. December 1645.

MESSIEURS,

COmm'il ÿ a deſia long temps qu'il ſe Traicte a Munſter en l'aſſemblée, qui s'y tient pour arriver a une Paix generalle & qu'a ceſt effect s'y trouvent les Miniſtres que le Roy mon Maiſtre ÿ a envoyé apres qu'il ÿ en a eü de ſa part avec le meſme deſſeing en la Ville de Couloigne qui ÿ ont ſejourné les années qu'il eſt notoire, Conſiderant les Embaras qui journellement ſe recontrent en ladite Aſſemblée, empeſchans non ſeulement de Venir a la Concluſion de ladite Paix, mais que l'on n'ait encor peu en entamer la matiere, au grand Intereſt & dommage de toutte la Chriſtienté & Particulierement de touttes ces Provinces des Pays Bas, ou il en eſt arrivé & arrive encor continuellement de part & d'aultre l'effuſion de ſang qui ſe void. C'eſt pourquoy & ſachant combien le Roy mon Maiſtre a tousjours deſiré & deſire encor un ſi grand bien, Ores que ſes Ennemis publient le contraire, afin que l'on cognoiſſe la Verrité de ſa bonne intention, Il m'a ſemblé eſtre de mon devoir de repreſenter combien Facilement l'on pourroit faire ceſſer des ſi grands maux en envoyant d'icy a la Haye des Perſonnes qui traictent avec vous du moyen de couper broche a ces dilays ou de venir a une ferme

me & ſeure Paix ou Treſue: dont ſans doubte reſultera celle de toutte la Chreſtienté. A quoy ſi vous eſtes contens d'entendre en m'envoyent des paſſeports, Ie vous en voyeray incontinant des Perſonnes naturelles des ces Païs & qui vous ſoyent agreables avec plain pouvoir & authorité de traicter & conclurré avec Vous en continuation des communications precedentes *a telles conditions que vous aures ſubject de les juger raiſonnables, & eſperant que vous embraſſerés voulontiers ce moyen, qui eſt ſi conforme a la bonne Volonte, qui en autres occaſions vous avec monſtré avoir au repos de touttes ces Provinces, qui eſt la Vraye fin pourquoy ſe faict la guerre, je ne féray cette plus longue en demeurant, Meſſieurs, Voſtre bien humble Serviteur Le Marquis de Caſtel Rodrigue. De Bruxelles le 2. de Decembre* 1645.

La Superſcription. *A Meſſieurs, Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas.*

Deſelve is in originali deur den Grefier ghecommuniceert aen den Heer *Braſſet*; met copie daer van; ende belofte van hem oock te ſullen doen hebben Copie van't antwoort daer op te geven: om te toonen dat men alleſins met Vranckrijck woude houden goede Correſpondentie: ſulcx is oock geſchreven met Copie ſoo van't een als 'tander aen den Heer van *Oſterwijck* Ambaſſadeur ordinaris van deſen Staet tot *Paris*'t Antwoordt luyde als volgt.

MONSIEUR,

NOus avons veu la Propoſition, eſcrite dans voſtre Lettre, rendue par ce porteur que vous nous Faictes de la part du Roy d'Eſpagne touchant l'envoy des Perſonnes naturelles du Païs Bas pour traicter ici d'une ferme & ſeure Paix ou Treſue, ſoubs des conditions raiſonnables; Nous en loüons eſtimons Voſtre bonne volonté & inclination au regard de l'affaire au Principal, & nous y Correſpondrons de bien bon cœur, a fin que toutes les Provinces du Païs Bas puiſſent eſtre remiſſes ce repos aveq trafiq & proſperité Mais d'autant que la Ville de Munſter *en*

Weſtfalie a eſté eleüe d'un commun Concert & Conſentement de tous les Intereſſés, pour y traicter d'un repos general il convient que les Miniſtres du Roy Voſtre Maiſtre s'y trouvent a ceſt effect aveq plain pouvoir, & autorité pour en faire des ouvertures ulterieures a nos Ambaſſadeur; qui ſont ſur leur de part vers ce lieu, aveq pouvoir ſuffiſant pour y entendre a la Negociation & Concluſion d'un repos dans la Chreſtienté; vous aſſeurant qui ils ſont amplement inſtruits des nos bonnes intentions ſur ce ſujet & ſingulierement de couper broche a tous les embaras, dilais, ou autres empeſchements, qui pouvroyent retroyent retarder ou accrocher un ſi bon œuvre, ſur ce nous ſignerons, Monſieur, Vos Treſuffectionnés a vous faire Service, Les Eſtats Generaux des Provinces Vnies, Par ordonnance d'iceux. Faict a la Haye en Hollande ce 9. Decembre 1645.

Eynde van het eerſte DEEL.

VERHAEL,

Van de

NEDERLANTSCHE

VREEDE-

HANDELING.

Het Tweede DEEL.

In 'sGRAVEN-HAGE,

By *Jan Veely*, Boeckverkooper inde
Gort-Straet, ANNO 1650.

HET TWEEDE DEEL,

Van 't Verhael der Nederlantſche VREDE-HANDEL.

DEn 14 December namen de Heeren van *Meynertswijck*, *Nederhorſt*, ende *Donia* haer af-ſcheyt.

Den 16 de Heeren van *Mathenes*, *Heemſtede* ende *Clant*. De Heere *Ripperda* al terſtondt nae ghedanen Eedt vertoogen zijnde. Den 19 wiert de Bede-dach vaſt gheſtelt, op den 17 Januarii des aenſtaende Jaers.

Den 29 Decembris nam de Heer *Knuyt*, nae gedanen Eedt ſyn af-ſcheyt.

Tot Deventer hebben ſy elckander ingewacht tot den vijfden Januarii 1646. als wanneer ſy van daer zijn vertrocken; goet vindende haer onderwegens wat op te houden, ende haer tijdt te geven omme op 't ſtuck van de receptie haer te informeren, tot welcken eynde ſy haren Secretaris op den achſte over *Steynford* nae *Munſter* hebben geſonden met ſchryven aen de Heeren Ambaſſadeurs van ſyne Majeſteyt van Vranckrijck, die haer des anderen daechs wederom tot *Steynford* is comen vinden met een brief van de gemelte Heeren, dienende tot antwoordt op den haren: waer op ſy gereſolveert hebben haer op den elfden oft eerſten Januarii na d'oude ſtyl op de reyſe te begheven, ende zijn des ſelven daechs tegen den avont tot *Munſter* gearriveert: comende ontrent een halfuyr van de Stadt, ſyn haer bejegent

vijf Caroſſen, te weten drie van de Heeren Ambaſſadeurs van *Vranckrÿck* ende twee van die van *Portugael*, uyt de welcke eenige Edelluyden van qualiteyt haer, uyt den Naem van die welgemelte Heeren Ambaſſadeurs zijn comen begroeten ende verwillecomen, als mede den Commandeur van de Stadt, dewelcke ſy yder daer voor beleefdelijck bedanckt hebbende, ſyn met haer twee eerſte Caroſſen voort gereden; waer op die drie van Vranckrijck ende de twee van Portugael volchden; tuſſchen de binnen poorten van de Stadt hebben ſy gevonden *drie* Compagnien Soldaten inde wapenen, ende binnen de Stadt de *Borgerie*, die haer, gelijck als alle de andere Inwoonders ſo Geeſtelijck als Wereltlijck, alle eere beweſen, ende haer over der ſelver comſte verheucht toonden; de vijf Caroſſen geleyden haer tot aen haer Logement, alwaer die voorſz. Edelluyden wederomme uyt de Caroſſe ſyn getreden, ende haer ten tweeden-male in haer Zalet begroet hebbende, ende van haer daer over bedanct zijnde, daer op vertrocken.

Soo haeſt ſy aldaer zijn aenghecomen hebben de Ambaſſadeurs ende Afgeſanten van *Venetien*, *Brandenburch*, ende *Heſſen* aen haer gheſonden, ende haer doen verwillecomen; *Venetien* heeft ſich doen excuſeren, dat ſyne Caroſſen haer receptie niet hadden by-gewoont, alſoo by de Heeren Mediateurs voor deſen was gereſolveert, ſich by geene receptien meer te laten vinden. Des anderen daechs hebben ſy aen de Heeren Ambaſſadeurs van *Vranckrÿck* ende *Portugael* gheſonden, ende de ſelve voor de ontfangene Eere doen bedancken, als mede *Venetien*, *Brandenburch* ende *Heſſen* voor hare begroetinge, ende daer op aẽ alle aenweſende Ambaſſadeurs hare aencomſte genotificeert.

De Grave van *Naſſau* Keyſerlijcke Geſant, heeft haer jegen de geene die ſy daer gheſonden hadden, den tytel ghegeven van *Excellentien*, dan die hy aen haer gheſonden heeft, heeft ſulex niet gedaen; ſy hebben hem daer over in ghelijcke termen, ten regarde van die gene die hem geſonden had, gheantwoort. De

Ambaſſa-

Ambaſſadeurs van *Spaignen*, aen wien ſy mede geſonden hadden, hebbē haer geprevenieert, aen haer ſendende *vier Secretariſchen*, waer van de eerſte Neerlants, de tweede Franſch, ende de twee andere Latyn ſpraecken, haer gevende de qualiteyt van *Excellentien*, gelijck mede de Ambaſſadeurs ſelver ghedaen hebben, jegens die gene die ſy aen haer hadden geſonden, *Savoyen* ende die *Churfurſten* hebben haer door de haere ghelijcke Eere ende qualiteyt ghegeven, ende haer doen verwillecomen. Aen den *Nuncius* van den Paus geſonden hebbende, is hy de eerſte mael uyt geweeſt, ende heeft de tweede mael ſich doen excuſeren, alſoo hy ontkleet was.

Den 13 voormiddach hebben haer de Heeren Ambaſſadeurs van *Vranckrÿck* een Viſite ghegeven, met groote Pompe ende magnificentie, haer gants beleefdelijck ende minnelijck bejegenende, ghelijck mede nae den middach ghedaen heeft eene van de Ambaſſadeurs van *Portugael*, alſoo den anderen ſieckelijck was.

Den 14 voor-middach hebben aen haer geſonden, Spaignen, Portugael ende Venetien, verſoeckende haer Viſiten aen de Heeren Staetſche te doen, ghelijck dan die vier Ambaſſadeurs van *Spaignen* dien naer-middach haer hebben weſen beſoecken, geaccompagneert weſende met Hellebardiers ende Mousquettons, in maniere als *Vranckrÿck* hadde voor ghedaen, haer geſamentlijck ende alle vier in 't particulier den tytel ghegeven van *Excellentien*, ende alſoo vervolgens d'andere.

Ende alſoo ſy vergeten hadden een Publyck Pitſier mede te nemen: ſoo hebben ſy daerom geſchreven. Haer Ho. Mo. hebben getoont dat haer aengenamer ſoude zijn gheweeſt, dat ſy aen den *Nuncius* van den Paus niet hadde geſonden: Maer nu ſulcx geſchiet was, ſoo ſchreven haer Ho. Mo. dat ſy haer daer van voortaen wilden onthouden, oock geen Viſiten van den *Nuntius* ontfangen. Wyders hebben haer toegeſonden een Publyck Pitſier in gelijckheyt van 't kleynſte; 't welck by de Hee-

ren haer Ho. Mog. Gecommitteerde te Velde, geduyrende de Campaigne, wiert gebruyckt.

Hier te voor is geseyt wat in December laestleden de Marquis de Castelrodrigo tot af-sonderlijcke handeling schreef. Den 22 Januarii openbaerde sich al weder tot dien eynde eenen *van der Lucht*, die soo wel aen Syn Hoocheyt als aen den Heer van *Gent*, ter Vergadering præsiderende, uyt den naem van wel-gemelden Marquis versocht Paspoorten voor soodanige als hy soude begeeren herwaerts te seynden, om opening te doen tot Vrede-Handel in den Hage, waer op hem deur den Heer Præsiderende is tot antwoort geseyt; datmen alhier in geen particuliere Handelinge konde treden, maer dattet tot Munster moeste geschieden: met by-voeginge, *dattet de Regeering alhier aengenaem soude zijn, dat hy met dese antwoort ten spoedichsten van hier vertrecke.*

Sulex is aen den Ko. Franschen Resident alhier, ende aen den Koninck selfs deur den Ambassadeur van desen Staet, ghecommuniceert; oock geschreven aen de Heeren Plenipotentiarissen tot *Munster:* om te toonen dat hare Ho. Mo. niet begeerden af sonderlijck, oock niet in den *Hage* te handelen: maer tot *Munster:* alwaer de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet (haer entrée, receptie, ende congratulatien tot de meeste eere van dien ghepasseert zijnde) den 15 doende haer contrevisite aen de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van Vranckrijck van de selve oock seer honorable receptie, in ende uytleydinge ontfangen hebben, zijnde de Heeren Hertoge van Longueville tot aen haer Carosse uyt gekomen, die begeert heeft dat sy alle te samen voor souden ingaen tot in de Zale van audientie, alwaer sy vonden d'Heeren Graven van *Avaux*, ende *Servient*, welcke in andere huysen ghelogeert zijnde, een weynich voor haer aldaer van buyten ghekomen waren; De Hoochgemelte Heer Hertoge heeft haer oock d'eerste plaetse doen nemen, yder van haer

haer by de handt leydende, ende placerende, ende nam de ſelve, ende d'Heeren Graven, daer nae de onderſte plaetſe. Ende nae dat ſy de bedanckinge ende andere gewoonlijcke complimenten hadden gedaen voor de Eere, haer op der ſelver aenkomſte ende in de eerſte ſolemnele Viſite, in de alderbeſte forme beweſen, heeft Syn Hoocheyt verklaert, dat Vranckrijck daer was ghelogeert om den Staet van haer Ho. Mo. meer ende meer te verheffen, ende de ſelve in gelijckheyt te tracteren. Ende indien haer ergens yet anders ofte minder ſoude mogen wedervaren, dat ſy 't ſelve ſouden doen ende helpen repareren, ende niet gedogen, dat den rangh ofte digniteyt van haer Ho. Mo. in eeniger manieren ſoude worden verkort. Waer na ſy t'ſamen gevallen zijn in verſcheyde familiare diſcourſſen, alle te ſamen tenderende tot Continuatie ende vaſt-ſtellinge van onderlinge goede confidentie ende correſpondentie. Ende terwylen ſy by den anderen waren, ſijn haer Dienaren met wyn getracteert geworden, ende ſijn ſy vervolgens van den Heere Hertoge tot aen haer Caroſſe weder uyt-geleyt, blyvende de ſelve ſtaen tot haer Caroſſe avanceerden, ende op de ſelve maniere als ſy van Syn Hoocheyt gericipieert waren. Den Heere *Contarini* Ambaſſadeur van Venetie hadde haer wel te vooren ſijne Viſite laten preſenteren, die zijn ſy evenwel genootſaeckt geweeſt wat uyt te ſtellen: ſulcx den ſelven Heer Ambaſſadeur haer des naemiddachs ſolemnelijck is comen beſoecken ende verwillecomen; hebbende onder allerhande diſcourſſen verhaelt in wat vougen de Sereniſ^me^. Republycke tot de *Mediatie* was verſocht, ende hy bereyt was hem ſelven mede tot dienſte van haer Ho. Mog. ende hare weder-partye te laten employeren, te meer alſoo ſonder ende buyten haer Ho. Mog. niet alleen de generale Vrede ſoude te rugge blyven, *maer oock als haer Ho. Mo. met hare weder-partye konde vereenicht worden, het generale werck apparent voort-ganck ſoude gewinnen.* Hy verhaelde daer by de ſwaericheyt daer in de Republycke haer bevonde door invaſie van de Turck,

ende hoe veel de gemeene Chriſtenheyt daer aen was gelegen, dat de ſelve in tijts mochte geſtuyt worden.

Sy hebben daer op ſijn yver ende devoiren ghepreſen, hem voor ſijne officieuſe aenbiedinge bedanckt, doch het ſtuck van de *mediatie* ongeroert gelaten, ende is alſoo den ſelven Ambaſſadeur met ghelijcke ceremonien in't ontfangen, in ende uytgaen, als andere gekroonde hoofden van haer geſcheyden. Den tweeden Ambaſſadeur van Portugael Don *Pedro de Caſtro* hadde haer weynich te voor met gelijcke ceremonien geviſiteert, ende is van haer als vooren gherescontreert. Sy ſijn tuſſchen beyden mede begroet van wegen een Miniſter van den Keyſer daer tot Munſter reſiderende, die haer ſijne Viſite heeft laten aendienen. Dan alſoo de Keyſerſche Ambaſſadeurs nae Oſnabrugge waren vertrocken, hebben ſy voor beſt ingeſien, eerſt te vernemen, wat ſy van de ſelve noch ſouden hebben te verwachten, ende de offre haer van den Reſident gedaen middeler tijdt te dilayeren. Insgelijcx ſijn ſy in Perſoon gegroet van een Reſident van de Koninck van Spaignen, *Kuyermans* genaemt, die haer ſeyde van den Grave van *Peneranda* daer toe ghelaſt te weſen, ende aldaer eenige Jaren gereſideert ende ordre te hebben om d'Heeren Ambaſſadeurs van Spaignen te aſſiſteren.

Den 16 voor de middach hebben ſy de contraviſite ghedaen aen de Heeren Ambaſſadeurs van *Spaignen*, die haer ghelijckelijck aen haer Caroſſen ſijn komen ontfangen, ende door verſcheyden ghemacken in de Camer van audientie laten voor in gaen, de eerſte plaets ende eerſte ſitten gegeven hebben. Ende naer dat ſy een compliment van bedanckinge ende offre van haer dienſten hadden gedaen, ende verklaert tot wat eynde ſy derwaerts waren geſonden, heeft den Grave van *Peneranda* het woort genomen ende een langh diſcours in 't latyn gemaeckt, dat de jegenwoordige by een-komſte om goede ende nootwendige ſaecken aengeſtelt was, ende als partyen van wederzyden daer toe goeden wille ende intentie wilden by-brengen,

dat

dat daer van een goede uytkomſte ſtonde te verwachten, ende hoewel in voorgaende tijden animoſiteyten waren gheweeſt, dat men jegenwoordich het gepaſſeerde in vergetenheyt en bezijden moſte ſtellen, ende alleen letten op het toecomende, weſende ſy luyden genegen ende ghelaſt, om met den Staet van haer Ho. Mo. vruntſchap ende Confraterniteyt ende *fœdus perpetuum* ('t welck waren ſijne eygene woorden) te maecken, de Commercien allomme te herſtellen ende een vaſte en durable ruſte helpen bevorderen, proteſterende voor Godt, dat ſy luyden oprecht ende ongheveynſt in alles ſouden gaen, ende dat Godt *qui eſt ſcrutator cordium* (dit waren ſijn woorden) ſoude onderſcheyden ende oordeelen die anders deden. Sy hebben daer tegens verklaert, dat haer Ho. Mo. ende de Nederlantſche Natie van alle ouden tijden ghehadt hebben de reputatie van ſinceriteyt ende goede trouwe, ende deſe hoochwichtige Actie de ſelve oock ſouden toonen; ende dat haer Ho. Mo. ghejudiceert hebbende een generale vaſte ende Beden-dach, die ſy gelaſt waren den volgenden dach mede aldaer te celebreren, daer mede men opentlijck betoonden, dat de ſelve in den Name Godes deſe handelinge willen laten beginnen, ende niet als ter goeder trouwe met oprechte meeninge daer in laten procederen: ſy quamen daer na in verſcheyden propooſten van de Commercien, die eertijdts tuſſchen Nederlandt ende Spaignen hadden gefloreert, ende door de Oorlogen waren gheinterrompeert, van de gelegentheyt van *Munſter* ende hare reſpective Logementen van de gemeenſchap die Nederlandt met Duytslandt hadden ghehadt, waeromme ſy (onder anderen) ſeyden oock genootſaeckt te weſen de complimentare Viſiten te doen ende te ontfangen van ende aen die gene, die uyt het Duytſche Rijck herwaerts waren geſonden, ende haer dan terſtont gereet te ſullen houden tot de aengebodene communicatie. Ende dewyle deſe entreveüe ontrent een uyr was duyrende, ſijn ſo wel haer Edelluyden als Dienaeren in verſcheyden Cameren magnifique.

fiquelijck, ſoo met verſcheyde ſpyſe, als wyn, van de Spaenſche Edelluyden ende Dienaren ghetracteert geworden, ende ſijn ſy met gelijcke ordre wederom uyt-gegaen, ende uytgheleyt van alle die vier Ambaſſadeurs tot aen haer Caroſſe toe, rontſom de welcke de Spaenſche Staffiers ende Musquettons tot aen de poorte ſtonden gerangeert, gelijck ſy de ſelve in 't incomen mede hadden bevonden ende haer met buygen van hare reſpective wapenen voor ende naer reverentie hebben gedaen. Ten ſelven dage des naer-middachs hebben ſy de contraviſite gedaen, eerſt aen de Ambaſſadeurs van Portugael *Andrada* ende *Caſtro*, welck eenich different onder den anderen hadden, aengaende haer by eenkomſte, doch haer daerinne hadden vergeleken, om haer in 't Logement van *Caſtro* te ſamen te ontfangen, ende daer na aen den Ambaſſadeur van Venetie; van alle welcke ſy reſpectivelijck met gelijcke ſolemniteyten ſijn ontfangen, ende uytgeleyt, ende, ſoo wel als de Franſche ende Spaenſche te vooren overvloedich gedaen hadden, met de titulen van *Excellentien*. De Portugeſche Ambaſſadeurs klaechden ſeer over het onghelijck den Prince *Eduardt*, Broeder van haren Coninck, met ende in ſijne gevanckeniſſe aenghedaen, ende den Ambaſſadeur van Venetien vermaende van ſaecken van Braſyl, wenſchende dat de ſelve geen ongemack of alteratie tuſſchen Portugael ende haer Ho. Mo. mocht veroorſaecken, hy bracht oock wederom te paſſe de mediatie, by occaſie dat die van Munſter aen hem hadden verſocht by de ſamentlijcke Ambaſſadeurs te willen moyenneren, dat inde aenſtaende Vaſten gene inſolentien oft vertooningen mochten gepleecht worden, 't welck hy aen haer mede was verſoeckende, ende in 't generael heeft den gemelten Ambaſſadeur haer ſoo in de Viſite als contraviſite verklaert, *tot deſe tijdt toe gene vruchten gedaen te hebben in de bevredinge van de partyen*, met ende tuſſchen welcke hy hadde ghetracteert ende ſich ſelven geinterponeert.

Den 18 quam de Heere Eertsbiſſchop van *Camerijck* haer alleen

leen een particuliere, doch ſolemnele Viſite doen, ende onder andere verklaert, in het generalatſchap van *Pater Iohan Nay* ghe-ſuccedeert, ende genegen te weſen gelijcke officien te doen, te meer alſo hy ſeyde de goede ende oprechte intentie van de Coninck tot bevredinghe van de Nederlanden uyt Syn Majeſteyt eygen mondt verſtaen te hebben.

Den 24 hebben ſy haer reſpective *plein-pouvoirs* met de Heeren Spaenſche verwiſſelt: dat van deſen Staet is hier voor geſtelt: dat van Spaignen luyde als volcht:

DOn Philippe por la gracia de Dios Rey de Caſtilla &c. por quanto, por lo mucho que deſſeo la quietud y tranquilliad de los buenos y fideles Vaſſallos de mis Provincias obedientes *de Flandes y que deſcanſſen de tan larga y ſangrienta guerra*, y ſe pueda diſponer mas conesto la par univerſal de Europa *y el bien de la Chriſtianidad tenia dado my Plenipotencia a Don* Franciſco de Melo *marques de Tor de laguna para oir, proponer, Capitular, y Concluir qualquier tratado de Tregua y paz* con los Eſtados de las Provincias unidas *de los paeſes baxos, Iusgando a ora por obligacion mia en orden a eſtos fines ſubrogar y continuar en otra perſona la Plenipotentia que el dho Marques tiene (* por ſi ſe offreciere occaſion en que Pueda ſer neceſſario.*) Por tanto por la Satisfaction grande que tengo de la prudencia, intelligencia, y experiencia de Vos* Don Gaſpar de Bracamonte, *Conde de Pennoranda, gentilhombre de mi Camera, y de mis Conſeios de Camera y Iuſticia, mi Embaxador Extraordinario al Sereniſſimo Emperador Ferdinando mi muy charo y muy Amado Hermano y primo, y* Plenipotentiario por la paz univerſale, *y Confiando que hareys lo que os cometiere y encargare como convenga mas al bien commun de* mis provincias obedientes *y a mi ſervicio, por la preſente os doy todo mi poder, facultad, y autoridad en la mas ampla y complida forma que conviene y es neceſſario, para que por mi y en my nombre repræſentando mi real perſona podais oyr y proponer, Capitular, y concluyr qualquier tratado de Tregua o paz con los Dhos Eſta-*

dos de las Provincias Vnidas, y si el Dho Marques de Torde laguna, o otra qualquier persona le tuviere introduyzido y comenceado, o admittido su tractation, de mi nombre le podays continuar hasta Concluyr enteramente y con efecto con justas y rasonnables conditiones, que para ella os doy el mismo poder, commission, y autoridad que jo tengo con facultad de subsstituir en una o mas personas, *junta o separadamente, confiando de vos que qualquiera que elegieredes sera la que convenga a mi servicio en el Dho tratado; y en esta razon podeys hazer y Hagais todo lo que os pareciere conveniente a la conclusion de el, y obligarme a mi al complimiento y ratificacion de lo que se capitulare, asentare, y concluyere* por Vos o por vestro subsstituto o subsstitudos *con todos las clausulas y seguridades necessarias, como si aqui fueren expressadas, y desde agora para entonces apruevo y ratifico todo lo que en virtud desta mi commission y plenipotencia se tratare y Concluyre como si fuere hecho y concluido por mi propria persona, de que mande dar y di la præsente, firmada de mi mano, sellado de mi sello segreto. y refrendado del infrascritto mi Segretario de Estado; dada en* Madrid *al* veynte y cinco de Hebrero; *mil seiscientos y quaranta cinco annos.*

Yo el Rey.

P. COLOMA.

Op ende in't selve Pouvoir wierden by de Heeren Fransche, aen den welcken men terstondt copie gaf, ende by die van haer Ho. Mo. aengemerckt navolgende scrupulen ende de fauten.

I.

Mis Provincias obedientes de Flandes.

Le mot (obedientes) semble supposer qu'ils en a d'autres des obeissants.

II.

Y se pueda disponer mas con esto la paz Vniversal de Europa.

Ces paroles ne se peuvent entendre que pour un traicte particulier *& le traicté de* Munster *doibt estre* general.

Con

III.

Con los Eſtados de las Provincas Vnidas.

Ils ne veulent traicter qu'avec Meſsieurs les Eſtats *& ne font aucune mention de leurs* Allíés.

IV.

Por ſi ſe offreciere ocaſion en que pueda ſer neceſſaria la Plenipotentia.

Cets mots ſont encor veoyr que le pouvoir n'a eſté dreſſé que pour un traicté particulier : *puis que la plenipotence ne peut ſervir que par occaſion.*

V.

Y Plenipotentario para la paz Vniverſal.

Si Mr. de Peneranda *eſt Plenipotentiare, il n'a pas beſoing d'une Commiſſion* particuliere.

VI.

Mis Provincias obedientes ; las Provincias Vnidas.

La repetition de ces mots & l'oppoſition de Provincias Unidas *a Provintias* obedientes *n'eſt pas ſans deſſein.*

VII.

Con facultad de ſobſtituir en una o mas perſonas.

Traicter par ſubſtituts avec Meſsieurs les Eſtats n'eſt pas correſpondre a la reconnoiſſance de la Souveraineté & au Tiltre d'Excellence donné a leurs Ambaſſadeurs.

VIII.

Por vos o por Vueſtros ſobſtitutos.

La particule disjunctive faict veoyr, que, Monſieur de Peneranda *preſent, le pouvoir des autres ceſſe.*

A la fin manque la clauſe qui eſt dans le pouvoir de traicter avec les Plenipotentiaires de France.

De ſubſtitutie van den Graef van *Penerande* op de Heeren *Ertsbiſſchop*, *Saavedra*, ende *Brun* luyden als volcht:

Don Gaſpar de Braccamonte *y* Gusman *Gentilhombre de la Camera de ſu Majeſtad de ſus Reales Conſeios de Camera y Iuſtitia, ſu Embaxador Extraordinario en Alemania, y primer Plenipotentiario para el Tratado de la paz general en Munſter. Haviendoſe ſervido el Rey mi Senor que. Dios le guarde, de concederme en* veinte y cinco de Hebrero de l'anno paſſado de mil ſeiscientos y quarenta y cinco, *la Plenipotentia para tratar tregua o paz con los* Eſtados de las Provincias Unidas *de los paëſſes baxos que es del tenor ſiguiente de verbo ad verbum.* (hier volchde het voorgaende pouvoir.) *Por tanto en vertud de la autoridad y permiſsion que ſu May. ſe ſirue de darme para poder ſubſtituyr la dicha plenipotentia en una perſona o mas juntas, o ſeparadamente, he nombrado y nombro a los Sen. Fray* Joſeph Bergagne *Arçobiſpo Eletto de Cambray, y Don* Diego de Saaveda Faxardo *Cavallero de la orden de Santiago del Conſeio de Indias, de ſu May. y* Anthonio de Brun *del Conſejo de ſu May. en el ſupremo de Flandes*, todos plenipotentiarios para el Tratado de la paz general en Munſter, aquienes *y a cada uno dellos he ſubrogado y ſubſtitudo, ſubrogo y ſubſtituyo, dandoles el miſmo poder y commiſſion que y o tengo, para que junte-o ſeparadamente, en* preſencia o auſencia mia, *o en qualquier otro impedimento puedan* (*en conformidad de las clauſulas de la Sobredicha plenipotentia*) *conferir, tratar, a juſtar en particular y eoncluyr paz, o tregua, o qualquier otro tratado de parte de ſu Mag^d. con ſus Ex^as. los Señores* Bartolt van Gent, Iuan van Mateneſſe, Adriaen Pauw, Iuan de Knuyt, Godart van Reede. Fran. de Donia, Guillermo Ripperda, Adriaen Clant de Steedum; *acquienes los* Dhos Eſtados *de las Provincias Vnidas de los paeſes vaxos han nombrado por ſus Embaxadores extraordinarios en Allemania y Plenipotentiarios para el tratado de Munſter, para loqual he deſpachado y deſpacho la preſente ſubdelegation, firmada de mi mano, ſellada con el ſello de mis armas, y refrendada del in fraſcritto Seg^rio. de ſu Mag^d. y deſta Embaxada. En Munſter a veinte y quattro de Henero de l'anno 1646. Eſtoit ſigné el Conde de* Penneranda.

Advier-

Advierto que en el miſmo dia deſta fecha he exhibido la Copia de la Plenipotentia original de ſu Mag^d. y la he entregado a los Dhos Senores Embaxadores extraordinarios en Allemania y Plenipotentiarios para eſte congreſſo de Munſter par los Senores Eſtados Generales de las Provincias Vnidas de los paeſes baxos. Signé el Conde de Peneranda: *Plus bas: por mandado de ſu Ex.* Del Campo.

De remarques daer op waren deſe:

Dans la Subdelegation. Todos Plenipotentiarios para el tratado de la paz geneaal en Munſter.

S'ils ſont Plenipotentiaires: pourquoy leur donner commiſſion? cela faict voir que ce pouvoir *n'a pas eſté faict pour* Munſter.

En præſencia o abſentia mia.

Il n'a pas ce pouvoir par celuy, qui luy a eſté donné: il eſtend & augmente ſa commiſſion.

Los dichos Eſtados.

Façon de parler peu conſiderée, & irreverente en un particulier.

Le pouvoir du Roy eſt pour traicter con Eſtados: *Et la commiſſion du Conde* Penorande *nomme ceux avec qui on doibt traiter.*

Oppet pouvoir van de Heeren Staetſche vonden de Spaenſche te ſeggen 't geene volcht:

Les Plenipotentiaires du Roy de Spaigne aiants eu communication de la pleine puiſſance des Seig. Plenipotentiaires des Eſtats des Provinces Vnies des pays bas, ont obſervé & remarqué les deux poincts ſuivants, ou a leur advis pourroient entrevenir quelques difficultés.

Premierement ou il eſt dict qu'en cas de l'abſence neceſſaire, *ou* incommodité *de quelques uns deſd. Seig. Plenipotentiaires, les autres en plus grand nombre* pourront ouir, traitter, *&c. Il ſemble que l'ephithete de* (neceſſaire) *appliqué a* l'abſence *ſe pourroit oſter, d'autant que telle* neceſſite *ne ſe pourroit verifier, & ainſi reſteroit tousjours de doubte de la validité du Traitte a cauſe du ſcrupule qui demeureroit, ſi l'abſence auroit eſté* neceſſaire *ou non.*

Secondement en la fin & Concluſion de ladite pleine puiſſance ne ſe treuve ſi non une promeſſe de ratification future *au lieu qu'il conviendroit y en adjouſter une præſente en diſant.* Que des a preſent comme des a lors les Eſtats des Provinces Unies appeuvent & ratifient tout ce qui ſera traitté, conclu & accordé par lesdits Seig. leurs Plenipotentiaires. *comme il ſe treuve en la pleine puiſſance desdits Plenipotentiaires d'Eſpag. a Munſter 28. Ian. 1646.*

Den 27 Januarii weder te ſamen komende; wierdt over de ſelve pouvoirs ghediscoureert: de Heeren Spaenſche ſeyden dat ſy ſouden uytbrengen een ghelijck Pouvoir als te voor Vranckrijck met haer had geconceteert; of in ſulcker voegen *als haer Ho. Mo. ſelfs ſouden mogen goet vinden:* verſochten dat dien onvermindert mocht werden voort-gevaren ten principale. De Heeren Staetſche hadden terſtont de Copie van 't Spaens pouvoir ende ſubſtitutie aen haer Ho. Mo. over geſonden; ende op het gemelde verſouck ende aenbiedinge der Heeren Spaenſche hebben geen reden gevonden om te weygeren (onder reſerve van te ſullen afwachten laſt ende antwoordt van haer Ho. Mo. nopende 't ſelve *pouvoir*) d'aenhooringhe van d'openinge die ſy (Spaenſche) ten Principale ſouden doen. 't Welck was, eerſt by monde, ende daer na by geſchrifte, 't gene volcht:

Nous les Plenipotentiaires du Roy de Spaigne noſtre Sire *qui ſignons le preſent papier, diſons, quen la ſeſſion, que nous feiſmes hier avec les Seigneurs Plenipotentiaires des Eſtats des Provinces Vnies des Pais bas, il fut a miablement convenu & accorde que puis que nous avions de part & d'autre reciproquement eſchangé nos pleines puiſſances & pouvoirs, l'on vint a traitter de l'affaire principale ſans prejudice des notes & obſervations, que nous feimes les uns & les autres ſur les dictes pleines puiſſances, & ajants lesdits Seig. Plenipotentiaires des Eſtats des Provinces Vnies declare, qu'ils eſtoient preſts d'entendre les ouvertures, que de la part de ſa majeſte nous voudrions faire pour le commencement du Traitte.*

Au

Au nom de Dieu, & pour ſon ſainct ſervice, bien & repos de la Chreſtiente particulierement des ſubject, des Pais bas, *qui depuis tant d'années ont ſouffert les poids & les Calamites d'une guerre ſi ſanglante, eſtants certains des la bonne intention & volonte de Sa majeſte & du grand deſir qu'il a de la quietude & Tranquilite desdites Provinces des pais Bas.*

Nous propoſons aux dits Seig. Plenipotentiaires desdits Eſtats une Treſue, & comme celle qui s'accorda en l'an mil ſix cents & neuf, *ſuivant l'exemplaire & modelle dudit Traitte d'alors, & pour ce que depuis la dicte Treſue faitte, l'experience pourroit avoir monſtre, qu'il convient oſter, adjouſter, ou eſclairer quelques points de ceux deſia traittes & autres, & quil ſembleroit eſtre a propos de prevenir pour plus grande ſeurte, fermete, & convenance de la dicte Treſue, il ſera loiſible a l'une & l'autre des parties de mettre en un eſcript particulier les points & articles, qu'elles croiront neceſſaires, Lesquels eſcripts particuliers, & ſignés ſe delivreront de part & d'autre en un meſme jour qui ſera deſigné, a fin qu'eſtants Examines par une amiable & ſincere conference, on rienne a les Reſoudre & determiner en la meilleure forme & plus convenable, pour parvenir au bien repos & Tranquilité desdicts païs a Munſter ce 28 Ianvier de l'an 1646. eſtoit ſigne el* Comte de Penerande, Frere Joſeph Archev. de Cambray Don D. Savedra, Faxardo & A. Brun;

Sulcx oock aen haer Ho. Mo. over geſonden zijnde: ſo heeft de handelingh tot Munſter moeten ſtille ſtaen: alſoo de Heeren Plenipotentiariſſen van deſen Staet niet konden noch begeerden yets t'antwoorden op de Spaenſche propoſitie: voor ende al eer het pouvoir (als Fundament van de handeling) ſoude zijn vaſt geſtelt, om 't welck wel te concipieren, endè oock te delibereren of men dien onvermindert, ende hoe men met de Spaenſche ſoude mogen voorwaren in de handeling ten principale, lange beſoignen zijn gevallen, ende ſpecialijck den 24 Februarii in præſentie van Syn Hoocheyt als wanneer die van Hollandt hebben ingebracht volgende advys:

Dat

Dat volgens het verſouck van de Spaenſche Plenipotentiariſſen uyttet pouvoir van de Plenipotentiariſſen van deſen Staet ſoude werden ghelicht het woort *neceſſaire* of *nootwendich*, invoegen dat in plaets van aldaer te ſeggen by *neceſſaire* of *nootwendige abſentie*, ſimpelijck ſoude werden geſeyt by *abſentie*.

Maer wat aengaet de verſochte Clauſule van *ratificatie de præſenti*, dat de ſelve ſoude werden gheexcuſeert, als hier te Lande ongehoort, ende ſtrydich met de Conſtitutie van deſen Staet: ende dat daerom in plaetſe van de voorſz. clauſule eenen ſeeckeren tiidt tottet inbrengen van de ratificatie by onderlinghe concert ſoude vaſt gheſtelt, ende van de Spaenſche Plenipotentiariſſen geen hooger offcherper ſtipulatie van ratificatie werden gevordert, als men van wegen deſen Staet gemeynt was toe te ſtaen.

Ten tweeden dat raeckende het pouvoir van de Spaenſche Plenipotentiariſſen voor de Croone van Vranckrijck uytghebracht, d'Extenſie van de ſelve roerende de tytelen aen den Koninck van Spaignen daer in ghegeven mette vordere ingredienten van dien ſouden werden ghelaten aen de directie ende goetvinden van de Heeren extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Hoochſt-ghedachte Syne Majeſteyt van Vranckrijck.

Ten derden dat hare Ed. Grootmog. hebben geoordeelt dat ſoodanige hoochwichtighe materie uyt een origineel pouvoir directelijck comende van den Coninck van Spaignen ende niet by forme van ſubſtitutie behoort te worden verhandelt; Dat daer-en-boven in 't boven ghenoemde pouvoir verſcheyden clauſulen werden bevonden, daer op meer-ghemelde Heeren Gecommitteerde bedenckelijckheden waren moverende, wiert daerom beſt geoordeelt het voorſz. pouvoir daer te laten, ende volgens advys van d'andere Provincien ſelf van wegen deſen Staet uyt te brengen ſodane Concept als men ten beſte van deſen Staet ſoude oordeelen te konnen vinden.

Ten

Ten vierden dat het boven gheroerde Concept ghelijck het ſelve door ordre van haer Ho. Mog. op het papier was gebracht by haer Ed. Grootmog. voor goet wert ingeſien ende aenghenomen : behoudens nochtans dat de tytels aen den Koninck van Spaignen in't ſelve Concept gegeven breeder gaen als by de Spaenſche paspoorten voor deſen uytgebracht de ſelve werden bevonden neder te zijn gheſtelt ghedateert in Saragoſſa den 19 Novembris 1642. dat daerom beter wert geoordeelt niet verder te gaen in de voorſz. tytels als volgens opgemelte paſſepoorten, ende dien-volgens dat de voorſz. tytels in't voorſz. Concept ſouden werden gedreſſeert in voegē hier na volgende.

Don Philippe door Godes genade Koninck van Caſtilien &c. Ertshartoge van Ooſtenrijck, Hartoch van Borgondien van Brabant, van Mylaen, Graef van Absburch, van Vlaenderen, Tyrol, Barcelona, Heer van Biſcayen ende van Molina &c.

Mede is goet gevonden dattet voorſz. Concept ſoude werden gheamplieert mette clauſule van ratificatie van het ghene, dat voor het uytbrengen van de meer-genoemde volmacht tot Munſter, mette Plenipotenriariſen ſoude mogē zijn getracteert.

Ten vijfden rakende het gemoveerde van den Heer *Reſident Braſſet* boven geroert : hebben beſt gevonden in het opgemelde Concept des geen ghewach te maecken, maer d'extenſie dient halven te laten ſoo die jegenwoordelijck by het voorſz. Concept was gedaen.

Eyndtlijck dat de Plenipotentiariſſen van deſen Staet van de Spaenſche Miniſters ſouden afvorderen een Pouvoir volgens het meer-gemelde Concept; ende ingevalle de ſelve ſoodanich pouvoir verklaren jegenwoordich niet uyt te konnen brengen; maer daerom nae Spaignen te moeten werden geſchreven, dat de Plenipotentiariſſen van deſen Staet, daer op ſouden ſtil hebben te ſtaen, ſonder met de begonſte onderhandeling voort te varen : verſouckende alleen verklaringhe binnen wat tijdt de Spaenſche Plenipotentiariſſen het bewuſte pouvoir ſouden kon-

nen uytbrengen, ſonder van eenige continuatie van handeling gewach te maecken. Doch ingeval meer-gemelde Spaenſche Plenipotentiariſſen uyt eygen motyf præſentatie mochten comen te doen, om tot vordering van de handeling een acte uyt te ſullen brengen, *onder beneficie van de welcke de voorſz. onderhandeling* (geduyrende de verwachtinge van 't voorſz. pouvoir) ſoude mogen werden gecontinueert; dat indien gevalle de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſouden hebben te beſorgen, dat de ſelve acte in ſubſtantie contineerde het navolgende te weten.

Dat de Plenipotentiariſen van Spaignen op eere, vromicheyt ende ter goeder trouwe beloofden uyt te brengen binnen ſeeckeren tijdt, inde voorſz. acte uyt te drucken een pouvoir geconcipieert in de volgende maniere (doende inſertie van 't voorſz. pouvoir in de boven genoemde acte) beſluytende eyndtlijck de voorſz. acte, dat meer-ghemelte Spaenſche Plenipotentiariſen bereydt ende volveerdich waren gheduyrende den tijdt, dat de voorſz. volmacht uyt Spaignen wert verwacht, mette boven genoemde Plenipotentiariſen van deſen Staet de begoſte onderhandelingh te continueeren: welcke acte bekomen zijnde dat de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſouden vermogen voort te varen mette begoſte onderhandeling, ſonder eenige naerder reſolutie van haer Ho. Mog. te verwachten. Gevende niet te min van dit ende andere haer wedervaren promte advertentie daer ende ſoo 't behoort.

Dit was het advys van Hollandt: rejecterende het meeſtendeel van de opghemelte Franſche remarques: begeerende alleen het pouvoir volgens concept hier nae te ſyner tijdt volgende. Maer het advys van S. H. was dat ſimpelijck alle handelingh behoorde ſtil te ſtaen ſoo langh ende terwyle het nieuw pouvoir uyt Spaigne moeſt komen: alſoo het pouvoir, ſeyde hy, was het fundament ende baſis vande handelingh ſonder ende te voor het welcke men in't minſte niet behoorde yets te timmeren aen ſoo hoochwichtich ende importants werck.

De

De Provincien namen copye van 't Hollandts advys om aen de Heeren haer principalen te communiceren.

Terwyle men in deſe deliberatien was : ſoo zijn ingekomen genouch op eenen tijdt twee ſeer hooch eclatterende tydingen. 't Eene was het Huwelijck tuſſchen den Koninck van Vranckrijck ende de Erf Princeſſe van Spaignen : 't ander was, dat de Koninck van Spaignen de gheheele Vrede-handeling ſtelde in handen van ſyne Suſter de Koninginne regente in Vranckrijck. Beydes aengaende ſal ick ſtellen de formele propoſitie of communicatie op dat ſtuck gedaen deur den Heer Prince van Orange gelijck oock de formele relatie by de Heeren van *Heemſtede* ende de *Knuyt*, expreſſelijck om ende op dat ſtuck herwaerts gekomen, op het tweede gedaen.

Opening van 't Huwelijck tuſſchen den Koninck van Vranckrijck ende de Princeſſe van Spaignen.

„ Woensdach den 28 Februarii heeft Syn Hoocheyt de Heer „ Prince van Orange ter vergadering aen haer Ho. Mo. gecom- „ municeert, dat hem uyt Vranckrijck openinge is ghedaen dat „ tuſſchen den Koninck *Louys* de XIV. van die naem ende de „ Princeſſe van Spaignen een huwelijck is geſloten, op conditie „ *dat de Koninck van Spaignen aen de Croone van Vranckrijck ſoude* „ *laten volgen ende de ſelve Croone in-lyven de Souverainiteyt van* „ *de Nederlantſche Provincien van ſijn reſſort ende geſach, ende dat* „ *deſe ſue Provincien binnen drie weecken aen de Croone van Vranc-* „ *rijck ſouden werden ingheruymt, ende dat het ſelve door verſchey-* „ *den andere uyt Brabandt herwaerts komende, wert gheconfirmeert.* „ Voorts, *dat beyde de hoochſt-gemelte Coningen, deſe Vereenichde* „ *Provincien ſullen laten by haer geſach ende Souverainiteyt; dat de* „ *Koninck van Vranckrijck aen Spaignen ſoude cederen Cataloigne,* „ *ende dat de Coninginne Regente Moeder van den hoochſt-ghemelte* „ *Coninck Louys de XIV. verſouckt van deſe Geunieerde Provincien* „ *dies-aengaende te verſtaen hare goede meeninge ende intentie, hoe* „ *ſy haer daer in ſal Gouverneren.* Waer nae ſyne hooch-ghemelte

„ Hoocheyt verſocht weſende in't gene voorſz. is, te willen for-
„ meeren Syne Hoochwyſe conſideratien ende advys, heeft
„ dies-aengaende verklaert *datmen de hoochſt-gemelte Coninginne*
„ *ſoude behooren alle't ſelfde toe te ſtaen, mits datſe in conformité van*
„ *het Tractaet den 8 Februarii 1635. tuſſchen de Crone van Vranck-*
„ *rijck ende deſen Staet tot Parys gheſloten uyt de voorſz. Spaenſche*
„ *Nederlanden aen deſen Staet ſoude laten volgen de partage by het*
„ *voornoemde Tractaet ten behoeve van de ſelve geſtipuleert.* Hier
„ nae geleſen weſende het ſchriftelijck rapport 't welck de Hee-
„ ren van *Heemſtede ende de Knuyt* giſteren mondeling hebben
„ gedaen ende huyden overgelevert, heeft Syn hoochſt-gemel-
„ te Hoocheyt daer op verſocht weſende te willen formeren ſy-
„ ne hoochwichtige conſideratien ende advys, verklaert, *dat in*
„ *cas de Heeren Gedeputeerden van de reſpective Provincien ſouden*
„ *gereet zijn als nu daer op in te brengen hunne reſpective advyſen,*
„ *datmen als nu daer van ſoude konnen ſpreecken: maer in cas datſe*
„ *gemeynt ſouden zijn 't ſelve te ſtuyren aen de Heeren der ſelver re-*
„ *ſpective principalen, dat men als dan al voorens ſoude moeten af-*
„ *wachten 't gene op het voornoemde rapport van daer ſoude komen.*
„ Waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ho. Mo. ſyne meer
„ hoochgemelte Hoocheyt over ende ter ſaecke van de gedane
„ communicatie ten hoochſten bedanckt, ende dat het de ſelve
„ belieft heeft met ſyne hooch-aenſienlijcke preſentie de Ver-
„ gaderinghe van hare Ho. Mog. by te woonen; Ende hebben
„ de reſpective Provincien ſoo van de voorſz. communicatie
„ van ſyne meer-hooch-ghemelte HOOCHEYT als van des ſelfs
„ hoochwys advys, dies-aengaende ghegeven, mitsgaders van
„ het voornoemde ſchriftelijck rapport, ende de hooch-wyſe
„ verklaringe van ſyne meer-hoochgemelte HOOCHEYT diesaen-
„ gaende gedaen, verſocht Copye, die haer Ed. reſpectivelijck
„ wordt geaccordeert om by af-ſendinge van yemandt uyt den
„ haren, of verſendinge by miſſive alle het ſelfde aē hunne reſpe-
„ ctive Heeren Principalen te doen ghelangen, ende der ſelver
Provin-

„Provinciael advys daer op in te brengen ter Vergaderinge van „haer HO. Mo. 't welck ſy vertrouwen, dat ſal kunnen geſchie- „den binnen den tijdt van veerthien dagen naeſtkomende: ende „ſullen de HEEREN Staten van de reſpective Provincien door de „d'opgemelde HEEREN der ſelver Gedeputeerden ten hooch- „ſten werden gerecommandeert alle het ſelfde te willen mes- „nageren, oock haer Ed. Mo. in bedencken te geven, of ſy re- „ſpectivelijck niet goet en ſouden konnen vinden, eenige uyt „den haren herwaerts Extraordinaris te committeren in haer „HO. Mo. Vergaderingh met volkomen macht ende authori- „teyt, om alles, de opgemelde reſpective ſaecken aengaende of „concernerende t'adjuſteren; Voorts hebben haer HO Mo. ge- „ſolveert dat de Gecommitteerde van wegen de Stadt Groe- „ningen, als oock die van de Omlanden, tuſſchen d'Eems ende „Lauwers op morgen ter Vergaderinge van haer HO. Mo. ſul- „len worden beſcheyden ende de ſelve by Extract gecommu- „niceert 't gene voorſz. is met ſerieus verſouck, dat ſy alle 't ſelf- „de de Leden van de Provincie van Stadt ende Landen hunne „reſpective Committenten met de meeſte mesnage ende ſe- „creteſſe willen communiceren, ende daer op der ſelver Pro- „vinciael advys uytwercken, gemerckt, dat door ſeecker op- „gekomen incident de ſeſſie van wegen de Provincie van Stadt „ende Landen in haer HO. Mo. Vergaderingh jegenwoordich „in 't geheel vacant is.

Sulex hadde ſyn Hoocheyt alrede des voorigen daechs eerſt aen den Heer Raet Penſionaris *Cats*, daer nae op het verſouck der Heeren van Hollandt in der ſelver Vergadering gerefereert: met by voeginghe dat Syn Hoocheyt het hadde uyt de mondt van de Colonel *d'Eſtrades*.

Het Rapport aengaende de Spaenſche ſubmiſſe was als volgt:

HOOCH MOGENDE HEEREN,

„ DE Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſ-
„ ſen van u Ho.Mo. tot Munſter hebben goet gevonden,
„ omme de groote Importantie van de ſaecken haer aldaer
„ voor gecomen, Ons te verſoucken een reyſe herwaerts in di-
„ ligentie te doen,ende u Ho. Mo. te repreſenteren dat de Hee-
„ renExtraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen van
„ Vranckrijck haer op den 21 deſer Maendt Februarii hadden te
„ kennen gegeven,dat daechs te vooren deMediateurs nament-
„ lijck de Nonce van den Paus ende Ambaſſadeur van Venetien
„ haer hadden gecommuniceert, dat de Heeren Spaenſche Ple-
„ nipotentiariſſen volgens laſt van haerenConinck(by expreſſen
„ ontfangen) hadden verklaert, dat de ſelve bewogen door het
„ evident pericul wegen de groote preparatien des Turcxen
„ Keyſers,de algemeenen Chriſtenheyt raeckende, ende omme
„ ſo veel in hem was de ruſte van de voorſz. Chriſtenheyt te hel-
„ pen procureren,te vreden ſoude weſen de differenten tuſſchen
„ Vranckrijck ende Spaignen uytſtaende te ſubmitteren aen de
„ Coninginne Regente van Vranckrijck, omme by haer Maje-
„ ſteyt met aſſumptie ende by deliberatie van de Heeren *Hertoge*
„ *van Orleans*, *Prince van Condé*, *Cardinael Mazarini* ende an-
„ dere Heeren van den Raedt van Vranckrijck de welcke den
„ hooch-ghemelten Coninck eſtimeerde ende wilde defereren,
„ getermineert te werden, ende dat de voorſz. Coninck ſoude
„ acquieſceren ende onder-teeckenen 't gene by de ſelve ſoude
„ goet ghevonden werden, vertrouwende dat de Coninginne
„ Regente regart ſou de nemen ſo op 't Rijck van hare Sone, als
„ op 't huys daer uyt hare Majeſteyt was gheſproten, ende op de
„ convenience van de affairen ende Staten van wederzyden; dat
„ den Coninck van Spaignen de ſelve ouverture aen den Non-
„ ce van den Paus ende Ambaſſadeur van Venetie in ſyn Hof re-
„ ſiderende mede hadde laten doen, omme tot Munſter aen
de

„de reſpective Miniſters overgheſchreven te worden; ende niet
„tegenſtaende de voorſz. depeſche door Vranckrijck ende ſelfs
„door Paris was ghecomen, dat evenwel tot Munſter eerſt was
„aengelangt ende geopent, om van daer aen 't Hof van Vranck-
„rijck getonden ende ghenotificeert te worden; dat hier op de
„Heeren Franſche Plenipotentiariſen aen de Heeren Media-
„teurs hadden gheantwoordt, hoe dat Vranckrijck met deſen
„Staet, ende de ſelve met Vranckrijck ſo nauwe waren verbon-
„den, dat d'een buyten d'andere niet vermochte te doen, ſon-
„der dat gelijcke contentement aen de andere mede werde ge-
„geven, *Ia al wilde men aen Vrancrijck half Spaignen inruymen dat*
„*ſy buyten deſen Staet niet konden nochte begeerden te tracteren ofte*
„*eenige Offren te accepteren*, ende ſy over ſulcx haer geobligeert
„vonden terſtont den volgenden dach aen de Plenipotentiari-
„ſen van u Ho. Mo. van de voorſz. offre volle communicatie te
„geven, al eer ſy de ſelve na Vranckrijck ſouden overſchryven,
„Begerende dat ſulcx van de voorſz. Heeren Mediateurs aen de
„Spaenſche Plenipotentiariſen mochte werden bekendt ghe-
„maeckt; ende hoewel de ſelve Mediateurs daer op hadden ge-
„repliceert, dat ſo grooten Crone als Vranckrijck was, nergens
„eenige dependentie konde hebben; Echter de voorſz. Pleni-
„potentiariſſen van Vranckrijck hadden verklaert nu nochte
„immermeer anders te konnen ofte te ſullen doen, ende haere
„alliantie onverbreeckelijck te willen onderhouden; dat vor-
„ders de meer-ghemelte Heeren nevens de voorſz. ouverture
„by forme van diſcours verſcheyde bedenckingen hadden ghe-
„opent, ende namentlijck dat miſſchien de Coninginne Moe-
„der geen arbitre ſoude willen weſen tuſſchen den Coninck
„haren Sone ende den Coninck van Spaignen haren Broeder;
„Item dat onder de woorden, *'t gene convenient ſoude weſen tuſ-*
„*ſchen beyde de Rycken ende Staten*, veel ſoude konnen worden
„ghetrocken ende datmen met ſoo honorable ſubmiſſie ſoude
„mogen voor hebben de vigeur van de wapenen te ſtuyten, ofte
de

„de handelinghe van *Munſter* nae Vranckrijck te transfereren
„ende ſulcx van andere geallieerde te ſepareren, ende daer me-
„de ſyn profyt menen te doen. Doch aen d'andere zyde waren
„ſy van gevoelen dat men het advantagie, 't welck hier uyt ſou-
„de mogen reſulteren niet t'eenemael behoorde te verwerpen,
„maer tot ſyn voordeel konnen mesnageren, ende dat ſy wel
„liever hadden geſien dat Spaignen op hare geproponeerde ar-
„ticulen hadden gedeklareert, wat, ende hoe verre ſy Vranck-
„rijck daer inne ſoude konnen te gemoet gaen, ſonder het ge-
„heele ſtuck in onteeckerheydt te laten ende dat ſy daeromme
„gheloofden en haer verſeeckert hielden dat Vranckrijck deſe
„handelinge van hier niet ſoude laten transfereren, Omme in-
„dien ſy eenmael ten regarde van haere Geallieerde ende in de
„ghemaeckte Alliantien quamen te varieren, dat haer 't ſelve
„voor ontrouw gheimputeert ſoude worden, ende in toeco-
„mende alle credyt ende geloof doen verlieſen; dat ſy daerom-
„me oordeelden het beſte ende ſeeckerſte ſoude weſen, dat-
„Vranckrijck ende deſen Staet te ſamen bleven geconjungeert,
„omme ghelijckelijck een goede uytkomſte ende reciproque
„contentement te mogen bekomen of anderſints te ſamen in
„de wapenen behoorden te blyven ende d'aenſtaende Campa-
„gne met vigeur in't Velt te komen, waer mede ſy meenden de
„geheele ſaecke ſoude konnen ghefaciliteert ende tot een ghe-
„wenſte uytkomſte ghebracht worden. Sy ſeyden oock dat
„Spaignen of ſich ſelven in groote ſvvarigheyt ſoude moeten
„bevinden, ofte anderſins eenich deſſein voor hebben, 't vvelck
„de tijdt apparent ſoude openbaren, ende dat ſy haer althans
„van een ſpecieus pretext van den Turck vvel ſochten te die-
„nen, doch ſulcx op andere tijden vvel meer vvas gebeurt. Eyn-
„telijck de meergemelte Heeren aen de Plenipotentiariſen van
„u Ho: Mo: hadden verſocht, dat deſelve haer advys aen haer
„luyden ſouden vvillen mede deylen; dat hier op nae bedanc-
kinge aen de Plenipotentiariſſen van Vranckrijck vvas geant-

vvoort

„woort ende gededuceert hoe religieuſelijck u Ho. Mog. hare „Tractaten met Vranckrijck altijdt hadden geobſerveert ſelfs in „de Jaren 1632. ende 1633. doen beyde de Staten ſo nauw aen „den anderen niet waren verbonden ende de Vrundtſchappen „ende Intereſſen van Vranckrijck altijt waren voor-behouden, „gelijck de Plenipotentiariſen van u Ho. Mo. in de jegenwoor- „dige Negociatie oock hadden gedaen ende ſouden continue- „ren, doch alſoo de ſelve tot noch toe de Pouvoirs alleen van „weder zyden hadden ghewiſſelt ende op 't redres van de ſelve „noch geen laſt bekomen, dat over ſulcx niet jegenſtaende haer „onder de handt verſcheyde interpellatien waren gedaen, om in „vordere handelinge met de wederpartye te treden, Evenwel „de voorſz. Plenipotentiariſen hadden gheſuperſedeert ende „niet verder geavanceert, ende gelijck de ſelve haer ſinceerlijck „ende oprechtelijck na het Tractaet ſoude ghedragen, dat ſy „insghelijcx vertrouwden de Heeren Plenipotentiariſen van „Vranckrijck van ghelijcken ſoude doen ende door ghene ſpe- „cieuſe pretexten haer daer van laten dimoveren. Ende belan- „gende d'Ouverture ſelver, dat haer de Conſtitutie van Vranc- „rijck alderbeſt bekendt was, ende de Plenipotentiariſen van u „Ho. Mo. daer op niet anders konden ſeggen, als dat het Tra- „ctaet den *eenigen ende vaſten regel* moſte weſen ende blyven, „daer naer men ſich van weder-zyden onveranderlijck ſoude „behooren te reguleren. waer op de Heeren Plenipotentiari- „ſen van Vranckrijck meermalen ende met hooge verſeecke- „ringen ſo by monde, als by handtaſtinge aen de Plenipotentia- „riſen van u Ho. Mog. hadden belooft dat Vranckrijck daer „van nimmermeer en ſoude wycken, ende dat ſy deſe Ouvertu- „re nae communicatie met Ons ghehouden aen de Coninginne „ſouden overſenden, doch geen apparentie ſagen dat Vrancrijck „die handelinge van hier ſoude trecken, maer op den vorigen „voet ende ordre laten voortgaen, ende dat ſy leſtelijck daer by „hadden ghevoecht dat de Mediateurs ſeer hadden gherecom-

„mandeert; ten eynde deſe ouverture, die ſy verklaert hebben
„aenſtonts aen Ons te willen ende te moeten communiceren,
„doch mochte ſecretelijck gemesnageert, ende daer mede tot
„naedeel van Spaignen niet geſpeelt worden: 't welck ſy de Ple-
„nipotentiariſen van u Ho. Mo. mede inſtantelijck verſochten.
„Den volgenden dach daer na heeft den Heer *de l'Ombre* Raedt
„van den Hertoge van Longueville van wegen den ſelven ende
„d'andere Plenipotentiariſen van Vranckrijck de Plenipoten-
„tiariſen van u Ho. Mo. genotificeert, dat noch daechs te voo-
„ren de Mediateurs wederom hadden beſocht, ende uyt den
„mondt van den Grave van Pigneranda gherelateert de Heeren
„Spaenſche Plenipotentiariſen wel bekendt te weſen de vaſte
„Alliantie tuſſchen Vranckrijck, ende den Staet van de Veree-
„nichde Provintien, ende dat d'eene ſonder d'andere niet ſoude
„begeeren te tracteren ende daeromme de meeninge van den
„Coninck van Spaignen oock niet en was om af-ſonderlijck
„met Vranckrijck, maer te ghelijck met Vranckrijck ende On-
„ſen Staet te handelen, ende de Tractaten gelijckelijck te laten
„avanceren, mogende wel lyden, dat de Plenipotentiariſen
„van u Ho. Mo. ſulcx bekendt wierde gemaeckt, als mede dat ſy
„luyden, de Spaenſche, niet ghemeynt en waren de Tractaten in
„ Vranckrijck te trecken, als wetende dat ſy aldaer niet gehoort
„maer aenſtonts naer Munſter gerenvoyeert ſoude worden, al-
„waer ſy gemeynt waren de Tractaten ghelijck te laten voort-
„gaen, dat daer op ten ſelven dage de Plenipotentiariſen van u
„Ho. Mo. haer by die van Vranckrijck hadden gevonden, ende
„ghekomen weſende op de voorſz. ouverture onder anderen
„gemoveert dat de Coninginne ende principaelſte Heeren van
„Vranckrijck de ſelve ontfangende, ten aenſien van hare hoo-
„ge ende Eminente qualiteyten, ende oock door conſideratie
„van 't gantſche Ryck haer miſſchien ſoo nauw aen 't Tractaet
„niet ſouden verbonden houden, als wel de Miniſters daer aen
„verbonden waren, Ende in ſulcken gevalle de ſaecke in't kor-

„te ge-

„te geeyndicht, ende u Ho. Mog. in het parquet gelaten ſoude „mogen worden, de Heeren Plenipotentiariſen van Vranck„rijck daer op hadden geantwoort, dat de Coninginne immers „ſoo wel daer aen was geobligeert, ende hare Ordren na Mun„ſter ſoude mogen gheven, omme dien volgende aldaer voort „geprocedeert te worden, begeerende in Onſe jegenwoordic„heyt ende laſtende haren Secretaris *Boulangier*, aldaer preſent „zijnde, daer van datelijck notitie te houden, omme deſe haere „verklaringe in de brieven, aen de Coninginne te ſchryven, me„de gheinſereert te worden, 't welck de voorſz. Secretaris aen„ſtonts aengheteyckent hadde, ende de voorſz. Heeren Pleni„potentiariſen daer op haer verklaert, hare depeſche na Vranc„rijck voort te ſullen af-ſenden, daer by deſe ſaecke was ver„bleven.

Het eerſte, aengaende; ſoo hebben de Heeren Franſche Ambaſſadeurs tot Munſter, ſoo haeſt ſy vernamen dat inde Vereenichde Nederlanden verſpreyt was het ghemelde gerucht van huwelijck tuſſchen den Coninck van Vranckrijck ende Infante van Spaignen, met belofte in dote aen Vranckrijck te geven de SpaenſcheNederlanden, ende dat ſulcken gerucht veroorſaecte allerley ombragie en alteratie in het gemoet van vele menſchen onder haer Ho. Mog. ghebiedt, even of *Vranckrijck* ſonder haer Ho. Mo. ſoude hebben getracteert met Spaignen, getracht ſoo daer als elders te perſuaderen de falſiteyt van 't ſelve gerucht: verklarende niet te konnen bedencken waer uyt ſulcx mocht zijn gecomen, ende ſulcke ombrage opghenomen met vele hooge woorden, dat het ſelve gherucht was ſonder fondament, ende van voorſz. houwelijck ende dotatie niet ghedaen eenige opening van *Vranckrijck*, veel weyniger dat ſulcx ſonder voorgaende communicatie ende advys van haer Ho. Mo. ſo ſecretelijck ſoude zijn getracteert ende binnen ſoo korten tijdt, nae dat uyt *Spaignen* directelijck was herwaerts gheſonden aen den Grave van *Pegneranda* den laſt om te proponeren, dat de Coninginne

Moeder van *Vranckrijck*, tot uytvindinge van Vrede tusschen Vranckrijck ende Spaignen soude doen een moderatie *quæ justa & conveniens esset*, ende welcke opening sy Heeren Ambassadeurs ontfangende van de Heeren *Mediatores*, hadden gheantwoordt, aen de Heeren Staetsche te moeten communiceren, ende dat sulck antwoort door de Mediateurs aen den voorsz. Grave van *Pegneranda* gerapporteert zijnde, had geseyt te konnen lyden, dat aen de selve daer van communicatie werde ghedaen, gelijck den volgenden dach des morgens was gheschiedt: ende by aldien eenige de alderminste voorslach van sulcken huwelijck ware ghedaen, sulcx niet weyniger aen haer souden hebben gecommuniceert, ende altijdt met gelijcke sinceriteyt ende promptitude te sullen continueren alle goede Correspondentie, met verseeckeringh dat de Coninginne ende alle Ministers van die Croone geen andere oogmerck hadden, oock sy Heeren Ambassadeurs, onder haer hebbende een Prince ende Heeren die 20 Jaeren Ambassadeurs hadden gheweest tot eere ende dienst van die Croone, niet souden zijn *Gens d'honneur*, (dit waren de woorden) en sich niet souden willen laten ghebruycken, om tegens haer Ho. Mo. Staet, *als de beste ende seeckerste Vrunden van Vranckrijck*, te doen eenighe de alderminste acte van ontrouwigheydt, ende dat de Coninck syn reputatie niet soude laten krencken door blame van geen woordt te houden (hebbende de Grave van *Servient* in 't particulier noch aen den Heer van *Loenen* gebruyct dese woorden en gheitereert, *que je sois schelme*) en wanneer yetwes mochte voor comen dat suspicie van ombrage soude geven tegen het Tractaet, datmen sulcx klaerlijck ende rondelijck wilde seggen, souden altijdt in alle sinceriteyt ende oprechticheydt van de waerheyt ende gheschapenheyt van saecken onderricht doen, ende dat sy Heeren Ambassadeurs tegens haer van gelijcken souden doen, ende gelijcke sincere en oprechte onderrichtinghe verwachten; Ende dewyl het gherucht van 't voorsz. huwelijck en dotatie niet aen haer

haer (H. Staetſche) was ghecommuniceert, moeſte men ſeeckerlijck gelooven, ende verſeeckerden met vele hooge woorden, dat ſulcx niet ander was als een verſierde gedichtſelen *artifice* van de Spaenſche, om te ſtroyen materie van oproer in *Catalonia*, miſtrouwen tuſſchen *Vranckrÿck* ende haer Ho. Mog. Staet, ende tijdt te winnen om te voor-comen, ende doen verſwacken de deſſeins van de Campagne, welck met couragie en ernſticheyt voortſettende, was de eenige ende ſeeckerſte middel, om te gheraecken tot een glorieux ende vorderlijck Tractaet; om welcke men aldaer was vergadert: ſy ſeyden mede te hebben ſeeckere ende verſcheyden advyſen van den quade toeſtant van ſaecken inde *Spaenſche* Nederlanden, ende ſulcke *oneenicheyt en quaetwilligheyt onder de hoofden*, dat de deſſeins van de Compagne met ernſt wordende voort geſet, men weynich tegenſtandt ſoude vinden; maer de Campagne latende verflauwen, ende de tegenwoordige occaſien niet mesnagerende, men ſoude verlieſen veel reputatie, oock de apparentie van een vorderlijck Tractaet merckelijck verminderen, ende de Spaenſche ſelfs daer mede ſouden ſpotten.

Ende aengaende het tweede poinct heeft de Heer Reſident *Braſſet* den 21 Martii by geſchrift verklaert uyt Expreſſe laſt van de Koning ende Koninginne Regente;

Que la Reyne Regente Mere de ſa Majeſté á trouvée convenable de s'excuſer d'entrer dans l'offre des Eſpagnols, ne pouvant prononcer comme juge, en un faict ou elle eſt partye ſi intreſſée, l'affection qu'elle a comme Mere, & celle qu'elle eſt obligée d'avoir à l'Eſtat, ſur lequel elle commande, ayant des ſentimens aiguz & ſi particuliers, que la proximité qui eſt entre un Frere & une ſoeur ne peut pas aller du pair: En ſuitte de quoy elle à ordonné de dire aux parties,

Qu'elle veut & ſouhaitte la paix, & qu'elle eſt autant que nul autre touchée des maux que le public ſouffre, qu'elle eſt donc toute preſte d'entendre à un traicté ſoubs les conditions ſuivantes, Que cette paix ſoit honorable & pour durér: Que les alliés de la

France y ſoyent compris: Qu'il ſoit pourveu à leur ſatisfaction; & que ce ſoit a Munſter & non allieurs qu'elle ſe traicte.

En ſuitte de cela leurs Seigneuries peuvent eſtre aſſeurées que ſa Majeſté ne changera jamais cette reſolution, & qu'elles trouveront tousjours du coſté de la France une fermeté inesbranlable à ne rien traicter & negotier que conjoinctement, & avec la ſatisfaction de ceſt Eſtat, dont l'on ne travaillera pas moins à mettre les intereſts à couvertant pour le preſent que pour l'advenir, que ceux propres de la France, & baſtir ſur ce fondement, comme ſur une choſe qui n'eſt pas ſeulement conforme à l'honneur de ſa Majeſté & à la foy, qu'elle maintiendra tousjours inviolablement à ſes alliés, mais encore au bien de ſon Eſtat autant que du leur, pouvans eſtre perſuadés & certains, que, pourveu qu'on ne ſe demente point de cette union & de ce Concert, la France & cet Eſtat y auront les meſmes avantages qui ſe pourroient rencontrer dans des traictés particuliers, & ce avec de l'honneur & de la ſeureté, au lieu qu'en toute autre maniere de traicter, l'une & l'autre de ces deux conditions ſe trouveront tres aſſeurement à redire;

Tot Munſter oock hebben de Ko. Franſche Ambaſſadeurs, ſoo haeſt ſy hadden bekomen antwoort op haer expres gheſonden met den voorſlach van Compromis, deur de Heeren Mediateurs, ſeer wydtloopich aen den Heeren Staetſche gedaen, ende vertoont den originelen brief van de Koninginne houdende in effect dat de Koninginne ende den Raed hebbende geſien ende rypelijck overwogen het compromis deur de Mediateurs van wegen de Spaenſche gedefereert aen de Koninginne Moeder om door hare Majeſteyt te worden uytgeſproken, dat *recht ende billick is*, ende lettende op het Huys daer van hare Majeſteyt is gekomen, ende dat de Koninck van Spaignen ſulcx ſoude volgen, met eenparige ſtemmen hadden verſtaen ſulck Compromis niet anders te zijn *als een Compliment ende beleefde woorden van den Coninck gebruyct tegen de Coninginne ſyn Suſter, gheſtelt in al te generale termes ende niet ſeeckers begrypende om de diffe-*

differenten tuſſchen beyde Croonen te ſlichten, dat oock hare Majeſteyt met *gelijcke Confidence ende Compliment* aen den Koninck haer Broeder *ſoude konnen* ſubmitteren, om tuſſchen *Vranckrijck* ende *Spaignen* uytſpraeck te doen mits lettende op den tegenwoordigen ſtaet, ghelegenheyt ende beruſtinge van beyderleyts Koninckrijcken ende Landen, ende op den ſtaet in welcke de ſelve in korten tijdt ſouden konnen gebracht worden, ende dat de Koninginne ſulcken uytſpraeck mede ſoude onderteeckenen, maer om ſekerlijck te beſlichten de differenten tuſſchen beyde Coningen, dat noodich was voor te ſtellen effective vaſte middelen ende dat het beſte ende ſekerſte waer, te beſluyten den Vrede, op conditie dat alles ſoude ghelaten worden in den tegenwoordigen ſtaet, ende dat elcx ſoude behouden 't gene hy was beſittende, ende *Vranckrijck* ten opſichte van Vrede ſoude laten vallen alle wydere pretenſien op *Spaignen*, ende verby gaen deſe tegenwoordige gelegentheydt om met wapenen de verkregene avantage in korten tijdt te konnen vermeerderen; doch onder beding dat by het beſluyt van Vrede *Spaignen* te gelijck ſoude Satisfactie doen aen de geallieerde van *Vranckrijck*, ende dat egeen particuliere handelinge ſoude aengenomen vvorden, maer datmen de ſelve ſoude plat afſlaen ende renvoyeren naer *Munſter*, gelijck hare Majeſteyt deſe ſake renvoyeerde naer *Munſter*. Begeerende voorts de Coninginne dat ſy Heeren Ambaſſadeurs deſe hare Majeſteyts intentie inde beleeftſte ende civylſte vvoorden ſouden te verſtaen gheven aen de Heeren Mediateurs om aen de Spaenſche te vvorden voor geſtelt. Na voorleſinge van den brief ſeyde den Hertoch, dat deſe communicatie aen haer gheſchiede eer ende bevoorens de Mediateurs daer van kenniſſe hadden ontfangen, ende begeerde dat ſy ſulcx vvilden ſecreet houden, ende den tijt van tvvintich uyren vvachten, binnen vvelcken den inhout van deſen brief ſoude ruchtbaer vvorden.

Vervolgens ſeyde den Hertoch *deſe Heeren moeten alles ſien*, ende

ende sulcx seggende, vertoonde haer eenen anderen langen brief van de Coninginne, ten deele ghescreven in't cyffer, waer van de oncyfferinge was by-gestelt; desen Brief is door den Grave van *Avaux* gheheel voor gelesen daer in sy hebben geremarqueert in effect: dat de Coninginne aldus was schryvende: *Ick „hebbe gesien ende gedelibereert met den Hertoge van Orleans Prin- „ce van Condé, Cardinael Mazarini, ende anderen van den Raed op „de aenbiedinghe door de Mediateurs van wegen de Coninck van „Spaignen aen my gedaen, om inde differenten tusschen den Coninck „mijnen Soon ende mijn Broeder den Coninck van Spaignen een uyt- „spraecke te doen, die recht ende billick is, ende lettende op het Huys „daer van ick ben gecomen: ende hebben met eenparige stemmen ver- „staen, dat sulcken aenbieding is een compliment bestaende in beleef- „de woorden van confidence door den Coninck ghebruyckt tegen syn „Suster, gestelt in al te seer generale termes ende niet seeckers begry- „pende, daer op een uytspraecke soude konnen geschieden, dat ick in- „siende wat recht ende billick is, ende lettende op het huys daer van „ick ben gecomen niet bequaemlyck kan aennemen uytspraeck te doen „over die differenten tusschen den Coninck mijn Soon, ende den Co- „ninck van Spaignen mijn Broeder, dat ick zynde Moeder ende let- „tende op de qualiteyt die ick hebbe van Regente in't Rijck moet hou- „den de partye van den Coninck mijn Soon ende moet geacht worden „te zijn een partydige Rechter dewyle de obligatie van Moeder voor „het interest van haeren Soon ende syn Coninckrijck grooter is als „Broeder, ende ick als Moeder ende Regente niet en mach ontrecken „aen den Coninck mijn Soon de voordeelen met de wapenen van „Vranckrijck verkregen tegens Spanigen in vergeldinghe van veel „ende verscheyden prætensien die den Coninck is hebbende tegens „Spaignen, ende van't gene Spaignen is onthoudende aen Vranck- „rijck, Ick houde in groote waerde ende achtinghe den Coninck mijn „Broeder, ende betrouwe soo veel op syne gherechticheyt dat ick met „gelijcke beleefde confidence soude konnen stellen ter uytspraecke van „den Coninck mijn Broeder de differenten tusschen beyde Coningen, mits*

„*mits dat den Coninck mijn Broeder regard neme op 't gene wat bil-*
„*lick ende recht is voor den Coninck mijn Soon, ende op den tegen-*
„*woordigen Staet van beyderzijts Coninckrijcken ende Landen, ende*
„*in wat ſtaet de ſelve in korten tijdt konnen gebracht worden, ende*
„*dat ick ſal volgen ende onderteeckenen al wat den Coninck mijn*
„*Broeder alſo ſal uytſpreecken, om te geraecken tot ruſte, waer toe ick*
„*van herten ghenegen ben, ende daer toe ick alles wil by-brengen;*
„*voornamentlijck mede om de ſtercke toe-ruſtinghe van den Turck*
„*moeten worden voorgeſtelt niet ſulcke generale Termes, maer ſeec-*
„*kere ende vaſte middelen van Vrede, waer toe in deſe gelegentheyt*
„*die beſte ende ghereeſte zijn, alles te laten in den tegenwoordigen*
„*Staet, ende dat ten beyden zijden worde gehouden alles wat een yder*
„*is beſittende, ſullende Vranckrijck ter liefde van den Vrede laten*
„*gliſſeren alle vordere prætenſien tegen Spaignen ende de avantagie*
„*om door het middel vande wapenen ſich wyder te extenderen, in*
„*vergeldinge van 't gene Spaignen is onthoudende aen Vranckrijck*
„met conditie van niet te ſluyten ten ſy te gelijck de Geallieer-
„de van Vranckrijck mede bekomen Satisfactie van Spaignen,
„ende dat geen particuliere Tractaten gemaeckt, maer alle af ſul-
„len worden geſlagen ende gerenvoyeert naer *Munſter* om al-
„leen daer te tracteren. Niet te min indien *Spaignen* wil komen
„in vereffeninge van 't ghene aen *Vranckrijck* competeert in ver-
„geldinge van 't gene *Spaignen* is onthoudende aen *Vranckrijck*,
„dat *Spaignen* verlatende het Coninckrijck van *Navarre*, patri-
„moniael van Vranckrijck, in vergeldinge van dien Vranckrijck
„meer als de waerde van *Navarre* ſal overgeven. Ende by al-
„dien ick ware Regente van *Spaignen*, ende ſoo wel gheinfor-
„meert van den tegenwoordigen ſtaet ende de wapenen van
„beyde Koningrijcken, als ick ben geinformeert van den tegen-
„woordigen quaden ſtaet des Konings van *Spaignen*, ende myn
„Broeder waren bekendt de tegenwoordighe toe-ruſtinge van
„Oorloge in Vranckrijck ende inde Nederlanden, ſoo ſoude
„ick in ſulcke gelegentheyt aen de Koninck van *Spaignen* geen

„ander en beter middel van Vrede konnen aenwyſen als ick tegenwoordich heb voor geſlagen. Nae verleſing van deſen brief heeft den Hertoch van *Longeville* geleſen een brief gheſchreven van den Hertoch van *Orleans* aen de voorſz. Heeren Ambaſſadeurs waer by in 't korte wert verhaelt den inhoudt van voorſz. brieven van de Koninginne, ende de Heeren Ambaſſadeurs werden verſocht de ſelve te achtervolgen, daer by was gevoecht „in ſubſtantie. Ick bevinde Vlaenderen ſo ſchoon ende ſo open „dat de wapen van Vranckrijck daer wyder progres konnen „doen; maer het is beter de avantage te verlaten, om te komen „tot Vrede.

Is mede een brief gheleſen door den Grave van *Avaux* gheſchreven door den Prince van *Condé* aen de voorſz. Heeren Ambaſſadeurs mede in den ſelve ſin relatyf tot den brief van de Koninginne, ende heeft die voorſz. Grave van *Avaux* gheleſen een brief van den Cardinael *Mazarini* aen den Hertoch van *Longeville*, in welcke eerſt was begrepen het ſommier van brieven geſchreven van de Coninginne, daer na geſpecificeert de groote toe-ruſtinge van wapenen meer als van eenige Jaeren, om in *heel korten tijdt gereet te zijn* ende te konnen marcheren: als het Leger van den Hertoch van *Orleans* in Vlaenderen, ende een Leger op de Frontieren onder den Hertoch van *Auguien*, het Leger in Catalonia, een Leger onder Prins *Tomaſo* in Italien, het Leger onder den Mareſchal de la *Tour* in Duytſlandt, ende de Scheeps-armade ter Zee; alle van ſulcke macht ende middelen, om daer mede by deſe ghelegentheyt den wech tot een groot ende heerlijck Tractaet van Vrede te faciliteren; hebben mede de Graven van *Avaux* ende *Servient* elck vertoont beſondere brieven van den Cardinael *Mazarini* ten ſelven eynde als de brieven van de Coninginne waren met-brengende; ſeyden voorts ſy Heeren Ambaſſadeurs dat aen zyde van haer Ho. Mo. de deſſeins van de Campaigne mede met figeur wordende voor gheſet, ſeeckerlijck in heel korten tijdt men ſoude bekomen

men een goet vorderlijck ende glorieux Tractaet, ende dat Vranckrijck in allen deelen onverbreeckelijck ſoude vaſt houden de eenicheyt ende verbintenis met haer Ho. Mo. Staet, als de beſte ſekerſte ende getrouwſte Vrienden, ende by het onderhoudt van welcker Vrundtſchap ende Alliantie, meer als van ymandt anders Vranckrijck was gheintereſſeert, ende nimmermeer die verbinteniſſen ſouden verbreecken ofte verlaten; ſoo ſeer in achtinge nemende de reputatie van woort te houden in alle Tractaten, dat wanneer infractie van Tractaten tuſſchen Vranckrijck ende eenige andere Prinçen of Republycken ſoude gheſchieden, ſulcke infractie niet van Vranckrijck, maer van de Geallieerde ſoude voor-comen ende tot teycken van ſulcx aen haer deſe brieven communiceerden, ende alles voor deſen oprechtelijck ende ſinceerlijck hadden gecommuniceert.

Met deſe hooghe ende diere verklaringen namen ſy wel eenichſins wech d'impreſſie van de ſeparate handelingen die men hier hadde ghevat uyt de opghemelde twee poincten: te weten het *Spaens houwelijck* ende het *Compromis*. Maer geenſins verminderde daerom d'ombrage die men ſchepte van dat by continuatie van den Oorlogh Vranckrijck al te groot, ende te formidabel ſoude worden. Maer de ſelve ombrage wert vermeerdert deur de diſcourſen ende boven-ſtaende opgheproncte brieven ende haranguen, *dat Spaignen't eynden adem was, dat Vranckrijck meer in poſture ende meer in bereytſchap was, om groote efforten te doen, als oyt*. Ende de Franſche Miniſters extenuerende Ons alhier daghelijcx de Spaenſche macht, ende *dat in Nederlandt alle groote Steden wachgelden, niet meer wilden geven, jae ghewiſſelijck haer ſouden van de Spaenſche dominatie ontrecken*, meenden goet ende dienſt daer mede aen Vranckrijck te doen, deden meer quaet: als waer deur men metter tijdt meer vreeſe ende apprehenſie van *Vranckrijck* als van *Spaignen* hadde. Want deſe Staet was nu deur *Hulſt* volkomentlijck verſeeckert, ende hadde niet van de Spaenſche te vreeſen. Maer als de reſte van Vlaenderen

onder *Vranckrijck* soude gheraecken (ghelijck het Tractaet van partage daer toe leyde) dat dan dese Staet een al te machtigen ende sorgelijcken Nagebuyr soude krygen.

Dese apprehensie heeft meer ende meer de gemoederen der Regeering ende goede Ingesetene bevangen: insonderheyt in Hollandt. In andere Provintien sach men dat soo wydt niet in: ende was men niet onghenegen om met figuer inden Oorlogh voort te varen. Waer toe by eenige Provintien wiert geurgeert, om weder, na gewoonte, een Tractaet van subsidie of van Campaigne met Vrancrijck te sluyten. Tot welcken eynde last wert gesonden aen den Heer van *Oosterwijck* Ambassadeur van desen Staet tot Parys: buyten kennis der Heeren Staten van *Hollandt:* in welcker Vergadering 't selve daer na veel geruchts maecte.

Den 22 Martii heeft de Heer van *Renswoude* ter Vergadering presiderende, de Heeren Gedeputeerden van de andere Provintien aenghemaent, dat de selve openinghe souden ghelieven te doen van der selver respective Provinciale advysen op het Concept pouvoir den 9 Februarii lest-leden, alhier ter Vergaderinge gelesen, ende by de Heeren Gedeputeerden der respective Provintien aen de Heeren der selver Principalen overgesonden, gelijckmen voor den dienst van het Landt, ende versceckerheydt van de aengestelde Negotiatie binnen Munster soude meenen, dat van de Spaensche Plenipotentiarisen aldaer soude werden gevordert; Ten anderen heeft de ghemelte Heer presiderende de opgemelte Heeren Gedeputeerden oock aenghemaent, dat de selve openinge souden gelieven te doen van der selver respective Provinciael advys op de remarque by de Spaensche Plenipotentiarisen voort gebracht op het pouvoir by haer Ho. Mo. den 31 October 1645. gegeven aen de Heeren der selver Plenipotentiarisen tot de Negotiatie binnen Munster aengestelt, bestaende hier in, Te weten dat uyt het voorsz. pouvoir mocht worden ghelicht het woordt, *Nootsaeckelijcke*, wesende adjectyf van het vvoort *Absentie*; Ten tvveeden dat in haer Ho. Mog.

pouvoir

pouvoir mocht worden gheſtelt, de clauſule van Ratificatie *de præſenti* in plaets dat daer in ſtaet de clauſule van Ratificatie *de futuro*; Hier nae zyn inde Vergadering gecompareert ſes Extraordinaris Gedeputeerden van *Hollandt*, ende hebben met ende neffens d'Ordinaris Gedeputeerden van de ſelve Provintie ſeer yverige Inſtantie gedaen, ten eynde dat tot *Munſter* op ſeeckere Acte, ſtaende gheprojecteert in hun Provinciael advys van den 24 Februarii leſtleden (daer van d'andere Provintien Copye is behandicht) inde Negotiatie binnen Munſter aengeſtelt, mocht worden voorts geprocedeert, terwyle, datmen ſoude afwachten het uytbrengen van het pouvoir; waer op gedelibereert zijnde. Is goet gevonden op 't voornoemde Concept pouvoir, dat uyt de tyrelen van dien gelicht ſal worden, gelijck gelicht worden mits deſen de woorden van de *Ooſt*-ende-*Weſt-Indien*, ende inde navolgende text op twee diſtincte plaetſen de woorden, *gekooren*, ende de woorden, *voor lange Iaren*; Ende wat belangt het voorſz. *pouvoir* dat deſen Staet voor d'Heeren der ſelver Plenipotentiariſen tot de Negociatie binnen Munſter hadde gegeven, is toe-geſtaen dat daer uyt ſoude gelicht worden, gelijck gelicht wert mitsdien, het woort; *Noodſaeckelijcke*; dan wat aenging het inſereren in het ſelve pouvoir de clauſule van Ratificatie *de præſenti*, in plaets van de Ratificatie *de futuro*, die in het ſelve pouvoir van deſen Staet was gheſtelt, verklaerden haer Ho. Mo. dat inde veranderinge by de Spaenſche diesaengaende verſocht, niet en konde worden ghetreden, maer wert de ſelve plat afgheſlagen, ende werden dien-volgens het voornoemde Concept pouvoir als oock het voorſz. pouvoir van wegen deſen Staet gehouden voor gearreſteert, ende wyders gheordonneert, dat het een en het ander yder na ſyne gelegentheyt ende forme ſoude worden ghedepeſcheert ende gheſonden aen de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen tot *Munſter*; te weten het Concept pouvoir, om aen de Spaenſche Plenipotentiariſen overgelevert te worden, om daer op en in conformité van

dien, uyt te wercken van haren Coninck een pouvoir in beſtendige forme, ende het pouvoir van deſen Staet, om het ſelve aen de meer-gemelte Spaenſche Plenipotentiariſen copyelijck uytgewiſſelt te worden; Des ſouden ſy haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen haer deſes aengaende reguleren in conformité van haer Ho. Mog. aenſchryven van den 5 Februarii leſtleden. Dan wat belangde het geproponeerde by d'opgemelte Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van Hollandt ghedaen, noopende *de voorß. Acte*, 't ſelfde wert opgehouden, om dat de Provintien van *Vrieſlandt* ende *Over-Yſſel* in deſen met de opgemelte Provintie van *Hollant* over een quamen, ende dat de Provintien van *Zeelandt* ende *Vtrecht* verklaerden contrarie van dien ghelaſt te zijn; ende dat de Provintie van *Gelderlandt* verklaerde inde voorſz. Acte alleen te mogen condeſcenderen by ghevolch van alle andere Provintien, weſende de Provintie van *Stadt ende Lande* al noch in 't geheel abſent, ſonder door Gedeputeerden ofte aenſchryvinghe reſpective op 't gene voorſz. is, eenige laſt ingebracht ofte ingeſchreven te hebben, niet jegenſtaende, dat aen de Gedeputeerden van beyde de Leden van die opgemelte Provintie, op andere occaſie hier in den *Hage* weſende, ende in haer Ho. Mo. Vergaderinge daer toe ſpecialijck op verſcheyden dagen beſcheyden, dubbelt ofte Copye reſpective van alles tydelijck is mede gedeelt, om daer van aen de Heeren Staten van de opghemelte Provintie van *Stadt ende Lande* communicatie te doen, ende der ſelver Provincialen laſt daer op uyt te wercken; Dan hebben de Heeren van *Hollandt* mondelinghe verklaert hier tegens te proteſteren.

Het Pouvoir of Concept, ſo als men 't van de Spaenſche begeerde, oock al eer men hier het eens was, aengaende d'Acte, om onder beneficie van dien mette Spaenſche voort te varen, is aen de Heeren Franſche tot *Munſter* gecommuniceert: die welcke haer misnoegen toonden in twee paſſagen. 1. Om datter was uytgelaten de clauſule van *mede te handelen, met de Geallieerde*

lieerde: gelijck die ſtont in 't pouvoir der Spaenſche om te handelen met Vranckrijck. 't Welck ſy wel bekenden niet te zijn Eſſentieel: edoch noodich t'inſereren; om daer deur te betoonen de groote conjunctie ende verbinteniſſe tuſſchen Vranckrijck ende deſen Staet, ſoo wel *en apparence* (dit waeren haer woorden) als *inder daet.* Ten tweeden mishaechde haer datter ſtont, *om te handelen met de Staten of der ſelver Plenipotentiariſen.* Daer nochtans in alle andere pouvoirs van den Keyſer, Vranckrijck, Sweden, Churfurſten, &c. ſtont ſimpelijck, *om te handelen met de Plenipotentiariſen*; met by-voeging, ghelijck de Spaenſche altijdt hadden geſocht met de Heeren Staten Generael te tracteren apart, dat nu deſe clauſule daer toe ſcheen te ſullen gheven aenlaet: Verſochten al noch daer in verandering 't Selve verſouck is niet ſeer in conſideratie genomen: maer in plaets van ſulcx heeft *Hollandt* ſeer gheurgeert van tijdt tot tijdt om de Heeren *Paew* ende *Knuyt* te doen weder nae *Munſter* gaen, met laſt om onder beneficie van ſeker acte met de Spaenſche in handeling voort te varen. d'Andere immers die van *Zeelandt* ende *Vtrecht* ter contrarie: ende inſiſteerden oock op de Campaigne.

In deſe Maendt van April te weten den 6 ende 18 reſpective ſyn geteeckent de Tractaten van *Campaigne* ende van de *Marine* hier na volgende:

LE Roy par l'advis de la Reine Regente ſa Mere, conſiderant que de puis plus de deux ans tant d'Ambaſſadeurs, Plenipotentiaires, & Deputés ſont aſſemblés a Munſter *lieu convenu pour le Traité de la paix generale ſans en avoir encores adjuſtés les conditions, & que les Eſpagnols tendent pluſtoſt a ſemer de la diviſion entre les Alliés, qu'a conclure un bon accommodement; ſa Majeſté a reſolu de redoubler ſes efforts contre eux pour les y reduire par la force des Armes, & de les attacquer le plus puiſſamment, qu'il ſe pourra, conjoinctement avec les Srs. Eſtats Generaux des Provinces Vnies des*

Pais

Pais Bas, Aux quels pour donner moyen de ſupporter les deſpences qu'ils ſeront obliges de faire pour une grande entrepriſe, Sadite Majeſte a bien voulu leur accorder pour la preſente année 1646. un ſecours d'argent extraordinaire conformement aux conditions qui ſuivent.

I.

Sa Majeſte aſsiſtera durant la preſente année 1646. lesdits Srs. Eſtats Generaux de la ſomme de douze cens mille livres, *laquelle lesdits Srs. les Eſtats employeront effectivement a l'entretien des Gens de guerre extraers. qui ſont deſia & pourrant eſtre leves, en ſorte que ladite ſomme de* douze cens mille livres *ne pourra eſtre divertie a aucun autre uſage; Ce que lesd. Srs. Eſtats promettent de bonne foy & maintiendront religieuſement, affin d'attacquer plus aiſement les Ennemis par toutes voyes & moyens a eux poßibles.*

II.

Sa Majeſté fera bailler pour ledit Argent des aßignations qui ſeront bonnes & au contentement de celluy que les ds. Srs. Eſtats auctoriſeront en France, ſur ce ſuject, pour eſtre effectivement acquitteés dans Paris *dans le Cours de la preſente année; Le payement s'en fera en trois termes, ſçavoir* quatre cens mille *livres lors de la ratification reſpective du preſent Traicte*, quatre cens mil livres *dans le mois de juillet prochain, & les autres* quatre cens mil livres *dans le d'October enſuivant.*

III.

Moyennant quoy lesdits Srs. Eſtats s'obligent de mettre leur Armée bonne & forte en Campagne, pour faire une entrepriſe conſiderable. Sa maj. promettant de ſon coſté de mettre pareillement une bonne & forte Armée en Campagne pour faire auſſy une entrepriſe conſiderable, dans les pays bas ou incommoder les Ennemis le plus qu'il luy ſera poßible.

IV.

Les Srs. les Eſtats conſentent que ſur ladite ſomme de douze cens mil livres *ſeront priſes & reſervées les penſions des Officiers Fran-*

François pour eſtre paiées & diſtribuées ſur le pied & de la meſme façon qu'il a eſté convenu par le Traicté du 17 Iuin 1630. & celluy du 14 Auril 1634. & que celluy que les dᵗ. Sʳˢ. Eſtats commettront a Paris *pour recevoir les dᵗ.* douze cent mille livres, *ſera obligé d'y payer & fournir la ſomme, a quoy montent les dᵗ. Pentions ſur le dernier terme du payement.*

V.

Sa Majeſté eſt les dᵗ. Sʳˢ. Eſtats ratiffieront reſpectivement les preſens articles dans le terme de ſix ſepmaines *ou* deux mois *ſi faire ce peult.*

VI.

Ce preſent Traicté ne derogera point aux precedens faicts entre ſa Majeſté & les dᵗ. Sʳˢ. Eſtats tous leſquels demeureront en leur force & vigeur, pour eſtre fidelement & religieuſement effectués.

En foy, de quoy nous Commiſſaires Deputés en vertu du nos Pouvoirs reſpectifs avons ſignez ces preſentes de nos ſeings ordinaires & a icelles faict poſer les Cachets de nos Armes. A Paris *le 6 jour de Auril 1640. ſigné* de Lomenie (*L.S.*) Particelle (*L.S.*) d'Eſtrades (*L.S.*) Guillaume de Lyere (*L.S.*)

Pour plus grand eſclairciſſement du Troiſieme article du Traicte paſſé ce jour d'huy il a eſté convenu que le Roy & les Sʳˢ. les Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pais bas mettront en Campagne chacun un armée Compoſée de dixhuit a vingt mil hommes de pied & de quatre mille cinq cent a cinq mille Chevaux, *que les dites armées entreront dans le pais Bas pour tout le 4 May prochain, ſi ce n'eſt que celuy qui commende les armées du Roy de Spaigne les mit plus toſt en Campaigne; auquel cas le Roy & les dits Sʳˢ. les Eſtats ſeront obligés d'y mettre en meme temps de quelque coſté qu'ils puiſſent tourner, Que celle des dits Sʳˢ. les Eſtats attaquera une place de telle conſideration que les Ennemis en reçevront un notable præjudice, & que celle de ſa Majeſté en attacquera auſſy une de ſon coſté ou fera telle diverſion en s'advançant dans les pais des Ennemis, qu'eſtants obligés de tenir une bonne partie de leurs forces, pour ſuppoſer aux deſſeings de*

ſa Majeſté, Monſieur le Prince d'Orangie aye d'autant plus de facilité, d'avoir un ſucces heureux de l'entreprinſe qu'il fera. Bien entendu qu'en cas que l'armée de ſa Majeſté ne face qu'une ſimple diverſion, elle ſe mettra en Campaigne quatorſe jours avant celle desdits S^rs. Eſtats. & au cas qu'il ſoit reſolu, que toutes les deux armées entreprennent des attacques des places, elles ſe mettront en Campaigne le meſme jour preciſement, ſans y faillir ſur peine de manquement de foy de part & d'autre.

Les S^rs. les Eſtats s'obligent de faire paſſer dans le 20 du preſent mois d'Auril trente Vaiſſeaux de guerre, *bien equippes de deux, trois, quatre, & cinq cents tonneaux a leur depens au travers de* Calais, *pour empeſcher aux Ennemis l'entrée de* Flandres *par Mer, & au cas que les armées du Roy attacquent quelques places ſur la coſte de* Flandres, *les dits* trente Vaiſſeaux *demeureront tousjours en ladite coſte tant que l'entrepriſe durera, & inveſtiront par mer de ſorte la place aßiegée par les armes du Roy, qu'elle ne puiſſe eſtre ſecouruë par mer, ſoit par les forces du Roy de Spaigne, ſoit par celle de quelque autre puiſſance que ce puiſſe eſtre, qui voulust les aßiſter, ſoubs quelque pretexte que ce ſoit. Audit cas lesdits S^rs. les Eſtats s'obligent de faire eſcorter tous les Vivres qui viendront de la coſte de France au lieu ou ſera l'armée de ſa Majeſté ou de luy en fournir a prix raiſonnable, ſi les vents ne permettent pas d'en apporter de France ſuffiſament, & qu'ils ſoyent bons pour les tranſporter des pais desdits S^rs. les Eſtats des Provinces Vnies audit lieu, & ou ſera l'armée du Roy pour par achever le deſſeing du Roy. Auquel ſa Majeſté n'engageroit jamais ſes armes ſans la confiance qu'elle prend que le contenu au preſent article ſera Fidellement & punctuellement executé par lesdits S^rs. Eſtats, qui le promettent & s'y obligent ſur peine de manquement de foy & d'infraction de traites faits par eux aveq ſa Maj. paſſage S^rs. Eſtats promettent ſincerement aux armées de ſa Majeſté Lesdits & repaſſage ſur la* Meuſe a Maaſtricht, *quand ils en ſeront requis par ſa Majeſté :* pour veu que ce ne ſoit pour præjudicier a leur Eſtat.

Les

Les dits Srs. Eſtats s'obligent de tenir leur armée en Campaigne tant & ſi long temps que le bien de la cauſe commune requirera & la ſaiſon le pourra parmettre.

En foy de quoy nous deputes en vertu de nos pouvoirs reſpectifs avons ſignes ces preſentes de nos ſeings ordinaires & a icelles fait poſer le cachet des nos armes, a Paris *le 6 d'Auril 1646. ſigne de* Lomenie, Particelle, d'Eſtrades, Guillaume de Liere, *& Cachettes de leurs reſpectifs Cachets d'armes.*

Alſoo oock ſedert eenige Jaren groote klachte was van dat de Franſche oorloch-ſchepen ende beſtellings-vaerders de Hollandtſche ſeer beſchadichden inde middelandtſche-zee: ſoo is daer op in Vranckrijck expreſſelijck gheſonden de Heer Reynſt van Amſterdam: in qualiteyt van Commiſſaris: die beneficns den Ordinaris Heer Ambaſſadeur van deſe Staet heeft gemaeckt navolgende Tractaet van Marine.

LE Roy voulant par l'advis de la Reyne Regente ſa Mere donner de plus en plus aux Srs. les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pais bas, des teſmoignages de ſa bien vieillance & de ſon affection a l'occaſion des plainctes qui ont eſte faictes pluſieurs fois de leur part ſur ce que leurs ſubjects eſtoient troubles dans leur Commerce, a cauſe que les Vaiſſaux de Guerre de ſa Majeſte & Capitaines Armateurs prenoient leurs navires Marchands lors qu'ils s'y rencontroit dedans la marchandiſe appartenans aux Ennemis & incontinant juges de bonne priſe, ſuivant l'ordonnance du feu Roy Henry troiſiesme *de l'an 1584. ſur le faict de la Marine. A quoy ſa Majeſte voulant pourvoir par un bon Reglement & en attendant remedier, au mieux qu'il luy ſera poſſible, au inconveniens qui naiſſent tous les jours de l'execution de ladite Ordinaire & ſe relaſcher de la rigueur d'icelle pour quelque temps en faveur des dits Srs. Eſtats à la priere qui luy en a eſte faicte par le Sr.* d'Oosterwyck *leur Ambaſſadeur Ordinaire en cette Cour & le Sr.* Reyns *Commiſſaire par eux depute. Lequels ayans faict entendre qu'ils avoient quelques demandes & Propoſi-*

tions à faire à ſa Majeſte ſur ce ſubject, elle auroit nomme des Commiſſaires de ſa part pour les examiner & convenir de ce qui ſeroit le plus à propos, pour le bien general du Commerce, leſquels apres pluſieurs conferences avec ceux desdicts S^rs. les Eſtats ont reſolu & arreſte les choſes qui enſuivent.

I.

Qu'en attendant que l'on aye faict un bon reglement l'on ſera ſurçeoirs l'execution des articles de l'ordonnance du Roy Henry III. de l'an 1584. ſur le faict de la Marine, portant que les matchandiſes appartenans aux Ennemis donnent lieu à la confiſcation de celle des Amis, *& ne ſera plus obſervée ny practiquée à l'eſgard des ſubjects des S^rs. les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pais bas, pendant le temps de* quatre Années : *en telle ſorte que les navires qui trafficqueront avec la Patente de l'Admiral des Provinces Vnies, dans la Mer Mediterranée & de Levant, & ſur l'ocean monſtrants certifications dudit Admiral ou de Villes & Lieux, aux ſubjects desquels lesdits Navires appartiendront, ſeront libres, & rendront auſſi toute leur charge libre, bien qu'il y euſt dedans de la Marchandiſe meſme des* Grains & Legumes *appartenans aux Ennemis; ſauf excepte toutes fois les Marchandiſes de* Contrebande, *A ſçavoir* Poudres, Mousquets en toute ſorte d'armes & Munitions, de Chevaux & Equipage ſervans a la guerre ; *meſme ne pourront porter ny tranſporter des hommes pour le ſervice des Ennemis, Auquel cas le tout ſera de bonne priſe, Navires, apparaux & marchandiſes ; Ce qui ſera auſſi ſeurement practicque a l'eſgard de ceux qui auront ſecouru & jette des hommes, Bles, & Vivres dans une place attacquée par les Armes de ſa Majeſte.*

II.

Et de la part desdits S^rs. les Eſtats ſeront reiterées les deffences a leurs ſubjects de ſervir le Roy d'Eſpagne ou ſes adherens avec leurs Navires en aucune faction militaire ou au tranſport de Chevaux, Soldats, Artillerie ou Munitions de Guerre ni vendre leurs dits Navires & donner leurs Matelots aux Ennemis ſur peine de confiſcation,

tion, & au cas que de ſemblables contraventions ſoit faict plainte de la part de ſa Majeſte, lesdits Srs. les Eſtats en feront faire Iuſtice & chaſtiment exemplaire ſur les informations faictes en France par les Officiers des Sieges de l'Admiraute ou par les Agents de ſa Majeſte & par les Conſuls de la Nation Françoiſe Reſidents aux ports, Havres, & Eſchelles des coſtes & terres eſtrangeres ou ils ſont eſtablis. Et en cas que les Vaiſſeaux des infracteurs desdits deffences euſſent eſte pris par les Vaiſſeaux de ſa Majeſte ils ſeront declares de bonne priſe avec toute leur charge, & de la part de ſa Majeſte Treſchreſtienne ſeront auſsi renouvelles les Ordonnances & reglemens cy deſſus ſoubs les peines y contenues.

III.

Pour Eſuiter aux inconvenients qui pourroient arriver lors que les navires marchands des ſubjects desdits Srs. les Eſtats ſeront rencontres par les Vaiſſeaux de guerre de ſa Majeſte ou Capitaines Armateurs & pour otter tout ſubject de different & contention à l'advenir, lesdits Navires apres avoir abbatu leur pavillon par reſpect, ſi toſt qu'ils auront recognu celluy de France, & les Vaiſſeaux François qui ne pourront s'approcher plus pres qu'environ la portée d'un Canon desdits Vaiſſeaux marchands Hollandois, leſquels ſe ſouſtiendront & paroiſtront ſur le bord au premier ſignal qui leur ſera donne d'un coup de Canon tire ſans balle ſant obligation d'amener leurs voiſles (ſa Majeſte voullant bien encores ſe relaſcher en ce point de l'obſervation de ladite Ordonnantie de 1584. en faveur desdits Srs. les Eſtats pendant led. temps de quatre Années, en attendant que ledit reglement general aye eſte faict) à fin de donner le loiſir aux Vaiſſeaux de guerre de ſa Majeſte ou autres Armateurs d'envoyer leur Chaloupe à bord desdits Navires marchands dans leſquels entreront trois perſonnes ou plus ſçavoir d'eux leur route, & faire apparoir de leur paſſeport ou patente, & s'il n'y a point de munitions & choſes cy deſſus exceptées & defendues, ſans faire autre plus exacte perquiſition ni viſite ny que pour ce regard il ſoit pris aucune ſorte de droicts, ſoubs pretexte de ſalaires, vacations, ou preſents. Ce qui n'aura lieu neantmoins

moins qu'en mer & es coſtes eſtrangeres, demeurant en ſon entier la viſite & recherche ordinaire es Ports & Havres de France ſelon qu'il eſt accouſtume, & ainſy qu'il en a eſte bien & deuement uſe par le paſſe.

IV.

Et pour aſſeurée d'avantage les ſubjects desd. S^rs. les Eſtats qu'il ne leur ſera faict aucune violance injuſte par lesdits Vaiſſeaux de guerre, ſera faict defence a tous Capitaines de Vaiſſeaux & autres ſubjects de ſa Majeſte de les moleſter ny endommager comme ils faiſoient auparavant ſur peine d'eſtre punis & tenus des dommages & Intereſts, & ſeront doreſnavant les Capitaines armateurs obliges avant leur partement de bailler caution bonne & ſolvable par devant les juges des lieux jusques a la ſomme de douze mille livres *pour reſpondre des malverſations qui ſe pourroient commettre en leurs courſes & des contraventions au preſent Traicte & aux Ordonnances & Traictes d'alliances de ſa Majeſte a peine de deſcheance & nullite desdits Conges, ce qui ſera pareillement praticque par les ſubjects desdits S^rs. les Eſtats.*

V.

Et en attendant le reglement qui doibt eſtre faict ſadite Majeſte deſirant condeſcendre à la priere desdits S^rs. les Eſtats a trouvé bon que l'article 61. de ladite Ordonnance de l'an 1584. concernant le recouvrement des priſes ſur les ennemis ſoit d'oreſnavant obſervé pour deux fois vingt quatre heures *au lieu* d'une fois vingt quatre heures, *portées par ladit ordre. Ce qui s'executera pour le temps de la durée du preſſent article.*

VI.

Tous leſquels Articles & conditions cy deſſus ſeront reſpectivement obſervées par lesd. S^rs. les Eſtats Generaux & par leurs Navires de guerre. A l'eſgard des Vaiſſeaux des marchands François qui jouiront de la meſme liberté accordée à ceux des ſubjects desd. S^rs. les Eſtats.

Que

VII.

Que par les articles & tout le contenu cy deſſus ne ſera deſrogé en aucune ſorte aux accords & Traictes, faicts entre le Roy & les Srs. les Eſtats Generaux, lesquels demeureront en leur force & vertu & ſera fourny lettres de ratification de ces preſentes dans ſix ſepmaines de part & d'autre.

En teſmoing de quoy nous Commiſſaires ſusdit Ambaſſadeur & depute en vertu de nos pouvoirs reſpectifs avons ſignes ces preſentes de nos ſeings ordinaires & a icelles faict poſer le Cachet de nos armes, A Paris le 18 jour d'Avril 1646. ſigne Segnier d'Antry, (*L.S.*) *de* Lomenie (*L.S.*) Particelle (*L.S.*) Bignon (*L.S.*) Guillaume de Liere (*L.S.*) Gīō. Reinſt (*L.S.*)

Den 21 April zijnde ter Vergaderinge by de Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provintie van Hollandt inghebracht der ſelver naerdere Verklaringe, ten regarde van het ſtuck van de aenſtaende Campagne, beſtaende hier in: Te weten, dat de Heeren der ſelver principalen de ſaecken van de voorſz. Campaigne ſulcx ſouden behertigen, dat de ſelve binnen den tijdt van vier ofte vyf dagen ſouden bequaem weſen om hare goede ghenegentheyt dienthalven ter Vergaderinge van haere Ho. Mo. met ende neffens d'andere Provintien bekendt te maecken ende in te brengen; ſoo hebben haer Ho. Mog. vaſtelijck daer op vertrouwende, dienvolgens nae voorgaende deliberatie ende reſumptie van dien, gereſolveert, dat de Plenipotentiariſen van deſen Staet van de Spaenſche nader ſouden afvorderen het Pouvoir volgens het Concept van dien, den 22 Martii leſtleden, alhier goet ghevonden, ende aen de opghemelte Miniſters vervolgens verhandtreyct, ende inghevalle de ſelve Spaenſche Miniſters ſouden verklaren ſodanigen pouvoir voor als noch jegenwoordich niet te hebben bekomen, maer daerom na Spaignen ofte elders te hebben gheſchreven, dat de opghemelte Plenipotentiariſen van deſen Staet daer op ſouden

blyven

blyven ſtille ſtaen ſonder met de begoſte onderhandelinghe voort te varen, verſoeckende alleen Verklaringhe binnen wat tijdt de Spaenſche Plenipotentiariſen het bewuſte Pouvoir ſouden konnen uytbrengen, ſonder van eenighe continuatie van handeling gewach te maecken, doch ingevalle meer-ghemelte Spaenſche Plenipotentiariſen uyt eygen motyf preſentatie mochten comen te doen, om tot vorderinge van de handelinge een *Acte* uyt te ſullen brengen, *onder beneficie* van de welcke de voorſz. onderhandelinge(geduyrende de verwachtinge van 't voorſz. Pouvoir) ſoude mogen werden ghecontinueert, dat in dien ghevalle de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſouden hebben te beſorgen, dat de ſelve Acte in ſubſtantie contineerde het navolgende; te weten:

Dat de Plenipotentiariſen van Spaignen op Eere, Vroomigheyt, ende ter goeder trouwe beloofden uyt te brengen binnen ſeeckeren bequamen tijdt, inde voorſz. Acte uyt te drucken, het Pouvoir daer van het Concept hier nae volchde, hier vooren ghemelt, ſonder daer in te mogen doen eenige ſubſtantiele veranderinge.

Den 26 ende 28 April namen de Heeren *Paew* ende *Knuyt* reſpective haer affcheyt.

De Marquies de *Caſtel Rodrigo* ſiende dat de handelingh tot Munſter ghenouchſaem ſtil ſtont, ende dat de Provintien alhier niet wel over een droegen, heeft wederom geſchreven aen hare Ho. Mo. deſen Brief

MESSIEVRS, *Ayant veu veu qu'es Traictes de* Munſter *l'on ne procede avec la celerite que j'ay peu me promettre de la reſponce que vous m'aves faicte a la lettre que je vous ay eſcrite le 2. du mois de Decembre dernier ains que l'on y marche avec la meſme lentitude qu'en tous les autres Traictes de cette Aſſemblée; ſur les advis qui ſe publient de Parys, que les Francoys ſe ſont de nouveau accordes avec Vous, a deſſeing d'aſsieger la Ville de* Gend, *a la fortie en Campaigne. Il m'a ſemble neceſſaire pour la deffence de ladite Ville de donner ordre, qu'une*

qu'une partye des Trouppes de cette Armée a ce deſtinée ſorte en Campagne; mais deſirant que cette prevention ſe puiſſe excuſer, & que le Traicte de Paix s'advance, Comm' il convient au repos Commun de la Chreſtiente, j'ay bien vulu Vous faire ce mot pour Vous declarer cette mienne Intention, Vous priant de Vouloir Continuer d'avoir le bon cœur, dont Vous eſtes entres en Traicte, en procurant de retrancher toutes les choſes qui les pourroyent enbaraçer: & ſi cependant que cela ſe puiſſe Conclure, Vous trouvez Convenir qu'il y ait quelque ſuſpenſion d'Armes, *je ſuis preſt a en traicter & a la Conclure, affin que Vous puiſſies voir que l'intention du Roy mon Maiſtre & de ſes Miniſtres, & la meſme, qui Vous a tousjours eſte repreſentée de procurer le bien Commun par tous les moyens poßibles, & ſur cette Verite finiſſant je demeure. Meßieurs, voſtre bien humble Serviteur ſigne. El Marquis de Caſtel Rodrigo, Bruß. 25 Avril 1646.*

Deſe brief den 29 April ontfangen werdende, is gheſtelt in handen van den Heer *Huygens* om te communiceren aen Syn Hoocheyt; volgens welckers advys ſyn gecommitteert de Heeren *Huygens*, *Wimmenum* ende *vander Hoolck*, om aen den Ambaſſadeur van Vranckrijck die te communiceren: is oock by Copye ghefonden aen den Ambaſſadeur van deſen Staet in Vranckrijck ende aen de Plenipotentiariſen tot *Munſter*, om allen 't halven te toonen de goede meening ende intentie van hare Ho. Mo. van niet a part te doen.

t' Antwoorden is daer op gerefolveert als volcht;

MONSIEUR, *Il vous a plu nous eſcrire de Bruxelles le 25 April derniers qu'es traictes de Munſter l'on ne procede avec la celerite que vous vous avies promis de noſtre reſponſe du 9 Decembre 1645. en outre que il y a des avis de* Paris *d'un certain nouvel accord entre la Couronne de France & ceſt Eſtat; nous avons juge a propos de vous en eſclaircir par ces preſentes que nos Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires ſont ſur le lieu choiſy de tous les intereſſes, avec*

plein pouvoir pour y entendre a la negotiation & Concluſion d'un repos dans la Chreſtiente & que noſtre intention a eſte & en eſt encore de Couper Broche a tous les embaras, dilais ou aultres empeſchements qui pourroient retarder ou accorocher un ſy bon œuvre. Mais il vous ſouviendra que de la part du Roy voſtra maiſtre n'eſt pas encore remedie aux defaults remarques par les S^rs. nos Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires au pouvoir dudict Roy, non obſtant que pour les faciliter un project d'un nouveau pouvoir a eſte delivre à Munſter aux S^rs. ſes Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires le 30 du mois de mars dernier de ſorte qu'il: apart evidemment a qui & ou il tient qu'es traictes de Munſter *l'on ne procede avec la celerite deſirée: & quant a l'accord nouveau par vous allegue nous n'en avons point de Cognoiſſance; vous requerant de vouloir croyre, que nous correſpondrons de bien cœur a procurer tousjours le bien Commun par tous moyens, poſſibles & ſur cette aſſeurance nous nous ſignerons. Eſcrit a la Haye en Hollande le 2 de May 1646.*

De Heeren van *Heemſtede* ende de *Knuyt* tot *Munſter* weder ghekeert zijnde, hebben terſtont aen de Heeren Franſche communicatie ghedaen, ende aen de Heeren Spaenſche ghepreſenteert opening van haren laſt, ende confinuatie der beſoigne den 28 Jannuarii laeſtleden begoſt. Noopende 't welcke onder de ſelve is geconvenieert op de forme van dien als volcht:

NOus le Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipot. du Roy d'Eſpaigne & des Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas, cy ſoubſignes Declarons avoir convenu & accorde ammiablement, que les Conferences qui ſe deburont faire entre nous, pour le preſent Traicte, ſe tiendront alternativement, *& par tours ſucceſſifs a nos hoſtels reſpectivement, & que tousjours celuy, qui a ſon tour donnera la viſite pour la Conference, aura* la main en ſeance, Entrée, & ſortie, *tout ainſi comme a eſte pratique entre nous es premieres viſites ſolemnelles qui ont eſte reciproquement faittes; de plus decla-*

declarons avoir convenu & accorde que tout ce qui ſera negocie entre nous , ſera mis par eſcript *& delivre de part & d'aultre en meſme temps, & que toutes les eſcriptures qui ſe deburont faire pour le ſusdit preſent Traicte ſe mettront en* langue Françoyſe & Flamende, *& que les eſcriptures en ces dites deux langues , tant ſeulement eſtans bien exactement collationées l'une a l'autre, ſeront tenues pour eſgalement autenticques : Mais es conferences & diſcours qui ſe deburont faire de bouche reſpectivement , on pourra uſer indiſtinctement des langues Françoiſe , Flamende , ou Latine, ſelon que l'un ou l'autre pour la plus grande commodite ſe pourra le mieux faire entendre. En foy de quoy , & a fin qu'il n'en reſte plus aucune difficulte. Nous avons ſigne la preſente de nos propres mains , & Cachette du Cachet de nos Armes. Faict a Munſter ce 5 May 1646. Eſtoit ſigne El Conde de Peneranda Fr. Ioſeph de Bergagne Archev. de Cambray, Don Diego Savedra Faxardo, A. Brun, Bartolt van Gent, Iohan van Matheneſſe , Adriaen Pauw , I. de Knuyt , Godert van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.*

Daer na aen de Spaenſche ghecommuniceert zijnde het nieu concept pouvoir hebben aengenomen 't ſelve alſo uyt te wercken ende gepaſſeert deſe Acte:

„Alſoo omme te continueren de handelingh tuſſchen Ons „Ambaſſadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiariſſen van den „Koninck van Spaignen ter eenre ; Ende d'Ambaſſadeurs Ex„traordinaris ende Plenipotentiar. van de Staten Generael der „Vereenichde Provintien van Nederlandt , ter andere zyde be„goſt , de ghemelte Heeren Ambaſſad. ende Plenipotentiariſen „van de Staten Generael verklaert hadden, dat al vooren moſte „uytgewerckt ende overghelevert worden een Volmacht van „woort tot woort, *ſonder eenige ſubſtantiele veranderinge* , con„form de minuten, de welcke van wegen de ghemelte Heeren „Staten , aen Ons voorſz. Ambaſſadeurs Extraordinaris ende „Plenipotentiariſſen van gedachte Heer Coninc van Spaignen

„is ter handen geſtelt; Om welcke volmacht te erlangen, wy ge-
„noodſaeckt worden expreſſe affendinge ten Hove te doen, ende
„dat dienvolgens wy hadden gepreſenteert, binnen een ſeecke-
„ren tijdt uyt te wercken een Volmacht, gheſtelt in alſulcke
„Termen, als boven verhaelt; Op conditie, dat wachtende op
„de voorſeyde Volmacht, de voorſz. handelinge ſoude werden
„ghecontinueert, waer toe de voornoemde Heeren Ambaſſa-
„deurs ende Plenipotentiariſen der gedachte Heeren Staten Ge-
„neraal, hadden bewillicht ende toe-geſtaen den tijdt van twee
„Maenden; Soo hebben wy belooft ende verſeeckert, ghelijck
„wy belooven ende verſeeckeren op trouwe ende woordt van
„Ridders, en Heeren van Eere, uyt te wercken ende te erlangen
„van den Coninck van Spaignen, Onſen Heere, ende te leveren
„ aen ghemelte Heeren Ambaſſadeurs Extraordinaris en Pleni-
„potentiariſen van de voor gedachte Heeren Staten Generael
„voor den 1 dach van Julius eerſtcomende, een Volmacht, ge-
„ſtelt als boven, ende ſonder eenighe *ſubſtantiele* veranderinge,
„conform de Minute hier na volgende.

„*Don Philippe van Godes genade, Coninck van Caſtilien &c.*

„t'Oirconde van het welcke wy Ambaſſadeurs Extraordina-
„ris ende Plenipotentiariſen van den Coninck van Spaignen,
„deſe tegenwoordige hebben geteeckent ende ghezegelt met
„het Zegel van Onſe wapenen. Gedaen tot Munſter den 7 May
„1646. was onderteyckent: El Conde de Peneranda, Fr. Joſeph
„Ertsb. van Camerick, A. Brun, ende gecachetteert met haere
„reſpective Cachetten in rooden Lacke.

Daer na in beſoigne komende hebben de Spaenſche den 13 May gerepeteert ende geamplieert hare preſentatie van den 28 Januarii aldus:

LE ſoubſignes Plenipotent. de ſa Majeſte Catholique continuant dans le deſir & ſincere intention de terminer le plus promptement que faire ſe pourra par un bon & juſte accordes malheurs & ſala-

calamites des Guerres qui durent des ſi long temps aux pais Bas, Apres l'invocation du nom de Dieu, afin qu'il luy plaiſe benir un œuvre ſi ſalutaire, propoſent aux Seig. Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires des Eſtats des Provinces Vnies, en ſuite de la premiere ouverture qui a eſte faite ſont paſſes trois mois:

I.

Que de la part de ſa Majeſte Catholique ſe traictera & conclura avec eux une Trefue de douze *Ans ou de* vingt, *avec les meſmes formalites, clauſes, & conditions, que celle de l'An 1609.*

II.

Que pour la ratification a faire par ſadite Majeſte du Traicte qu aura eſte reciproquement convenu entre les parties, ſera concede le terme de trois mois: jaçoit on ne laiſſera pas de faire toute diligence afin que ladite ratification arrive au paravant.

III.

Que des l'inſtant de la Concluſion dudit Traitte ceſſeront de part & d'autre tous actes d'hoſtilite en l'attente de ladite Ratification, & en cas led. Traitte, ne peut ſe reſoudre ſi promptement que l'on doit eſperer, ains pour quelque conſideration que ce fut, prit un plus long cours, ſe pourra devant la Concluſion d'iceluy convenir d'une ceſſation d'armes, & meſmes des maintenant: pour prevenir l'effuſion du ſang de la prochaine Campaigne & de tant pluſtoſt & mieux ſe preparer a la reſiſtance generale contre l'Ennemy commun de la Chreſtiente,

IV.

Afin que le Traitte ſoit d'autant plus ferme & durable, & que la reunion demeure ſolide entre les parties, elles s'obligeront reſpectivement a ne donner aucun ſecours & aſſiſtance *ni directement ni indirectement aux* Ennemis l'une de l'autre, *ains ſe tesmoigneront en toutes occaſions les affects d'une pure & ſaincte reconciliation. Eſtoit ſigne El Conde de Peneranda, Fr. Ioſeph. Archiop. de Cambray, A. Brun, & Chachette de leurs Cachets des armes en cire rouge.*

De Heeren Staetſche hebben den 17 May ghedaen deſe antwoort, ende ſchriftelijcken eyſſchen.

„Alſoo de Heeren Ambaſſadeurs Extraordinaris en Plenipo-
„tentiariſen van den Coninck van Spaignen belooft ende ver-
„ſekert hebben, optrouwe ende woordt van Ridders en Hee-
„ren van Eere, over te leveren aen de Heeren Extraordinaris
„Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen vande Staten Generael
„der Vereenichde Provincien van Nederlandt voor den *eerſten*
„*Iulij* toecomende, een volmacht ſonder eenighe *ſubſtantiele*
„veranderinge, conform de minute van de volmacht gheinſe-
„reert inde Acte van beloſte op den 7 Mey hier op geexpedieert.

„Ende dat by middel van deſe beloſte tuſſchen de gedachte
„Heeren Ambaſſadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiariſen
„reſpectivelijck is overcomen de handelinghe te continueren,
„tot welckers aenvang de voornoem de Heeren Ambaſſadeurs
„Extraordinaris ende Plenipotentiariſen van den Coninck van
„Spaignen in een *geſchrift van den 28 Ianuarij verleden*, hebben
„voor-geſtelt een Beſtant, als 't gene 't welck beſloten wiert int
„Jaer 1609 volgens het exemplaer ende forme van het Tractaet
„van dien tijdt voor behoudens 't afdoen, by-voegen ofte ver-
„klaren van eenige pointen van de ghene die alrede ſyn verhan-
„delt ende andere vvelcke men behoorde voor te comen tot
„meerder ſeeckerheyt, vaſticheyt ende ghevoechlickheyt vant
„geſeyde beſtant, breeder uytgedruct in 't gemelte geſchrift.

„Soo iſt, dat wy onderſchreven Ambaſſadeurs Extraordina-
„ris ende Plenipotentiariſen van de hooch-ghedachte Heeren
„Staten Generael der Vereenichde Nederlantſche Provincien,
„*den Almachtigen biddende de tegenwoordige Handelinghe te zege-*
„*nen*, verſeeckert zijnde van de oprechte ende ſincere meynin-
„ge ende wille van de gemelte Heeren Staten Generael, dat de
„langdurige bederffelijck ende bloedige oorloge, voor ſo veel
„Jaren geſuſciteert inde Provintien van Nederlandt, en uytge-
„ſtreckt in andere plaetſen en ver-gelegene Zeen, worden ter ne-
der

„der geleyt tot het gemeene beſte der gheſeyde Provincien en „verlichtinge van de goede Inwoonderen der ſelver.

„In den name en tot Gódes eere, omme te betoonen de effe- „cten van de boven genoemde oprechte en ſincere intentie van „de ghedachte Heeren Staten, tot den wel-ſtandt van 't gemee- „ne Chriſtendom, en verlichtinge der Nederlandtſche Provin- „cien, ende de Inwoonders van de ſelve, tot antwoordt op de „gheſeyde *Propoſitie van den 28 Ianuarij* ſeggen dat het noot- „wendich is te ſamen te overkomen op de articulen hier nae- „volgende.

„Ende dat conform het onderling Tractaet tuſſchen Vranc- „rijck ende den Staet der Vereenichde Provincien van Neder- „landt, en conform gelijcke verklaringe voor deſen by de Hee- „ren Ambaſſadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiariſen van „den alder Chriſtelijcxſten Koninck ghedaen, dat Vranckrijck „ſal werden voldaen, en ſynen Intereſten *gelyckelyck* gedeci- „deert met die van de ghemelte Heeren Staten Generael der „Vereenichde Provincien van Nederlandt.

I.

„IN den eerſten verklaert den voorſz. Heer Coninck ende „erkendt dat de voorſz. Heeren Staten Generael van de Ver- „eenichde Nederlanden ende de reſpective Provincien van de „ſelve met alle haer gheaſſocieerde Landtſchappen, Steden en „aenhoorige Landen, ſyn vrye en Souveraine Staten, Provin- „cien, Landen, op de welcke, noch op hare geaſſocieerde Lant- „ſchappen, Steden ende Landen, als vooren, hy Heer Coninck „niet en pretendeert, noch nu ofte namaels, voor hem ſelven „ſyne Succeſſeuren ende Nacomelingen ſoo geduyrende als na „het expireren van 't jegenwoordich Tractaet, nimmermeer „yets ſal pretenderen, en dien-volgens te vreden te zijn met de „ſelve Heeren Staten te Tracteren, ghelijck hy doet by deſe je- „genwoordighe, een beſtant op de conditien hier naer beſchre- „ven en verklaert.

„Te

II.

„Te weten dat 't voorſz. Beſtant ſal weſen goet, vaſt, getrouw „en onverbreeckelijck en voor den tijdt van .... Jaren: gedue- „rende de welcke weſen ſal ophoudinghe van alle acten van „Vyandtſchap van wat fatſoen dat die zijn, tuſſchen de voorſz. „Heeren Koninck ende Staten Generael, ſoo ter Zee, andere „wateren, als te Lande, in alle hun-luyden Koninckrijcken, „Lantſchappen, Landen, ende voor alle haer-luyder Onderſaten „en Inwoonderen, van wat qualiteyt en conditie die zijn, ſon- „der uytſonderinge van plaetſen ofte Perſoonen.

III.

„Een yegelijck ſal behouden ende datelijck ghebruycken de „Landtſchappen, Steden, Plaetſen, Landen, ende Heerlickhe- „den, die hy jegenwoordich houdt ende beſit, ſonder daer inne „getroubleert ofte belet te worden, in wat manieren dat het ſy, „geduyrende het voorſz. Beſtandt, daer onder men verſtaet te „begrypen de Vlecken, Dorpen, Gehuchten ende platte Lan- „den die daer van dependeren, ende ſullen dienvolgens de ge- „heele *Meyerye* van s'Hertogenboſch, mitsgaders alle de Heer- „lickheden, Kaſtelen, Vlecken, Dorpen, Gehuchten en plat- „te Landen dependerende van de Stadt ende Meyerye van „s'Hertogenboſch, Stadt ende Marquizaet van Bergen op den „Zoom, Stadt ende Baronnye van Breda, de Steden van Mae- „ſtricht, *Grave*, ende Landt van *Cuyck*, *Hulſt*, *Hulſterambacht*, „ende Landt van *Waes*, en van alle andere Steden ende plaetſen, „welcke de voorſz. Heeren Staten houden in Brabandt, Vlaen- „deren, en elders, blyven aen de voorſz. Heeren Staten in alle „ende die ſelfden rechten van ſuperioriteyten ſo in't Geeſtelijck „als in 't Wereldtlijcke als ſy Heeren Staten ſyn houdende de „Provincien van de Vereenichde Nederlanden.

IV.

„De Onderſaten en Inwoonderen van de Lantſchappen van de voorſz. Heeren Koninck ende Staten ſullen geduyrende dit Beſtant,

„Beſtant, alle goede Correſpondentien en vriendtſchap ſamen „hebben, ſonder te ghedencken de offenſien en ſchaden, die ſy „luyden hier vooren hebben gheleden, ſullen oock mogen co„men ende blyven inde Landtſchappen de een van de andere, „en daer doen haer trafficque ende commercie in alle verſeec„kertheyt ſoo ter Zee, andere wateren, als te Lande.

V.

„Wel verſtaende dat het voorſz. ſal zijn ſonder prejudicie, en „voor behoudende uytdruckelijck, om hier naer ſich te verkla„ren op eenige articulen raeckende de Navigatie ende Trafficq „van Ooſt ende Weſt-Indien, die men verſtaet te behouden „ende te mainteneren.

VI.

„En terwylen noodich is een goede langen tijdt om te ad„verteren den genen die buyten de voorſz. limiten, met macht „ende Schepen zijn om te deſiſteren van alle acten van hoſtili„teyt. Is gheackordeert dat het beſtandt binnen de limiten van „het Octroy hier bevoorens aen de Ooſt Indiſche Compagnie „der Vereenichde Nederlanden verleent, ofte noch by conti„nuatie te verleenen, niet eer en ſal beginnen dan een Jaer nae „dato van het beſluyt van het jegenwoordige Beſtandt. Ende „wat aenbelangt de Limiten van het Octroy, hier bevoorens by „de Heeren Staten Generael geackordeert, ofte noch by con„tinuatie te ackordeeren aen de Weſt-Indiſche Compagnie, dat „het Beſtandt aldaer niet eer en ſal beginnen dan een half Jaer „nae dato als vooren, wel verſtaende dat indien het advys van „wegen 't Publicq ten wederzyden van 't meer-genoemde Be„ſtandt binnen de voorſz. reſpective Limiten eer kan weſen, dat „van als dan de vyandtſchap daer op houden ſal: Maer indien „na de voorſz. tijdt van een Jaer ende half Jaer reſpective bin„nen de voorſz. reſpective Limiten der voorſz. Octroyen eeni„ge acte van hoſtiliteyt daer ſal zijn gedaen, de ſchade ſal ſonder „uytſtel worden gerepareert.

VII.

„De Onderſaten en Inwoonders van de Landen van de voor-
„noemde Heeren Coninck ende Staten, doende Traficque in
„de Landen de een van d'andere en ſullen niet gehouden weſen
„te betalen meerder rechten en impoſitien, als de eygen Onder-
„danen reſpective. In voegen dat de Ingeſetenen en Onderda-
„nen van de Geunieerde Provincien, ſullen zijn ende blyven ge-
„eximeert van ſeecker *twintich par cento*, ofte oock diergelijcke
„mindere, meerdere, ofte eenige andere impoſitien die den Co-
„ninck van Spaignen gheduyrende den voor-gaenden Treves
„geheven heeft, ofte noch geduyrende het tegenwoordich Be-
„ſtant ſoude willen heffen op de voornoemde Ingeſetenen ende
„Onderſaten van de Geunieerde Provincien, ofte tot laſte van
„de ſelve, boven ofte meerder als op ſyn eygen Onderſaten.

VIII.

„De voorſz. Heeren Coninck ende Staten en ſullen buyten
„haer reſpective Limiten van de paſſerende goederen noch te
„water noch te lande, geen incomende, uytgaende, ofte andere
„laſten mogen ontfangen.

IX.

„De Onderdanen van de voornoemde Heeren Coninck
„ende Staten, ſullen reciproquelijck genieten in de landen d'een
„van d'andere de oude vryheyt van de Tollen van de welcke ſy
„in Vredelijcke poſſeſſie geweeſt ſullen zijn voor het begin van
„de Oorloch.

X.

„De hanteringe, ommegang ende Commercie tuſſchen de
„reſpective Onderſaten, en ſal niet mogen verhindert worden;
„ende indien eenige verhinderinge mochte ghebeuren de ſelve
„ſullen reelijck en metter daet werden wech genomen.

XI.

„Ende van den dach af van 't beſluyt van deſe Treves ſal den
„Coninck doen op-houden het heffen van alle Tollen op den

„*Rhyn*

„*Rhyn ende Maſe* die voor den Oorloch geweeſt zijn, onder het „reſſort ende diſtrict der Vereenichde Nederlanden, ſpecialijck „mede den *Zeeuſchen Tol:* invougen dat deſen Tol niet ghehe„ven ſal worden van wegen den Coninck noch binnen de Stadt „van *Antwerpen* noch elders, wel verſtaende ende op conditie „dat van den voornoemden dach af de Staten van Zeelandt re„ciproquelijck t'haren laſte ſullen nemen ende betalen eerſt en „voor al, van den ſelfden dach af de Jaerlijcxe renten die voor „het Jaer 1572. op den voorſz. Tol ſyn geveſticht gheworden, „en van de welcke de eygenaers en rentheffers in 't beſit en ont„fanck ſyn gheweeſt, voor het begin van de voorſz. Oorloch: „het welck van gelijcken ſullen doen de eygenaers van de voor„noemde andere Tollen.

XII.

„Het wit geſoden *Sout* uyt deſe Landen komende in Landen „van de voorſz. Heer Coninck van herwaerts over, en ſal niet „mogen verboden noch hooger als het grof *Sout* belaſt, maer „met egale laſten ten weder-zyde moeten beſwaert worden en „blyven.

XIII.

„De Reviere de *Schelde*, als mede de Canalen van *'t Sas, Zwin* „ende andere zee-gaten daer op reſponderende, ſullen van de „zyde van de Heeren Staten geſlooten worden gehouden, ge„duyrende den tijdt van dit tegenwoordich Beſtandt.

XIV.

„De Schepen en goederen komende in ende uyt de havens „van Vlaenderen, reſpective, ſullen met ſoodanighe impoſitie „ende andere laſten by den voorſz. Heer Coninck moeten be„laſt worden en blyven als de goederen de *Schelde* ende andere „Canalen in het boven-ſtaende articul begrepen, in 't op ende „afgaen reſpective beſwaert worden, geduyrende den tijdt van „het tegenwoordich Beſtandt.

XV.

„Sullen oock de Onderdanen en Inwoonderen van de Lan-
„den van de Heeren Staten hebben de ſelve verſekertheyt ende
„vryheyt inde landen van den voorſz. Heer Coninck die geac-
„kordeert is, aen de Onderſaten van den Coninck van Groot
„Bretagne, by het laetſte Tractaet van Vrede ende de ſecrete
„articulen gemaeckt met den Conneſtabel van Caſtilien.

XVI.

„De ghemelte Heer Coninck ſal met den eerſten noodighe
„voorſorge geven datter eerlijcke plaetſen geordonneert wor-
„den totte begraveniſſe van de lichamen der ghener, die van de
„Staten zyde ſullen komen t'overlyden onder de gehoorſaem-
„heyt van den Coninck.

XVII.

„De Onderdanen ende Ingeſetenen van de Landen van den
„gedachten Heer Coninck komende inde Landen van de voor-
„noemde Heeren Staten ſullen haer ten opſichte van de pu-
„blycque oeffeninge van Religie moeten ghedragen in alle ſe-
„dicheyt, ſonder eenich ſchandael te geven met woorden ofte
„met wercken, en ſonder eenige laſteringe te ſpreecken.

XVIII.

„De publycque Kercke inde Baronnye van *Breda*, Marqui-
„ſaet van *Bergen*, en elders ſullen weſen en blyven aen die vande
„gereformeerde Religie.

XIX.

„Van gelijcken en ſullen de Coopluyden, Schippers, Piloten,
„ſcheeps-volck, hare ſchepen, koopmanſchappen, waren, ende
„andere goederen haer toe-behoorende niet mogen aengeſla-
„gen nochte ghearreſteert worden, 't ſy in krachte van eenich
„bevel generael ofte particulier, ende om wat ſaecke dat het ſy,
„van Oorloghe, Inquiſitien, of anderſints, ſelfs niet onder pre-
„text van ſich daer van te willen laten die nen tot conſervatie
„ende beſcherminge des Landts: daer onder men nochtans niet

en

„en verſtaet te begrypen de aenſlagingen ende arreſten van de „Juſticie, door de ordinaris wegen ter oorſaecke van eygen „ſchulden, obligatien en bondighe contracten van den genen, „jegens den welcken de voorſz. aenſlagingen ſullen ſyn gedaen, „daerinne geprocedeert ſal worden, gelijck ghebruyckelijck is „nae recht en reden.

XX.

„Daer ſullen ten weder-zyden eenige Rechters in gelijck ge„tal worden gecommitteert by forme van *Chambre mypartye*, „die hunne Reſidentie ſullen houden inde Nederlanden, ende „dat op alſulcken plaets, het ſy overhant, dan onder het gebiedt „van d'eene dan van d'andere, of na dat ſulcx by onderlinge be„willinge ſal goet gevonden worden; welcke wederzyts geſtel„de Rechters, volgens de Commiſſie ende Inſtructie hun te ge„ven, ende op de welcke ſy ſullen Eedt doen ſoo wel aen den „meer-gemelten Heer Coninck, als aen de Heeren Staten Ge„neraal reſpectivelijck ſullen opſicht nemen over de handelin„ge der Ingheſetenen der voorſz. Nederlanden, ende de laſten „ende Impoſten die ter eenre ende ter andere zyde gheheven „ſullen worden op de Koopmanſchappen; ende indien de „voornoemde Rechters komen te bevinden dat daer in ter „eenre of ter andere, of wel ten beyden zyden exces werde be„gaen, ſullen het ſelve exces reguleren ende moderen. Voorts „ſullen de voorſz. Rechters examineren de queſtien over de „*non executie* van het Tractaet, als oock de contraventien van „dien, die in tyden ende wylen ſouden mogen komen te ryſen „ſoo in de Landen van herwaerts over, als oock in de verre af„gelegen Koninckrijcken, Landen, Provincien, en Eylanden „in Europa en daer op ſommarie ende *de plano* diſponeren, ende „uytſpreecken 't gene ſy in conformiteyt van het Tractaet be„vinden ſullen te behooren, ende ſullen de ſententien en diſpo„ſitie van de voorſz. Rechters ter executie worden geſteit door „de ordinaris Juſtitie ter plaetſe alwaer de contraventie is ghe-

„ſchiet, ofte wel jegens de perſoonen van de Contraventeurs,
„na dat ſulcx na gelegentheyt ſal werden gherequireert; ende
„en ſal de voornoemde Juſtitie in geen gebreecke mogen bly-
„ven de voornoemde executie te doen of te laten gheſchieden
„ende de contraventie te repareren binnen den tijdt van .... na
„dat de voorſz. ordinaris Juſtitie daer toe ſal weſen verſocht.

XXI.

„Indien eenige Sententien en Vonniſſen gegeven waren tuſ-
„ſchen perſoonen van verſcheyde partyen niet ghedefendeert
„weſende, 't ſy in materie civyl ofte crimineel, die en ſullen niet
„mogen gheexecuteert worden jegens die perſonen der Ge-
„committeerden nochte harer goederen, gheduyrende dit te-
„genwoordich Beſtandt ende en ſullen geen brieven van mar-
„que of repreſalien geackordeert worden, geduyrende het ſel-
„ve Beſtandt, ten ſy met kenniſſe van ſaecken, ende in ſaecken
„in de welck ſulcx is toe-gelaten by de Keyſerlijcke wetten en
„conſtitutien, ende na de ordre geſtelt by de ſelve.

XXII.

„Men ſal niet mogen aenkomen, inkomen ofte blyven in de
„Havenen, Bayen, Playen, ofte Reeden van de Landen d'eene
„van d'andere, met Schepen, ende Volck van Oorloge in ghe-
„tal, welck ſoude mogen ſuſpicie gheven, ſonder verlof en toe-
„latinge van den genen, onder de welcke de voorſz. Havenen,
„Bayen, Playen, ende Reeden zijn, ten ware men ghedreven
„worde door tempeeſt ofte ghedrongen 't ſelve te doen door
„noot ende om te ſchouwen eenige periculen van de Zee.

XXIII.

„De gene op de welcke de goederen zijn aengheſlagen, ghe-
„confiſqueert ter oorſaecke van den Oorloge ofte hare Erfge-
„namen, ende die haer recht hebben, ſullen gebruycken de ſelve
„goederen, geduyrende het jegenwoordich Beſtandt, en ſullen
„de poſſeſſie van dien aennemen *by haer eygen authoriteyt*, ende
„in kracht van dit Tractaet, ſonder dat van noode ſy te hebben

recours

„recours aen de Juſtitie, niet tegenſtaende alle incorporatien „door den fisque, verpanding, gedane giften, Tractaten, Ackor- „den, ende transactien, en wat renuntiatien in de voorſz. Trans- „actien ſouden mogen gheſtelt zijn, om uyt te ſluyten van een „ghedeelte van de goederen den genen, die de ſelve behooren „toe te komen; ende alle goederen ende rechten, die volgens „het tegenwoordich Tractaet reciproquelijck den ouden pro- „prietariſen haren Erven ofte actie van de ſelve hebbende ſyn „gereſtitueert, ofte noch gereſtitueert moeten worden, ſullen „by den ſelven proprietariſen mogen worden verkoft ſonder „dat van noode ſal weſen daer toe particulier conſent te ver- „werven, uytgheſondert den eygendom van de renten, die van „wegen den fisque, in plaetſe van de verkofte goederen, ſullen „weſen geconſtitueert, mitsgaders de renten ofte actien ſtaende „tot laſte van de fisquen reſpective.

XXIV.

„Het welcke oock plaetſe hebben ſal ten profyte van de Erf- „genamen van wylen den Heere *Prince Willem van Orangie* ſelfs „voor de rechten die ſy hebben inde Salines van het Graefſchap „van Bourgogne, die hen-luyden ſullen weder gegeven en gela- „ten worden met de boſſchen die daer van dependeren.

XXV.

„Daer onder men mede verſtaet begrepen te zijn de vorde- „re goederen en rechten gelegen inde Graefſchappen van *Bour- „gogne* en *Carolois*, ende 't gene volgende het Tractaet van den „9 Aprilis 1609. ende 17 Januarii 1610. reſpectivelijck noch „niet en is gereſtitueert, ſal aen de proprietariſen, haer erven of „actie van de ſelve hebbende van beyden zyden, alomme met- „ten eerſten ter goeder trouwe worden gereſtitueert.

XXVI.

„Gelijck mede verſtaen worden daer onder begrepen te zijn „de goederen ende rechten die nae uytgang van den voorgaen- „de Treves by ſententie van 't Hof van Mechelen tot nadeel van „den

„den Fisque syn toe-geweſen aen wylen Graef Jan van Naſſau, „oft in wat manieren die voorſz. Graef de poſſeſſie van dien „heeft verkregen, in wat plaetſen, Landen ofte Heerlickheden „de ſelve toe-geweſen goederen en rechten mogen gelegen, en „door wien de ſelve mogen gepoſſedeert zijn: welcke Senten- „tie by macht van dit Tractaet is, ende wort gehouden als *niet „gheweſen* ende alle andet verkregen poſſeſſie als voorſz. is, te „niet gedaen.

XXVII.

„Ende wat aengaet het Proces van *Caſtel belin* gheintenteert „by het leven van wylen den voorſz. Heere Prince van Oran- „gien in 't Hof van Mechelen tegens den Procureur Generael „van den Coninck van Spaignen, dewyle het ſelve Proces niet „en is getermineert gheweeſt, binnen den tijdt van een Jaer nae „het vervolch daer op gedaen, ghelijck als in 't 14 artyckel van „den voorgaende Treves ter goeder trouwe was belooft te „doen. Is verdragen dat aenſtonts nae 't ſluyten van het jegen- „woordich Tractaet, den Fiscus uytten naem van den Coninck „ofte uyt wiens naem ſulcx eenichſints ſoude mogen weſen, „datelijck afſtant ſal doen van alle de goederen in den voorſz. „Proceſſe gheeyſcht, ende by wien, of uyt wat rechten de ſelve „ſouden mogen beſeten worden, oock renonceren in naem en „van wegen als voor, van alle actien en pretenſien die de Fiscus „op de voorſz. goederen eenichſints ſoude mogen hebben, ofte „konnen pretenderen, om door den jegenwoordigen Heer „Prince van Orangie, ſyn Erven ende Naekomelingen, of ſyn „recht hebbende, datelijck na 't ſluyten van dit Tractaet en uyt „kracht van 't ſelve ende ſonder recours aen de Juſticie, te wor- „den aengeveert, en genomen in vrye en onbekommerde poſ- „ſeſſie; mits dat de opgebeurde ende genooten vruchten, met „de laſten van dien, tot den dach van het beſluyt van dit Tra- „ctaet ſullen blyven tot profyt van den Fiscus.

Indien

XXVIII.

„Indien in eenige plaetſe difficulteyt werde gevonden op de „reſtitutie van de goederen en gerechticheden die gereſtitueert „moeten worden, ſal den Rechter van de plaetſe ſonder uyt„ſtel de reſtitutie doen effect hebben en daerinne den kortſten „wech nemen, ſonder dat onder pretext van onbetaelde Capi„talen of anderſints de reſtitutie uytgeſtelt ſal mogen worden.

XXIX.

„De Onderdanen ende Ingheſetenen der Vereenichde Ne„derlanden, ſullen over al inde Landen onder de gehoorſaem„heyt van den ghemelten Heer Coninck zijnde, ſich mogen „doen dienen van ſulcke Advocaten, Procureurs, Notariſen, „Solliciteurs en Executeurs die het haer ſal goet duncken, waer „toe oock de ſelve ſullen worden gecommitteert by de ordina„ris Rechters, wanneer het ſal noodich weſen ende de ſelve „Rechters des ſullen zijn verſocht, en reciproquelijck de Inge„ſetenen en Onderdanen van gedachten Koninck komende in „de Landen van de gemelte Heeren Staten ſullen gelijcke affis„tentie genieten.

XXX.

„Indien de Fisque heeft doen verkoopen van d'een of d'an„dere zyde eenige confisqueerde goederen, de gene aen wien de „ſelve uyt krachte van dit Tractaet moeten toebehooren, ſullen „gehouden weſen haer te contenteren met den Intereſt van den „prys jegens den penninck ſeſtien, omme daer van t'elcken Ja„re, gheduyrende deſe Treves betaelt te worden op de neerſtig„heyt van de gene, die de voorſz. goederen beſitten, anderſints „ſal hun-luyden gheoorloft zijn hun te addreſſeren aen de ver„kofte gronden ende erven, met dien verſtande, dat in plaetſe „van de verkofte goederen, afgeloſte renten, ofte het Capitael „van de ſelve, door en uytten naem, van de reſpective Fisquen, „opene brieven ſullen verleent werden, ten profyte van de eyge„naers, hare Erven of des actie hebbende, die hun ſullen dienen

„tot bewys declaratoir, in conformiteyt, van het Tractaet, met „assignatie van de Jaerlijcx betalinge op den Rentmeester inde „Provincie, daer die verkoft ofte gheloft zijn, welcke Rent„meester daer inne sal werden genoemt, en sal den prys geteec„kendt worden, nae de eerste verkoopinge publycquelijck ofte „anderfints gedaen zijnde na behooren, van welcke renten het „eerste Jaer verschynen sal een Jaer nae dato van het besluyt van „dit tegenwoordich Tractaet.

XXXI.

„Maer indien de voorsz. verkoopingen ghedaen waren ghe„weest by Justitie voor deuchdelijcke en wettelijcke schulden „van die gene aen wien de voornoemde goederen plachten te „gehooren voor de Confiscatie; 't sal hun-luyden ofte hare Er„ven, ende recht van de selve hebbende, geoorlooft zijn, die na „haer te nemen, betalende den prys binnen een Jaer te reecke„nen van den dach van het jegenwoordich Tractaet: nae welc„ken tijdt sy luyden daer toe niet meer sullen ontfangen wor„den, ende de voorsz. aenneminghe ende verkoopinge by haer „ghedaen zijnde, sullen sy luyden daer van mogen disponeren, „gelijck haer goet duncken sal, sonder dat van noode sal wesen „eenige andere toe-latinge daer van te verwerven.

XXXII.

„Men verstaet nochtans niet de *voorss. na haer neminge* plaetse „te geven voor de verkochte Huysen, ghelegen inde Steden te „dier oorsaecke verkoft zijnde om de groote incommoditey„ten ende notable schade die de verkrygers ontfangen sou„den ter cause van de veranderingen en reparatien die sy luyden „inde voorsz. Huysen souden mogen gedaen hebben, daer van „de liquidatie te seer langh ende beswaerlijck soude wesen.

XXXIII.

„Ende so veel aengaet de reparatie ende verbeteringe gedaen „aen andere verkochte goederen daer van de verkoopinghe is „toe-ghelaten, indien die worden ghepretendeert, de ordinaris „Rech-

„Rechters ſullen recht doen, met kenniſſe van ſaken, blyvende „de gronden ende erven ghehypotequeert voor de ſommen „daer toe de verbeteringe ſullen worden gheliquideert, ſonder „dat nochtans gheoorlooft ſal weſen aen de voorſz. verkoo„pers te ghebruycken recht van retentie om daer van betaelt „ende voldaen te weſen.

XXXIV.

„Alle verſwegen goederen ende Rechten, Actien, Schulden, „Crediten, en andere die by de Fisque niet aengheſlagen ſullen „zijn geweeſt met behoorlijcke kenniſſe van ſaecken voor den „dach van het beſluydt van dit Tractaet ſullen blyven tot vrye „ende volle diſpoſitien van de Eyghenaers, haer Erven of des „Recht hebbende, met alle de vruchten, renten, inkomſten, „ende voordeelen, mede en ſullen die gene die de voorſz. goe„deren en rechten ſullen verſwegen hebben, nochte haere Er„ven daer over mogen worden gemoleſteert van de reſpective „Fisquen, maer de Eygenaers haer Erven of des recht hebben„de, ſullen ten opſichte van dien actie hebben tegen een yeghe„lijck als voor haer eygen goet.

XXXV.

„De Boomen afgehouwen naer den dach van 't beſluyt van „dit Tractaet en die ten ſelven daghe noch op den grondt ſullen „ghelegen hebben, als mede de verkochte boomen die ten „voorſz. daghe van 't beſluydt noch niet ghehouwen mochten „zijn, ſullen blyven aen de Eygenaers, niet tegenſtaende de ge„dane verkoopinge en ſonder dat ſy gehouden ſullen weſen ee„nich prys te betalen.

XXXVI.

„De vruchten, huyren, pachten, en inkomen van Heerlick„heden, Landen, Thienden, Viſſcheryen, Huyſen, Renten, ende „andere op-komſten van goederen die volgens het Tractaet „moeten ghereſtitueert worden, verſchenen nae den dach van „'t beſluydt van dit Tractaet, ſullen voor het gheheel Jaer, den

„proprietarisen, haren erven, ofte actie van de selve hebbende,
„volgen.

XXXVII.

„De huyren die gemaeckt zijn van geconfisqueerde of aenge-
„teeckende goederen, niet tegenstaende die voor veel Jaeren
„zijn gemaeckt, sullen expireren met het Jaer van 't besluyt van
„'t Tractaet, nae 't ghebruyck van de plaetsen respective daer de
„voorsz. goederen sullen zijn ghelegen, ende sullen de huyren
„verscheenen, naer den dach van 't besluyt van 't Tractaet ghe-
„lijck gheschiet is, betaelt werden aen de Eyghenaers, wel ver-
„staende indien den bruycker der geseyde goederen voort ghe-
„was van dien Jare eenighe onkosten heeft aenghewent, dat de
„selve onkosten by de Eygenaers aen den bruycker sullen wor-
„den betaelt, naer costume ofte tot discretie van den Gerechte,
„van de plaetse daer de selve goederen sullen zijn gelegen.

XXXVIII.

„De verkoopinge van geconfisqueerde of aengheteeckende
„goederen gedaen t' sedert het besluydt van 't Tractaet, sal ghe-
„houden worden nul, ende als niet ghedaen, ghelijck mede de
„verkoopinge gedaen voor het besluyt tegens de verdragen of
„ackorden met eenige Steden in 't particulier gemaeckt.

XXXIX.

„De Huysen van particulieren die gherestitueert zijn of gere-
„stitueert moeten worden volgens het Tractaet, en sullen reci-
„proquelijck met Garnisoen ofte anderssints niet anders nochte
„hooger belast worden, dan de Huysen van de andere Inwoon-
„deren van gelijcke gelegentheyt.

XL.

„Niemandt en sal ter eenre ofte andere zyde, directelijck of
„indirectelijck in 't veranderen van syne woon-plaetse belet
„worden mits betalende de rechten daer toe staende, ende in-
„dien eenige beletselen sedert het Tractaet gheschiet waren, sul-
„len datelijck werden afgedaen.

„Indien

XLI.

„Indien eenighe Fortificatien ofte publycque wercken ter „eenre ofte ter andere zyde, met toe-latinge ende authoriteyt „van de Overicheyt gemaeckt waren, in plaetſen waer van door „het tegenwoordich Tractaet reſtitutie ſal moeten geſchieden, „de Eygenaers van dien ſullen gehouden weſen haer te conten- „teren met de eſtimatie die daer van ghedaen ſal weſen door de „ordinaris Rechters, ſoo van de voorſz. plaetſen als van de Ju- „risdictie die ſy daer hadden, ten ware partyen daer over onder- „linge ackordeerden, ghelijck mede ſatisfactie ſal ghedaen wor- „den aen de Eyghenaers van de goederen die tot Fortificatien, „publycque wercken ofte Godtshuyſen ſyn geappliceert.

XLII.

„Aengaende de goederen van Kercken, Collegien, ofte an- „dere pieuſe plaetſen, ghelegen inde Vereenichde Provincien, „de welcke Leden waren dependerende van Kercken, benefi- „cien, en Collegien, zijnde onder de gehoorſaemheyt van den „voorſz. Heer Coninck, het geen voor 't beſluydt van 't Tra- „ctaet niet en is verkocht geweeſt, ſal hun luyden weder ghege- „ven ende gereſtitueert worden, ende ſullen in 't beſit van dien „komen, oock by haer eygen authoriteyt en ſonder hulpe van „Juſtitie van 't ſelve geduyrende het Beſtandt te gebruycken, en „ſonder daer van te mogen diſponeren, gelijck als hier vooren „is gheſeyt, maer voor de gene die verkocht ſullen weſen voor „den voorſz. tijdt of by de Staten van eenige van de Provintien „in betalinghe ſullen ghegeven weſen, de rente van den prys ſal „haer Jaerlijcx betaelt worden, tegen den penning ſeſtien by de „Provintie die de voorſz. verkoopinge ſal hebben ghedaen, of „de ſelve goederen in betalinge ghegheven, ende oock in dier- „voegen geaſſigneert dat ſy daer van mogen weſen verſeeckert, „van gelijcken ſal gedaen en geobſeerveert worden vande zyde „van den gemelten Heer Coninck.

XLIII.

„Ende alſo in't Jaer 1582. aen wylen d'Heer Prince van Oran-
„gie ghecedeert ende gegeven zijn in betalinge van ſyne achter-
„ſtellen en afreeckeninghe van Servicien het Graefſchap van
„Aloſt, Abdye van Duynen, en Proosdie van Everſom, Graef-
„ſchap van Meeſſen, Abdye van Wynoxberge, Abdye van Ni-
„neve, Geertberghe oft S^t. Adriaen in eremo, en d'Abdye van
„Affligem conform de opene brieven daer van verleent, van de
„welcke door het ghevolge van de Oorloch de ghemelte Heer
„Prince van Orangie geen genot heeft konnen hebben, uytghe-
„nomen dat voort voorgaende Beſtandt, de Stadt van Hulſt,
„zijnde onder de ghehoorſaemheyt van de ghedachte Heeren
„Staten Generael, wylen *Prins Maurits* is herſtelt inde poſſeſſie
„van het Klooſter van *Sanden* ende Proosdie van *Everſom*, de-
„pendentie van de *Abdye van Duynen* voornoemt, ende nae dat
„de reductie van *Hulſt* voorſz. de ghemelte Heeren Staten Ge-
„nerael der Vereenichde Provintien van Nederlandt, op het
„nieuws de voorſz. ceſſie van het Klooſter van *Sande* en Proos-
„dye van *Everſom* en andere gerechticheden daer aenghehoo-
„rende gelegen in *Hulſter* Ambacht 't Lant van *Waes*, ende daer
„omtrent hebben gheconfirmeert, is gheackordeert dat den in-
„houdt van 't voorgaende articul geen plaetſe hebben ſal ten
„opſichte van 't ghemelte Klooſter van *Sande* en Proosdye van
„*Everſom*, maer dat de voorſz. ceſſie is, ende ſal blyven gecon-
„firmeert ten profyte van ghemelte Heer *Prince van Orangie*,
„ende des recht hebbende, voor behoudens aen meer-gedach-
„te Heere *Prince*, ſyn recht ende pretentien, ten opſichte van de
„andere partyen hier boven geſpecificeert, omme over de ſelve
„met den Coninck van Spagnien t'ackorderen buyten het te-
„genwoordich Tractaet.

XLIV.

„De gene aen de welcke de geconfisqueerde goederen moe-
„ten gherestitueert worden, en ſullen niet ghehouden weſen te
betalen

„betalen de achterſtellen van renten, laſten, ende debvoiren „ſpecialijck geaffecteert ende gheaſſigneert op de ſelve goede„ren, voor den tijdt dat ſy luyden die niet en hebben gebruyct, „en ſoo ſy luyden daer over vervolcht ende ghemoeyt worden „van d'een of d'andere zyde; ſullen werden gherenvoyeert als „geabſolveert, ende daer kennelijck bevonden wordt, dat alle „de goederen van yemandt van d'een of d'andere zyde geconfisqueert ofte aengeteeckent zijn geweeſt, ſoo dat den ſelven „gene middelen heeft gehouden, daer uyt hy die renten ofte in„tereſten van ſyne ſchulden, vervallen gedurende de confiscatie „ofte annotatie heeft konnen betalen, de ſelve en ſal niet alleen „van de reale laſten, ende renten volgende het Tractaet, maer „oock van de ghenerale ende perſonele belaſtingen van de ren„ten ende intereſten in den voorſz. tijdt verſchenen, ghevrydt „weſen.

XLV.

„Men en ſal oock niet mogen pretenderen voor de goede„ren die verkocht ofte geackordeert zijn, omme gedyckt ofte „herdyckt te worden, anders als die opſtallen daer vooren de „poſſeſſeurs ſich hebben verbonden by de Tractaten daer toe „gemaeckt, met den Intereſt van de gefurneerde penninge, in „dien eenige gegeven zijn, oock na advenante van de penninck „ſelfthien als boven.

XLVI.

„De Vonniſſen ghegeven omme de goederen ende rechten „geconfisqueert met partyen die gekent hebben den Rechter, „ende wettelijck zijn gedefendeert geweeſt, ſullen houden; en „ſullen de gecondemneerde niet ontfangen worden om die te„gen te ſpreecken, ten ware deur ordinaris wegen.

XLVII.

„De voorſz. Heer Coninck quiteert en renonceert aen alle „pretenſien van redemptie en aen alle andere rechten en pre„tenſien die hy ſoude mogen hebben ofte pretenderen in eeniger

„ger manieren op de Stadt van de *Grave*, *Landt van Cuyck*, ſyn „aenbehooren en dependentien, oude Baronnye van Brabandt, „hier bevoorens in pandtſchap ghehouden van wylen de Heere „Prince van Orangen: van welcke pandtſchap de redemptie is „gequiteert en geconverteert in eygendom, en over ghegeven „ten profyte van wylen de Heere Prince *Maurits* in December „1611. by de Heeren Staten Generael der Vereenichde Ne„derlanden, als Souverains der voorſz. Stadt *Grave* ende Landt „van *Cuyck*, volgens en inconformiteyt van de opene brieven „daer op verleent, en in krachte van welcke converſie en af„ſtandt de voornoemde Heere Prince tegenwoordich, ſyne „Erven, ofte des recht hebbende, ſullen voor altijdt ghebruyc„ken, ſoo geduyrende als na de expiratie van de tegenwoordi„ghe Treves, de volle ende geheele eygendom van de voorſz. „Stadt ende Landt van *Cuyck*, met alle ſyn aenbehooren ende „dependentien.

XLVIII.

„Quitteert mede ende gerenonceert de gedachte Heer Co„ninck aen allen een ygelijcken rechten en pretenſien, 't ſy van „eygendom, ceſſie, of anderſints die hy in eeniger manieren „ſoude mogen pretenderen op de Stadt, Graefſchap, ende „Heerlijckheyt, *Lingen*, *Bevergarde*, *vier Dorpen*, ende andere „gherechticheden daer aen ghehoorich om reelijck en met der „daet, voor altijt, ſo geduyrende, als na expiratie van het tegen„woordighe Beſtandt te blyven aen den voornoemden Heer „Prince van Orange, ſyn Erven ofte des recht hebbende, in vol„len recht van eygendom volgens de ceſſie daer van gedaen in „November 1578. welcke de voornoemde Heer Coninck „voor ſo veel hem mochte raecken, heeft geconfirmeert ende „confirmeert by het tegenwoordich Tractaet.

XLIX.

„De voornoemde Heeren Coninck ende Staten ſullen com„mitteren, elck in 't ſyne de Officieren en Magiſtraten tot de admi-

„adminiſtratie van de Juſtitie ende Politie inde Steden ende „ſtercke plaetſen de welcke door het jegenwoordich Tractaet „behooren gherestitueert te worden aen de Eygenaers, omme „die te gebruycken geduyrende het Beſtandt.

L.

„De voorſz. Heer Coninck maeckt ſich ſterck by het tegen- „woordich Tractaet, dat Syn Keyſerlijcke Majeſteyt als mede „het gantſche Rijck reſpective ſullen continueren ende onder- „houden met de ghemelte Heeren Staten Generael der Veree- „nichde Nederlanden de Neutraliteyt, in de welcke de gedach- „te Keyſerlijcke Majeſteyt ende het Rijck reſpective tot noch „toe geweeſt zijn, ghelijck de voorſz. Heeren Staten van haren „zyde de ſelve Neutraliteyt ſullē continueren en onderhouden.

LI.

„In allen ghevalle ſal de Neutraliteyt met Syn Keyſerl. Maje- „ſteyt ende het Rijck vaſt gheſtelt ende beveſticht blyven, tot „welcken eynde ſullen afgedaen en in vergetinge gheſtelt wor- „den alle offentien, die gheduyrende den Oorloghe ſullen zijn „gegeven.

LII.

„De *Meublen* die ghefisqueert, ende vruchten die vervallen „zijn voor het beſluyt van het jegenwoordich Tractaet, en ſul- „len egene reſtitutie ſubject weſen.

LIII.

„De actien mobiliair, de welcke by de voornoemde Heeren „Coninck of Staten geremitteert ſullen zijn tot profyt van par- „ticuliere Schuldenaers voor het beſluyt van het jegenwoordi- „ge Tractaet ſullen uytghedaen blyven van de eene en de ander „zyde.

LIV.

„Den tijdt die geloopen heeft gheduyrende den Oorloch te „beginnen ſedert den Jaer 1567. totten aenvanck vande voor- „gaende Treves als mede den tijdt die gheloopen heeft ſedert

„de expiratie van de geseyde Treves tot het besluyt van dit Tra-
„ctaet, en sal niet worden gereeckent, om yemandt daer mede
„te verkorten ofte te prejudiceren.

LV.

„De gene die gheduyrende den Oorloghe vertrocken syn in
„Neutrale Landen, sullen genieten de vruchten van dit Bestant,
„en sullen mogen woonen, daer het hun sal goet duncken, selfs
„weder-keeren in haer oude woon-plaetsen, omme aldaer te
„woonen in alle seeckerheyt, onderhoudende de Wetten van
„den Lande, sonder dat ter oorsaecke van hare wooninge (die
„sy sullen houden in wat plaetse dattet sy) haer goederen sullen
„mogen worden aengeslagen of sy luyden gepriveert van 't ge-
„bruyck der selver.

LVI.

„Men sal gheduyrende de tegenwoordige Treves, geen *nieu-*
„*we Forten* vermogen te maecken inde Nederlanden, noch aen
„d'een noch aen d'andere zijde, oock geen nieuwe Vaerten oft
„Graften graven daer door men ter expiratie van het Bestandt
„d'een ofte d'andere partye soude konnen stuyten ofte weeren.

LVII.

„De Heeren van den *Huyse van Nassau* en sullen niet mogen
„worden vervolcht noch gemolesteert, in hare Personen ofte
„goederen, gheduyrende den tegenwoordigen Treves, over ee-
„nighe schulden ghecontracteert by wylen d'Heer Prince van
„Orange sedert den Jare 1567. tot syn overlyden toe, noch
„over de vervallen lasten gheduyrende het saisissement ende an-
„notatie der goederen die daer mede waren belast.

LVIII.

„Indien eenige contraventie van dit Bestandt ghedaen ware
„door eenighe particulieren, sonder bevel van de voorsz. Hee-
„ren Coninck ofte Staten, die schade sal worden gherepareert,
„selver ter plaetse daer de contraventie sal wesen gedaen, indien
„sy aldaer werden achterhaelt, ofte wel tot hare woon-plaetse
sonder

„ſonder dat ſy luyden elders ſouden mogen vervolcht worden „in hare lichamen, ofte goederen, in wat maniere dat het ſy, en „ſal haer niet gheoorlooft zijn te komen tot de wapenen, ofte „breecken van het Beſtant ter oorſaecke van dien, maer ſal wel „toe-gelaten weſen (inghevalle van openbare weygeringe van „Juſtitie) hem te voorſien ghelijck gebruycklijck is, by brieven „van marque of repreſalien.

LIX.

„Alle onterffeniſſen ende diſpoſitien gedaen in haet van den „Oorloghe ſyn verklaert nul ende ghehouden als niet ghedaen, „ende onder onterffeniſſe ghedaen in haet van den Oorloghe „worden verſtaen begrepen te zijn, die gene die gheſchiet zijn „om eenich oorſaecke, waer uyt den Oorloghe is ontſtaen, en „daer die van dependeren.

LX.

„De Onderſaten en Inwoonderen der Landen van de ghe„dachte Heeren Coninck ofte Staten, van wat qualiteyt ofte „conditien die zijn, ſyn verklaert capabel om te ſuccederen de „een d'andere ſoo door Teſtament als ſonder Teſtament, na de „coſtume van de plaetſe, ende indien eenighe ſucceſſie hier bo„vens vervallen waren aen eenige van de ſelve, ſy ſullen daerinne „werden gehanthaeft ende geconſerveert.

LXI.

„Alle gevangens van Oorloge ſullen ontſlagen worden van „d'een ende d'andere zyde, ſonder te betalen eenich rançoen.

LXII.

„Aengaende de achterſtallen der Contributien die ten tyde „van 't beſluydt van dit Tractaet noch ſullen te betalen ſtaen, „voor de perſoonen ende goederen van d'een en d'andere zy„de, ſal nae d'occurrentie van de ſaecke een ordre ende regle„ment beraemt ende vaſt gheſtelt worden, volgens welcke de „achterſtallen ſullen moeten werden opgebracht en betaelt.

LXIII.

„Ende en sal niet strecken, noch eenichsints mogen uytghe-
„lecht worden tot voordeel ofte nadeel van ymant directelijck
„of indirectelijck, alle 't gene geduyrende de Handelinge vande
„een of d'andere zyde mondelinghe ofte schriftelijck sal wesen
„voor-gedragen of geallegueert, maer sullen so wel de gemel-
„te Heeren Coninck ende Staten Generael en particulieren als
„mede alle Princen, Graven, Baronnen, Edelluyden, Borgeren
„en andere Inwoonderen vande Koninckrijcken ende Landen
„respective van wat qualiteyt of conditie die zijn, blyven in haer
„rechten volgens den inhoudt van het Tractaet ende besluydt
„van 't selve.

LXIV.

„De Inwoonderen ende Onderdanen van de voorsz. Heeren
„Coninck ende Staten respective sullen reelijck ghenieten het
„effect van 't vyfthiende articul van de voorgaende geexpireer-
„de Treves, en het effect van het thiende articul van 't verdrach
„daer op gevolcht den 7 Januarii 1610. ende dat voor soo veel
„als gheduyrende den termin van den voorgaenden Treves het
„voorsz. effect niet en is te weech ghebracht van d'een of d'an-
„dere zyde.

LXV.

„Het Casteel van *Leut* sal van besettinge ontbloodt worden,
„en gerestitueert aen den Grave van *Flodrof*, als hem in eygen-
„dom toe-behoorende.

LXVI.

„Ende ten eynde het tegenwoordich Tractaet te beter mo-
„gen worden onderhouden, beloven respectivelijck de voorsz.
„Heeren Coninck ende Staten de goede handt te houden en
„hare macht ende middelen te gebruycken, een ygelijck in het
„zijne, om de passagien vry te maecken ende de Zee ende Re-
„vieren navigabel ende seecker tegens d'incursien van *Muyt-*
„*maeckers, Zee-rovers, Loopers en Stroopers*, en indien sy luyden
„die

„die konnen apprehenderen, de ſelve te doen ſtraffen met ri-
„gueur.

LXVII.

„Beloven boven dien, niet te doen tegens of in prejudicie van
„dit tegenwoordich Tractaet noch te gedogen gedaen te wor-
„den directelijck ofte indirectelijck, ende indien 't gedaen ware
„'t ſelve te doen repareren ſonder eenighe ſwaricheyt ofte uyt-
„ſtel ende tot onderhoudinge van alle 't gene voorſz. is, verbin-
„den ſy hun luyden reſpectivelijck, (ſelfs die Heer Coninck, ſich
„ſelfs ende ſyne Succeſſeurs) ende voor de bondicheyt van de
„ſelve verbinteniſſe, renuncieren aen alle wetten, cóſtumen en-
„de alle andere ſaecken daer tegens ſtrydende.

LXVIII.

„Dit tegenwoordich Tractaet ſal geratificeert ende geappro-
„beert worden by de voorſz. Heeren Koninck ende Staten,
„ende brieven van Ratificatie ſullen van de een aen de andere
„worden overgelevert in goede ende behoorlijcke forme bin-
„nen den tijdt van ſes weecken ofte ſoo veel korter als men ten
„weder-zyden ſal konnen ackorderen, met dien verſtande dat
„na 't beſluyt ende het teyckenen van het tegenwoordige Tra-
„ctaet de *hoſtiliteyt ten weder-zyden niet en ſal komen te ceſſeren*
„voor en al eer de Ratificatie van den Coninck van Spaignen,
„in behoorlijcke ſubſtantie en forme ſal weſen uyt-ghebracht,
„ende tegens die van den Staet der Vereenichde Nederlanden
„uytgewiſſelt.

LXIX.

„Sulcx ondertuſſchen de ſaecken ten weder-zyden ſullen
„blyven in ſoodanigen ſtaet ende toeſtandt als de ſelve ten tyde
„van 't beſluydt van 't tegenwoordich Tractaet ſullen worden
„gevonden ende dat ter tijdt toe dat de boven gemelte weder-
„zijts Ratificatie uyt-gewiſſelt ende over gelevert ſal weſen.

LXX.

Het gheſeyde Tractaet ſal al omme ende daer ſulcx behoort

„worden gepubliceert terſtont na dat de voorſz. Ratificatie ten „weder-zyden ſullen zijn uytgewiſſelt ende over gelevert, ende „ſullen van als dan ceſſeren alle acten van Vyandtſchap.

LXXI.

„Alles hier boven geſchreven ſonder prejuditie, ende voor- „behoudende uytdruckelijck te mogen *by-voegen, corrigeren, „veranderen, of verminderen, alle het gene men noodich ſal vinden.*

„Aldus gedaen ende overghelevert aen de Heeren Ambaſſa- „deurs Extraordinaris ende Plenipotentiairiſen van den Ko- „ninck van Spaignen. In Munſter den 17 May 1646. was ghe- „teeckent, *Bartolt van Gent, Iohan van Mateneſſe, Adriaen Pauw, „I. de Knuyt, God. van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen „Clant.*

Op de ſelve 71 Articulen hebben ſy s'anderen daechs tegen den avondt wederom gerepliceert 't gene volcht:

LEs ſoubſignés Plenipotentiaires de ſa Majeſté Catholique ayant veut l'eſcrit contenant 71. articles en date du 17 May 1646. a eux delivré par les Seig. Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas pour eſclairciſſement de leurs intentions ſur le ſubject des Traictés a faire entre eux pour parvenir au repos commun dudit pays Bas, tant de l'un que de l'autre.

Sur le premier article que de la part de ſa Majeſté Catholique ſera faicte une declaration pure ſans modification ny reſtriction au faict de la *Liberté & Souverainité desdits Seig. Eſtats Generaux des pays Bas Vnis, & des Provinces d'iceulx reſpectivement, telle que la peut permettre un Traitté de Treſve, en termes generaux & inde-finis, ſans neantmoins ſpecifiquement par ler* du temps a venir apres l'expiration de ladite Treſve, *ſoit en l'incluant, ſoit en l'excluant: & comme ſadite Majeſté en ce point Fundemental & de ſi grande importance donne une ſi prompte & ſi entiere ſatisfaction auxdits Eſtats, on eſpere*

eſpere auſſi qu'en autres points de moindre conſideration elle ſera recognue & reciproquée envers ſadite Majeſté.

Le ſecond' & accepte.

Au regard du 3. qu'il ſoit couché & exprimé dans le Traitté aux meſmes termes, & en la meſme forme qu'en la Trefve paſſée. Mais que pour determiner quels ſont les lieux, Villages, & Terres qui ſont veritablement dependantes de Villes occupées par lesdits Seig. Eſtats comme Bolducque, Hulſt, *& aultres, ſoient deputes de part & d'aultre des* Commis *qui en conviennent ſommairement & de bonne foy, tant au regard du Spirituel que du Temporel, ſans que pour cela le Traicté demeure ſuſpendu ni que par telle ſuſpenſion ſe donne lieu a ſuivre la voye des Armes.*

On demeure d'accord du 4.

l'On attendra ſur le 5. l'eſclairciſſement y ſpecifie & promis pour y prendre reſolution.

Le 6. eſt accepté.

Sur le 7. l'on offre auxdits Seig. Eſtats que leurs ſubjects ne payeront dans les Ports, Havres & Terres de ſa Majeſté ſi non les meſmes droits que payent les ſubjects de ſadite Majeſté, les traittant eſgalement.

Le 8. 9. 10. ſont acceptes.

Touchant le 11. on l'accepte ſemblablement.

Ie n'eſt pas poßible de condeſcendere au Contenu du 12. pour eſtre choſe, qui deſtruit les droits de regaille dont la conſervation eſt trop chere & pretieuſe a chaque Souverain riere ſa domination.

En expliquant le 13. & donnant a entendre que les termes de tenir clos, *n'excluent & ne rendent pas difficile le Commerce & l'entrée aux ſubjects & Bateaux des places de ſa Majeſté, il ſera accepté & a charge du reciproque lors qu'on en vondra ainſi uſer de la part de ſa Majeſté envers les ſubjects desdits Seig. Eſtats.*

On ne peut s'accommoder au 14. pour eſtre repugnant a l'autorité Souveraine de ſa Majeſté, a qui il touche de donner la loy & reigle dans ſes Eſtats & ſur ſes Vaiſſeaux & ſubjects, ſans qu'elle luy vien-

ne

ne præscripte, & dictée d'ailleurs en la mesme sorte qu'il ne voudroit aussi l'introduire aux pays d'autruy, saissant a chacun la libre disposition de ce & sur ce qui luy appartient.

Les 15. 16. 17. sont accordes.

Le contraire du contenu au 18. a este desia autrefois convenu entre les parties, scavoir que les Eglises demeureroient aux Catholiques, cõme elles estoient des leur commencement, & sont encore aujourd'huy.

On passera le 19. en l'exprimant en termes generaux, scavoir que les Marchants, Maistres des Navires, Pilotes, Matelots, Leurs Navires marchandises &c. ne pourront estre saisies ni arrestées pour quelque subject ou en quelque maniere que ce soit, en usant envers eux de mesme sorte qu'avec les Anglois, Escossois, & Yrlandois.

On demeure d'accord des 20. 21. 22. 23. & se debvra declarer ci apres le terme laisse en blanc, a la fin dudit article 20. & du 23. seront exeptes les Herituers ou ayant cause des feu Comtes Henry de Bergues & de Warfaze, *ou aultres nes subjects de sa Majeste.*

Puis que le payement a este faict par accord & Traitte particulier de la portion apartenante au Seig. Prince d'Oragne dans les Salines de Bourgogne, avec les Bois en dependants, comme on le fera veoir, Il ne sera plus question du contenu de l'article 24.

Le 25. est accorde, sauf en cas on trouveroit quelques accords, faicts posterieurement avec les Seig. Princes d'Oranges par le moyen dequels ils eussent desia la satisfaction pretendue audit 25. article.

On ad-met le 26.

Sur le 27. se donnera entiere & compete satisfaction apres avoir pris cognoissance plus particuliere de l'estat, auquel se retreuve le proces y mentione, & par qui sont possedes les bien, y pretendus.

Des le 28. jusques au 42. incluys, on en demeure d'accord pour accoucrir le Chemin du Traitte.

Le 43. conformement a la Conclusion d'iceluy demeurera en suspens, jusques apres avoir traitte avec le Sr. Prince d'Orange en particulier de la satisfaction par luy pretendue sur le subject dudit article.

Les 44. 45. 46. 47. 48. 49. sont passes pour mesme consideration

de

de l'abbeviation du Traitte, Comme auſſy pour le deſir que ſa Majeſte a de donner contentement aud. Seig. Prince, particulierement au regard de 47. & 48.

De la part de ſadite Majeſte ſe feront tous les efforts & Offices poſſibles pour obtenir l'effect du contenu au 50. & 51. avec eſpoir, que ſa Majeſte Imperiale & les Eſtats de l'Empire y conſentiront a l'Inſtance & requiſition de ſa Majeſte Catholique.

Des le 52. Iusques au 61. incluys, ou en demeure d'accord, encore que ſur ledict 61. ſe pourroit faire diſtinction, & reſerve de priſonniers qui ont combatu hors des pays Bas & ſoubs aultre Eſtandars & drapaux, que ceux desd. Seig. Eſtats, mais pour d'autant plus reunir les cœurs & faciliter la reconciliation des parties on l'admet generalement.

On paſſe auſsi le 62. & ſemble que l'ordre & reglement dont il eſt parle, ſe pourra eſtablir par ceux, qui ſeront commis & Deputes pour limiter & determiner les dependances des Villes capitales comme il a eſte in-ſinne ſur l'article 3.

Le 63. eſt admis ſemblablement jacoit, il ſemble qu'il ne ſeroit pas beſoing d'exprimer ce qu'il contient dans les articles du Traitte a faire en cas on paſſe a la concluſion d'iceluy.

Les 64. 66. 67. accordes; Mais au regard du 65. on attendra reſponces de Bruxelles pour y pouvoir donner ſpecifique reſponce dans peu de jours.

Sur le 68. 69. 70. on ſe refere a ce qui eſt porte en la propoſition du 13 May 1646. delivrée par lesdits Plenipotentiaires de ſa Majeſte Catholique auxdits Seig. Ambaſſadeurs extraordinaires & Plenipotentiaires des Eſtats des Provinces Vnies au pays Bas, de tant plus, qu'en la Trefue paſſée en fut uſe de meſme, au regard de la ceſſation des hoſtilites, comme il eſt contenu en ladite Propoſition & que pluſieurs conſiderations circumſtances le requieront encore d'avantage a preſent pour le bien de toutes parties & pour empeſcher que le ſalutaire deſſin & deſir de leur reunion ne ſoit diverti en cas lesdits hoſtilites ne ſoient promptement arreſtées.

Le 71. eſt accepte avec meſme reſerve & precaution de la part de ſa Majeſte que celle convenue aud. article pour les dicts Srs. Eſtats.

Et d'autant que par les preſentes repliques, comme auſsi par les propoſitions faites au paravant ſur le faict de pleines puiſſances & generalement par tout le procede des d. Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires d'Eſpagne, Les Seig. Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Eſtats des Provinces Vnies aux Pays Bas peuvent ſuffiſamment recognoiſtre la ſincere inclination & volunte que ſa Majeſte Catholique a de faire ceſſer les longues & ſanglantes Guerres desdits Pays Bas, & vivre ci apres en bonne amitie, correſpondence, & intelligence avec les d. Seig. Eſtats, pour ce eſt il a prejumer de leur prudante & louable conduite, de leur amour envers leur Patrie, bien & ſoulagement de leurs ſubjects, comme auſsi de leur zele a faciliter les moyens de repouſſer le commun ennemy de la Chreſtiente, qu'ils ne differeront plus long temps un ſi bon œuvre, principalement par la conſideration des Intereſts Eſtrangers, qui ne les touchent pas immediatement: & d'autant qu'il n'a tenu & ne tient encore preſentement qu'a la Couronne de France qu' elle ne ſoit plus que pleinement, & ſur abandomment ſatisfaicte, pour les grands avantages, qui de la part d'Eſpagne ont eſte propoſés en contemplation du repos publycq & de l'oppoſition a faire contre le Turc &c. Faict a Munſter ce 17 May 1646. Eſtoit ſigne. El Conde de Pennerande, Fray Ioſeph Arçobiſpo de Cambray, A. Brun.

Den 24 May hebben die van deſen Staet weder daer op ingegeven navolgende geſchrift.

LEs ſoubſignes Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas, pour acheminer le Traicte & eſclaircir plus a plein les droittes & ſinceres intentions desdits Seig. Eſtats a faire ceſſer les longues & ſanglantes Guerres des Pays Bas, au bien & ſoulagement des bons habitans & ſubjects d'iceux, declarent que les articles donnes en reſponce

de

de la propoſition du 28 Ianuier 1646. faicte par les Seig. Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Eſpagne, conſervent la meſme bonne volonte d'eſtouffer le feu desd. Guerres; eux meſmes jugeront, que la Declaration de la liberte & Souverainete desd. Seig. Eſtats mentionée au premier article dudit eſcript, ne doibt, ni ne peut eſtre aucunement reſtraincte *au temps a venir, tant s'en fait qu'on la doibve limiter au Traicte d'une Trefue, ou qu'on la doibve recoignoiſtre ni reciproquer en autres points de moindre conſideration. Et ce d'autant plus qu'on eſt apres a jetter les Fondements d'un durable repos, & qu'en defaut d'iceluy on peut rentrer en Guerre & reprendre les Armes.*

Comme auſsi il eſt receſſaire, que la Ratification du Roy d'Eſpagne ſoit impetrée & delivrée dans le terme prefix en deüe forme & ſubſtance, & avant que ladite Ratification du Roy d'Eſpaigne ſoit changée contre celle desdits Seig. Eſtats on ne peut entendre a aucune ſuſpenſion d'armes ni ceſſation d'hoſtilites.

Et perſiſtants a la precedente declaration que la France ſera ſatisfaicte & ſes Intereſts ſeront decides conjoinctement avec ceux desd. Seig. Eſtats.

Pour accourcir le chemin du Traitte on paſſera le deuxiſieme article, ſauf a convenir du terme precis, & des années de la Trefue avant la Concluſion du Traitte.

Comme auſsi on paſſera tous autres articles aux quels lesd. Seig. Ambaſſadeurs extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Eſpagne, en leurdict eſcript du 17 May n'ont faict aucune remarque.

Touchant le 3. il n'eſt a propos de faire divers Traittes hors ce lieu deſtine au Traitte general ni de deputer autres commis pour reigler les limites ou convenir du temporel ou du Spirituel tenants lesdits Seig. Eſtats pour ferme & indubitable que la Souverainete leur doibt demeurer ſur les lieux, & ainſi qu'il eſt exprime audit article.

Touchant le 7. il s'eſt trouve par effect, que durant la precedente Trefue & contre les articles d'icelle les ſubjects & habitans des Pays Bas Vnis, ou leurs Navires & biens, ont eſte charges plus haut ques

les propres ſubjects du Roy d'Eſpaigne, laquelle nieſgalite & ſur charge il eſt beſoing de prevenir par lesclairciſſement appoſe audet 7 art.

Le 12. n'eſt pas pour deſtruire les droicts de regale qui ſont laiſſes & conſerves au Roy en leur entier, ainçois comme en tous Traittes le fait du Commerce eſt reigle de part & d'autre, & lesdits Seig. Eſtats admettent eſgalement toutes ſortes de deurées & marchandiſes, & ſe ſervent de Selvenant d'Allemagne, France, Eſpagne, Portugal, Italie & Indes, ſans diſtinction, ainſi par la defenſe & ſurcharge du Sel blanc ſeroit par trop reſtraincte & racourcie la Liberte du Commerce accordée au 10. article.

Le contenu du 13. ait eſte prattique durant la precedante Treſue, & d'ailleurs le droit d'Eſtape *compete d'auciennete, & par bon Tiltre a la Province de Zelande, ſur tous les Navires qui venans de la Mer, entrent dans les Revieres & Canaux mentionnes audict article, lesquels Navires ſont obliges de decharger leurs marchandiſes en Zelande & charger en autres Navires & lequel droict d'Eſtappe ne ſe peut prattiquer en Brabant & Flandres, tant a faute de tiltre que pour raiſon de l'aſſiette de ladite Reviere de l'Eſcau & autres Canaux ſusdicts de ſorte que ceſt article ne peut eſtre diſpute ni altere.*

Le 14. ne repugne non plus a l'autorite Souveraine du Roy d'Eſpagne, au quel demeure, & eſt laiſſée Liberte d'impoſer tels & ſi hauts droicts, qu'il luy plaiſe, Mais il eſt neceſſaire que l'Impoſition ſoit par tout eſgale, pour ne reſtraindre, & par trop diminuer la Liberte de Commerce accordée au 10. article ſusdict meſmement pour ne divertir par l'Impoſition ineſgale & deſtruire du tout le Commerce de l'une en l'autre Province, comme de Brabandt ou de Flandre, & ne ruiner tout a fait le Commerce des païs Voiſins qu'il faut conſerver & eſtablir par ce Traitte.

Le 18. eſt en Conſequence de la Souverainete & dependance mentionnée au 3. article ſusdit auſſi pour prevenir les inconvenients & dangereuſes Conſequences qui ont eſte Veües au prejudice de l'Eſtat, ſans que pourtant ſera retranchée la liberte de conſcience accordée generalement a touts les ſubjects & habitans des pays Bas Vnis, &

ſans

ſans que l'on ſe recorde avoir eſte cy devant convenu le contraire entre les parties & meſmes ayant eſte convenu, ne ſeroit applicable au temps & a la Negociation preſente.

Le 19. eſt conformie aux articles de la precedente Trefue eſtant beſoin de le mettre ainſi diſertement & clairement, pour prevenir les inconvenients & contraventions qui ont eſte faittes a ladicte Trefue au grand dommage des ſubjects desdicts pays Bas & deſtourbier de la liberte du Commerce.

Le Terme laiſſe en blanc au 20. ſera declare.

Le 23. doibt demeurer ainſi comme il eſt accorde en la precedente Trefue, notamment pour ce que le Comte de Berg *eſt ne & mort Vaſſal & ſubject du pays de* Gelre, *que pour ce que par convention expreſſe faicte devant la precedente Trefue, & renouvelle apres l'expiration d'icelle, obſervée ſans interruption jusques a preſent n'a eſte prattiquée ni tolerée aucune Confiscation au pays de* Gelre, *ainçois un chacun Eccleſiaſtic que ou Seculier, de quelque condition ou qualite qu'ils ſoient, & tant ceux qui ont eſte en ſervice de Guerre, ou ſans ſervice de l'un ou de l'autre coſte, ſans diſtinction ni exception des perſonnes, ont retenu la libre poſſeſſion & pleine jouiſſance de tous leurs biens, ſans aucune recherche ni plus ni moins que ceux qui ſont de meſme party.*

Touchant le 24. l'on demanda la portion des Salines *& des* Bois *en dependants, appartenants audit Seig. Prince d'Orange.*

Au 27. la Satisfaction eſt a faire ſans diſtinction des perſonnes qui poſſedent lesdicts biens.

La ceſſion du Cloiſtre de Sande *& propoſiture* d'Everſom *doibt demeurer ferme, conformement au contenu de l'article 43. Le reſte dudit article demeurera en ſuſpens jusques a tant qu'il en ſera convenu.*

La declaration de l'Empereur & de l'Empire ſur la Neutralite ſe doibt procurer affectiment comme il eſt dict aux articles 50. & 51. & eſt neceſſaire & utile tant de l'un que de l'autre coſte.

Le payement des arrirages exprime au 62. ſera reigle & determi-

ne par ceux qui de part & d'autre ont la Surintendance des Contributions.

Le 63. eſt neceſſaire, meſmement pour la ſeurete de ceux qui ſont employes en cette Negociation.

Sur le 65. l'on attendra la reſponce qui doibt venir de Bruxelles.

Et comme la preſente Negociation eſt commencée par deliberation & conſentement de toutes les Provinces & membres d'icelles, qui ne deſirent qu'une ſubſiſtance & amitie durable avec leurs Voiſins, l'on ſe promet & attend que lesdicts Seig. Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires du Roy d'Eſpagne affectionnants le bien & repos commun n'apporteront aucune difficulte aux articles qui ont eſte delivres pour retrancher les occaſions de nouvelle deliberation dans les Provinces qui ſeroient pour retarder la Negociation, & la rendre plus difficile. Faict a Munſter le 24. May 1646.

Daer op volchde den 27 May deſe der Spaenſche Verklaring.

LEs Soubſignes Plenipotentiaires de ſa Majeſte Catholique ſur la Communication du dernier eſcript des Seig. Ambaſſadeurs extraordinaires & Plenipotentiaires des Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas en date du 24. May 1646. deſirans de plus en plus teſmoigner le veritable deſir qu'ils ont du commun repos des habitans & peuples desdits Pays Bas, ſont contents de paſſer le premier article Touchant la Declaration de la Liberte & Souverainete desdits Seig. Eſtats en la forme qu'elle eſt ſpecifiée en l'autre eſcrit precedent du 17. du meſme Mois & An, delivre par lesdits Seig. Ambaſſadeurs extraordinaires & Plenipotentiaires des Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays Bas.

Touchant la Ratification de ſadite Majeſte il en ſera uſe ſelon qu'il eſt porte audit dernier eſcrit du 24 May 1646. avec determination d'un terme de deux mois, bien entendu que ſi elle arrive au paravant, ceſſeront des lors tous actes d'hoſtilite entre les parties, ſans attendre l'expiration dudit Terme.

Au

Au regard du 13. article dudict precedent eſcrit ſera concede des maintenant la ſuperiorite de la Mairie de Bolducq, *jaçoit entierement independante de la Ville a charge & condition qu'au regard du ſpirituel de ladite Mairie & plat pais ſera trouve quelque* expedient & temperament *pour la ſatisfaction de l'une & l'autre partie, le pays de* Waes *demeurera a ſa Majeſte ſe reſervant ſeulement les dicts Eſtats les forts qu'ils y occupent preſentement, & quant au Bailliage de* Hulſt *& de* Hulſter-Ambacht *lesdits Eſtats en demeureront en la poſſeſsion & ſuperiorite.*

On admettra le contenu au 7. dudit precedent eſcrit en la forme qu'il y eſt exprime, & avec l'explication du 20. pour cent, quoy que nouvelle au de la, de ce qui eſtoit porte en la precedente Trefue de l'an 1609.

Le 12. touchant l'admiſsion & l'introduction du Sel blanc, s'accordera avec meſme admiſsion & debite de celuy appartenant a ſa Majeſte riere lesdits Eſtats.

Le 13. ſe concedera au regard des Eſtapes au changement de Bateaux a charge du reciproque du coſte de ſa Majeſte ou il ſe trouveroit eſtre deſia introduict & avoir eſte pratique pendant la Trefue paſſée.

Le 14. de meſme; bien que d'une conſequence tres facheuſe & non recevable, ſi non en contemplation d'un prompt appaiſement de l'effuſion du ſang Chreſtien, & de toutes les deſolations d'une ſi funeſte guerre.

Le 18. ſera regle comme le 3. au regard du Spirituel & ſe debvra treuver un temperament pour la ſatisfaction des deux parties.

Puis que le 19. eſt conforme a la precedente Trefue comme il eſt dit par le dernier eſcrit, ou eſt content, qu'il ſoit couche & explique aux meſmes termes que ceux qui ſe retreuvent audit Traitte de la precedente Trefue.

Le 23 paſſe comme en ladite precedente Trefue en termes Generaux.

Sur le 24 on en demeure d'accord au regard de ce qui ne ſe treuveroit avoir eſte achepte & paye de la part de ſa Majeſte.

Pour

Pour le 27. qu'il demeure indecis jusques aulterieur esclairciſſement qu'on attend de Bruſſelles.

Sera convenu du contenu au 43. par un Traitte apart, & a la ſatisfaction du Seig. Prince d'Orange, pour les pretenſions qu'il peut avoir ſur les choſes qu'il ne poſſede pas. Mais quant a celles dont il eſt en poſſeßion par les conceßions que luy en ont faites les d. Eſtats Generaux au Baillagie de Hulſter-Ambacht, *& ailleurs & qu'ils luy ont confirmées depuys peu, elles demeureront entierement a luy ſans eſtre rien pretendu ſur tels bien en vertu d'aucuns autres articles du preſent Traitte.*

La declaration de l'Empereur & de l'Empire ſe procurera effectivement, comme il eſt dit aux articles 50. & 51. en donnant terme de deux Mois *au regard de l'Empereur, &* d'un an *au regard de l'Empire.*

On conſent au 62. en la ſorte que le declare le dernier eſcript du 24 May.

De mesme au faict du 65.

Sur le 65. en conformite de la reſponce veniie de Bruſſelles *on declare que ſuivant le texte de la Trefue precedente ne ſe reſtituent aucunes Fortifications, Faict a Munſter ce 27 May 1646. Eſtoit ſigne.* El Conde de Penneranda, Fray Joſeph Archip. de Cambray, A. Brun.

Daer op verklaerden die van deſen Staet als volcht:

SVr le dernier eſcript des Seig. Ambaſſadeurs extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Eſpagne delivre le 27 May 1646. *diſent les Ambaſſadeurs extraordinairis & Plenipotentiaires des Seig. Eſtats Generaux d'accepter la Declaration deciſoire & Cathegorique faite par ledit eſcript ſur les articles propoſes.*

Et touchant aucunes poſitions & alleguations ſur divers articles, appoſées audit eſcript, ſe confient l'intention desdits Seig. Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires eſtre conforme a la leur, qu'elles ſeront laiſſées

laiſſées hors les articles du Traitte, & en iceluy ſera mis tant ſeulement ce qui eſt, ou ſera accorde des choſes meſmes.

Et notemment que le 13. article eſt accorde ainſi qu'il eſt poſe dans les articles delivres, puis qui au contenu dudit eſcript les raiſons y appartenants ſont acceptées.

Finalement qu'au 65. article ſera exprime que les revenus du Chaſteau de Leuth, *& tous autres droicts, appartenances & dependances revieudront & demeureront au Comte de* Flodrof, *comme proprietaire ſans aucun moleſte ni empeſchement.*

Et que tout cela eſtant declare conformement aux droictes intentions des deux parties en tels termes ſera & debvra eſtre inſerée & exprime dans les articles.

De plus declarent lesdits Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires comme au commencement & en la ſuitte ils ont faict, que ſatisfaction ſera donnée conjoinctement a la France ſouhaittans qu'au pluſtoſt elle ſoit donnée pour faire conjoinctement la concluſion & prevenir par icelle plus grande effuſion de ſang. Faict a Munſter le 30 May 1646.

De Heeren Plenipotentiariſen ſchreven ondertuſſchen iterativelijck ende begeerden, alſoo de twee articulen raeckende de Commercie in *Ooſt*-ende-*Weſt-Indien* in October leſtleden waren gelicht uyt d'inſtructie; dien-volgens nu oock uyt de 71 articulen; dat haer dien-aengaende mocht werden toe-geſonden laſt ende reſolutie.

Den thiende ende 22 May hebben de Heeren Staten van Gelderlandt begoſt inſtantie te doen om te verkrygen tot Munſter de Conſolidatie van *'t Overquartier* van Gelderlandt: waer op aen de Heeren Plenipotentiairiſen is ghelaſt, om ſulcx by de Spaenſche te bevorderen oock t'obtineren; doch wiert daer by gevoecht deſe clauſule: *In deſen verſtande nochtans, dat de Negotiatie tot ruſte binnen de voornoemde Stadt Munſter aengheſtelt, door de voornoemde ſuſtenuë ende verſoeck niet en ſoude mogen werden geretardeert, oft dat de ſaecke van de Negociatie ten principale*

in het minſte daer aen niet ſoude mogen gebonden worden, des ſoude de meer gemelte Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen ten hoochſten werden gerecommandeert, dat ſy deſe reſtrictie met alle circumſpectie ende beleyt ſouden hebben te mesnageren.

De Spaenſche 't ſy datſe ſecrete kennis van deſe clauſule hadden, of datſe in der daet gelaſticht waren daer tegen t'opiniaſtreren, hebben daer noyt in willen treden.

Alle de poincten dan, uytgenomen dat vande *Ooſt*- ende *Weſt-Indien*, ſampt dat van de *Meyerie* of modificatie op het ſtuck der Geeſtelijcheyt, met de Spaenſche geadjuſteert zijnde, edoch ſecretelijck gemenageert wordende tot dattet geemendeert pouvoir ſoude zijn aenghekomen : ſoo is nochtans ter kenniſſe van de Franſche ghekomen dat een Tractaet *vel quaſi* van ſeventich articulen was gemaeckt ende by eenighe van die van deſen Staet geteeckent. Haer Ho. Mog. blyvende buyten perfecte kennis van 't gene geadjuſteert, verackordeert of gedaen was, ſchreven om volkomen bericht; waer op de Heeren Ambaſſadeurs hebben geantwoort in ſo generale termen (want ſoo lang het Pouvoir uyt Spaignen niet aenquam, ſoo was alles vruchteloos) dat hare Ho. Mog. den 1 Junii ſchreven aen de ſelve, dat ſy met het voornoemde *generael ende duyſter bericht*, egeen contentement en namen, maer dat de ſelve expreſſelijck begeerden *pertinent ende klaer* bericht van alle 't gene aldaer tuſſchen hun ende de Spaenſche onderlinge over ende weder over was gepaſſeert, als oock voor het toekomende van alle't gene van tijdt tot tijdt tuſſchen hun ende de Spaenſche ſucceſſive over ende weder over ſoude paſſeren in het ſtuck van de Negotiatie; ende dat ſy voorts ſouden volgen het *hondert en dertiende* articul van der ſelver inſtructie; te meerder, om datter waerſchynelijcke redenen waren, dat de Spaenſche alles communiceerden, daer ſy het goet vinden; waer uyt of anderſints andere, buyten deſe Staet of Regieringe van dien weſende, wiſten na te ſeggen, alle 't gene aldaer paſſeerde, ende haer Ho. Mo. niet of weynich.

De

De Ko. Franſche tot Munſter hebben in Junio gecontinueert te klagen dat die van deſen Staet haer handelingh te ſeer hadden geavanceert: dat de Spaenſche haer nu niet aenſochten: als haer genouch zijnde met die van deſen Staet, ſo ſy meenden, gedaen te hebben.

De Heeren Franſche toonden aen die van deſen Staet brieven van Hove ontfangen, meldende andere brieven van *Pennoranda* geintercipieert; daer in hy ſchreef alles met de Heeren Staetſche te hebben geadjuſteert; ende dat hy uyt Spaignen was verwachtende (volgens acte) binnen de Maent van Junius niet alleen het nieu geredreſſeert Pouvoir: maer oock des Koninckx Ratificatie op het geadjuſteerde; dat ſulcx aenghekomen zijnde drie of vier van de Staetſche Plenipotentiariſen ſouden van Munſter vertrecken inde andere Provintien (præſupponere ende dat *Hollandt* goet ghenouch was) om in de ſelve oock ſmaeckelijck te maecken watter gedaen was, ende alles tot fluytinghe van een particulier Tractaet te dirigheren: ſonder af te wachten tot dat oock *Vranckrijck*, aengaende haer intereſſen, ſatisfactie krege. Dat om deſe oorſaecke de Spaenſche gheheel verkoelt waren: item, dat eenige van de Staetſche Heeren Plenipotentiariſen waren gevveeſt by de Spaenſche ende verſeeckert, dat vvel het Staetſche Leger ſoude te Velde gaen; maer ſtil blyven liggen, ſonder yets te doen: dat de Spaenſche haer daer op verlatende, ſouden alle macht by een trecken ende alleen op de Franſche paſſen. Hoochgedachte Heeren Franſche verſochten daer op verklaring van die van deſen Staet, ende dat niemant van de ſelve mocht uyt *Munſter* vertrecken na den *Hage* of nae de Provintien; *uyt vreſe*, ſeyden ſy, *dat de Populace haer ſoude mogen ontſetten ende commoveren, ende, tegen de meeninghe van de Heeren Plenipotentiariſen, den ſelven de Handeling uyt de handen trecken.* Sy ſeyden noch meer poincten te ſullen voorſtellen, maer voor ende al eer daer toe te komen, verſochten verklaringh op het voorgaende. Haer wiert geantwoort van wegen die van deſen

Staet, dat sy van opgemelde geintercipieerde brieven noch van den inhoudt ende ghevolge van dien niet wisten, dien-volgens alle 't selve ontkenden, dat sy niet konden gelooven dat een aggreatie soude komen op een Tractaet dat niet was ghesloten; ende daer van noch essentiele poincten open stonden; daer op sy self noch niet waren gelast. Dat sy, als het Pouvoir soude gekomen zijn, souden voort volgen haere instructie: Dat wel de Spaensche hadden gevraecht, wanneer sy alles toe-stonden wat die van desen Staet hadden gheproponeert, of dan sy met de Spaensche souden willen apart sluyten; daer op sy hadden geantwoort, neen: Dat tot een teecken van sulcx sy (ghelijck den Heeren Fransche bekendt was) op der Fransche aenmaning hadden stil gestaen, ende noch stonden: dat sy tot verscheyden reysen hadden verklaert goede Correspondentie met Vranckrijck te sullen ende te moeten houden: dat sy volgens dien van tijdt tot tijdt hadden alles met den Heeren Fransche ghecommuniceert. Daer na seyden de Ko. Fransche oock advys van Hove te hebben dat de Spaensche verklaert of gevanteert hadden, dat de Vereenichde Provincien haer niet verder aen de Fransche interesten verbonden hielden als in Nederlandt, daer nochtans, seyden sy, de Tractaten van 't Jaer 1634. ende 1635. gheneralijck gingen ende behelsden alle d'intresten van Vranckrijck; daer op verfochten sy met groote instantie de ronde verklaring van die van desen Staet, of sy alleen dochten te blyven by de Nederlantsche interesten, of dat sy oock aen Vranckrijck wilden guaranderen haer Conqueslen in Spaignen, Cazal, Pinerol, Cataloignen &c. Haer wiert geantwoort; dat die van desen Staet waren gekomen tot *Munster* om te handelen met de Heeren Spaensche: dat tot dien eynde ende om de selve Handelingh te reguleren was met de Heeren Fransche te voor gemaeckt het Tractaet van 't Jaer 1644. 't Selve hadden sy gevolcht ende soudent wyders volgen. Indiender nu mocht voor-komen eenich geval die in 't selve Tractaet niet was duydelijck uytgedruckt, ende interpretatie

tie van nooden had: dat ſy daer op ſouden verſoucken ende verwachten laſt van haer Ho. Mo. van de welcke ſulcx dependeerde. De Heeren Franſche replicerende toonden haer even ongeduldich, ſeyden in d'ontfangen antwoordt niet te konnen acquieſceren: maer ſulcx alles te ſullen ſchryven aen den Koninck: oock aen den Heer Ambaſſadeur *la Tullerie*, om te klagen aen hare Ho. Mog. van de welcke ſo ſy niet ontfangen categorijck gewenſt antwoort, ſoo verklaerden ſy te ſullen van *Munſter* vertrecken, ende alles laten ſtaen ſo 't ſtonde. Edoch hoopten van de Heeren Staetſche naeder beſcheyt ende contentement; ende gaven den ſelven tijdt om haer te bedencken. Waer op ſy ſeyden dat de gemaecte Tractaten contineerden verſcheyden poincten ende articulen, ende dat ſy de ſelve ſouden nae ſien. Ende endtlijck weder ghevraecht zijnde of ſy oock eenige dachten nae den *Hage* of na de Provintien te ſeynden, ſeyden tot gene afſending als noch te hebben gereſolveert.

Op deſe manier ſyn wederzijts de Heeren Plenipotentiariſen van elck ander geſcheyden: ende is ſedert ſeer aenghewaſſen de jalouſie, ende onvernoechtheyt, alſoo dat oock de Staet der Vereenichde Nederlanden genouchſaem gedeelt wiert in tweederley geſintheden. Eenige willende datmen *blindelingh* ende *præciſelijck* ſoude blyven by de Tractaten ende ſo als de Heeren Franſche die expliceerden; afwachtende tot dat Vranckrijck volkomen ſatisfactie ſoude hebben ontfangen ſoo voor haer als voor haer Geallieerde: andere ter contrarie verſtaende dat deſe Staet niet verder aen Vranckrijck gehouden was als noopende de *ſatisfactie in Nederlandt*; geenſins aen *buyten-intereſten*, of aen Geallieerde van Vranckrijck daer van geen mentie was inde Tractaten.

Ende alſoo men alle dagen in 't gemoet ſach het nieuw Pouvoir uyt Spaignen; ſoo vermaenden de Heeren Ambaſſadeurs van deſen Staet ende verſochten hare Ho. Mo. iterativelijck om naerder laſt, aengaende de Commercien in *Ooſt*-ende *Weſt-In-*

dien; daer van ter Vergadering gerefereert wordende ſo hebben de Heeren van *Zeelandt* weder heftich gheurgeert het negende artikel om tot ampliatie des Tractaets van't Jaer 1644. by de Heeren Franſche uyt te wercken; ſulcx by expreſſe den Heeren Plenipotentiariſen weder is aengeſchreven.

Ondertuſſchen quam ſchryvens van den *Marquis de Caſtelrodrigo* van den 28 Junii uyt *Bruſſel* dat het gedeſireert Pouvoir uyt Spaignen was aengekomen. Sulcx wiert daer nae uyt Munſter gheconfirmeert: als dat de Graef van *Pennerande* door ſyn Secretaris den 30 Junii aen de Heeren Staetſche 't ſelve hadde laten weten: gelijck dan oock de Heer *Brun* een der Ko. Spaenſche Ambaſſadeurs den 3 Julii quam in perſoon aen die van deſen Staet vertoonen het ghemelde Pouvoir in Originali ghedateert den 7 Junii: ſeggende te ſullen daer van doen ſchryven eene Copye by alle drie Heeren Spaenſche Ambaſſadeurs onderteeckent; gelijck geſchiet ende noch dien avont aen de Heeren Staetſche Ambaſſadeurs gebracht is; zijnde het ſelfde ſo als het naemaels achter het Tractaet van Vrede gheſtelt ende hier naer daer achter geinſereert is.

Dit Pouvoir verwecte in alle die tot een ſpoedich beſluyt der Vrede, ſoo hier als inde Spaenſche Nederlanden gheſint waren groote blydtſchap; als een *baſis* ende fundament waer op men nu vaſte hoope ſchepte dat de Vrede ſoude werden opghetimmert gelijck namaels geſchiet is: maer aen andere gaf het weynich contentement. De Ko. Franſche Ambaſſadeur *la Tuillerie* dede den 3 Julii aen den Heer *Cats* ende den 6 Julii aen den Heer van *Strevelshoeck* klachten. 1. Van datmen niet toe-liet de Catholicke Religie tot *Hulſt*; volgens het Tractaet van't Jaer 1635. begeerde ſchriftelicke reſolutie ende verklaring dat inde Steden diemen deſe Somer ſoude winnen, men de Roomſche Catholicke Religie ſoude laten. 2. Soo heeft hy gherepeteert alle de klachtige propoſten die, als hier te voor geſeyt is, de Heeren Franſche aen de Staetſche, over *'t avanceeren van de geadjuſteerde*

de ende by eenige getekende, articulen waren onlangs gedaen. Begeerde Categorike verklaring hoe verre mē verſtont te willen garanderen de Franſche intereſtē. Daer mede toog hy na *Breda* (alwaer oock waren *haer Hoocheden* met een notabel aental gecommitteerden van haer Ho. Mo.) om te delibereren op het ſtuck van de Campaigne: 't welck koel ende langhſaem ginck: hoewel ſich ſcheen te præſenteren een groot avantage, ende ſinguliere apparentie om *Antwerpen* te gewinnen. *Vranckrijck* ſelf urgeerde dat ſeer, ende werdende van deſer zyde gheproponeert twee voorneme ſwaricheden, 't eene van datmen geen volck ghenouch hadde. 't Ander datmen in het poinct van Religie niet ſoude konnen aen Vranckrijck contentement doen; ſoo is tot voldoeningh van *'t eerſte* ende tot modificatie van het tweede gemaeckt ende den 11 *Iulii* geſlooten navolgende Tractaet:

LA Reyne deſirant teſmoigner a Voſtre Alteſſe & a Meſſi. les Eſtats l'affection qu'elle leur porte, ſa Majeſte a creu ne la pouvoir faire paroiſtre dans un ſuiet plus avantagieux, qu'en offrent de leur preſter trois mille Chevaux, pour dix jours, *pour Executer quelque entreprinſe de tresgrande conſideration, a condition que le paſſage desdits* 3000 Chevaux *ſoit eſcorte par les troupes de Meſſ. les Eſtats, ſelon le lieu, qui ſera juge a propos, comme auſſy a leur retour, & qu'apres la prinſe de la place, qui ſera attacquée par Voſtre Alteſſe, Meſſ. les Eſtats preſteront a l'armée de ſa Majeſte* trois mille hommes de pied, *a fin qu'eſtant fortifiée de ce ſecours elle puiſſe entreprendre de ſon coſte quelque choſe de grand & avantagieux au bien de la cauſe commune. Sa Majeſte demande aveq inſtance a Voſtre Alteſſe & a Meſſ. les Eſtats que* l'Exercice de la Religion Catholique *ſoit conſervée libre dans la place qui ſera prinſe; ne pouvant ſans bleſſer ſa conſcience donner un ſecours de ſes propes forces pour une Conqueſte ou l'exercie de la Religion* Catholique *ſoit deſruite. Sa Majeſte eſpere que Voſtre Alteſſe & Meſſieurs les Eſtats accordent ceſt article a ſes prieres, & c'eſt ce qu'elle m'a commende de luy faire enten-*

entendre particulierement de ſa part. Fait a Breda ce 22 de Iunii ſigne d'Eſtrades.

Daer op werdt by S. H. ende de Heeren Gedeputeerde van haer Ho. Mo. den 29 Iunii gegeven dit twee-ledich antwoort:

SOn Alteſſe & les Deputes de Meſsieurs les Eſtats Generaux acceptant aveq bien humble remerciement l'offre du preſt des 3000 Chevaux pour dix jours qui leur a eſte faite de la part de ſa Majeſte & ſon Alteſſe Royale pour executer un entreprinſe de grandiſſime importance: *mais pour la rendre plus facile & ſeure ſon Alteſſe & les Deputes ſusdits propoſent & prient ſa Majeſte & ſon Alteſſe Royale qu'il leur plaiſe outre les* 3000 Chevaux *preſter* trois mille hommes de pied, *& le paſſage de ces troupes tant a cheval qu'apied ſera eſſorte par les troupes de Meſsieurs les Eſtats ſelon le lieu qui ſera juge a propos, comme auſſy a leur retour : a condition qu' apres la prinſe de la place qui ſera attacquée Meſsieurs les Eſtats preſteront pour meſme temps & condition a l'armée de ſa Majeſte* trois mille hommes de pied, *Comme ſon Alteſſe Royale deſire. Fait a Breda ce 29 de Iunius.*

Son Alteſſe & les Deputes de Meſsieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des pais Bas, ayants veu la demande a leur faite aveq inſtance par le Seig. d'Eſtrades *de la part de ſa Majeſte que* l'Exercice de la Religion Catholique *ſoit conſervée libre dans la place qui ſera prinſe, en ſuccedant l'Execution, dont on eſt convenu ce jour d'huy, declarent* qu'ils remettent le ſusdit point a Meſſieurs les Eſtats generaux ſusdits. *Fait a Breda le 29 de Iunius.*

Sulcx aen den Hertoch van Orleans gerapporteert zijn, heeft de ſelve deur den Capitain Remond wederom laten verklaren 't gunt volcht:

SOn Alteſſe Royale ayant veu la propoſition de Voſtre Alteſſe & celle de Meſsieurs les Deputes s'eſt reſolu de luy donner le ſecours qu'ils

qu'ils demandent de 3000. Chevaux & 3000. hommes de pied : *pour veu que Voſtre Alteſſe & Meſsieurs les Eſtats luy donnent un eſcript par lequel ils aſſeurent & promettent que* l'Exercice de la religion Catholique reſtra libre dans la place qui ſera attacquée, *comme il fuſt accorde en la Ville de* Maeſtricht, *& comme Meſsieurs les Eſtats Generaux & Voſtre Alteſſe y ont conſenty en ce temps pour quelques conſiderations, ſon Alteſſe Royalle croyt qu'elles ne peuvent pas eſtre plus juſte, que les prieres de la Reyne & les ſiennes : ne pouvants en conſcience joindre des troupes de ſa Majeſte pour deſtruire l'exercice de la* Religion Catholique. *A quoy ſon Alteſſe adjouſte, que l'obligation y eſt toute entiere de la part de Meſsieurs les Eſtats par le traicte de l'an 1635. ou eſt dit* que les places du partage de mesdits Seig. les Eſtats eſtants prinſe, ou y lairra l'exercice de la Religion Catholique libre. *En cas que Voſtre Alteſſe & Meſs. les Eſtats accordent ce qu'eſt porte cy deſſus pour la* Religion, *ſon Alteſſe Royalle m'a commende d'aſſeurer Voſtre Alteſſe qu'il fera tenir preciſement ſur le Canal de Bruges au jour & lieu nomme par Voſtre Alteſſe les* 3000. Chevaux & 3000. hommes de pied promis. *Mais en cas de refus de cet article de la* Religion, *declare ne pouvoir preſter leſdites troupes. Son Alteſſe Royalle m'a de plus commende d'aſſeurer Voſtre Alteſſe qu'il facilitera le deſſeing de Meſs. les Eſtats, & ceux de voſtre Alteſſe par une puiſſante diverſion, ſoit devant l'Eſcault, ou du coſte de la mer, ou le Marquis de Carracene eſt alle aveq 6000. hommes. Lamboy & le Marquis de Leede ſont auſsy aux environs de* Tournay & l'Iſle *avec* ſix mil *hommes* ; *Le Duc de Loreyne & Lamboy ſont ſur le petit Eſcault. De ſorte que comme ſon Alteſſe a tous les Ennemis ſur le bras, elle prie Voſtre Alteſſe & Meſſieurs les Eſtats Generaux de ſe mettre en Campaigne & entreprendre quelque choſe de Conſiderable dans une Conjuncture ſi importante, eſperant cette preuve de leur ſincerite, & de leur affection. Son Alteſſe Royalle s'eſt extrement eſtonne de ce qu'il eſt publiq en toute l'armée Ennemie, qu'il doibt attacquer* Bruges *aveq Voſtre Alteſſe : eſtants bien informes qu'a* l'Eſcluſe *on leve des gens de guerre, &*

qu'il y a des pontons jettes, pour faire, faire paſsage ſur le Canal, en cas que les ponts ſoyent rompus, ce qui eſtonne ſon Alteſse Royale, eſt de voir que le ſecret n'eſt pas obſerve en un affaire de tant d'importance, & de la quelles les Ennemis peuvent tirer un ſi notable avantage, en desfaiſant quelques unes de nos truppes detaſchées: dont ladite Alteſse Royalle a voulu donner advys a V oſtre Alteſse pour y apporter, s'il ſe peut, quelque remede; faict a Breda le 4. de Iuillet 1646. ſigne, Remond.

Na eenige deliberatie is daer op gereſolveert als volcht:

SOn Alteſse & les Deputes de Meſsieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des pays Bas promettent au Roy Treſchreſtien & a la Reyne Regente ſa Mere, que la Ville d'Anvers *venant a tomber entre leurs mains, ils y lairront l'Exercice de la* Religion Catholique, Appoſtolique, & Romaine, libre & publiq. *Faict a Breda ce 11 Iuillet 1646. ſigne* F. H. de Naſſauw, Diderick van Linden, Willem van Linteloo, Bouchorſt, Ruyſch, A. Bicker, F. Herberts, G. van Vosbergen, Jean de Reede, I. d'Andrée, J. van Yſſelmuyden, G. van Santen. *Accorde aveq l'original eſtoit ſigne* Huygens.

Edoch onder beneficie ende limitatie van dit ſecreet artickel.

POur explication de ce qui a eſte convenu ce jour d'huy entre Monſieur de la Tullerie Ambaſſadeur extraordinaire du Roy Treſchreſtien, aupres de Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des pais Bas & Monſieur d'Eſtrades Envoye par ſa Majeſte d'une, & Monſieur le Prince d'Orange aſſiſte des deputes de Meſſ. les Eſtats ſusdits d'autre part, ſur le qu'eſt de l'Exercie libre & publiq de la religion Catholique Apoſtolique & Romaine *dans la Ville d'Anvers il a eſté dit, declare & accorde par ce preſent* article ſecret, *que les Eſgliſes qui pour ceſt effect ſeront laiſſées auxdits Catholiques*

tholiques dans ladite Ville d'Anvers *ſeront jusques au nombre de* quatre, *& icelles propres & ſuffiſantes pour ledit exercice. Fait a Breda ce 11. de Iuillet 1646. ſigne*

Was onderteeckent by den Heer Prince ende Gedeputeerde als het voorgaende. Sulcx naemaels ter kennis van die van Hollandt oock van Zeelandt gekomen zijnde, is qualijck opgenomen, eensdeels om de forme (want het was een ſoorte van Tractaet: 't welck ſonder laſt niet konde geſchieden) anderdeels om de materie; namelijck de Religie. Daerom die van Zeelandt het hebben gedeſavoyeert.

Dus lang, al ſedert eenige weecken hadde d'Infanterie gelegen te ſcheep voor *Dort:* Maer terſtont nae 't ſluyten van 't opgemelde Tractaet, kreech ordre om te varen na Flaenderen: gelijck oock de Cavaillerie tooch op *Bergen op Zoom* ende aldaer wert ghe embarqueert: om te landen te Philippine. Uyt *Hulſt* gingen vier Compaignien peerden ende gelijcke veel Vier-roers om te halen tot *Lovendigem* het Frans ſecours van drie duyſent peerden, ende drie duyſent te voet. Syn Hoocheyt ſelf tooch den 16 van Bergen na 't Zas. Den 25 ende 26 was mettet Leger tot *Steecken*; daer na tot *Loqueren:* alwaer het eene goede wyle gelegen ende endtlijck *Teemſche*, een Caſteel boven Antwerpen aen de Schelde leggende, ingenomen ende terſtont weder verlaten heeft; ſoo dattet deſſeing om *Antwerpen* te belegeren geheelijck verdween: tot groote misnoegen van de Franſche: welcker troupen of ſecours van 6000. man in't Landt van *Waes* bedreven groote moetwille.

Ondertuſſchen was niet alleen te Munſter, maer oock in den Hage tuſſchen die van Vranckrijck ende deſen Staet geduyrige klachte ende diſpute over het *ſluyten of teyckenen*, *vel quaſi*, van de ſeventich articulen van Treves; als oock over 't verklaren hoe wydt deſen Staet vaſt was aen de *Franſche Intereſten*: Ende die van Gelderlandt ſpecialijck wilden datmen al noch behoor-

de t'insisteren op de consolidatie van *'t Overquartier*. Maer wat naerder devoiren die van desen Staet deden: soo verklaerden de Spaensche, dat *hebbende eens vast gheſtelt het derde artyckel, dat yeder ſoude houden wat hy hadde* (volgens 't sevende artyckel van de instructie) *sy gheſint waren niet een eenich Casteel of Huys meer over te gheven als wat bedongen ende geadjusteert was.* De saecken alsoo staende, so syn den 23 Julii alhier gekomen de Heeren van *Meynertswyck, de Knuyt ende van Nederhorst* (de Heer van *Mathenes* alreede hier zijnde) doende rapport ende sulcx daer na in gheschrift overleverende alsvolcht:

„Tot voldoeninge van u Ho.Mo. Resolutie op Ons rapport „den 25 Julii 1646. ghenomen. Soo gaen hier nevens de poin„cten ende artyculen die wy vertrouwen achtervolgende Onse „Instructie tot contentement van u Ho. Mog. met de Plenipo„tentiarisen van Spaignen provisionelijck beraemt ende gead„justeert te hebben, gelijck die voorgisteren by u Ho. Mo. ge„lesen ende tegens de voornoemde instructie geconfereert zijn.

„En also uyt de lecture en Onse mondelinge geremonstreer„de bevonden is, dat eenighe poincten van deliberatie daer uyt „komen te resulteren, op de welck u Ho. Mog. naerder ordere „en resolutie tot continuatie der voornoemde onderhandeling „met de Spaensche Plenipotentiarisen wert gherequireert; soo „hebben wy de selve ten fine voorsz. hier articulatim voor„gestelt.

I.

VOor eerst, alsoo op het derde artykel raeckende de Meyerie van s' Hertogenbosch, nae alle moghelijcke debvoiren niet anders hebben konnen obtineren, als dat de Souverainiteyt aen den Staet absolutelijck ghedefereert, edoch het geestelijcke ghereserveert is, om een temperament tot weder-zijts contentement ghevonden te worden, daer toe wy niet ghelast zijnde; soo worden u Ho. Mog. versocht, Ons op 't selve tem-

„pera-

perament ſulcx te laſten, als de ſelve ten dienſte van den Staet oorbaerlijck en dienſtich ſullen houden.

II.

En alſoo ghelijcke redenen militeren ten regarde van 't Marquizaet van Bergen op Zoom, Baronnie van Breda, en Landt van Cuyck verſocht Ons mede op 't ſelve temperament in de voornoemde plaetſen te laſten.

III.

Ende dewyl de poincten raeckende de ſaecken van Ooſtende-Weſt-India uyt de Inſtructie ghelicht zijn, ſoo ſullen u Ho. Mog. oock believen daer op te reſolveren, en ordre te gheven om met de Ambaſſadeurs van Spaignen verhandelt te worden.

IV.

Ende alſoo d'Ambaſſadeurs van Vranckrijck Ons genouchſaem klaechswyſe hadden verhaelt dat ſy geduyrende Onſe Negociatie by de *Spaenſche* Ambaſſadeurs noch ſelfs door de Mediateurs, tot de onderhandelinge van haer Intereſſe niet en waren aengemaent noch yetwes voorgebracht daer door haer Negociatie konde avanceren, en mitsdien verſocht hebben Onſe onderhandelinge met *Spaignen* wilden differeren tot dat ſy volgens onderling Tractaet, tot ghelijcke trappen met Ons ſouden zijn gheavanceert, het welck by Ons tot noch toe achtervolcht zijnde, ſoo ſullen u Ho Mo. Ons believen te gelaſten hoe in toekomende Ons dienaengaende ſullen hebben te gedragen.

V.

Achtervolgende u Ho. Mog. ordre, hebben wy met d'Ambaſſadeurs van Vrancrijck op 't negende poinct getracht in conferentie te komen, om dienaengaende tot wederzijts verſeeckertheyt een goede reſolutie te formeren. Dan alſoo de voornoemde Heeren Ambaſſadeurs verklaerden noch onſeecker te zijn, hoe haer Negociatie met *Spaignen* uytvallen ſoude, en advenant van die voorgenomen hadden het negende poinct te dirigeren: ſoo verſochten ſy Heeren Ambaſſadeurs dat wy daer

mede eenigen tijdt wilden patienteren. Eyntlijck voor Ons vertreck daer op nochmaels ſerieuſelijck aengemaent zijnde, hebben gheſeyt haer ſtucken te ſullen naeſien, om haer ſo veel moghelijck diesaengaende te eslargeren, daer op door Ons ſubyt vertreck niet en is gevolcht.

VI.

U. Ho, Mog. ghelieven mede te reſolveren hoe men ſich ſal gedragen ontrent de ſaecken raeckende de Hanſe Steden en ſecuriteyt van de Commercien inde Ooſt-zee, daer van en 't gene daer van dependeert voor deſen by Meſſive aen u Ho. Mog. is opening gedaen.

VII.

De Heer Ertsbiſſchop van Camerick, een van de Spaenſche Plenipotentiariſen heeft aen Ons doen ghelangen de neffensgaende memorie, daer op u Ho. Mog. mede verſocht worden te reſolveren.

VIII,

Wort mede gheſtelt in bedencken van u Ho. Mo. om te vinden eenich temperament ten opſichte van den Rang ende Eertytulen te geven aen de Afgeſanten van de Churfurſten, alſo wy meynen den dienſt van 't Landt daer aen te zijn ghelegen. Ende was onderteeckent, *Bartolt van Gent, Iohan van Matheneſſe, I. de Knuyt, G. van Reede*, wert geleſen den 27 Julii.

De artyculen die ſy overgaven waren ſeventich, met deſe tytel: *Artykelen proviſionelijck verdragen tuſſchen den Ambaſſadeur Extraord. ende Plenipotentiariſen van den Koninck van Spaignen ter eenre, ende d' Ambaſſad. Extraord. ende Plenipot. vande Staten Generael der vereenichde Nederlanden ter andere zyde, omme geinſereert te worden in het tractaet, 't welck ghemaeckt ſal worden tot Munſter.* Deſe artykulen waren genouchſaem van woordt tot woordt, immers in ſubſtantie conform den eerſten cyſch ende propoſitie, ſoo die by de Heeren Plenipot. van deſen Staet ghedaen was den 17 May 1646. hier te voor geſtelt: Alleen dat het

51 Artyckel, als genomen gecomprehendeert in het 50. daer in uytgelaten: ſoo dat het in plaets van 71 wierden 70 artyculen. het leſte artyckel was de clauſule ſalutair, *dat dit alleen was ſonder præjudicie ende expreſſelijck voor behoudende te mogen by-voegen ende verdragen't geen boven de voorgaende artyckulen noodich ende dienſtich ſoude bevonden werden.* Daer op volchden: *Aldus gedaen ende ten wederzijden onderteeckent in Munſter den (* hier was den dach in blancko gelaten*) was onderteecken: El Conde Penneranda, Fr. Ioſeph Ertsbiſchop van Camerick, A. Brun.*

Dusdanige 70 Artykulen by de ghemelde Spaenſche onderteeckent waren aen de Heeren Staetſche overgelevert: desgelijck by de Heeren van *Meynertswijck*, *van Heemſtede* ende de *Knuyt* ghetteeckent, klaechden ende ſeyden de Franſche dat wederom daer tegen was gelegen aen de Spaenſche. Doch eensdeels om het formulier van 't hooft (ſpreeckende *dattet niet was een tractaet, maer een proviſionele overeenkominge, om in een tractaet te werden gheinſereert*) anderdeels om de clauſule ſalutair *van te mogen by of afdoen*, ſoo hadden de klachten vande Heeren Franſche te min fundament.

Ick hebbe van ſeer goeder handt dat de Heeren Franſche en de Spaenſche van begin aen dat die van deſen Staet tot Munſter quamen, geheel diverſe, ja contrarie courſen namen. De Heeren Franſche, hoewel expreſſe laſt hebbende, om de Staetſche te tracteren gelijck die van Venetien, aengaende d'eerſte viſite, hant ende rang; niet te min hebben daer op noch altijdt gechicaneert: in't begin wilden van de naerder ordre niet weten. Daer na præſenteerden wel den Heer van Meynertswyck wel te willen laten voor ingaen: maer dat ſy Heeren Franſchen terſtondt daer op wilden volgen. Daer na preſenteerden oock den Heer van Mathenes te willen laten voorgaen, maer dat ſy daer na, of ten minſte *pesle mesle* wilden volgen. 't Welck alleen by die van deſen Staet plat afgeſlagen zijnde, ſoo hebben de Heeren Franſche wel haer gheaccommodeert, edoch met eenighe onwille

ende

ende afkeericheydt. Ter contrarie ſoo hebben de Spaenſche ſonder eenige hæritatie, ſonder eenighe ſwaricheyt te maecken alles wat de Staetſche inde ceremonien ſouden hebben konnen wenſchen, aen haer gedefereert, ende alle imaginable uyterlicke teeckenen van civiliteyt, vrientſchap ende goede wille getoont.

Deſe grootsheydt hadden de Heeren *d'Avaux* ende *Servien* alreede in dén *Hage* en paſſant beginnen te toonen; ende (met ofſonder laſt) daer deur begoſt quaden dienſt te doen aen haer Koninck: Ende ſeecker tot Munſter van den begin aen heeft de gemelde diverſiteyt van comportementen den Franſche ende Spaenſche neffens die van deſen *Staet* ghecauſeert diverſche effecten, diffidentie op de Franſche, ende confidentie op de Spaenſche: maer de Heeren Franſche ſyn geabuſeert gheweeſt deur eenige die haer wys maecten ende deden ghelooven, dat deſen Staet noyt de courage ſoude dorven hebben, om apart (als immers Vranckrijck niet ſoude willen gheſamentlijck) te ſluyten.

De Heeren Franſche Miniſters hebben haer ſoo lang ſo meer t'onvreden geſtelt ende getoont over 't gene voorſz. waer van rechte beſchapenheyt te ſien is uyt volgende Memorie:

LE Reſident de France, ayant eu advys de Munſter par lettre du 19 de ce mois, Quil auroit eſté ſigné reciproquement par aulcuns de Meßieurs les Plenipotentiaires de ceſt Eſtat, & ceux d'Eſpagne un eſcrit contenant les points & articles de la Teſue, dont ils ont convenu entre eux, ſans y faire mention aulcune de l'obligation ou eſt cet Eſtat de ne rien faire, que conjonctement avec la France, *& ſans en avoir donne Communication a Meßieurs les Plenipotent. de France, Ce que ceux de deça ont remis de faire apres qu'ils en auroient rendu compte a Meſsieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies du pays Bas, & ledit Reſident ayant ſçeu qu' avanthier cela fut fait en l'aſſemblée de leurs Seigneuries, il a creu eſtre de ſon devoir de leur repreſenter.*

Qu'il

Qu'il n'auroit jamais penſe, qu'on tel eſcrit euſt peu ſe paſſer en cette forme, puis que c'eſtume eſpece de Traicte reel, *ou les parties ont ſigne & non une piece de communication telle qu'on faict d'ordinaire pour venir a des ſimples adjuſtemens, & d'autant que ceſt une action, qui va directement contre l obligation des Traictes faicts entre la France & Meſſieurs les Eſtats, de la bonne foy desquels, dans l'obſervation ſincere d'iceux, la Royne Regente ne voudroict Iamais douter, veu la Creance parfaicte, qu'elle a de leur ſincerite prudence, gratitude, & generoſite.*

Il ſupplie leurs Seigneuries de luy vouloir declarer par eſcrit, ſi cette ſignature s'eſt faicte de leur ordre, adveu, & conſentement, ou non; affin, que ſa Majeſt. en eſtant informée, elle ne ſoit point ſurpriſe par les rapports, qui pourroient luy eſtre faicts ſans connoiſſance du veritable fondement d'un tel proceder, remettant a leurs prudences, de conſiderer, en cas que cela ſe ſoit paſſe à leur deſceu, ce qu'elles auront a faire pour la ſatisfaction de ſa Majeſte.

Il les ſupplie en oultre de ne point prendre de concluſion ſur ledit eſcrit & rapport, ny ſur les points d'eſclairciſſement demandes par leurs Plenipotentiaires, que premierement la Reyne Regente ou Meſſ. ſes Miniſtres, qui ſont a Munſter, n'ayent, en conformete des Traictes, eu communication de ce qui s'eſt paſſe, d'autant, que ce ſeroit valider & confirmer une action tres-contraire a la bonne correſpondance qui doibt eſtre obſervée entre la France & ceſt Eſtat dans le cours de cette Negociation, & de plus tres prejudiciable aux Intereſts communs, en ce que les Eſpagnols ont en ſuitte de cet Eſcrit, remply leurs peuples d'une Croyance toute certaine de la Concluſion de la Trefue particuliere avec ceſt Eſtat, *ce qui leur fait plus liberalement faire des efforts de bourſe, & les retient des reſolutions que le des-eſpoir leur auroit faict prendre, utiles aux uns & aux autres, comme encores il ſe veoyd que depuis que les Plenipotent. d'Eſpagne ont conceu une vaine eſperance de pouvoir tant gaigner dans cet Eſtat, que de le diviſer & ſeparer d'avec la France, Ils ſe ſont retenus de toute Negotiation ſincere avec ceux de ſa Majeſte, n'ayant faict que*

des propositions vagues ou si fort au dessoubs de la raison, qu'il à suffisamment paru de leur Mauvaise Intention; Car quoy qu'on veuille dire, que leur Negotiation soit autant ou plus avancée avec la France, qu'avec ceſt Estat, cela ne se trouvera jamais; n'ayants point encores jusques a present faict de Propositions reelles qui fussent aucunement tolerables, & il est certain que rien ne releve leur courage, que ceſt espoir de division, dans lequel ils sont entretenus, joinctes à ce la je ne scay qu'elles visions d'incidens & revolutions, *aux quels ils ne deuroient plus s'attendre, apres y avoir este trompes depuis l'avenement du Roy a la Couronne, & l'heureuse Regente de la Reyne sa Mere, secondée d'un tres sage & tresprudent Conseil, oultre ce qui se veoyd de toutes parts dans la force & conduitte des armes de leur Majestes: tellement que, quoy qui peust arriver de l'artifice de nos Ennemis. Il y a lieu d'esperer & de croyre, Dieu aydant, que quand la France demeureroit seule aux mains avec eux, elle auroit plus decharges a porter, Mais elle non seroit pas ruynée pour cela. Faict a la Haye le 27 jour de Iuillet 1646. signe* Brasset.

Ende noch naerder uyt de Propositie van den Ko. Franschen Ambassadeur sedert weder gekomen van Breda, van den 8 Aug.

MESSIEVRS, *suivant ce que Vos Seigneuries me tesmoignerent hier de desirer par escrit la proposition, que je fis de bouche a leur Assemblée, la voicy en substance, & ce que j'ay pu retenir des mots dont je me suis servy.*

Que les divers bruits qui couroient tant icy qu'a l'armée, de ce qui se passe dans la negociation de la paix generale, m'obligeoient estant sur le point de retourner en France; d'avoir recours a vous, poir scavoir ce que j'aurois a respondre au Roy mon Maistre, & a la Reyne Regente sa Mere, quand leur Majest. me demanderont compte de l'Estat auquel sera demeure leur Service en ce pays; & particulierement sur ce qui se publie d'une Trefue conclue *entre le Roy d'Espagne & ces Provinces,* & signée par trois de Messieurs vos Ambassadeurs,

sadeurs, *qui sont a Munster. Ie vous en demanday l'esclaircissement, Messieurs, pour ce que ce procede me semble si estrange, & si contraire aux Traictes, qui sont entre la France & Vous: & a la sincerite avec laquelle Vos Seigneuries ont tousjours observe leur parolle, qu' encore bien que j'entende* qu' un certain qui est dans les affaires, n'ait point hesite de dire en presence de plusieurs, que l'on pouvoit tromper la France. *Il ne me peult entrer dans l'ame que tant de personnes sages & qualifiées, qui composent cette grande & puissante Republique, approuvent un tel discours, & moins veuillent le mettre en pratique. Ie vous declareray neantmoins, Messieurs, que j'estois un homme, qui ne pouvois Iuger des choses que par les apparences, & par les actions. Que j'osois bien dire estre en quelques uns tout a faict contraires, a ce que nous aujons sujet d'attendre de Ministres dependants d'un Estat joint au nostre des sanaissance, & qui en avoit receu de si grandes & de si reiterées marques d'affection: Que je vous estimois, Messieurs, si iustes que quand je vous aurois exposé ce qui me mettoit en soubçon: Vous avoüeries vous mesmes, que je n'estois point possede d'une terreur panique, mais d'une crainte legitime, & qui pouvoit tomber soubs, le sens des hommes mesmes les plus constants; Ie vous dis, Messieurs, que vous n'ignories pas les Traittes qui avoient este faits entre le Roy & Vous, lesquels estoient en* si grand nombre, *qu'il seroit ennuyeux de les repetter, Que je m'arrestois seulement a ceux de* Trente cinq *& de* quarante quatre, *Le premier desquels nous servoit de reigle pour la guerre, & le second, pour nous diriger dans la negociation de la paix: Que Vos Seigneuries sçavoient bien que ce Traitte nous preserivoit de marcher d'un pas esgal dans ladite Negociation, de ne la point avancer l'un plus, que l'autre, & de faire a nos Ennemis communs toutes les declarations, qui seroient desirées par l'un ou l'autre de nous, & de nous entre-ayder. Que bien loing d'observer ce point, Messieurs, Vos Ambassad. ou pour le moins quelques uns deux, non seulement avoient pousse leur negociation plus avant, que la nostre, que je pouvois dire avec verite n'estre pas commencée. Mais avoient arreste & signe a-*

vec les Ambaſſadeurs d'Eſpagne ſeptante & un articles, qui reigloient tous les differents, que ceſt Eſtat a avec les Eſpagnols, ſans faire mention de nous, *ny avoir eſgard aux Inſtances, que Meſs. les Plenipotentiaires de France leur avoient faittes de ne pas paſſer outre, & contre la parolle, qu'ils leur avoietn donnée de ne les pas ſigner, ainſy au lieu de nous entre-ayder les uns les autres, ſuivant qu'il eſt porte par ledit Traicte de* quarante quatre, *Mesdits ſieurs vos Ambaſſadeurs empeſchoient par leurs precipitation, que noſtre Traitte ne s'avancaſt; Et Ioſay dire, Meßieurs, que s'ils avoient veſcu avec nous en plus de confidence, & teſmoigne plus de fermete envers nos Ennemis communs; Il y a long temps, que Vous & nous ſerions d'accord; I'adjouſtay que nous reçevions par leur procede un ſi notable prejudice, que quand quelqu' un ſeroit a taſche de nous malfaire, il ne pourroit travaller plus utilement.*

En continuant les cauſes de mon ſoubcon, je repreſentay a Vos Seig. qu'il me paroiſſoit fort eſtrange, que les Eſpagnols, qui eſtoient vos Ennemis irreconciliables, & avec leſquels vous faiſies depuis quatre vingts ans la guerre, paruſſent plus informes de vos intention, que nous, qui eſtions vos Veritables & eſprouves amis. *Qu'il ne vous eſtoit point inconu, Meßieurs, que leſdits Eſpagnols n'euſſent publie des le Commencement de cette année d'eſtre aſſeures,* que Vos armes n'agiroient point, *quelque delligence que les François puiſſent apporter aupres de Vous, & que le malheur vouloit, ou la mauvaiſe rencontre quils ſe trouvoient prophettes, puis qu'apres avoir retarde jusques au 20 de May la Ratification du Traitte de Campagne faut en auril, que vous donne douze cents mill livres, Iusques au 20 de Iuin, eſt laiſſe inutile cinq ou ſix jours, faute de pourvoir aux choſes neceſſaires, un ſecours de trois mil Chevaux, & de trois mil hommes de pied, qui ſuivant vos Inſtances Vous avoit eſte amene jusques ſur le Canal de Bruges par ſon Alteſſe Royalle. Oncle du Roy mon Maiſtre, & Monſeigneur le Duc d'Anguien premier Prince du ſang, maintenant pour accomplir ces propheties, & donner liberte a toutes les Forces d'Eſpagne de nous retomber une autre fois ſur les bras; Meßieurs*

Vos

Vos Deputes, qui ſont a l'Armée eſtoient alles vers Monſieur le Mareſchal de Grammont, qui commande ce ſecours, luy denoncer qu'il eſtoit impoſsible de rien entreprendre, & partant qu'il ſongeaſt a ſa retraitte, & leur demandaſt les choſes qui luy ſoroient neceſſaires pour la Favoriſer: ſi cela, Meſsieurs, eſt capable de donner jalouſie, a qui n'a pas le don de lire dans le Cœur des hommes: & ſi de ces formes d'agir nos Ennemis communs ne prennent pas vigueur a noſtre prejudice & au voſtre, je le ſoubmis, Meſsieurs, a voſtre jugement. Ie vous laiſſay auſſy a juger ſi ce n'eſtoit pas tacitement confirmer ce traitte ou articles ſignes, que l'on nous veut faire paſſer pour des papiers volants; Ie vous demanday donc, Meſſieurs, au nom du Roy mon Maiſtre; qu'il vous pleuſt ne declarer nettement quel eſtoit l'Eſprit de l'Eſtat, que j'entendois de pluſieurs eſtre eſloigne de toutes ces conventions particulieres, ſi ledit Traitte ou articles ſignes l'eſtoient de ſon aveu & reprenant ce que vous aures veu dans le memoire, qui vous a eſte preſente par Monſieur Braſſet, *Reſident icy de la part du Roy, ſi voſtre Intention n'eſtoit pas de demeurer fermes dans l'obſervation des Traittes, affin que ſelon Vos reſponces le Roy mon Maiſtre ſe puſt reigler; l'ajouſtay qu' eſperant de vos prudences, que vous ne voudries pas changer des Ennemis reconcilies ou pour mieux dire forces par l'aprehenſion de tout perdre, a faire le ſemblant de l'eſtre contre d'anciens amis qui vous avoient tousjours donne des aßiſtances; j'attendois de Vos Seig. qu' elles Ordonneroient ſerieuſement a ceux, auſquels elles avoient commis a Munſter le ſoing d'une negociation ſi importante, de vivre avec Meſſieurs les Miniſtres, qui y ſont de la part du Roy, de ſorte, qu'ils euſſent ſujet a l'avenir de ceſſer leurs juſtes plaintes de tant & ſi notables prejudices, que les affaires du Roy avoient receües faute de bon Concert des Voſtres avec eux: j'aurois rebattu, Meſſieurs, d'avantage ce point, ſi je n'avois bien ſceu que Vos Seigneuries ſont plainement informées de ce que je pourrois dire de plus. Voila, Meſſieurs, ſur quoy je vous demanday reſponce par eſcrit, & s'il vous plaiſt promptement, affin d'avoir matiere eſtant en France d'exercer la paſſion que j'ay pour Voſtre ſervice, Entretenant autant*

qu'en moy ſera, la bonne Correſpondance qui a touſjours eſte entre la France & ceſt Eſtat.

Ie vous fis auſſy Inſtance, Meſſieurs d'envoyer Voſtre Flotte ſur la coſte, ſuivant l'obligation en laquelle, vous eſtes de la faire par noſtre Traitte de Campagne; affin de Favoriſer les deſſeings de ſon Alteſſe Royalle Monſeigneur le Duc d'Orleans, qui eſt avec ſon Armée du coſte de la Mer, qui ſe trouve libre pour tous ceux, qui ſe voudroient de ce coſte opoſer a nous, n'y ayant un ſeul navire des Voſtres.

Ie vous repreſentay auſſy, Meſſieurs, & demanday de faire ceſſer par Voſtre authorite les pourſuittes, qui ſe font par quelques Maiſtres de navires, dans l'admiraute d'Amſterdam *contre les cautions, qui ont eſte données audits Maiſtres pour ſeurete de leur payement du fret de quelques Navires qu'ils devoient eſquiper pour le Service de ſon Alteſſe Royalle, dont l'effect a eſte empeſche par l'Eſtat, ſans en avoir pu jusques icy aprendre la raiſon, puis qu'il ſemble que ce ſoit une choſe libre, & que cette grace n'ait pas eſte deniée a la* Swede, *au* Dannemarck, *ny a la Republique de* Veniſe; *Eſtiment, Meſſieurs, que vos Seigneuries trouverront juſte, puis que l'Eſtat nous oſte le moyen de nous ſervir desdits Navires; que ce meſme Eſtats nous garentiſſe des pourſuittes que lesdits Maiſtres font contre nous. Faict a la Haye le huictieſme jour d'Auſt 1646. ſigne de la Tuillerie.*

Om waer op t'antwoorden ende aen Vranckrijck contement te gheven, ſoo ſyn de Heeren hier in 't Landt ſynde Plenipotentiariſen verſocht om advys. Dat van de Heer van *Meynertswijck, van Mathenes* ende *de Knuyt* was als volcht:

HOOCH MOGENDE HEEREN;

„TOt voldoeninge van u Ho.Mo. Reſolutie van den 27 Julii
„leſtleden genomen op ſeeckere remonſtratie by de Heer
„*Braſſet* Reſident van den Koninck van Vranckrijck aen u Ho.
„Mog. gepreſenteert, raeckende 't gene tuſſchen d'Extraordina-
„ris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Spaignen ende
u Ho.

„u Ho. Mog. Plenipotentiariſen tot Munſter gepaſſeert is, ſullen „u Ho. Mo. tot Reſolutie van de eerſte klachte aldaer voorge„ſtelt gelieven te erinneren 't ghene tot openinge van de ghele„gentheyt der proviſionele ſtucxwyſe gheteyckende ende nu „noch te adjuſteren articulen na de waerheyt gherapporteert is, „waer uyt evidentelijck blyckt, dat de voorſz. proviſionele ge„adjuſteerde articulen geenſints hebben de forme van eenich „*Reel Tractaet*; maer alleenlijck een onderhandelingh van eeni„ge articulen om daer na neffens andere in het te maecken Tra„ctaet te worden geinſereert.

„By welcke articulen niet wel mochte ghevoecht worden, „hoe verre u Ho. Mo. tot onderhandelingh met Spaignen aen „Vranckrijck waren verobligeert, oock onnoodich vermits „ſulcx in alle proviſionele onderhandelingen ſucceſſivelijck te„gens de Spaenſche Plenipotentiariſen ſo mondelick als ſchrif„telijck voorbehouden is, ende daer op in de noch te adjuſteren „articulen by u Ho. Mog. ſal dienen gelet, ende alſoo de voor„noemde u Ho. Mog. Plenipotentiariſen gelaſt ſyn te handelen „*uyt eygen hoofde* van deſen Staet ende niet by entremiſe van „Mediateurs. Gelijck tuſſchen Vranckrijck ende Spaignen tot „*getuygenis van hare Negociatie* wert ghehandelt: Soo is 't dat u „Ho. Mog. Plenipotentiariſen tot verſeeckertheyt van haer ge„negotieerde met de Plenipotentiariſen van Spaignen verdra„gen zijn, alles ſchriftelijck te verhandelen ende *wederzyds te* „*teeckenen*, gelijck u Ho. Mo. by toegheſonden Acten van den „5 May leſtleden is bekendt ghemaeckt, ende dienvolgende in „conformiteyt van het Tractaet van den 1 Martii 1644. ende „d'Inſtructie by u Ho. Mog. diesaengaende aen Ons ghegeven, „alle 't gene t'ſedert met de Plenipotentiariſen van Spaignen ge„negotieert is ſchriftelijck vervat ten wederzyden gheteeckent „ende ſucceſſivelijck aen de Plenipotentiariſen van Vranckrijck „gecommuniceert. Hebben oock met de ſelve by onderlinge „concert verſproocken, dat ſoo wanneer 't voornoemde ghe-

beſoi-

„beſoigneerde aen u Ho. Mog. ſoude gerapporteert zijn, alsdan „copye van de voorſz. articulen aen de voornoemde Plenipo„tentiariſen van Vranckrijck ghegeven ſoude worden, ghelijck „voor Ons vertreck van Munſter daer toe ordre geſtelt ende by „Ons voorſz. rapport aen u Ho. Mog. is verklaert; daer mede „'t verſoeck van de voorſz. remonſtrantie is voldaen; welcken „voet van beſoigne ſoo als voorſz. achter volcht zijnde, kon„nen wy niet bevinden met wat reden van klachte ende op wat „fondament de voorſz. proceduyren gereprocheert veel min u „Ho. Mog. verſocht konnen worden, daer op geen concluſie „te nemen, nochte op de poincten van deliberatie uyt het voor„noemde rapport reſulterende eenighe reſolutie te formeren „*Lectum* 14 Auguſt. 1646.

Dat van den Heer van *Nederhorſt* was:

HOOCH MOGENDE HEEREN,

„TOt voldoeninghe van u Ho. Mog. reſolutie van den 27 „Julii, 8 ende 11 Auguſti op de klachten inde Propoſitie „van de Heer Ambaſſadeur *la Tuillerie* ende Remonſtrantie van „de Heer Reſident *Braſſet* vervat, daerinne beſtaende dat by „eenige van u Ho. Mog. Plenipotentiariſen tegens de Tracta„ten met de Croon Vranckrijck ghemaeckt, ende de beloften „daer op gevolcht ſeecker geſchrift by formeel ofte forme van „Tractaet tot Munſter ſoude zijn geteeckent: Verſoeckende u „Ho. Mo. verklaringe of de voorſz. teeckeninge *door ordre ende* „*adveu* van u Ho. Mog. is geſchiet of niet; ofu Ho. Mo. wilden „blyven by de obſervantie van de Tractaten tuſſchen Vranck„rijck ende u Ho. Mog. gemaeckt; ſoo jae; dat u Ho. Mo. ge„liefden te ordonneren dat u Ho. Mog. Plenipotentiariſen tot „Munſter met de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck in „toekomende ſoo mochten leven, dat alle rechtveerdige oor„ſaecken van klachten mochten komen te ceſſeren;

„Sul-

„Sullen u Ho. Mog. gelieven te verstaen dat waer is dat d'ar-
„tyckulen by voorgaende geschriften met de Plenipot. van den
„Coninck van Spaignen geraemt ende gheadjusteert in een ge-
„schrift naderhandt vervat syn geweest in Capite houdende, *Ar-*
„*ticles Convenies entre les Ambassadeurs & Plenipotentiaires*
„*d'Espaigne & les Ambassadeurs & Plenipotentiaires des Estats Ge-*
„*neraux* by de Spaensche ende drie van u Ho. Mog. Plenipoten-
„tiarisen onderteeckent.

„Dan alsoo eenighe van u Ho. Mog. swaricheyt maeckten
„'t voorsz. geschrift te teyckenen. Soo is het voorsz. geschrift
„als niet gedaen ende geteyckent gehouden ende onder u Ho.
„Mog. Plenipotentiarisen ghebleven, sonder aen de Spaensche
„overgegeven te zijn. Sulcx de selve als nu geen formeel Con-
„tract genoemt kan worden als zijnde caduc ende sonder effect
„gebleven, waer mede de klachten over het voorsz. geteycken-
„de ende sonder effect geblevene Tractaet ende de beloften die
„ghedaen mochten zijn van stillestant, eenichsints souden kon-
„nen werden versacht ende beantwoort.

„Blyvende ter dispositie van u Ho. Mog. wat volgens de reso-
„lutien van de respective Provincien u Ho. Mo. inde verder han-
„delinge op de poincten van consideratie overgegeven, ghelie-
„ven te resolveren, hoe u Ho. Mo. Plenipotentiarisen haer inde
„Correspondentie mette Heeren Ambassadeurs van Vranck-
„rijck tot wech-neminge van de vordere klachten, sullen heb-
„ben te dragen ende wat u Ho. Mo. nopende d'observatie van
„'t Tractaet aen den Heer Ambassadeur *de la Thuillerie* sullen
„gelieven t'antwoorden.

Al eer te komen tot de antwoort op ghemelde klachten te gheven; soo dient ghesien het advys ende verstandt der Heeren van Hollandt op het gheadjusteerde tot Munster geteeckent of op het papier ghebracht: welck advys luyde als volcht:

„NAdien de *Superioriteyt in het temporeel* by het eerſte artykul aen deſen Staet wert toegeſtaen, ende dat by rapport „wert gheſeyt het ſpiritueel van den Paus te dependeren, ende „aen den ſelven ende niet aen den Coninck van Spaignen te „ſtaen, werdt goet ghevonden voor den Staet te accepteren de „voorſz. Superioriteyt in het Temporeel.

„Ende wat aengaet het Spiritueel te ſtipuleren dat de Co„ninck van Spaignen ſich niet en ſal hebben des te bemoeyen, „maer den Staet met den Paus van Romen dienthalven ſal laten „gewerden; en ten eynde de Heeren Plenipotentiariſen van de„ſen Staet ten vollen mogen weſen geinſtrueert van de redenen „ende motiven waeromme de univerſele Superioriteyt over de „Meyerie van den Boſch aen den Staet behoort te volgen, dat „aen de ſelve copyelijck ter handt ſullen werden gedaen de ſub„ſtantieelſte ſtucken, ſoo Inſtructie verbalen, als andere inde „Conferentie van Tilborch, by de Commiſſariſen van haer Ho. „Mog. voor deſen gebruyckt, om onder beneficie van dien „'t gunt voorſz. is by de Spaenſche Plenipotentiariſen in volle „leden te mogen ſuſtineren en oock te wege brengen, daer toe „men verſtaet alle moghelijcke debvoyren ghedaen te moeten „worden.

„Doch inghevalle dat buyten vermoeden 't gunt voorſz. is „niet te wege en ſoude konnen werden gebracht, wert verſtaen „*dat daer op de Handelinge niet en ſal werden afgebroken ofte merc„kelijck geretardeert*, alſoo het voorſz. werck in menichvuldige „diſputen heeft beſtaen, ende nae vele conferentien niet met al„lē en is gevordert, maer dat voor meer gemelte Plenipotentia„riſen een byſonder acte, op het hoochſte te ſecreteren ſal wor„den gedepeſcheert (blyvende de Inſtructie onverandert) hou„dende de voorſz. acte in effecte, dat meergenoemde Plenipo„tentiariſen ſullen vermogen eenich bequaem *Temperament* op „het voorſz. ſubject met malkanderen uyt te vinden. Tot welc„ken eynde aen de ſelve copyelijck ſullen worden ghecommu-

„niceert

„niceert de expedienten van interim, die ten tyde van meer ge-
„melte Conferentie tot *Tilborch* op het papier ſyn ghebracht,
„met dien verſtande nochtans, dat door het temperament ofte
„expedienten op het voorſz. ſubject uyt te wercken ſo weynich
„roerende het ſpiritueel oft eccleſiaſtycq inde voorſz. Meyerie
„ſal werden overghegeven, als eenichſints doenlijck ſal weſen,
„en dat van tijdt tot tijdt aen de Regeringe pertinente adverten-
„tie ſal werden gegeven, wat op 't voorſz. werck is voorvallen-
„de, en in wat poincten het ſelve is ſtaende, ten eynde om daer
„in ſoodanige verſieninghe te mogen werden ghedaen, en van
„nieuws reſolutien ghenomen, als den dienſt van den Lande ſal
„bevonden worden te vereyſchen.

„Wert verſtaen dat de voorſz. twee artykulen inde Inſtructie
„van de Heeren Plenipotentiariſen ſullen werden herſtelt in
„voegen ghelijck de ſelve zijn leggende, mits het voorſz. der-
„thiende artyckel eſclaiciſcerende met de by-voeginghe van de
„Ooſt-Indiſche Compagnie, beneffens de Weſt-Indiſche, het
„welck *vitio ſcriptoris* oft anderſints ſchynt geomitteert te zijn,
„in voegen dat de clauſule dicterende *dat onder het Tractaet ſul-*
„*len weſen begrepen alle Potentaten, Natien ende Volckeren die met*
„*de Weſt-Indiſche Compagnie in alliantie ſtaen*, ſal gheextendeert
„worden, *die met de Ooſt-Indiſche ende Weſt-Indiſche Compagnien*
„*in alliantie ſtaen*, met gelijcke by-voeginge inde volgende clau-
„ſulen van het voorſz. derthiende artyckul, daer ſulcx behoort.

Wert in alle manieren goet gevonden, dat de Plenipotentia-
„riſen van deſen Staet in 't beleyt van de geheele handelinge tot
„*Munſter*, ſullen gaen met goede Correſpondentie en *pari paſſu*,
„met de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van de
„Kroone van Vranckrijck volgens het Tractaet van den Jaere
„1644. hier in s'Gravenhage gemaeckt.

Wyders aengaende d'Intereſſen van wel-ghemelte Kroone,
„datter merckelijck ende treffelijcke redenen ende argumenten
„ſyn voor den Staet, om van wegen den ſelven te ſuſtineren on-

„gehouden te weſen de Intereſſen, verder als de ſelve bevonden „worden te ſyn begrepen in het diſtrict van de Nederlanden, „maer datmen dien onvermindert op de voorſz. redenen ende „motiven voor als noch niet ſtyf en ſal hebben te ſtaen of de ſel„ve hart aen te dringen, maer dat meer ghemelte conſideratien „uyt de voorſz. Tractaten genomen, beneffens andere redenen „van State ſullen dienen te werden gebruyckt, om Vranckrijck „te diſponeren *tot matige ende redelijcke poſtulatien*, en dat onder „de ſelve redenen mede ſal werden by ghebracht, daer en alſoo „het behoort, het argument genomen vande *ongelegentheyt van „de Finantien* van den Staet, uyt-geput door den langduyrigen „ende ſcherpen Oorloge, en dat ſulcx mondelinge in ghenerale „termen kennelijck ſal worden ghemaeckt aen den Heer Am„baſſadeur *la Thuillerie* tegenwoordelijck ſtaende op ſyn ver„treck na Vranckrijck, dat van ghelijcken ſulcx ſal worden ghe„daen aen de Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen van Vranck„rijck tegenwoordelijck tot Munſter weſende.

„Dat daer en boven *de Heer van Ooſterwijck* Ordinaris Ambaſ„ſadeur van haer Ho. Mog. ſal worden aengheſchreven, het „voorſz. argument genomen uyt de *ſchaersheyt* van meer ghe„melte Finantien, te gebruycken daer ende ſoo 't behoort.

„Wert verſtaen dat de Plenipotentiariſen ſullen blyven inſiſte„ren om het effect van *'t Concepte negende artyckul* te mogen ob„tineren, ghebruyckende ten ſelven eynde alle bedenckelijcke „reden ende motiven, met dien verſtaende, dat het voorſz. „ſtuck ſal worden verhandelt op ſyn ſelven, ende niet vermengt „met het werck van de *Intereſſen* vooren geroert.

„Dat de Heeren Plenipotentiariſen op het ſerieuſte ſal wer„den aenbevolen van tijdt tot tijdt ſcherp regart te nemen, waer „ſich de Handelinge tuſſchen Vranckrijck ende Spaignen ſal he„nen keeren oft inclineren, het ſy dan tot een Vrede, ofte wel „tot een ſtilſtandt van wapenen, en dat van ſulcx van tijt tot tijt „pertinente advertentie ſal werden gegeven aen de Regeringe.

„Alſoo

„Alſoo de tijdt hoe lange de Trefves ſal hebben te duyren by „de Inſtructie van de Plenipotentiariſen niet en werdt uytghe„druct. Is goet gevonden dat den ſelven tijdt om merckelijcke „redenen daer toe dienende ſal worden ghenomen op dertich „Jaren ofte daer omtrent.

„Alſoo by het veerthiende artyckul van 't ghebeſoigneerde „der Heeren Plenipotentiariſen ſeecker clauſule werdt bevon„den die niet en is geſtelt of begrepen in het vijf-en-twintichſte „artyckul der ſelver Inſtructie, wert goet gevonden dat tot na„der explicatie van beyde ſal werden gheſtelt de volgende clau„ſule, *Dat de Coninck van Spaignen ſal gehouden weſen ſoo veel te „ſtellen op te Haven van Vlaenderen, als Hoochghedachte Coninck „ende de Heeren Staten beyde ſullen ſtellen op de Reviere de Schelde „ende andere Zee-gaten*, en dat de Clauſulen 't gunt voorſz. is, „contrarierende of niet genoech uytdruckende, ſullen worden „geroyeert.

Ende den 20 Auguſti verklaerden ſy haer noch naerder.

„Dat haer Ed. Groot Mog. ſeer aengenaem ſoude zijn ghe„weeſt, inghevalle dat haer Ho. Mo. hadden konnen goet vin„den, dat de Heeren der ſelver Gedeputeerden, die het te arre„ſteren bewuſte antwoordt aen den *Heer de la Thuillerie* ſullen „over leveren, daer neffens hadden mogen openingh ende ver„klaringh doen, van de *ſoberheyt ende groote ſchaersheyt van de „Finantien van de Generaliteyt*, die de Heeren Gedeputeerde van „de andere reſpective Provintien in deſe Vergaderingh compa„rerende ſoo wel als hun van Hollandt bekent is. Ende dat de „Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs „van Vranckrijck ghelaſt mochten werden de *poſtulata van die „Croon te verminderen of modificeren*. Ten anderen dat den *Heer „van Ooſterwijck*, haer Ho. Mog. Ordinaris Ambaſſadeur in „Vranckrijck gelaſt hadde mogen werden diergelijcke verkla„ring ende opening te doen aen die ghene die tegenwoordich „de hoochſte Regering van dat Ryck bekleeden. Maer alſoo

„haere Ho. Mo. het eene noch het ander niet en hebben kon-
„nen goet vinden, ſoo verſoecken de meerghemelde Heeren
„Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollandt, in haer
„Ho. Mo. vergadering, dat de andere vyf aenweſende Provin-
„tien yemant uyt den haren willen af-ſenden met de Copye van
„het Provinciael advys van de ſelve Provincie van Hollandt den
„18 deſes ingedient op de poincten van Conſideratien reſulte-
„rende uyt het ſchriftelijck rapport van de Heeren *Meynerts-*
„*wijck, Mathenes, de Knuyt, Nederhorſt*, vier van haer Ho. Mog.
„Plenipotentiariſen, om daer op ten langſten tegen den eerſten
„September haer Provinciale advyſen alhier oock in te bren-
„gen, ende voorts aen de Heeren hunne reſpective principalen
„by die ghelegentheyt communiceren, dat ſy Heeren Gedepu-
„teerde van Hollandt aen hare Ho. Mog. hebben moeten be-
„kendt maecken (hoewel met ende tot haer groot leetweſen)
„dat de ſelve Provintie van Hollandt *onmachtich is het werck*
„*van den Oorloch langer te konnen by weſen*, vermits de *ſobere gele-*
„*gentheyt*, ende gantſche *onvermogentheyt* van hunne Provintia-
„le Finantien; als werdende den ſelven Oorloch, voor ſoo veel
„hun aengaet gants ende t'eenemael geaſſiſteert ende gedreven
„*met Penningen die ſy van tijdt tot tijdt op ſwaren intereſt*, ende
„daer toe noch groote koſten moeten negotieren.

Waer op gedelibereert zijnde hebben eenige Provincien aen-genomen yemant uyt den haren met het voornoemde Provin-ciael advys aen de Heeren der ſelver principalen af te ſeynden, oock de voorſz. Communicatie, by de Heeren van Hollandt verſocht, te doen, ende eenighe Provincien hebben verklaert ſulcx te ſullen doen by ſchryvens.

Eyndtlijck is geformeert, vaſt gheſtelt ende deur den Grefier aen den Ambaſſadeur *la Thuillerie* deſ 22 Auguſti overgelevert dit Antwoort.

Sur

SVr la Propoſition du Seig. de la Thuillerie, *Ambaſſadeur Extraordinaire du Roy Treſchreſtien, faite en l'Aſſemblée des Seig Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pais bas le ſeptieſme de ce Mois, enſemble ſur le Memorial du Seig.* Braſſet *Reſident de ſa Majeſte livre auxdits Seig. Eſtats le 27 de Iuillet dernier, touchant certain eſcript ſigne a Munſter, les Seig. Plenipotentiaires ymentionnes declairent & ſouſtiennent, qu'il n'eſt autre, qu'un* recuiel de tout ce, qui s'eſt paſſe en ſubſtance a Munſter aux affaires des Pais bas, entre les Seig. Plenipotentiaires d'Eſpagne & ceux de l'Eſtat des Provinces Vnies, pour eſtre en temps & lieu inſere dans un Traicte, qui ſe doibt faire a Munſter, *& en oultre pour informer tant mieux & plus nettement leurs ſuperieurs en quel terme la negotiation pour un repos y ſeroit avancée, mais point de tout pour s'en ſervir d'un* Traicte reël *ou final, & quant a la parole donne par touts les Seig. Plenipotentiaires & Ambaſſad. Extraordinaires de l'Eſtat des Provinces Vnies aux Seig. Miniſtres du Roy Treſchreſtien a Munſter,* de ne pas paſſer oultre, *quelques uns d'iceulx nous en ont faict rapport, que ladite parole n'a pas pu prendre autre reflexion, que ſur les affaires* ulterieurs *& a mettre en avant a l'advenir, mais point ſur ceux, qui eſtoient* deſia *concertes & adjuſtes, dont les Miniſtres du Roy a Munſter en avoient eu ſucceſſivement communication.*

Touſchant l'eſprit de l'Eſtat des Provinces Vnies ſur les uns & les aultres, desquels les Seig. Miniſtres du Roy deſirent eſtre eſclaircis; Les Seig. l'Eſtats Generaux les aſſeurent, que leur intention a eſte tousjours, & en eſt encore de demeurer fermes dans l'obſervation des Traictes. Que le Roy & lesdits Seig. Eſtats agiront de concert *& avec la fermete neceſſaire dans la negociation d'un repos, qui ſe doibt faire a Munſter,* conjoinctement & d'un commun conſentement, *& que l'on ne pourra conclure aucune Traicte, que conjoinctement & d'un commun conſentement, & en outre tout en conformite du Traitte du premier de Mars 1644. ce que lesdits Seig. Eſtats Generaux ordonneront a leurs Plenipotentiaires d'obſerver punctuellement.*

Sur

Sur l'envoy de la Flotte vers la coſte de Flandres en conformite du Traitte de Campagne, Les Seig. Eſtats Generaux declairent, qu'un grand nombre des Navieres de Guerre ſoubs le Commandement & conduite du L. Admiral Tromp a garny en la ſaiſon pluſieurs ſemaines de ſuitte laditte coſte mais ajant appris, que les Ennemis n'avoient pas force navale de conſideration dans leurs ports, & que quelques petites Fregattes, s'eſtants ſervis de l'obſcurite de la nuict avoient faict voile en mer, ce qu'il eſt fort malaiſe de leur empeſcher; joingt, que l'armée du Roy s'eſtant eſloignée de la coſte, agiſſant dans le cœur du pais ennemy, ſans qu'on nous ayt informe du deſſein de ſon Alteſſe Royale ſur Mardycq, Le L. Admiral a juge a propos d'aller croiſer la mer pour attrapper leſdittes Fregattes ennemies, & cependant luy & la plus part des autres navires de ſon Commandement, ont eſte obligés & neceſsites, faulte de Vivres, retourner en ce pais pour eſtre revictuailles & radoubes, renvoiant neantmoins une partie de ſes navires vers la coſte, qui en eſtoient encore pourveus, & afin que ce revictuaillement puiſſe eſtre tant pluſtoſt avance, les Eſtats Generaux ont envoye des Commiſſaires du Corps de leurs aſſemblée, pour en preſſer ceux des Colleges de l'Admiraute & autres officiers a qu'il appartient, de ſorte que nous eſperons, que dans peu de jours de L. Admiral ſera ſur la coſte avec un grand nombre de Navires de Guerre, pour ſeconder l'intention de ſon Royalle.

Sur la demande de faire ceſſer les pourſuittes qui ſe font par quelques Maiſtres de Navires, quils debvoient equiper pour le ſervice de ſon Alteſſe Royale, dont l'effect pourroiſt eſtre empeſche par l'Eſtat des Provinces Vnies, les Seig. Eſtats Generaux declairent, que de la part de Son Alteſſe Royale n'a jamais eſte demande licence d'equiper en ce pais de Navires pour faire la guerre, de ſorte que l'Eſtat des Provinces Vnies de bon droict & d'une juſte ignorance du deſſein a defendu par conſiderations legitimes & raiſonnables l'equipage & ſortie desd. Navires, ſans que l'Eſtat des Provinces Vnies puiſſe eſtre inquiete du guarand des pourſuittes, que lesdits Maiſtres font: Requerant lesdits Seig. Eſtats Generaux le Seig. Ambaſſadeur qu'il luy

plaiſe

plaiſe a ſon retour en France informer & aſſeurer le Roy ſon Maiſtre & la Reyne Regente ſa Mere des bonnes & ſinceres intentions de l'Eſtat des Provinces Vnies, Faict en l'Aſſemblée des Eſtats Generaux a la Haye le 21 d'Aouſt 1646.

Dus lange heeft de gheheele Handelinge gheloopen op een *Treves:* maer hier na hebben haer de ſaecken ende gemoederen alſoo toegedragen, dat men heeft voor beſt gevonden de ſelve te veranderen in een *Vreede:* daer van de occaſie ende verhael is als volcht:

DE Heeren Franſche hebben den 31 Auguſti ende vervolgens overghegeven eenige gheſchriften tot voldoeninge van 't gene men aengaende het dick gemelde negende Artyckul van de ligue garantie hadde meermaels gheklaecht: eensdeels aenwyſende de ongefundeertheyt van dat artyckul; anderdeels oock inhoudende eenige voorſlagen ende expedienten tot voldoeninge van dat artyckul.

Maer alſoo men ſich daer in niet heeft weten te vinden, ende men vreesde noch veel meer andere verwydering daer in te ſullen ontſtaen; ſoo is geen beter uytkomſt noch expedient te vinden geweeſt, als te handelen op ghelijcke voet als Vranckrijck, namentlijck op een *Vreede* in plaets van *Treves*. Deur welcke Handeling van *Vreede* t'eenemael ſoude komen te ceſſeren de diſpute raeckende het bewuſte negende artyckul: 't welck daerom oock aen Vranckrijck ſelfs moeſt aengenaemſt zijn. Behalven dat het veel glorieuſer voor den Staet ſoude zijn te hebben een *eeuwige abſolutie renunciatie* ende verklaring des Koninckx deur een *Vreede* als deur eene *Treves:* 't welck niet als interims wyſe ſoude zijn of geduydet worden, ſulcx eerſt in Hollandt opgeworpen wordende is met eendrachtige ſtemmen gheamplecteert: ende alſoo eenighe Gecommitteerde na alle Provintien gereet ſtonden om over te brengen de geadjuſteerde Artyckulen,

len, ende by te woonen de Provintiale Vergaderingen ende deliberatien daer over te houden: ſoo werden de ſelve den 17 Septembris verſocht om te willen aenhooren de Propoſitie die de Heeren van Hollant op dat ſtuck ter Vergadering ſouden doen, gelijck ſy gedaen hebben den achthiende in deſer maniere.

„De Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt naa-
„der gelet hebbende op de ſaecken inde tegenwoordige Han-
„deling vallende binnen de Stadt van Munſter, ende dat die Prin-
„cipalijcken ſyn aengheſtelt om te mogen gheraecken tot eene
„generale ruſte ende Vrede van de gheheele Chriſtenheyt ende
„in allen manieren beboorlijcken dienen ghevordert om daer
„toe op het ſpoedichſte te mogen geraecken, voor deſen goet-
„gevonden is, dat van wegen deſen Staet met den Koninck van
„Spaignen alleen over Treves van langhe Jaeren ſoude werden
„geageert, door dien men ghemeent heeft daer in minder diffi-
„culteyten te ſullen reſcontreren, als wel indien men van finale
„Vrede ſoude mogen handelen, daer nu ter contrarie dagelijcx
„meer ende meer wert bevonden dat de Tractaten tot Munſter
„voorſz. ſoo lange vallen, ende naer de occurrentien aldaer da-
„gelijcx voorkomende, gheſchapen zijn langſaem ten eynde te
„ſullen konnen werden gebracht, ende de handelinge van den
„voorſz. *Treves* apparent is, immers ſoo lange of langeren tijdt,
„als van de *Vrede* te ſullen wechnemen, dat mede uyt verſchey-
„dene brieven onlangs van de Heeren Plenipotentiariſen van
„deſen Staet tot Munſter geſchreven, met de bylagen van dien
„klaerlijcken wert bevonden dat over de voorſz. handeling van
„*Treves* menichvuldighe conſideratien ſyn vallende, ende dat
„ſelver by de oudtſte confidentſte, ende machtichſte Geallieer-
„de van deſen Staet, bedenckingen worden opghenomen, dat
„Spaignen ſich ſoude mogen laten voorſtaen dat de Hoocheyt
„ende Souverainiteyt deſer Vereenichde Nederlanden, deur
„Tractaet van *Treves*, niet ten vollen ſoude weſen verſeeckert,
„ende vaſt gheſtelt, dat mede de Spaignaerden niet afkeerich
„ſchynen

„ſchynen te zijn van den *Vrede*, ende de Francoyſen daer toe „raden, als weſende de Vrede het ghewenſchte eynde van alle „Oorlogen, ende te hoopen is, dat deſe ſwaere ende bloedige „Oorlogen eenmael daer door wech genomen, ende in 't toe„komende geheelijck ſullen komen te ceſſeren, ende dat inge„val van beſluyt van een Vrede de vaſticheyt van de Souverai„niteyt deſer Landen tot allen tijt ſal blyven ſelver oock by den „Vyandt, buyten alle cavillatie ende misduydinghe, ende daer „deur de ſelve ende alle quaetwillighe benomen ſal worden de „occaſie om onder pretext of prætenſie van Overicheydt deſe „Landen te komen beoorlogen, dat voor alle onpartydighe, „oock voor de Naekomelingen in tyden ende wylen beſwaer„lijcken ſoude zijn te verantwoorden, als men ter expiratie van „den *Treves*, ende ſulcx by laps van tijdt weder in oorloge ſou„de moeten komen, daer men in plaetſe van dien wel een goe„de ende verſeeckerde Vrede ſoude hebben konnen bekomen, „dat in kas van Vrede de diſputen met de Croon Vranckrijck „ontſtaen noopende het bewuſte negende artyckul, mitsgaders „de ondienſtige ende niet aennemelijcke vermenginghe met de „ſaecken van Cataloignen, ſullen komen te ceſſeren, preſente„rende Vranckrijck noopende de verſeeckerheyt ende garantie „in kas van Vrede, te doen volkomen contentement, ende ſa„tisfactie aen deſen Staet. Soo hebben haer Ed. Groot Mog, „naer iterative hier over ghehoudene deliberatien niet anders „konnen oordeelen als dat de Vrede is ende weſen ſoude, het „Chriſtelijcxte, promſte, ſeeckerſte, ende eerlijcxte middel, om „eenmael uyt deſe koſtelijcke ende bloedige Oorlogen te ghe„raecken, ende dat mitsdien van wegen deſen Staet in alle ma„nieren behoort te werden getracht, om in deſe tegenwoordi„ge geſtalteniſſe, ende conſtitutie van tyden ende ſaecken daer „toe te mogen komen, gelijck oock voor deſen, ende voor het „aengaen van den leſt gheexpireerde Treves van wegen deſen „Staet daer toe lange getracht is gheweeſt, ende niet eer tot de

„handelinge van de voorſz. Treves ghetreden voor ende al eer
„bevonden was dat alle hoope van een goede Vrede quam te
„ceſſeren. Ende vertrouwen haer Ed. Groot Mo. dat gene ſuffi-
„ſante redenen zijn by te brengen, waerom een *tijtlycke ſtilſtant*
„of *Treves* voor een vaſte ende *eeuwige Vrede* ſoude dienen ge-
„prefereert. Want dat daer tegens wert voor geworpen, dat te
„bevreeſen is, de Tractaten van Vrede langer tijdt ſouden re-
„quireren, datmen oock door de Vrede *ſorgeloos* ſoude werden
„gemaeckt, de Militie komen te vervallen, ende de ghemeene
„middelen te verminderen: dat oock meer ſeeckerheydt van
„onderhoudenis inde Tractaten van Treves, als van Vrede ſou-
„de zijn te vinden, ende ordinarie de Treves, als maer tijdtlijck
„zijnde ende waer van den uytganck met patientie kan werden
„verwacht, beter ſoude werden geobſerveert, als de Vrede; daer
„over ende op het eerſte van deſe objectien is hier vooren ghe-
„ſeyt ende aengeweſen, dat na alle apparentie tegenwoordich
„de Vrede immers in ſo korten of korteren tijdt ſoude konnen
„werden getroffen, ende beſlooten als den Treves. De gepre-
„ſupponeerde *ſorgeloosheyt* in kas van Vrede, noch het verval
„van de *Militie* ſyn niet te vreeſen te ſullen komen in een Volck
„ende Landt, die ſoo lange inde Oorloch geuſeert, ende ſoda-
„nige partie hebben als deſe Landen, ommers niet meer als in
„regarde van andere Koningen, Princen, ende Republycken,
„die gewoon ende nu oock geſint zijn van den Vrede te hande-
„len, ende haer verſeeckerheydt ende ſecuriteyt inde ſelve met
„goede middelen ende wapenen te beſorgen, konnende ander-
„ſints ende by faute van dien de *ſorgeloosheyt* ſoo wel in een *Tre-*
„*ves* als *Vrede* komen te vallen ende de Militie te vervallen, daer
„toe te minder apparentie in deſen is, mits de ſituatie ende ge-
„legentheyt deſer Landen, ende de groote ſorchvuldicheyt, die
„tot conſervatie van de Vryheyt ende welvaren der ſelver van
„tijdt tot tijdt ſal noodich weſen ende dienen aengewent ende
„ghedragen; daer toe dan mede de conſenten ende middelen
werden

„werden gherequireert; die oock niet apparent zijn, in kas van „Vrede te verminderen of te vervallen; Maer ten fine voorſz. „ende tot betalinghe van des Gemeene-Landts groote laſten, „ſchulden ende 't achterheden ſullen dienen ende moeten wer„den gecontinueert, ende waer in mede geen nalaticheyt ſtaet „te bevreſen, mits de oude ende lange ghewoonte ende willic„heyt van de Gemeente, ende dat ſoodanige middelen ende la„ſten by de ſamenthijcke regeerders deſer Landen, zijnde de ge„qualificeertſte ende notabelſte ingheſetenen van dien werden „geconſenteert, geheven ende gedragen nevens de Gemeente. „Die obſervantien ofte *non*-obſervantien van alle Tractaten of„te Handelingen van Vrede of Treves werdende ordinarie ge„reguleert niet naer den tijdt of nae de Jaren daer inne ghemelt, „maer na de *Intereſten* van de reſpective Prince ende Republyc„ken, ende naer dat de tijden ende occaſien voorvallen; zijnde „inde Hiſtorien de exempelen in het een ende het ander niet „dan al te wel bekendt.

Aen den *Heer van Andrée* in Vrieſlandt zijnde, wert gheſonden een brief van Credentie op 't ſelve ſubject: nae Stadt ende Landen werden geſonden de Heeren *Ruyl* ende *Schagen* reſpective Raden ende Penſionariſen van Haerlem ende Alckmaer. Nae Zeelandt de Heeren *Keyſer* Raedt ende Penſionaris van Hoorn. *H. van Beaumont* Secretaris van de Staten van Hollandt ende *vander Hoolck* Gecommitteerde ter Generaliteyt wegen Uytrecht.

d'Advyſen uyt Over-Yſſel, Uytrecht ende Gelderlandt quamen vervolgens in't begin van October, daer na oock uyt Vrieslandt ende Stadt ende Landen tot converſie der Treves in een Vrede. 't Welck zijnde een poinct van dieper inſien ende groote conſideratien, ſo voor als tegen; ſoo heb ick alle de ſelve niet beter konnen voort-brengen als deur de propoſitie ende antwoort op dat ſtuck in Zeelandt geſchiet: de propoſitie van opghemelde Heeren Gecommitteerde haerder Ho. Mog. aen de

Gecommitteerde Raden in Zeelandt(excuſerende de convocatie der Heeren Staten) den 13 Septemb. was aldus:

EDELE MOGENDE HEEREN,

„DE Heeren Staten Generael onſe Heeren Committenten van tijt tot tijdt zijnde onderricht dat de ſaecken tot „Munſter verder ende verder gingen ende dat by eenige *Hooge „partyen de artyckulen alwaren geadjuſteert*, by andere gheſtelt in „haer Ho. Mog. *Plenipotentiariſen handen* om haer Tractaet te „dreſſeren, ſulex datter niet meerder wierde gedeſidereert, dan „de eyntelijcke Reſolutie van deſen Staet, daer toe de Provin„ciale advyſen inde meeſte conformiteyt, des doenlijck, al voo„ren moſten worden ingebracht, hebben tot dien eynde eenige „Heeren Gedeputeerden nae haer eygene Provintien ende an„dere nae de Provintie van Stadt ende Lande, ende (waſt noo„dich) van Vrieſlandt en paſſant geſonden, om de ſelve in haere „reſpective advyſen, tot conformiteyt van andere, te faciliteren „ende te doen acceleereren, oock ons aen de Ed. Mog. Heeren „Staten van de Provincie van Zeelandt, die haer Ho. Mo. hoop„ten dat wy noch by den anderen ſouden hebben konnen vin„den, ende per expreſſen tot dien eynde verſchreven, by den „anderen te willen blyven, dan alſoo wy hier komende, bevin„den, dat de ſelve zijn geſcheyden, ſonder te hebben genomen „ſoodanighe reſolutie, die conform ſal zijn de advyſen van vier „ende ſoo wy ghelooven van ſes Provincien; Soo verſoucken „wy gantſch vriendelijck, dat uwe Ed. Mog. believe de Heeren „Staten van Zeelandt (aen welcke onſe Credentie is houdende) „op het ſpoedichſte te convoceren, omme na gedane Propoſi„tie ende onderrichtinge op de lang getraineerde Munſterſche „ſaecken ende mits ſeeckere na gekomen Franſche geſchriften „nu geconcerteerde converſie van handelinge op een *Vrede* in „plaetſe van *Treves* van de ſelve te bekomen ſoodanige vrucht-

„barige

„barige reſolutien als haer Ho. Mog. van haer Ed. Mog. in deſe
„tegenwoordighe conſtitutie van ſaecken billichlijck ſyn ver-
„wachtende ende willen wy niet verhoopen dat u Ed. Mo. ons
„de voorſz. convocatie ſullen weygheren, ſoo om dat de ſelve
„kort kan geſchieden, zijnde vier Leden van de Provincien op
„dit Eylandt, ende de andere dry by dit handtſame weder ghe-
„mackelijck ende ſpoedichlijck by den anderen kunnende ko-
„men, als oock om dat de Heeren Gedeputeerden die gheſeyt
„worden na den Hage gedeſtineert te zijn, of noch niet en ſyn
„vertrocken ende veel licht op heden, zijnde Sondach, niet en
„ſullen vertrecken, of vertrocken zijnde, bequamelijck ſouden
„konnen worden gecontremandeert, in allen ghevalle buyten
„hare perſoonen, den gantſchen Raedt van hare reſpective Ste-
„den ſyn te huys latende, omme openinge te ontfangen, de be-
„ſoiegnes by te woonen ende af te doen, ende wel ſonderlinge
„om dat een Lidt van de Unie in den naem van de ſelve Unie,
„over eenige importante ſaecken worden beſonden, noyt ge-
„woon is te excuſeren de openinge van redenen, die haer in ha-
„re difficulteyten ſouden mogen geven ſatisfactie, om ſo te ko-
„men tot een eenparige reſolutie, ende derhalven vertrouwen
„wy dat u Ed. Mo. ſulcx niet en ſullen willen doen, ende ſoo de
„Heeren Staten af houden de kenniſſe van de redenen, daer van
„wy aen haer Ed. Mo. gelaſt zijn communicatie te geven, ende
„dat onder ſchyn van eenige formaliteyten, die u Ed Mog. ſou-
„den meenen al vooren te moeten worden waer ghenomen;
„want behalven dat meenichfuldige exempelen konnen wor-
„den gheallegueert dat de Provincien ende onder anderen de
„Provintie van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt by expreſſe Ge-
„deputeerde daer onder mede die van deſe Provincie ſyn beſon-
„den op veele geringer ſaecke dan deſe daer van zijn, nochte de
„andere Provincien haer Provinciael advys ter Generaliteyt niet
„en hadden ingebracht, ſoo meenen wy, dat u Ed. Mo. behoo-
„ren te conſidereren dat op geen voorgewende formaliteyten

onder

„onder Leden van de Unie behoort te worden gheſtaen in een „ſaecke, die ten ondienſt van den Lande, nu ſedert eenigen tijdt „klaer gebleecken, ende by ſucces van tijdt noch klaerder te ſul„len blycken ſtaet te worden gheſleept, by diverſiteyt van opi„nien, gelijck wy van goeder hant weten dat van deſe Provincie „ſal ontſtaen, ende om de welcke met goede bondighe redenen „wech te nemen wy in name van hare Ho. Mo. hier ſyn gheko„men ende ons als noch op 't vriendelijcxte ſyn aenbiedende, „ofte by aldien u Ed. Mo. de verſochte convocatie van wel ge„melte Heeren Staten deſer Provincien ons als noch ſouden „gelieven te blyven weygeren, ſoo verſoucken wy tot onſe deſ„charge, dat u Ed. Mog. kenniſſe willen dragen, dat wy niet al„leen met groote ſpoedicheyt, maer oock ernſt hebben geſocht „af te leggen in den boeſem van de meer ghemelte Heeren Sta„ten van Zeelandt 't gunt haer Ho. Mo. ons hebben aenbevo„len, ende daer mede te voorkomen den tijt verlies, die ſal ont„ſtaen uyt de diſpute op de voorſz. ghepretexeerde formaliteyten de welcke in ſoo grooten nootſaeckelijcken ende ſulcken „haeſt vereyſchende ſaecke, als deſe beter ter zyden waren ge„ſtelt, waer mede wy dan verhoopen, van den laſt ons opghe„leyt te ſullen weſen gedeſchargeert, latende de ſchuldt aen den „genen, die in tyden ende wylen bevonden ſullen mogen wor„den oorſaecke te hebben ghegeven, tot de onheylen die deſen „Staet ſouden mogen overkomen by aldien ter occaſie van de „irreſolutie van den Staet by ander hooghe partyen yet ſonder „de ſelve Staet tot Münſter ſouden mogen worden geſlooten.

„Aldus na mondelinge Propoſitie op den 13 Septemb. 1646. „aen de Ed. Mo. Heeren Gecommitteerde Raden van de Sta„ten van Zeelandt tot Middelburch gedaen, ſchriftelijck op den „14 daer aen volgende, by Onsonderſchreven overgelevert aen „den Heer Raedt Penſionaris van de ſelve Provincien ende „was geteyckent *Nanningh Keyſer, Herbert van Beaumont*, ende „*Gysbrecht vander Hoolck.*

Welc-

Welcken volgende de opghemelte Gedeputeerde des Sondaechs morgens ten half negen uyren aen de Heere Raedt Penſionaris hebben gedaen de Viſite, ende hem verhaelt dat ſy gaerne hadden gheſien, datmen de Heeren Staten hadde gheconvoceert.

Doch ſulex t'haren leetweſen niet kunnen vallen, aen hem behandichden 't voorſz. gheſchrift, met verſouck dat hy nae de Predikatie 't ſelve wilde voorhouden aen de Heeren Gecommitteerde Raden, of die noch miſſchien van reſolutie mochten veranderen, ende de welgemelte Heeren Staten convoceren.

't Welck niet willende vallen, ſy verklaerden van meeninghe te zijn des naemiddachs met het ghetye te vertrecken om hare Ho. Mog. van alles reden ende reeckenſchap te geven.

Den gemelten Heere Raedt Penſionaris het gheſchrift overghenomen hebbende, vraechde of ſy daer op ſchrifteliick antwoort begeerden, ende begoſt wederom de redenen van excuſe der Heeren Gecommitteerde Raden te juſtificeren.

De opgemelte Gedeputeerde ſeyden, dat ſy 't geen van antwoort in ſcriptis ſtelden aen de diſcretie van de meer ghemelte Heeren Gecommitteerde Raden ende braecken de voorſz. Juſtificatie ende debath daer op te volgen af, alſoo oordeelden alles genochſaem in hare voorverhaelde geſchrifte zijn vervattet.

Tegen den middach ſyn haer Gedeputeerde in haer Logement komen verwillekomen ende begroeten de Heeren *Tenis* ende *Reygersbergh* Gecommitteerde Raden ende den Heer Raedt Penſionaris *Staveniſſe* uyt den naem ende van wegen welghemelte Heeren Gecommitteerde Raden haer ghevende ende ontfangende de complimenten daer toe dienende, daer by gevoecht dat haer Ed. Mog. nae de predikatie op haer voorverhaelde geſchrift ſouden reſolveren.

Des Maendachs s'morgens zijnde den 15 October ſyn weder in het Logement van de voorſz. Gedeputeerde ghekomen de voornoemde drie Heeren de welcke na eenige mondelinge ex-

cuſen, waerom de voorſz. convocatie niet hadde kunnen gheſchieden, aen de ſelve hebben overgelevert, het ſchriftelijck antwoort hier na volgende, ende haer voort bejegent met alle gewoonlijcke beleeftheyt ende complimenten.

De antwoort van de Heeren Gecommitteerde Raden was:

„DE Gecommitteerde Raden van de Ed. Mog. Heeren „Staten van Zeelandt rypelijck ghelet hebbende, op het „gene haer Ed. Mog. op giſteren mondeling is ghepreſenteert, „ende huyden by geſchrifte overgelevert, by de Edele, Geſtren„ge, Erentfeſte, Hoochgheleerde, Wyſe ende ſeer Vooſienighe „Heeren *Nanningh Keyſer* Raedt ende Secretaris der Stede „Hoorn, *Herbert van Beaumont* Secretaris van de Ed. Gr. Mog. „Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, ende *Gys„brecht van der Hoolck*, oudt Burghemeeſter der Stadt Uytrecht „ende ordinaris Gedeputeerde ter Vergaderinghe van de Ho. „Mog. Heeren Staten Generael ende t'ſamentlijcke Gedepu„teerde van de Hoochgemelte Heeren Staten Generael, heb„ben goet gevonden daer op te verklaren, gelijck haer Ed. ver„klaren by deſen, dat ſoo haeſt de Ed. Mog. Heeren Staten van „Zeelandt kenniſſe ende openinge hebben gehadt, van het rap„port by de Heeren *Meynderswijck*, *Mathenes*, *de Knuyt ende „Nederhorſt* aen haer Ho. Mog. jongſt ghedaen, mitsgaders van „de poincten van deliberatie daer uyt reſulterende, haer Ed. Mo. „eyndelijck daer op, mitsgaders op alle het gene verder ſoude „mogen gherequireert werden, om een Tractaet van Treves „met de Spaenſche Plenipotentiariſen te adjuſterē volkoment„lijck hebben gereſolveert, ende als haer Ed. Mo. gereet waren „om hun Provinciael advys daer op door de Heeren hunne ex„traordinaris Gedeputeerden in te brengen, ſoo ſyn haere Ed. „Mog. (buyten verwachten) toegekomen de conſideratien van „de Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlant, raecken„de het veranderen ofte converteren van de aengeſtelde handelinge

„linge van Treves in een vaſten Vrede; Ende alhoewel haer Ed.
„Mog. wel konden conſidereren, het ſtuck van de voorſz. han-
„delinge van beginne af op eenen Treves ghedirigeert ende alle
„de deliberatien daer heenen gegaen zijnde ende met namen de
„Inſtructie voor de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet
„ende alle de reſolutien daer van dependerende, daer na zijnde
„gedreſſeert, dat deſe nieuwe deliberatien groote dilayen ende
„retardement ſoude veroorſaecken ende in verſcheyden reſpe-
„cten ondienſt cauſerende, 't welck haer Ho. Mo. gantſch wyſ-
„ſelijck oordeelden dat voor gekomen behoort te werden; So
„hebben haer Ed. Mo. niet ledich geſtaen, het voorſz. Provin-
„ciael advys van de Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-
„Vrieſlandt na daer toe expreſſelijck genomen reces, in ſerieuſe
„deliberatie te leggen, de redenen ende motiven daer in ver-
„melt rypelijck te ponderen, ende daer op ſoodanige reſolutien
„te nemen als haer Ed. Mog. hebben gheoordeelt ten meeſten
„dienſt van den Lande te behooren, gelijck haer Ed. Mo. oock
„hebben ghedaen op de poincten van deliberatie vervat inde
„brieven van de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet van
„den 28 der verleden ende 3 deſer Maent October met expreſ-
„ſe laſt aen de voornoemde Heeren haer Ed. Mo. Extraordina-
„ris Gedeputeerde ſich ſonder uytſtel naer den Hage te vervoe-
„gen ende haer Ed. Mog. advys op alle het ſelve ter Vergade-
„ringhe van haer Ho. Mog. te openen ende in te brengen, ver-
„trouwende dat daer mede by de andere Provinciē ſoude wor-
„den ghenomen contentement in voegen dat de Heeren haer
„Ho. Mog. Gedeputeerden wel kunnen ſien dat het niet van
„noode is geweeſt, haer Ed. Mo. te beſenden, om haer Ed. Mo.
„deliberatien ende reſolutien te accelereren, ende dat de dilayen
„ende reſolutien, die men ſoo ſchadelijck houdt, haer Ed. Mo.
„niet konnen werden geimputeert, ende is daerom haer Ed. van
„herten leet, dat haer Ho. Mo. Gedeputeerde tot haer Ed. on-
„gelegentheyt in dit afgaende ſayſoen ende ongeſtadich weder,

„de moeyte van de reyse herwaerts syn versocht te nemen, ende
„wat belangt de Instantie die haer Ho.Mo. daer nevens hebben
„verstaen, dat aen de Heeren Staten van Zeelant soude werden
„gedaen om haer Ed. Mo. te disponeren, sich met het Provin-
„ciael advys van *Hollandt te conformeren*, daer op sullen haer Ho.
„Mo. Gedeputeerden gedient zijn te verstaen, dat haer Ed. oor-
„deelen (voorhoudens het hooge respect van haer Ho.Mo.) dat
„*de forme* die daer in wert gebruyckt, *is strijdende met de behoor-*
„*lijcke ordre van de Regeringe*, als te weten, dat voor en al eer op
„saecke van sodanich natuyre, naer ingebrachte advyse van alle
„de Leden van de Unie ter vergaderinghe van haer Ho. Mog.
„Staetsgewyse heeft konnen werden ghedelibereert, veel min
„geresolveert men by besendinge door Gedeputeerde van haer
„Ho. Mo. ende dienvolgende van wegen den heelen Staet, de
„particuliere Provincien is trachtende te disponeren tot 't gene
„by de eene ofte andere Provincie is voorgeslagen, ende voor
„advys ingebracht, alsoo in sodanige Staetsgewyse Vergaderin-
„gen ende deliberatien, ghelijck oock in alle andere Collegien
„Communicatie moet werden gegeven, *de advysen* ende con-
„sideratien van de Leden ende Colleganten geopent ende inge-
„bracht, redenen gegeven ende gehoort, ende dan vervolgens
„gedaen ende geconcludeert 't gene men volgens de ordre van
„'t Landt ende recht van de Regeringe bevint te behooren, son-
„der dat haer Ed. verstaen, dat in desen eenighe voorgaende
„exemplen met fondament konnen werden gheappliceert, ofte
„dat inde selve eene volkomen conformiteyt sal werden be-
„vonden ende daerom syn haer Ed. beducht, dat als de Heeren
„Staten van Zeelandt, by haer Ed. sal werden gheschreven haer
„Ed. Mog. difficulteyt souden maecken, van nieuws te gaen
„ventileren 't gene waer op haer Ed. Mog. albereyts, met al syn
„Leden volkomentlijck hebben gedelibereert ende voor ende
„al eer dat haer Ed. Mog. hun advys ende consideratien daer
„'t behoort hebben gheopent ende inghebracht, welcke alle de

andere

„andere Provincien by formele Resolutie op haer Ed. Mo. In-
„stantie ghenomen, hebben verstaen dat souden worden afghe-
„wacht voor ende al eer tot openinghe van hunne advysen te
„gaen.

„Doch als welghemelte Heeren Staten van Zeelandt al ghe-
„convoceert ende by den anderen gekomen zijnde dese essen-
„tiele formaliteyt over 't hooft soudē willen sien ende de exem-
„pelen ende consequentien die daer op souden konnen wer-
„den gefondeert in geen achtinghe nemen; Soo ist boven dien
„sulex dat overmits eenighe Heeren tot de Munsterse beloi-
„gnen ghedeputeert ende de selve van den beginne af by ghe-
„woont hebbende, al bereyts naer Hollandt zijnde vertrocken,
„niet wel eene by eenkomste met vrucht ende effect soo haest
„soude konnen werden ghehouden, behalven dat haer Ed. niet
„konnen sien, dat de acceleratie van de besoignen, die haer Ho.
„Mo. voorgheven, ende de Heeren Staten van Zeelandt oock
„nootwendich oordeelen op desen voet kan werden ghetrof-
„fen, also de byeenkomste van de Leden nergens anders toe kan
„tenderen, als om de openinge ende propositien van haer Ho.
„Mog. Gedeputeerde te hooren daer van aen hunne Heeren
„principalen rapport te doen, ende dan wederom by den ande-
„ren gekomen zijnde daer op te resolveren, waer toe veel tijdt
„wert vereyscht: daer ter contrarie haer Ed. Mog. oordeelen,
„dat de Heeren Extraordinaris Gedeputeerde volgens haer Ed.
„Mo. expresse last sonder langer uytstel hunne voorgenomen
„reyse naer Hollandt vorderende, veel eer ende spoediger 't ge-
„heele stuck van de Munsterse saecken met alle 't ghene daer
„van dependeert alsoo sal konnen werden gheadiusteert ende
„tot conclusie ende eenparicheyt ghebracht: welcke redenen
„de voornoemde Heeren Gecommitteerde Raden haer Ho.
„Mo. Gecommitteerde gantsch ghedienstich ende vrundelijck-
„versoecken alsoo te willen opnemen ende de selve aen haer
„Ho. Mo. favorabelijck te rapporteren ende dienvolgende ten-

„goede te willen duyden, dat haer Ed. hun ghenootſaeckt vin-
„den tot hun leetweſen de verſochte convocatie van de Hee-
„ren Staten van Zeelandt voor deſe mael te excuſeren, bereyt
„zijnde in alle andere ſaecken haer Ho.Mo. ende der ſelver aen-
„ſienlijcke Heeren Gedeputeerde alle eere, reſpect ende dienſt
„te bewyſen. Onderſtont: Aldus gedaen ter Vergaderinge van
„de ghemelte Heeren Gecommitteerde Raden in 't Hof van
„Zeelandt tot Middelburch den 14 October 1646. Lagerſtont:
„Ter Ordonnantie van de Raden voornoemt ende was geteyc-
„kent *D. Bruyne*.

Met dit beſcheyt ſyn de Gecommitteerde van hare Ho. Mo. vertrocken. Ondertuſſchen de Extraordinaris Gecommitteerde der Staten van Zeelandt in den Hage komende hebben ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. gedaen ende inghelevert deſe naervolgende verklaringhe, op 't ſtuck der Converſie van den Treves in Vrede.

„DE Staten van Zeelandt rypelijck gelet hebbende op den
„*voorſlach* by ende van wegen de Heeren Staten van Hol-
„landt ende Weſt-Vrieſlandt ghedaen ende den 18 September
„1646. ter Vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren Staten Ge-
„nerael ſchriftelijck overgelevert, raeckende het *veranderen ofte*
„*converteren* van de aenſtaende handelinge tot Munſter van ee-
„nen *Treves* in een *Vrede*, hebben goet gevonden te verklaren,
„gelijck haer Ed. Mo. verklaren by deſen, dat ghelijck in alle de
„handelingen, die 't ſedert de expiratie van den voorgaenden
„Treves ſoo met de *Eerts-Hertogen, de Infante, als Coninck van*
„*Spaignen* aengeſtelt zijn, haer Ed. Mo. intentie noyt anders en
„is geweeſt dan dat de ſaecken wederom tot eenen *Treves* ſou-
„de werden gedirigeert, ende dat tot dien eynde tot een fonda-
„ment ende grondt-werck ſoude worden ghelecht het voor-
„noemde gheexpireerde Tractaet van den Jare 1609. ende de
„ampliatie in den Jare 1610. daer op gevolcht, om alſo te main-

„teneren

„teneren ende vaſt te houden alle het gene men by de practyc-
„que heeft bevonden voor den Staet van de Geunieerde Pro-
„vincien in het generael, mitsgaders de Steden ende Leden van
„dien in het particulier voordeelijck, immers niet prejudiciabel
„te zijn, ende aen de andere zyde by uytlatinge, ampliatie, ofte
„veranderinghe te konnen redreſſeren het gene de experientie
„heeft geleert reſpectivelijck dienſtich ofte ondienſtich te zijn,
„dat alſoo haer Ed. Mo. op genen anderen voet hun hebben la-
„ten diſponeren ende eyndelijck conſent hebben gedragen, dat
„met de Spaenſche tot Munſter in onderhandelinge ſoude wer-
„den getreden, als om wederom te maecken een bondich *Tra-*
„*ctaet van Treves* ende niet *Vrede*, welck fondament ende gront-
„werck by eenparich conſent van alle de Provincien van begin-
„ne af ende genoechſaem voor alle andere deliberatien gelecht
„zijnde, jae ſo verre dat men ſelfs aen de Heeren Franſche Am-
„baſſadeurs by geſchrifte te gemoet heeft gevoert, verſcheyden
„redenen waerom *van beyde zijden een Tractaet van Treves* be-
„hoorde te werden aengegaen, alsmen als nu met het verande-
„ren van handelinge van een Treves of ceſſatie van wapenen in
„een abſoluten Vrede ſouden willen converteren, dat haer Ed.
„Mo. verſtaen dat daer mede los werden ghemaeckt de reſolu-
„tien op het voornoemde fondament gebouwt ende de Inſtru-
„ctie voor de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet daer
„uyt gheformeert, ende dat dienvolgens van nieuws ende rou-
„welijck in deliberatie ſoude moeten werden ghebracht of het
„dienſtich ende geraden is met de Spaenſche over het nederleg-
„gen van den Oorloghe in verder handelinghe te treden, welck
„om te ontgaen ende niet te ontbinden ende te doen fluctue-
„ren immers in haer Ed. Mo. Provincie (alwaer niet anders als
„met groote moeyte ende difficulteyten het ſtuck van de te-
„genwoordighe handelinghe tot eenparicheyt van ſtemmen is
„ghebracht) het gene hier bevoorens na menichfuldige delibe-
„ratien vaſt is geſtelt; Als mede om verſcheyden pregnante con-
„ſidera-

„ſideratien die inde ſaecke ſelfs leggen, ende hier na ſommier-
„lijck ſullen werden gededuceert, haer Ed. Mo. na rype delibe-
„ratien hebben geoordeelt, dat het allenthalven dienſtich ende
„beſt is, dat werde geperſiſteert, ghelijck haer Ed. Mog. *ſyn per-*
„*ſiſterende* by de Reſolutien voor deſen op het voornoemde
„ſtuck van de handelinge met Spaignen met den gevolge ende
„aenkleven van dien, ghenomen ende dat dienvolgende haer
„Ed. Mog. verſtaen dat de voornoemde handelinge ſal werden
„ghecontinueert *op eenen Treves in Europa* voor den tijdt *van*
„*twaelf à twintich Iaren* een Jaer drie oſte vier onbegrepen, ende
„dat de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipoten-
„tiariſen van deſen Staet hun ſullen reguleren na hunne voor-
„gaende inſtructie ende de reſolutien ſedert ghenomen ende
„noch te nemen, inſonderheyt op de poincten van deliberatie,
„reſulterende uyt het rapport by de Heeren *Meynders wyck, Ma-*
„*thenesſe, de Knuyt* ende *Nederhorſt* den 26 Julii 1646. ter Ver-
„gaderinge van haer Ho. Mo. gedaen, als mede uyt de ſucceſſi-
„ve brieven van de Heeren hare Ho. Mo. aenweſende Plenipo-
„tentiariſen ende met namen die van den 28 September ende
„3 deſer Maent Octobris, zijnde haer Ed. Mog. ghereet om op
„alle ende yder van de voornoemde poincten hun advys ende
„conſideratien te openen, ten eynde by de andere Provincien
„van gelijcke gedaen zijnde, ſodanighe reſolutien ende conclu-
„ſien ſouden mogen werden genomen, alsmen ſal bevinden na
„recht ende ordre van de Regieringhe te behooren. Ende dat
„vervolgens in conformiteyt van de ſelve ſonder verder tijdt
„verlies, de opſtaende poincten van het te maecken Tractaet
„van Treves volkomentlijck gheadjuſteert ende voltrocken
„ſouden mogen worden.

„De reden waerom haer Ed. Mog. voor deſen alle tijdt ende
„nu wederom ſyn oordelende dat het maecken van eenen *ab-*
„*ſoluyten Vrede* voor deſen Staet t'eenemael ongheraden ende
„ondienſtich is.

„Syn

I.

„SYn voor eerſt alle de redenen waerom men voor deſen „alle ceſſatien ofſtilſtant van wapenen voor de conſervatie „ende verſeeckertheyt van de Geunieerde Provincien bedenc„kelijck ſuſpect, jae gantſch ghevaerlijck heeft ghehouden, alle „welcke redenen hare Ed. Mo. verſtaen dat in *fortioribus termi„nis* tegens het maecken van eenen abſoluten *Vrede* ende ne„derleggingh van wapenen voor altoos als tegens eenen *Treves* „ofte temporeel Tractaet ſyn militerende.

„Als te weten dat de *diffidentie* ende impreſſie van dat Spai„gnen noyt ſal nalaten daer nae te trachten om deſen Staet het „ſy met *gewelt* oft *bedroch* onder ſyn Jock ende Heerſchappye te „brengen, allencxkens ſal komen te verflauwen ende in ſorge„loosheyt te veranderen, welcke den eerſten trap ſal zijn tot „onſe ruyne ende onderganck van den Staet.

II.

„Dat de *Militie* ſal komen te vervallen, ende datmen t'eene„mael buyten de experientie van den Oorloge ſal geraecken.

III.

Dat de noodige *middelen* tot gemeene defenſie opgeſtelt be„ſwaerlijck ſoo hooge als dat behoort geconſenteert gheheven „ende by de Gemeente gedragen ſullen konnen worden.

IV.

„Dat de *Neeringen* ende *Commercien* peryckel loopen merc„kelijck te verminderen, ende oock ghediverteert ende elders „getranſporteert werden.

V.

„Dat de *Ooſt-ende-Weſt-Indiſche Compagnien* veelſints ſullen „konnen werden gheprejudicieert, uyt verſcheyden hoecken „ende door indirecte wegen ondermynt, ende dat de een of de „andere ofte wel beyde, by faute van behoorlijcke ſorge ende „defenſie overvallen ſullen konnen werden.

VI.

„Dat onder de Provintien, Steden, ende Leden van dien, „*differentien* ende *oneenicheden* uyt oude ofte nieuwe pretentien „naer alle apparentie sullen ontstaen.

VII.

„Nevens welcke redenen en motiven haer Ed. Mo. hebben „geoordeelt dat in dese oock naerder ende speciaelder in consi- „deratie is komende het naervolgende:

„Dat het maecken van eenen Treves op den voet van het „Tractaet van den Jare 1609. is voor het meerendeel een ghe- „prepareert werck waer van men de experientie ende practyc- „que heeft gehadt ende by dese nieuwe onderhandelinge is ofte „kan verders werden geredresseert het gene men noodich ende „dienstich vindt, ghelijck hier vooren is gheseght daermen ter „contrarie onseecker is wat uytslach een Tractaet van absolu- „ten Vrede sal hebben, alsoo by gevolch van tyde sich konnen „op doen verscheyde swaricheden ende onheylen die van nu in „de saecke leggen, sonder dat de selve konnen werden voorsien „ende hier na geremedieert.

VIII.

„Datmen by het maecken van eenen *Vrede*, alle de Neder- „landtsche Provincien, Steden ende Leden van dien sal moeten „laten jouisseren ende genieten soodanige commoditeyten, ge- „legentheden ende situatie als hun Godt en de natuyre heeft ge- „geven, ende waer van sy voor de Oorloge in ghebruyck ende „possessie syn geweest, sonder met glimp ofte fondament te la- „ten blyven de bekommeringen ende beletselen die met den „Oorloge syn opgestelt ende by tyden van Treves konnen wer- „den ghecontinueert, ende of men al by Tractaet het contrarie „soude willen stipuleren, soo sal het selve by alle Natien ende „volckeren onrechtmatich werden gheoordeelt ende alle tijdt „oorsaecke ende aenleydinge geven tot onluysten ende misver- „standen ende daer uyt te ontstane troubelen ende beroerten

inde

„inde welcke de voornoemde Provincien ende Steden by alle „de wereldt ſonder twyffel ſullen werden gefavoriſeert, inſon„derheyt dewyle ſodanige bekommeringen voor het meeren„deel de Commercien naedeelich zijn, waer by een yder de „voornoemde Provincien ende Steden frequenterende ſich ſal „houden geintereſſeert.

IX.

„Datmen by tyde van Vrede ſal moeten komen tot de effe„ctive reſtitutie van de Frontieren ende plaetſen die men by den „Oorloge in ende op de nabuyrige Landen uyt noot, ende op „dat den Koninck van Spaignen ſich daer mede niet ſoude „ſtercken ende prevaleren, heeft geoccupeert, ende als men de „voornoemde reſtitutie ſoude willen declineren ofte excuſe„ren op de refuſie van de penningen in het bewaren van de „voornoemde plaetſe verſtreckt, datmen niet ſal konnen ont„gaen daer over te admitteren de entremiſe ſubmiſſie ende ooc „uytſpraeck van ſodanige Princen, Potentaten ende andere Na„gebuyren, als ſich daer toe ſouden komen te preſenteren, wan„neer lichtelijck deſen Staet ſoodanigen ſupport ende faveur „niet ſal vinden alsmen ſich miſſchien is imaginerende.

X.

„Dat de *middelen* uyt ende ter oorſaecke van den Oorloghe „ingevoert ende opgeſtelt, ende met namen de *Convoyen* ende „*Licenten* beſwaerlijck by tyden van eenen abſoluten Vrede „ſullen konnen werden ghecontinueert ſonder merckelijcke „offentie van Nagebuyren ende andere de Nederlandtſche Pro„vincien frequenterende, ende als men de ſelve al ſoude willen „afſtellen, dat als dan by faute van middelen het geſach van de„ſen Staet ter Zee t'eenemael ſal komen te vervallen, welck ge„ſach nu meer als oyt door aen ende in dienſt te houden van „Schepen van Oorloghe, van wegen het Landt moet werden „geconſerveert, aengheſien de Commercien uyt deſe Landen „op de Middelandtſche Zee merckelijck vervallende ende by

„andere Natien gheincorporeert zijnde, men uyt die vaert met „soo veel schepen als voor desen, in cas van noot niet kan wor„den geassisteert.

XI.

„Dat te beduchten is (welck echter Godt Almachtich gena„delijck verhoede) dat de *Vnie* waer mede de Provincien voor „alle tijdt ende onweder-roepelijck met den anderen zijn ver„knocht, ende gheconfedereert by tyde van Vrede, ende wan„neer men sal meynen het eynde van den Oorloge ende voor„noemde Unie bekomen te hebben, niet soo punctuelijck ende „religieuselijck sal werden onderhouden ende gepractiseert als „dat behoort, maer dat ter contrarie den bandt die de Oorloge „heeft gemaeckt ende tot noch toe buyten formeel ontbindin„ge ghehouden, peryckel sal loopen in verscheyden respecten „ghedissolveert immers eeniger maten ghslaeckt ofte los ghe„maeckt te worden, waer uyt niet anders als den gantschen on„derganck van den geheelen Staet te verwachten soude zijn.

XII.

„Dat ghelijck alle particuliere by tyden van Vrede absolute„lijck sullen moeten werden herstelt in hunne competerende „goederen ende gherechticheden dat het selve van ghelijcke sal „konnen werden ghesustineert by de neutrale Potentaten ende „Rycken, op dese Landen ofte eenige Leden van dien eenighe „prerentie hebbende, waer van eenige zijn van sodanige consi„deratie als een yder kennelijck is.

XIII.

„Dat niet anders te verwachten is, dan dat de ware *Gerefor„meerde Religie* by tyde van Vrede van alle kanten sal worden „ondermynt, ende dat insonderheydt de *Papisten* sullen aen„groeyen ende sich komen te stabilieren, ende daer in van hoo„ger handt werden gesupporteert, ende gefavoriseert, ende dat „men sich sal fonderen op den ghemaeckten Vrede, ende daer „door de principaelste reden komen te cesseren, waerom de

„voor-

„voornoemde Paus-gheſinde tot noch toe met meerder om-
„ſicht zijn te ondergehouden.

XIV.

„Hier tegens en doet niet dat op de handelinghe van Treves
„conſideratien ende difficulteyten zijn vallende, ende dat eer-
„der een Tractaet van Vrede als Treves ſoude konnen worden
„beſlooten; Alſoo het maecken van een Vrede alhier al vaſt ge-
„ſtelt zijnde als dan alle de reſolutien op den Treves ghenomen
„ſouden moeten werden gereſumeert, ende op een Vrede ghe-
„appliceert, de Inſtructie van de Heeren Plenipotentiariſen ge-
„redreſſeert, ende dan over de artyckulen van de voornoemde
„Vrede met de Spaenſche geconcerteert, daer tercontrarie het
„Tractaet van Treves op eenige weynighe artyckulen na tot
„ſluytens toe gebracht zijnde, deſe nieuwe deliberatien niet an-
„ders als dilayen ende irreſolutien ſonder noot, ende met merc-
„kelijcken ondienſt ſoude konnen cauſeren.

XV.

„Daer tegens dient mede niet dat de *Souverainiteyt* deſer
„Landen door een Tractaet van Vrede beter verſeeckert ende
„minder gheeludeert ſal konnen werden, als door een Treves,
„alſoo de verklaringhe in het begin van de ſeventich artyckulen
„met de Spaenſche geadjuſteert geſtelt ter materie, klaer ende
„ſuffiſant, ende als de Spaenſche daer in niet ſinceerlijck ende
„ter goeder trouwen ſouden gaen, ſoo heeft men dobbel reden
„alle handelinge, ende inſonderheyt van eenen Vrede ſuſpect te
„houden, ende daer op de geheele verſeeckerheyt van den Staet
„niet te bouwen.

XVI.

„Ende om onſe *Geallieerde* in dit ſtuck over hunne verdenc-
„kinge ende ſcrupuloſiteyten te ghemoet te gaen, ſoo kan het
„gheſchrifte van den 24 Maye 1646. waer op de Heeren Pleni-
„potentiariſen van Vranckrijck hunne reflexie ſyn hebbende,
„werden ingetrocken, ende boven dien het 26 artyckul van het

„ghehandelde met de Heeren Plenipotentiarisen van Spaignen „hier mede specialijck geamplieert, *dat het voornoemde geschrift „niet sal mogen werden gheduyt ofte geemployeert in prejuditie van „desen Staet, ende met namen van de absolute Souverainiteyt van „de selve ende de verklaringhe daer van in het hooft van de voor- „noemde sevenstich gheadjusteerde artyckulen ghedaen*, ende moet „men voorts de Souverainiteyt deser Landen sonderen ende „vast maecken op het solemneel decreet van de Heeren Staten „Generael van den Jare 1581. waer by den Koninck van Spai- „gnen wert verklaert *vervallen van de Souverainiteyt deser Lan- „den* ende de approbatie ende erkenteniſſe van alle ChristenKo- „ningen ende Potentaten ende oock van den Koninck van „Spaignen selfs, inde voorgaende ende tegenwoordige hande- „linge van Treves daer op gevolcht.

XVII.

„De *blame* die men soude incurreren datmen de tegenwoor- „dighe occasie om tot een absolute Vrede ende uyt den Oorlo- „ghe voor alle tijdt te gheraecken is versuymende ende van de „handt slaende, en konnen haer Ed. Mog. niet bevinden dat in „desen oock Consideratie meriteert, alsoo ter contrarie voor „de posteriteyt niet te verantwoorden is datmen (wetende wat „in voorgaende tyden ende handelingen is ghepasseert, hoe de- „sen Staet by Spaignen voor een *Rebellen Staet*, ende de Ingese- „tenen van dien voor *Rebellen ende Ketters* worden ghehouden „ende dienvolgens schuldich aen de ghequetste Goddelijcke „ende Wereldtlijcke Majesteyt, diemen *noch woordt noch trouwe* „is verobligeert te houden) door een ydelen naem, ende glin- „steringhe van Vrede, *aenradinghe van Vytheemsche, vigilerende „ende sorgende voor hun eygen Intereſſe* ende uyt andere conside- „ratien ende influentien, souden afgaen de oude ende fonda- „mentele maximen van desen Staet, waer mede men sich tot „noch toe wel heeft gevonden ende also *open leggen den Thuyn* „ende verseeckerheyt deser Landen, welcke met soo veel goet

„ende

„ende bloedt is gevlochten, ende door alle openbaer gheweldt „ende liſtige practycquen niet heeft konnen werdē ontbonden.

„Aldus gedaen ende ter Vergaderinge van de Ho. Mo. Hee„ren Staten Generael overgegeven den 20 October 1646. ghe„teyckent *I. de Knuyt, Hendrick Thibaut, Mattheus Rollandt, P. de „Vroe, Guillaume Lucas, L. Pool, G. van Vosbergen, C. Staveniſſe.*

Alrede in September merckte men ghenouchſaem datter in Vlaenderen niet meer te doen was met het Leger, als dat het ſelfde ſich deelachtich maecte der quade reputatie van de moetwille ende inſolentie die het Frans ſecours daghelijcx in't Landt van *Waes* was plegende: daerom hadde men geerne gheſien het ſcheyden van 't Leger, om onnutte koſten te ſparen, ende om Syn Hoocheyt wederom te doen komen in den Hage by woonen de hoochwichtige deliberatien over den Vrede. Maer om te voldoen aen de Franſchen, die *Duynkercken* belegert hadden, ende preciſelijck begeerden dat men ſoude blyven in *Vlaenderen* leggen; ſoo is Syn Hoocheyt noch tot in October aldaer gebleven. Daer na overſchepende op *Bergen op Zoom*, ende ſo voorts noch tenterende of *Venloo* ſoude ſyn te krygen. Maer ſulcx oock te vergeefs zijnde, ſoo wierden van wegen haer Ho. Mo. geſonden de Heeren *Meerman* ende *de Vroe:* om Syn Hoocheyt te verſoecken het Leger in Garniſoen te ſenden ende weder in den Hage te komen. Sulcx is geſchiet den 29 Octobris: ende quam Syn Hoocheyt den 3 Novembris in den Hage.

Eenige dagen te voor was alrede getreden inde beſoigne ſoo aengaende de *Converſie* als aengaende de *openſtaende poincten*, ſpecialijck den 27 Octobris: als wanneer inde Vergaderinge van haer Ho. Mo. is ghecompareert een notabel ende groot aental van Extraordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt ende hebben met ende nevens de Ordinaris Gedeputeerden van de ſelve Provincie, de Heeren Gedeputeerde van de Provincie van Zeelandt verſocht om haer te confor-

conformeren met de andere ſes Provincien noopende de *Converſie* van de negociatie tot Munſter van een Treves in een Vrede: doch hebben de ſelve Gedeputeerden van Zeelandt verklaert daer toe van de Heeren hunne Principalen onghelaſt te zijn, ende 't advys van de Heeren hare Principalen geadſtrueert met vele ende verſcheyde redenen; daer tegens de Heeren van Hollandt weder hebben gededuceert vele beweechelijcke ende bedenckelijcke redenen ende motiven tot beantwoordinghe van het ghefuſtineerde van de Heeren van Zeelandt dienende; Ten anderen hebben de ghemelte Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de wel-ghemelte Provincie van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt haer Ho. Mo. in bedencken geſtelt, of de ſelve niet en ſouden konnen goet vinden, nademael de ſaecke van de voorſz. *Converſie* van Treves in een Vrede met een-parige ſtemmen van de ſes Provincien is vaſt geſtelt, dat geſchreven worde aen de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen om met die van den Koninck van Spaignen in te ſtellen ende te formeren een Concept van weder-zijdts aggreatie ende ratificatie op het te maecken Tractaet, op alle welcke gedelibereert, oock gehoort zijnde de conſideratien ende advyſen van de reſpective Provincien, is goet gevonden ende verſtaen dat gheſchreven ſoude worden aen de ghemelte Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen tot Munſter voornoemt dat de voorſz. ſaecke van *converſie* van Treves in een negociatie van Vrede alhier met een-parige ſtemmen van de ſes Provincien in ſo goede termen was gebracht, datmen verhoopte ende niet en twyffelde of men ſoude binnen den tijdt van thien à twaelf dagen daer van een gewenſt eynde hebben, ende datſe daerom de ſaecke aldaer tot Munſter middelertijt by de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiar. van de Koningen van Vranckrijck ende Spaignen dirigeren ende daer op ſodanich regard ſouden nemen als haer Ed. ſouden oordeelen den meeſten dienſt

van

van den Lande te vereyſchen. Vorders ſyn by die occaſie ende gelegentheyt de gemelte Heeren Gedeputeerde van de wel gemelte Provincie van Zeelandt nochmaels verſocht ende aengemaent, om ſich met die ſes andere Provincien noopende de meer genoemde *converſie* van negociatie van Treves in een handelinge van Vrede te conformeren, of wel anderſints binnen den voorſz. tijdt van thien à twaelf dagen dies aengaende ghereet te ſullen zijn, waer op haer Ed. hebben aenghenomen 't gene voorſz. is te notificeren ende repreſenteren aen de Heeren hare principalen, verhopende ſoo haeſt mogelijck ende des doenlijck zijnde voor den voorſz. tijdt van thien à twaelf dagen daer op gelaſt te ſullen zijn. De Gedeputeerde van Zeelandt hebben geſecht dat alſoo het aenſchryvens ende notificatie aen de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs tot Munſter hier voo'ren vermelt, nergens anders toe was tenderen, als ten eynde dat de ghemelte Heeren Plenipotentiariſen kenniſſe hebbende van de conſonante advyſen van de ſes Provincien hunne negociatie ende handelinge van nu af met de Spaenſche ſouden dirigeren ende aenſtellen na het gene de pluraliteyt van ſtemmen was goet vindende, ende dat het ſelve directelijck was contrarierende ende evidentelijck illuderende, het gene in expreſſe ende klare termen, ware op geenderhande cavillatie valt, de *Vnie van Vytrecht* is mede brengende, dat daerom ſy Gedeputeerde van Zeelandt tot acquyt van hun debvoir, ende op dat hunne Heeren Committenten in ſoodanigen hoogen voor al ende meeſt importerende poinct de gemelte *Vnie* concernerende ende den Staet van den Lande ſoo diep ende univerſelijck raeckende, geen irreparable prejuditie ſoude werden ghelecht, daer op waren inſiſterende de aenweſende Gedeputeerde van de reſpective Provincien geſamentlijck ende yder in het byſonder, verſoeckende dat met het voorſz. aenſchryven werde geſuperſedeert ende alles in State gelaten, tot dat op de ſaecke ten principale met alle het gene daer aen kleeft ende van depen-

deert, met eenparich goet vinden ende toe-ſtemminge van alle de integrerende Leden van de Unie eene finale reſolutie ſoude ſyn genomen; waer na de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet hun als dan ſouden konnen reguleeren; ende als men buyten vermoeden des niet tegenſtaende ſoude mogen goet vinden anders te doen, dat ſy Gedeputeerde van Zeelandt, hun genootſaeckt vonden, daer tegens te *proteſteren*, gelijck ſy waren doende by deſen ende verſoeckende dat hunne verklaringe daer van te boecke mocht werden geſtelt, om te konnen dienen daer ende ſo het behoort.

De Gecommitteerde van wegen de Provincie van *Gelderlant* waren van advys dat van de notulen, noopende de veranderinge van een Treves in een beſtendigen Vrede met den Coninck van Spaignen tot Munſter te verhandelen *ſimpelijcke behoorde* notificatie gedaen te worden aen haer Ho. Mog. Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen aldaer tot de gemelte handelinghe Gecommitteert *ſonder voor als noch eenigen vorderen laſt aen de ſelve te geven.*

De Gecommitteerde wegen de Provincie van *Vtrecht* heeft geadvyſeert dat aen de Heeren Plenipotentiariſen wegens deſen Staet tot Munſter by Miſſive ſoude worden geſonden 't gene alhier op dien dach was ghenotuleert aengaende de *Converſie* van handelinghe van Treves in handelinghe van Vrede, ſonder inde ſelve Miſſive yet vorders te ſtellen, dan alleenlijck op dat het ſelve ſoude mogen dienen t'haerder nae-rechtinge.

Daer na ſyn de Heeren van *Zeelandt* van tijdt tot tijdt wederom vermaent ende verſocht om haer te conformeren met de andere in't ſtuck der *Converſie* van de Treves in een Vrede. Sy hebben daer in endtlijck haer ghevoechlijck ghetoont mits dat ock yets naerder verklaert ende vaſt gheſtelt mocht worden aengaende de *drie præliminaire poincten*, in welcke deliberatie den 16 November getreden zijnde is goet gevonden ende ghereſolveert, dat inde Regiſters van haer Ho. Mog. neder gheſtelt

ſal

al worden, ghelijck neder gestelt wert, de verklaringe by de respective Provincien en dien dach op de voorsz. *drie poincten* gedaen, te weten, dat in den haren vast is gestelt ende vast ghestelt wort by desen, de ware *Christelycke ende Gereformeerde Religie*, gelijck de selve al omme inde publycque Kercken deser Landen tegenwoordich wert gepredict ende geleert, ende Anno 1619. by den Synode Nationael binnen Dordrecht ghehouden en bevesticht, dat wyders de selve Religie by elcx in den synen met de macht van het Landt soude worden ghemainteneert, sonder te gedoogen, dat by yemandt eenige veranderinge inde selve Religie werde ghedaen, dat de *Placcaten* tegens de Paus-ghesinde voor desen geemaneert souden blyven in haer figueur, ende dat de selve Placcaten na hare forme ende inhoudt souden worden geexecuteert. Ten anderen noopende de *Vnie* van Uytrecht, dat de selve Unie tusschen de Provincien als oock geassocieerde Landtschappen, mitsgaders Steden ende Leden van dien, vast soude worden gehouden, gehandthaeft, ende ghemainteneert. Ten derden, belangende be *Militie* dat die na *ghelegentheyt van tyden ende saecken* soude worden geformeert, ende dat na ouder gewoonte daer toe Jaerlijcx petitie by Syn Hooch. Syn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van State soude worden gedaen ende aen de Provincien overghesonden om daer op by de selve te mogen worden ghedelibereert, noodige consenten gedragen, ende vervolgens ter Generaliteyt ingebracht.

De Gecommitteerde van *Gelderlandt* hebben op de voorsz. præliminaire poincten laten aenteeckenen, noopende 't eerste poinct van de *Religie*, dat die mocht werden gemaintineert met secluse van alle andere ghesintheden, ende verklaerden van nu voor altijt voor de selve Provincie te reserveren ende bedingen soodanich recht ende prerogativen, als tegenwoordich ofte namaels, voor eenighe der respective Provincien souden mogen werden gereserveert, ofte aen de selve toe gestaen.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van

de Ed. Mog. Heeren Staten van *Zeelandt* hebben verſocht dat ten Regiſter van haer Ho. Mog. ſoude mogen werden aengheteeckent om te konnen dienen daer ende ſoo het behoort, dat haer Ed. wel hadden gewenſcht, dat de præcliminaire poincten, raeckende de manutentie van de waere *Gereformeerde Religie* ende *Vnie* van Uytrecht, met meerder onderlinghe verbandt, ende reciproque obligatie tuſſchen de reſpective Provincien vaſt hadden gheſtelt gheweeſt ende in allen gevalle op den voet van het Provinciael advys van wegen hunne Heeren principalen den. 16 Auguſti 1645. ingebracht ende ſchriftelijck overghelevert, doch de ſaecke daer toe voor als noch niet een-parichlijck hebbende konnen werden ghebracht, ende vertrouwende dat alles hier nae ghereſumeert ende naerder vaſt ſoude konnen werden geſtelt, (waer toe ſy verklaerden dat hunne Heeren principalen altijdt voorboedich ende bereyt ſoude zijn) dat haer Ed. ſich de extenſie van de reſolutie op huyden op de voorſz. twee poincten, als mede de *Militie* genomen, wel lieten gevallen, met deſen verſtande nochtans, dat hunne Heeren principalen verſtanden in het ſtuck van de *Kerckelijcke ordre ofte Kerckelijcke Regieringe* over hare Provincien in hun gheheel te willen blyven, om naer gelegentheyt van tijdt ende occurrentie van ſaecken, daer op te diſponeren in voegen ghelijck de ſelve tot noch toe hadden gedaen.

Ende aengeſien verſcheyden ſaecken nu ende dan voor ghegaen ſouden mogen zijn, ſtrydende met de naerdere *Vnie*, ende waer by op de Hoocheden ende Gerechticheden ſo van de Generaliteyt als reſpective Provincien gheuſurpeert ende indracht ſouden mogen zijn ghedaen, ende dat het ſelve in tijdt ende wylen voor een gheadvoveerde poſſeſſie ende daer uyt ghekregen recht geallegeert ende gheappliceert ſoude konnen worden, ingevalle by deſe gelegentheyt, dat van het vaſt ſtellen van de *Vnie* wert geſproocken, daer op niet werde ghefecht, dat ſy Gedeputeerde van Zeelandt daerom, ende oock op dat ſy van de oprechte

rechte intentie ende ghevoelen van hunne Heeren principalen raeckende de practycque ende obſervantie van de voorſz. naerder *Vnie* van Uytrecht, ſouden mogen conſteren, wederom wel hebben willen verklaren, ghelijck ſy deeden by deſen, dat de Heeren *Staten* s'Landts ende Graeffelijckheyts van Zeelant verſtonden, dat aen de Generaliteyt ſoude werden gelaten alle het gene aen de ſelve by de voorſz. nader *Vnie* van Uytrecht ofte wel by reſolutien ſedert met een parich conſent van alle de Provincien op voorgaende beſchryvinge Staets-gewyſe genomen, was gedefereert, ofte hier na in vougen als boven gedefereert ſoude worden, ende dat aen de andere zyde de reſpective Provincien elck in den haeren ſouden blyven behouden de abſolute ende volle diſpoſitie over alle andere ſaecken, by de voorſz. *Vnie* gereſerveert, immers niet overgegeven ofte ghemeen ghemaeckt, ende dat niet tegenſtaende eenighe contrarie poſſeſſie oft practycque.

Verklaerden de Heeren Gedeputeerde van de Provincie van *Vytrecht* van nu voor altijdt voor de ſelve Provincie te reſerveren ende te bedingen ſoodanich recht ende prærogativen als tegenwoordich ofte naemaels voor eenige der reſpective Provincien ſouden mogen werden gereſerveert, ofte aen de ſelve toegeſtaen.

De Gecommitteerden van de Provincie van *Vrieſlandt* hebben verklaert ende hier op laten aenteeckenen dat de Heeren der ſelver Principalen door het arreſteren van het poinct van de *Religie* in 't minſte niet verſtaen eenighe prejuditie te lyden inde vrye diſpoſitie van de *Kercken Ordening* ſampt *jus Patronatus*, inſiſterende voorts de verklaringen van de reſpective Provincien van *Zeelandt* ende *Vytrecht* hier boven geſtelt.

Ende hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Over-Yſſel verklaert van nu voor altijdt voor de ſelve Provincie te reſerveren ende bedingen ſoodanich recht ende prerogativen, als tegenwoordich ofte namaels door eenige der reſpective

ctive Provincien ſouden mogen werden ghereſolveert ofte aen de ſelve toe-geſtaen.

De Heer *Eyben* wegen de Provincie van Stadt ende Lande heeft verklaert ende hier op laten aenteeckenen dat de Heeren ſyne Principalen door het vaſt ſtellen van het poinct van *Religie*, in het minſte niet en ſullen ſyn geprejudiceert in hunne vrye diſpoſitie van de *Kercken-Ordeninge* ende *jure Patronatus*, inſiſterende voorts mede by de verklaringe van die Provincie van *Zeelant* ende *Vytrecht*, ende ſpecialijck dat in 't minſte niet ſal ſyn gheadvoveert ofte voortaen in conſequentie werden getrocken 't gene contrarie de *Vnie* mach ſyn gepaſſeert.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provincie van *Zeelandt* in haer Ho. Mog. Vergaderinge nochmaels verſocht ende gheſommeert weſende, is by de ſelve openinge gedaen van hun Provinciael advys, noopende de *Converſie* van Handelinge over de bewuſte ſeventich artyckulen, hier bevoorens aengeſtelt tot een Treves in een handelinge van Vrede, ende hebben haer belangende de voornoemde *Converſie* van handelinge geconformeert met de ſes andere Provincien, waer over haer Ho. Mog. de opgemelte Heeren Gedeputeerden van de Provintie van *Zeelandt* hebben bedanckt, ende is voorts geconcludeert, dat het Tractaet tot noch toe aengeſtelt op een Treves ſoude werden verandert, ende werdt verandert mits deſen in een handelinge van Vrede, ende dat ſulcx de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot Munſter ſoude worden ghenotificeert. Ende de voornoemde ſeventich artyckulen gheappliceert ende gheconverteert werden tot een Tractaet van Vrede, ghelijck de ſelve geappliceert zijn geweeſt tot Treves, met alle de clauſulen ende Reſtrictien, ſulcx de ſelve inde Originele Inſtructie ſtaen geexpreſſeert, voor behoudens de conſideratien van de Provincien over de ſaecken, die noch niet en zijn gereſolveert.

Den anderen ende volgende dagen verder oock in delibera-

tie

tie getreden zijnde over de artyckulen reſulterende uyt het rapport van de Heeren *Meynders wyck*, *Mathenes*, *de Knuyt*, *Nederhorſt*, vier van haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen van Munſter weder ghekeert, ende ter Vergaderinghe van haer Ho. Mo. den 27 Julii leſtleden overgelevert, als oock eenige andere poincten tegenwoordich tot de voornoemde artyckulen by de Heeren Gedeputeerden in haer Ho. Mo. Vergaderinge gevoecht, is nae voorgaende deliberatie goet ghevonden ende verſtaen, dat het *derde* artyckul van de bewuſte 't ſeventich artyckulen neder geſtelt ſoude worden, gelijck het neder geſtelt wert mits deſen in deſer voegen, te weten:

„Een ygelijck ſal behouden ende datelijck ghebruycken, de „Landtſchappen, Steden, Plaetſen, Landen ende Heerlijckhe„den, die hy tegenwoordich houdt ende beſit, ſonder daer in „ghetroubleert ofte beleth te worden, in wat manieren dat het „ſy, daer onder men verſtaet te begrypen de Vlecken, Dorpen, „Gehuchten en platte Landen, die daer van dependeren, ende „ſullen dienvolgens de geheele Meyerye van s' Hertogenboſch, „Caſtelen, Vlecken, Dorpen, Gehuchten ende platte Landen, „dependerende van de voorſz. Stadt ende Meyerye van s' Her„togenboſch, Stadt ende Marquizaet van Bergen op Zoom, „Stadt ende Baronnie van Breda, Stadt van Maeſtricht, reſſort „van dien, als oock het Graefſchap van den Vroenhof, de Stadt „Grave ende Landt van Cuyck, Hulſt ende Bailliage van Hulſt „ende Hulſter-Ambacht als oock Axel-Ambacht, ſoo bezuyden „als benoorden de Geule van Axel gelegen, mitsgaders de For„ten, die de gemelte Heeren Staten tegenwoordich in hebben „in 't Lant van Waes, ende alle andere Steden en plaetſen dewelc„ke de gedachte Heeren Staten houden in Brabant, Vlaenderen „en elders, blyven aen de voorſz. Heeren Staten, in allen ende de „ſelfde rechten van Souverainiteyt ende Superioriteyt, als ſy ſyn „houdende de Provincien van de Vereenichde Nederlanden, „wel verſtaende, dat alle de reſte van 't Landt van Waes, uytge-

„nomen

„nomen de voorsz. Forten sal blyven aen den Koninck van „Spaignen, ende mitsdien uyt de voornoemde 't seventich ar„tyckulen geroyeert het *achthiende* van dien, spreeckende van „de publycque Kercken inde Baronnie van Breda, Marquizaet „van Bergen, ende andere plaetsen voornoemt.

„Het *vyfde* artyckul van de voornoemde 't seventich artyc„kulen sal worden gheroyeert, ende in plaets van dien gheselt „ende in tween gesepareert, te weten, tot de alternative toe ex„cluys, in deser voegen, te weten:

„Dat de Navigatie ende Traffycq op beyde de Indien respe„ctivelijck sullen worden gemainteneert, volgens ende in con„formite van de Octroyen daer toe albereydts ghegeven, ofte „noch te gheven, ende tot verseeckerheyt van dien, sal strecken „het tegenwoordich Tractaet ende de Ratificatie ten wederzy„den daer op uyt te brengen; Ende sullen onder het voornoem„de Tractaet begrepen werden alle Potentaten Natien ende „Volckeren, waer mede haer Ho.Mo. of die van de Oost-ende„West-Indische Compagnien van harent wegen binnen de Li„miten van haer Octroy in Vrundtschap ende Alliantie staen, „ende sal een yder, te weten, de Hoochst-ghemelte Heer Ko„ninck, ende de Hooch-gemelte Heeren Staten respective bly„ven besitten ende gauderen sodanige Heerlijckheden, Steden, „Casteelen, Sterckten, Handel ende Landen inde Oost-ende„West-Indien, als oock Brasil; mitsgaders op de Kusten van Asia, „Africa ende America respective, als de selve respectivelijck zijn „hebbende ende besittende, daer onder specialijck begrepen de „plaetsen by de Portugysen van desen Staet afghenomen ende „geoccupeert, of de plaetsen die sy hier naemaels sonder infra„ctie van het tegenwoordich Tractaet, sullen komen te verkry„gen ende te besitten. Ende sullen de Bewindthebberen, soo „van de Oost-als-West-Indische Compagnie der Geunieerde „Provincien, als oock de Ministers, hooge als lage Officiers, „Soldaten ende Bootsgesellen, in actuelen dienst van de een ol

de

„de ander der voorsz. twee Compagnien wesende, of gheweest „zijnde, als oock die in der selver respective dienſten soo hier te „Lande als in 't district van de opgemelte Compagnien al noch „continueren ende nae desen noch gheemployeert mochten „worden, vry ende onbekommert zijn in alle de Landen staen- „de onder de gehoorsaemheyt van den Coninck van Spaignen „in Europa, sullen mogen reysen, handelen ende wandelen, als „alle andere Ingesetenen van desen Staet. Voorts is besprooc- „ken ende gestipuleert, dat de Spaignaerden sullen blyven by haer „Vaerten in sodanige voegē, als sy de selve in Oost-Indien noch „hebben, sonder hun vorder te mogen extenderen. Gelijc oock „mede de Ingesetenen deser Landen haer sullen onthouden van „de frequentatien van de Castiliaensche plaetsen in Oost-Indien.

„Ende wat belangt de West-Indische Compagnie de selve sal „haren Handel ende Traffycq in alle plaetsen binnen de Limi- „ten van 't Octroy (aen hun by haer Ho. Mo. gegeven) mogen „bevorderen, 't sy in plaetsen van Neutrale Princen ende Volc- „keren, als oock selfs ter plaetse, daer de Coninck van Spai- „gnen, Kastelen, Forten, Jurisdictie ende Gebiedt heeft; Ende „sullen de Onderdanen ende Subjecten van den Coninck van „Spaignen gelijcke vryheyt van Handel ende Traffycq mogen „exerceren, so in de plaetsen van Neutralen, als in de gewesten, „beseten by de voornoemde West-Indische Compagnie; ende „in soodanigen ghelegentheyt en sal die een of die ander geen „swaerder belastingen mogen worden opghelecht, als de In- „woonders van de respective plaetsen selfs zijn betalende.

„Het *veerthiende* artyckul van de bewuste 't seventich artyc- „kulen van dien sal daer uyt werden gelicht ende gelaten, ende „in plaets van dien gestelt het *vijf-en-twintichste* artyckul van de „Originele Instructie, in voegen als volcht.

„De Schepen en goederen komende in ende uyt de Havens „van Vlaenderen respective, sullen met sodanige impositien en „andere lasten by den voorsz. Coninc moetē beswaert worden

„ende blyven, als de goederen de *Schelde*, Item de Canalen van „*'t Sas*, de *Zwyn* ende andere Zee-gaten daer op reſponderen- „de, in 't op ende afgaen reſpective beſwaert worden, ende ſal „hier na geconvenieert worden tuſſchen Partyen weder-zijdts „over den voet van de voorſz. eguale belaſtinge.

„Voorts wat belangt de ſaecken raeckende de *Hantze-Steden* „ende ſecuriteyt van Commercien in de Ooſt-Zee, deſes aen- „gaende ſullen de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende „Plenipotentiariſen van deſen Staet met alle middelen van deb- „voir de ſaecken daer toe helpen beleyden, ſulcx ende daer't be- „hoort ten eynde dat de reſpective oude Heeren mogen blyven „gemainteneert by hare reſpective oude gerechticheyt, ende dat „de Tollen mogen werden ghereguleert, volgens den voet van „het Jaer 1618.

„Wat aengaet het verſoeck van den Heer Eerts-Biſſchop van „*Camerick* een van de Spaenſche Plenipotentiariſen, begrepen „in ſeecker memorie den 27 Julii voornoemt door de vier op- „gemelte Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen onder ande- „ren overgebracht, om te mogen ghenieten de helft van het in- „komen van het Bisdom van de Meyerie van *s'Hertogenboſch* „over 't Jaer 1638. 't Selfde wert alleen voor dat Jaer 1638. by „Ratificatie geconſenteert ende geackordeert.

„Den *eygendom van Renten*, die van wegen den Fisque in plaet- „ſe van de verkochte goederen ſullen weſen gheconſtitueert, „mitsgaders de renten of actien, ſtaende ten laſte van den Fisque „reſpective ſullen by de proprietariſen van dien mogen werden „verkoft, ofte anderſints daer met gehandelt, als van haer eygen „goederen, ende ſal het eynde van het *drie-en-twintichſte* artyc- „kel van de bewuſte 't ſeventich artyckulen hier na werden ghe- „recht ende ged[illegible]ſſeert.

„Den tijdt open gelaten in het *twintichſte* artyckul van de be- „wuſte 't ſeventich artyckulen, binnen de welcke de ordinaris „Juſtitie ſoude moeten doen ofte laten geſchieden de executie;

ende

„ende repareren de contraventie in het voorsz. *twintichste* ar-
„tyckul aengheroert, de selve wert ghelaten tot directie van de
„meer opgemelte Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Am-
„bassadeurs ende Plenipotentiarisen tot Munster ende werden
„uyt het voornoemde *twintichste* artyckul mitsdesen ghelicht
„dese woorden, te weten; *Soo wel aen den gemelten Heer Coninck*
„*als aen de Heeren Staten Generael respectivelijck*, ende in plaets
„van dien gestelt, volgens seecker formulier daer toe ten weder-
„zyden te arresteren van dat *sy sullen opsicht nemen over de Han-*
„*deling der Ingesetene der voorsz. Nederlanden, ende de lasten ende*
„*impositien die ter eenre ende ter andere zyden sullen opgeheven*
„*worden op de Koopmanschappen.*

„Het *vyfticksste* artyckul van de geadjusteerde 't seventich ar-
„tyckulen met de Spaensche Plenipotentiarisen, spreeckende
„van den Keyser ende het Roomsche Ryck respective daer wort
„by-ghevoecht achter 't woordt *Neutraliteyt, Vrundtschap ende*
„*goede Naebuyrschap.*

„De demolitie der Forten aen by, ende omtrent de Stadt
„ *Sluys* sal door de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen
„ende Extraordinaris Ambassadeurs tot Munster by de Heeren
„Plenipotentiarisen van Spaignen werden getenteert.

„Op de *extentte van de Limiten* in Vlaenderen ende elders,
„sal geinformeert worden door den Raedt van State, als oock
„door de regieringe van het *Vrye*, midtsgaders by die van *Sluys*,
„*Ardenburch* ende andere, des behoorende, om daer op besoi-
„gne geformeert ende vervolgens resolutie genomen wesende,
„de selve aen de Heeren haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambassa-
„deurs ende Plenipotentiarisen over gesonden te worden.

„De versochte *Consolidatie van het Overquartier van Gelder-*
„*landt*, met de drye andere Quartieren onder desen Staet, daer
„op sal door de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiarisen ende
„Extraordinaris Ambassadeurs by de Spaensche nadere Instantie
„en debvoyren *met goeden yver* wordē gedaen ende aengewent.

„De Gecommitteerden wegen de Provincie van *Vrieſlandt* „verklaren expreſſelijck ghelaſt te zijn niet toe te ſtaen, dat eeni„ge woorden, termen of maniere van ſchryven in deſen tegen„woordigen Tractaet worden gebruyct die de voorſz. Provin„cie ende Ingeſetenen van dien, noopende haer ſuſtenüe ende „verſoeck wegen de admiſſie in de *Ooſt-Indiſche* noch te forme„rene Compagnie eenichſints mogen nadeelich ende preiudi„ciabel weſen, zijnde het voorige Octroy gheexpireert ende by „ſpeciale reſolutien van den 4 Mey 1644. ende daer op gevolch„de aenpleckinghe verklaert impetrabel ende voor yder een „open te ſtaen, dienvolgens proteſteren van onſchaedlijckheyt „ſoo dick ende ſoo menichmael, als die Traffiequanten op „Ooſt-Indien met de naem van *Compagnie* werden ghedeci„freert, oft van Continuatie der ſelver wert ghementioneert, „met verſoeck dat deſen in de Regiſters van haer Ho. Mo. me„de werde genotuleert ende geinſereert.

„Vorders alſoo ſy Gedeputeerde mede *in mandatis* hebben „ernſtich t'urgeren ende te inſiſteren, dat den Coninck van Spai„gnen by Keyſerlijcke Majeſteyt ende het Roomſche Ryck, „beneffens de continuatie ende onderhoudinghe der Neutrali„teyt, eenſamentlijck uyt-wercke renunciatie van ſoodanighe „nulle ende onghefondeerde pretentien, welcke Hoochſt-ghe„dachte Keyſer voor deſen heeft voor gewendt. Iſt dat de ſelve „haer genootſaeckt vinden dit voor haer Provinciael advys de„ſen aengaende mede te laten aenteeckenen.

„Verklaren mede niet te konnen conſenteren in de pretenſie „van den Aerts-Biſſchop van Camerick, als contrarierende de „Reſolutie op het Temperament van 't Eccleſiaſtycq in de „Meyerye van den Boſch rede vaſt geſtelt.

Wyders in deliberatie gheleyt zijnde, is ten ſelven tyde goet ghevonden ende verſtaen te verſoecken ende te committeren de Heeren *Gent*, *Mathenes*, *Beveren*, *Cats*, *de Knuyt*, *Staveniſſe*, *vander Hoolck*, *Roorda*, *Mulert*, *Eyben ende den Griffier Muſch* om

de

de 70 artikulen met de Spaenſe geadjuſteert tot een Treves, ende van Munſter den 26 Julii leſtleden herwaerts over ghebracht, te confererē tegens de Originele Inſtructie, om vervolgens geapplicceert en geconverteert te wordē tot een Tractaet van Vrede: en dat by die occaſiē gelet ſoude wordē op de pointē by de Heeren Gedep. van de Provincie van *Vrieſlant* in hun advys gemoveert.

Ook hebben haer Ho. Mo. de opgemelte Heeren der ſelver Gedeput. verſocht ende geauthoriſeert, om uyt het project van Ratificatie by den Griffier *Muſch*, op laſt van haer Ho. Mo. ontworpen, als ooc uyt het project van ratificatie van wegen de Provincie van Hollandt voort gebracht te formeren een project van ratificatie, applicabel *mutatis mutandis* ten wederzyden op het te maken Tractaet van Vrede, in deſen verſtande, dat het te formeren project by de Heeren Gedeput. van de reſpective Provincien copyelijc ſoude worden over genomen, om aen hunne reſpective Principalen over geſondē ende gecommuniceert te worden, ende dat het ſelve project niet na Munſter ſoude werden geſonden aen de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotent. ende Extraord. Ambaſſadeurs aldaer, voor ende al eer dat de reſpective en Provinciale advyſen daer op ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. ſouden zijn ingebracht, 't welc de Heerē Gedeput. van de reſpective Provincien aengenomen hebben ten ſpoedichſte te doen, om als dan vervolgens na de ordre van de Regeringe daer op geconcludeert te werden. Noch hebben haer Ho. Mo. de opgemelte Heeren der ſelver Gedeput. verſocht ende ghecommitteert om aen Syn Hooch. te gaen communiceren 't gene alhier tot noch toe is gebeſoigneert, ende dat men gemeynt was te converteren ende appliceren de bewuſte 't 70 geadjuſteerde artyckulē op een Tractaet van Vrede, en verſoecken Syn Hoochgemelte Hooch. dat de ſelve ghelieve daer op haer Ho. Mo. mede te deelen ſyn Hoochwys advys ende conſideratien, ende dat alle de voorſz. beſoignes gedaen ſouden worden by de preſente Heeren in abſentie ofte ongelegentheyt van dē eenen of dē anderē van dien.

Op 't gemoveerde is nae voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen dat in het ſtuck van de Correſpondentie ende Communicatie te houden met de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Vranckrijck in 't ſtuck van de Handelinge en Tractaten tot Munſter gecontinueert ende achtervolcht ſouden worden de artyckulen in de bewuſte originele Inſtructie, daer van ſpreeckende.

Noch in deliberatie gheleyt zijnde, is goet ghevonden ende verſtaen mitsdeſen te verſoecken ende te committeren de Heeren *Boreel, Cats, Staveniſſe* ende den *Griffier Muſch* om het *twaelfde ende derthiende* poinct, den 14 October 1645. uyt de Inſtructie gelicht, te formeren ende dreſſeren, in ſoodanigen voegen, datſe in de ſelve Inſtructie, als oock onder de bewuſte 't seventich artyckulen ſullen konnen werden gebracht ende geſtelt.

Ontfangen een Miſſive van de Heeren van *Heemſtede, Nederhorſt, Donia, Clant*, vier van haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen tot Munſter gheſchreven aldaer den ſeventhiende deſes, ende daer neffens verſcheyden, bylagen houdende de voornoemde Miſſive onder anderen dat ſy ſedert hunne jongſten van den derthiende der ſelver Maent ſoo met de Heeren Franſche als met de Spaenſche Plenipotentiariſen verſcheyden conferentien hebben ghehouden (daer in de Heeren Franſche wederom van de ghenerale ende reciproque Guarantie wytloopich hebben gheverbaliſeert, ende verklaert door den Reſident Braſſet haer Ho.Mo. dien aengaende ouverture te ſullen laten doen) ende met de ſelve noch nader waren gekomen. Voorts dat ſy ten voorſz. dage nochmaels debvoyren hebben gedaen, om de hooge partyen nader te vereenigen, ende dat ſy ſeer groote hoope hebben geſchept, dat ſo wanneer de reſolutien van haer Ho. Mog. met de Heeren hunne Collegien aldaer tot Munſter ſouden ghekomen weſen, daer op niet alleen de andere hare reflexie nemen. Maer ſy Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen ſich daer toe moeten refereren, waer op gede-

gedelibereert zijnde hebben haer Ho. Mog. verklaert de voornoemde Miſſive aen te nemen voor notificatie ende dat de ſelve ſouden afwachten de openinge die de voornoemde Reſident *Braſſet* ſoude doen. Ende werden de Heeren van *Mathenes* ende de *Knuyt* haer Ho Mo. aenweſende Plenipotentiariſen verſocht, haer reyſe te vervorderen na Munſter met de bewuſte artyckulen ende reſolutie van haer Ho. Mo. noopende de Munſterſche ſaecken genomen, ende dat den Heer van *Meynders wÿck* ſoude werden aengheſchreven, dat hy hem oock derwaerts begheve. Ende hebben de Provincien van de meer gemelte Miſſive ende by-lagen verſocht Copye die haer Ed. wert geackordeert.

De Heeren *Boreel, Cats, Staveniſſe*, haer Ho. Mog. Gedeputeerden hebben giſteren gerapporteert, dat ſy in kracht van haer Ho. Mo. reſolutie van den 20 deſer de artyckulen, ſpreeckende van de *Ooſt-ende-Weſt-Indiſche Compagnie* den 14 October 1645 uyt de Origenele Munſterſche Inſtructie ghelicht, ſulcx hebben gedreſſeert ende gheformeert, dat de ſelve bequamelijck onder de bewuſte geadjuſteerde 't ſeventich artyckulen, volgens de intentie van haer Ho. Mo. ſoude konnen gevoecht worden, uytgeſondert de *alternative*, achter de voorſz. uytgelichte artyckulen gheſtelt, welcke *alternative* den Heeren Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet by reſolutie apart ſoude konnen ghegeven worden, om de ſelve in caſu daer in geexpreſſeert nae voorvallende gelegentheyt geemployeert te werden, waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ho. Mo. ſich daer mede gheconformeert, ende de opgemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden bedanckt, ende volcht de voorſz. alternative hier nae geinſereert, te weten; *Doch by ontſtentenis van de bovenſtaende ſtipulatie, ſullen ſoo wel de Subjecten ende Onderdanen van den meer Hoochſt-ghemelten Coninck als de Ingeſetenen van deſen Staet haer onthouden van te bevaren ende traffiqueren de Havenen ende plaetſen by de een of de ander van Parthyen met Forten, Logien oft Caſtelen beſet, ende indien de Heeren hare Ho. Mog. Extraordinaris Ambaſſadeurs*

baſſadeurs mochte voor ghe worpen worden eenighe conſideratie, contrarie 't gene dat hier boven ſtaet gheexpreſſeert, ſullen daer van advertentie hebben te geven aen haer Ho. Mo. die als dan over ſouden konnen communiceren met de Bewinthebberen van de een of de andere Compagnie oft oock beyde ſulcx aengaende.

De Heeren *Gent, Mathenes, Beveren, Cats, de Knuyt, Staveniſſe, van der Hoolck, Roorda, Mulert, Eyben,* haer Ho. Mo. Gedeputeerden hebben gerapporteert, dat ſy in kracht van haer Ho. Mo. reſolutie van den 20 deſes hebben ghereſumeert het concept van Ratificatie by den Griffier *Muſch* op laſt van haer Ho. Mo. daer bevoorens ingheſtelt, als oock het project van Ratificatie van wegen de Provincie van Hollandt voort ghebracht ende daer uyt geformeert een project van Ratificatie, 't welck *mutatis mutandis* applicabel ſoude zijn ten wederzyden op het te maecken Tractaet van Vrede binnen *Munſter*, welck project ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. geleſen zijnde, hebben de Provincien verklaert de voorſz. projecten *mutatis mutandis* over te nemen om aen de Heeren der ſelver Principalen over geſonden te worden ende daer op ten ſpoedichſten in te brengen der ſelver Provinciael advys ende voorts gedaen te werden na behooren.

De ſelve Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden hebben noch gerapporteert dat ſy in kracht van haer Ho. Mo. Reſolutie van den 20 deſes de bewuſte 't ſeventich artyckulen met de Spaenſche geadjuſteert tot een Treves, hebben gheconfereert tegens de originele Inſtructie van de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet tot Munſter ende de ſelve geſtelt in ſoodanighe voegen dat de voorſz. artyckulen gheappliceert ende gheconverteert ſoude konnen worden tot een Tractaet van Vrede, van welcke artyckulen des voorigen daechs lecture ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. ghedaen weſende. Is nae voorgaende deliberatie goet gevonden de meer genoemde artyckulen te houden voor ghearreſteert om te dienen tot Inſtructie voor de Heeren haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambaſſadeurs

ende

ende Plenipotentiariſen in het maecken van een Vrede ende van de Spaenſche gheobtineert ende bedongen te werden volgens ende in conformite van de Inſtructie ſampt haer Ho. Mog. reſolutien den 17. 19. 20. 21. ende 22. deſes reſpectivelijck ghenomen.

Oock hebben de gemelte Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden gherapporteert dat ſy in kracht van der ſelver reſolutie van den 20 deſes aen Syn Hoocheyt hebben ghecommuniceert de beſoignes alhier in 't ſtuck van de Vrede gevallen, als oock de *applicatie ende converſie* der bewuſte geadjuſteerde artykulē op een Tractaet van Vrede, ende dat Syn Hoochgemelte Hooch. heeft verklaert de voornoemde Communicatie hem aenghenaem te zijn; Vragende des niet te min of er geen difficulteyt by de Spaenſche en ſoude vallen ten reguarde van het ſtuck van de Religie, ſulcx het ſelfde nu onder de meer genoemde 't 70 artyckulen is ghebracht, waer over Syn Hoochghemelte Hoocheyt ende de wel gemelte Heeren Gedeputeerden reſpective ſyn bedanct.

Ontfangen een Miſſive van den Raedt van State, geſchreven alhier in den Hage den 19 deſes, ende daer neffens ſekere remonſtrantie, die den Ontfanger *van Ylen* aen den gemelten Raet van State heeft gepreſenteert, raeckende de *vier Quartieren van de Landen van Over-Maſe*, daer by hy ſuſtineert de ſelve ſeparaet te zijn ende elcx by ſyn ſelven te beſtaen, de welcke by den meer gemelten Raedt geleſen zijnde, heeft de ſelve haer debvoyr geacht aen haer Ho. Mo. de voorſz. remonſtrantie toe te ſenden, om by deſe tijdts gheiegentheyt al ſulcken regard daer op te nemen, als de ſelve ſullen bevinden te behooren, voegende de gemelte Raedt hier by, dat in kas van veranderinghe van ſaecken allen den ontfanck van de Landen van Over-Maſe aen deſer zyde ſoude komen te ceſſeren, dat men in ſulcken gevalle met de Fortificatien, Magazynen, Tractementen ende andere nootſakelijckheden van de Stadt Maeſtricht ſeer verlegen ſoude zijn, alſoo men de penningen daer toe uyt de Provincien by Pe-

titie ſoude moeten verſoecken, die met langſaem conſenteren, ende noch trager opbrengen, wel licht niet ſullen konnen wachten, ondertuſſchen dat de Generaliteyt daer mede belaſt ſal zijn, ſonder daer toe middelen in handen te hebben om die te konnen vervallen; waer op gedelibereert zijnde: Is goet gevonden ende verſtaen, dat men het *derde* artyckul van de bewuſte 't ſeventich artyckulen ſal augmenteren, gelijck het ſelve artyckul gheaugmenteert wert mits deſen, met deſe clauſule, te weten, *mits gaders de drie Quartieren van Over-Maſe, namentlyck Valckenburch, Dalem ende s'Hertogenrade.*

In deliberatie geleyt zijnde: Is goet gevonden ende verſtaen, dat men het *derde* artyckul van de voorſtaende 't ſeventich artyckulen gheaugmenteert ſal laten met deſe clauſule, te weten, *mits gaders de drie Quartieren van Over-Maſe, Valckenburch, Dalem ende s'Hertogenrade*; maer datmen de Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet in laſt ſal gheven, gelijck hun in laſt ghegeven wert mits deſen alle mogelijcke debvoyren aen te wenden, dat de voornoemde drye Quartieren van Over-Maſe in Souveraniteyt ende ſuperioriteyt aen deſen Staet werden gelaten, *ſonder dat men nochtans verſtaet de Handelinge daer aen te binden*; Doch inghevalle de voornoemde drye Quartieren van de Spaenſche niet en ſouden konnen werden gheobtineert, in ſoodanigen cas ſullen de Heeren haer Ho: Mog. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen daer van geen afſtandt vermogen te doen, maer ſal de ſaecke in ſyn geheel werden gelaten, om in cas van voortganck van Tractaet van Vrede, aen de *Chambre mipartie* gherenvoyeert ende by de ſelve ghedecideert te werden, dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van *Vytrecht* in haer Ho. Mo. Vergaderinge verklaert, oock vervolgens hier op laten aenteeckenen, dat nopende de voorſz. plaetſen van *Valckenburch, Dalem ende s'Hertogenrade* ſoodanich ſal moeten werden getracteert als aen andere plaetſen in het derde van de 't ſeventich artyckulen is neder geſtelt.

Op

Op het gherepreſenteerde van de Heer van *Mathenes ende de Knuyt*, twee van haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen: Is goet ghevonden ende verſtaen te verklaren, dat alle 't gene dat tuſſchen de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet tot Munſter ter eenre, ende de Spaenſche Plenipotentiariſen ter andere zyde, ſucceſſive ſoude komen verhandelt ende gheackordeert te worden, dat alle 't ſelfde by geſchrift ſoude worden vervat ende wederzijts onderteyckent: Ende ſoo wanneer de ſaecke ſoo verre ſoude zijn gebracht, dat de ſelve in forme van Tractaet geredigeert ſoude konnen werden, dat de opghemelte Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen tot de onderteyckeninghe van dien, niet en ſouden procederen, als na voorgaende Communicatie van de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck, ſonder dat nochtans het ſelve voor een reel Tractaet ſoude werden ghehouden, ten ſy dat Vranckrijck al voorens hebbe contentement in conformite van de Tractaten, dies aengaende met deſen Staet gemaeckt.

Noch in deliberatie gheleyt zijnde: Is goet ghevonden ende verſtaen, dat de Heeren haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen tot Munſter debvoyren ſouden hebben te doen by de Spaenſche om te bekomen ſoodanighe Chartres, munimenten, papieren, oock ſaecken van Proceſſen, die, welcke reſpectivelijck concerneren eenighe van de Geunieerde Provincien, Geaſſocieerde Landtſchappen, Steden, ofte Leden van dien, of oock eenighe particuliere Ingheſetenen der ſelver, beruſtende tot *Avennes*, *Mechelen*, of in andere plaetſen onder den Coninck van Spaignen gehoorende.

Item: In deliberatie gheleyt zijnde; Is goet ghevonden ende verſtaen, dat de reſpective reſolutien raeckende de Munſterſche Handelinge als oock de geredreſſeerde 't ſeventich artyckulen, genomen ende neder gheſtelt op Saterdach, Maendach, Dinsdach, Woensdach ende huyden Donderdach den 17. 19. 20. 21.

ende 22 Novemb. reſpective onder malkanderen promiſcue, op de ſelve dagen, ſonder ſeparatie van dien, ten regiſter ſouden werden gebracht ende genotuleert; Ende hebben haer Ho. Mo. voorts ghereſolveert dat van alle 't ſelfde copyen ofte extracten ſullen worden met ghedeelt aen de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen, ende dat oock Copye ofte Extract van dien ſullen werden gegeven, aen de Heeren van *Hemmen*, *Cats*, *Staveniſſe*, *Reinswoude*, *Roorda*, *Nyekercke*, *Eyben*, in name van de Provincien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Uytrecht, Vrieſlandt, Over-Yſſel, Stadt ende Landen reſpective, wel verſtaende dat de Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden daer van ſoo dickwils ende meenichmael ſullen mogen nemen de Lecture in de Vergaderinge, als hun goet duncken ſal.

Op het gheproponeerde van wegen de Provincie van Zeelandt ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen: Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen, dat een alghemeenen *Vaſt-ende-Bedendach* ſal werden uytgheſchreven over alle de Provincien, Geaſſocieerde Landtſchappen, Steden ende Leden van dien tegens Woensdach den 12 December naeſtkomende nieuwen ſtyl, om Godt de Heer Almachtich ten ſelven dage vierich te bidden tot voortganck van een Goddelijck, Eerlijck ende verſeeckert Tractaet van Vrede, met de wederpartye van deſen Staet.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van Zeelandt hebben nochmaels met de redenen daer toe dienende gerepreſenteert, dat het ten hoochſten noodich is, dat ingevalle van de Spaenſche niet ſoude konnē werden geobtineert, dat in de *Weſt-Indien* de Traffycque ende Frequentatie reciprocé de eene in des anderen Lande werde toeghelaten, dat in ſulcken gevalle werde bedongen, dat de Spaenſche niet alleene uyt alle plaetſen, by ende van wegen deſen Staet in Weſt-Indien ende

ende Braſilien geoccupeert, als mede uyt die gene die de Weſt-Indiſche Compagnie door de Portugyſen ſyn ontnomen, ſullen moeten blyven, ſonder in de ſelve met macht van Krychsvolck, omme Handel ende Negocie te dryven, mogen komen; maer oock mede niet in ſoodanige plaetſen, die de Portugyſen aldaer zijn beſittende; Verſoeckende ſy Ghedeputeerde, dat de andere Provincien dit alſoo ghelieven te verſtaen, ten eynde het ſelve de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet nevens andere poincten in laſte werde ghegheven, waer op ghedelibereert zijnde, hebben de aenweſende Provincien de voornoemde Propoſitie ghehouden in bedencken, om gheduyrende de naeſt aenſtaende Staets-ghewyſe Vergaderinghe van Hollandt, hunne reſpective Provinciale advyſen daer op in te brengen.

Dit nu alſoo alles ghereſolveert ende neder gheſtelt zijnde: Soo werden de Heeren van *Mathenes* ende de *Knuyt* verſocht haer weder op de reyſe te begeven nae Munſter: die daer op den 27 November haer affcheyt namen.

Terwylen men ſoo in de Provincien als in den Haghe ſedert den ſeven-en-twintichſte Julii was doende op de poincten hier boven ghemeldet: Soo zijn de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van deſen Staet tot Munſter oock niet leedich, maer beſich gheweeſt om de Croonen over een te brenghen, deur haer interpoſitie; om ſulcks, ſoo veel doenlijck, kort over te loopen; dient gheſeydt; dat de Heeren Koninckliycke Franſche Ambaſſadeurs den thiende September de viſite doende aen de Heeren Staetſche, klaechden dat de offerten van de Spaenſche waeren ſoo koudt ende magher, dat ſy ſcheenen meer te rugghe als voorwerdts te gaen; *dat ſy* (Franſche) *ſimpelyck begeerden te houden wat ſy met de wapenen hadden ghewonnen: dat ſy wel*

andere ende hooghe pretenſien ende poſtulaten hadden konnen doen; van Navarre, Arragon, Napels, Sicilien, ende Milan; ende alſoo allenskens deſcenderen; maer dat ſy niet begeerden te marchanderen.

De Heeren Staetſche ſoo lang ſoo meer opinerende dat tuſſchen haer ende de Spaenſche de ſaecke wel haeſt ende lichtelijck ſoude werden ghevonden, hebben voort aen haer meeſte debvoyren aenghewendet, om de Franſche ende de Spaenſche over een te brengen: ſy hebben by de Spaenſche geen krachtiger argument gebruyckt oock konnen ghebruycken, als *dat alle Handeling tuſſchen deſen Staet ende de Spaenſche vergeefs was; als niet oock pari paſſu geſlooten ende geteeckent wierdt tuſſchen de twee Croonen.* Ende wederom by de Franſche hebben gerecommendeert de moderatie, item: dat Hollandt, als ſeer uytgheput van Finantien, ſeer groote ghenegentheyt ende diſpoſitie hadde tot de Vrede; geen of weynich tot continuatie des Oorlochs oft tot Campaigne.

Sy hebben in deſe tijdt oock ghedaen de aenbevolene interceſſionalia tot Oſenbrugge, ſo in de ſaecken van de Religie van de Pals, als van Pomeren ende de Satisfactien voor de Landt-Grave van Heſſen. Sy ſyn aldaer ſo van de Sweedtſche als Keyſerſche met volkomene eere ende begeerde Ceremonien bejegent: maer de ſaecke ſelfs aengaende; gaven de Franſche ende Sweedtſche *tacité* te kennen, indien de generale Staten hare wapenen mede hadden laten ſien tegen de Keyſer, dat haer officien meer kracht ſouden hebben.

Uyterlijck nochtans hebben ſo de een als de ander haer deſe interpoſitie laten gevallen, ende goede hoop van contentement ghegeven: De Sweedtſche ſeyden dat ſy *Pomeren* niet van den Churfurſt maer van den Keyſer (die bereydt was andere Satisfactie daer tegen aen den Churfurſt te geven) eyſten ende kregen.

Aengaende den Pals; ſchovent ſeer op Enghelandt; ende twyffelden of Vranckrijck daerom in Oorloghe ſoude willen blyven voor de Landt-Grave beloofden alles.

Dit

Dit was wel het prætext haerder reyſe nae Oſenbrugge: maer in der daet waſſet om de Heeren Franſche, doen aldaer zijnde, te ſpreecken ende t' induceren tot een kort ende ſpoedich beſluyt met de Spaenſche.

De ſaecke lach om deſe tijdt in Duytſlandt voor den Keyſer ende in Nederlandt voor den Spaignaert ſeer ſlecht. De Churfurſt van Beyeren deur de paſſage van de Sweedtſche over de Donau ende intocht in Beyeren verſchrict, thoonde, jae gaf te kennen dat hy ſich ende ſyn Landt met een particulier Tractaet ſoude moeten ende willen ſalveren. In Nederlandt ſachmen voor oogen het overgaen van *Duynkercken*, *van Antwerpen*, jae van alles: hadde maer het Staetſche Leger ghewerct na behooren, ende na wenſch van Vranckrijck.

Alſoo namen de Spaenſche met advys van de Keyſerſche de reſolutie om alles te overſtappen, immers alles wat moghelijck was; ende den Franſchen by haer woort te vatten, om deur eene ſpoedige Vrede het overige te ſalveren. Want wat tot noch toe de Spaenſche hadden gepreſenteert, was weynich: ſuſtinerende dat voor deſen alle gheſchillen deur beſwoorene Tractaten van 't Tractaet van *Madrid* af, tot dat van *Camerick* ende *Verwyns* toe, gedecideert ende geſlecht was: dat ſedert by alle volgende Vredehandelingen was weder gegeven wat d'een d'ander hadde genomen; ſoo dat de Spaenſche verklaerden nu oock op geen ander fundament ende wyſe te konnen handelen als dat elck aen alles, wat ſedert de rupture ghenomen was, mocht weder komen. Ende ſeeckerlijck, hoe groot avantage oock de Franſche hadden op de Spaenſche; ſoo ſouden nochtans de Spaenſche niet een voet aerde by Tractaet aen de Franſche hebben ghecedeert; indien de Heeren Staetſche hadden willen of konnen afſonderlijck met Spaignen ſluyten. Sulcx de Spaenſche nu al langen tijdt ende te vergeefs ghetenteert hebbende, zijn ghedrongen gheweeſt van den noot een deucht te maecken; ende eensdeels de Staetſche (daer mede ſy ſtudeerden alle mogelijcke

confi

confidentie ende vriendtſchap te ſlichten) te careſſeren ende eere aen te doen, anderdeels den Franſchen te meer te doen accelereren of (ſoo ſy ſeyden) te beſchamen, deur dien ſy, Spaenſche, aen de Staetſche haer Vyanden, preſenteerden d'Arbitrage over haer met Vranckrijck uytſtaende differentien; daer mede (ſoo ſy Spaenſche ſeyden) te kennen gevende dat ſy te eenemael tot Vrede genegen waren. De Saetſche, hoewel oock deur de Mediateurs ſelfs daer toe aengeraden, hebben ſoodanige compromiſſie ongeern aenghenomen. Eensdeels om dat alle vrundtſchap ende beleeftheyt van Vyanden komende is ſuſpect, anderdeels om dat de Heeren Franſche alrede haer onvernoechtheyt deur verſcheyden klachten ſoo over de *non-actie* van het Staetſche Leger, als over de *telle-quelle* teeckening ende ſluytinge der Staetſche Plenipotentiariſen hadden getoont: ende dat men by quaet ſucces van deſe interpoſitie niet als reproche voor de Plenipotentiariſen ende præjudicie voor den Staet ſoude hebben te verwachten. Niet te min (hoewel ſy daer toe eygentlijck niet gelaſt, oock niet als drie, te weten, de Heeren *Pauw, Donia, ende Clant*, preſent waren) hebben haer laten bewegen. Ende hadden voor 't eynde van September de ſaecke ſoo wydt ghebracht, dat ſy ſchreven de principaelſte poincten van difficulteyt alrede geſurmonteert ende van weder-zyden in hare handen te hebben, met hoope, dat het geheel ſtuck wel eer lange, jae korter, als ſy dorſten ſeggen, ſoude mogen afloopen ende t'eenemael afgedaen zijn. Verſochten daerom de ſpoedighe komſte van de andere Heeren haer Collegien: om de vordere poincten tuſſchen deſen Staet ende de Spaenſche oock voort af te handelen ende te gelijck te ſluyten.

In 't begin van October duyrde noch al de ſelve goede apparentie: ſo ſeer dat alrede op het tapyt gebracht wierde de ceſſatie van Hoſtiliteyt: of die terſtondt by 't teyckenen of by 't verwiſſelen van de Ratificatien ſoude beginnen; De Spaenſche ſelfs verſtaende dat deſe Staet de artyckulen van Treves in een eeuwigen

wigen Vrede begeerden te converteren, verſochten dat ſulcx mochte werden gheaccelereert. Ende alſoo nochtans de Conqueſten in Cataloignen alleen deur eenen Treves (van gelijcken tijdt als die tuſſchen deſen Staet ende Spaignen) aen Vranckrijck ſouden verblyven; ſo wiert daer in oock een expedient gevonden. Ja men begoſt oock te ſpreecken van de gene die men weder-zydt ſoude includeren als Vrienden.

De Heeren Plenipot. van deſen Staet deden aen haer Ho. Mo. gantſch gene particuliere opening van gemelde hare interpoſitie tuſſchen de Cronen, en in wat maniere of hoe verde ſy alles geadjuſteert hadden: maer bleven al in *generalibus terminis*. 't Welck, hoewel ſy ſchreven haer alſoo van de hoooghe partyen ſelfs te zijn gherecommendeert, nochtans aen haer Ho. Mo. alhier jalouſie gaf: te meer alſoo de Kon. Franſche Heer Reſident *Draſſet*, in deſen tijdt, als de Staetſche Plenipotentiariſen ſchreven de ſaecke tuſſchen de Franſche ende de Spaenſche meeſt gheackordeert te zijn, ſoo deur memorien als diſcourſen verklaerde het contrarie, ende dat de ſake ſo na noch niet gebracht en was; men konde daer van ſeggen dat beydes waer was: dat namelijck de ſake ſeer nae by gebracht was, ende niet was; want de Spaenſche hadden alles toegeſtaen aen de Franſche, om te behouden vvat ſy in hadden: alleen reſteerden de pointen aengaende de *incluſie of Treves voor Portugal* ten minſten voor een korten tijt, ende *d'Aſſiſtentie* naemaels aen die Croon te doen. Item de *relaxatie van Don Duarte* ende op vvat conditien: Het *Fortificeren in Cataloignen*, gheduyrende den Treves: *Limit-ſcheydinghe* ſoo daer als in Nederlandt, van *Lotringen* wiert oock jets doch vveynich gheſproocken. Als dan elcke Party, elck meer als ander, aen de Heeren Staetſche daer by ſeyden by monde dat ſy van herten ghenegen vvaren tot de Vrede, *ende dat om d'overige pointilles de Vrede niet ſoude achterblyven*: Soo konden de Heeren Saetſche met recht ſchryven de groote, jae onfeylbare apparentie die daer vvas tot de ſluytinghe: vvel verſtaende

ſoo beyde partyen, aengaende 't reſterende waer ſeyden; *dat namelijck de Vrede daerom niet ſoude te rugge blyven.* Maer oock aen de ander zyde konde de Heer Reſident *Braſſet* met waerheyt het tegendeel ſeggen. Want, oock ſelfs tot Munſter, aen de eene zyde de Heeren Franſche, gaven te verſtaen dat ſy verwachteden de uytkomſte van 't belech van *Duynkercken* in Flaenderen, ende van *Lerida* in Spaignen; ende dat daer deur haer appetit tot meer conqueſten wel mocht grooter worden: aen de ander zyde lieten oock de Spaenſche haer verluyden wanneer ſy *Duynkercken* verloren, dat ſy wel genegen bleven tot Vrede met deſen Staet, maer met Vrancrijck den Oorloch te ſullē moeten continueren.

Den Sweden ende Franſche oock in October ſeer ſterck in Beyeren ingevallen zijnde, ſchepten hoop van grooter Succeſſen: ten minſten om Beyeren ende andere Leden der Ligue van de Keyſerſche partye af te ſcheuren; ende alſo het Huys Ooſtenrijck ſoo wel in Duytſlandt als elders merckelijcken afbreuck te doen, ſoo niet geheel t'opprimeren.

In 't begin van November oock openbaerde haer een notabel different tuſſchen de twee Hooge partyen aengaende *Porto Longone* ende *Piombino*, ende aengaende het Garniſoen of beſettinge in *Caſal.* Ende in der daet waſſet alſoo, dat Vranckrijck te ſeer gebonden was aen Sweden, ende niet wilde *Portugal* verlaten ende maeckte daerom nieuwe poſtulata van tijdt tot tijdt; als van *Philippe Ville*, *Charlemont* ende *Marienborgh* voor den Staet van Luyck; de reſtitutie van verſcheyden Heeren die al voor den Jare 1635. waren geſentieert ende derghelijcke: waer over de Graef van Pennerande dickwils in ongedult ende coleure ſoo ſeer ontſtack, dat hy namaels ſeyde: *Quidvis ferre poſſum quam inſolentiam Gallorum*; item: *Potius occidemus parentes, ſuſpendemus uxores, comburemus templa, vendemus calices, quam proterviæ Gallorum ſubjecti fiamus, &c.* Maer ſoo nae recht als volgens Tractaten, ſtondt het den Franſchen vry nieuwe poſtulaten te doen, ſoo lang niet geſlooten was.

Deſe

Deſe Handeling ende interpoſitie tuſſchen Vranckrijck ende Spaignen alſoo ſleepende, ende tot geen beſluydt geraeckende, ſo zijn den 8 November de Spaenſche den Saetſche komen beſoucken, ende klagen, *dat ſoo in Italien als Duyſchlandt deſe treinerende Handel qualijck gheduydet ende opgenomen wiert; dat ſy den Staetſchen alleen (* met ſecluſie der Mediateurs *) ende ſoo verde hadden geintromitteert, ſonder dat eenige effecten daer van ten voorſchyn quamen. Dat daer over ſy (Spaenſche) wierden geinſimuleert als of ſy geen Vrede begeerden: daer uyt reſulterende dat ſoo wel de Catholijcke als Proteſterende Churfurſten ende Stenden in Duytſchlandt begoſten by de Keyſerlijcke Miniſters te urgeren om ſonder ende buyten Spaignen tot beſluydt van Vrede te komen* (gelijck naemaels oock gheſchiet is) *dat de Mediateurs oock klaeghden dat ſy van de kennis der ſaecken, daer toe ſy origineelijck waren geroepen, wierden gheſecludeert. Endtlijck dat ſy aen den Koninck haer Meeſter, ende die van ſynen Rade geen contentement konden gheven over de Longueurs die in deſe interpoſitie, ende inſonderheyt inde Handelinge tuſſchen Spaignen ende deſen Staet wierden gepleecht:* met meer ende langer discourſen, alle daer heen tenderende dat ſy wel mochten lyden dat deur de Heeren Staetſche by de Franſche nochmalighe debvoyren wierden gedaen, om een goet ende kort eynde te maecken van de Interpoſitie; doch, ſulcx binnen weynich dagen niet geluckende, dat ſy begeerden nochtans van herten de Vrede in Nederlandt voort te ſetten; ende met de Staetſche *apart ende beſonder* te tracteren. Begerende te weten of deſe Staet daer nae ſoude willen luyſteren of niet, om haer ſaecken daer na te dirigeren. De Heeren Staetſche verklaerden geerne nu noch voor het laetſte te ſullen tenteren wat ſy by de Franſche ſoude konnen verrichten. Aengaende de ſeparate Handelinge: refereerden haer tot het gene wat te voor gepaſſeert was; ſeyden dat ſy alle dagen verwachtende waren de aenkomſte van hare Heeren Collegien de Heeren van *Meynerts wijck, van Mathenes ende de Knuyt*, met eyndlijcke laſt om ſo aengaende de Converſie

van den Treves in *Vreede*, als de vordere noch openſtaende poincten een eynde te maecken.

Den thiende, de Staetſche by de Franſche in gevolge van hare Interpoſitie officien doende; ſoo hebben de Franſche beginnen te mentioneeren van eene *Ligue Guarantie*, om den Spaenſchen de Vrede, ſo men tot beſluyt quam, te doen wel onderhouden; Ten tweeden begeerdē ſy dat *Portugal* met in den Vrede mocht worden gecomprehendeert. Recommendeerden oock de bylegginge der differenten die de Weſt-Indiſche Compagnie in Braſil hadde met de Portugyſen.

Aen deſe twee poincten (ſeyden de Spaens-gheſinde) ſachmen wel dat de Franſche geen luſt hadden tot ſpoedighe ſluytinge.

Want aengaende een nieuw Tractaet van *Guarantie*, daer toe waren de Staetſche niet ghelaſt; ende de Heer *Servient* op dat ſtuck daer na in den Haghe komende in Januario was een half Jaer doende, eer hy het ten eynde bracht. Zijnde groote diſputen hoe verre deſe Staet voor de Intereſten van Vranckrijck was verbonden.

Ende aengaende de incluſie van *Portugael*; ſoo was de verbittering ende verwydering tuſſchen de Weſt-Indiſche Compagnie ende de Portugyſen al te groot, als dat de geſchillen in korten tijdt ſouden kunnen werden by gheleyt: werdende by ende van wegen de Compagnie boven de reſtitutie van de afgenomene plaetſen gepretendeert ende geeyſt wel *twee hondert ende tachtich tonnen gouts* tot reparatie van ſchaden die de Portugyſen de Compaignie hadden aengedaen.

Meerder particulariteyts van de Interpoſitie ende Handeling tuſſchen de Kroonen, ſullen te ſien zijn in het verhael 't welck in Januario eerſt-komende in den Hage gedaen wiert, deur *Phil. le Roy*; ende daer nae uyt het rapport van eenige haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen.

De Handelinghe ende Interpoſitie dan tuſſchen Vranckrijck ende

ende Spaignen ſtil ſtaende in de Maenden van November ende December; ſoo wierde ſeer ghearbeydt in de Satisfactien voor Zweden, Vranckrijck ende Heſſen. Zweden wilden niet van Pomeren afſtaen; ende Chur-Brandenburch wildet niet nae laten. Soo dat de Churfurſt meeſt op dat ſtuck expreſſelijck quam doen ſyn *reyſe* na Hollandt, ſyn *Huwelijck* ſloot met de Princeſſe Louyſe van Orangie, ende verſochte eene *Alliance* met de Geunieerde Provincien.

De Heeren *Plettenborgh* van wegen den Keyſer, ende van *S^t. Germain* van wegen Vranckrijck quamen in December in den Hage om van den Heer Churfurſt te treeken ſyn uyterſte reſolutie aengaende de preſentatien ende expedienten die tuſſchen Zweden ende hem wierden tot wederzijdts Satisfactie voorgeſlagen; te weten, aen Zweden te laten geheel Pomeren: uytgenomen een gedeelte van *achter-Pomeren*, ende dat gedeelte aen den Churfurſt beneffens de Stiften *Halberſtadt* ende andere te laten toekomen. Ende hoewel ſo de Heer Churfurſt als ſyne Raden haer lieten verluyden van *Pomeren* niet te ſullen of konnen afſtaen; tot welcken eynde ſy oock van deſen Staet verkregen ſerieuſe interceſſien (expreſſe beſendinghe hadden ſy liever ghehadt) ende ſchryvens aen de Croon Zweden: ſoo heeft doch de Churfurſt ſich daer na noch moeten accommoderen.

De Heeren van *Meynertswijck*, van *Mathenes* ende de *Knuyt*, in't laetſte van November, als geſeyt is met den nieuwen laſt uyt den Hage vertrocken, ende in't begin van December tot Munſter aengekomen zijnde, wierden van alle aenweſende vreemde Miniſters verwillekomt, met demonſtratie van groot verlangen, welck ſy na haer komſt haddē gehadt. De Spaenſche, die 't meeſt aenging, daer na haer alle geſamentlijck beſouckende, verklaerden gehoort te hebbē dat van wegen deſen Staet eenige nieuwe Propoſitien te doen ende andere artyckulen voor te ſlaen waren; daer van voor deſen geen opening gheſchiet of concert gevallen was. Daer op ſy by præadvertentie ſeyden, niet anders

ghelaſt te zijn als om op de voorgaende artyckulen, die ſy over lang in Spaignen gheſonden ende daer op ordre ontfangen hadden het Tractaet te voltrecken: maer geen nieuwe Propoſitien te konnen admitteren, ende oock den tijdt ende ghelegentheyt van hare ſaecken niet te ſullen konnen toe-laten, om daer over na Spaignen te ſchryven ende vorder tijdt te laten protaheren, daer van ſy ſeyden voor deſen dickwils waerſchouwinghe ghedaen te hebben, ende dat den Coninck haer Meeſter ſonder langer vertreck hem in den eenen ofte anderen gevalle hadde moeten reſolveren. Gelijcke ouverture, doch in andere terminis hebben de Heeren Franſche Plenipotentiariſen in haere viſite mede gedaen, ende namentlijck dat haer ſaiſoen ſoo verre ware verloopen dat men in Vranckrijck tot verificatie van nieuwe gelt edicten tot vervallinge van de Oorlochs laſten eerſt-daechs van meeninghe was te procederen, 't welck gedaen weſende te vergeefs ſoude weſen van Vrede te tracteren, waerom ſy meynden dat men in weynighe dagen een eynde van 't Tractaet tuſſchen de twee groote Croonen ſoude moeten maecken, of daer nae daer op niet meer hebben te dencken ofte gheheel andere ende nieuwe Propoſitien hebben te verwachten; daer by is mede ghekomen dat den Ambaſſadeur van den Hartoch van Mantua haer komende beſoucken te kennen heeft gegeven, dat hy Vranckrijck t'eenemael gediſponeert vondt tot ſluyten ofte tot breecken; haer daerom nochmaels officieuſelijck verſoeckende, dat ſy de ſaecken ende Intereſten van ſyn Meeſter by haer Interpoſitie ten beſten ſouden helpen dirigeren.

Hier op hebben ſy haer aenſtonts veerdich gemaeckt ende den twaelfde deſes doende aen de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen haer contraviſite, met eenen aen de ſelve iterative opening gedaen van de nadere laſt ende intentie van haer Ho. Mog. om in plaetſe van *Treves* een *eeuwige Vrede* te tracteren, ende daer toe ſchriftelijck overghelevert de ſeventich artyckulen met de veranderinghe ende by-voeginghe tot de Vrede gheappliceert.

Mits-

Mitsgaders de vordere poincten die haer Ho. Mo. in bevel hebben ghegheven, om daer mede te betoonen dat ſy geen dilayen ſochten, maer bereydt waren datelijck ten principael te treden. Ende is hier op ghevolcht dat den volgenden dach den Heer *Brun* een van de Spaenſche Plenipotentiariſen by af-ſendinghe van de twee andere haer is comen vinden ende gerepreſenteert heeft dat de Heeren ſyne Collegien nevens hem geſien ende geexamineert hebbende haer overgegeven geſchrifte niet anders hadden verwacht als dat ſy de voorige beſoignes van Treves in een Vrede ſouden hebben verandert; Maer ter contrarie bevonden dat eenige *importante* ende *exhorbitante poincten* van nieuws daer waren by gevoecht ofte uytgelaten, ende namentlijck van de *Conſolidatie van 't Over-Quartier van Gelderlandt, van de pretenſie op de drie Landen van Over-Maſe ende formele uytlatinge van de Religions ſaecken* ten regarde van de Meyerie van s'Hertogenboſch, welc hy ſeyde niet anders als op die conditie gecedeert en buyten de ſelve ſulcx t'eenemael buyten haer laſt ende vermogen te weſen, ende dat de andere twee poincten ſodanigen nieuwigheden waren die in geen reden nochte fondament beſtonden, ende by haer geenſints konde aenghenomen werden, dat mede het poinct van *Weſt-Indien* ſodanich was gedreſſeert ende namentlijck *dat die van de Weſt-Indiſche Compagnie ende andere vry acces ende Traffique al omme in Weſt-Indien ſouden hebben, ende toe-ghelaten worden*, dat 't ſelve de maximen ende fondamenten van Spaignen t'eenemael contrarieerden ende daerom in voorighe Tractaten met de Coninginne van Groot Bretaigne ende Dennemarcken 't ſelve niet alleen uyt bedongen of voor behouden, maer oock de eygen Onderzaten van den Coninck, als namentlijck die van *Arragon, Portugael, Nederlandt,* ende andere 't ſelve niet gepermitteert geweeſt was ende aen niemandt toe geſtaen te konnen worden; Indien daerom ſy gemeynt ſouden weſen by ſoodanige poincten te preſiſteren ofte daer op te urgeren, dat hy ghelaſt was te verklaren *dat de Spaenſche Plenipotentia-*

tentiarisen daer inne niet souden konnen treden, ende de Handelinge moeten laten berusten, restituerende aen de Heeren Staetsche haere stucken ende de hare wederom na haer nemende, die sy voor desen onder de Staetsche hadden gelaten, ende dat sy Godt den Heer de saecken souden laten bevolen wesen, maer indien sy, Staetsche, de artyckulen tot een Treves geprojecteert in een eewige Vrede begeerden te veranderen, hoewel sy daer inne maer te veel geconcedeert ende naer ghegeven hadden, ende in cas van Vrede wel andere sustenuen souden mogen ende met fondament hebben te proponeren, dat sy nochtans van haer zijde oock geen nieuwigheyt en souden voorstellen, maer dadelijck met de Staetsche in 't werck treden ende met onderlinge contentement soecken te besluyten, ende daer mede de fondamenten leggen van een geduyrich onverbreeckelijcke Vrundtschap tusschen beyde de Staten.

De voornoemde Heer de *Brun* voechde hier by seer vele redenen ende discoursen tot syne intentie dienende, gebruyckende in alles discrete termen ende manieren van spreecken ende protesterende hare meeninge van aenbegin goet ende oprecht geweest te zijn ende als noch te wesen om met haer Ho. Mog, een vast ende bondich Tractaet te maecken. Maer dat sy tot soo groote lesie ende prejuditie van haren Coninck ende krenckinge van syn eere nu noch nimmermeer souden konnen tracteren, ende niet verwacht hadden dat haer sulcx van haer Ho. Mo. soude ghevercht worden ende alsoo haer leedt soude zijn, dat dese Handelinge onvruchtbaer soude scheyden, sy daeromme op het uytterste hadden gewacht, ende haer niet langer konden ophouden om dat hare saecken anders ende elders gedisponeert soude moeten worden, als sy met haer Ho. Mog. souden komen af te breecken, waerom hy versochte dat sy (Staetsche) haer naerder verklaren, ende tot de redenen ende billicheyt soude willen voegen, ende oock geen exempel aen andere soecken te gheven, die daer nae gelijcke *exorbitante petitien* souden komen voor te stellen, daer mede alles, (selfs 't gene sy opgebouwt hadden) over

hoop

hoop ſoude geworpen worden. Nae dat ſy (Staetſche) hier op hadden gheantwoordt dat ſy geen nieuwicheden voor gheſtelt hadden, als die uyt de voorgaende artyckulen waren ghereſulteert ende daer aen dependerende ofte by haer voorbehouden, ende dat ſy bereyt waren articulatim te gaen ende van alles reden te geven. Is daerop aengenomen den volgenden dach in particuliere conferentie te treden.

Verſcheyden conferentien ſyn ghehouden ende daer in veel debatten ghevallen ſoo over 't adjuſteren als extenderen van de Controverſe artyckulen. Soo dat meermalen propooſten ſyn gevoert van de Handeling te laten ſtuyten ende ſteecken: welckes niet tegenſtaende ſy in alle moghelijcke debvoyren hebben ghecontinueert ende dan in 't eene ende dan in 't andere poinct yetwes gheobtineert, daer onder ſy op de poincten aengaende *d' Ooſt-ende-Weſt-Indiſche Compagnie* met ſeer vele difficulteyten ſyn gherencontreert, ſoo dat ſy by na ghedeſpereert hebben van de ſelve te konnen overwinnen om dat de Heeren Spaenſche in die materie haer ſoo ſenſibel toonden, dat ſy by nae yder woort gedebatteert ofte gebalanceert hebben, met alle welcke Communicatien extenſien ende herſtellingen van de ſelve ſy beſich ſyn geweeſt, tot den 27 December. Ten welcken dage de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen ende ſy eyndelijck ſyn verdragen op alle de poincten haer tot het Tractaet van Vrede voor Inſtructie gegeven, behalven nochtans het poinct van de *Conſolidatie van 't Overquartier van Gelderlandt*, daer op ſy in verſcheyden ſeſſien alle mogelicke inſtantien gedaen hebbende, evenwel van de Heeren Spaenſche niet hebben konnen obtineren, welcke 't ſelve ſoo verre hebben verworpen, dat ſy daer toe geen de minſte apparentie konnende vinden. 't Selve eyntlijck hebben moeten laten gliſſeren, midtsgaders het *Temperament* by de Spaenſche wegen de Religions ſaecken in de Meyerie van den Boſch ende elders, volgens het *derde* ende *achtiende* van de voorgaende 't ſeventich gheadjuſteerde artyckulen ghepretendeert,

daer by de ſelve uytterlijck hebben geperſiſteert, ende on-aengeſien alle haer redenen, inductien ende perſuaſien onbeweechlijck ſyn gebleven, als meermalen ghedeclareert hebbende, niet alleen ter contrarie gelaſt te zijn; maer oock geen apparentie te weſen dat ſy daer over eenige andere laſt ſouden konnen bekomen, te meer alſoo ſy onder die conditien alle rechten ende gerechticheden van haren Coninck hadden ghecedeert, ende anders niet ende op geen andere voet als noch ſouden konnen cederen ofte in het Tractaet laten begrypen, ende alſoo haer Ho. Mog. hun hadden bevolen dat ſy op het eerſte aengaende het *Overquartier* van Gelderlandt niet ſouden mogen breecken, maer by het laetſte perſiſteren, ſoo hebben ſy oock ten uytterſten daer op geurgeert, ende met alle gedane devoyren niet vorders konnende geraecken haer genootſaeckt ghevonden 't ſelve aen haer Ho. Mog. te verwittigen, met verklaringe dat alle andere poincten buyten en behalven het voorſz. ghepretendeerde *temperament* volgens de laſt van haer Ho. Mo. tuſſchen de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen ende haer ſyn gheackordeert ende gheadjuſteert ende nae deſe ſaecken ſich van den beginne ende vervolgens hebben vertoont; hadden ſy niet ghelooft dat het daer toe ſoude hebben konnen ghebracht worden, mits de groote ende ſtercke contradictien op vele principale artyckulen ghevallen, ende dat de Heeren Spaenſche doorgaens ſuſtineerden hoewel ſy eenige van de ſelve in cas van *Treves* hadden toegheſtaen, evenwel by een eeuwige *Vrede*, die ſy allegeerden van andere natuyre te weſen, niet alſoo konde gepaſſeert ende nootſaeckelijck anders gedreſſeert behoorden te worden, om de intolerable prejudicien die ſy in vele deelen ſouden komen te lyden, van alle 't welcke nochtans ende door continuele inſtantien van de Heeren Staetſche ende om tot het gewenſchte eynde te mogen komen, ſy zijn gediverteert, ende alleen het ghepretendeerde Temperament voorbehouden hebben.

Op dit *Temperament* ſtonden de Spaenſche ſeer hart: gaven te kennen

kennen met veel circumſtantien dat ſy alrede al te veel tijdt hadden verlooren; dat de ſaecken haers Koninckx geen anders of meer uytſtel konden lyden: ende dat hy of deſen, of een anderen wech moeſte kieſen: deſignerende de handeling van *Huwelijck* ende tranſport van Nederlandt aen Vranckrijck; 't welck ſy wiſten dat aen deſen Staet groote jalouſie gaf. De Heeren Staetſche ſchreven derhalven aen haer Principalen om finale laſt, of ſy op dit *Temperament* ſouden breecken, of fluyten. Deden ondertuſſchen nochtans het gheconvenieerde ordentlijck ende in behoorlijcke forme ſtellen, ende tot de onderteyckeningh toe prepareren. Maer terwyle nu alle't gene voorſz. is tuſſchen de Spaenſche Plenipotentiariſen ende haer, was ghepaſſeert, ende het laetſte differentiale poinct den 26. laet in den avondt door Gedeputeerden na veel moeyten ende hacquetten was geadjuſteert ende goet ghevonden, dat men den 27. 's morgens Collegialiter in het Staetſche Logement by een ſoude komen, om den anderen alleen de formele declaratie te doen ende gheſamentlijck ordre tot het af-ſchryven van de artyckulen te geven, hebben de Heeren Franſche Plenipotentiariſen 's morgens gheheel vroech by de Staetſche om audientie geſonden, nae dat ſy den 26. daechs te vooren nae de middach van de Heere Grave van *Servient*, na den Hage gaende, af-ſcheyt hadde weſen nemen ende van haer Negociatien wydtloopich gediſcoureert, daer aen ſyn E. doenmaels ſcheen contentement te hebben. Ende hoewel ſy aen de Heeren Spaenſche te vooren adſignatie hadden gegeven, ſoo hebben evenwel ſy de Heeren Franſche Plenipotentiariſen niet willen ontſeggen, nemaer aenſtonts laten komen ende vervolgens de Heeren Spaenſche doen verſoecken hare komſte tot na den middach te willen differeren: de Heeren Franſche Plenipotentiariſen by haer gekomen, hebben haer met vele redenen vertoont dat der Heeren Staetſche Tractaten veel vorder als de hare waren geavanceert en mits dien verſocht dat ſy niet vorder ſouden willen gaen met eenige gheſchriften ofte

teyckeninge van dien, maer blyven ſubſiſteren, tot dat ſy (Heeren Franſche) mede ſoo verre ſouden zijn gheavanceert, ende over ſulcx alles ſoo langhe in ſijn gheheel laten; waer tegens ſy hebben ghededuceert dat ſy meenden ende verſtonden dat de Heeren Franſche in hare Tractaten even ende alſoo verre waeren ghekomen, ende ſy Staetſche evenvvel geen Tractaet ſouden concluderen, ten ſy dat der Franſchen Tractaet te ghelijck werde gheconcludeert, maer niet te konnen ledich ſtaen, de artyckulen die ſy bereydts gheconvenieert hadden buyten forme van Tractaet, ſoo verre te perficieren dat ſy elckanders meeninghe te rechte ſouden mogen weeten ende niet *invago* hereren; ende op dat ſy insghelijcks haer Principalen van haere beſoignen reeckeninghe ſouden moghen gheven, 't welck ſy anders niet ſouden konnen doen, ende veel vveyniger ſouden konnen overſchryven 't gunt over ende indecis vvas ghebleven ſoo langhe ſy de gheconvenieerde poincten niet perfectelijck gheadjuſteert ende tot gheruſtheydt van vveder-zyden geteecken hadden; daer by dan nochmaels ſoude ghevoecht vvorden 't ghene men verder ſoude mogen convenieren maer niet eer in forme van Tractaet gheredigeert nochte gheconcludeert ſoude vvorden, ten ſy 't Tractaet der Heeren Franſche in ghelijcke ſtaet ende termen ghebracht ſoude weſen, daer toe ſy beloofden alle officien te ſullen contribueren gelijck ſy bevoorens hadden ghedaen, ende middelertijdt oock ſouden konnen afvvachten de vordere beveelen van haer Principalen op 't ghene ſy aen de ſelve ſouden hebben over te ſenden, offererende in alle manieren te blyven by de Tractaten ende Onderhandelinghe van de ſelve, dan het heeft de Heeren Franſche Plenipotentiariſen niet ghelieft hier mede contentement te nemen, maer hooge propooſten ende expoſtulatien tegens haer te ghebruycken, om dat ſy ſeyden haer beſoigne met de Heeren Spaenſche die ſy haer vvoordt ende aſſignatie hadden ghegheven, ſoo niet te konnen abromperen ende alle haer ſaecken ſoo niet

niet in totale onſeeckerheydt ende haer Heeren Principalen in tvvyffel te laeten of en vvat ſy ghedaen ſouden hebben ende noch ongedaen mochte weſen.

De voorſz. conferentie met eenich misnoegen gheſcheydch zijnde, hebben haer de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen des namiddaechs by de Staetſche vervoecht, met vvelcke ſy volgens affcheyt daechs te vooren genomen, hebben gereſumeert ende ghecollationeert 't gene *per deputatos* ghebeſoigneert was, ende van wederzyden alſo o geamplecteert ende bewillicht ende wyders aengenomen, gelijck te voor goet gevonden was, dat alles *in ordinem & debitam formam* ſouden werden gheredigeert, om tot onderlinge geruſtheyt geteeckent te mogen worden, ende hebben ſy met eenen de ſelve Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen verklaert *tot geen concluſie van Tractaet te konnen komen, ten ſy de ſelve te gelijck met de Heeren Franſche Plenipotentiariſen quamen te concluderen.* Hebbende met eenen inleydinge gemaeckt van de differentiale poincten tuſſchen de tvvee Croonen noch openſtaende, ende de ſelve verſocht haer tot afhandelinge van de ſelve te willen bequamen, daer op ſy een lange deductie hebben gedaen, tot hare Juſtificatie ende gepreſenteert met de Heeren Franſche te beſluyten 't ghene by der Staetſche Interpoſitie tuſſchen de twee Croonen was gheackordeert ende aengaende het overighe te vreden te weſen te volgen den voorſlach van accommodatie by haer ghedaen, dan dat ſy op ende in de *nieuwe Propoſitien ofte demandes* by de Heeren Franſche Plenipotentiariſen 't ſedert ghedaen niet konden treden of condeſcenderen, ende liever ſouden breecken als daer in ſoude toe gheven, haer verſouckende dat ſy (Heeren Staetſche) van het ghelijck ende onghelijck ten wederzyden kenniſſe dragen ende ghetuygeniſſe ſouden willen gheven, ende in dien de Heeren Franſche onghelijck hadden ende daer van niet vvilden deſiſteren nochte tot Concluſie komen, op de voor-gaende *ante-acta* de Heeren Staetſche met haer ſouden vvillen parficieren; Verklarende

expresselijck ghelast te wesen, niet langer te mogen traineren, maer het een of het ander te moeten doen, waer op de Staetsche haer met alle civiliteyt gesocht hebben te inducceren om de Handelinghe met Vranckrijck in soodanige extreme termen niet te stellen, nemaer haer naerder te bedencken ende de Staetsche interpositie by continuatie te willen admitteren, waer mede dese conferentie is geeyndicht, dien volgende hebben sy haer den 28. s' morgens vroech by de Heeren Fransche Plenipotentiarisen gevonden, ende de selve gecommunicceert hoe verre sy met de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen waren ghekomen, ende dat sy het geconvenieerde souden laten prepareren om gheteeckent te mogen werden, ende 't ghene open ghebleven was aen haer Ho. Mo. souden remitteren, dat sy daer beneffens de Spaensche hadden verklaert tot geen conclusie van Tractaet te konnen komen, ten sy de selve gelijck met Vranckrijck gheliefden te sluyten, daer toe sy haer interpositie aengeboden hadden, gelijck sy mede aen de Heeren Fransche Plenipotentiarisen aenbiedende waeren; Doch hebben de Heeren Fransche Plenipotentiarisen hier mede geen contentement ghenomen ende begeert dat de Staetsche alles ongheteeckent souden laten tot dat sy oock so verre souden wesen geavanceert, ende daer op by de Staetsche geseyt zijnde, dat sy (Heeren Fransche) van de poincten tusschen haer ende Spaignen gheackordeert, meerder seeckerheyt hadden, om dat de Staetsche daer van konden ghetuygen, door welckers interpositie 't selve was geschiedt, ende dat de Staetsche geen andere seeckerheyt van haer wederparty als door het teeckenen konden hebben, ende die voet met de Spaensche van aenbegin hadden gehouden, ende daer toe van haer Heeren Principalen gelast waren om sulcx te doen, midts niet geschiedende by forme van Tractaet; gelijck de meyninge oock niet en was, ende niet anders, als met haer gelijckelijck te concluderen, so hebben echter de Heeren Fransche daer mede niet willen te vreden stellen, sulcx de Staetsche eyndelijck soo verre

verre te gemoet zijn gegaen dat ſy verklaert hebben voor *acht à tien dagen* te ſullen ſtille ſtaen. Ende belangende de vordere interpoſitie hebben de Heeren Franſche Plenipotentiariſen haer verſocht de ſelve met alle vlyt te willen continueren, op hoope van met de Spaenſche vereenicht te mogen worden, daer in ſy (Heeren Staetſche) belooft hebben haer beſte te ſullen doen, ende zijn ſy hier mede met alle civiliteyt van den anderen gheſcheyden, hebbende den Heer van *Servient* die over al by is geweeſt, omtrent een uyr daer nae ſich op de reyſe op *Weſel* ende ſoo voort na den Hage begeven.

Wat eygentlijck in de conferentien tuſſchen die van deſen Staet ende de Spaenſche, ſedert de laetſte aenkomſte van de Staetſche tot Munſter is gepaſſeert, blyct uyt het volgende; by forme van *Memorie* aen haer Ho. Mo. over geſonden, ten eynde om by haer Ho. Mo. naerder te werden gereſolveert noopende het *Temperament* in't ſtuck der Religie, &c.

Den 13 December 1646. hebben de Heeren Plenipotentiariſen van de Staten Generael aen de Plenipotentiariſen van Spaignen over gegeven een gheſchrift waer in de 't ſeventich artyckulen voor deſen geadjuſteert tot een Tractaet van Treves, zijn *geconverteert* en verandert in een Tractaet van Vrede, (volgens reſolutien ende naerder inſtructie den 22 November eyntlijck neder geſtelt, hier te voor gheinſereert) ende op het eynde van het *derde* artyckul van de voorſz. ſeventich veranderde artyckulen en was geen mentie ghemaeckt van het *Temperament in het Geeſtelijcke* in de Meyerie van *s'Hertogenboſch*, Marquizaet van *Bergen*, Baronnie van *Breda* ende elders.

Den 15 December 1646. hebben de Plenipotentiariſen van Spaignen antwoordt by geſchrifte over ghegeven op de voorſz. artyckulen verandert in een Tractaet van Vrede: in welck antwoort de gemelte Plenipotentiariſen van Spaignen in het derde artyckul, ſeggen als volcht: *Men mach niet veranderen noch retrencheren van het geen geſtelt is geweeſt in't eynde van het derde*

van

vande't seventich artyckulen raeckende het Geestelijcke in de Meyerie van den Bosch.

Ende alsoo de Plenipotentiarisen van de gemelte Heeren Staten daer by gepersisteert hebben datter gene mentie moeste gemaeckt worden van het geseyde Temperament, soo hebben de voorsz. Plenipotentiarisen van Spaignen op den 18 December 1646. geproponeert het gene volcht. *Aengaende het Temperament in't Geestelijcke, dat blyft onghedecideert, om aen de Heeren Staten te worden vertoont terwylen de Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van Spaignen persisteren niet te willen afstaen van het Temperament ten opsichte van het Geestelijcke in de Meyerie van s'Hertogenbosch, Marquizaet van Bergen, Baronnie van Breda, geexprimeert in de seventich artyckulen ende dat sy verklaren dat sy niet anders konnen doen*; Ende alsoo de Plenipotentiarisen van gedachte Heeren Staten het voorsz. artyckul niet hebben vvillen admitteren, soo hebben de voorsz. Plenipotentiarisen van Spaignen op den 19 December het navolgende daer by ghevoecht; *Ten ware men eenich ander middel van accommodement vonde om dier uyt te geraecken.*

Den 27 December 1646. zijn geadjusteert geworden alle de artyckulen geappliceert tot het Tractaet van Vrede, ende alsoo de Plenipotentiarisen van de Heeren Staten persisteerden op het eynde gelijck sy gedaen hadden in het beginsel dat de voorsz. Clausule van het voorsz. *Temperament* in't Geestelijck moeste werden achter ghelaten sonder eenighe mentie van het voorsz. *Temperament* te admitteren, soo hebben de Heeren Plenipotentiarisen van Spaignen proponeert het gene hier volcht: *Wat aengaet de oeffeninge van de Catholicque Religie ende het ghenieten van de Geestelijcke goederen in de Meyerie van s'Hertogenbosch, Marquizaet van Bergen, Baronnie van Breda ende't Landt van Cuyck, daer over sal men sich verdragen ses Maenden na de Conclusie ende Ratificatie van het Tractaet.*

Ende dit is het resultat van alle het gene de Plenipotentiarisen van

van Spaignen in alle de conferentien ghehouden op het Tractaet van Vrede hebben voor gheſtelt ende gheſuſtineert, ten eynde het voornoemde *Temperament in't Geeſtelijck* by de Staten Generael mochte gheadmitteert ende in het Tractaet van Vrede begrepen worden, het welcke de Plenipotentiariſen van gedachte Heeren Staten niet hebbende mogen admitteren, hebben daer van ghedreſſeert deſe hier voor gheſtelde *Memorie* om de voorſz. Heeren Staten Generael te vvorden voor gedragen, ende daer op ſoodanighe reſolutie te nemen als haer Ho. Mog. dienſtich ſouden vinden ende de ſelve op het ſpoedichſte aen haer Plenipotentiariſen bekendt te maecken.

De Artyckulen ſelfs ende forme van overkoominghe waren als volcht:

„Artyckulen Proviſionelijck overkomen den 18 December „1646. tuſſchen de Extraordinaris Ambaſſadeurs en Plenipo„tentiariſen des Conincx van Spaignen ter eenre en de Extraor„dinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van de Staten „Generael der Vereenichde Nederlanden, ter andere zyde, om „te worden geinſereert in het Tractaet welck gemaeckt ſal wor„den binnen Munſter.

LXIV.

„De Limiten in Vlaenderen ende elders ſullen ghereguleert „worden in ſoodaniger voegen als men bevinden ſal dat ſy ge„hooren onder het reſſort van de eene of de andere zyde, waer „op men verwachten ſal de Informatie, om t'ſyner tijdt de ghe„melte Limiten te reguleren.

LXVI.

„Alle Regiſters, Chartes, Brieven, Archiven, ende Papieren „als oock ſaecken van Proceſſen, concernerende reſpectivelijck „eenige van de Geunieerde Provincien, gheaſſocieerde Landt„ſchappen, Steden ofte Leden; van dien, of oock eenighe par-

„ticuliere Ingeſetenen der ſelver, beruſtende in de Hoven, Can-
„celerien, Raden, ende Camers van Policie, Juſtitie, Finantien,
„Leenen ofte Archives, het ſy tot Avennes, Mechelen, ofte ande-
„re plaetſen, onder de gehoorſaemheyt van den voornoemden
„Heer Coninck, ſullen ter goede trouwe ghelevert worden aen
„die ghene die van de zyde der voorſz. Provincien reſpective
„Commiſſien ſullen hebben om de ſelve te eyſchen. Ende ſal
„van gelijcken gedaen worden van de zyde der voorſz. Heeren
„Staten, ten behoeve van de Provincien, Steden ende Particulie-
„ren, onder de gehoorſaemheyt van den voorſz. Heer Coninck
„gehoorende.

LXVII.

„In het tegenwoordich Tractaet van Vrede, ſullen begrepen
„ende gheexprimeert worden die ghene die voor de wiſſelinge
„van de Aggreatie ofte Ratificatie, ofte drie Maenden daer na,
„van de eene ende de ander zyde ſullen werden genoemt.

LXVIII.

„Sullen aen den Grave van *Flodrof* gherestitueert worden de
„opkomſten ende goederen, dependerende van het Caſteel van
„*Leut*, indien eenige der ſelver hem zijn onthouden, en ſal den
„voorſz. Grave ſijn wooninghe vry hebben op het voorſz. Ca-
„ſteel, doch ſal den voornoemden Heer Coninck Guarniſoen
„daer op mogen leggen ende onderhouden, indien hem ſulcx
„goet dunct. Was geteyckent: *El Conde de Pennecranda, Fr. Ioſeph*
„*Ertsbiſſchop van Camerick, A. Brun, Bartolt van Gent, Iohan van*
„*Matheneſſe, Adriaen Pauw, I. de Knuyt*, —— —— —— *F. van*
„*Donia, Willem Ripperda, Adriaen Clant.*

„Artyckulen Proviſionelijck overkomen den 27 December
„1646. tuſſchen de Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipo-
„tentiariſen des Conincx van Spaignen ter eenre, ende de Ex-
„traordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van de
„Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, ter andere zy-
den,

„den, om te worden geinſereert in het Tractaet welck gemaeckt „ſal worden binnen Munſter.

V.

„De Navigatien ende Trafficquen op de Ooſt-ende-Weſt-In- „dien, ſullen worden gemaintineert, volgens, ende in confor- „mite van de Octroyen daer toe al bereyts ghegeven, ofte noch „te geven, ende tot verſeeckertheyt van dien, ſal ſtrecken het te- „genwoordich Tractaet, ende de Ratificatie ten weder-zyden „daer op uyt te brengen, ende ſullen onder het voornoemde „Tractaet begrepen worden alle Potentaten, Natien ende „Volckeren, waer mede de voornoemde Heeren Staten, ofte „die van de Ooſt-ende-Weſt-Indiſche Compagnie van harent „wegen, binnen de Limiten van haer Octroy, in Vrundtſchap „ende Alliantie ſtaen, ende ſal een yder, te weten, de Hoochſt- „gemelte Heeren Coninck ende Staten reſpective, blyven be- „ſitten ende gauderen ſoodanige Heerlijckheden, Steden, Ca- „ſteelen, Sterckten, Handel ende Landen in de Ooſt-ende-Weſt- „Indien, als oock Braſil, mitsgaders op de Kuſte van Aſia, Afri- „ca ende America reſpective, als de ſelve Heeren Coninck ende „Staten reſpectivelijck zijn hebbende ende beſittende, daer on- „der ſpecialijck begrepen de plaetſen by de Portugyſen ſedert „den Jare 1641. den Heeren Staten afgenomen ende gheoccu- „peert, of die plaetſen die ſy hier naemaels, ſonder infractie van „'t tegenwoordich Tractaet ſullen komen te verkrygen ende te „beſitten, ende ſullen de Bewinthebberen ſoo van de *Ooſt-als „Weſt-Indiſche Compagnie* der Geunieerde Provincien, als oock „de Miniſters, hooge als lage Officieren, Soldaten ende Boots- „geſellen in actuelen dienſt van de een of de ander der voorſz. „twee Compagnien weſende, of gheweeſt zijnde, als oock die „uyt der ſelver reſpective dienſten, ſoo hier te Lande, als in 't „diſtrict der opgemelte Compagnien al noch continueren, ende „naer deſen noch geemployeert mochten werden, vry ende on- „bekommert zijn in alle de Landen, ſtaende onder de gehoor-

„saemheydt van den Coninck van Spaignen in Europa, sullen
„mogen reysen, handelen ende wandelen als alle andere Inghe-
„setenen van de Landen van de voornoemde Heeren Staten;
„Voorts is besproocken ende gestipuleert, dat de Spaignaerden
„sullen blyven by hare Vaerten, in soodanighe voegen, als sy de-
„selve in *Oost-Indien* al noch hebben, sonder hun verder te mo-
„gen extenderen, ghelijck oock mede de Inghesetenen van de
„Vereenichde Nederlanden, haer sullen onthouden van de Fre-
„quentatie van de *Castiliaensche plaetsen in Oost-Indien.*

VI.

„Ende wat belangt de *West-Indien*, de Onderdanen ende In-
„woonderen der Coninckrijcken, Provincien ende Landen der
„voorsz. Heeren Coninck ende Staten respectivelick sullen haer
„onthouden van te bevaren ende traffiqueren in alle de Have-
„nen ende Plaetsen, met Forten, Logien, Casteelen, ende alle
„andere, by d'eene ofte andere partye besseten en gepossedeert, te
„weten, de Onderdanen van den voorsz. Heer Coninck, en sul-
„lē niet bevaren en traffiqueren in de Havenen ende plaetsen de
„welcke gehouden werden by de voornoemde Heeren Staten,
„noch oock de Onderdanen van de voornoemde Heeren Sta-
„ten in die gene, de welcke gehouden worden by den gemelten
„Heer Coninck ende onder de plaetsen die de voorsz. Heeren
„Staten sijn besittende, sullen mede begrepen wesen die plaetsen
„die de Portugysen 't sedert den Jaere 1641. in Brasilien van de
„voorsz. Heeren Staten hebben ghenomen, als mede alle ande-
„re plaetsen die de selve tegenwoordich besitten, soo langhe als
„die onder de Portugysen sullen zijn, sonder dat het voorgaen-
„de artyckul sal mogen derogeren aen den Inhoudt van dit te-
„genwoordige.

XIV.

„De Rievieren de *Schelde*, als mede de Canalen van *'t Zas*,
„*Zwijn*, ende andere Zee-gaten daer op resonderende, sullen
„van de zyde van de Heeren Staten gesloten wordē gehouden,

De

XV.

„De Schepen ende goederen komende in ende uyt de Ha-
„vens van Vlaenderen reſpective, ſullen met alle ſoodanige Im-
„poſitien, ende andere laſten by den voorſz: Heer Coninck
„moeten beſwaert worden ende blyven, als de goederen de
„*Schelde*, ende de andere Canalen in het boven ſtaende artyckul
„begrepen, in 't op ende afgaen reſpective beſvvaert vvorden,
„ende ſal hier na gheconvenieert vverden tuſſchen partyen vve-
„der-zijdts, over den voet van de voorſz. eſgale belaſtinge.

LXV.

„Aengaende de kleyne *Forten* omtrent Sluys, is gheackor-
„deert, dat ſullen gedemanteleert aen de zyde van den Coninck
„op conditie van het reciproce aen de zyde van de voorſz. Hee-
„ren Staten, waer over men ſich ſal verdragen. Was geteyckent,
„*El Conde de Penneranda, Fr. Ioſeph Ertsbiſchop van Camerick,*
„*A. Brun, Bartolt van Gent Iohan van Matheneſſe, Adriaen Pauw,*
„*I. de Knuyt,* —— —— —— *F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen*
„*Clant.*

Ende om nochtans oock aen de Heeren Franſche te gheven behoorlijck contentement: ſoo hebben ſy gedaen deſe naevolgende verklaringe:

„Wy Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen
„van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, ver-
„klarē, dat volgens het Tractaet van den 1 Martii 1644. opghe-
„richt tuſſchen den Coninck van Vranckrijck, ende de voorſz.
„Heeren Staten, is onderlinghe Verbinteniſſe van niet te ſluy-
„ten eenich Tractaet met den Coninck van Spaignen, *als ghefa-*
„*mentlijck ende met gemeen Conſent*, en dat over ſulex Onſe mey-
„ninge is, dat de artyckulen verdragen, ende onderteyckent met
„de Heeren Ambaſſadeurs Extraordinaris ende Plenipotentia-
„riſen des Koninckx van Spagnien, geen effect ſullen hebben
„van reel Tractaet, ten ſy Vranckrijck hebbe contentement, in
„conformiteyt van 't voorſz. Tractaet van den 1 Martii 1644.

„ende dat wy deſe declaratie houden als gheinſereert in de „voorſz. artyckulen met de voorſz. Heeren Ambaſſadeurs Ex„traordinaris en Plenipotentiariſen des Coninex van Spaignen, „verdragen ende gheteycken, en van ghelijcke waerde als de „voorſz. artyckulen. Gedaen tot Munſter den 8 Januar. 1647. „gheteyckent *Bartolt van Gent, Iohan van Matheneſſe, Adriaen „Pauw, I. de Knuyt, F. van Donia, W. Ripperda, Adr. Clant.*

Aen welcke boven ſtaende verklaringe hoe weynich verghenoeginge de Heeren Franſche hebben genomen blyckt uyt volgende haer heftige gheſchriften: nae dat ſy by monde oock ſeer hardt ende bitter tegen die van deſen Staet geboldert ende uytghevaren hadden met allerhande verwytingen ende dreyghementen.

LEs Plenipotentiaires de France ayants veu que Meßieurs les Plenipotentiaires des Provinces Vnies, depuis le retour de Meſſieurs leurs Collegues ont eſte en de continuelles conferences avec ceux d'Eſpagne, dont ceux de France n'ont aucune cognoiſſance, & dont depuis tant de temps il ne leur a eſte parle qu'une ſeule fois, quoy que les dictes Conferences ayent eſte ſouvent redoublées en un meſme jour, les d. Plenipotentiaires de France apprennants d'ailleurs, que tous les points du Traicte entre l'Eſpagne & Meßieurs les Eſtats ſont adjuſtes a un ou deux pres, ſont obliges pour ſatisfaire a leur debvoyr, & pour leur deſcharge envers le Roy leur Maiſtre, de prier les d. Sieurs Plenipotentiaires de Meßieurs les Eſtats, ſuivant les termes expres du Traicte 1644. de leur communiquer l'Eſtat, ou eſt leur Negociation aveq l'Eſpagne, & cependant de la tenir en ſurceance, *ſans paſſer plus avant, jusques a ce, que celle de France ſoit auſſi avancée & puiſſe aller* pari paſſu, *comm' il eſt porte par ledit Traicte, Les dits Sieurs Plenipotentiaires de Meßieurs les Eſtats ſçachants mieux, que perſonne, que la Negociation de la France, qui a eſte depuis long temps, & eſt encores entre leurs mains* n'eſt presque pas commancee, *& que le point eſſentiel, & le fondement d'icelle a tousjours eſte,* qu'il ne doibt

doibt eſtre rien rendu de tout ce qui aura eſte occupe en ceſte guerre ſur le Roy Catholicque, *ſi ce n'eſt, qu'il vouluſt faire raiſon a la France de ce que ſes predeceſſeurs ont pris ſur elle aux guerres precedentes. Non obſtant quoy Meßieurs les Plenipotentiaires d'Eſpagne ont faict entendre ces jours icy a pluſieurs perſonnes de qualite, qu'ils ne peuvent conſentir que* Piombino & porto Longone *demeurent a la France, ny que* Charlemont, Philippeville, & Marienbourch, *ſoyent reſtittues a l'Eveche & Eſtat de Liege, ny auſsy que le* Comte d'Artois *ſoit laiſſe au Roy* a la reſerve de S^t. Omer, Air, & la Baſſée, *outre beaucoup d'autres difficultes reſultans des Traictes de* Mouçon *& de* Queirasque, *la dot de* l'Infante Caterina *l'affaire du* Duc d'Atria, *une Trefue* en Portugal, *l'excluſion du* Duc Charles *& autres ſemblables, qui ſont en ſi grand nombre & de telle importance, qu'il ſe peut dire avec raiſon, que le Traicte de France, n'eſt pas ſeulement retarde & laiſſe en arriere, (y ayant plus de quinze jours, que les Eſpagnols l'ont declare par eſcrit au Plenipotentiaires de Meßieurs les Eſtats qui n'ont pas pourtant juge a propos d'en donner advys a ceux de France) mais qu'il eſt a la veille d'eſtre rompu. d'Ailleurs les meſmes Plenipotentiaires d'Eſpaigne font ſçavoir icy par tout, qu'ils ont donne un eſcrit, il y a pres de huict jours a ceux de Meßieurs les Eſtats touchant la Negociation de France dont toutte fois les Plenipotentiaires de France n'ont encore eu aucune communication ſans qu'ils puiſſent ſçavoir le ſubject pour lequel on differe ſi longuement de leur faire veoir une piece, qui les regarde, & qui eſt pour les ſeuls Intereſts de la France. Ils ſupplient donc lesdits Seig. Plenipotentiaires de Meßieurs les Eſtats de leur donner eſclairciſſement par eſcrit ſur ce que deſſus tel qu'ils doibvent attendre de Vrays & Fidelles amys; & cependant ils font inſtance, qu'en vertu des Traictes, qui obligent formelement a ſurſeoir la negociation, qu'and l'un des Allies en ſera requis par l'autre, ils ayent agreable d'en demeurer, ou ils en ſont avec les Ennemis communs, & de ne paſſer pas oultre, & comme lesdits Plenipotentiaires de France apres avoir attendu dix huict mois l'arrivée de ceux de Meßieurs les Eſtats en ceſte*

Aſſem-

Assemblée, sans avoir seulement voulu entendre aucune des propositions, que Meßieurs les Mediateurs ont voulu leur faire plusieurs fois de la part d'Espagne, ont tousjours offert depuis ce temps la de surseoir leur Negociation autant de fois que lesdits Seig. Plenipotentiaires des Provinces Vnies le desireroient, ils pretendent que le refus d'une pareille surseance seroit une contravention au Traicte. *Faict a Munster le 28 December 1646.*

Tout ce dessus ayant este cy devant represente de vive vois par les Plenipotentiaires de France a ceux de Meßieurs les Estats, sans avoir produict autre effect, si non qu'ils se hasterent de Conclure avec les Espagnols, & vindrent confidemment en donner advys le lendemain aux Plenipotentiaires de France. Il fust mis par escrit pour leur estre livre, mais comme sur les plaintes desdits Plenipotentiaires & sur les Instances qu'ils reitererent a ce qu'au moins Meßieurs les Ambassadeurs des Provinces Vnies en demeurassent la, apres avoir este si viste au prejudice de l'Alliance, ils offrirent de surseoir huict ou dix *jours, & qu'ayant este insiste de l'autre part, que la surseance ne pouvoit estre limitée, qu'au temps que la negociation de la France seroit au meßme Estat, que celles desdits Provinces selon qu'il est dict clairement par les articles 3. & 4. du Traicte de 1644. ou qu'a toutte extremite elle devoit durer jusques a ce que Mr. le Comte de* Servient *eust propose l'affaire a Meßieurs les Estats & en eust responce, leurs dicts Plenipotentiaires y consentirent touts d'une voix, sans aucun contredict. Il leur fust demande s'ils jugeoient a propos, que l'escrit leur fust mis entre les mains, ce qu'ayants tesmoigne n'estre pas neceßaire attendu, dißoient ils, qu'on estoit d'accord, les Plenipotentiaires de France y acquießcerent, & ledit Seig. Comte de* Servien *partit a la meßme heure sur ceste assurance. Cependant puis qu'il ne s'en voit aucun effect, & qu'au contraire lesdits Seig. Plenipotentiaires des Provinces Vnies ont declare nettemant a ceux de France, qu'au bout de dix jours Ils avoyent intention de signer tous leurs articles avec les Espagnols mais que cela se feroit* en divers papiers, *comme si ceste formalite empeschoit, qu'il ne fust reelement un Traicte de*

paix,

paix, & qu'eſtans preſsés d'obſerver l'alliance, & leur propre parolle, l'onn' a jamais ſçeu les faire reſouldre d'attendre les ordres de leurs ſuperieurs, *qui ne peut plus tarder, que de quatre ou cincq jours, jusques la meſmes, que le Plenipotentiaires de France ayans Conſenti qu'ils remiſſent cette deliberation a une autre fois, ainſi qu'ils paroiſſoient le vouloir faire, ils ont refuſe d'aſſeurer ceux de France, que cependant ils ne ſigneront point lesdits articles, Les Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires du Roy declarent*, qu'ils s'oppoſent formelement *de la part de ſa Majeſté a ladite ſignature, qu'ils la prennent* Pour une infraction des Traictés faicts *avec Meſſieurs les Eſtats, & ratifies par eux, & qu'ils proteſtent a* l'encontre des autheurs d'un acte ſi Contraire a la foy publicque, & a toutte ſorte de raiſon & de bien ſeance, que les mauvaiſes ſuites, qu'il pourroit avoir, leur doibvent eſtre imputes, *ce qu'ils ſont obligés de faire, pour empeſcher de tout leur pouvoir le Commancement de diſunion, & a faute de ce pour ſe deſcharger envers ſa Majeſté & toutte la France qui ne pourroit jamais ſe perſuader, ſi la preſente oppoſition & proteſtation n'en faiſoit foy, que dans un affaire en laquelle il ne s'agiſt que de tenir a l'Ennemy quelques promeſſes ſecrettes, ou d'accomplir des Traictes ſolemnellement faicts avec un ancien amis les Eſpagnols ayent eu plus de pouvoir ſur les Plenipotentiaires desdits Srs. Eſtats pour les engager dans un manquement, que ceux de France n'en ont eu pour obtenir l'execution des Traictes.*

Il eſt encore a conſiderer, que ce procede apporte un notable retardement a la paix generale ſoubs pretexte de l'avancer, en ce qu'il flatte le deſir, que les Eſpagnols ne peuvent quiter, d'en faire une ſeparée, & nourrir dangereuſement la Vanite d'une eſperance ſans laquelle il y a long temps qu'on ſeroit ſorti d'affaires de tout coſtés, & qui ſe verifie clairement par la conduitte desd'. Srs. Eſpagnols, ils preſſent ſans ceſte lesd'. Srs. Plenipotentiaires des Provinces Vnies de ſigner les articles, dont ils ſont convenus, qui eſt a dire, tout le Traicte, ils ſe plaignent hautement d'un delay, qu'ils ont accordé aux Plenipotentiaires de France, & ainſi ils conſument en plaintes & ſollicita-

tions bien eſloignees des ſentimens de paix, les dix jours dont eſt queſtion, ſans en avoir employé un heure aux differents d' entre les deux Couronnes, quoy que depuis trois ſepmaines ils doibvent reſponce aux derniers, roſolutions, que les Plenipotentiaires de France leur ont faict communiquer, & a ſept ou huict des Principaux articles du Traicté, qui leur ont eſté delivres en meſme temps, qui ſi apres une telle preuve du deſſein, qu'ils ont de traicter apart, Les d^s. S^rs. Plenipotentiaires des Provinces Vnies ſe contentent d'avoir differe inutilement quelques jours (puis que ce temps n' a ſervi, ni a ſcavoir l'Intention de leurs ſuperieurs, ni a toucher ſeulement a la negociation de France) ce ſera rompre ouvertement la Lyaiſon & dependence qui doibt eſtre reciproque *entre les deux Traictes, & empeſcher pour certain, que les Eſpagnols ne facent la paix par tout, la ou au contraire s'il leur pleuſt declarer ausdits, Eſpagnols, comm'ils y ſont obliges par le meſme Traicte. de 1644. qu'ils ne ſigneront point leurs articles, que ceux de France ne ſoyent auſsi en eſtat d'eſtre ſignes, toutes choſes ſe termineront ſans remiſe avec la Satisfaction commune, veu meſme qu'en ce cas, bien que lies Plenipotentiaires d' Eſpaigne en ſoient demeure depuis ſi long temps, ceux de France offrent de faire encore mettre entre leurs mains dans 24. heures un project de tout le Traicte affin qu'on puiſſe en convenir plus promptement.*

Copie des articles 3. & 4. du Traicte faict entre la France, & Meßieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies du pays Bas, en l' anneé 1644.

III.

L'on ne purra conclure aulcun Traicte, que conjoinctement *& d'un* Commun conſentement, *& la France, ny auſſy l'Eſtat des Provinces Vnies ne pourront advancer leur Negociation avec les Eſpagnols* l'un plus que l'autre.

IV.

Et affin que les Ennemis perdent l' Eſperance de ſeparer les Intereſts de la France avec ceux des Provinces Vnies en facilitant le Traicte des uns, & reculant celuy des autres, lesdits Plenipotentiaires ſeront reſpe-

reſpectivement obliges touttes les fois qu'ils en ſeront requis de declarer aux Miniſtres d'Eſpagne, qu'il y a obligation mutuelle, de ne Conclure, que conjoinctement, & d'un Commun conſentement, & meſme de n'advancer pas plus un Traicte que l'autre.

Delivre a Meßieurs les Plenipotentiaires des Provinces Vnies le 7 Ianuier 1647.

Des anderen daechs gaven ſy wederom dit volgende over.

LEs Plenipotentiaires de France ont un ſi grand deſir de Conſerver bonne intelligence, & agir tousjours de Concert avec Meſſieurs les Plenipotentiaires de l'Eſtat des Provinces Vnies, & veulent faire de leur coſte tant de choſes a ceſte fin, & au de la de tout ce qu'on peut deſirer d'eux, que non obſtant la grande inegalite, qu'il y aura entre deux negociations, qui debvoyent eſtre conduites de mesme pas, *ils conſentent, que lesdits Sieurs Plenipotentiaires des Provinces Vnies ſignent avec ceux d'Eſpagne* en divers papiers, *& diverſes dates les 78 articles de paix, dont ils ſont convenus enſemble, pourveu, qu'il en ſoit au moins ſigne* un, *ou ſeulement arreſte en la forme & aux termes, qu'il doibt demeurer entre les deux Couronnes, qui eſt* celuy des Conqueſtes.

Et pour paſſer encore plus avant de leur part, & jusques a un exces de facilites & de condeſcendance a tous les ſentimens desdits Seig. Plenipotentiaires de Meßieurs les Eſtats, ſi l'offre cy deſſus qui eſt ſi raiſonnable, & faicte par eux avec un eſprit de paix ſi accommodant, ne peut avoir lieu, ils ſuppoſent qu'a toutte extremite les 78 articles ſoyent ſignes a condition, qu'il ne ſeront de nul effect, & ne porteront aucune obligation, ſi le Traicte de la France n'eſt auſſi conclud, *& que ceſte condition ſera* inſerée *en termes expres dans tous les papiers contenants les articles, qui ſeront ſignes par lesdits Seig. Plenipotentiaires des Meſſieurs les Eſtats.*

Apres ceſt expedient, au lieu du quel les Plenipotentiaires de France n'en accepteront aucun autre, ſi ceux de Meſſieurs les Eſtats

y trouvent encore de la difficulte, ou qu'ils ſe laiſſent perſuader par les Eſpagnols, qu'il ſuffira de mettre ladite clauſe & condition dans un papier ſepare *desdits articles de paix*, & in loco peregrino, *ou elle ne pourroit eſtre, que tres-inutile & illuſoire, ce ſera une derniere preuve de la* mauvaiſe Correſpondence *desdits Seig. Plenipotentiaires des Provinces Vnies avec ceux du Roy, & du deſſein, que les Eſpagnols deſcouvrent bien clairement de jetter de la* diviſion par my les *allies, dans lequel ils ne perſiſteront pas ſans le ſecours &* l'adherence, *qu'ils trouveront parmy lesdits Seig. Plenipotentiares des Provinces Vnies en cas qu'apres avoir refuſe aux Plenipot. du Roy tout ce, qu'ils ont ſi Iuſtement demande en execution de l'alliance ils refuſent encore de declarer dans le meſme acte par le quel ils tranſigent de tous leurs Intereſts avec l'Ennemy commun, au paravant qu'il y ait un ſeul article determine avec la France, que les choſes dont ils ſont convenus n'auront aucun effect que lors, que les differentes d'entre les deux Couronnes ſeront auſſy compoſes.*

Les refus d'une telle declaration, qui ne peut apporter aucun prejudice imaginable a l'Eſtat des Provinces Vnies, ſeront ſi proche d'une reelle & manifeſte defection, *que lesdits Seig. Plenipotentiaires de Meſſieurs les Eſtats ſont pries d'y vouloir bien penſer, Faict a Munſter le 8 Ianuier 1647.*

Aen de Heeren Franſche, gelijck geſeyt is, was belooft acht a tien dagen ſtil te ſtaen met de teyckening; daer mede men meende dat ſy haer ſouden hebben vergenoucht. Maer geenſints; als wel voorſiende dat naer verloop van dien tijdt ſy met de teyckening ſouden voortvaren, om dan de teyckening of effectivelijcker te beletten of wel vruchteloos te maecken, ſoo is de Heer Graef van Servient den leſten December van Munſter getogen. Hy was den 6 Ianuarii tot Leyden, ende deede den achtſte ſyn entrée publique in den Haghe, ghereſcontreert ende inghehaelt deur de Heeren *Roorda*, ende *Mulart*, in plaets van *S. H. Prince Wilhelm*; die ſich voort aen exemteerde van te doen ſoodanige rece-

receptie; meer ſmaeckende na een Maiſtre de Ceremonien, als betamelijck aen een Prince.

Het geruchte ging dat hy quam preſenteren een Subſidie van veel Millioenen; ende Satisfactie voor den Churfurſt van Brandenburch, op conditie, ſoo men den Oorloch continueerde.

Maer om ſoodane geruchten (die hy wel dacht hem te ſullen hatich maecken) te diſſiperen: verklaerde in ſyne discourſen over tafel, dat hy geen laſt hadde een woordt van de Churfurſt van Brandenburch te ſpreecken, dat hy oock noch Subſidie preſenteeren, noch Campaigne urgeren, maer alleen de Ligne Garantie proponeren ſoude: Doch wat ſyn aenbrenghe ende handelinge is geweeſt, ſal hier na blycken.

't Eerſt daer ſich de Heer Grave van *Servient* aenſtelet was de kompſte van den Raedt ende Greffier van de Finantien van den Coninck van Spaignen *Philippe le Roy* gheſonden met brieven van credentie uyt Bruyſſel, niet alleen aen haer Ho. Mog. maer oock aen S. H. den overleden Prince van Oragnen ende aen Me-Vrouwe de Princeſſe, want den Spaenſchen viel het verdrietich ende conſidereerden dat de Franſche gheduyrich ende alleen alhier in den Hage acces hadden, ende ſoodanige Impreſſien gaven, waer deur deſe Staet ſeer precys bleef ghehecht aen de Franſche, uytlandtſche ende vreemde Intereſten; houdende oock de ſelve in onwetentheyt van 't gepaſſeerde tot Munſter in het ſtuck der interpoſitien. Om dan haer Ho. Mo. van ſulcx alles te onderrichten, ende voorts te perſuaderen de ſincere intentien der Spaenſche tot beſluydt: Soo hebben ſy goet geacht yemant herwaerts te ſeynden. Maer de ſwaricheyt was hoe men 't ſelve doen ſoude, door dien men vermoeyde, dat men hier ſulcx vernemende, terſtondt ghelijck te vooren den Perſoon ende de ſaeck ſoude renvoyeren naer Munſter, om waer tegen te verſien ſoo wierdt den 15 Octobris 1646. verſocht Pasport voor den voorſz. Raedt ende Greffier Philippe le Roy, onder den tytel van te willen komen tracteren over 't ſtuck van redemptien van

eenige verkochte ende verpande Heerlijckheden ende Domeynen van den selven Coninck, mitsgaders raeckende eenighe *publycke* ende particuliere affairen. Op dit Pasport, ende specialijck steunende op de clausule van *publycke affairen*, hy in 't begin van Januarii in den Hage ghekomen zijnde, ende sich aenghevende, heeft bevonden de saecke niet te zijn sonder swaricheyt. De relatie daer van is als volcht:

Den 7 Januarii 1647. heeft de Heere Veth, doenmael ter Vergaderinge presiderende hare Ho. Mo. voor gedragen dat de gemelde Heer van Ravels op speciael Pasport van desen Staet, in dato ende geconcedeert den 15 October lestleden uyt Brabandt alhier aenghekomen zijnde, door den Solliciteur Craeck aen hem Heere Presiderende, hadde doen presenteren den brief van Credentie die aen haer Ho. Mog. was luydende, oock daer beneffens by monde laten versoecken Commissarisen, om aen de selve openinge te doen van sijn aenbrengen, dan dat hy Heere Presiderende swaricheyt hadde ghemaeckt om de selve brieven van Credentie, sonder voorgaende kennisse ende speciale ordre van hare Ho. Mo. over te nemen; Ende zijnde ter generaliteyt daer op ghedelibereert, is goet gevonden ende verstaen, dat de voorsz. brieven van Credentie aengenomen ende ter Vergaderinghe gheleesen souden worden, om als dan op het vordere versoeck wyders te disponeren, gelijckmen ten meesten dienste van den Lande bevinden soude te behooren.

Vervolgens, noch staende de Vergaderinge wiert den voorsz. brief van credentie in gedient ende geleesen luydende als volcht:

MESSIEURS,

S'en allant par de là le Conseillier & Grefier Philippe le Roy Surintendent des Contributions du coste de la France, a traiter des affaires pour lesquelles vous luy aves accorde Passeport, il m'a semble luy encharger de Vous representer quelques choses tendantes au bien public.

public. Ceſt pourquoy je vous ſupplie, de le vouloir entendre, & en ce qu'il vous dira luy donner entiere foy & creance, en demeurant tousjours de toute mon affection.

MESSIEVRS

Voſtre bien humble Serviteur

De Bruxelles le 28 de Decemb. 1646.

El Marquis DE CASTEL RODRIGO.

't Opſchrift was

A MESSIEVRS,

Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies. Ende vvas den briefgecachetteert met het Cachet van den ſelven Marquis.

Ende terwylen wy hier boven hebben vermaen ghedaen van noch andere twee brieven van credentie aen ſyne ende haere Hoocheden reſpective gheexhibeert, ſoo volgen de ſelve mede hier naer.

MONSIEUR

A L'occaſion du paſſeport que Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies ont accorde au Conſeillier & Grefier Philippe le Roy pour ſe rendre par de là & y traiter des affaires de quoy led. paſſeport fait mention, je luy ay encharge de Vous aller baiſer les mains de ma part, & de vous communiquer quelques choſes concernantes le bien publiq qu'il repreſentera auſſy auxd. SSrs. Eſtats. Ceſt pourquoy je Vous ſupplie de le vouloir ouyr, & en ce qu'il vous dira, luy donner entiere foy & creance, en demeurant tousjours.

MONSIEVR,

Voſtre tres humble Serviteur

De Bruxelles le 28 de Decemb. 1646.

El Marques DE CASTEL RODRIGO.

't Op-

't Opschrift was.

A MONSIEVR,

Monsieur le Prince d'Orange. Ende was den brief ghecachetteert met het Cachet van den voorsz. Marquis.

MADAME,

PAr occasion que j'ay envoye par de la le Conseillier & Gresier Philippe le Roy, je luy ay encharge & Vous aller baiser les mains de ma part, & me mander les bonnes nouvelles que je desire de Vostre sante, que je vous supplie de luy de partir, & a ce qu'il vous dira de plus adjouster entiere foy & creance, & de me croire tousjours.

MADAME

Vostre treshumble Serviteur

De Bruxelles ce 25 de Ianuier 1647.

El Marquis DE CASTEL RODRIGO.

't Opschrift was

MADAME

Madame la Princesse d'Orange. Ende was den brief ghecachetteert met het Cachet van den selven Marquis.

Ingevolge van den eersten brief soo hebben haer Ho.Mo. gecommitteert de Heeren *Cappelle tho Ryssel, Huygens, Reuyl, Schaep, Schagen, van der Nisse, Vosbergen, Renswoude, van der Holck, Roorda, Mulart, Beecke ende Eyben*; om den opghemelden *Philippe le Roy,* dien namiddach ten vyf uyren, te hooren ende daer van rapport te doen.

De Gecommitteerde by een ende gheseten zijnde, wierdt by twee van de hunne aen de deure van de Kamer ingehaelt, ende aen de taeffel tusschen Zeelandt ende Vrieslandt mede neder geset. Waer naer hy by monde gedaen ende namaels in geschrifte heeft over gegeven dese Propositie ofte Memorie relatif op het

(alsoo

(alſoo ghenaemt) *waerachtich verhael*; doch naderhandt by de Franſche in hunne Memorien ghenaemt het geſchrifte van Philippe le Roy apparent omme door het vvoordeken *waerachtich* niet te confonderen hun tegen-ſeggen op 't ſelve: luydende de voorſz. propoſitie ende verhael als volght:

HOOCH MOGENDE HEEREN.

„PHilippe le Roy Heere van Ravels Raedt van de Finantien „van den Coninck van Spaignen ende Greffier der ſelver „rch^a. op giſteren de eere ghehadt hebbende van ghehoort te „zijn ghevveeſt by de Heeren Gecommitteerde van uvve Ho. „Mo. volghens de Brieven van credentie van ſijne Excell. den „Marquis de Caſtel Rodrigo aen de ſelve te voorens overghele„vert; Ende verſocht ſijnde omme het gene mondelinge aldaer „is voorgedragen te ſtellen by geſchrifte, ſeght met alle eerbie„dinge aen uwe Ho. Mo. in ſubſtantie, gherelateert te hebben „ende ſijne Commiſſie geweeſt te zijn, om de ſelve op het alder„vriendelijckſte te begroeten van weghen de voorſz. Heere „Marquis over de oprechticheyt mette welcke deſelve bevondt „dat by u Ho. Mo. door henne Heeren Plenipotent. in de Mun„ſterſche handelinge tot noch toe is geprocedeert geweeſt; dat „ſulex oock oorſaecke is gheweeſt van aen de ſelve gheheelijck „betrouwt ende geremitteert te hebben de *Mediatie* van 't gene „tuſſchen Spagnien ende Vranckrijck te adjuſteren ſtont; Ende „al hoewel aen deſe by dien wege toegeſtaen ſijn conditien en„de voordeelen de vvelcke ſonder hunne ſoo wijſe Interpoſitie „nimmermeer aen Vranckrijck en ſouden hebben connen „worden geackordeert, ſoo nochtans en heeft Vranckrijck ſich „daer mede tot noch toe niet willen genougen, maer t'elcken „de ſaecke met nieuwe heyſchen geinvolueert ende beſwaert: „tot wat eynde; wort gelooft dat ſulex aen de hooge wysheyt „van uwe Ho. Mo. niet en is verborgen. Ende op dat de ſelve „grondelijck ſouden moghen weten wat het al is dat door de

„Mediatie van de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen van uwe „Ho. Mo. van wegen de Heeren Plenipotentiariſen van Spai„gnen aen de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck is „toegheſtaen, ſoo heeft de voorſz. Heere van Ravels aen uwe „Ho. Mo. als doen ter handt gheſtelt ſeker langh gheſchrift, het „welcke begrijpt al 't gene dat door der ſelver Heeren Plenipo„tentiariſen. Interpoſitie is ghepaſſeert: wantmen præſuppo„neert, dat alhoewel aen de ſelve van tijt tot tijt de ſaecke ſal be„kent gemaeckt hebben gheweeſt, dat ſulcx nochtans maer ſom„mierlijck en ſal weſen gheſchiet, op de Inſtantie die door die „van Vranckrijck aen de Heeren Plenipotentiariſen van U Ho. „Mo. is gedaen geweeſt, van 't ſelve oock voor Uwe Ho. Mo. „Vergaderinge Secreet te houden: ende datſe dienvolgens niet „en ſullen hebben ghehadt die volcomen kenniſſe dewelcke „nochtans ſoo hoochnodigh is, alſoo het onmogelijck ſchijnt, „dat Uwe Ho. Mo. in ſulcken gevalle niet en ſouden beweeght „worden omme te peyſen op middelen, waermede dat voor„comen ſoude mogen worden het gevaer ende groot perijckel „daerinne deſe t' ſamentlijcke Nederlanden door de Continua„tie van dusdanige ongeſtadicheyt der Heeren Franſche ſouden „mogen comen te vervallen: waerinne de voorſz. Heere van „Ravels aen U Ho. Mo. is verſoeckende dat moge werden ver„ſien, ende dat by ſulcke equitable ende redelijcke middelen als „de Vrientſchap tuſſchen den Staet van U Ho. Mo. ende dien „van Vranckrijck ſal willen lijden, als geenſints voornemen of„te de minſte meyninge hebbende, van U Ho. Mo. by deſen „wege te provoqueren tot yet dat ſoude connen altereren hun„ne reciproque alliantie, noch oock om eenige de minſte Jalou„ſie te veroorſaecken: dan enckelijck omme door dit geſchrif„te aen deſelve middelen te ſubminiſtreren waer mede U Ho. „Mo. de voorſz. Heeren Franſche met alle redenen ſoude mo„gen bewegen ende overwinnen; want het is met eene oprech„te ende eenvoudige meyninge, ende om door eenen heyligen

„ende

„ende ſoo ſeer gewenſchten Vrede aen Godt te mogen aenge-
„namer zijn, dat hierinne dus wordt gearbeydt.

Hier volght het alſoo genaemt.

Waerachtich verhael,

VANDE

Handelinge tot Munſter, tuſſchen de Majeſteyten van Vranckrijck ende Spagnien; ſedert dat de Plenipotentiariſen vande Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden als Middelaers daerinne ſijn ghebruyckt.

Preſentatien van Spagnien in 't eerſte.

ALL 't gene datmen tot den derden Septembris toe door de Middelaers van wegen van Spagnien in verſcheyde Propoſitien is comen te gheven aende Françoyſen tot eenen Vrede is de Stadt van Atrecht met 't ghene ſy meer beſitten in 't Graeffſchap van Arthoys, Landrechies in Henegouwe, ende Dampuilliers in 't Lant van Luxembourg, ende datmen niet en ſal ſien op een of twee Plaetſen meer vande gene die de Françoyſen beſitten in Nederlandt, voegende by deſe preſentatie het Graeffſchap Roſſellon. Ende een Beſtant van vier Jaren over de ſaecken van 't Vorſtendom van Catalonien, ende datmen 't ſtuck van Portugael ſoude achter laten, ſonder daer van inde handelinghe te vermanen. Dat aengaende de ſaecken van Italien by aldien de Françoyſen wederom gaven aen hunne Heeren de Plaetſen die ſy beſitten in Savoyen, ende Mantua, ſijne Coninckliycke Majeſteyt van Spagnien hun oock ſoude gheven Vercelli ende Vercelles reſerverende in alles het recht vande Princeſſe Margarita ende van hare Dochter de Hertoginne

ginne van Mantua al iſt datſe de ſelve plaetſe ſoo onrechtveerdelijck beſit gelijck aen een yegelick bekent is, ende waert ſo dat de Françoyſen perſiſteerdē in te willen behouden Pinarol, dat ſijne voorſz. Majeſteyt ſich ſoude conformeeren met de preſentatie gedaen van wegen ſijne Keyſerlijcke Majeſteyt, ende ſoo indien gevalle Vranckrijck quam te demanteleren de Fortificatien van Caſal, de ſelve plaetſe ende andere wederom gevende aen hunne Heeren : Spagnien ſoude oock wederom gheven Vercelli met Vercelles, boven dien ſoude ſijne voorſz. Coninclijcke Majeſteyt over 't recht datſe heeft tot de alſatien conſenteren inde ceſſie die ſijne Keyſerlijcke Majeſteyt daer van ſoude doen aen de Croon van Vranckrijck voorts de conditien moſte zijn, de ordinariſche van vriendelijcke peyſen tuſſchen de twee Croonen. Vranckrijck wederom gevende al het gene 't ſelve voorts beſit inde Nederlanden, Borgondien, Arthoys met toe-latinge van de vryen ende vremdelijcken handel, ende Peys met den Keyſer ende met de andere Vorſten van 't Huys van Ooſtenrijck, met de Cheurvorſten, Vorſten ende Staten van 't Rijck, ende den Hertoch van Lottringen met de andere clauſulen, diemen ghewoon is te ghebruycken, in diergelijcke Tractaten tot verſeeckeringe van de ſelve.

Antwoordt van Vranckrijck in't eerſt.

De antwoorde vande Francoyſen is geweeſt perſiſterende in de extremiteyten, gelijck ſy altoos gedaen hebben. Te weten, dat ſy begeerden te behouden al 't gene dat ſy genomen hebben in Nederlandt ende Borgondien: dat voor ſo veele aengaet Catalonien, ſy ſouden conſenteren in een beſtant met Spagnien de ſaecken blyvende van de eene ende d'andere zijde ghelijckſe tegenwoordich zijn, ende daer in begrypende Flicx, niet tegenſtaende dat het is van 't Koninckrijck van Arragon, ende datmen oock de Stadt ende Haven van Roſas ſoude begrypen onder de preſentatie van Roſſellon, dat Vranckrijck ſoude conſenteren, datmen

datmen met Portugael ſoude maecken een beſtant, 't welck ſoude komen te eynden met het beſtant, 't welck de Heeren Staten ſoude maecken met ſyne Koninckliicke Majeſt. van Spagnien, datmen terſtont de perſoone van Don Duarte de Berganſa vry ſoude ſtellen, wel verſtaende dat alles ſoude moeten zijn reſerverende 't recht dat Vranckrijck pretendeert te hebben tot het Koninckrijck van Navarre. Aengaende de ſaecken van Italien, Vranckrijck begeerde dat den Koninck van Spagnien ſoude wederom geven aen den Mareſchal de Poma, Sabionetta, begeerden oock datmen met alle de Vorſten van Italien ſoude maecken eene Ligue in de ſelve. Tot meer vaſticheyt van de Vrede, begrypende de twee Kronen ſich verbindende alle t'ſamen tot het nemen der Wapenen tegen den genen die daer tegen ſoude doen: Voor ſoo veele aengaet Caſal, ſy begeerden datmen hun andere middelen ſoude voorhouden, ſy preſuppoſeerden te blyven met Pignarol. Ende aengaende Savoye, ende Mantua, ſy begeerden ſich te houden aen de voorgaende Tractaten van *Queyraſco* ende *Monſon*, voegende daer by dat de *Granbunters* wederom moſten gheſtelt werden inde Alliantie met Vranckrijck, gelijck ſy waren in 't Jaer 1617. Ende dat voor ſo veel aengaet den Hertoch van Lotteringen ſyne Kon. Majeſteyt van Spagnien niet en hadde anders te pretenderen, dan ſich te obligeren dat ſy hem niet en ſoude helpen directelijck noch indirectelijck.

Hier naer volcht het tuſſchen-ſpreken van de Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden.

De Handelinge bevindende in den voorſz. Staet, ſonder dat van de eene of van d'andere zijde yet wierde geroert, om de onwillicheyt die de Francoyſen gebruycten, ſo quamen de voorſz. Heeren Plenipotent. ten huyſe vande Heere Grave Penneranda den 17 September om den ſelven te vermanen, ghelijck ſy de-

den, ghebruyckende, redenen van seer goede meyninge, op dat hy tot de ruste van 't Christenrijck ende tot behoudenisse van den Staet van Nederlandt soude breedere openinghe willen doen, aenmerckende den tijdt, de macht ende voorspoet vande Wapenen vande Francoysen dat de selve sich aen hun verklaert hadden, voor hunne uyterste resolutie te willen blyven met alle 't gene sy besitten in Nederlandt, bestandt met Catalonien voor langen tijdt, ghelijckmen soude sluyten met de Heeren Staten, ende datmen soude swygen noopende Portugael, waer in de Francoysen consenteerden ter begeerte vande Heeren Staten selfs soo sy seyden, ende dat sy oock aen de Francoysen verklaert hadden dat sy sich met de saecken van Portugael niet en soude bemoeyen. Den Heer Grave seyde dat hy op de saecke soude letten, ende om aen de Heeren Staten te bethoonen syne sinceriteyt ende betrouwen dat hy op hun hadde, ende hoe verre hy begeerde te wercken met hunne goetgunsticheyt ende de selve te obligeeren, antwoorde hun 'sdaechs daer naer, gevende de selve volle ende absolute Arbitrage, om de saecken met de Francoysen te vergelijcken, 't welck de Heeren Plenipotentiarisen aenveerden, thoonende, dat sy grootelijcx estimeerden, ende den Grave grooten danck wisten van syne sinceriteyt ende resolutie, presenterende de Intéressen van syne Koninckl. Majesteyt met de Francoysen te tracteren met de selve attentie als hunne eygene, bekennende de groote obligatie waer in den Grave haer brachte door het betrouwen dat hy op hun stelde ende daer toe sy hun selven te vooren verbonden hadden door de presentatie by hun aen den Heer Grave gedaen van Middelaers te zijn. Ende dat also inde Heeren Staten Generael seer goede dispositie was tot den Vrede, men moste hoopen dat mits 't gene voorsz. is de saecke tot syne perfectie soude gebracht werden, de welcke de Francoysen seyden te konnen besluyten in vier-en-twintich uyren. Ende de voorsz. Heeren gaven al ree te kennen dat sy in geender maniere en verstonden dat hun bestandt, en dat van Catalo-

talonien ſoude gemaeckt werden met ghelijcke formaliteyt, ſoo wel aengaende den tijdt als de woorden, ende dat om 't ſelve te ontgaen wel mochte ghebeuren dat ſy ſouden vallen tot het maecken van eenen Vrede met ſyne Koninckklijcke Majeſteyt in plaetſe van Beſtandt.

Hier mede gaven de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen beginſel aen het werck, ende vertrocken datelijck (onder ander deckſel) naer Oſenbrugge, alwaer dier tijdt waren alle de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck daer naer wederom gekomen zijnde tot Munſter ſy relateerden wydt ende breedt 't gene hun aldaer was wedervaren met de Francoyſen. Ende i wat maniere ſy ſich met de ſelve hadden gedragen, om deſe Negotiatie aen te vangen, ende te beleyden, ſy wogen ſeer dat boven al 't gene de Francoyſen hadden geſeyt, hun groote moeyte hadde gekoſt den Tyran van Portugael uyt de ſelve Negotiatie te ſluyten, ende dat naer hun opinie 't gene meer koſte verachteren de concluſie was het ſcheyden *Roſas* van *Roſſellon*, ende het blyven van *Don Duarte de Bergance* biddende datmen daer in gene ſwaricheyt ſoude willen vinden, dan datelijck een eynde maecken, in ſomme de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen gaven ſchriftelijck de artyckulen die ſy met de Francoyſen ghetracteert hadden, zijnde de gene die hier na volgen, ende over de welcke men van beyde zyden eens is of niet, na differenten heyſchen, antwoorden ende replicquen.

Eyndelijck heeft Spagnien gheconſenteert te cederen aen Vranckrijck al 't gene 't ſelve hedendaechs beſit, ſoo inde Nederlanden als in het Graeffchap van Burgondien, ende Charlois, Vranckrijck en begeerde niet te ſluyten tot dat ſoude gekomen weſen de Ratificatien, Spagnien antwoorde dat volgens de volle machten die de Miniſters van beyde de Kroonen hebben, niet van noode en was te verwachten de Ratificatien vande Koningen tot vaſticheyt ende volle ſeeckerheyt van 't ghene datmen tracteert, om dat hunne Majeſteyt van den dach of dat tot Munſter

ſter de ſaecke by hunne Plenipotentiariſen ſal verghelcken werden, de ſelve ſullen approberen, ende van waerden houden, gelijck blyct by den Inhoudt van hunne voorſz. volle-machten, ende dat het over ſulcx bevonden werdt dat om eer te komen tot het beſluydt datmen wenſcht ende tot een ſtilleſtant van alle Vyandtſchappen, wel mochte geexcuſeert worden den tijdt diemen ſoude verlieſen in het verwachten der Ratificatien, waer op Vranckrijck repliceerde ſich conformerende ingevalle datmen het ſelve oock dede vande zyde van die van Hollandt, ende preſupponeerden, dat alwaert ſoo dat met het treckenen vande Tractaten van beyder zyden quamen te ceſſeren alle Vyandtſchappen, dat daerom niet en ſoude laten te komen de Ratificatien, ende boven dien geobſerveert werden alle andere formaliteyten, ende die van den Eedt, gelijck geſchiet is in het Tractaet van Vervin, Spagnien gedroech ſich noopende dit poinct van verwachten der Ratificatien aen 't ghene by de Heeren Staten ende hunne Miniſters ſal gedaen werden, ende over ſulcks bleven beyde de partyen daer over eens.

Vranckrijck pretendeerde dat het heel Graeffchap van Roſſellon, daer in begrepen de plaetſen ende Haven van Roſas, ſoude eeuwelijck blyven aen den Koninck van Vranckrijck, ende wiert gheantwoort, dat met Graeffchap van Roſſellon verſtaen wert al 't gene datter is van Pertas af tot Vranckrijck, ſonder dat oyt de Stadt Roſas heeft gheweeſt een Litmaet toebehoorende het voorſz. Graeffchap, dat daerom niet redelijck gevonden en wiert te willen de ſaken trecken uyt haren natuyrlijcken ſtandt, ende de Limiten ende Palen vande Provintien te veranderen ende confonderen, ende dat over ſulcx de reden vereyſte dat de Stadt van Roſas ſoude blyven, ende verſtaen werden met de reſte van het Vorſtendom van Catalonien, des niet tegenſtaende Vranckrijck perſiſteerde in ſijnen eyſch, ende over ſulcx den Heere Grave van Penneranda ſtelde dit poinct oock in het Arbitrage vande Staten, op dat alsmen alle de andere poincten aengaende

gaende den Peys ſoude adjuſteren, ſy 't ſelve oock ſouden toeſtaen ende anderſints niet. Daer naer quam Vranckrijck aen, ſeggende dat Roſas hun ſoude moeten ghegeven worden, met alle ſyne dependentien, waer in ſy wilden begrypen de Stadt ende Have van Cadacques, ende voorts alle 't gene datter is vande koſte vande Zee van Roſas af tot Roſſellon toe, waer op den voorſz. Heere Grave ſeyde aen de Heeren Plenipotentiariſen vande Staten, dat de Haven van *Cadacques* ſoo treffelijck is als de Haven van *Roſas*, ende noch beter, ende ſoo wel den eenen als den anderen ontwyffelijck zijn toe-behoorende aen het Vorſtendom van Catalonien, ſonder datſe yet gemeyns hadden met het Graefſchap van Roſſellon, dat het gene reden en was te eyſchen. *Cadacques* als dependentie ende een aenhanckſel, zijnde ſoo treffelijck ja een beter Have als *Roſas* gelijck voorſz. is, maer dat des niet tegenſtaende daerom de Peys niet en ſal achter gelaten worden, als de Heeren Plenipotentiariſen vande Staten ſouden hun woordt gheven, dat hy daer aen alleen hangt ende over ſulcx bleve voor als nu open het poinct van *Cadacques*.

Vranckrijck eyſchte dat tot de perpetuiteyt van 't gene Spagnien haer cedeerde ſoude moeten ghemaeckt werden een Tractaet van Peys in het welcke men de ceſſien, ende renunciatien vande voorſz. Landen ende Plaetſen ſoude begrypen in goede forme ende in diervoegen datſe met alle verſeeckerheyt vereenicht werden met de Kroone van Vranckrijck, ende men bleef eens datmen daer over volle ſatisfactie ſoude geven in den naem van Syne Majeſteyt van Spagnien.

Vranckrijck begeerden, datmen voor het Vorſtendom van Catalonien ſoude maecken een Beſtant voor ſoo veel Jaren, als met Hollandt ſal gemaeckt werden, ſonder datmen nochtans het ſelve ſal ſpecificeren in het Tractaet, ende datmen het ſelve Beſtandt in Catalonien ſal onderhouden ter goeder trouwen, ſonder te mogen doen eenighe Vyandtſchappen noch practycquen ter contrarie, waer van men ſal moeten gheven volkomen ver-

ſeeckerheyt, adjuſterende de precautien daer toe behoorende, Spagnien antwoorde ſich gedragende heel ende al tot het *Arbitrium* vande Staten, aengaende den tijdt van 't Beſtandt ghelijck hun met meer byſonderheyt mondelijcx gheſeyt wert, dat is dat ſelve Beſtandt noch inde formaliteyt, noch in den tijdt niet en mochte weſen, gelijck dat van Hollandt. Ende dat aengaende de verſeeckerheydt ende de *Precautien* Spagnien ſich conformeerden, ende ſal procederen ter goeder trouwe; Vranckrijck repliceerde te begeeren dat dit Beſtandt van Catalonien ſoude weſen voor dertich jaeren, niet tegenſtaende het Tractaet van Peys met Hollandt, ende Spagnien liet het ſelve oock ter Arbitragie vande Staten, ende datmen dit poinct ſoude ackorderen alsmen over alle de andere eens ſal zijn ende anderſints niet.

Op de ſaecken van Italien, ende van Graubunters hebben de Plenipotentiariſen van Vranckrijck ſich verklaert aen de Staten dat den Koninck van Spagnien ſoude wederom gheven aen de Hertoge van Savoyen ende Mantua 't gene hy van hun beſit, beſonderlijck *Vercelli* met *Vercellez*. Ende dat den Koninck van Vranckrijck oock ſoude wederom gheven aen de voorſz. Hertoge van Savoye ende Mantua 't gene hy beſit in Piëmont, ende Montferrat, namentlijck *Suſſa*, *Abillano*, het Kaſteel van Thurin, *Crecentin*, *Chiuati*, *Berrua*, *Trin*, ende alle andere plaetſen in het Montferrat, de ſtadt Slot, ende Kaſteel van Caſal, ende alle 't gene dat voorts toe behoort aen het voorſz. Montferrat, uytgenomen alleenlijck *Pignarol* met ſijne dependentie, gelijck ſy geſpecificeert ſtaen in het Tractaet ghemaeckt tuſſchen Vranckrijck ende Savoyen, ende dat de voorſz. reſtitutie vande eene ende andere zyde ſoude moeten gedaen werden reciproquelijck op eenen ſelven tijdt, Spagnien ſeyde alrede ghepreſenteert te hebben, ende van nieuws preſenteerde wederom te geven aen ſijne Wettige Heeren al 't gene dat het beſit inde Landen van Savoye ende Mantua, ſchynende 't ſelve te zijn de beſte middel, om den Peys ende de ruſte van Italien te behouden. Mitds dat de Francoyſen

coyſen concederen gelijck voorſz. is diergelijcke reſtitutie van hunnen kant; Vranckrijck antwoordende ackordeerde dat van beyde zyden ſoude gheſchieden de voorſz. reſtitutie ende op eenen ſelven tijdt Pinarol met ſijne Dependentien conſenterende dat oock ſoude gereſerveert worden de rechten vande Princeſſe Margarita. Ende alſoo zijn beyde de parthyen daer over eens gebleven; dan eenighe dagen daer na heeft Vranckrijck tegen 't gene voorſz. is in het voorgaende artyckel, komen pretenderen dat de plaetſe van Caſal ſoude moeten met Garniſoen van Zwitzers beſet werden op den naem van den Hertogh van Mantua, aen wien alleen ſy ſouden moeten doen den Eedt van getrouwicheyt den ſelven alle Jaeren vernieuwende inde tegenwoordicheyt vande Gedeputeerde van Vranckrijck ende vande Republicque van Venetien, maer onder beſoldinge vande ſelve Kroone met den Gouverneur die hedensdaeghs daer is, ende dat als den ſelven ſoude verandert worden, dat den Hertogh van Mantua ymandt van ſyn Onderzaten van Montferrat ſoude noemen met approbatie van ſyne Majeſt. van Vranckrijck, 't welck is geſeyt dat Caſal ſoude blyven, gelijck het hedensdaeghs is, te weten, in handen van Vranckrijck, al iſt ſaecke dat ſy het eene andere verwe willen geven, waer mede de Republicque van Venetien oock ſoude komen te betalen een deel vande beſoldingen vande voorſz. Zwitzers die in Caſal ſoude zijn, ende dat ſy 't ſelve begeerden om den Peys te verſeeckeren, op dat ſo wanneer Spagnien den ſelven ſoude willen breecken, vallende in eenige Landen van Vranckrijck, indien gevalle Caſal ſoude moeten blyven in handen vande Francoyſen, tot dat het different ſoude gheſliſt werden. Ende in dien gebeurde dat Vranckrijck quam te vallen in eenige Landen van den Koninc van Spagnien, dat in ſulcken geval het Garniſoen van Caſal ontlaſt ſal zijn van ſyne Obligatie aen den Koninck van Vranckrijck latende 't ſelve heel, ende al ter diſpoſitie van Mantua, waer in Vranckrijck oock de ooch-merck heeft, om te voorkomen dat die plaetſe,

ende het Landt van Montferrat niet en valle uyt het Huys van Mantua inde macht van eenigen Prince van Ooſtenrijck, by Houwelijck noch by eenige andere maniere waer toe ſich ſoude moeten verbinden den ſelven Hertogh van Mantua ende ſyne Moeder als Mombareſſe ende dat boven dien den Paus, de Hertogen van Savoyen, *Florence Modena* ende *Parma*, ende de *Republicque* van *Venetien*, *Genua* ende *Luca* ſouden moeten verſocht werden om daer voor borghe te willen blyven, de Plenipotentiariſen van Syne Majeſteyt van Spagnien hebben gheantwoordt, dan 't ghene men pretendeerde aengaende *Caſal* eene nieuwicheyt was geheel contrarie aen 't gene dat in het beginſel gheſloten was dat tot meerdere vaſticheyt van Peys van Italien beyde de Kroonen ſouden reſtitueren aen hunne Wettige Heeren al 't ghene ſy tegenwoordich beſitten, waer in Caſal begrepen is geweeſt, ſonder limitatie. Inder voegen datmen van wegen van Spagnien in contemplatie van den Peys toe-gheſtaen heeft, dat den Koninck van Vranckrijck ſoude blyven beſitten Pinarol volgens de preſentatie van wegen de Keyſer gedaen nopende de ſelve plaetſe waer in men hadde moeten verklaren dat den Koninck van Vranckrijck preſenteerde wederom te geven aen de Princen die met den ſelven zijn geweeſt, ende noch zijn geconfedereert ende geallieert van het beginſel vande Oorloge af, maer dat den Koninck van Spagnien wederom geeft aen den Hertogh van Savoyen die tegen hem den Oorloch ghevoert heeft, ende metter daet noch voert, niet te min om altijdt meer ende meer te bethoonen de ſinceriteyt met de welcke men procedeert van wegen van Syne Majeſteyt men ſoude vallen tot eene vande drie naervolgende conditien, te weten, dat alle beyde de Koningen behouden 't gene ſy beſitten in Monferrat ende Piemont, totter tijdt toe dat de Ligue ghemaeckt zy tuſſchen de Princen van Italien, 't welck niet alleenlijck en ſal dienen tot onderhoudt van het Tractaet van Peys, maer oock tot ſeeckerheyt voor Vranckrijck, dat *Caſal* niet en ſal vallen in andere handen

als

als van de Vorſten van het Huys van Mantua, of wel datmen het depoſitere inde handen van den Paus, of vande Republycque van Venetien; of eyndelijck, datmen demoliere alle de Fortificatien, gepreſupponeert dat in geender manieren, directe of indirecte, inde ſelve plaetſe en ſal mogen blyven eenige dependentie, Officier, noch Oorlochs-volck ter beſoldinghe van eenighe vande twee Kroonen, niet tegenſtaende deſe preſentatien Vranckrijck repliceerde, perſiſterende in ſyne eerſte Reſolutie, ende ſeggende, dat dit artyckel egeen uytſtel toe en liet; ende ſo gaf Spagnien het *Arbitrium* daer over aen de Heeren Staten, ſeggende aen de ſelve de redenen, die ſtryden tegen de Intentie van Vranckrijck.

Vranckrijck begeerde dat de Tractaten van *Queyraſco* ende *Mouzon* ſoude geexecuteert werden, uytgenomen 't gene dat by dit tegenwoordich Tractaet ſoude verandert werden: Spagnien ſeyde, dat in dit voorſz Tractaet moeſten begrepen werden alle de Intereſten hoe die ſouden mogen zijn tuſſchen beyde de Kroonen, ſonder dat het van noode was eenich ander Tractaet te noemen, noch ſich daer toe te gedragen, alſoo daer uyt ſouden konnen haper-mercten ſpruyten, die meer ſouden beletten de Concluſie die men begeert. Vranckrijck perſiſteerde, ſeggende; Dat het nootſaeckelijck was, dat men in 't Tractaet van Peys ſich refereerden tot de Tractaten van *Queyraſco* ende *Mouzon*, om de ruſte van Italien, ende om te mainteneren 't gene geackordeert is tuſſchen de Hertogen van Savoye ende Mantua, ende dat Vranckrijck preſenteerde aen 't Huys van Mantua te betalen, oft te aſſigneren daer men goet ſal vinden de ſomme geldts by 't ſelve Tractaet van *Queyraſco* vermelt; ende voor ſoo veel aengaet het Tractaet van *Mouzon*, dat ſy wel wilde dat men hun thoonde 't laetſte dat te Milan met de Graubunters geadjuſteert is geweeſt, om te ſeggen het temperament dat men in deſe aecke ſoude konnen nemen. Spagnien voldede daer over, ſeggende; Dat aengaende het Tractaet van *Queyraſco*, dat Syne Ko-

nincklijcke Majeſteyt voor ſo vele als hare Intereſten aenginck, 't ſelve ſal verſtaen naer te volgen, dan dat Syne Majeſteyt niet en mochte ſtipuleren 'tgene de ſelve niet *immediaté* aenginck, noch des te doen met reden ende koſte verſocht werden: Vranckrijck thoonde daer mede te vreden te zijn, op conditie, dat noch d'eene noch d'andere Kroone en ſoude mogen behulpelijck zijn aen dien vande gheintereſſeerde Vorſten die tegen 't ſelve Tractaet van *Queyraſco* yet ſoude doen; ter contrarie dat ſe tegen den ſelven hunne wapenen ſoude ghebruycken om hem te dwingen tot d'onderhoudt van 't ſelve; dat, voor ſoo veel dat aengaet het Tractaet van *Mouzon*, dat de ſaecken ſoude geſtelt worden voor ſoo veel Spagnien ende Vranckrijck aengaet, gelijck ſy waren in 't Jaer 1617. te weten, dat beyde de Koningen ſouden by de Graubunters ende inde Valtellina, de paſſagien hebben, ende de ſelve Alliantien die ſy in dien tijdt hadden. Spagnien ſeyde wederom, dat voor ſoo veel aengaet ſyn Meeſter den ſelven te vreden was van ſynen 't wegen het Tractaet van *Queyraſco* te executeren, ende dat het geen reden en was meer van hem te begeeren, dan dat men goet vondt, dat noch Syne Majeſteyt, noch den Koninck van Vranckrijck niet en ſoude behulpelijck zijn aen yemant vande Vorſten die de Wapenen daerom ſouden willen voeren. Die van Vranckrijck antwoorden, dat Spagnien gheobligeert was te executeren het Tractaet van *Queyraſco*, (al iſt dat ſy het niet en koſten fonderen, dewyl in 't ſelve niemandt met volle macht van Syne Koninckl. Majeſteyt van Spagnien en hadde geintervenieert) ende ſo bleve Vranckrijck by ſyne eerſte petitien; ende verſocht, dat voor ſo veel aengaet de Graubunters, dat men ſoude verklaren, dat ſoo wel den eenen Koninck als den anderen, ſoude hebben de vryheyt van paſſagien door de ſelve Landen, ende dat men ooc ſoude mainteneren de authoriteyt vande oude Confœderatien van Vranc. rijck met de voorſz. Graubunters ende Valtelinen; ende dat in alle de andere ſaecken, raeckende de Koophandel, Gouverne-

ment

ment ende accommodement tuſſchen de voorſz. Graubunters ende Valtelinen ſoude plaets grypen het Tractaet van Milanen; waer op Spagnien repeteerde het ſelve dat voorſeydt; ende dat belangende de Graubunters, ſyne Majeſteyt van Spagnien ſich niet en ſoude intereſſeeren noch beletten aen den Koninck van Vranckrijck, het verkrygen vande paſſagien die hy pretendeerde door de ſelve Landen, noch de onderhoudinghe vande oude Confœderatien; maer alſoo het een ſaecke was die depenteerde van de Graubunters ende Valtelinen, 't ſelve moeſte met hun ghenegotieert worden: waer op Vranckrijck repliceerde, ſich conformerende met 't ghene Spagnien conſenteerde, nopende het Tractaet van *Queyraſco*, op conditie, dat bey de Koningen ſullen beloven hunne authoriteyt te ghebruycken om te beletten, of doen repareren de contraventien: ende ingevalle dat de ſelve niet en quamen op te houden, ſoo ſal den Koninck van Vranckrijck mogen met ſyne machte behulpich zijn dien vande Vorſten, die geturbeert ſal worden, ſonder dat Spagnien ſal mogen aſſiſtentie geven aen de tegen parthye, ende dat raeckende de Graubunters ende Valtelinen, om beter te kennen te geven de intentien vande eene ende de andere zyde, dat de Plenipotentiariſen van Vranckrijck, de ſaecke ſchriftelijck ſullen ſtellen: in deſe termynen, is hedendaechs ghebleven den inhout van dit artyckel, ſonder dat men daer in voorder gepaſſeert is.

Vranckrijck begeerde, datter ſoude ghemaeckt worden een Verbondt tuſſchen de Vorſten van Italien, tot ſeeckerheyt van al 't gene datter ſal in dit tegenwoordich Tractaet geſloten worden; raeckende Italien, van wegen den Koninck van Spagnien is men het eens over al 't ghene dat aengaen ſal de volkomen ſeeckerheyt van Italien.

Vranckrijck voeghde daer by, dat men terſtont ſoude moeten ackorderen over de middelen om het voorſz. Verbondt te weghe te brengen, ende dat men tot dien eynde ſoude moeten tracteren met de Miniſters van de Vorſten van Italien, die te

Mun-

Munſter waren. Spagnien ſeyde wederom, dat den Koninck van Spagnien van ſynent wegen bereydt ende te vreden was te komen in al ſulcken Verbondt als men ſoude maecken tot ſeeckerheyt van Italien: dat aen den Kon. van Spagnien niet meer en mochte geſeyt werden, dan wel aen die gene die het aengaet, ende datmen daer van moeſte tracteren, daer ende alſoo 't behoort, aenghеſien dat men ſyne Majeſteyt niet anders en koſte eyſſchen. Vranckrijck perſiſteerde, dat om het voorſz. Verbondt te maecken, van noode was, dat van wegen Spagnien de ſelve inſtantien ſoude gedaen worden by de Miniſters van de Vorſten van Italien die te *Munſter* zijn, gelijck Vrancrijck oock ſal doen, op dat het mach geſloten worden. De Miniſters van Spagnien hebben wederom geſeyt, dat ſy van hunnent wegen ſich ſoude ghebruycken by die vande Vorſten van Italien, die te *Munſter* zijn tot het voorſz. Verbont, dan ſonder daerom te laten voorts te varen met het ſluyten van het Tractaet van Peys, ende dat de reden, waerom ſy het noch niet gedaen en hadden, was, om niet te openbaren het ſecreet vande Negotie, die was loopende door de handen vande Staten, waer over de eene ende andere parthye ſich verbonden hadden. Waer op die van Vranckrijck antwoorde; dat ſy wel wilden weten, wat inſtantien datter ſoude gedaen worden van wegen Spagnien met de Miniſters van Italien, wenſchende dat het Verbondt ſoude geſchieden al eer de Ratificatie van het Tractaet van Peys, ende dat daer-en-tuſſchen den Koninck van Vranckrijck ſoude behouden de plaetſen die hy beſit in Italien, tot dat het Verbondt ſoude gheſloten zijn: Spagnien gedraechde ſich tot ſyne voorgaende antwoorden, ſonder daer op yet voorts te ſeggen; maer die van Vranckrijck repliceerden, datſe terſtont het voorſz. Verbondt begeerden, gevende voor præcept, dat het was eene vande principaelſte ſeeckerheden tuſſchen de twee Kroonen: hier by is dit poinct gebleven, ſonder datmen daer in voorder gepaſſeert is.

Vranckrijck verſochte, dat men ſoude ſatisfactie gheven aen het

het Huys van Savoye, noopende de betalinge van het Houwelijcx goet van wylen de Infante, Vrouwe *Catharina*. Spagnien antwoorde, dat dit poinct in verſcheyden occaſien tuſſchen ſyne Majeſteyt van Spagnien, ende ſyne Hoogheyt van Savoye ghedebatteert was geweeſt, ende dat om te bewyſen 't gene dat daer over geackordeert is geweeſt, van noode was te hebben de ſtucken ende de Proceſſen, die te *Munſter* niet by der handt en waren; dan men preſenteerde van wegen ſyne Majeſteyt van Spagnien, ſatisfactie te gheven vande ſommen die ſyne Hoogheyt ſouden juſtificeren: Vranckrijck dies niet tegenſtaende, perſiſteerde als vooren; daer by voegende, datmen van 't voorſz. Houwelijcx-goet ſoude konnen af trecken 't gene ghepretendeert wort dat men noch ſchuldich is aen de Princeſſe *Margarita*: inder voegen dat Spagnien haer ſoude betalen: waer op gheantwoort wert van wegen den Koninck van Spagnien, datmen ſich gedoochde aen 't gene voorſz. is, maer die van Vranckrijck inſiſteerden wederom, ſeggende, dat ſy wel wilden dat het terſtont betaelt ſoude worden: waer op de Plenipotentiariſen vande Staten voorhielden, datmen het Proces ſoude konnen doen Vonniſſen by neutrale Rechters, ende daer toe limiteren eenen tijdt, 't welck Spagnien conſenteerde, ende den termyn van een Jaer; ende dat men punctuelijc ſoude onderhouden het Vonnis, ende dat men binnen den ſelven tijdt ſoude ſatisfactie gheven aen de Princeſſe Margarita, ende haere Dochter, die van Vranckrijck hebbende tijdt genomen om preciſelijck te antwoorden (naer datſe daer op geconfereert hadden, metten Ambaſſadeur van Savoyen) ſeyden, datſe daer mede te vreden waren, op conditie datmen ſoude borge ſtellen tot verſeeckeringe van betalinge van 't ghene de Rote van Romen ſoude oordeelen, raeckende het Houwelijcx goet vande voorſz. Infanta Catharina. Spagnien conſenteerden in het verkieſen vande Rote van Rome, maer ſonder obligatie van borge te ſtellen van wegen den Koninck van Spagnien.

Vranckrijck proponeerde, datmen Juſtitie ſoude doen aen de Onderzaten vande eene ende de andere zyde, de ſelve wederſtellende in hunne goederen, ende beſonderlijck den Hertoch van *Atria*: men antwoorde van wegen den Koninck van Spagnien, dat voor ſo vele ſijne Majeſteyt aengaet, de ſelve ſoude diſponeren, dat aen alle de Vaſalen van beyde zyden gedaen ſoude werden volkome Juſtitie. Vranckrijck repliceerde, juſtifierende meer tot het weder gheven vande goederen van den Hertoch van *Atria*, in het Koninckrijck van *Napels*, als oock vande goederen ende preeminentien van den Hertoch van Bournonuille, ende van Croy, Prince van Eſpinoy, Grave van Egmont, ende andere, die in den ſelven ſtaet zijn, ende die ghenoemt ſullen werden voor het ſluyten, oft voor de Ratificatie van het Tractaet. Spagnien ghedraechde ſich tot 't gene geantwoort hadde, nopende den Hertoch van Atria, voegende daer by, dat alle de andere waeren Vaſalen van ſijne Majeſteyt van Spagnien gecondemneert by de Juſtitie, in *Crimen læſæ Majeſtatis*, voor het beginſel van den Oorloge, tuſſchen de twee Kroonen. Vranckrijck perſiſteerde, datmen aen alle de gene die gedient hebben op de zyde van hunne Kroon, ende voor alle aen den Hertoch van Atria, ſoude ſatisfactie geven, waert niet in alles, ten minſten ten deele, ſeggende, datmen de voorſz. ſatisfactie ſoude konnen gheven op de goederen die van wegen den Koninck van Spagnien ghegeven zijn geweeſt aen den Schildtknaep van 't ſelve Huys. Ende aengaende de voorſz. Nederlanders, die oock in Vranckrijck gedient hebben, ende die wederom moeten komen in hunne goederen ende digniteyten, gelijck ghedaen is gheweeſt met den Hertoch van Bourbon, by het Tractaet van Madrit, ende met den ouden Prince van Eſpinoy, in 't Tractaet gemaeckt met de Staten. Spagnien antwoorde datmen redelijcke ſatisfactie ſoude geven aen den genen die den naem van Hertoch van Atria ſoude voeren, al en waer hy noch Italiaen, noch van 't Huys van Aquavina, ende dat den Koninck

van

van Spagnien 't ſelve ſoude determineren. Dat belangende den Hertoge van Bournonuille, Prince van Eſpinoy, Grave van Egmont, ende andere die aen Vranckrijck ghedient hebben, ſijne Majeſteyt hun wederom ſal geven by forme van pardoen, ter inſtantie van den Koninck ende Koninginne van Vranckrijck, de goederen die in eſſe zijn, dat Vranckrijck het ſelve moeſte doen met de ghene die ſich ghevoecht hebben aen de zyde van Spagnien, ende datter weder-zijts reſtitutie ſoude ghedaen worden aen de Vaſalen vande eene ende andere zyde vande rechte goederen ende actien die ſy ſouden mogen hebben in Vranckrijck, inde andere Landen van den Koninck van Spagnien, in dier voegen, datſe ſullen komen te zijn ghelijck voor den Oorloghe: uytgenomen de Renten die alreede ghepaſſeert zijn, de welcke noch van de eene noch van de andere zyde en ſullen moeten ghereſtitueert werden, ende men ſal van wegen Spagnien beſonderlijck nommeren den Baender-Heere van Poictiers, Vrouwe Iſabel van Bourgondien, Merck-Gravinne van Marvay, ende Hertoginne van Pordevaux: den Baender-Heeren van Scey, Marck-Grave van Varambon, ende den Grave van S. Amour, ende andere, die ſich ſullen preſenteeren voor het ſluyten van het Tractaet.

Vranckrijck repliceerde, eyſſchende eene naerdere declaratie, noopende de ſatisfactie van den Hertoch van Atria, ende datmen de Vaſalen van Spagnien die ſich gheretireert hebben in Vranckrijck ſal reſtitueren by wegen van het Tractaet, ende niet by wegen van het pardoen, gelijck gedaen is gheweeſt by andere voorgaende Tractaten, latende ter electie vande ghene die ſich in Vranckrijck hebben gheretireert te blyven, daer hun beſt ſal duncken, mits ghenietende nochtans hunne goederen. Spagnien beloofde, dat het Proces van den Hertoch van Atria ſoude gheweſen werden binnen den ſelven termyn, ende dat ſijne Majeſt. van Spagnien hem ſal geven eenige geproportioneerde ſatisfactie, gelijck ſijne Majeſteyt ſal vinden te behooren. Ende

dat aengaende syne Vasalen, die de protectie van Vranckrijck aenghenomen hebben, nu ende aen de selve sal restitueren de goederen die noch in esse zijn, gelijck geproponeert wert in den verstande dat van ghelijcken sal gedaen werden in faveur vande Vasalen van den Koninck van Vranckrijck die op de zyde van Spagnien sullen zijn. Vranckrijck repliceerde, dat aengaende den Hertoch van Atria, terwylen men soude verwachten het oordeel van Napels, den Koninck van Spagnien soude moeten restitueren de Domeynen van het Huys Aquavina, die gevolcht zijn geweest aen de Kroone, ende mitsdien soude den Hertoch sich verobligeren aen syne Majesteyt over te laten syne actien, so wanneer hy quam het Proces te winnen sonder andere recompense, dan de restitutie van 't Merck-Graefschap van Vitonta. Indien staet is dit punct ghebleven, sonder datter voorder ghepasseert is.

Vranckrijck proponeerde ooc dat de Confiscatien repressaillen ende saecken van den Koophandel souden gereguleert werden, ghelijckmen ghewoon is te doen in alle andere Tractaten, ende in geval van eenige nieuwicheyt, dat de selve souden gedetermineert werden, met consent van beyde zyden, waer mede Spagnien te vrede was, ende beyde seyden, datmen van nu af soude beworpen de Artyckulen, raeckende de repressaillen Koophandel ende andere dierghelijcke saecken om de materie meer te vervorderen.

Vranckrijck pretendeerde, dat die ghene die inde Tractaten soude moeten begrepen zijn, souden moeten genoemt worden by de eene ende andere partyen met de machte van binnen ses Maenden noch andere te begrypen, ingevalle dat beyde partyen daer in consenteren, waer mede Spagnien oock te vreden was.

Lottringen &c.

Vranckrijck proponeerde dat de rechten ende pretensien sullen weder-zydts gereserveert werden, ghelijck in het Tractaet van Vervins, besonderlijck de pretensien van Navarre: Spagnien

seyde,

ſeyde, dat in 't ſtuck van reſervatien, van onderrechten ende pretenſien, men ſoude in alles houden de ſelve forme van het Tractaet van Vervins : Vranckrijck perſiſteerde te willen, dat men ſoude ſpecificeren Navarra, conſenterende nochtans dat men ſeggen ſoude dat hunne pretenſien niet en ſoude conſenteren by den wegh van Wapenen, dan wel by dien van een ackoort ende van vriendtſchap. Spagnien antwoorde, dat ſoo wanneer men noemde Navarra, dat men oock ſoude moeten noemen Borgondien, door dien dat die pretenſien moeſten reciproquelijck gaen, ende met alle ſinceriteyt van beyde zyden : Vranckrijck repliceerde, perſiſterende inde ſpecifique reſervatie vande Rechten op Navarra, ſonder te willen conſenteren in't reciproocq van Borgondien van wegen den Kon. van Spagnien, waer op Spagnien ſeyde, dat men ſoude doen eene renuntiatie van de eene ende de andere zyde, gelijck ghedaen wordt in het Tractaet van Vervins.

Vranckrijck en wilde niet, maer perſiſteerde in te willen dat men Navarra ſoude ſpecificeren, ſonder toe te laten dat men van wegen den Koninck van Spagnien ſoude ſpecificeren Borgundien : Spagnien repliceerde, ſich gedragende tot het voorſeyde : Vranckrijck en begeerde niet, dan bleve by de reſervatie van Navarra : conſenterende nochtans dat die van Spagnien ſich yet ſouden reſerveren, daer aen niet expreſſelijck gerenunceert en is geweeſt; waer op Spagnien repliceerde, noyt gherenunceert te hebben aen het Hertoghdom van Borgondien; ende over ſulex 't ſelve te mogen reſerveren, volgens 't gene dat Vranckrijck ſelve preſenteert.

Vranckrijck begeert, dat alle Gevanghenen van de een en de ander zyde ſullen los ghelaten worden, ende onder andere *Don Duarte de Berganea*; ende dat men van nu af ſal belooven, dat daer en-tuſſchen de voorſz. Gevangenen niet en ſullen ghequelt oft qualijck ghetracteert werden: Spagnien antwoorde, dat *Don Duarte* geen ghevangenen van Oorloghe en was, dan een Vaſal

van den Koninck van Spagnien, op wie niemant kan recht pretenderen dan syne Majesteyt: dat des niet tegenstaende, de Peys gemaeckt zijnde, de Koninginne van Vranckrijck, ende den Koninck haren Sone sich souden mogen interponeren die hun de beste sal duncken by sijne Majest. van Spagnien, nopende de Intereste van *Don Duarte*: dan wat belangt de andere gevangenen van d'een en d'ander zyde, datmen daer over eens was. Vranckrijck insisteerde wederom voor *Don Duarte*; waer op de Staten proponeerden, datmen hem soude stellē in handen van den Keyser, of van den Kon. van Vranckrijck, op conditie, van hem niet te laten gaen na Portugael, noch te geven eenich assistentie, directelijck of indirectelijck, aen synen Broeder, oft aen de Portugysen; ende dat den *Depositarius* sich sal verbinden tot het onderhouden van die conditie. Spagnien, na dat het op dit poinct wydt en breet gedisputeert hadde, antwoorde: seggende tot bevorderinge vande Peys; ende in contemplatie van de Staten, te ackorderen een vande twee voorsz. middelen, te weten, van *Don Duarte* te laten in handen vande Keyser, oft wel van sijne Majest. van Vranckrijck, maer dattet soude moeten gedaen worden by een bysonder Tractaet, latende aen sijne Majest. van Spagnien de keure van eene vande voorsz. twee middelen, met de conditie van volle versekertheyt, dat hy niet wederom na Portugal soude keeren, noch datmen eenige assistentie aen sijnen Broeder soude doen, noch aen dat Koninckrijck. Vranckrijck was daer mede niet te vreden, dan eyschte wederom de volle liberteyt van *Don Duarte*, ende sonder eenige conditie, consenterende dat het soude geschieden by een bysonder en secreet artyckel. Indien staet is gebleven dit punct, sonder vordere antwoorde daer op te geven van wegen Spagnien.

Vranckrijck proponeerde, datmen binnen drie Maenden, soude mogen Commissarisen deputeren van beyde de zyden, om te reguleren de limiten vande plaetsen, die aen Vranckrijck sullen ghegeven worden, ende om te ackordeeren over alle andere poin-

poincten die niet ghedecideert en ſullen worden by dit tegenwoordich Tractaet: Spagnien bleve hier over eens, ende datmen naer het Tractaet van beyde zijden ſal moghen door d'Interpoſitie van de Staten, manghelen die plaetſen die aen de eene andere zijde beter gelegen ſullen zijn. Vranckrijck begon in ſyne Replijcque wederom te ſolliciteren het poinct van *Sabionetta*, waer op gerepliceert wiert, dattet eene ſaecke was alreede geweſen by den Keyſerlijcken Raedt, die Juriſdictie hadde over de partyen datſe geconſenteert hadde inde Rechteren, ende in het oordeel, ſulcx dat het dit Tractaet niet en raecten.

Dit is den Saet inde welcke hedenſdaegs is ghebleven alle Negotiatie, ende na ſoo groote preſentatien, ghelijck ghedaen zijn van wegen de Koninck van Spagnien; ſoo ſiet men merckelijck dat de Françoyſen geenen Peys begeren; en van ghelijcken ſiet men oock het lutten wercks dat ſy maecken vande Interpoſitie vande Staten, want men heeft niet alleen bevonden dat ſy in 't minſte niet en cederen op der ſelver Inſtantie, dan datſe verworpen alle middelen die ſy voor-ghehouden hebben, hoe redelijck de ſelve zijn gheweeſt; ja ſelfs, dat ſy dickmaels wederroepen hebben 't gene ſy te voren gheconſenteert hadden, voegende van tijdt tot tijdt wat nieuws aen hunne eyſſchen, ende gaende ſoecken vremde ſaecken buyten de materie, die niet en raecken d'Intereſten van d'een of d'andere Kroone, ſtellende beletſelen tot den Peys, gelijck by exempel, de Ligue ofte Verbont van Italien, 't welck ſy begeeren gemaeckt werde eer den Peys, ende dat ſy willen decidéren de ſaecken van de Graubunters, Valtelinen, ende van die van Mantua, ſonder de Interventie vande ſelve; ende willen Spagnien obligeren tot het ſtipuleren voor vremdelinghen, ſonder macht daer over te hebben. Ter contrarien, men ſiet openbaerlijck, dat van wegen den Koninck van Spagnien niet achter ghelaten is gheweeſt om te doen blijcken ſyne oprechtigheyt en ſinceriteyt; ende overſulcx is men van weghen ſyne Majeſt. van meeninghe van niet meer te ſpre-

te ſpreecken inde materie, terwylen de Plenipotentiariſen die in s'Graven-Hage zijn, niet en ſullen weder over ghekomen zijn; alſoo het ſeecker is, dat ſoo daer eenigen wegh oft middel is om de Francoyſen te brengen tot Peys, daer ſy ſoo grooten aftreck af hebben, ſal alleenlijck weſen, ſiende dat de Staten ſich willen adjuſteren, ende het is ſeecker dat de Francoyſen vreeſen dat de Staten Generael ſouden hebben particuliere relatie van alle het gene datter gepaſſeert is inde Interpoſitie van hunne Miniſters, by de welcke de Francoyſen aenghehouden hebben, dat ſy het niet en ſouden ſchryven, het welck ontwyffelijck moet zijn, om dat ſy oordeelen, dat by ſoo verre ſy het deden, het ſelve de Staten ſoude bewegen om de Francoyſen te preſſeren, op dat ſy hun naer de reden ſoude voegen, oft ſoo ſy het weygerden, dat de Staten ſouden hun Tractaet met ſyne Majeſteyt van Spagnien ſluyten ſonder Vranckrijck, waeromme, ende om andere vele redenen, heeft den Heere Grave van Peneranda goet gevonden, dat men dit Geſchrifte, 't welck begrypt alle 't ghene datter ghepaſſeert is inde Interpoſitie vande Staten (hoe de ſelve toeghelaten is gheweeſt alle 't ghene dat van punct tot punct van wegen Spagnien in den naem van ſyne Majeſteyt van Spagnien aen de Francoyſen gecedeert is geweeſt, tot den Staet in den welcken hedensdaechs de ſaecke haer is vindende, ende de nieuwigheden, impertinentien, ende verwerringen die ſy alle dagen inventeren, ende voorts brengen) den Heere Marck-Grave van *Caſtel Rodrigo* ſoude willen ſenden een perſoon van verſtant, ende bequaemheyt, naer Hollandt, hem gevende de Inſtructie die ſyne Excell. ſoude goet vinden om (ſonder tijdt te verlieſen) aen de Staten, aen de Prince van Oragnien, en aen die het noch behooren ſal te doen blyckē door deſe Declaratie, de onrechtveerdicheyt vande Francoyſen: ende het goet hert ende oprechticheyt, waer mede men van wegen ſyne Majeſt. van Spagnien geprocedeert heeft. Alſoo het ſchynt onmogelijck te zijn, dat ſy ſouden laten te kennen dat men ghekomen is, ende dat men toegelaten heeft

heeft al 't gene dat *immediate* Intereſt is vande Françoyſen, ſonder yet gereſerveert te hebben, ende dat de pretenſien ende baraſſen van andere hunne ſaecken niet en zijn, noch hun en raecken, dan alleenlijck ſich daer mede te willen dienen om den voortganck van Peys te beletten. Ende het en is niet waerſchynelijck datter yemant is onder de Heeren Staten, hoe gepaſſioneert hy ſy voor Vranckrijck, die ſal bevinden dat de Vereenichde Nederlanden geobligeert zijn te perſevereren met die Kroone in ſulcke onrechtveerdige pretenſien, maer dat ſy ſich mogen contenteren gheweeſt te hebben den middel ende inſtrument van voordeelen, die de Françoyſen op ſyne Majeſteyt van Spagnien hebben bekomen, niet alleenlijck in Nederlandt, ende de geheele Weereldt door, maer oock vande conditien, de welcke ſyne Majeſteyt heeft aen Vranckrijck geackordeert door de Interpoſitie, ende in contemplatie vande ſelve Heeren Staten; ende op dat ſy ſich met een onbedeckt aenſicht, ende onberiſpelijck (aengeſien de generale reſignatie, die den Koninck van Spagnien gedaen heeft in hun arbitrage, aen de ſelve moet afnemen allerley excuſen) mogen ſepareren, ſonder dat yemandt haer met reden ſal kunnen belaſten van niet onderhouden te hebben de *Ligue Guarantie*, ende alle de andere Verbonden ende confœderatien die ſy ſouden willen fingeren, veel meer als ſy ſchuldich waren.

Daer naer hielden de Heeren Plenipotentiariſen vande Staten voor, aen den Heere Grave van Peneranda, by wege van arbitrage, de naervolgende middelen van accommodement tuſſchen Spagnien ende Vranckrijck, vragende aen de ſelve Grave, of ſy hem aenſtonden? ende ſeggende, dat hy indien gevalle met de Franſche Plenipotentiariſen daer over ſouden tracteren.

Dat den Gouverneur van Caſal, ſal ghenomineert ende gheſtelt werden by den Hertoch van Mantua, uyt yemant van ſyne Onderzaten, ende dat den ſelven den Eedt ſal doen aen den voorſz. Hertogh, in preſentie vande Commiſſariſen van beyde

de Koningen ende vande Republycque van Venetien, ende dat het Guarniſoen 't ſelve oock ſal doen.

Dat het voorſz. Garniſoen ſal zijn de eene helft van Zwitſers, ende de andere helft van Onderzaten van den Hertogh van Mantua.

Dat de betalinghe aen 't ſelve Garniſoen ſal ghedaen werden aen eenen Commiſſaris die ghedenomineert ſal werden by den voorſz. Hertoch oft by de Republycquen van Venetien, de welcke in den naem van den voorſz. Hertoch ſal betalen het voorſz. Garniſoen.

Datmen daer over een Tractaet ſal maecken met den voorſz. Hertogh 't welck ſal duyren tot dat hy ſal gekomen zijn tot den ouderdom van vijf-en-twintich Jaren of Jaren dat des niet tegenſtaende voor altijdt ſal onderhouden werden de belofte, die men ſal moeten doen, dat nimmermeer by eenigen wegh 't ſy by Houwelijck of anderſints, Caſal ſal vallen inde macht van d'eene of d'andere Kroone, noch van eenigen anderen Vorſt, dan blyven aen die van het Huys van Mantua.

Dat den Koninck van Spagnien ſich ſal verbinden by dat Tractaet dat hy noyt en ſal attacqueren eenighe plaetſen van het Montferrat, ende datmen van nu af ſal verſoecken van beyde de zyden, aen alle de Vorſten van Italien om tuſſchen hun te maecken de Ligue geproponeert by Vranckrijck, ſoo tot het onderhoudt van het Tractaet tuſſchen de twee Kroonen, als om te beletten dat Caſal niet en valle uyt de handen van het Huys van Mantua, ſonder daerom te verachteren het tegenwoordich Tractaet.

Datmen aengaende het Tractaet van *Queyraſco* ſal volgen het artyckel den aengaende beworpen by Vranckrijck, daer by voegende dat nochtans vry ſal zijn ſoo aen den Hertogh van Savoyen als aen den Hertoch van Mantua, te proponeren de ſchade die ſy ſullen verſtaen ontfangen te hebben by 't voorſz. Tractaet, ende dat alleenlijck by vriendtſchappe, of wege van Juſtitie

tie ſonder te mogen gebruycken wegen van Faict, noch de Wapenen te nemen van d'eene noch d'andere zyde.

Dat de *Graubunters* ende de *Valtelinen* ſullen blyven inde ſtaet daer ſy tegenwoordich zijn, uytgenomen dat men hun toe-laet ſich te verklaren binnen vier Maenden naer 't ſluyt van het Tractaet, noopende de maniere van Gouvernement die ſy vvillen volgen, op datter in verſien werde by alle beyde de Koningen.

Dat de *Grabunters* ende *Valtelinen* ſullen toe-laten de vryheyt vande paſſagien aen Vranckrijck, ende datſe ſullen onderhouden d'oude Alliantien die ſy hebben met de ſelve Kroone, ende oock met die van Spagnien, ſonder dat Spagnien ſich oyt ſal mogen daer tegen ſtellen, noch Vranckrijck van gelijcken, ende datmen aldus expreſſelijck niet en ſal ſpreken vande Tractaten van *Monzon* ende *Milon*.

Dat Spagnien ſal gheobligeert zijn te volgen al 't geen dat ſal geordonneert werden by de Rote, of het alderſtrengſte dat in diergelijcke materie getracteert wert.

Dat men ſich ſal conformeren in alles met de artyckulen een-en-twintich ende twee-en-twintich van het Tractaet van Vervins, of wel dat d'eene ende d'andere Kroone ſich ſal mogen reſerveren in ghenerale termynen al 't gene daer aen ſy niet en ſullen gherenunceert hebben by de voorgaende Tractaten, of ſoo Vranckrijck ſich reſerveert, ſyn recht op Navarra, dat Spagnien ſich oock ſal reſerveren mogen het zijn, op het Hertochdom van Borgondien ende andere Landen, vermelt inde voorgaende Tractaten, inde welcke gereſerveert heeft het ſelve recht.

Dat Spagnien *Don Duerte de Barganca* wederom ſal ſtellen in handen van den Keyſer ende van de ſelve al voor ſal mogen nemen belofte dat hy niet en ſal aſſiſteren ſynen Broeder, noch de Portugyſen directelijck noch indirectelijck.

Dat het *Arbitrium* vande ſatisfactie vande Hertoch van Atria ſal ghelaten werden in den goeden wille van den Koninck van Spagnien of dat men anderſints ſal mogen verklaren by een ſe-

creet artyckel 't gene dat men hem voor eens sal hebben te gheven of by forme van Pensioen.

De Grave van Peneranda de voorsz. artyckelen gheslen hebbende, ontboot hun met den Heer *Brun* de selve gesien te hebben ende dat hy sich soude daer over accomoderen ende den Vrede sluyten, op elck punct ghelijck het by hem ghearbitreert was.

Hier naer is ghevolcht dat de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck om te antwoorden op de middelen van ackoort geproponeert by de Heeren Ambassadeurs vande Vereenichde Nederlanden van wegen de Heeren Plenipotentiarisen van Spagnien den 9 December 1646. hebben schriftelijck overgegeven.

Eerst dat Casal zijnde gelegen in het Montferrat, ende de Onderzaten van dat Landt, zijnde van den Hertoch van Mantua dattet ghevoechelijck is dat eenen Vassael van Montferrat sy Gouverneur vande voorsz. plaetse, anders soude nootsaeckelijck zijn dat de Onderzaten van den Hertoch van Mantua die in Vranckrijck zijn oock gheadmitteert souden moeten worden tot het voorsz. Gouvernement gelijck die van Mantua.

Dat daer ghenen Commissaris van wegen den Koninck van Spagnien en mach geadmitteert werden, soo om dat de plaetse onder syn macht niet en staet, als om de ghebuyrsaemheyt de welcke achterdencken ende vreese soude veroorsaecken.

Het Garnisoen en sal niet mogen ghecomposeert zijn, dan alleen van Zwitsers, om dat in den Eedt sal moeten begrepen werden eene Obligatie die met eenen Onderzaet niet wel over een en soude komen.

Men sal met den Hertoch van Mantua tracteren, ende sal met den selven geadjusteert werden hoe langh dat dese Obligatie sal moeten duyren.

Men kan de weder-zijdts executie tusschen de twee Kroonen niet admitteren om de redenen die mondelings voorghehouden zijn geweest aen de Heeren Middelaers.

Het

Het eynde van het artyckel dependeert vande andere verſeeckerheden ende faciliteyten, die van wegen Spagnien ſullen ghegeven werden tot het ſluyten van het Tractaet.

De Plenipotentiariſen van Vranckrijck verſtaen oock dat op den ſelven tijdt Charlemont, Phleville ende Marienbourch wederom ſullen ghegeven werden aen het Bisdom ende Staet van Luyck behoudens datmen daer in ſal mogen Procureren voor de Intreſten vande Koninck van Spagnien de ſelve verſeeckerheden gelijck ſy pretenderen inde ſaecken van Caſal voor de Intreſten van den Koninck van Vranckrijck, alſoo men qualijck eenige reden van onderſcheyt ſoude konnen allegeren.

Al 't ghene dat men ſoude konnen voegen by het artyckel voor ghehouden raeckende het Tractaet van *Queyraſco* ſoude eene oorſaecke weſen van tweedracht die in toe-komende tyden ſoude konnen Oorloge verwecken, 't welck men ſoect te voorkomen ende te beletten ſoo ſeer als 't mogelijck ſal zijn.

Dat het artyckel welck nopende de *Graubunters* ende de Valtelinen voor gehouden is geweeſt gheaccepteert ſy, en iſt by aldien datter yet voor valt datmer noch ſoude willen by-voegen ofte af nemen, dat men het ſal mogen voorhouden in 't voorſz. artyckel dan daer is verſchil tuſſchen een Tractaet 't welck ghemaeckt is gheweeſt tuſſchen de twee Koningen eer den Oorloge begonſt, ende een ander Tractaet 't welck gemaeckt is geweeſt by een vande Koningen terwylen den Oorloge geduyrt heeft, niet kunnende de reden toe-laten dat het eerſte werde in twyffel geſtelt noch dat het laetſte ſubſiſtere.

Nopende Vranckrijck daer en wert geen ander expedient gevonden dan 't gene dat voor gehouden is gheweeſt, ende iſt dat het niet voor goet gehouden en wert, ſo ſal men mogen tracteren met den Ambaſſadeur van Savoyen ſelfs, het ſy door middel van den Heer *Nuntius*, of door eenich ander dat goet ſal gevonden werden, ten ſy dat men de ſaecke wil adjuſteren by Arbyters die van weder-zyden ſullen gekoſen werden in gelijcken getale.

Men ſal nopende *Navarre* verwerpen een artyckel van weder-zyden ſonder dat daer door deſe Handelinge ſal veracht werden.

Iſt by aldien 't gene men ſeght by dit artyckel noopende *Don Duarte* ſoude zijn van den ſelven van nu af te ſtellen in handen van den Keyſer ende dat hy in ſyne vryheyt ſoude geſet werden al eer den Vrede ghemaeckt zy, daer en ſullen gene nieuwe oor-ſaecken van tweedracht gheſocht werden, maer indien dat men alleen verſtaet dat hy ſal geſtelt werden in handen van den Keyſer naer dat de Peys ſal geſloten zijn tuſſchen de twee Kroonen dat en mach niet aenveert werden noch en mach oock niet gelaten werden de beloften die daer over gedaen zijn.

Daer werdt verſocht noopende den Hertoch van *Atria* eene ſaecke die vaſt ſy ende die oock ſy van gewichte, aengeſien datter getracteert wert van diverſche groote Heerlickheden daer van eenighe gheincorporeert ende gevoecht zijn aen den Staet van den Koninck van Spagnien.

Dit Geſchrifte is overgelevert van wegen de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck.

Alſoo de uytſtellen ende difficulteyten die voor gevallen zijn in't onderſoeck vande verſchillen, rechten ende pretenſien vande voorſz. Heeren Koningen ſoude grootelijcx kunnen verachtert hebben het beſluyt van dit Tractaet, ende uytſtellen het goet dat geheel Chriſtenrijck daer van verwacht, ſoo heeftmen geackordeert ende geadjuſteert tot ende in conſideratie vande Vrede datelijck vande voorſz. Heeren Koningen ſal behouden de Landen, Steden, Plaetſen, Kaſteelen ende Heerlickheden met hunne appendentien ende dependentien die ſy tegenwoordich zijn beſittende, waer de voorſz. Landen ende Plaetſen mogen gelegen zijn 't zy inde Nederlanden in het Graefſchap van Borgondien, Roſſellon, Catalonien, Engelandt van Elba ende inde koſten van Toſcane, ghelijck hier naer particulierlijcker ſal uyt geſeyt werden.

In

In gevolge van het bovengeſz. de Steden, Plaetſen ende Caſſelryen van Veurne, St. Winoxberge, Caſſel, Cortrijck, Grevelingen, Duynkercken, Bourbourch, Lincken, Mardyck, Armentiers, Comene, La mote au Bois, Waten Landrechies, Maubenge, Dampuillers, Thioville, Serich, Longuy, Juoix, Veltheran, St. Amour, Poligny, Joux, Long, Sayliner, ende andere Steden, Plaetſen, Kaſteelen ende Forten die tegenwoordich beſeten werden in Nederlandt, in't Graefſchap van Bourgondien, desgelijcx het heele Graefſchap van Arthoys, daer in begrepen Arleu ende l'Eſcluſe, behalvens de Steden van St. Omaer, Arien ende la Baſſée met hunne diſtricte ſullen onweder-roepelijck ende voor altijts blyven aen den Koninck van Vranckrijck ende aen ſyne Naekomelingen Koningen van Vranckrijck door het tegenwoordich Tractaet van Vrede met hunne diſtricten, Baillagen, Heerlickheden, Prevooſtyen ende Prochien daer van dependerende, ſonder dat ſyne voorſz. Majeſteyt ſal mogen in toekomende tyden verſtoort werden door den Heere Koninck van Spagnien, ſyne Naekomelingen noch door eenige Princen van ſyn Huys, oft door wie het ſoude konnen zijn, oft op vvat pretext oft oorſaecke, die ſoude mogen voor vallen inde proprieteyt hoocheyt, ende gebruyck van alle de voorſz. Landen, Steden, Plaetſen, Kaſteelen, Heerlickheden, Caſſelryen, Bailliagien, Prevooſtyen ende Prochien daer aen Annex ende andere plaetſen daer van dependerende, 't ſy om dat ſy hier voortijdts gecontribueert hebben inde laſten van het Lant met de voorſz. Caſſelryen, oſte om darſe geweeſt hebben onder de Jurisdictie ende bevel vande Gouverneurs ende Magiſtraten der ſelver, waer onder wert verſtaen dat ſullen begrepen zijn de Mans-Vaſſalen, Onderzaten, Plaetſen, Dorpen, Prochien, Boſſchen, Rievieren, Plat-Lant ende alle andere dingen die daer van ſullen dependeren, ende tot dien eynde renoveert, cedeert ende tranſporteert den voorſz. Koninck van Spagnien ſoo voor hem als voor ſyne Erfghenamen ende Naekomelingen, ghelijck ſyne voorſz.

Ambaſſa-

Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen in ſynen naem door het tegenwoordich Tractaet van Vrede onweder-roepelijck hebben gerenonceert gelaten, gecedeert ende getranſporteert voor altijdts aen ende tot profyt vande voorſz. Koninck van Vranckrijck ſyne Erfgenamen, Naekomelingen, ende die'er recht ſullen toe hebben, alle de rechten, actien ende pretenſien die den voorſz. Heere Koninck van Spagnien of ſyne voorſz. Erfgenamen ende Naekomelingen hebben ende pretenderen, of ſouden kunnen hebben of pretenderen, door wat oorſaecke oft reden het ſy tot de voorſz. Landen, Steden, Plaetſen, Kaſteelen ende Forten ende Heerlickheden, Caſſelryen Bailliagien ende Prevoſtyen, ende tot de Prochie daer aen annex ende andere plaetſen daer van dependerende, gelijck hier vooren geſeyt is, de welcke inſghelijcx oock alle de Mans-Vaſſallen, Onderzaten, Plaetſen, Dorpen, Prochien, Boſſchen, Rivieren, Plat-Landt ende alle andere dingen die'er van dependeren den voorſz. Heer Koninck van Spagnien ſoo voor hem als voor ſyne Naekomelingen conſenteert van nu af voor altijdts weder vereenicht ende gheincorporeert te werden aen de Kroone van Vranckrijck niet tegenſtaende alle Wetten, Coſtuymen, Statuyten oft Contracten gemaeckt ter contrarien aen de welcke ten eynde vande voorſz. renunciatie ende ceſſie wert expreſſelijck ghederegeert by het tegenwoordich Tractaet.

Inſgelijcx ſullen blyven aen de voorſz. Koninck van Vranckrijck ende aen ſyne Nakomelingen, Koningen van Vranckrijck onweder-roepelijck, ende voor altijdt door het tegenwoordich Tractaet van Vrede geheel het Landt ende Graefſchap van Roſſellon, waer onder werdt verſtaen begrepen te zijn alle de Landen, Steden, Plaetſen ende Heerlicheden de welcke leggen over deſe zyde vande Bergen van Pireneen naer Vranckrijck met alle ſyne Mans-Vaſſallen, Onderſaten, Plaetſen Dorpen, Prochien Boſchen, Rivieren, Plat-landt ende alle andere dingen daer van zijn dependerende, oock de Haven ende plaetſen van Roſas ende

Cadac.

Cadacques ende hunne dependentien met alle de andere Steden, Haven, Plaetſen, Dorpen ende Prochien gelegen lancx de koſten vande Zee vande voorſz. Steden van Roſas ende Cadacques af naer Roſſellon, ende Vranckrijck met hunne Diſtricten ende Dependentien, ende al waert ſoo dat eenige vande Steden, Plaetſen, ende Heerlicheden ghelegen op deſen kant vande Bergen van Pireneen ende vande andere Steden, Havenen, Plaetſen, Dorpen ende Prochien gelegen lancx de koſten vande Zee, aen deſe zyde van Roſas ende Cadacques ende hunne dependentien, hadden hier voormaels geavexeert geweeſt aen eenich ander Landt, Graefſchap of Heerlicheyt, ende hadde tot noch toe aen het voorſz. Landt ende Graefſchap van Roſſellon niet toebehoort, ſullen nochtans ghehouden ende beſeten werden by den voorſz. Koninck van Vranckrijck eeuwelijck, gelijck alle de andere dependentien van het voorſz. Landt ende Graefſchap van Roſſellon boven gemelt indien datter eenige waren ghelegen aen de andere zyde vande Bergen van Pireneen naer Spagnien toe, ſonder dat ſyne Majeſteyt den voorſz. Koninck van Spagnien ſyne Erfgenamen noch by eenigen Vorſt van ſyn Huys noch door wie het ſoude mogen zijn noch onder eenich pretext of occaſie die ſoude kunnen voorvallen, ſal mogen geſtoort werden, inde Proprieteyt ende Souverainiteyt beſit ende ghebruyck van alle het boven geſchreven, ende tot dien eynde heeft den voorſz. Heere Koninck van Spagnien ſo voor hem als ſyne Erfgenamen ende Nakomelingen, gerenuncieert, gelaten, gecedeert ende getranſporteert, ghelijck ſyne voorſz. Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen in ſynen naem by dit Tractaet van Vrede onweder-roepich hebben gerenonceert, gelaten, gheccdeert ende getranſporteert voor eeuwelijck, ende altijdts aen ende tot profyt vande voorſz. Koninck van Vranckrijck ende van ſyne Erfgenamen, Nakomelingen ende recht daer toe hebbende alle de Rechten, Actien ende Pretenſien die de voorſz. Koninck van Spagnien ofte ſyne Erfgenamen ende Nakomelingen hebben,

ende pretenderen of ſouden konnen hebben, of pretenderen uyt wat oorſaecke of reden het ſy op geheel het Landt ende Graefſchap van Roſſellon, Roſas, Cadacques ende andere Landen, Steden, Plaetſen, Havenen ende Heerlickheden boven gemelt, de welcke met allen het Volck, Vaſſallen, Onderzaten, Plaetſen, Dorpen, Prochien, Boſchen ende Revieren, platte Landen ende alle andere dingen die van hun zijn dependerende den voorſz. Heer Koninck van Spagnien ſo voor hem als voor ſyne voorſz. Naekomelingen conſent van nu af voor altijdts geunieert ende geincorporeert te werden aen de Kroone van Vranckrijck, niet tegenſtaende alle Wetten, Coſtuymen, Statuyten ende Contracten ghemaeckt ter contrarien aen de welcke wert expreſſelijck gederogeert door het tegenwoordich Tractaet ten effecte van de voorſz. renuntiatie ende ceſſie.

Item by het tegenwoordich Tractaet van Vrede de plaetſen van Portolongone ende van Piombino. Insgelijcx oock de Steden, Plaetſen, Dorpen ende Landen daer van dependerende zijnde ghelegen in het Eylandt van Elba ende op de koſten van Toſcanen ſullen onweder-roepelijck ende inder eeuwigheyt blyven aen den voorſz. Heer Koninck van Vranckrijck ende aen ſyne Naekomelingen Koningen van Vranckrijck, om de voorſz. Plaetſen, Steden, Dorpen ende Landen die 'er van dependeren te genieten ende beſitten met het ſelve recht ende inde ſelfſte maniere ghelijckſe hier voor-tijdts heeft beſeten den voorſz. Heer Koninck van Spagnien, den welcken den ſelven tot dien eynde, ſoo voor hem als voor ſyne Erfghenamen ende Naekomelingen renonceert, cedeert, laet ende tranſporteert, ghelijck ſyne voorſz. Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen in ſynen name by dit tegenwoordich Tractaet van Vrede 't ſelve hebben gerenonceert, gelaten, gecedeert, ende getranſporteert voor inder eeuwicheyt ende altijdts aen ende tot profyt vande voorſz. Heer Koninck van Vranckrijck ſyne Erfgenamen, Naekomelingen ende die ſyne actie ſullen hebben, alle de rechten,

actien,

actien ende pretenſien die den voorſz. Heer Koninck van Spagnien ſyne Erfghenamen ende Naekomelingen, ende die ſyne actie ſullen hebben ende pretenderen, of ſouden konnen hebben of pretenderen, uyt wat oorſaecke of reden dat het ſoude mogen weſen op de voorſz. plaetſe van Portolongone ende Piombino, Steden, Plaetſen, Vlecken, Dorpen, ende Landen van de ſelve dependerende ende hier boven vermelt.

Op de leſte Schriften die'er gegeven zijn gheweeſt van wegen van Vranckrijck aen de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen vande Heeren Staten ende de welcke de ſelve gepreſenteert hebben aen de Heeren Plenipotentiariſen van den Koninck van Spagnien den 20 December 1646. wert geſeyt 't gene volcht, tot informatie vande voorſz. Heeren Staten.

Dat de voorſz. Schriften werden tegen alle reden gerealiſeert voor antwoorden tot de middelen van adjuſtement voor-ghehouden by de Heeren Plenipotentiariſen van Spagnien, aengeſien dat de ſelve middelen van adjuſtement zijn eenichlijck ende immediatelijck gheprocedeert vande voorſz. Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten die ſy op den ſelven tijdt hebben gelevert aen d'eene ende d'andere partye, ende al t'ſamen by de Heeren Plenipotentiariſen van Spagnien heel ende al toe-geſtaen ende geconſenteert ende van wegen van Vranckrijck weder-ſeyt, in alle de Artyckelen daer in begrepen, gelijck op het particulier van het Garniſoen van Caſal raeckende de kieſinghe vande Officieren ende Soldaten op den Eedt ende de Commiſſariſen van dien af te nemen op de Obligatie te gheven by den Hertoge van Mantua raeckende de limitatie van den tijdt van volle reſtitutie van Caſal aen ſynen Wettigen Heere, oock op het Tractaet van *Queyraſco*, die van *Mouzon* ende van Milanen, op de Graubunters Valtelinen, op het houwelijck goet vande Infante *Doua Catharina*, op de ghepretendeerde reſervatie van Navarra, de verloſſinghe van *Don Duarte de Berganca*, ende de voldoeninge vande Heere van Anglure die geintituleert werdt

Hertoch van Atria, inhoudende boven dien de voorſz. Schriften van Vranckrijck gheſochte ende gheaffecteerde nieuwicheden niet raeckende de Intereſſen vande voorſz. Kroone, ende vechtende recht tegen de eſſentie, ende de maniere vande tegenwoordighe Tractaten, inde welcke Vranckrijck 't ſedert den 17 September leſt-leden te kennen gaf ſich heel verklaert te hebben in alle pretenſien aen de Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten, de welcke 't ſelve alſoo gerelateert ende verſeeckert hebben op den ſelven dach aen die van Spagnien in hun eygen Huys.

De voorſz. nieuwicheden beſtaen in dat by de declaratie die Vranckrijck doet op de puncten van wegen de voorſz. Heeren Staten ghearbitreert, is mengelende in het ſevenſte artyckel de reſtitutie van Charlemont, Phleville ende Marienbourch aen het Bisdom van Luyck, waer van noyt mentie ghemaeckt en is, noch by het *Arbitrium*, noch in eenige vande voorgaende Propoſitien, hebbende de Kroone van Spagnien de ſelve plaetſen beſeten van Immemorialen tijdt af, in dat onder het getal vande plaetſen die Vranckrijck beſit vande Koninck van Spagnien inde Nederlanden is menghelende die van Serich ende Longuy, die toe komen aen den Hertoch van Lottringen ende in het Graefſchap van Borgondien, Poligny ende Lyon de Sanvier de welcke plaetſen de Kroone van Vranckrijck niet en beſit ende Joux 't welck beſeten werdt by eenen Duytſchen Coronel, de welcken noyt en heeft willen bekennen dat hy die plaetſe is houdende by de Krone van Vranckrijck, ende de welcke altijdts in ſyne beſonderen naem ghetracteert heeft met die van het Gouvernement van Borgondien over de ceſſatie van Wapenen ende de neutraliteyt met het voorſz. Graefſchap ſonder eenighe Interventie vande Kroone van Vranckrijck.

In dat die van Vranckrijck zijn begrypende geheel het Landt ende Graefſchap van Arthois, om te blyven aen de Kroone van Vranckrijck, behalvens de Steden van S^t. Omar, Arien ende Baſſée

Baſſée, in plaetſe van te ſeggen dat het Graefſchap van Arthois ſal blyven aen den Koninck van Spagnien, uytgenomen de Steden van Atrecht, Heſdin, Baupame, ende andere plaetſen van 't voorſz. Graefſchap die Vranckrijck aldaer beſit, volgens alle de Propoſitien die daer op gedaen zijn geweeſt, en dat onder de plaetſen die Vranckrijck occupeert in het voorſz. Landt van Arthois werden begrepen die van Arleu ende l'Eſcluſe.

In dat naer dat beſonderlijck ghenoemt ende gheſpecificeert zijn geweeſt de plaetſen, beſeten van Vranckrijck ſoo in Nederlandt als in het Graefſchap van Borgondien, begrypende vele die Vranckrijck niet en beſit, ghelijck verklaert is, werden by-ghevoecht deſe woorden ende andere Steden, Plaetſen, Kaſteelen, Forten die beſeten zijn, &c. in plaetſe of van hem te houden aen de ſpecificatie, of van alles te begrypen onder ghenerale termynen gelijckmen tot noch toe heeft gedaen in Propoſitien ende Replycquen die'er gemaeckt ende gegeven zijn gheweeſt vande' eene en de andere zyde.

In dat in plaetſe van hun te contenteren met het Graefſchap van Roſſellon gelijck men geadjuſteert hadde, nu pretenderen daer-en-boven de Havenen ende plaetſen van Roſas ende Cadacques, die niet en raecken aen het voorſz. Graefſchap, alle de andere Steden, Reeden, Havenen, Dorpen, Prochien, Vlecken, Plaetſen, Heerlickheden, met alle hunne dependentien, die op deſe kant vande Bergen *Pirenees* leggen na de zyde van Vranckrijck, of wel die ghelegen zijn op de koſten vande Zee vande Steden van Roſas ende Cadacques aftreckende na de zyde van Roſſellon, al iſt ſoo dat ſommige van boven gheſchreven plaetſen, Steden ende Heerlickheden niet en dependeren van het Graefſchap van Roſſellon, des alles niet tegenſtaende pretendeert Vranckrijck te behouden alle de plaetſen die gelegen zijn op den anderen kant vande Bergen Pirenees, nae de zyde van Spagnien.

In datter contrarie vande Declaratie meermael by Vranck-

rijck gedaen, datmen ſoude wederom gheven van d'eene en de andere zyde al datter geoccupeert is geweeſt in Italien, (behalvens Pinarol, 't welcke moeſte blyven aen de voorſz. Kroone van Vranckrijck, nu wert ghepretendeert te behouden Portolongone ende Piombino, mitsgaders de Steden, Dorpen, Prochien ende Landen dependeren vande voorſz. plaetſen gelegen in het Eylandt van Elba ende op de koſte van Toſcanen.

In dat Vranckrijck de boven gemelde dingen pretendeert by forme van weder vereeninghe aen ſyne Kroone al offe daer van gheſcheyden hadden geweeſt, ende al of dit maer en ſoude gheſchieden by wege van een herſtellinghe in hun oudt recht ende poſſeſſie, in plaetſe dat alle de voorſz. dingen zijn nieuwe Conqueſten, gewonnen met geluck van Wapenen, waer op om niet langer te misbruycken de ſorge ende den arbeyt vande voorſz. Heeren tuſſchen-ſprekers of Middelaers wert verklaert van wegen van den Koninck van Spagnien datter evenwel goede Diſpoſitie is om te tracteren, ende te ſluyten eenen goeden ende vaſten Vrede met de Kroone van Vranckrijck, mits aen de ſelve te laten geheel het Graeffchap van Roſſellon al 't gene dat de ſelve Kroone beſit inde Nederlanden ende in 't Graeffchap van Borgondien makende een Beſtant van dertich Jaren in Catalonien wederom gevende van den eenen ende anderen kant al datter in Italien geoccupeert is gheweeſt 't ſedert de leſte Oorloge behoudens ende ghereſerveert voor de Kroone van Vranckrijck Pinarol, ende ooc reſerverende de rechten vande Princeſſe Margarita van Savoyen, ende renuncierende 't recht van eygendom, dat Spagnien heeft tot Alzatien voor de Kroon van Vranckrijck ende wederom gevende de Nederpaltz aen de Keyſer ende het Rijck ſullen oordeelen den ſelven toe te komen, by aldien dat den Vrede van 't Rijck ſynen voort-ganck heeft op den ſelven tijdt van die vande twee Kroonen, ende begrypende inde voorſz. Tractaten den Hertoch van Lottringen, dat voorts raeckende de overleveringhe vande Gevanghenen vande eene

ende

ende andere kant ende reſtabliſſement vande gene die gebannen zijn geweeſt, ende van die ghevolcht ſullen hebben d'eene of de andere partye, de betalinge van het Houwelijex goet vande Infante Doua Catharina, de verloſſinge van Don Duarte, het onderhouden van het Tractaet van *Queyraſco*, het Gouvernement vande Graubunters ende Valtelinen, de pretenſien vande Heere van Anglure die genoemt werdt Hertoch van Atria, de reſtitutie vande goederen, actien ende Rechteren, gheannoteert of geconfiſqueert ten laſte vande Onderzaten vande eene of de andere Kroone de Ligue te maecken tuſſchen de Prince van Italien tot de verſekeringhe van het Tractaet, ende dat Caſal uyt het Huys Mantua niet en ſal kunnen vallen, ende ten laetſte over de maniere dat de plaetſe van Caſal ſal moeten bewaert werden tot de volle ende effective reſtitutie der ſelver, aen den Hertoch van Mantua ſalmen volgen, ende ſich conformeeren met het gene dat getracteert is gheweeſt by de voorgaende Declaratien, ende met het gene begrypt ende ghearbitreert is gheweeſt van wegen de voorſz. Heeren Staten by hun Geſchriſt van den negende December van dit Jaer 1646. ſonder te begeeren noch kunnen admitteren van wegen den voorſz. Koninck van Spagnien eenich by-voechſel of veranderinghe, uytghenomen het ghene ſoude zijn van noch te laten volgen Roſas, ende Cadacques, 't welck gelaten werdt ter diſpoſitie vande voorſz. Heeren Staten, om niet te verachteren den Vrede, indien den ſelven alleen daer aen quame te hangen; hier by voegende een kort verhael by forme van een *abbregé* van het Procederen oft Negotiatie vande eene ende andere Kroone in deſe tegenwoordighe Tractaten van Vrede, van het gene ghepaſſeert is door de Directie vande voorſz. Heeren Staten, waer van ſy beſondere kenniſſe ende wetenſchap hebben, op dat ſy dit alles wel conſiderende, overwegende, kunnen oordeelen naer hunne gewoonlijcke wysheydt, hoe veele dat de Kroone van Spagnien heeft geattribueert aen hunne Interpoſitie, ende hoe veele datter die

van

van Vranckrijck aen de ſelve heeft afghenomen, hoe vele difficulteyten dat de voorſz. Kroone van Spagnien heeft overwonnen, om te komen tot den Vrede, ende hoe vele beletſelen die van Vranckrijck ter contrarie heeft voort ghebracht; biddende hun dien volgens te gedencken, hoe dat naer de Declaratie van Vranckrijck, die gelevert wert aen de Heeren Middelaers, die de ſelve gaven aen de Heeren Plenipotentiariſen van Spagnien, de ſelve lieten te repliceren om de exhorbitantie vande voorſz: Declaratie. Als de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten begonſten nu in 't generael, nu in't particulier te ſolliciteren ende te preſſeren, dat die van Spagnien believen ſoude te cedeeren aen Vranckrijck noch twee oft drie plaetſen meer, namentlijck, Grevelingen, Bourbourch, ende Thionville, te ackorderen aen Catalonien een Beſtandt van vier Jaren; ende dat indien ghelooft wierde dat den Vrede ſonder twyffel ſoude ghemaeckt werden, ende noch met hoope van Thionville te behouden: 't welck geackordeert ende toegelaten zijnde by Spagnien, en zijn evenwel niet gevolcht de effecten van diergelijcke hoope.

Daer nae zijnde de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten gekomen den 17 September, ten huyſe van den Heere Grave van Peneranda, ſeyden ende beloofden hem, insgelijcx oock aen ſyne mede-Plenipotentiariſen die daer by waren, hoe dat de Plenipotentiariſen van Vrancrijck hun verklaert, ende te verſtaen ghegeven hadden by forme vande leſte ende finale Reſolutie, dat, waert dat hun geackordeert werde al 't gene Vranckrijck beſit inde Nederlanden ende Borgondien, met het Graefſchap van Roſſellon, ende een Beſtandt van vele Jaren in Catalonien, dat ſy ſouden komen te ſluyten het Tractaet van Vrede in vier-en-twintich uyren. Ende daerom reſolveerden de Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten, waert by aldien de Kroone van Spagnien al 't ſelve wilde ackordeeren, s anderdaechs te gaen na Oſenbrugge, alwaer als dan waren de voorſz.

voorſz. Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck, om een eynde te geven aen ſoo goeden werck.

Ende hebben Spagnien 't ſelve geackordeert, zijn de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen van de Heeren Staten vertrocken, ende daer naer wederom gekeert met de confirmatie vande belofte vande Vrede, uytſtellende het Tractaet tegen als de voorſz. Plenipotentiariſen van Vranckrijck ſouden wederom keeren van Oſenbrugge. Naer dat de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck te Munſter gearriveert zijn geweeſt, in plaetſe van de 24 uyren, binnen de welcke men ſoude gheſloten hebben het Tractaet, zijn verloopen drie volle Maenden, ende daer-en-tuſſchen in plaetſe van te geven eene Declaratie conforme, aen de welcke mondelincx gedaen was geweeſt, van wegen Vranckrijck aen de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen van de Heeren Staten, ſyn van dach tot dach andere nieuwe Declaratien ghemaeckt, veel grooter ende breeder als de eerſte Propoſitien, die ſoo boven maten ende reden waren, als oyt gheſien is gheweeſt in eenige Tractaten die ghemaeckt zijn gheweeſt tuſſchen Chriſten Princen : *Eerſt*, Boven het Graefſchap van Roſſellon, pretendeerden Roſas; ende daer naer noch de plaetſe van Cadacques, ende daer naer de dependentien van Roſas ende Cadācques; ende boven Pinarol verklaerden die van Vranckrijck te willen behouden Caſal, onder pretext van te precaveren dat de ſelve plaetſe niet en ſoude komen in handen vande Princen van het Huys van Ooſtenrijck. Daer naer ſoo wert voor ghehouden eene Ligue tuſſchen de Princen van Italien, inde welcke die van Spagnien hebbende geconſenteert, mits dat de ſelve niet en ſouden komen te verachteren het Tractaet van Vreede: als dan verklaerde Vranckrijck te verſtaen, dat de voorſz. Ligue moeſte gaen voor het voorſz. Tractaet. Al iſt ſoo dat het klaer is, dat om de voorſz. Ligue te tracteren ende te maecken, van nooden ſoude zijn den tijdt van ſes Maenden ende meer; alſoo geene Miniſters van Italien, niet meer als

van Spagnien, de Instructie daer toe van noode en hebben. Hier op is gevolcht de pretensie vande liberteyt, of relaxatie van *Don Duarte*, ende nademael daer toe gevonden zijnde het expedient by Vranckrijck gheapprobeert, ende wort selve niet gheadmitteert. Op een anderen kant wiert mentie gemaeckt vande pretensie van het Houwelijcx goet vande Infante *Doua Catharina*. Ende hebbende de Kroone van Spagnien geconsenteert, dat het Proces daer op hangende, ende het Koninckrijck van Napels soude werden gestelt in handen van vreemde Rechters, aengesien de saecke in questie, te weten, de assignatie van 't voorsz. Houwelijcx goet was gelegen in het Koninckrijck van Napels, wilde de Kroone van Vranckrijck noemen de Rechters, te weten, de Rote van Romen: ende naer dese electie, inde welcke Spagnien oock consenteerde, eyschte Vranckrijck borghe tot verseeckeringe van datter gheackordeert soude zijn, ende hebbende Spagnien 't selve oock geackordeert, by aldien de voorsz. Rota 't selve quam goet te vinden: Soo en heeft sich Vranckrijck evenwel daer mede niet gecontenteert, noch met het gheloof dat mede brenght de Tractaten, als waer op rusten saecken van meerder importantie als het voorsz. Houwelijcx goet. Daer naer wierde voor ghehouden eene imaginaire pretensie vande Heere van Angelure, den welcken niet en voert den Naem noch de Wapenen, noch en is van 't bloedt vande Hertogen van Atria, ende pretendeert nochtans te hebben de Actien die gelaten hebben de gene die gevoert hebben den voorsz. Naem, Wapenen, ende zijn van 't bloedt vande voorsz. Hertogen; de welcke Actien niet en zijn ghefondeert, ende werden gheintenteert uyt saecken die geschiet zijn meer als over de hondert en 't sestich Jaren, sedert den welcken tijdt zijn gemaeckt geweest de Tractaten soo van Vrede als Bestandt, te weten, het Tractaet van Madrid, Camerick, Bomy, Nice, Crespy, Vanceles, Cambresiz, ende Vervin, sonder dat inde selve mentie is ghemaeckt vande voorsz. pretensie, niet tegenstaende datter vele andere van mindere

dere conditien zijn begrepen ende gheſpecificeert inde voorſz. Tractaten. Boven dien heeft Vranckrijck inſtantie gedaen, op dat den Prince van Eſpinoy, den Hertoch van Bornouille, Grave van Egmondt, ende andere misdadige Onderzaten, beſchuldicht van den Koninck van Spagnien, de welcke hun vertrocken hebben in Vranckrijck, weder ſoude geſtelt werden in hunne goederen, eeren, ende digniteyten. *Ten leſten*, pretendeerde de Kroone van Vranckrijck, dat men ſoude obſerveeren het Tractaet van *Queyraſco*, al hoe wel die van Spagnien daer niet en heeft overghekomen, ende dat Vranckrijck wederom ſoude keeren in ſyne oude Alliantie; ende dat hun ſoude vryheyt gheackordeert worden van paſſagien inde Landen vande Graubunters, alle het welcke hebbende hun *ex ſuperabundanti* geackordeert geweeſt by Spagnien, inder maniere geallegeert in het Geſchrifte van den negende deſer Maent, 't welck inhoudt het temperament ghearbitreert van wegen de voorſz. Heeren Staten. Evenwel en wilt de Kroone van Vranckrijck niet aenveerden de voorſz. forme, ende komſte te veranderen in eene andere, by de welcke aen den Hertoch van Mantua ſynen Geallieerde, afneemt den eenigen trooſt, die hem kan blyven om ſich te beklagen over 't gene waer in hy ſoude kunne gheintereſſeert zijn binnen den tijt van een Jaer naer de concluſie van het Tractaet, ende om dat dit ſoude kunnen geremedieert werden by middel van vriendtſchap, ſonder dat den voorſz. Hertoch ſich mach behelpen met de wapenen. Voor ſoo vele raeckt de Graubunters ende Valtelinen, Vranckrijck diſponeert vande ſelve ſonder hare interventie, ſyne macht, noch laſt van hun te hebben, procederende daer in op de ſelve maniere, gelijck het ſoude doen inde ſaken ende Intereſten van ſyn eygen Vaſſalen ende Onderzaten, keerende ende wendende alle de Tractaten die gemaeckt hebben de Graubunters ende Valtelinen over hun Gouvernement ende commercie, waer toe ſy als vrye volckē de liberteyt gehat hebbē na hun beliefte, als niet dependerēde van d'een of d'andre Krone.

De voorſz. Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten ſullen oock gedient zijn te gedencken, dat in't beginſel als ſy gekomen zijn in deſe plaetſe, is gepreſenteert geweeſt van wegen de Koninck van Spagnien, een ghencrael Beſtandt met Vranckrijck, in alle plaetſen daer ſich ſullen rencontreren, ende bevinden de wapenen van d'eene ende d'andere Kroone, ende dat voor eenen termijn van een, twee, drie, vier, vijf, oft ſes Jaren, latende in de vrye wille van Vranckrijck, om ſoo veel te meer te facilitéren het ſecours het welcke van nooden heeft de Republijcke van Venetien, tegens den Turck. Ende naer dat dit expedient niet en is geweeſt, heeft de Kroone van Spagnien aen de Koninginne Regente van Vranckrijck, gepreſenteert het *arbitrium*, ende Middelaers te willen zijn van het Tractaet met alle de beleeftheyt, ende acten van eenvoudige affectie die men ſoude konnen verwachten, de welcke nochtans niet aenveert en zijn gheweeſt, maer gherefuſeert onder klaer pretext van misvertrouwen. Door al het welck procederen van Spagnien ende Vranckrijck, ſoo different d'eene van d'andere; iſt meer als tijdt niet alleen te kennen, maer oock te verkondigen ende manifeſteren aen de gantſche Weerelt, aen wie men moet verwijten de ſtortinge van het Chriſten bloedt, door het uytſtel ende beletſel van de Vrede, ſoo ghewenſcht van de arme Gemeente, 't ſedert ſoo veel Jaren, ſuchtende onder de ſlavernyen van de calamiteyten ende miſerien, die met ſich brengt eene ſo lange ende wreede Oorloge; ende in gevolge vande ervarentheyt die men ſoo dickwils heeft gheſpeurt in de Oppoſitien die Vranckrijck doet tegen den Vrede, niet alleen tuſſchen Spagnien ende hun, maer oock tuſſchen de Onderſaten vande Provintien van Nederlandt die onder de Jurisdictie zijn van den Koninck van Spagnien, ende de voorſz. Heeren Staten: Het is reden, rechtveerdigh, ja obligation te inſiſteren, op dat ſonder meerder uytſtel op diergelijcke Oppoſitien, als voorſz. is, dat van wegen de Heeren Staten ghegheven werde eene definitive, ende independente

Reſo-

Reſolutie, alſoo het redelijck is niet meer te arbeyden, ende ſich te vermoyen over een onſeecker uytkomen; noch over Reſolutien, hangende aen de wille van andere, in eene ſaecke van ſoo groote importantie ende conſequentie: ende op de welcke de Kroone van Spagnien, naer datſe gegeven heeft aen de Heeren Staten alle ſoorte van ſatisfactie, gereſolveert heeft de ſaecke te laten loopen, ende de ſelve een precys eynde te geven op de eene of de andere maniere.

Deſe boven ſtaende propoſitie met het voorſz. daer op ghevolchde alſoo genaemt *Waerachtich Verhael* aldus overgelevert zijnde; Soo waren eenige vande Gecommitteerde van ghevoelen men behoorde aen de voorſz. Philippe le Roy ſoo 't eene als 't andere wederom te geven, door dien voor deſen meermaels was verklaert oock gereſolveert niemandt vande Koninck van Spaignens wegen komende te hooren, (ghelijck oock 't ſedert den Cancelier *Peckius* An. 1622. niemant gehoort was geweeſt) maer alles te verwyſen naer Munſter.

Dan daer van rapport gedaen zijnde, ſoo heeft den 9 Januarii de Heer vander Capelle ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. voor gedragen dat S^r. Jaecques Craick in den naem ende van wegen Philippe le Roy Heere van Ravels hem Heere vander Capelle hadde verhantreyct ſeker ſchriftelijc ende beſlooten Memoriael 't welck den voorſz. Philippe le Roy den 7 deſer aenghenomen hadde onder hem Heer vander Capelle te leveren, ende heeft den ſelven Heer vander Capelle het voorſz. Memoriael als oock de Papieren die de meer ghenoemde Heer le Roy den 7 deſer voornoemt aen de Heeren haer Ho. Mo. ſamentlijcke Gedeput. had over gelevert, ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. gecachetteert gepreſenteert. Ende vervolgens gedelibreert zijnde of men de voorſz. papieren ſoude leſen, hebbē haer Ho. Mo. goet gevonden en verſtaen, dat men 't voorſz. Memoriael als ooc de voorſz. Papieren ſoude openen ende vervolgens ter Vergaderinge laten leſen, gelijc geſchiede, ende is daer naer toegeſtaen ende geconſenteert

ſenteert aen de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Hollandt in haer Ho. Mog. Vergaderinghe dat de ſelve het voorſz. Memoriael, als oock de voorſz. Papieren in originali ſouden over nemen om aen de Heeren der ſelver Principalen tegenwoordich Staets-ghewys vergadert weſende deſen naemiddach gecommuniceert te worden, 't welck ſy aengenomen hebben te doen ende tegen ſes uyren des avonts weder te brengen, in haer Ho. Mog. Vergaderinge, die daer tegens by den anderen komen ſoude.

's Avonts hebben de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Hollandt ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. weder ghebracht het alſoo ghenaemde *Waerachtich Verhael* ſampt Memorie ende andere Papieren hier voor ghemelt, ende dien morgen ter Vergaderinge geleſen, ende aen de Heeren Staten vande opgemelte Provintie van Hollandt dien naemiddach voor gheleſen; ende vervolgens by de reſpective Provintien op de voorſz. ſtucken ghedelibereert ende openinge van der ſelver reſpective advyſen ghedaen zijnde; Is goet gevonden ende verſtaen te verſoecken ende Committeren de Heeren Bronchorſt ende Wimmenum om dien avondt den inhoudt van het meer genoemde Memoriael ende Papieren ſommierlijck ende mondelinghe te communiceren aen ſyn Hoogheyt, 't welck de ſelve Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ſtaende Vergaderinghe hebben gedaen ende oock by rapport ingebracht, daer op ghereſolveert is dat aen ſyne Hoochgemelte Hoocheyt Copye van het meer genoemde Memoriael, Papieren ende Brief van Credentie van Caſtel Rodrigo op de voorſz. Heere Philippe le Roy, ſoude werden verhandtreyct, oock zijn verſocht ende geauthoriſeert de Heeren vander Holck ende vander Beecke, ghelijck offitie van communicatie dien avondt te doen aen den Heere Servient extraordinaris Ambaſſadeur van Vranckrijck met deſſeing om daer naer aen Syn Excell. ghelijck oock aen de Heeren Plenipotentiariſen tot Munſter Copye van alles te ſubminiſtreeren

ren om haer Ho. Mog. ten ſpoedichſten bericht te laten toekomen vande rechte gheſchapenheyt van den inhoudt van het voorſz. Papier.

Wyders hebben haer Ho. Mog. gereſolveert dat aen de Provintien ſoude werden ghegeven copye van het meer ghemelte Memoriael, Papier ende Brief van credentie reſpective, ende zijn genomineert de Heeren *Huygens*, *Wimmenum*, *Veth*, *vander Holck*, *Roorda*, *Mulart*, *Eyben*, om de voorſz. Copye te ontfangen ende dat de ſelve uytgheſchreven weſende, de principalen opgheſlooten ſouden worden, om des te beter ſecreet te houden; dan hebben de Heeren van Hollandt haer nopende het Secreet houden vande voorſz. ſaecke, haer niet verſtaen te conformeren.

Waer op ghevolcht is dat de Heer Ambaſſadeur ende Grave van *Servien*, voor ende al eer audientie te nemen dede door een Edelman expreſſelijck den Heere Preſiderende verſoecken ende vermanen dat dien Philippe le Roy mochte werden van hier ghedimitteert, als niet gekomen (ſeyde hy) tot anderen eynde als omme te *ſpionneren*, *quade impreſſien te geven*, *ende diffidentie tuſſchen Vranckrijck ende deſen Staet te maecken*; eenige Leden van de Vergaderinge oock, inſonderheyt *Zeelandt* ende *Wtrecht* ſeyden dat hy volgens het paspoort gehouden was yet te proponeren aengaende des Koninex *verkochte ende verpande Heerlijckheden ende Domeynen*. Ende alſoo hy inde Vergaderinge nochtans niet hadde gheſproocken als vande Munſterſche ſaecken, ende gevraecht zijnde oft hy yets meer hadde voor te brengen, hy geſeyt hadde *neen*: ſoo ſuſtineerden ſy dat hy ſyn paspoort niet vol dede, ende daeromme behoorde oft ſimpelijck *gedimitteert* oft naer Munſter geremitteert te worden, maer de meeſte gecommitteerde ſeyden, dat ſy hadden geſchreven aen hare Principalen, ende dat ſyne verklaringe van *niet meer te hebben voor te ſtellen*, moeſte werden verſtaen *voor dien tijdt*; ende hebben hem gemainteneert by het effect van ſyn paspoort.

Gelijck

Gelijck nu deurgaens in deſe groote Handeling d'opinien ſeer divers waren; alſo werde oock by d'eene ghepreſen by d'andere gelaeckt, dat men hem alhier het blyven ende van tijdt tot tijt ſyn paspoort verlengde: alſoo, ſeyden ſy, ſy alhier niet dede als ſpioneeren ende overſchryven wat de inclimatien, advyſen, reſolutien, aen ende raetſlagen van den Staet waren. Immers is 't geſchiet dat de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet ſelfs aen haer Ho. Mog. hebben meermaels gheklaecht dat veel tijdts de Spaenſche eerder als ſy kennis ende communicatie hadden van de reſolutien die alhier genomen wierden. 't Is waer: voor die niet gaern ſagen de ſeparaten handel tuſſchen deſen Staet ende Spagnien, was ſulcx een procedure die niet ſeer lydelijck was: ende daerom liep hy etlijcke mael peryckel van ghedimiſteert ende weeh geweſen te worden; Maer alſoo Hollandt in alle manieren den Oorloch moede was, ende gaern ſach alle middelen ende wegen waer deur de Vrede wiert gevondeert, ſoo verſtonden ſy ende andere, dat ſyn verblyf alhier dienſtich, ende ſyn perſoon alhier aengenaem was, als hebbende verſcheyden voorneme Verwanten ende Vrienden in 't Landt, 't welck groote confidentie gaf; om welcke ende andere conſideratien de Spaenſche ſcheenen wyſſelijck electie ghedaen te hebben van ſyn perſoon; ende is by de genen die de Vrede gedreven ende yverich begeert hebben, ſeer aengenaem geweeſt ende gepreſen wat hy ſoo met haer Hoocheden tot der ſelver particuliere ſatisfactie, ende tot ceſſatie van hoſtiliteyt ter Zee, (gelijck namaels ſal werden gheſeyt) als tot de *non-Campaigne*) daer toe die van Hollandt verſcheyden mael verklaert hadden noch gelegentheyt, noch genegentheyt te hebben) gecopereert heeft.

De Grave van *Servien* heeft audientie gehadt den 13 Januarii, harangueerde met groote wel-ſpreeckentheyt, verhalende wat de Heer *d'Avaux* ende hy voor drie Jaer alhier paſſeerende, getracteert hadden: ſprack veel vande goede ghenegentheyt van Vranckrijck tot deſen Staet, ende ter contrarie vande kunſten, quade

quade practycken ende intentien der Spaenſche; dat ſy ſochten om Vranckrijck van deſen Staet te ſepareren; ende beyde te bedriegen. Dolecrde op 't gunt den 8 Januarii tot Munſter tuſſchen de Spaenſche ende die van deſen Staet was geteyckent: gaf hier ende daer een touche op de Staetſche Plenipotentiariſen. Endlijck raecte oock Complimenteuſelijck aen de ſaecken vande *Chur-Palts*, van *Brandenburch*, vande *Landtgraef*, van andere proteſtantſche Leden in Duytſchlandt; wat Vranckrijck voor de ſelve ghedaen hadde ende noch doen ſoude: De concluſie was dat men volgens Tractaet van 't Jaer 1644. eene naerder verbintenis moeſte maecken, om den Spagniaert te doen onderhouden de toe-komende Vrede, of dat men weder gelijckelijck ſoude moeten in Oorloghe komen tegen hem. Verſoucke Commiſſarien, ende met de ſelve komende in conferentie, heeft wederom geſproken op de ſelve maniere, ende na eenige communicatie over gegeven naeſt-volgende poincten. Dewelcke ick met het advys van Hollandt daer op ghevolcht ſtelle van woort tot woort, als beyde Kort-begrypen ende Fundamenten vande Franſche ſuſtenuen ter eenre, ende vande Staetſche ter andere zyden. Paſſerende verſcheyden diſcourſen, blaeuwe bouckjens ende invectiven die weder-zydts in deſe tijt deur den druck ende anderſins gemeen gemaeckt wierden.

LE Roy & la Reyne Regente ſa Mere ayant tousjours creu, que le point le plus important de toute la Negociation avec le Eſpagne, eſt de bien pourvoir à la ſeurete du Traicte, qui ſera fait avec elle conjoinctement par la France & par Meſſieurs les Eſtats, on met premierement en conſideration ſi on ne doibt pas inſiſter Vivement que les Eſpagnols ſe retirent entierement des Provinces & places des pays bas, *& laiſſent lesdites Provinces & places qui ſe trouvent à preſent ſoubs l'obeiſſance du Roy Catholique entre les mains & ſoubs le gouvernement des ſubjects dudit Roy natifs & habitans desdites Provinces, & que les Eſtats dudit pays ſe rendent cautions du Traicte,*

ainſy qu'il fuſt Convenu par le Traicte de Gand faict en l'année 1576 & qu'il fuſt propoſe en la conferance de l'année 1632. & en celle de 1634. la Principale ſeurete du Traicte conſiſtant en cette retraicte & en cette caution, pour les raiſons qui ont eſte repreſentes de vive voix on eſtime, que ſi on ſe deſiſte de l'entrepriſe qui avoit eſte reſolüe par le Traicte de 1635. d'oſter par les armes iesd. places & Provinces audit Roy Catholique, *il ſoudroit au moins obtenir par le Traicte qu'elles demeurent ſoubs l'obeiſſance dudit Roy en eſtat de ne donner point de jalouſie, ſans quoy il ſeroit malaiſe de jouir de la paix avec ſeurete ny avec meſnage.*

Neantmoins leurs Majeſtes pour oſter l'opinion qu'on pourroit prendre ſans fondement qu'elles Vercillent differer la concluſion du Traicte, ſe contentera de faire remarquer ce qui eſt contenu cy deſſus, afin qu'on ne leur puiſſe pas Imputer a l'advenir de n'avoir pas preveu les inconveniens qui peuvent arriver faute de l'obtenir, & de n'en avoir pas adverti à temps ſes allies, ſe remettant entierement pour la reſolution qu'on y devra prendre à la prudence de Meſſ. les Eſtats a la quelle leurs Maj. ſe conformeront volontiers pour ce regard, s'il eſt pourveu ſuffiſammẽt d'aillieurs a l'entiere ſeurete du traicte, puis que le Principal, but en prenant les armes, à eſte de ſe bien aſſeurer une fois pour toutes contre les entrepriſes des Eſpagn. & qu'en un autre temps l'on en trouveroit peut eſtre pas la conjuncture ſi favorable qu'a preſent.

Les precautions que leurs Majeſtes jugent abſolument neceſſaires & dont elles croyent qu'on ne ſe doibt point de partir, ſont les ſuivantes.

I.

Qu'ayant eſte Convenu par l'article 8. du Traicte de quarante quatre le Roy & Meſſieurs les Eſtats donneroient reſpectivement ordre à leurs Plenipotentiaires de Contribuer tout ce qui pourra ſervir à la ſeurete du Traicte qui interviendra à Munſter, & d'aviſer enſemble aux moyens d'aſſeurer la tranquilite publique, & les Plenipotentiaires desdits Seig. les Eſtats ayants declare de n'eſtre pas authoriſez pour Convenir de ce que deſſus, il doibt eſtre de nauveau accorde que tout ce qui pourroit avoir eſte ci devant Traicte, Convenu, & ſigne,

ſoit

ſoit par les Plenipotentiaires de ſa Maj. ou ſoit par ceux de Meßieurs les Eſtats avec les Plenipotentiaires d'Eſpagne, demeurera nul, & ne pourra avoir effect que lors que les deux traictes entre la France & les Provinces Vnies ſeront faits & ſignes conjoinctement & en meſme temps avec l'Eſpagne.

II.

Qu'en conſequence de ce que deſſus pour remedier aux mauvais effects & au grand eſclat qu'a produit en divers lieux le procede des Plenipotentiaires de Meßieurs les Eſtats du 8. de ce mois, qui a donné le cœur aux ennemis de ſe retirer entierement de la Negociation avec la France, au lieu qu'un peu de pacience euſt peu terminer les deux traictes en meſme temps, il ſera faict un deſaveu *formel par Meſſieurs les Eſtats de tout ce qui à eſte faict & accorde par leurs Plenipotentiaires au prejudice des ordres reiteres de Meßieurs les Eſtats, des Inſtances qui leur ont eſte faites par ceux de France & differer pour quelque temps la ſignature de leurs articles, & par conſequent tout ce qui eſt fait au prejudice des traictes d'alliance qui portent en termes expres* que rien ne ſera faict que conjoinctement & d'un Commun conſentement, & que l'un de allies ſera oblige de ſurceoir quand il en ſera requis par l'autre.

III.

Que les hoſtilites ſeront continuées contre les Eſpagnols ſans intermiſſion & avec la vigeur accouſtumée juſqu'a ce que la France & les Provinces Vnies ayent leur entiere ſatisfaction par les traictes, qui ſeront faicts conjoinctement, *remettant au chois desdits Seig. Eſtats de les faire ceſſer ou a la ſignature des deux traictes ou ſeulement a la delivrance des Ratifications.*

IV.

Qu'en cas, que les Eſpagnols qui ont teſmoigne juſquicy plus d'intention de rompre l'alliance de la France & des Provinces Vnies que de faire avec elles un traicte ſincere, continuent de faire paroiſtre un ſemblable deſſein, les Plenipotentiaires de ſa Majeſte & eux de Meſſieurs les Eſtats feront toutes les declarations & actes neceſſaires, &

dont les uns ſeront requis par les autres, pour oſter aux ennemis toute eſperance de diviſion, & les obliger effectivement a prendre une conduitte plus legitime.

V.

Que ſi lesdits Plenipotentiaires d'Eſpagne pour executer leur mouvais deſſein vouloient preſenter aux Plenipotentiaires de ſa Majeſte ou de Meſſieurs les Eſtats la Ratification de ce qui pourroit avoir eſte arreſte ou projette avec eux avant celle de l'aultre traicte qui doibt eſtre faict en meſme temps, elle ne pourra eſtre acceptée ny receue l'intention & l'obligation de la France & des Provinces Vnies eſtant de ne rien faire que conjoinctement, *& pour ceſt effect il doibt eſtre de nouveau convenu, ſuivant les traictes precedens, que les deux traictes que la France & les Provinces Vnies doibvent faire avec l'Eſpagne* conjoinctement & d'un commun conſentement, *ne pourront eſtre faicts, Conclud ny ſignes, qu'en meſme temps; que les hoſtilites ne pourront ceſſer qu'en meſme temps; & que les Ratifications ne pourront eſtre receües, qu'en meſme temps, & en meme forme, de laquelle il ſera preſentement Convenu.*

VI.

Que ſi apres les traictes faits, ſignes, ratifies, & executes, les Ennemis contreviennent aux conditions de la paix, ou de la Treve (pendant le temps que ladite Treve devra durer) ſoit que ladite contrevention ſoit faicte ſoubs le nom ou avecq les armes de l'Empereur, du Roy Catholique, de quelque Prince de la maiſon d'Auſtriche, ou de quelqu'autre de leur paty adherente ou dependente, & que lesdits Ennemis faſſent envahir, attacquer, ou ſurprendre aucuns des places, païs, & Eſtats deſquels le Roy & lesd. Seig. Eſtats ſeront en poſſeſſion a la concluſion desdits traictes tant en vertu de la paix que de la Treve: ſa Majeſte & leſdits Seig. Eſtats ſeront obliges de reprendre conjoinctement les armes *& d'entrer en rupture ouverte contre les ennemis en quelque lieu, & pour quelque ſubject ou pretexte qu'arrive ladite contravention, ſans aucune diſtinctiou d'Intereſts, ny des endroicts, par ou les hoſtilites pourront avoir commences. Et apres que ladite*

rupture

rupture aura eſte faite, elle ſera continvée, ſans qu'on puiſſe quiter les armes, de part ny d'autre jusque a ce que les contraventions ſoient ceſſées & reparées, & par apres que le contenu aux articles 6. 9. & 10 du traicte de 1635. ſera puntuellement execute.

VII.

Que l'intention du Roy & de Meſſieurs les Eſtats eſtant d'obſerver de bonne foy le traicte qui ſera fait avec la Spagne, il ſoit accorde, que ſi le Roy contrevenoit cy apres au traicte & commencoit ladite rupture contre l'Empereur, le Roy d'Eſpagne, ou autre Prince de leur maiſon, attaquant le priemier, ou faiſant envahir ou ſurprendre les places & Eſtats, qui leur appartiennent, & dont ils demeureront en poſſeſſion par le traicte; lesdits Seig. les Eſtats ne ſeront point obliges d'y prende part; le meſme ſentend auſſy pour ſa Majeſte qui ne ſera pas obligée d'entrer en rupture avec l'Empereur en cas que Meſſieurs les Eſtats ſoyent les primiers a les attacquer & a contrevenir au traicte qui ſera fait.

VIII.

Et d'autant que ſa Majeſte n'a conſenty de faire une Treves en Cataloigne qu'au temps que Meßieurs les Eſtats ne vouloient faire qu'une Treve aux pays bas; pour avoir ſujet de reprendre les armes conjoinctement avec ceux, lors que les deux Treves ſeroient finis, & que ſi on vouloit faire de meurer ſa Majeſte dans la meſme reſolution, apres que Meßieurs les Eſtats ont Changes la leur, elle en reçevroit tresgrand præjudice: Il a eſte convenu que lesdits Seig. Eſtats procureront efficacement de Concert aveq ſa Majeſte ſuivant les traictes d'alliance que ladite Principaute de Cataloigne, & ſes dependences ſoient comprinſes dans la paix, le Roy & le Roy de Spagnie demeurants chacun en poſſeſſion de tout ce qu'ils tiennent dans lesdits pais, ou en cas qu'on ne puiſſe pas ſurmonter les difficultes qui s'y rencontreront, & qu'on ſoit Conſtraint pour avancer la concluſion du traicte de ne faire qu'une Treves de trente années audit païs ſoubs la meſme conditions que chacun y retiendra ce qu'il poſſede a preſent, que lesd. Seig. Eſtats s'obligeront de recommencer la guerre conjoinctement

avec la France contre l'Espagne en cas qu' apres l'expiration de la dite Treves le Roy Catholique refuse de la continuer aux memes conditions, qu'elle s'en presentement accordée; Bien entendu que si le refus vient de la part de sa Majeste Treschrestienne lesdits Seig. Estats ne seront point obliges de reprendre les armes.

IX.

Et d'autant que le plus solide moyen, d'obliger les Ennemis a observer les traictes qui seront faits conjoinctement avec ceux, est de leur faire cognoistre, qu'ils n'y peuvent jamais contravenir, sans avoir a combattre les forces de la France & celles de Messieurs les Estats en meſme temps. Il leur sera declare ensuivant lesdits Traictes qu'il y a obligation mutuelle entre la France & les Provinces Vnies de garantir lesdits traictes & de reprendre conjoinctement les armes contre les infracteurs, en quelque lieu & pour quelque subject ou pretexte qu'arrivée l'infraction.

X.

Que le Present Traicte sera fait sans prejudice in Innovation de touts les predens, qui demeureront en leur force & Vertu, & seront religieusement observes à l'advenir en toutes leurs points, exeepte ceux auxquels il aura este deroge par le present.

Dit geschrift van den Heer Ambassadeur *Servient*, by de Heeren van Hollandt in deliberatie geleyt zijnde is bevonden te bestaen in twee preliminaire ende thien andere principale poincten daer op sy hebben geaviseert.

Eerstelijck dat in desen soude werden vermyt, ten eynde gene nieuwe poincten in consideratie werden gebracht, mette welcke de instructie vande Plenipotentiarisen soude moeten werden vermeerdert of verandert.

Ten tweeden; *Dat geen veranderinghe* en soude werden ghemaeckt inde bewuste gheadjusteerde artyckelen; maer met allen ernst getracht om op het spoedichste het tractaet van Vredehandelinge tot een finael besluyt te mogen brengen.

Ende wat de poincten inde voorsz. deductie begrepen, in 't by-

byſonder aengaet, is verſtaen, dat de twee preliminaire poincten (by de welcke wort geſeyt dat inde Vrede-handelinge dient geſtipuleert, dat de Spagniaerts uyt de Nederlanden ſouden hebben te vertrecken, ende de Staten vande andere zyde als cautionariſſen het te maecken Tractaet te beveſtigen) als tegenwoordich ontydich zijnde inde Handelinge on-aengheroert ſouden werden gelaten, te meer dewyle ſelfs van wegen de Kroone van Vranckrijck wert geſeyt daer op niet te werden geſtaen.

Wat vorder aengaet het *eerſte* ende *tweede* vande *thien* volgende artyckulen, tenderende ten eynde voor nul ende onweerde ſoude werden gehouden alle het gene by de Plenipotentiariſen van deſen Staet met de Miniſters van Spagnien was ghehandelt ende geteeckent ter tijdt ende wylen toe, dat ſo de Plenipotent. vande Kroon van Vranckrijck, als de Miniſters van deſen Staet met de Ambaſſadeurs van Spagnien gelijc ſoude zijn verdragen, ende dat by gevolge van dien duydelijck ſoude werden ghediſavoyeert de teyckeninge vande bewuſte artyckulen by de Plenipotentiariſen van deſen Staet met de Miniſters van Spagnien gedaen. Is goet gevonden dat tot antwoorde meer gemelte Heer Graef van Servient te ghemoet ſoude werden ghevoert dat men van wegen deſen Staet van intentie was oprechtelijck te houden de Tractaten met Vranckrijck ghemaeckt, maer dat dien onvermindert wert verſtaen, dat de Plenipotentiariſen van deſen Staet wel hadden gedaen, de bewuſte poincten met de Spaenſche Miniſters proviſionelijck te adjuſteren ende de ſelve te onderteeckenen om redenen meermalen voor deſen geallegeert, met de intentie dat ten principale geen Tractaet met Spagnien ſoude werden geſlooten als gheſamentlijck en met de Plenipotentiariſen vande Kroone van Vranckrijck.

Roerende het derde poinct by't welcke inſtantie wert gedaen, dat de *Hoſtiliteyt tegen Spagnien met gelijcke vigeur als voor deſen ſoude werden gecontinueert*, ter tijt toe het tractaet van Vrede volkomentlijc ſoude zijn geſloten, ſtellende de Kroone van Vranc-

rijck

Vrancrijck tot optie van deſen 'Staet of de ceſſatie van wapenen ſoude aenvanck nemen met het fluyten van 't Tractaet of wel na het overbrengen vande Ratificatie van dien : Is goet gevonden dat geen ceſſatie van hoſtiliteyt en ſoude werden toegeſtaen tot het abſolut fluyten van 't Tractaet van Vrede, ende het ſelve gedaen zijnde dat als dan naer ghelegentheyt van ſaecken ſoude worden gedelibereert ende ghereſolveert of de ceſſatie van wapenen van dien tijdt af plaets hebben, dan of de hoſtiliteyt ſoude worden gecontinueert tot opgemelte Ratificatie ſoude weſen over gebracht en gepubliceert.

Aengaende het vierde houdende in effect, dat (om de Spagniaert af te nemen alle hoope van twee-ſpalt tuſſchen Vranckrijck ende deſen Staet) *ronde ende duydelijcke verklaringe en acten dienen te werden gedaen ende gepleecht, ſo van wegen de Kroone van Vrancrijck als van deſer zijde, waer door de Spaenſche Miniſters haer concepte hoope van diviſie, tuſſchen Vranckrijck ende deſen Staet mach werden afgenomen* : Is verſtaen ende goet gevonden, dat de verſochte verklaringe ſoude werden toe-ghestaen, conform de Tractaten met Vranckrijck gemaeckt des gewagende.

Belangende het vijfde poinct, tenderende ten eynde de Plenipotentiariſen van deſen Staet vande Spaenſche Miniſters geen Ratificatie ſoude hebben aen te nemen op 't gene dat tuſſchen de ſelve van nu aen is geteecken. Maer dat de Ratificatie van wegen Spagnien in te brengen, ſoude werden ghereſuſeert ter tijdt toe, dat de Tractaten ſoo van wegen Vranckrijck als van deſen Staet tot finael beſluyt ſouden weſen ghebracht; Is gereſolveert dat hier in als in andere pointen ſoude gevolcht worden, het gene dat opgemelte Tractaten zijn gedragende, ende dat mits dien geen Ratificatie van Spagnien ſoude werden aengenomen voor de concluſie vande reſpective Tractaten.

Op het 6 ende 7 mede brengende, dat, ingevalle na 't fluyten ende ratificeren van 't tractaet van Vrede of Treves de Keyſer, de Koninck van Spagnien of eenich Prins van 't Huys van Ooſten-

rijck

rijck of wy het ſoude mogen weſen, het ſelve Tractaet quame te contravenierē mettet ſurpreneren, oft door gewelt aen te taſten eenige plaetſen daer van de Kroone van Vranckrijck oft deſen Staet in poſſeſſie is, *datmen indien gevalle ſo van de zyde van Vranckrijck als van deſen Staet ſoude gehouden weſen de wapenen te hervatten ende openlijc te breken, ſonder onderſcheyt van eenige plaetſen te maken, en dat van de van nieuws aengevangen hoſtiliteyt niet en ſal mogen werden gedeſiſteert voor ende al eer de gedane contraventie effectivelijck ſal weſen gerepareert*, met dien verſtande, dat ingevalle de rupture van de zyde van *Vranckrijc mochte beginnen* dat men in dien gevalle van wegē deſen Staet niet gehoudē ſal weſen te brekē, *& vice verſa*. Is na verſcheydē diſcourſen eyntlic gereſolveert dat aē meer gemelte HeerGraef van *Servient* op't voorſz. ſubject tot antwoort ſoude werden gegeven het navolgende, te weten.

Dat de Heeren Staten verklaren, volgens het Tractaet anno 1644. ten overſtaen vande HeerGraef van *Servient* hier in s'Gravenhage gemaeckt dat den Koninck ende meer gemelte Heeren Staten vande Vereenichde Nederlanden, komende tot Munſter te ſluyten een Tractaet van Vrede, ende dat Hoochgedachte ſyne Majeſteyt oft wel gemelte Heeren Staten daer na directelijck of indirectelijc quamen aengetaſt te worden onder wat pretext het ooc ſoude mogen weſen, door den Koninck van Spagnien, door den Keyſer of eenich ander Prince van't Huys van Ooſtenrijck men ter eener ende ter anderen zyde punctuelijck ſoude executeren het 6. 9. ende 10. artyckul van 't Tractaet des Jaers 1635. welcke artikulen men van wegen deſen Staet heeft aengenomen ende neemt aen by deſen, Religieuſelijc t'onderhouden ende doen onderhouden, ſoo wanneer de *caſus* of gelegentheyt inde reſpective Tractaten vermelt, ſullen komen voor te vallen.

Is mede goet gevonden dat wel gemelte Heer van *Servient* mondelinge ſoude werden aengeſeyt tot facilitatie van't gehele werck, en wechneminge van alle ombragien, dat de propooſten die miſſchien over de voorſz. gelegentheyt tot *Munſter* of elders

mogen zijn gehouden, niet als voor particuliere ende vliegende discoursen en moeten werden aengenomen, dewyle van wegen desen Staet noyt geen andere Resolutie op 't bewuste *garantie* en is genomen als by de voorsz. Tractaten is vermelt.

Raeckende het 8. tenderende ten eynde men van wegen desen Staet soude hebben te procureren dat het *Prinsdom van Catalonien mette dependentien souden werden begrepen in het Tractaet van Vrede*, ofte dat de 30 Jaren van Treves in regard van Catalognien voorsz. overstreecken zijnde, van wegen desen Staet te wege soude werden gebracht, dat de voorsz. Treves op voorige conditien soude werden geprolongeert, of dat men by ontstentenisse van dien van wegen desen Staet met Vranckrijck tegen Spagnien soude hebben te breecken; Is goet gevonden dat op 't eerste lit van 't voorsz. poinct (te weten dat van wegen desen Staet soude werden geprocureert dat het Prinsdom van Catalognie soude werden begrepen in 't tractaet van Vrede) wel een *tentatijf* soude mogen werden gedaen, maer dat daer op niet vast en soude worden gestaen, in cas daer over by de Spaensche Ministers difficulteyt soude mogen werden gemaeckt, ende dat het voorsz. poinct in dien geval daer by soude werden gelaten. Ende wat aengaet het tweede lit daer by geseyt wert, dat ingevalle by Spagnien *geen continuatie van Treves nae de 30 Iaeren ten aensien van Catalognien soude konnen werden geobteneert*, dat men als dan van wegen desen Staet beneffens Vranckrijck tegen Spagnien soude *hebben te breecken*, dat daer tegen souden werden gebruyct de selve redenen ende motiven die by Vranckrijck tegen desen Staet zijn gebruyct geweest, so wanneer men het 9. artyckul in't Tractaet de anno 1644. te vergeefs sochte te obtineren.

Nopende het 9. poinct, ten eynde na 't sluyten van 't Tractaet van Vrede men de Spaensche Ministers soude doen verstaen, dat van die zyde het Tractaet niet sal mogen werden ghecontravenieert, ofte de selve sullen hebben te verwachten de *t'samen-gevoechde wapenen vande Kroon van Vranckrijck ende desen Staet* te

wat

wat plaetſe ofte wat pretext d'infractie ſoude zijn geſchiet; Is verſtaen dat de verſochte verklaringhe ſoude werden gedaen in termes als de Tractaten met Vranckrijck zijn mede brengende.

Eyntelijck haer confirmerende met het 10. ende leſte poinct, tenderende ten eynde het tegenwoordich Tractaet ſoude weſen ſonder prejuditie en innovatie van alle voorgaende tractaten, die verſtaen ſoude moetē werden te blyvē in haer geheel, om voortaen *heylichlijc* te moeten werdē geobſerveert, uytgeſondert in't gene de ſelve by't tegēwoordich tractaet ſoude weſen gederog.

Uyt de naerder artyckulen den 18. ende 27. Decemb. ende den 8. Januarii deſes Jaers 1647. geteeckent is te ſien dat alleen de Heer van *Nederhorſt* niet geteeckent hadde. De reden van ſulcx heeft hy den 21 Januarii 1647. aen haer Ho. Mog. overgegeven; zijnde deſe:

Ten eerſten, Om dat de ſelve nae ſyn opinie verſtonde, al voorens te teeckenen, dat men behoorde conform de laetſte ongeclauſuleerde reſolutie van hare Ho. Mo. naerder inſtantie en devoiren te doen inde ſaecke van *'t Overquartier van Gelderlant, abſolute Souverainiteyt vande Meyerie van den Boſch*, &c. als anderſints by de Spaenſche gedifficulteert, oft en minſten af te wachten, wat de reſpective Provintien daer op nader ſouden konnen reſolveren, die nu daer over waren delibererende, achtende dat, *deliberante principe*, alles by proviſie *in Statu* behoorde te blyven.

Sonder dat den voornoemden Heere *van Nederhorſt* konde begrypen dat men in't eene gheſchrift de *Souverainiteyt vande voornoemde Meyerie* ende abſolutelijck ſtipuleerde en by een ander met Spagnien te gelijck teeckenen ſoude dat het gheproponeerde vande Spaenſche nopende de Religie ende 't ghebruyck vande Geeſtelijcke goederen *ongedecideert ſoude blyven* om daer nae tuſſchen partyen te worden gedecideert.

Ten tweeden; Om dat op het aenhouden vande Spaenſche in't 6. artyckul nopende de Weſt-Indiſche Comp. buyten de laetſte ordres van haer Ho. Mog. by-gevoecht waren die woorden *en*

alle andere; ſtreckende naer ſyne opinie tot groot nadeel vande voorſz. Comp. die anders op alle plaetſen, daer den Koninck van Spagnien geen Forten, Logien, of Caſtelen en hadde, ſoude hebben mogen trafiqueren, *cum exceptio confirmet regulam in caſibus non exceptis, & excluſio Vnius ſit incluſio alterius.*

Ten derden; Om dat den voornoemden Heer van *Nederhorſt* verſtonde, dat men buyten expreſſe ordre van haer Ho. Mog. de *reciproque beloſten over 't ſlechten van eenige Forten ende 't overleveren van Chartres*, &c. niet en mochten toe-ſtaen. Ende hoewel deſe twee poincten in haer ſelfs van ſoo grooten ghewichte niet en waren, dat men nochtans ſonder laſt daer in niet en vermochten te treden, ſonderlinge dewyle hare Ho. Mog. haer gelaſt hadden haer preciſe te moeten reguleren naer de inſtructie ende alle 't gene by ſpeciale aenſchryvinge hen ſoude aenbevolen worden, 't welck hare Ho. Mog. ons by Eede hadden doen ſweeren en beveſtigen, verſtaende den voornoemden Heer van *Nederhorſt dat men in kleyne poincten ſo wel, als in groote zijn Eedt konde te buyten gaen*, ende daer over naer gelegentheyt van tyden by Vrienden of Vyanden gecalangeert ſoude konnen worden, achtēde verre 't beſte, daer toe gene of de minſte occaſie te gevē.

Ten vierden; Om dat haer Ho. Mo. by de voornoemde laetſte ordres gelaſt hadden, dat alle 't gene met Spagnien *ſucceſsive* verhandelt ſoude worden by geſchrift ſoude worden vervat en weder-zyts gheteeckent, dat daerom de *ſucceſsive geſchriften* geen Tractaten en konden genoemt worden, gelijck het ſelve doorgaens inde meeſte geſchriften gedaen is, zijnde contradictoir dat *in capite* geſtelt wort: *Artyckulen proviſionelijck over komen om te worden geinſereert in't Tractaet dat tot Munſter gemaeckt ſal worden*, en ondertuſſchen in den text te ſeggen *dit Tegenwoordich Tractaet van Vrede:* hebbende mede hare Ho. Mog. inde opgemelte laetſte ordres onderſcheyt gemaeckt tuſſchen *ſucceſſive* geſchriften en *Tractaet*, daer de ſelve 't gene met Spagnien *ſucceſſive* verhandelt ſal worden *geſchriften* noemen, die weder-zydts

geteec-

geteeckent ſullen worden. Ende 't gene in forme van *Tractaet* ſoude konnen worden gebracht niet als *onder limitatie* begeren gheteeckent te hebben, daer uyt den voornoemden Heere van *Nederhorſt* geloofde dat d'intentie van hare Ho. Mog. niet is geweeſt de particuliere *ſucceſſive geſchriften Tractaten* te noemen.

Daer by komende een ſake, na ſyn gevoelen, vã groote importantie, dat d'Heeren Ambaſſad. van Vrancrijck quamen ſucceſſivelijcken verſoecken *dat ſy Heeren Staetſche met hare Handelinge ſtille wilden ſtaen, tot dat de Franſche nevens de hare in gelyckheyt ſoude zyn geadvanceert*, volgens het 3 ende 4 artyckul van 't Tractaet van 1644. ten minſten tot dat den Heer *Graef van Servient* die op ſyne reyſe na den Hage gereet ſtonde, op ſyne deſen aengaende te doene propoſitie, van hare Ho. Mog. antwoort ſoude hebben bekomen; ofte dat de Spaenſche door de Staetſche interpoſitie haer *een point alleen nopende de conqueſtẽ toe willen ſtaen.* Ofte om te toonen dat ſy de Staetſche Negociatie, vele min den Vrede niet wilden traineren of tegens gaen, dat ſy te vreden waren, dat de Staetſche alle hare artyckulen met Spagnien mochten teeckenen, als de Staetſche *in fine* daer aen ſtellen wilden, *dat ſy de ſelve niet en hielden voor geconcludeert, ten ware Vranckryck met Spagnien in conformite vande Staetſche Tractaten mede concludeerden*, gelijck de Staetſche verſcheyden geſchriften te vooren en noch onlanex hadden gedaen, en gelijck ſy in haer regard tegens Spagnien wel expreſſelijcken hadden gheſtipuleert ende de Keyſerſche gelijcke clauſule ten regarde van Zweeden en Mevrou de Lant-Gravinne haer hebben geconſenteert, dat daerom de Spaenſche daer in geen ſwaricheyt behoorden te maecken, ende daer in ſonder twyffel bewilligen ſouden, als maer de Staetſche met vigeur daer op wilden inſiſteren.

Dat den voornoemden Heere van *Nederhorſt* derhalven verſtonde, als mede om dat men de Heeren Ambaſſad. van Vranckrijck belooft hadde 8. of 10. dagen met de teeckeninge te ſullen ſurcheren, om te ſien wat haer Ho. Mo. den harigen nader ſou-

den ordonneren, soo lange stille behoorden te staen tot dat den Heere *Graef van Servient* bequamen tijdt soude hebben gehadt in den Hage te komen, syn propositie te doen en antwoort daer op te konnen bekomen, fonderende't selve op den 115. artyckul vande instructie, dicterende: *datmen behoorlijck regard nemen sal op het Tractaet van den 1 Martii 1644.* welcke woorden yets moesten opereren, ten minsten soo vele, dat de beloften van acht of thien dagen gedaen *sané* behoorden te worden verstaen, en continueren, tot dat har'e Ho. Mog. op de Propositie van den Heer *Graef van Servient* souden hebben gerefolveert, te meer om dat de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck so serieus met yverige redenen, vriendelijcke smeeckingen, en eyntelijck met schriftelijcke hooge proteften en conteftatien gedurich daerom aenhielden; ofte datmen eene vande voornoemde andere conditien te wege wilde brengen, verklarende dat het refuys van dien haer strecken soude *tot een spot* by de publycke Ministers van alle Christen Potentaten daer vergadert, en tot een uytlachinge van hare Vyanden (by de welcke sy altijdts grootelijcx gheroemt hadden van der Staetsche trouwe, alliantie, en vasten bant) sullende haer beschuldigen van infractie der Tractaten en breecken van't publycke woordt, daer van sy souden moeten verantwoorden, als geen last hebbende, in cas sy haer so een saecke conform de Tractaten, quamen te verfoecken, dat sy't selve souden weygeren, seggende, haer te verseeckeren, indien haer Ho. Mo. haer superieuren haer billicke begeerten bekent waren, dat de selve geen swaricheyt maken souden die toe te staen, dat sy derhalven haer met een so groote sake niet en behoorden te beswaren, waer uyt meerder onheylen geschapen waren te ontstaen.

Om alle welcke redenen de voornoemde Heer van *Nederhorst* (die de selve ten meesten deele voor syne opinie geseyt ende ten deele om de kortheyt des tijts niet heeft konnen seggen) swaricheyt ghemaeckt heeft te teeckenen, maer verstaen, dat men haer Ho. Mo. alle't gene voorsz. is, na de naecte waerheyt soude over

schry-

ſchryven, om der ſelver reſolutie dies aengaende te verſtaen, ende niet te konnen begrypen, dat door deſe tekeninge de ſake geavanceert, maer vele eer occaſie tot reculement gegeven ſoude werden; ende dat door de ſelve de Handelinge in Duyſchlandt verhaeſt, en daer door occaſie ghegeven ſoude worden dat de *Brandenburchſche, Paltſche, Heſſen, Caſſelſche ende Proteſtantſche ſaecken*, daer toe de Heeren Franſche Ambaſſadeurs haer ſeer genegen toonden, niet naer wenſch uytvallen mochten.

Preſenterende nochtans den voornoemden Heere van *Nederhorſt* hem in deſen allen hare Ho. Mo. goet vinden geerne te onderwerpen ende der ſelver bevelen naer te komen ende te ghehoorſamen.

Overgelevert ter Vergaderinge van hare Ho. Mo. den 21 Januarii 1647. was geteyckent *G. van Reede.*

Weynich dagen daer na hebben oock de Heeren van Zeelant ingebracht haer advys ende conſideratien op de teeckeninghe in deſe maniere.

HOOCH MOGENDE HEEREN.

„BOven dat het ſtuck vande *Religie ofte Godtsdienſt* is een „poinct van Conſcientie, en dat de Heeren Staten s'Lants „ende Graeffelickheyt van Zeelandt onſe Principalen in hun ge„moet overtuycht zijn, dat de Reformeerde Religie ſo ende als „de ſelve inde publycke Kercken deſer Landen gheleert wert, „ende waer van haer Ed. Mog. profeſſie zijn doende, is de ſalich„maeckende waerheyt Godts, ende dat de ſelve uyt dat reſpect „alleen by alle Chriſtelicke Overheden, on-aengeſien eenige an„dere contrarie menſchelijcke conſideratien met alle mogelijc„ke middelen gehandthaeft, gepromoveert, ende voor alle in„drachten gheconſerveert moet worden; Soo is boven dien in „haer Ed. Mo. als politycque Regenten dit gevoelen ingeplandt, „ende door de experientie diep gewortelt, dat de voorſz. *gere„formeerde Religie inde ziele van deſen Staet, het fondament waer „op deſe*

„*op deſe Floriſſante Republicque is gegront, ende den principaelſten,*
„*jae eenigen bandt, waer mede de reſpective Provintien, tot eene ge-*
„*meene Staetsgewÿſe Regieringe met den anderen blyven geunieert,*
„ende dat daerom ſo haeſt haer Ed. Mo. komen te ſien, datmen
„de voorſz. ware gereformeerde Religie met het gene daer van
„dependeert, minder als wel voor deſen begint te eſtimeren, en
„met namē in conſideratie is nemende daer over eenich *tempe-*
„*rament, moderatie ofte diſpenſatie* te willen admitteren, dat haer
„Ed. Mo. 't ſelve niet anders konnen op nemen ende apprehen-
„deren als dat daer door het *palladium* van den Staet ende daer
„mede Godts zegen ſal worden vervoert, de fondamenten van
„de Republycque ondermynt, ende den bandt vande Unie los
„ghemaeckt, ende dat wy alſo ſelfs ſullen contribueren ende den
„wech banen tot den onderganc beyde vande *Religie* en Politie.

„Dewyle dan, Ho. Mo. Heeren; Onſe voorſz. Heeren Princi-
„palen in ervaringhe zijn komende, dat het Tractaet van Vrede
„tuſſchen deſen Staet ende Spagnien niet is ontbrekende als het
„ſtuck vande Religie met het gene daer van dependeert in ende
„onder de Meyerie van den *Boſch*, Baronnie van *Breda*, Marqui-
„zaet van *Bergen op Zoom*, Lant van *Cuyck* &c. ende dat by eeni-
„ge wert gemeynt dat hier over een redelick temperament ſou-
„de konnen ende behooren te werden gevonden, als zijnde an-
„ders te verwachten, dat, gelijc de brieven vande Heeren Extra-
„ordinaris Ambaſſad. ende Plenipot. van deſen Staet van den
„28 Decemb. 1646. zijn mede brengende, het Vrede Tractaet
„hier op alleene ſoude werden afgebroocken.

„Soo hebben onſe Heeren principalen niet konnen ofte mo-
„gen ledich ſtaen uwe Ho. Mo. te ghemoet te voeren, dat haer
„Ed. Mo. ſoo ſeer als eenige andere Province gantſch geerne ſa-
„gen dat van deſe langwylighe Tractaten ende Handelinge tot
„Munſter eenmael een eynde wierde gemaeckt ende de ſaecken
„ghebracht ende gedirigeert tot een goet beſluyt van een ver-
„ſeeckert Chriſtelijck ende eerlijck Tractaet van Vrede.

Doch

„Doch dat haer Ed. Mog. in hun gemoet niet konnen beſef-
„fen ofte verſtaen, dat ſoodanigen Tractaet kan ofte behoorde
„gevonden te werden, vande gereformeerde Religie af te gaen,
„ende ergens, waer, ende onder wat pretext het ſoude mogen
„zijn, de publycque exercitie vande Roomſche ſuperſtitien te
„permitteren.

„Ende daerom hebben hare Ed. Mog. met den aenvanck van
„de Munſterſche Vredens deliberatien, het vaſt ſtellen van het
„voorſz. Point van de Religie, ſo in als nae de Handelingen van
„Vrede met den hoochſten ernſt gheurgeert ende daer by tot
„den eynde toe geperſiſteert.

„Wy ſullen u Ho. Mo. niet vervelen met alhier in het lange te
„deduceren alle de conſideratien op de materie lopende, maer
„ſullen alleenlijck voor deſen tijdt ſeggen, dat aengeſien de fon-
„damentele maximen van den Staet ende uwe Ho. Mo. Placca-
„ten ende vande Provintien in 't particulier daer zijn, mitsga-
„ders de ſolemnele ende ſo onlangs ten tyde vande jongſte de-
„liberatien op 't vaſt ſtellen vande præliminaire poincten by alle
„de Leden vande *Vnie* ghedane beloften ende verklaringen tot
„obſervantie ende executie vande voorſz. Placcaten, dat onſe
„Heeren principalen niet konnen beſeffen ofte eenichſints ver-
„ſtaen, hoe ende wes inde minſte conſideratie kan werden ge-
„nomen dat by de tegenwoordige Vrede-Handelinge ſouden
„werden over gegeven ende by den Vyant by formeel Tractaet
„bedongen, het gene met de voorſz. maximen ende Placcaten
„van't Landt ende de voorverhaelde beloften van alle de Pro-
„vincien ſoo directelijck is ſtrydende.

„Ende met namen tegen de handthavinge ende manutentie
„vande voor genoemde Gereformeerde Religie, welck hier in
„niet alleenlijck beſtaet dat de exercitie van de ſelve niet dire-
„ctelijck werde belet, gheturbeert, ofte bekommert, maer in-
„ſonderheyt dat men ſorge draghe ende vigilere dat alle andere
„*Secten*, die als een *oncruyt ende contagie* de voorſz. Gerefor-

„meerde Religie eyntelijck ſouden komen te onderdrucken,
„infecteren, ende bederven, werden onderhouden, ende ter
„contrarien niet geſupporteert, gefavoriſeert, ende met publyc-
„que authoriteyt ghelijck als in collateraliteyt met de Gerefor-
„meerde Religie geſtelt: 't welck in eeniger maten geſchiedende,
„niet anders te verwachten is, dan dat gelijc als nu de Paus-geſin-
„de met trappen gaende vande vryheyt van conſcientie, die men
„hun niet en wil ontrecken, hoewel onſe Religie ſulcx niet al-
„omme kan genieten, tot ſo merckelijcke conniventie ende li-
„centie in 't ſtuck vande genoechſaem vrye en openbare exer-
„citie van hunne ſuperſtitien zijn gekomen, dat alſo het voorſz.
„temperament ingewillicht ende daer mede beyde Religien in
„gelijcheyt ende van eender faveur geſtelt zijnde eyntelijck ver-
„der ſal werdē gegaen tot oppreſſie van den Staet ende Religie.

„Ten anderen konnen onſe Heeren principalen niet ver-
„ſtaen, aengeſien by uwe Ho. Mog. na ſerieus onderſoeck ende
„menichfuldige deliberatien tot meer-malen vaſt is geſtelt ende
„inde conferentien tot *Tilburch* met grondige redenen, daer op
„wy ons alhier niet ſullen extenderen, ſtaende is gehouden dat
„de *Meyerie* van den *Boſch* met de Stadt is gereduceert, ende dat
„voorts notoyt ende indiſputabel is, dat de Souverainiteyt van
„de Baronnie van *Breda*, Marquizaet van *Bergen op Zoom*, Landt
„van *Cuyck*, aen deſen Staet behoort, met wat fondament de
„Spaenſche eenige diſpoſitie over den uytterlijcken ſtaet vande
„Religie, zijnde eene vande eſſentieelſte deelen van Souverain-
„teyt, ſich konnen ofte willen aenmatigen, immers daer over
„aen deſen Staet een regel ofte wet preſcriberen.

„Ende kan hier uyt niet anders werden beſlooten, dan dat den
„Koninck van Spagnien niet ghemeynt is, de Souverainiteyt
„over de voorſz. Quartieren ter goeder trouwen in 't geheel ab-
„ſolutelijck ende voor altoos te quiteren, maer door ſodanigen
„verdrach ofte ſtipulatie, daer over eene dependentie van verre
„inſicht, reflexie ende conſequentien te reſerveeren.

„Ende

„Ende wie weet, ofmen hier naer oock niet ſal derven ſuſti-
„neren, dat den Koninck van Spagnien met geen ander intentie
„de Geunieerde Provincien (waer toe hy meynt ſoo veel recht
„te hebben als tot de Meyerie van den *Boſch* ende de andere
„voor verhaelde Quartieren) voor Vrye ende Souveraine Lan-
„den heeft erkent, als mede op ſoodanigen voet ende conditie,
„dat ooc in het ſtuck vande Pauſelijcke Religie eenich tempera-
„ment t'ſyner tijt ſoude werden geintroduceert, ende dat men
„hier toe ſal allegeren, *ſtilſwygende conditien, mentale reſerven,*
„*gegeven hoope, oft wel opgenomen impreſſien*, welck men de gele-
„gentheyt ſich preſenterende, en de apparentie ſchoon gewor-
„den zijnde wel ſal weten op te proncken en te doen valideren.

„Het ghene onſe Heeren Principalen in deſen verder te ghe-
„moet ſien, is, dat hier door eene verdere inbreuck ende conſe-
„quentie ſoude werden gecauſeert, ende dat by de Paus-geſinde
„binnen de Geunieerde Provincien met glimp ſal konnen wer-
„den gheſuſtineert, dat men hun niet kan ofte behoort te ont-
„houden het ghene elders aen eenighe Onderzaten van deſen
„Staet in het regard vande Pauſelijcke Religie kan ofte mach
„werden toe-gelaten.

„Immers is niet anders te verwachten dan dat daer door een
„plancke ſal werden gelecht ende aenleydinge gegeven, om van
„gelijcke hier na binnen de Geunieerde Provincien ſoodanigen
„*temperament* oock in conſideratie te nemen, ende daer van niet
„al te afkeerich te zijn, als militerende daer toe eene ende de
„ſelve redenen, die nu in deſen werden geemployeert.

„Ende ſal in allen gevalle hier door werden gecauſeert, dat in
„plaetſe vande hooch-geklommen ende noch dagelijcx ſo aen-
„groyende licentie ende ſtouticheyt vande Paus-geſinden door
„de obſervantie ende executie vande Placcaten van 't Landt te
„reprimeren, de ſelve daer door ſtouter gemaeckt en allenskens
„meer vrydom ende conniventie ſoude komen te bekomen.

„Doch als men de Meyerie van den *Boſch*, als queſtieux, ende

„deSouverainiteyt daer over tusschen desen Staet ende den Ko-
„ninck van Spagnien als disputabel soude konnen considereren
„ende dat men daer over by dese tegenwoordige Handelinghe
„soude moeten ofte willen transigeren; so oordeelen onse Hee-
„ren principalen dat men niet anders als met de hoochste on-
„eere ondienst ende verwyt van desen Staet, het *temporeel* voor
„het *spiritueel* soude prefereren, ende daer by metter daet be-
„toonen, dat de Gereformeerde Religie ons so kostelijck ende
„dierbaer niet en is, als aen de Spaensche hunne superstitien
„ende afgoderien.

„Dewelcke in dese hunne extremiteyten ende hoochste on-
„gelegentheden, contenantie ende tale derven houden, al of sy
„het finael besluyt van een Tractaet van Vrede (welck sy sooda-
„nich hebben gedesireert, ende daer na sy met so grooten ernst
„ende aenlockende aenbiedinge zijn trachtende) op de behou-
„denisse van de exercitie vande Pausselicke Religie over de wey-
„nige voor verhaelde quartieren soude willen laten aenkomen.

„Daer ter contrarie desen Staet door syne victorieuse wape-
„nen sodanigen avantagie bekomen, ende verder succesSen by
„continuatie van Oorloge te verwachten hebbende, scrupuleus
„soude zijn daer by te blyven, liever geen Tractaet aen te gaen,
„als af te gaen de fondamentele maximen van desen Staet ende
„over te geven het gene ons ten hoochsten dierbaer, ende in al-
„len deelen ende respecten essentieel behoort te zijn.

„Ter contrarie hebben onse Heeren principalen by dese deli-
„beratien insonderheyt geconsidereert, dat gelijck men so veel
„ernst heeft gebruyct, en so sorchvuldich is geweest om de Sou-
„verainiteyt, eere, ende luyster van desen Staet in *rang* ende *eer-*
„*tytulen* tot Munster als op 't Tonneel van Europa ter presentie
„vande Ministers van so veel Christen Princen te stabilieren ende
„doen valideren, dat men alsoo oock mede in soo solemneelen
„actie voor al de werelt, niet alleenlick met woorden, maer met
„de effecten moeten betoonen dat wy de ware Gereformeerde
„Reli-

„Religie en de oeffeninge van dien inde hoochſte weerde ende „eſtime zijn houdende tot eere van Godt Almachtich, juſtifica- „tie van onſe Chriſtelijcke profeſſie ende vertroofſtinge van on- „ſe Religions verwanten, die wy, het contrarie doende, ten „hoochſten ſouden bedroeven, ende ſoude anders uyt alle het „ſelve komen te volgen dat in plaetſe van den gantſch beſwaer- „lijcken ende bloedigen *tachtich jarige Oorloch* met een glorieus „ende een reputabel Tractaet te eyndigen ende te kroonen, dat „ter contrarien den uytſlach van dit groote werck ende van alle „de avantagieuſe conditien die men ſich hadde geimagineert ſal „zijn dat de Spaenſche met fondament ſullen mogen triumphe- „ren dat ſy deſen Staet tegens ſyn notoyr intereſt ende fonda- „mentele maximen hebben doen gaen ende daer over in't ſtuck „vande Religie, eere, ſuperioriteyt, hebben behouden tot onſe „blame ende ignominie.

„Wy weten, Ho. Mog. Heeren dat hier tegens contrarie re- „denen ende motiven werden geallegeert, maer ſo wanneer de „ſelve ſullen werden gelecht inde balance van u Ho. Mog. equi- „tabel oordeel, ſoo ſal men bevinden dat de ſelve al te licht zijn „om ſoo ſwaren ende hoogen poinct op te wegen.

„Wat belanght eerſt dat ten tyde vande retorſien voorſlagen „van accommodatie over de Meyerie van den *Boſch* ſelfs in't Ec- „cleſiaſtycq zijn ghedaen, het ſelve militeert in deſen niet, alſoo „ſulcx is gheſchiet by tyde van Oorloge *quando jus erat in armis* „ende dat om de ruyne ende verwoeſtinge vande Meyrie voor „te komen, daer nu ter contrarien geſproocken wert van eenen „abſoluten Vrede, ende daer by voor deſen Staet te bedingen „ende conſerveren, het ghene de ſelve ſonder eenighe diſputen „competeert, welck inghevalle by deſe Handelinge in't regard „van volle Souverainiteyt over de voorſz. Meyrie ſo in't Eccle- „ſiaſticq als temporeel niet wert ghedaen, ſoo wert daer mede „voor alle tijdt het voorſz. recht geabdiceert.

„Waerom oock alhier in gene conſideratien komt het gene

„den voorgaenden Treves op eene gedane mondelinghe toe-
„segginge aen de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck, ende
„daer van by de ſelve gegeven ſchriftelijcke verklaringe over de
„Baronnie van *Breda*, Marquizaet van *Bergen op Zoom* is gepra-
„ctiſeert.

„Hier tegens doet mede niet, dat binnen de voorſz. Meyerie
„ende andere quartieren niet anders als Papiſten ende geen of
„weynich vande Gereformeerde Religie zijn, want als het ſelve
„plaetſe ſoude mogen hebben, ſoude de Gereformeerde Reli-
„gie in gene nieuwe Steden ofte Sterćten alleen mogen werden
„gheintroduceert ende exercitie vande Pauſelijcke ſuperſtitien
„gedepoſſideert.

„Ende ſoude men uyt gelijcke redenen de oeffeninge vande
„Pauſelijcke Religie oock moeten toe-laten in verſcheyden
„plaetſen vande Geunieerde Provintien, alwaer verre het mee-
„rendeel Papiſten zijn.

„Hier tegens komt mede in gene conſideratie dat men voor
„deſen by Capitulatie aen eenige belegerde Steden ſoodanigen
„*Temperament* heeft gheackordeert; want behalven dat diſputal
„is, of ende hoe verre ſulcx heeft konnen ofte mogen gheſchie-
„den, ende dat de experientie ſo tot *Maeſtricht* ende elders ons
„heeft gheleert, wat men daer van te verwachten heeft; Soo is
„boven dien gelijckheyt tuſſchen een Stadt ofte Sterćte die men
„ſtont om te veroveren ende welck men konde ſuſtineren op
„ghenen anderen voet machtich te konnen werden ende tuſ-
„ſchen een platte Landt, al te vooren ſonder eenige ſoodanige
„verdrach gereduceert, ende inſonderheyt kan dit geen plaetſe
„hebben in 't regard van de Meyerie van den *Boſch*, Baronnie
„van *Breda* &c. welck van geen beter conditie konnen zijn, als
„de Steden onder welcke de ſelve behooren.

„In deſen kan ofte behoort men oock gene reflexie te nemen
„op de interceſſien, die van wegen de Kroone van Vrancrijck
„ten deſen al bereyts zijn, ofte noch ſouden mogen werden ge-
daen,

„daen,alſo(behoudens het hooge reſpect,welck deſen Staet aen „de gemelte Kroon ſchuldich is) ſodanige interceſſie te admit- „teren ende daer aen te defereren, daer men ſulcx van wegen „deſen Staet ende in't regard van die vande Gereformeerde Re- „ligie in Vranckrijck niet ſoude willen lyden.

„Behalven dat den ernſt ende yver die van wegen Vranck- „rijck wert ghebruyct met ſich over de conſervatie ende voor- „plantinghe vande Roomſche Religie ſelfs buyten ſyn diſtrict „ende Landt te bemoeyen aen de Regenten van deſen Staet „aenſpoer behoort te geven van immers de Gereformeerde Re- „ligie te ſtabilieren, alwaer uwe Ho. Mo. alleen ende privative „het volle geſach zijn hebbende.

„Ende aengeſien, Ho. Mo. Heeren, dit poinct in dier voegen „in *acie novaculæ*, ſo men ſecht wert gheſtelt, dat men daer over „ghenecеſſiteert is te ſtappen, ofte dat men anderſints heeft te „verwachten dat de Vrede-handelingen ſullen werden afgebro- „ken,gelijck de Spaenſche tot Munſter hebben derven dreygen; „Soo ſullen wy tot een beſluyt ſeggen dat onſe Heeren Princi- „palen in't minſte niet konnen ghelooven dat de Spaenſche ee- „nige ſoodanige ghedachten zijn hebbende, maer dat onſe flau- „wicheyt ende dat ſy hebben konnen weten hoe dit ſtuck by „eenige Provintien licht,hun deſe tale inde mont heeft gelecht; „ende haer nu doet rodifferen op het voorſz. poinct,welck men „anderſints al bereydts ſoude hebben gheobtineert ende noch „ſonder twyffel ſal doen, ingevalle men den wille houdt om het „ſelve abſolutelick te moeten obtineren,ende dat men tot dien „*eynde eendrachtelijck ende onveranderlijck by de reſolutien by u Ho.* „*Mog.* voor deſen op deſe materie ghenomen, ende de Heeren „Plenipotentiariſen van deſen Staet in laſt gegeven,*blijft perſiſte-* „*rende*, ghelijck onſe Heeren Principalen zijn doende by deſen, „ſonder ooc aen te konnen nemen, de preſentatie by de Spaen- „ſche hier over den 27 Decemb. 1646. gedaen,alſo daer by een „temperament vaſt geſtelt ende alleen wert gedifferеert, om na

„het

„het besluyt ende ratificatie van het te maecken Tractaet van „Vrede over *den voet ende forme van dien te convenieren.*

„Aldus gedaen ende ter Vergaderinge van haer Ho.Mo.over-„gelevert den 21 Januarii 1647. geteeckent *Adriaen Veth, Iacob „Veth, Matthenes, Rollandt, G. van der Nisse, L. Westerwijck, „M. van Dryborg, Guill. Lucus, L. Pool, G. van Vosbergen, Corn. „Staveniſſe.*

Ende wederom den 29 Januarii.

HOOCH MOGENDE HEEREN;

„WY hebben u Ho.Mo. op den 21 deſer ſoo mondelinge „als ſchriftelijck te ghemoet ghevoert de redenen ende „motiven, waerom de Heeren Staten van Zeelandt onſe Princi-„palen nae ſerieuſe deliberatie hadden verſtaen, dat ſoodanigen „*Temperament* in 't Eccleſiaſticq over de Meyerie van den *Boſch*, „Baronnie van *Breda*, Marquizaet van *Bergen op Zoom* ende Lant „van *Cuyck*, als by de Spaenſche tot Munſter voor gheſlagen is, „ende by de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet ter deli-„beratie van u Ho. Mo. is gebracht, by u Ho. Mo. als wyſe Poli-„tique Regenten, veel min Chriſtelijcke Overicheden, in geen-„der manieren konde werden gheadmitteert; welcke redenen „ende motiven alſo u Ho. Mog. noch in verſche memorie zijn „hebbende, ſo ſullen wy ons van nieus daer op niet extenderen, „maer alleenlijck tot acquit van ons devoyr, ende om na te ko-„men de gantſch ernſtige intentie van onſe Heeren Principalen, „die dit ſtuck gantſch hooge wegen, u Ho. Mog. in't gheneraal „ende de Provintien in't byſonder ſerieuſelijck bidden ende ver-„ſoecken, dat de ſelve niet alleenlijck de voorſz. redenen ende „motiven in dier voegen met onſe Heeren Principalen gelieven „te apprehenderen, dat gene de minſte veranderinge werde ge-„daen ofte voor ghenomen, inde reſolutien op het ſtuck vande „volie *Souverainiteyt* over de voorſz. Meyerie &c. ghenomen, „maer dat daer by preciſelijck ende onveranderlijck werde ghe-

„perſi-

„perſiſteert, maer inſonderheyt mede, dat tot voorkominghe „van alle ſiniſtre Impreſſien, die hier over, ſoo binnen als buyten „s'Lants, ſouden werden verſpreyt, in allen ſchyn of het voorſz. „*temperament* by u Ho. Mog. in conſideratie wierde genomen, „dat de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet ſonder verder „uytſtel, werde aengeſchreven, de Spaenſche Plenipotentiariſen „*in klare ende ronde termen bekent te maken, dat daer gene appa-*„*tie ter wereldt is, dat u Ho. Mo. ſullen willen wijcken, ofte yet in het* „*minſte overgeven van de volle Souverainiteyt ende Superioriteyt* „*over de voorſz. Meyerye &c. ſoo wel in het Eccleſiasticq als tempa-*„*reel, ofte eenich Tractaet van Vrede aengaen, ten ſy abſolutelijck van* „*het voorſz. voorgeſlagen temperament afſtant werde gedaen.*

„Ten tweeden vinden wy ons gelaſt u Ho. Mo. nochmaels te „repreſenteren, dat onſe Heeren Principalen geenſints konnen „aennemen, de veranderinge die haer Ed. Mo. van beſyden be-„richt werden dat ſoude ſyn gedaen, *in het 6. van de 7 o. bewuſte* „*artyckelen met de Spaenſche proviſionelijck verdragen*, raeckende „Weſt-Indien ende Braſilien, contrarie de Inſtructie ende den „laſt de Heeren Plenipotentiariſen toe-geſonden, ende dat om „merckelijck ondienſt die inde voorſz. Vergaderinge licht, met „ſerieus verſoeck, dat u Ho. Mo. ordre gelieven te geven, dat de „woorden die tot reſtrinctie ende ampliatie reſpective by het „voorſz. feſte artyckel zijn gevoecht, daer uyt werden gelicht, „ende dat het werde gelaten, ſoo ende als het ſelve by eenparich „conſent van alle de Provintien vaſt is geſtelt.

„Ende dat daer nevens by naerdere deliberatie wierde goet „gevonden, dat by Tractaet ſal werden bedongen, dat de Spaen-„ſche gheneralijck *ſullen moeten blyven uyt alle de plaetſen die de* „*Portugyſen in Braſilien ende anderſints onder het Octroy vande* „*Weſt-Indiſche Compagnie behoorende zijn beſittende.*

„Ten derden konnen wy niet ledich ſtaen, ook te reitereren „de inſtantie by ons aen u Ho. Mo. gedaen, ten eynde de Heeren „Plenipotentiariſen van deſen Staet in laſt ſoude werden geghe-

„ven, over den voet ende taux van *belaſtinge vande Schelde* ende „Havens van Vlaenderen, met de Spaenſche te verdragen voor „de concluſie van 't Tractaet van Vrede, ſonder het ſelve open „te laten, te differeren, ofte reſerveren, daer over te handelen „naer de voorſz. Concluſie, op dat het voorſz. poinct, zijnde „van ſoodanigen importantie, als u Ho. Mo. met vele redenen „tot meermalen is gerepreſenteert, niet in die ſtaet werde gela„ten, dat daer naer de vrucht ende effect daer van ſoude konnen „worden geeludeert.

„Konnende u Ho. Mo. niet verbergen, dat het met de voor „verhaelde *drie poincten* by onſe Heeren Principalen ſoo is gele„gen, dat ten ſy alle ende yder van dien werde geobtineert, haer „Ed. Mo. tot *geen Concluſie* van Tractaet met de Spaenſche ee„nichſins ſouden konnen verſtaen, gelijck oock haer Ed. Mo. op „genen anderen voet inde Handelinghe mette Spaenſche heb„ben geconſenteert, dan dat gebleven ſoude worden by de In„ſtructie, die tot de voorſz. Handelinge is gearreſteert.

„Eyntelijck hebben wy u Ho. Mo. oock wel willen rememo„rieren de *demolitie van Forten omtrent Sluys*, ten eynde figou„reuſe devoyren by de Heeren Plenipotent. aengewent mogen „worden, om de voorſz. demolitie t'obtineren, ende dat voor „de Concluſie van 't Tractaet, ſonder mede het ſelve te differeren „tot een naerder verdrach, ofte wel ſich te verobligeren tot een „reciproque demolitie, zijnde daer aen niet te twyffelen, of in„gevalle hier op met ernſt werde gheinſiſteert, dat den Vyandt „geen ſwaricheyt ſal maecken te laten gliſſeren een poinct waer „aen hem niet is gelegen.

„Aldus gedaen ende aen haer Ho. Mo. overgelevert den 29 „Januarii 1647. was geteyckent A. Vet, M. Rollant, L. Weſter„wyck, M. van Vrybergen, L. Pool, G. van Vosbergen, C. Sta„veniſſe.

Die Heeren Gedeputeerde vande Provincie van *Stadt ende Lande* hebben verklaert ende laten aenteeckenen.

„Dat

I.

„DAt de Heeren Staten hunne Principalen in 't oprechten
„van een Tractaet van Guarantie, *generalijck* hebben ghe-
„conſenteert ende hen Heeren Gedeputeerden daer toe gheau-
„thoriſeert, mits dat inde beſoigne werde geprocedeert met ſo-
„dane conſideratien ende op ſulcken voet, als ſy Gedeputeerde
„particulierlijck ghelaſt zijn, wel verſtaende nochtans dat alle
„*acten van hoſtiliteyt* tegen Spagnien ſullen continueren nae het
„Tractaet van Vrede tot de Ratificatie van 't ſelve.

II.

„Vermits men in conformite der voorighe Tractaten inſon-
„derheyt van den Jaere 1644. met den Koninck van Spagnien
„over Vrede of Treves niet vermach te handelen als *geſament-*
„*lijck ende met gemeen conſent*, dat over ſulcx die proviſionelijck
„geteeckende artyckelen geen effect ſullen hebben van *reel Tra-*
„*ctaet*, ten ſy Vranckrijck hebbe contentement, gelijck de Hee-
„ren Plenipotentiariſen voorts incontinenti ſchriftelijck gede-
„clareert, ende voor deſen den Heere Ambaſſadeur Servient
„deur haer Ho. Mo. Gecommitteerde is te gemoet gevoert.

III.

„Alſo raeckende het different op het ſtuck vande *Religie* inde
„Meyerie van s'Hertogenboſch, Baronnie van Breda, Marqui-
„zaet van Bergen ende Lande van Cuyck de Heeren Plenipot.
„van Spagnien verſoeckē eenich *temperament*, ende datmen het
„verdrach daer van ſoude uytſtellen ſes Maenden naer de Con-
„cluſie ende Ratificatie van 't principael Tractaet, verklaren de
„Ed. Mo. Heeren Staten te verſtaen dat men deſe ſaecke in ende
„by het principael Tractaet ſal moeten afdoen, ſonder daer nae
„eenige de minſte tijdt uyt te ſtellen, in voegen alſo de ſuperiori-
„teyt in't *temporeel aen deſen Staet wert toegeſtaen, dat het ſpirituel*
„*moet volgen*, ende daerom de diſpoſitie over 't ſtuck vande *Reli-*
„*gie*, ende het Kerckelijck, mitsgaders alle andere Geeſtelijcke
„goederen oock aen deſen Staet abſolutelijck komen, ſulcx dat

„daer inne *geen Temperament* ghemaeckt sal mogen worden, al „soude het geheele werck daer op komen te stuyten.

IV.

„Op 't gene by de Heeren Gecomm. van 't Vorstendom *Gel-* „*dre ende Graefschap Zutphen* is voor ghebracht, dolerende dat „men inde Handeling met den Vyandt soude willen laten glis- „seren het *Overquartier van Gelderlandt*, waer deur 't selve nu „ende ten eeuwigen dagen van haer gesepareert soude werden „ende blyven tegen *de Vnie* ende onderlinghe verbinteniſſe van „alle Provintien; Is mede by wel gemelde Staten van Stadt ende „Lande verstaen ende verklaert dat men op de *Consolidatie* van't „voorsz. Overquartier van Gelderlant ende andere Landen van „*Overmase* ten uytterſten behoort t'insisteren, ende sulcx by het „Tractaet mede te bedingen, ende dat buyten de voorsz. *Conso-* „*lidatie* van het *Overquartier* van Gelderlant geen Tractaet van „Vrede geslooten sal mogen worden.

V.

„Op het 6. artyckel vande naerdere Instructie ende resolutie „in Novemb. 1646. genomen raeckende de gemeyne ende re- „ciproque Handel ende Trafycq in *West-Indien*, *Brasil* ende an- „dere plaetsen, verklaren die selve Heeren Gedeput. wegen de „wel ghemelde Heeren Staten hunne Principalen, dat men het „selve artyckel so als het leyt ende spreeckt van *gemeene ende reci-* „*proque Handel* behoort te laten vallen, ende dat men in plaets „van dien de ghedachte Handel ende Traficq *separeert* behoort „te houden, te weten, dat de West-Indische Comp. in alle plaet- „sen binnen de Limiten van haer Octroy begrepen, soo wel in „Africa als America alleene desen Handel ende Trafique sullen „hebben, als mede op andere plaetsen daer de Koninck van Spa- „gnien tegenwoordich geen Forten heeft, ende dat de Ingesete- „ne van den Koninck van Spagnien soude moeten blyven niet „alleenlijck uyt alle de plaetsen by ende van wegen desen Staet „in *Brasil* ende elders gheoccupeert, als mede die gene, die de

West-

„West-Indiſche Comp. deur de Portugyſen zijn ontnomen, ſon-
„der daer in met macht van Krychs-volck, of om Handel ende
„Negotie te dryven te mogen komen, maer oock uyt alle an-
„dere plaetſen die de Portugyſen aldaer zijn beſittende, ſonder
„dat de Heeren Plenip. van deſen Staet van dit point ſullen mo-
„gen afwycken, of ſonder dit beding eenich Tractaet ſluyten.

VI.

„Alſo de Heeren Plenip. van deſen Staet by miſſive van den
„19 Januarii leſtleden uyt Munſter aen u Ho. Mog. hebben be-
„kent gemaeckt, dat de Heeren Zweediſche Plenip. meer-malen
„verklaert haddē gelaſt ende genegen te weſen den Heere *Chur-*
„*furſt Palts* aen alle ſyne Landen ende Luyden te verhelpen ſoo
„inde over als neder Palts, by aldien men ghelijcke diſpoſitie by
„Vrancrijck te wege konde brengen, alſo ſy alleen het ſelve niet
„ſouden kunnen uytvoeren, ende dat daer over iteretive ende
„ernſtige inſtantien by de Heeren Franſche Plenip. gedaen zijn-
„de, de ſelve geantwoort hadden, indien hare Ho. Mo. hare wa-
„penen by de Geallieerden wilden voegen, of ten minſten den
„Oorloch inde Nederlanden continueren, dat ſy te vreden ſou-
„den weſen 't gunt voorſz. te helpen uytwercken: Alle 't welck
„neffens de goede meriten van't Paltiſche Huys, in behoorlijcke
„conſideratie ghenomen zijnde, hebben mede de Heeren van
„Stadt ende Lande gereſolveert ende verklaert datmen de Hee-
„ren Plenip. van deſen Staet behoort te laſtē om by de Vredens-
„Tractatē daer op t'inſiſteren dat niet alleene d'opgemelte Heer
„Churfurſt vande Palts in *alle* ſyne Landē ende digniteyten wer-
„de gereſtitueert, maer oock generalijcken dat de *Kercken Godes*
„*over geheel Duytſlandt* in alles werden herſtelt ende gebracht in
„al ſulcken ſtaet gelijck de ſelve in den Jare 1618. voor den aen-
„komſte der troublen is geweeſt; met verklaringe aen de Heeren
„Plenip. van Vranckrijck ende Zweden te doen, van dat anders
„deſe Landen volgens opgemelde voorſtel ende preſentatie lie-
„ver voorſtaen neffens haer inde wapenen ſullen continueren,

„om daer deur 't gene voorſz. is te weghe te brengen, ſulcx dat „de Vrede daeromme ſoude achter blyven.

VII.

„Dat oock daer beneffens de Heeren Plenip. van deſen Staet „op 't nieu behooren werden gelaſtet, om mede na alle vermo- „gen te helpen uytwercken, dat de *Churfurſt van Brandenburch* „ſyn Erf-landen van Pomeren mach behouden, by aldien deſe „ſaecke noch niet is vergeleecken.

VIII.

„Dat inde Vredens-Tractaten tuſſchen Spagnien ende deſen „Staet mede begrepen mogen werden den ſelven Heere *Chur-* „*furſt van Brandenburch* als Vorſt ende Heer van Gulick, Cleve, „Berge, Marck, Raveſteyn, mitsgaders den Grave van *Ooſt-Vries-* „*landt*, van *Benthem*, *Teklenburch* ende van der *Lippe*, die Staet „ende Stadt van *Luyck*, die *Hanſe-ſteden* inſonderheyt *Lubeck*, *Bre-* „*men*, *Hamburch*, niet alleene tot onderhoudinge van Vriendt- „ſchap ende correſpondentie, maer oock *tot vermydinge van on-* „*luſten ende Oorlogen op de Frontieren deſer Landen.*

Het advys van *Gelderlant* op het ſtuck van *'t Overquartier*, *Tem-* „*perament ende Garantie* was. Dat men ten opſichte van 't Over- „quartier voorſz. alle devoyren, middelen ende wegen ſoude „hebben by der hant te nemen, ten eynde de ſelve Provincie in „ſyn geheel gebracht ende mettet voorſz. Overquartier mocht „werden geconſolideert, ende daer over voor het finael ſluyten „van 't Tractaet van Vrede contentement gegeven. Tot welc- „ken eynde mede goet gevonden is, extraordinariſe beſendinge „na s'Gravenhage te latē geſchieden, door ſodanige Gecomm. „als daer toe in der reſpective Quartieren receſſen genomineert „zijn, ende daer beneffens ſyn Hoocheyt als Stadthouder deſer „Provincie, die men bericht wort verklaert te hebben, deſe ſake „voor de Provincie te ſullen favoriſeren, by brieven daer voor te „doen bedancken, ende te verſoecken om vorder de goede „handt daer aen te willen houden, dat de gewenſchſte effecten

„daer

daer op volgen mogen; Aengaende het twede, verſtont de Lant-
„ſchap, dat deſe Staet in't ſtuck vande Religie ende Eccleſiaſtic-
„que ſake inde Meyerie van s'Hertogenboſch ende andere der-
„gelijcke plaetſen daer de ſelve de Souverainiteyt in't publyck is
„hebbende geē *temperament noch moderatie* in't Geeſtelicke kon-
„de noch behoorde toe te ſtaē, maer te verblyvē by de reſolutiē,
„dienaengaende voor deſen genomē, en dat d'andre Provintien
„ſouden worden verſocht, in deſe der Lantſchaps goede intentie
„in conformite vande nadere Unie te willen helpē ſeconderen.

„Van welcke voorſz. twee poincten goet ghevonden is den
„Heere van *Loenen* als mede Plenipot. tot Munſter by expreſſen
„mede notificatie te doen om alle devoyren aen te wenden
„ende daer heenen de ſaecken ſien te bemiddelen ende te rich-
„ten, dat de ſelve ten beſten mochten komen uyt te vallen, met
„ernſtige aenmaninge, om met den brenger van dien ſonder ee-
„nich dilay ofte uytſtel over te ſendē die geadjuſteerde ende ge-
„teeckende Vredens artyckelen, als nader by de voorſz. brieven.

„Op't derde betreffende de Ligue garantie met de Kroone
„Vranckrijck ingegaen, vont de Lantſchap (met gevolch vande
„andere Provintien) dienlick ende noodich, dat dien aengaende
„de Hoochſtg. Kroone volgens voorige Contracten, behoor-
„lijck contentement gegeven, ende daer van by de Gecommit.
„van de reſpective Provintiē met den Heere Grave van *Servient*
„in s'Gravenhaech zijnde een Concept beraemt ende door des
„Lantſchaps Gecommitt. ter Generaliteyt aen den Hove Pro-
„vinciael en aen de reſpective Quartieren overgeſonden werde,
„om by't ſelfde Hof, met die geadjungeerde uyt de Landtſchap
„tot de ruch-ſprake in't ſtuck deſer Vredens-Tractaten gheviſi-
„teert, geexamineert, ende geprepareert zijnde, by de Lantſchap
„volgens daer op naer goet vinden te werden ghediſponeert
„ende geapprobeert.

Op eenen tijt als de Heer Ambaſſ. *Servient* tooch van *Munſter*
na den Hage, ſo tooch oock de Ambaſſ. *Brun* na Bruſſel. Alwaer
ſich

ſich inbeeldende dat de Heer Ambaſſad. *Servient* onder pretext van te behandelen de *Garantie* ſoude ſoecken wederom te ſtooten wat geadjuſteert ende geteeckent was, heeft eerſt deur den Lord *Gorins*, *Graef van Norwick* (ter begeerte van den Marquis de *Caſtelrodrigo*) verſocht aen ſyn Hoocheyt paspoort om alhier te mogen komen: 't Welck aen haer Ho. Mo. gerenvoyeert ende by de ſelve gedifficulteert, dat is, afgeſlagen zijnde; ſo heeft hy echter goet gevonden in kracht van 't generael *ſalvus conductus* tot de Munſterſche Handeling, te komen deur Hollant paſſeren. Aen de eerſte Frontieren komende wert by den Commandeur ſwaricheyt gemaeckt; doch alſo het *Salvus Conductus* uytdruckelijck inhielt te mogen paſſeren ende repaſſeren deur deſe Provincien, ſoo heeft men hem laten paſſeren. Tot *Goude* komende, ende eenige dagen vertoevende, om te vernemen hoe men ſyne komſte in den Hage ſoude verſtaen: ſo heeft ondertuſſchen de Heer Ambaſſad. *Servient* alle mogelijcke devoir gedaen om hem van hier te keeren; De Heer *Braſſet* quam den 2 Febr. aen den Heer *Mulart* ter Vergadering preſiderende ſeggende, dat indien de Heer *Brun* alhier wierde gheadmitteert, de Ambaſſ. *Servien* van hier vertrecken ſoude. De Heer *le Roy* was in deſen tijdt geduyrich in den Hage, werdende hem van tijdt tot tijdt ſyn Paspoort (hoewel tegen 't advys van *Zeelant* ende *Wtrecht*) verlengt. De ſelve ſich by die van Hollant ſelfs erkundigende, bevont dat ſyn aenkomſte tot de ſpoedinge der Vrede meer quaet als goet doen ſoude. Gelijck dan oock de Heeren van Hollandt aen de Regering der Stadt *Gouda* ſchreven ende verſochten dat ſy wilden Heer Ambaſſadeur *Brun* met alle beleeftheyt ende diſcretie aenſeggen dat Hoochgedachte Heeren Staten van Hollant beſt vonden ende aengenaem ſoude weſen dat hy den Hage niet verder en naderde, maer met de eerſte gelegentheyt ende ſyne beſte commoditeyt ſyne reyſe vorderde, 't ſy nae *Munſter* of van daer hy gekomen was. De Heer Ambaſſ. ſulcx wel ende beleefdelijck opnemende, is den 4 Februarii voor de middach vertrocken op

den

den *Leydſendam* een uyr van den Hage: alwaer hem ſyn komen vinden welgemelde Le Roy, ende een Edelman zijnde Reſident van den Keyſer by den Koninck van Engelant, dien hy nae den Hage hadde gheſonden, meenende of van daer na den *Hage* te gaen, of met haer Ho. Mo. deur Gedeputeerde te handelen. Maer aldaer geinformeert wordende op ghelijcke manier als deur de Heeren van der *Goude*; ſoo is hy voort ghetrocken deur *Leyden*, „*Amſterdam* ende *Deventer:* van waer hy ſchreef onder date den „11 Februarii van ſyne ſincere intentie ende deſſeing daer mede „hy hadde gemeynt in den Hage te komen; *pour vous aller remet-* „*tre* (ſeyde hy) *comme a la juſtice meme, la ballance & le poids, pour* „*reconnoiſtre combien en cette matiere de la reunion des Princes* „*Chreſtiens, le Balancier tomboit de noſtre coſte*, Ende dat de Franſe „Miniſters, ſulcx vreeſende, hadden belet ſyne komſte in den Ha- „ge; ſprack ende verhaelde vande interpoſitie vande Heere Staet- „ſche: dat de Spaenſche op der ſelver inſtantie gheconcedeert „hebbende alles wat Vrancrijck in Nederlant ende Borgoigne in „hadde, mettet Graefſchap Rouſſillon ende een Treves in Cata- „loignen van 30 Jaren, onder beloſte dat daer mede in 24 uyren „de Vrede ſoude gemaeckt zijn; nochtans niet daer op gevolcht „was als t'elckens nieuwe *Demandes* ende vreemde intereſten, „die de Vereenichde Provintien niet raeckten; als van *Savoyen* „*Mantua*, *de Griſons ende Valtoline*; *Don Duarte de Braganca, den* „*Hartoch van Atria*; *Prince van Boſſolo*, *Biſchop ende Capittel van Luyck*, ende andere diergelijcke. Endtlijck raeckte aen de teyc- kening gedaen tuſſchen de Spaenſche ende de Staetſche 't welck „de Franſche, ſeyde hy, ſochten te ſapperen deur nieuwe Pro- „poſitien van eerſt te doen vertrecken alle Spagniaerts uyt Ne- „derlant, te veranderen den Treves in Catalogne in een Vrede, „te concerteeren de middelen tot de toekomende Campaigne „Indien dat de mening was ſo ſeyde hy, dat deſe Staet ſoude heb- „bē minder blame, en de Spaenſche minder oorſake van klachte „indien men 't alhier ras ende ſonder verbloeminge verklaerde.

Deſe Brief aen den Heer *Servient* gecommuniceert wordende, ſoo heeft hy wederom den 2 Martii daer tegen ingegheven een lang geſchrift, daer in hy wel in 't begin ſcheen te willen alleen ſpreecken tegen de artifices vande Spaenſche, de komſte ende Cajolleries vande Heer Ambaſſadeur *Brun*, het ſenden alhier van *Philippe le Roy*, de ſeditieuſe Harangues van andere der Spaenſche ſuite in verſcheyden Steden &c. Maer in der daet waſſet om te taxeren ende aen den Staet ſuſpect te maecken verſcheyden van haer Ho. Mog. Heeren Plenipotentiariſen, dat de „ſelve altijdt hadden ghefavoriſeert de deſſeings van Spagnien, „met de Spaenſche gecorreſpondeert, ende gecolludeert; endt„lijck, *que les Eſpaignols, pour venir au bout de leurs mauvais deſ„ſeings tant contre la France que contre ceſt Eſtat avoient deſtiné „cinq cent mille eſcus pour la negociation de Munſter & qu'au mi„lieu de leurs neceſſites ils croyoient avantageux d'employer pluſtoſt „cette grande ſomme aux pratiques qu'ils avoient faites, qu'aux „deſpenſes de la guerre.*

Dit gheſchrift beſtaende in 58 artyckelen heeft d'Ambaſſadeur *Brun* deur een tegen gheſchrift gerefuteert, ende deur den Heer *le Roy* aen haer Ho. Mog. ghedaen inhandigen. Zijnde daer na ſoo 't een als 't ander onder den tytel van *Pierre de Touche* ghedruct ende in 't licht ghekomen. Daer toe my refererende, ende den *Heer Brun* tot Munſter latende ſal weder keeren tot de beſwaerlijcke ende langſame Handelingh met den Heer *Servient* in den Hage, die alle moghelijcke vlydt ende arbeydt aenwendede om het gheteyckende, als ſeparate handeling, te renverſeren: daer in hy wel geen onghelijck hadde; maer de andere ſeyden dat hy deſe Staet, tegen de meeningh ende buyten den text der Tractaten oock wilde binden aen allerhande vreemde Intereſten, daer aen men niet verbonden was. Hier te voor is alrede geſeyt dat Hollandt den 6 Februarii verklaert hadde noch *ghelegentheyt noch ghenegentheyt* te hebben tot de Campagne. Ende om te ſpoediger ende bequamer te komen deur alle verhinder-

hinderniſſen die dagelijcx voor quamen; ſoo ſtelden de Heeren van Hollandt den 12 Februarii voor, dat men de Provintiale Lantdachs Vergaderingen uyt alle Provintien behoorde te beſchryven in den Hage, ghelijck in 't Jaer 1608. ende 1609. gheſchiet was: maer ſulcx is niet gevolcht.

Die van *Wtrecht* hebben t'ſelver tijt ter Vergadering van haer Ho. Mog. verklaert uyt laſt van haer Heeren Principalen, alſoo de Heer van *Nederhorſt* (gelijck hier voor geſeyt is) inde teyckening van 't gheadjuſteerde hadde ghedifficulteert, dat ſy de ſelve difficulteyt niet anders als *wel* hadden opgenomen, te meer, alſo haer Ed. Mo. niet anders en konden verſtaen, dan dat daer in by ſyn Ed. tot dienſt van 't Lant ende volgens inſtructie wel was geprocedeert, ende dat ſy den gemelden Heer van *Nederhorſt* voor ſyn goede devoyren bedancten.

De Heeren Gedeputeerde van *Gelderlant* hadden alreede den 12 Januarii uyt laſt van der ſelver Heeren Principalen geaviſeert dat haer Ed. Mo. geſien ende geleſen hebbende, de Brieven van de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſad. van deſen Staet nae Munſter tot de Vredens Tractaten afgeſonden, in dato van den 28 December 1646. met groote bevreemdinge hadden vernomen, dat de ſelve gemeynt ſouden zijn het *Overquartier* van Gelderlandt te laten *gliſſeren* ſonder te bedingen, dat het ſelve met de drie andere Quartierē wederom mocht worden *geconſolideert*, tot uytterſte nadeel vande Souverainiteyt ende Hoocheyt vande wel-gemelte Provintie, dewelcke in deſen meer ongelijcx ſoude geſchieden, als aen eenige van alle de andere, die meeſt oock gedemembreert geweeſt zijnde, wederom in haer geheel zijn gebracht door de wapenen vande Vereenichde Nederlanden, vertoonende dat de meer wel-ghedachte Provintie vande Heeren hare Bontgenooten ſulcx geenſints en hadde gemeriteert, mits dien ſy van den beginne van den bloedigen Oorloch tot den huydigen dach als de uytterſte Frontier ende voor-ſchans van hare nabuyrige Provincien, geduyrich het

moorden, branden, roven ende plunderen van den Vyandt was geeposeert geweest, ende daer in stantvastelijck, sonder eenige beswyckinge te toonen, ghecontinueert, dat tegenwoordich in plaets vande gewenschte vrucht vande *tachtich Iarige* Oorlogen die de andere wel-ghemelde Provintien vande Unie by voortganck van den Vrede souden komen te genieten, als zijnde met haer afgeructe Leden wederom geheelijck gheincorporeert, sy alleen na soo meenichfuldige on-uytsprekelijcke elende, verlies van bloedt ende goet, voor vergeldingh, het schadelijck en irreparable demembrement van een so notable *propugnacubum*, aen gerecht en principael vierendeel van't selve Vorstendom Geldre en Graefschap Zutphen voor nu en ten eeuwigen dagen souden moeten versmerten, zijnde 't selve van soodanige consideratie, dat het de *Mase* ende *Rhyn* sluyt, ende dat de Provincien *Gelderlant, Vrieslant, Overyssel en Stadt ende Lande* is deckende, en daer de Commercien van desen Staet soo merckelijck is aengelegen, uyt redenen, dat de besoigne eerst op eenen Treves aengheleyt, altans gedirigeert wert tot eenen stedigen Vrede, strydende alles regel recht tegens den grontslach ende verstant vande naerdere *Vnie* binnen Uytrecht tusschen de Vereenichde Provintien in den Jare 1579. opgherecht, tot de welcke om kortsheyts wille wort gerefereert. So ist dat de voorseyde Heeren Gecommitt. aen haer Ho.Mo. uyt expressen ende specialen last van hare Heeren Principalen op de alderserieuste wyse waren versoeckende, dat de selve aen de Heeren Plenipot. en Extraord. Ambass. tot Munster voornoemt gelieden ten spoedichsten aen te schryven ende te beveelen, dat de selve alle verdere handelinge met de Heeren Spaensche Plenipot. en Extraordinaris Ambass. souden houden in staet, sonder eenige Conclusie ofbesluyt met de selve in te gaen, ten ware dat men de *Consolidatie* van't meer-malich gemelte *Overquartier* van Gelderlant hadde bedongen, ende dat oock hare Ho. Mo. gelieven met alle resolutien, streckende tot besluyt van Vrede te supersederen tot dat dit billick ende rechtmatich

matich poſtulaet van wegen de Provintie van Gelderlandt by de Spaenſche ſoude weſen geimpetreert, immers ter tijt ende wyle toe, dat de meer wel gedachte Provintie Staets-ghewyſe ſoude weſen vergadert, 'twelck men niet en twyffelt in weynich dagen te ſullen geſchieden, op dat alſoo niemant en worde verhaeſt in poincten van ſodanigen gewichte, *als noyt ſedert den Iare 1567. aenvanck van den Oorloch tuſſchen den Koninck van Spagnien en deſen Staet zijn voor-ghekomen, of t'eenigen tijde voorkomen ſullen*, de welcke nootſaeckelijck voorſichtige en circumſpectie deliberatiē zijn vereyſchende; waer in gene vande ſamentlicke Bontgenoten in hare Leden, Rechten ende Privilegien en behooren noch mogen worden gheprecipiteert, verſnelt ofte overſtemt, conform de voorverhaelde Unie by alle exempelē en gewoonlijcke practycque in duſdanige ſwaer-wichtige ſaecken, oock van minder gevolch, als deſe, altijdt heylichlijck geobſerveert.

Sulcx den 14 Januarii in grooten ernſt verklaert hebbende, hebben ſy nu den 12 Februarii gherepeteert ende verſocht dat haer Ho. Mog. gelieſde 't ſelfde ſoo favorabel in haer reſpective Provintien te recommandeeren dat haer Heeren Committenten ſatisfactie mochte ghegeven worden, om de vruchten ende vergeldinge te genieten voor haren arbeydt, moeyte periculen, ende miſerien, die ſy van 't begin van den Oorloch als een voorſchants, ende tot defenſie vande achter-gelegen en naebuyrige Provintien ſtantvaſtelijck, ſonder oyt te beſwycken uytgeſtaen en geleden hebben.

„Voorts, ſeyden ſy, alſoo ons noch deſe volgende poincten „van importantie, met de andere Provincien even gemeyn zijn- „de *in mandatis* gegeven zijn, waer van den 13 deſes openinge ge- „daen is, ende den inhout hier volcht, als dat haer Ed. Mog. onſe „Heeren Principalen inde Religie ende Eccleſiacticque ſaecken „inde Meyerie van den Boſch, ende andere dierghelijcke plaet- „ſen, daer deſen Staet de Souverainiteyt in 't Politycq is hebben- „de, geen temperament ofte moderatie in 't Geeſtelijck konnen

„toestaen, Nemaer dat men behoort te verblyven by de Reso-
„lutie dien aengaende genomen.

„Ende dewyle by onse Heeren Principalen noodich geacht
„is tot asseurantie van den te maecken Vrede, met gevolch van
„de andere Provincien, eene *Ligue Garantie* met de Kroone
„Vranckrijck in te gaen, ende hoe eer hoe beter aenvanck daer
„van te maecken, om gemelte Kroone te bewegen tot accele-
„ratie van hare Tractaten met Spagnien, ende met de onse op
„gelijcken trap te brengen, volgens Contracten met ghemelte
„Kroone; Soo vinden de selve goet, om de voorsz. Kroon con-
„tentement te gheven, dat men by Gecommitteerde uyt de re-
„spective Provincien met den Heere Grave *Servient* Ambassad.
„van Vranckrijck alhier een Concept daer over beramen sal.

„Oock is by wel-gemelte onse Heeren Principalen noodich
„gevonden dat voor de Geoctroyeerde *West-Indische Compag.*
„bedongen, ende inde Vredens artyckelen sal gheselt worden,
„dat de selve Compagnie haere Navigatien ende Commercien
„sal mogen doen ende dryven in alle plaetsen daer den Koninck
„van Spagnien gene Forten, Besettinge ofte Loges is hebbende.

„Lestelijck, alsoo wy niet alleen voor ons selfs, maer oock
„voor onse Nabuyren, ende Protesterende Vorsten, Princen en
„Stenden des Rycx, Religions Verwandten zijnde, by dese Vre-
„dens Tractaten behooren te sorgen; Soo hebben onse Heeren
„Principalen ons belast alle mogelijcke devoyren by u Ho. Mo.
„te doen, ten eynde d'selve mogen werden gecontenteert ende
„gerestitueert inde Staten daer inne die geweest zijn in den Jare
„1618. ons der selver differenten bygelecht ende vergeleecken,
„daer ende als sulcx behoort, tot welcken eynde onse Heeren
„Principalen versoecken, dat de Plenipotentiarisen van desen
„Staet nader mogen gelast worden, om met de Plenipotentiari-
„sen vande respective Kroonen Vranckrijck ende Zweden, daer
„over te corresponderen, ende van der selver gedane devoyren
„in desen u Ho. Mo. advisieren, voor 't sluyten van 't Tractaet.

„Op

„Op welcke poincten u Ho. Mo. mede verſocht worden, ſo „ſpoedige ende goede reſolutien te nemen, als de ſelve tot be„vorderingh van het Tractaet van Vrede, ten dienſte ende ſeec„kerheyt van deſen Staet ſullen bevinden te behooren.

Om op dese poincten met de Heeren van Gelderlandt te komen in conferentie zijn gecommitteert de Heeren *Beveren, Bicker, Vosbergen, Rens Woude, Roorda, van der Beeck ende Eiben.*

Daer wierde oock voorgeſlagen dat men in deſe hoochwichtige deliberatien behoorde te houden eenen maentlijcken Vaſt ende Bede-dach; gelijck anno 1622. geduyrende de belegeringe van Bergen op Zoom, Anno 1624. gheduyrende de belegering van Breda, Anno 1629. geduyrende 't verblyf van den Vyandt op de Veluwe, ende Anno 1635. geduyrende de peſtilentie geſchiet was. Doch is den 16 Februarii goet gevonden den Predicanten aen te ſchryven dat ſy weekentlijck ſouden appliceren een text tot de Vrede-handelinge.

De Heeren van *Mathenes* ende *Ripperda* hebben den 18 Febr. ter Vergadering van haer Ho. Mo. verklaert gehoort te hebben uyt de advyſen van eenige Provintien als of ſy in't adjuſteren van de artyckulen met die van de ander zyde geteeckent haer inſtructie hadden te buyten gegaen, ende dat ſulcx eerſt uyt den Heer Ambaſſ. *Servient* voortquam: ſy begeerden, indien hy Heer *Servient* yets tot dien eynde dede proponeren, dat het niet mocht werden gheſonden aen de Provincien, voor ende al eer ſy daer op ſouden hebben gedaen haer bericht.

Den 19 Februarii hebben de Heeren van Hollant ingebracht haer Provinciael advys by de Heeren Staten vande gemelde Provintie geformeert op de 73 *artyckelen*, ſo de ſelve met de Plenip. van Spagnien tot Munſter waren geadjuſteert, ende proviſionelijck geteyckent; ende hebben de Provincien daer van verſocht Copye, die haer Ed. wert geackordeert, doch hebben de Heeren Gecommitt. des Vorſtendoms *Geldre* ende Graefſchap *Zutphen*, ghehoort hebbende het gene wegens de Heeren Gecommitteer-

mitteerde van Hollandt is voortgebracht, raeckende *voor eerst* de approbatie van 't verhandelde tot Munſter tuſſchen de Heeren Plenipotentiariſen van den Koninck van Spagnien ende deſen Staet, ende *ten tweeden* het debath, vande redenen ende motiven inde remonſtrantie vande ſelve Heeren Gecommitteerde van Gelderlant den 14 Januarii ende daer op gevolchde Propoſitie den 12 Febr. vervat, verſochten dat de Heeren Gecommit. van Hollant de verklaringe van hare Provincie wegen de *approbatie* van 't gene tot Munſter is verhandelt, ſoo lange willen ophouden ende uyt die notulen laten, tot dat de andere Provincien in hare provinciale Vergaderingen ſouden geſien ende geexamineert hebben de artyckelen tot Munſter gheadjuſteert, daer van den 11 Febr. inde Vergaderinge van haer Ho. Mo. (by de Heeren Plenipot. van Munſter gekomen zijnde) is gerapporteert, op dat de Provincie van *Gelderlant*, ende andere, hare conſideratien ende Provinciale advyſen (over ſoo een *wichtige point* als deſe Vrede-handelinge) mochten inbrengen, ende oock ghene Provincie met eenich voor-oordeel gepreoccupeert ofte geprecipiteert worden, ende dat de ſelve daer op mochten ghereet zijn.

Raeckende 't debath, dat de Heeren van Hollant belieft hebben te doen tegens de Remonſtrantie ende Propoſitie vande Heeren van *Gelderlant* aen de ſamentlicke Provincien hare Bontgenooten voorgeſtelt tot nadeel van 't gene by de ſelve Provincie volgens d'Unie met behoorlijcke eerbiedinge aen de reſpective Provintien gerepreſenteert wert; Soo verſochten de Heeren Gecommitteerden van *Gelderlant* dat de andere Provincien 't ſelve debath in advys willen houden ende daer op niet diſponeren, bevoorens 't ſelve aen de Provincie van *Gelderlandt* ware gecommuniceert, ende dat die haer tegen-bericht daer op ſouden hebben ghedaen, ende dat daer toe deſe hare Verklaringhe, neffens de Verklaringe vande Heeren van *Hollandt* mede aen de Provincien mochten gheſonden worden, op dat die Provincie van Gelderlandt in haer rechtmatich poſtulaet, op de *Vnie* ende andere

andere importante redenen gefundeert, niet ongehoort mochte worden geprejudiceert.

Het advys van Hollant dē 19 Febr. ingebracht, luyde als volcht.

„De Staten van Hollant ende Weſt-Vrieſlant, tegenwoordich „Staetsgewyſe vergadert zijnde, gehoort hebbende het rapport „vande Heeren Plenipot. van haer Ho. Mog. ghekomen zijnde „van *Munſter*, ende geexamineert de *73 artyckelen*, ſoo de ſelve „met de Plenipot. van Spagnien tot Munſter zijn gheadjuſteert, „ende Proviſionelijck ghetreeckent hebben na gedane Collatie „vande voorſz. artyckelen mette inſtructie vande ſelve Heeren „Plenipotentiariſen geoordeelt ende verſtaen, ghelijck de ſelve „oordeelen ende verſtaen by deſen, dat wel ghemelte Heeren „Plenipotentiariſen in 't over-een-komen ende adjuſteren van „de voorſz. artyckelen mette gemelte Plenipot. van Spagnien „*in alles hebben achtervolcht ende naer ghekomen de voorſ. hare In-*„*ſtructie*, ſoo verre oock, dat tot voordeel ende advantagie van „den Staet, in verſcheyden reſpecten *meer* hebben bedongen „ende uytghewerct, als de meer gheſeyde Inſtructie was mede „brengende, waeromme oock haer Ed. Gr. Mog. verſtaen, dat „de gemelte Heeren Plenipotentiariſen voor hare ghenomene „moeyte ende arbeyt van wegen de Generaliteyt ſullen werden „*bedanct*; gelijck ſy luyden de ſelve *bedancken* by deſen; ende alſo „by eenige Provincien de ſaecken ſoo ſchynen opghenomen te „werden, als of ten aenſien van 't bedingen vande *volle Souve-*„*rainiteyt*, ſoo in 't *ſpirituecl, als temporeel* vande Meyerie van „s' Hertogenboſch ende andere plaetſen van ghelijcken nature „zijnde, mitsgaders vande ſaken van Weſt-Indien, vande Vlaem-„ſche Havenen, ende vande *Conſolidatie van't Overquartier* van „Gelderlandt niet en ware voldaen, jae oock in eenigen deelen „tegen gegaen den laſt vervat inde voorſz. Inſtructie; Soo heb-„ben haer Ed. Gr. Mo. goet gevonden, tot berichtinge van ſulck „neder geſtelt hare conſideratien ende advys, in voegen hier na „volgende.

„Na dat de Heeren Staten van Hollant ende Weſtvrieſlant ha-
„re Conſideratien op het poinct van een *Temperament* te maken
„over de Meyerie van dē *Boſch*, Baronnie van *Breda*, ende andere
„quartieren van gelijckē nature zijnde, aen de andere Provincien
„gecommuniceert ende ſedert becomen hebben gehadt Viſie
„ende lecture van het gene de Heeren Plenipotentiariſen van
„haer Ho. Mo. met de Heeren Plenipotentiariſen van Spagnien
„aengaende de voorſz. Quartieren Proviſioneelijck tot Munſter
„hebben geadjuſteert, hebben haer Ed. Gr. Mo. het ſelve geadju-
„ſteerde eerſt in hare Vergaderinge, ende daer nae door eenighe
„Gedep. Leden, geconfereert ende gedaē confereren tegens de
„Inſtructie die de gemelte Heeren Plenipotentiariſen by haer
„Ho. Mo. in November leſtleden op het voorſz. ſubject is mede
„gegeven, ende bevinden uyt de voorſz. Conferentie, dat de ge-
„melte Heeren Plenipotentiariſen van haer Ho. Mo. aengaende
„het voorſz. point in het voorſz. adjuſtement, haer punctuelijck
„hebben gereguleert nae de voorſz. Inſtructie, niet alleenlijck
„voor ſoo veel den *ſin ende ſubſtantie* van dien aengaet, maer
„oock na de *woorden* ſelve, als zijnde daer by abſolutelijck, ende
„ſonder eenige conditie ofte bedingh verdragen, ende by den
„Vyandt overghegeven, dat de voorſz. Meyerie ende voorſz.
„andere geweſten, ſullen blyven aen haer Ho. Mo. in alle ende
„der ſelver rechten van *Souveraintieyt* ende *Superioteyt*, als haer
„Ho. Mog. ſyn houdende de Provincien vande Vereenichde
„Nederlanden ſonder dat haer Ed. Gr. Mog. kunnen begrypen
„dat het voorgaende gheadjuſteerde, noopende het voorſz.
„poinct, eenichſints ſoude zijn ofte werden gealtereert, gheſu-
„ſpendeert ofte gemodificeert, met het gene by de Heeren Ple-
„nipotentiariſen van Spagnien op den 27 December leſtleden
„de voorſz. ſaecke aengaende, tot Munſter geproponeert, ende
„'t gunt daer op by de Heeren Plenipotentiariſen van deſen
„Staet is geantwoort, geconſidereert dat de voorſz. Propoſitie
„niet anders mede brengt als *een gheſuſtineerde vande Spaenſche*,

„dat

„dat aengaende de oeffeninge vande Roomſche Catholijcque „Religie, ende het gebruyck vande Geeſtelijcke goederen inde „Meyerie van den Boſch, ende voorſz. andere gheweſten, *ſoude „werden verdragen ſes Maenden na de Concluſie ofte Ratificatie* van „het Tractaet, en dat de Heeren Plenipotentiariſen van deſen „Staet daer op difficulteyt hebben ghemaeckt, ende ſulcx geen- „ſints hebben toegeſtaen, dat over de voorſz. ſaecke naemaels „verdragen ſoude werden, maer het ſelve *ongedecideert* gelaten, „ende aen haer Ho. Mog. *gerenvoyeert* hebben, omme *hier nae* „ghedecideert te werden, te weten in het gene inde propoſitie „was vervat, namentlijck *of men goet ſoude vinden over het voorſ. „point hier naer met den anderen te verdragen*, ende dat mits dien „aen haer Ho. Mog. is gebleven de volkomen Vryheyt, omme „namaels noopende het voorſz. Verdrach met de Spaenſche in „conferentie te komen, ofte oock het ſelve t'eenemael te de- „clineren ende af te ſlaen, ende derhalven oordeelen haer Ed. „Gr. Mo. dat de Heeren Plenipotentiariſen nopende het voorſz. „poinct *wel* ende *voorſichtelijck* hebben ghenegotieert, ende dat „het ondienſtich ſoude zijn met onderlinghe diſputen tuſſchen „de Provincien den Vyandt oorſaecke te geven omme verder „inſtantie op het voorſz. gepretendeerde *Temperament* te doen.

„Waer mede dan komende tot de ſaecken van *Weſt-Indien*, „aengeroert in het *ſeſte* artyckel van 't gheadjuſteerde tot Mun- „ſter, daer ſonderlinghe in conſideratie werden ghenomen die „woorden, (*ende alle andere*) mitsgaders oock (*'t ſedert het Iaer* „1641.) hebben haer Ed. Gr. Mo. goet gevonden, dat ter Gene- „raliteyt voor advys ſal werden inghebracht, dat de ſelve woor- „den (*ende alle andere*) in't gemelte ſeſte artyckel ſullen werden „gedoocht ende inghelaten, als niet ſtrydich met de Inſtructie „ende laſt der Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet, alſoo „de voorſz. woorden (*ende alle andere*) werden geſalveert door „de naevolgende woorden (*beſet ende gepoßideert*) de Intentie „van haer Ho. Mog. Inſtructie geweeſt zijnde alternatyf, oft dat

„eenen vryen openen ende ongelimiteerden Handel ende vaert „in de een en de anders ghepoſſideerde plaetſen reciproce ſou„de werden geobtineert, ofte 't ſelve niet konnende verkregen „worden, dat dan yder een privatelijck, ende met uytſluytinge „vande andere, ſoude bevaren ende behandelen ſyne eygen ge„poſſideerde plaetſen, welckers poſſeſſie niet alleen en wordt „gehouden door Forten, Kaſteelen ende Logien (dat is Pack„huyſen daer uyt de Koopmanſchappen ende Waeren worden „verkocht) maer oock by Dorpen, Gehuchten, Colonien, ende „Coloniers, Suycker-molens, Landt ende Bouhuyſen &c. daer „mede yemant ſyne poſſeſſie vaſte houdt, 't welck mette voorſz. „eerſte woorden (*ende alle andere*) door de een op de ander re„ciproque bedongen wert, nae de intentie vande Inſtructie.

„Wyders achten haer Ed. Gr. Mog. avantageux voor deſen „Staet te zijn de verdere extenſie van 't voorſz. *ſeſte artyckel* en„de de adjunctie der woorden (*'t ſedert 't Iaer 1641.*) raeckende „de deſcriptie der plaetſen in Braſyl, daer van de Koninck van „Caſtilien ende ſyne Onderzaten ſullen moeten abſtineren, alſo „de Heeren Plenipotentiariſen niet alleen daer by en hebben „bedongen privativelijck voor de West-Indiſche Compagnie „alle de plaetſen die de voorſz. Compagnie nu effectivelijck poſ„ſideert ende die plaetſen die de wederhoorighe Portugyſen „'t ſedert haer rebellie (alwaert ſchoon van anno 1641. af) af„handich gemaeckt ende aen de Compagnie ontnomen hebben, „'t gene de Inſtructie alleen mede brengt, maer dat oock de „Koninck van Caſtilien ende ſyne Onderdanen in Handel ende „Navigatie ſullen moeten abſtineren uyt alle andere plaetſen „meer in Braſyl, die boven de voor ghenomineerde by de we„derhorige Portugyſen nu beſet en in gehouden zijn, 't welck „een beding is tot voordeel vande West-Indiſche Compagnie, „geobtineert by de Heeren Plenipotentiariſen, hoewel ſy by In„ſtructie niet gelaſt nochte gehoudē waren 't ſelve te bedingen.

„Aengaende nu de *taxe ende egaliſatie vande Schelde* met de andere

„dere Vlaemſche Havenen, hebben haer Ed. Gr. Mo. als noch
„gemeent beſt te weſen dat de beſoignes daer over te maecken
„werden uytgeſtelt (volgens het geconſerteerde tot Munſter)
„tot nae het ſluyten van't Tractaet van Vrede omme dat de
„vooorſz. *taxe ende egaliſatie* noodich gheacht zijn, om daer by
„te conſerveren de Navigatien ende Commercien deſer Ver-
„eenichde Nederlanden (in't regardt van de andere Vlaemſche
„Havenen) op Brabandt, Vlaenderen, ende andere Vyandts
„Quartieren, ende andere nagelegene Neutrale Landen, welcke
„Vlaemſche Havenen minder belaſt werdende als de Schelde,
„alles na haer ſouden trecken, ende den Handel deſer Geunieer-
„de Provincien over de Schelde, t'eenemael komen te diverte-
„ren, waer tegens niet beter en kan werden verſien (voorna-
„mentlijck dewyle nu eenighe der bequaemſte Vlaemſche Ha-
„venen oock buyten de gehoorſaemheyt van Spagnien zijn ge-
„ſtelt) als na tijts ende ſaecken gelegentheyt, ende nae advenant
„ende proportie der hooge ofte lage taxen van de Naebuyren,
„de taxen ende egaliſatie vande Schelde t'elckens te verhoogen
„ofte te verminderen, ſoo als tuſſchen Commiſſariſen van deſen
„Staet met de Spaenſche t'elckens (ende dat voor korten tijdt)
„ſal konnen werden vergeleecken, daer ter contrarie de voorſz.
„*taxe ende egaliſatie* voor het ſluyten van't Tractaet van Vrede
„vergeleecken ende in't Tractaet geinſereert werdende, de ſelve
„tax (gelijck als alle andere artyckelen van't Tractaet van Vrede)
„*permanent* ende *onveranderlyck* ſoude zijn, tot ondienſt van de-
„ſen Staet, en deſtructie der Commercien voor geroert.

„Wat vorders belangt de verſochte *Conſolidatie vant Overquar-*
„*tier* van Gelderlandt met de *drie andere quartieren* onder deſen
„Staet, en bevinden haer Ed. Gr. Mog. niet dat de ſelve of ten
„tyde van het inſtellen vande eerſte Inſtructie, of daer nae in
„November leſtleden op't redreſſeren van deſelve is ghebracht
„in't ghetal van die ſaecken daer by men *tot breeckens toe* ſou-
„de perſiſteren. Jae oock niet daer van men ſoude hebben to

„reſcriberen, maer alleen van die ghene daer op Inſtantien ende „debvoiren ſouden werden aengewent.

„Haer Ed. Gr. Mo. hebben oock verſtaen uyt rapport vande „Heeren Plenipotentiariſen dat de aengelaſte debvoiren ſyn ge„pleecht, dan dat daer van de gehoopte effecten niet en ſyn ge„komen, vermits de Heeren Plenipotentiariſen van Spagnien „daer toe gantſch niet en wilden condeſcenderen, als oordee„lende onredelijck, dat daer ſy door mediatie van haer Ho. Mo. „Plenipotentiariſen alles aen de Kroon van Vranckrijck moe„ſten laten 't gunt haer was afgenomẽ, om reden, dat de voorſz. „Kroon niet en wilde quiteren van 't gunt ſy beſaten, nu aen „haer Ho. Mog. ſouden opdragen 't gunt by haer tot noch toe „was behouden, 't welck eens by haer zijnde toegeſtaen, licht „*occaſie ſoude mogen gheven tot vordere demandes vande voorſz.* „*Kroon*, ende ſulcx *tot verachteringe vande gantſche Vrede-hande*„*linge*, die haer Ed. Gr. Mo. oordeelen te ſullen werden gepro„cureert, ſoo wanneer naer voldoeninge vande Officien by de „geſamentlicke Provincien aenbevolen, de een of de andere ge„intereſſeerde Provincien weder yet nieuws ofte meerders ſou„den komen te begeren, ende ſoo overſchreden die Inſtructie, „welcke te vooren by alle de ſamentlijcke Provintien was gear„reſteert; haer Ed. Gr. Mog. ſouden oock geerne in achtinghe „hebben genomen de redenen ende motiven van haer Bondt„genooten by aldien de ſelve *tijdtlijck* waren voort-ghebracht, „bevinden oock nu dat de ſelve werden gefundeert, ten deelen „op de *Vnie* ende ten deele op de *bienſeance*; wat aengaet de „*Vnie*, weten hare Ed. Gr. Mo. wel, dat de Provincien verbon„den zijn malckanderen met lijf ende goet by te ſtaen, om de „Spagniaerden ende andere uytheemſche Natien, met haeren „aenhanck uyt deſe Landen te verdryven, oock by den anderen „te blyven, ſonder ſich te laten ſcheyden, doch meenen dat dit „te verſtaen is vande ghene dewelcke onder de *Vnie* hebben be„geert, ende al noch begeeren te zijn, doch niet vande ſulcke,

„de welc-

„dewelcke met hare jongſte defenſie aengeſtelt van hare tegen-
„woordige Magiſtrature, beſit, ende Religie, wel hebben ghe-
„toont, dat ſy niet en begeeren dat haer dit beneficie tegen haer
„danck ſoude werden geobtrudeert; Hare Ed. Gr. Mo. beken-
„nen oock gaerne, dat ſoo ten regard vande Rievieren vande
„*Rhyn* ende *Maes*, als oock van de te verwachten Contributien,
„mitsgaders de deckinge van eenige Provincien 't voorſz. Over-
„quartier deſen Staet niet qualijc en ſoude gelijcken, maer kun-
„nen niet bevroeden dat ſulcke reden ghenoechſaem zijn om
„daer over te continueren in Oorloch, tegen die gene die daer
„in den Staet niet ſouden begeren te willen zijn, ſagen ooc liever
„dat men geen nieuwicheden by-brachte, maer alleen exami-
„neerde of de laſt aen de Plenipotentiariſen van deſen Staet ge-
„geven, wel is uytgewrocht; 't gunt haer Ed. Gr. Mo. oordeelen
„na geſiene Inſtructie, en beſoignes, niet anders te kunnen wer-
„den opghenomen, *Lauderende* daerom, ende *approberende* an-
„dermaels voor ſo veel in haer is, ſoo de voorſz. beſoignes, als
„oock de Proviſione onderteeckeninghe, de welcke volgens
„ende vermogens haer Ho. Mo. Reſolutie van den 22 Novem-
„ber leſtleden, by de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen
„gedaen heeft mogen worden.

Den 1 Martii zijnde gehoort het rapport vande Heeren *Beve-
veren, Bicker, Vosbergen, Roorda, Mulert*, (*de Heeren van Reins-
Woude ende Eyben* tegenwoordich buyten den Haech abſent we-
ſende,) in kracht van haer Ho. Mog. Reſolutie van den 15 Febr.
leſtleden, in conferentie geweeſt zijnde met de Heeren Gedepu-
teerden van wegen de Provincie van Gelderlandt, noopende
't ſtuck vande *Conſolidatie* van het Overquartier tegenwoordich
noch ſtaende onder den Vyandt met de drie andere Quartieren
van de opgemelte Provincie van Gelderlant, ende onder andere
geallegueert weſende, dat de Principale ſuſtenuen ende redenen
by ende van wegen de gemelte Provincie van Gelderlant tot de
voorſz. Conſolidatie by gebracht, ſtaen begrepen in ſeecker ge-
ſchrift

ſchrift huyden ter Vargaderinge geleſen. Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen by deſen te bedancken de opgemelte Heeren hare Ho. Mo. Gedeputeerden over ende ter ſaecke by de moeyte by hun ghenomen. Ende wat belangt het voorſz. geſchrifte by de Heeren Gedeputeerden vande meer gemelte Provincie van Gelderlant overgegeven, daer van verſoecken de Provincien Copye, die haer Ed. wert gheackordeert, gelijck het ſelve geſchrift hier na volcht geinſereert.

„De Gecommitteerden van Gelderlandt, begonnen hebben „de volgens 't afſcheyt genomen inde leſte gehoudene Confe„rentien met de Heeren Commiſſariſen uyt de reſpective Pro„vincien, te onderſoecken den ſtaet van inkomen en laſten des „Roermontſchen quartiers, is in 't eerſte ontmoet deſe ſwaric„heyt, dat een conſiderabel ghedeelte des ſelfs, als de Stadt met „de Voochdye van Gelder, ende andere ſtucken niet in 't gewelt „ende beſit van deſen Staet gheweeſt zijn, ten tyde als de ſelve „van Roermonde, Venloo, Stralen, &c. meeſter was; Soo dat „het de Gecommitteerde voorſz. onmogelijck is in korte ſoo„danen particulieren bericht ende voorſlach te konnen doen, „om inde Provincien te brengen, maer ſouden de Ontfangers „vande Contributien daer op dienen gehoort, ende oock ver„nomen te worden wat het den Koninck van Spagnien nu im„porteert, waer toe meer tijts vereyſcht wort, als de tegenwoor„dighe Handelinge kan toe-laten, waerom dan de Gecommit„teerden hier moeten repeteren 't gene in verſcheyden by een„komſten verſocht hebben: namentlijck dat de Heeren Com„miſſariſen de gedane Remonſtrantien op den 14 Januarii den „12 Februarii ende wat vorders daer op ghevolcht is, dermaten „gelieven te recommanderen, ende ſoo goede officien te doen, „dat de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet mochten ge„laſt worden voor't ſluyten van 't Tractaet van Vrede tot Mun„ſter uyt te wercken by de Plenipotentiariſen van Spagnien, dat „het ghedemembreede *Overquartier* aen de drie andere Quar„tieren

„tieren van Gelderlandt mochte *geconsolideert* worden, als zijn-
„de gefundeert op de naerder *Vnie* in Januarii 1579. t'Uytrecht
„gheslooten, als blyct by de Voorrede vande selve, daer eerste-
„lijck de intentie van alle de Vereenichde Provincien gheweest
„is, om de Provincie van Gelderlandt, ende andere Provincien
„deser *Vnie*, door de Spaensche macht ende practycquen gedis-
„membreert ende gesepareert zijnde, wederom in haer geheel
„te brengen, ende te *Consolideren*.

„Daer nae by den *eersten* ende *negende* artyckelen alwaer sich
„de Bontgenooten onder malckanderen verbinden, genen Tre-
„ves ofte Peys met den Vyandt te maecken, als met ghemeen
„goet vinden van alle de Geunieerde Provincien, met expresse
„verklaringe, dat wel in andere saecken, maer hier in geen plu-
„raliteyt van stemmen sal gelden.

„Ten derden; By het gestipuleerde in het thiende artyckel der
„*Vnie* voorsz. alwaer gene vande Provincien toe-gelaten wort
„met eenige Nabuyr Heeren ofte Landen Confœderatien ofte
„Verbonden te maecken, sonder consent van dese Geunieerde
„Provincien, waer uyt nootwendich volcht, dat het veel min
„eenighe Provincien soude vry staen *Verbondt met den Vyandt te*
„maecken, sonder consent van alle de Geunieerde Provincien
„ende Bondtgenooten; welcke artyckelen met 't gene vorders
„dese saecke is aengaende, en de intentie vande Bontgenooten,
„alsoo de Provincie van Gelderlandt strictelijck onderhouden,
„ende met het uytterste pericul van goet ende bloedt te verlie-
„sen voor de andere ses Provincien door Godes genadigen ze-
„gen heeft helpen uytvoeren ende uytwercken; Soo worden de
„andere Provincien, uyt krachte van dit Verbondt, versocht de
„Provincie van Gelderlandt gelijcke trouwicheyt te bewysen,
„ende den Inhoudt van de *Vnie* aen haer zyde oock te voldoen
„als voorsz.

„Doch by aldien men dit, alle uytterste devoyren aengewent
„zijnde, soo absolutelijck van den Vyandt niet kan verkrygen,

„'t welck nochtans verhoopt wort, Jae, als de gheſamentlijcke
„Provincien maer het met ſulcken ernſt ende yver, alſſe volgens
„de *Vnie* verbonden, ghelieven te pouſſeren ende onſe Heeren
„Principalen, als hare goede ende ghetrouwe Bondtgenooten
„met beſtandige reſolutien in dit ons billick verſoeck te handt-
„haven; Soo ſouden Gecommitteerde voorſz. in ſulcken ghe-
„val, doch onvervancklijck, voorſlaen, dat men van wegen de-
„ſen Staet, daer toe ſoude mogen komen, om eenich *equivalent*
„by forme van wiſſelinge daer tegen van eenige de verre afgele-
„genſte Parthyen vande Meyerie van den Boſch, ofte de Landen
„van Overmaſe, na dat de Provincien ſich daer over onderlingh
„ſouden konnen verdragen aen de Vyant te preſenteren. Edoch
„alles voor 't ſluyten van 't Tractaet als voorſz. Indien nu de
„Provincien niet anders en koſten ghediſponeert worden van
„onſe Heeren Principalen aen *'t Overquartier* te helpen, als by
„middel van wiſſelinge, gelijck voorſz. 't welck immers niet be-
„hoort geweygert te worden, om dat het deſen Staet ongelijck
„importanter is, meeſter te zijn op eene ſoo voorname Reviere
„als de Maſe, als de te Landewerts afgelegen Quartieren te ont-
„beeren, alſo de Steden ende Forten gelegen op den *Rhyn*, *Wael*,
„*Yſſel* ende voorts binnen s'Landts, beringende ende bewaren,
„de het principaelſte Lichaem van deſen Staet, daer met, als met
„een voor-ſchants, ſouden ghedeckt, verſeeckert, ende van alle
„Vyandtlijcke Legers bykans in acceſſibel gemaeckt, als ſich tuſ-
„ſchen twee ſoo machtige, na by een komende, wel beſette Re-
„vieren den *Rhyn* ende *Maſe* niet konnende onthouden, ende
„daer en boven noch de Negotie op 't hoochſte gebeneficeert
„worden, ſulcx dat de Convoyen, Licenten, Tollen, behalven
„de exoibitante, exactien ende afperſingen vande Beampten, be-
„dragende over de *vier hondert duyſent pont* voor den Koninck
„van Spagnien, alleen ſullen komen ende verblyven tot voor-
„deel vande Ingeſetenē der Vereenichde Nederlanden, 't welck
„noch veel meerder ende krachtiger ſoude zijn, indien de Pro-
„vincien

„vincien by die occaſie van wiſſelinge, als voorſz. dienſtich vin-
„den mede te inſiſteren, dat de Fortificatien van *Argenteau* ende
„*Navagne* boven, ende *Leuth* met *Stevenſweert* beneden *Mae-*
„*ſtricht* mochten ghedemolieert worden, latende *Maſeyck*, *Or-*
„*mont*, ende andere plaetſen ten weder-zyden Neutrael, alſoo
„als dan de vrye Koophandel op de Maſe van *Namen* af door
„'t Lant van Luyck, en de Vereenichde Nederlanden, onbehin-
„dert niet alleen tot inde *Noort-Zee* maer oock *Zuyder-zee*, ende
„vervolgens in alle de Steden der Vereenichde Provincien kon-
„nen gedreven worden.

Doch voor ende al eer men tot eendrachtige reſolutien in al-
le de opgemelde poincten konde gheraecken: ſoo is de meeſte
hapering geweeſt met Vranckrijck noopende de Garantie.

Die van Hollandt hebben voor advys op dat ſtuck ingebracht
„den 21 Martii, dat haer Heeren Principalen na rype examina-
„tie van alle Tractaten van tijdt tot tijdt tuſſchen Vranckrijck
„ende deſen Staet gemaeckt, hebben bevonden dat het Tractaet
„van den Jare 1635. ende het *ſeſte artyckel* van het ſelve, eygent-
„lijck is *pertinent*, ende *deciſoir* in't ſtuck vande Guarantie aen de
„Kroon van Vranckrijck te preſteren.

„Dat volgens het opgemelte *ſeſte artyckel* van't voorverhael-
„de Tractaet dē Staet vande Vereenichde Nederlanden, is, ende
„verſtaet te verbonden te zijn aen Vranckrijck te guaranderen *al*
„*het gene Hoochſtgedachte Kroone ten tijde van't voorſ. Tractaet van*
„*den Iaere 1635. was beſittende*, ſonder diſtinctie van plaetſen
„en boven dien *al de Conqueſten by meer Hoochſtgedachte Kroone*
„*'t ſedert den voorſ. tijt inde Nederlanden gedaen*, met dien verſtan-
„de dat de Kroone van Vranckrijck, aen de andere zyde, op ge-
„lijcken voet, den Staet vande Vereenichde Nederlanden, in
„krachte van't opgemelte tractaet is gehouden te guaranderen.

Waer na, alſo men bevondt groote diſcrepantie ende irreſo-
lutie onder de Leden op dat ſtuck; Soo zijn gecommitteert een
notabel aental uyt de Vergadering: als, de *Heeren Gent*, *Graef van*

Flodrof, Raesvelt, Mathenes, Ruyl, Boreel, Keyser, Cats, de Knuyt, Adriaen Veth, Staveniſſe, Reinswoude, Nederhorſt, vander Hoolck, Roorda, Ripperda, Yſſelmuyden, Nykerck, Eyben, Clanth, om over het boven genoemde ſtuck van Garantie ten regarde van Vranckrijck met den anderen onderlingh in conferentie te komen ende te ſpreken, oock wederzijts redenen, ende conſideratien te hooren, ende te wiſſelen, om daer na vervolgens in haer Ho. Mog. Vergaderinge over het meer genoemde ſtuck van *Garantie* ghereſolveert te worden na behooren.

Daer na wederom in ſerieuſe deliberatie ghebracht weſende, het bedingen, van wegen deſen Staet, ten laſte van den Vyandt, der *Conſolidatie van't Overquartier*, met ende neffens de drie andere Quartieren, tot ende by de Provincie van Gelderlant, hebben de Heerē Gedeputeerden van wegen de ſes Provincien verklaert, dat de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot Munſter, alle *goede, ernſtige ende yverighe* devoyren ende Officien ſoude hebben te doen *aen de Spaenſche* Plenipotentiariſen ende oock daer by ten *uytterſten te perſiſteren*, ten eynde dat de voornoemde *Conſolidatie* werde geobtineert. Ende werden de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollant verſocht haer in deſē met d'andre opgemelte 6 Provinc.te willē conformerē.

Vervolgens zijnde by de reſpective Provincien opgening gedaen van der ſelver advyſen op 't ſtuck vande *Guarantie* met Vranckrijck. Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen, dat de Heeren *Gendt*, ende andere haer Ho. Mo. voorgaende Gedeputeerden ſouden treden in conferentie met den Heer *Graef van Servient*, Extraordinaris Ambaſſad. van Vranckrijck, en aen ſyn Excellentie te gemoet voeren en repreſenteren, dat haer Ho. Mog. oordeelen dat in het ſtuck der voorſz. *Guarantie* by d'alliance van den 8 Februarii 1635. tot *Parys* geſlooten, als oock by het præliminair Tractaet van den 1 Martii 1644. alhier in den Hage gemaeckt, genoechſaem is verſien ende gepre-

caveert,

caveert, ende dat men ſich ten wederzyden daer op volkomentlijck ſoude mogen verlaten, met verklaringhe datmen van wegen deſen Staet ghemeint ende gheintentioneert is 't ſelfde punctuelijck ende oprechtelijck te obſerveren ende achtervolgen. Edoch in cas de hoochgemelte Heer Ambaſſadeur aen deſe *generale verklaringe* egeen contentement en ſoude nemen, maer inſtantie quame te doen, om noopende het voorſz. ſtuck van Guarantie een ſpeciale verklaringhe ende explicatie van wegen deſen Staet te hebben. In ſoodanigen cas, werden de opgemelte Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden gelaſt ende geauthoriſeert, dat de ſelve ſouden mogen verklaren, dat haer Ho. Mo. na rype examinatie van alle de Tractaten (van tijdt tot tijdt ſucceſſivelijck tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet gemaeckt) hebben bevonden dat de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet reſpective over ende weder over malkanderen verplicht ende verbonden waren te guaranderen, al het gene de ſelve reſpectivelijck *ten tyde vande meer gemelte Alliantie van den Iare 1635.* waren beſittende, ſonder diſtinctie van plaetſen, ende boven dien al de Conqueſten by meer hoochſtgemelte Kroone ende deſen Staet, 't ſedert den voorſz. tijdt ende naderhandt gedaen, of die ſy reſpectivelijck noch voor het ſluyten van dien ſouden mogen doen, of by Tractaet van den gemeenen Vyandt *in Nederlandt* reſpectivelijck bedingen. Ende werden tot de voornoemde Commiſſie ende Conferentie geſurrogeert ende Gecommitteert de Heeren van *Matheneſſe ende Boreel*, in plaetſe vande Heeren, *Wimmenum*, *ende Beveren*, ende de Heer *Yſſelmuyden* in plaetſe van de Heer *Mulert*, vermits der ſelver reſpective vertreck buyten den Hage.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van *Zelandt*, inbrengende hun naerder advys op de navolgende poincten reſulterende uyt de Vredenshandelinghe tot Munſter, hebben al vooren gepremitteert dat hunne Heeren Principalen geenſints voor hadden mettet moveren vande difficulteyten op

„de artyckelen met de Spaenſche proviſionelijck verdragen, en-
„de gheteyckent, ofte het doen van nieuwe propoſitien, den
„voortganck vande Tractaten te retarderen, veel min illuderen,
„oock niet de devoyren ende beleyt vande Heeren Ambaſſad.
„ende Plenipot. van deſen Staet te adumbreren, maer dat de In-
„tentie ende eenich ooch-merck van haer Ed. Mo. alleenlijck
„was met alle moghelijcke circumſpectie ende ſorchvuldicheyt
„te vigileren, dat voor het finael beſluyt van een perpetuel Tra-
„ctaet van Vrede, in klaren ende uytgedructe termen werde be-
„dongen ende vaſt gheſtelt, welck tot welvaren ende behoude-
„niſſe van den Staet in't ghenerael de Provincien, Steden, ende
„Leden van dien in't particulier, als mede inſonderheyt conſer-
„vatie ende voortplantinge vande ware Gereformeerde *Religie*
„wert gerequireert, ende dat daerom haer Ed. Mo. nevens an-
„dere Provincien hun hebben voorgehouden in conformiteyt
„van het *laetſte* vande 70 artyckelen de Heeren Plenipotentiari-
„ſen van deſen Staet in laſt gegeven, te mogen by-voegen, ende
„verdragen, het ghene voor de finale Concluſie ende abſolute
„teyckeninghe van het Tractaet noodich ende dienſtich ſoude
„werden bevonden, welck artyckel haer Ed. Mog. verſtaen, dat
„daeromme by de laetſte geadjuſteerde, ende met de Spaenſche
„Proviſionelijck geackordeerde artyckelen behoort te werden
„*gevoucht ende aldaer herſtelt.*

„Waer mede komende tot de poinctē ſelfs, ſeggen de voorſz.
„Gedeputeerde, dat ſy alhier niet ſullen repeteren alle de rede-
„nen ende motiven, waerom haer Ed. Mog. oordeelen eenich
„temperament in't Eccleſiaſtycq by de tegenwoordige Hande-
„linge te admitteren over de Meyerie van den Boſch, Baronnie
„van Breda, Marquizaet van Bergen op Zoom, Lant van Cuyck,
„Axel Ambacht, ofte over eenighe andere Quartieren, die uyt
„krachte van het te maecken Tractaet van Vrede, ende Limyt-
„ſcheydinge die daer by ſal werden gedaen, over de Souveraini-
„teyt van den Staet, ſullen komen te reſulteren, gantſch *ondien-*

„*ſtich*

„*ſtich, diſreputabel, ende voor de Gereformeerde Religie t'eenemael*
„*gevaerlyck ſoude zyn*, ſich refererende dies-aengaende tot het
„gene van wegen haer Ed. Mog. op het voorſz. ſubject den 21
„Januarii mondelinge ende ſchriftelijck is ghededuceert, zijnde
„haer Ed. Mo. aengenaem te ſien, dat de andere Provincien met
„haer Ed. Mo. in dit gevoelen oock zijn concurrerende.

„Doch aengeſien by eenige het genegotieerde vande Heeren
„Plenipot. van deſen Staet, over de *Souverainiteyt* vande voorſz.
„Meyerie van den Boſch, ende andere Quartieren, in het *derde*
„artyckel vermelt, alſoo wert opgenomen ende geduydt, als of
„daer by de voorſz. *Souverainiteyt* abſolutelijck *ſonder eenigerhande reſerve* ofte conditie van deſen Staet, ſoude zijn bedongen, ſonder dat het geadjuſteerde over het voorſz. poinct ſoude konnen werden gealtereert, geſuſpendeert, ofte gemodificeert, met het gene by de Heeren Plenipotentiariſen van Spagnien op den 27 December de voorſz. ſaecke aengaende, tot
„Munſter geproponeert, ende by de Heeren Plenipot. van deſen
„Staet daer op gheantwoort is, ende dat daer uyt ſoude komen
„te volgen, dat haer Ed. Mo. ende verſcheyden andere Provincien, buyten noot en reden, noch daer na ſo veel ernſt hadden
„ghebruyct, om het geverchde *Temperament* in 't Eccleſiaſtycq
„tegens te gaen, ende de volle Souverainiteyt te bedingen, dat
„haer Ed. Mo. niet ledich konnen ſtaen te ſeggen, dat haer Ed.
„Mo. ſerieuſelijck geexamineert hebbende het voorſz. geadjuſteerde, Item het *geproponeerde vande Spaenſche* op ten 27 December ende de antwoorde daer op gegeven, als mede de Miſſive vande Heeren Plenipot. van deſen Staet van den 28 December ende inſonderheyt oock de Memorie van het gene in
„verſcheyden conferentien tuſſchen de Plenipot. van Spagnien
„ende deſen Staet is ghepaſſeert, raeckende het different op het
„ſtuck vande *Religie* inde Meyerie van den Boſch &c. haer Ed.
„Mo. niet hebben konnen bevinden, ofte verſtaen dattet voorſz.
„gheadjuſteerde den voor verhaelden ſin ende interpretatie kan
„werden

„werden gegeven, alſoo voor eerſt het bewuſte derde artyckel „van die materie ſprekende, niet abſolutelijck is geackordeert, „maer by eene appoſtille gereſtringeert, den teneur van welck, „alhoewel in margine niet geexpreſſeert, maer alleenlijck relati„ve is geſtelt; Soo kan echter het ſelve voor niet anders werden „opgenomen, als voor het ghene by de Spaenſche den 15 De„cembris ſo wanneer oock het voorſz. artyckel achtervolgende „de voorſz. appoſtille is geackordeert, by geſchrifte overgege„ven is, als te weten, *dat men niet mach veranderen ofte retrenche„ren van het gene gheſtelt is geweeſt in't eynde van het derde vande „'t ſeventich artyckelen raeckende het Geeſtelijcke inde Meyerie van „den Boſch*, zijnde dit, dat ten opſichte van het Geeſtelijcke inde „voorſz. Meyerie, ende het platte Landt van de ſelve, *een Tempe„rament ende expedient* ſoude gevonden worden tot Satisfactie „vande eene ende andere partye, onder welcke reſerve het „voorſz. artyckel, ende anders niet, is geackordeert; ende heb„ben de Spaenſche hun dit voor-behouden, ten ware men 't van „wegen deſen Staet wilde aennemen, dat men over de oeffenin„ge vande *Catholicque Religie*, ende het genieten vande *Geeſtelijc„ke goederen*, ſich wilde verdragen, ſes Maenden na de Concluſie „ende Ratificatie van het Tractaet van Vrede.

„Ten anderen blyct klaerlijck, dat de volle Souverainiteyt, „over de voorſz. Quartieren niet abſolutelijc is bedongen, ende „dat de Spaenſche van't Temperament geen afſtant hebben ge„daen, ſoo uyt het ſchriftelijck rapport by de Heeren Plenipot. „den 3 Februarii overgelevert, als inſonderheyt uyt de voorſz. „Miſſive van dē 28 Decemb. mede brengende in expreſſe woor„den, *dat men over alles eyntelijck was verdragen, behalven over de „Conſolidatie van't Overquartier van Gelderlant, ende het Tempe„rament by de Spaenſche wegen de Religions ſaken inde Meyerie van „den Boſch ende elders, volgens het derde ende achtiende vande voor„gaende artyckelen gepretendeert*, waer by de ſelve uytterlijck heb„ben geperſiſteert, ende onaengeſien alle redenē, inductien ende „perſua-

„perſuaſiven, onbeweechelijck ſyn gebleven, met verder verkla-
„ringe, dat ſy onder die conditie, alle rechten ende gerechtighe-
„den van haren Koninck hadden ghecedeert, ende anders niet,
„ende op ghenen anderen voet als noch ſouden konnen cede-
„ren, ofte in het Tractaet laten begrypen.

„Sonder dat hier tegens met eenich fondament kan geſuſti-
„neert worden, dat de Spaenſche by het voorſz. gheproponeerde
„van den 27 December 1646. alleenlijck hebben gereſerveert
„over het voorſz. Temperament ſich *aen haer Ho. Mo. te mogen*
„*addreſſeren, ende dat aen haer Ho. Mo. is gebleven de volcomen Vry-*
„*heyt, omme hier naemaels over het verdragen van het voorſ. Tem-*
„*perament, met de Spaenſche in conferentie te comen*, ofte oock het
„ſelve te eenemael te *declineren* ende af te ſtaen, alſoo het ſelve
„directelijck ſtrydt met de voorſz. Marginale appoſtillen, ende
„den inhouden vande Miſſive van den 28 December 1646. hier
„vooren vermelt, ende inſonderheyt met de woorden, ſpreken-
„de van *deciſie*, ende dat tuſſchen partyen inde antwoorde, ge-
„geven op het voorſz. gheproponeerde vande Spaenſche van den
„27 Decemb. 1646. gebruyct; uyt alle welcke klaerlijck volcht
„dat de volle *Souverainiteyt niet abſolutelijck is bedongen*, maer dat
„de Spaenſche dienaengaende in hun geheel ſyn gebleve, ten wa-
„re haer Ho. Mo. goetvonden over de oeffeninge vande *Catholic-*
„*que Religie* ende het gebruyck vande *Geeſtelijcke goederen* inde
„Meyerie van s'*Hertogenboſch* Marquizaet van Bergen op Zoom,
„Baronnie van *Breda*, end leant van *Cuyck*, te verdrage 6 Maenden
„na de Concluſie ende Ratificatie van 't Tractaet van Vrede; op
„welck point; als waer op de Handeling met de Spaenſche ſtont,
„af of aen te gaen, alſoo de Heeren Plenipot. van deſen Staet by
„de voorſz. Miſſive van den 28 Decemb. haer Ho. Mo. laſt ende
„reſolutie ſyn verſoeckende dat de Heeren Staten van Zeelandt
„hebben verſtaen, gelijck haer Ed. Mo. ſyn doende by deſen, dat
„om aen de Spaenſche alle hoope en impreſſie te benemen van
„oyt eenich *temperament* in 't Eccleſiaſtycq over de voorverhael-
„de Quartieren te ſullen konnen bekomen, dat de Heeren Ple-

„nipot. van deſen Staet behoorden aengeſchreven te worden,
„dat haer Ho. Mog. by de reſolutien voor deſen hier op geno-
„men, *preciſelijck ende onveranderlijc zijn perſiſterende*, ende dien-
„volgende verſtaen, dat de volle ende abſolute Souverainiteyt,
„beyde in 't *Temporeel* ende *Spiritueel*, ſonder eenige conditie
„ofte reſerve moet werden bedongen ende vaſt geſtelt voor de-
„ſen Staet, ende dat niet alleenlijck over de voorſz. Meyerie, en-
„de andere voorverhaelde Quartieren, maer oock gheneralijck
„over alle het platte Landt, welck uyt krachte van het Tractaet
„van Vrede, ende de Limiten daer by te ſtellen, onder deſen
„Staet ſal komen te reſorteren, ende dat dit alſoo explicite, met
„klare ende naecte woorden in 't bewuſte derde artyckel van al-
„le marginalen ende appoſtillen geſuyvert zijnde, ſal werden ge-
„expreſſeert, ende dat daer nevens het meergenoemde *Geſchrif-*
„*te van den 27 December 1646*. uyt handen vande Spaenſche ſal
„werden ingetrocken ende gecaſſeert.

„Waer mede komende tot de extenſie van't 5. ende 6. artyc-
„kel, raeckende *Ooſt-ende-Weſt-Indien*, ſeggen de voorſz. Gede-
„puteerden van Zeelant, dat ſo haeſt hunne Heeren Principalen
„kenniſſe hadden bekomen dat de voorſz. artyckelen niet con-
„form d'Inſtructie waren gheadjuſteert, maer dat tot ampliatie
„ende reſtrinctie reſpective daer by waren ghevoucht eenighe
„woorden van conſideratie, haer Ed. Mo. terſtont inſtantie heb-
„ben ghedaen, dat het ſelve ſoude werden gheredreſſeert, ende
„aengeſien haer Ed. Mo. oordeelen, dat by d'Inſtructie ſelfs voor
„de Weſt-Indiſche Comp. niet na behooren was geſorcht, heb-
„ben daer nevens verſocht, dat het 6. artyckel hier mede ſoude
„werden geamplieert, *dat de Spaenſche generalijcken ſouden moe-*
„*ten blyven uyt alle de plaetſen die de Portugyſen onder de Limiten*
„*vande voorſ. Weſt-Indiſche Comp. zijn beſittende.* Sedert haer
„Ed. Mo. bekomen hebbende de artyckelen ſelfs, ende de for-
„mele extenſie vande ſelve rypelijck gheexamineert hebbende,
„hebben haer Ed. Mo. geoordeelt dat de woorden, (*ende alle an-*
„*dere*) in 't ſeſte artyckel vermelt, daer in niet konnen ofte be-
„hooren

„hooren geleden te worden, alſo daer uyt ſoude komen te vol-
„gen dat den Koninck van Spagnien inde Indien plaetſen is poſ-
„ſiderende, daer hy gene Kaſtelen, Forten ofte Loges is hebben-
„de, ende ſoude daer mede gecorroboreert worden de ſuſtenue
„van den voorſz. Koninck, dat hy uyt krachte van gifte van den
„Paus Tytul hebbende vande Weſt-Indien, ende niet gedogen-
„de dat yemandt ſonder ſyn permiſſie op de ſelve varen ende
„handelen ſoude mogen, in poſſeſſie en beſit van alle de ſelve is.

„Ten tweeden, hebben haer Ed. Mo. geconſidereert dat het
„Jaer 1641. in't voorſz. 6. artyckel buyten d'Inſtructie geſtelt,
„zijnde eene limitatie ende reſtrinctie, en waer by de Baye wert
„geexcludeert, oock daer uyt gelicht moet worden, als mede de
„woorden (*ſo lange de ſelve onder de Portugyſen zijn ſullen*) alſoo
„de voorſz. woorden niet alleenlijck relatyf ghemaeckt konnen
„worden tot alle die andere plaetſen, die de ſelve Portugyſen te-
„genwoordich beſitten, maer oock tot die plaetſen die by de
„Portugyſen deſen Staet zijn afgenomen, waer mede de intentie
„van 't 6. artyckel ſoude werden geënerveert; Inſonderheyt als
„men ſoude ſuſtinerē dat den Koninck van Spagnien met macht
„van Krychsvolck ſoude mogen komen, dat ſyne Onderſaten
„by Tractaet van Vrede, den Handel ende Traffycque ſal zijn
„verbodē. Ende wat belangt de clauſule in't eynde van't voorſz.
„ſeſte articul geſtelt (*ſonder dat het voorgaende artyckel ſal mogen
„derogeren aen dit tegenwoordich*) dat haer Ed. Mog. verſtaen dat
„de ſelve oock aldaer gheroyeert behoort te worden, ende dat
„overmits het *vijfde* artykel tot voordeel van deſen Staet gaen-
„de, breeder als het voorſz. *ſeſte* ende met namen ſprekende van
„de plaetſen diemen ſonder infractie van 't Tractaet hier na ſou-
„de komen te verkrygen met de voorſz. clauſule ſoude werden
„gereſtringeert. Ende konnen haer Ed. Mo. uyt alle het ſelve niet
„anders afnemen dan dat hier na by de Spaenſche uyt d'extenſie
„vande voorſz. artyckelen ſoude konnen werden gheſuſtineert,
„dat gelijck deſen Staet heeft bedongen dat de Spaenſche inde
„*Ooſt Indien* moeten blyven by haer Vaert, ſonder ſich te mo-

„gen extenderen, dat alſoo reciproce ende van gelijcken deſen „Staet ſal moeten doen inde *Weſt-Indien.*

„Doch aengeſien wert ghelecht dat de Spaenſche de voorſz. „laetſte clauſule hebben verſocht achter het voorſz. *ſeſte* artyc- „kel ghevoecht te werden op dat de Ooſt-ende-Weſt-Indiſche „Comp. uyt krachte van 't vyfde artyckel niet ſouden konnen „ſuſtineren by hun recht, hun by Octroyen ghegeven, gelaten te „zijn, oordelen haer Ed. Mo. dat het voorſz. artyckel hier mede „ſoude konnen werden geemplieert (*met dien verſtande; dat de „voorſ. Octroyen niet ſyn contrarierende het tegenwoordich Tractaet „van Vrede, ende dienvolgende dat de ſelve hun niet ſullen komen te „extenderen tot de Havens en plaetſen alwaer den Koninck van Spa- „gnien Kaſtelen, Forten, Iurisdictie ofte Gebiedt is hebbende.*

„Ende dat om alle duyſterheyt ende misduyden voor te ko- „men, ende dat hier na over den rechten ſin ende verſtant van 't „geackordeerde over d'Ooſt-ende-Weſt-Indien, gene diſputen „ende queſtien ſoude mogen ontſtaen, oordelen haer Ed. Mo. „dat het voorſz. *vyfde* ende *ſeſte* artyckel heel klaer ende liquide „behoort te werden geſtelt; Tot welcken eynde haer Ed. Mo. „hebben ghedaen inſtellen *het nagaende Concept*, ackorderende „met den ſin ende ook ſoo veel mogelijck de woorden vande „Inſtructie, behoudens, dat daer by is gevoucht 't gene haer Ed. „Mo. altijdt hebben verſtaen, dat boven dien behoorde bedon- „gen te werden, als te weten, dat de *Spaenſche generalijck ſouden „moeten blyven, uyt alle de plaetſen die de Portugyſen onder het diſ- „trict ende Limiten vande Weſt-Indiſche Comp. zijn beſittende, ſon- „der daer in met macht van Krychsvolck, ofte om Handel ende Nego- „tie te dryven, te mogen komen*; verſoeckende haer Ed. Mo. dat het „voorſz. Concept by haer Ho. Mo. al noch mach werden aen- „genomen, ende dat vervolgens de Heeren Plenipotentiariſen „van deſen Staet in laſt werde gegeven, de voorſz. artyckelen in „dier vougen vande Spaenſche te obtineren.

„Welcke twee poincten haer Ed. Mo. verſtaen, dat in voegen „als boven, ſullen moeten werden geobtineert, ofte anders, ende „by

„by faute van dien, dat haer Ed. Mog. tot ghene Concluſie van „Tractaet van Vrede ſullen konnen verſtaen.

„Wat belangt de *belaſtinge* vande Havens van Flaenderen te„gens de Reviere de *Schelde*, ende andere Canalen in't *vyftiende* „artykel vermelt, hebbē haer Ed. Mo. wel geſien, dat het voorſz. „point is geobtineert, ende geſtelt ſo het laeſt de Heeren Plenip. „van deſen Staet in laſt is gegeven, doch dat haer Ed. Mo. inten„tie niet is geweeſt, gelijck oock mede niet, ſo haer Ed. Mo. ver„trouwen, van andere Provincien, dat over den *voet ende taux* „*van belaſtingen* te convenieren, ende verdragen ſoude werden „gedifficulteert tot na de Concluſie, veel min ratificatie van het „Tractaet van Vrede, maer oordelen haer Ed. Mo. dat te voo„ren ten minſten proviſionelijck na de conſtitutie van ſaken, yet „dient te werden beraemt om met den inganck van den Vrede „inde poſſeſſie te komen vande voorſz. eguale belaſtinge, ende „dat voorts met eene werde vaſt geſtelt de forme ende voet die „ſal werden gehouden tuſſchen deſen Staet aen d'eene zyde, en„de Spaenſche aen d'andere zyde, ſo wanneer by veranderinge „van tijdt ende ſaken, aengaende de opgeſtelde belaſtinge, oock „veranderinge ſal moeten werden gedaen, als oordelende haer „Ed. Mo. met ende nevens de Heeren Staten van Hollant ende „Weſt-Frieſlandt, dat niet wel yet permanents, ende dat gelijck „het Tractaet ſelfs alle tijdts ſoude konnen duyren, deſen aen„gaende vaſt ſal konnen worden geſtelt.

„Doch aenghenen de intentie van deſen Staet in't bedingen „vande voorſz. *eguale belaſtinge*, is geweeſt, de bevorderinge van „de Commercien, ende dat als nu geoordeelt wort, dat de min„der belaſtinghe vande *Schelde*, tegens de voorſz. Havens, noch „dienſtiger ſoude zijn, ende dat ghelooft werdt, daer in by de „Spaenſche nu geen difficulteyt ſal werden gemaeckt, *Duynkerc„ken* inde macht van Vranckrijck gekomen ende daer door een „merckelijck veranderinge in dit ſtuck ghecauſeert zijnde; Soo „verſoucken haer Ed. Mog. dat de Heeren Plenipot. van deſen „Staet in laſt werde gegeven, hier over met de Spaenſche te han-

„len, ende alle moghelijcke devoyren aen te wenden, omhet „selve verkrygen, ende met eene op den voet ende tauxtvande „belastinge yet provisionelijck te beramen.

„*Ten vierden* hebben haer Ed.Mo. gesien,dat wel by het *vyf-* „*en-sestichste* artyckel is gheackordeert, *dat de kleyne Forten om-* „*trent Sluys sullen worden gedemolieert*, doch also niet wert geex- „presseert *wat Forten* in specie souden werden geslecht,ende dat „het selve noch wert gerestringeert tot eene reciproque demo- „litie van dese zyde, waer over men sich hier naer soude verdra- „gen,hebben haer Ed. Mo. verstaen, dat de voorsz. *demolitie ab-* „*solutelijck behoorde bedongen*, ende voor de Conclusie van het „Tractaet vast gestelt te worden, sonder het selve open te laten, „ende te differeren, als zijnde den Staet in 't gheneral, ende de „Provincie van Zeelandt in 't particulier aen de voorsz. demoli- „tie in verscheyden respecten sonderlinge gelegen.

„Ende ingevalle de Spaensche op eene reciproque demolitie „souden blyven insisteren, meynen haer Ed. Mog. dat men uyt „de selve behoorde te verstaen, over *wat Forten* de voorsz. de- „molitie soude gaen, om daer op behoorlijcke consideratie ge- „nomen, ende voor de Conclusie van 't Tractaet gedisponeert „te werden.

Ten vijfden, hebben haer Ed. Mo. geoordeelt,dat aenghesien „gesproocken wert van een absoluten Vrede, ende dat alle het „gene daer by niet sal zijn bedongen,voor altoos sal worden ge- „houden voor gheabdiceert, dat daerom de Limiten, ende het „ressort van desen Staet naeder ende exacter als wel by Tractaet „van Treves is geschiet,dienen geexpresseert ende geextendeert „te werden,ende met namen dat aen het *vrye van Sluys* sal wor- „den gebracht, ende blyven het geheel *Oost quartier*, so,ende als „het van outs onder het *vrye tot Brugge* heeft ghehoort, ende in „specie sodanige Dorpen, Gehuchten ofte platte Landt, als den „voorgaenden Treves by toelatinge van haer Ho Mog. conni- „ventie ofte anderssints onder het gesach van dē vyant is gelaten.

„Dat mede die Stadt *Sluys* sal werden herstelt,ende geredinte-

„geert,

„geert, inde poſſeſſie ende exercitie van 't *water-recht*, de ſelve „competerende, ende dat ſo ende als het voorſz. recht voor den „Oorloge ende Troubelen ſich heeft geſtreckt, ende dat tot dien „eynde werde opghenomen ende geweeſt den *Dam*, die eenige „Jaren geleden door de *Saute* omtrent *S^t. Donaes* is gelicht, ende „dat voorts werde uyt-gedruct, hoe verre wederzyts *reſſort ende* „*Limiten* ſich onder de Forten, ende Sterckten van d'eene ende „d'andere zyde gehouden, ſal komen te ſtrecken.

„Eyntelijck ſeggen de voorſz. Gedep. van Zeelant, dat hunne „Heeren Principalen geſien hebbende het gene van wegen het „Vorſtendom *Gelderlant* ende Graefſchap *Zutphen* den 14 Febr. „ende eerſten deſer lopende Maendt, ter Vergaderinge van haer „Ho. Mo. ſchriftelijck overghelevert, raeckende de *Conſolidatie* „*van't Overquartier*, haer Ed. Mo. daer op hebben goet gevon- „den te verklaren, dat haer Ed. Mo. wel hadden gewenſt, dat het „voorſz. poinct met den aenvanck vande Munſterſche Hande- „linge, ende met namen mede, ſoo wanneer de ſelve van eenen „Treves in eenen Vrede zijn geconverteert, in diervoegen, ge- „lijck als nu opgenomen, geapprehendeert, ende ghepouſſeert „hadde geworden, doch het ſelve niet zijnde geſchiet, dat ech- „ter haer Ed. Mo. ſich als goede Bontgenoten willende quyten, „ende niet onderlaten, welck na de tegenwoordige conſtitutie „van tijt ende ſaken ſal konnen dienen, om de voorſz. *Conſolida-* „*tie* te obtineren, hebben verſtaen dat de Heeren Plenipot. van „deſen Staet in laſt behoort gegeven te werden, daer, ende ſo het „behoort, alle *mogelijcke devoyren ende middelen* aen te wenden, „ende daer by *tot den uytterſten* toe te perſiſteren, dat het voorſz. „*Overquartier* niet blyve gedemembreert, maer dat het ſelve by „het tegenwoordich tractaet van Vrede, aē de 3 andere Quartie- „rē gehecht, en alſo 't voorſz. Vorſtendom werde geintegreert.

„Aldus mondelinghe gheproponeert ter Vergaderinghe van „haer Ho. Mog. den 23 Martii 1647. ende den 25 daer aen by „geſchrifte overgelevert.

Het Concept, daer van inde voorgaende propoſitie ende ad-

vys

vys van Zeelandt werdt mentie ghemaeckt, luydet als volcht.

„De Navigatie ende Trafiquen op de Ooſt-ende Weſt-Indien „ſullen voor de Onderſaten ende Inwoonderen van de Heeren „Staten werden gemaintineert volgens, ende inconformite van „de Octroyen daer toe albereyts ghegeven, ofte noch te geven, „met dien verſtande, dat de ſelve niet zijn contrarierende het te„genwoordich Tractaet van Vrede, ende dat dienvolgende de „voorſz. Octroyen hun niet ſullen komen te extenderen tot de „Havens ende plaetſens alwaer den Koninck van Spagnien Ka„ſtelen Forten, Jurisdictien ofte Gebiedt is hebbende &c. daer „onder ſpecialijck begrepen de plaetſen by de Portugyſen de „Heeren Staten afgenomen, ende geoccupeert, ofte de plaetſen „die ſy hier namaels ſonder infractie van dit tegenwoordich tra„ctaet, ſullen komen te verkrygen, ende beſitten &c. Is voorts „beſproken ende geſtipuleert, dat inde Ooſt-Indien de Onderſa„ten ende Inwoonderen van den Koninck van Spagnien, ſullen „blyven by hunne Vaerten, in ſulcker voegen, als ſy de ſelve als „noch zijn hebbende, ſonder hen verder te mogen extenderen, „ende dat aen de andere zyde, de Inwoonders ende Onderſaten „vande Heeren Staten haer ſullen onthouden vande frequenta„tie vande Caſtiliaenſche plaetſen inde Ooſt-Indien.

„Ende wat belangt de Weſt-Indien, de Onderdanen ende In„woonderen der Koninckliycke Provincien ende Landen der „voorſz. Heer Koninck ende Staten reſpective, ſullen hun ont„houden van te Trafiqueren, ofte eenichſins te bevaren de Ha„vens ende plaetſen, daer d'eene ofte andere partye, Kaſtelen, „Forten, Jurisdictie ofte Gebiedt is hebbende, als te weten dat de „Onderdanen ende Inwoonders van den voorſz. Kon. niet ſul„len moge trafiqueren ofte eenichſints bevaren de Havens ende „plaetſen die de voornoemde Heeren Staten onder het diſtrict „vande Weſt-Indiſche Compag. zijn hebbende ende beſittende, „daer onder ſpecialijck begrepen de plaetſen by de Portugyſen „deſen Staet afgenomen ende geoccupeert, mitsgaders die gene „die de gemelte Heeren Staten hier namaels ſonder infractie van

„het

„tegenwoordich Tractaet ſullen comen te verkrygen, ende be-
„ſitten, en voorts generalijck alle andere Plaetſen, die de Kroon
„van Portugael, of eenige Portugyſen onder het voorſz. diſtrict
„vande Weſt-Indiſche Comp. ſyn houdende ende poſſideren-
„de, ſonder daer in met macht van Krychsvolck, ofte om Han-
„del ende Negotie te dryven te mogen komen.

In't midden ende ſwaerſte van deſe deliberatien is eyndtlijck overleden de Heer Prince van Oragnien Donderdach s'morgens den 14 Martii tuſſchen vier ende vyf uyren. De welcke hoewel in ſtrydtbaerheyt aen geen Prince van ſyn tijdt toegevende, nochtans vande Vredehandeling, ſo in't Jaer 1629. 1632. ende 1635. als nu (ſedert Mey 1646,) noyt is vreemt geweeſt, als men die eerlijck ende verſeeckert konde krygen, gelijck hy ſedert een Jaer herwaerts dickwils hadde geſeyt: *Men moet Vrede maecken.* Item: *Hollandt moet ende wil Vrede hebben.*

De meeſte ende by na geduyrige beſoigne ende diſputen hadde men met de Heer Ambaſſ. Servient over de Guarantie. Op 't welcke in't eynde van Martium van wegen Hollant ende Zeelant zijn ingebracht reſpective deſe volgende advyſen.

Provinciael Advys van Hollandt.

„DE Etraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de
„Provintie van Hollant ende Weſt Vrieſlandt, hebben ter
„Vergaderinge van haer Ho. Mo. aengaende de Guarantie van
„de Kroone van Vranckrijck te preſteren, verklaert, ende ver-
„klaren by deſen het advis van hare Provincie te weſen, dat men
„van wegen den Staet niet vorder aen Hoochſtgedachte Kroo-
„ne en is verbonden, als aen de ſelve te guaranderen *al het geene*
„*by Vranckrijck anno 1635. is beſet geweeſt*, ſonder diſtinctie van
„Plaetſen, Mitsgaders dat van wegen de ſelve Kroone *ſedert in*
„*de Nederlanden is* geconqueſteert, doende dien onvermindert
„verklaringe, goet te vinden dat de Conferentie met den Heer
„Graef Servient werde hervat, ende aen den ſelve het geene
„voorſz. is, weder kennelijck werde ghemaeckt, met deductie
„vande redenen ende motiven daer toe dienende, mitsgaders

„vande inconvenienten die men van wegen deſen Staet te ge-
„moet ſiet, te ſullen ontſtaen, in cas van eene *generale indefiniti-*
„*ve Guarantie*, in voegen als de ſelve by welgemelte Heer Graef
„van *Servient* is voorgheſlaghen, ten eynde, by occaſie van de
„voorſz. deductie, mach worden gehoort, *wat præcautien reſtric-*
„*tien, of ander Conſideratien* by meer welgemelte Heer Graef Ser-
„vient ſullen werden bygebracht, waer deur de gemoveerde in-
„convenienten ſullen mogen werden wechgenomen, ten eyn-
„de om de ſelve Conſideratien ghehoort zijnde, daer van te mo-
„gen werden gerefereert.

Provinciael Advys van Zeelandt.

„DE Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden
„vande Provincie van Zeelant, inbrengende het advys van
„hunne Heeren Principalen op het ſtuck vande *Ligue Guarantie*,
„hebben verklaert, gelijck haer Ed. Mo. verklaren by deſen, dat
„de Heeren Staten, s'Landts ende Graeflicheyt van Zeelandt, in
„haer Ed. Mo. Vergaderinge op het ſtuck vande *Ligue Guarantie*,
„ſerieuſelijck gedelibereert hebbende, hebben geoordeelt ende
„verſtaen, dat aengeſien by het Tractaet van den Iare 1635. op de
„voorſz. Ligue is gediſponeert, als mede by renovatie ende con-
„firmatie vande artyckulen daer van meldende by het preli mi-
„naire Tractaet van den Iare 1644. dat het onnodich ende onty-
„dich is daer over als nu van nieuws te conferteren ende Hande-
„len, maer dat het genouch is dat men de Kroone van Vranck-
„rijck verſeeckere, *dat deſen Staet de Tractaten met deſelve aenge-*
„*gaen ende gemaeckt, oprechtelijck ſal onderhouden, ende als trouwe*
„*Bondtgenooten deſelve punctuelijck executeren*, ofte yet dier-ghe-
„lijcx in ſubſtantie, waer mede ingevalle by den Heer Grave van
„Servient geen contentement en wert genomen, maer dat ſyne
„Excell. op een naeder en ſpeciale Verclaringe ende eſclairciſſe-
„ment bleve aenhouden, dat men in ſulcken gevalle ſyne Excel-
„lentie rondelijck ende confidentelijck, in beleefde termen be-
„hoorde te gemoet te voeren de redenen ende motiven, waer-
„om men niet kan verſtaen, dat deſen Staet in ſoo *generalen ende*

„*onge*

„*ongelimiteerden Ligue Guarantie is gehouden*, als by ſyne Excell.
„by ſyn Geſchrifte den 18 Januarii 1647. aen haer Ho. Mo. over-
„gelevert, wert geſuſtineert, maer dat ter contrarie, den teneur
„ende intentie van 't voorſz. Tractaet van den Jare 1635. als me-
„de het præliminair Tractaet van den Jare 1644. ende met namen
„het gene in 't aengaen ende maken van 't ſelve, tuſſchen de Hee-
„ren Ambaſſ. van Vranckrijck ende haer Ho. Mo. Gedep. alhier
„in den Hage is geconcerteert, wel gheexamineert ende beſon-
„derlijck ingeſien zijnde, men ſal bevinden, dat de Ligue Gua-
„rantie niet verder kan gheextendeert werden, *als tot het gene*
„*Vrancrijck ende deſen Staet ten tijde van 't aengaen van het voorſ.*
„*Tractaet van den Iare 1635. waren beſittende, ende poſſiderende*,
„ſonder diſtinctie van Plaetſen, daer onder ghecomprehendeert
„de Steden ende Sterckten die boven dien van deſer zyde met
„Krychsvolck beſet werden ghehouden, ende daer nevens tot
„de Conqueſten ſedert den voorſz. tijdt inde Nederlanden ge-
„daen, ende voorts tottet gene by Tractaet van Vrede ofte Tre-
„ves, in ende over Nederlant van d'een en d'andere zyde ſal wer-
„den bedongen, met verſoeck dat van wegen de Kroone van
„Vrancrijck met deſe verklaringe mach worden genomen con-
„tentement. Aldus ghedaen, ende ter Vergaderinge van haer
„Ho. Mo. overgelevert den 23 Martii 1647.

De poincten overghelevert ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. den 27 Martii van wegen de Provincie van *Wtrecht*, om in de Vredens Tractaten tot Munſter vande Spaenſche gheobtineert te moeten worden.

„Eerſtelijck verſtaen ende reſolveren haer Ed. Mo. by deſe dat
„het *derde* artyckel vande Inſtructie der Heeren Plenip. van de-
„ſen Staet ter plaetſen daer geſproocken werdt vande *Souverai-*
„*niteyt vande Meyerie van s'Hertogenboſch &c.* geamplieert ſal
„worden, met de woorden (*So Geeſtelijck als Weereltlijck*) ſonder
„eenich Temperament, modificatie, limitatie ofte reſtrictie ſon-
„der inde ſubſtantie van 't gene voorſz. is nu of immermeer hier
„naer van wegen deſe Provincie te mogen wycken.

„Mitsgaders dat al noch devoyren aengewent ſullen worden „om de *drie quartieren van Overmaſe*, te weten, *Valckenburch, Da-*„*lem ende s'Hertogenrade* voor deſen Staet te bedingen, ende in „cas't ſelve niet ſoude kunnen geobtineert worden, dat die ſake „als dan ſal worden gerenvoyeert aen de *Chambre Mipartie*, om „aldaer te worden gedecideert, inſicht nemende op den Staet in „de welcke de voorſz. Quartieren hun ſullen bevinden ten tijde „ende ratificatie van 't Tractaet.

„Dat belangende de *Weſt-Indiſche Comp.* ſal worden gebleven „by 't gene met eenparige toeſtemminge van alle de Provincien „dies aengaende op den 17. 19. ende 20 November 1646. ſtilo „novo is vaſt geſtelt en de Heeren Plenip. van deſen Staet voor „Inſtructie mede ghegeven, of ſoodanige vordere avantagieuſe „conditien voor de ſelve Compagnie ſullen worden bedongen „als doenlijck ſal zijn.

„Datmen om *'t Overquartier van Gelderlandt* te bedingen, die „van Gelderlant *met vigueur* de handt ſal bieden.

„Aengaende de *Forten* ten weder-zyden te demolieren, dat „de ſelve al voorens genomineert ſullen worden.

„Datmen in dit Vredens Tractaet mede begrypen ſal den „Heere *Churfurſt van Brandenburch* als Vorſt ende Heere van „Gulick, Cleve, Berch, Marck, Ravesteyn, de *Lantgravinne van* „*Heſſen*, mitsgaders de *Graven van Ooſt-Vrieſlandt, van Benthem,* „*van Teckelenburch ende van der Lippe*, de Staet ende Stadt *Luyck* „den *Anze-Steden, Lubeck, Bremen, Hamburch*, niet alleen tot on-„derhoudinghe van goede vrundtſchap ende correſpondentie, „maer oock tot *vermydinghe van onluſten ende Oorlogen op de* „*Frontieren deſer Landen.*

„Item dat de Heere Grave van *Solms* &c. mede begrepen ſal „worden in't 56 artyckel gelijck de Graven van Naſſou.

„Dat by de geadjuſteerde artyckelen ende by 't gene vorders „noch met de Spaenſche Plenip. ſal werden geconvenieert, ge-„voecht ſal worden het 70 *artyckel* vande Inſtructie der Heeren „Plenip. van deſen Staet ſonder 't ſelve te mogen achter-wegen „laten,

„laten, tot dat volgens ordre vande Provincien het te maecken „Tractaet finalijck ſal zijn geſlooten, dat al noch alle mogelijc- „ke devoyren aengewent ſullen worden tot reſtauratie van den „*Churfurſt Palts*, in alle ſyne Landen ende digniteyten, ende dat „de Gereformeerde Kercken in Duyſlant mogen worden her- „ſtelt in ſodanigen ſtaet als de ſelve waren Anno 1618.

„Ende alſo men in conformite van voorige Tractaten, inſon- „derheyt van den Jare 1635. ende 1644. met den Koninck van „Spagnien over Vrede of Treves niet vermach te handelen als „*geſamentlijck* ende *met gemeen conſent* van ſyne Majeſteyt van „Vranckrijck, ſullen alle die te teyckene artyckelen geen effect „hebben van *reel Tractaet*, ten ſy Vranckrijck oock hebbe be- „hoorlijck contentement.

Het Provinciael Advys van Vrieſlandt.

„DE Staten van Vrieſlandt, geleſen ende rypelijck geexami- „neert hebbende het rapport vande Heeren haer Ho. Mo. „Plenip. ende Extraordinaris Ambaſſ. nae Munſter (tot de Vre- „dens Tractaten aldaer aengeſtelt, gecommitteert zijnde, ende „haer Ho. Mo. onder dobbelt toegeſonden) hebben de 73 ar- „tyckelen, proviſionelijck met de Plenip. ende Ambaſſ. van Spa- „gnien geadjuſteert, oock verteeckent, geconfereert met de In- „ſtructie, welgemelte Heerē Plenip. ende Ambaſſ. mede gegevē.

„Verſtaen, dat de *acte* na de teeckeninge by de Ambaſſad. van „Spagnien ingeſtelt, ende by de Heeren Plenip. van deſen Staet „den 27 December 1646. mede verteeckent, raeckende 't point „vande *Religie*, *genot der Geeſtelijcke goederen* inde Meyerie van „s'Hertogenboſch te diſputeren ſes Maenden na de gedane ag- „greatie, behoort ingetrocken, ende vernietiget te worden, als „wordende verſtaen *pars Contractus*, konnende een fondament „van rupture veroorſaecken, ten tyde als Spagnien eenige avan- „tagie ten Oorloghe op deſe Landen ſoude mogen hebben, „'t welck doch by alle wegen vermydet, ende voorghekomen „behoort te worden, want ofte wel in 't *eerſte artyckel* der gead- „juſteerde poincten, de Souverainite den Provincien opgedra-

„gen, is nochtans de gepasseerde *acte* een limitatie, restrictie, en-
„de remissie tot het selve gepasseerde artyckel, en so verre oock
„een sustenue van Spagnien onderworpen, tot een naerder on-
„derhandelinghe, in welcke weder-zijts partyen satisfactie sal
„moeten worden gegeven, ofte dat 't selfde poinct onghedeci-
„deert blyvende, alteratie kan geven, als *conditio dependens à con-*
„*tractu* zijnde, en voor sulex by de Contrahenten verteeckent
„opghenomen konnende werden, neffens 't point vande *oeffe-*
„*ninge vande Catholique Religie* ende *'t gebruyct der Geestelijcke*
„*goederen*, en dan niet konnende in der vrundtschap by-gheleyt
„worden, ten laesten met de wapenen getermineert sal worden,
„so niet in continenti, dan, so wanneer van Spagnien meerder en
„beter gelegentheyt sal werden gebooren, *hic mihi turbat aquas*,
„en sal dan het recht zijn aen die gene die 't *langste geweer* heeft.

„Wes de Staten van Vriesslandt verstaen, dat het selve poinct
„voor de finale sluytinge ende publicatie afghedaen, ende gede-
„rogeert moet werden; Te meer ooc in't *derde* der geadjusteer-
„de artyckelen, in welcke by de Instructie en voorige artykelen
„gestaen hebben, effective toegestanden te worden de *drie quar-*
„*tieren van Overmase, te weten, Valckenburch, Dalem ende s'Her-*
„*togenrade*, welcke nu *in fine* van 't selve artyckel in onsekerheyt
„worden gestelt en gelaten, als in desen tegenwoordigen State.
„En in cas van questie, gebracht tot decisie vande *Chambre My-*
„*partie*, welcke Quartieren men nochtans verstaet, seecker ende
„onverbreeckelijck aen desen Staet moet verblyven, sonder in
„dispuyt gelaten te worden, 't welck dan oock allesints naerder
„dispuyten vereysscht, en materie van rupture kan veroorsaken.

„Ende dewyle den Staet deser Landen so grootelijcx gelegen
„is aen *'t Overquartier van Gelderlandt*, gelijck by de Heeren Ge-
„committeerde des Vorstendoms Geldre ende Graefschap Zut-
„phen, met bondige redenen is gededuceert, ende de samentlijc-
„lijcke Provincien gheholden zijn, uyt kracht vande *Unie* ende
„gemeen interest 't selve naeder te behertigen, ende niet so lich-
„telijck laten glisseren; Soo vinden de Staten van Vriesslandt ten

„hooch-

„hoochſten noodich, dat naerdere ſerieuſe Inſtantien tot de re-
„ductie van 't voorſz. *Overquartier* ſullen werden aenghewent,
„ende dat met alle moghelijcke devoyren inſtantelijck 't ſelve
„vervolcht dient te worden, dat oock de Committeerde van
„deſen Staet 't ſelve poinct niet ſullen mogen verlaten.

„Soo om de natuyrlijcke gelegentheyt vande Quartieren, be-
„quaemheyt tot de verſeeckeringe van 't Landt, de bevorderin-
„ge der Commercien, door het afſchaffen vande Tollen ende
„Licenten, nu wel ontrent de *vier hondert duyſent Carolus gulden*
„bedragende, ende de voldoeninge vande Unie.

„Voort wordt in den *5 o artyckele* der Proviſionele geadju-
„ſteerde artyckelen geſecht, *dat de voorſ. Heere Koninck ſich ver-*
„*bint effectivelijck uyt te wercken de continuatie en obſervatie vande*
„*Neutraliteyt, Vruntſchap ende goede Naebuyrſchap van wegen ſyn*
„*Keyſerlijcke Majeſteyt ende 't Rijck*, met de voorſz. Heeren Sta-
„ten, ende daer op volgen ſal de confirmatie van ſyn Keyſerlijc-
„ke Majeſteyt binnen den tijdt van *twee Maenden*, ende wegen
„het Rijck binnen *een Iaer* na het ſluyten ende ratificatie van het
„tegenwoordige Tractaet; Soo ſolden de Staten van Vrieſlant
„goet ende noodich achten, dat al vooren, ſo niet van 't Rijck,
„ten minſten van Keyſerl. Majeſteyt de effective verklaringe en-
„de goet-vindinghe by Keyſerl. Majeſteyt wierde gedaen; Soo
„doch de Ambaſſadeur van Keyſerl. Majeſteyt tot Munſter ofte
„Oſnabrugghe preſent zijn, ende de verklaringe ende goet-vin-
„dinghe ſullen konnen doen ende uytbrengen eenpaerlijck met
„Spagnien, ſonder de geartyckeleerde Maenden op een onſeec-
„ker af te wachten.

„Wat wyders betreft de *Ligue Guarantie*, ofte *Satisfaktie* aen
„Vranckrijck te doen, blyven de Staten van Vrieſlandt by de
„Contracten en Tractaten vooren opgerecht, ſo de anno 1635.
„als 1644. Soo nochtans de rupture van Vrede door Spagnien
„geſchiedende, Vranckrijck ende de Geunieerde Provincien in
„Oorloge ſullen comen ende blyven, *tot dat de rupture ſal weſen*
„*gerepareert*, doch dat ſulcx niet wyders behoort geextendeert

„te

„te worden, als *tot de plaetſen onder Vranckrijck reſorterende, ende „ten tijde vande Tractaten eygen geweeſt zijnde*, ende oock t'ſedert „in *Bourgondien*, ende inde *ſeventien Provintien gheconqueſteert*, „en eygen zijn, ſonder daer in te beklemmen de *wijdt ghelegene „Geweſten* ende't gene ſyne Majeſteyt t'ſedert in Italien ende Ca- „talognien gheconqueſteert heeft; Soo nochtans dat in cas van „rupture door Spagnien inde verre gelegene plaetſen te doen, „de Provincien ſich verbinden om een *raiſonnabel ſubſidie* van „volck ofte geldt te doen aen de Kroone van Vranckrijck, on- „vermoedelijc van Spagnien met Oorloge ſal worden beſpron- „gen, ſonder dat occaſie by Vranckrijck ſal zijn gegeven; Edoch „ſoo de geſeyde Kroone oorſaecke ende infractie mochte ghe- „ven, dat in dien gevalle de Heeren Staten van hun beloofde ſub- „ſidie van gelt ende volck bevrydt ſullen zijn.

„Aldus ghereſolveert op 't Landts-Huys den 4 Martii 1647. „Onderſtont geteeckent, voor Ooſtergoo, *I. van Roorda, I. van „Roſema*, voor Weſtergoo, *A. van Waltinga, Bruynſma*, voor de „Sevenwolden, *Fredrick van Roorda, Heſſel van Sminia*, voor de „Steden, *H. Meynſma, F. Gauma.*

„Accordeert met de principale Reſolutie, in kenniſſe van my „ende was geteyckent *D. L. Scheltinga.*

Alle deſe Provinciale Advyſen *van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Wtrecht, Vrieſlandt, ende Stadt ende Landen* aldus inghekomen zijnde, ſyn ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gheleſen; ende bevonden wordende in verſcheyden poincten te diſcrepe- ren, ſo is den 12 April getracht de ſelve ſoo veel mogelijck t' ac- korderen ende d'een d'ander contentement te gheven: doch te vergeefs. Sulcx is s'anderen daechs weder ghetenteert; als wan- neer inde Vergaderinghe Staets-ghewys zijn gecompareert de Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt ende hebben door den mondt van den Heer *Cats*, der ſelver Raedt Penſiona- ris, aen haer Ho. Mo. van nieuws genotificeert, ende kennelijck gemaeckt, *geen apparentie ter weereldt te weſen*, datter van wegen de ghemelte Provincie van Hollandt *tot het uytbrengen van een*

Velt-

leger ſoude worden bewillicht, ofte yets tot de Compagne gecontribueert, maer dat als noch op het ernſtichſte aen alle de ſes andere Provincien in't ghemeen, ende van yeder der ſelver in 't byſonder van wegen de meer gemelte Provincie van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt werdt verſocht ſich als noch op de openſtaende differentiale poincten roerende den Vrede-handel, te willen conformeren met het advys Provinciael vande meer gemelte Provincie van *Hollandt* ende Weſt-Vrieſlant. Sulcx als het ſelve ſo mondelinghe als ſchriftelijck, den 19 Februarii leſtleden was overgebracht ende tot nader facilitatie vande eenparicheyt der opgemelte Provincien, ende vervolgens tot vorderinge van den langh gewenſchten Vrede, hebben de meer ghemelte Heeren Staten verklaert, dat ingevalle de Provincien ſouden mogen komen te reſolveren, om met eendrachtighe advyſen benevens Hollandt te gaen tot beſluyt vande voorſz. overighe poincten, ende by ghevolge van het Tractaet van Vrede, dat de Leden van de meer opghemelte Provincie van Hollandt ende Weſt-Vrieslandt *alle efficatieuſe devoyren* ſullen aenwenden by hare reſpective Principalen, ten eynde Staets-ghewyſe vaſt moge werden gheſtelt, dat van wegen de ſelve, benevens de ſamentlijcke Provincien, de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſullen werden gelaſt ende gheauthoriſeert het werck tot Munſter daer heenen te beleyden, dat de *volle ende abſolute Souverainiteyt over de Meyerie van s'Hertogenboſch by het Vredens-Tractaet ſal moeten werden bedongen ende vaſt gheſtelt voor deſen Staet*, ende dat niet alleen over de voorſz. Meyerie, nemaer oock generalijck over de andere Quartieren ende platte Landen, die uyt kracht van het opgemelte Tractaet onder deſen Staet ſullen komen te reſorteren, wel verſtaende dat haer Ho. Mo. uyt hun ſelven, nae der ſelver *gewoonlijcker goedertierenheyt* ſullen conſenteren, dat de Paepſche Geeſtelickheyt vande voornoemde Meyerie, duyrende der ſelver leven ſoude genieten behoorlijcke *alimentatie of redelijck onderhout*; Wyders, dat de Corpora, ende goederen die buyten de

ſelve Meyerie in andere geweſten zijn gelegen, met alle rechten ende preëminentien daer toe ghehoorende, gelijck de Corpora onder den Vyandt by Tractaet te reſorteren, ſouden volgen ſodanighe goederen, als de ſelve inde voorſz. Meyerie hebben leggende, oock met alle recht ende preëminentien daer toe ſpecterende, dat verder van wegen deſen Staet alle moghelijcke devoyren ſouden werden gedaen door wel-gemelte Heeren Plenipotentiariſen om te bekomen de gedeſireerde *Conſolidatie* van het Overquartier met de drie andere Quartieren van Gelderlandt, doch in dien men 't gunt voorſz. is (alle uytterſte devoyren aenghewent hebbende) ſoo abſolutelijck vande Spaenſche niet en ſoude konnen verkrygen, dat van wegen deſen Staet mocht worden voorgheſlagen, dat men binnen den tijdt van *ſes Maenden* nae 't beſluyt ende aggreatie van 't opghemelte Tractaet, ſoude aenſtellen een Conferentie tuſſchen weder-zijts Commiſſariſen, om eenich *æquivalent* by forme van wiſſelinge tegens het voornoemde Quartier van eenighe Parthye aen de Spaenſche te preſenteren. Ende in cas dat de Parthyen ten weder-zyden, of aen de eene kant alleen, te hooch mochten werden ingheſtelt, dat de *Chambre mypartie* noopende de rechte waerderinghe ofte æſtimatie van dien, deciſie ſoude hebben te doen binnen ſeeckeren tijdt, waer op gedelibereert zijnde, hebben de Provincien van *Gelderlandt, Zeelandt, Wtrecht, Vrieſlandt, ende Stadt en Lande* verklaert voor al noch te perſiſteren by der der ſelver reſpective Provinciale advyſen, doch dien onverminderd verſocht, dat de meer wel-gemelte Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt der ſelver ghepropooneerde by ghe-ſchrifte ter Vergaderinghe willen inleveren, om als dan by hun daer van Copye genomen, ende aen der ſelver Heeren reſpective Principalen ghecommuniceert te worden; Ende hebben de opgemelte Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt aengenomen het ghedeſireerde gheſchrift te ſullen inbrengen, doch heeft de Provincie van *Over-Yſſel* verklaert, ende hier op laten

ten aenteeckenen, onder beneficie van dat de meer opgemelte Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt ſouden inbrengen der ſelver Provinciael conſent op't ſluck vande voorſz. Meyerie ende andere Quartieren van die nature, in voegen vooren verhaelt, als oock op de ghedeſireerde *Conſolidatie* van het voor-ghenoemde *Overquartier*, dat ſy haer conformeren met ende neffens meer gemelte Heeren Staten van Hollandt, te gaen tot beſluyt vande openſtaende differentiale poincten, raeckende de Vrede-Handel hier boven aengeroert, ende by ghevolge tot het Tractaet van Vrede, ſonder dat nochtans de meer ghemelte Provincie van *Over-Yſſel* aenneemt ofte gheſtant doet de notificatie by de meer gemelte Provincie van Hollant hier boven gedaen, ten regarde van 't uytbrengen van een *Velt-Leger*, ofte daer toe niet te bewilligen oft yet tot de Campagne te contribueren.

De Heer Graef van *Servient* ſach wel dattet dien van Hollant ernſt was, om tot beſluyt der Vrede te komen: ſonder eenighe apparentie van Campaigne, nochtans ſoude hy niet geerne ſonder de nieuwe *Garantie* hebben willen vertrecken, dies dede hy den 14 April deſen voorſlach.

Ayant eſté convenu d'une Garantie reciproque, qui ſoit generale, & ſans limitation, pour touttes les places & Eſtats, tant anciens que nouvellement conquis, en quelques lieux qu'ils ſoient ſitués, desquels le Roy, & Meſſieurs les Eſtats demeureront en poſſeſſion par le Traicté, qui ſera faict, tant en vertu de la Treſue, que de la paix, ce qui ſera plus particulierement expliqué en dreſſant le Traicté de garantie.

On eſtime que ſi Meſſieurs les Eſtats croyent que l'obligation portée par le 9 article du Traicté de 1635. de rompre conjoinctement, *en cas qu' aulcunes des conditions accordées par la Paix, ou la Treve du Traicté qui ſera faict ſoient violées ou enfraintes par les Eſpagnols ou leurs adherens, ſoit trop generale & ſubjette a trop d'inconveniens leurs Majeſtés ſe pourront diſpoſer a convenir que pour toutes les dicts infractions qui ne conſiſteront point en* attacque, ſurpriſe, ou invaſions de pays, *ou de places, Le Roy & Meſſieurs les Eſtats delibere-*

ront & conviendront enſemble de ce qu'il faudra faire avant qu'eſtre obligés de reprendre conjonctement les armes, & de venir de part & d'aultre a une rupture ouverte.

Leurs Majeſtés ſe diſpoſeront auſſy pour donner plus de contentement a Meſſieurs les Eſtats de recevoir une aſsistance de cinquante Vaiſeaux de Guerre, bien armes & equipés, entretenues aux deſpens de Meſſieurs les Eſtats ou il y ayt du moins quatre mil hommes de guerre (ſans les Matelots & Officiers) qui puiſſent eſtre mis en terre, en cas de beſoin, au lieu de l'obligation ou Meſſieurs les Eſtats euſſent eſté de rompre, en cas qu'apres la Trefue de Catalogne finie, les Eſpag. refuſent de la continuer pour le meſme temps qu'elle ſe repreſentement accordée, a condition toutesfois que ſy ladite Trefue eſt rompue par eux pendant la durée d'e premier terme, Meſſ. les Eſtats rompront a guerre ouverte contre les Eſpagnols, ſuivant les termes expres du Traicté de 1635.

De Heeren van Hollandt ſulcx voor by gaende, hebben den 14 April ter Vergadering van haer Ho. Mo. wederom bekendt gemaeckt geen apparentie ter weerelt te weſen datter van wegen de ſelve Provincie tot het *uytbrengen van een Veldt-Leger* ſoude worden bewillicht, oft yet tot de Campaigne ghecontribueert, maer dat al noch op het ernſtichſte van alle de Provincien in't gemeen, ende van yder der ſelver in't byſonder, van wegen als vooren werde verſocht, ſich op de al noch openſtaende differentiale poincten roerende de Vreede-Handel te willen conformeeren met het advys Provinciael van haer Ed. Gr. Mo. ſulcx als het ſelve ſo mondelinge als ſchriftelijck aen haer Ho. Mo. voor deſen was overgebracht, ende nu wederom aen de Provincien werden behandtreyct. Ende tot meerder faciliteyt vande eenparicheyt der opgemelte Provincien, ende vervolgens tot vorderinge van den lang gewenſchten Vreede.

Soo hebben haer Ed. Gr. Mo. verklaert, dat ingevalle de Provincien ſouden mogen komen te reſolveren, om met eendrachtige advyſen nevens Hollandt te gaen tot beſluyt vande voorſz.

overi-

overige poincten, en by gevolge van het Tractaet van Vreede.

Dat de Leden vande opgemelte Provincie van Hollant ende Weſt-Vrieſlandt, alle efficatieuſe devoyren ſouden aenwenden by hare reſpective Principalen, ten eynde Staets-ghewyſe vaſt mocht worden geſtelt.

Dat van wegen de ſelve, benevens de ſamentlijcke Provincien van deſen Staet aen de Heeren Extraord. Ambaſſad. ende Plenipot. ſoude worden gelaſt ende gheauthoriſeert het werck tot Munſter daer heenen te beleyden, dat de *volle ende abſolute Souverainiteyt over de Meyerie van s'Hertogenboſch*, by het Vrede Tractaet ſoude moeten worden bedongen ende vaſt gheſtelt voor deſen Staet, ende dat niet alleen over de voorſz. Meyerie, nemaer oock generalijck over de andere Quartieren ende platte Landen, die uyt krachte van het opghemelte Tractaet onder deſen Staet ſouden komen te reſorteren, wel verſtaende dat haer Ho. Mo. uyt hun ſelven, na der ſelver gewoonlijcke goedertierentheyt ſouden conſenteren, dat de *Paepſche Geeſtelijckheyt* van de voornoemde Meyerie, gheduyrende der ſelver leven, ſoude genieten behoorlijcke alimentatie oft redelijck onderhoudt.

Wyders dat de *Corpora* gelegen binnen de Stadt van s'Hertogenboſch, ende de Meyerie van dien, ſouden volgen de goederen, die buyten de ſelve Meyerie in eenige geweſten zijn ghelegen, met alle rechten ende præëminentien daer toe gehoorende, gelijck oock de *Corpora* onder den Vyandt by Tractaet te reſorteren, ſullen volgen ſoodanighe goederen, als de ſelve inde Meyerie hebben leggende, oock met alle rechten ende præëminentien daer toe ſpecterende.

Dat vorder van wegen deſen Staet alle mogelijcke devoyren ende inſtantien ſouden werden gedaen door wel gemelte Heeren Plenipotentiariſen om te bekomen de gedeſireerde *Conſolidatie van het Overquartier* met de drie andere Quartieren van Gelderlandt, doch indien men 't gunt voorſz. is (alle uytterſte devoyren aengewent hebbende) ſoo abſoluteliick vande Spaen-

ſche niet ſoude konnen verkrygen; Soo ſoude van wegen deſen Staet werden voorgheſlagen, dat men binnen den tijdt van ſes Maenden naer 't beſluyt ende aggreatie van 't opghemelte Tractaet ſoude aenſtellen eē conferentie tuſſchen wederzijts Commiſſariſſen, om eenich æquivalent by forme van wiſſelinghe tegens 't voornoemde Quartier, van eenige partyen aen de Spaenſche te preſenteren, ende in cas dat de Partyen ten wederzyden, of aen d'een cant alleen, te hooch mochte worden ingheſtelt, ſoude de Chambre mypartie noopende de rechte waerderinghe ofte eſtimatie van dien, deciſie hebben te doen, binnen ſeeckeren tijdt daer toe te prefigeren.

d'Ambaſſ. *Servient* ſiende dat Hollant oock met haer preſentatien niet konde voortkomen, om de irreſoluytheyt ende diſcrepantie vande andere Provincien, in ende onder de welcke hy eenige intelligentie hadde ende meer maecte, heeft den 17 April ingegeven navolgende memorie: waer op echter, gelijck meeſt alle ſyn andere, niet koſte (om de diſcrepantie) gedaen worden als datter de Provincien Copye van eyſchſten.

l' Ambaſſad. de France apres le long ſe jour qu'il a fait icy, ne pouvant pas le continuer plus long temps, ſans en recevoir quelque ſorte de prejudice, eſtant deſtiné comme il eſt, a ſervir leurs Majeſtes ailleurs, eſt obligé de ſupplier Meſſieurs les Eſtats Generaux des Provinces Vnies, de vouloir conſiderer par leur grande prudence combien il eſt neceſſaire en la ſaiſon ou l'on eſt deſia arrivé, de prendre promptement, reſolutions ſur les points ſuivants, & la faire ſcavoir audit Ambaſſ. pour en informer leurs Majeſtés affin qu'elles prement leurs meſures, & puiſſent former leurs deſſeins ſelon que la conſtitution des affaires le requerra.

Premierement *que pour pouvoir advancer la negociation de la paix a* Munſter, *ſur quelque fondament certain. Il plaiſe a leurs, Seigneuries declarer leur intention ſur l'execution du 8.* article *du Traicté de 1644. touchant la ſeureté de celuy qui doibt eſtre faict avec l'Ennemy, & l'obligation generale de* reprendre les armes conjoinctement

ctement *contre luy, au cas qu'il contrevienne aux conditions de la paix, ou de la Treſue, qui ſera accordée, Ledit Ambaſſ. ayant monſtré clairement qu'on ne peut apporter aucune limitation a la dite obligation, ſans contrevenir directement aux Traictés ſur ce faicts, & ayant propoſé tous les temperaments qui peuvent eſtre apportés pour l'entiere Satisfaction de L. S. Surquoy il n'euſt point de nouvelle deliberation a faire puis qu'il y a deſia ſi long temps, qu'on a faict preſenter a L.S. les poincts ſur leſquels on demande maintenant leur reſolution.*

2 *Qu'en attendant la Concluſion du Traicté general, qui doibt eſtre fait* conjoinctement *avec l'Ennemy, Il ſoit promptement convenu des moyens de* continuer les hoſtilités *de part & d'autre, ſuivant l'obligation portée par le Traicté de 1635. pour redure l'Ennemy a venir pluſtoſt aux conditions de paix, qui luy ont eſte propoſees.*

3 *Qu'en execution de l'article precedent il plaiſe a leurs Seigneuries donner ordre aux preparatifs neceſſaires pour la* Campagne *prochaine, la ſaiſon eſtant deſia ſy advancée, comme elle eſt, & concerter, promptement les moyens d'attacquer l'ennemy pour n'en eſtre pas prevenu, & pour en donner plus de Facilite a L. S. leurs Majeſtes conſentiront* que l'armée de ceſt Eſtat puiſſe attacquer une des places, qui ſe treuvent dans le partage du Roy, *& que L.S. demeurent en poſſeſſion de ladite place, ſy elle tombe en leur Pouvoir, a la charge que la meſme choſe ſera permiſe aux armes de ſa Majeſte & que ſy la raiſon de Guerre la convie d'attacquer une des places du partage de L.S. elle demeurera auſſy a ſa Majeſte ſauf de convenir enſemble apres l'execution du Traicte, de ce qui ſera treuve raiſonnable de part & d'autres.*

4 *Que ſur les advis qu'on reçoit de toutes parts des grands preparatifs, par mer que fait l'ennemy. Il plaiſe auſſy a L. S. ordonner* le nombre de Vaiſſeaux *qu'elles ſont obligées de tenir a la mer par les articles 8. & douzieſme du traitte de 1635. Le Roy ayant touſjours non ſeulement ſatisfait de ſa part a ce qui eſt porte par ledit traitte, mais entretenu une puiſſante Flotte qui a occupe & diverty*

tout

touttes les Forces de l'Ennemy, & l'a souvant attacque dans ses Havres & costes, en sorte que les meilleurs Vaisseaux de Guerre qu'il entretenoit dans le ports de Flandres, & qui faisoient tant d'hostilites & Pyratteries, contre les sujects de L. S. ont tousjours este employes ailleurs contre les Forces navalles de sa Majeste au grand soulagement de leur Estat, offrant neantmoins sa Majeste pour la descharge Finances de L. Seigneuries de contribuer quelque portion de la despense de quinze Vaisseaux *qui doivent estre joincts a ceux de sa Majeste par ledit article 12. pour leur entretiennement, & par forme de gratiffication pendant qu'ils seront dans le service.*

5 Ledit Ambassadeur attend aussy la Resolution qu'il aura plu a L.S. de prendre touchant la Subside, affin qu'il puisse informes leurs Majestes sy L.S. ne le desirent point, ou si elles ont intention de recevoir encor cette année cette preuve de la bonne volonte de leurs Majestes a l'endroit de leurs Seigneuries.

Faict a la Haye le 17. Auril 1647. signe Servien.

Ondertusschen de Heer van *Heemstede* van Munster herwaerts gekomen, ende ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. by de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt gheintroduceert zijnde, heeft gerapporteert, dat sedert het vertreck van de Heeren syne Collegien van Munster, eerst hem ende den Heer *Donia* te samen, ende naer des selfs verreysen nae Vrieslandt, hem alleen, ghenomen hebbende tot syn assistentie den Secretaris vander Burgh, soo ten reguarde van de Interpositie inde Tractaten tusschen Vranckrijck ende Spagnien als van wegen de Negotiatie tusschen de Plenipotentiarisen van Spagnien ende die van haer Ho. Mo. ende oock belangende de uytheemsche saecken, meest tot *Osnabrugge* verhandelt, voorgekomen waren verscheyden Notable ende Importante affairen die hy gheoordeelt hadde te meriteren dat hare Ho. Mog. omstandelijck mochten ende behoorden te werden gerepresenteert.

Eerst

Eerſt dat in de Interpoſitie tuſſchen de tweeKroonen Vranc-
„rijck ende Spagnien, by hem ende den Heer *Donia* geconti-
„nueert ſijnde, verſcheyden ſwaricheden, van tijt tot tijt, ſoo
„van de eene als van de andere ſijde haer hadden geopenbaert,
„die ſy gemerckt hadden, dat tot uytterlijcke rupture waren
„tenderende, ende daerom by hem ende den Heer *Donia*, ende
„vervolgens na deſſelfs abſentie, by hem alleen met aſſiſtentie
„van den voorſz Secretaris alle officien gecontribueert waren,
„ten eynde de hooge partyen elckanderen mochten naderen,
„ende inſonderheyt dat de eyntlijcke rupture tuſſchen deſelve
„mocht voorgekomen worden, welcke oock geſchapen ſoude
„weſen na ſich te trecken, een totale rupture van de Handelin-
„ge tuſſchen Spagnien ende hare Hoog Mogende.

Ende alſoo na de overleveringe ende verwiſſelinge van de
„projecten van d'Inſtrumenten tot de Vrede ingeſtelt, ende
„'tgunt daer op is gevolcht, waer van de overneminghe niet
„ſonder moeyte is te wege gebracht, van wegen de Heeren
„France Plenipotentiariſen principalijcken wierde geinſiſteert
„omme te hebben Contentement van *vijf* importante ende eſ-
„ſentiele pointen, Namentlijck.

Aengaende de overgifte ende *Limiten* van de geoccupeerde
„plaetſen in Nederlant ende in Bourgongien.

Item op ende aengaende den *Trefves in Catalonien* mette
„ſtreckinge van de Limiten van *Roſas* ende Capdaques tot aen
„het Pireneeſche geberchte toe, ende op't ſtuck van de Com-
„municatie tuſſchen de Catalanen, ende de Onderſaten van
„Spagnien te houden.

Item op de bewaringe ende verſeeckeringe van *Caſal*.

Item op de ceſſie ende overgifte van *Piombino ende Portolon-*
„*gone*.

Daerby mede gevoecht is, dat een generale *Ligue guarantie*
„*in Italien* ſoude moeten gemaeckt worden, tot Conſervatie
ende ſecuriteyt van't geheele te maecken Tractaet.

De Spaensche Plenipotentiarisen na vele Conferentien over „ende weder overgehouden eyntelijck verklaert hadden om „alle difficulteyten te surmonteren, de voorsz poincten te wil„len remitteren aen de *arbitragie van haer Hoog Mog:* behoude„lijck dat aengaende de Ligue in Italien, de geinteresseerde „Princen alder, daer van souden hebben te determineren als „sijnde een saecke haer betreffende.

Waer naer van wegen Vranckrijck iterative Instantie ende „ronde verklaringe gedaen sijnde, op't stuck van de assistentie „by deselve Kroone gepretendeert aen *Portugael* te mogen doen „sonder dat het te maecken Tractaet daer door soude mogen „geinfringeert worden, ende dat daer-en-boven een Iaer stil„standt van Wapenen met Portugael soude werden geaccor„deert, ende hier van expresse Articulen in't Tractaet gedres„seert, de Spaensche daerinne groote difficulteyten hadden ge„maeckt, sustinerende soo by de Mediateurs als by de Inter„positeurs voor uyt bedongen te hebben, dat *Portugael* buyten „het Tractaet soude gelaten worden, ende in geenderley wijse „daer over yetwes te konnen Capituleren, doch dat evenwel „op het een ende 'tander eenige bequame expedienten voor„geslagen, ende deselve oock by de Heeren Mediateurs (die „naest eenighen tijdt haer hadden geemployeert omme de be„soignes te helpen Faciliteren) gesecondeert waren, ende daer „door eenige nader apparentien tot accommodatie van beyde „de Kroonen sich hadden vertoont, maer dat in't vervolgen „ende uytwercken van de geprojecteerde expedienten hy ver„hindert was geweest te avanceren, door een onvermoedelijc„ke bejegeninge van de Heere *Hartoghe van Longueville* hem „gerelateert den 29. Marty voorleden, van dat sijn Hoocheyt „gelast was met hem, *Heere van Heemstede* niet vorder te con„fereren.

Welcken onvermindert hy nochtans ernstelijck aengehou„den ende bearbeyt hadde, dat daeromme de Tractaten niet opge-

„opgehouden, veel min afgebroocken, maer door de Heeren „Mediateurs ghecontinueert mochten werden, tot dat haer „Ho: Mog: haer dienaengaende ſouden hebben gedeclareert, „ſulcx de voorſz Mediateurs deſelve middeler tijdt in handen „hadden genomen, maer tot ſijn vertreck toe, daerinne wey„nich gevordert, hebbende alleen op de eerſte twintich Arti„culen beſoigne gemaeckt gehadt, daerinne ſich oock notable „difficulteyten hadden geopenbaert, als mede op het ſtuck van „de Procuratien, ende daer-en-boven dat de Heer Hartoge „d'Arbitragie van hare Hoog Mog: by de Spaenſche geoffe„reert *hadde gedeclineert ende afgeſeyt*, ende aengaende de vorde„re Interpoſitie van haer Hoog Mog: Plenipotentiariſen dat „hem ſoodanige propooſten voorgekomen waren, dat hy re„den hadde te twijffelen, of die oock voortaen van de Franſche „ſijde ſoude aengenomen worden, niettemin dat hy op ſijn „vertreck geoffereert hadde, van de Heere Hartoge afſcheyt „te nemen, gelijck hy genomen, ende de Contraviſite van alle „d'andere Ambaſſadeurs ende mede ontfangen heeft, maer dat „ſijne Hoogheyt ſijn viſite op de ordre van't Hoff wederom „hadde geexcuſeert ſulcx dat hy de Tractaten tuſſchen de twee „Kroonen in een geheel dubieuſen ende onſeeckeren ſtaet had„de gelaten.

Belangende de Negotiatie van deſen Staet, dat de Heeren „Spaenſche Plenipotentiariſen over een geruymen tijt, hem „ende de Heer Donia hadden geinſinveert de aggreatie uyt „Spagnien ontfangen te hebben, op 'tgene tuſſchen deſelve en„de de Plenipotentiariſen van haer Ho: Mog: op't ſtuck van „de Vrede was geconvenieert, ende dat ſy daernaer, vermits „hy hem excuſeerde met haer in vordere Negociatie dienaen„gaende in te laten, hem hadden voorgehouden ende overge„levert ſeecker geſchrifte by haer vervolgens geteyckent ende „gecachetteert, 'twelck hy aen haer Hoog Mog: overgeſonden „hadde ende verſcheyden reyſen geſommeert ende gevraecht

„was, of hy daer op geen antwoorde hadde bekomen ende on-
„trent syn vertreck dat sy hem Formelijck hadden gevisiteert
„ende gerepresenteert ghelast te wesen, omme de Finaeleant-
„woorde van haer Ho : Mo : te presseren, ende daer toe eenen
„expressen Courier waren ophoudende ten eynde de uyterlijc-
„ke Resolutien aen den Coning haer Meester te moghen ad-
„verteren, presenterende als noch de voorsz Aggreatie, die sy
„seyden in bestendighe Forme in hare Handen te wesen met
„haer Hoog Mogende te wisselen, ende also het Tractaet te be-
„sluyten, ende by weygheringhe of vorder dilay daer van te
„scheyden, ende op haer saecken sulcx te versien, ghelijck sy
„souden bevinden te behooren, verklarende uytdruckelijck
„niet langer in onseeckerheyt te konnen blyven noch ghehou-
„den te worden, ende niet te weten, wat reden haer Hoog Mo-
„gende konden hebben omme het Oorloghe langher te conti-
„nueren nadien haer alles was geconcedeert, 'tgunt haer Voor-
„saten immermeer hadden ghedesidereert, daer-en-boven dat
„den Coning van Spagnien alreede sijne Havenen voor de On-
„dersaten van desen Staet hadde gheopent, ende sy deselve
„vryelijck souden moghen bevaren, on-aengesien het Tractaet
„noch niet geperficieert was, ende ingevalle dien allen niet-te-
„genstaende haer Hoog Mogende souden mogen verstaen in't
„Oorloge te continueren of de saecke langer in onseeckerheyt
„te willen houden dat sy onschuldich souden wesen van de
„wijdere Calamiteyten ende miserien oock evenementen die
„het vordere Oorloge soude moghen mede brenghen daer by
„sy hadden gevoegt dat het den Coning haer Meester aen geen
„middelen en soude ontbreecken, omme des goetvindende of
„benoodicht synde het Oorloghe op een ander wijse het sy *by*
„*Tractaet van Huwelijck met cessie van sijne Nederlanden, ende*
„*oock van sijne Actie op de Vereenichde Provincien aen Vranckrijck*
„*te konnen termineren ende daer voor andere notable voordeelen ende*
„*seeckerheyden, by ende omtrent sijne Rijcken te bedingen*; daer toe

sy

„ſy ſeyden haer Coning lange aengeſocht te weſen, ende hem
„oock eyndelyck ſoude konnen reſolveren, indien hy hem ver-
„leghen mochte vinden, ende dat men aen de waerheydt van
„'tgunt voorſz is, niet hadde te twyffelen, nadien ſy ſoo nu
„ende dan daer van aen de gheſamentlijcke ofte aen weſende
„Plenipotentiariſen van haer Ho : Mo : voor deſen ſoodanige
„openinge wel hadden gedaen, ende men daeromme ten eenē
„ofte ten anderen ſouden moeten reſolveren, op dat den Co-
„ning inſgelijcx op ſijne ſaecken nae ſijne gelegentheyt ſoude
„mogen voorſien daerop, ſy verſocht hadden, dat hy *Heere van*
„*Heemſtede* de openinge ende Communicatien hem deſen aen-
„gaende met verſcheyden Circumſtantien gedaen ſoude willen
„refereren, ende uyt haren mont ſeggen, dattet nu langer geen
„tijt was van te ſpreecken ofte te Handelen, maer van te doen
„ofte te laten, dat ſy oock gaerne hadden gheſien ende noch
„wenſchten, dat de Tractaten te gelijck tuſſchen Vranckrijck
„Spagnien ende hare Hoog Mog : mochten worden ghecon-
„cludeert ende daeromme ſoodanige offren hadden ghedaen,
„dat de Importantſte differentiale pointen by haer waren ghe-
„defereert aen de arbitrage van hare Hoog Moghende omme
„daer mede te betoonen dat ſy gheen ſeparate Handelinghe
„ſochten, maer indien Vranckrijck daer in difficulteerde, ende
„niet-teghen-ſtaende alle redelijcke preſentatien (ſoo ſy die
„noemden) in het Oorloghen begeerde te continueren, dat ſy
„te vrede waren met haer Hoog Mogende alleen tot concluſie
„te komen, ende niet te min als Vranckrijck tot de Vrede, ſou-
„de inclineren de interpoſitie van hare Hoog Moghende als
„vooren ſouden aennemen, ende ſoo veel defereren dat daer
„uyt altijdt een goedt ende beſtendich Tractaet ſoude konnen
„verwacht worden, eyntelijck dat de voorſz Spaenſche Ple-
„nipotentiariſſen ernſtelijck verſocht hadden dat alle 'tſelve
„haer Hoog Mogende met duydelijcke woorden voorgedra-
„gen, ende haer ten ſpoedigſten daer op een Finale antwoorde

„ende Reſolutie mochte gegeven worden of tot voltreckinge „of tot rupture van de Handelingh; daerinne ſy ſuſtineerden „by haer ordentlijck ende ter goeder trouwen geprocedeert, „de procuratien van wederſijden goet gekent, de geconveni- „eerde Articulen van wederſijden geteyckent, ende alles tot „Concluſie geprepareert te weſen, daer toe ſy bereyt waren te „treden, gelijck mede dat ſy van haer ſijde in geen gebreecke „waren geweeſt, ende noch te vreden waren, omme Vranck- „rijck na alle reden ende voorgaende Exempelen te voldoen.

Onder de voorſz diſcourſen hebben de voorſz Spaenſche „Plenipotentiariſen mede mentie ghemaeckt hare meeninge „niet te weſen, omme yemant te gevalle te cederen of over te „geven, 'tgeene den Coninck haren Meeſter inde Phalts *Iuſto* „*& oneraſo titulo* (ſoo ſy deduceerden) was beſittende ende „'tſelve tegen eenen ygelijck te ſullen mainteneren, maer na- „dien van wegen haer Ho: Mo: diverſche Inſtantien ende in- „terceſſien waren gedaen, ten eynde ſy hare Conqueſten in de „Phalts ten behoeve van den Churfurſt ſouden willen af-ſtaen „ende inruymen, ſoo hebben ſy verklaert *dat ſy by voortganck* „*van't Tractaet met hare Ho: Mog: te vreden waren in Conſideratie* „*van deſelve volle ontruyminge van alles te doen.*

Laeſtelyck heeft hy hare Ho: Mog: vertoont, dat niet-te- „genſtaende alle reſpect by de Heeren Plenipotentiariſen ſyne „Colleguen ende oock by hem aen de Hooghe Miniſters van „Vranckrijck betoont, ende alle mogelicke Officien tot dienſt „van deſelve Croone gecontribueert hy met verwonderinghe „ende leetweſen hadde vernomen dat de Heere Grave van „*Servient* Extraordinaris Ambaſſadeur van de alder Chriſte- „lijckſte Coning onderſtaen heeft de Heeren Plenipotentia- „riſen van hare Ho: Mo: int gemeen ende eenige van dien in't „by ſonder, ende onder deſelve mede ſijn Perſoon ende d'ac- „tien by hem in ſijne Miniſterio van wegen den Staet ghe- „pleecht, in ſulcker vougen *te taxeren, dat by hem ten alderhoochſten*

daer

„*daer by bevint gegraveert ende verongelijckt*, ſoo in ſijne Commiſ-
„ſie die hy ten dienſte van den Staet heeft bekleet ende ghe-
„ſocht in alle getrouwicheyt ende naerſticheyt uyt te voeren,
„als in *ſijne Eere ende goede Name* die hy verhoopt met ſijne mee-
„nichfuldige ende langduyrige dienſten aen den Staet bewe-
„ſen, geacquireert te hebben, ende daeromme nader Commu-
„nicatie met de Heeren ſijne Colleguen daer op te houden,
„niet te ſullen konnen ledich ſtaen, hem dienaengaende Pu-
„blijcquelijck te decharcheren ende aen hare Ho : Mog : van
„ſijne Proceduyren ende Actien reeckenſchap te geven, ende
„te doen blijcken *dat by hem nergens en is geexcedeert*, maer dat
„hy hem als een goet ende getrouw Miniſter heeft gequeten,
„ende den Staet in alles na behooren heeft gedient, ende hem
„over ſulcx het contrarie 'tonrechte ende met het grootſte on-
„gelijck is geimputeert.

Gedaen in den Haghe den 20. April des Iaers 1647. ende
„vervolgens overgelevert by hare Hoog Mogende

Onderdanige ende getrouwe Dienaer,

Adriaen Pauw.

DEn 19. April hebben de Heeren van Hollant, ſiende geen ander middel noch uytkomſte, ter Vergadering verklaert, dat ſy verſtonden, *overvloedelijck aen Vranckrijck volgens Tractaten voldaen te hebben*, ende dat men niet meer behoorde om te ſien, maer met Spagnien te ſluyten, ende om oock daer toe t'induceren d'andere Provintien ſoo hebben ſy ghecommitteert de Heeren van *Opdam* ende den Penſionaris *Ruyſch* na Gelderlant ende Over-Yſſel, de Heeren *Keyſer* ende *Ste llingwerf* Penſionariſen van Hoorn ende Medenblijck reſpective na Vrieſlandt, Groeningen &c. de Heeren *Bicker* Borgemeeſter tot Amſterdam, ende den Heer *Nieupoort* Penſionaris van Schiedam ende

Rent-

Rentmeester van Noort-Hollant na Zeelandt, de Heeren *Kinschot* ende *Boreel* respective Pensionaris van Delf ende Amsterdam nae Vtrecht.

De Heer Ambassadeur Servient om dese besendinge ende intentie van Hollant vruchteloos te maken schreef aen alle de Provintien, *uytgenomen Hollant*, desen scherpen ende niet weynich offensiven Brief.

MESSIEVRS.

IE ne doubte pas que Messieurs vos Deputés n'ayent fait de temps en temps un fidelle rapport a vos Seigneuries de toutes les ouvertures qué l'ay faites a Messieurs les Estats Generaux, ou a Messieurs leurs Commissaires, qui ont traitté avec moy, pour avancer la conclusion d'une Paix seure & honorable, tant pour ceste Estat que pour la France. Ceste croyance m'empeschera de vous en faire une reditte, qui ne pourroit estre que importune. Et je me contenteray de vous representer, Messieurs, qu'apres m'estre accommodé, autant qu'il m'a este possible, a la constitution de ceste Republique, qui ne ressoult d'ordinaire les affaires, qu'avec un peu de longueur, *j'ay eu toute la patience imaginable de puis pres de* quatre mois, *que je suis icy, pour attendre une resolution telle que je la doibs esperer : je n'ay jamais peu doubter qu'elle ne fut tresfavorable, n'ayant rien proposé* qu'en suitte de l'Alliance, & des Interests communs, *qui obligent la France & ceste Estat, de finir conjoinctement une guerre, qu'ils ont si heureusement faite ensemble contre un mesme ennemy, afin de luy oster l'esperance des advantages qu'il cherche dans les divisions & jalousies qu'il tasche de jetter entre nous, mais, Messieurs, je me treuve extremement surpris apres tant demonstrations de confiance, dont sa Majesté a usé envers Messieurs les Estats Generaux, tant des Protestations reiterées, que je leur ay faites de sa part d'une parfaite & tressincere amitié, & tant de preuves qu'ils ont receües d'une fidelle correspondence, entierement conforme a ce qui est prescript par les Traictés, de veoir qu'on n'ayt pas encore prins*

la peine

la peine de reſpondre a divers memoires *que j'ay preſentés encore qu'ils ſoient remplis de pluſieurs propoſitions importantes au bien & advantage de ceſt Eſtat, je vois au lieu de cela, que les bonnes intentions de ſa Majeſté, ſont non ſeulement peu conſiderées, mais mal interpretées de quelques* eſprits paſſionnées, *qui par un procedé, qui eut eſté en* horreur a vos devanciers, *preſchant hardiment parmy vous l'affection & la ſincerité de voſtre ennemy,&* travaillent ouvertement a rendre ſuſpecte la conduite & la foy inviolable de vos plus aſſeurés amis ; *afin de* rompre par des Conſeils violens & precipités *une confederation ſi ſainctement cultivée de la part de la France, & qui a eſté la principale cauſe des proſperités qui accompagnent au jour d'huy vos affaires & les noſtres. Ie me promets, Meſſieurs, que Conſiderans les dangereux progres, que l'Ennemy a deſia faits par ceſt artifice pour vous ſeparer de la France, & cauſer de la deſunion parmy vous, & faiſants reflexion ſur le nombre des* partiſans qu'il a deſia acquis dans voſtre pays avant meſme que la guerre ſoit finie, *vous feres revivre ceſte ancienne prudence de vos Peres, qui ont tousjours trouvé la plus grande ſeureté de ceſt Eſtat dans un juſte reſſentiment des injures qu'il a receus des Eſpagnols, & dans une ſage defiance de toutes leurs actions & de tous leur deſſeins. L'on ne peut pas apprendre ſans eſtonnement, que ceux* qui pour Favoriſer les intentions de l'Ennemy, *voudroient rompre la conſtante union, qui a duré ſi long temps entre voſtre nation & la noſtre, ayent deſia oublié, qu'il n'y a preſque point de lieu dans ces Provinces,* ou les Eſpagnols ayant fait ſentir leur cruauté, *qui n'ayt auſſi eſté* rougy du ſang, que les Francois ij ont reſpandu *pour voſtre ſervice, s'ils croyent, qu'il vous reſte encore quelque ſouvenir des choſes paſſées, je ne ſçay* comme ils oſent ſe rendre Autheurs *d'une nouveauté ſi eſtrange & ſi perilleuſe;& comme ils n'apprehendent point que les inconvenients qui peuvent naiſtre d'un ſi notable changement qu'ils propoſent, n'obligent quelque jour la* poſterité de leur demander raiſon *d'une conduite ſi mal fondrée, qui tenda faire ceſſer* l'averſion hereditaire *contre les Eſpagnols, que vos predeceſſeurs ont laiſſée comme* en par-

tage *a leurs Enfans, & a vous rendre ſuſpecte une amitié, qu'ils ont creu le plus ſeur, appuy de ceſt Eſtat. Ce qui paroiſt de plus Extraordinaire dans le deſſein* de nos Ennemis, *eſt que pour rendre les* impoſtures *qu'ils ont forgées de concert avec les Miniſtres d'Eſpagne plus efficaces, & pour leur donner moyen de faire plus d'impreſſion dans les Eſprits, ils ont exigé par ſerment qu'elles demeureroient ſecrettes, affin qu'on n'en puiſſe pas faire voir la faulceté : & que le venin ayt ſon effect avant qu'on aye loiſir d'y apporter du remede. Comme ſi l'accuſation d'un Ennemy rapportée par un de ſes partiſans eſtoit ſuffiſante pour faire condemner ou ſoubçonner un ancien allié, & comme ſi la juſtice autant que la prudence n'obligeoit pas d'examiner ſoigneuſement les choſes de ceſte importance & d'ouir les raiſons des Intereſſés avant que d'y adjouſter foy, pour ne tomber pas dans les maux qui naiſſent ordinairement d'une reſolution priſe avec precipitation, & ſur des fauſſes preſuppoſitions. Mon debvoir m'oblige, Meſſieurs, d'avertir vas Seigneuries de bien ouvrir les yeux en ceſte rencontre, qui peut avoir beaucoup de ſuites dangereuſes, & de vous prier treſinſtamment, de ne prendre point de Concluſion, ſur ce qu'on pourroit vous donner a entendre juſques a ce que j'aye eu communication de la part l'Eſtat ſelon la raiſon & la couſtume de tout ce qui a eſté avancé, ou le ſervice de ſa Majeſté peut eſtre Intereſſé & des Conſiderations qui ij ont eſté faites, j'oſe bien promettre qu'apres cela je donneray un entier eſclairciſſement ſur toutes les doubtes qu'on peut avoir pris, & que je feray paroiſtre a deſcouvert la faulceté des Calomnies que nos Ennemis ont eu l'audace de debiter en preſence de vos Seigneuries.*

Quand je voy qu'on eſſaye de perſuader, que les Miniſtres du Roy s'oppoſent aux avantages des Eſtats proteſtans dans l'Allemagne : que ſa Majeſté empeſche la paix & ne ſouhaite que la Continuation de la guerre ; qu'elle faict des Traittés ſecrets avec l'Eſpagne, a l'inſceu de ſes Alliés ; & que pour aigrir les peuples de ce pays, on ſuppoſe que ceux de leur Religion ſont Traittés rigoreuſement en France & aux autres endroits de la domination du Roy : *je ne m'eſtonne pas, que ceux, qui fuyent la lumiere de la verité*

la verité tombent dans des ſi grands aveuglemens. Il me ſemble que la France ayant eſtre pris une perilleuſe guerre dans l'Allemagne pour reſtablir les Princes Proteſtans anciens allies de la Couronne, lors que leurs affaires eſtoient entierement ruynées & l'ayant ſi conſtamment ſouſtenüe avec une perte d'hommes & une deſpenſe incroyable, merite une autre reconnoiſſance que de reproches ; *Apres avoir obtenu par les armes conjoinctement avec la Couronne de Suede le reſtabliſſement de touts les opprimés, ſi elle conſeille aux proteſtans pour faciliter la Concluſion de la paix, de ne porter pas les choſes dans d'extremité & d'eſtre ſages aux deſpens de l'Ennemy, qui a ruiné cy devant les affaires pour n'avoir pas uſé moderement de la Victoire, ſi elle teſmoigne franchement qu'on n'a jamais entendu de faire une guerre de Religion dans l'Allemagne, & qu'ayant pris les armes pour la defenſe de touts les Princes de l'Empire eſgalement, ce ſeroit travailler contre la fin qu'on s'eſt propoſée, ſi ceux qui ſont reſtitues dans leurs biens & dignités, n'en eſtants pas contents, vouloient opprimer les autres, & que ce ſeroit eterniſer la guerre au lieu de la finir : Chacun advovera que c'eſt un Conſeil qui eſt plus digne de lovange que de blaſme ; & qu'au moins il ne debvroit pas eſtre cenſuré par ceux qui ſouhaitent ſi ardement le repos ; ils ne prennent pas garde aux contradictions ou ils tombent, puis que ſi on tient ferme pour l'Intereſt de quelque allié, ils inferent de la qu'on ne veut point de paix, & que ſi on perſuade de prendre quelque temperament en faveur de la paix, ils ſe plaignant ſans raiſon qu'on abandonne les Alliés, il en arrive preſque de meſme dans la negociation avec l'Eſpagne ; l'on ſouſtient aveuglement* que la France veut la continuation de la guerre ; *& meſme temps on dit* qu'elle fait la paix ſecrettement avec l'Ennemy. *Il y a quatre mois que j'offre de faire voir a tous ceux qui voudront entrer en Conference avec moy, qu'en tous les Articles du Traitté nous nous ſommes portés dans touts les temperaments, qu'on peut deſirer avec raiſon. Suppoſé que les Ennemis executent de bonne foy quatre ou Cincq des Principaux poincts, dont nous croyons eſtre d'accord avec eux ; aſçavoir celuy* de ne rien rendre *de part ny d'autre entre la France & l'Eſpagne, & que* chacun

demeure en posſeſſion de ce qu'il tient, *avec les dependances & annexes, ſi ce n'eſt qu'on entre en reſtitution des anciennes Conqueſtes, auſſi bien que des nouvelles; Celuy qui concerne* la ſeureté de Caſal *pour empeſcher qu'il ne puiſſe jamais tomber entre les mains des Ennemis, lors qu'il aura eſté rendu a Monſieur de* Mantonë, *eſtant la moindre recompence qu'on puiſſe pretendre de* trois Batailles, & de dix Millions d'Or, *qui ont eſté deſpenſes pour luy conſerver ceſte importante place; celuy de* la Catalogne, *pour prevenir les practiques qui pourroint eſtre faites d'un coſté ou d'autre Capables d'interrompre la paix & dont les Eſpagnols ont promis de convenir par l'entremiſe de vos Plenipotentiaires; & celuy de la* ſeureté du Traitté *par le moyen des Ligues & Garenties reciproques qui doibvent eſte accordées, Suppoſé dis je que les Ennemis executent de bonne foy tout ce qui à deſia eſté concerté ſur leſdits points. Le Roy a tant de confiance en l'affection & bonne Iuſtice de Meſſieurs les Eſtats Generaux que ſa Majeſté ne refuſera pas de ſe conformer pour le reſte de differents qui ſont encore indecis, a ce qu'ils jugeront raiſonnables. Au lieu de travailler ſur une propoſition ſi juſte, qui avoit peu produire la paix il ÿ a deux mois, ceux qui pour des Intereſts particuliers, que chaſcun peut connoiſtre, & que le temps découvrira plus clairement veulent cauſer des diviſions entre la France & ceſt Eſtat aiment mieux de perſiſter dans une faulce opinion que de Conſentir, qu'on faſſe la moindre diligence pour s'eſclaircir d'une verité de ſi grande conſequence. Cependant comme ſi on vouloit fermer la porte d'un lieu ou l'on a envie d'entrer, on fait des declarations, tantoſt* de ne ſe pouvoir point mettre en Campagne, *tantoſt* d'avoir droit de traitter ſeparement, *ſans vouloir prendre garde, que ce ſont autant d'obſtacles, qui empeſchent l'Ennemy de venir a la raiſon, pour veoir ſi les inclinations ou conſiderations ſeront changées en reſolutions ou ſi les menaces ſeront ſuivies des effects.*

Quand aux pretendus Traittes de mariage *ou d'eſchanges, ceſt une* fourbe *ſi groſſiere, qu'il n'y a point de perſonne intelligente dans les affaires qui ne connoiſſe, qu'il ÿ auroit au tant d'imprudence, que d'infidelité d'entendre preſentement a des ſemblables propoſitions, Auſſi*

n'a on

n'a on oſé produire autre preuve de ceſte ſuppoſition, que des Lettres *qu'on dit avoir eſté eſcriptes par le* Roy d'Eſpagne *& par les Miniſtres, & celuy qui les a preſentés a eſté contraint de confeſſer Publiquement qu'il n'avoit rien veu qui vient du coſté de la France. Encore qu'il n'y ait pas lieu de doubler pour cela des aſſeurances qui ont cy devant eſté données par les Miniſtres de ſa Majeſté. Ie proteſte de nouveau a vos Seigneuries* ſur ma vie & ſur mon honneur, *que ce ſont des faulcetes malicieuſement inventées par les Ennemis: & que je me ſoubmets de perdre l'un & l'autre, ſi on peut monſtrer que de la part de la France on ÿ ayt jamais le moins du monde preſté l'oreille, ny qu'on ſoit entré en aucune negotiation ſur ce ſubject. Mais certes, il ſeroit bien juſte, que l'impoſture eſtant deſcouverte, on fit* punir exemplairement *ceux qui en ſont Autheurs, & qui ont l'audace d'attacquer par ces calomnies la foy & la reputation d'un grand Roy amy de ceſte Republique je ne reſpondray rien ſur le* mauvais traittement *qu'on dit que reçoivent ceux de voſtre Religion dans les pais de l'obeiſſance de ſa Majeſté. Il ÿ en a qui agiſſent ſi glorieuſement a voſtre veüe dans le commandement des armées, & touts ceux du Royaume joviſſent au jourdhuy de l'exercice de leur Religion dans une ſi heureuſe tranſquillité, que ce m'eſtonne, comme on oſe dire le contraire, en deſguiſant une verité ſi publique. Il paroiſt bien, que les* Autheurs *de ces fauſſes nouvelles ont deſſein de rendre le Gouvernement de la France odieux a vos peuples pour commancer a leur rendre agreable celuy d'Eſpagne, quoy qu'elle perſecute en tous lieux ceux de voſtre creance par les rigoreuſes pourſuittes de* l'Inquiſition, *& par des cruautés dont il ÿ a peu des familles par my vous, qui ſe ſoyent exemſtées, avant que vos Armes & l'aſſiſtance de vos amis vous euſſent Affranchis de la Tiranie, toutes ces choſes & beaucoup d'autres, que j'ÿ pourrois adjouſter ſeroyent beaucoup mieux eſclaircies dans des Conferences que dans une Lettre; ſi l'on avoit de toutes part autant de deſſein de bien cognoiſtre la* verité par la bouche des Amis, qu'on eſt facile a eſcouter le menſonge de celle des Ennemis. *En attendant qu'il plaiſe a Meſſieurs les Eſtats Generaux de prendre ſur ce ſubject la reſolution que l'on doit attendre de leur gran-*

de prudence. Je supplie vos Seigneuries de faire une serieuse reflexion sur ce que la briefvete du temps me permet de leur representer a la haste, qui ne tend, qu'a prevenir les mauvais Offices de ceux, qui ne craignent pas de faire du mal a la patrie, pour veu qu'ils nous en fassent *& a destourner les facheuses deliberations qu'on voudroit vous faire prendre sur des presuppositions tres fausses. Mapensée est bien esloignée du dessein* d'exciter, ou de fomenter aucune sorte de division dans ceste Estat. *Le Roy en a tousjours desiré la grandeur & la prosperité que sa Majesté cognoist tresbien dependre principalement de l'estroite Vnion des Provinces, & de la bonne intelligence, qu'elles entretiendront avec leurs anciens Amis, j'employeray de bon cœur suivant les ordres de sa Majesté tous mes soings pour conserver & affermir celle qui doit estre entre la France & ceste Estat, afin de faire cognoistre par mes actions mieux que par mes paroles, que je suis veritablement, &c.*

Signé

A. Servien.

Het kort begrijp van't sustenu der Heeren Hollantsche Gecommitteerden in de respective Provintiale Vergaderingh bestont daer in, dat sy in't lange verhaelden de gelegentheydt van de Vrede-Handel tot Munster tusschen Vranckrijck ende Spagnien ende oock tusschen Spagnien ende desen Staet, ende in wat pointen die stont, oock belangende die by Vranckrijck gepretendeerde *Guarantie* ende wat daer van dependeerde &c. Ende aengesien voor desen Staet alreede goede conditien van Vrede waren bedongen, daer mede men redelijck contentement hadde te nemen soo sy hebben oock in't breede verhaelt de Consideratien, waeromme de Staten van Hollandt ende West-Frieslant verstonden, dat voor het beste van desen Staet, goet, dienstich ende noodich was, te gaen uytten Oorloge, ende dat Vranckrijck diende te werden versocht, ende by alle mogelijcke middelen van debvoir gedisponeert, mede te willen

len verſtaen tot ſluytinge van den Vrede-Handel, nademael deſen Staet voor d'Intereſten van Vranckrijck, by de Tractaten van de Iaren 1634. 1635. ende 1644. niet verder en was verbonden *als in de Nederlanden* over welcke Intereſten Vranckrijck Satisfactie moſt verſtaen worden gedaen te ſijn, gelijck oock deſelve Kroone van Vranckrijck Satisfactie behoorde te nemen nopende de *buyten Jntereſſen*, als mede belangende de *Limijtſcheydinge* van hare Conqueſten, ſijnde by *Spagnien* tot arbitragie aen deſen Staet geſubmitteert; van gelijcken, aengeſien aen Vranckrijck raeckende de *Guarantie*, ſuffiſante preſentatien waren gedaen, ſelfs hooger gaende als de Tractaten waren mede brengende: ende ſoo verre ſulcx by Vranckrijck geweygert werde, dat de Heeren Staten van Hollant ſouden goet vinden, dat van wegen deſen Staet verklaringe diende gedaen, *dat men verſtont recht te hebben apart, ende affonderlijck van Vranckrijck te ſluyten*, ende dat men goet vondt 't ſelve effectivelijck in't werck te ſtellen, om verſcheyden pregnante redenen, ſoo raeckende de Conſtitutie van deſen Staet als anders. Alſo verſochten derhalven de voorſz Heeren Gecommitteerden dat de Heeren Staten van d'andere Provintien reſpective, haer mette Intentien ende goede meeningen van de Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlant in deſen wilden conformeren, om alſo tot een ſpoedich beſluyt van den Vrede te mogen geraecken waer toe de Conſtitutien van ſaken, ende verloop van de Finantien van Hollandt, ende andere hooge Conſideratien preſſeerden.

Na dat wel opgemelde Heeren Hollantſche Gecommitteerde waren weder uyt de Provintien aengekomen heeft men van daech tot daech getracht eenige conſonantie onder de Provintiale intentien ende opinien te maecken ſpecialijck is men den 18. May (ſynde de tour van præſideren aen Hollant: die haer van deſe occaſie ende directie ſo nu als oock meermael daer na wel heeft gedient gehadt) getreden in ernſtige deliberatie over de Pointen van conſideratie, gemoveert op't ſtuck van de Vre-

de-

de-Handelnge al noch openſtaende,tuſſchen deſen Staet ende den Coning van Spagnien, waer van het eerſte Point was het ſtuck van de *volle ende abſolute Souverainiteyt ende Superioriteyt ſo int Spiritueel als Temporeel over de Meyerye van 's Hertogenboſch,ende in andere geweſten* van gelijcke nature aengeroert in het derde Articul van het geadjuſteerde tot Munſter.

Het tweede point was belangende de verſochte *Conſolidatie* van't Overquartier van Gelderlant,tot,ende met de drie andere Quartieren van deſelve Provintie,onder deſen Staet.

Het derde,raeckende de ſaecken van *Weſt-Indien* aengeroert in het ſeſte Articul vant geadjuſteerde tot Munſter,daer ſonderlinge in Conſideratie werden ghenomen deſe woorden,te weten,*ende alle andere*,mitſgaders oock deſe woorden,te weten,*'tſedert het Iaer* 1641. Item ,*ſo lange als die onder de Portugijſen ſullen ſyn.*

Het vierde,aengaende de Taxe ende egualiſatie van de *Schelde* met de andere Vlaemſche Havenen.

Het vijfde Point,ſpreeckende van de drie Quartieren van *over Maſe*,te weten,*Valckenburch, Dalem,ende 's Hertogenrade.*

Het ſeſte Point,raeckende de *Demolitie* van de Forten omtrent *Sluys* in Vlaenderen,gementioneert in het vijf en t'ſeſtigſte der geadjuſteerde Articulen.

Het ſevende Point, Concernerende de extenſie van de *Limiten in Vlaenderen.*

Waer op gedelibereert ſijnde , is goet ghevonden ende verſtaen,dat de Heeren haer Ho:Mo:Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot *Munſter*, op't , voornoemde *eerſte* Point , by Inſtructie precijs ſouden worden gelaſt,om in het Tractaet met den Vyandt te maecken te bedinghen de volle ende abſolute Souverainiteyt ſoo in't Geeſtelijcke als Wereltlijcke,over de gemelte *Meyerye van den Boſch*,ende andere plaetſen van gelijcken nature , ende dat dienvolgens van de Spaenſche ingetrocken ſoude worden het gheſchrift

ſchrift van den 27. December 1646. ende dat ſonder het ſelve, geen Tractaet met den Vyandt en ſoude werden gheſlooten, voorbehoudens nochtans dat ſoude moghen toegeſtaen worden een *redelijck onderhout ad vitam*, voor de jegenwoordighe Pauſſelijcke Geeſtelicheyt ter diſcretie ende diſpoſitie van haer Hoog Mog: 'twelck by acte apart ſoude werden geſtelt, wijders is gereſolveert dat aen de *Corpora* gelegen binnen de Stadt 's Hertogenboſch ende de Meyerye van dien, als oock in andere Quartieren van gelijcke natuere ſouden volgen de Goederen die buyten deſelve Meyerye ende Quartieren reſpective, elders waren geleghen, *& vice verſâ*; dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintien van *Wtrecht*, *Vrieſlant*, *ende Stadt ende Lande*, hier op laten aenteeckenen, dat deſelve daerin niet verder conſenteren als *op't behagen* van de Heeren derſelver reſpective Principalen.

Op't voornoemde *tweede* Point, is goet gevonden ende verſtaen, dat de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot Munſter ernſtelijck ſouden worden gelaſt, om alſnoch *met alle mogelijcke debvoiren* te inſiſteren by de Spaenſche Plenipotentiariſen dat het opgemelte *Overquartier* by den Coning van Spagnien werde verlaten ende overgegeven, om met de drie andere Quartieren verhaelt ende geconſolideert te worden; doch ingevalle het ſelfde na alle gedane devoiren niet abſolutelijck en ſoude werden geobtineert, dat in ſoodanigen geval by het jegenwoordige Vredens Tractaet de wiſſelinge van dien jegens eenich ander æquivalent voor het ſluyten van het Tractaet ſoude worden vaſt geſtelt, ende ingevalle men ſich onderlinge over de waerde ende eſtimatie van de te permitteren plaetſen, niet en ſoude konnen vergelijcken, dat by de *Chambre miparitie* binnen den tijt van ſes Maenden, of anderen korten tijt na de uytwiſſelinge van wederſijts aggreatien, op het te maecken Tractaet daer over deciſie ſoude worden gedaen, dan hebben de Heeren Gedeputeer-

den van wegen de Provintie van *Wtrecht*, hier op laten aenteeckenen, niet te konnen toeſtaen het æquivalent voor het voorſz Overquartier van *Gelderlant*, by permutatie, als daer toe geen laſt hebbende, maer dat in't ſelve *Overquartier* te bedingen, die van Gelderlant met vigueur de Hant ſal werden gebooden, ende hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van *Vrieſlant en Stadt en Landen*, hier op laten aenteeckenen, dat ſy daer in niet verder en conſenteren, als op't behagen van d'Heeren derſelver reſpective Principalen.

Op't voornoemde *derde* Point, raeckende 'tſtuck van de Weſt-Indiſche Compagnie hebben haer Ho: Mo: verklaert, dat het ſelfde wert gelaten, by het gebeſoigneerde van de Heeren Plenipotentiariſen tot Munſter, ende dat op vaſte preſuppoſitie, dat de Provintien tot bevorderinge ende ſubſiſtentie van de Weſt-Indiſche Compagnie in Braſil een *notabel ende ſuffiſant ſecours* ſouden bewilligen ende uytbrengen, ende hebben de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van *Wtrecht* hier op laten aenteeckenen, dat de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet, haer nopende 'tvoorſz Point, ſouden hebben te reguleren naer de reſolutie van den 17. 19. 20. 21. ende 22. November 1646. alſoo alle 'tſelve by alle de ſeven Provintien was vaſt geſtelt, ende by pluraliteyt van dien niet en konde geretracteert worden.

Dan hebben de Heeren Gedepnteerden van de Provintie van *Vrieſlant* hier op verklaert te inhæreren derſelver voorgaende proteſtatien ten aenſien van *d'Ooſt ende Weſt-Indiſche* Compagnie hier bevoorens ten Regiſter gedaen notuleren; ende de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van *Stadt en Landen*, hebben hierop laten aenteeckenen, dat ſy daer in niet verder en conſenteerden als op't behagen van de Heeren hunne Principalen, ende dat mede nu voorts boven d'Ordinaris Subſidie voor die voorſz Weſt-Indiſche Compagnie werde gedefinieert ende vaſt geſtelt een prompt ende ſuffiſant ſecours van

van Volck op de Gagie van't Landt tot aſſiſtentie van deſelve Compagnie.

Op't voornoemde *vierde* Poinct, hebben haer Hoog Mog: verklaert, dattet ſelfde werde gelaten by het gebeſoigneerde, volgens d'Inſtructie, ende ſouden daer na de Provintien met malkanderen onderlinge uytvinden bequame middelen, ten voorſz eynde dienende.

Op't voornoemde *vijfde* Point, hebben haer Hoog Mog: verklaert, dat het ſelfde werde gelaten by het geadjuſteerde ende gebeſoigneerde van de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot Munſter, ende ſoude de kenniſſe daer van door *de Chambre mijpartie* werden genomen, gelijck de voorſz drie Quartieren gevonden ſouden worden ten tijde van het beſluyt van het te maecken Tractaet van Vrede met den Vyandt, dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van *Vrieſlant*, hier op laten aenteeckenen dat ſy bleven perſiſteren by haer ſchriftelijck advijs deſes aengaende hier bevoorens ingebracht.

Op't voornoemde *ſeſte* Point hebben haer Hoog Mog: goet gevonden ende verſtaen, dat door de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot *Munſter*, ſouden worden aengewent alle mogelijcke debvoiren ende Inſtantien by de Spaenſche Plenipotentiariſen tot *Demolitie* van de Forten omtrent *Sluys*, ende op't *Swijn* reſpective gelegen, ende van de voorſz Spaenſche verſtaen, wat Forten ſy ſouden willen exprimeren, welcker demolitie ſy daer jegens ſouden pretendeeren.

Op't voornoemde *ſevende* Point, verklaerden haer Ho: Mo: dat het ſelfde wiert gelaten by het 64. van de 73. jonghſt gheadjuſteerde Articulen, ende voorts wat belangde het *Water-gerecht der Stede Sluys* in het byſonder, als oock het opnemen van den Dam gheſlagen voor St. *Donaes* in de *Soute*, deſes aengaende ſouden alle moghelijcke debvoiren werden ghedaen, door

ren haer Hoog Mog: Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs tot *Munster* by de Spaensche om 'tselfde van hun te obtineren.

De Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van *Wtrecht* hebben op alle het voorstaende genotuleerde, doen aenteeckenen dat, alsoo men in conformité van de voorighe Tractaten insonderheyt van den Iare 1635. ende 1644. met den Coning van Spagnien over Vrede ofte Trefves niet vermocht te Handelen als *gesamentlijck*, *ende met gemeen consent van sijne Majesteyt van Vranckrijck*, alle de te teyckenen Articulen geen effect souden hebben van reel Tractaet, ten ware Vranckrijck oock hadde behoorlijck contentement.

De Gedeputeerde van *Zeelant*, hebben laten aenteeckenen dat sy siende, dat het de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslandt, tegenwoordich ter Vergaderinge van haer Hoog Mog: presiderende, hadde gelieft dien morgen by *overstemminge* te Concluderen op de resterende openstaende Pointen, raeckende de Vredens Tractaten tot *Munster*, niet alleenlijck tegens ende buyten d'Instructie, met eenparich goetvinden van alle de Provintien door d'Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet gearresteert, maer oock tegens d'Unie, by dewelcke soodanige pointen *niet gemeen* gemaeckt, maer aen de respective Provintien specialijck sijn *gereserveert*, hebben niet ledich willen staen, maer hun verplicht gevonden, tot conservatie van de ordre van het Lant, mitsgaders het recht ende respect van hunne Heeren Principalen, de gemelte Heeren van Hollandt als Presiderende, mitsgaders de andere Provintien in het gemeen ende bysonder serieuselijck te versoucken, dat de voorverhaelde Pointen buyten Conclusie mochten werden gelaten, tot so nauwen tijdt, daer op volgens d'ordre van Regieringe konde werden geconcludeert, ofte anders ende by faute van dien, dat sy Gedeputeerden van Zeelandt tegens de voorsz *onordentlijcke Conclusien*, by desen wel expresselijck sijn protesterende, niet

sullende

ſullende nalaten van het gepaſſeerde metten eerſten aen huune Heeren Principalen rapport te doen, die ſonder twijffel daer over ſelfs by beſendinge aen de Provintien, ofte anderſints hun reſſentiment ſouden betoonen, mitſgaders daer, ende ſoo't behoort, doen repreſenteren het voorſz gepaſſeerde, als oock de verdere pointen ende ſaecken die haer Ed : Mog : ſouden oordeelen, dat nootwendich dienden geapprehendeert ende vaſt geſtelt voor ende aleer deſe langwijlige Vredens-Tractaten tot een goet verſeeckert ende Chriſtelijck beſluyt ſouden konnen werden ghebracht, waer toe hunne Heeren Principalen van hunne ſijde oprechtelijck gemeynt waren, alles dat mogelijck is, te contribueren, ende hebben de ſes andere Provintien den opgemelten Heeren Gedeputeerden van *Zeelant* verſocht, het bovenſtaende proteſt te willen in trecken, ende by ontſtenteniſſe van dien, verſoecken deſelve ſes Provintien daer van Copie, die haer Ed : in ſoodanigen gevalle, reſpectivelijck wiert geaccordeert.

Den 23. May verſocht de Heer Ambaſſadeur *Servient* wederom deur eene korte Memorie dat haer Ho : Mo : beliefde alle haer Forces in't Velt te brengen, ten minſten om tot voordeel van Vranckrijck te cauſeren eenige diverſie, maer ſulcx is by Hollant plat ende rondelijck af geſlagen.

Niet te min dede ſijn Hoocheyt in deſen tijdt verſcheyden Compagnien te Voet ende te Paerde gaen na *Hulſt ende 't Lant van Waas:* waer over tot Munſter de Spaenſche klaechden: ende de Heeren van Hollandt verſochten ſyn Hoocheyt deſelve weder te contramandeeren; gelijck geſchiede. Welgedachte Heer Ambaſſadeur hadde oock by diſcours ſich laten ontvallen, wel te vreden te ſijn te ſubmitteren aen Me-Vrouwe de Princeſſe Dovariere van Orangien d'overighe differentiale Pointen daer na merckende dat haer Hoocheyt ter liefde van de Vrede niet vreemt was, van ſulcx aen te nemen: ſo ſeyde hy, ſijn meening wel te ſijn de Pointen te ſubmitteren; edoch op

conditie dat haer Hoocheyt deſelve ſoude decideeren *volgens inſtructie van den Heer Servient*. Met welck eſchappatoir deſelve ſubmiſſie achter bleef.

De Heer van *Meynerſtwijck* was in deſe tijt alleen tot Munſter: beyde ſoo Franſche als Spaenſche Communiceerden hem van tijdt tot tijdt in wat terminis haer ſaecken ſtonden : elck klaegde aen ſijn ſijde: elck beſchuldigde den ander *van niet voort te willen, van niet oprechtelijck te gaen*; De Heeren Mediateurs deden oock haer beſte tuſſchen beyden, ſulcx alles aviſeerde de Heer van *Meynertſwijck* aen ſijn Heeren Principalen, volgens ſijn ampt ende Inſtructie, wat namelijck de voorſlagen, eyſch, antwoort, de tuſſchen-ſpreeckingen ſo by monde als geſchrifte waren. 't Gebeurde dat hy aengaende de noch tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien openſtaende differenten ende ſpecialijck rakende de ſake van Portugael yets hadde geaviſeert. De Heer *Servient* daer van Communicatie krygende gaf by geſchreven Memorie den 15. May aen haer Hoog Mogende in,

Depuis ledit Ambaſſadeur ayant appris que Monſieur de Meynerſwig *á donné quelques advis a leurs Seigneuries, qui ſont* directement contraires á la verité & á ce que Meſſieurs les Plenipotentiaires de France ont eſcrit audit Ambaſſadeur; *il ſupplie L. S. de trouver bon qu'on entre aujourd'huy en Conference avec leſdits Sieurs Commiſſaires, pour leur donner part de tout ce qui s'eſt paſſé à Munſter, & juſtifier par pieces authentiques, que les advis contraires ne viennent que de l'artifice des Eſpagnols, & des autres Ennemis de la France.*

De Heer van *Meynertſwijck* 't ſelve verneemende heeft uyt Munſter ſich by Miſſive van den 22. May verdedicht : daer in ſeggende, onder andere dat 't voorſz ſeggen van den Heer Servient was een *Calumnie : dat hy hem ende andere Plenipotentiariſen ock in de propoſitie van den 4. Marty hadde malitieuſelijck overtroffen. Verſoeckende effective reparatie van deſe ende andere diergelijcke meeniohouldige achterklap; die meer tot nadeel ſo van den Staet als van deſſelfs getrouwe Dienaers redundeerde. &c.*

Den

Den 24. May heeft de Heer Ambaſſadeur *Servient* weder op-pet ſtuck der Garantie ingegeven 'tvolgende.

Sur le Point de la garantre L'on propoſe que les Traictés de 1635. *& 1644. demeureront en leur force & vertu, pour eſtre religieuſement executes de part & d'autre en tout ce qu'ils contiennent excepté en ce qu'il ſera convenu autrement par le preſent Traicté, lequel ſera plus eſtendu, & plus particulierement explique, lors qu'il ſera conclud.*

Le Roy promettra de rompre contre les Eſpagnols & leurs adherens, en cas qu'ils attacquent aucunes des places, ou Pays qui demeureront a Meſſieurs les Eſtats, par la Traicté de Paix, Comme auſſi en cas qu'il contreviennent aux conditions du Traicté, en ſorte qu'une rupture generalle s'en enſuive contre l'Eſpagne, & Meſſieurs les Eſtats.

Meſſieurs les Eſtats s'obligeront auſſi de rompre, en cas que le Roy ſoit attacqué par les Eſpagnols, ou leurs adherens dans la France, en laquelle la place de Pignerol, *& ſes dependances s'entendent compriſes, ou que les autres places, Eſtats, & païs, qui demeureront a ſa Majeſté par le Traicté ou en ſuitte d'iceluy dans la* Lorraine, Bourgoigne, Pays bas, Rouſſilion, & Catalogne, *pendant le temps de la Trefve, ſoient attaqués, envahis, ou ſurpris par leſdits Eſpagnols, ou autres de leurs adherens, quels qu'ils puiſſent eſtre.*

Et en tous les autres pays hors de ceux cy deſſus ſpecifiés à ſçavoir en Allemagne, & Alſace, ÿ compris Philipſbourg, *comme auſſi en Italie, & en Catalogne apres la Trefve expirée, en cas que les Eſpagnols refuſent de la continuer aux meſmes conditions qu'elle ſera preſentement accordée, Meſſieurs les Eſtats donneront les ſecours ci devant demandés, ou autres ſemblables, ou approchants, deſquels on conviendra.*

Den 29. May hebben de Heeren van Vrieſlandt ter Vergadering van haer Hoog Mog: verklaert, dat ſy den 18. deſes, onder andere pointen van de Munſterſche ſaecken op het welbehagen van de Heeren hunne Principalen, mede wel hebben toegeſtaen de Concluſie genomen op de Conſolidatie van het *Overquartier van Gelderlant*, dan overmits ſy ſedert van de welgemelte Heeren hunne Principalen nader aenſchrijvens, ende uytdruc-

uytdruckelijcke laſt hebben ontfangen, om haer Ed: Mo: voorgaende Reſolutie ten uytterſten te inſiſteren, ende 'tvoorſz *Overquartier niet te laten gliſſeren*, ſo hebben ſy uyt laſt als vooren verſocht, dat by naerdere deliberatie deſelve Provintie in dat ſtuck contente ment gegeven, ende deſe hare verklaringe ten Regiſtre aengeteeckent mochte worden, gelijck mitſdien gedaen wert.

Twee dagen daer na alſoo de Heeren van Hollant eenigen tijdt geleden verklaert hadden dat de ongerepartieerde Compagnien tot den *ſeſten May* uyt de Franſche Subſidien onderhouden, voor den tijdt van twee Maenden, in dienſt ende tot koſten van deſe Landen ſouden werden ghecontinueert, met dien verſtande dat middeler tijdt op het employ derſelver ghedelibereert ſoude worden.

Ende dat den vorighen dach de Heeren Gecommitteerden van de Provintie van Vrieſlant ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: hadden doen aenteyckenen, gelaſt te ſijn het *Overquartier* van Gelderlandt niet te moghen laten gliſſeren, maer by hare voorige reſolutie te perſiſteren, waer door dan de Handelinge van Vrede ſoude konnen worden geretardeert.

Soo gaven de Gecommitteerden van de Provintie van *Wtrecht* doen preſiderende, haer Ho: Mog: in bedencken, of niet dienſtelijcken ja nootſaeckelijck voor den Staet deſer Landen ſoude ſijn, om de reſpective voorſz advijſen, als mede de goede intentie van andere Provintien, effect te doen ſorteren, dat d'ongepartieerde Trouppes neffens een Competent getal van d'andere Compagnien in dienſt deſer Landen ſijnde, ofte in cas van diſcrepantie der Provintien ten regarde van deſelve Troupes, een competent ghetal van d'andere Compagnien alleen, op't ſpoedichſte by een gebracht, ende tot recuperatie van't *Overquartier* van Gelderlant diende t'werden geemployeert.

Te meer, om dat haer Ho: Mog: van alle quartieren, ende ſelfs van de Spaenſche ſijde, geadverteert wierden, dat de Steden

den gelegen in't vooſz *Overquartier*, *'teenemael van ſuffiſante Guarniſoen waren ontbloot*, ende haer Hoog Mo: nu met weynich moeyten en koſten tot merckelijcken dienſt, verſeeckertheydt ende eenicheyt van deſen Staet, de voorſz Quartieren ſouden konnen bekomen, die door de Spaenſche by de Handelinghe van Vrede worden geweygert.

In welcken gevalle de Vrede met meerder eenparicheyt ſoude werden beyvert, over een komende mede met het 67. Articul van d'Inſtructie, den Heeren Plenipotentiariſen tot Munſter mede gegeven, meldende dat *ſelfs nae het beſluyt en teyckenen van het te maecken Tractaet van Vrede, de Hoſtiliteyt met Spagnien, en deſen Staet niet ſoude komen te ceſſeren*, dan voor en aleer de Ratificatie van den Coning van Spagnien in behoorlijcke ſubſtantie en forme ſoude weſen uytgebracht, ende jegens die van den Staet deſer Landen uytgewiſſelt.

Alle 'twelcke de Heeren Gecommitteerden van de Provintie van *Wtrecht*, in haer Ed. preſidio, noodich en dienſtich gheacht hebben, haer Ho: Mo: te gemoet te voeren, ſoo om de redenen voorſz, als mede, op dat ſy voor een yeder, als mede *voor de poſteriteyt onſchuldich mochten blyven*, van deſe ſo advantagieuſe ende van Godt de Heer den Lande als aengeboden occaſie *ondanckbaerlijck verwaerloost*, ende dienvolghens het reſpect, ende den dienſt van denſelven Lande niet naer behooren betracht te hebben waer op gedelibereert ende eenige van de aenweſende Provintien haer hier op noch niet konnende verklaren, is deſe ſaecke op gehouden.

De Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van *Zeelant*, hebben op het voorſtaende geproponeerde van de Heeren Gedeputeerden van *Wtrecht*, laten aenteeckenen, dat ſy verſtonden, in Conformité van voorgaende Reſolutie ende Inſtructie aen de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet gegeven, dat den Cours van de Militie ende Campagne niet en is verandert ende hebben dienvolgens deurgaens gepreſenteert, ghelijck ſy

alnoch waren doende ſoo over de Subſidien tot Continuatie van't aenhouden der ongerepartieerde Trouppes, als oock over 'tſtuck van de Campagne, volgens tgebruyck van de voorige Iaren, in Conferentie te komen met den Heer Extraordinaris Ambaſſadeur van Vranckrijck, ende vermits ſulcx by haer Ho: Mo: alſnoch niet en was aengenomen. Soo hielden ſy Heeren Gedeputeerden van Zeelant haer oock ontſchuldicht van den ondienſt die den Staet deſer Landen dieſwegen ſoude mogen overkomen.

Maer Hollant wel merckende dat ſulcx niet anders was als ſtilſwygens den Staet t'engageeren tot de Campagnie tegens de meyninge van de gemelde Provintie, heeft daer in niet willen treden.

De Heer van *Meynertſwijck* heeft in deſen tijdt alleen, gelijck te voor oock meermaels, ſijn Heeren Collega, voort Intereſt van deſen Staet groot devoir gedaen tegen den geprætendeerden *Weſer-Toll*, die de Graef van *Oldenborg* ſedert het Iaer 1612. hadde aengevangen uyt te bidden van de Keyſer ende Chur-Furſten, ten deele op *falſe* (dat hy *arm, elendich, ende in noot was, deur d'onderhoudinge van Dijcken: dat hem de Weſer toequam, dat hy des Rijcx Grenſen tegen d'onſeeckere Nabuyrſchap bewaerde &c.* Ten deele op *hatelijcke* præſuppoſitien; *dat ſijn Groot Vader eenige der Vereenichde Provintien hadde helpen ten dienſte van Ooſtenrijck bekrijgen: dat hy in die Voetſtappen navolgde ende naevolgen wilde: dat deſe Toll den Nederlanden, als meeſt op de Weeſer Hanuelende, meeſt ſoude drucken: ende dattet ſoude ſijn een retorſie van dat in de Vereenichde Nederlande des Rijcx Onderdanen met allerhande ſwaere Impoſitien, Tollen, Licenten, Acciſen*, (ſijnde nochtans vals dat eenigh Rycx Onderdaen, meer als d'Ingeſetene, aldaer wert beſwaert) *ende anderſins werden belaſt.* De Graef hadde in den Iare 1623. eene Conceſſie vel quaſi des Tolls verkregen: Maer *ſalvo jure tertij*, ende met limitatien die de Conceſſie renverſeerden, ſpecialijck aengaende de Iuriſdictie der weſer: daer op hy ſijne uytbidding e

hadde

hadde gegrondet, in ſpecie ende uytdruckelijck hadde de Keyſer Anno 1640. den Graef opgeleyt, *dat hy ante omnia bewyſen ſoude, dat hem de Overicheytlijcke juriſdictie op de Weſer toe quam.* De Graef ſulcx niet gedaen hebbende oock in der eeuwichey tniet kunnende doen (want deſelve juriſdictie aen de Stadt Breemen gehoort volgens Privilegie ende poſſeſſie van meer als 500. jaer) ende geen nytkomſte ſiende by wege van recht, heeft tot *Oſenbrugge* geduyrende deſe Vergadering deur *practycken* geſocht dattet mocht mede werden geinſereert in't Inſtrumento Pacis, om alſo deur de Vredenſbeſluyt te begiftigen ende recompenſeeren hem, *die noyt een Paert tot den Oorloch geſadelt*, maer ſijn Landt altijdt Vry gehadt, na ſijn eygen luſt uytgeſchat, ende daer deur de middelen verkregen hadde; om *buyten Cours van recht* tot haet ende preſſure van deſen Staet ende ſijne Nabuyren ende tot verweckinge van dieren tijdt ende nieuwe troubelen deſen Tol te vorderen, ende in plaets dat alle by den Oorloch op gekomene belaſtingen ende Tollen ſouden ophouden deur den Vrede; dat ter contrarie deſe, een van de aller ondraeghlijckſte beſwarenisſen, ende die noch *litiſpendent* was, mocht worden deur kracht van de Vrede ingevoert.

Den 27. May ſchreef welgemelde Heer van Meynertſwijck dat hy achtervolgens het bevel ende goetvinden van haer Ho: Mog: uytgedruckt in derſelver Miſſive van den 16. deſer hadde den 25. deſer by den Heer Graef van *Trautmanſdorff* aengewendet ende ghedaen alle moghelijcke Officien ten eynde de Graef van *Oldenburgh* ten opſichte van de gepretendeerde Weſer-Tol, tegens de Stadt *Bremen* niet verders mocht werden gefavoriſeert, maer de ſaecke gelaten in den terminis, daer in deſelve volgens Keyſerlijcke oordeel den 4. April 1640. ende die daer op verordineerde Commiſſie was geſtelt.

Welgemelte Graef met veel complimenten opnemende de Interceſſie van haer Hoog Mog: ſeyde met grooten yver ende affectie te hebben beherticht het middel van accommodement

tuſſchen voorſz partyen, daer by voegende hy Heer Grave by aldien haer Ho: Mo: hebbende ſo grooten Intereſt aende; Commertie op de *Weſer-ſtroom*, mochten goetvinden de Stadt *Bremen* aen te raden de betalinge van die by hem Heer Graef voorgeſlagene *twee hondert vijftich duyſent Rijcxdalers* op lijdelijcke termijnen, te preſenteren, de voorſz Stadt defererende aen de authoriteyt van haer Ho: Mog: daer toe ſoude verſtaen, oock de voorſz Heer Graef van *Oldenborgh*, tot noch toe niet minder als *vijf hondert duyſent* Rijcxdaelders hebbende gheeyſcht, ſoude worden ghediſponeert, ende daer mede het different ſijn opgeheven: uyt het vervolch van welck different hy anderſins te ghemoedt ſach *nieuwe onluſten* in't Rijck, bemerckende dat den gemelten Grave van *Oldenburgh* hadde aenhanck (deur wat practijcken ende falſe præſuppoſitien, is hier voor geſeyt) in Duytſlandt en Faveur van de meeſte Vorſten: by dewelcke de Coninginne van *Sweden*, hebbende veel poſtulaten tegen *Bremen*, ſouden toevallen.

Dat oock *Bremen* hadde faveur en aenhanck ſoo by Heſſen, ende andere Chur ende Furſten, oock het geheel Collegium der Rijcx-ende Hanzeſteden, en anderen, Edoch indien het Accoordt op den Voet als voorſz niet werde getreft, hy Heer Graef in alle weghen ſoude arbeyden *om de ſaeck te laten verblijven by het voorſz Keyſerlijcke ooraeel en Commiſſie.*

Die van Hollandt haer inbeeldende dat Vranckrijck noch lange ende woeſte Concepten van Oorlogh hadde ende om de ſcherpe maniere van doen der Franſche, die om d'oude Vrientſchap ende gemaeckte Tractaten al te veel Familiaritevdt (ſoo haer dacht (wilden gebruycken wierden hoe langer hoe meer geneghen tot de Vrede ende afkeerich van Vranckrijck: De Spaenſche dat bemerckende fomenteerden ſoo wel 'teen als 'tander.

Tot dien eynde was van wegen Spagnien in den Hage geduyrich gebleven de hier te voor oock gemelte *Philippe le Roy*, hoewel

hoewel de Heer *Servient* verſcheyden mael heeft getracht hem te doen van hier deſlogeeren, ghelijck hy den Heer *Brun* van hier gekeert ende geweert hadde.

Deſelve Heer *le Roy* heeft in Mayo een expreſſe reyſe gedaen aen den Erts-Hartogh vertoonende; *alſoo deſe Staet, ende inſonderheyt Hollandt, de reſolutie hadden genomen (tegen de veelvoudige aenmaningen ende ſummatien van Vranckrijck) van niet te Velde te gaen, ende alſoo ten minſten tacité te verwilligen de non-Campaigne, of eene ſtilſtant van Wapenen te Lande: dat wel oock billick was dat van wegen Spagnien wierdt betoont gelijcke Courtoſie te Water.* Inſonderheydt *op de Vlaemſche Cuſten: alſoo uyt Ooſtende ende andere Vlaemſche Havens noch hier ende daer veel ſchade wiert gedaen.* Ende alſo de Coning van Spagnien alreede op de Spaenſche Kuſten dergelijcke verklaringe ende courtoſie hadde gedaen ende laten publiceeren: ſoo wiert te min ſwaricheyt gevonden, in't accordeeren van gemelde ophondinge van Hoſtiliteyt te Water op deſe Kuſten.

Hooch meergedachte Heer Coninglijcke Franſche Ambaſſadeur Servien ſoo haeſt hy van dien Handel vernam, heeft ingegeven navolgende Memorie.

l'Ambaſſadeur de France, ayant eu advis qu'on propoſe & pourſuit de la part de l'ennemy commun *une neutralité ou ſuſpention d'Armes ſur la mer, ne peult croire qu'une telle propoſition ſoit eſcoutée par Meſſieurs les Eſtats Generaux, puis qu'elle eſt directement contraire aulx traittes d'alliance qui ne permettent pas d'entendre a des ſemblables Negotiations que d'un commun Conſentement, & qu'elle eſt auſſi contraire aulx reſolutions qui ont eſté pluſieurs fois priſes, non ſeulement dans l'aſſemblée generale de leurs Seigneuries Mais dans celles de leurs Eſtats de toutes les aultres Provinces, enſuite des quelles on a tousjours declaré aux Miniſtres du Roy & audit Ambaſſadeur en particulier que la ceſſation des Hoſtilités contre l'ennemy commun ne debvroit eſtre accordée qu'en meſme temps par la france & par*

& par ceſte republique & apres que la delivrance des ratifications auroit eſté faite de part & d'aultre ; Neantmoings ledit Ambaſſadeur pour ne manquer pas a ſon debvoir & pouvoir rendre compte a ſa Majeſté de ce qui ſe paſſe dans une occaſion de cette importance, ſe promet que leurs Seigneuries auront aggreable de luy communiquer tout ce qui ſe peut avoir eſté propoſé ou traité ſur ce ſujet, & cependant ſupplie leurs Seigneuries enſuite de l'Alliance, qu'il leur plaiſe de ſurſeoir la negotiation qui pourroit avoir eſté commencée juſques a ce qu'il ait fait entendre les Intereſts de ſa Majeſté en cette rencontre & qu'on ÿ puiſſe prendre reſolution conjoinctement.

Sulcx geleſen ſijnde is by haer Ho : Mo : daer op voor antwoort gegeven :

LEs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays bas ayans veu & examiné le Memorial donné par eſcript du Conte du Servient Ambaſſadeur Extrnordinaire du Roy Treſ-Chreſtien, touchant la Propoſition & pourſuite qu'il preſuppoſe d'avoir eſté faite de la part de l'ennemy commun, d'une neutralité ou ſuſpention d'Armes ſur la Mer, declairent qu'ils n'ont pas encore cognoiſſance du ſubjéct mentionné & compriz dans ledit Memorial ; Fait en l'aſſemblée des Eſtats Ceneraux ſuſdit a la Haye le 15. *de Iuin* 1647.

Ondertuſſchen de voorſz Heere le Roy niet naergelaten hebbende die ſecrete ſuſpentie te vorderen, ſoo is eyndelijck in't licht gekomen de verklaringe van den Aertſhertoge *Leopoldus* gebout op de volle macht van denſelven van weghen den Coning daertoe aen hem gegeven door ſijnen Rade van State tot Bruſſel ende by den voorſz Aertſhertoge onderteeckent beyde hier mede volgende.

Leopolde Guillaume par la grace de Dieu Archiduc d'Auſtrice Duc de Bourgoigne Stirie Carinthie, Carniole & Wirtenbergh, Adminiſtrateur general de la Milice de Hieruſalem, de l'Ordre Teutonique de noſtre Dame en Pruſſe, & Grand Maiſtre d'icelluy en Allemaigne, Italie & oultre mer, Eveſque

Eveſque de Straſbourg, Halberſtadt, Paſſau & d'Olmits, auſſi adminiſtrateur des Principautes abbatiales Herſchfeld, Murbach & Lude, Comte de Tirol & de Gorits rch. Lieutenant, Gouverneur & Captaine Generael des Pays Bas & de Bourgoigne rch.

COmme ainſi ſoit que par la bonté divine le traité de la Paix eſt advancé en ſorte que ſelon toute apparence la Chreſtienté eſt en termes d'eſtre en Brief delivrée de ceſte ſi longue & ſanglante guerre, & que par la ceſſation d'icelle, Le Roy, Monſeigneur, ait tellement travaillé, comme encor a pñt Sa Majeſté ÿ deſire contribuer tout ſon poſſible, Pour ce eſt il, que nous deſirans d'y cooperer de plus en plus de la part de ſaditte Majeſté & de la noſtre, & pour tant mieulx acheminer ceſte bonne Intention, avons pour des raiſons a ce nous mouvantes, trouvé convenir de declarer comme nous declarons bien expreſſément par ceſtes, de ne vouloir exercer, ny ſouffrir que ſoit exercée, premierement par mer, aulcunne ſorte d'hoſtilité contre les Inhabitans des Provinces Vnies, & ainſi avons interdict & deffendu, Comme nous interdiſons & deffendons bien expreſſément par ceſtes, à tous admiraux, Viceadmiraux, Capitaines & aultres Officiers & gens de guerre de Mer, de quelque condition qu'ils puiſſent eſtre, d'uſer aulcune ſorte d'hoſtilité, ou que ſoit fait aulcun dommage ou retardement auſdits Inhabitans des Provinces Vnies. Fait au Camp a Armentiers le 5. de luin 1647. Ende was onderteeckent Leopolde Guillaume, *lager ſtont geſchreven, Par ordonnance de ſon Alteſſe ende geteeckent, Vereycken, ende was gecachetteert met het Cachet van den Coning.*

Volcht hier de boven verhaelde Vollemacht op de Heere Philippe le Roy.

Leopolde Guillaume par la grace de Dieu, Archiduc d'Auſtrice, Duc de Bourgougne &c.

COmme la Negotiation de la Paix entre le Roy Monſeigneur d'une part, & les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des Pays Bas d'aultre,

d'aultre, ſe trouve ja advancé en la Ville de Munſter au point qu'il eſt notoir, & ſe peult recognoiſtre par le traité en fait, & ſigné par leurs Plenipotentiaires reſpectivement, & qu'il importe au bien & repos commun, non ſeulement de ces Pays Bas & aultres: Voiſins, Mais auſſi de toute la Chreſtienneté, qu'une œuvre ſi ſainte ne ſoit embaraſſée ou retardée dans l'accompliſſement de ſa derniere perfection, a quelque cauſe, occaſion ou pretexte que ce ſoit, meſmement d'hoſtilité, que ſe pourroit cependant commettre de l'un coſté ou de l'aultre pour ce eſt il, que deſirans de contribuer tout ce que ſe peult, ou ſe pourroit attendre de la part de ſa Majeſté & de la noſtre, Et nous confians a plain de la perſonne, preudhommie & ſuffiſance de Philippe le Roy Sieur de Ravels Conſeillier & Greffier des Domaines & Finances de ſa Majeſté, Surintendent des Contributions de France &c. l'avons Commis & Commettons par ceſtes, pour aveq leſdits Eſtats generaux traiter entre ſa Majeſté & eux une ceſſation d'armes par mer & par terre, & la Conclurre & arreſter pour le temps & en la forme qu'il jugera convenir & nous la pourrions faire en perſonne, a quoy nous l'authoriſons & luy donnons plein pouvoir, & de faire au ſurplus tout ce qui ſera neceſſaire, pour traiter, conclure, & arreſter ladite ceſſation d'armes encores qu'il ÿ euſt choſe qui requiſt mandement plus ſpecial, que ne contient la preſente, Promettans en foy & parolle de Prince & ſur noſtre honneur d'avoir pour aggreable ferme & ſtable, & d'obſerver inivolablement, & de faire au beſoing confirmer & ratifier par ſa Majeſté tout ce que par ledit Philippe le Roy ſera Conclu & arreſté en ceſt endroit, ſans Iamais ÿ contrevenir n'y ſouffrir eſtre contrevenu directemẽt, ou indirectement, ny aultrement en aulcune maniere. Fait a Bruxel ſoubs noſtre nom & cachet ſecret le quatrieſme de May mil ſix cens quarante ſept, Was geparapheert, Ro. V^t. ende onderteeckent, *Leopolde Guillaume*, ende gecachetteert met het Cachet van ſijne Hoocheyt, lager ſtont geſchreven *Par ordonnance de ſon Alteſſe*, ende getekent *Vereycken*.

Om deſe ſuſpenſie bekent te maecken aen de Provintien ſo ginck de Heer le Roy ſich addreſſeeren aen de Heer Præſidende van dien weecke: aen wien hy verſochte die te willen mede

mede nemen ende exhiberen, maer daer over vielen tuſſchen hun veele diſcourſen, daer uyt wel te mercken was dat hy geen kennis en moeſte gehadt hebben van die ſecrete Handelinge, Eyndelijck hy liet hem bewegen ende brochte die in de Vergaderinge van hare Ho : Mo : alwaer inſgelijcx eenige gevonden wierden die deſe ſaecke oft in der daet onbekent was oft daerinne niet en wilden bekent ſijn. Waeromme, op 'tſelve, den 29. Iuny ingedient geen ander reſolutie is genomen, als dat by de Proventien daer van verſocht is Copie. Reſerverende om daer op daer na naerder te reſolveren.

Ende daer by is het gebleven; want voorwaer deſe verklaringe en was aen vele niet dan ten hoochſten aengenaem : hoewel ſulcx om de Alliantie met Vranckrijck niet te altereren, met gene andere ooghen mochte worden aengeſien, ende min daer over by geſchrifte ofte reſolutie eenighe demonſtratie van blydſchap getoont.

Waer door dien aengaende oock niet by geſchrifte ofte reſolutie en wort gevonden.

Ende nochtans machmen gelooven datter ergens wel yet ſerieux moet van gheſchreven ſtaen daer mede die groote ſaecke reciproquelijck moet gevonden ſijn geweeſt. Want terſtont daer naer hielden van wederſijden alle Hoſtiliteyt ter Zee op; d'Oorlogh Schepen van deſen Staet quamen t'Huys; de gene die t'Huys waren en ginghen niet meer uyt; de ghenomene Sehepen ſo wel die in Vlaenderen als in Spagnien opgebracht waren (niet weynich in't getal) wierden gerelaxeert; de Gevangene van wederſijden los gelaten; de Havenen van Vlaenderen en wierden niet meer beſet met Cuſt-Schepen; ende de Haring-Buyſſen ende Viſſchers liepen vrymoedich in Zee; Ende dat meer is die van Zeelandt niet-teghenſtaende dat ſommige van hunlieden 'tgunt voorſchreven is, hielden voor een bedriegerye, waren de eerſte die hun van deſe ſuſpentie valeerden door haer Coopmanſchappen die ſy met haer Schepē voe-

ren binnen des Conings Havens in Vlaenderen ende andere oock geheel tot in Spagnien. Ende al-hoe wel dit benefitie in de oogen van de Generaliteyt scheen gelijck als opgedrongen te komen soo nochtans en liet elck in't bysonder daer uyt niet sijn voordeel te trecken, ende vervolgens de Staet oock gelijck als geobligeert te worden het reciproque te doen.

In't eynde van dese Maent begost men weder te naerderen int stuck van de *Garantie* : Waerin de Provintien toonden niet ongenegen te sijn om oock *Catalognien* mede in deselve te besluyten : Maer verder niet, ende om eens deur dese besoigne te komen wierden ghecommitteert verscheyden Heeren om de geheele materie te redigeeren in een forme van Tractaet : ende sulcx als dan den Heer Ambassadeur *Servient* voor te draghen : ende in cas hy het aen nam ; daer nae de differentiale Pointen t'Examineren : waer toe noodich soude sijn de tegenwoordigheyt van eene der Spaensche Plenipotentiarisen van Munster hier t'admitteren.

Den 28. Iuny quam een Brief van den Hartoch van la *Tremoville* inhoudende dat de Coning hem hadde gepermitteert aen de Vergadering tot *Munster* te representeeren het klaer ende Wettich recht dat hy hadde deur den Coning *Frederick* van Arragon sijn tresayeul, op het Rijck van *Napels* : versochte dienvolgens recommandatie aen de Plenipotentiarisen van desen Staet : 'twelck hem geaccordeert is.

De Prince van *Talmont* sijn Sone nam op dat Fundament aen de Titel van Prince de *Tarante* : ende liet deur een gedruct Manifest over al bekent maecken de bewijsen van sijn recht.

Hoe ende op wat manier het de Provintien eens geworden sijnde nopende de Garantie aen Vranckrijck te præsteren, is te sien uyt het volgende. Als namelijck dat den 4. Iuly *post prandium* sijnde ter præsentie van sijn Hooghevt nochmaels ghetreden in deliberatie oock vervolgens ingenomen desselfs hoogwijs advijs over het stuck van de besoignes ende schrifrelijcke

communi-

communicatien gevallen over de *Guarantie*, die men van wegen deſen Staet ſoude præſteren aen Vranckrijck, ende wederom ten regarde van deſen Staet van de Croone ontfangen, volgens het geſchrift dies-aengaende ingheſtelt (in het Tractaet hier na volghende uytghedruckt) ende den 2. deſer ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: inghebracht ende gheleſen door de Heeren *Gent* ende andere derſelver Gedeputeerden in kracht van haer reſolutie ende authoriſatie van den 28. Iuny leſtleden. Is goet gevonden te verklaren, dat het voornoemde geſchrift gehouden ſoude worden, voor den *uytterſten terminus*, ende in dier voegen gearreſteert, als een reſolutie van deſen Staet, aengaende 't ſtuck van de Garantie, om aen den Heer Graef van Servient Extraordinaris Ambaſſadeur van den Coning van Vranckrijck voorgehouden te worden door de Heeren haer Hoog Mog: voorgaende Gedeputeerden die met hem hier bevorens in Conferentie waren geweeſt, dewelcke daer op ſouden ſoecken te verſtaen de verklaringe van de welgemelte Heer Ambaſſadeur ende in cas dat hy hem met opghemelte reſolutie van haer Hoog Mo: quam te conformeren, ſoude deſelve met onderlinge concert geconverteert worden in een Tractaet, maer ingevalle den meerghemelten Heer Ambaſſadeur hem daer met niet quam te conformeren ende aen te nemen, of hem daer met conformerende ende het Tractaet daer op te volgen aennemende, by ende van wegen Vranckrijck die Vredens-Tractaten quamen gedilayeert, ende daer in ghetergiverſeert te worden; *dat men in dien gevalle* de Vrede-Handelinge van weghen deſen Staet met Spagnien *af-ſonderlijck ende abſolutelijck* ſoude ſluyten, wel verſtaende dat Spagnien aen Vranckrijck ſoude moeten preſteren, *het gene dat by Vranckrijck ſoude worden beweſen dat by Spagnien voor deſen toegeſtaen was; Voorts dat de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet tot Munſter debvoiren ſouden doen, ten eynde de meer Hoogſtgemelte Croone van Vranckrijck op de Pointen tuſſchen deſelve ende die van Spagnien noch differentiael weſende, mocht bekomen redelijck con-*

tentement. Wyders hebben haer Ho: Mog: ghereſolveert ende vaſt geſtelt, dat aen de *Weſt-Indiſche Compagnie* deſer Landen een reel ende effectif ſecours van wegen deſen Staet ſoude werden gedaen, ende dat daer van metten alder eerſten ſonder eenigh tijd verlies door de voorgaende Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerden tot de Weſt-Indiſche ſaecken een bundige beſoigne ſoude worden aengeſtelt, geformeert, ende tot een goet eynde gebracht; Eyntelijck hebben haer Ho: Mog: ſijn Hoogh-gemelte Hoocheyt over ende ter ſaecke dat deſelve gelieft heeft de moeyte te nemen van de opgemelte Hoochwichtighe deliberatien ende Conclufien by te woonen bedanckt. De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de Provintie van *Zeelant* inbrengende hun naerder advijs op de *Ligue Garantie* met de Kroon van Vranckrijck aen te gaen, als mede op de Poincten van wegen de Heeren Staten van Holland ende Weſt-Frieſlandt geproponeert, ſeyden dat ſy niet anders van wegen hunne Heeren Principalen waren gelaſt, als by hun te voor was ingebracht ende geopent, doch dat ſy ſiende de inclinatie van d'andere Provintien ende in behoorlijcke achtinge nemende het Hoochwijs advijs van ſijn Hoocheyt, als mede om eenmael met eenicheyt van deſe langwijlige deliberatie op't ſtuck van de *Ligue Garantie* een eynde te maecken, *onder het welbehagen* van de Heeren hunne Principalen, *ende anders niet*, hadden goetgevonden te verklaren, dat ſy het Concept van Ligue Garantie by haer Hoog Mog: Gedeputeerden geadjuſteert ende den 2. deſes ter Vergaderinge van haer Ho: Mog: overgebracht, waren aennemende ende vaſt ſtellende, omme aen den Heer Graef van *Servient* gepreſenteert, daer over met ſijn Excellencie gheconfereert ende *pro ultimo termino* daer by geperſiſteert te worden, mits dat het voorſz Concept van Garantie hier mede ſoude worden geamplieert, dat ſoo wanneer de Kroon van Vranckrijck ſoude mogen komen aengetaſt te worden, in ſoodanige plaetſen over dewelcke de voorſz Garantie

rantie niet ſoude gaen, dat deſen Staet ſoude betoonen, dat deſelve was eſtimerende de Vrientſchap, Alliantie, ende Intereſten van de voorſz Kroone, ende ingevalle den Graef van Servient met de voorſz *Garantie* gheen contentement was nemende, of contentement nemende, de Kroone van Vranckrijck het ſluyten van de Handelinghe met Spagnien quam te dilayeren ende te tergiverſeren, dat men in ſulcken gevalle ſoude verklaren, dat men verſtont ende gemeynt was, van wegen deſen ſtaet *abſolutelijck te ſluyten* met Spagnien in deſen verſtande nochtans dat de Croon van Spagnien aen die van Vranckrijck ſoude moeten preſteren alle het gene deſelve alreede aende hooggemelte Croone in de Handelinghe hadde geaccordeert ende gepreſteert, niet uytgeſondert, ende dat men voorts de Croone van Vranckrijck de behulplijcke handt ſoude bieden, om over de Pointen, onder hun wederſijts noch queſtieus ſijnde, te doē erlangen redelijck contentement, ende inghevalle de Croone van Spagnien het voorſz geaccordeerde ende ghepreſenteerde quame te excuſeren, dat in ſulcken gevalle geen Tractaet van Vrede ſoude worden aengegaen. Maer den Oorloge gheconTinueert tot ſoo nauwen tijt dat by Spagnien het voorſz geaccordeerde ende gepreſenteerde ſoude worden geſtant gedaen. Alſoo ſy, Gedeputeerden van *Zeelant*, ſich in deſer voegen waren eſlargerende ſonder laſt van hunne Heeren Principalen, ſoo verklaerden deſelve mede, dat ſy het deden onder expreſſe Conditie, dat de *Weſt-Indiſche Compagnie reelijck ende effectivelijck* ſoude worden geaſſiſteert van wegen het Landt, achtervolgende de overgeleverde Lijſte, ende dat voor het affenden van de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet na Munſter, of dat anders dit advijs voor geen advijs ſonde worden gehouden. De Heeren Gedeputeerden van de Provintie van *Wtrecht* hebben op de bovenſtaende reſolutie, voor ſoo veel Concerneert het ſtuck van de *Garantie*, laten aenteeckenen ende verklaert in de voorſz Concluſie ſo die lach niet te conſenteren, maer geſecht

ende geſuſtineert, dat men ten minſten over de geconcipieerde Garantie van den 2. deſer met d'Heer Graef van Servient hadde moeten confereren, ende deſelve daerinne, als in de ſubſidie ende noch ongeaccordeerde Pointen, hadden behooren te geven behoorlijcke contentement. Dat men oock de *Conqueſten van de Croone Vranckrijck* hadde behooren vaſt te ſtellen ende Spagnien daer toe te brengen door reden of Wapenen ende dat voor de concluſie van het Tractaet van Vrede met deſen Staet ende Spagnien, ſonder in eenige manieren te konnen toeſtaen, de *af-ſonderlijcke Handelinge* met Spagnien, dewelcke de voorſz Gecommitteerde om redenen voor deſen meermalen verhaelt, deſen Staet ten hoogſten nadeelich oordeelden.

De Heeren Gecommitteerde van de Provintie van *Vrieſlant* gehoort het advijs van de Heeren van *Zeelandt*, by 'twelck haer Ed. verklaren het uytten van haer Provinciale meeninge op behagen van derſelver Heeren Principalen gedaen, voor geen advijs te achten, ten ſy de andere voor ende naeſtemmende Provintien ſich mede ſoo op het Concept van de Garantie, als op de Conditie by de Provintie van Hollandt geproponeert, op approbatie van hare reſpective Heeren Committenten reſolveren, oock voorts gheſien de eenparigheydt ende exempelen der andere Provintien, hier toe mede niet ghelaſt, ende daer by gheconſidereert de groote ſwarigheden die deſen Staet in de tegenwoordige conſtitutie van ſaecken over 'thooft ſweven, ende die by verloop van meerder tijd nootſaeckelijck daer uyt moeten reſulteren, vonden mede goet ende verſtaen, dat het Concept van Garantie, beſtaende in ſes Articulen, in dier voegen als het leydt, werde gearreſteert ſonder daer meer by te doen, ende dat deſelve alſoo nedergeſtelt ſijnde, alle vordere deliberatien van extenderen, amplificeren, ende altereren, t'eenemael ceſſeren. Voorts dat meergemelte Concept ſijne Excellentie de Heer Graeff van *Servient* met alle Civiliteyt ende allegatie van redenen voorghedragen ſijnde, ende denſelven

daer

daer mede geen contentement nemende of contentement nemende ende *int ſluyten met Spagnien tergiverſeerende*, deſen Staet met de Croone van Spagnien apart ende abſolutelijck ſluyte, des dat deſen Staet by *Spagnie* preſtere ende doe hebben aende Croone van *Vranckrijck* de conditien, die deſelve tot Munſter reede ſijn geaccordeert ende toegeſtaen, ende dat in de overige weynighe differentiale pointen tuſſchen de hoogſtghedachte Croon de Heeren Plenipotentiariſen van haer Ho: Mo: *debvoir doen, dewelcke het ſluyten niet beletten*, dat Vrancrijck redelijck cõtentement bekome, alles op ratificatie der Heeren Staten van *Vrieſlandt*, ſulx dat deſelve hierinne niet conſenterende, dit advijs in regard van de voorſz Provintien nul ende van gheender weerden ſijn ſoude, ſonder dat de Gecommitteerde ſoude verſtanden worden *gediſavoveert* te ſijn, ende wes hier by gevoegt wort, beroerende de ſake van Weſt-Indien, dieſaengaende perſiſteerden by vorige proteſten. De Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van *Over-Yſſel* ende *Stad en Lande* reſpective hebben verklaert ende hier op laten aentekenen, dat ſy in de concluſie hier boven ghenomen ten regarde van het ſtuck van de Garantie niet verder en conſenteerden als op't behaghen van de Heeren derſelver Principalen.

In kracht en gevolge van dit gereſolveerde, ſo is men in entlicke ende ernſtige Conferentie wederom ghetreden met den Heer Ambaſſ. *Servien* Die wel vernemende datmen alhier nu een eynde daer van wilde maken, en alle dilayen ſouden afgeſneden worden; ſo heeft hy begoſt ſich daer na te ſchickē: doch gaf eene heuſche vermaninge aen de gene die hen deſe ſake der *Garantie* quamen voordragen ende categorijcken antwoort afvragen, ſeggende voor eerſt *dat de ſake van ſodanigen gewichte was, datſe meriteerde eenige delibe ratie, ende verſochte tijdt tot 'sanderendaegs ſijnde den 6. Iuly.* Daer na ſeyde hy, doch beleefdelijck, *dat men te vergeefs maecte nieuwe Tractaten, ſo eñ nademael men d'oude niet anderhiel: dat de Spaenſche inname ende attacqueerden d'een plaets na d'ander*, 'twas

('twas *Landrechy* dat d'Erts-Hartogh hadde geemporteert deſe Somer) *ende dat haer Hoog Mog : haer niet eens repten, haer Volck in Garniſoen hielden, als offer gheen Oorloch noch Tractaet en was &c.* Edoch dat en paſſant geſeyt hebbende, quam weder op de *Garantie :* ende gaf wel te kennen, dat hy tot ſluyten, op die Voet, reſolveeren ende niet langer traineren ſoude.

Hy hadde van tijdt tot tijdt kennis van de *diſputen ende ongereetheyt* der Provintien op dat ſtuck ; ende daerom waſſet dat hy niet ſeer ſpoeyde : alles op hope van noch te ſullen te wege brenghen de *Campaigne* van deſen Staet. Maer ſiende dat die hoop ydel was (hoewel na ſijn vertreck, als de Spaenſche ſeer tergiverſeerden op het ſtuck van *'tGeeſtelijck* ende de *Religie* inde Meyerye ende andere gheweſten van die natuyr, die van Hollandt eens mijne maeckten van noch te Velde te willen) ſoo heeft hy ſich ghevoegt : Ende ſoudet al langh te voor ghedaen hebben, hadden de Provintien eerder ghenomen de reſolutie, die ſy den 4. Iuly namen, hier te voor verhaelt.

De Coninglijcke Franſche Ambaſſadeur *la Thuillerie* quam in deſe tijdt oock wederom uyt Vranckrijck alhier ; ende hadde het gheluck van noch oock mede het Tractaet van *Garantie* te ſluyten. Edoch ſleepte de Handeling noch tot den 29. Iuly.

Middelertijdt ſtiet ſich de Heer *Servient* ſoo wel als oock de Coninglijcke Sweedſche Reſident *Spiering* aen het ghene haer Ho : Mo: voornamelijck urgeerden, *dat de Coning ſoude beloven niet te ſullen aſſiſteren ſijne Geallieerden tegen de Vereenighde Provintien.*

Want ſoo wel *Sweden* als *Portugael* waren aen Vranckrijck geallieert: ende gelijck deſe Staet met den Portugijſen in groote verwydering, inſonderheyt in *Braſil* waren gheraeckt ende in Oorlogh verder ſouden moghen geraecken ; alſoo ſoudet oock konnen gebeuren datmen met *Sweden* over 'teen of 'tander different mocht ſtrijdich werden.

Soo d'een als d'ander toonden begeerich te ſijn om te weten wie-

wiemen onder dat woort van, *Geallieerde*, verſtont. Doch alſo men hier ongehouden ende ongeſint was op dat ſtuck te particulariſeren, ende men met ſtilſwijgen (gelijck in ſoodanige gevallen ende verſoecken gemeenlijck moet gheſchieden) 't ſelve paſſeerde: ſoo heeft de Heer *Servien* entlijck vrymondich ende genereuſelijck verklaert de meeningh ſijns Konings te ſijn niemant t'Excipieren, ende ſoo wel *Swede* als *Tortugael* in't minſte geen ſecours te ſullen doen, wanneer ſchoon deſe Staet in Oorloge tegen deſelve Kroonen geraeckte. Ende dat voorts ſijne Majeſteyt het ſelve Tractaet ſoude heylichlijck ende religieuſelijck onderhouden.

Den 28. Iuly ſijnde nochmaels in deliberatie gebracht het rapport den voorigen dach gedaen by de Heeren *Gent* ende andere haer Hoog Mog: Gedeputeerden als oock de Pointen daer uyt reſulterende, Is goetgevonden dat het project van het Tractaet van Guarantie ſoude gelaten worden gelijck het lach ende dat de Heeren haer Ho: Mog: voorgaende Gedeputeerden dienvolgens het voornoemde project van Tractaet met de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs van Vranckrijck ſouden ſluyten ende teeckenen; in deſen verſtande nochtans dat de opgemelte Heeren *voor het voornoemde ſluyten ende teeckenen* ſouden verklaren, dat het verſtant van deſen Staet was, dat by nieuwe te ontſtane Oorloge de Navigatie ende Commertien deſer Landen ende de Ingheſetenen van dien, in de Middelantſche Zee, door het voornoemde Tractaet van *Garantie* niet en ſouden worden geprædjudicieert, noch geretardeert, ende dat de opgemelte Heeren Ambaſſadeurs ſouden worden verſocht, dat ſy van de voornoemde verklaringhe van deſen Staet onder hun Memorie ende notitie wilden maecken ende houden, ende debvoiren doen, dat van wegen ſijne Majeſteyt ſoodanige acte declaratoire in de voornoemde vryheydt van Navigatie ende Commercie in de voornoemde Middelandtſche Zee mocht worden uytgebracht, voorts dat aen den Heere van *Oosterwijck*

haer Hoog Mog : Ordinaris Ambaſſadeur in Vranckrijck ſoude worden gelaſt het verſtant van deſen Staet nopende de voornoemde liberteyt van de Navigatie ende Commercie aldaer bekent te maecken ſulcx ende daer 'tbehoort.

Het Tractaet luyde als volght.

LE Roy Treſchreſtien par l'advis de la Reyne Regente ſa Mere, & les Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pais Bas, ayants jugé neceſſaire tant pour leur propre ſeureté, que pour le bien & repos de toute la Chreſtienté de rendre les Traittés, qui ſeront faits tant entre la France & l'Eſpaigne qu'entre l'Eſpagne & les Provinces Vnies fermes & durables, & comme l'intention de ſa Majeſté & deſdits Seigneurs Eſtats eſt d'obſerver de bonne foy tout ce qui ſera promis & accordé de leur part, en vertu deſdits Traittés, ayants auſſi treſgrand Intereſt, que le meſme ſoit faict de la part du Roy d'Eſpagne, ils ont creu tres a propos pour ces Conſiderations, & pour affirmir d'avantage l'Vnion, bonne intelligence, & Amitié, qui a eſté depuis une ſi longue ſuitte d'Années entre la France & les Provinces Vnies, de convenir enſemble des precautions & conditions ſuivantes, qui ont eſté Traittées & accordées par Meſſire Abel Servien *Comte de la Roche, des Aubiers, Conſeiller du Roy en tous ſes Conſeils, Ambaſſadeur Extraordinaire de ſa Majeſté en Allemagne, & es Provinces Vnies, & Plenipotentiaire pour le Traitté de la Paix Generale & par Meſſire* Gaſper Coignet de la Thuillerie, *Chevalier, Seigneur dudit lieu, Baron de Courſon, la Chapelle, Villepot, & autres lieux, Conſeillier du Roy en ſes Conſeils, & auſſi ſon Ambaſſadeur Extraordinaire eſdits Provinces Vnies au nom du Roy d'une & les Sieurs* Iean de Gent, *deputé du membre des Nobles de la Province de Gueldre en l'Aſſemblée deſdits Seigneurs Eſtats Generaux,* Iean de Mathenes *Sieur de Matheneſſe, Rivier, Opmeer, Souteveen &c.* Guillaume Boreel, *Chevallier, Sieur de Duynbeecque, Conſeillier & Penſionaire de la Ville d'Amſterdam &c.* Iaques Veth *Conſeillier & Penſionaire de la Ville de Middelburch en Zeelande,*

Gijſbrecht

Gijſbrecht van der Holck, *vieu Bourgemaiſtre de Ville d'Wtrecht*, Corneille Haubois, *Bourgemaiſtre de la Ville de Sneeck*, Iean de la Beecke *a Dornick & Crijtenborch, Bourgemaiſtre de la Ville de Deventer*, Hijeroſme Eyben, *Sieur dans Nijenhoven, Bourgemaiſtre de la Ville de Groningen, Deputés au nom & du Corps deſdits Seigneurs Eſtats d'autre part, en vertu de leurs Pouvoirs reſpectifs qui ſeront ci apres inſerés.*

I.

Premierement il a eſté convenu & accordé que le Roy Treſchreſtien ſera obligé de rompre generalement a Guerre ouverte contre le Roy d'Eſpagne ou l'Empereur ou quelques autres Princes de la Maiſon d'Auſtriche en cas qu'ils viennent les premiers Conjoinctement ou ſeparement attacquer a force ouverte aucuns des Pays ou places que les Seigneurs Eſtats poſſederont, ou de celles ou ils tiendront leurs garniſons, lors de la Concluſion du Traitté de Paix, ou qu'ils pourront encore obtenir en vertu d'iceluy : Comme auſſi en cas que le Roy d'Eſpagne vienne ci apres a contrevenir aux Conditions dudit Traitté, ou a aucune d'icelles ; en cas neantmoins que de laditte attacque, ou attacques, ou contraventions s'en enſuive une rupture generale *entre ledit Roy d'Eſpagne & leſdites Provinces Vnies.*

II.

Leſdits Seigneurs Eſtats promettont pareillement & ſeront obligés de rompre generalement a guerre ouverte contre le Roy d'Eſpagne ou l'Empereur, ou quelques autres Princes de la Maiſon d'Auſtriche, en cas qu'ils viennent les premiers conjoinctement ou ſeparement a attacquer a force ouverte aulcuns des pays ou places qui appartiennent audit Seigneur Roy Treſchreſtien ou qui demeureront a ſa Majeſté par le Traitté de Paix, ou en Conſequence d'iceluy dans tout le Royaume de France, ij compris Pignerol, *Comme auſſi dans le* Rouiſſilon, *dans la* Loraine, *& dans touttes les Conqueſtes du Pays Bas, en cas neantmoins que de ladite hoſtilité il s'en enſuive une rupture* generalle *entre les deux Couronnes.*

III.

Leſdits Seigneurs Eſtats promettent auſſi, & ſeront obligés de faire rupture generalle, Comme il eſt dit ci deſſus, en cas que pendant, la Treſve de trente ans qui ſera accordée pour la Catalogne, *le Roy d'Eſpagne ou l'Empereur ou quelques autres Princes de la maiſon d'Auſtriche viennent a attaquer les premiers a force ouverte aulcune des places dudit Pays, dont ledit Seigneur Roy Treſchreſtien demeurera en Poſſeſſion par ledit Traitté, & que de ladite attaque la rupture generalle s'en enſuive.*

IV.

Sa Majeſté & leſdits Seigneurs Eſtats pour prevenir tous les manquerrents & ſubjects de plaintes qui pourroyent arriver ſur l'execution du preſent Traitté ont accordé & arreſté, que celuy d'entre eux, qui ſera le premier attaqué, en la maniere & aux lieux ci deſſus ſpecifiés, l'ayant fait ſçavoir a l'autre, celuy qui ne ſera point attaqué avant qu'eſtre obligé d'entrer en rupture ouverte contre l'aggreſſeur pourra s'employer pour faire reparer l'attaque ou attaques qui auront eſté commiſes, & meſnager un accommodement entre l'attacquant & l'attacqué, durant l'eſpace de ſix mois, Mais en cas que ladite attaque ou attaques ne ſoient reparées promptement, & que ledit accommodement n'ait eſté faict dans ledit Temps celuy qui ne ſera point encore en guerre, ſera obligé d'y entrer & de rompre generalement contre l'Ennemy en faveur de ſon Confœderé auſſi toſt que ledit dilay de ſix mois, ſera expiré ſans aulcune remiſe & d'agir contre luy hoſtilement comme il a eſté dict ci deſſus.

V.

Et pour affermir d'autant plus l'Vnion & eſtroicte Amitié qui doibt demeurer a l'advenir entre la France & les Provinces Vnies, Ledit Seigneur Roy promet de n'aſſiſter aucun de ſes Alliés *contre l'Eſtat des Provinces Vnies. Et leſdits Seigneurs Eſtats promettent auſſi de n'aſſiſter aucuns de leurs Alliés contre la Couronne de France.*

VI.

Les Traittés ci devant Conclus entre la France & l'Eſtat des Provinces Vnies demeureront en leur force & vertu pour eſtre de part & d'autre

d'autre religieuſement executés, exceptés les Points, qui ſe trouveront finis ou accomplis, ou ceux auxquels il aura eſté derogé ou changé par le preſent Traitté.

VII.

Il à eſté encore convenu & accordé que le preſent Traicté Commancera ſeulement d'avoir ſon effect, lors que le Traicté de Paix entre les Couronnes de France & d'Eſpagne ſera Conclud & ſigné a Munſter.

Hier volgden de reſpective Pouvoirs: dat van den Koning gedateert Paris den 2. Ianuary 1647. ende dat van de Heeren Staten in dato den 29. Iuly 1647.

Daer na ſtont: *Enfoy de quoy nous Ambaſſadeurs ſuſdits & deputés en vertu de nos Pouvoirs reſpectifs, avons ſigné ces preſentes de nos ſeings Ordinaires & a icelles fait poſer les Cachets de nos Armes, & promettons, en fournir les Ratifications de ſa Majeſté & deſdits Seigneurs Eſtats en bonne & deüe forme, dans le temps de deux mois, ou pluſtoſt, ſi faire ſe peult, apres la concluſion du Traicté de la Paix ſuſditte, entre les Couronnes de France & d'Eſpagne. A la Haye en Hollande ce xxixme. de Iuillet mil ſix cen quarante ſept. Eſtoit ſigné & Cachetté comme s'enſuit.* Servien, de la Thuillerie, I: de Gent, Iean de Matheneſſe, G. Boreel, Iacob Veth, G: vander Hoolck C. Haubois, Iean vander Beeck, H: Eyben.

Dit Tractaet alſoo voltrocken ende gheteeckent ſijnde den 29. Iuly, ſoo heeft de Heer *Servien* 'sanderendaegs alle de Heeren die geteyckent hadden genoodigt op de Maeltijdt, maer de Heeren van Hollant (*Mathenes* ende *Boreel*) hebben't geexcuſeert. d'Oorſake was: Om dat ſich Hollant geoffenſeert hielt over de Brief die d'Ambaſſadeur *Servien* hadde geſchreven aen de Provintien tot offenſie van Hollandt. Daerom oock als geproponeert wiert by den Præſident om hem te doen het ghewoonlijck præſent Hollant alleen ſulcx heeft belet.

Van de differentiale pointen tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien; is niet meer noch by de Franſche noch by die van deſen

Staet gherept geweeſt, de Heer *Servient* heeft met den Heer *la Thuillerie* (hoe wel deſe niet vertoogh den 30. Iuly ſijn affcheyt genomen ter Vergadering; recommenderende het acommodement met *Portugael*: ende dat men tot *Munſter* noch *Portugael* oock comprehenderen in de Tractaten: ten minſten om voor 'tſelve te bekomen een Treves van weynige Iaren.

De Heer Servien is terſtont daer na weder vertrocken nae Munſter. Ende by die van Hollant wiert geurgeert dat de Plenipotentiariſen van deſen Staet ten ſpoedigſten mochten werden oock wederom derwaerts afgheveerdight. Maer d'andere Provincien, ende byſonder *Zeelandt* begheerden, dat eerſt het ſecours na Braſil ſoude werden vaſt gheſtelt. Alle deſe vervolgende dagen is het werck van Munſter, ende het vertreck ende laſt der Plenipotentiariſen ter bane geweeſt, vallende veel debat of de laſt om te fluyten ſoude ſijn *onweder-roepelijck*: Item. Alſoo men verſtont dat oock aen Vranckrijck moeſt worden geprocureert *redelijcke* Satisfactie; ſo viel veel diſpute: *aen wie ſoude ſtaen dat oordeel; ende offet niet ſoude moeten wederom komen aen de Provintien.*

Hollandt was bykans d'eenigſte die 'twerck dreef: *Zeelandt* ende *Wtrecht* ter contrarie: d'andere waren ſeer indifferent. Ende mochte men wel ſegghen, dat gheduyrende ende in deſe Munſterſche Handelingen *de Coning van Spagnien ontfing d'allergrootſte dienſt ende vrientſchap van ſijne allerbitterſte ende onverſoenlijckſte Vyanden.* Want onder *alle* Spagniens *Vyanden* was niemant als *deſen Staet*, die langher ende ſcherper Oorlogh hadde tegen Spagnien ghevoert: ende onder alle Leden van deſen Staet was geen yveriger tegen Spagnien als *Zeelandt*.

Gelijck nochtans deſe geheele Staet, *om niet te vervallen op de Nabuyrſchap van het machtigh Vranckrijck*, generalijck met Spagnien ſimboliſeerde tot Vrede: ſonder t'urgeeren de *derniere expulſion des Eſpagnols hors du Païs Bas*, (daer op de Franſche ſeer drongen; ende 'twelck na de Letter by de Tractaten veraccordeert

deert was) ende daer deur aen Spagnien gaf een groot avantage : Alſoo dede *Zeeland* in deſen tijd een ſingulieren ende onwaerdeerlijcken dienſt (hoewel tegen haer meening ende accidentelijck, niet uyt liefde van Spagnien) aen den gené wiens Hart ſy te voor wel hadden willen met tanden verſcheuren, te weten aen Spagnien. Namelijck dat ſy na geen accommodement met Portugael wilden luyſteren : maer wilden preciſelijck het ſenden van de *ſes duyſent Man na Braſil* : om met de Wapenen de ſchade van de Weſt-Indiſche Compagnie (waer in ſy, tot Weduwen, Weeſen ende Predicanten in cluys, machtigh waren geintereſſeert:) te repareren.

Deſe Zeewſche yver tegen Portugael namen die van *Hollant* tot haer vordeel; ende wilden niet toeſtaen het gemelde ſecours ten ware, *Zeeland pari paſſu* toeſtonde het vertreck, ende de laſt tot ſluyten aen de Heeren Plenipotentiariſen. Waer mede de deur geopent wiert tot den *af-ſonderlijcken Vrede* met Spagnien tot renverſement van't nieus gheſloten Tractaet van Garantie (ſiet het leſte Artijckel) ende tot genoegſame ſeparatie van alle oude Vrientſchap ende Alliancen met Vranckrijck.

Hoe ende in wat manieren na vele tracquetten de ſake noch is ter neder geſtelt ende ghereſolveert, is uyt het volghende te ſien.

Den 7. Auguſti ſijnde by de Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provintie van *Zeelant* in haer Hoog Mog : Vergaderinghe gemoveert eenige Conſideratien over de Reſolutien den 18. Mey leſtleden genomen op *Domeſtique* pointen, Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen, te perſiſteren by de voornoemde Reſolutie ; in deſen verſtande nochtans dat in het eerſte Point raeckende de te bedingen *abſolute Souveraniteyt* ſoo in het *Geeſtelijck* als in het *Wereltlijck* door de woorden, *ende andere Plaetſen van gelijcke natuere*, ſouden worden verſtaen ſoodanige Plaetſen als in het 3. Articul van de 73. Articulen binnen Munſter geadjuſteert

ſteert ſtaen geexpreſſeert, ende dat op de *extentie van de Limiten* in Vlaenderen, by de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet debvoiren ſouden worden aengewent om de voorſz extentie te obtineren; Ende wat aenging de vordere Conſideratien by de opghemelte Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van *Zeelant* gemoveert, dat daer op ſoude reguard genomen worden, ſoo wanneer de Vrede tuſſchen Spagnien ende deſen Staet ſoude ſijn vaſt geſtelt, mits dat vervolgens nader ſoude worden gedefinieert ende oock vaſt geſtelt een *reel ende effectif ſecours voor ende ten behoeve van de Weſt-Indiſche Compagnie.*

Den 10 Auguſti. Alſoo de Domeſticque Pointen ende andere ſaecken raeckende de Vredehandelinge tot Munſter by de Reſolutien van den 18. May, 4. Iuly beyde leſtleden ende den 7. deſes afgedaen ende vaſt gheſtelt waren; Soo is naer voorgaende deliberatie goet gevonden, dat de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van weghen deſen Staet ten ſpoedichſten naer Munſter ſouden vertrecken met *volkomen ende abſolute laſt* om het Tractaet van Vrede in Conformité van de voornoemde Reſolutie Finalijck te ſluyten, ghelijck mede wert verſtaen, dat deſelve Reſolutien niet ſouden worden verandert, als met *eenparich advijs van alle de Provintien*, ende wert dienvolghens ten behoeve van de Weſt-Indiſche Compagnie mits dien toegeſtaen oock vaſt geſtelt, *een Secours in gelt, in Volck, en in ordre*; in *gelt*, niet alleen ter ſomme van *drie hondert duyſent gulden* voor den eerſten, maer oock *drie hondert duyſent gulden* voor den tweeden termijn, volghens voorgaende Reſolutien, ende daer-en-boven noch ſoo veel uyt de reſterende *negen hondert duyſent gulden* van de bewuſte *vijfthien hondert duyſent gulden*, als den dienſt vande opgemelde Compagnie ſoude bevonden worden te vereyſchen, Item wiert vaſt geſtelt dat met Communicatie ende advijs van ſijn Hoocheyt *ſes duyſent Man* uyt de Militie van den Staet deſer Landen, ende ter

den

Soldie van denſelven voor den tijdt van een Iaer ſouden worden genomen, ende dat van doen af met Communicatie ende advijs als vooren door d'Heeren *Huygens* ende andere hare Ho: Mog : voorgaende Commiſſariſen het voorſz Volck ſoude worden veerdich gemaeckt, om ſoo haeſt doenlijck was, naer Braſil te werden geſonden, voorts dat de beſoignes op de ſubſiſtentie, ordre van de directie, ende redres van de meerghenoemde Compagnie ſouden worden gevordert door d'opgemelte Heeren haer Hoog Mog : Commiſſariſen, die daer toe mitſdien werden aengemaent met verſoeck ende begeerte van daerinne te continueeren, tot dat deſelve beſoignes ten goeden ende vruchtbarigen eynde ſouden ſijn gebracht.

Den 13. Auguſti, ſijnde ter preſentie van *ſijn Hoocheyt* gereſumeert de Concepte Reſolutie van den 10. deſer raeckende de ſaecken van de Vrede - Handelinge binnen Munſter aengeſtelt ende de Weſt-Jndiſche Compagnie reſpective, oock daer op gehoort deſſelfs hoochwijs advijs ende Conſideratien, hebben hare Hoog Mog : de voorſz Concepte Reſolutie gearreſteert ende vaſt geſtelt, gelijck haer Hoog Mog : deſelve arreſteren ende vaſt ſtelden mitſdien : ende wiert onvermindert den voortganck van de voorſz Reſolutie goet gevonden ende verſtaen dat gheſchreven ſoude worden aen de Provintie van *Vrieſlandt* om haer mette voorſz Concluſie voor ſoo veel de voorſz ſaeck van de voorſz Weſt - Indiſche Compagnie haer concerneerde, te willen Conformeeren, voorts wiert de Heer *Hauboys* verſocht, haer Hoog Mog : goede meeninge ende Intentie in deſelve ſaecke van de Weſt-Indiſche Compagnie met ſijne particuliere debvoiren ende goede Officien by de Heeren ſijne Principalen te willen ſeconderen ; tot welcken eynde hy verſien wierdt met Brieven van Credentie van haer Hoogh Mog : ende ſijne Hoochgemelte Hoocheyt reſpective.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van *Wtrecht* verklaert tot het nemen van ſodane Concluſie on-

gelaſt te ſijn, ende daerinne niet te konnen conſenteren, ende dat in allen gevalle met Spagnien geen Tractaet van Vrede behoorde te worden geſlooten, dan in Conformité van de Tractaten met de Kroone van Vranckrijck gemaeckt, ende dienvolgens mede by Spagnien aen de Kroone van Vranckrijck gelaten *de Conqueſten, daer van deſelve Kroone ten tijde van het ſluyten der Vredens Tractaten tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien in poſſeſſie ſoude ſijn*, ende dat alle 't gene by de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſoude worden geteeckent, ſoude weſen *ſonder effect van reël Tractaet*, tot dat Vranckrijck ende deſen Staet op eenen tijd geſamentlijck met Spagnien geſlooten ſouden hebben, ende de ratificatien reſpective daer op ſijn gevolcht, ende daer beneffens het Tractaet van Ligue Guarantie tuſſchen de Kroone Vranckrijck ende deſen Staet ghemaeckt voort voorſz fluyten aen de Plenipotentiariſen van Spagnien werde geinſinveert.

Hier te voor is meermaels vermelt, hoe dat de Koninglijcke Franſche Ambaſſadeur *Servient* in ſijne ſoo geſchrevene als gedruckte Memorien ende diſcourſen eenige der Heeren Plenipotentiariſen ſeer te na ſprack. Die van Hollandt bevindende ſulcx te ſijn ſonder reden of fundament hebben aen de Heeren van *Mathenes* ende van *Heemſtede* gegeven de navolgende acte.

De Staten van Hollant ende Weſt-Vrieſlant hebbende van „tijdt tot tijdt geſien ende beſpeurt de goede yverige ende ge„trouwe Officien ende devoiren, die de Heeren van *Matheneſſe* „ende van *Heemſtede*, Plenipotentiariſen van hare Groot Mog: „op de Generale Vrede Handeling tot Munſter hebben aen„gewendt, tot uytvoeringe van hare opgeleyde Commiſſie, „ende ten meeſten dienſte van den Lande, mitſgaders gehoort „de rapporten ende juſtificatien by deſelve gedaen tegen 't gene de Heer Graef van *Servient* Ambaſſadeur van den Coning „van Vranckrijck, by publijcke ende naderhant gedruckte re„monſtrantien tot laſte van deſelve ghefocht heeft t'allegeren „ende in te brengen, hebben na rijpe deliberatie verſtaen ende verklaert,

„verklaert, gelijck haer Groot Mog: verſtaen ende verklaren „by deſen dat de voornoemde Heeren van Mathenes ende van „Heemſtede te ſamen ende byſonder haer als *goede ende getrou-* „*we Miniſters* van den Staet ende oock van de Provintie van „Hollant ende Weſt-Vrieſlant hebben gecomporteert, ſonder „in't minſte yetwes gepleecht te hebben daer over deſelve met „reden konden of behoorden gereprocheert te werden, maer „dat deſelve veel eer haer in alles hebben gequeten tot meeſten „dienſte van den Lande ende ſonderlingh Contentement van „hare Groot Mog: daer over haer Groot Mog: deſelve ſijn „bedanckende, verſtaende ende begeerende dat de voornoem- „de Heeren oock voortaen ſullen Continueren, ende het voor- „genomen werck ten gewenſten eynde ſoecken te dirigeren, „gelijck haer Ho: Mog: deſelve gantſchlijck ſijn toe vertrou- „wende, ende haer in derſelver goet beleyt, vroomheyt, ende „affectie ten dienſte van haer Vaderlant volkomentlijck geruſt „ende verſeeckert houden, belovende haer Groot Mog: de „voorſz Heeren hare Plenipotentiariſen teghen alle ende een „yegelijcke in hare *goeden Naem ende reputatie* te ſullen mainte- „neren, ende deſelve alomme als ghetrouwe Miniſters ende „goede Patrioten te doen ende laten recognoſceren tot hare „meeſte ſeeckerheyt ende geruſtheyt. Gedaen in den Hage, „onder onſen grooten Zegel hier aen gehanghen op den 15. „Auguſti 1647. ende was geparapheert *I: Cats*, op de Plijque „ſtont. Ter Ordonnantie van de Staten, ende was onderteec- „kent *Herb: van Beaumont;* ſijnde beſegelt met een groot Zegel „in rooden Waſſche, in een dubbelden Franchijnen ſtaert, on- „der uythangende.

De Heeren Plenipotentiariſen namen den 23. Auguſti af- ſcheyt: ende tot Munſter komende vonden de Spaenſche wat verkout in de Handeling. *Teneranda* gebruyckte de Spae Wa- teren; hieldt ſich op een Huys twee uyren buyten de Stadt. d'Oorſaecke van deſe verkoelinghe was; om dat d'Erts-Har-

togh in Neerlant eenige avantage hadde verkregen op de Franſche ; ſy wiſten oock dat de *Garantie*, met den Heer *Servient* geſlooten, in't leſte Articul contineerde een Clauſule, die de geheele Garantie in tijdt ende wijle ſoude omſtooten ; ende dat Hollandt de voornaemſte Provintie t'eenemael de Vrede begeerde. Als dan de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet volgens nieuwe Inſtructie, in de opgemelde reſolutien vanden 7. 10. 13. Auguſti vermeldet, eenige nieuwe dingen ſeyden te ſullen komen voor ſtellen ; ſoo toonden de Spaenſche haer ſeer verwondert : ſeyden *van den Coning ontfangen te hebben Ratificatie ende approbatie van't geadjuſteerde, ende verwacht te hebben deſgelijcx van deſen Staet : bereyt ſijnde aen de Franſche te laten alles wat voor deſen tot bevordering der Vrede was toegeſtaen.*

Daer na verhaelde haer de Graef van Pennerande met de *Hanze-Steden* te hebben gheſlooten ende geteyckent het Tractaet van Commercie; daer van al voor deſen was by de Heeren Plenipotentiariſen geſchreven ende verſocht geweeſt haer Ho: Mo : intentie. Naerder blijckende uyt volgende verhael.

De Duytſche Hanze-Steden ende ſpecialijck *Lubeck Bremen, Hamborgh* deur vernieude Tractaten aen deſen Staet geallieert, hebben tot verſcheyden tijden laten aenhouden om oock in de met Spagnien te makene Vrede te mogen werden geincludeert. Daer in by die van Hollant, 't ſy uyt jalouſie der Commertien, of om dat men niet konde weten wat daer onder gemeent wiert (gelijck voor deſen oock om die reden hare Ho : Mog : langh hebben ghedifficulteert in d'incluſie van deſelve Steden in de Vrede tuſſchen Sweden ende Denemarck Anno 1645. gemaeckt) ſteedts was gedifficulteert geweeſt. Deſe difficulteyt wiert te grooter wanneer daer na *deur my* van wegen deſelve wert verſocht dat oock deſelve Steden in de met Spagnien te maeckene Tractaten mochten werden *gecoæqueert ende gheegaliſeert* met die van deſen Staet in't ſtuck der Commercien in Spagnien en Spaenſche rijcken ende de beſwarenis-

ſen ende

ſen ende vryheden reſpective van dien. Wanttet niet van nooden ſcheen, ſoo wanneer yets tot voordeel ende avantage van d'Ingeſetene ende trafiquerende van deſen Staet wiert bedongen ende geobtineert, dat ſulcx terſtont oock aen andere, buyten deſen Staet, ſoude werden deelachtich gemaeckt. Waer tegen *ick* te kennen gaf dat de Spaenſche buyten alle twijfel inclinatie ſouden hebben om niet alleen ſoodane *coæquatie* maer oock meer aen de gemelde Hanze-Steden, als aen die van deſen Staet, te gunnen, om reden die men lichtelijck konde dencken: want niet te præſumeren was dat de Spaenſche deſen Staet, alreede al te groot, in haer oogen ſijnde, noch grooter ſouden maecken, deur inegaliteyt in't ſtuck der Commercien: Ende dat daerom hare Hoog Mog: moſten vreeſen, indien ſy deſe *coæquatie* niet toe ſtonden ende verſorghden, dat deſelve Hanze-Steden by de Spaenſche *apart* ſouden obtineren grooter avantage boven d'Ingeſetene van deſen Staet. Als ſijnde conſiderabel dat deſelve Steden, inſonderheyt *Lubeck*, *Danſick*, ende andere aen d'Ooſt-Zee gelegen, op Spagnien varende noch daer-en-boven de Tollen in de Zont ſubject waren, ende langer reyſe te doen hadden, oock ſwaerder gemeenlijck bemant, ende bewapent, equippeerden: daerom ſy met die van deſen Staet geen merckt konnende houden, in alle manieren meriteerden *gecoæqueert*, ſoo niet *gepræfereert*, te werden, ſulcx naerder by hare Hoog Mog: in deliberatie geleyt ende vernomen ſijnde dat deſe ſaecke deur de Heeren Hanzeſche Afghe-ſandten *Gloxin*, *Koch*, ende *Meurer* tot Munſter wiert gedreven, is genomen deſe navolgende Reſolutie.

Is ter Vergaderinge andermael voortgebracht een Brief van „de Heer van *Meynderſwijck*, een van haer Ho: Mo: acht Ple„nipotentiariſen tot Munſter geſchreven aldaer den 22. ende „den 26. Iuny leſtleden, alhier ontfangen, houdende onder an„deren in effect, dat de Heer de *Brun* by hem is gekomen, ſeg„gende dat de Spaenſche Plenipotentiariſen worden aenghe-

„ſocht van wegen de Hanze-Steden, om met deſelve te maec-
„ken een Tractaet van Commercie, in gelijcheyt ende op den
„Voet beraemt in de geadjuſteerde Articulen van Vrede tuſ-
„ſchen haer Ho : Mog : ende den Coningh van Spagnien, ver-
„ſoeckende hy Heer *Brun* te verſtaen de Intentie van haer Ho :
„Mo : over het voorſz Tractaet van Commercie met de Han-
„ze-Steden, ende of haer Ho : Mog : van meeninghe waren, of
„hadden ghereſolveerdt de Hanze-Steden in het te maecken
„Tractaet van Vrede met Spagnien te begrijpen ; daer na ſy
„Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen haer wilden richten :
„oock is hier neffens geleſen ſeecker Memoriael aen haer Ho :
„Mog : gepreſenteert by de Heer *Leo van Aitſema*, *Reſident* der
„opgemelde Hanze-Steden, by haer Ho : Mog : daer by hy
„verſoeckt om incluſie der Hanze-Steden, ende ſpecialijck
„van die van *Lubeck*, *Bremen ende Hamburgh*, in het tot Munſter
„te maecken Tractaet, ende dat d'Ingheſetenen van dien met
„die van deſen Staet mogen werden *gecoæqueert* in't ſtuck der
„Commercien in Spagnien ; waer op gedelibereert ſijnde, Is
„goet gevonden ende verſtaen, dat de voornoemde ſamentlijc-
„ke Hanze-Steden ſullen werden ghecomprehendeert in het
„Tractaet van Vrede, dat tuſſchen den Coning van Spagnien
„ende deſen Staet tot Munſter ſal worden gheſlooten, ende
„dienvolgens *ghecoæqueert* in't ſtuck der Commercien in Spa-
„gnien, met ende neffens d'Ingeſetenen deſer Landen, mits
„dat de voornoemde Hanze-Steden, noch derſelver Ingeſete-
„nen in Spagnien, ofte de Rijcken van dien, niet en ſullen ver-
„moghen te gebruycken, gauderen ofte verſoecken eenighe
„voordeelen ofte prerogativen, boven de Ingeſetenen deſer
„Landen.

Uyt kracht van deſe Reſolutie is gemaeckt het *ſeſtiende* Ar-
ticul van het Vredens-Tractaet tuſſchen Spagnien ende de Ver-
eenigde Provintien den 30. Ianuary 1648. als oock d'incluſie
in het 72. Articul in't ſelve Tractaet.

Het

Het Tractaet van Commercie tuſſchen de Spaenſche ende de Hanzeſche tot Munſter gemaeckt, luyt als volgt.

NOtum ſit omnibus, quod, cum ex parte nobilium Civitatum Hanſeaticarum per Deputatos expreſſos Regis Hiſpaniarum, ad pacis generalis conventus, plenâ cum poteſtate Legatis Monaſtery Weſtphalorum degentibus, multoties repreſentatum fuerit, earundem Civitatum Commercia, per Majeſtatis Catholicæ Regna, ditiones & Status, quæ alias non ſine mutuo utrinque fructu & emolumento, floruerant, ab aliquot annis injuria vel infelicitate temporum, & belli calamitatibus, cum maximo tam Hiſpanicorum quam Hanſeaticorum populorum diſpendio, labefactari, & initos ſuper iiſdem Commercijs Tractatus corrumpi, multorum gravaminum editâ exhibitaque ſerie, quibus nomine prædictarum Civitatum remedia quamprimum & ſeriò adhiberi inſtanter urgebant, idem quoque totius Imperij nomine comitiorum Generalium, tam Monaſterij quam Oſnabrugæ congregatorum Ablegati, penes eoſdem Hiſpaniæ Regis Plenipotentiarios voce & ſcripto efflagitabant, quibus auditis & Conſideratis, cum primarius eorum Plenipotentiarium Hiſpanicorum Legatus, Comes à Peneranda *ad Regiam Majeſtatem Catholicam reſcripſiſſet, & exemplaria prædictorum gravaminum, nec non earundem Civitatum Hanſeaticarum literas, circa Commerciorum inſtaurationem tranſmiſiſſet, obtentis benignis ac Favorabilibus reſponſis, quibus benavolam ſuam in Hanſeaticas Civitates, earumque poſtulata propenſionem Regia Majeſtas Catholica abundè & luculenter conteſtatur, nec non poteſtatem facit prædictis ſuis Plenipotentiarijs, in hac Commerciorum reſtauratione, gravaminum ceſſatione agendi, & modis omnibus antiquam amicitiam, navigationem & mercimoniorum exportationem, venditionem emptionem, inter Hiſpanicas & Hanſeaticas Provincias, urbes & populos facilitandi ac ſtabiliendi, inita iterum cum infra ſcriptis Deputatis & Ablegatis Civitatum Hanſeaticarum, ſuper hoc negotio amicabili & ſpecificâ conferentiâ, ac Conſultatione, inter utroſque Proviſionaliter, & ſubſutura ſuæ Majeſtatis Catholicæ, Hanſeaticorumque Magiſtratuum approbatione, & ratihabitione conventum eſt..*

Quodl

I.

Quod antiqua Civitatum Hanſeaticarum in Regnis & Provinciis Hiſpanicis acquiſita Privilegia & immunitates, imprimis etiam Tractatus Anni 1607. cum annexis ſcriptis, Privilegia, eorumque extenſionem Regiam continentibus (quorum tenor ſub manu utriuſque partis Legatorum ad Calcem præſentis conventionis inſerendus vim authentici habebit) hoc ipſo conceſſa, confirmata, ex integroque renovata, ad amuſſim ac bonâ fide, utrinque & deinceps obſervabuntur, iis exceptis, quibus per ſubſequentes Articulos quippiam derogatur, Imprimis verò, ut ceſſante inter Regiam Majeſtatem & Provincias Vniti Belgij hoſtilitate, ſive per Treugam, ſivè per pacis compoſitionem id fiat, ea omnia, quæ ad verſus dictas Provincias, carumque incolas & ſubditos inpræfato Tractatu Anni 1607. cauta erant, pariter ceſſent, ac ſulata ſint, durante pace & Treuga:

Et ſi quid amplius in illum eventum dictarum Provinciarum Vniti Belgij ſubditis, ratione mercimonij earumque rerum, quæ ad ejuſdem mercimonij ſecuritatem & libertatem pertinent, conceſſum ſit, quam olim Hanſeaticis competierit, vel datum ſit, id omne & vi hujus Tractatus Hanſeaticis conceſſum intelligatur, cum præſertim præcipuas iſtarum Provinciarum Civitates, ſimul Hanſeaticæ ſocietatis membra eſſe conſtet: Belli vero tempore ea, quæ in ſequentibus hujus conventionis Articulis diſpoſita, obſervabuntur.

II.

Novi certificationum modi ab aliquat annis contra vel extra præſcriptum Tractatus Anni 1607. introducti tollantur, ſtabiturque iis ſolis inquirendi & certificandi rationibus quæ præcedentibus Tractatibus exprimuntur, ad priſtinum ſtatum omnia reſtituendo, adeò, ut Magiſtri navium unam duntaxat certificationem, cum ſpecificâ mercium advectarum deſignatione, iuxla formulam dicti Tractatus Anni 1607. de ſingulis navibus exhibere teneantur, quò magis & ſecurius inter ſuæ Catholicæ Majeſtatis populos amicitiæ & commerciorum jura coaleſcant. Ceſſante autem cum Belgio unito hoſtilitate nihil amplius certificandum, quam quod mercimonia ad nullos eorum pertineant, qui

vel

vel Hanſeatici non ſint, vel ijſdem cum Hanſeaticis Privilegijs & juribus in Regiæ Majeſtatis regnis ac ditionibus non gaudeant.

III.

Donec verò Regiæ Majeſtati cum Ordinibus & Provincijs Vniti Belgij vel alijs quibuſcunque inimicis intercedit hoſtilitas fruantur Hanſeatici Neutralitate, quæ ipſis à ſuâ Majeſtatis hoſtibus non negatur: Ideoquè ſuperioribus omnibus Hanſeaticæ ſocietati conceſſis, ſalvis, libera ſit eidem omni tempore cum Belgis Vnitis, alijſque quibuſcunque Regiæ Majeſtatis hoſtibus Commercandi, eorumque terras adeundi & relinquendi, merces terrâ marique inferendi & exportandi facultas: Exceptis ijs, quæ bellico uſui convenientes, ex ditionibus Hiſpanicis *provenerint.*

Qua in re, ne ullus ſubſequatur dolus, ea quæ Art. 11. *dicti Tractatus anni* 1607. *de mercibus in dictas Vniti Belgij Provincias non transvehendis, dequè obligationibus deſuper expediendis ſtatuta ſunt, quoad omnia loca hoſtilia, circa modò dictas merces, deinceps obſervabuntur.*

IV.

Omnem ubique Hanſeaticæ Civitates benevolentiæ teſtificationem Regi Catholico, ejuſque ſubditis ac ſtatibus exhibebunt, & prætereà tam navium quam omnis nauticæ ſuppellectilis inſtruendarumque navium apparatus, pro cujuſque loci conſuetudine, liberum, juſtumque ſuæ Majeſtatis Catholicæ Miniſtris apud ipſas erit Commercium, unà cum omnibus alijs commoditatibus, quas cuipiam alteri Principi & ſtatui Neutrali, ac amico quovis tempore & loco ſunt conceſſuræ.

Quas ante dictas pactionum leges, Legati Hiſpanici, ex unâ parte, & Deputati Hanſeatici ex aliâ, manuum ſubſcriptionibus & ſigillis muniverunt, atquè pro majori robare Regiæ Catholicæ Majeſtatis & reſpective ſuorum ſuperiorum ratihabitiones deſuper intra quatuor menſes, hinc inde procurare & extradere receperunt.

Actum Monaſterij $\frac{1}{11}$. *Septemb. Anno Chriſti* 1647.

El Conde de Penneranda Fray Ioſeph: Arepſ: de Cambray Brun David Gloxinius D: & Sijnd: Lubec: Gerhard Coch D. Senat: Reip: Brem Iohannes Chriſtophorus Meurer D: & Sijnd: Hamb:

Dit Tractaet, hoewel soo duydelijck ende solemnelijck gemaeckt, is by de Spaensche qualijck gheobserveert: sijnde by de Spaensche in Vlaenderen soo terstont als in de Iaren 1648. ende 1649. daer na verscheyden Schepen van Hamborgh ende andere genomen; contrarie 'tselve Tractaet: soo dat in't laeste van't Iaer 1649. soo van weghen de Stadt Hamborgh als van wegen de samentlijcke Hanze-Steden ick ben ghesonden gheweest na Brussel aen den Heer Erts-Hartogh Leopoldus ende aen den Graef van Pennerande, om over die non-observantie van't selve Tractaet te klagen: te meer also sy de Schepen van de Vereenigde Provintien, die by haer particulier Tractaet of Articul van Commercie (seer obsour ende op schroeven staende) niet soo veel bedongen hadden, als dit voorgaende Tractaet behelst, lieten vry ende vranck varen met deselve Waren ende na deselve Havenen daer die van welghemelde Hanze-Steden voeren.

Ende hoewel de Heer Erts-Hartogh en de Graef van Pennerande by Monde ende by Gheschrifte agnoscerden 'tselve Tractaet belovende al noch 'tselve te sullen doen observeeren, gelijck sulcx oock by het 16. Articul der Vrede tusschen Spagnien ende desen Staet belooft was, als datse egalijck met die van desen Staet souden werden getracteert: so hebben sy echter niet willen voor als noch relaxeeren of vry verklaren het Schip of Schepen by haer aengehouden hoewel sy de Hollantsche Schepen in de selve Vloote, met deselve Waren, ende na deselve Havens loopende, hebben laten varen: ja met verklaringhe van het Spaensch of Vlaemsch Scheeps-Volck dat sy laest hadden de Hollanders vry te laten ende de Oosterlinghen aen te houden. Alle tegen 'tapparent Intereest, intentie, ende dienst haers Conings: als een yeder lichtelijck kan dencken: ende sonder eenige imaginable reden: als dat sy den Hollanders vreesden, ende den Hanze-Steden niet.

Hoedanich het particulier Articul op't stuck van Commercie of

cie of Contrebande, met die vande Vereenighde Provintien gemaeckt leyt, ſal hier na volgen. Sulcx is naderhant, namelijck in't Iaer 1650. deur een naerder Reiglement met den Coninglijcken Ambaſſadeur Brun, ende den Heer de Korte geexpliceert ende duydelijcke geamplieert, als ſijnde ſeer doncker geſtelt.

De gheheele Maent van September hebben de Heeren Plenipotentiariſen toegebracht mettet eſclairciſſeeren van de 73. Pointen die den 8. Ianuary leſtleden waren geteeckent, ende 'tadjuſteeren van d'overige vier Pointen, als eerſtelijck dat deſe Staet begeerde d'abſolute Souverainiteyt ſoo in 'tGeeſtelijck als in't Wereltlijck over de Meyerye, ende andere gheweſten van gelijcke natuyr, in't 3. Atrticul geexprimeert, dienvolgens dat de Spaenſche Ambaſſadeurs ſouden weder geven aen de Staetſche het geſchrift van den 27. December 1646. aengaende *d'Exercitie van de Catholijcke Religie, ende geeſtelijcke goederen, Item aengaende de drie Quartieren van Overmaſe.* Ten tweeden begeerden de Conſolidatie van *'tOverquartier* van Gelderlant 3. De *Demolitie* der Forten by Sluys 4. Aengaende *'tWater-recht* by Sluys. Behalven eenige Pointen van particuliere.

De meeſte diſpuyte was oppet eerſte Point : willende de Spaenſche niet afwijcken van't gemelde Geſchrift. Vreeſden ſoo wel voor haer ſelf als voor de Koningh indien ſy na gaven een Point dat ſo ſenſibel was : namelijck d'openbare Exercitie van Religie ende behoudeniſſe der Kerckelick Goederen in ſo een groot aental florerende Kercken ende Dorpen: alwaer nauwelijcx een van de Gereformeerde Religie gevonden wiert : ſijnde te vreemder, om dat ſelf in't heetſte van den Oorloge de Catholijcken ſoo in d'Exercice van de Religie als in Kercken, Clooſters ende Geeſtelijcke Goederen waren gemainteneert geweeſt.

Aengaende de drie Landen van *Overmaſe* ; quampet aen meeſt op de Poſſeſſie: alſoo dat ſo wel deſe Staet als d'Erts-Hartogh

togh in deſen tijdt deden ende doen lieten verſcheyden acten van Poſſeſſie aldaer: met op ende aenhalen van Officieren, met Publiceeren van Placcaten, ende anderſins. Men ſchreef aen den Graef van Solms, dat hy eenig Garniſoen of Troupen ſoude ſeynden ende doen logeeren in de gedemalieerde Caſteleen of Stedekens van *Valckenburgh, Dalem*. Maer hy ſchreef dattet ondoenlijck was: ten ware het met een kleen vliegend Leger wiert geſuſtineert: waer toe hy niet Troupen genouch hadde.

Aengaende de *Conſolidatie* van't Overquartier, waren de Spaenſche niet re verſetten. Geduyrende alle deſe laeſte Conferentien ſoo quamen weynich advijſen aen haer Hoog Mog: ende van ter ſijden hoordemen dat de Spaenſche onbeweechlijck bleven op het ſtuck van't Geeſtelijck inde Meyerye, ende 'tgemelde Overquartier *Philippe le Roy* oock; die alle deſen tijdt in den Hage reſideerde, ende van tijt tot tijt ſijn Paſpoort gheprolongeert kreegh, liet ſich hooch ende dier by yeder een verluyden dat de Coningh gheenſints ſoude laten varen het ſtuck van't *Geeſtelijck* in de Meyerye, of temperament van dien: dat ſulcx ſoude ſijn niet alleen onbillijck in ſich ſelf, om voor aengetoogene reden, maer oock ondoenlijck ende ongeraden voor den Coningh: als ſullende hem maecken t'eenemael verhaedt by de geheele Geeſtelijckheyt: dewelcke in alle ſijn Rijcken maeckt het eerſte Lidt van de Staten, ſullende by deſelve ghefecht ende by een yeder gelooft werden, dat de Coning *of niet wil of niet kan* beſchermen de Geeſtelijckheydt ende exercitie van ſijne Religie, ſelf niet in plaetſen daerſe in't heetſte van den Oorloge is beſchermt geweeſt. Waer deur de Coning verlieſende alle Credijt by de Geeſtelijckheyt, nootſaeckelijck van deſelve ſoude werden gedecrieert, ende perijckel loopen dat in Sermoenen ende anderſints de Gemeente ſouden opghehitſet, ende afvallich gemaeckt werden: om haer over te geven aen Vranckrijck: tot welcken eynde tuſſchen de Franſche ende Nederlantſche Geeſtelijcken veel Correſpondentie gehouden wiert.

wiert. Om 'twelck voor te komen, ende ſoodanige deſperatie in ſijne Onderdanen te verhoeden, de Coning ſoude genootſaeckt worden op andere middelen te dencken, ende met Vranckrijck het tranſport ende permutatie van Neerlandt ende Cataloignen met of ſonder Huwelijck te ſluyten.

Men hadde aen welghemelden *Philippe le Roy* even te voor ſijn Paſpoort weder verlengt, meeſt deur gunſt van *Hollandt*, tegen 'tadvijs van *Zeelant ende Wtrecht*: maer als die van Hollant vernamen dat de Spaenſche tot Munſter ſoo ſeer tergiverſeerden, ende dat *Philippe le Roy* alhier ghenouchſaem afſneed alle hoop van ſatisfactie op dat ſtuck van't Geeſtelijck in de Meyerye &c. ſoo toonden haer die van Hollandt alſoo yverich als d'andere: doende weder intrecken het Paſpoort aen *Philippe le Roy* op vier Maenden geprolongeert; hem latende weten *dat hy binnen veertien dagen ſoude hebben te vertrecken; indien op dat ſtuck geen contentement en volgde.*

In't begin van October ſchreven de Heeren Plenipotentiariſen dat ſy hadden mette Heeren Plenipotentiariſen des Coninck van Spagnien in diverſe Conferentien, ſoo Mondelijck als ſchriftelijck verhandelt, alle 'tgunt haer Hoog Mog: by hare Reſolutien van den 18. Mey 4. Iuly 7. 10. en 13. Auguſti haer tot bevorderinghe ende voltreckinghe van de Vrede-Handelinghe gelieft hadde te bevelen, ende niet tegenſtaende haer in den beginne ende vervolgens verſcheyde difficulteyten waren bejegent, dat ſy evenwel *met trappen dan op't* eene, dan op't andere Point ſoo verre geavanceert waren, dat ſy in de laeſte Conferentie van 'svoorigen-daeghs hadden bevonden mette voornoemde Spaenſche Plenipotentiariſen op alle de differentiale Pointen, die noch aen de Vrede-Handelinge refteerden, te *ſullen eens konnen* worden, behalven alleen dat op het Point van de *Meyerye* ende andere Quartieren van gelijcken natuere *noch yetwes* in verſchil was overgebleven, om dat ſy de Reſolutien van haer Hoog: Mog: dienaengaende niet preciſe

ende ad literam hadden konnen uytwercken, ende de Spaenſche de woorden, *ſoo in't Geeſtelijck*, niet konden admitteren, maer te vreden waren haer Ho : Mog : met andere woorden ofte manieren van ſpreecken te voldoen : ende nae dat hier over vele Seſſien ende dagen toegebracht waren, in ende geduyrende dewelcke by de Heeren Spaenſche allerhande voorſlagen gedaen ende Concepten voorgebracht ſijn, ende ſy ydermael by haer laſt bleven : ſoo hebben de voornoemde Spaenſche uytterlijck verklaert, haer abſoluyt onmoghelijck te weſen na de Conſtitutie van hare Staet ende maximen dierghelijcke maniere van ſpreken als de Staetſche, te weten van de *Souverainiteyt in't Geeſtelijck* te gebruycken, ende dat ſy haer met de ſaecke ſelfs ende d'effecten van dien, welcke in handen van haer Ho : Mo : ſouden weſen, behoorden te contenteren, ſonder haer te aſtringeren tot eenige impoſſibiliteyten in een materie daer in de gronden ende maximen van d'een ende d'andere Staet diſcreperen ; Ia ſoo verre, dat ſy met hooge woorden ende ghenoegſaem by Formelen Eede affirmeerden niet vorder te konnen gaen, ende haer te moeten ſalveren teghen de gene die anderſints occaſie ſouden nemen haer te *ruineren ende de ganſche Regieringe van haren Coning te renverſeeren* ; ende als de Heeren Staetſche by hare ſuſtenue ſouden willen perſiſteren, dat het Tractaet, nu ſo verre gebracht, ſoude moeten nablyven, ende de geheele ſaecke God en de vordere uytkomſte van het Oorloge, 'twelck alſdan nootſaeckelijck ende op andere preſuppooſten als voor deſen ſoude moeten continueren, bevolen werden ; en dat het niet anders als voor een Fataliteyt konde werden gehouden, dat God Almachtigh de lang gewenſchte Vrede noch niet geliefde te gunnen den genen die deſelve van wederſijden ſcheenen te begeeren ende hoognoodich te hebben : ſeyden daer-en-boven dat de Ingeſetenen van de voorſz Meyerye ende andere geweſten de liberteyt van Conſcientie by het Tractaet ofte Particuliere Articul behoorde geconcedeert, ende als ſy daer inne ſouden

werden

werden ghetroubleert by haer Ho: Mog: daer teghens alle behoorlijcke voorſieninghe ghedaen te worden. Na dat dan ſy Staetſche na alle uytterlijcke debvoiren ende Inſtantien klaerlijck hadden beſpeurt, dat het gantſche Tractaet, ſoo na geperficieert, hier op ſoude moeten ſteuyten ende afgebroken worden, hebben ſy 'tſelve op haer niet derven nemen, maer veel eer geacht haer devoir te weſen haer Ho: Mog: alle 'tgunt voorſz is te repreſenteren, ende te verſoecken nadien ſy gheen andere uytkomſte voor handen ſaghen, als dat het Tractaet van Vrede nagelaten, ofte in deſen de wederpartye yetwes ſoude moeten te gemoet gegaen worden, ſoo verſochten ſy dat haer Ho: Mo: hier op ſerieuſelijck ende ten alderſpoedighſten gheliefden te doen delibereren, ende haer ſoo kort doenlijck, immers binnen 14. daghen, hare goede meeninghe te laten weten, ten eynde door meerder tijdt verlies de teghenwoordighe occaſie niet en werde verloren, ofte door veranderinghe, hier ende daer voor te vallen, de ſaecke tegenwoordich in ſoo goede Pointen ſijnde, in verwijderinge mocht komen te geraecken, 'twelck doch de Wereltſche, ende inſonderheyt ſoo groote ſaken doorgaens onderworpen ſijn, ende de experientie van voorgaende tijden, ſelfs in den Staet van haer Ho: Mo: wel hadde geleert.

Belangende de Handelinge tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien, waren de hooge partyen door tuſſchen ſpreecken van de Mediateurs eerſt in de 20. eerſte Articulen, ende daer na noch in 10. andere vergeleecken, ende alſo de grootſte ende meeſte differentiale Pointen nu te verhandelen ſtonden, ſoo hadden de Heeren Spaenſche haer rondelijck verklaert alle 'tgheene voor deſen aen Vranckrijck door haer Interpoſitie was toegeſtaen, niet alleen geſtandt te doen ende effect te ſullen laten ſorteren, maer oock te vreden te weſen, de meeſte importerende Pointen door haer arbitragie ende bemiddelinge te laten verhandelen, ſulcx ſy haer daerinne met alle vlijt ende neerſticheyt, volgens de Reſolutie van haer Ho: Mo: van den 4. Iuly

voor-

voorleden ſouden employeren, op hope dat de uytſtaende differenten tuſſchen de twee Croonen mede gevonden, ende alſo beyde de Tractaten te gelijck tot een vruchtbarig beſluyt ſouden konnen gebracht worden.

Met deſe hoewel wydtloopigh ende omſtandige informatie waren echter hare Ho: Mo: niet te vreden: als vernemende van ter ſijden dat alles abſolutelijck ghedaen was: ende dat eenige van de Heeren Plenipotentiariſen ſtonden om herwaerts te komen ende het ſtuck der interpoſitie te verlaten: dies ſchreven ſy den 8. Octobris weder ernſtelijck aen de Heeren Plenipotentiariſen, dat deſelve tot Munſter by malkanderen ſouden hebben te verblyven ende alſnoch uytwercken by de Spaenſche een nette ende Categorijke antwoort op den laſt die ſy haer by reſolutie van den 18. May 4. Iuly 7. 10. 13. Auguſti reſpective hadden gegeven, ſonder daerinne eenige verandering t'admitteeren. Ende om het werck een nadruck te gheven: ſoo wiert ſijn Hoogheyt doen abſent ſijnde verſocht om in den Hage te komen, ende helpen delibereren op eenigh vliegend Legher in Campagnie te brenghen. Die van Zeelant hadden gaern by pluraliteyt de Campaigne van doen af ghereſolveert ende vaſt geſtelt: maer Hollandt hieldet op.

Belanghende de Handeling tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien: ſoo reſteerden in deſe tijdt deſe differentiele vijf hooftpointen.

1. 2.

De verklaringe over *'t Secours te doen aen Portugael* en het Intereſt van den Hertoge van *Lotteringen*, welcke beyde Pointen ſijn uytgeſtelt tot beſluyt van't Tractaet.

3.

De *Fortificatien* gedurende den 30. Iarigen Trefves te maecken in *Catalonien*, ende de Extenſie der Limiten tuſſchen beyderſijts Fortificatien.

De

4.

De *Limiten in Nederlant* en Bourgogne over't reglement van dewelcke ſoude gemaeckt worden een generale vaſte Voet om dienvolgende door Commiſſarien van beyde ſijden te Termineren, welcken vaſten Voet gemaeckt ſijnde, de voorſz Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck verklaert hebben te ſubmitteren aen de Plenipotentiariſen van haer Hoog Mog : het verſchil dat in het decideren van de voorſz Limiten ſoude mogen ontſtaen.

5.

De bewaringe van *Caſal*, en verſeeckeringhe om te blijven aen't Huys van Mantua, ſonder te mogen vallen aen't Huys van Spagnien of Ooſtenrijck.

De Spaenſche waren bereyt die te ſtellen tot arbitrage van de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet : 'twelck by de Heeren Franſche *beleefdelijck wiert geaeclineert* : nochtans wel mogende lyden ; dat ſy in de interpoſitie ſouden voort varen.

De Heeren Staetſche met de Spaenſche, niet verder konnende komen, hebben goet gevonden eenige te ſeynden om mondeling rapport te doen gelijck den 21. October geſchiet is, als volgt.

Sommier vant gene de Heeren van *Heemſtede* ende de *Knuyt* mede Plenipotentiariſen van haer Hoog Mog: afgeſonden van de andere Heeren Plenipotentiariſen uyt Munſter ter Vergaderinghe van haer Hoog Mog : hebben gerapporteert den 21. October 1647.

Nae verhael van alle 'tgeene ſoo mondelijck als ſchriftelijck „tuſſchen de Plenipotentiariſen van haer Hoog Mog : 'tſedert „derſelver laetſte wederkomſte tot Munſter met de Plenipo„tentiariſen des Coninck van Spagnien in verſcheyden Con„ferentie ſich toegedragen heeft, by 'twelck de voornoemde „Plenipotentiariſen getracht hebben de laſt haer by haer Ho: „Mog : aenbevoolen, ten vollen uyt te wercken, hebben de

„selve gherapporteert dat sy eyntelijck op de resterende con-
„troversePointen ende namentlijck mede aengaende het *Over-*
„*quartier* van Gelderlant met die van de andere sijde waren
„over een gekomen.

Oock dat alleen ten regarde van de *Meyerye* van den Bosch
„overgebleven was de Concluse om dat het woort *Geestelijck*
„by de Spaensche omme verscheyden Consideratien haer Staet
„ende Regieringe particulierlijck concernerende was geexcu-
„seert ende dat in plaetse van dien by haer van tijt tot tijt ver-
„scheyden voorslagen waren gedaen daer toe streckende om-
„me aen haer Hoog Mog : de *absolute ende indisputable Souverai-*
„*niteyt* te laten verblyven, met versoeck dat d'Ingheseten al-
„daer ende in andere quartieren alwaer de Roomsche Religie
„voor desen was ghepermitteert mochte toeghelaten worden
„*Vryheyt van Conscientie* volgende de Formulieren van wegen
„de Heeren Spaensche gedicteert ende hier achter aen gevougt.

Ende hoewel hierop verscheyden Consideratien waren ge-
„vallen tot Confirmatie van de Souverainiteyt, Iustificatie van
„de maximen ende Wapenen van desen Staet ende voor de al-
„gemeene gestabilieerde securiteyt van de Ingesetenen reser-
„terende onder de Vereenichde Provintien, dat echter de Ple-
„nipotentiarisen van tijt tot tijt ende namentlijck op het jonste
„aenschrijvens van haer Hoog Mog: serieuse Instantien by de
„Heeren Spaensche hadden ghedaen omme desen aengaende
„van haer te obtineren een ronde Cathegorique ende ongeli-
„miteerde verklaringe, waer toe de Heeren Spaensche oock
„eyntelijck hadden gecondescendeert ende te vreden geweest
„te laten het 3. Articul ghelijck het hier bevoorens volgens
„den last ende Instructie van hare Hoogh Mog : is geconveni-
„eert, ende te restitueren dat aengaende het voorgheslaghen
„Temperament op den 27. December 1647. afsonderlijck
„geteyckent.

Daer by de voornoemde Heeren Spaensche ten overvloet
noch

„noch hadden gepreſenteert indien haer Hoog Mog : daer-en-
„boven eenige nadere verklaringe van volkomen aſſtant ende
„ceſſie van de Coning van Spagnien ſoude begeren, ofte mee-
„nen van nooden te hebben dat ſy deſelve bereyt ſouden we-
„ſen te paſſeren mits alleen het woort, *Geeſtelijck*, buyten haer
„vermogen ſijnde, daer uyt werde gelaten.

Ende alſo hier mede deſe Controverſe ſaecke genoechſaem
„in handen van haer Hoog Mog : was geſteit, ende aengaende
„de Negotiatie van wegen deſen Staet niet anders reſteerde te
„doen, dat de Plenipotentiariſen van haer Hoogh Mog : tot
„voldoeninge van alles hadden goet gevonden haer Ho : Mo :
„hier van ende van alle Circumſtantien, voor ende na voorge-
„vallen, mondelinge bericht te laten toe komen ende hier op
„te verſoecken derſelver goetvinden te mogen verſtaen, ende
„namentlijck of men het ſoude mogen laten by't *dertiende* ge-
„concerteerde Articul met intreckinghe van't *Temperament*,
„'twelck daer mede als oock alle vordere ſuſtenuen van *Geeſte-*
„*lijcheyt*, *Exercitie* van *contrarie Religie*, mitſgaders van voorge-
„ſtelde *liberteyt van conſcientie* ſoude komen te ceſſeren, dan of
„haer Hoog Mog : ten overvloet eenige vordere ceſſie afſtant
„ofte overgifte van den Coningh van Spagnien in ofte neffens
„'tvoorſz Articul ſouden begeren.

Daer na hebben de voornoemde Plenipotentiariſen in't lan-
„ge gededuceert in wat ſtaet ſy de openſtaende differenten tuſ-
„ſchen de Kroone Vranckrijck ende Spagnien op hare aen-
„comſte hebben gevonden, en in welcker voeghen beyde de
„hooge partyen, als oock den Ambaſſadeur van Venetien als
„Mediateur haer hebbende geinformeert, ſy getracht hadden
„alle bequame Officien tuſſchen beyden te Contribueren, om-
„me de hooge partyen tot vereeninge te brengen, ende alſoo
„tot geſamentlijck beſluyt van beyde de Tractaten te mogen
„geraecken.

Dat ten wederſijden debvoir gedaen ſijnde, de Heeren Spaen-

„ſche hadden verklaert gheſtant te ſullen doen al 'tgunt ſy aen
„de Heeren France daer bevoorens by Interpoſitie van de Ple-
„nipotentiariſen van haer Hoog Mog : hadden geconcedeert
„ende dat ſy volgende voorgaende aenbiedinghe nochmaels
„hadden geoffereert te vreden te weſen , verſcheyden notable
„differentiale Pointen te ſubmitteren, aen de arbitragie van de
„Plenipotentiariſen van haer Hoog Mog : daer van ſy deſelve
„gegeven hebben een expreſſe acte, ſonder verminderinge van
„de acte van ſubmiſſie in December des voorleden Iaers aen-
„gaende de *Limiten van Nederlant* ende *Bourgoigne* by haer me-
„de vrywillich overgegeven , ende dat ſy alle 'tſelve de Hee-
„ren Mediateurs mede hadden bekent gemaeckt.

Ende belanghende de differenten van *Lotharingen* ende de
„forme van aſſiſtentie aen *Portugael* te doen, dat de differenten
„by onderlinge bewillinge waren geremitteert tot het eynde
„van't Tractaet.

Dat de Heeren Plenipotentiariſen alle genegentheyt ghe-
„toont hebbende , tot voltreckinge van de Vrede haer in ver-
„ſcheyden Articulen ten regarde van de Heeren Spaenſche
„hadden geaccommodeert , ende door dien haer Hoog Mog :
„met Vranckrijck in Alliantie ende geobligeert waren de In-
„tereſſen van Vranckrijck te helpen mainteneren , geoordeelt
„hadden beter te weſen dat de Plenipotentiariſen van haer Ho:
„Mo : door middel van interpoſitie tuſſchen de hooge partyen
„ſouden ageren ende trachten deſelve te vereenigen , met toe-
„ſegginge dat ſy inſgelijcx de Intereſſen van haer Ho : Mog :
„ten uytterſten ſouden helpen mainteneren ende daer door de
„partye alderbeſt tot reden ende tot een kort beſluyt konnen
„gebracht worden.

Dat hier op verſcheyden Communicatien ende beſoignen
„waren gevallen ende ten aenſien van de Limiten van Neder-
„lant op de deſelve, in conformiteyt van voorgaende geſtabi-
„lieerde maximen ofregel by de Heeren Franſche mede ſub-
miſſie

„missie was aengeboden, ende dat wijders omtrent de saecken „in *Catalognien ende Italien* voorslagen ende eenige naderinge „waren gedaen met hoope van wijder Succes : alsoo beyde de „hooge partyen inclinatie meer ende meer tot bevredinge had- „den getoont, ende namentlijck de Spaensche hare voorgesla- „gene submissie daer toe doorgaens geallegeert ende de Hee- „ren France verklaert in alle manieren genegen te wesen, met „ende neffens haer Ho : Mo : te sluyten sonder haer van desel- „ve te laten separeren, soo wanneer sy maer alleen met Con- „tentement konden werden bejegent, oock te kennen aen de „Spaensche hadden gegeven, omme met of sonder den Keyser „tot besluyt te komen, ende dat van wedersijden versocht was „sulcx aen haer Ho : Mo : soude worden gepresenteert, ende „daeromme de Plenipotentiarisen oock versocht waren ten „spoedichsten wederomme te willen keeren, dies sy gelijck te „vooren alle Officien hadden aengewent, oock vervolgens tus- „schen de hooghe partyen souden trachten te continueren in „conformiteyt van de Resolutien van haer Ho : Mo : haer ten „selven eynde gegeven.

Hebben over sulcx de voornoemde Plenipotentiarisen ver- „socht dat ten spoedichsten met Resolutie van haer Ho : Mo : „op ende aengaende 'tbesluyt van't 3. Articul in manieren „vooren verhaelt, mochten werden geexpedieert, omme ge- „lijckelijck te mogen compareren tot voltreckinghe ende be- „vorderinge van het een ende andere hier vooren verhaelt soo „veel in haer vermogen soude wesen.

Daer beneffens die voornoemde Plenipotentiarisen mede „hebben versocht gelijck by de jongste Missive van den 3. de- „ses uyt Munster mede is gedaen dat de Concepten van Agre- „atie tottet te maken Tractaet van wedersijden dienende, haer „insgelijcx mochten werden ter handen gestelt, omme met de „Spaensche daer over te Concerteren ende alles te prepareren „'twelck tot voltreckinge van dien soude mogen van nooden „wesen.

De voorſz Plenipotentiariſen hebben, daer beneffens over-
„ghelevert de antwoorde van de Heeren Spaenſche ende hare
„Replijcque die by haer Ho: Mog: ſijn gedeſireert, mitſgaders
„het geconcerteerde Articul aengaende het Overquartier van
„Gelderlant.

Ende verhoopen hier mede de intentie van haer Ho: Mo:
„op huyden mondelingh aenbevolen te hebben voldaen. In
„den Hage den 21. October 1647.

De Concepten over het ſtuck der Religie ende Geeſtelijcke Goederen in de Meyerye, als oock d'eyſch, antwoort, ende replijcke noopende d'openſtaende Pointen of nieuwe poſtulaten (daer van in't voorgaende rapport wert ghemelt) ſijn de volgende.

Aengaende de Religie in de Meyerye &c.

L'ART: 3. demeurera comme il eſt, ij adjouſtant que neantmoins par voye de Conceſſion & gratification Meſſieurs les Eſtats permettront que les habitants des lieux ij de nommés demeureront en leur liberté de Conſcience, *ſans ſouffrir qu'ils ij ſoyent troublés & inquietés, á charge que leſdits habitants ſe comporteront comme bons & fideles ſubjects deſdits Seigneurs Eſtats, & ſans que telle conceſſion & gratification puiſſe en rien deroger a la Souveraineté que le Roy d'Eſpagne transfere entierement avec touts les droicts & authorités qui luy pourroyent appartenir aux dits lieux ſans en rien excepter ni reſerver.*

Of aldus.

Que par un Article particulier, laiſſant le 3. comme il eſt, il ſoit dit que depuis a la requiſition des Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires d'Eſpagne & ſur la ſupplication des habitants des lieux exprimés audit 3. Art: Meſſieurs les Eſtats leur ont ottroyé de demeurer en leur liberté de Conſcience, *& declaré les ij vouloir maintenir, a charge que de leur ceſté ils vivent & ſe comportent comme fideles & obeiſſants ſubjects deſdits Seigneurs Eſtats.*

Nieuwe

Nieuwe Propoſitie van de Heeren Staetſche Plenipotentiariſen.

LEs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pais Bas, ayans eu rapport de certains ſeptante trois Articles *convenus Proviſionellement entre les Ambaſſadeurs Extraordinaires ende Plenipotentiaires du Roy d'Eſpagne d'une & les Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires deſdits Sieurs Eſtats d'autre part, pour eſtre inſeré dans le Traicté qui ſe fera a Munſter, comme leſdits* ſeptante trois Articles *ſont Comprins plus amplemement en trois divers Tapiers en date du* 15. 18. *&* 27. *Decembris* 1646. *reſpectivement ſignés de part & d'autre.*

Perſiſtans en leurs droites & ſinceres Intentions, que la longue ruineuſe & ſanglante guerre ſuſcitée depuis tant d'années es Provinces du Pais Bas & eſtendüe en autres Provinces & mers lontaines ſoit au bien commun deſdites Provinces & ſoulagement des bons ſubjects d'icelles aſſopiée par une bonne & durable Paix.

Apres deliberation & reſolution ſur ce priſes dans les Provinces, ont donné en mandement ſpecial a leurs dits Plenipotentiaires que pour parvenir a la Concluſion finale & pour plus grand affermiſſement de ladite Paix ſi ſalutaire & ſonhaitable.

Ils ayent a Concerter & Convenir avec les ſuſdits Sieurs Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires dudit Sieur Roy d'Eſpagne a ce que les ſuſdits ſeptante trois Articles convenus Proviſionellement & ſignés comme deſſus ſoient en certains points eſclaircis & dreſſés en ſorte qu'effectivement ſoient prevenus & divertis les inconvenients & difficultés, qui cy apres ſe pourroient rencontrer ſur l'interpretation ou en la practique d'iceux : Et qu'en oultre par deſſus ledit eſclairciſſement & redres ſoient Concertés avec les ſuſdits Sieurs Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Eſpaigne & adjuſtés aucuns autres Articles, tous en la teneur qui s'enſuit :

Entendants & reſervans les Plenipotentiaires deſdits Sieurs Eſtats, que tout ce qui ſe trouvera avoir eſté cy devant concedé a la France &

ce que

ce que raiſonnablement luy deura eſtre accordé, ſera pareillement unidé & Conclu:

Que la Souveraineté entiere & abſolüe, tant au ſpirituel qu'au temporel *ſur la* Mairie de Bolducq, *& ſur toutes & quelconques les autres places de ſemblable nature, les quelles places ſont exprimées au* troiſieme *deſdits 73. Art: adjuſtés dans Munſter comme deſſus, ſera & demeurera effectivement auxdits Sieurs Eſtats: Et qu'enſuitte ſera reſtitué par leſdits Sieurs Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Eſpagne, l'Eſcrit en date du 27. Decembre 1646. touchant l'exercice de la Religion Catholique & jouiſſance des biens Eccleſiaſtiques de la Mairie de* Bolduc, *Marquiſat de* Bergues, *Baronnie de* Breda *& Pays de* Cuyck:

Bien entendu qu'aux gens d'Egliſe Catholiques d'a preſent ſera aſſignée penſion raiſonnable leur vie durant, & ce a la diſcretion & diſpoſition deſdits Sieurs Eſtats, de quoy ſera faict acte apart.

Et que les biens & revenus aſſis hors ladite Mairie & autres quartiers de ſemblable nature exprimes audit troiſieſme Art: & appartenans aux Corps des Egliſes, Convens, Colleges, *& autres lieux pieux, aſſis dans la Ville & Mairie de Bois le ducq & en autres quartiers de ſemblable Nature exprimés audit troiſieſme Article, demeureront auxdites Egliſes, Convens, Colleges, & autres lieux pieux que deſſus, pour en jovir effectivement & ſans aucun deſtourbier ni moleſtie &* vice *verſâ.*

Quant au point des Trois Quartiers *d'outre meuſe ſçavoir Falquemont, Dalem & Rode le Ducq: il en ſera obſervé ce qui eſt exprimé & convenu a la fin dudit* troiſieſme Article *bien entendu que cognition en ſera priſe par la Chambre my partie ſelon qu'ils ſeront trouvés lors de la Concluſion du Traicté de la Paix.*

2.

Que le hault Quartier de Gelre *avec toutes les Villes, Forts, & tout le reſſort d'iceluy ſera de laiſſé & cedé par ledit Sieur Roy d'Eſpagne pour eſtre uny &* conſolidé *avec les autres trois quartiers de la Province de Gelre.*

Que

3.

Que les Forts *aſſis pres & és environs de* l'Eſcluſe *& ſur le* Swijn *reſpectivement, ſeront demantelés du coſté dudit Sieur Roy & ſeront nommes ceux qui reciproquement ſeront demantelés du coſté deſdits Sieurs Eſtats pour en convenir.*

4.

La Iuriſdiction ſur les eaux *ſera laiſſée a la Ville de* l'Eſcluſe, *ainſi qu'elle luy appartient & ſera oſtée & ouverte la Dique traverſant & bouchant la riviere de* Soute *pres de S^t.* Donas, *& qu'aux autres limites en Flandres & ailleurs ſeront delivrées les Informations pour les reigler conformement au* 64. des Articles *convenus & ſignés comme deſſus.*

Oultre ce que deſſus leſdits Plenipotentiaires ont charge de propoſer quelques points touchant les affaires des Particuliers, ſur les quels ſera a propos de Convenir.

Fait & ſigné a Munſter *le* 12. *Septemb.* 1647. *Eſtoit ſigé Bartolt van Gent, Iohan van Mateneſſe, Adriaen Pauw, I: de Knuyt, G: van Reede, F: van Donia, W: Ripperda, Adr. Clant.*

Reſponde d'Eſpagne.

LEs ſoubſignés Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires du Roy d'Eſpagne ſur l'Eſcrit a eux preſenté par les Sieurs Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires de Meſſieurs les Eſtats des Provinces Vnies du Pais Bas en date du 17. *Septembre de l'an preſent* 1647.

Reſpondent.

QV'ils n'attendoient Point d'autre Eſcrit de la part des Seigneurs Eſtats, qu'une Ratification du Traicté ſigné en ce lieu de Munſter le 8. *Ianuary dernier par Meſſieurs leurs Plenipotentiaires, leſdits ſoubſignés ayans Fait venir celle de ſa Majeſté Catholique: laquelle ne pouvant eſtre appliquée qu'aux Articles precedement arreſtés, Conclus,*

& ſtipulés par les ſignatures des parties deuement autoriſées & Fondées en Pouvoirs ſuffiſans & legitimes, Il ne ſemble pas Convenir de la rendre a preſent illuſoire par la propoſition d'aveunes nouveautés contraires a l'obſervation qui doibt eſtre inviolable, *choſes en de là de ce qui a eſté ſi meurement deliberé de part & d'autre & a la fin Traicté & reſolu entre parties de celle qualité & repreſentation.*

Ce qu'eſtant premis on dit au regard du premier Article nouvellement propoſé en ce meſme Eſcript du 12. *Septembre touchant la* Mairie de Bois de ducq, *Marquiſaet de* Bergues, *Baronnie de* Breda, *Pais de* Cuyck, *& autres plus ſpecifiquement aeclarés en l'Article troiſieſme dudit Traicté du* 8. *Ianvier dernier contenant* 73. *Articles, que ce qui en eſt Conclu audit* 3. *Article demeurera en ſon entier, en ij demeurant auſſi la Condition ſoubs laquelle il a eſté ainſi conceu ſcavoir de Convenir* 6. *mois apres ladite Ratification du Traicté de l'exercice de la Religion Catholique en ladite Mayerye de Bolduc. Marquiſat de Bergues, Baronnie de Breda, pais de Cuyck, & joviſſance de biens Eccleſiaſtiques: ou en cas leſdits Seigneurs* Plenipotentiaires *de Meſſieurs les Eſtats vueillent des Maintenant convenir dudit exercice de la Religion Catholique & jouviſſance des biens Eccleſiaſtiques auxdits lieux ſuſnommés, afin de purifier ſans ulterieure remiſe ladite condition, ſoubs laquelle a eſté couché ledit Article* 3. *on ij procedera auſſi toſt de la part d'Eſpagne, a quoy l'on a ſubject de croire que leſdits Seigneurs Eſtats ou Meſſieurs leurs Plenipotentiaires n'apporteront aucune difficulté en Conſiderant & ſe ſouvenant.*

Qu'en ladite Mayerye de bois le ducq, Marquiſat de Bergues, Baronnie de Breda, pais de Cuyck l'Exercice de la Religion Catholique a touſjours duré, n'ayant peu & ne pouvant cy apres le grand nombre d'habitans de ladite Religion aux meſmes lieux ij ſubſiſter d'autre ſorte, ni eſtre forces en leurs Conſciences; ce qu'agant eſté obſervé juſques a preſent, il n'eſt pas imaginable qu'on voulut par le moyen de la paix leur oſter ce qu'on ne leur a Iamais oſté ni pendant la Trefves, ni pendant la guerre, & les Traicter plus rudement au temps de la reconciliation *avec l'Eſpagne que lors qu'on eſtoit en* hoſtilité *mutuelle. Ce ſeroit*

roit auſſi une choſe eſtrange que la Conceſſion & tranſport, que ſa Majeſté Catholique ſeroit pour le bien & amour de la paix deſdits lieux ſeſnommés auxdits Sieurs Eſtats, operaſt un effect tout contraire a celuy qu'on s'en eſt promis & qui joint a la Conſideration de la tranquillité publique a eſté le vray & ſeul Fondement d'une telle Conceſſion : ſcavoir la conſervation deſdits habitans en leur ancienne Religion & exercice d'icelle, lequel point ne demeurant pas aſſeuré, ladite Conceſſion ne le peut eſtre non plus comme faite pour ce ſubject : l'un ne pouvant eſtre revoqué en doubte ſans que l'autre le ſoit pareillement, ainſi que les ſoubſignés l'ont tousjours donné a entendre & le declarent encore preſentement.

Adjouſtant Neantmoins, qu'ils ſont preſts d'entrer en toute ſorte de temperaments *raiſonnables & qui ſans prejudice a la Conſcience ſe puiſſent accommoder tant au gouvernement deſdits Seigneurs Eſtats qu'au bien & ſeureté des habitans deſdits lieux ; pour de tant pluſtoſt parvenir a la paix, & meſme a eviter ulterieures conteſtations on ſe remettra des difficultés qui pourroient ſurvenir touchant la forme dudit Exercice & joviſſance des biens Eccleſiaſtiques a la Chambre Mipartie, ou les raiſons ſeront alleguées de part & d'autre, ſans que rien puiſſe eſtre innové cependant, ains toutes choſes laiſées en eſtat poſſible ſans trouble ny inquietude.*

Quant au point de trois quartiers *d'oultre Meuſe, dont eſt par-le a la fin dudit premier Article auquel on reſpond preſentement : On eſt content d'en demeurer aux termes du 3. Article contenu entre les 73. ſignés le 8. Janvrier ſans ij rien adjouſter ni retrancher, les ſoubſignés n'ayant pouvoir pour ij rien changer, ni moyen de rien propoſer ſur ce ſubject a ſa Majeſté Catholique pour eſtre leur Commiſſion expirée par le moyen de la Ratification.*

Au ſecond *touchant le* hault Quartier de Gueldres, *on reſpond de meſme qu'au precedent.*

Sur le troiſieſme *au regard de la* demolition des Forts *de part & d'autre, la declaration ſe pourra faire reciproquement en ſorte qu'il ij ayt eſgalité, & dont on conviendra : ou l'on ſe referera a ladite* Chambre mypartie.

Pour le quatrieſme *on ne pretend Point deroger aux droits de la Ville de* l'Eſcluſe, *ny d'aucune autre poſſede par Meſſieurs les Eſtats, Et quant a l'ouverture & deſtruction de la Dique de St.* Donas, *on remettra ſemblablement a ladite* Chambre mijpartie *de juger ce qui en devra eſtre fait. En ſuitte du* 64. *des Articles convenus & ſignés le* 8. *Ianvier* (ſiet hier voor op den 18. December 1646.) *lon eſt content que les informations ſe donnent pour les limites de Flandres & ailleurs.*

Ce qui a eſté adjouſté audit Eſcript deſdits quatre Articles *ſemble ſuperflu, puis qu'au regard de Particuliers, il en a eſté ſuffiſamment Traitté & Convenu cy devant, Et en ce qui touche l'accommodement de l'Eſpagne avec la France on a eſté tousjours preſt, comme l'on eſt encore, de le terminer, ſans que de la part des ſoubſignés on ayt Contrevenu a aucune choſe de toutes celles cy devant promiſes & concertées a ce ſubject par l'interpoſition de Sieurs Ambaſſadeurs de Meſſieurs les Eſtats. Eſtoit ſigné.*

El Condé de Penneranda, Frer : Ioſeph Archep : de Cambray, A : Brun. *Fait a Munſter le* 22. *Septemb.* 1647.

Replijke van de Staetſche.

d'EXtraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, „hebbende geſien eñ geconſidereert het geſchrift vande Heeren „Extraordinaris Ambaſſadeurs van Spagnien (ſijnde antwoort „op de Propoſitie van den 22. September 1647.) verklaren.

Datte voorſz Heeren Staten hebbende gehoort het rapport „van de 73. Articulen Proviſionelijck overkomen ende ten „weder ſijden geteeckent, hebben goetgevonden dat de voorſz „73. Articulen na haer forme ende inhoudt ſullen worden ge„inſereert in het Tractaet welck gemaeckt ſal worden binnen „Munſter.

Maer datte voorſz 73. Articulen overkomen en geteyckent als

„als vooren niet konnen worden gehouden voor een *reel Trac-*
„*taet*; ende is buyten propooſt op deſelve te appliceren eenige
„andere *Ratificatie*, ten ſy alſvoorens werde gemaeckt het eyn-
„telijck beſluyt van't Tractaet in't welcke de voorſz 73. Arti-
„culen ſullen worden geinſereert, ende die forme van Ratifi-
„catie worden geconcerteert tuſſchen de partyen.

Sijnde boven dien noodich ende behoorlijck dat voor het
„eyntelijck beſluyt worden afgekeert die inconvenienten en-
„de Swaricheden die hier naer mochten voorvallen op de uyt-
„legginge of in de practijcque van deſelve, ende dat geconfe-
„reert ende geadjuſteert worden die Articulen die buyten de
„voorſz. 73. Articulen ſijn ongedecideert gebleven gelijck in
„conformiteyt van de Reſolutie van de voorſz Heeren Staten
„alles breeder is uytgedruckt in de voorſz Propoſitie van den
„12. Septenber.

In gevolch van't welcke die voorſz Heeren Extraordinaris
„Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen des Conincks van
„van Spagnien worden verſocht te gedencken dat het Art icul
„rakende *die Souverainiteyt van de Meyerye* ende andere plaetſen
„aldaer benoempt is geaccordeert den 15. Decembris 1646.
„puerlijck ende ſimpelijck ſonder eenige conditie, ende dat
„het ſchrift rakende d'oeffeninge vande *Catholique Religie* ende
„*'tgebruyck van de Geeſtelijcke Goederen* niet ſijnde aengenomen
„geweeſt in't getal van de voorſz 73. Articulen ende niet heb-
„bende de preface (*te worden geinſereert in het Tractaet 'twelck ge-*
„*maeckt ſal worden binnen Munſter*) is geproponeert den 27. De-
„cember 1646. door de voorſz Eztraordinaris Ambaſſadeurs
„van Spagnien om te werden gedicideert 6. Maenden naer de
„Concluſie ende ratificatie van't Tractaet.

Welcke Propoſitie de Plenipotentiariſen van de voorſz
„Heeren Staten hebben verſtaen en opgenomen te ſijn gedaen
„niet om aen den Coning van Spagnien te reſerveren eenighe
„*Superioriteyt*, den 25. December daer te voorens gedecideert,

„maer te ſijn ghedaen in faveur van de Inwoonders van de „Meyerye ende van de drie andere plaetſen in't voorſz geſchrift „van den 27. December, dewelcke men preſupponeerde te „ſijn ende te blijven onder de Souverainiteyt van de voorſz „Heeren Staten.

Sijnde ſonder dat kennelijck gepractiſeert ſonder tegenſpre„ken van d'een en d'andere ſijde, ende exemplen daer van o„penbaer ſijnde ſelfs van die gene die gheweeſt ſijn voor den „Treves en beveſticht ſijnde door het 3. Articul van den Tre„ves daer op gevolcht, dat *die Meeſter is van de Stadt door 't ſelve „middel Meeſter is van't platte Land daer van dependerende.*

Sijnde mede verſtaen ten beyden ſijden dat alles wat de „voorſz Heeren Staten Generael doenmaels hielden ende in't „beſit hadden, in Brabant, ende Vlaenderen ſoo wel als in an„dere Provintien aen haer ſoude verblijven in alle recht van „Superioriteyt, ſelfs oock het Marquiſaet van *Bergen*, die Ba„ronnie van *Breda*, *Grave*, en al wat daer aen en toebehoort, met „alle Vlecken, Dorpen, Gehuchten ende Territorien daer van „dependerende, gelijck als te ſien is uyt de verklaringhe daer „uyt gedaen den 9. April 1609. door d'Ambaſſadeurs van „Vranckrijck ende Groot Brittannien.

In gevolch van welck gebruyck en verklaringe de voorſz „Heeren Staten aenſtonts na de reductie van 's Hertogenboſch „geſchiet in't Iaer 1629. hebben geordonneert de publijcque „oeffeninge van Religie ende Politie in de Meyerye.

Daer tegen den Coning van Spagnien, heeft Oppoſitie ge„daen door contrarie beveelen, dewelcke wordende geopi„niatreert d'Inwoonders van de Meyerye vreeſende dat deſe „confuſie ſoude uytvallen tot haer verderf by requeſte hebben „verſocht ende bewoogen de voorſz Heeren Staten met Ge„deputeerde van de voorſz Heer Coning te houden verſchey„den Conferentien tot Tilburch ende elders, dewelck niet „hebbende ſulcken ſucces, als men ſich daer van beloofde, is

gevolcht

„gevolcht de *retorſie*; door dewelcke ſoo wel de Predicanten „van de Gereformeerde Religie, als die Prelaten, Prieſters en- „de andere Geeſtelijckheyt blyven uytgejaecht, ende d'In- „woonders van de voorſz Meyerye blyven tot nu toe gefruſ- „treert van de Publijcke oeffeninge van een en ander Religie.

Dat nu de *Meyerye* dependeert van *'s Hertogenboſch* als Hooft „Stad ſonder daer van te ſijn geſepareert, men rapporteert ſich „totte bondige en onwederleggende redenen die van wegen „de voorſz Heeren Staten ſijn geallegueert ende gededuceert „in de voorſz Conferentien tot Tilburgh ende elders.

Alſoo dat de Stadt *'s Hertogenboſch* ſijnde gereduceert onder „die Souverainiteyt van de voorſz Heeren Staten, ende bevrijt „van de Souverainiteyt des Conings van Spagnien met het „ſelfde middel *& jure proprio* de Meyerye is gereduceert onder „die ſelve Souverainiteyt van de voorſz Heeren Staten, waer „van alleenlijck de oeffeninge is belet door de *retorſie*, ende „die beletſel wordende wech genomen die Souverainiteyt „wort beveſticht in haer eerſte weſen, ſonder dat noodich is „by Tractaet over te geven aen de voorſz Heeren Staten het „geene ſy al hadden aengewonnen en ſonder dat den Coning „behoeft over te geven het gene hy al hadde verloren.

Raeckende het Marquiſaet van *Bergen* Baronnie van *Breda* „Landt van *Cuyck*, boven 'tgeene hier vooren is geſeydt te ſijn „overkomen in het 3. Articul van den Treves ende tot ver- „klaringe van dit Articul te ſijn betuycht door d'Ambaſſadeurs „van Vranckrijck ende Groot Britagnien ſtaet te aenmercken „dat op Inſtantie van de preſident *Iamin* Ambaſſadeur van „Vranckrijck by ſpeciale reſolutie van de Staten Generael aen „de Inwoonders van deſelve plaetſe is toegeſtaen d'oeffeninge „van de Catholicque Relige, het welck het recht van de voorſz „Heeren Staten ſoo veel meer is confirmerende, gelijck dan „ook die voorſz Heeren Staten aen haer hebben behouden „het recht van middelen in deſelve plaetſen te verpachten, en

andere

„andere dergelijcke, en dieſelve hebben geexerceert, en exer-
„ceren.

Datte voorſz Heeren Staten hebben toegelaten aen de Paſ-
„toors ende Prieſters in de voorſz plaetſen te blyven niet *ab-*
„*ſolutelijck* maer onder conditie, dat in alle Politijcque ende
„wereltlijcke ſaken ſyluyden ſich ſouden dragen, ſoo als alle
„andere Onderdanen ſonder te hebben eenich recht van recher-
„che noch fonctie of oeffeninge van Hierarchie of Geeſtelijcke
„Iuriſdictie; ende in cas van contraventie ſijn deſelve gecalan-
„geert en geſtraft door den Raedt van Brabant aen deſe ſijde.

Ende dewijl die exempelen en practijcque wereltkondich
„is dat alle Souverains diſponeren over de Publijcque oeffe-
„ninghe vande Religie in haer Landen ende Heerlicheden,
„ende in verſche gedachtenis is dat de eerſte Introductie Hier-
„archie der Biſſchoppen heeft ontroert de Provintien; ja de
„Prelaten ſelfs die waren onder den Coningh van Spagnien,
„om ſich te ſtellen tegens de voorſz introductie, als contrarie-
„rende die Privilegien van't Landt.

Seytmen met goedt recht dat aen de voorſz Heeren Staten
„als Souverains toe ſtaet te diſponeren over die Publijcque
„oeffeninge van de Religie in de Meyerye en alle andere plaet-
„ſen boven genoemt, ende in *'s Hertogenboſch, Bergen, Breda, Gra-*
„*ve*, met alle die Landen, Vlecken, Dorpen, Gehuchten, Ter-
„ritorien daer van dependerende ſijn aen de Heeren Staten in
„alle recht van Souverainiteyt als voorſz, ende datmen is op
„den wech van te maecken een goede durable Paix.

Is het buyten propooſte te behouden of te imagineren ten
„opſichte van de voorſz Heeren Staten in de voorſz Plaetſen
„eenige Hierarchie of andere Souverainiteyt, geeximeert ofte
„geſepareert van de Souverainiteyt van de voorſz Heeren Sta-
„ten, en welcke eertijdts die Provintien en Prelaten die waren
„onder den Coning hebben gehouden te ſijn contrarie de Pri-
„vilegien van den Lande.

Welck

Welck is een Point ſoo ſenſibel en daer van alle Souverains „ſijn ſoo jalours, dat men is geobligeert te verklaren, datte „voorſz Heeren Staten niet konnen en niet behooren te con„ſenteren datte voorſz Souverainiteyt ſoo in't *Geeſtelijck* als in't „*Wereltlijck* over die voorſz Meyerye ende andere plaetſen bo„ven ghenoemt, teghen haer worden ghediſputeert door den „voorſz Heer Coning van Spagnien, ofte dat geweygert wor„de de reſtitutie van't voorſz Geſchrift van den 27. Decem„ber 1646.

Niettemin dewijl het Gouvernement en Regieringe van de „voorſz Heeren Staten is *getempert* en voorſien met alle *ſoetic„heyt* en *maticheyt*, ende dat, gelijck een yder weet en ſiet, ſy „niet opleggen eenige conſcientie dwang op haer Onderdanen „of op die Perſoonen van wat qualiteyt of conditie die ſijn, „om die voorſz Plaetſen en Quartieren uyt te roeyen ofte te „verjagen, maer mededogentheyt hebbende ſijn metten be„droefden toeſtandt van al't Volck in de Meyerye dat ſedert „den aenvanck van de retorſie tot op deſe uyre ſich bevint ge„fruſtreert van alle Publijcke oeffeninghe van d'een ende van „d'andere Religie.

Conſenteren dat conform het voorgaende Geſchrift vanden „12. September aen de tegenwoordige Roomſche Catholijc„que Religieuſen ſal geaſſigneert worden een *redelijck onderhout* „haer leven lang geduyrende, ende ſulcx ter diſcretie van de „voorſz Heeren Staten, daer van acte apart ſal worden gemaeckt, „ende dat de Goederen gelegen buyten de Meyerye en ande„re plaetſen boven genoemt, *& vice verſa*, ſullen gereguleert „worden in conformiteyt van't geene daer van breeder is ghe„ſtelt in het voorgaende Geſchrifte van den 12. September.

Ende alle d'Inwoonders, van wat qualiteyt en conditie die „ſijn blijvende in de ghehoorſamheyt ende ſchuldighe plicht „van goede getrouwe Onderdanen, ſullen leven onder die pu„blijcque trouwe, verſeeckertheyt, protectie; en ſullen ſon-

„der belet genieten alle ſulcke vrijheyt van conſcientie als naer „die Wetten en Ordre van 't Land is toegelaten ende gepracti- „ſeert wort in alle die Provintien, Steden, ende Landen ſijnde „onder die voorſz Heeren Staten.

Ende by aldien die voorſz Inwoonders getroubleert wor- „den in de voorſz vryheyt van Conſcientie, ſullen ſich addreſ- „ſeren aen de voorſz Heeren Staten, die als Souverains daerin „ſullen ſtellen alſulcke Ordre als by bewaringe van de voorſz „vryheyt van Conſcientie ſal bevonden worden te behooren.

De Plenipotentiariſen van de voorſz Heeren Staten vertrou- „wen, indien de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende „Plenipotentiariſen van Spagnien gelieft met een rechtmatich „en ongepaſſioneert ghemoet te conſidereren de bondicheydt „vande bovengeſchreven redenen en perſiſteren by haer voor- „gaende genegentheyt tot Vrede, ſy ſullen oordeelen, dat dit „is het eenighe ende rechte middel om te gheraecken uyt den „Doolwech van verwerringe, die als contrarierende die Privi- „legien van den Lande heeft verweckt die eerſte beroerten in „de Provintien ende den Prelaten ſelfs heeft veroorſaeckt ſich „te ſtellen tegens den Coning van Spagnien, als boven geſeyt „is, ende dat dit is het middel om te komen tot het eyntelijck „beſluyt van den Heylſame ende gewenſchte Vrede.

Ende tot vaſticheyt ende onveranderlijcke bewaringe van „de ſelve noodich is gheſeparcert te houden het geene dat niet „kan hebben eenige gemeynſchap en in ſich ſelfs heeft een in- „compatible verſcheydentheyt.

Ende dat dit is het rechte ende eenich *temperament* 'twelck „ſonder quetſinge van conſcientie en ſonder prejuditie van de „Souverainiteyt reſpectivelijck kan ghepaſt worden op het „Gouvernement van d'een en d'ander.

Aengaende de *drie Quartieren van Overmaſe*, men perſiſteert „by 't gene is uytgedruckt en overkomen in de 73. Articulen „geaccordeert ende geteyckent als vooren.

In

In conformiteyt van dewelcke dewijl het Oorloge continu-
„eert, ende de weckelijcke valediteyt van de Articulen ſelfs
„ſich rapporteert tot het beſluyt van't Tractaet, die natuere van
„de ſaecke betoont klaerlijck dat de kenniſſe te nemen door
„die Chambre mypartie moet worden gereguleert tot het be-
„ſluyt van't Tractaet gelijck geſeyt is in't voorgaende geſchrift
„van den 12. September.

Aengaende het *Overquartier* van Gelderlant daer van is ge-
„concerteert ende is buyten de 37. Articulen gebleven in ſtaet.

Ende is te Conſidereren dat in kracht van de Unie de Pro-
„vintien ſijn verbonden de afgeſcheydene Leden elcx te her-
„ſtellen en te conſolideren aen het Lichaem van ſijne Provin-
„tie, verſtaende dat ſonder deſe herſtelline en conſolidatie
„niet kan ghevonden, ende ſchoon ghevonden ſijnde niet
„kan onderhouden worden, een goede ende eerlijcke Vrede,
„om welcke te verkrijgen, ende om voor te komen alle haet
„ende occaſie van nieuwe onluſten, men arbeyt.

Sijnde de voorſz Heeren Staten bereyt te confereren over
„die middelen van een redelijck *temperament*, welck ten op-
„ſichte van deſe *conſolidatie* ſoude dienſtich ſijn te ghebruyc-
„ken.

Aengaende de kleyne Forten op het *Swijn* omtrent *Sluys*, de
„ſlechtinge derſelver aen de ſijde des Conincx is geconſerveert
„in't 65. Articul onder conditie van reciproque aen de ſijde
„van de voorſz Heeren Staten, tot welcken eynde noodich is
„dat van wegen de Coningh van Spagnien worden genoemt
„die Forten die aen de ſijde van de voorſz Heeren Staten ſou-
„den worden gedemanteleert om daer over te vergelijcken.

Dat in conformiteyt van de *Generale reſtitutie van Goederen*
„ende rechten die by macht van het Tractaet ſal gedaen wor-
„den van d'eene en d'andere ſijde worde herſtelt in ſijn geheel
„ende bewaert het *Water-recht* van de Stadt Sluys, ſoo als het
„van outs aen de Stad *Sluys* heeft gecompeteert en 'tgebruyck

„van dien is belet gheweeſt door den Oorloghe ende de *Dam* „geſlagen in de *Soute* by't Fort *St. Donaes*.

Sijnde als mede noodich dat voor de vrye hanteringe, om„meganck, ende Commertie tuſſchen die reſpective Onderda„nen overkomen in het 11. van de voorſz 73. Articulen, den „voorſz *Dam* worde opgenomen: 'twelck voornamelijck ſal „ſtrecken tot groote avantagie van de Stadt *Brugge*, en andere „plaetſen grenſende aen de voorſz Canael de *Soute*.

De overleveringhe van informatie raeckende de *Limiten* is „geaccordeert.

Raeckende d'affaires van eenige particulieren, is dienſtich „daer over te vergelijcken daer in men ſich ſal gedragen in alle „billicheyt.

Verſtaende de Plenipotentiariſen van de voorſz Heeren Sta„ten en reſerverende uytdruckelijck dat *aen Vranckrijck reelijck en „metter daet ſal worden gelaten alles wat bevonden wort voor deſen te „ſijn toegeſtaen*, tot welcken eynde de voorſz Heeren Plenipo„tentiariſen van Spagnien gelieven ſal ſich klaerder te expreſ„ſeren op't gene daer van by deſelve is voorgeſtelt op het eyn„de van haer Geſchrift van den 22. September 1647.

Ende verſoeckende dat de Pointen welcke tuſſchen die Kroo„nen ſijn ongedecideert gebleven, worden afgedaen en beſlo„ten in reden ende billicheyt. Actum Munſter den 28. Sep„tember 1647. was onderteyckent, *Gent*, *Mateneſſe*, *Pau*, *Knuyt*, „*Reede*, *Donia*, *Ripperda*, *Clant*.

Aengaende Vranckrijck was de verklaringh by de Spaenſche gedaen in deſe volgende maniere.

On laiſſera tout ce que l'Eſpaigne a deſia concedée; & les points demeurés indecis, de ceux qui ont eſté concertés, comme les limites de Cataloigne, le temperament au regard de Portolongone & Piombino, de meme le temperament touchant Caſall, le point touchant le payement de l'Infante

l'Infante Catharine de Savoye, Tout celà eſt remis a l'arbitrage des Seigneurs Ambaſſadeurs de Meſſieurs les Eſtats &c. Eſtoit ſigné: El Conde de Penneranda: Ioſeph A. de Cambray: A. Brun.

Aengaende 't Overquartier van Gelderlandt, is gheconcerteert het volghende: edoch in ſtatu, ende buyten de 23. Articulen gebleven.

l'On eſt convenu & accordé de changer le haut quartier de Geldre, moyennant l'æquivalence, dont on conviendra dans dix mois apres la concluſion de ce Traité; & en cas qu'on ne puiſſe tomber d'accord de la dite æquivalence; on s'en remettra a la chambre mypartie.

De Coninglijcke Franſche Ambaſſadeur la Thuillerie vernemende hoe dapper de Spaenſche ende die van deſen Staet naderden, hadde den 23. Octobris audientie ende proponeerde 'tgene volght.

MESSIEVRS,

QVoy qui il euſt eſté a deſirer pour l'avancement des Traictes de Munſter, que tous Meſſieurs vos Plenipotentiaires ij fuſſent demeurés, il ſemble neantmoins que Dieu, qui dirige les grandes affaires, aijt permis que quelques uns d'eux ſoyent venus en cette ville pour rendre compte a vos Seigneuries de l'Eſtat, auquel ſe trouve la Negociation de la Paix, afin qu'en eſtant informées, Elles ij facent les reflections convenables & rabattent en ſuitte les bruits, qui courent ſi peu Vrays, & ſi contraires les uns aux autres, qu'on ne ſcait auquel s'arreſter; Puis que d'un coſté l'ondict que nous ne voulons point de Paix, & rejettons touttes les propoſitions qui ij conduiſent, & de l'autre, que celle d'entre les deux Couronnes eſt faitte, Et que ſi Meſſieurs les Eſtats ne ſe haſtent la leur demeurera en arriere.

Ainſi Meſſieurs, je me ſens obligé de venir a vos Seigneuries pour Premierement les aſſeurer, que, nous voulons la Paix, que nous faiſons

toutes diligences possibles pour la conclure, & que nous estant offerte & seure, & esquitable, il n'ÿ a point de partÿ propre a mettre fin a ce grand œuvre, que nous n'embrassions de bon Cœur ; En second lieu pour vous faire connoistre, que bien loing d'estre d'accord avec l'Espagne, Nous le sommes aussi peu des points essentiels, que nous l'estions il ÿ a six mois, Et que si quelqu'un publie le contraire, C'est en faveur de nos Ennemis, *a dessein de nous broüiller ensemble, & nous desunir, s'il se peut, pour se sauver du peril, dont nostre Vnion les menace, Et s'en estans sauvés, vous tenir ou a nous (si nous estions si peu providés que de nous diviser) les conditions, qu'ils nous auroient promises, autant que le bien de leurs affaires le pourra permettre, & finallement pour vous rafraichir la memoire des obligations reciproques de la France & de cest Estat.*

Que nous Voulions la Paix ; la longue durée de la guerre, tant de sang respondu, & tant de tresors consommés, doivent faire comprendre, qu'il est temps de la finir ; La presence & demeure actuelle a Munster de Ministres de France, monstrent assés, que c'est nostre pensée, & que leurs Majestes ne voudroient pas ÿ tenir un Prince de la haulte qualité de son Altesse de Longueville, ny Messieurs les Comtes d'Avaux & de Servien si consommés dans les affaires & si utiles ailleurs si le desir de la Paix ne prævalloit sur touts les autres ; Ajoustés a cela les diligences, que nous avons faittes aupres de Messieurs les Mediateurs pour les porter a esmouvoir l'esprit de nos parties, & leur donner celuy de Paix : les peines qui ont prises (mais quasi en vain jusques icy) Messieurs vos Plenipotentiaires ausquels il sembloit au dire de ceux d'Espagne, qu'ils ne vouluſſent rien refuser ; Les Instances que Monsieur le Comte de Servien & moy vous avons faittes Messieurs, aussi tost apres le Traitté de Guarantie conclu, de reprendre au plustost la negociation de celuy de la paix, qui avoit en quelque façon esté interrompue, Et pour ce de renvoyer mesdits Sieurs vos Plenipotentiaires a Munster ; Celles de nos Ennemis au contraire, fondées sur la commodité d'une seule personne, qui ne l'euſt pas trouvée maindre a la Ville qu'a la Campagne, s'il n'euſt eu dessein de la laisser couler sans parler d'affaire, pour voir, si elle

seroit

ſeroit plus heureuſe a ſon Maiſtre ; que les precedentes, & ſi elle euſt eſté telle, en meliorer ſa condition ; Et vous ſerés contraincts d'avoüer Meſſieurs, que nous voulons la paix, & que de le nier, c'eſt injuſtement vouloir rejetter ſur nous le blaſme de la continuation de la guerre ; Et de ce que deſſus, nous ne vou'ons pour teſmoings que V : S : & l'Aſſemblée de Munſter toute entiere.

Quant a l'Eſtat, auquel eſt noſtre Traitté avec l'Eſpagne, Meſſieurs Pau & Knuyt *le peuvent dire a V : S : cependant je leur avoüeray que ſi c'eſt eſtre d'accord de convenir de pluſieurs Articles ; nous avons tort de dire, que nous ne le ſommes pas : mais quand on ſcaura, que c'eſt de ceux la ſeulement de nulle conſequence, qui ſont reciproques, & autant & plus a l'avantage de nos Ennemis, qu'au noſtre, auſquels encore les Mediateurs ont eu peine a les faire conſentir, & que les importants, qui ſont ceux, qui forment le Traitté, ils les refuſent ou les retranchent, ou les expliquent a leur mode ; Elles avoüeront, je croy, auſſi, que nous ſommes fort eſloignés d'accommodement, Et affin, Meſſieurs, que je vienne au deſtail ; Voicy les Toints ſur leſquelles nous ſommes encores en conteſtation.*

Celuy de Portugael *dont Meſſieurs les Miniſtres d'Eſpagne reiettent l'expreſſion a la fin du Traitté pour ſe reſerver un moyen de rompre.*

Celuy du Duc Charles, *dont ils ne voulent Point parler ſi ce n'eſt a ſon advantage, quoy qu'il ayt eſté dit pluſieurs fois par des perſonnes ,,de qualité, & qui ont grande part aux affaires que quand il ne reſtoit que celuy la, il n'empeſcheroit pas la paix, Et il eſt de telle nature, que de le paſſer ſoubs ſilence ; c'eſt la faire & ne la faire pas, ou pour mieux dire ; C'eſt faire la paix d'un coſté pour recommancer la guerre de l'autre.*

On ne parle pas net des Conqueſtes, *que l'on veut reduire au Corps des places priſes, non obſtant la declaration que nous avons faitte de ne les demander qu'en la meſme ſorte que les Eſpagnols vous accordent les Voſtres.*

Les limites & les Fortifications du Rouſſillon & de Catalogne

reſtent

reſtent encore a reigler, Et nos Ennemis n'y reſiſtent qu'a fin de nous obliger a ÿ tenir un corps d'Armée, Ce qui ne ſe peut faire quelque dilligence, que l'on ÿ face ſans quelque petit deſordre, par ou ils eſperent de changer l'humeur de ces peuples en leur promettent de les laiſſer vivre dans une entiere liberté.

Pour Portolongone & Piombino, *ils parlent d'un temperement, quoy qu'il n'y en ayt Point d'autre a prendre que de les laiſſer, puis que ces deux places ſont partie des Conqueſtes qu'ils offrent;*

Ils nous veulent faire ſortir de Caſal *ſans conſiderer les batailles, que nous avons données pour le conſerver a ſon Maiſtre, & les Milions, que nous a couſté cette charité, Et il leur deſplaiſt qu'en le quittant, ainſi que nous l'offrons, nous prenions les precautions neceſſaires pour empeſcher qu'elle ne tombe en leur puiſſance, croyant nous beaucoup ſatisfaire en diſant, qu'ils quittent* Verſeil, *comme s'il ÿ avoit de l'eſgalité entre nous pour ce point la, non plus qu'en beaucoup d'autres.*

Il ÿ en a encores cinq ou ſix *autres moix importans a la verité, mais qui neantmoins ne le ſont pas ſi peu, qu'ils ne puiſſent arreſter un Traitté, & faire comprendre a V: S: que cette affaire eſt bien encore digne de leurs ſoings, & capable de procurer a ceſt Eſtat la gloire (en cas qu'il ÿ travaille & ſe ſerve des moyens qu'il a dans les mains, touts autres que d'un arbitrage tel que les Ennemis nous offrent) d'avoir contribué au repos des deux plus grands Roys de la Chreſtienté, & a ceulx de la Chreſtienté meſme; Outre cette conſideration qui doit chatouiller les plus belles ames, Vous le deves, Meſſieurs, & ÿ eſtes* tres expreſſement obligés *par les Traittés, que vous aves avec la France; par deſſus leſquels vous ne ſcauries paſſer ſans oublier ce, que vous aves promis; ou je ne croy pas que voulies venir: Et icy vous me permettres, Meſſieurs, de vous en refraiſchir la memoire; je ne vous parleray point des Traittés cy devant faicts avec la France; & depuis auſſi long temps que voſtre Eſtat ſubſiſte; je m'arreſteray a celuy de* 1644. *qui ſert de directoire a l'affaire qui eſt maintenant ſur le tapis, & eſt confirmé par celuy de* 1647. *Il nous oblige, Meſſieurs a faire marcher d'un pas eſgal le negociation de Paix: a nous entre-ayder a conſerver touttes nos Conqueſtes,*

queſtes, a procurer de touttes nos forces la ſatisfaction l'un de l'autre; Et nous deffend bien nettement de conclure, que conjoinctement, & d'un commun conſentement; avec cette clauſe, qui ij eſt aproſée que ſi pour avancer ou retarder le Traitté, l'on a beſoing de declarer a l'Ennemy nos obligations reciproques, on ſera tenu de le faire toutes les fois qu'on en ſera requis; Vous ſcaves, Meſſieurs, l'Eſtat, auquel nous ſommes, par ce que je vien d'avoir le bien de vous, dire, Et juſques a quel point vous eſtes avancés; Ainſi, Meßieurs, je vous demande au nom du Roy, qu'en executant les ſuſdits Traittés, Vous ne paſſies pas outre, juſques a ce, que nous nous avancions auſſi; *Que vous facies une declaration aux Ennemis de ne pouvoir conclure, affin de leur oſter l'eſperance ou ils ſont de nous deſunir; Et que vous continuies, s'il vous plaiſt, Meßieurs, a pretter bonne main, a ce qu'ils tiennent les choſes, qu'ils nous ont promiſes & offertes, En revanche de quoy je vous aſſeure de la part du Roy & de la Reyne Regente ſa mere que leurs Majeſtes ne concluront aucun Traitté avec l'Eſpagne, que conjointement avec vous: qu'elles ſont preſtes de luy faire faire telles declarations, que V: S: adviſeront bon eſtre: En un mot qu'elles vous tiendront franchement & loyaument les parolles qu'elles leur ont données, comme la choſe du monde qui doit eſtre la plus chere aux Souverains; Et quand par voſtre interpoſition, Meßieurs, les affaires ſeront reduites en bon termes; Et que vous aures porté les Eſpagnols a nous faire voir qu'ils veullent, auſſij bien que nous, ſincerement la paix; Nous teſmoignerons a V: S: la confiance, que nous avons en Elles, & le deſir, que nous avons de conſerver leur Amitié.*

Faict a la Haye le 23. *Octobre* 1647. *ſigné de* la Thuillerie.

Maer hoe weynigh ſulcx in conſideratie quam blijckt daer uyt, dat op den ſelven dach, in preſentie van ſijn Hoocheyt ter Vergadering van haer Ho: Mo: wert ingebracht een advijs by die van Hollandt: 'twelck in effect alles approbeerde wat by de Heeren Plinipotentiariſen gedaen was; Namelijck dat het werck van de Vrede-Handeling volgens het den 21. Octobris

gedaen rapport was gebracht in Pointen om eyntelijck geſloten te mogen worden.

Dat geen ſtercker of nieuwe termen of nieuwe Clauſulen noodich waren om de abſolute Souverainiteyt van de *Meyerye* van den Boſch ende andere van gelijcke natuere ſijnde, voor den Staet te bedingen.

Dat het 3. Point van de geadjuſteerde Articulen alle 'tgeen ter voorſz materie was dienende, in goede ende nerveuſe termen was behelſende.

Dat het ſelve Point was een ingredient van d'originele Inſtructie d'Heeren Plenipotentiariſen in laſt gegeven.

Dat het ſelve by alle de Provintien ten tijde van het arreſteren van de opgemelte Inſtructie niet alleenlijcke goet is gevonden, maer daer-en-boven by Iterative reſolutien.

Dat noopende het *Geeſtelijcke* in de voorſz geweſten yet te ſeggen by de Regeringe noyt goet en was gevonden, maer by occaſie van de bewuſte acte van den 27. Decembris leſtleden noopende het Temperament, by de Spaenſche Plenipotentiariſen op de bane gebracht.

Dat deſelve acte nu ſoude worden ingetoogen ende vernieticht ghelijck volgens het gedaen rapport wert gepreſenteert, het welck d'Heeren Plenipotentiariſen mitſdien ſpecialijck in laſt wert ghegheven, ende dat ſulcx ghedaen ſijnde, de ſaecke daer mede gebracht ſoude worden in termen van de eerſte Inſtructie van het opgemelte 3. Articul, dat is *ad ipſiſſima ſui Principia* by alle de Provintien meermalen goet gevonden, 'twelck by haer Ed: Mo: met eenparigh advijſen van alle de Leden ende Steden verſtaen.

Dat wyders volgens de laſt genomene reſolutien ende vordere Inſtructie van de Heeren Plenipotentiariſen tot voltreckinghe van de bewuſte Handelinghe ſoude worden gheprocedeert, ende wyders in Handen van de ſelve worden geſtelt de acte van aggreatie om die tot Munſter met de Spaenſche Miniſters te adjuſteren.

Ende

Ende dat de meergemelte Plenipotentiariſen ſouden worden verſocht, ſich met den aldereerſten wederom naer Munſter te vervoegen, om in voegen als vooren een Finael beſluyt van't werck te maecken.

Waerop gedelibereert oock verſocht ſijnde het Hoochwijs advijs van ſijn Hoocheyt, ſoo heeft deſelve ſich gheconformeert met het voorſz. Provintiael advijs van de Provintie van Hollandt ende Weſt-Vrieſlant, ende is dienvolgens goetgevonden ende verſtaen mitſdien te verſoecken d'andere Provintien, dat deſelve met den eerſten ende ſoo haeſt doenlijck ten langhſten binnen acht daghen, haer Provintiael advijs, op 'tgeene voorſz, willen inbrengen.

Het advijs van Gelderlant, daer na ingebracht was dat raeckende het point van de *Meyerye* van 's Hertogenboſch met den aenkleven van dien, ende alle andere plaetſen van gelijcke natuyre, uytgeduckt by't derde Articul van de drie-en-'tſeventich, als oock in de nadere Reſolutie van haer Ho: Mo: van den 18. Mey 1647. met het derde van de laeſt geadjuſteerde Articulen ſoude laten ſoo als het lach, ſulcx dat by ofte van wegen den Coning van Spagnien gecedeert ende gerenunciceert ſijnde van de abſolute Souverainiteyt ende appendentien ende dependentien van dien, ſonder eenige reſerve, ende het Geſchrift van t Temperament voor deſen overgegeven, ingetrocken, die woorden, *in't Geeſtelijck ende Wereltlijck* ſouden worden gehouden voor gelicht uyt de jongſte Inſtructie ende laſt, den Heeren haer Ho: Mo: Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs dien aengaende mede gegeven.

Den 2. Novembris de reſpective Heeren Gedeputeerden, van wegen de Provintien van *Zeelandt*, *Wtrecht*, ende *Over-Yſſel* verſocht ſijnde, om openinge te willen doen van hunne reſpective Provintiale adviiſen op het ſtuck van de Souverainiteyt van de *Meyerye* van den Boſch, als oock over andere Geweſten van gelijcke natuere breeder gementioneert in het der-

de van de bewuſte drie en-'tſeventich Articulen binnen Munſter geadjuſteert, is by de Heeren Gedeputeerde van d'opgemelte Provintie van *Zeelant* openinge gedaen mondeling van hun Provintiael advijs op't voornoemde ſubject, waer met d'Heeren Gedeputeerden van de opghemelte Provintie van *Wtrecht* haer voor alſnoch hebben geconformeert, ende by de Heeren Gedeputeerden van de opgemelte Provintie van *Over-Yſſel* oock openinge gedaen weſende van hun Provinciael advijs op't voorſz ſubject hebben 'tſelve in Geſchrifte overgegeven ; waer van d'andere Provintien hebben verſocht Copye die haer E. is geaccordeert, ende werden d'opgemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelant verſocht hun advijs oock by Geſchrifte te willen overleveren, om daer vanoock Copye voor d'andere Provintien gemaeckt te werden, welcke overleveringe de meergemelte Heeren van Zeelant aengenomen hebben te doen.

Die van Wtrecht adviſeerden en verſtonden dat geen Tractaet van Vrede met den Coning van Spagnien ſoude worden geſlooten, dan in Conformité van de Tractaten met de Kroone van Vranckrijck gemaeckt, ende dienvolgens mede by Spagnien aen de Kroone van Vranckrijck ghelaten de *Conqueſten*, daer van deſelve Kroone ten tijde van het ſluyten der Vredens-Tractaten tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien in poſſeſſie ſoude ſijn, ende dat alle 'tgene by de Plenipotentiarifen van deſen Staet ſoude worden geteeckent, ſoude weſen ſonder effect van reel Tractaet, tot dat Vranckrijck ende deſen Staet op eenen tijt geſamentlijck met Spagnien geſlooten ſouden hebben, de Ratificatien reſpective daer op ſijn gevolcht, ende daer beneffens het Tractaet van de *Ligue Garantie*, tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet gemaeckt, voort voorſz ſluyten aen de Plenipotentiarifen van Spagnien worde gheinſinueert.

De Staten van Vrieſland verklaerden dat ſy geleſen hebben de 'trap-

de 'trapport by de Heeren van Heemſtede ende de Knuyt twee van haer Ho : Mo : Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen tot de Generale Vrede-Handelinge binnen Munſter aengeſtelt in haer Ho : Mo : Vergaderinge mondeling gedaen en by Geſchrifte ingedient, raeckende den toeſtant van de Handelinge tuſſchen den Coning van Spagnien ter eenre, ende deſen Staet ter anderen ſijde, als oock de gelegentheyt van de negotiatie tuſſchen den Coning van Vranckrijck ende den Coningh van Spagnién &c. Ende bevindende beneffens het derde van de gheadjuſteerde drie-en-'tſeventich Articulen eenige dubieteyten te vallen verſtonden, *het derde van de voorſz drie-en-'tſeventich tot Munſter geadjuſteerde* en weder ſijts geteeckende Articulen genoechſaem te ſijn omme wech te nemen de verſchillen ſoo (Edoch onverwacht en ſonder apparentie) ſouden moghen ontſtaen in het point van de Religie in de genomineerde Quartieren, en dien volghens onnoodich te weſen wyders het voerſz derde Articul te clauſuleren ende limiteren, dewyle de overgedragene en cedeerde abſolute en volkomene Souverainité en Superiorité niets excludeert ofte reſerveert 'tſy in Politijcq ofte Eccleſiaſtijcq en dependentien van dien, dan de Staet deſer Landen pure geeft 'tſelve recht welcke hare Ho : Mog : reede hebbende in de andere hare Provintien ſoo nochtans dat ingetrocken en geannulleert ſoude worde d'acte van den December 1647. op dat ſubject ſlaende.

Verblyvende voorts de Staten van Vrieſlandt by de Tractaten met Vranckrijck opgerecht ende de Ligue Garantie Anno 1647. daerop gevolget. Verſoeckende dat alle mogelijcke devoiren mochten worden aengewendet, ende de hooge partyen geinduceert tot ſpoedighe af-handelinghe van de differentiale Pointen, 'tſy door Arbiters ofte by andere wege die gevoechlijckſt bevonden ſouden moghen worden, mits oock Spagnien aen Vranckrijck preſtere de Conditien voor deſen toegeſtaen.

Ten eynde de Provintien niet mochten veroorſaeckt wor-

den by langen train van tijdt op andere haer dienſtighe middelen te dencken.

Die van *Over-Yſſell* aviſeerden den 7. November dat inghetrocken en vernieticht ſoude worden alle ſtucken ende ſchriften die tuſſchen de Heeren Spaenſche ende Staetſche Plenipotentiariſen onderlinge gewiſſelt waren, op en 'tſedert den 27. December 1646. raeckende der Spaenſche Pretenſe *tem, eva-ment* in de Meyerye van den Boſch ende andere quartieren van gelijcke natuyre, ende dat tuſſchen Spagnien ende deſen Staet alleen voor bundich ende vaſt geſtelt ſoude worden het 3. Articul van de drie-en-tſeventigh, alleen datter achter die woorden, *in alle ende deſelve Rechten van Souverainiteyt* gheinſereert werde, *niet uytgheſondert en even ghelijck*, als ſy ſijn houdende de Provintien van de Vereenichde Nederlanden &c.

Voorts dat men korts na de Publicatie van de Vrede mede in de voornoemde quartieren ſoude doen Publiceren die Placcaten, die voor deſen in de Geunieerde Provintien teghen die Publijcque exercitie van de Roomſche Religie, ſijn gheemaneert, en dat ſulcx van doen af by reſolutie van deſe Regeeringe ſoude vaſt geſtelt werden.

'sAnderendaegs hebben die van Zeelandt haer advijs inghebracht dat ſy gedelibreert hebbende op het rapport by de Heeren van *Heemſtede* ende de *Knuyt* twee van haer Ho : Mog : Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen tot Munſter den 21. October 1647. ter Vergaderinghe van haer Ho : Mo: gedaen, ende by geſchrifte overgelevert, ende met namen op het gene was Concernerende de *Souverainiteyt over de Meyerye van den Boſch* ende andere quartieren, ghementioneert in het derde van de drie-en-tſeventigh Articulen tot Munſter gheadjuſteert, hadden goet gevonden te verklaren, dat aenghefien na ſoo lange ende menichvuldige ſerieuſe deliberatien, eyndelijck met eenparich goetvinden van alle de Provintien by reſolutien van den 18. Mey, 7. 10. ende 13. Auguſti alle laeſtleden, was

verſtaen

verſtaen, dat in het Tractaet van Vrede met de Spaenſche te maken, ſoude moeten werden bedonghen, *de volle ende abſolute Souverainiteyt* ſoo in het Geeſtelijck als wereltlijcke over de Meyerye van den Boſch ende andere plaetſen, geexpreſſeert in het voorſz 3. Articul, ende dat dienvolgende ſoude worden ingetrocken het Geſchrifte den 27. December 1646. ende dat ſonder het ſelve geen Tractaet met den Vyandt ſoude werden geſlooten, dat daerinne geen veranderinge werde gedaen, als met eenparich advijs van alle de Provintien, dat haer Ed: Mo: verſtaen hadden, dat by de voorſz reſolutien preciſelijck behoorde te werden geperſiſteert.

De pregnante redenen die haer Ed: Mog: daer toe hadden bewoghen waren deſelve die haer Ed: Mo: vertrouden oock de andere Provintien hadden gemoveert niet alleenlijck ſimpelijck by de voorſz Reſolutien vaſt te ſtellen het bedingen *van de volle ende abſolute Souverainiteyt* over de voorſz Meyerye ende andere Quartieren, met intentie ende verſtant dat het ſelve ſoo wel het ſpirituel als temporeel was includerende, ende datmen gemeynt was het een ende andere te exerceren, maer dat daer nevens tot meerder verſeeckerheyt ende vaſticheyt van het Geeſtelijck, ſpeciale expreſſie ſoude werden gedaen.

Als te weten omme alle miſduydinge ende ſiniſtre interpretatien voor te komen, die in tijden ende wijlen van wegen de Spaenſche ende andere ſoude mogen werden gefileert, *dat de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq van het Wereltlijck was ghheſepareert, ende dat onder de Souverainiteyt het voornoemde Eccleſiaſticq niet was geconprehendeert.*

2.

Overmits de Spaenſche iterativelijck hadden verklaert, gelijck den Brief van de Heeren Plenipotentiariſen van den 28. December 1646. het ſelve mede bracht, dat den Coning van Spagnien op geenen anderen Voet alle ſijn recht ende gerechticheden over de Meyerye van den Boſch hadde gecedeert, ofte

als

als noch ſoude konnen cederen, dan mits conditie dat ten opſichte van het *Geeſtelijck* een expedient ende temperament ſoude worden gevonden, tot contentement van d'eene ende andere ſijde.

3.

Overmits de Spaenſche hadden geſuſtineert, dat de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq niet hunnen Coning, maer den Paus van Romen was competerende, welcke ſuſtenue men ſoude komen te adquieſceren, ingevalle van wegen het ſpirituel geen expreſſie wierde gedaen.

4.

Overmits onder de Quartieren in het voorſz 3. Articul begrepen, ſodanige Waren, waer over deſen Staet den voorgaenden Trefves in het Eccleſiaſticq geene volle diſpoſitie heeft gehadt, immers ſijn recht niet heeft geexerceert ſoo ende alſmen is doende in ende over de Geunieerde Provintien, ende dat daeromme ſonder de voorſz ſpeciale expreſſie ſoude ſchijnen, ende by de Spaenſche konnen geſuſtineert werden, dat haer Ho: Mog: de voorſz quartieren op geenen anderen voet by het Tractaet van Vrede ſouden hebben ende houden, als haer Ho: Mo: deſelve den voorgaenden Trefves hebben beſeten, ende dat te meer, dewijle geſuſtineert wert, dat de meergenoemde Quartieren in het Eccleſiaſticq van andere conditie ſijn, als de Meyerye, welck onder het Biſdom van den *Boſch* ſtaet, daer ter contrarien de voorſz Quartieren onder den Biſſchop van *Antwerpen* ſijnde, onder het gebiet van den Vyandt behooren.

5.

Ende eyntelijck op dat by het voorſz Tractaet ſoude conſteren, dat de intentie van deſen Staet was, over de voorſz Meyerye ende andere Quartieren in het Eccleſiaſticq ſoodanigen ordres te ſtellen, als haer Ho: Mo: ende de Staten van de Provintien over de Geunieerde Provintien ende geaſſocieerde Lant-

de Lantſchappen Steden ende Leden van dien reſpectivelijck ſijn, ſonder in het Eccleſiaſticq eenich temperament ofte expedient te admitteren.

6.

Welck des te meer noodich was, overmits by de Proviſionelijck verdragen, ende geteeckende Articulen den 15. Iuly 1646. albereyts een temperament was geaccordeert, ende daer aen de Souverainiteyt gereſtringeert.

Alle welcke redenen teghenwoordich niet alleenlijck niet ceſſeerden, maer bleven eenighe van deſelve als nu *infortioribus terminis* militerende, dewijle in plaetſe van gevreeſde miſduydinge, die in gevolge van dien aen deſen Staet op de eene ende andere wijſe in de exercitie van hun gheſach over het ſpirituel ſoude mogen werden gedaen, de Spaenſche ſelfs voor de Concluſie van het Tractaet uytdruckelijck waren ſuſtinerende, dat onder de volle Souverainiteyt de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq niet was begrepen, ende dat niet den Souverain (ghelijck den Coning van Spagnien over de voorſz quartieren was geweeſt) maer den Paus het geſach daer over competeerde, welcke ſuſtenue men notoirlijck ſoude corroboreren, ende adquieſceren, ingevalle op de voorſz ſuſtenuen ende de inſtantie by de Spaenſche op dat fondament ghedaen, het woort Eccleſiaſticq buyten het Tractaet werde ghelaten, ende uyt den laſt van de Heeren Plenipotentiariſen gelicht.

Ende ſoude het ſelve by nootwendicheyt Conſequentie op het Eccleſiaſticq over de Geunieerde Provintien ſijn reflexie hebben, ende daer by de *Hierarchie* die den Paus van Romen was pretenderende, ende trachten te voeren, t'eenemael werden gefondeert ende geſtabilieert.

De contrarie redenen die werden geallegeert, omme de uytlatinghe van het woort *ſpirituel* ſmaeckelijck te maken, en konden haer Ed: Mog: niet bevinden ſoodanich te ſijn, dat deſelve fondament hadden ofte conſideratie waren meriterende.

Want voor eerſt te willen ſegghen, dat de Acte van den 27. December 1646. inghetrocken ſijnde, ende dit ſtuck ghelaten werdende by het eerſte gheadjuſteerde in het 3. Articul dat daer mede deſe ſaecke werde gebracht *ad ipſiſſima principia*, daer tegens werde geſeght, dat omme de redenen hier voren geallegeert de voorſz ſaecke tegenwoordich eenander aenſien ende inſicht ghekreghen hebbende, ſonder notoire ende taſtelijcke prejuditie, ende ſonder de abuſive Spaenſche ſuſtenuen toe te ſtaen, by het geadjuſteerde niet mocht blyven, gelijck haer Ho: Mo: by de voorſz Reſolutie van den 18. Mey 1647. het ſelve oock alſoo hadden verſtaen, als ſijnde goet gevonden dat niet alleenlijck de voorſz Acte van den 27. December 1646. ſoude werden ingetrocken, maer dat daer-en-boven oock explicite de Souverainiteyt over het Spirituel ſoude worden bedongen.

Welck d'Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet oock wel hebben geconſidereert, ſo wanneer haer Ed: by hun eerſte Geſchrifte aen de Spaenſche tot Munſter deſe materie raeckende overgelevert, (wanneer noch de acte van den 27. December niet was gepaſſeert) de volle ende abſolute Souverainiteyt ſoo wel in het Geeſtelijck over de voorſz Meyerye ende andere Quartieren hadden willen ſtipuleren ende by Tractaet vaſt ſtellen.

Het argument welck men tracht te trecken uyt het geadjuſteerde van het 1. Articul: met de Spaenſche tot Munſter verdragen, ſpreeckende van de Souverainiteyt deſer Landen, als of aldaer van het Spirituel ofte Eccleſiaſticq geene mentie gemaeckt ſijnde *exidentitate rationum* daer uyt ſoude komen te volgen, dat oock niet noodich was dat in het derde Articul het voorſz *Spirituel* wert uytgedruckt, en meriteert niet, alſoo de voorſz expreſſie wert gerequireert, overmits niet alleenlijck de Souverainiteyt over de Meyerye van den Boſch deſen Staet diſputabel was gemaeckt, maer oock in ſpecie de diſpoſitie o-

ver

ver het Eccleſiaſticq, ende datmen daer over een expedient ende temperament tot contentement van d'eene ende andere partye heeft gepretendeert, ende dat ſonder het ſelve den Coning van Spagnien van de voorſz Meyerye geen afſtant heeft willen doen ende aen de andere ſijde overmits in de Baronnie van Breda, Marquiſaet van Bergen op Zoom &c. In het Eccleſiaſticq ſoodanigen ordre niet was geſtelt, als over de Geunieerde Provintien, omme welcke redenen oock de voorſz Meyerye ende andere Quartieren in het meerghenoemde derde Articul *nominatim ende ſpecificatim* ſijn uytgedruckt, welck niet was gedaen in het voorſz 1. ofte 3. Articul in regardt van de Geunieerde Provintien.

De *inpoſſibiliteyt* die by de Spaenſche wert gepretexeert, ende de redenen die tot dien eynde werden gheallegeert, waeromme van weghen hunnen Coning in het Tractaet van Vrede de woorden van het *Spirituel* ofte *Eccleſiaſticq* niet konden worden geadmitteert, ſijn t'eenemael irrelevant.

Want voor eerſt te ſeggen, *dat den Coning van Spagnien gheen geſach ofte diſpoſitie hebbende over het Eccleſiaſticq, daer over kan niet diſpenceren ofte eenich recht cederen*, en militeert niet.

Alſoo van weghen deſen Staet niet wert verſocht ofte ghepretendeert eenighe *ceſſie* ofte *diſpenſatie*, maer alleenlijck dat het recht van de *Souverainiteyt* haer Ho: Mo: over de Meyerye van de andere quartieren competerende, by het Tractaet van den Vrede vaſt ende buyten alle diſpuyten werde geſtelt, ende dat in gevolge van dien den Coning van Spagnien kome af te doen alle hinderniſſen ende troublen die hy aen deſen Staet tot noch toe hadde ghedaen, in de oeffeninghe van het voorſz recht van Souverainiteyt, ende met namen in het Eccleſiaſticq.

Dat *nu niet den Coning van Spagnien, maer den Paus in deſen de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq ſoude hebben*, was t'eenemael onghefondeert, alſoo notoir was ende by alle Politicque Scribenten ſelfs Spaenſch wert geaffirmeert, dat die gene die de Souverai-

niteyt toekomt, deſelve competeert het gheſach over den Publicquen Godſdienſt, ende dat dienvolgende niet konde worden gediſputeert, dat den Coning van Spagnien gehad hebbende de Souverainiteyt over de Meyerye van den Boſch &c. aen deſelve heeft behoort de diſpoſitie over den uytterlijcken ſtant van de Religie, doorgaens hebben gheexerceert, als blijckt by het Interim by den Keyſer Carel de vijfde opgericht, by de Edicten by de Coningen van Vranckrijck aen die van de Gereformeerde Religie vergunt.

By de Collatie van de Geeſtelijcke Beneficien ende de preciſe conſervatie van het recht daer over notoirlijck concernerende den Publicquen Godſdienſt en de tranſactien daer over by Tractaet ſonder interventie van den Paus gemaeckt.

Gelijck noch onlanghs volgens het rapport van de Heeren van *Heemſtede ende de Knuyt* tuſſchen de Franſche ende Spaenſche over de Epiſcopale Juriſdictie in *Catalognien* tot Munſter was geaccordeert.

Ende oock tuſſchen den Keyſer ende Kroone Zweden over de overgifte ende permutatie van geheel Biſdom ende andere Geeſtelijcke Stiften werde gehandelt, ende uyt andre exempelen meer, hier te lange te verhalen.

Ende wat belangde den *Paus*, deſelve heeft geen *ſummum imperium extra Romaniam* maer alleen Eccleſiaſticque Juriſdictie *in ordine ad ſpiritualia* over de Landen ſijnde hem toegedaen; uyt krachte van de welcke hy is definierende de Pointen van de Leere ende ordre ſtellende op de Ceremonien ende Hierarchie, maer heeft geenſins het recht van verſorginghe ende protectie van den Publicquen Godſdienſt, welck is behoorende tot den Souverain.

In voeghen dat de Iuriſdictie van den Paus alleenlijck accidenteel ſijnde notoirlijck deſelve quam te ceſſeren, ſoo wanneer de Heerſchappije vande voorſz Landen *jure ſucceſſionis belli* ofte anderſints overging tot ſoodanighe Souverain die een afkeer

keer heeft van de Roomſche Godſdienſt.

Sijnde gantſch ongerijmt, dat by de Spaenſche wiert geſuſtineert, dat na de conſtitutie van hunne Regieringe de woorden *Spirituel* ofte *Eccleſiaſticq* in ghene Tractaten mochten werden ghebruyckt, alſoo ter contrarie blijckt, dat by de proviſionele verdragen en by alle de Spaenſche Plenipotentiariſen den 15. Iuly 1646. tot Munſter geteyckende Articulen, wel uytdruckelijck wert geſeght, dat ten opſichte van het *Geeſtelijck* over de Meyerye van den Boſch een temperament ende expedient ſoude werden ghevonden tot contentement van eene ende andere partye, de Heeren Staten ende den *Coning* van Spagnien ende niet den *Taus*.

Als mede dat in de Acte van den 27. December 1646. klaerlijck ſtaet, dat over de *oeffeninge van de Catholicque Religie*, ende ghebruyck van de Geeſtelijcke Goederen in de Meyerye van den Boſch &c. ſoude werden verdraghen 6. Maenden naer de Concluſie ende Ratificatie van het Tractaet van Vrede.

Komende daer uyt te volgen dat niet alleenlijck de woorden *Spirituel*, in het Tractaet wel hebben konnen geadmitteert werden, maer oock inſonderheyt dat den Coningh van Spagnien dien wille ende macht heeft gehadt, omme over het *Spirituel* te tranſigeren ende diſponeren, of anderſints heeft men deſen Staet getracht t'abuſeren.

Uyt alle welcke d'Heeren Staten van Zeelandt niet anders konden beſluyten, dan dat deſe ſaecke niet op eenige ſimpele *woorden-ſtrijt*, gelijck voorgegeven wert, ofte litterale preciſiteyt was beruſtende, maer dat ter contrarie de Spaenſche difficulteyt maeckende deſen Staet met woorden te laten het recht denſelven competerende, de intentie niet en was haer Hoog Mogende te laten ghenieten het effect ofte æquivalent van de voorſz woorden, ende met namen de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq, maer dat men ter contrarie ghemeynt was, op de eene ofte andere maniere het voorſz effect te eluderen ende

over de voorſz quartieren te conſerveren de oeffeninghe van de Roomſche Religie, ghelijck het ſelve uyt het geheele gehandelde over de voorſz Meyerye ende andere Quartieren tot Mnnſter, ende met namen het Gheſchrifte by de Spaenſche den 22. September leſtleden overghelevert, naectelijck te ſien was, ghelijck mede tot geen anderen eynde en kan worden verſtaen te tenderen de verklaringhen die van weghen deſen Staet ſoude worden ghedaen, nopende de vryheyt van de conſcientie volghens d'Inſtantie van de Spaenſche, alſoo ſoodanige verklaringhe by Acte apart te geven, ende dat by forme van gratificatie de Ingeſetenen van de voorſz Meyerye ende andere Quartieren, ghelijck oock alle de Werelt ſoude oordeelen ende verſtaen, dat by de voorſz Ingheſetenen van de Geunieerde Provintien achtervolghende de Ordre van het Lant waren genietende, ghelijck ſulcx naerder ſoude konnen werden gededuceert.

Omme alle welcke redenen d'Heeren Staten van Zeelandt niet konden verſtaen, dat in de voorſz Reſolutien van den 18. Mey 8. 10. ende 13. Auguſti ende den laſt d'Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet in gevolge van dien gegeven, eenige veranderinge behoorde te worden gedaen.

Maer den 14. Novembris hebben ſy haer op de ernſtighe inſtantie der Heeren van Hollant naerder verklaert; ende namelijck voor eerſt op het *Spirituel* over de Meyerye van den Boſch ende andere bewuſte Quartieren, ſegghende, dat ſoo wanneer by eenparighe Reſolutie van alle de Provintien ſoude ſijn goetgevonden ende vaſt gheſtelt, dat het derde Artieul van de 73. tot Munſter geadjuſteert in de volghende maniere ſoude worden gheamplieert, als te weten dat achter de woorden *in wat manieren dat het ſy*, ſoude worden gevoecht *directelijck nochte indirectelijck*, ende achter alle deſelve Rechten ende *deelen* van Souverainiteyt ende ſuperioriteyt *even als, ſy ſijn ſonder, &c.*

Dat

Dat het voorſz Articul in dier voegen geelucideert ende geaccordeert ſijnde, de Spaenſche Plenipotentiariſen tot Munſter door de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet rondelijck ſoude werden aengheſecht, dat men onder de woorden van *Souveraniteyt ende Superioriteyt in alle ſijn Rechten ende Deelen* verſtaet het Geeſtelijcke ſpecialijck ghecomprehendeert te ſijn, ende dat men gemeynt was, de diſpoſitie daer over abſolutelijck te exerceren.

Dat tot dien eynde terſtont na de Publicatie van het Tractaet van Vrede de Placcaten tegens de Paeps-Geſinde geemaneert, ſouden worden gherenoveert, gepubliceert, ende na haer forme ende inhouden alomme gheexecuteert, ende met namen over de Meyerye van den *Boſch*, Marquiſaet van *Bergen* op Zoom, Baronnie van *Breda &c.*

Dat mede terſtondt nae de voorſz Publicatie, deſen Staet ſich ſoude ſtellen in de effectuele Poſſeſſie van alle de Kercken, ende dat ten behoeve van die van de Ghereformeerde Religie, als mede in het *Privative* gheſach van alle de Geeſtelijcke ende Kerckelijcke Goederen in de voorſz Quartieren gheleghen, ſonder in het regardt van de oeffeninghe van de Roomſche Religie ende Geeſtelijcke Goederen buyten de geaccordeerde alimentatie ad vitam voor de Paepſche Geeſtelijcheyt nu ofte hier naermaels eenich temperament te admitteren, ja ſoo verre dat *daer over geen Propoſitie in haer Hoog Mog: Vergaderinge ſoude mogen worden gedaen*, veel min dat daer op worden gediſponeert.

Dat alle het ſelve ſijnde vaſt gheſtelt, ghelijck hier vooren is gheſecht, de Gedeputeerde van Zeelandt hun hier mede ſouden konnen conformeren, dat de woorden *Spirituel ende temporeel* uyt den laſt van de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet gelicht ende vervolgens uyt het Tractaet van Vrede werde gelaten.

Ende

Ende wat belanghde het tweede van het voorſz ghedaen rapport raeckende den Staet van de openſtaende differenten tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien, waer op nootwendich in gevolge van de Reſolutie van den 4. Iuly laeſtleden in het beſluyt van het Tractaet van Vrede, van deſen Staet reflexie moeſt worden genomen, verklaerden dat de Heeren aenweſende Plenipotentiariſen van deſen Staet behoorde te worden gelaſt ſich op het ſpoedichſte na Munſter te vervoeghen, omme in conformiteyt van hunne Inſtructie ende de Reſolutien vervolgens ghenomen, mette Spaenſche te verhandelen ende af te doen alle het geene aen het Tractaet van Vrede noch was reſterende, ſonder nochtans het voorſz Tractaet voor als noch finalijck te ſluyten ende teyckenen, maer ſouden alvoorens alle moghelijcke devoiren aenwenden tot accommodement van de noch reſterende openſtaende differenten tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien, ende dat by ſubmiſſie, arbitragie, interpoſitie, ofte anderſints, omme alſoo gelijckelijck ende *pari paſſu* beyde de Tractaten van Vrede te perficieren.

Doch ingevalle na alle mogelijcke aengewende devoiren, de voorſz differenten niet konden werden by gheleyt, ende dat de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck ende Spagnien ghevraecht ſijnde, Cathegorice quamen te verklaren, dat het buyten alle apparentie was dat de twee Kroonen den anderen op de reſpective openſtaende Pointen ſouden konnen verſtaen, dat in ſulcken ghevalle d'Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet op het ſpoedichſte eenige uyt den hunnen herwaerts ſouden af ſenden, omme aen haer Hoog Mog: van alles rapport te doen, ten eynde het ſelve ghehoort als dan finalijck ghereſolveert ſoude moghen werden het geene men ten meeſten dienſte van den Lande ſoude bevinden te behooren.

Welcke Reſolutie op dat ſoude moghen geaccelereert worden

den, dat d'Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet tot Munſter haer Hoogh Mog: als mede yder ende ſelf de Staten van de Provintien, uyt dewelcke ſy ſijn Gedeputeert, van alles directelijck ſouden verwittighen, ende met namen van den tijdt, wanneer hunne af te ſenden Collegen in den Haghe ſouden ſijn, ten eynde deſelve hunne Gedeputeerden volkomentlijck ende abſolutelijck mochten authoriſeren ende afſenden, omme ſonder rugge ſpraeck op het gedaen rapport finalijck te reſolveren.

Ende omme de Croone van Vranckrijck te diſponeren ſonder verder dilay, tot het beſluyten van de Vrede te procederen, dat van doen af de ghemelte Kroone by eene wel gheraiſoneerde miſſive ſoude werden te ghemoet gevoert, de redenen waeromme deſen Staet ſich gheneceſſiteert vondt van deſe langhwijlighe Handelinghe tot Munſter eenmael een eynde te maecken ende tot Concluſie van het Tractaet van Vrede te gaen.

Dat ſelve redenen ook ſouden worden gerepreſenteert aen de Franſche Plenipotentiariſen tot Munſter door de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet aldaer, uyt krachte van ſpeciale laſt ende credentie van haer Hoogh Mog: ten fine als vooren.

Eyntelijck hebben de voorſz Gedeputeerden van Zeelandt geſecht, dat alſoo in het nemen van de Reſolutie van den 10. Auguſti laeſtleden op de Domeſtique Pointen ende andere ſaecken Concernerende de Handelinge tot Munſter (welck ſy Gedeputeerden verſtonden in ſijn gheheel te blyven, omme na ſijne forme ende inhouden gheexecuteert te worden.) Ook was toegeſtaen ende vaſt gheſtelt, een *reel ende ſuffiſant ſecours voor de Weſt-Indiſche Compagnie*, omme ſoo haeſt doenlijck na Brazil afgeſonden te worden; dat het hoochnoodich was, dat tot het af gaen, ende vertreck van het voorſz ſecours ſonder eenigh meerder tijdt verlies, alſoo het Saiſoen albe-

reydts maer al te verre was geadvanceert, de noodighe ordre werde ghegheven, ende dat vervolgens niet alleenlijck werden gheweert alle verhinderinghen ende beletſelen, die in deſen albereydts waren ofte noch verder in de weghe ſoude moghen werden gheleght, maer oock dat ſonder dilay laſt werde ghegheven tot het verveerdighen ende ghereet maecken van alle het gheene tot het af-gaen van het voorſz ſecours wert gherequireert, als daer was het *Concipieren ende Arreſteren van de Generale ende Particuliere Commiſſien ende Inſtructien, het prepareren van de Ammonitie van Oorloghe eude Trains behoeſten, het voorſien ende in Zee brengen van de Galiotten &c.*

Op alle welcke Pointen ſy verſtonden, dat ghelijcke Reſolutie ſoude werden ghenomen, ofte anders ende by foute van dien, verklaerden dat hun advijs op de andere Pointen inghebracht voor geen advijs ſoude worden gehouden.

Daer op is ghevolght de finale reſolutie van den vijfthienden Novembris, als namelijck, dat goedt ghevonden ende verſtaen wiert expreſſelijck te laſten ende authoriſeeren de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van weghen deſen Staet tot Munſter, dat ſy aldaer by de Spaenſche Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs ſouden hebben te bevorderen ende van deſelve precijſe te obtineren dat het derde van de drie-en-tſeventigh Articulen binnen *Munſter* voornoemt hier bevoorens gheadjuſteert, werde geredreſſeert, vervat ende neder geſtelt, in voegen hier na verklaert, te weten.

Een yegelijck ſal behouden ende datelijck gebruycken, de Landſchappen, Steden, Plaetſen Landen ende Heerlicheden die hy jegenwoordich hout ende beſit, ſonder daerin getroubleert ofte belet te worden directelijck ofte indirectelijcke, in wat maniere dat het ſy, daer onder men verſtaet te begrypen de Vlecken, Dorpen, Gehuchten: ende Platte Landen, dependerende van de voorſz Stadt ende Meyerye van 's Hertogenboſch,

Stadt

Stadt ende Marquiſaet van Bergen op Zoom, Stadt ende Baronnie van Breda, Stadt van Maeſtricht 'treſſort van dien, als oock het Graeffchap van den Vroonhoff, de Stadt Grave ende Landen van Cuyck, Hulſt, ende Baillagie van Hulſt, ende Hulſter-Ambacht, als oock Axel-Ambacht, gelegen by Zuyden ende benoorden de Geule, mitsgaders de Forten die de gemelte Heere Staten jegenwoordich in hebben in't Landt van Waes, en alle andere Steden ende plaetſen, dewelcke de gedachte Heeren Staten houden in Brabant, Vlaenderen, ende elders, blyven aen de voorſz Heeren Staten in alle ende deſelve Rechten en deelen van Souverainiteyt ende Superioriteyt niet uytgheſondert, en even ghelijck als ſy ſijn houdende de Provintien van de Vereenichde Nederlanden, welverſtaende dat alle de reſte van't Landt van Waes, uytgenomen de voorſz Forten ſal blyven aen den Coning van Spagnien. Wat aengaet de drie Quartieren van Over-Maſe, te weten Valckenburg, Dalem ende 's Hertogenrade, deſelve ſullen blyven in den Staet in dewelcke die ſich tegenwoordich vinden, ende in cas van diſpute ende controverſie, ſal deſelve gerenvoyeert worden aen de Chambre mipartie, omme aldaer te werden gedecideert,

De Heer *Eyben* aenweſende Gedeputeerde van weghen de Provintie van Stadt ende Landen, heeft hier op laten aenteeckenen van die Heeren ſijne principalen alnoch egeene ſpeciale reſolutie ofte laſt ontſanghen te hebben, over 'tredreſſeren van 'tbovenſtaendè Articul. Edoch Conſidererende dat het groote werck van de Vrede-Handelinghe tot *Munſter* ende daer van dependerende expeditie naer Braſil niet langher en dienen opghehouden te worden; Soo verklaerde de ghemelte Heer *Eyben* het voornoemde gheredreſſeerde Articul in voeghen 'tſelve hier boven ſtaet neder gheſtelt, te ſullen laten gaen, ende 'tſelve mitſdeſen t'avoueren op't behagen van de Heeren ſijne Principalen.

Voorts hebben haer Hoog Mogende goedt gevonden ende verſtaen midtſdien te laſten de opghemelte Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van weghen de-

ſen Staet dat ſy uyt handen van de Spaenſche tot *Muuſter* ſouden lichten, intrecken, ende behouden d'Acte van den 27. December 1646. Concernerende het alſdan voorgheſlaghen *Temperament*, ende daer neffens mondelinghe verklaren dat haer Hoog Mogende verſtaen te houden ende ghebruycken de volle *Souverainiteyt ende Superioriteyt in't Geeſtelijck ende Wereltlijck* metten ghevolghe ende aenkleven van dien, binnen de Meyerye van 's Hertogenboſch, ende andere gheweſten ghementioneert in het bewuſte derde Articul van de drie-en-tſeventigh geadjuſteerde Articulen tot *Munſter*, ende wert daer mede, als oock mettet geene voorſz is, gehouden voorvoldaen, de Clauſule begrepen in hare Hoog Moghende Reſolutie van den 18. Mey leſtleden, dicterende dat in het Tractaet met den Vyandt te maecken bedonghen ſoude worden de *volle ende abſolute Souverainiteyt ſoo in't Geeſtelijck als Wereltlijck* over de ghemelte Meyerye van den Boſch ende andere Plaetſen in't voorſz derde Articul gementioneert ende gheſpecificeert.

Item is ghereſolveert ende vaſt gheſtelt, ghelijck ghereſolveert ende vaſt gheſtelt wert midtſdien, dat de Placcaten voor deſen van weghen haer Hoog Moghende ghe-emaneert ende Ghepubliceert jeghens de Paus-Gheſinde, datelijck naer het beſluyt van de Ratificatie ende Verkondinghe van het te maken Vredens-Tractaet tuſſchen den Coning van Spagnien ende deſen Staet, by Publicatie ſoude werden vernieut, ende vervolghens naer haer forme ende inhouden ghe-executeert mede inde voornoemde Meyerye ende andere Plaetſen in het meergenoemde derde Articul gementioneert ende gheſpecificeert ende dat in gevolge van dien datelijck effectuele poſſeſſie uyt den Naem ende van weghen haer Hoog Moghende ſoude werden ghenomen van alle de Kercken, tot oeffeninghe van de Gereformeerde Religie, ghelijck oock mede effectuele Poſſeſſie ſoude werden ghenomen van alle de Kerckelijcke

ende

ende andere Geeſtelijcke Goederen in de meer-ghenoemde Meyerye ende andere gheweſten hier vooren ghementioneert om daer van ghediſponeert te werden na behooren, ſonder in alle 'tghene voorſz is, eenigh temperament te ſullen admitteren, dan hebben de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van *Zeelandt* hier op laten aenteeckenen dat voor de voorſz woorden *te ſullen admitteren*, behoort gevoecht te worden, *oyt of immermeer*.

Item is goedt ghevonden ende ghereſolveert dat de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet, jeghenwoordich binnen 'sLandts weſende op't ſpoedichſte naer Munſter ſouden vertrecken, om haer met ende neffens derſelver Colleguen aldaer weſende te reguleren volghens deſe ende andere voorgaende Reſolutien, te weten die van den 18. Mey leſtleden hier bevooren ghenoemt (voorſoo veel deſelve in deſen niet en was gheelucideert) als mede die van den 4. Iuly 7. 10. ende 13. Auguſti leſtleden, ende dienvolghens het voornoemde Tractaet van Vrede tuſſchen den Coning van Spagnien ende deſen Staet in conformitié van de voorſz Reſolutien finalijck te ſluyten, ende volghens deſelve Reſolutien, voor Vranckrijck *alle uyterſte ende efficatieuſe devoiren* aenwenden om het Tractaet tuſſchen de Croone van Vranckrijck met Spagnien ten eynde te brenghen, dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van *Zeelandt* hier op laten aenteeckenen dat ſy ſijn acquieſcerende de bovengenoemde Reſolutien van den 18. May 4. Iuly 7. 10. ende 13. Auguſti alle leſtleden wel moghende lijden dat d'Heeren hare Hoog Mog: Plenipotentiariſen tot Munſter hun *daer na preciſe* reguleren ende dat tot dien eynde de voorſz Reſolutien alhier werden gehouden van woorde te woorde gheinſereert; ſonder dat ſy Heeren van Zeelandt hun gelaſt vinden eenighe *ſtuckſgewijſe illatien ofte additien* te admitteren. Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van *Wtrecht* in haer Hoog Mog: Vergaderinge op't ge-

ne voorſz is, in kracht van derſelver ſpeciale laſt van de Heeren derſelver Principalen hier op laten aenteeckenen, dat ſy verſtaen dat egeen Tractaet van Vrede metten Coningh van Spagnien ſoude worden geſlooten, *als in Conformité van de Tractaten met die Kroone van Vranckrijck gemaeckt*, ende dien volgens mede by Spagnien aen de Kroone van Vranckrijck ghelaten de Conqueſten daer van deſelve Kroone ten tijde van het ſluyten der Vredens-Tractaten tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien in poſſeſſie ſoude ſijn, ende dat alle 'tgeene by de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſoude worden gheteeckent, ſoude weſen *ſonder effect van reël Tractaet*, tot dat Vranckrijck ende deſen Staet op eenen tijdt gheſamentlijck met Spagnien gheſlooten ſoude hebben, ende de Ratificatie reſpective daer op ſijn ghevolcht, ende daer beneffens het Tractaet van de *Ligue Garantie* tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet gemaeckt voor 'tvoorſz ſluyten aen de Plenipotentiariſen van Spagnien worden gheinſinueert. De Heeren Gedeputeerde van weghen de Provintie van *Vrieſlandt* in haer Hoog Mogende Vergaderinghe hebben op alle 'tgene voorſz is, laten aenteeckenen, dat ſy hun de Concluſien dies aengaende ghenomen, wel laten ghevallen, des dat Spagnien preſtere alle 'tgheene by hun aen Vranckrijck is belooft ende beweſen kan worden, ende dat alnoch alle moghelijcke debvoiren werden aengewent, dat de twee hooge partyen over een worden gebracht, ende alſo de twee Kroonen t'induceren tot ſpoedighe afhandelinge van hun differentiale Pointen, 'tſy door arbiters of andere wegen, die gevoechelijck bevonden ſullen worden, alles Conform voorige Reſolutien dies aengaende ingebracht.

Eyntelijck is gereſolveert dat de Vloot van deſen Staet gedeſtineert naer Brazil tot ſecours van de Weſt-Indiſche Compagnie ende redres van derſelver vervallen ſaecken aldaer, ten ſpoedichſten ſoude werden afgheveerdicht ende in Zee ghebracht,

bracht, dat tot dien eynde alle noodige ende reſterende preparaten, begrepen in haer Hoog Mog: Reſolutie van den 9. deſes, ſonder eenich uytſtel ter Handt ſouden worden genomen, ende dat mitſdien werden geconſenteert de vier Pointen begrepen in de voorſz Reſolutie van den 9. deſes. Alles te gebruycken by d'opghemelte Compagnie volgens haer Hoog Mogende Reſolutien van den 20. ende 23. December 1645. ende op de Commiſſien ende Inſtructien, die Conform daertoe by ſijn Hoocheyt ende haer Hoog Moghende Gedeputeerden in te ſtellen, formeren ende arreſteren om ghedepeſcheert te worden.

Dan hebben de Gedeputeerden van weghen de Provintie van *Vrieſlant* op't voorſz ſtuck Concernerende de Weſt-Indiſche Compagnie laten aenteeckenen dat ſy haer dies aengaende waren ghedraghende tot de Reſolutie op dat ſubject by de Heeren derſelver Principalen genomen, mits genietende het effect van deſelve Reſolutie.

De Heer *Eyben* heeft hier op laten aenteeckenen in de Concluſien raeckende het ſtuck van de Weſt-Indiſche Compagnie te Conſenteren op't behaghen van de Heeren ſijne Principalen.

Van Stadt ende Landen (alſoo de Heer *Eyben* hadde in de Concluſien van de voorſtaende Reſolutie hadde gheconſenteert oppet behaghen van ſijn Heeren Principalen) quam naderhandt in Reſolutie waer by ſy avoyeerden ende confirmeerden 'tgene by hem gedaen was.

Op den ſelven dach, namelijck den 15. Novembris, als de ghemelde finale Reſolutie ghenomen wiert, gaf noch de Coninglijcke Franſche Ambaſſadeur la Thuillerie in volgende memorie.

Le

LE Sr. de la Tuillerie Ambaſſ. Extraordinaire de France ayant apris que Meſſrs. les Eſtats eſtoyent ſur le point de renvoyer Meſſrs. leurs Plenipres. a Munſter pour mettre fin a leur Negociation avec l'Eſpagne; ou il entend qu'il ne reſte plus que la ſignature a jugé a Propos de faire ſouvenir vos Seigrs. qu'il euſt denierement le bien de leur Parler ſur ce ſubject leur dire les obligations reciproques qui ſont entre la France & cet Eſtat & les inviter en ſuite a ÿ demeurer ferme, Comme le Roy ſon maiſtre & la Reyne Regente ſa Mere ÿ eſtoyent reſolue de leur part, ſur quoi juſques icy il n'a eu aucune reſpõce, quoy qu'il euſt plu a Vos Seigrs. de la luy promettre & qu'elle luy ſoit treſneceſſaire, afin d'en Pouvoir donner advis a leurs Majeſtés & faire ſçavoir a Meſſrs. les Plenipres. de France qui ſont a Munſter, ce qu'ils peuvent eſperer de voſtre entremiſe, particulierement a cet heure que les Eſpagnols flattés de l'eſperance qu'ils ont conceüe de ſeparer cet Eſtat de la France, ſe ſont declares (quoy qu'ils affettent de ſe monſtrer faciles ou il n'y a Point de difficulté) de ne vouloir Conclure ſans l'Empire, avec deſſein apparement de reculer noſtre Traicté & de porter V. Sries. de finir le leur avec eux, Or comme de ce biais il peut arriver des longneurs qui ne doibvent pas eſtre imputées a la France, qui Iuſques icy a faict toutes les diligences poſſibles pour avancer un bien ſi univerſellement deſiré de toute la Chreſtienté, ainſi il a creu devoir revenir a vos S. S. dans la Conjoincture qui s'offre, ou il s'agiſt de l'obſervation ou in obſervation des Traictés, voulant eſperer de leur grande prudence & loyanté accouſtumée, qu'ils ne renvoyeront point meſdits Srs. leurs Plenipotentiarires a Munſter qu'avec des ordres Conformes aux obligations ſuſdites, & a l'ancienne amitié qu'ils ont avec la France, Faict a la Haye le 15. November 1647. de la Thuillerie.

Maer alſoo nu eenmael de voorſz Reſolutie vaſt gheſtelt, ende 'tſelve memorie niet was als petitio principij; ſoo heeftmen 'tſelve met ſtilſwijgen beantwoort.

Den 19. Novembris wiert goet gevonden t'authoriſeren de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet om met de Spaenſe tot Munſter te concipieren eñ in te ſtellen de formulieren van ratificatie op het te maken Tractaet van Vrede, om ſulcx gedaen ſijnde 'tſelve over te ſenden herwaers, eñ daer op verſtaen haer Ho: Mo: intentie.

Item

Item alſo alreede bedongen was de demolitie van eenige forten by Sluys die men begeerde vande Spaenſche gedaen te hebben: ſoo wierdt goet ghevonden ende verſtaen dat de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen ſtaende op haer vertreck naer Munſter ſouden mede nemen de namen vande Forten, zijnde de ſelve deſe, te weten, *St. Iob, St. Donaes, Sterreſchans, Tereſe, Frederichs Fort, St. Paul, ende de Redoute de Papemuts*, om demolitie daer van met ende neffens andere Heeren hare Collegien te bevorderen volgens ende inconformite van het ghene tot Munſter voornoemt al bereydts met de Spaenſche dies aengaende is gheconvenieert ende verdragen.

Deſe twee poincten quamen voort uyt die van Zeelandt, ende hadde de apparentie dat ſulcx de Handelinge ende ſluytinghe noch meer ſoude accrocheeren; want de formulieren herwaerts komende ſouden dan konnen werden geſonden eerſt in de Provincien, 't welck veel tijdt ſoude nemen. Ende ſtont te gelooven dat (alſoo alreede eenmael geadjuſteert was datmen na gheratificeerde Vrede ſoude convenieren over de demolitie der Forten) de Spaenſche deſe expreſſie der Forten ſouden nemen voor een nieuwicheyt. Dies men niet ghemerct heeft dat op de ſelve naerder reſolutie by de Heeren Plenipotentiariſen eenich regard ſy genomen.

De Heeren Plenipotentiariſen vertrocken ende tot Munſter aengekomen zijnde, hebben geduyrende de geheele Maent van December niet veel aen haer Ho. Mog. geſchreven: eenſdeels om eerſt yets ſeeckers ſoo tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien, als tuſſchen deſen Staet ende Spagnien vaſt te ſtellen; anderdeels om deur haer miſſiven geen nieuwe ſtoffe te geven van eenighe veranderinge, Cavillatie, of innovatien in haren laſt.

Soodane haer ſtilſwygentheyt wiert by eenige gheduydt, dat ſy al te ſeer tot de ſluytinghe waren ſpoedende; dies haer ernſtelijck wederom aengeſchreven wiert, met verſouck om van tijdt

tot tijdt neerstiger te advyseren van haer negotiatien; want soo uyt der selver stilswygenheyt als uyt advysen van ter zyden men ghenouch verstont dat alles met de Spaensche gheadjusteert was.

Den 27 December heeft de Heer van *Wimmenum* ter Vergaderinge presiderende aen haer Ho. Mog. voorgedragen, dat het eerste Lidt van het drie-en-veertichste der drie en t'seventich artyckulen tot Munster tusschen den Koninck van Spagnien ende desen Staet geadjusteert, in effect was mede brengende, dat aengaende de pretensien ende Intereslen, de welcke den Heere Prince van Orangie soude mogen hebben ten opsichte van eenighe parthyen die hy niet en was besittende, dat daer over by particuliere handelinge verdragen soude worden, tot satisfactie van ghedachte Heer Prince van Orangie; stellende mits dien de gemelte Heer presiderende haer Ho. Mog. in bedencken, of de selve niet en souden konnen goet vinden dat het ghene, dat volgens het voornoemde eerste Lidt van het drie-ende-veertichste artyckel voornoemt, uyt den naem ende van wegen den hooch. gemelte Heere Prince, met die vande andere zyde was verhandelt, of noch verder soude mogen ghehandelt worden, *dat het selve gehouden mocht worden van ghelijcke kracht ende weerde, als of het selfde in het Tractaet van Vrede tusschen den Koninck van Spagnien ende desen Staet, van woorde te woorde ware gheinsereert*; waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ho. Mog. gheconsenteert, in het voornoemde voorstel by den meer ghemelten Heer presiderende ghedaen, ende is dienvolgens verstaen, dat alle het gene, volgens het meer ghenoemde eerste Lidt van het voorsz. drie-ende-veertichste artyckel van weghens de meer hoochgemelte Heer Prince van Orangie met die vande andere zyde albereydts was ghehandelt, ofte noch verder ghehandelt soude mogen worden, gheduyrende het Tractaet tot Munster dat alle 't het selfde soude zijn ende blyven van soodanige kracht ende weerde, als of het ghehandelde in 't gheneracl ende yder

poinct

poinct van dien in 't byſonder in het beſluydt van het Tractaet van Vreede tuſſchen den voorſz. Koninck van Spagnien ende deſen Staet van woorde te woorde waere gheinſereert, in deſen verſtande nochtans, dat vande voorſz. Handelinge aen de Regieringe alhier openinge ſoude worden ghedaen, ſoo wanneer als het ghemelde Tractaet van Vreede herwaerts gheteyckent ſoude overkomen, om als dan by haer Ho. Mog. met ende neffens het ſelve Tractaet van Vreede oock gheratificeert te worden. Ende dat deſe haer Ho. Mog. Reſolutie gheſonden ſoude worden aen de Heeren der ſelver Plenipotentiariſen tot Munſter om de ſelve Reſolutie by de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen oock elders, des noot weſende, volkomen effect te doen ſorteren, ende ten dien fine het meer ghenoemde *drie-ende-veertichſte artyckel* daer mede te doen amplieren, ofte wel een artyckel apart in het meer genoemde Tractaet van Vreede, dies aengaende te inſereren.

Alſoo men terſtont in het begin van dit Jaer ſeſthien hondert acht-en-veertich merckte verackoort te zijn dat de drie Landen van Over-Maſe ſouden komen aen de gene die ten tijde van de teeckeninghe was in poſſeſſie; ende dat de Spaenſche haer ſeer bemoeyden om deur Placcaten, Exactien, Inlegheringen ende anderſints de poſſeſſie aen haer te trecken; Soo heeft de Heer *Veth* den eerſten Januarii ter Vergaderinghe preſiderende aen haere Ho. Mog. ghecommuniceert ſeecker extract uyt een Brief geſchreven tot *Maeſtricht*: waer uyt bleecken verſcheyden ſoodane acten als geſeyt is; daer op ghereſolveert is, te verſoecken ſyn Hoocheyt ende den Raedt van State, om ten ſpoedichſten te ſchryven aen den Graef van *Solms* Gouverneur tot Maeſtricht, als oock aen de Droſſards, Rentemeyſters ende andere politique Officieren van deſen Staet inde Landen van Over-Maſe dat ſy ſouden hebben te procederen met de ſtercke handt by retorſie tegens de voorſz. proceduyren, ende indracht, die de Spaenſche aldaer hadden by de handt ghenomen,

ten eynde dat de poſſeßie vande ſelve Landen van Over-Maſe volkomentlijck mocht blyven ghemainteneert aen deſen Staet. Dan hebben de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provincie van Hollandt in haer Ho. Mog. Vergaderinghe gherepeteert haer voorige aenteeckeninge den 30 Decembris ghedaen, van niet te konnen conſenteren tot eenige feytlijckheyt.

Des onaengeſien heeft ſyn Hoocheyt gheſonden den *Rhyn-Graef* met een ſuffiſant ghetal te Peerde ende te Voet; om te gaen logeeren in het Landt van Over-Maes; ende aldaer te blyven leggen; ſoo langhe tot dat de Vreede, 't welck men vvel merckte op handen te zijn, ſoude gheteyckent weſen. De Spaenſche hadden omtrent *Namen* ende in het Overquartier oock langs den Deemer notable troupen: ende ſouden lichtelijck des ghelijcx hebben konnen komen aldaer logheren; of den *Rhyn-Graef*, ſoo hy ſich niet by een tooch, affronteren. Maer ſy hebben haer te veel laten ghelegen zijn, om het groote vverck der af-ſonderlijcke Vreede daer deur geen krack te geven.

De afhandelinghe vande reſteerende poincten tuſſchen deſen Staet ende de Spaenſche tot Munſter is eenighe dagen ghehouden in ſurſeance, om ondertuſſchen met des te meer vigueur te vorderen het adjuſtement der differentiale ſtucken tuſſchen de Kroonen by wege van interpoſitie.

Maer ſulcx vruchteloos zijnde, ſoo is weder by der handt genomen het werck tuſſchen deſen Staet ende Spagnien; waer in ſoo verre gheavanceert is, dat in het begin van deſe Maendt alle de overighe poincten volgens intentie van haer Ho. Mog. inde reſolutie van den 15 November uytgedruct waren geadjuſteert ende gebracht in Staet om neffens de voorgaende geteyckende artyckelen te werden geredigeert in forme van Tractaet.

In wat manieren nu endtlijck de teyckeninge ende ſluytinge is geſchiet ſulcx ſal naeckt elijck te kennen gheven naevolgende verhael.

De

De onſeeckerheyt daer inne de Negotiatien ſedert veerthien dagen (namentlijck ſedert de weder-komſt tot Munſter) herwaerts hadden geverſeert ende de Veranderinghe dagelijcx daer inne voor ghekomen, ende inſonderheyt in 't gunt de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van deſen Staet wierden aen de een zyde vande Franſche verſocht om by haer Interpoſitie te willen continueren, ende in cas de ſelve nae wenſchinghe niet ſoude ſuccederen haer Tractaet, alreede tot ſluytens toe gheprepareert, in State te laten, ende vande andere (namelijck vande Spaenſche) zyde, naerdien by het voorſz. Tractaet alles was verdragen tot contentement van haer Ho. Mog. 't ſelve te willen parficieren met volkomen beſluydt ende ſignature, of anderſints dat men ſich vande ander zyde daer aen niet verder ſoude konnen houden, ende genootſaeckt weſen de ontfangene Geſchriften te reſtitueren, ende de gheleverde wederom te ontfangen, ende alſoo, ſonder eickanders leſie, affcheyt te maecken, te vertrecken, ende het vorder Godt te bevelen, om dat men volgens de expreſſe ordre ende verſcheyden wichtighe conſideratien niet langer in onſeeckerheyt konde blyven, maer ſoodanighe uytkomſte moeten nemen, die men ſoude vinden ſortabel ende nae yders tegenwoordige ghelegentheyt applicabel te weſen; Dit alles, ſeg ick, is oorſaecke geweeſt dat de Heeren Plenipotentiariſen haer in groote perplexiteyt hebben ghevonden, mits ſy ten weder-zyden geen bequame uyt-komſte konden vinden nochte aen haer Ho. Mog. yets ſeecker advyſeren, te meer om dat daghelijcx diverſe bejegeningen ende veranderingen voorquamen van ſucces ende vordere uytkomſten, vande welcke ſy ſelfs niet konden oordeelen, ende veel weyniger haer Ho. Mog. eenige ghewiſſe advyſen gheven, daer op de ſelve ſtaet maecken, ofte reflexie ſouden hebben konnen nemen; Nae dat dan het alſoo nae alle uytterſte devoyren ende geſtadige beſoignen van dach tot dach gecontinueert, ſoo verre was gekomen, dat ſy, het geheele ſtuck hebbende door ſien,

eyndelijck een seeckere uytkomste ten regarde vande Negotiatien van haer Ho. Mog. hebben beraemt ende ghetroffen, daer van het sommier was; *Eerstelijck* dat sy met de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen over alle poincten haer by haer Ho. Mog. aenbevoolen over een gheruymen tijdt volkomentlijck eens gheworden zijnde het finael teyckenen van het Tractaet met de selve alleen hebben ghedilayeert, op hoope dat sy beyde de Kroonen tot accommodatie vande onderlinghe differenten ende tot een eenparich besluydt souden hebben konnen brengen, om dat de selve geliefde aen haer Interpositie welgevallen te nemen, ende oock daer aen ten regarde van haer Ho. Mo. vele te defereren, selfs tot submissie ende arbitragie van verscheyde poincten tusschen de twee Kroonen openstaende ende niet konnende door de voorsz. bemiddelinghe gheaccommodeert worden.

Dan ghekomen zijnde op het poinct van *Lottringen*, waer op vande Spaensche zyde de restitutie als van andere Geallieerde is hepretendeert, ende wegen de Heeren Fransche Plenipotentiarisen ghesustineert, dat die saecke tot de *Munsterssche* Vergaderinge niet en behoorde, ende daer van ghesepareert was ghehouden, mitsgaders door-gaens gesustineert dat Spagnien soude moeten belooven den Hertoghe *Charles* directelijck noch indirectelijck niet te sullen assisteren, hebben sy haer veele dagen moeten occuperen eer sy dit stuck tot eenighe ghevoechlijckheyt tusschen de hooghe Partyen hebben weten te redigeren, doch is het selve door veelvoudighe ende moeyelijcke Intercessien eyndelijck soo verre ghebracht, dat op de restitutie van Lotthringen (met afsonderinghe van den Duché van Bar ende van alle het gene vande Bisdommen van *Metts*, *Toul* ende *Verduyn* by den Hertoge van Lottheringen is gepossideert) een voorslach gedaen zijnde, de selve by beyde de Hooghe Partyen niet is verworpen, dan hebben de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck uytstel versocht van *veerthien* dagen, omme

daer

daer over te Hove te mogen ſchryven, ende haer voor ghehouden dat ſy middeler tijdt het beſluyt van haer Tractaet met Spagnien ſouden willen ophouden, ende aen de andere zyde hebben de Spaenſche verſtaen in haer gheheel te willen verblyven, om Vranckrijck by uytkomſt van toekomende ſaecken geen adventagie te gheven, ende haer daer en boven ghepreſſeert het Tractaet met haer te willen voltrecken ſonder vorder dilay, daer by ſy niet alleen notable prejudicien allegeerden, maer oock verklaerden ſoodanich *dilay voor refus ende rupture* te moeten houden.

Ende naerdien ſy tuſſchen deſe twee Kroonen oock hadden ghehandelt op de caſſatie ende retraicte vande wapen in Italien, niet ſonder hoope van goet ſucces, hebben ſy wel kunnen beſpeuren dat het verſochte uytſtel, nieuwe ende grooter difficulteyten tuſſchen de twee Kroonen in Italien ſoude konnen voort-brengen, ende ſy door de onſeeckerheyt aengaende Lotthringen tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien uytſtaende naer veerthien dagen de ſelve Kroonen in ghelijcke diſpariteyt ſouden konnen vinden; Inſonderheyt vermits een nieuwe differentaengaende de demolitie van *Nancy* tuſſchen de ſelve vvas ontſtaen, vvelcke de gheheele hoope van accommodement geſchapen vvas te abſorberen ende te vernietigen, ende ſy mitsdien tuſſchen de twee Kroonen niet en ſouden hebben geavanceert ende effect van haer Tractaet konnen verkrygen. Hier omme hebben ſy haer verſcheyden reyſen by de Franſche Plenipotentiariſen ghevoecht ende de ſelve vertoont dat haere Interpoſitie den Staet van haer Ho. Mog. niet ſchadelijck behoorde te weſen, ende ſy van doen af tot beſluyt van haer Tractaet ſouden behooren te komen, ende niet te min bereydt vvaeren te continueren in alle devoyren alreede aengewendt ende de ſelve ten uytterſten toe te pourſuiveren.

Waer inne de Spaenſche haer verklaert hebben mede wel te vreden te vveſen, ende dienthalven den Staet van haer Ho. Mog.

niet

niet minder, maer wel meerder te ſullen defereren; Doch alſoo deſe voorſtellinghe de Heeren Franſche Plenipotentiariſen niet behaechde, die ter contrarie verſochten, indien Spagnien ſich met haer niet wilde accommoderen, dat ſy (Staetſche) haer Tractaet niet ſouden voltrecken; ende in allen ghevalle afwachten den tijdt van veerthien dagen, tot dat ſy antvvoordt uyt Vranckrijck ſouden hebben bekomen, ende aen de andere zyde de Heeren Spaenſche haer ſeer qualijck hielden, dat ſy van tijdt tot tijdt op onſeeckere hoope van haer wierden ghedilayeert, verſoeckende mits dien haer Cathegorique verklaringhe van *doen*, of *laten*, om haer nae de Conſtitutie van haeren Staet te mogen reguleren;

Soo zijn ſy eyndelijck genootſaeckt de Heeren Franſche Plenipotentiariſen met alle beleeftheyt te repreſenteren, de devoyren by haer gedaen, ende die ſy verder ten overvloet bereyt waren te continueren; maer om *groote ende Importante conſideratien*, haren Staet betreffende, niet te konnen toelaten dattet Tractaet, tuſſchen de Spaenſche ende haer ſoo verre gebracht, ſoude werden afgebroocken; naerdien ſy in geenderhande devoyren hadden gemanqueert, ende de vordere uytkomſte aen haer niet dependeerde, ende niet te min dat ſy het uytterſte beſluydt ende teyckenen ſoo lange ſouden differeren als haer mogelijck ſoude weſen;

Ende hebben ſy voorts aen de Heeren Spaenſche aen de ander zyde vertoont haere ghenegentheydt ende dat men haere vordere officien niet inſtructueux behoorde te maecken, ende zijn ſy nae veele conteſtatien met de ſelve Heeren *Spaenſche* ſoo verre gekomen dat ſy de minuten vande Tractaten ten vvederzyden in beyde de Taelen ghecollationeert ende ghearreſteert hebben, oock gheadjuſteert de agreatien daer op naer deſen te gheven, met belofte dat by de Tractaten niet aen ofte af ſoude mogen ghedaen ende de formuliere vande Ratificatien promptelijck over gheſonden worden met reciproque bewilliginghe

ende

ende verſeeckeringhe de teyckeninghe vande ſelve Tractaten voor veerthien dagen, welcke voor den uytgaṇck van Januarius 1648. ſoude komen te expireren, ſouden mogen ophouden, om de ſelve als dan preciſe gheteeckent ende gheſlooten te worden, ende dat middeler tijdt het goet vinden van haer Ho. Mo. op de formulieren van aggreatie ſouden worden verwacht ende herwaerts overgeſonden om ghelijckelijck neven de Tractaten ten weder-zyden te worden afgheveerdicht, daer ende ſulcx het ſoude behooren; volgens welcke affcheyt, 't vvelck ſy tot meerder voldoeninghe van Vranckrijck met moeyten hebben te wege ghebracht ende gheduyrende welcken tijdt ſy niet hebben nagelaten alle vordere devoyren ende Officien tuſſchen de twee Kroonen te contribueren nae haer beſte vermogen, ſouden ſy aen haer Ho. Mog. de geadjuſteerde formulieren van de aggreatien; in 't dreſſeren van welcke ſy op de *egaliteyt* ende alle convenable termen ſonderling hebben gelet, ende de Heeren Spaenſche *haer veel hebben ingevolcht*, gelijck ſy oock meenden de ſelve te ſullen konnen gediſponeert worden, om de aggreatie van haer Koninck inde *Franſche tale* te procureren, om te beter op het Tractaet te mogen paſſen, indien haer Ho. Mog. ſulcx uytterlijck ſouden begeeren; dan naer dien ſy met veele moeyten en facherie deſen middelwech hadden uytghewrocht, voornamentlijck om Vranckrijck met uytſtel van ſoo veel tijdts te believen, ſoo ſchreven ende baden ſy haer Ho. Mog. ſeer reverentelijck haer goet vinden op de voorſz. formulieren van aggreatien ſoo haeſt doenlijck te laten toekomen, ten eynde de ſelve ten langſten twee dagen voor de expiratie van dien Maendt wederom aldaer mocht weſen, op dat ſy in een ſaeck alleen beſtaende in formaliteyt haer woort mochten preſteren,

De Heer van Nederhorſt is de eenichſte gheweeſt, die ſwaricheydt maeckte inde teyckeninghe, ende heeft daer van gheſtelt ende aen ſyne Heeren mede Plenipotentiariſen ingegeven deſe naevolgende redenen.

MYN HEEREN COLLEGÆ.

„DOor dien't myne quade dispositie niet toe en laet, wer-
„de ick belet in u Ed. Vergaderinghe tegenwoordich te
„verschynen, ende alsoo ick hoore dat de uyre bestemt is, om een
„afgesondert Tractaet van Vreede te teyckenen, met de Pleni-
„potentiarisen ende Ambassadeurs vande Koninck van Spa-
„gnien, heeft myn goet ghedacht U Ed. voor oogen te stellen
„dese volgende swaricheden, de welcke op het hoochst in dese
„saeck in consideratie komen, en myn gemoet beswaren.

„Eerstelijck, dat de Plenipotentiarisen ende Ambassadeurs
„van Vranckrijck, naer dat de Plenipotentiarisen van den Ko-
„ninck van Spagnien, de submissie vande questie van wegen *Lot-*
„*theringen* onder conditie, by de Fransche voor gedragen, ver-
„worpen hadden, hebben sy de voorseyde questie, suyver ende
„eenvoudelijck opghedragen en ghestelt aen 't oordeel van syn
„Hoocheyt den Prince van Orangien, met byvoeginge van ee-
„nigen van onsen Staet: Maer als sy verstonden dat sulcx den
„Ambassadeurs van Spagnien oock mishaechden, syn sy te vre-
„den gheweest, indien de Spaensche, eenige uyt den Onsen, als
„Middelaers wilden verkiesen, dat sy het selve oock souden
„doen.

„Ende dat mede vande Spaensche Ambassadeurs gerefuseert
„zijnde, welcke eene dadelijcke presentatie versochten; Soo
„hebben de Fransche Ambassadeurs uyt liefde tot de Vreede,
„haer meyninghe soo duydelijck verklaert, dat wy vryelijck
„mochten gelooven, dat *oudt Lottheringen* soude gerestitueert
„worden, by aldien de Spaensche wilden toestaen, dat men de
„Forten soude demolieren: Maer met dese aenbiedinghe de
„Spaensche noch niet te vreden zijnde, hebben 't selve mede af-
„geslagen, seggende geen last daer toe te hebben.

Waer

„Waerom; Als by eenige van Ons voorgeſtelt was, terwylen „de Ambaſſadeurs van beyde de Kroonen allegeerden, geen „laſt te hebben over het *demolieren* vande Fortificatien, dat de „ſelve ſaeck aen beyde de Koningen ſoude ghedefereert vvor„den, en dat men daer op antvvoordt te ghelijck met de Ratifi„catie verwachten ſoude: waer van ick verſeeckert ben, dat de „Franſche Ambaſſadeurs het toegeſtaen ſouden hebben, op die „conditie, indien de Koningen niet wel over een en quamen, „dat de Koninck van Spagnien den Hertoch van Lotheringen „geen Subſidie ſoude mogen toeſenden, dat ſy dan te vreden „ſouden zijn, met Ons te teyckenen; welck alhoewel de Spaen„ſche met recht niet en hadden behooren te weygeren, ſo heeft „het haer evenwel goet ghedacht, deſe vvettelijcke en goede „voorſlach te verwerpen.

„Waerom men (myns oordeels) geenſins kan ſeggen, dat de „Ambaſſadeurs van Vranckrijck ergens in ghe-eerſelt hebben, „maer alles ghecontribueert, dat niet eenighe redenen tot een „eenparighe Vreede ſoude konnen vereyſcht worden, ende „over ſulcx moet men wel overwegen, of men in ſulcken ghe„val Onſen getrouvven Bondtgenooten, en van jongſt aen On„ſe getrouwſte Vrienden vvelcke nevens Ons de Fondamenten „van onſe Republycke ſoo vaſt geleydt ende geſtabilieert heb„ben, behoort te verlaten, ende *afgeſondert* van haer, in ſulcken „gewichtighe ſaecke te handelen; als door vvelcke de groote „Godt, onſe Republycke in ſulcken geluckigen Staet gheſtelt, „ende tot ſoo hoogen ende grooten eere verheven heeft, in „vvelcke ſaeck ick groote ſvvaricheyt ghevonden hebbe, ende „oock niet machtich ben ſulcken laſt te dragen, ſoo heeft myn „beſt ghedocht de waerheyt vande ſaeck ende Handelingen aen „myne Principale te kennen te geven, op dat de ſaeck vvel ver„ſtaen zijnde, de reſpective Provincien tot welvaert vande Re„publyck moge reſolveren: Voornamelijck, alſoo de ghee„le queſtie ſchynt te beſtaen inde reſtitutie van *Lotheringen* ſon-

„der demolitie vande Fortificatien ghelijck de Ambaſſadeurs „van den Koninck van Spagnien verſoucken, welcke demoli- „tie nochtans Hertoch *Carel* in ſyn Tractaet van het Jaer 1641. „in 's Koninckx wel behagen geſtelt heeft.

„Hier komt noch by, dat het Verbondt met den alder Chri- „ſtelijckſten Koninck ghemaeckt, niet gheabrogeert, veel min „(myns bedunckens) met gemeene toeſtemminge geinterpre- „teert is, ende den eedt des Verbondts waer mede wy aen hem „verbonden zijn, noch niet wech en is genomen.

„Hierom is het dat ick voor myn beter ende gheruſter ghe- „oordeelt hebbe, tot noch toe te excuſeren de afgheſonderde „Peys te onderteyckenen, ende liever te verwaehten na de Ra- „tificatie vande Geunieerde Provincien, op vvelcken tijdt het „voor de Provincie van *Wtrecht* noch tijdts genoech weſen ſal „te teyckenen: Ondertuſſchen vertrouwe dat Godt een wech „ſal wyſen, waer door, ofte voor, ofte gelijck met de Ratifica- „tie by den Koninck van Vranckrijck toegeſtaen, de geſament- „lijcke Vreede volbrocht, of op een ander manier den alder- „Chriſtelijckſten Koninck voldaen mach worden.

Dergelijcke deductie heeft hy oock gheſonden aen haer Ho. Mog. in het langhe verhalende 't gunt jongſt tuſſchen de Fran- ſche ende Spaenſche noopende de noch openſtaende poincten vvas voor gheloopen: Daer op hy eyndelijck verklaerde ſich in deſe ſaecke te vinden ten hoochſten becommert: want ſeyde hy; „Als ick inſie het hondert vijfthiende artyckel van onſe Inſtru- „ctie meldende dat wy behoorlijck regard ſullen nemen op het „Tractaet Anno 1644. met Vranckrijck gemaeckt, daer op den „Eedt is ghevolcht, ſoo en kan ick myn ghemoet niet vol- „doen in het teeckenen de ſeparate Handelinghe die voor han- „den is.

„Want de Reſolutie van den vierde Julii 1647. 't voorſz. ar- „tyckel niet expreſſelijck derogeert, noch de Tractaten ſpreec-

„kende

„kende vande Conqueſten niet en limiteert ofte interpreteert,
„maer alleenlijck ſeyt, indien *Vranckrijck* de Vreedens Tracta-
„ten komt te dilayeren ofte daer inne tergiverſeert dat men dan
„afſonderlijck ſal ſluyten.

„Nu kan immers niet gheſeyt worden, naer myn opinie, dat
„*Vranckrijck* tergiverſeert ofte dilayeert, terwylen de Heeren
„Ambaſſadeurs van Vranckrijck alle haere poincten hebben ge-
„ſubmitteert, *Lorrainen* incluys, ende groote hoope ghegeven
„hebben tot de reſtitutie van *Lorrainen* met de demolitie vande
„Fortificatien, hoewel ſy verſtonden hare Conqueſten met ſoo
„goet recht te mogen behouden als onſen Staet de hare doet,
„en dat de ſelve ghehouden was daer inne volgens de Tractaten
„haer te ſecunderen.

„De voorſz. Heeren Ambaſſadeurs hebben daer by ghe-
„voecht, indien ſyn Majeſteyt *Lorrainen* reſolveerde te reſtitue-
„ren, dat de ſelve meer recht en reden tegens ſynen Vyandt tot
„verſeeckerheyt van ſynen Staet hadde om de ſtercke plaetſen
„van *Lorreynen* met Garniſoen beſet te houden, als U Ho. Mog.
„tot verſeeckerheyt van haren Staet recht hebben tegens haren
„Vriendt en Geallieerden de Steden op den Rhyn ende Maſe,
„den Hertoch van Brandenburch competeerende, met Garni-
„ſoen te verſeeckeren.

„De volgende woorden inde Reſolutie voornoemt van den
„vierde Julii vervat kan niet begrypen ſoo verſtaen te moeten
„worden, *als Spagnien aen Vranckrijck ſal preſteren het ghene*
„*Vranckrijck ſal bewyſen by Spagnien gheconſenteert te zyn*, om
„Vranckrijck daer mede niet te vreden zijnde, dattet ſelve voor
„een tergiverſatie ende dilay te houden, en conſequentelijck af-
„ſonderling teyckenen.

„My ghedenckt dat ick meermalen inde Vergaderinghe van
„U Ho. Mog. heb hooren rapporteren dat Spagnien aen
„Vranckrijck alle hare Conqueſten, daer Vranckrijck Lorrei-
„nen mede onder verſtaet, hadde gheconſenteert, ende over

„ſulcx hebbe reden te ghelooven dat de reſpective Provincien „op dat preſuppoſt de voornoemde clauſule inde voornoemde „Reſolutie van den vierde Julii vervat hebben toegeſtaen.

„Voorts, dat inde andere onghedecideerde poincten men „efficatieuſe en uytterſte devoyren ſoude aenwenden om „Vranckrijck te doen hebben behoorlijck contentement, ſulcx „is by my ſoo opghenomen, dat het ſelve verſtaen is *boven de „Conqueſten*, om dat het behoorlijck contentement moet ghe„reguleert worden volgens de Tractaten, die Ick niet en ſie dat „by de voorſz. Reſolutie expreſſelijck zijn gheretracteert, ghe„interpreteert, of daer by dies aengaende van onſen Eedt, die „materie belangende, zijn ontſlagen.

„Wat de devoyren aengaet, de ſelve zijn efficatieux gevveeſt „ten regarde van *Vranckrijck*; Jae dickvvils met dreygementen „vermengt *van te ſluyten met Spagnien indien ſy haer niet en kon„den accommoderen.*

„Dan by *Spagnien* heeft niet anders konnen gedaen vverden „als de antvvoorden van tijdt tot tijdt over te brengen met ver„ſoeck ende verſcheyden perſuaſive goede redenen, omme „haer gevoechelijck te willen ſtellen ende de ſubmiſſie van *Lor„rainen* of de reſtitutie van oudt Lorrainen met de demolitie „van dien aen te willen nemen, doch dewyle de voorſz. rede„nen haer geen *Vreeſe* konden aenbrengen, ende dat onſe Hee„ren Collegien ſuſtineerden geen laſt te hebben eenige commi„natoire redenen te ghebruycken van anders niet te konnen „ſluyten of aen onſe Principalen alles te ſullen refereren.

„Soo hebbe Ick daer tegen ghemeynt ende gheopineert, dat „men U Ho. Mog. vande ghelegentheyt van deſe ſaecke alhier „kenniſſe behoorde te doen hebben omme te oordeelen, of „Vranckrijck tergiverſeert of niet, of het niet redelijck is dat „Vranckrijck hare Conqueſten behoort te houden, of Vranck„rijck behoorlijck contentement heeft of niet, en of wy effica„tieuſe devoyren daer toe genoechſaem aenghevvent hebben

„of

„of niet, naer welckers oordeel hem dan een yeder preciſelijck „ſoude hebben moeten reguleren.

De teyckeninghe by de ſeven Heeren met de Spaenſche ghedaen zijnde: ſoo zijn de ſelve, uytgenomen de Heer *Donia*, die alleen tot Munſter is ghebleven, nae den Haghe ghetrocken, alwaer ſy den twaelfde Februarii hebben ter Vergaderinghe gherapporteert alle het ghene ſedert der ſelver laetſte vertreck uyt den Hage ende jongſte aenkomſte tot Munſter zijnde den laetſten November des voorleden Jaers tot den negende deſer Maendt Februarii, ten welcken daghe ſy van *Munſter* zijn verreyſt, by haer ſucceſſivelijck is gebeſoigneert, op ende aengaende de differenten tuſſchen de Kroonen Vranckrijck ende Spagnien uytſtaende, die ſy doenmaels by nae in den ſelven Staet hebben gevonden als die eenige Maenden te vooren waren gevveeſt, ende in vvat voegen de ſelve Plenipotentiariſen continuerende haere voorige Interpoſitie tuſſchen de ſelve Kroonen alderhande ende geſtadige devoyren hadden aenghewendt, ſoo in het gemeen als vervolgens by Gedeputeerde omme door billijcke voorſlagen, ſerieuſe aenmaningen, veelvoudighe recommandatien, ende reſpectueuſe verſoecken, de voorſz. Hooghe Partyen te induceren ende te bewegen, haer met den anderen te willen accommoderen over de reſterende differentiale poincten, ten eynde het Tractaet van Vreede tuſſchen de ſelve neffens het Tractaet tuſſchen Spagnien ende haer Ho. Mog. tot beſluydt ghebracht, ende alſoo de gewenſchte Vreede tuſſchen de twee Kroonen ende den Staet van haer Ho. Mog. te ghelijck ſoude hebben mogen ghetroffen worden, daer inne de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen ſeyden te hebben geprocedeert met Communicatie ende Correſpondentie vande Heer Ambaſſadeur van Venetien, zijnde een vande Mediateurs die van ſyne zyde gelijcke Correſpentie met de Plenipotentiariſen van haere Ho. Mog. heeft onderhouden.

Ende

Ende nae dat van tijdt tot tijdt alderley wegen ende middelen tuſſchen de Hooghe Partyen waren ghetenteert ende ghemeent werde, dat men volgens de Reſolutie van haere Ho. Mog. met de gedane devoyren mochte ende behoorde te volſtaen; Evenwel ten overvloedt ende tot meerder vorderinghe daer in vvas ghecontinueert, ende in het laetſte van December een ſchriftelijck voorſlach gedaen, daer op de reſpective Hooghe Partyen, haer verſcheydentlijck by monde ende gheſchrifte hadden verklaert, ende het eyndelijck ſich vertoonde of het aldermeeſt op de reſtitutie van *Lotheringen* ſoude mogen aenkomen, waer onder de Heeren Franſche uytſtel van vyfthien dagen begeerden, niet tegenſtaende de Plenipotentiariſen van hare Ho. Mog. tot het eynde van haere Negotiatie met de Heeren Spaenſche waren ghekomen, ende geduyrende, mitsgaders tegen de expiratie vande ſelve vyfthien dagen andere diſcreperende ouverturen ſoo aen de voorſz. Plenipotentiariſen als aen de Heeren Mediateurs waeren ghedaen, daer uyt men konde beſpeuren de voorſz. gepretendeerde reſtitutie van *Lotheringen* in plaetſe van naerderinge, tot verder verwyderinghe wierde ghebracht, ende den voorſlach leſtelijck ghedaen, omme de reſtitutie van *Lotheringen* alleen in het Tractaet te comprehenderen, ende het different aengaende de demolitie van *Nancy* ende andere Veſtingen te remitteren, aen beyde de Koningen, om voor de Ratificatie geaccommodeert, ofte anderſints by ſubmiſſie gheterminneert te werden, by Vranckrijck afgheſlagen werde, ende daer door mitsgaders door de particuliere Handelinge, welcke gheſeyt werde met Hertoge *Charles* gedreven te worden, alle hoope van tot beſluydt van het Tractaet tuſſchen de twee Kroonen te mogen komen, werden belet, ende by de Mediateurs oock geoordeelt, daer toe weynich apparentie te weſen.

Behalven dat op de vyf reſterende differentiale poincten ende de ſubmiſſie over de ſelve gepreſenteert, ſoo wegen de *caſus poſitie* van het gunt geſubmitteert ſoude werden, als over de Arbiters,

ters, aen de welcke de ſubmiſſie ſoude gedaen worden, differente Conſideratien, ſoo in Spagnien als Nederlandt vielen, ende aen de Mediateurs geproponeert werden, daer inne oock ſomwylen wierde gevarieert.

Ende middelertijdt de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. tot diverſche reyſen vande Heeren Spaenſche ſeer ſerieuſelijck waren aengemaent, omme het Tractaet met de ſelve te perficieren, ofte met reſtitutie van weder-zijdts papieren te laten varen.

Soo waeren daerom de voorſz. Heeren Plenipotentiariſen volgens de Reſolutien van haere Ho. Mog. van den vierden Julii vijfthienden November ende andere, haer iterativelijck aenbevoolen, ghenootſaeckt gheworden tot *finael beſluydt* met de voorſz. Heeren Spaenſche te komen, hebbende alvooren de Continuatie van haere Interpoſitie aen beyde de Hooghe partyen aenghebooden, oock nae de Concluſie van het Tractaet meermalen ghereitereert ende vande Heeren Spaenſche een Acte van Conſent ende obligatoir uytgebracht, ende de principale gheteyckent ende ghecachetteert vertoont, doch dat vermits het vertrecken vande Heere Hertoghe van Longueville de voorſz. Plenipotentiariſen vande Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck, tot Munſter ghebleven, geen Cathagorique verklaringe hadden konnen bekomen; Maer ter contrarie vernomen, dat men ghemeynt ſoude weſen ter Vergaderinghe van haere Ho. Mog. ende elders contrarie vertoogen te laten doen tot prejuditie vande Negotiatie met de Heeren Spaenſche, in voegen als vooren geperficieert.

Vervolgens hebben de voornoemde Plenipotentiariſen hare Ho. Mog. vertoont dat ſy met de Heeren Spaenſche de Negotiatie haer aenbevoolen ſoo lange moghelijck hadden ghetraineert, omme middeler tijdt haer tuſſchen de twee Kroonen

met betere efficatie te mogen employeren, ende sy alleengskens met trappen in conformité van den last haer ghegeven met de Heeren Spaensche over alle poincten verdragen zijnde, echter het finael besluydt van het Tractaet langh hadden opghehouden, niet tegenstaende verscheyde sommatien aen haer gedaen van te willen Concluderen ende haer uyterlijck declareren met *Iae* ofte *Neen*, ende dat sy bemerckende de Heeren Spaensche haer uytterstten tijdt, soo sy hooch affirmeerden, hadden afgewacht, ende by langer retardement de Handelinghe souden hebben afghebroocken ende haer van Munster datelijck vertrocken.

Ende aen de andere zyde gemerckt hebbende de groote onseeckerheyt daer inne het Tractaet tusschen Vranckrijck ende Spagnien noch verseerde, ende indien beyde de hooge partyen tot de Vreede genegen waeren binnen den tijdt van twee Maenden tot de Ratificatie toe noch souden konnen perficieren, ende alles konnen genomen ende ghehouden worden, als of de Tractaten op eenen tijdt ende te gelijck waeren geconcludeert, sy over sulcx gheacht hadden haer devoyr te wesen omme het Tractaet met de Heeren Spaensche langhe te vooren gheprepareert, veel eer tot Concluste te komen, als het selve te abandonneren ende te laten verlooren gaen.

Daer in sy dan den dertichsten Januarii nevens de Heeren Spaensche waren ghetreden ende ten selven daghe gheteeckent ende ghecachetteert hadden *vier alleensluydende Instrumentum, twee inde Nederlandtsche ende twee inde Fransche tale*, waer van de Heeren Spaensche twee ende de voornoemde Plenipotentiarisen de ander twee nae haer hebben ghenomen, doch dat de Heere van *Nederhorst* hem van het besluydt ende signature van het voorsz. Tractaet hadde geabsenteert ende geexcuseert, ende hebben de voorsz. Plenipotentiarisen twee autentycke Copyen van

van het voorsz. Tractaet in beyde de voorsz. talen met alle behoorlijcke respect aen haer Ho. Mog. ghepresenteert.

Midtsgaders daer neffens overghelevert vier alleensluydende acten aengaende het *Temperament inde Meyerie van den Bosch* voor desen met de Spaensche geconcerteert ende gheteeckent in December sesthien hondert ses-en-veertich, waer van sy de twee onder de Heeren Spaensche beruft hebbende, volgens intentie van haer Ho. Mog. vande selve Spaensche hadden ingetrocken.

Daer beneffens hebben de voorsz. Plenipotentiarisen verhaelt, alsoo ten regarde vande Navigatie ende Commercie op de Rycken ende Landen daer mede den Koninck van Spagnien in vyandtschap soude mogen wesen ofte geraecken, by het Tractaet, geen voet was beraemt, nochte by haer Ho. Mog. daer op last gegeven, ende niet te min gheschapen, dat daer uyt allerhande misverstanden souden komen te ontstaen, ghelijck tusschen Vranckrijck ende Engelandt met desen Staet in het Jaer negen-en twintich sware inconvenienten voorgevallen waren, ende daer naer tusschen Vranckrijck ende desen Staet op de Middelandtsche Zee, ende in voortyden tusschen *Engelandt* ende de *Hanzee Steden*. ende daerom noodich was gheacht dat daer tegens in tijdts mochte werden versien, hadden over sulcx de voornoemde Plenipotentiarisen hier over met de Heeren Spaensche een artyckel op het behagen van haer Ho. Mog. geadjusteert; met sulcken verstande, indien het de selve voor aengenaem mochten opnemen, dat het selve artyckel op haer wederkomste tot Munster ten wederzyden mede gheteyckent, ende vervolgens in het bysonder gheratificeert soude worden, welcke artyckel de voornoemde Plenipotentiarisen by Concept hier na volgende hebben overgelevert ende de minute van het Spaensche Concept daer neffens geexhibeert.

Leſtelijck hebben de voornoemde Plenipotentiariſen ghe-deduceert, dat de Heeren Spaenſche haer hadden verklaert eenighe exemplaren van het ghemaeckte Tractaet over diverſche wegen aen den Koninck van Spagnien gheſonden te hebben, omme des ſelfs Ratificatie daer op binnen twee Maenden te mogen uytbrengen; Ende hoewel het geconcipieerde formulier van agreatie van haer Ho. Mog. niet te rugge vvas gheſonden, de Plenipotentiariſen des gheſondeert zijnde, haer daer op niet hadden konnen declareren; maer gheloofden dat de voornoemde Heeren Spaenſche haer van het voorſz. formulier ghedient ende met ampliatie ofte inſertie van het woordt *Vrye Provincien* hebben geconformeert. Ende dat de ſelve Spaenſche de voornoemde Plenipotentiariſen hadden verſocht ten eynde de Ratificatie van hare Ho. Mog. oock binnen twee Maenden uytgebracht ende met haer tot Munſter verwiſſelt mochten werden, tot welcken eynde ſy bereyt waren aldaer ſoo lange te verblyven, als mede omme het Tractaet met Vranckrijck te continueren.

Daer en boven dat de Heeren Spaenſche hadden te kennen gegeven, dat vervolgens op het beſweeren van het voorſz. Tractaet van eeuwige Vreede nae ghebruyck van andere Koningen Princen ende Staten, ende op het publiceren van het ſelve den Voet ende ordre ſoude moeten genomen worden, ende ſy nae gedane verwiſſelinge te vreden ſoude weſen haer Perſoonlijck herwaerts te begeven ende in te ſtellen omme de voorſz. ſolemniteyten nae behooren te voltrecken mits van wegen haer Ho. Mog. haer insgelijcx eenige ten vollen gheauthoriſeert in Spagnien ten eynde als vooren ſoude preſenteren, ende indien om de diſtantie vande plaetſe het ſelve ſoo haeſt niet ſoude konnen geſchieden, dat den hoochſtgemelten Koninck Authoriſatie op den Ertshertoge Leopold tot Bruſſel ſoude konnen geven, omme uyt ſynen Name den Eedt van wegen hare Ho. Mo. te ontfangen ende op te nemen, van de gene die daer toe behoorlijck

ſoude

ſoude weſen gheauthoriſeert ende op ghelijcke tijdt haer tot Bruſſel ghehouden in te ſtellen, waer op ſy verſocht hebben de intentie van haer Ho. Mog. te mogen weten, omme haer daer naer te reguleren, ende tydelijck de voorſz. authoriſatie op den Ertshertoge te mogen procureren, als mede op het ſtuck vande te doene publicatie te convenieren.

Dat wyders de ſelve Heeren Spaenſche vermaendt hadden dienſtich te ſullen weſen tot beter onderhoudinge van het ghemaeckte Tractaet, dat Ambaſſadeurs ofte publycke Miniſters in Spagnien tot Bruſſel ende alhier van weder-zyden mochten werden gheplaceert en oock in eenighe principale plaetſen in Spagnien Conſuls gheſtabilieert omme alſoo alle klachten ende inconvenienten te beter te mogen voorkomen.

Dat om alle het gunt voorſz. is van haere zyde te prepareren mitsgaders omme ordre te ſtellen op de executie van verſcheyden poincten uyt het Tractaet reſulterende, als mede omme te conſulteren op verſcheyden particuliere ſaecken aen haer volgens laſt van haer Ho. Mog. gherecommandeert, ende leſtelijck omme de ſaecken met Vranckrijck uytſtaende ende namentlijck op het ſtuck van Lotheringen volkomentlijck geinſtrueert te mogen weſen, by haer goet ghevonden was, dat den Heer de *Brun* tweede Spaenſche Plenipotentiariſen een keer naer Bruſſel ſoude doen met intentie om tegen of omtrent den eerſten Maert wederom tot Munſter te weſen, ende den Grave van Pigneranda aldaer ſoude verblyven.

Waer op de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. gheoordeelt hadden dat eenighe uyt het middel vande ſelve mede herwaerts een keer ſoude behooren te doen, omme haer Ho. Mog. alle het gunt voorſz. is nae de waerheydt te mogen rapporteren, ende daer op der ſelver beveelen ontfangen hebbende, haer inſgelijcx tegen of ontrent den *eerſten Maert* wederomme tot

Munſter in te ſtellen, ende haer niet alleen wyders tuſſchen de tvvee Kroonen te interponeren, indien het beyde aenghenaem mochte vveſen, maer oock het geene tot uytvoeringhe van het gemaeckte Tractaet noodich ſoude bevonden worden met de Heeren Spaenſche te concerteren ende te preficieren tot vvel-gevallen van haer Ho. Mog.

Midts welcken de voornoemde Plenipotentiariſen verſochten dat hare Ho. Mog. op de poincten hier inne vervat reflexie ende ſoodanige Reſolutie gheliefden te nemen daer mede den Staet van het Landt ſoude konnen weſen ghedient, ende de voornoemde Plenipotentiariſen tegen den beſtemden tijdt met vrucht ende dienſt vvederom konden vertrecken.

Doch naedien (ſeyden de voornoemde Plenipotentiariſen) haer tot verwonderinge ende buyten vermoeden voor ghekomen was, dat haere Ho. Mog. eenighe ſchriftelijcke redenen inghedient waren, waeromme de Heer van *Nederhorſt* het Tractaet niet ſoude hebben gheteyckent, welck alreede in druck waeren uytghegeven, ende de voornoemde Plenipotentiariſen vertrouwende alles nae behooren tot meeſten dienſt van haer Ho. Mog. in achtinge ghenomen te hebben, ongaerne ſouden ſien dat ergens eenige prejuditie tot naedeel van hare Negotiatien geleyt ofte achterdencken ſoude genomen werden; Soo verſochten de ſelve dat by ordre van haer Ho. Mog. haer ſoodanich gheſchrifte in handen mochte gheſtelt vvorden, omme haer Ho. Mog. des te beter op alles te mogen berichten, daer toe ſy vermeenden Eedt ende Ampts halven verplicht te vveſen.

Ghelijck mede de voornoemde Plenipotentiariſen verſochten dat op de jongſte petitie om conſent van hondert duyſendt gulden tot vervallinge van de onkoſten vande Munſterſche Legatie, de noodige Reſolutien in tijdts ghenomen ende de conſenten

ſenten promptelijck ghefurneert mochten werden, ten eynde alles buyten verloop gehouden, ende ter eeren van het Landt mocht uytghevoert worden.

Sequatur ſic Reſol. 18. Febr.

Article particulier touchant la navigation & commerce en ſuite du traicté de Paix, conclu & arreſté entre les Ambaſſadeurs Extraordin. & Plenipotent. du Seigneur Roy d'Eſpaigne & les Ambaſſad. Extraordin. & Plenipotent. des Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces unies des Pais Bas.

LEs Sujects & habitans, des Provinces Vnies pourront naviger & Trafiquer en toutte liberte & ſeurté dans tous les Royaumes, Eſtats, & Pays qui ſont ou ſeront en amitié ou Neutralité avecq l'Eſtat des Provinces Vnies, & ne pourront, eſtre troubles ou inquietés en leur Navigation & Trafique ſusdit a l'occaſion des hoſtilités qui ſe rencontrent ou pourroient rencontrer cy apres entre ledit Seig. Roy d'Eſpagne, & les ſusdits Royaumes, Eſtat, ou Pays, ou aucuns d'iceux, qui ſeroient en amitié ou Neutralité avec les ſusdits Seig. Eſtats comme deſſus, ſans toutefois qu'il ſera permis de porter aux Ennemis declarés dudit Seig. Roy marchandiſes defendues, ou de contrebande; *Et afin d'y obvier, & de n'interrompre le Cours du Commerce, ils ſeront tenus, eſtants entrés dans quelques Havres dudit Seig. Roy, & voulants aller de la aux Havres des ennemis, de monſtrer, leurs paſſeports qui contiendront la ſpecification de la charge de leurs Navires, atteſtée, & marquée du ſeyn ordinaire, & cognu des Officiers de l'Admiraulté du quartier d'ou ils ſeront partis, & ne pourront en outre eſtre Viſités ou recherchés, & moins detenus, ſous quelque pretexte que ce ſoit; Comme auſſy eſtants en pleine mer, ou venants en quelques rades, ſans vouloir entrer dans les Havres, ou rompre leurs charges ils ne ſeront ſubjects de rendre aucun compte de la charge de leurs Navires; Bien entendu que les Seig. Eſtats ſeront defenſe expreſſe, que nuls de leurs ſubjecte pourront porter des*

mar-

marchandiſes de contrebande aux ennemis dudit Seig. Roy, & donneront dés contremarques, pour, au moyen d'icelles, d'autant mieux recognoiſtre la Validité desdits Paſſeports de l'Admiraulté, afin qu'ils ne puiſſent eſtre falſies; ſauf touttesfois que la Navigation & Commerce des ſubjects des Provinces Vnies ſur la France, & reciproquement ſe pourra continuer comme dy devant, *en s'abſtenant de porter en France marchandiſes provenants des Eſtats du Roy d'Eſpagne, qui puiſſent ſervir contre luy, & ſesdits Eſtats, & en cas, que dans lesdits Vaiſſeaux ſe trouvent tels bien, marchandiſes, ou derrées qui ſont declarées defendües, & de contrebande, lesdits biens, marchandiſes, ou denrées defendües & de contrebande tant ſeulement ſeront calangées, & confiſquées, ſans que pour cela la Navire, ny les autres biens, marchandiſes, ou denrées eſtants au Navire, pourront eſtre moleſtées, inquietées, ou confiſquées en aucune maniere, & reciproquement auront les ſubjects dudit Seig. Roy ſemblable liberté de Navigation & Trafique, en cas qu'il ſe rencontre, ou ſe pourroit rencontrer hoſtilité entre lesdits Seig. Eſtats, & les Royaumes, Eſtats, ou Pays, ou aucuns d'iceux qui ſont, ou ſeront en amitié, ou Neutralité avec ledit Seig. Roy d'Eſpagne, & ce conformement aux ſusdites conditions & reſtrictions exprimées en cet article.*

Le preſent article ſera obſervé executé & tenu comme inſeré dans le traicté de Paix & ratifié par le Seigneur Roy d'Eſpagne & les Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces unies des Pais bas, comme ledit principal traicté dans deux mois apres l'eſchange fait de ratifications dudit traicté principal conclu & ſigné le 30 Ianuier de l'an preſent 1648. ou ſi toſt qu'il ſera poßible apres ledit eſchange, & ſeront les ratifications delivrées & eſchangées de part & d'autre en deüe & vallable forme. Fait arreſté, & ſigné par leſdits Ambaſſad. Extraord. & Plenipotent. du Seigneur Roy d'Eſpaigne, & deſdits Seig. Eſtats Generaux des Provinces unies du Pais bas a Munſter ce 4 Febr. 1646. ſigné & cacheté, en deux Colonnes. El Conde de Peneranda, A. Brun, Bartold de Gent, Ian de Mathenes, Adrian Pauw, Godert de Reede, F. van Donia, G. Ripperda, A. Clant.

Alſoo

Alſoo oock veel ende verſcheydene Officien ende devoyren van wegen Vranckrijck zijn voor ende naer ghedaen : ende te wytloopich ſoude zijn alles te inſereren ; of een ende de ſelve argumenten , die van tijdt tot tijdt met verſcheyden vvoorden wierden geproduceert, ſoo dickvvils te wederhalen : ſoo ſal ick alleen nu alhier voor het laetſte by brengen de Brief des Koninckx ; ende de Propoſitie van den Ambaſſadeur daer op ghedaen den derden Martii.

TReſchers grands Amis Alliés & confœderés, Nous avons appris avec tant d'eſtonnement ce qui c'eſt paſſé à Munſt. le 30 de Jan. *ou la plus grande partye de vos Deputés ont ſigne un* Traicté particulier *avec les Miniſtres d'Eſpagnes , que nous n'avons pu nous perſuader qu'ils ayent agy en celà ſelon voſtre intention , & ne doutons nullement qu'auſſi toſt que vous en aures eu cognoiſſance, vous n'ayes donné tous les ordres neceſſaires , pour remedier a ce qui a eſté entrepris au prejudice de* tant de Traittés *ſolemnels , que voſtre Eſtat a faits en divers temps avec cette Courone, qui veulent que la Negotiation, de la Paix marche tousjours d'un* pas Eſgal , *& qu'on ne puiſſe Conclure que Conjoinctement. Nous nous promettons d'autant plus de cette marque de noſtre ſincerité & de noſtre foy que vous aures eſté avertis des facilités que nous avons apportées & de noſtre part pour avancer la Paix , & qu'elles n'ont produict autre effect en nos Ennemis que de les en faire d'avantage eſloigner. ſur quoy nous remettent a noſtre Ambaſſadeur Extraordinaire ſur diverſes choſes que nous l'avons charge de vous repreſenter de noſtre part en une rencontre d'affaires ſi importante nous vous conjurons de luy donner entiere creance & prions Dieu cependant qu'ils vous ayt , Treſchers grands Amis alliés & Confœderes en ſa S^t. Garde, eſcrit a Paris le 14. jour de Frebruair 1648. Eſtoit ſigné voſtre bon amy & Confœderé* Louys, *& plus bas de Lomeine.*

La Superſcription.

A nos Treſchers grands Amis alliés & Confœderés les Seig. les Eſtats Generaux des Provinces Vnies des pays bas.

MESSIEVRS; *De puis le temps que j'ay l'honneur d'eſtre employé dans les affaires, Ie n'en ay rencontré aucun qui m'ayt paru ſi Importante que celle qui m'invite a venir devant vous, puis qu'elle m'obligé. Meßieurs, a vous faire des plaintes & a repreſenter a vos Seigneurs le veritable ſentiment que doit avoir le Roy & la Reyne ſa Mere* de la Signature de voſtre Traicté *avec les Eſpagnols & de ſe voir abbandonnés par ceux la de leurs Alliés ſur leſquels avec raiſon ils avoient mis le plus fort de leurs Eſperances, & deſquels ils attendoient dans une conjuncture pareille a celle en laquelle nous ſommes, le reciproque des aßiſtences qu'en vos beſoings ils vous avoient données, & les reconnoiſſances qu'ils eſtimoient qu'on deuſt avoir de tant de millions deſpenſes, de tant de ſang reſpondu pour la cauſe commune; & de tant de pertes & de peines ſouffertes en une guerre veritablement entrepriſe pour reprimer la trop grande ambition d'Eſpagne, mais auſſy Meßieurs a voſtre ſollicitation & pour vous rendre moins peſant le faix de celle que vous avies a ſouſtenir contre vos Ennemis que nous fiſmes des lors les noſtres.*

Vous ſcaves, Meßieurs, l'Eſtat auquel nous nous trouvions l'an 1634. la generaſite avec la quelle nous declaroſmes la guerre a l'Eſpagne l'an 1635. les conventions particulieres du Traicté que nous fiſmes en cette meſme année vous ſont connues, auſſi bien que nos obligations mutuelles, de ne Iamais quitter les armes que les Eſpagnols ne fuſſent mis de hors des Pays Bas; *& que nous nous y ſoyons Vigoureuſement employés, vos Seig. en ſeront les Iuges.*

Sy nous avons bien fait la Guerre, nous n'avons pas avec moins de ſoing travaillé a la Paix; La patience & l'aſſiduite avec leſquelles

nous

nous agismes pour les Traictés preliminaires en sont une preuve, & celuy de 1644 une bien autentic que de la confiance que leurs Majestés ont tousjours prise en vos prudens Conseils, puis qu'aussy tost apres estre convenus de la Ville de Munster pour le lieu d'assemblée, & du temps auquel on s'y devoit trouver, elles ne se contenterent pas de vous donner advys du choix qu'ils avoient faict de leurs Plenipotentiaires & du tans de leur partement pour s'y rendre, mais encores voulurent qu'ils passassent icy, pour joindre s'il se peut dire, aux Instructions qu'elles leur avoient données, celles que vous leur voudries donner, & conclure led. Traicté de 1644. pour nous servir de directoire en une negotiation si Importante, & marquer Iusques aux pas *que vous & nous aurions a faire, Estants arrives a Munster; ou Messieurs les Plenipotentiaires de France furent si, Religieux observateurs des choses promises qu'ils y demeurerent vingt & un mois entiers en attendant les Vostres, sans vouloir entendre a aucune proposition; & de fait, quand ils y arriverent, à peine avoient ils eschangé leurs pouvoirs.*

De combien d'artifices lors & depuis se servirent les Ennemis pour faire breschе a nostre Alliance, il est superflu de le representer. Le discours en seroit trop long, Tantost ils publient un mariage du Roy avec l'Infante d'Espagne, *qui le doit rendre maistre de tous les pays Bas; d'une autrefois ils parlent d'une* eschange *du mesme pays avec la Catalogne; en fin sentant que cela ne fait pas une impression assés forte, ils vous font* peur de nostre fortune; *ils exagerent la puissance de France, & charitablement vous advertissent du danger qu'il y à de nous avoir pour vos voisins, comme s'il estoit coneuable que les prosperités d'une allié qui* n'a jamais manque de foy ny de parole *pust ou deust donner jalousie à l'autre à la grandeur du quel, il a tousjours sincerement contribue.*

Quoy que ces artiffices, aysées à descouvrir, peussent servir contre eux, nous ne laissons pas d'en souffrir: tesmoing la signature *de certains articles, dont nous avions tort de parler, bien qu'ils fussent*

le prognostique indubitable de ce que nous voyons, & qui donnerent lieu a Messieurs les Ministres d'Espagne d'Exercer leur Rethorique qui en fin s'est trouvé si bonne & si persuadente que non obstant nostre Traicté de Guarantie *conclu en juillet de l'année derniere qui confirme les precedents, non obstant dis je led. Traicté & touttes les avances que nous avons faittes pour faire nostre Paix ensemble, & non obstant encore la remise de nos points indicis avec l'Espagne au jugement de vos Seig. ou de Mons. le Prince d'Orange, conjoinctement avec ceux qui seroient choises de l'Estat, nous voyons un Traicté avec l'Espagne signé le 30 Ianuier, qui est celuy dont je me plains; & il ne s'en faut rien, que toute l'assemblée de Munster aussi ne le fosse, puis qu'il luy oste l'esperance qu'elle avoit legitimement conceüe de voir le repos estably dedans la Chrestiente.*

Leurs Majestés toutesfois considerent ce traitté absolument contraire aux autres, dont Iay fait mention cy dessus, & sachant que permy vous mesmes il n'est pas dans une aprobation Vniverselle, & s'il m'est permis de le dire, qu'une telle action blesseroit la candeur que cette Republycque professe, elles ne peuvent croire que ce qui a esté fait ayt esté l'ordre de l'Estat & que tant de gens de bien & de graves Personnes qui le composent ayent voulu non seulement contre les d. Traictés, Mais aussy contre les Resolutions prises dedans cette assemblée, donner cet advantage a leur Ennemy de les avoir pu porter par finesse Iusque sur le bord de rompre une Vnion si juste & si utile, que la nostre; ainsy elles esperent & ont telle confiance en vostre probité, qu'elles ne doubtent point que vos Seig. connoissents ce mal, qui peut avoir de Facheuses suittes, s'ils n'y apliquent le remede convenable, telque nous le pouvons desirer de bons Fidelles, & anciens alliés.

Ie le vous demande, Messieurs, au nom du Roy & de la Reyne Regente sa Mere, & n'estime pas que vous me le puissies desnier: vous le devés a nos Traittés, *Messieurs* & encores plus a vous mesmes: *Tous les grands Princes de l'Europe attendants la fin de celuy cy, pour reigler, ceulx qu'ils auront doresnavant à faire avec vous.*

Les

Les choſes ſont en leur entier, *vos Ratifications ne ſont point* eſchangés, *& vous les pouves refuſer aux Miniſtres d Eſpagne, Iusques a ce qu'ils nous ayent donné un Legitime contentement nous l'attendons, Meſſieurs* de voſtre equité, de voſtre foy, & de voſtre reconnoiſſance, *qui ſans cela ne ſeront point a couvert de blaſme; quelques offices que vous ayes pu faire aupres des Eſpagnols puis que vous eſtes nos alliés & par conſequent obligés a plus qu'a des Parolles. Ie ſouſtiens donc avec le reſpect que je dois a cette celebre aſſemblée que vous ne pouves paſſer outre, & que vous & nous avons les mains liées, ſi ce que nous faiſons touchant la Paix avec l'Eſpagne ne ſe faict de Concert. Faict a la Haye le 3 Mars 1648. ſigné* de la THVILLERIE.

Wat het advys van Hollandt daer op is gheweeſt ſal volgen nae eene tweede Propoſitie by vvel-ghemelden Heer Ambaſſadeur gedaen.

Den ſeſten Martii heeft de Heer *Roorda* ter Vergaderinge preſiderende, haer Ho. Mog. voor ghedragen, dat de ſelve den ſeven-en-twintichſten December laetſtleden hadden goet gevonden ende verſtaen, dat alle het gene volgens het eerſte Lidt van het drie-en-veertichſte der drie-en-ſeventich artyckulen, doenmaels albereydts tot Munſter tuſſchen den Koninck van Spagnien, ende deſen Staet geadjuſteert van wegen den Heere Prince van Oragnien, met die van de andere zyde albereydts vvas gehandelt, ofte noch vorder gehandelt ſoude mogen worden, geduyrende het Tractaet: tot Munſter voornoemt, dat alle het ſelve ſoude zijn ende blyven van *ſoodanigen kracht ende weerde, als of het gehandelde in het generael ende yder poinct van dien in het byſonder, in het beſluydt van het Tractaet van Vrede tuſſchen den voornoemden Koninck van Spagnien ende deſen Staet, van woorde te woorde ware geinſereert*; In deſen verſtande nochtans, dat van de voorſz. Handelinge aen de Regieringe alhier openinge ſou-

de worden ghedaen ſoo wanneer als het Tractaet van Vreede herwaerts gheteeckent ſoude overkomen. Ende heeft de ghemelte Heer preſiderende, tot voldoeninghe van het laetſte Lidt van haer Ho. Mog. voorſz. goede meeninge ende intentie, ten verſoecke van ſyne Hoocheyt gheexhibeert, oock vervolgens laten leſen ſeeckere twee originele Contracten van wegen ſyn E. met die vande andere zyde tot Munſter voornoemt geſlooten, ten eynde haer Ho. Mog. van den inhouden vande ſelve kenniſſe ſouden mogen hebben; waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ho. Mog. ſyn Hooch-ghemelte Hoocheyt over de voorſz. Communicatie bedanckt, ende hebben de Provincien vande voorſz. twee Contracten verſocht Copyen, om in den haren breeder ghecommuniceert te worden, die haer Ed. reſpectivelijck wierden geackordeert: Ende wierdt de gemelte Heer *Roorda* verſocht de meeninge ende intentie aen ſyn hooch-ghemelte Hoocheyt noopende het overſturen der voorſz. Copyen te gemoet te vooren, het welck ſyn E. aengenomen heeft te doen; Voorts hebben haer Ho. Mog. by deſe occaſie ghereſolveert, dat alle het geene van wegen den Heere Grave van *Flodrof*, als oock van wegen den Heer *Rutger Huygens*, met die vande andere zyde tot Munſter alberey dts was ghehandelt, ofte al noch gehandelt ſoude mogen worden, te ſyner tijdt oock alhier ter Vergaderinge ſoude moeten worden geexhibeert, vertoont, ende vervolgens gheleſen, om by de Provincien des begeerende, daer van Copye genomen te worden.

De ſelve Contracten luyden als volcht.

Comme le Seig. Prince d'Orange par deſſus les parties, des quelles ſera parlé & diſpoſé au Traicté de la Paix par les Extraordinares Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires de ſa Majeſt. d'Eſpagne, & des Eſtats des Provinces Vnies, pretend encores d'avoir pluſieurs actions & pretentions ſur leſquelles il n'at eu jusques aceſtheure aulcune

cune ſatisfaction, & partant avoit penſe de les avancer aud. Traicté, Mais comme icelles conſiſtent en diverſes parties des Comptes & liquidations, deſquelles on peut plus facillement vuyder en particulier, avec ledit Prince paradvis des Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Provinces Vnies, trouve bon d'en traiter apart aveq ſadite Majeſt. & en procurer la ſatisfaction.

En ſuite de quoy Don Gaſpar de Bracamonte & Gusman, *Comte de Penaranda, Gentilhombre de la Chambre de ſad. Majeſt. du Conſeil de la Chambre & de Iuſtice, Son Ambaſſadeur extraordinaire en Allemaigne & ſon premier Plenipotentiaire pour le Traicté de la Paix generale &c. de la part & au nom de ſadite Majeſt. & Meſſire* Jean de Knuyt *Chevallir, Seig. de vieu & nouveau Voſmar, & repreſentant les Nobles a l'aſſemblée des Eſtats de la Province de Zelande, Ambaſſadeur extraordinaire & Plenipotentiaire des Eſtats Generaux des Provinces Vnies pour le Traicté de la Paix, & Conſeiller dudit Prince d'Orange, de la part & au nom d'iceluy Prince, Eſtants entrés en Conference & diverſes propoſitions Faites ſe ſont finalement accordes en la maniere que enſuit.*

A ſçavoir que pour eſteindre entierement toutes actions & pretentions que pourroit avoit led. Seig. Prince envers ſadite Majeſt. elle remettre & cedera aud. Seig. Prince, ou s'il vient a mourir devant la Concluſion & Ratification du ſusd. Traicté de Paix a ſes hoirs & ſucceſſeurs, ou ayant cauſe, les terres & Seigneuries de Montfort *ſituée a lentour de* Rurmonde, *& de* Turnhout, *ſituée en Brabant aveq toutes leurs appendences, droits & Iurisdictions, rien reſervé, & comme l'on croit que le revenu de la ſusdité terre de* Montfort *pourroit annuellement monter jusques a* vingt cinq mille *florins, & celuy de Turnhout a* douze mille *florins, eſt conditionné en cas qu'il y euſt courteſſe auxdits revenus, que de la part de ſa Majeſt. ſusd. on les augmentera Iusques aux ſusdites ſommes de* vingt cinq mille & douze mille florins par an *reſpectivement: & cedera oultre & encores ſadite Majeſt. au prouffit de la Dame Princeſſe*

ceſſe d'Orange, la Ville & Seigneurie de Sevenberge *aveq tous droits, Iurisdictions, & revenus en dependans, promettant ſadite Majeſt. de contenter & ſatisfaire a tous ceux qui pouvoyent avoir quelque droit ſur lesdites trois terres Ville & Seigneuries ou en poſſeder quelques parties, & ſadite Majeſt. s'oblige auſsy a deſcharger leſdites parties de toutes rentes a rachat, deniers a Interest, engaigements, & tout aultres charges, afin que ledit Seigneur Prince & ladite Dame ſa Compagne Princeſſe d'Orange, leurs hoirs, & ſucceſſeurs, ou ayant cauſe, comme dit eſt, en puiſſent Iouir librement & plainement, ſans controverſe ou aulcun engaigement.*

Le tout a charge & condition de tenir en fief toutes leſdites terres de ſa Majeſt. excepté celles tenues en fief d'aultres, & que la Religion Catholique y ſoit auſſy maintenue, comme elle y eſt preſentement & les Eccleſiaſtiques en leurs biens, functions, libres exercices, & immunités.

Moyennant leſquels tranſports ledit Seigneur de Knuyt *au nom dudit Prince, & en cas qu'il vient a mourir devant la Ratification du ſusdit Traicté de la Paix, au nom de ſes hoirs, ſucceſſeurs, ou ayant cauſe promet de ceder & quiter toute action & pretenſion que iceluy Prince pourroit avoir a la charge de ſa Majeſté ou de ſes ſubjects.*

Et encores que par le 24 article de Paix ſera conditionné que ceux ſur leſquels les biens ont eſte ſaiſis & confiſques a l'occaſion de la guerre, ou leurs heritiers, ou en ayants cauſe, jouiront d'iceux biens durant la Paix, & en prendront la poſſeſsion de leur authorité privée & en vertu du preſent Traitté, ſans que leur ſera beſoing d'avoir recours a la Iuſtice non obſtant toutes incorporations au fiſque, engagement, dons en faits, traittés, accords, & tranſactions, quelques renonciations qu'ayent eſté miſes eſdites tranſactions pour exclure de partie deſdites bien ceux a qui ils doibvent appartenir.

Ce non obſtant eſt accordé que ledit Prince ou en cas qu'il vient a dece-

deceder devant la Concluſion & Ratification du ſusdit Traicté de paix, ſes hoirs, ſucceſſeurs on ayant cauſe demeureront en poſſeßion & joviſſance du Marquizat de Bergues op Zoom *pour aultant que ledit Prince le poſſede a preſent; Comme auſſy ledit Prince ou ſes hoirs; comme dit eſt, ſeront mis de par ſa Majeſté dans la pleniere poſſeſſion & jouiſſance de la part & portion reſtante dudit Marquizat de* Bergues, *dont iceluy Prince n'eſt pas en poſſeßion; Et ce auſſy toſt que le Traicté de la paix ſera ratifiée: A l'encontre de quoy, & pour ſatisfaire a l'importance dudit Marquizat, ſa Majeſt. ſera miſe dans la pleniere poſſeſſion & jouiſſance des parties ſuivantes des biens appertenants en proprieté audit Prince; A ſçavoir de la Ville & Baronnie de* Dieſt. *Item de la terre & Ville de* Sichem *&* Montagu. *Item de la Franche Seigneurie du* Meerhout *& de* Vorſt. *Item de la Franche Seigneurie de* Herſtal. *Item de la Baronnie de* Grimberge. *Item de la Ville & Baronnie de* Warneton, *avec toutes appendences & dependances d'icelles. Item de la* Maiſon *dudit Prince en Bruxelles, & ce jusques a ce que de la part, de ſa Majeſt ſera procurée l'effective permutation dudit Marquizat aveq tout ce qui en depend contre les ſusdits biens dudit Prince: & ladite permutation faite, demeurera pour tousjours ledit Marquizat audit Prince, ſes hoirs, ſucceſſeurs, ou ayant cauſe: & les aultres dits biens a ſa Majeſt. ou a celuy a qui ledit Marquizat debvoit competer; promettant ledit Comte de* Pennarande *que de la part de ſa Majeſt. ladite effective permutation ſera procurée dedans le terme de* dix mois *apres la Ratification du Traicté de paix.*

Seront auſſy de la part de ſadite Majeſt. faits debvoir effectifs envers ſa Majeſt. Imperiale, afin que la terre de Meurs *appertenante audit Prince puiſſe eſtre augmentée de quelque place de l'empire a l'entour de la ſituée, Vaillante par an Iusques a* dix mille florins, *& que le tout enſemble, eſtant erigé en Duché, puiſſe dorenavant eſtre tenu en fief & relever de l'empire.*

Le tout a condition que Iusques a la Concluſion dudit Traicté de Paix ce preſent accord ne ſera obligatione, mais ladite Concluſion eſtant faite, ſera le preſent accord entierement & punctuellement accomply, effectué & obſervé, & de meſme valeur comme le ſusdit Traicté de paix.

Faict a Munſter ce 8 Ianuier mil ſix cents quarante Sept. ſigné. El Conde de Pennaranda, Frere Ioſeph, Archev. de Chamb. I. de Knuyt.

Les Soubſignés Archeveſque de Malines, Eveſque d'Anvers & Prelats, *tous en qualite de membres du premier Eſtat de la Duché de Brabant, ayants veu & examiné le Traicté & accord faict a Munſter au mois de Ianuier dernierement paſſé entre le Seigneur Comte de* Pennaranda *comme Ambaſſadeur extraordinaire & premier Plenipotentiaire pour la paix generale, au nom de ſa Majeſt. d'une part, & Meßire* Iean de Knuyt *Chevalier Seigneur du vieu & nouveau* Voſmar, *Ambaſſadeur extraordinaire & Plenipotentiaire des Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies pour ledit Traicté de la Paix, au nom du feu Prince d'Orange d'autre, eſtant ledit Traicté couché cy deſſus, & ſigné tant par lesdits Seigneurs Contractans que par le Seigneur* Archeveſque de Chambray, *auſſy Ambaſſadeur extraordinaire & Plenipotentiaire de ſadite Majeſt. iceux ſubſignés a la requiſition du Ser^me. Prince* Leopolde Guillaume *Archiduc d'Auſtrice &c. au nom de ſa Majeſt. comme ſon Lieutenant & Gouverneur General du pays bas & de Bourgoigne, ont promis & promettent par cette de procurer* que ſa Majeſté accompliſſe le ſusdit Traicté ſelon la forme & teneur. *Fait a Bruxelles ce 30 d'Aouſt 1600 quarante ſept.* Jacques Arche. de Malines Gaſpar Evesque d'Anvers, Chryſoſtome Abbé de S^t. Michiel. Chriſt. Abbé de Grimb. Auguſtin Abbé de Tongerloo, Martin Abbé de Deligem, Winand de la Mayelle, Abbé de S^t. Gertrude.

In

In voegen ende manieren hier vooren geſtelt was gemaeckt, ende deur de Prælaten, gelijck als ghecautionneert het particulier Tractaet; maer ondertuſſchen ſyn Hoocheyt Prins Henderick zijnde overleden, ſoo is met ſyn Hoocheyt Prins Wilhelm het ſelve gerenoveert ende verandert als volcht:

COmme Don Gaſpar de Bracamonte & Guzman, Comte de Pennaranda *Gentilhomme de ſa Majeſt. d'Eſpagne, du Conſeil de la Chambre & Iuſtice, ſon Ambaſſadeur extraordinaire en Allemaigne & ſon premier Plenipotentiaire pour le Traicté de la paix general, de la part & au nem de ſadite Majeſt. & Meſsire* Jan de Knuyt, *&c. Seigneur de Vieu & nouveau Vosmar, & repreſentant les nobles a l'aſſemblée des Eſtats de la Province de Zelande, Ambaſsadeure extraordinaire & Plenipotentiaire des Eſtaes Generaux des Provinces Vnies pour le Traicté de la paix & premier Conſeillier du feu Prince d'Orange, de la part & au nom d'iceluy Prince ont fait certain accord en date du 8. Ianuier 1647. touchant les pretenſions, qu'iceluy Prince pretendoit avoir a la charge de ſadite Majeſté, & que du depuis ledit Seigneur Prince eſt venu a decceder, ont les ſusdit Contractans, a ſçavoir le ſusdit Seigneur Comte de* Pennaranda, *au nom de ſadite Majeſt. & ledit Seigneur* de Knuyt, *au nom du Seigneur Prince d'Orange, a preſent derechef convenu & accordé que le ſusdit accord du 8 Ianuier 1647. demeurera en ſon entiere force & vertu, pour eſtre punctuellement obſervé, & executé en touts poincts, hors mis & excepté ce qui ſe treuve changé par ce preſent accord comme s'enſuit.*

A ſçavoir que pour eſteindre entierement touttes actions & pretenſions que ledit Seigneur Prince pourroit avoir envers ſadite Majeſté, elle donnera & cedera abſolument audit Seigneur Prince, ou s'il vient a mourir devant la Concluſion & Ratification du ſusdit Traicté de paix, a ſes hoirs & Succeſſeurs ou ayants cauſe la terre & Seigneurie de Montfort, *ſituée a lentour de* Rurmonde, *avec toutes appendances & dependances, droicts & Iuriſdiction d'icelle, ſans*

rien reſerver, promettant ſadite Majeſt. de faire augmenter les revenus de la ſusdit terre & Seigneurie par des pieces ou terres d' a lentour de la ſituées jusques a trente deux mille *florins par an, ſans deduction ou reſerve.*

Donnera & cedera outre ce encores ſadite Majeſt. au proffit de la Dame Princeſſe d' Orange Dovariere Mere dudit Seigneur Prince d' Orange la Ville & Seigneurie de Sevenberge *aveq tous droicts, Iurisdictions, & revenus en dependans ſans rien reſerver.*

Item cedera & donnera encores au proffit de ladite Dame dovariere la Terre & Seigneurie de Turnhout *ſituée en Brabant, aveq le Chaſteau bancq de Schoonbroeck, & touttes autres appendances & dependances, droicts & Iurisdictions, ſans rien reſerver, promettant ſadite Majeſt. de faire ſuivre, aveq la ſusdite terre & Seigneurie de* Turnhout *a ladite Dame Princeſſe dovariere les Villages & hameaux & aultres droicts, que d' ancieneté ont dependu & appertenu a icelle terre & Seigneurie comprins ceux, qui par cy devant ont eſté vendus & demembrés par ſadite Majeſt. s' obligeant ſa Majeſt. de les faire racheter & d' employer audit rachapt jusques a la ſomme de* vingt ou vingt cinq mille florins *& non plus.*

Promettant auſſy ſadite Majeſt. de contenter & ſatisfaire tous ceux qui pourroyent avoir quelque droit ou poſſedent quelques parties ſur lesdites trois terres Ville & Seigneurie de Montfort, Sevenbergen, & Turnhout; *& en outre ſa Majeſt. s' oblige auſſy a decharger lesdites parties de touttes rentes a rachat, derniers a Intereſt, engagements, & touttes aultres charges, ſans rien reſerver, afin que ledit Seigneur Prince, & ladite Dame Princeſſe ſa Mere, leurs hoirs, ſucceſſeurs, ou ayants cauſe, comme dit eſt, en puiſſent jouir librement, purement & pleinement ſans aucune controverſe ou engagement.*

Le tout a charge & condition de tenir en fief toutes lesdit terres de ſa Majeſt. excepte celles tenues en fief d' autres, & que la Religion *Catho-*

Cathol. y soit aussy maintenue, comme elle y est presentement, & les Ecclesiastiq. en leurs biens functions, libres exercices & immunités.

Moyennant lesquels transports ledit Seigneur de Knuyt *au nom dudit Seigneur Prince, & en cas qu'il vint a mourir devant la Ratification du susdit Traitté de la paix, au nom de ses hoirs, Successeurs ou ayants cause, promet de ceder & quiter toute action & pretention, que iceluy Prince pouvoit avoir a la charge de sa Majest. ou de ses subjects, au regard des pretentions, sur lesquelles on traitte icy.*

Et encores que par le 24. article de la paix sera conditionné que ceulx, sur lesquels ont esté saisis & confisques les biens, a l'occasion de la guerre, ou leurs heritiers, ou en ayants cause, jouiront d'iceux biens durant la paix, & en prendront la possession de leur authorité privée, & en vertu du present Traitté, sans qu'il soit besoing d'avoir recours a la Iustice, non obstant touttes incorporations au fisque, engagements dons en faits, Traittés, *Accords & Transactions, quelques renonciations, qui ayent esté mises esdites transactions pour exclure de partie desdit biens, ceux a qui ils doibvent appartenir; Ce non obstant est accordé que ledit Seigneur Prince, ou en cas qu'il vint a deceder devant la Conclusion & Ratification du susdit Traicté de paix, ses hoirs, Successeurs, ou ayants cause demeureront en possession & jouissance du* Marquizaet van Bergen op Zoom, *pour autant que ledit Seigneur Prince le possede a present, comme aussy ledit Seigneur Prince, ou ses hoirs, comme dit est, seront mis de la part de sa Majest. dans la pleine possession & jouissance de la part & portion restante dudit* Marquizat de Berges, *dont iceluy Seigneur Prince n'est pas en possession. Et ce aussy tost, que le Traitté de paix sera ratifie; A l'encontre de quoy & pour satisfaire a l'importance dudit Marquizat, sa Majest. sera mise dans la pleine possession & jouissance des parties suivantes des biens appertenants en proprieté audit Seigneur Prince, A sçavoir de la Ville & Baronnie de* Diest. *Item de la terre & Ville de* Sichem *& Montagu. Item de la Franche Seig. de* Meerhout *& de* Vorst. *Item de Franche S^r. de* Herstal. *Item de la Baronnie de* Grimberge. *Item de la Ville & Baronnie de Warneton, aveq touttes appen-*

& dependances d'icelles : Item de la Maiſon *dudit Seigneur Prince a Bruxelles, & ce jusques a ce que de la part de ſa Majeſt. ſera procurée l'effective permutation dudit Marquizat, aveq tout ce qui en depend, a l'encontre des ſusd. biens dudit Seigneur Prince : & ladite permutation faite, demeurera, pour tousjours ledit Marquizat audit Seigneur Prince, ſes hoirs & Succeſſeurs, ou ayant cauſe, & les autres dits bien a ſa Majeſt. ou a celuy a qui ledit Marquizat debvroit competer, promettant ledit Seigneur Comte de Pennaranda que de la part de ſa Majeſt. ladite effective permutation ſera procurée dedáns le terme de ſix mois apres la Ratification du Traitte de Paix.*

Seront auſſy de la part de ſadite Majeſt. faits debvoirs effectifs envers ſa Majeſt. Imperiale, afin que la terre de Meurs, *appertenante audit Seigneur Prince puiſſe eſtre augmentée de quelque place de l'Empire, a lentour de la ſituée, qui vaille par an Iusques a* dix mille *florins, & que le tout enſemble eſtant erigé en Duché, puiſſe doresnavant eſtre tenu en fief, & relever de l'Empire.*

Le tout a condition, que Iusques a la concluſion & Ratification dudit Traitté de paix, ce preſent accord ne ſera obligatoire, mais ladite Concluſion & Ratification eſtant faitte, ſera le preſent accord entierement & punctuellement accompli effectué & obſervé & de meſme valeur, comme le ſusdit Traitte de paix.

Fait a Munſter ce 27 Decembre 1647. eſtoit ſigné El Conde de Pennaranda, Brun, & J. de Knuyt.

Den ſevenden Martii de Heer *Roorda* ter Vergaderinghe preſiderende, heeft aen haer Ho. Mog. gherapporteert, dat hy volgens der ſelver Reſolutie van giſteren aen ſyn Hoocheydt hadde ghecommuniceert haere Ho. Mog. intentie ende deſir tot de Copyen van de originele Contracten van wegen ſyn E. in het byſonder met die van de andere zyde ghemaeckt ende gementioneert in het vier-en-veertichſten ende vyf-en-veertichſten artyckel van het Tractaet van Vreede den dertichſten Januarii

nuarii leſteden binnen Munſter geſlooten, ende dat ſyne hooch-gemelte Hoocheyt daer op hadde geantwoordt, gantſch geene conſideration daer tegens te hebben, dat haer Ho. Mog. ghedient mochten werden met Copyen van dien, waer op ghedelibereert zijnde; Is goet ghevonden dat beyde de voornoemde particuliere Contracten van ſyn Hooch-gemelte Hoocheyt gelanckt ſouden worden inde Griffie van haer Ho. Mog. om aldaer ghecopyeert te worden voor de Provincien des begeerende; Ende ſoude de Griffier Muſch daer nae de ſelve originele Contracten hebben te verhandtreycken aen ſyn meer Hooch-ghemelte Hoocheydt, het welck den voornoemden Griffier op de reſumptie van deſen gherapporteert heeft gedaen te hebben.

Den 17 Martii heeft de Kon. Franſche Ambaſſadeur weder gedaen navolgende Propoſitie.

MESSIEVRS,

MESSIEVRS, *Il me pouvoit ſuffire de repreſente a V. S. comme i'ay fait pluſieurs fois, l'obligation ne nos Traittés & laiſſer agir a Munſter, vray lieu pour traiter de la paix, Meßieurs les Plenipotentiaires de France ainſy qu'ils croiroient pour le mieux, & par les moyens qu'ils æſtimerotent les plus propres a mettre fin a ce grand bien & ſi fort deſiré.*

Le Roy neantmoins, Meßieurs, & la Reyne Regente ſa Mere, Conſiderant que la plus part des propoſitions qu'ils y ont faictes de leur part, quoy que tres nettes, & non ſujettes a aucun æquivoque, ont eſté ou mal prinſes ou alterées, *devant que d'arriver jusques a cette aſſemblée, pour de plus en plus teſmoigner a toute la terre les* ſaintes intentions qu'elles ont pour l'eſtabliſſement du repos de la Chreſtienté, *& faire cognoiſtre en particulier a Meßieurs Eſtats Gene-*

Generaux, que les discours qui se tiennent icy, de ce qui s'est passé depuis peu a Munster dans la Negotiation de ladite paix ne sont pas faict sinceres, *& que c'est a tort qu'on a voulu imputer a la Franche les* Tergiversations, les fuites, & les variations, *dont le party Contraire est seul coulpable.*

Leurs Majest. die ie, Meßieurs m'ont donné charge de declarer a Vos Seigneurs de viue voix & par escript, que pour faire jouir plus promtement les Provinces Vnies du repos qu'elles souhaittent, & ne leur pas donner seulement moyen d'eviter les dangereux pieges, ou les Espagnols ont dessein de les faire tomber, en les separant d'une Couronne, qui depuis si long temps a contribué tout ce qui estoit de son pouvoir pour leur bien, leur aggrandiss. & leur Satisfaction; Mais encore leur procurer la gloire d'estre comme arbitres de la tranquillité publique, dans laquelle elles trouveront la leur particuliere aveq plus d'avantage & de seureté.

Le Roy, Meßieurs, & la Reyne sa Mere en priemier lieu demeure formellement d'accord de ce dont mesdits Seigneurs les Plenipotentiaires de France s'estoint laisses entendre a Munster a ceux de Messieurs les Estats : sçavoir qu'ils rendront l'ancienne Loreyne *à Monsieur le Duc Charles les places en estant* demolies : *en quoy, pour plus grand esclaircissement, comme chacun soit, le Comté de* Clairmont, *& les Places de* Stenay *&* Jamets *ne se trouvent pas comprinses, & demeurent a Sa Majesté aveq le Duché de* Bar *& ce qui depend des 3. Eveschés.*

Et pour les 5. poincts du Traicté aveq l'Espagne qui restent indecis; lesquels Meßieurs les Plenipotentiaires de France avoient offert par l'escrit qu'ils donnareni le 10. Ianuier a ceux de Messieurs les Estats de remettre au Iugement des arbitres, leurs Majestes sont prestes & Consentent de les soubmettre au Iugement de Messieurs les Estats & de Monsieur le Prince d'Orange, en attendant neantmoins que les offres cy dessus n'auront lieu que jusque a l'eschange des Ratifications du Traicté de Vos Seigneuries aveq l'Espagne & se-

& ſeront tenües pour non faites en cas qu'au prejudice de l'alliance qui eſt entre la France & les Provinces Vnies ; Elles ratifiaſſent ledit Traicté. Ce que leurs Majeſt. ne peuvent croire ny apprehender: notament, apres que par la preſente declaration & remiſe de la Loreyne, *dont jusques icy elles n'avoient pas, & avec raiſon, voulu entendre parler, & pour lesquelles les Ennemis & quelques uns de Meßieurs les Plenipotentiaires de cet Eſtat memes Aſſeuroient* que la Paix ne ſera pas retardée un jour : *l'on aura pu toucher au doigt le veritable deſir qu'elles en ont, & les facilités qu'elles y ont de tout de temps apportés, par le pour motif de leur paßion, pour le bien publiq : non obſtant que ſelon apparences elles ayent beaucoup plus a eſperer qu'a craindre dans la Continuation de la guerre ſi ce quelles contribuent de leur coſté pour la faire ceſſer ne peut produire l'accomplißement de ce grand ouvrage.*

Faict a la Haye le 17 Mars *1648.*

Signé la THUILLERIE.

De Heeren van Hollandt hebben tegen ende in antwoort van de ſelfde Propoſitien den 23. Martii verklaert of geaviſeert dat verklaert behoorde te worden, dat haer Ho. Mog. geen ſaecke meer en hadden gewenſcht en niet liever gheſien, als datter een Tractaet van Vreede hadde mogen geſlooten werden, tuſſchen de twee Hooge partyen, ghelijckelijck mettet Tractaet van wegen deſen Staet met Spagnien aenghegaen, om verſcheyde pregnante redenen inde ſaecke ſelfs Reſideerende.

Dat daerom van wegen deſelve alle bedenckelijcke en moegelijcke devoyren by de Plenipotentiariſen van deſen Staet waren aengewent, omme de opgemelte twee Hooge partyen tot Verdrach te brengen, doch dat alle deſelve tot leetweſen van deſen Staet tot noch toe vruchtloos ſyn uyt gevallen.

Dat dienthalven tot Munſter niet meer ten eynde als vooren ter handt en hadde konnen werden genomen met eenige apparentie van goede uytkomſte in het voorſz. werck, ſelfs naer het oordeel van de Heeren Mediateurs ende andere des kennis hebbende.

Dat de Heer Ambaſſadeur Servient ten tyde hier in 's Gravenhage wert getracteert in 't ſtuck van de *Guarantie*, Iterative Verclaringhe hadde ghedaen, in cas van onderlingh verdrach op het voorſz. ſubject *men in vier-en-twintich uyren daer naer den Vreede ſoude konnen ſluyten.*

Dat van wegen den Staet wierde geoordeelt, de Tractaten tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet door de ſaecken, alreede gepaſſeert, *genoech gedaen* te weſen.

Dat die ſaecke van de Vreede-Handelinge tuſſchen Spagnien ende deſen Staet werden gehouden *voor een gedaen werck*, ende dat het *Publijcq geloof* van de Heeren Plenipotentiariſen tot Munſter geengageert, wierdt verſtaen geſtant te moeten werden gedaen ende effect te mogen ſorteren ten dage daer toe geprefigeert.

Dat dien onvermindert de hooge Regieringe van deſen Staet, als noch ten vollen ghereſolveert was tot Continuatie van alle imaginabile en moghelijcke officien ende devoyren, ten eynde wel-gemelte twee hooge Partyen, tot een finael Verdrach ende onderlinge vergelijckinge mochten werden gebracht.

Dat hare Ho.Mog. ten ſelven eynde hadden goet gevonden, hare Plenipotent. ernſtelijck te verſoecken ende ſtricktelijck te gelaſten *haer op het ſpoedichſte wederom naer Munſter te vervoegen* met ſerieuſe recommendatie ende laſt de bevreedinge van de voorſz. Hooge partyen ten eerſten doenlijck weſende te behertigen.

Dat haer Ho.Mo. niet goet en konden vinden de *ſubmiſſie* by meergemelte Propoſitie van de Heer Ambaſſadeur de la *Thuillerie* voorgeſlagen aen haer Ho. Mog. ende ſyn Hoocheyt den Heere

Heere Prince van Orange te doen, Vermits ſoodanigen ſubmiſſie langwylicheyt ende andere inconvenientien tot naedeel van de voorgheſlagen Vereeninghe ſoude komen te veroorſaecken.

Dat niettemin tot beter bevorderinge van't voorſz. werck haer Ho. Mo. de Plenipotentiariſen van deſen Staet hadden geauthoriſeert te mogen accepteren ſoodanigen *ſubmiſſie* als aen deſelve by wel-ghemelte twee Hooghe partyen ſoude mogen werden ghedefereert, aengaende de overighe differentiale poincten tuſſchen de ſelve noch openſtaende, met dien verſtande dat het uytwiſſelen vande reſpective Ratificatien over het Tractaet van Vreede tuſſchen de Plenipotentiariſen van Spagnien ende deſen Staet geſlooten door het gunt voorſz. is geenſints en ſoude worden geretardeert.

Dat daer-en-boven haer Ho. Mog. goet hadden ghevonden haren Ordinaris Ambaſſadeur aen de Kroone van Vranckrijck, tegenwoordich hier te Lande weſende, te ghelaſten ſich promptelijck nae Parys te ſpoedigen, omme tot vorderinghe van het gunt voorſz is, by ſyne Maieſteyt ende daer verders ſulcx behoordt alle ſoodanighe officien aen te vvenden, als ten voorſz. eynde ſoude gheoordeelt vverden bequaem te vveſen ende te mogen dienen.

Dat eyndelijck ſyne Majeſteyt ende alle hooghe Miniſters van Vranckrijck van wegen deſen Staet op het alder ernſtichſte werden verſocht ten goede van de gheheele Chriſten Weereldt ſoo veel te willen Contribueren als Hoochſt-ghedachte ſyne Majeſteyt ende wel ghemelte Hooghe Miniſters uyt des ſelfs naem meermalen hebben verklaert tot den Univerſelen Chriſtelijcken Vreede geinclineert ende genegen te weſen.

Wierdt wyders goet ghevonden dat de redenen boven ver-

haelt by *forme van antwoorde* inde Franſche tale gheſtelt, den Heer de la Thuillerie ſouden werden behandicht, door den Agent *van der Burgh*, of anders ghelijck men ghewoon is aen Ambaſſadeurs van andere Princen ſchriftelijck antwoorden van haer Ho. Mog. te doen behandtreycken, ſonder door eenighe naerdere Conferentie het voorſz. werck hier aenhangich te maecken, maer tot *Munſter* te doen verhandelen, ghelijck welghemelte Heer de la *Thuillerie* oock by ſyn opgemelte Propoſitie, het ſelve mede ſeyt te moeten geſchieden.

Welghemelde Heeren van Hollandt ghehoort hebbende het Rapport vande Heeren Plenipotentiariſen hebben naer ghehoudene delliberatie den ſelven bedanckt, alles volkomentlijck geapprobeert, ende voorts gheduyrich veel devoyren ghedaen om de andere Provincien des ghelijcx te inducceren tot approbatie; om eenmael uyt het labyrinth van deſe diſputen, ende irreſolutien te komen.

Dit ſeg ick was haer meyninghe aengaende het geen men behoorde tot antwoordt te geven op de Propoſitien by den Kon. Franſchen Ambaſſadeur ghedaen. Ende aengaende het groote werck, of gheteeckende negen-en-ſeventich artyckelen ſelfs: Item de devoyren by de Heeren Ambaſſadeurs van deſen Staet tuſſchen de Hooghe partyen aenghewendt: Item ghehoort het eſclairciſſement vande ſeventhien, vyf-en-veertich ende vier-en-ſeventich artyckelen, als relatyf tot andere Tractaten daer in vermeldt: Item het ſeparaet artyckel van Commercie, oock te vooren by haer Ed. Grootmog. zijnde geſien, ende by reſolutie goet ghevonden, de reſpective formulieren van aggreatie, ſoo van wegen den Koninck van Spagnien als van deſen Staet hebben verklaert, *dat Godt Almachtich ootmoedelijck loofden ende dancten van het goet ſucces ende geluckige uytkomſte by ſyne Goddelijcke ſyne Majeſteyt over het gemelte Tractaet van Vreede verleent.*

Heb-

Hebben wyders haere meer gemelte Plenipotentiariſen ende Ambaſſadeurs Extraordinaris den Heeren van *Mathenes* ende van *Heemſtede*, ende van gelijcken de andere Heeren, hare Ho. Mog. Ambaſſadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiariſen die gheteyckent hadden hoochelijck bedanckt over der ſelver ghedaene moeyte wys beleydt, goede officien, ende devoyren in alle het gunt voorſz. is aengewenſcht ende in het werck geſtelt.

Ende hebben wyders het opghemelte Tractaet van Vreede nae ſyne forme ende inhouden, ende de boven geroerde beſondere acte, roerende de Commercien met de Princen ende Landen in Vyandtſchap ſtaende met den Koninck van Spagnien gelaudeert, geapprobeert, ende geratificeert, met dien verſtande, dat in ghevolge vande reſolutie van hare Ho. Mog. van den ſeven-en-twintichſten December 1647. van het gecontracteerde aengaende ſyne Hoocheyt den Heere Prince van Orange in de vier-en-veertich ende vyf-en-veertich artyckelen des voorſz. Tractaets gementioneert, voor het finael ſluyten van dien, aen de Provincien, ſulcx verſoeckende openinge ghedaen, ende by de ſelve notitie gehouden worden ſoude.

Ende deſen allen onvermindert hebben goet gevonden, dat meer ghemelte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van deſen Staet alle moghelijcke devoyren ſouden aenwenden, ten eynde de differenten tuſſchen de Kroonen van Vranckrijck ende Spagnien uytſtaende, als noch tot verdrach mochten werden gebracht.

Dat mede de Ordinaris *Ambaſſadeur* van deſen Staet vveder ſouden worden afgheſonden nae *Vranckryck*, ten vollen gheinſtrueert vande redenen ende motiven waerom het ſluyten van het Tractaet van Vreede tuſſchen den Koninck van Spagnien ende deſen Staet, niet langher uytgheſtelt en hadde konnen werden.

Ende wat aenginck den eedt op het voor ghemelte Tractaet, en Publicatie van het selve te doen hebben hare Ed. Gr. Mog. goet gevonden, dat den opghemelten Eedt soude werden ghedaen soo hier in 's Graven-Hage, als tot Brussel, op een ende den selven tijdt.

Ende wat aenginck de formaliteyten te gebruycken inde Publicatie van het meer gemelte Tractaet, vvierde goet gevonden dat de Provincien derhalven naerder onderlinge sullen confereren en convenieren.

Korts daer naer hebben oock die van Stadt ende Landen op de selve poincten inghebracht haer advys: Als dat sy, vertrouwende dat de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet volgens Tractaten ende Resolutien alle devoyren souden hebben ghedaen om de Kroonen Vranckrijck ende Spagnien te vereenigen, ende daer in al noch souden continueren, hadden geapprobeert ende gheratificeert alles watter aengaende de gemelte poincten gedaen was: refererende haer aengaende de vordere solemniteyten tot de dispositie van haer Ho. Mog.

Van wegen de Provincie van Uytrecht wert de saecke vvat hooger ende langhsamer opghenomen: als committerende de Heeren *Arent van Culenburch*, *Anthon. Carel Parmentier*, *Ioncker Rutger Wessel van den Boetselaer* Heere tot Langerack, over Leck, *Ioncker Gerrardt van Reede* Heere tot Draeckenstein de Vuers, *Ioncker Adam van Lochorst*, Heere tot Zuylen, Svveser, Enge, Westbroeck, ende Lochorst gherecht. *Mr. Cornelis van Deuverden* Burghemeester der Stadt Uytrecht, *Iohan vander Nieuport* Outburghemeester der selver Stadt, *Willem van Dam* Oudtburgemeester der Stede Amersfort, om ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. sessie te nemen, te besoigneren, helpen advyseren,

vyſeren, ende reſolveren het gene tot oorbaer van de ſelve ſaecke bevonden ſoude werden te ſtrecken.

De ſelve hebben in het eynde Martii inghebracht, als dat ſy voor bygaende de conſideratien die haer Ed. hadden op verſcheyde artykelen van het Tractaet, vermits de ſelve tegenwoordich ſonder eenige vrucht ſouden worden gemoveert, als zijnde voor deſen de Heeren Plenipotentiariſen voor inſtructie nae Munſter mede gegeven, ende dienvolgens by alle de reſpective Provincien voor goet ghekent, verklaerden voor haer Provinciael advys, geenſints te konnen toeſtaen het *acht-en-ſeſtichſte* artyckel, ſoo als het lach, als voor deſen Staet onlydelijck, ende daeromme niet te conſenteren inde demolitie vande Forten op het *Pas* van *Sluys*, ende in het Eylandt van *Cadſant*, alſoo (ſeyden ſy) de ſelve Forten niet anders en waren, dan tot een nootwendighe defenſie, die ſonder merckelijck ondienſt van het Landt niet en ſouden konnen worden gheabandonneert ofte ghedemolieert.

Ende dewyle haer Ed. bevonden, dat alle de Provincien van opinie waren, dat alle devoyren behoorden te worden aenghewendt, ten eynde de openſtaende differenten der twee Kroonen mochten worden geaccommodeert; Soo gaven de voornoemde Heeren haer Ho. Mog. in bedencken, of niet dienſtich ſoude zijn, dat men alhier ſoodanighe expedienten arreſteerde, ende met ende neffens het Tractaet van Vreede vaſt ſtelde, daer aen de Kroone van Vranckrijck konde nemen contentement, om door ſoodanighe middel, en ſonder eenich tijdt verlies, een ſeeckere ende geruſte Vreede te mogen genieten. Voorbehoudens nochtans haer Ed. conſideratien op de Ratificatie ſelve, ende de forme van dien.

Ter ſelver tijdt, namelijck den dertichſten Martii hebben de Heeren van Zeelandt tot elucidatie ende executie van eenighe artyc-

artyckelen van het Tractaet van Vreede, als mede op het artyckel buyten het Tractaet, raeckende de *verseeckertheyt vande Navigatien ende Commercien* op de Landen die met den Koninck van Spagnien in Oorloge souden mogen zijn, ingebrachtd

Dat in het prochemium van het Tractaet het woordt *Vrye*, als te weten *Vrye Vereenichde Nederlanden*, behoorde te werden gestelt, in voegen ghelijck inde Pouvoyrs ende formulieren van Ratificatie was geschier.

Dat over al waer in het Tractaet het woordt *Majesteyt* wert ghebruyct, behoorde te werden gheстelt den *Heer Koninck van Spagnien, ofte Wel syne Majesteyt van Spagnien.*

Dat in het derde artyckel het woordt *Axel* voor *Axel-Ambacht* behoorde te worden gestelt.

Dat omme te betoonen de intentie van desen Staet, raeckende de *drie Quartieren van Over-Mase* aen de Spaensche behoorde te worden verklaert, dat desen Staet gemeynt was de possessie over de voorsz. drie Quartieren te mainteneren, sonder de selve ter decisie van de *Chambre mypartie* te stellen.

Dat tot naerder verstandt ende verklaringhe van het negenthiende artyckel meldende van het *geven van schandalen* in het stuck van de publycke oeffeninghe vande Religie, het voorsz. artyckel in deser voegen diende te werden gheeludideert, *dat voor geen schandael soude worden ghehouden, ingevalle yemandt op de Strate ofte in het Veldt, aen het Sacrament, ofte ander synts gheen Godtsdienstige reverentie quame te doen.*

Dat voor de Ratificatie van het Tractaet van Vreede, op de residentie vande *Chambre mypartie.* Item op de *Instructie ende Eedt*, waer op de voorsz. *Chambre* soude dienen ende recht doen, diende te worden gedisponeert.

Dat

Dat de acten ende Confirmatien van de *Neutraliteyt* tuſſchen den Keyſer, ende deſen Staet, dienden uytghebracht ende gewiſſelt voor de ratificatie van het Tractaet van Vreede.

Dat het Stuck vande *Limiten* in Vlaenderen, ende elders, voor de ratificatie van het Tractaet van Vreede, behoorde te werden gereguleert, ende dat met namen het geheel *Ooſtquartier van het Vrie* onder deſen Staet behoorde te werden gebracht.

Dat de effective *demolitie* van de *Forten* omtrent Sluys, by Tractaet van Vreede behoorde te worden vaſt geſtelt, daer onderbegrepen het weeren ende opnemen van den *Sas* liggende aen de Contraſcharp van het Fort *Iſabelle*, tegens het *Swyn*; Ende wat belanght eene reciproque ſlechtinge van eenige Forten van deſer zyde daer tegens, dat daer over met de Spaenſche finalijck verdragen ende geconvenieert ſoude worden voor de ratificatie van het Tractaet van Vreede, ſonder dat tot dien eynde in eenige Conſideratie ofte bedenckingen ſouden komen de *paſſen* over *Sluys*, ende de *Forten* in het Eylandt van *Cadſant*: dewelcke daeromme uyt het 68. artyckel van het Tractaet behoorden te worden gelicht; Ende inghevalle men van deſe zyde tot de demolitie van de Forten aen de *Ooſtzyde van de Schelde*, *Lilloo* excluis ſoude mogen verſtaen, dat in ſulcken ghevalle *Santvliet* oock behoorde te werden gedemanteleert.

Dat den *Dam* omtrent S^t^. *Donaes* behoorde te werden opgenomen, ende dat niet aldaer, maer elders, een *Sas* ſoude werden gelecht, ſoo, ende als men met die van de andere zyde beſt ſoude konnen convenieren.

Dat in het reglement by de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet, op aggreatie van haer Ho. Mog. gheconcipieert tot verſeeckerheyt vande Navigatie ende Commercie behoorde, te worden gheexpreſſeert wat ſoorte van goederen, voor *Waren van Contrebande*, ſoo van wegen den Koninck van Spagnien als

deſen Staet ſouden werden gehouden; dat mede de Vryheyt van de Commercien op Vranckrijck wat *naerder ende claerder* diende te werden uytgedruckt, ende met namen wat Spaenſche waren nae Vranckrijck niet ſouden mogen gebracht worden, ſoo wanneer Vranckrijck ende Spagnien in Oorloge ſoude mogen zijn.

Des anderen daechs hebben ſy verklaert dat gedelibereert hebbende op het Tractaet van Vreede; tuſſchen den Koninck van Spagnien ende deſen Staet, den 30. Januarii leſtleden tot Munſter geteeckent, met het geene daer van dependeert, als mede op de Propoſitie by de Heer Ambaſſadeur de la Thuillerie den 13. deſer ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. gedaen, ende by geſchrifte overgelevert, dat voor en al eer het Tractaet van Vreede te ratificeeren, haer Heeren Principalen verſtonden, dat van wegen deſen Staet alle moghelijcke middelen behoorden aengewent te worden, ſoo door beſendinge als anderſints, omme aen de Kroone van Vranckrijck te geven nader contentement, ende dat dienvolgens oock alvooren met ernſt daernaer behoode te worden getracht, dat de reſterende openſtaende differenten tuſſchen die twee Hooge Partyen mochten werden geaccommodeert, ende vervolgens het Tractaet van Vreede geſlooten, aenwendende alle mogelijcke debvoiren ende Perſuaſien, omme de voorſz. Hooghe Parthyen tot accord, ofte vvel tot eene ghenerale ende abſolute ſubmiſſie te bevvegen, ende tot dien eynde employeren de preſentatien in de Propoſitie van den Ambaſſadeur de la Thuillerie hier vooren vermelt, vervat.

De redenen die haer Ed. Mog. oordeelden in deſen in Conſideratie te comen, ende crachtich te militeren.

Waren voor eerſt de groote ende menichvuldighe *weldaden*, die den Staet deſer Landen van de Kroone van Vranckrijck heeft genooten; Sy verklaerden haer daer op niet te ſullen extenderen, maer alleenlijck te ſeggen, dat de ſelve ſoodanich waren,

waren, dat by de posteriteyt de Historien geen geloove en souden meriteren in het ghene daer van met waerheydt soude zijn geschreven; In recompense ende tot danckbaerheyt van welcke weldaden, ende beneficien, soodanige officien ende devoyren eene vande minste erkenteniſſe behoorden te zijn.

Dat de soodanige devoyren naer te laten, ende te gaen tot de Concluſie ende Ratificatie van een *afſonderlyck Tractaet* van Vreede, was devieren ende afwycken van het eerſte ende originneel deſſein ende by-eenkomſte tot *Munſter*, daer toe aengheſtelt, omme eene *ghenerale* ruſte te vinden in het Chriſtenrijck, immers gelijckelijck met Vranckrijck.

Dat de Tractaten ende Verbonden met de Kroon van Vranckrijck opgerecht, daer mede t'eenemael quamen te corrueren, ende deſen Staet buyten alle Alliantie, Confidentie, ende goede Correſpondentie met de ſelve Kroone te vervallen, directelijck tegens de oude ende fondamentale maximen van deſen Staet, vvaer by men ſich tot noch toe vvel hadde bevonden.

Dat soodanigen afſonderlijcken Tractaet souden vverden aengegaen met offenſive van alle onſe oude Vrunden ende gheallieerden, directelijck ofte wel by nootwendige reflexi, conſequentelijck daer by zijnde gheintereſſeert, ende dat ſimpelijck op Handt ende Zegel van den Koninck van Spagnien ſonder eenich ander guarandt ofte verſeeckerheyt; welck men nochtans in het maecken van den Treves in den Jaere 1609. ſoo noodich hadde gheoordeelt, ende wanneer iaetſt vande converſie vande Handelinge was gheſproocken tegens haer Heeren Principalen tot een principael motyf was gheemployeert, omme de ſelve tot het maecken van een Tractaet van Vreede te diſponeren, als te weten, *dat anderſints deſen Staet het guarand van Vranckrijck ſoude komen te miſſen.*

Dat inghevalle den Vreede tuſſchen de twee Hooghe Partyen niet quam te werden gheſlooten, maer dat de ſelve in den

Oorloch bleven continueren, deſen Staet het effect ende de gewenſchte vruchten van den Vreede niet ſoude komen te ghenieten, als ſullende noodtwendich nae alle regulen van State, in poſture van Oorloge, ende gewapent moeten blyven, ofte wel ſich willende diſarmeren, den Staet in het uytterſte pericul ſtellen, van t'eeniger tijdt op de eene ofte andere wyſe overrompelt ende overtogen te werden.

Daer by komende, dat de Commercien ende Navigatien veelſints gheturbeert, ende voornamentlijck op Weſten t'eenemael geruineert ſouden worden, ende dat daer door aenleydinge tot verder verwyderinge ſouden worden gegeven.

Omme vvelcke pregnante redenen ende conſideratien ſy ſeyden dat haer Heeren Principalen hoochnoodich hadden geoordeelt, dat voor de Ratificatie van het voorſz. gheteyckende Tractaet van Vreede, ſoodanige devoyren behoorden aenghewendt te worden, als hier vooren was vermelt.

Ende alſoo ſy wiſten dat hier tegens gheobjicieert wiert, dat het voorſz. Tractaet wel ende naebehooren, in conformiteyt van haer Ho. Mog. reſolutien gheſlooten zijnde, de Ratificatie nootwendich daer op moeſt volgen, ſoo ſeyden ſy daer op, wel waer te zijn, dat haer Heeren Principalen, hoe wel ongeerne, ende daer toe ghetrocken ende geneceſſiteert zijnde, in het nemen van de reſolutien van den vierden May, thienden ende derthienden Auguſti hadden gheconſenteert, ende dat op vaſt vertrouwen ende ghegheven impreſſie, dat ſulcx ſoude dienen tot een ſpoor omme de twee Hooge Partyen tot een accommodement te brengen, ende niet dat men eenichſints verwachte ofte te ghemoet ſach dat daer door den wech tot een *ſeparaet Tractaet* ſoude werden gebaent, welck haer Heeren Principalen alle tijdt buyten alle bedencken hadden geſtelt, als hebbende haer Ed. Mog. alle tijdt verſtaen ende geoordeelt, gelijck ſy als noch waren doende, dat geen Tractaet van Vreede als *conjoinctement*

met

met Vranckrijck met dienſt ende vrucht konde ofte behoorde te werden aengegaen.

Doch en ſoude men niet bevinden, ſeyden ſy, dat haer Heeren Principalen oyt hadden verſtaen ende verklaert, dat het oordeel over de *tergiverſatie van Vranckrijck*, ende daer op het maecken van een affonderlijck Tractaet met Spagnien, vvaer mede alle de Tractaten met de Kroone van Vranckrijck ghemaeckt, ende ſelfs de Ligue Guarantie quamen te corrueren, *ſoude ſtaen aen de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet*, ende dat de ſelve by overſtemminge daer in ſouden mogen gaen, gelijck in deſen was geſchiet.

Ter contrarien ſoo wanneer de Heeren Gedeputeerden van *Wtrecht* over het oordeel van de voorſz. tergiverſatie een explicatie ofte verklaringhe hadden verſocht; Soo hadden de Heeren Gedeputeerden van *Zeelandt* verklaert, dat ſy hun vonden ongelaſt, ende ongequalificeert, omme daer op te advyſeren, ende dat hunne intentie niet anders was gheweeſt, als het voorſz. oordeel aen den Staet te reſerveren, blyckende klaerlijck daer uyt, dat ſoo wanneer in Novembris laetſtleden op het vertreck als doen van de Heeren Plenipotentiariſen nae Munſter, wierde ghedelibereert, by de Gedeputeerde van *Zeelandt*, wel expreſſelijck was verklaert, dat *ingevalle de reſteerende openſtaende differenten tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien niet konden werden by gelecht, dat in ſulcken gevalle de gemelte Heeren Plenipotentiariſen geen Tractaet ſouden ſluyten, maer eenige uytten hunnen af-ſenden omme rapport te doen, ende naerder laſt te ontfangen.*

Welck alhoewel by de andere Provincien niet en wierde geadmitteert, ſoo ſalmen, ſeyden ſy, echter niet bevinden, dat de voorſz. ſuſtenue, van wegen *Zeelandt* is afghegaen, ende daerомme als den negenthienden November werde verſtaen dat de Heeren Plenipotentiariſen vertreckende naer Munſter, hun ſouden reguleren nae de reſolutien van den achthienden May, vierden Julii, ſevenden, thienden ende derthienden Auguſti

laestleden, met pluraliteyt van stemmen daer by wierden ghevoecht dese illative woorden, *ende dienvolgens het Tractaet van Vreede tusschen den Koninck van Spagnien ende desen Staet, in conformiteyt van de voorss. resolutien finalijck sluyten*; Soo hebben de Gedeputeerde van Zeelandt hun daer tegen gheopposeert, ende laten aenteeckenen, *dat sy hun ongelast vonden eenige illatien ofte stucks gewyse additien te admitteren.*

Dat sulcx oock de intentie van de Heeren Staten van *Hollant* soude mogen zijn geweest, kan daer uyt afghenomen vvorden, dat naer het nemen van de voorsz. Resolutie van den vierden Julii sestienhondert seven en-veertich haer Ed. Mog. (soo sy seyden bericht te worden) eene declaratoire resolutie hadden genomen, ende daer by gedefinieert, *waer met men soude verstaen dat de Kroone van Vranckrijck was tergiverserende.*

In voegen dat het oordeel over de voorsz. *tergiversatie* aen den Staet zijnde ghebleven, de Heeren Staten van Zeelandt op de missiven ende schriftelijcke rapporten van de Heeren Plenipotentiarisen, als mede op de Propositien ende geschriften van de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck serieuselijck ghelet hebbende, hadden verstaen, dat, omme alle verwyderinghe te ontgaen, ende te behouden de vrundtschap, Correspondentie, ende Alliantie met de selve Kroone, als noch met alle moghelijcke devoyren, inductien, ende persuasien, de voorsz. Hooghe Partyen tot een accommodement dienden te werden ghebracht, ende dat tot dien eynde met de Ratificatien van het Tractaet van Vreede voor als noch behoorde te vvorden gesupersedeert.

Voorts hebben de Heeren Gedeputeerden van *Zeelandt* gesecht, ghelast te zijn voor te dragen eenighe Consideratien van hunne Heeren Principalen op het Tractaet van Vreede selfs, dienende tot elucidatie ende executie van eenighe van de artyckelen van dien, soo ende als alle het selve in het ghedruckte hier voorens gaende naerder is vervat ten eynde voor de Ratificatie

tie daer op gelet, ende nae behooren ſoude mogen worden gediſponeert.

Den eerſten April zijnde ter Vergaderinge gheleſen de ſchriftelijcke conſideratien op het Tractaet van Vreede, voorigen daechs ter Vergaderinghe gheexhibeert by de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van *Zeelandt*. Item de ſchriftelijcke conſideratien op het ſelfde ſubject huyden geexhibeert by, ende van wegen de Provincie van *Wtrecht*, daer by ſy deſireerden nadere delucidatie van de devoyren ende officien die aengewendt ſouden zijn tot *Munſter* by de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen om de twee Hooge Partyen te vereenigen, noopende de reſterende, ende onder hun onderlingh openſtaende differentien; Soo zijn by de Heeren van *Mathenes*, ende de *Knuyt*, door den mondt van den Heere van *Heemſtede* (drie van haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen) in het lange ende breede gededuceert ende verhaelt de devoyren ende officien by de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs tot Munſter ſucceſſive tuſſchen de opghemelte Hooghe Partyen aengewendt ten fine voorſz. Daer mede die ſeſſie gepaſſeert zijnde; is des anderen daechs de ſaecke weder op het tapyt ghebracht, daer op haer de Heeren van *Wtrecht* noch anders niet hebben verklaert als dat ſy verſochten dat de Heer van *Heemſtede* ende andere aenweſende Heeren Plenipotentiariſen by geſchrifte gelieſden te ſtellen de poincten *waer inne de wel geſeyde Heeren hebben verſtaen dat Vranckrijck heeft ghetergiverſeert*, mitsgaders daer toe over te leveren haer ghehouden verbael; waer op verſcheyden diſcourſen ghevallen weſende: Is goet gevonden de deliberatie op het voorſz. ſubject uyt te ſtellen tot den volgenden dach: om als dan oock ſyn Hoocheyt door den Heer preſiderende te worden verſocht, de Vergaderinge van haer Ho. Mog. te willen by woonen met ſyn hooch wys advys ende conſideratien, om de Provincien tot eenparicheyt te brengen.

De

De Heeren Extraordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Zeelandt in haer Ho. Mog. Vergaderinghe, verſocht ende aengemaent weſende naerdere openinge te willen doen van der ſelver laſt, noopende het ſtuck van de *Ratificatie* op het Tractaet van Vreede, als oock vande conſideratien by hun ghemoveert op het Tractaet ſelfs, hebben verklaert albereydts openinghe gedaen te hebben van hun laſt op het voornoemde ſubject, hier naer heeft de Heer van *Heemſtede* in den naem ende van vvegen de Provincie van Hollandt gegeven mondelinge bericht op de Conſideratien by de ghemelte Provincie van Zeelandt ghemoveert op het voornoemde ſubject, met welck bericht haer de andere Provincien hebben laten wel genoegen.

De Koninckl. Franſche Ambaſſadeur kreech noch al geen antwoort; dies hy den derden April wederom in gaf volgende memorie.

L'Ambaſſadeur Extraordinaire de Franſche ſe ſent obligé de rafrachir la Memoire à vos Seigneuries, de la Propoſition qu'il leur fit le 17. du mois paſſé, & que lors toutte l'aſſemblée la Iugeant Importante; Il luy fut reſpondu par Monſieur de Gent, *qui preſidoit au nom de ſa Province, que Meßieurs les Eſtats la mettroient en deliberation, & luy ſeroient au pluſtoſt une reſponſe qui ſeroit* de la ſatisfaction du Roy *ſon Maiſtre, de celle de la Reyne Regente, ſa Mere, & de la ſienne auſſy, or, Meßieurs, depuis ce temps lá, qui eſt aſſés long & enuyeux a des Perſonnes qui ne ſouhaittent rien tant que de ſortir d'affaires, & qui ne negligent aucun expedient, quy y puiſſé ſervir, & procurer le repos publiq. Il aprend, que Meßieurs les Deputés de touttes les Provincen ont ſouvent eſté en Conference, ſans (au moins de ſa Cognoiſſance) qu'il ait eſté reſolu aucune choſe ſur ſon ſujet, Außy il ſupplie vos Seigneuries de luy vouloir donner par une declaration preciſe de leurs Intentions, moyen de faire ſça-*

voir

voir à leurs Majeſtés ce qu'elles peuvent attendre de la bonne volonté que ceſt Eſtat leur à jusques icy teſmoigné. Signé de la THUILLERIE.

Alle deſe voorgaende dagen vielen lange ende ſwaere deliberatien ende beſoignen over het ſtuck vande Vreede : ende mochtmen met recht ſeggen dat als dan de Staet ghelijck als in *arbeydt* was, om dat groote werck ter weereldt te produceren ende te baeren.

Inſonderheyt van Maendach den drie-en-twintichſten Martii af, als wanneer Hollandt præſiderende, ende dien tijdt in acht nemende, de ſaecke ſeer pouſſeerde, duyrende de Vergaderinghe deurgaens tot drie, vier uyren naer de middach. Syn Hoocheyt ſelfs verſcheyden mael inde Vergaderinghe komende, recommendeerde gheſtadich deſe drie dingen : *Eerſtelijck* de eenicheyt onder de Provincien ende Leden van dien : als het fondament niet alleen van den Staet ende geluckige regieringe van dien. Maer oock, waer de Vreede met Spagnien moeſt worden opgebouwt: de voltreckinge van welcke Vreede met Spagnien. (*Ten tweeden*) Syn Hoocheydt oock recommendeerde ende goet vondt, als ſullende zijn de Kroone van ſoo ſwaren bloedigen, ende nochtans Victorieuſen tachtichjarigen Oorloch: Edoch alſoo dat (*ten derden*) oock de Vreede ende Vriendtſchap met Vranckrijck niet mocht werden of verlooren of ter zyden geſet.

Wat ende hoedanige ſubmiſſie Vranckrijck preſenteerde, is te ſien uyt de Propoſitie des Ambaſſadeurs van den ſeventhienden Martii hier te vooren geſtelt. Eenige dagen wierdt ter Vergaderinge der Heeren van Hollandt geleſen een Brief des Grave van *Pennarande* : waer in hy oock preſenteerde de ſubmiſſie der *vijf* bekende poincten ter deciſie (niet van den Staet ſelfs) van de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet tot Munſter : ſullende de ſubmiſſie aen haer Ho. Mog. ſelfs of aen de Provincien

al te langwylich oock te ſeer tot avantage zijn van Vranckrijck: als hebbende haer Miniſters in den Hage: die geen Spaenſche Miniſters aldaer wilden tolereren.

De Heeren van Hollandt hadden al van den een-en-twintichſten Martii af geerne gheſien dat daerom de Heeren van *Mathenes* ende van *Heemſtede* waren getoogen naer Munſter; maer ſy hebben geallegueert, dat ſy niet wiſten wat te doen aldaer; ten minſten dat ſy moeſten vyfſterck zijn.

De Preſidentſchap dan van Hollandt, als geſeyt is ghekomen zijnde, ſoo is Maendach ende Dingsdach ſeer ghearbeyt om te komen tot eene Concluſie ende eyndtlijcke reſolutie: als waer mede de Heeren Plenipotentiariſen ſouden mogen vertrecken ende alle het reſterende (beſtaende in formaliteyten) tot Munſter voltrecken.

Woensdach den vyf-en-twintichſten Martii hebben ſy geconcludeert of ghepoocht te Concluderen als volcht: Namelijck; Ten eerſten te verklaren dat de Reſolutien hier bevoorens ghenomen belangende het vertreck der Heeren Plenipotentiariſen binnens Landts weſende, dat de ſelve werden ghelaten in haer geheel: *Ten anderen*; dat aen den Heer van *Meynſder Wyck* ende de Heeren Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet tot Munſter weſende, ſoude werden ghenotificeert in wat poincten dat het ſtuck vande Ratificatie van deſer zyde op het Tractaet den dertichſten Januarii leſtleden met de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen tot *Munſter* geſlooten, ſtonde. *Ten derden*; dat ſy aldaer komende ſouden hebben te doen ende continueren devoyren ende officien tot vergelijckinge der Kroonen Vranckrijck ende Spagnien; over ende ter ſaecke van der ſelver reſteerende ende openſtaende differentiale poincten. *Ten vierden*; dat de Provincien meynden dat den dach ghepræfigeert tot de uytwiſſelinghe vande Ratificatie op het voornoemde Tractaet behoorde geobſerveert ende nae ghekomen te worden, om te libereren het *Publyck Woordt*, by de Heeren Plenipotentiariſen

sen in kracht van der selver Instructie tot Munster ghe-enga. geert.

Maer de Heeren van *Hollandt*, presiderende, hadden geen ghevolch als van die van *Gelderlandt*.

Die van *Zeelandt*, *Wtrecht*, *Vriesiandt*, *Overyssel ende Stact ende Landen* lieten daer tegen of by aenteeckenen als volcht:

Als eerstelijck de Ordinaris aenwesende Heeren Gecommitteerde van de Provincie van *Zeelandt*: dat sy namentlijck (gemerckt de Heeren Staten van de selve Provintie haer Principalen nu eenige dagen Staets-gewys waren Vergadert om te delibereren ende resolveren over het stuck van de Ratificatie van Tractaet van Vreede met den gevolge ende aencleven van dien, ende de aencomste van der selver Heeren Extraordinaris Gedeputeerden met de Provintiale resolutie van uyre tot uyre werden te gemoet gesien) de bovenstaende Conclusie tegen 't advys van vyf Provincien ghenomen, geensins konden toestaen. Maer ter Contrarie haer ghenootsaeckt vonden de selve in alle syne Leeden wel expresselijck tegen te spreecken: Ten eynde aen de Provintiale Consideratien ende Resolutien van de opghemelde Heeren hare Principalen in soo een Hoohwichtige saecke geen prejudicie en werde geleyt.

De Heer van *Andrée* verclaerde wegen *Vriesiandt* dat syn Ed. alle dagen de last ende resolutien syner Heeren Principalen noopende de Ratificatie, was verwachtende, door dien de Heeren Staten der voorsz. Provincie al eenigen tijdt gheleden met de deliberatie op het selve poinct waren gheoccupeert gheweest, konde derhalven niet consenteren inde Conclusie by *twee* Provincien tegen het advys ende goet vinden van *vyf* andere ghenomen, by de welcke werdt verklaert dat den dach tot de uytwisselinghe soude moeten werden precise gheobserveert. Ten deele vermits het selve de saecke ten principale soude prejudiceren, ten deele vermits tegen het gebruyck is, dat de Ratificatien juyst *intra terminum constitutum* werden gelevert.

De Gedeputeerde vande Provincie van *Wtrecht* proteſteerden tegen de Concluſie by den Heer van *Wimmenum* als Preſident ghenomen, als zijnde tegens de advyſen van vyf Provincien.

De Gedeputeerden van de Provincie van *Over-Yſſel* verklaerden deſghelijcx niet te konnen in die Concluſie, met twee Provincien ghenomen, conſenteren, ende verſtonden dat de advyſen van de Gedeputeerde van de deficierende Provincien op het poinct vande Ratificatie ghenomen, die ſy ſeyden alle dagen te ghemoet te ſien, eerſt behoorden te vverden inghebracht.

De Heer *Eyben* Gedeputeerde van de Provincie van *Stadt ende Lande*, liet aenteeckenen alhoewel dat de gheſtelde tijdt tot de Ratificatie wel preciſelijck behoorde waer ghenomen te werden, dat niet te min deſe Concluſie behoorde te werden opgehouden; Alſoo hoope werdt ghegeven dat de Provincien van *Zeelandt*, *Wtrecht*, *Vrieſlandt*, haere Provinciale Reſolutien over het ſtuck van de Ratificatie binnen weynich dagen ſouden komen in te brengen.

De Vergaderinge van Hollandt ende eenige Leeden van dien deden al de volgende dagen deſer weecke veel moeyte, om ten minſten met vier Provincien te mogen eenighe Concluſie by pluraliteyt uytbrengen. Jae ſelfs Sondach den negen-en-twintichſten Martii, zijnde Vergaderinghe, hebben ſy ghetracht te Concluderen: maer ſy koſten de pluraliteyt niet krygen. Want of wel de approbatoire advyſen op het geteeckende van wegen *Gelderlandt*, *Hollandt*, *Over-Yſſel*, *ende Stadt ende Landen* waren ingekomen: ſoo verſtonden nochtans die van Over-Yſſel ende Stadt ende Landen niet dat men met overſtemminghe in deſen behoorde te gaen. Alſoo liep deſe weecke ghenoech vruchteloos heen; ende alſoo Maendachs den dertichſten Martii die van

van *Zeelandt* quamen te preſideren, ſoo ſcheen als of de hoop tot fluytinge geheel werde te rugge geſtelt.

Het ſcheen oock als fatael, dat in deſen tijdt de tydinge quam van het overlyden *des Koninckx van Dennemarck*, geſtorven den acht-ende-twintichſten Februarii des avondts ten vyf uyren. Want de ſelve Koninck de voornaemſte ende eerſte Mediateur was geweeſt tuſſchen de Hooge Partyen, ende beleyder van de Vergaderingen ende Vreede Handel tot *Munſter* ende *Oſnabrugge*; inſonderheyt aengaende de *Præliminaria*, wiens overlyden dan men in deſe tijdt hadde mogen nemen als een quaet *Omen*, als dat de Vreede-Handelinghe ſoude met hem verdwyynen. Zijnde nu oock van Munſter vertrocken de Heer Graef van *Avaux*, een der Kon. Franſche Plenipotentiariſen; zijnde de Hertoch van *Longueville* alreede te voor vertogen; alſoo dat de Graef van *Servien* alleen bleef.

Maer het ghemeen ſpreeck-woordt ſegt, *als de Peer ryp is, ſoo valtſe van ſelfs. Gelderlandt, Hollandt, Over-Yſſel, Stadt ende Landen* waren met de Ratificatie gereet. Uyt *Vrieſtandt* wert den dertichſten Martii deur den Heer van *Andrée* inghebracht volgende advys.

De Heer van *Andrée*, heeft by laſt van de Heeren Staten van Vrieſlandt, ſyne Principalen ter Vergaderinghe openinghe ghedaen, laten leſen, ende vervolgens overgelevert, haer Ed. Mog. ſchriftelijck Provinciael advys op het ſtuck van de Ratificatie noopende het Tractaet van Vreede den dertichſten Januarii leſtleden binnen Munſter gheſlooten; gelijck het ſelve hier nae volcht gheinſereert; Ende heeft daer neffens mondelingh verſocht, oock ſerieuſelijck gerecommandeert, dat op het *leſte Lidt* van het ſelven Provinciael advys, belangende het differeren van de Publicatie van het voornoemde Tractaet, behoorlijck by de andere Provintien mocht worden gelet ende gedelibereert waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ho. Mog. den ghemelten

Heer van *Andrée* over ende ter saecke van de, moeyte by de selve genomen bedanckt.

„By de Staten van Vrieslandt ten Ordinaris Lants-dage Ver„gadeert, ghesien, gheleesen, ende gheexamineert wesende het „overghesondene Tractaet van Vreede, bestaende, in negen„en-seventich artyckulen tot *Munster* tusschen de extraordina„ris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet, met „de Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van den Koninck „van Spagnien gemaeckt, en aldaer geteeckent den dertichsten „Januarii lestleden, midtsgaders de annexeerde projecten van „Ratificatie weder-zydts uyt te brengen ende te wisselen bin„nen den tijdt van twee Maenden, omme sulex gedaen wesen„de, wyders neffens de Publicatie gedisponeert te mogen wor„den vinden in de selve *geen swaricheden, om ende ter contemplati* „van welcke de selve niet solden mogen oft behooren geappro„beert ende agreert te worden, als *bekomende* de Provincien „niet alleene het eynde van den bloedigen, lang, landt, ende „alles verdervende Oorloge, *dan mede de volle ende absolute Sou„verainité van de respective Provincien, geassocieerde Landtschap„pen en Steden*, op welcke de Koninc niet pretendeert, noch nu „ofte naermaels, voor hem, syne Successeursende Nakomelin„gen, immermeer yets sal pretenderen, dan nu met de Landen „als Vrye Landen getracteert heeft.

„Comende in desen alleen te considereren, dat het Tractaet „van Vreede by de Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipo„tentiarisen van desen Staet, sonder, en buyten de Kroone van „Vranckrijck ghearresteert, en geteeckent solden zijn, daer „nochtans de Tractaten met Vranckrijck daer op scheenen uyt „te loopen, dat de Vreede met Vranckrijck en Spagnien *pari „passu, conjoinctement, & d'un commun consentement*, moesten „gheavanceert ende geteeckent worden, waer op van wegen „desen Staet oock altoos reflexie is ghenomen, in voegen van

„tijdt

„tijdt tot tijdt de ſaecken met de Kroone Vranckrijck zijn ghe-
„communiceert geworden.

„Wes haer Ho. Mog. tot naerichtinge goet gevonden had-
„den de devoyren van de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs
„ende Plenipotentiariſen van deſen Staet, neffens Vranckrijck
„gedaen, wel te examineren, omme te weten, of de ſelve offi-
„cien in debitâ formâ, en ghenoechſaem ghedaen waeren, als
„blyckt by haer Ho. Mog. reſolutien van den twaelfden, ſeven-
„thienden ende achthienden Februarii leſtleden.

„Doch alles by vervolch naerder examineert zijnde, ende
„gehoort weſende de mondelinge advyſen ende ſchriftelijcke
„onderrechtinghe van wel-ghedachte Heeren Extraordinaris
„Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen en ſpecialijck hier van
„den Heer *Frans van Donia*, uyt deſe Provincie gecommitteert
„gheweeſt zijnde, ende naergheſien zijnde der ſelver Journalen
„van de ghedane officien neffens Vranckrijck, mede relatyf tot
„verklaringhe vande Heeren Mediateurs; Is bevonden, dat de
„ſluytinge ende teeckeninge ghedaen is volgens haer Ho. Mog.
„reſolutien van den achthienden May, vierden Julii, ſevenden
„thienden ende derthienden Auguſti, ende vyfthienden No-
„vember 1647. By welcke de Heeren Plenipotentiariſen tot
„ſluytinge gelaſt worden; het welck dan vervolgens heeft moe-
„ten geſchieden, dewyle dat alle de actien van de Miniſtri (ofte
„eenighe der ſelver) *van Vranckrijck daer op hebben uytgheloopen,*
„*dat de Kroone niet genegen is geweeſt voor als noch uyt den Oorlo-*
„*ge te ſcheyden, om redenen de Kroone bekendt weſende*, het deſen
„Staet onmogelijck langer in den Oorloge te continueren, om
„redenen by andere ghelegentheden de Kroone van Vranck-
rijck te gemoet gevoert.

Hebbende oock Spagnien door het beleydt van de Heeren
„Committeerden aen Vranckrijck geſtant ghedaen alle de *pro-*
„*miſſa & Tractata*, voormaels geoffereert, buyten vvelcke Tra-
„van deſen Staet met Spagnien niet ſolde weſen gheteeckent,
„volgens haer Ho. Mog. Inſtructien. „Soo

„Soo iſt, dat de Staten van Vrieſlandt naer rype deliberatie „de Tractaten tot *Munſter* geteeckent den dertichſten Januarii, „in negen-en-ſeventich artyckelen beſtaende, als *conform der „Heeren Plenipotentiariſen Inſtructie*; mede hebben *geapprobeert „ende gheaggreert*, approbeeren ende aggreeren de ſelve by de- „ſen: Gelijck haer Ed. Mog. mede approberen het apart artyc- „kel neffens de *Navigatie met Spagnien* gheſlooten den vierden „Februarii 1648. omme in alle vryheyt ende verſeeckeringhe „te mogen varen ende handelen op alle Havenen ende Landen „met deſen Staet in Alliantie ſtaende, ſchoon de ſelve in vyant- „ſchap met de Kroon van Spagnien waren ſtaende, ofte moch- „ten komen te ſtaen.

„En wordt mits dien de Heere *Frans van Donia* Gecommit- „teerde vande Provincie, wegen ſyne goede devoyren *bedanckt*.

„Edoch dewyle de Miniſtri van de Kroone van Vranckrijck, „geen vernoegen ſchynen te ſcheppen inde teeckeninghe met „Spagnien gedaen; Vinden haer Ed. Mog. goet ende noodich; „dat ter eerſter ghelegentheyt *een Ambaſſadeur* het ſy Ordinaris „ofte Extraordinaris by deſen Staet worde *geſonden naer Vranc- „rijck*, omme ſyne Majeſteyt volkomen te informeren vande „redenen ende motiven door welcke deſen Staet bewogen is „geworden, omme de teeckeninge te doen, en wech te nemen „alle ombragien tegens de teeckeninghe gheimagineert, ende „voor Satisfactie te gheven, neffens het gheſchepte miſnoe- „gen, met verthooninghe van alle doenlijcke ende indefeſſe „officien tot vereeninghe van beyde Kroonen aenghewendt, „ende tot ſluytinghe te brengen, in welcke, niet de Ambaſſa- „deurs ende Plenipotentiariſen van deſen Staet alleen dan me- „de haer Ho. Mog. ſelves by vervolghe ende alle wegen ſullen „contribueren alle doenlijcke officien ende moghelijcken ar- „beydt ende induſtrie, ſonder intermiſſie; Endedewyle by den „drie-en vyſtichſten artyckel des gheteeckenden Tractaets, „Syn Majeſteyt van Spagnien hem effectivelijck verbindt uyt te „wercken

„wercken de continuatie en obſervatie van de *Neutraliteyt*, „*Vruntſchap en goede Nabuyrſchap* van weghen ſijn Keyſerlijcke „Majeſteyt en het Rijck, met deſen Staet, vinden dienſtigh, „dat middelen moghen worden aenghewent, dat ſulcx op het „ſpoedighſte moge worden gedaen, te meer de Ambaſſadeurs „van Keyſerlijcke Majeſteyt en 'tRijck tot Munſter ofte Oſ„nabrugge preſent ſijn.

Wat de ſolemnele *Publicatie* van den Vrede aengaet, en of „deſelve tot meerder contentement van Vranckrijck, omme „in middelen tijde met Spagnien te ſluyten voor een gheringe „tijde ſolde mogen worden *in ſuſpens* geholden, ſullen de Hee„ren Committeerde van deſen Staet in den Haghe weſende, „met de andere Provintien mogen communiceren en ſluyten, „ſoo den meeſten dienſt van 'tLandt vereyſchen ſal, ſoo noch„tans, dat de meeſte verſeeckeringhe tot obſervantie genomen „worde, doch ſoo in deſen de Provintien quamen te diſcor„deren, ſullen de Staten van 'tLandt adviſeren, ende de Pro„vintiale Reſolutie hebben te verwachten. Onder ſtondt, „Aldus ghereſolveert op't Landt-Huys den 17. Marty 1648. „Verteeckent voor Ooſtergoe. *T. van Aylva, Abrahams Roorda*, „voor Weſtergoe *Tialling van Eyſſinga*, *A. Haerſma*, voor de „Zevenwolden, *I. van Crack*, *D. van Baerd*, voor de Steden, „*Olphardus Hindema*, *Aeſge van Popma*, lager ſtont. Accordeert „mette Principale Reſolutie, in kenniſſe van my Secretaris, „geteyckent, *D. L. Scheltinga*.

Waer na die van Hollandt wederom begoſten te dringen: maer *Zeelandt* præſiderende eude deur *Wtrecht* gheſecuudeert wordende, heeft in plaets van te Ratificeren inghebracht ende voorgheſtelt hare conſideratien tot elucidatie ſoo wel als tot dilatie van het geadjuſteerde: gelijck hier voor is geſeyt ende gheſtelt. Daer mede als oock met het advijs van *Wtrecht* de Maendach ende Dingſdach gepaſſeert, ende Woenſdach deur de Heeren van *Mathenes* ende van *Heemſtede* wydtloopich

bericht ghedaen ſijnde van de *tergiverſatien* der Franſche ende van haer devoiren tuſſchen de Hooge partijen gedaen, daer van in voorige rapporten is wijtloopich geſproocken, ſoo is *Donderdach den tweeden* by die van *Wtrecht* verſocht, dat de welgemelde Heeren mocht werden belaſt om haer verhael te ſtellen by geſchrifte, met byvoeginge vande Pointen daer in de Franſche ſouden hebben *getergiverſeert*. Op ſulcx ende 'treſterende te delibereren, is uytgeſtelt tot 'sanderendaegs ſijnde Vrydagh den 3. April: met verſoeck aen ſijn Hoogheydt om alſdan mede ter Vergadering te compareren.

Vrydach den 3. April heeft de Heer de *Knuyt* ter Vergadering præſiderende ter preſentie van ſijn Hoogheydt, tot inleydinge van de deliberatie gerepreſenteert, in wat terminis het ſtuck van de Ratificatie was ghebracht, deducerende hier neffens dat eenighe Provintien oordeelden, dat aen Vranckrijck genoegh gedaen was, ende dat de andere Provintien het contrarie van dien waren ſuſtinerende, ende heeft de gemelte Heer de *Knuyt* dienvolgens in deliberatie geſtelt deſe naervolghende drie Pointen te weten, *hoe de Croone van Vranckrijck nader contentement ſoude werden ghegeven*, *Ten tweeden, hoe de Provintien beſt in eenigheydt ſouden werden ghehouden ende verblijven*, *Ten derden, hoemen over 'ſtuck van de Ratificatie beſt onderlinge ſoude convenieren ende beſluyten*. Verſoeckende de ghemelte Heer preſiderende, dat ſijn Hooghgemelte *Hoogheyt* hier op ſoude gelieven te geven ſijn hooghwijs advijs ende Conſideratien. Waer op deſelve heeft verklaert, dat men in deſe hooghwichtighe deliberatie ſoude behooren te gaen met onderlinghe eenigheyt ende eenparigheyd van de Provintien, ende datter na deſe eenigheyt niet ghewichtiger en was, als de ſaeck van de Croon van Vranckrijck in acht te nemen, ſoo ten regarde van de oude Vruntſchap, vele groote beneficien, ende d'Alliantie daer met deſen Staet aen deſelve Croone was verknocht: ende datmen over ſulcx in deliberatie behoorde te legghen, wat nader conten-

tentement men aen Vranckrijck ſoude behooren te doen, om te komen tot een eenſamentlijcke Concluſie van Vrede met Spagnien ende in cas dat ſulcx niet en gebeurde, maer dat men van weghen deſen Staet met Spagnien apart quame te ſluyten, wat contentement men alſdan aen Vranckrijck oock ſoude behooren te geven, om geſamentlijck daer op gereſolveert ende geconcludeert te worden, waer na by de reſpective Provintien geuyttet weſende derſelver advijs, oock diverſche diſcourſen gevoert, is goet gevonden de verdere deliberatie op de voorſz Pointen ende ſaecken uyt te ſtellen tot 'sanderendaegs. Ende heeft de meerghemelte Heer Preſiderende ſijne meer-hooghghemelte Hoogheydt verſocht, dat ſijn E. ſoude ghelieven de moeyte te nemen van alſdan in haer Ho: Mog: Vergaderinge weder te verſchijnen, ende de voorſz deliberatien by te woonen.

Saterdach den 4. April ghekomen ende vroeg Vergadering ſijnde heeft welghemelde Heer de *Knuyt* præſiderende tot inleydinge van de beſoignes aen ſijn Hoocheydt gerepreſenteert, dat deſelve giſteren hadde gehoort d'openinge van d'advijſen van de reſpective Provintien op de poincten ten ſelven dage in deliberatie gebracht, ende daeruyt gelieven aen te mercken de diſcrepantie die in deſelve advijſen ſtack, verſouckende de gemelte Heer de *Knuyt* ſijne Hoochgemelte Hoocheydt dat deſelve ſoude gelieven yetwes by te brengen, ofte voor te ſlaen, daer door de ſamentlijcke Provintien tot eenparicheyt over de voornoemde Pointen ſouden konnen worden gebracht, waerop ſijn meer Hoochgemelte Hoocheyt heeft verklaert, dat ſijn E. meynde dat men niet en behoorde te procederen tot *overſtemminghe* in ſaecken van ſoo grooten importantie, maer dat men de Provintien van Zeelant ende *Wtrecht* reſpective, die van d'andere Provintien waren diſcreperende, ſoude konnen gheven den tijdt van *acht a thien* daghen, om ondertuſſchen met de Heeren derſelver reſpective Principalen te ſpreken, ende van

alles informeren, ende dat men, den voorſz tijdt overſtreecken weſende, alſdan finalijck ſoude konnen concluderen: doch hebben de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van *Wtrecht* hier by gevoeght, dat ſy voor haer geen uytſtel van tijdt en hadden verſocht, nochte alſnoch en verſochten, maer hebben gerepeteert haer verſoeck voor deſen ghedaen, Ende by aldien van nu af de Ratificatie van 'tTractaet van Vrede onveranderlijck werde vaſt gheſtelt, dat ſy haer by de reſumptie op morghen dieſaengaende ſouden verklaren, Ende by de Provintie van *Hollandt* iterative yverige inſtantie ghedaen weſende, ten eynde dat de Heer Preſiderende ſoude concluderen met de meeſte ſtemmen, volghens d'ordre van de Regieringe, op de Poincten giſteren in deliberatie ghebracht, heeft de Provintie van *Zeelandt* verklaert, dat in ſoodanighe hooghwichtighe ſaecke egeen *over-ſtemminghe* en viel, dat ſy oock op 'tſtuck van de *Ratificatie* niet hadden gheadviſeert; blyvende voorts difficulteren in het formeren van de Concluſie, op de voorſz Poincten, niet-teghenſtaende dat daer op by de opghemelte Provintie van *Hollandt* ſoo inſtantelijck ende ſerieuſelijck wierde geurgeert.

Waer na de Heeren van Hollandt vindende *vacant de Preſidiale Stoel*, heeft de Heer van *Wimmenum* ſich daer in geſet, ende is vervolghens by de Provintie van Hollandt gheconcludeert, dat by *vijf Conforme* advijſen van de vijf Provintien was geratificeert het Tractaet van Vrede den 30. Ianuary leſtleden binnen Munſter gheteyckent, voorts dat volghens het hooghwijs advijs van ſijn Hoogheydt aen de Heeren van *Zeelandt* gegeven ſoude worden, ghelijck haer E. gegeven wiert mitſdien, den tijd van *acht a thien* dagen, ende dat na 'toverſtrijcken van dien tijdt alſdan de finale ende generale Concluſie ſonder langer dilay op de Ratificatie ſoude werden genomen. Hier op heeft ſijn meer hoogh-gemelte Hoogheyt haer Ho: Mo: in bedencken gegeven, of deſelve niet goedt en ſouden konnen vinden,

vinden,dat van deſe haer Hoog Mog: Reſolutie ten ſpoedighſten notificatie werde gegeven aen den *Heer de la Tuhllerie* Extraordinaris Ambaſſadeur van den Coning van Vranckrijck, ende daer neffens op hem verſocht, te willen verklaren of hy eenighe naerdere laſt van ſijn Majeſteyt mocht hebben bekomen, het ſtuck van 't Tractaet van Vrede tuſſchen die Kroone, ende die van Spagnien concernerende, ende daer van openinghe te willen doen, ende in cas dat hy alnoch ſoodanighen laſt niet en mocht hebben, alſdan daer toe debvoiren ende Officien te willen doen ende beſteden te Hove in Vranckrijck.

Waer nae by de Provintie van *Hollandt* als vooren oock is gheconcludeert, dat de bovenſtaende haer Hoog Moghende Reſolutie gheſtelt ſoude worden in handen van de Heeren van der *Capelle tho Rüſſel*, *Wimmenum*, *ende Andrée*, om deſelve mondelinghe bekent te maecken aen den op-ghemelten Heer Ambaſſadeur, ende ſijn E. daer neffens verſoecken, dat deſelve onbeſwaert wilde ſijn alnoch alle goede Officien ende devoiren in het Hooch-gemelte Hof van Vranckrijck door ſchrijvens, als anderſints te doen, op dat de Kroone van dat Rijck de Heeren der ſelver Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs tot Munſter, gheliefden te laſten, de begonnen Vredens-Tractaten met die van Spagnien te vorderen tot een eyndelijck, ende gheluckigh beſluyt, dewyle noch drie weecken ſouden loopen, te reeckenen van dien dach af tot uytwiſſelinge van de Ratificatie van Spagnien ende die van deſen Staet, op het voornoemde geteyckende Tractaet, ende daer-enboven noch andere drie weecken aleer de Publicatie van 't ſelve Tractaet van deſer ſijde ſoude werden ghedaen, wyders is noch gereſolveert, dat den Heer van *Ooſterwijck* haer Ho: Mo: ordinaris Ambaſſadeur in Vranckrijc, ende doen hier te Lande elders buyten den Hage weſende, ſoude worden aengeſchreven

dat hy hem ten ſpoedigſten ghereet mocht maken ende bequamen tot ſijne reyſe na 'thoogh-ghemelte Hof van Vranckrijck, om aldaer uyt te wercken ſoodanighen laſt als hem by Inſtructie ſoude werden met gegeven, ofte na ghelegentheyt van ſaecken toegeſonden, Ende werden d'opgemelte Heeren van der *Capelle*, *VVimmenum*, als oock de Heeren *Mathenes*, *Heemſtede*, *de Knuyt*, *Nederhorſt*, mitſgaders den gemelten Heer *Andrée*, ende den Griffier *Muſch*, mitſdien verſocht ende geauthoriſeert totte beſoignes over 'tinſtellen van de voorſz Inſtructie, Ende dat geſchreven ſoude worden aen de Heeren *Donia*, *Ripperda*, *Clant*, dat ſy haer alnoch ten ſpoedighſten wilden begheven na *Munſter* om aldaer de boven-genoemde Reſolutie raeckende 'tſtuck van Ratificatie, te communiceren ſulcx ende daer't behoorde, ende voorts continueren te bearbeyden met ende neffens den Heer van *Meynderſwijck* ende andere haer Ho : Mog : Plenipotentiariſen die aldaer oock ſouden komen, ten eynde de Kroonen van Vranckrijck ende Spagnien nopende de bovenſtaende overige ende diſcreperende Poincten werden verdraghen, des dat de preſente Heeren haer Ho: Mog: Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs by abſentie ofte ongelegentheyt van den eenen of den anderen van dien ſouden in den arbeydt treden ende voorts varen, Eyndelijck is ghereſolveert, dat de boven-ghenoemde Reſolutien 'sanderendaegs, hoewel Sondagh ſijnde, ſouden worden gereſumeert; ende werden de Heeren Gedeputeerden van *VVtrecht* verſocht, haer alſdan dieſaengaende nader te willen verklaren, dewelcke hebben laten aenteeckenen by de voorſz reſumptie, dat ſy, om de kortheydt des tijds, hare voorſz verklaringe alnoch niet en konden doen, maer dies-aengaende beſich te ſijn om haer daer toe te bequamen, de Heeren Gedeputeerden van *Zeeland* hebben verklaert, dat ſy 'sanderendaegs Schriftelijck ſouden doen aenteeckenen op de voorſz Reſolutien, als oock op de forme ende maniere in 'tnemen van dien gebruyckt, 'tghene ſy ſouden meynen voor

'trecht

'trecht van de Heeren derſelver Principalen te ſtrecken ende dienen. Deſe Vergadering duerden van 'smorgens ten negen tot ſavonts de Klock half achten.

De verklaring s'anderendaegs, hoewel Sondach ſijnde wiert gedaen ende luyde als volcht.

Dat ſy Heeren Extraodinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van de Provintie van Zeelant, ſiende dat het de Heeren van Hollant hadde gelieft, *ſonder daertoe*, als laeſt ter Vergaderinge gepreſideert hebbende, by voorgaende ommevrage ende reſolutie *gequalificeert teſijn* by overſtemminge, tegens ende buyten het Hoochwijs advijs van ſijne Hoocheyt, te Concluderen dat op de Ratificatie van het Tractaet van Vrede, nae de expiratie van acht a tien dagen eene finale ende generale Concluſie ſoude werden genomen, als mede dat de voorſz Reſolutie den Heer Ambaſſadeur van Vranckrijck door Gedeputeerde ſoude werden genotificeert, hebben goet gevonden te verklaren, ghelijck ſy waren doende by deſen, dat ghelijck aen d'eene ſijde hun niet anders als ten hooghſten aenghenaem was, de moeyte die het ſijne Hoogheyt hadde gelieft te nemen van ter Vergaderinge van haer Ho : Mog : te verſchijnen, de Provintien tot eenigheyt ende eenparigheyt te raden, ende tot dien eynde na ſijne hooge Wijſheydt voorſlaghen te doen, waer over ſy ſijne Hoochgemelte Hoogheyt gedienſtig waren bedanckende, dat alſo aende ander ſijde ſy tot acquyt van hun devoir, ende op dat hunne Heeren Principalen in ſo Hoochwichtige deliberatien geen prejuditie ſoude werden gelecht, hun genootſaeckt vonden te laten aentekenen, *dat ſy de voorſz reſolutie ende Concluſien, ende de forme daerinne gebruyckt, als ſtrijdende met den laſt van hunne voorſz Heeren Principalen, ende ordre van het Land, ende implicerende van nu voor alſdan eene ratificatie van een affonderlijck Tractaet Van Vrede, met den gevolge ende aencleven van dien, binnen ſekeren precijſen gelimitteerden tijt geenſints konden acquieſceren, maer daertegens waren proteſterende, perſiſterende voorts by hun eerſte ende origineel advijs van*

van hun op het Tractaet van Vrede, met het gene daer van dependeert den 31. der verleden, ende eerſten deſer Maent by geſchrifte overgelevert, welcke ende yeder lidt van dien ſy in deſen hielden voor gherepeteert, ende gheinſereert, S egghende voort dat ſy Ghedeputeerde niet naelaten ſouden van alles trouw rapport de doen, ten eynde by hunne meerghenoemde Principalen daerop ſoodanigen Conſideratie ende reflexie genomen, ende vervolgens gereſolveert ſoude mogen worden het geene den meeſten dienſt van den Lande bevonden ſoude worden te vereyſchen.

Ende 'sanderen daegs wederom, verklaerden dat ſy Heeren Extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerde van de Provintie van *Zeelant* hadden niet vertrout, dat op de ſerieuſe verclaringe ende proteſt by hun van wegen hunne Heeren Principalen op Saterdach gedaen, ende op giſteren by geſchrifte overgelevert, met het geene mondelinge verder daerby was ghevoucht, dat het de vijf andere Provintien ſoude hebbben ghelieft niet alleenlijck te perſiſteren by de *abuſive ende nulle Concluſie* op het ſtuck van de Ratificatie van het Tractaet van Vrede met den ghevolge ende aenkleven van dien, by overſtemminge ghenomen, maer oock op de reſumptie de voorſz Concluſie met verſcheyden notable ende Conſiderable Poincten, die in geen propoſitie ende ommevrage waren gebracht, ende waerop ſy Gedeputeerde van Zeelant niet hadden geadviſeert te extenderen ende amplieren, ende het eene ende andere, als een *Staetſgewyſe Reſolutie* te doen executeren, doch nu ſiende het contrarie, niet konden ledich ſtaen tegens alle het ſelve *van nieuws wel expreſſelijck te proteſteren*, gelijck ſy waren doende by deſen, ende dat ſy niet naerlaten ſouden hier van oock trouw rapport te doen aen hunne Heeren Principalen.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de Provintie van *Wtrecht*, in haer Ho: Mo: Vergaderinge, hebben ten ſelven dage ten Regiſter laten ſtellen hare ſchrifte-

lijcke

lijcke Conſideratien op het Tractaet van Vrede, ghementioneert in haer Ho: Mo: Reſolutie van den eerſten deſes.

Dat ſy Heeren Gedeputeerden van de Provintie van *VVtrecht* hadden gehoopt ende gaern geſien, dat het Tractaet van Vrede wierde geſloten *conjoinctement* met Vranckrijck, volghens hare openinghe daer van alhier ter Vergaderinge op diverſche reyſen gedaen, dies niet teghenſtaende Conſidererende, dat in de deliberatien van 'tVredens-Tractaet met Spagnien, d'Heeren hare Principalen, volgens de Reſolutie van haer Hoog Mog: van den 17. February leſtleden, verwacht hadden naerder elucidatie door dewelcke haer genoechſaem hadde konnen blijcken van de debvoiren by de ſamentlijcke Plenipotentiariſen van deſen Staet aenghewendt, ten eynde d'openſtaende differenten tuſſchen de Croonen van Vranckrijck ende Spagnien mochten worden vergeleecken, ende alſoo die twee hooghe parthyen mede tot Vrede gebracht, ende daeromme oock niet volkomentlijck hadden konnen oordeelen van de tergiverſatie die aen de ſijde van Vranckrijck ſoude weſen gepleeght, ſijnde 'tſelve in 'tſtuck van de Ratificatie van 'tvoorſz Tractaet Conſiderabel, ſouden verſoecken, dat in ghevolge van haer Hoog Mo: Reſolutie ende ordre, d'aenweſende Heeren Plenipotentiariſen conform haer gehoudene verbalen, geliefden te elucideren hare officien ende debvoiren ten fine voorſz gedaen, op dat by haer neffens d'andere Provintien op dit ſwaerwichtich Poinct, met volkomen kenniſſe van ſaecken, nochtans ſonder dilay, ſulcx mocht werden geadviſeert, als den meeſten dienſt, ruſt, eenicheyt, ende verſekertheydt van den Lande ſoude vereyſchen.

In gevolg van opgemelde Reſolutie van den 4. April hebben de Heeren van den *Capelle*, van *VVimmenum*, ende van *Andrée* den Ambaſſadeur van Vranckrijck gheviſiteert, ende alle imaginable reden gegeven; waerom men deſe Concluſie ende Ratificatie niet langher heeft konnen uytſtellen ofte verſchuyven.

ven. Alſo de gelegentheyt van deſen Staet niet toe en liet in deſe geduyrige onſekerheyt te blyven ſteken. De Heer Ambaſſadeur ſeyde haer: *dat hy verwacht hadde een antwoort op ſijne verſcheyden gedane Propoſitien ende Memorien als oock op den brief des Konings ende nu verwondert was van haer t'ontfangen eene notificatie van de getekende ende geratificeerde afſonderlijcke Vrede: ghy begeert*, ſeyde hy, *dat ick aen den Coning ſal recommandeeren de geſamentlijcke ſluytinge ende voltreckinge der Vrede; ende ghy hebt alreede gemaeckt; geteeckent ende geratificeert eene ſeparate, wy ſouden*, ſeyde hy, *alreede van Iaer en dach de geſamentlijcke Vrede hebben gehadt: ſoo ghy aen de Spaenſche haddet geperſiſteert te verklaren; dat ghy niet kondet noch ſoudet apart handelen met de Spaenſche. Nu, ende na dat ghy hebbet gereſolveert te ſullen alleen met de Spaenſche Ratificeren, is ons uwe interpoſitie niet meer nut.*

Men ſeyde daer op dat hem niet onbekent was d'onmogelijckheyt ende d'onwillicheyt om langer in 't Oorlogh te blyven: ende in allen gevalle dat men niet gehouden was, om in Campagnie te gaen, gelijck dan alreede een groot aental infanterie ende Cavallerie verleden Soomer waren afgedanckt: ſoo datter tot eenige vordre offenſyf Oorlog geen apparentie en was. De ſake dan alſoo leggende; ende geconſidereert werdende dat Vranckrijck van deſe Staet (blyvende buyten Campagnie, ende in eene bloote defenſive) geen dienſt konde genieten; al waſt ſchoon dat men ſonder voltreckinge van de Vrede in Oorlogh vel quaſi continueerde ende dat ondertuſſchen deſe Staet gepriveert bleef van te moghen herſtellen hare Finantien deur een geproportioneerde menage: ſoo verſochtenſy, aen den Koning ſodanich rapport te willen ſchryven dat ſijne Majeſteyt mocht contentement nemen: ghelijck ſy oock verklaerden tot dien eynde alreede volkomene Inſtructie gereet te hebben; om daer mede den Ordinaris Ambaſſadeur den Heer van Ooſterwyck; of, ſoo hy ſich alnoch daer van beef excuſeerende om ſyne indiſpoſitie een ander extraordinaris te ſeynden na Vranckrijck.

d'Op-

D'opgemelde 8. a 10. dagen loopende hebben de Heeren van Zeelant op haer Land-dach geſloten, geformeert ende vervolgens overgeſonden volgende ernſtigh advijs.

De Staten s'Lants ende Graeffelicheyts van Zeelant, nae „voorgaende Point van beſchryvinge, ſerieuſelijck gedelibe„reert hebbende op het rapport van de Heeren haer Ed: Mo: „Extraordinaris Ghedeputerden jonghſt geweeſt hebbende in „Hollandt, omme ter Vergaderinge van de Hoog Moghende „Heeren Staten Generael by te woonen de deliberatien op het „Tractaet van Vrede den 30. Ianuary leſtleden tot *Munſter* ge„teyckent, met den gevolge ende aenkleven van dien, hebben „goet gevonden te verklaren, ghelijck haer Ed: Mo: verklaren „by deſen, dat haer Ed: Mo: voor eerſt hebben gelaudeert ende „geapprobeert, gelijck haer Ed: Mo: lauderen ende approberen „mitſdeſen, alle het gene haer Ed: Mo: voorſz Gedeputeerde „op de voorſz materie hebben geadviſeert, gehandelt, ende ge„beſoigneert, ende in ſpecie de twee proteſten by deſelve den „4. ende 5. deſer gedaen, ende ter Vergaderinge van haer Ho: „Mo: overgelevert, Ende hebben haer Ed: Mog: de meerge„noemde Heeren Gedeputeerden in het gemeen, ende byſon„der, over hnnne gedane debvoiren bedanckt.

By welcke occaſie haer Ed: Mo: niet konnen ledich ſtaen, te „ſeggen, dat haer Ed: Mo: vreemt ende onverwacht is te voren „gekomen, dat haer Ed: Mo: voorſz Gedeputeerden komen„de van eene Souveraine ende Independente Provintie, ſijnde „een integrerende lid van de Generaliteyt ende Vnie, ende aen „niemant, van hun doen, in die qualiteyt, als aen haer Ed: Mo: „alleene ende privative, als hunne Heeren Principalen ende „Committenten, reſponſabel ſijnde, dat echter eenige van de„ſelve, jegens *alle Recht, Fatçoen, ende beleefitheyt*, 'twelck de Ge„deputeerde van de reſpective Provintien den anderen in de „geſamentlijcke Staetſghewijſe deliberatien ſchuldich ſijn, in „hun particulier in haer Ho: Mo: Vergaderinge, by eenige van

„Heeren Comparanten gantſch *onbehoorlijcken* ſijn bejegent, en-
„de, dat daerom haer Ed: Mo: niet konnen naerlaten hun reſ-
„ſentiment daer over te betoonen, ende daer nevens haer Ho:
„Mo: te verſoecken, dat haer Ho: Mo: gelieven ſodanigen or-
„dre te ſtellen, dat ſulcx voor het toekomende mach worden
„nagelaten, op dat de ordre ende vryheydt van de Regeeringe
„geen indracht come te lyden, ende alle ſchadelijcke verwy-
„deringe, die daer uyt ſouden komen te volgen, moghen voor-
„gekomen worden.

Voorts konnen haer Ed: Mo: niet ledich ſtaen te ſeggen, dat
„haer Ed: Mo: met groote verwondering ende miſnoegen uyt-
„tet voorſz rapport, ende de extenſie van de Concluſie den 4.
„deſer genomen, hebben verſtaen ende geſien, dat, ſonder de
„differenten aen het Hoochwijs advijs ende voorſlagen van
„ſijn Hoocheyt, tenderende voor al tot onderhoudinge van de
„eenicheyt onder de Provintien, ende dat tot geene overſtem-
„minge in ſo Hooge Pointen diende te werden geprocedeert
„ende vervolgens tot conſervatie van de Vruntſchap, Allian-
„tien, ende goede Correſpondentie met de Kroone van Vranc-
„rijck, ghelijck het ſelve ten Regiſtre van haer Ho: Mo: van
„den 3. ende 4. deſer nader ſtaet geexpreſſeert, ſonder oock ee-
„nige reflexie te nemen op de gewichtige redenen ende moti-
„ven van weghen haer Ed: Mog: door de Heeren hunne Ge-
„deputeerden haer Ho: Mo: op het voorſz ſubject den 31. der
„voorleden, ende eerſten deſer Maent, ſoo mondelinghe als
„Schriftelijck te gemoet ghevoert, Ia ſelfs niet plaetſe te wil-
„len geven de billijcke ende wel-ghemeende preſentatien, by
„deſelve Gedeputeerde voor het nemen van de Concluſie ge-
„daen, van overmits d'effect van eenigen naerderen laſt, als by
„hun was verklaert op het ſpoedigſte een keer na haer Ed: Mo:
„te willen doen, ende de ſaecken tot eenparigheydt ende con-
„tentement van de andere Provintien, te ſullen helpen dirige-
„ren, by haer Ho: Mog: ſonder oppoſitie is aengheſien dat het

de

„de Heeren van Hollandt heeft gelieft *eygener authoriteyt*, ſon-
„der daer toe, na voorgaende omvraghe ende Reſolutie, als
„laeſt geweeſt hebbende preſiderende Provintie, geauthori-
„ſeert ofte gequalificeert te ſijn (gelijck in allen ghevalle als al
„haer Ed: Mog: Gedeputeerde op hunne Toer de Preſident-
„Stoel bekledende buyten redenen *in morâ* en ghebreck had-
„den gebleven te Concluderen, des neen, tot nakominge van
„haer Ed: Mog: Reſolutie, ende d'ordre van het Landt, ende
„omme alle Confuſie voor te komen, hadde behooren te ge-
„ſchieden) te concluderen by overſtemminghe van twee Pro-
„vintien, buyten ende teghens het Hooghwijs advijs van ſijn
„Hoogheydt, waer mede ſich vier Provintien ſimpelijck had-
„den geconformeert, ende welcke dienvolgende het eenighe
„ingredient van de voorſz Concluſie moſte ſijn, dat het Trac-
„taet van Vrede den 30. Ianuary leſtleden tot Munſter ghe-
„teeckent, met vijf conſonante ſtemmen van vijf Provintien is
„Geratificeert, voorts dat volghens het Hooghwijs advijs van
„ſijn Hoogheydt, aen de Heeren van *Zeelandt* ghegeven ſoude
„werden den tijdt van *acht a thien* dagen, ende dat na het over-
„ſtrijcken van denſelven tijdt, alſdan de generale ende finale
„Concluſie ſonder dilay op de Ratificatie ſoude werden ghe-
„nomen, Extenderende voorts de voorſz Concluſie onder an-
„deren met het vaſt ſtellen van den tijdt binnen welcke de Ra-
„tificatie *hinc inde* uytghewiſſelt, ende de Publicatie van het
„Tractaet van Vrede ſoude werden gedaen, daerinne compre-
„henderende ende beſluytende de thien daghen die haer Ed:
„Mo: Gedeputeerde werde gegeven, ſonder te ſeggen tot wat
„eynde, in allen ſchijn als of haer Ed: Mo: *gene vrye deliberatie*
„op de voorſz Ratificatie van het Tractaet van Vrede en ware
„open gebleven, ende dat daer op ghene Reſolutie meer wier-
„de gherequireert, amplierende daer-en-boven op de reſumtie
„die den 5. deſer op Sondagh teghens voorgaende haer Ho:
„Mo: Reſolutien is gedaen, de voorſz Concluſie met meer an-

„dere conſiderable Poincten, op alle welcke haer Ed : Mog :
„Gedeputeerde ende die van andere Provintien niet ſijn ge-
„vraecht, veel min daer op hebben geadviſeert, ende dit alles
„in ſaecken van de Hoochſte importantie, ende by de naerdere
„Unie van Wtrecht aen de reſpective Provintien ſpecialijck
„gereſerveert, als concernerende niet alleenlijck een eynte-
„lijck ende finael beſluyt op eene abſolute Ratificatie van het
„Tractaet van Vrede met Spagnien, welck Tractaet haer Ed:
„Mo : ſuſtineren ende demonſtreren dat niet punctuelijck,
„achtervolgende de Inſtructie, ende de reſolutie daer nae met
„gemeene ſtemmen, ghenomen, geadjuſteert, geſlooten, ende
„daeromme by haer Ed: Mo: op de ratificatie van dien niet
„geadviſeert, veel min conſent gedragen ſijnde, dat notoir-
„lijck by overſtemminge daerop gheene Concluſie heeft kon-
„nen worden ghenomen, maer oock vermits van ſoodanigen
„ratificatie is dependerende het aengaen van een *af-ſonderlingh*
„*Tractaet*, ende dat daer mede komen te corrueren ende ver-
„nietight te werden de Tractaten van Alliantie, ende met
„namen de *Ligue Guarantie* tot wederſijdts verſeeckertheydt
„met de Kroone van Vranckrijck opgericht, waer uyt niet
„anders als verwyderinge ende onluſten, in plaetſe van goede
„Vruntſchap ende Correſpondentie die tuſſchen de ghemelte
„Kroone, ende deſen Staet tot noch toe is geweeſt, te ghemoet
„konnen werden geſien.

Welck alle by haer Ed : Moghende rijpelijck, ende na ſijne
„importantie overwoghen ſijnde, ende inſonderheydt ghe-
„let hebbende op het gevolgh ende ſequelen die ſoodanighen
„maniere van doen, mitſgaders de ſaecke ſelfs voor het toe-
„komende met ſich ſoude ſlepen, Soo is dat haer Ed : Mo-
„ghende perſiſterende by hunne voorgaende Reſolutien, in-
„hererende ende renoverende de proteſten hier vooren ver-
„melt, hun ghenootſaeckt hebben ghevonden, te verklaren
„dat haer Ed : Moghende gheenſints konnen adquieſceren de

voorſz

„voorſz pretenſe ende nulle Concluſie, Maer dat ter contra-
„rien haer Ed : Mogende daer teghens *wel expreſſelijck ſijn pro-*
„*teſterende*, ghelijck haer Ed : Moghende ſijn doende by de-
„ſen, mitſgaders teghens alle het ghene in ghevolghe ende uyt
„krachte van de voorſz Concluſie albereydts ghedaen, ende
„voorghenomen is, ende noch verder ghedaen ende voorghe-
„nomen ſoude moghen worden, houdende alle het ſelve *krach-*
„*teloos ende van onwaerden* : ſijnde daeromme oock haer Ed :
„Mogende geenſints gemeynt, voor ende aleer haer Ed : Mo-
„gende over de voorſz Concluſie, ende de forme in het nemen
„van deſelve ghebruyckt, behoorlijck contentement ſal ſijn
„gegeven, den Heer de *Knuyt* van weghen haer Ed : Mogende
„als Extraordinaris Ambaſſadeur ende Plenipotentiaris tot
„de Vredens-Tractaten Gedeputeert ſijnde, na Munſter te la-
„ten vertrecken.

Ende dit alles met oprechte ende ſincere verklaringe noch-
„tans, dat haer Ed: Mo: geenſints gemeynt ſijn het Tractaet van
„Vrede, gelijck haer Ed: Mo: ſchynt na gegeven te worden, te
„eluderen, nochte den voortganck van het ſelve buyten be-
„hooren te retarderen, als ſijnde haer Ed: Mogende eenigſte
„ooghmerck ende intentie, te vigileren, dat voor ende aleer
„het Tractaet van Vrede finalijck ghefloten, ende de Ratifica-
„tie vaſt gheſtelt ſal ſijn, dat mach worden gheobtineert ende
„bedongen alle het gene ten dienſte van den Lande by voort-
„ganck van Vrede wert gerequireert, ende dat aen de andere
„ſijde, nevens de noodighe eenigheydt onder de Provintien,
„oock de Vruntſchap, ende goede Correſpondentien met de
„oude Vrienden ende Geallieerde van deſen Staet, na behoo-
„ren mach werden geconſerveert ende gecultiveert, Verſoec-
„kende haer Ed: Mo: verklaringe ten Regiſtre van hare Ho :
„Mo: werde geinſereert, omme te konnen dienen daer ende
„ſoo het behoort.

Aldus

Aldus gedaen ende gearresteert ter Vergaderinge van de „welgemelte Heeren Staten int Hof van Zeelant tot Middel„burch den 12. April 1648. Ter Ordonnantie van de Staten „voornoemt geteyckent de Brune.

Maer die van Wtrecht hebben haer geaccommodeert den 16. April op volgende wijse.

De Staten van den Lande van Wtrecht gesien ende geex„amineert hebbende het Tractaet van Vrede, bestaende in 79. „Articulen, tusschen den Coning van Spagnien ende desen „Staet, op den 30. Ianuary 1648. tot Munster geteyckent, ver„klaren dat haer Ed: Mo: altijdts gewenscht, ende niet lievers „gesien hadden, dan dat de Croon van Vranckrijck ende de„sen Staet gesamentlijck, ende op eenen tijdt, een Tractaet van „Vrede met Spagnien hadden gesloten, Ende dat daertoe ge„tendeert hebben haer Ed: Mog: respective Resolutien, ende „Provinciale advijsen, continerende, dat alle 'tgunt tot Mun„ster by de Plenipotentiarisen van desen Staet soude werden „gheteyckent, soude wesen sonder effect van reël Tractaet tot „dat Vranckrijck ende desen Staet op eenen tijdt ghesament„lijck met Spagnien soude hebben gesloten, waer mede voor„gekomen soude sijn geweest, alle de inconvenienten ende on„heylen, dewelcke uyt de separate Handelinge soudèn konnen „verrijsen, van welcke haer Ed: Mog: altijdt vry hebben wil„len sijn, ende alsnoch willen blyven, dan geconsidereert dat „vijf Provintien in de Ratificatie van de voornoemde Articu„len algereets hebben geconsenteert ende geconcludeert, ende „om meerder inconvenienten ende oneenigheden te voorko„men, hebben haer Ed: Mog: om 'tghene vooren is verhaelt, „haer genootsaeckt gevonden, de voorsz Articulen van Vrede „mede te Ratificeren, gelijck haer Ed: Mo: die Ratificeren by „desen, als mede 'tbysonder Articul by de Plenipotentiarisen „van desen Staet met de Spaensche geconvenieert, aengaende „de Commercien met de Coningrijcken, Staten ende Landen

met

„met den Coning van Spagnien in Vyandſchap ſijnde, *& vice*
„*verſa*, mitſgaders 't Concept van Ratificatie, ſoo als't leydt,
„ende 'tgetracteerde van weghen ſijn Hoogheydt, gementio-
„neert in't 45. Articul, ſonder nochtans toe te ſtaen, de *Demo-*
„*litie* der twee Forten in't Landt van Caſant, ende de twee op
„het pas voor Sluys, Alles met dien verſtaende, dat alſnoch
„by de Plenipotentiariſen van deſen Staet tot Munſter alle
„debvoiren ſullen worden aenghewent, om de twee Croo-
„nen te verghelijcken, ende mede tot den ghewenſchten Vre-
„de te brenghen. Ghedaen t'Wtrecht den 31. Marty 1648.
„Was Geparapheert *Nicolaes van Berck*[at]. Ter Ordonnantie
„van mijne voornoemde Heeren die Staten gheteyckent *Ant:*
„*van Hilten.*

Den 17. ſijnde Vrydach gekomen ſijnde, heeft de Heer van *Andrée* van weghen Vrieſlandt ter Vergadering Præſiderende de beſoigne van het wichtighe Point der Ratificatie des Tractaets van Vrede den 30. Ianuary binnen Munſter gheteeckent, volghens Reſolutie des voorighen daeghs wederom ter handt ghenomen ende is door Ordre van denſelven Heer Preſiderende gheleſen de Reſolutie van den vierden der ſelver Maent, als mede de reſpective Provinciale advijſen van d'Ed: Mo: Heeren Staten van *Zeelandt* ende *Wtrecht* reſpective'svoorigen daegs ſoo ſchriftelijck als mondelijck inghebracht ende dien dach ghereſumeert; ende uyt de voornoemde Reſolutien verſtaen ende bevonden dat de *tien* dagen daer in geexpreſſeert nu ruym waren verloopen, ende dat na overſtrijcken van deſelve de Finale ende Generale Concluſie ſonder langher dilay moeſt worden ghenomen op de Ratificatie hier vooren verhaelt: dienvolghende werdt de gheconcipieerde Ratificatie, (*met aenroepinghe ende in den Naem der Heyligher Drievuldigheydt*,) vaſt gheſtelt ende verder goedt ghevonden ende ghereſolveert dat d'Extraditie ende Verwiſſelingh der Ratificatien des boven-ghedachten Tractaets tuſſchen de Heeren

Plenipotentiariſen des Conings van Spagnien ende die van deſen Staet ſoude gheſchieden in den tijdt van *drie weecken*, te reeckenen van den 4. deſes vooren verhaelt, Ende de Publicatie van het meergemelde Tractaet *drie weecken* daer na: Welverſtaende dat in middelen tijde de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs van deſen Staet tot Munſter als noch alle ernſtige yverighe ende bedenckelijcke devoiren ſouden aenwenden ten eynde de openſtaende overighe ende diſcreperende Pointen tuſſchen de hooge parthyen mochten werden ver-effent, ende de Croone van Vranckrijck contentement erlanghen: Voorts dat ſoo haeſt immermeer mogelijck een Ambaſſadeur 'tſy Ordinaris of Extraordinaris van deſen Staet aen ſijn Majeſteyt van Vranckrijck ſoude werden geſonden, om deſelve volkomentlijck t'informeren van de redenen ende motiven die deſen Staet hadden bewoghen, de meer verhaelde Vredens-Tractaten eyndlijck te ſluyten ende te Ratificeeren, met aenbiedinge van alle Officien, continuatie van Vruntſchap, breeder te deduceren in de Inſtructie, den Ambaſſadeur die derwaerts ſoude gaen, te behandigen; Ende wierden de Heeren Plenipotentiariſen mitſdien ghelaſt om noopende de *demolatie der Forten* met die van d'andere ſijde te ſpreecken ende te handelen, ende oock te verklaren, dat het 44. ende 45. Articul van het voornoemde Tractaet werde gheaccepteert, onvermindert ende onghepreiudiceert de Souverainiteyt van deſen Staet, als oock de *Religie*, mitſgaders de *Geeſtelijcke goederen*, temploy, ende Adminiſtratie van dien. Waer nae nochmaels ter Vergaderinge geleſen weſende de Concepten van de Acten van Ratificatie ſoo in de Franſche als Nederlandtſche Tale reſpective, hebben haer Ho: Mo: gerefolveert dat deſelve in beyde de Talen op het Origineel Tractaet in deſelve twee Talen reſpectivelijck ſouden werden gedepeſcheert, gheparapheert, gheteeckent, gezegelt ende uytgegeven, gelijck oock dat Acte van Ratificatie apart ſoude worden gedepeſcheert, geteeckent, gheze-

gelt

gelt ende uytgegeven, op de *byſondere Conventié* raeckende het ſtuck van de *Commercie* ende Navigatie, t'welck d'aenweſende Heeren Plenipotentiariſen mits dien gelaſt ende geordonneert wiert, geteeckent te fourneren onder haer Ho : Mo : gelijck hun oock gelaſt ende geordonneert wert onder deſelve oock te fourneren het origineel Tractaet in beyde de voorſz Talen den 30. January leſtleden binnen Munſter geteeckent; 'twelck de Heeren van *Mathenes*, *Heemſtede*, *ende Clant*, ſtaende Vergaderinghe hebben ghedaen; Ende dat deſe Heeren als oock de andere Heeren derſelver Colleguen ſoo hier als elders noch binnen 's Landts weſende, de voorſz reſpective depeſches bekomen hebbende, ſouden haer daer met te ſamen ende elcx in't byſonder ten ſpoedighſten na *Munſter* hebben te vervoeghen, ende de *Ratificatien* belangende het meergemelde Tractaet ten wederſijden over ende weder over uyt wiſſelen. Dan hebben de Heeren Gedeputeerde van wegen d'opgemelde Provintie van *Zeelandt* op 'tgene voorſz is eerſt mondeling verklaert ende vervolgens op de reſumptie een geſchrifte overgelevert hier „na volgende te weten, dat ſy Gedeputeerde hebben gheſien „in wat voegen deur de gemelde Heer Preſiderende by over„ſtemminge was gheprocedeert, in het nemen van eene Con„cluſie op het hooghwichtigh Point van *Ratificatie* van een „Tractaet van Vrede, ende dat deſelve Concluſie ſonder op„poſitie by de andere Provintien was aengeſien, ſeyden om de „redenen wydloopich vervat in de voorighe Provinciale ad„vijſen van de Heeren hare Principalen, te perſiſteren by haer „voorgaende Reſolutien, mitſgaders 'tinhereren ende renove„ren de Proteſten op den 4. 5. ende 16. deſes volgens ſpeciale „Reſolutie, van haer Ed: Mo: van den 12. deſes Maents, noch „deſe loopende weecke ter Generaliteyt ingelevert.

De Heeren Ordinaris Gedeputeerde van weghen de Provintie van *Wtrecht* hebben op de reſumptie verklaert aengaende de *overſtemminge*, of *deſelve in deſe ſaecke plaetſe heeft of niet?* ſulcx

geheelijck te laten aen 'toordeel der Heeren hare Principalen, ende derſelver advijs dien-aengaende vry ende ongeprejudiceert te houden, vindende daer beneffens alſnoch ten hooghſten dienſtigh, dat de Provintie van *Zeelandt* werde beſonden, ten eynde deſe hooghwichtighe ſaeck met eenparigheydt van alle de reſpective Geunieerde Provintien werde voltrocken.

De ſes Provintien alſoo het eens ſijnde ontbrack alleen *Zeelandt*, om welcke Provintie te diſponeren ende alle moghelijcke Satisfactie te gheven, ende daer deur wech te nemen de Cavillatie als ofmen teghen d'Vnie hadde gheprocedeert: ſoo ſijn derwaerts gheſonden de Heeren van *Gent*, van *Kinſchot*, *de Graef*, *vander Hoolck*, *van Haubois*, *ende vander Beecke*; die den 28. April ter Vergadering van de Heeren Staten van Zeelandt, hebben ghedaen naervolghende Propoſitie.

Edele, Mogende Heeren,

MYn H: H: de Staten Generael Onſe Heeren Committenten hebben ons ghelaſt U. Ed: Mog: te begroeten, „met aenbiedinge van alle vruntſchap, nauwe correſpondentie „en toewenſchinge van langduyrige welvaert en voorſpoedige Regeeringe, Ende hebben haer Ho: Mo: Ons gecommitteert te verſchijnen hier in V. Ed: Mo: Vergaderinge ten eynde aen deſelve voor te dragen een ſake van Importantie, waer „toe Ons Credentialen ſijn mede gedeylt, ſijn Hoogheyt mijn „Heere de Prince van Orange heeft de Motiven van deſe beſendinge mede gevonden van ſoodanigen ſtoffe, dat deſelve „ooc heeft gelieft ons te ſeconderen met deſſelfs ſerieuſe Brieven van recommandatie, gelijck V. Ed: Mo: uyt deſelve ſullen „hebben gelieven te ſien, Het point van importantie en groot „gewichte, Ed: Mo: Heeren, in Onſe verleſen Credentialen „gementioneert, is de *Vrede*, een van de *grootſte*, *beſte*, *ende koſte-*

lijckſte

„*lijckſte* goederen die by yemant konnen werden genooten in „dit tijdelijcke leven ; hoe ſeer haer Hoog Mogende hier naer „van harten wenſchen en verlanghen betuyghen de langhduy- „rige deliberatien, gheduyrighe beſoignes, koſtelijcke Verga- „deringen ende beſendingen ſoo binnen als buyten 'sLandts, „nu eenen gheruymen tijdt herwaerts met allen yver aenghe- „went : in voeghen dat het Godt de Heer oock ghelieft heeft „dat Chriſtelijcke werck ſulcx te zegenen , dat 'tſelve met het „uytwiſſelen van wederſijdts Ratificatien en daer op te vol- „ghen Vredens-Publicatie t'eenemael kan werden gheperfi- „cieert ; alles wat haer Ho : Mo : hier by hebben te deſireren „is d'eenparigheydt van alle de reſpective Provintien het ey- „gentlijck ſubject van deſe hare Ho : Mog : beſendinge, want „ghemerckt de ſes andere Leden van de Vnie in't ghemelde „ſtuck van *Ratificatie* over-een-ſtemmende ſijn , ſoo betoonen „haer Hoog Mogende door deſe ſolemnele deputatie hoe ſeer „deſelve V. Ed : Mog : ſinguliere diſcrepantie ter harten ſijn „treckende. Deſelve hebben met groot leetweſen aenghesien, „dat in plaets van de hoope die men had geconcipieert van dat „ſich V.Ed:Mo: ſedert het jongſte vertreck van haer Extraor- „dinaris Gedeputeerde uyt den Hage met de Conſonante Pro- „vintien ſouden conformeren , ter contrarien V. Ed: Mo: ſich „hebben laten gevallen klachten ende proteſten over te ſenden „ende te laten tekenen ; Gelijck dan ſulcx geſchiet is door een „Reſolutie den 12. April in V.Ed: Mo : Staetſgewijſe Verga- „deringe alhier genomen , ende op den 16. daer aen volgende „door begeerte van derſelver Ordinaris Ghedeputeerden ter „Generaliteyt in't Regiſter van haer Hoog Mog : Reſolutien „geinſereert in't beklach van de *onfatçoenlijcke ende onbeleefde be-* „*jegeninge* die aen eenige van V. Ed:Mo: Gedeputeerden door „eenige comparanten gans onbehoorlijck ſoude ſijn ontmoet. *Ten tweeden* in't miſnoegen over 'toccuperen van den preſidia- „len Stoel door de Provintie van Hollant op den 4. deſes ſon-

„voorige omme-vrage ; Ende ten *derden*, dat men ſoude hebben geconcludeert met de pluraliteyt ſonder voorgaende deliberatie op de grieven by U. Ed: Mo : nopende 'tcontentement van de Geallieerde, als op de Tractaten ſelfs ter Generaliteyt gerepreſenteert, Op't *eerſte*, Ed: Mog: Heeren, ſullen wy kortelijck verklaren dat d'Intentie van haer Ho:Mo: noyt is geweeſt om U. Ed : Mog : Gedeputeerden in eeniger manieren *onbeleefdelijck te reſcontreren*, ghelijck wy oock niet en weten dat ſulcx ſoude moghen ſijn gheſchiet ; wel is waer dat in ſoodanige hooge ende ghewichtige deliberatien ſomwijlen deur den eenen of den anderen de ſaecken wat verich tot dienſt van 't Landt worden aenghebonden, ſonder intentie nochtans yemandt daer deur te lederen, maer ons is onbekent van ſoodanige woorden die U. Ed : Mog : ſouden hebben ghepermoveert de ſaecke ſoo hoogh op te nemen ; blyvende haer Ho: Mo: gemeynt U. Ed: Mo : Gedeputeerden ten allen tijden met ſulcke reſpect te ontmoeten als tuſſchen ſoo goede Bontgenoten en nauw verknochte leden behoort en betamelijck is.

Op het *tweede* nopende 'tinnemen van den preſidialen ſtoel is het ſulcx, dat naer dat de Heeren van Hollandt meermalen hadden verſocht, dat de H. H. van Zeelandt ſouden willen Concluderen, ofte de ſtoel ruymen volgens coſtuyme om tot een eyntelijck beſluyt na ingenomene advijſen van de Provintien te komen, ſijn de H. H. van Zeelant uyt de ſtoel getreden ende in de vertreck Camer gegaen, 'tgunt de Provintien oordeelen te ſijn gheſchiet om met Fatſoen de ſtoel te quiteren, ende het oude gebruyck van haer Ho: Mo : Vergaderinge ſtant te doen grypen. Op het *derde* Ed: Mo: Heeren, Soo iſt ſulcx dat de Heer Raedt Penſionaris *Cats* ſoeckende aen de H. H. van Zeelant alle contentement te doen op derſelver grieven ſoo nopende de Geallieerden als op het Tractaet ſelfs van wegen de Provintie van Hollandt, Articulatim Con-

„Conſideratien daer tegens heeft te gemoet gevoert, waerna „die alſdan ratificerende Provintien deſelve conſideratien geac„quieſceert ende dienvolgens genoechſaem hebben geappro„beert en daer beneffens de Heeren van *Zeelant* verſocht daer„aen te willen nemen goet genoughen en ſich met de toeſtem„mende leden te Conformeren, Soo dat kan werden geſecht „dat de ſtemme van den Heer Raedt Penſionaris *Cats* is ghe„weeſt de ſtemme van de voorgaende geratificeert hebbende „Provintien, wy en twyffelen niet of V. Ed: Mo: Extraordina„ris Gedeputeerden en hebben de voorſeyde te ghemoet voe„ringe ſoo wel ingenomen, dat wy Ons met derſelver permiſ„ſie ſullen diſpenſeren van deſelve op't nieuw te rememoreren, „ten ware V. Ed: Mo: immers daer mede wilden gedient ſijn, „ſoo ſal ſulcx op derſelver gelieſte in Conferentie met Gede„puteerdens bequaemlijck konnen geſchieden, als ledieux „ſijnde hier in't lange deſelve in deſe aenſienlijcke Vergade„ringe te repeteren. Doch ſullen wy vertrouwen, dat V. Ed: „Mo: met Ons ſullen oordeelen, dat ſulcx beter waer ghedecli„neert, om geen debatten te veroorſaecken daer de eenicheyt „wiert geſocht.

Een Point onder allen ſullen wy alleen aenroeren int welc„ke haer Ho: Mo: hebben gemeynt daerby V. Ed: Mo: ſich „meeſt hebben geintereſſeert gevonden, Namentlijcke de *de„molitie* vande *twee paſſen* ende *Forten in Caſant*, Hier op hebben „haer Ho: Mo: gereſolveert en vaſt gheſtelt dat de demolitie „derſelver gheenſints ſal werden ghedacht, maer ſijn de H. H. „Plenipotentiariſen gelaſt om nopende de Demolitie der For„ten met die van de andere ſijde te ſpreecken ende te hande„len, ſulcx dat wy u Ed: Mo: op d'alder vruntlijckſte en ſeri„euſte maniere verſoecken, dat deſelve die ſoo *hooghnoodige ee„nigheyt* tuſſchen de ſamentlijcke leden van de Vnie in ſooda„nige achtinge gelieven te nemen, dat deſe hoogwichtige ſaec„ke met eenparigheyt mach werden gheperficieert, op dat al-

ſoo

„ſoo deſen Staet door eenicheyt mach blyven *machtich* by hem „ſelven, *onſachlijck* by deſſelfs quaetgunſtige, en *aenſienlijck* by „deſſelfs Vrunden; werdende in dier vougen met den Vrede „van buyten gekroont ende met de eendracht van binnen be„veſticht.

Aldus eerſt geſproocken ende daer na overgelevert by Ons „ondergeſchreven op den 28. April 1648. was onderteeckent. „I: van Gent, Nic: van Kinſchot, C. de Graeff, G: vander „Holck, C. Haubois, Iean van der Beeck.

Tot Antwoort ende reſolutie hebben ſy ghekregen 'tgeene „volgt.

De Staten s'Lants ende Graeffelijckheyt van Zeelant, *ryperlijck* ghedelibereert hebbende op de Propoſite den 28. der „voorleden Maent in haer Ed: Mo: Vergaderinge gedaen, en„de daernae by geſchrifte overgelevert, By de wel Edele, Ge„ſtrenge, Erentfeſte, Hoochgeleerde, Wijſe, ende ſeer Voor„ſienige Heeren, *Iohan van Gent, Nicolaes van Kinſchot Raedt ende „Penſionaris der Stadt Delft, Cornelis de Graeff, Heere in Poelſbroeck „Burgemeeſter der Stadt Amſterdam ende Gecommitteerde Raedt van „Hollandt ende Weſt-Vrieſlant, Gijſbrecht vander Holck Oudt Burger„meeſter der Stadt Wtrecht, Cornelis van Haubois Burgermeeſter der „Stadt Sneeck, Iohan van der Beeck tot Dornick ende Crijtenburgh Bur„germeeſter, der Stadt Deventer*, reſpective Gedeputeerde ter „Vergaderinge van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael, van „wegen de Provintien van *Gelderlant, Hollant, Wtrecht, Vrieſlant „ende Over-Yſſel*, ende dat uyt kracht van hunne Brieven van „Credentie van haer Ho: Mo: in dato den 22. der voorleden „Maent, als mede in ſerieuſe achtinghe ghenomen hebbende „d'inhouden van de Miſſive van ſijn Hoocheyt den Heere „Prince van Orangien van denſelven dato, hebben goetgevon„den te verklaren, gelijck haer Ed: Mo: ſijn doende mits de„ſen, dat haer Ed: gantſch vreemdt ende met verwonderinge „te vooren is komende, dat in plaetſe dat haer Ed: Mo: had-

den

„den verwacht ende vertrouwt dat d'andere Provintien over-
„wogen hebbende de premptoire redenen ende motiven, ge-
„fondeert op de Vnie, ordre, ende recht van Regieringe ende
„haer Ho : Mo : eygen Reſolutien, van wegen haer Ed: Mo :
„op den 4. ende 5. der voorleden Maent, mondelijck ende
„Schriftelijck gededuceert, als inſonderheyt die vervat ſijn in
„haer Ed: Mo: Reſolutie ende verklaringhe den 16. derſelver
„Maent overgelevert, daer door ghediſponeert ſouden hebben
„gheworden de *abuſive ende nulle Concluſie* den 4. der voorleden
„Maent op't ſtuck van de *Ratificatie* van't Tractaet van Vrede,
„met den gevolge ende aenkleven van dien genomen, te alte-
„reren ende retracteren, ten eynde de ſaecke in haer geheel ge-
„ſtelt ſijnde, van nieuw ſoodanighe Reſolutien ſouden mogen
„werden genomen, als men met ghemeenen advijſe ſoude be-
„vinden ten meeſten dienſte van den Lande te behooren, im-
„mers dat men de voorſz Concluſie geſurſeert ende ongeexe-
„cuteert ſoude hebben, tot ſoo nauwen tijdt dat haer Ed: Mo:
„op de grieven ende beſwaerniſſen by haer Ed : Mog : op den
„30. Marty ende 1. Aprilis op 'tſtuck van de voorſz Ratifi-
„catie gemoveert, behoorlijck contentement ende Satisfactie
„ſoude ſijn gedaen, ende alſoo de ſaecke tot de noodige eenpa-
„righeyt ende eendracht gebracht, haer Ed : Mo: ter contrarie
„moeten ſien ende verſtaen, dat het de voorſz andere Provin-
„tien heeft gelieft, hun te laten welgevallen niet alleenlijck by
„de voorſz Concluſie van den 4. April onveranderlijck, en of
„deſelve een *Stale Wet* ware, te perſiſteren, deſelve te doen ex-
„ecuteren, Maer ſelfs buyten ende boven de voorſz Concluſie
„op gantſch importante ende eſſentieele Pointen, waer op van
„wegen haer Ed: Mog: noch ter eenre noch ter andere ſijde is
„geadviſeert, ſodanige Reſolutien te nemen, die haer Ed: Mo :
„oordeelen met den dienſt eere ende hoogheyt van den Staet
„niet over een te komen.

Als te weten, dat het Tractaet van Vrede, tot *Munſter*, al-

„waer deſen Staet geen *Territorium*, geſach of gebiet is hebben-
„de, wederſyts ſal werden beſwooren, ende dat ſulcx van we-
„gen deſen Staet door de geſamentlijcke Heeren Plenipoten-
„tiariſen ofte het meerendeel van dien ſoude werden gedaen,
„daer ter Contrarie ſoo ſolemnelen actie includerende ende
„demonſtrerende eene erkenteniſſe van de Souverainiteyt, van
„wegen den Coning van Spagnien in volle Vergaderinge van
„haer Ho: Mo: ghecompoſeert uyt Gedeputeerde van alle de
„reſpective Geunieerde Provintien behoort te gheſchieden,
„gelijck aen de andere ſijde van weghen deſen Staet den Eedt
„in het gebiedt van den Coning van Spagnien in handen van
„de ghene die daer toe ſouden ſijn gheauthoriſeert, door vol-
„machten ende Ambaſſadeurs van deſen Staet met de ghe-
„woonlicke ſolemneliteyten in gelijcke gelegentheyt geprac-
„tiſeert, behoort te werden gepreſenteert.

Sijnde de voorſz bedenckelijcke Reſolutie genomen, ſonder
„dat de Provintien, immers haer Ed: Mo: hebben geſien, veel
„min contentement gehadt over de Volmachten ende Pou-
„voirs tot dien eynde ſoo van wegen Spagnien als deſen Staet
„te verleenen, oock niet over het Formulier van Eede, waerop
„de beſweringe ſoude werden gedaen, waerop ten inſichte van
„de diverſiteyt van Religie ende anderſints eſſentieele Conſi-
„deratien ſijn vallende.

Dat over 't inſtellen ende arreſteren van 't Formulier van Publi-
„catie van 't Tractaet van Vrede (Concernerende deſen Staet
„alleene, ende in het welcke tot premiſſen ende inleydinge
„Clauſulen konnen werden gebruyckt, op d'Acte van deſe ſij-
„de quadrerende, die de Spaenſche niet ſouden willen admit-
„teren) met de Spaenſche Plenipotentiariſen ſal worden ghe-
„conferteert, ende dat men inde voorſz ſaecke, het Tractaet
„ſelfs niet Concernerende, ſich na der ſelver welgevougen ſal
„laten reguleren.

Dat niet alleenlijck tot alle het ſelve men de Plenipotentia-
riſen

„riſen van deſen Staet is authoriſerende, ſonder dat by haer Ed:
„Mo: daer op is gedelibereert oock niet geadviſeert, veel min
„dat daer in is gheconſenteert , Maer dat boven dien het drie
„Provintien heeft ghelieft aen de Heer de *Knuyt* in ſoodanighe
„Termen te ſchrijven, als of hy van wegen haer Ed: Mog: als
„mede Plenipotentiariſen van deſen ſtaet totte Vredens-Trac-
„taten gecommitteert ſijnde, daer door haer Ed: Mo: Iuriſdic-
„tie ſoude ſijn geeximeert ende door die qualiteyt als *percarac-*
„*teren indibelem* haer Ho : Mo : bevelen alleene ende privative
„onderworpen ; ende dat in ſaecken, waer toe ſijn Ed: gelijck
„oock mede de andere Plenipotentiariſen noch by Inſtructie,
„noch by Pouvoir ofte volmacht met eenparige ſtemmen van
„alle de Provintien gearreſteert niet is ghehouden ofte gheau-
„thoriſeert ; Ende dit alles teghens ende buyten conſent van
„haer Ed: Mo :

Vindende aen de andere ſijde haer Ed: Mog : de Reſolutie
„raeckende de *demolitie van de Forten* omtrent Sluys, als mede
„het authoriſeren van de Plenipotentiariſen van deſen Staet
„tot het aennemen van de ſubmiſſie over de reſterende diffe-
„rentiale Pointen tuſſchen Vranckrijck ende Spagnien, waer-
„mede men ſchynt haer Ed: Mog: te gemoet te willen gaen,
„ſoodanich, dat daermede het aengeweſen grieff, welcke in het
„gheadjuſteerde van het 68 . Articul licht, niet gheſepareert,
„noch aengaende de voorſz demolitie yet vaſt geſtelt wort, en-
„de dat aen de andere ſijde, door de voorſz authoriſatie tot het
„aennemen van *ſubmiſſie* in plaetſe van aen de Croone van
„Vranckrijck *Contentement te geven* ter contrarien deſelve daer
„door, als hebbende ſoodanige ſubmiſſie gerefuſeert, meer en-
„de meer wert geirriteert.

Omme alle welcke redenen ende Motiven , mitſgaders die
„gene die verder vervat ſijn in haer Ed: Mo: voorſz verklarin-
„ghen ende Proteſten van den 4. 5. ende 12. der voorleden
„Maent, haer Ed: Mog : verklaren in geenderhande manieren

„te konnen toeſtaen de *Concluſien den* 17. *derſelver Maendt ter* „*Vergaderinghe van haer Ho: Mog: op't importante Point raeckende* „*de Ratificatie op het Tractaet van Vrede ghenomen*, maer deſelve als „in forme ende materie laborerende, nochmael te improbe- „ren gelijck haer Ed: Mog: oock ſijn doende de vordere abu- „ſive ende *defectueuſe Reſolutien* ende beſoignes die den 24. en- „de 26. der voorleden Maent ſijn gheformeert, ofte noch ge- „formeert ſouden mogen worden, inhererende ende perſiſte- „rende tot dien eynde by de iterative proteſten hier voren ver- „melt, ſijnde haer Ed: Mo: geenſints gemeynt ſo lange de grie- „ven by haer Ed: Mo: by de voorſz proteſten, ende deſe tegen- „woordige antwoorde aengeweſen naer behooren ſullen ſijn „gherepareert tot de voorſz Ratificatie eenich conſent te dra- „gen, ofte tot eenparigheydt ofte conformiteyt met de andere „Provintien ſich te laten permoveren.

Ende aengeſien haer Ed: Mo: dagelijcx meer ende meer in „ervarentheyt ſijn gekomen, dat het gene van wegen haer Ed: „Mog: op verſcheyden ſtonden 'tſedert het aenvanghen van de „Munſterſche Handelinge voor hunne Provinciale advijſen ter „Vergaderinge van haer Ho: Mo: is ingebracht ende de devoi- „ren die by haer Ed: Mog: Gedeputeerden ſucceſſivelijck ſijn „aengewent, omme haer Ed: Mo: intentie ten dienſte van den „Lande uyt te wercken, by eenige gantſch *verkeerdelijck ende o-* „*dieuſelijck* werden opgenome, ende getorqueert in allen ſchijn „of haer Ed: Mog: in alle het ſelve yet anders voor hadden als „wel uyterlijck wert gepretexeert; Soo konnen haer Ed: Mo: „niet ledich ſtaen rondelijck ende oprechtelijck te verklaren „dat haer Ed: Mog: eenigſte with, oogmerck ende innerlijcke „intentie alle tijd is geweeſt ende noch is, voor ende inde han- „delinge met de Spaenſche vaſt te ſtellen ende te bedingen het „gene haer Ed: Mog: hebben geoordeelt, tot behoudeniſſe van „den *Staet* vande ware Gereformeerde *Religie* ende tot conſer- „vatie van de vrientſchap, *Alliantie* ende goede correſponden-

tie

„tie met de Croone van Vranckrijck ende andere Geallieerde „noodich te ſijn, ſonder daer toe door eenighe particuliere in- „ſichten geperſuadeert, veel min eenige andere influentien ge- „permoveert te ſijn; ende alſoo alle 'tgene haer Ed: Mo: op't „ſtuck van de Handelinge tot Munſter, hebben geadviſeert en- „de ingebracht, immers op de principale pointen van delibera- „tien van wegen haer Ed: Mo: by geſchrifte is overgelevert en- „de ten Regiſter van haer Ho: Mog: geinſereert, ſoo moghen „haer Ed: Mog: wel lijden dat het ſelve werde naegeſien ende „ge-examineert ende met Namen 'tghene by haer Ed: Mog: „voor advijs is inghebracht op de preliminaire Pointen raec- „kende de *Vnie* ende *Religie*, het Converteren van de Hande- „linghe van eenen *Trefves* in eenen *Vrede*, het ſtuck van't *Spi-* „*rituel* over de Meyerye van den Boſch, het *af-ſonderlijck ſluy-* „*ten* ende teyckenen van't Tractaet van Vrede, het geadjuſteer- „de nopende *Ooſt ende Weſt-Indien*, de *Demolitie* van de Forten „ontrent Sluys. ende het extenderen ende vaſt ſtellen van de „*Limiten* van deſen Staet, *continueren van Hoſtiliteyt* te Water „ende te Lande, tot dat het Tractaet van Vrede ſoude ſijn ge- „ratificeert als anders, ſullende niet anders werden bevonden, „dan dat alle 'tſelve in reden is gefondeert, ende met den dien- „ſte van den Lande ende oude fondamentele maximen vanden „Staet over een komen, Biddende Godt Almachtigh, dat de „ſwarigheden ende onheylen die haer Ed: Mog: beſcheydent- „lijck te gemoet ſien, ende by haer Ed: Mo: voorſz ingebrach- „te advijſen ſijn aengheweſen van den Staet in het Generael, „Provintien ende Leden van dien in het particulier ghenade- „lijck moghe werden af-gekeert.

Verſoeckende haer Ed: Mog: tot beſluyt, de Heeren haer „Ho: Mog: Gedeputeerden van deſe haer Ed: Mog: Reſo- „lutie ende antwoordt daer ende ſoo het behoort Favorabel „rapport te willen doen, Ende ghelijck de ghemelde Heeren „haer Ho: Mo: Gedeputeerden van d'andere ſijde de moeyte

„hebben gelieft te nemen van ſich in deſe beſendinghe te laten „employeren, om haer Ed: Mo: tot eenparigheyt van de ande„re Provintien te perſuaderen, waer voor haer Ed: Mo: deſel„ve by deſen gantſch vriendelijck ſijn bedanckende, dat het „alſoo derſelver goede gelieffe ſy de ſaecke ter Vergaderinghe „van haer Ho: Mog: ende by de reſpective Provintien daer na „toe te helpen dirigeren, dat haer Ed: Mog: over hunne hier „boven ghemoveerde gerieven ende beſwaerniſſen alle rede„lijcke contentement mach werden gedaen, op dat alſoo in ſo „hooghe wichtige ſaecke den meeſten dienſte van den Lande „met eenigheyt mach werden betracht, ende deſe langwijlige „deliberatien onder den zegen van Godt Almachtigh met ee„nen gewenſchten ende gezegenden Vrede bekroont.

Aldus ghedaen ende ghearreſteert ter Vergaderinge van de „welgemelde Heeren Staten van *Zeelandt* tot Middelburg den „1. Mey 1648. Onderſtont, Ter Ordonnantie van deſelve, geteyckent *de Brune*.

Met deſen antwoort ende verklaringe ſijn de Heeren Gedeputeerde van haer Ho: Mog: den 3. Mey weder inden Haghe ghekomen: ende deden den 4. rapport. Alſoo nochtans men gaerne de Provintie van Zeelandt ſoude brengen tot eenparigheyt; ſoo wert eenige dagen daer na, by occaſie dat ſijn Hoogheyt de Heer Prince van Orangien ſtont om een reyſe te doen na Breda, voorgeſlagen deſelve te verſoecken; om met vorder te gaen na Zeelandt ende de Heeren van die Provintie ten beſten ende ten voorſz eynde t'induceren. Sijn Hoogheydt daer over deur den Heeren Huygens ende Ruyſch aengeſproocken ſijnde ende den 9. inde Vergadering gekomen ſijnde heeft verklaert bereydt te ſijn ten dienſte van den Staet ende tot vordering van dat groote werck de reyſe te doen. Maer alſo die van Zeelandt haer meeſt ſtieten aen het non-contentement 'twelck men gaf aen Vranckrijck: ſoo ſtelde ſijn Hoogheyt in bedencken of ende hoemen dien van Zeelandt daer in ſoude moghen te ge-

te gemoet treden. Waer op de ſes Provintien apart metten anderen gheaviſeert hebbende, hebben ſijn Hoogheydt bedanckt voor de ghenomene moeyte, ende inſiende, dat het ghemelde contentement voor Vranckrijck wijdt te ſoecken, goet gevonden af te wachten Brieven van haer Ho: Mog: Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Munſter: hopende dat die ſouden inhouden ſtoffe, waer deur de voornaemſte grieven van die van Zeelandt ſouden moghen komen te ceſſeren. Ghelijck dan oock daer de Ratificatie ende Publicatie in Zeelandt van ſelf is ghevolgt. Zijnde haer geenſins te raden gheweeſt om haer ſelf buyten de Vrede te ſluyten.

On-aengeſien ende ſo voor als gedurende deſelve beſendinge aen die van Zeelandt hebben haer Ho: Mo: niet nagelaten voort alles te præpareren tot eene entlijcke uytvoeringe van't gunt geadjuſteert, geteekent ende geconcludeert ende van wegen yeder Provintie in't particulier (uytgenomen *Zeelandt*) geratificeert was.

Tot welcken eynde in deliberatie quam in wat maniere ende op wat tydt ende plaetſe men ſoude doen de Publicatie, na dat d'uytwiſſeling der Tractaten ende Ratificatien ſoude ghedaen ſijn: Item aengaende de beveſtinge van ſoo ſolemnelen eewige Vrede: deur wien ende waer den Eedt ſoude werden gedaen. Waer op ghereſolveert is dat de Publicatie, volgens formulier, namaels gedruckt, ſoude werden gedaen alom in de Vereenichde Provintien ende reſſort van dien; als oock tot Munſter. De Heeren Plenipotentiariſen wierden oock gelaſt om te mogen aennemen d'arbitrage van de differentiale Pointen tuſſchen de Croonen van Vranckrijck ende Spagnien noch overich ende on-afgedaen ſijnde; indien deſelve aen haer wiert gheſubmitteert, ende ghedreſſeert.

Voorts dat den derden Woenſdach nae de Publicatie van de Vrede ſoude werden gecelebereert met Vaſten, Bidden, ende Danckſeggen over de ghemaeckte Vrede, om te verkrijghen

Godes

Godes Vaderlijcke Seegen over deselve: De Plenipotentiarisen wierden oock gelaft aengaende de demolitie van verscheyden Forten. Maer sonder effect. Eindtlijck wiert verstaen, dat sy voort uytwisselen van de respective Ratificatien aen de Heeren Spaensche souden verklaren dat in't Tractaet van Vrede de *vier-en-veertighste ende vijf-en-veertighste Articulen* ende de Tractaten daer in begrepen geensins en souden prejudicieren noch de Souverainiteyt van den Lande, noch het employ ende administratie van de Eccleſiastique ende Geestelijcke goederen: maer dat de Staet dienaengaende soude blyven in sijn geheel ende onverlet, dat oock meergemelte Heeren Plenipotentiarisen devoiren souden doen om te bekomen van de Spaensche Ambassadeurs een Acte approbatoir van't gene voorsz is: doch by ontstentenis van sulcx dat sy souden van de Heeren Spaensche nemen Acte, dat d'opgemelde Verklaring by henluyden was gedaen voort uytwisselen van de respective Acten van Ratificatien om deselve te moghen dienen daer ende soo bevonden souden worden te behooren.

Den 26. April in deliberatie ghebracht het stuck van den Eedt soo active als possive by de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs soo van den Coning van Spagnien als die van desen Staet respective te doen tot confirmatie van het Tractaet van Vrede den 30. Ianuary lestleden binnen Munster geslooten; Is goetgevonden te Authoriseren de Heeren Plenipotentiarisen van wegen desen Staet binnen Munster voornoemt, om te samen of 'tmeerendeel van dien by absentie ofte onghelegentheyt van eenighe derselve in den Name ende van weghen dese Vereenichde Nederlanden het voornoemde Tractaet van Vrede met ende neffens d'uytwisselinge van wedersijts ratificatien op het selve Tractaet binnen Munster voornoemt met solemnelen Eedt te bevestigen als oock het particulier Articul beroerende de Navigatie ende Commericie in ghevolghe van het selve Tractaet ghemaeckt.

Voorts

Voorts dat d'opgemelte Heeren haer Ho: Mo: Plenipotentiariſen ofte het meerendeel van dien by abſentie ofte ongelegentheyt van eenige derſelver gelijcken *Eedt*, in voegen maniere ende ten tijde als vooren, in den Naem van deſen Staet ſouden nemen ende ſtaven van de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadenrs van den Hoochgemelten Coning als oock in den Naem ende van wegen ſijne Succeſſeuren in conformité van de Procuratie ende volmacht die deſelve Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van ſijne Majeſteyt ſijn hebbende, waer toe Acte van Procuratie van deſer ſijde voor ende ten behoeve van de welgemelte Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs ſoude worden ghedepeſcheert, Ende wierde mitsdien inghetrocken haer Ho: Mo: Reſolutie den 24. deſes op't ſtuck van den Eedt reſpective tot *Bruſſel* ende in den *Hage* te doen, genomen; wyders is ghereſolveert dat beyde de exemplaren van het origineel Tractaet van Vrede, als oock het exemplaer van het voornoemde particulier Articul geſtelt ſouden worden, gelijck deſelve geſtelt wiert mitſdien in Handen van d'aenweſende Heeren hare Ho: Mo: Plenipotentiariſen om weder naer Munſter gebracht te werden, ende aldaer te dienende ſtrecken ſulcx ende daert behoort, des dat d'opghemelte Heeren aenweſende Plenipotentiariſen ofte een van dien daer voor ſoude geven ſijne recepiſſe, met belofte dat de voorſz reſpective exemplaren van't Grigineel ende Particulier Tractaet van Munſter weder herwaerdts onder haer Ho: Mo: ſouden worden gebracht; waerop de Heeren van *Mathenes Heemſtede* ende *Clant*, haer affcheyt hebben ghenomen om 'sanderen daegs van hier te ſcheyden ende haer nae Munſter te begeven, met aenbiedinge van hunnen dienſt tot bevorderinge van ſaecken het gemeene beſte Concernerende, daer op hun geluck op derſelver reyſe is gewenſcht; Eyntelijck hebben haer Ho: Mo: gereſolveert, dat aen de Heeren *Knuyt*, *Donia*, ende *Ripperda* by

missive respectivelijck soude werden bekent gemaeckt het vertreck van d'opgemelte drie Heeren derselver Colleguen van hier met versoeck, ende begeerte, ende niet-te-min bevel, dat deselve aensiens Briefs sich ook souden hebben te vervoegen nae Munster om de verdere besoignes aldaer by te woonen ende helpen voltrecken als condependent van haer Instructie die sy-lieden respectivelijck hadden beswooren, ende dat in den Brief aen den gemelten Heer de *Knuyt* specialijcken soude worden geinsereert, *dat niemant buyten haer Ho: Mo: hem daer van en konnen ofte en vermogen te dispenseren, ofte eenige bevelen ter contrarie van dien te verleenen*, om dat de Ed: Mo: Heeren Staten van Zeelant met ende neffens d'andere Provintien daer in hadden geconsenteert sonder eenige reserve, ende in cas hy Heer de *Knuyt* boven vermoeden daer van soude mogen blyven in gebreecke, dat haer Ho: Mo: hem daer over souden konnen ende vermoghen *aen te sien*, ende dat haer Ho: Mo: oversulcx vertrouwden, dat hy Heer de *Knuyt* sulcx in behoorlijcke achtinge soude nemen, ende dat de voornoemde Brieven souden afgaen sonder voorgaende resumtie van dien; Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van *Gelderlant* hierop laten aenteeckenen, dat sy de Conclusie nopende het doen van den Eedt niet en konden toestaen, als sijnde van de Heeren derselver Principalen anders gelast, Ende wat belangt den Brief geschreven aen den Heer de *Knuyt* sonder resumptie, seyden de Heeren Ghedeputeerde van *Gelderlant* dat dit Point in geen omvrage was geweest, ende meynden dat men aen de voornoemde Heer de *Knuyt* in egeen andere terminis en hadde behooren te schryven als aen de andere Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet binnen 's Lants wesende, gheschreven was, ende dat sy ook niet wilden ghehouden wesen in de Clausulen in den Brief uytgedruckt. De Heer Ghedeputeerde van wegen de Provintie van *Zeelandt* in haer Ho: Mo: Vergaderinge heeft gereitereert d'anteeckeninge ende verklaringen hier

hier bevoorens in den Naem ende van wegen de Heeren ſijne Principalen op't ſtuck van de Vrede Handelinge van Munſter gedaen, ende dat ſy verſtonden dat aen den gemelten Heer de *Knuyt* in allen gevalle niet anders en ſoude werden geſchreven als aen den Heer *Donia* ende *Ripperda* reſpective.

De Heer Gedeputeerde van Wtrecht heeft hierop ten tijde vande reſumtie vande voornoemde Reſolutie laten aenteeckenen dat aen de Heer *Knuyt* niet anders en hadde behooren gheſchreven te worden als aen de gemelte Heer *Donia* ende *Ripperda*, de Heer *Mulart* heeft verklaert dat hy opentlijck en *clarâ voce* gheconcludeert hadde dat in ſeer ſerieuſe Termen aen den Heer de *Knuyt* ſoude worden gheſchreven, ende dat den Brief ſonder reſumptie ſoude afgaen, ende dat hy als preſiderende dienvolghens hem d'extenſie van den Brief hadde laten bevelen, oock geteyckent.

Niet-tegen-ſtaende deſe Reſolutie (daer van de Heeren van Zeelandt in haer Provinciale Vergadering kennis kregen noch al eer ſy antwoort gaven aen de Heeren Gedeputeerde: daerom ſy in de gemelde hier voor geſtelde antwoort oock eenige Pointen van dien wederſpreecken ende refuteeren) ende aenſchrijvinghe: ſoo hebben echter de Heeren van *Zeelandt* den Heer de *Kuuyt* niet willen wederom laten gaen nae Munſter. Maer alle andere ſijn derwaerts ghetoghen, ende aldaer den 5. Mey komende hebben voor eerſt ende allen dingen ſorge ghedragen om te arbeyden tot nederlegginghe van de differenten tuſſchen de Kroonen. Tot Welcken eynde uyt haer aller Name getogen is de Heer van *Meynertſwijck*: nae den Heer Graef van *Servien* Coninglijcke Franſche Ambaſſadeur, hem met alle beleefde ende reſpectueuſe termen voordragende, dat ſy alvoren met de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen te confereren, over den laſt die hem bekent was, haer tot voltreckinge van het Tractaet van wegen haer Ho: Mo: te ſijn mede gegeven hadden goetgevonden hem Heere van *Servient* door deſe

expresse besendinge te doen begroeten, ende versceckeren van haer Ho: Mo: goede en oprechte Intentie, om de openstaende differentien tusschen de Croonen te vereffenen, Versoeckende dat hy met gelijcke Confidentie wilde verklaren sijne uytterlijcke goede meyninge, over het vereffenen van de voorsz differenten daer toe men de Heeren Spaensche met alle mogelijcke middelen, tot het meest Contentement van Vranckrijck, soude soucken te permoveren.

Dese Propositie heeft hy met Complimenten van bedanckinge opgenomen ende versocht in de aengheboden Officien te continueren. Edoch, seyde, dat nae d'uytwisseling vande Ratificatien der selver Officien souden sijn van minder effect. Voorts discoureerde in generale termen over de *vijf* noch openstaende differentiale Pointen. Ende aengaende Lottringen persisteerde by de Propositie van de Heer de la *Thullerie*, te restitueren *out Lottringen*, behoudende *Clermont*, *Stenay*, *Iamet* het Hartochdom *Bar*, en dependances van de Bisdommen en Demolierende de principaelste Fortresses; welcke woorden *Principaelste Fortresses* soude sijn een secrete last boven 'tghene in de Propositie van de Heer de la *Thuillerie* ware gheseydt, en welcke plaetsen Vranckrijck altijdt hadde verstaen te Demolieren, en met de Demolitie van *Nancij* alleen niet ware te vreden gheweest; dan overdenckende des Conings ordre en last vervat in de voorsz Propositie van de Heer de la *Thuillerie*, dat na uytwisselingh van de Ratificatien soude cesseren de voorsz aenghebodene restitutie van *Out Lottringen* met Demolitie van de plaetsen; en om dat de Spaensche hadden geweygert om te Tracteren gedurende den tijdt die tot uytwisseling van de Ratificatien was gheselt in haer Schrift van den 30. Ianuary, soo koste met vrucht niet als *voor* deselve uytwisseling werden gehandelt.

Hierop sijn te gemoet gevoert ende gerepeteert in korte de principaelste voorslagen, die over de voorsz *vijf* differentiale Poin-

Pointen in verſcheyden tijden waren verhandelt, die alle te vergeefs waren gheweeſt, en buyten dewelcke men geen anderen hadde konnen bedencken, indien de Partyen gheſint waren te komen tot Vrede, dat blyvende deſelve Pointen ſoo en daer die waren ghelaten ſonder nieuwe by te brengen, of afgedane op te halen, men ten beyden ſijden ſich ſoude moeten naederen, ſonder by voorgaende verklaringe, te opiniaſtreren, anderſints dat alle Handelingen te vergeefs ſouden ſijn en alle hoope van Vrede verdwynen, dat de Spaenſche in't voorſz ſchrift van den 30. Ianuary hadden belooft tot de uytwiſſelingh van de Ratificatien toe, geſtant te doen, al wat by interpoſitie en door de Mediateurs was belooft aen Vranckrijck ende ten opſichte van *Lottringen* te aenhooren de voorſlagen door haer Ho: Mo: Plenipotentiariſen te doen om deſelve te rapporteren aen de Coningen reſpective, en dat de Spaenſche verklaerden, ten opſichte van *Lottringen* en Demolitie, te hebben contrarie laſt van den Coning, ende aen de ſijde van Vranckrijck het Point van Lottringen te ſijn geſtelt in andere termes, als daer op ſy des Conings laſt hadden verſocht, dat wel door de Spaenſche den 1. April leſtleden Schriftelijck ware verklaert niet te willen handelen voor uytwiſſelingh van de Ratificatien oock de reſtitutie van *out Lottringhen* in de voorſz Propoſitie van de Heer la *Thuillerie* ware ghelimiteert tot de voorſz uytwiſſelingh van Ratificatien; niet-te-min ware naer den 1. April voorſz en voor de uytwiſſelingh van de Ratificatien met reciproque overleveringh ende declaratie van de ongedecideerde Pointen de Handelinge in der daedt gaende gehouden, ende de ſaecke gebleven in deſelve Termes, als die te voren hadden geweeſt, en ten opſicht van 'tgene voor den 30. Ianuary aen Vranckrijck ware toegeſtaen, geen wijder handeling was van noode gheweeſt, en nu met alle bedenckelijcke middelen werden geſocht opening van de uyterſte intentie van Vranckrijck en van Spagnien, om uyt collatie van deſelve te

vinden den uytſlach van accommodement, daer toe hy Heer van *Servient* verhopentlijck naerder laſt ſoude hebben, of ſich dorven eſlargeren en den laſt over de aenbiedinge van *out Lottringen* in de voorſz Propoſitie van de Heer la *Thullerie* ghereſtringeert tot de uytwiſſelinge van de Ratificatie, nae deſelve uytwiſſelinge door den Coning ſoude werden geſtant gedaen; hadde den voorſz Heer van *Servient* verklaert, dat ten opſichte van *Lottringen* ware afghebroocken alle Handelingh met den Hertoge in Vranckrijck gehouden, en te ſullen afwachten den uytſlach van de Handelingen in deſe Stad; maer evenwel dienaengaende niet anders te konnen doen als 'tgene conform den ſecreten laſt hier voor is verhaelt, en als den Pays ſoude konnen gemaeckt worden, te ſullen ſien of hy den laſt eeniger maten ſoude konnen excederen, en te gelooven dat de Coning de voorſz extenſie van tijdt ſoude gheſtant doen, En ten opſicht van de voorſz *vijf Pointen*, hadde den voorſz Heer van *Servient* verklaert, dat de differenten tuſſchen Coningen ende Princen by arbitrage niet konden ghetermineert worden, ſoo als een Proces tuſſchen particuliere Perſoonen, Maer dat Arbiters tuſſchen Coningen ende Princen als by maniere van voorſlach moſten ſeggen haer gevoelen, om alſoo de Parthijen te trecken tot hare opinie, en by aldien de Plenipotentiariſen van haer Ho: Mo: op elcx van de *vijf* Articulen wilden voorſtellen, in wat manier ſy meynen dat deſelve ſouden mogen geadjuſteert worden, hy ſoude lichtelijck met het een of met het ander ſich conformeren, of niet aennemelijck ſijnde, klaerlijck ſeggen de reden van recuſatie, Alle het welcke ſoo als voorſz in den tijdt van twee dagen tot *Oſenbrug* in verſcheyden Conferences ghepaſſeert ſijnde, ſeyde de voorſz Heer van *Servient* in het afſcheyt te ſullen wederkeeren nae Munſter en de aenweſende Plenipotentiariſen van hare Ho: Mo: te ſullen ſpreecken.

Terwylen de gemelte Heer van *Loenen* met de voorſz negotiatie tot Oſenbrugh beſich is ghewceſt, hebben ſijne Heeren Collegæ

Collegæ met de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen op ende aengaende de noch uytſtaende differenten ghebeſoigneert die eerſt hebben geklaecht, *in plaetſe die hadden behooren verminderd te werden, dat deſelve waren vermeerdert* door ſeecker geſchrift by den Heere Grave van *Servient* aen den meerghenoemden Heer van Loenen voor haer aenkomſte over gegeven ende gecommuniceert, daerop ſy oock ſchriftelijck hadden geantwoort ende begeerden van haer te verſtaen, of ſy die ſaecke noch in denſelven Staet bevonden, ende wilden nemen, als ſy die by haer vertreck van *Munſter* hadden gelaten, of dat men die op een ander Voet ſoude meenen te hernemen, ende hoewel ſy hier op fondamentlijck voor de wederkomſte ende rapport van de meergemelte Heer van *Loenen* niet konden ſeggen. Soo hebben ſy nochtans op het preſuppooſt dat men de ſaecke ſoude moeten hervatten daer in't jongſtelijck op haer vertreck was gelaten d'Heeren Spaenſche geſocht te ſonderen of ende wat by haer dienaengaende ſoude konnen te weghe ghebracht worden, Ende alhoewel d'Heeren Spaenſche haer gheſtoort toonden, dat ſy haer eyghene ſaecke ſcheenen te poſtponeren ende d'andere ſochten te avanceren, Soo hebben ſy niet-te-min eerſt in't generael ende daer naer in't particulier van haer verſcheyde ouverturen ontfangen, die ſy verhoopten metter tijt tot goet ſucces te ſullen konnen uytvallen. Als *ten eerſten* dat ſy alnoch te Vrede waren alles gheſtant te doen 'tgunt deſelve hier bevorens door hare Negotiatie ende Interpoſitie hadden toegeſtaen, niet-tegen-ſtaende haer ſaecken eenigher maten in Napels waren gemelioreert, doch haer niet verder als tot dat de Leghers van wederſijden in't Velt ſouden ghekomen weſen te konnen obligeren, verklaerende ende proteſterende oprechte ghenegentheyt ſoo wel nu als oyt te vooren tot de Pacificatie met Vranckrijck te hebben. *Ten anderen* dat ſy te vreden waren, de *vijf* controverſe Pointen, als noch door haer arbitragie te laten af-handelen, ofte ſoo Vranckrijck daerin difficulteerde door

door interpositie en bemiddelinge deselve promptelick en hoe eer hoe liever te laten beslechten. Ende belangende de saecke van *Lottringen* deselve te hernemen op den voorslach die sy van haer hadden ontfanghen, die sy aen den Coning haer Meester hadden overgheschreven, ende daer op sy antwoorde hadden ontfanghen, sonder dat sy gelast konden wesen op andere voorslaghen naderhant gedaen, welcke sy seyden te wesen, *de restitutie van out Lottringen alleen, met demolitie van alle de Stercten:* Daer men haer te vooren van de restitutie van Lottringen in't generael, sonder *Bar* ende *d'Eveschés*, ende van de Demolitie van *Nancij alleen* hadde gesproocken. Na de wederkomste van den Grave van *Servient*, hebbende sijn Excellentie gelieft aen haer d'eerste visite te doen, ende sy daer op de Contra-visite gedaen, ende vervolgens wederom een Visite van sijn Excellentie ontfangen, hebben sy by alle de voorsz occasien ghetracteert de materie van de openstaende differenten tusschen de twee Kroonen, ende haer Interpositie van weghen haer Hoog Mog: nochmaels aengheboden; sijn Excellencie beklaeghde sich in't eerste, dat de Heeren Spaensche in absentie van de Staetsche gheexcuseert hadden voort te gaen, Ende daer door soo veel tijdts was verloren, vermanende van seecker geschrift, 'twelck, soo de Mediateurs geseyt hadden, by haer aen de Heeren Spaensche soude sijn gegeven ofte gedicteert, daer Vranckrijck gene kennisse van hadde, ende seyde lestelijck dat Vranckrijck noch deselve intentie was hebbende, ende hy gelijcke last, om met Spagnien te pacisceren, doch geen ander arbitrage als haer Ho:Mo: die sijn E. *Souverainen* van den Staet noemde, te konnen admitteren, doch mede wel te vreden te wesen, dat die openstaende saecken, door d'interpositie bemiddelt mochten werden: 'tWelck sijn E. seyde op't spoedighste ende hoe eerder hoe liever te moeten geschieden, Ende belangende de saecke van *Lottringen* dat sijn E. te vreden was wegen Vranckrijck te beloven, dat geduyrende de Negotiatie aldaer uyt Vranckrijck

rijck directelijck met Hertoge Charles niet gehandelt ſoude werden om Spagnien daer mede alle ombragien te benemen. Op de vordere Pointen by hem den Heere van *Loenen* ter Handen geſtelt, die de Heeren Spaenſche gheſeydt hadden nieuwe Pointen te weſen, ſeyde deſelve alleen opgeheven te hebben, op dat men ſoude weten 'tgunt tuſſchen beyde Croonen noch openſtaende was, ſonder hem daer aen precijſe te willen reſtringeren, Ende gelijck de Heeren Spaenſche haer bedencken op d'Articulen by ſijn E. eerſt overgelevert Schriftelijck hadden inghedient alſoo hadde hy Heere Grave van Servient haer daer op ſijn contra-bericht mede ſchriftelijck toegeſonden; ende daer nevens ſijne redenen, waerom ſy met het uytwiſſelen van de Ratificatien niet ſouden behooren voort te gaen;

Op het geene den meerghemelten Heer Servient haer mondelijck heeft geſeyt, hebben ſy ſyn E. gerepreſenteert d'offren die ſy voor haer vertreck hadden gedaen van aldaer in competenten getal te willen verblyven, ende oock haer ſchriftelijcke voorſlaghen ten wederſijden over te geven, dan dat het doenmaels niet aenghenaem geweeſt ſijnde ſy met haer vordere interpoſitie ende overleveringe van geſchriften, hadden moeten ſuperſederen, niettegenſtaende de Heeren Spaenſche haer daer omme ſerieuſelijck aenghemaent hadden, ende ſy overſulcx geen kennisſe hadden van eenig geſchrift aen de Heeren Spaenſche ghegeven, ofte van eenige dictatie aen deſelve gedaen dat middeler tijdt de voorſlaghen van Vranckrijck by den Heere la *Thuillerie* aen haer Ho: Mo: ende aldaer door de Heeren Mediateurs aen de Heeren Spaenſche waren ghedaen, Maer daer op niet was gevolcht, ende indien men het gepaſſeerde voorby gaende, alnoch tot de Vrede van wederſijden met oprechte meyninghe was gheintentioneert, dat de ſaecke wel te vinden ſoude weſen, ende ſcheen ſijn E. daertoe mede eyntelijck te Condeſcenderen.

Na dat den 14. May met de Spaenſche tot Munſter was ge-

adjusteert d'uytwisselinge van de Ratificatien, en 't presteren van Eedt den 15. Mey te doen in de groote Sale van't Stadthuys met opene deuren, en daegs daer aen volgende de Publicatie van't Stadthuys voorsz. Soo sijn den volgende dach omtrent acht uyren de Heeren van *Loenen* en van *Heemstede* eerst gevaren nae't Stadt-huys, bevindende op ordre van de Magistraet, en van den Commendant de Straten, ende plaetse voor het Stadthuys beset met Borgers ende Soldaten in Wapenen, en sijn van beyde de Borghermeesters voor't Stadthuys verwillekomt, en gheleyt tot in de groote Sale van't Stadthuys, daer gesetwas een ronde Tafel met een groen Fluweele kleedt en Fluweelen Stoelen; En van daer voorts gegaen in een vertreck Camer, daer een Tafel was met een wit Damast kleet beleyt, weynich daer nae is gekomen de Heer *Brun*, verwillekomt en geleyt door de Burgemeesters als voorsz inde voorsz vertreck-Camer; in dewelcke de Heer *Brun* eerst ingaende, heeft men aengevanghen beydersijdts Ratificatien van't Tractaet, als mede van't Particulier Artijckel van de *Commercie* en de formulieren van de respective Eedt te Collationeren.

Ontrent een uyre daer nae sijn op't Stadthuys ghekomen de andere haer Ho: Mo: Plenipotentiarisen verwillekomt ende ingeleyt als voorsz, en daer na is gekomen de Graef van *Penerande* door den Heer *Brun*, en door de Borgemeesters verwillekomt en ingeleyt tot inde groote Sael, en door de samentlijcke Plenipotentiarisen van haer Ho: Mo: voor de voorsz vertreck-Kamer verwillekomt, en malkanderen geembrasseert hebbende, sijn eerst de voorsz beyde Heeren Plenipotentiarisen en daer na de Plenipotentiarisen van haer Ho: Mog: gegaen in de voorsz vertreck-Camer; En na dat de voorsz Collatie was geeyndigt in gelijcke ordre in de groote Sael aen de voorsz ronde Tafel aengeseten; heeft de Heer *Brun* overluyt in Latijnsche Tale geseyt, in effect, dat den Coning hebbende gheha dt visie en rapport van 'tghemaeckte Tractaet van Vrede, 'tselve met vreug-

vreugde opgenomen, en aenſtonts binnen den behoorlijcken tijdt had geratificeert, en ſy Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen gereet waren om de Ratificatien uyt te wiſſelen, en met Congratulatie over den ghemaeckten Vrede ghevraeght of de Ratificatien van haer Ho: Mo: mede gereet waren, om uyt te wiſſelen; En met reciproque Congratulatie in Latijn beantwoort ſijnde, dat het Tractaet van haer Ho: Mo: met gelijcke vreugde opgenomen ende geratificeert was, en gereet om uyt te wiſſelen, Is met opene deuren en grooten toeloop van menſchen opgeleſen eerſt het Tractaet, daer na des Conings Ratificatie in't François, en de Ratificatie van haer Ho: Mog: in't François, vervolghens is gheleſen het particulier *Artijckel vande Commerces* met de Ratificatie van haer Ho: Mo: daer na is geleſen een Acte obligatoir om de Ratificatie en Procuratie tot het beſweren van het voorſz *Articul* binnen twee Maenden in den Haghe te leveren des Conings Procuratie tot het beſweeren van't Tractaet, en de Procuratie van haer Ho: Mog: ten ſelven eynde; na de lecture van welcke ſtucken is de voorſz Heeren Spaenſche afgevraeght in de Latijnſche Tale, of haer beliefde in de Name des Conings conform de voorſz voorgheleſene Procuratie het Tractaet formelijck te beſweeren, en door deſelve geantwoort ſijnde, *Ia*, is door den Prieſter des Graven van *Peneranda* aen den ſelven en aen de Heer *Brun* voorgehouden een groot Boeck met Fluweelen omſlach, ſijnde de Evangelien, daer op was gheleyt eenen ſilveren Cruys, en de beyde Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen over eynde ſtaende, en houdende de rechterhandt op het voorſz ſilveren Cruys, heeft den Graef van Penneranda gheleſen het formulier van Eedt in Spaenſche Tale, en ghekomen ſijnde tot de woorden *nemende Godt tot Richter &c.* Hebben de beyde Heeren de Rechterhand opgeſteecken en het Cruys gekuſt, ſijnde de grootſte ſolemniteyt van Eedt, die volgens haer Ordre wert gedaen, Daer na is door den Grave van *Penneranda* ghevraegt, of ſy Heeren Pleni-

potentiariſen van deſen Staet van wegen haer Ho:Mo: in conformiteyt van derſelver Procuratie het Tractaet wilden beſweren, en gheantwoort ſijnde *Ia*, en ſy alle over eynde ſtaende, en de twee voorſte vingheren opſteeckende, is door de Heer van *Loenen* gheleſen het Formulier van Eedt in François, en door haer alle geſeyt, *Ainſi m'aude Dieu.*

Daer na ſijn uytgewiſſelt beyderſyts originele Procuratien om te Tracteren en te beſweren het Tractaet, de Originele Ratificatien op het Tractaet, de Originele Ratificatie van haer Ho: Mo: op het particulier Artijckel van de Commerces, en acte obligatoir tot het uytbrengen van Ratificatie en Procuratie om het voorſz particulier Articul te beſweren, een Acte vervattende de Naemen die aen de ſijde des Conincx van Spagnien worden begrepen in het Tractaet een contre-Acte op het 44 en 45. Articulen van het Tractaet, een Acte raeckende de Demolitie van Forten en van't Huys *Leuth*, de Acte van Publicatie.

De ſtucken en Papieren van wegen haer Ho: Mo: ſijn overghelevert in een root Fluweele Coffer, en van de Spaenſche in een root Fluweele Coffer met ſilveren beſlach ontfangen; waermede opgheſtaen ende ten beyden ſijden afſcheyt genomen ſijnde, de Spaenſche eerſt, en daer nae die van deſen Staet ſijn af gegaen, door de Burgermeeſter uytgeleyt tot buyten het Stadthuys, en de voorſz Heeren Spanſche, en ſy elcx ſijn geleyt tot aen haer Logement door een Compagnie Borgers en een Compagnie Soldaten, en ſijn ghedaen drie ſalves en het Geſchut op de Wallen geloſt.

Tegen den volgenden dach heeft de Magiſtraet doen maecken voor de Poort van't Stadthuys een groot Tonneel, gedeckt, beleyt, en behanghen met Tapiſſerien, en om dat de Poort van't Stadthuys worde geſtopt door het Tonneel doen maecken een ander inganck vande Straet af beleyt en behangen met Tapiſſerien tot in een Camer op de Strate en op het Tonneel

uyt-

uytſiende, die mede met Tapiſſerien was beleyt en behangen.

Den 16. ſijn eerſt de Plenipotentiariſen van haer Ho : Mo : daer na de Heeren Spaenſche aen't Stadthuys gegaen ſijnde de ſtraten van de Logementen der reſpective Heeren Plenipotentiariſen tot aen het Stadhuys behangen met Tapiſſerien, Goude Leeren en anders, en met groen beſtroyt, en ſijn de voorſz reſpective Plenipotentiariſen van het Loghement tot aen het Stadthuys geleyt, door een Compagnie Borgers en een Compagnie Soldaten, en voort Stadthuys ontfanghen van de Burgermeeſters en gheleyt in de voorſz Camer, alwaer de voorſz beyde Burgemeeſters ſijn verſocht geweeſt de Publicatie mede te aſſiſteren; En nae dat drie reyſen was ſignal gedaen door ſeven Trompetters en een Ketel Trom, Is voor alle de omſtanders in groote menichte in't Stadthuys, op de ſtraten, en in de venſters ſtaende opgheleſen het Tractaet in Duytſche Tale; Daer nae de Ratificatie des Conincx in Spaenſche, en de Ratificatie van haer Ho: Mo: in Duytſche Tale; vervolgens is geleſen het particulier Articul van Commercie met de Ratifiatie van haer Ho: Mo: en de Acte obligatoir tot het uytbrengen van Ratificatie en tbeſweren als voorſz, leſtelijck is geleſen de Acte van Publicatie in de Franſche Tale; alles door ende in't byweſen van wederſijts Secretariſen. Daer mede ſijn in gelijcke ordre uytgegaen, door de Borgermeeſters geleyt, en met gelijck gevolch van Borgers ende Soldaten tot aen de reſpective Logementen, en ſijn wederom gedaen drie Salves, en het Geſchut op de Wallen geloſt.

De Heer van *Nederhorſt*, die aenſtonts nae ſijne wederkomſte van een ſware ſieckte gheſtadich bedlegerich is gebleven, heeft de voorſz actien niet konnen bywoonen, en daerom den Eedt niet gedaen noch geteeckent, maer het Tractaet gheteeckent hebbende is weder na Wtrecht gereyſt, ende korts daer na deſer Werelt overleden.

Alle de voorſz parade en Equipage van het Tonneel is ge-

ſchiet op ordre van de Magiſtraet, die tot groote Eere hebben opgenomen dat het Tractaet in haer Stadt gemaeckt, mede aldaer was gepubliceert; En nemiddach is den Graef van Naſſauw Keyſerlijcke Plenipotentiariſen die van deſen Staet over den gemaeckten Vrede komen Congratuleren; Gelijck mede de voorſz Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen Congratulatie gedaen, en haer tegen den volgenden dach ter Maeltijdt hebgen verſocht, ende ſijn ſy den 17. deſer des middaegs ten Huyſe van den Grave van *Penneranda* getracteert met groote Pompe, geluyt van Trompetten, ſalve van Roers, en Geſchut, op drie houcken by ſijn Logement geſtelt, en op beyde dagen opentlijck aen de gemeynte wyn met opene Vaten laten uytloopen, en met branden, ſchieten, en anderſints verſcheydene teeckenen van Vreuchde gedaen; 't Welcke die van deſen Staet voor als doen noch niet wetende d'intentie van haer Ho: Mo: hebben gepaſſeert.

Sy hebben de notificatie van de gemaeckte Vrede aen de aenweſende Hooge Miniſters in de Stadt *Munſter* oock *Oſenbrugge* laten doen, daer van ſy de reciproque Congratulatie hebben ontfangen.

De Formuliers ende Acten van Eedt ende andere, daer van in't voorgaende verhael wert mentie ghemaeckt, volgen hier.

NOus Bartolt de Gent, *Sieur de Loenen & Meynerſwich, Seneschal & Dijckgrave de Bommel, Tielre & Bommelerweerden, Deputé de la Nobleſſe de Geldre a l'aſſemblée des Sieurs Eſtats Generaux*, Iean de Matheneſſe *Sieur de Matheneſſe, Riviere, Opmeer, Souteveen &c. Deputé au Conſeil Ordinaire de Hollande & Weſt Friſe & a l'aſſemblée de Sieurs Eſtats Generaux de la part des Nobles de ladite Province, Conſeillier & Heimrade de Schieland*, Adriaen Pauw, *Chevalier*

valier, Sieur de Heemſtede, Hoogerſmilde, Rietwijck, Nieuwerkerck &c. Premier Treſident Conſeillier & Maiſtre des Comptes de Hollande & Weſt-Frieſe & de par ladite Province Deputé a l'aſſemblée des Sieurs Eſtats Generaux, François de Donia, *Sieur de Hinnema & Hielſum, Deputé a l'aſſemblée des Sieurs Eſtats Generaux de la part de la Province de Friſe*, Guillaume Ripperda, *Sieur de Hengelo, Boxbergen, Boculo & Ruſſenbourg &c. Deputé de la Nobleſſe de la Province d'Over-Yſſel a l'aſſemblée des Sieurs Eſtats Generaux*, Adriaen Clant, *de Stedum, Sieur de Nitterſum &c. Deputé Ordinaire de la Province de la Ville de Groeningue & Ommelandes a l'aſſemblée des Sieurs Eſtats Generaux, touts Ambaſſadeurs Extraordinaris & Plenipotentiaires des Sieurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays bas pour le Traicté de Paix entre le Seigneur Roy des Eſpagnes & leſdits Seigneurs Eſtats, munis de Pouvoir ſuffiſant, dont nous avons faict apparoir par l'eſchange des Originaux, en conformité dudit pouvoir* Iurons ſolemnellement *au Nom deſdits Seigneurs Eſtats, que par eux & de leur part ſeront pleinement, reellement, & de bonne foy, accomplijs, obſervés & executés touts & un Chacun les points & Articles avec le contenu en iceux dudit Traicté de Paix, faict, Conclu, & Signé le 30. Ianvier comme auſſi l'Article particulier, Fait en Conſequence dudit Traicté & Conclu le 4. Februir de l'an preſent mille ſix cent quarante huict, & Ratifié de part & d'autre en bonne & deüe forme, comme il apparoit par l'eſchange des Ratifications qui vient d'eſtre faicte de part & d'autre, auquel pour plus grande Validité par Commun Conſentement des Parties a eſté a l'Inſtant adjouſté l'acte preſent & ſolemnel de la* preſtation du ſerment *que leſdits parties par leurs Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires ont faict reciproquement en preſence l'un de l'autre prenant Dieu pour juge, de la ſincerité de leurs promeſſes, pureté, & formeté de leurs Intentions a les maintenir inviolablement*, Ainſi nous Aide Dieu, *Faict a Munſter en la Grande Sale de l'Hoſtel de Maiſon de Ville publicquement a portes ouvertes & en preſence de grand nombre de Perſones tant de ladite Ville qu'autres qui ont aſſiſté a la Solemnité dudit Acte le quinſieſme May de l'an mille ſix cent quarante huict, Eſtoit*

ſigné

ſigne & Cachette. Bartolt de Gent, Iean de Mateneſſe, Adriaen Pauw, F. van Donia. W: Ripperda. Adr. Clant.

Nous Don Gaſpar de Bracamonte & de Guſman *Comte de pennaranda, Seigneurs de Aldea ſeca de la Frontera, Chevalier de l'ordre de Alcantara, Adminiſtrateur perpetuel de la Commanderie de Daimiel de l'ordre de Cala trava, Gentilhomme de la Chambre du Seigneurs Roy des Eſpagnes, Conſeillier en ſon Conſeil d'Eſtat, de ſon Conſeil & Chambre ſon Ambaſſadeur Extraordinaire vers ſa Majeſté Imperiale & ſon premier Plenipotentiaire Pour le Traicté de la Paix Generale, Et Meſſire* Anthoine Brun, *Chevalier, Conſeillier de ſadite Majeſté Catholicque en ſon Conſeil d'Eſtat & ſupreme, pour les affaires des Païs Bas & de Bourgogne prés de ſa Perſonne, ſon Plenipotentiaire aux Traittés de la Paix Generale, Et touts deux Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires dudit Seigneur Roy pour le Traicté de Paix entre luy & les Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas munis de Pouvoir ſuffiſant dont nous avons faict apparoir & donné Copie Autentijcque, en Conformité dudit Pouvoir,* Iurons ſolemnellement *au nom dudit Seigneur Roy ſur la S^te. Croix & les S^tes. Evangiles par nous reellement & Corporellement touches, en tout ainſi que ſi luy meſme ij eſtoit preſent & aſſiſtoit perſonnellement que par luy & de ſa part ſeront pleinement, reelement, & de bonne foy accomplis, obſerves & executes touts & un chaſcun les points & Articles avec le Contenu en iceux dudit Traicte de Paix, Faict, Conclu, & ſigné le 30. Ianvier de l'an preſent mille ſix cent quarante huict & Ratifié de part & d'autre en deüe forme, comme il apparoit par l'eſchange des Ratifications qui vient d'eſtre Faicte de part & d'autre auquel pour plus grande Validité par commun Conſentement des Parties a eſté a l'inſtant adjouſté l'acte preſent & ſolemnel de la preſtation du ſerment que leſdits Parties par leur Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires ont faict reciproquement ne preſence l'un de l'autre, prenant* Dieu pour juge de la ſincerite de leurs promeſſes, purete & fermete de leurs intentions a les maintenir inviolablement. *Fait a Munſter en la grande Salle de l'Hoſtel & Maiſon de Ville Publicquement, a portes ouvertes, & en preſence de grand*

grand nombre de Perſonnes, tant de ladite Ville qu' autres qui ont aſſiſté a la ſolemnité dudit Acte le quinſieſme de May de l'an mille ſix cent quarante huict, Eſtoit ſigné & Cachetté: El Conde de Penneranda. A. Brun.

Comme ainſy ſoit que par le Traicté de Paix entre le Seigneur Roy d'Eſpagne d'une part & les Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Pays Bas de l'autre, faict, Conclu, & ſigné a Munſter le trentieſme Ianvier de l'an preſent mil ſix cent quarante huict il ſoit dict en l'Article Lxviij que de la part dudit Seigneur Roy ſeront demolis prés & és environs d l'Eſcluſe *les Forts* S^t. Iob. S^t. Donas, le Fort de l Eſtoille, le Fort S. Fereſe le Fort S. Frederic, le Fort S^t. Iſabelle, le Fort St Pau, la Redoute Papemuts, *du coſté & de la part deſdits Sieurs Eſtats ſeront demolis les deux forts en l'Iſle de* Caſand *nommés* Oranges & Frederic, les deux de Pas, tous ceux ſur la Rieviere de l'Eſcaut, du coſté Oriental excepté Lillo & le Fort à Kieldrecht appellé Spinola: *de la quelle demolition à faire reciproquement ſeroit Convenu entre les parties pour en regler l'Equivalent; ſurquoy n'ayant peu tomber d'accord, il eſt demeuré depuis reſolu entre eux que de la part deſdits Sieurs Eſtats ne ſeront point demolis leſdits forts de l'Iſle de* Caſand, *ny du* Pas, *mais bien ceux ſur la Riviere de l'eſcaut, du coſté Oriental excepté* Lillo *en eſchaune deſquels ont eſté offerts pour demolir de la part dudit Seigneur Roy ceux de nommés audit Article LXVIII. exceptes* S^t. Iob. S^t. Donas, & S^te. Iſabelle, *au lieu deſquels ſera de plus demoli de la part dudit Seigneur Roy le Fort de la* Perle, *& ſur le tout ſera Convenu ulterieurement entre les parties un mois apres la datte du preſent Acte.*

Et comme auſſi dans ledit Traitté de Paix en l'Article LXXIII. il eſt dict qu'au reguard de la reſtitution du Chaſteau de Leut *avec les biens qu'on pourroyent dependre a faire au Comte de* Flodrof *de la part dudit Seigneur Roy, il ſeroit pourveu entre la Concluſion du Traicté & la Ratification d'icelluy ſur l'entretien d'une Guarniſon de la part dudit Seigneur Roy ou ſur la demolition des nouvelles Fortifications, faictes depuis que ledit Chaſteau a eſté occupé, a eſté convenu & arreſté que le-*

dit Chasteau sera restitue sans ÿ laisser Guarnison, mais bien que lesdites nouvelles Fortifications seront demoliés dans deux mois a compter dés le Cincquiesme du mois de Iuin *prochain & de l'an presant; auquel se doibt faire la Publication dudit Traicté de* Paix *aux Provinces du* Pais Bas, *de l'un & de l'autre part. Faict a Munster ce* quinsiesme May *de l'an present mille six Cent quarante huict. Estoit signé & Cachetté* en deux Colomnes, El Conte de Penneranda. A. Brun, Bartolt de Gent, Iean de Matheneſſe, Adriaen Pauw, G: van Reede, F: van Donia, W: Ripperda, Adr. Clant.

Comme ainsi soit, que par le 44. 45. *Article du Traitté de* Paix *entre le Seigneur Roy des Espagnés &c. & les Seigneurs Estats Generaux des* Provinces Vnies du Pais Bas, *ayt esté dict que le contenu de deux divers escrits, l'un du* 8. Ianvier *l'autre du* 27. Decembre *de l'an* 1647 *faicts & signés entre les Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires &* Plenipotentiaires *dudit Seigneur Roy des Espagnes, & le deputé pour & au nom du Sieur* Prince d'Orange, *sortira son entier effect, nij plus nij moins, que si touts les points ÿ compris en General, ou chacun d'eux en particulier de mot en mot estoyent inseres audit Traicté de* Paix, *non obstant aucunes clauses dudit Traitte a ce contraires, lesquelles clauses, on entend deroger, comme elles sont derogeés expressément par ledit* 45. *Article & lesquelles clauses au regard des susdits deux escrits sont, & seront, tenues pour non faittes.*

Et que de la Generalité des susdits mots, & clauses pourroyent cÿ apres survenir quelque doubte, ou mesintelligence, les Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires desdits Sieurs Estats Generaux, par ordre expres d'iceux Seigneurs Estats devant l'eschange des Ratifications dudit Traitté de Paix, ont declaré auxdits Sieurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy des Espagnes &c. Et declarent par ceste, n'avoir Consenti que l'adjustement desdits deux Articles au Traitté de Paix, se fit à autre fin, que pour faire accomplir, & effectuer entierement le contenu d'iceux, sans que pourtant se doive entendre ny inserer, que chose aucune ayt esté Traicté ny accordeé, par laquelle maintenant, ou cy apres Puisse estre derogé, ou prejudicié aucunement

ment a la Souveraineté & Superiorité des Provinces Vnies du Pais Bas en General, ou en particulier, nÿ a l'ordre de la Religion, ny à l'employ, & adminiſtration des biens Eccleſiaſticques en icelles, mais que l'Eſtat des Provinces Vnies demeurera & ſera tenu à ce reguard en ſon entier, & ſans prejudice; auquel reguard les Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires deſdits Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies devant l'eſchange des Ratifications, ont inſinué cette declaration, & l'ont delivré auxdits Sieurs Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires dudict Seigneur Roy des Eſpagnes &c. ſigné de leurs Mains & Cachetté du Cachet de leurs Armes. Fait a Munſter le 15. de May 1648. Eſtoit ſigné & Cachetté Bartolt de Gent, Iean de Matheneſſe, Adr. Pauw, G:van Reede, F:van Donia, W: Ripperda, Adr. Clant.

Nous ſoubſignés Ambaſſadeurs Extraordinaris & Plenipotentiaires du Seigneur Roy des Eſpagnes &c. Certifions que ce jourdhuy datte de la preſente les Ambaſſadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires dés Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Païs Bas devant l'eſchange des Ratifications du Traitté de Paix entre leſdites Seigneurs Roy & Eſtats, nous ont inſinue l'eſcritcy deſſus inſeré, ſigné de leurs mains, & Cachetté du Cachet de leurs Armes qu'apres la lecture ils nous ont delivré, & nous avons receu de leurs mains, En foy de quoy nous avons ſigné ceſt acté, & ÿ avons apposé le Cachet de nos Armes. Faict a Munſter le 15. de May 1648. Eſtoit ſigné & Cachetté. El Conde de Penneranda A. Brun.

De la part du Seigneur Roy d'Eſpagne ſeront compris en ce Traitte de Paix entre ſa Majeſté & les Seigneurs Eſtats Generaux des Provinces Vnies du Païs Bas, le Seigneur Empereur, le Seigneur Roy de Boheme & de Hongerie avec le Seigneur Archiduc Leopold Guillaume; Frere dudit Seigneur Empereur, meſme en qualité de Chef & grand Maiſtre de l'ordre Teutonique, les Seigneurs Archiducs, ſes Couſins avec leurs Principautés & Païs les Seigneurs Electeurs & Princes, Villes & Eſtats du ſainct Empire, le Comte de Oldenburg, avec les Pais, Camtés, Baronnies, & Terres à luy appartenants, le Comte de Swartzenburg, enſemble

ſemble ſa Terre & Seigneurie de Huſſen, & les Villes Anſeatiques; ſans Prejudice de Pouvoir *encore nommer tels autres de la part dudit Seigneur Roy qu'il trouvera convenir dedans le terme porté au Lxxij. Article dudit Traicté, Faict a Munſter ce* 15. *May* 1648. *Eſtoit ſigné & Cachetté El Conde de* Penneranda. *A. Brun.*

Les Soubſignés Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires du Roy d'Eſpagne au Traitté de Paix *entre ledit Seigneur Roy & les Seigneurs Eſtats Generaux des* Provinces Vnies *du* Pais Bas, *promettent & s'obligent au nom dudit Seigneur Roy de faire dans* ducx mois *ratifier par luy l'Article Concernant le Commerce & Navigation entre ſes ſubjects & Vaſſaux, & ceux deſdicts Seigneurs Eſtats, Conclu, ſigne & arreſte, reciproquement le* 4. *Febrvier de l'en preſant* 1648. *& d'en produire & exhiber la Ratification en bonne forme pour leſuſdit temps à la Haye, Comme auſſi pouvoir ſuffiſant de jurer & aſſermenter de la part de ſa Majeſté l'obſervation fidelle & inviolable, du Contenu dudict Article, & en vertu dudit pouvoir de preſter le ſerment ſoit par eux leſdits Ambaſſadeurs & Plenipotentiaires Conſignés, ſoit par l'un d'iceux ou tel autre Miniſtre qu'il plaira à ſadite Majeſté a ce commettre de Deputer.*

En foy & aßeurance de quoy eux leſdicts Ambaßadeurs & Plenipotentiaires dudit Seigneur Roy *ont muni le preſent Acte Obligatoire de leurs Signatures & Cachets. Fait a Munſter le quinſieſme de May l'an* 1648. *Eſtoit ſigné El Conde de* Penneranda Brun.

Dit alſoo tot Munſter gepaſſeerde aen haer Ho: Mo: genotificeert ende overgheſchreven ſijnde, hebben de Heeren van Hollandt begeert dat ghetreden mocht worden in deliberatie over den Voet ende Ordre van Executie van het Tractaet van Vrede den 30. Ianuary leſtleden tot Munſter geſloten. Maer alſoo de Heer de *Knuyt* van wegen Zeelant Præſiderende heeft gedifficulteert te Proponeren ende te Concluderen ſoo hebben de ſes andere Provintien na gedane omvraegh verſtaen dat de Provintie van Hollandt als laeſt ghepræſideert hebbende ſulcx ſoude doen; gelijck dien volgens deur de Heer van *Wimmenum* is ghe-

is gedaen dingſdach den 19. May, als wanneer ſijn Hoocheyt ende den Raedt van State ſijn verſcheenen in de Vergadering: alwaer gereſolveert ende goedt gevonden is dat het formulier van Publicatie der voorſz Vrede, den vijf-en-twintigſten Aprilis leſtleden ter Vergaderinge gearreſteert, geconverteert ſoude worden in een acte van Publicatie, ende vervolgens na behooren gedreſſeert, doch dat deſelve acte ſoude worden geaugmenteert, ende ter bequame Plaetſe gheinſereert *dat op de voornoemde Vrede de* R*atificatie in behoorlijcke forme den* 15. *deſes voornoemt ten wederſijden binnen Munſter in de voorſz Zale was uytgewiſſelt, oock ſolemnelijck beſwooren, ende dat van dien dach alle Acten van Hoſtiliteyt ten wederſyden waren comen te ceſſeren ende op te houden ende dat de voorſz Publicatie binnen deſe Landen ſoude geſchieden den vijfden Iunij naeſtkomende*, ende ten ſelven dage de Klocken geluyt, gevuert ende andere teyckenen van Blydtſchap na ouder gewoonte getoont, ende dat daer van notificatie, als oock aenſchrijvinge reſpective ſoude worden gedaen aen alle de Provincien de Collegien ter Admiraliteyt, den Lieutenant Admirael *Tromp*, ende aen alle de Commandeurs ende Capiteynen ter Zee. Item aen de geaſſocieerde Lantſchappen ende Steden als oock aen alle de Gouverneurs ende Commandeurs van alle de Frontier-Steden ende Plaetſen deſer Landen, met verſoeck ende begeerte reſpective na yeders gelegentheyt van de voorſz Publicatie, Vuyringe ende demonſtratie van teyckenen van blytſchap reſpective ten voorſz dage te doen, oock is gereſolveert dat door Heeren Gedeputeerde notificatie gedaen ſoude worden van de voornoemde gemaeckte, geratificeerde, ende gepubliceerde Vrede binnen Munſter, aen alle de Heeren *Ambaſſadeurs* ende andere *mindere Miniſters* van Uytheemſche Coningen, Princen, Potentaten ende Republijcken, alhier reſiderende, ende dat in de maniere van notificatie gehouden ſoude worden den gewoonlijcken Voet, dat oock advertentie ſoude ghedaen worden by ſchrijvens van 'tghene voorſz is, aen de

Miniſters van weghen deſen Staet *buyten 's Landts* reſiderende, met laſt om daer van ſulcx ende daer't behoort notificatie te doen, ende oock te Vuyren, en teyckenen van blydſchap te betoonen. Wyders hebben haer Ho : Mog : gereſolveert, dat de voornoemde Acte van Publicatie ghedruckt ſoude worden in de Nederlandſche Tale, ende het Tractaet van Vrede ſelfs, in de Nederlandtſche, als oock Franſche Tale, met de reſpective wederſijdts Pouvoirs, ende Acten van Ratificatie daer op ſlaende ende ghehoorende, mitſgaders de Publicatie, ende dat van het ſelve Tractaet van Vrede de Gedruckte Exemplaren t'ſijner tijdt de Provintien, als oock de Gheaſſocieerde Lantſchappen ende Steden, mitſgaders de Miniſters van weghen deſen Staet buyten 's Landts reſiderende ſouden worden toegheſonden. Item dat oock aenſchrijvinghe ſoude worden ghedaen van de voorſz Vrede, ende Publicatie aen de Ooſt ende Weſt-Indiſche Compagnien deſer Landen, Item aen den Gouverneur Generael in Ooſt-Indien, Item aen den Preſident ende Hooge Raden, als oock den Lieutenant Generael over de Militie in Braſil, Item aen den Admirael de *Witte*, Item aen den Commandeur op de Cuſt van Guinea, Item aen de Directeurs in Loanda de St. Paulo, ende St. Thome, Item aen den Directeur in Nieu-Nederlandt. Eyntelijck hebben haer Hoog Mogende ghereſolveert, dat als nu volghens ende in Conformité van haer Hoog Mog : Reſolutie van den 24. Aprilis leſtleden ſoude afgaen d'uytſchrijvinghe van een Vaſt ende Beden-dach jeghens den *thienden Iuuy*, omme God Almachtigh ten ſelven daghe yverlijck ende hertgrondelijck te dancken over d'onverdiende Genade die ſijne Goddelijcke Majeſteyt aen den Staet deſer Landen, mitſgaders Geaſſocieerde Landtſchappen ende Steden heeft beweſen, dat de Handelinghe tot *Munſter* door deſſelfs goedertieren Zeghen was gebracht tot beſluyt, Ratificatie ende Publicatie van een Vrede. Ten anderen, om God Almachtich ootmoedelijck te bid-

bidden, ten eynde ſijn Vaderlijcke goedertierentheyt den gemaeckten Vrede genadelyck wilde Zegenen, ende ten goeden van den Staet der Vereenichde Nederlanden, ende Gods Kercke in denſelven, mitsgaders geaſſocieerde Lantſchappen, ende Steden van dien, ende allen anderen het voorſz werck raeckende, laten uytvallen, ende van gelijcken dat een *algemeene* gezegende Vrede over geheel Chriſtenrijck naer voorgemelte onſe Vrede Tractaet, met den aldereerſten door gelijcke genade van den goedertieren ende Almoghenden Godt mochte volghen. Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van *Zeelant*, in preſentie van ſijn Hoochgemelte Hoogheyt, ende welgemelten Raedt van State, hier op laten aenteeckenen dat deſelve inhereerden, oock renoveerden de Provinciale verklaringen ende Proteſtatien hier bevoorens tot meermalen van wegen de welgemelte Provintie van Zeelandt ghedaen, overgelevert, oock aengheteeckent, raeckende het ſtuck van het voornoemde Vrede-Tractaet, met den ghevolghe ende aenkleven van dien.

Sijn Hoocheyt heeft aen haer Ho: Mo: ten Hoochſten gerecommandeert, dat op middelen bedacht mocht worden waer door geobſerveert, ende gecultiveert mocht worden *noodige eenicheydt* van binnen tuſſchen de reſpective Provintien als oock de Vruntſchap ende goede Correſpondentie die tuſſchen den Coninck van Vranckrijck ende deſen Staet doorgaens is geweeſt, geconſerveert, waerop ſijne Hoochgemelte Hoocheyt is afgegaen, gelijck oock afgegaen is den Raedt van State, nae dat deſelve over ende ter ſaecke van de moeyte by hun reſpectivelijck genomen waren bedanckt.

Deſe reſolutie is oock aen de Heeren Plenipotentiariſen tot *Munſter* geſonden, om haer daer na te reguleeren. De notificatie aen den *Ambaſſadeurs* van Vranckrijck ende van Portugael ende aen Reſidenten van gekroonde Hoofden is geſchiet deur den Heeren van *Gent* ende van *Haren*. Aen den Heer Ridder

Wickefort

Wickefort, ende *my* als reſpective Heſſiſche ende Hanſe-Steetſche *Reſidenten* iſſet gheſchiet deur den Agent Verborgh : als oock aende Reſpective aenweſende Heeren *Miniſters* vanden Graef van Ooſt-Vrieſlandt : Item aende Heeren Vander Weeken, Cuylenburgh, Kinſchot reſpective Chur-Colnſche, F. Nijborgſche ende Gr. Oldenb. Agenten.

De Koning van Vranckrijck om te toonen ſijn onvernoegtheyt ende miſvallen in de affonderlijcke Vrede van deſen Staet; heeft ſijn Ambaſſadeurs den Heer de la *Tuillerie* by Brieven van den 8. May gerevoceert : die ſich dienvolgens geſpoeyt heeft om van hier te ſijn eer de Publicatie der Vrede aengeſtelt den 5. Iuny geſchiede. Hy nam ſijn affcheyt ter Vergadering van haer Ho: Mo : den 23. May : met notificatie dat voort aen Sijn Majeſteyt ſijne bevelen alhier ſoude addreſſeren aen den Heer Reſident *Braſſet*, Men heeft terſtont ordre geſtelt om aen hem Heer Ambaſſadeur te doen hebben de gewoonlijcke recredentie, Item Vry Paſpoort voor ſijn Bagage Caroſſe ende Paerden, Item is een Boeyer gehuert op 's Lans koſten tot tranſport van ſulcx ende tot vereering is hem gebracht een goude Ketting ter waerde van *ſes duyſent gulden*, ende voor ſijn Secretaris een van *ſes hondert gulden*, ende hem gepreſenteert ſijnde uytgeleyde met Caroſſen tot aen de Hoornbrugge heeft ſulcx beleefdelijck geexcuſeert. Het is oock daer na van ter ſijden genouchſaem te verſtaen gegeven dat de Koning, in geen geconfœdereerde Correſpondentie met deſen Staet ſtaende niet van nooden hadde of geſint was een Ambaſſadeur alhier te houden maer een Reſident genouch te ſijn.

Hier voor is geſeyt hoe dat die van Zeelant den Heer *Knuyt* niet hebben willen laten gaen nae *Munſter*, om te ratificeren het Tractaet van Vrede ſoo als het lach, om reedenen hier te voor wijtloopich verhaelt: des ongenghenen hebben ſy den 20. May gereſolveert, te verklaren, dat hoewel ſy oock met de Publicatie van het voorſz Tractaet voor alſnoch ſouden hebben konnen

konnen ſuperſederen, alles op ſijn beloop laten ende de uytkomſte daer van de ghenadige beſtieringe van Godt Almachtich bevelen, dat haer Ed: Mo: echter in ſerieuſe achtinge ghenomen hebbende de gantſch becommerlijcke Conſtitutie van tijdt ende ſaecken, in dewelcke men ſich tegenwoordich was bevindende, als mede de onſeeckerheyt waerinne den Staet was gebracht, ende oock hoe veel daer aen gelegen was, dat door het maecken van de Vrede van buyten, de eenicheyt binnen 's Lants ende de Unie onder de Provintien tegens haer Ed: Mo: goede Intentie niet werde getroubleert, ofte gealtereert, dat haer Ed: Mo: daer door ghemoveert Ia geneceſſiteert waren geworden *de Publicatie van Vrede mede in haer Ed: Mo: Provintie te laten geſchieden*, ſullende deſelve werden gedaen ten beſtemden dage op het Formulier by de Ho: Mo: Heeren Staten Generael daer toe gearreſteert ende dat de reſpective Leden de voorſz Formulieren ſouden werden toegeſonden, met een Miſſive ter materie ende Intentie van de Heeren Staten van Zeelandt dienende.

Voorts *proteſteerden* voor Godt ende al de Werelt dat ſy onſchuldich wilden ſijn ende b'yven van alle ſwaricheeden ende onheylen die uyt de grieven by haer tot verſcheyden tijden gemoveert deſen Landen ſoude moghen overkomen. Met verder verklaringe dat ſy met het toeſtaen van de Publicatie niet waren acquieſcerende de abuſive ende nulle Concluſien by de ſes andere Provintien te verſcheyden tijden ghenomen, Maer dat haer Ed: Mo: deſelve, *als noch in forma en de materie laborerende*, waren diſadvoverende ende daertegens wel expreſſelijck *proteſterende*, vertrouwende dat de andere Provintien wel eyntelijck de reden plaetſe gevende, haer Ed: Mo: daer over ſouden laten wedervaren ſoodanighe Satisfactie end contentement, als na de gelegentheyt van ſaecken volgens d'Unie ende ordre van de Regieringe onder goede Bontgenooten wert vereyſcht.

Ende alſoo haer Ed : Mo : altijdt hadden verſtaen dat geen Tractaet van Vrede met de Spaenſche ſoude werden aenghegaen affonderlijck van Vranckrijck, immers niet voor ende aleer haer Ed: Mo: volkomentlijck ſoude ſijn gebleecken, dat de Croone van Vranckrijck was tergiverſerende haer Tractaet met Spagnien mede ten eynde te brengen, ende dat alſmen al ghenootſaeckt ſoude werden tot een affonderlijck Tractaet te verſtaen, dat in ſulcken gevalle aen de gemelte Croone alle mogelijcke Contentement ſoude werden ghedaen, ende dat alle het ſelve in deſen niet was geſchiet, ſoo verſtonden ſy dat men de andere Provintien alſnoch ſerieuſelijck ſoude verſoucken ende aenmaenen, dat op het voorſz Contentement aen de Croone van Vranckrijck te doen, nae behooren ghelet ende ſonder uytſtel gediſponeert mocht werden, met verklaringhe dat haer Ed: Mo: genegen ende gemeynt waren by de Tractaten met de voorſz Croone opgerecht te blyven, ende met ende nevens d andere Leden van de Unie de *Ligue Garantie* haer effect te laten ſorteren, ſoo wanneer de twee Hooge Partijen over hare reſterende differenten vereenigt ende tot een accommodement ſouden ſijn gebracht.

De Heeren van *Zeelandt* alſoo oock mede de Vrede geratificeert ende gepubliceert doch niet gevuyrt hebbende (gelijck oock die van *Leyden* niet gedaen hebben) ſoo heeft het werck ſijne volle Leden gekregen.

Wat Vrienden de Coning van Spagnien heeft gedaen includeeren is uyt voorgaende Acte te ſien. De ghecomprehendeerde van wegen haer Ho: Mo: ſijn te ſien in het 27. Artikel van het Vredens-Tractaet. Waer na oock by Reſolutien apart op haer verſouck ſijn ghecomprehendeert de Heeren *Churfurſt van Brandenborg*, de Graven *van Benthem, Teklenburg; Item de Prince Johan van Anhalt tot Serbſt*. De Graef van *Oldenborg* heeft deſgelijcx deur expreſſe beſendinge getracht alhier om te werden geincludeert in dit Tractaet van Vrede; gelijck hy ſedert veel

Iaren

Iaren herwaers ſeer ſorgvuldich is geweeſt om acten van Neutraliteyt van deſen Staet te bekomen. Als wel voorſiende dat entlijck het eens aen den dach ſoude komen dat hy van den Iaer 1612. af hadde van den Keyſer uytgebeden een Tol op de Weſer; ende om deſelve ſijne uytbiddinghe ſmakelijck te maken uytdruckelijck in ſijn Requeſt geſtelt; dat *hy begeerde deſen Tol als een recompens van dat ſijn Heer Groot-Vader al eer met goedt ende bloedt eenighe van deſe Vereenichde Nederlanden hadde helpen beſtryden ende bekryghen, ende dat hy in die Voetſtappen van ſijn Heer Groot Vader wilde treden ende navolghen.* Item dat deſe Tol den Vereenigden *Nederlanden in haer Navigatie ende Commercien, als meeſt op de Weſer Handelende ende varende meeſt ſoude drucken;* ende dattet bekent ende openbaer was hoe ſeer men in de Vereenigde *Nederlanden des Rijcx Onderdanen* (*'twelck nochtans niet ſoo een is*) *met nieuwe Accijſen Licenten, Impoſten, Tollen ende dergelijcken* (dit waren ſijne formalia) *beſwaerde.*

Soo lang haer Ho: Mo: van ſulcx geen kennis hadden, hebben ſy geen ſwaricheyt gemaeckt met alle goede Nabuyrſchap ende Neutraliteyt hem te bejegenen, hebbende hem oock in de Tractaten die deſe Staet met Dennemarck Anno 1645. maeckte, mede ingeſlooten. Maer ſynde naderhandt Autentijke ende by den Keyſerlijcken Regiſtrateur beveſtigde ende onderteeckende Copie van 'tgemelde Requeſt ende Tols-motiven aen haer Ho: Mo: getoont ende beweſen 'tgene voorſz is, ſoo hebben haer Ho: Mo: hem d' *incluſie* in deſe Vrede niet kennen noch willen toeſtaen: Maer by expreſſe reſolutie verklaert dat men van doen af reſolveerde het ſelve ſijne Tol-geſouck te ſullen metter daet beletten ende tegens gaen. Sulcx den 14. Iuly deſes Iaers gereſolveert ſynde is deur den Agent *Verburgh* aen den alhier aenweſenden Graeflijcken Oldenborgſche Miniſter den Licentiaet *Heilerſiegh* den 16. gein ſinueert, in plaets van ſijne verſochte *incluſie* in de Vrede, Ende is by d'Edele Groot Mog: Heeren Staten van Hollandt by Reſolutie

van den 14. ende 15. Iuly geaviſeert ende verſtonden dat aen den Graef van *Oldenborgh* ſoude werden gheſchreven dat men deur het *tegen gaen, weeren ende beletten* (welcke woorden inde Reſolutien gebruyckt werden) verſtont *Feytlijcke oppoſitie*. Op dat immers de Heer Graef mocht ter deghe verſtaen wat de rechte meeninghe was van deſen Staet, ende hoe ſenſibel ſijn Tol-geſouck, uyt haet en tot verdruckinghe der Commercien ſpecialijck van deſen Staet uytgebeden, wiert opgenomen.

Synde vreemt ende ongehoort, dat een ſake, die rechthangich was, *ex throno juſtitiæ* (ghelijck het Collegium der Steden tot Oſenbrugghe, in haar Proteſtatie teghen d'intentie van dat ſtinckende Tol geſoeck ſprack) wiert gheruckt ende in *Inſtrumento Pacis* deur practijcken gheinſereert: dat een Graef die noyt yet by deſen langduyrigen Oorloch hadde gheleden in't eynde tot beſwarenis van het arme uytghemargelde Duytſlant wert gebeneficieert met ſoo koſtelijcken regael: dat, daer alle by den Oorloch opgekomene ende ingeſlopene Tollen, Licenten ende beſwareniſſen wierden afgheſtelt, deſe Graef met een nieuwen noyt voor deſen ghehoorden Tol ſoude werden vereert: dat ſoo veel groote Standen des Rijcx notabile ſtucken van haer Landt ende Luyden moſten overgheven, om den lieven Vrede te koopen, ende dat deſe Graef, die neutrael ghebleven ende van alle parthijen verſchoont was, ſoude onder ſijne contributie ende arbitrio krygen de gheheele Navigatie ende Commercie van deſen Staet, van Duytſlant ende van de naburige Rijcken, voor ſoo veel deſelve op de Weſer gedreven wert.

Tot beſluyt volght alhier het Tractaet van *Vrede* ſelf ſoo als het den 30. Ianuary geteeckent, den 18. April ter Vergadering van haer Ho: Mo: geratificeert, den 15. Mey uytgewiſſelt, den 19. Mey verkondight, den 5. Iuny Gepubliceert ende den 10. Iuny deur een algemeene Bede ende Danckſegging dach ghefolemniſeert ende aen God Almachtich opgeoffert is. Hy late het ſich tot alle tijden aengenaem en aenbevolen ſijn. *Amen*.

TRAC-

Tractaet van Vrede, tuſſchen den Doorluchtigſten en Grootmachtigen Prince Phillips de vierde van dien Name Coning van Spagnien &c. ter eenre, ende de Hoogh Mog: Heeren Staten Generael vande Geunieerde Nederlanden, ter ander ſijde. Beſloten den 30. Ianuary Anno 1648.

INden Name ende ter eeren Gods, Kennelijck ſy aen een yeghelick, dat na een langhdurich vervolch van bloedighe Oorlogen, die ſoo vele Iaren hebben gedruckt de Volcke-
„ren, Onderdanen, Coningrijcken en Landen ſijnde onder de
„gehoorſaemheyt van den Heere Coning van Spagnien, ende
„de Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, de
„voorſz Heeren Coning ende Staten bewoghen met Chriſte-
„lijcke medogentheydt, en verlanghende te maken een eynde
„vande alghemeyne ellenden, en te ſteuyten het bedroefde ge-
„volch, onheyl, ſchade en periculen welcke den wijderen
„voortganck vande voorſz Nederlandtſche Oorloghen ſoude
„konnen na ſich trecken, ſelfs met uytbreydinghe over andere
„Stenden ende Landtſchappen en wijdt afgheleghene Lan-
„den en Zeen, en de quade effecten vande ſelve ten beyde ſijde
„te veranderen in een aenghename, goede, en oprechte Vrede
„en ſoete vruchten van volkomene en vaſte ruſte tot vertroo-
„ſtinge vande voorſz Volckeren en de Landen ſijnde onder ha-
„re gehoorſaemheyt, en reparatie van geledene ſchade, tot al-
„gemeyne welvaert niet alleen vande Nederlanden, maer oock
„vande gheele Chriſtenheyt, noodigende ende biddende de
„andere Princen en Potentaten ſich door Gods zegen te laten
„bewegen tot gelijcke compaſſie en af-weeringe van ongeval,
„verderf, en diſordres welcke de ſware plage van Oorloge ſoo
„lange tijdt en ſoo beſwaerlick heeft doen ghevoelen. Om te

„geraecken tot ſoo goeden eynde en gewenſchte oogmerck,
„hebben de voorſz Heeren *Don Philippe de vierde*, Coninck van
„Spagnien ende de *Staten Generael* vande Vereenichde Neder-
„landen gecommitteert en gedeputeert. Te weten den voorſz
„Heere Coninck *Don Gaſpar van Braccamonte* en *Guzman, Grave*
„*van Penaranda, Heere van Aldea Seca de La Frontera*, Ridder van
„de Ordre van *Alcantara*, ghedurighe Adminiſtrateur vande
„Commanderie van *Paymiel* vande Ordre van *Calatrava*, Edel-
„man vande Camer van Sijn Majeſteyt van ſijnen Rade en
„Camere, Extraordinaris Ambaſſadeur aen Sijn Keyſerlijcke
„Majeſteyt, en eerſte Plenipotentiaris op de generale Vrede-
„handelinge; Heere *Antony Brun* Ridder, Raedt van Sijne Ca-
„tholique Majeſteyt, in ſijnen Rade van State en Hoogen Rade
„over de ſaecken van Nederlandt en Bourgogne omtrent ſijn
„perſoon, en ſijn Plenipotentiaris op de Tractaten vande Ge-
„nerale Vrede. Ende de voorſz Heeren Staten Generael van-
„de Vereenichde Nederlanden. Heere *Bartolt van Gent*, Heere
„van *Loenen* en *Meyneſwijck*, *&c.* Amptman en Dijckgrave
„van *Bommel*, *Tielre*, en *Bommeler-weerden* Ghedeputeerde ter
„Vergaderinghe vande Heeren Staten Generael uyt het Lidt
„vande Ridderſchap en Edelen vande Provintie van Gelder-
„landt; Heere *Iohan van Mateneſſe* Heere van *Mateneſſe, Rivie-*
„*re, Opmeer, Souteveen*, *&c.* Gecommitteerde Raedt en Gede-
„puteerde ter Vergaderinghe vande Heeren Staten Generael
„uyt d Ordre vande Ridderſchap ende Edelen van Hollandt
„ende Weſt-Vrieſlandt, Hooch Heemraedt van Schielandt;
„Heere *Adriaen Pauw*, Ridder, Heere van *Heemſtede*, *Hogerſmilde*,
„*&c.* eerſte preſiderende Raedt ende Reecken-meeſter des
„Graeffelickheyts van Hollandt en de Weſt-Vrieſlandt, ende
„van wegen deſelve Provintie Gedeputeert ter Vergaderinge
„vande Heeren Staten Generael; Heere *Iohan de Knuyt*, Rid-
„der, Heere van *Out* en *Nieu Voſmar*, eerſte ende repreſenteren-
„de den Adel inde Staten ende den Raedt van het Graefſchap
van

„van Zeelandt ende ter Admiraliteyt aldaer, eerſte Raedt van „*Sijn Hoogheydt den Heere Prince van Orangie* Ordinaris Gedepu- „teerde ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael; Hee- „re *Godart van Reede*, Heere van *Nederhorſt*, *Vredelant Cortehoef*, „*Overmeer*, *Horſtwaert* &c. Preſident vande Heeren Edelen en- „de Ridderſchap des Lants van Wtrecht, en in der ſelver name „comparerende ter Vergaderinge vande Heeren Staten Ge- „neraël; Heere *Francoys van Donia* Heere tot *Hinnema in Hiel- „ſum*, *&c.* Gedeputeerde ter Vergaderinghe vande Heeren „Staten Generael van wegen de Provintie van Vrieſlant Hee- „re *Wilhelm Kipperda*, Heere tot *Hengeloo*, *Eoxbergen Boculoo* ende „*Ruſſenborch*, *&c.* Gedeputerde ter Vergaderinge vande Hee- „re Staten Generael uyt de Ridderſchap ende Edelen vande „Provintie van Over-Yſſel; Heere *Adriaen Clant tot Stedum*, „Heere van *Nitterſum*, *&c.* Ordinaris Gedeputeerde ter Ver- „gaderinghe vande Heeren Staten Generael van weghen de „Provintie van Stadt Groeningen ende Ommelanden, Alle „extraordinaris Ambaſſadeurs in Duytſlandt, en Plenipoten- „tariſſen vande gemelte Heeren Staten Generael op de alge- „meene Vredehandelinge. Alle verſien met volkomene Pro- „curatie, geinſereert aen het eynde van deſen, dewelcke verga- „dert binnen de Stadt Munſter in Weſtphalen met gemeyne „bewilligingh beraemt tot de handelinge van algemeyne ruſte „inde Chriſtenheyt, in kracht van hare voorſz Procuratien voor „ende in naem vande voorſz Heeren Coninck, ende Staten „hebben ghemaeckt, geſlooten ende geaccordeert de naervol- „gende Articulen.

I.

IN den eerſten verklaert den voorſz Heer Coninck ende er- kent dat de voorſz Heeren Staten Generael vande Veree- „nichde Nederlanden, en de reſpective Provintien vande ſel- „ve, met alle haer geaſſocieerde Landtſchappen, Steden en „aenhoorige Landen, ſijn vrye ende Souveraine Staten Pro- vintien

„vintien en Landen, op de welcke, noch op haer geaſſocieerde „Landtſchappen, Steden en Landen voorſz hy Heer Coninck „niet en pretendeert, noch nu ofte namaels, voor hem ſelven, „ſijn ſucceſſeurs en Nacomelingen immermeer yets ſal preten- „deren; ende dienvolgens te vreden te ſijn met de ſelve Heeren „Staten te tracteren, ghelijck hy doet by deſe jegenwoordige „EEN EEUWIGE VREDE, op de Conditien hier „naer beſchreven en verklaert.

II.

Te weten, Dat de voorſz Vrede ſal weſen goet, vaſt, ge- „trouw, en onverbreeckelijck, en dat dienvolgens ſal ſijn op- „houdinghe van alle Acten van Hoſtiliteyt, van wat fatſoen „die zijn, tuſſchen den voorſz Heer Coninck ende Staten Ge- „nerael, ſoo ter Zee, andere Wateren, als te Lande in alle hun- „luyden reſpective Coninckrijcken, Landtſchappen, Landen „ende Heerlickheden, ende voor al haerluyder Onderſaten en „Inwoonderen van wat qualiteyt ofte conditie die zijn, ſon- „der uytſonderinge van plaetſen ofte Perſoonen.

III.

Een yeghelijck ſal behouden en datelick ghebruycken de „Landtſchappen, Steden, Plaetſen Landen ende Heerlijckhe- „den die hy tegenwoordich hout en beſit, ſonder daer in ghe- „troubeleert of beleth te worden directelijck noch indirecte- „lijck in wat manieren dat het zy, daer onder men verſtaet „te begrijpen de Vlecken, Dorpen, Gehuchten en platte Lan- „den die daer van dependeren; Ende ſullen dienvolgens de ge- „heele Meyerye van 's Hertogen-boſch, als mede alle de Heer- „lijckheden, Steden, Caſteelen, Vlecken Dorpen, Gehuchten „en platte Landen dependerende vande voorſz Stadt en Mey- „erye van 's Hertogen-boſch Stadt en Marquiſaet van Bergen „op Zoom Stadt en Baronnie van Breda, Stadt van Maeſtricht, „'treſort van dien, als oock het Graefſchap vanden Vroon-hoff „de Stadt Grave en Landt van Cuyck, Hulſt en Bailliage van

Hulſt

„Hulſt en Hulſter-Ambacht, als oock Axele-Ambacht, gele-
„gen beſuyden ende benoorden de Geule, mitſgaders de For-
„ten die de gemelte Heeren Staten jegenwoordich in hebben
„in't Landt van Waes, en alle andere Steden en Plaetſen de-
„welcke de ghedachte Heeren Staten houden in Brabandt,
„Vlaenderen en elders, blyven aen de voorſz Heeren Staten
„in alle ende de ſelve rechten en deelen van Souverainiteyt en
„Superioriteyt, niet uytgheſondert en even ghelijck als ſy ſijn
„houdende de Provintien vande Vereenighde Nederlanden,
„Welverſtaende dat alle de reſte van't Landt van Waes uyt-
„genomen de voorſz Forten, ſal blijven aenden Coning van
„Spagnien. Wat aengaet de drie Quartieren van Over-maze,
„te weten Valckenburch, Daelhem en 's Hertogen-rade, deſel-
„ve ſullen blijven inden Staet in dewelcke die ſich jegenwoor-
„dig vinden, Ende in cas van diſpute en controverſie, ſal deſelve
„gherenvoyeert worden aende *Chambre mi partie* daer van hier
„na wort geſproken, omme aldaer te worden gedecideert.

IIII.

De Onderſaten en Inwoonderen vande Landtſchappen vande
„voorſz Heeren Coninck ende Staten ſullen alle goede corres-
„pondentie en vriendtſchap ſamen hebben, ſonder te gedencken
„de Offenſien en ſchaden die ſyluyden hier vooren hebben ge-
„leden, ſullen oock mogen komen ende blijven inde Lantſchap-
„pen d'een vande andere en daer doen haer traffique ende com-
„mercie in alle verſeeckertheyt, ſoo ter Zee andere Wateren als
„te Lande.

V.

De Navigatie ende Traffiquen op de Ooſt ende Weſt-In-
„dien ſullen worden ghemainteneert volgens ende in confor-
„mité vande Octroyen daer toe albereyts gegeven ofte noch
„te geven, ende tot verſeeckertheyt van dien ſal ſtreckenhet
„jeghenwoordighe Tractaet ende de Ratificatie ten wederſij-
„den daer op uyt te brenghen; Ende ſullen onder het voor-

„noemde Tractaet begrepen worden alle Potentaten, Natien,
„ende Volckeren, waermede de voornoemde Heeren Staten of
„die vande Ooſt ende Weſt-Indiſche Compagnie van haren't
„wegen binnen de Limiten van haer Octroy in Vrundſchap en-
„de alliantie ſtaen; Ende ſal een yeder te weten de hoochſt-ge-
„melte Heeren Coninck ende Staten reſpective blyven beſitten
„en gauderen ſoodanighe Heerlickheden, Steden Caſteelen,
„Sterckten, Handel, ende Landen inde Ooſt ende Weſt-In-
„dien als oock Brazil, mitſgaders op de Cuſten van Aſia, Afri-
„ca ende America reſpective, als deſelve Heeren Coninck en-
„de Staten reſpectivelick ſijn hebbende ende beſittende, daer
„onder ſpecialijck begrepen de plaetſen byde Portugijſen tſe-
„dert den Iare ſeſthien-hondert een-en-veertich den Heeren
„Staten afgenomen en geoccupeert, of de plaetſen die zy hier
„namaels ſonder infractie van't jegenwoordich Tractaet ſullen
„komen te verkrijghen en te beſitten; Ende ſullen de Bewint-
„hebberen, ſoo vande Ooſt als Weſt-Indiſche Compagnie
„der Geunieerde Provintien, als oock de Miniſters, hooge als
„laghe Officiers, Soldaten ende Bootſgeſellen in Actuelen
„dienſt van d'een of d'ander der voorſz twee Compagnien we-
„ſende of gheweeſt zijnde, als oock die uyt der ſelver reſpecti-
„ve dienſten, ſoo hier te Lande als in't diſtrict der opgemelte
„Compagnien alnoch continueren ende naer deſen noch ghe-
„employeert mochten werden, vry en onbekommert zijn in
„alle de Landen ſtaende onder de ghehoorſaemheydt van den
„Coninck van Spagnien in Europa, ſullen mogen reyſen, han-
„delen en wandelen, als alle andere Ingeſetenen vande Landen
„vande voornoemde Heeren Staten, Voorts is beſproken ende
„geſtipuleert dat de Spagniaerden ſullen blyven by hare Vaer-
„ten in ſoodaniger voegen als ſy deſelve in Ooſt-Indien alnoch
„hebben ſonder hun verder te mogen extenderen, gelijck oock
„mede de Ingheſetenen vande Vereenichde Nederlanden haer
„ſullen onthoudē vande frequentatie vande Caſtiliaenſe plaet-
„ſen in Ooſt-Indien. VI.

VI.

Ende wat aenbelanght de Weſt-Indien de Onderdanen en „Inwoonderen der Coninckrijcken, Provincien ende Landen „der voorſz Heeren Coninck ende Staten reſpectivelijck, ſul„len haer onthouden van te bevaren ende traffiqueren in alle „de Havenen en plaetſen met Forten, Logien, Caſteelen en „alle andere by d'een of d'andere partije beſet en gepoſſideert, „te weten de Onderdanen vande voorſz Heere Coninck en „ſullen niet bevaren en traffiqueren inde Havenen ende plaet„ſen, dewelcke gehouden worden byde voornoemde Heeren „Staten, noch oock de Onderdanen vande voorſz Heeren Sta„ten in die gene dewelcke gehouden worden byden gemelten „Heere Coninck, Ende onder de plaetſen die de voorſz Hee„ren Staten ſijn beſittende, ſullen mede begrepen weſen de „plaetſen die de Portugyſen ſedert den Jare ſeſtien hondert een „en-veertigh in Braſilien vande voorſz Heeeren Staten heb„ben genomen, als mede alle andere plaetſen die deſelve jegen„woordich beſitten, ſoo lange als die onder de Portugyſen ſul„len ſijn, ſonder dat het voorgaende Artikel ſal mogen deroge„ren aen den inhout van dit jegenwoordich.

VII.

En terwyle noodich is een goeden langhen tijdt, om te ad„verteren den genen die buyten de voorſz Limiten met macht „ende Schepen ſijn, om te deſiſteren van alle Acten van Hoſti„liteyt, Is geaccordeert dat de Vrede binnen de Limiten van „het Octroy hier bevorens aende Ooſt-Indiſche Compagnie „der Vereenichde Nederlanden verleent, ofte noch by conti„nuatie te verleenen, niet eer en ſal beginnen dan een Iaer naer „dato van het beſluyt vande jegenwoordighe Vrede; En wat „belangt de Limiten van het Octroy hier bevorens by de Hee„ren Staten Generael gheaccordeert, ofte noch by continuatie „te accorderen aende Weſt-Indiſche Compagnie, dat de Vre„de aldaer niet eer en ſal beginnen, dan een half Iaer naer dato

„als voren; Welverſtaende dat indien van wegen 'tpubliq ten „wederſijden het advijs vande meer-genoemde Vrede binnen „de voorſz reſpective Limiten eer ſal weſen ghekomen, dat „van alſdan de Vyandtſchap daer ophouden ſal, Maer indien na „de voorſz tijt van een jaer ende half jaer reſpective binnen de „voorſz Limiten der voorſz Octroyen eenige acten van hoſtili- „teyt daer ſal zijn gedaen, die ſchade ſal ſonder uytſtel worden „gerepareert.

VIII.

De Onderſaten en Inwoonderen vande Landen vande voor- „noemde Heeren Coninck ende Staten doende traffique inde „Landen de een van d'andere en ſullen niet gehouden weſen „te betalen meerder Rechten en Impoſitien als de eygen On- „derdanen reſpective. In voegen dat de Ingeſetenen en On- „derdanen vande Gheunieerde Provintien ſullen zijn ende „blijven gheeximeert van ſeecker twintich par cento, ofte oock „dierghelijcke mindere, meerdere, ofte eenige andere Impo- „ſitie die den Coninck van Spagnien geduyrende den twaelf- „jarigen Treſves geheven heeft, ofte, hier na directelijck ofte „indirectelijck ſoude willen heffen op de voornoemde Inge- „ſetenen ende Onderſaten vande Gheunieerde Provintien ofte „tot laſte vande ſelve boven ofte meerder als op ſijn eygen „Onderſaten.

IX.

De voornoemde Heeren Coninck ende Staten en ſullen „buyten hare reſpective Limiten vande paſſerende goederen, „noch te Water noch te Lande, geen inkomende uytgaende „ofte andere Laſten vermogen te ontfangen.

X.

De Onderdanen vande voornoemde Heeren Coninck ende „Staten ſullen reciproquelick genieten inde Landen d'een van „den anderen de oude Vryheyt vande Tollen van dewelcke ſy „in Vredelijcke poſſeſſie gheweeſt ſullen zijn voor het begin „vanden Oorloch.

XI.

De hanteringe, ommegangh ende Commercie tuſſchen de reſpecti-

„reſpective Onderdanen en ſal niet mogen verhindert worden „ende indien eenige verhinderinghen mochte ghebeuren, de„ſelve ſullen reelick en metter daet werden wech genomen.

XII.

Ende vanden dach af van't beſluyt en ratificatie van deſe „Vrede, ſal den Coninck doen ophouden het heffen van alle „Tollen op den Rhijn ende Maze, die voor den Oorloch ge„weeſt zijn onder het reſſort ende diſtrict der Vereenichde „Nederlanden, ſpecialick mede den Zeeuſchen Tol, in voegen „dat deſen Tol niet geheven ſal worden van wegen ſijne voorſz „Majeſteyt noch binnen de Stadt van Antwerpen noch elders; „Welverſtaende en op conditie dat vanden voornoemden „dach af de Staten van Zeelandt reciproquelick t'haren la„ſte ſullen neemen ende betalen eerſt en voor al vanden ſelven „dach af de jaerlicx Renten die voor het iaer vijftien-hondert „twee-en ſeventich op den voorſz Tol zijn geveſticht gewor„den, en van dewelcke de Eyghenaers en Rentheffers in beſith „en ontfanck zijn gheweeſt voor het begin vanden voorſz „Oorlogh; Het welcke van gelijcken ſullen doen de Eygenaers „vande voornoemde andere Tollen.

XIII.

Het wit gheſoden Zout komende uyt de Geunieerde Pro„vincien inde Landen van ſyne voorſz Majeſteyt ſal aldaer ont„fangen ende geadmitteert worden, ſonder hoogher als het „grof Zout belaſt te zijn; Inſghelijcken het Zout komende uyt „de Landen van ſyne voorſz Majeſteyt in de Vereenichde Pro„vintien ſal worden geadmitteert ende vertiert, ſonder dat het „ſelve hooger beſwaert ſal mogen worden, als het Zout der „voorſz Heeren Staten.

XIIII.

De Riviere de Schelde als mede de Canalen van't Sas, Swijn „en andere Zee-gaten daer op reſponderende, ſullen van de zij„de van de Heeren Staten geſloten worden gehouden.

XV.

De Schepen en Goederen komende in en uyt de Havens „van Vlaenderen reſpective, ſullen met alle ſodanige Impoſi- „tien en andere laſten by den voorſz Heere Coninck moeten „beſwaert worden ende blijven als de goederen de Schelde „en d'andere Canalen in het bovenſtaende Artikel begrepen „in't op ende afgaen reſpective beſwaert worden; Ende ſal hier „nae gheconvenieert worden tuſſchen partijen wederzijts, over „den voet vande voorſz Eſgale belaſtingen.

XVI.

De Hanze-Steden met alle der ſelver Borgeren, Inwoonders „ende Landtſchappen ſullen in't ſtuck vande Schipvaert en „Commercie in Spagnien Rijcken en Landen van Spagnien, „genieten alle en deſelve Rechten, Vryheden Immuniteyten „en Privilegien, de welcke door het tegenwoordich Tractaet „zijn geaccordeert, of naer deſen mochten gheaccordeert wor- „den voor en ten opſichte vanden Onderdanen en Inwoon- „ders vande Vereenichde Nederlanden; En reciproquelijck de „voorſz Onderdanen en Inwoonders vande Vereenichde Ne- „derlanden; ſullen genieten alle en deſelve Rechten, Vryheden „Immuniteyten Privilegien en Capitulatien, ſoo over het „ſtellen van Conſuls in de Hooft of Zee-Steden van Spagnien „en elders daer het van noode ſal zijn, als voor de Coopluy- „den, Facteurs, Schippers Matrooſen of anderſints, en even „ghelijck als de voorſz Hanze-Steden in't generael of in't par- „ticulier hier bevoorens hebben verkregen en gepractiſeert of „hier naemaels ſullen verkrijgen en practiſeren voor de ſeker- „heyt, vordelen en advantage vande Schipvaert en Commer- „cie van haer Steden, Coopluyden, Facteurs, Commiſen en „andere die daer van dependeren.

XVII.

Sullen oock de Onderſaten en Inwoonders vande Landen „vanden voorſz Heeren Staten hebben deſelve verſeeckertheyt ende

„endevryheydt inde Landen vanden voorſz Heer Coninck,
„die gheaccordeert is aende Onderſaten vanden Coninck van
„Groot-Britagnie by het leſte Tractaet van Vrede ende de ſe-
„crete Articulen gemaeckt met den Conneſtabel van Caſtilien.

XVIII.

De Ghemelte Heer Coninck ſal metten eerſten noodighe
„voorſorge gheven, datter eerlijcke plaetſen gheordonneert
„werden tot de begraeffenis vande Lichamen der geenen die
„van der voorſz Heeren Staten zyde ſullen komen t'overlyden
„onder de gehoorſamheyt vanden voorſz Heer Coninck.

XIX.

De Onderdaen en Jngheſetenen vande Landen vande ghe
„dachte Heer Coninck komende inde Landen vande voor-
„noemde Heeren Staten ſullen haer ten opſichte vande publi-
„que offeninge van Religie moeten gedragen in alle ſedicheyt
„ſonder eenich ſchandael te geven met woorden of met werc-
„ken en ſonder eenige laſteringe te ſpreecken; En het ſelve ſal
„worden gheobſerveert byde Onderdanen en Inwoonders
„vande Landen der voorſz Heeren Staten comende inde Lan-
„den van Syne Majeſteyt.

XX.

Van gelijcken en ſullen de Coopluyden, Schippers, Piloten
„Scheeps-volck, hare Schepen, Coopmanſchap Waren en
„andere goederen haer toebehoorende niet mogen aengeſla-
„ghen nochte ghearreſteert worden 'tſy in krachte van eenich
„bevel ghenerael of particulier, ende om wat ſaecke dattet ſy,
„van Oorloghe of anderſints, ſelfs niet onder pretext van ſich
„daer van te willen laten dienen tot conſervatie en beſcher-
„minge des Lants; Daer onder men nochtans niet en verſtaet
„te begrypen de aenſlaginghen ende arreſten vande Iuſtitie
„door de ordinaris wegen ter oorſaecke van eygen ſchulden,
„Obligatie, ende bondighe Contracten, van den gheenen te-
„gens den welcken de voorſz aenſlagingen ſullen zijn gedaen,

daer

„daer inne geprocedeert ſal worden gelijck gebruyckelijck is „na recht en reden.

XXI.

„Daer ſullen ten wederſyden eenige Rechters in gelijck ge„tal worden ghecommitteert by forme van *Chambre mi partie*, „die hunne reſidentie ſullen houden inde Nederlanden, en op „alſulcke plaetſen als behooren ſal, ende ſulcx by beurten, dan „onder het ghebied van d'eene, dan van d'andere na dat ſulcx „by onderlinghe bewilliginghe ſal goedt ghevonden worden, „welcke wederzijdts gheſtelde Rechters volgens de Com„miſſie en Inſtructie hun te geven, en op de welcke ſy ſullen Eet „doen, volgens ſeecker Formulier daer toe ten wederzyden „te arreſteren, ſullen opſicht nemen over de handelinghe der „Jngeſetenen der voorſz Nederlanden ende Laſten en Jmpo„ſitien die ter eenre en ter andere zyde geheven ſullen worden „op de Coopmanſchap; Ende indien de voornoemde Rech„ters komen te bevinden dat daer in ter eenre ofte ter andere, „ofte wel ten beyden zyden exces werde begaen, ſullen 't ſelve „exces reguleren en modereren. Voorts ſullen de voorſz „Rechters examineren de queſtien over de non executie van „het Tractaet, als oock de Contraventien van dien die in ty„den ende wylen ſouden moghen komen te ryſen, ſoo inde „Landen van herwaerts over, als oock inde verre af-ghelegen „Coninckrijcken, Landen, Provintien en Eylanden in Europa „en daer op ſommarie en de plano diſponeren en uytſpreecken „'tgeene ſy in conformiteyt van het Tractaet bevinden ſullen „te behooren. Ende ſullen de Sentencien en diſpoſitie van„de voorſz Rechters ter executie worden geſtelt door de or„dinaris Iuſtitie, ter plaetſe alwaer de contraventie is geſchiet „ofte wel jegens de Perſoonen vande Contraventeurs, na dat „ſulcx naer ghelegentheyt ſal werden gerequireert, Ende en ſal „de voornoemde ordinaris Iuſtitie in geen ghebreke moghen „blyven de voornoemde executie te doen, of te laten geſchie-

den

„den en de contraventie te repareren binnen den tiidt van ſes „Maenden, naer dat de voorſz ordinaris Iuſtitie daer toe ſal „weſen verſoch.

XXII.

Indien eenige Sententien en Vonniſſen gegeven waren tuſ- „ſchen Perſoonen van verſcheyden partijen niet gedefendeert „weſende, 't zy in materie Civijl ofte Crimineel, die en ſullen „niet mogen geexecuteert worden jeghens de perſoonen der „gecondemneerden, nochte hare goederen. Ende en ſullen „gheene brieven van Marquen oft repreſſalien gheaccordeert „worden, ten zy met kenniſſe van ſaecken, ende in ſaecken in „dewelcke ſulcx is toeghelaten by de Keyſerlijcke Wetten en „Conſtitutien, en nae de ordre gheſtelt by deſelve.

XXIII.

Men en ſal niet mogen aencomẽ, inkomen ofte blijven inde „Havenen, Bayen Playen ofte Reeden vande Landen d'eene „van d'andere met Schepen ende Volck van Oorloge in getal „welcke ſoude mogen ſuſpicie geven, ſonder verloff en toela- „tinge vanden gheenen onder dewelcke de voorſz, Havenen, „Bayen, Playen ende Reeden zijn, ten ware men ghedreven „werde door tempeeſt ofte ghedronghen 'tſelve te doen door „noot, en om te ſchouwen eenige periculen vande Zee.

XXIIII.

De gheene op de welcke de goederen ſijn aengeſlagen en „geconſiſqueert ter oorſaecke vanden Oorloge, ofte hare Erf- „ghenamen, ende die haer recht hebben ſullen ghebruycken „deſelve goederen, ende ſullen de poſſeſſie vandien aennemen „by haer eyghen authoriteyt ende in kracht van dit Tractaet, „ſonder dat van noode zy te hebben recours aen de Iuſtitie, „niet tegenſtaende alle incorporatien voor den Fiſque, Ver- „pandinge, gedaene Giften, Tractaet, Accorden ende Tran- „ſactien, en wat renunciatien inde voorſz Tranſactien ſouden „mogen geſtelt zijn, om uyt te ſluyten van een gedeelte van de

„goederen den gheenen die deſelve behooren toe te komen;
„Ende alle goederen ende rechten die volghens het teghen-
„woordich Tractaet reciproquelick den ouden proprietariſſen
„haren Erven ofte Actie van den ſelven hebbende, zijn ghe-
„reſtitueert, ofte noch gereſtitueert moeten werden, ſullen by
„den ſelven Proprietariſſen mogen verkoft werden ſonder dat
„van noode ſal weſen daer toe particulier conſent te verwer-
„ven. Ende ſal dien volghende vanden eygendom van Ren-
„ten die van wegen den Fiſque in plaets vande verkofte goede-
„ren ſullen weſen geconſtitueert, midtſgaders de Renten ofte
„Actien ſtaende tot laſte vande Fiſquen reſpective by de Pro-
„prietariſſen van dien oock moghen worden ghediſponeert by
„verkoopinge of anderſints als van hare andere eygen goede-
„ren.

XXV.

Het welcke oock plaetſe hebben ſal ten profijte vande Erf-
„ghenaemen van wijlen den Heere Prince *Wilhelm van Orange*,
„ſelfs voor de Rechten die ſy hebben inde Salines van het
„Graefſchap van Bourgogne die hunluyden ſullen wedergege-
„ven en gelaten worden met de Boſſen die daer van depende-
„ren, ten opſichte van't geene niet en ſal bevonden worden dat
„ſoude ſijn gekocht ende betaelt van wegen ſijne voorſz Maje-
„ſteyt.

XXVI.

Daer onder men mede verſtaet begrepen te zijn de vordere
„goederen en rechten gelegen in de Graefſchappen van Bour-
„gogne en Charolois en 'tgene volgende het Tractaet van den
„negenden Aprilis ſeſtien-hondert negen, en den ſevenden Ia-
„nuarij ſeſtienhondert thien reſpectivelijck noch niet en is ge-
„reſtitueert, ſal aende Proprietariſſen, hare Erven ofte Actie
„vande ſelve hebbende, van beyden ſijden alomme metten eer-
„ſten ter goeder trouwen worden gereſtitueert.

XXVII.

Gelijck mede verſtaen worden daer onder begrepen te zijn
de goe-

„de goederen en rechten die nae uytganck vanden twaelf-jari-
„gen Trefves by Sententie van den hoogen Raed van Mechе-
„len tot nadeel van den Fiſque ſijn toegheweſen aen wijlen
„Graeff *Ian van Naſſau*, ofte in wat maniere de vooſz Graeff
„de poſſeſſie van dien heeft verkreghen, in wat Plaetſen, Lan-
„den of Heerlickheden deſelve toegheweſen Goederen en
„Rechten mogen gelegen, en door wien deſelve mogen gepoſ-
„ſideert zijn, welcke Sententie by macht van dit Tractaet
„is ende wort ghehouden als niet gheweſen, ende alle andere
„verkregene poſſeſſie als voorſz is te niet gedaen.

XXVIII.

Ende wat aengaet het proces van *Chaſtelbelin*, gheintenteert
„by het leven van wijlen den voorſz Heere *Prince van Orange*
„voor den Hooghen Raedt van Mechelen teghens den Pro-
„cureur Ghenerael van den Coninck van Spagnien; dewijle
„het ſelve Proces niet en is ghetermineert geweeſt binnen den
„tijt van een Iaer na het vervolch daer op ghedaen ghelijck als
„in't veertiende Artijckel van den twaelf-Iarigen Trefves was
„belooft te doen; Is verdraghen dat aenſtonts na't ſluyten en
„Ratificatie van het teghenwoordich Tractaet den Fiſcus uyt
„den naem van Sijn Majeſteyt, ofte uyt wiens naem ſulcx ee-
„nichſints ſoude moghen weſen datelick afſtant ſal doen van
„alle de Goederen inden voorſz proceſſe gheeyſcht, ende by
„wien ofte uyt wat recht deſelve ſoude moghen beſeten wor-
„den, oock renonceren in naem ende van weghen als vooren,
„van alle Actien en pretenſien die de voorſz Fiſcus op de voorſz
„goederen eenichſints ſoude mogen hebben ofte konnen pre-
„tenderen, om door den tegenwoodigen Heer *Prince van Oran-*
„*ge* ſijne Erven en Nakomelinghen of ſijns recht hebbende,
„datelijck nae 't ſluyten en Ratificatie van dit Tractaet en uyt
„kracht van 't ſelve en ſonder recours aende Iuſtitie, te wor-
„den aengeveert en genomen in vrye en onbekommerde poſ-
„ſeſſie, Mits dat die opghebeurde en genoten vruchten met de

„laſten van dien, tot den dach van het beſluyt van dit Tractaet „ſullen blijven tot proffijt vanden Fiſcus.

XXIX.

Indien in eenige plaetſe difficulteyt wierde gevonden op de „reſtitutie vande goederen en gerechticheden die gereſtitueert „moeten worden, ſal den Rechter vande plaetſe ſonder uytſtel „de reſtitutie doen effect hebben, en daer inne den kortſten „wech nemen, ſonder dat onder pretext van onbetaelde Capi„tatien of anderſints de reſtitutie uytgeſtelt ſal mogen worden.

XXX.

De Onderdanen en Ingeſetenen der Vereenighde Nederlan„den ſullen over al in de Landen onder de gehoorſaemheyt „vanden gemelte Heer Coninck zijnde, ſich moghen doen die„nen van alſulcke Advocaten, Procureurs, Notariſen, Solici„teurs en Executeurs die het haer ſal goetduncken, waer toe „ook de ſelve ſullen worden gecommitteert by de Ordinaris „Rechters, wanneer het noodich weſen ſal, en de ſelve Rechters, „des ſullen verſocht zijn; En reciproquelick de Ingeſetenen en „Onderdanen van gedachte Heere Coninck komende in de „Landen vande ghemelte Heeren Staten, ſullen ghelijcke „aſſiſtentie genieten.

XXXI.

Indien de Fiſque heeft doen verkoopen van d'eene ofte d'an„dere ſijde eenige gheconfiſqueerde goederen, de gheene aen „wien de ſelve uyt crachte van dit Tractaet moeten toebehoo„ren ſullen ghehouden weſen haer te contenteren metten In„tereſt van den prijs jeghens den penninck ſeſtien omme daer „van t'elcken Iare betaelt te worden op de naerſticheyt van de „gene die de voorſz goederen beſitten, anderſints ſal hunluy„den gheoorloft ſijn hun te addreſſeren aende verkofte Gron„den en Erven, met dien verſtaende dat in plaetſe vande ver„kofte Goederen, afgheloſte Renten, ofte het Capitael vande ſelve

„ſelve door en uytten naem vande reſpective Fiſquen opene „Brieven ſullen verleden worden ten proffijte van de Eyghe- „naers, hare Erven of des Actie hebbende, die hun ſullen dienen „tot bewijs declaratoir in conformiteyt van het Tractaet met „aſſignatie vande Iaerlicxe betalinge op een Rentmeeſter inde „Provincie daer die verkoft ofte afgheloſt ſijn, welcke Rent- „meeſter daer inne ſal worden ghenaemt, en ſal den prijs ghe- „reeckent worden nae de eerſte verkoopinghe publiquelijck „ofte anderſints gedaen ſijnde nae behooren van welcke Ren- „te het eerſte Iaer verſchijnen ſal een Iaer nae dato van het be- „ſluyt en Ratificatie van dit tegenwoordich Tractaet.

XXXII.

Meer indien de voorſz verkoopingen gedaen waren geweeſt „by Iuſtitie voor deuchdelijcke en wettelijcke ſchulden vande „gene aen wien de voornoemde Goederen plachten te gehoo- „ren voor de confiſcatie, 't ſal hunluyden ofte hare Erven ende „recht van de ſelve hebbende, geoorloft zijn die na haer te ne- „men, betalende den prijs binnen een Iaer, te rekenen van den „dach van het teghenwoordich Tractaet, na welcken tijdt ſy- „luyden daer toe niet meer en ſullen ontfangen worden, ende „de voorſz aenneminghe ende herkoopinghe by haer gedaen „ſijnde, ſullen ſyluyden daer van moghen diſponeren, gelijck „haer goetduncken ſal ſonder dat van noode ſal weſen eenige „andere toelatinge daer van te verwerven.

XXXIII.

Men verſtaet nochtans niet de voorſz nae haer neminghe „plaetſe te geven voor de verkofte Huyſen gelegen inde Ste- „den te dier oorſaecke verloft ſijnde, om de groote incom- „moditeyt en notable ſchade die de verkrijgers ontfangen ſou- „den ter cauſe vande veranderingen en reparatien die ſyluyden „inde voorſz Huyſen ſouden mogen ghedaen hebben, d'er van „de liquidatie te ſeer lanck en de beſwaerlick ſouden weſen.

XXXIIII.

Ende soo veel aengaet de reparatien ende verbeteringhen „gedaen aen andere verkofte goederen, daer van de verkoo„pinge is toegelaten, indien die worden gepretendeert, de „ordinaris Rechters sullen recht doen met kenniſſe van saecken, „blijvende de Gronden en Erven gehypotequeert voor de som„me daer toe de verbeteringen sulle worden geliquideert, son„der dat nochtans geoorloft sal weſen aende voorſz koopers te „ghebruycken recht van retentie om daer van betaelt ende vol„daen te weſen.

XXXV.

Alle verſwegen Goederen en Rechten, roerende, onroeren„de, renten, actien, ſchulden, crediten en andere die by de Fiſ„cus niet aengeſlagen ſullen zijn geweeſt met behoorlijcke „kenniſſe van saecken voor den dach van het beſluyt en Ratifi„catie van dit Tractaet, ſullen blijven tot vrije ende volle diſ„poſitie vande Eygenaers, hare Erve, of des recht hebbende, „met alle de Vruchten, Renten, Jnkomſten en Vordelen, Mede „en ſullen de gene die de voorſchreve Goederen en Rechten „ſullen verſwegen hebben nochte hare Erven daer over mogen „worden ghemoleſteert vande Fiſquen reſpective, maer ſullen „de Eygenaers, hare Erven of des Recht hebbende, ten opſich„te van dien, actie hebben tegen een yegelick als voor haer ey„gen goet.

XXXVI.

De Boomen afghehouwen nae den dach van't beſluyt van „dit Tractaet, en die ten ſelven dage noch op den grondt ſullen „gelegen hebben, als mede de verkofte Boomen die ten voorſz „daghe naer't beſluyt noch niet gehouwen mochten ſijn ſullen „blijven aende Eygenaers, niet teghenſtaende de ghedane ver„koopinge, en ſonder dat ſy ghehouden ſullen weſen eenighen „prijs te betalen.

XXXVII.

De Vruchten, Huyren, Pachten en Inkomen van Heerlick-

heden

„heden Landen, Thienden, Viſſcheryen, Huyſen, Renten en „andere Opkomſten van Goederen die volgens het Tractaet „moeten ghereſtitueert worden, verſcheenen nae den dach „van't beſluyt van't Tractaet, ſullen voor het geheele Iaer den „Proprietariſſen, hare Erven, of Actie vande ſelven hebbende, „volgen.

XXXVIII.

De Huyren die ghemaeckt ſijn van geconfiſqueerde of aen„gheteyckende Goederen (niet teghenſtaende die voor veele „Iaren ſijn ghemaeckt) ſullen expireren met het Iaer van't be„ſluyt van't Tractaet nae't gebruyck vande plaetſen reſpective „daer de voorſz Goederen ſullen moghen ſijn gheleghen, ende „ſullen de Huyren verſcheenen naer den dagh van't beſluyt „van't Tractaet, gelijck geſeyt is betaelt worden aende Eyge„naers; Welverſtaende indien den Bruycker der geſeyde Goe„deren voor't gewas van dien Iare eenige onkoſten heeft aen„gewent dat deſelve onkoſten by de Eygenaers aenden Bruyc„ker ſullen worden betaeldt naer coſtume ofte diſcretie van„den Gerechte vande plaetſe daer deſelve Goederen ſullen ſijn „gelegen.

XXXIX.

De verkoopinge van gheconfiſqueerde of aengeteyckende „Goederen ghedaen ſedert het beſluyt van't Tractaet, ſal ghe„houden worden nul ende als niet ghedaen, ghelijck mede de „verkoopinge gedaen voor het ſelve beſluyt tegens de verdra„gen of accorden met eenige Steden in't particulier gemaeckt.

XL.

De huyſen van particulieren, die gereſtitueert zijn, ofte gere„ſtitueert moeten worden, volgens het Tractaet, en ſullen reci„proquelick met garniſoen of anderſints niet anders ofte hoo„ger belaſt worden, dan de Huyſen van andere Inwoonderen „van gelijcke gelegentheyt.

Niemant

XLI.

Niemant en ſal ter eenre ofte ter andere zijde, directelick of „indirectelick, in't veranderen van ſijne woonplaetſe beleth „worden, mits betalende de rechten daer toe ſtaende, ende in„dien eenige beletſelen ſedert het Tractaet geſchiet waren, ſul„len datelick worden afgedaen.

XLII.

Indien eeinge Fortificatien ofte publique Wercken, ter eenre „ofte ter andere zijde, met toelatinge ende authoriteyt vande „Overicheyt gemaeckt waren, in plaetſen waer van door het „teghenwoordich Tractaet reſtitutie ſal moeten geſchieden de „Eygenaers van dien ſullen ghehouden weſen haer te conten„teren met de eſtimatie die daer van ghedaen ſal weſen door „de ordinaris Rechters, ſoo vande voorſz plaetſen, als vande „Iuriſdictie die ſy daer hadden, ten ware partijen daer over „onderlingh accordeerden; Ghelijck mede ſatisfactie ſal ghe„daen worden aende Eygenaers vande goederen die tot For„tificatien publique wercken ofte Godſhuyſen ſijn geappli„ceert.

XLIII.

Aengaende de goederen van Kercken, Collegien, ofte an„dere pieuſe plaetſen, gelegen inde Vereenichde Provincien, „dewelcke leden waren, dependerende van Kercken, Bene„ficien en Collegien, ſijnde onder de ghehoorſaemheyt vande „voorſz Heer Coninck, het gheene voor't beſluyt van't te„genwoordich Tractaet niet en is verkoft geweeſt, ſal hunluy„den weder gegeven en ghereſtitueert worden, en ſullen in't „beſit van dien komen, oock by haer eygen autoriteyt en ſon„der hulpe van Iuſtitie, om deſelve te gebruycken, ſonder daer „van te mogen diſponeren, gelijck als hier vooren is gheſeyt, „maer voor de geene die verkoft ſullen weſen voor den voorſz „tijt, of by de Staten van eenige vande Provincien in betalin„ge ſullen gegeven weſen, de rente vanden prijs ſal haer jaer-

licx

„licx betaelt worden teghen den penninck ſeſtien by de Pro-
„vincie die de voorſz verkoopinghe ſal hebben gedaen, of de-
„ſelve goederen in betalinge gegeven, ende oock in dier vou-
„ghen geaſſigneert dat ſy daer van moghen weſen verſeeckert,
„vangelijcken ſal gedaen en geobſerveert worden vande ſijde
„vande gemelte Heer Coninck.

XLIV.

Aengaende de pretenſien en intreſſen dewelcke den Heere
„*Prince van Orange* ſoude mogen hebben, ten opſichte van ee-
„nige partijen die hy niet en is beſittende, daer over ſal by par-
„ticuliere handelinghe verdragen worden, tot fatisfactie van-
„de ghedachte Heere *Prince van Orange*, maer wat aengaet de
„Goederen en andere effecten waer van den voorſz Heere
„Prince is in poſſeſſie by Octroy ende Conceſſie der voorſz
„Heeren Staten Ghenerael in de Bailliage van Hulſter-Am-
„bacht en elders, daer van hem de voorſz Heeren Staten 'tſe-
„dert korten tijdt herwaerts de confirmatie hebben verleent,
„alle deſelve partijen ſullen volkomentlijck in vollen eygen-
„dom blijven aen den voorſz Heere Prince, ſijne Erven en ſuc-
„ceſſeuren, of des recht hebbende, ſonder dat yets ſal konnen
„ghepretendeert worden op de voorſz goederen uyt krachte
„van eenighe Articulen van het tegenwoordige Tractaet.

XLV.

Aengaende ſeeckere andere poincten die boven den in-
„houdt van het voorgaende Articul affonderlick ſijn ghetrac-
„teert en overkomen en geteyckent in twee verſcheyde Schrif-
„ten, het eene van den achſten Ianuarij, het ander vanden ſe-
„ven-en-twintichſten December ſeſthien hondert ſeven-en-
„veertich, voor ende in naem vanden voorſz Heere *Prince van*
„*Orange*, de voorſz Schriften en alle den inhout van deſelve
„ſullen effect genieten en worden gheconfirmeert, voltrocken
„en geexecuteert na hare forme en teneur, min noch meer als
„of alle de voorſz poincten in't generael of een yeder van dien

„in't byſonder van woort tot woort ware geinſereert in dit te-
„ghenwoordige Tractaet. Niet tegenſtaende eenigherhande
„clauſulen van dit tegenwoordighe Tractaet deſen ter contra-
„rie, welcke clauſulen men verſtaet te derogeren, en worden
„expreſſelijck ghederogeert door dit tegenwoordige Artikel,
„en welcke clauſulen ten opſichte van de voorſz twee Schrif-
„ten ſijn en ſullen gehouden worden a's niet ghedaen, en ſon-
„der dat ter oorſake van deſelve het effect, voltreckinge ende
„executie vande voorſz twee Schriften van den achſten Ianua-
„ry ende vanden ſeven-en-twintighſten December ſeſthien-
„hondert ſeven-en-veertigh ſal moghen beleth of in eenige-
„hande manieren opgehouden worden.

XLVI.

De gene aen dewelcke de geconfiſqueerde Goederen moe-
„ten gereſtitueert worden, en ſullen niet ghehouden weſen te
„betalen de achterſtallen van Renten laſten ende debvoiren
„ſpecialick geaffecteert ende geaſſigneert op deſelve goederen,
„voor den tijdt dat ſyluyden die niet en hebben gebruyct. En-
„de ſoo ſyluyden daer over vervolght ende ghemoeyt worden
„van d'eene of d'andere ſijde ſullen worden gherenvoyeert als
„geabſolveert; Ende daer kennelijck bevonden wort dat alle
„Goederen van yemandt van d'eene ofte de andere ſijde ghe-
„confiſqueert ofte aengeteyckent ſijn geweeſt, ſoo dat denſel-
„ven ghene middelen heeft behouden daer uyt hy de Renten
„oft Intereſſen van ſijne ſchulden vervallen gedurende de con-
„fiſcatie ofte annotatie heeft konnen betalen, deſelve en ſal niet
„alleen van de reële Laſten ende Renten, volghende het Trac-
„taet, maer oock van de generale ende perſoonele belaſtingen
„van de Renten ende Intereſten inden voorſz tijt verſcheenen,
„bevryt weſen.

XLVII.

Men en ſal oock niet moghen pretenderen voor de Goede-
„ren die verkoft ofte geaccordeert ſijn, omme gedijct ofte her-

dijckt

„dijckt te worden, anders als de Opſtallen daer voren de Poſ-
„ſeſſeurs ſich hebben verbonden by de Tractaten daer toe ghe-
„maeckt, met den Intereſt van de geſurneerde Penninghen, in-
„dien eenighe gegeven ſijn, oock naer advenant van den Pen-
„ning ſeſthien als boven.

XLVIII.

De Vonniſſen gegeven omme de goederen en rechten ghe-
„confiſqueert met parthyen die ghekent hebben den Rechter
„ende Wettelijck ſijn ghedefendeert gheweeſt, ſullen houden,
„ende en ſullen de gecondemneerde niet ontfanghen worden
„om die tegen te ſpreken, ten ware deur ordinaris wegen.

XLIX.

De voorſz Heer Coninck quitteert en renonceert aen alle
„pretenſien van Redemptie en alle andere Rechten en preten-
„ſien die hy ſoude mogen hebben ofte pretenderen, in eeniger
„manieren op de Stadt van de Grave, Landt van Cuyck ſijn
„aenbehooren en dependentien, oude Baronnie van Brabandt,
„hier bevorens in pandſchap ghehouden van wijlen den Heere
„*Prince van Orange*, van welcke pandſchap de redemptie is ghe-
„quitteert en geconverteert in eygendom, en overgelevert ten
„profijte van wijlen de Heere *Prince Maurits* in December ſeſ-
„thien hondert en elf by de Heeren Staten Generael der Ver-
„eenichde Nederlanden, als Souverains der voorſz Stadt Gra-
„ve en Landt van Cuyck, volghens en in conformiteyt van de
„opene Brieven daer op verleden, En in krachte van welcke
„converſie en afſtant de voornoemde Heere Prince teghen-
„woordigh ſijn Erven en Succeſſeuren ofte des recht hebben-
„de, ſullen voor altijdt ghebruycken de vollen ende geheelen
„eyghendom vande voorſz Stadt ende Lande van Cuyck met
„alle ſijn aenbehooren en dependentien.

L.

Quitteert mede en renonceert ghedachte Heere Coninck
„aen alle en yegelijcke rechten en pretenſien, 't ſy van eygen-

„dom ceſſie of anders die hy in eenigher maniere ſoude mogen „pretenderen op de Stadt, Graeffchap en Heerlickheyt van „Linghen, ende vier Kerſpelen en andere Gerechticheden daer „toe behoorende, als mede op de Steden en Heerlickheden „van Bevergarde en Cloppenburch en andere pretenſien, op „en teghens wie het ſoude moghen ſijn, om reelick en metter „daet voor altijdt te blijven aende voornoemde Heere *Prince „van Orange*, ſijne Erven ende Succeſſeuren, of des recht heb- „bende, in vollen recht van eygendom, volgens de Brieven „van gifte en verly van *Keyſer Carel* de vijfde, in date derden „November vijfthien hondert ſes en veertigh en daer nae ge- „maeckte verdrach tuſſchen den Graef van Buyren, en den „Graef van Tecklenborgh, in date vijfden Martij Vijfthien- „hondert acht en veertich, en leſtelick volghens de ceſſie daer „van ghedaen in November vijfthien hondert acht en t'ſeven- „tich, welcke de voornoemde Heer Coninck, voor ſoo veel „hem mochte raecken, heeft geconfirmeert en confirmeert by „het tegenwoordich Tractaet.

LI.

De voornoemde Heeren Coninck ende Staten ſullen com- „mitteren elck in den ſijnen de Officieren en Magiſtraten tot „de adminiſtratie van de Iuſtitie ende Politie inden Steden „ende ſtercke Plaetſen, dewelcke door het teghenwoordich „Tractaet behooren gereſtitueert te worden aende Eygenaers „omme die te gebruycken.

LII.

Het over Quartier van Gelderlandt ſal worden ghewiſſelt „jeghens een equivalent; Ende inghevalle men ſich onderlingh „niet ſoude konnen verghelijcken over het voorſz equivalent, „ſal't ſelve geſtelt worden aen de *Cambre mi partie* om binnen „ſes maenden nae het Beſluyt en Ratificatie van het Tractaet, „te worden gedecideert.

De

LIII.

De voorſz Heere Coninck verbindt ſich effectivelick uyt te „wercken de continu atie ende obſervatie vande Neutraliteyt, „Vrundſchap ende goede Nabuyrſchap van wegen Sijn Key- „ſerlicke Majeſteyt ende het Rijck mette voorſz Heeren Sta- „ten; Tot welcke continuatie ende obſervatie de voornoemde „Heeren Staten ſich inſghelijcken reciproquelijck verbinden, „ende ſal daer op volghen de confirmatie van Sijne Keyſer- „licke Majeſteyt binnen den tijdt van twee Maenden, ende van „wegen het Rijck binnen een Jaer nae het beſluyt ende Ratifi- „catie van't jeghenwoordich Tractaet.

LIIII.

De Meublen die gheconfiſqueert en de vruchten die verval- „len ſijn voor het Beſluyt van het tegenwoordich Tractaet, en „ſullen gene reſtitutie ſubject weſen.

LV.

De actien Mobiliaer dewelcke by den voornoemden Hee- „ren Coninck ofte Staten geremitteert ſullen zijn tot profijt „van particuliere Schuldenaers voor het beſluyt van het tegen- „woordige Tractaet, ſullen uytghedaen blijven van d'eene en „d'andere ſyde.

LVI.

Den tijdt die gelopen heeft ghedurende den Oorloch, te be- „ginnen ſedert den Iare vijftien hondert ſeven en ſeſtich tot „den aenvanck vanden twaelf- jarigen Trefues, als mede den „tijdt die geloopen heeft ſedert de expiratie vande gheſeyde „Trefues tot het beſluyt van dit Tractaet, en ſal niet worden „gereeckent, om yemant daer mede te verkorten, ofte ander- „ſints te prejudicieren.

LVII.

Den geene die ghedurende den Oorloge vertrocken ſijn in „Neutrale Landen, ſullen genieten de vruchten van dit Trac- „taet, en ſullen mogen woonen daer't hun goet duncken ſal,

„ſelfs wederkeeren in hare oude woonplaetſen, omme aldaer „te woonen in alle verſeeckertheyt, onderhoudende de wetten „vanden Lande, ſonder dat ter oorſaecke van hare wooninghe „(die ſy ſullen houden in wat plaetſe dattet ſy) hare goederen „ſullen moghen worden aengeſlagen, of ſy luyden gepriveert „van't gebruyck der ſelver.

LVIII.

Men ſal gheen nieuwe Forten vermoghen te maecken inde „Nederlanden, noch aen d'eene noch aen d'andere ſyde, oock „gheene nieuwe Vaerten ofte Graften graven daer door men „d'eene of d andere partye ſoude konnen ſteuyten oft weeren.

LIX.

De Heeren vanden Huyſe van Naſſau, ghelijck mede Graef „Ian Albert van Solms, Gouverneur van Maeſtricht, en ſullen „niet moghen worden vervolcht noch ghemoleſteert in hare „perſoonen ofte goederen over eenighe ſchulden gecontrac- „teert by wijlen den Heere Prince Wilhelm van Orange ſe- „dert den Iare vijfthien hondert ſeven en ſeſtich, tot ſijn over- „lyden toe, noch over de vervallen laſten ghedurende het ſai- „ſiſſement ende annotatie der goederen die daer mede waren belaſt.

LX.

Jndien eenighe contraventie van dit Tractaet ghedaen ware „door eenige particuliere, ſonder bevel vande voorſz Heeren „Coninck ofte Staten, de ſchade ſal werden gerepareert, ſelver „ter plaetſe daer de Contraventie ſal weſen ghedaen, indien ſy „aldaer worden achterhaelt, ofte wel tot hare woonplaetſen, „ſonder dat ſy luyden elders ſouden mogen vervolght worden „in hare Lichamen ofte goederen, in wat manieren dat het ſy; „Ende ſal haer niet gheoorloft ſijn te komen tot de Wapenen „of breecken van Vrede, ter oorſaecke van dien, Maer wel ſal „toegelaten weſen (in gevalle van openbare weygheringhe van „Iuſtitie) hem te voorſien, ghelijck gebruyckelick is, by Brie- „ven van Marque of Repreſſalien. Alle

LXI.

Alle ont-erffeniſſen ende diſpoſitien gedaen in haet vanden „Oorloge, ſijn verklaert nul ende gehouden als niet ghedaen: „Ende onder ont-erffeniſſen ghedaen in haet vanden Oorloge „worden verſtaen begrepen te ſijn de gheene die geſchiet ſijn „om eeniger oorſaecken waer uyt den Oorloge is ontſtaen en- „de die daer van dependeren.

LXII.

De Onderſaten en Inwoonderen der Landen van ghedachte „Heeren Coninck ofte Staten, van wat qualiteyt ofte condi- „tie die ſijn, ſijn verklaert capabel om te ſuccederen de eene „de andere, ſoo door Teſtament als ſonder Teſtament, nae de „coſtumen vande plaetſen, ende indien eenighe ſucceſſien hier „bevoorens vervallen waren aen eenige vande ſelve, ſy ſullen „daer inne werden gehanthaeft ende geconſerveert.

LXIII.

Alle gevangens van Oorloge ſullen ontſlagen worden van- „de eene ende andere zyde, ſonder te betalen eenich rançoen, „ſonder diſtinctie ofte reſerve vande ghevangens die buyten de „Nederlanden ghedient hebben, en onder andere Standaerden „en Vendels als die vande Heeren Staten.

LXIV.

De betalinge van de achterſtallen der Contributien die ten „tijde vande concluſie van het Tractaet reſteren ſullen te beta- „len ten opſichte vande perſoonen ende goederen van d'eene „en d'andere ſyde ſal gereguleert en ghedetermineert worden „by de gene die een d'eene en d'andere ſyde de Superintenden- „tie hebben over de Contributien.

LXV.

Ende en ſal niet ſtrecken noch eenichſints moghen uytge- „lecht worden tot voordeel of nadeel van yemand, directelick „of indirectelijck, alle 'tgeene gedurende de handelinge van „d'eene of d'andere zyde mondelingh of ſchriftelijcke ſal we-

ſen

„ſen voor-gedraghen of gheallegeert, maer ſullen ſoo wel de „ghemelte Heeren Coninck en Staten Generael en particulier „als mede alle andere Princen, Graven, Baronnen, Edelluyden „Borgeren en andere Inwoonderen vande Coninckrijcken en „Landen reſpective, van wat qualiteyt of conditie die ſijn bly„ven in hare rechten, volgens den inhout van het Tractaet en „het beſluyt van't ſelve.

LXVI.

De Inwoonderen ende Onderdanen vande voorſz Heeren „Coning en Staten reſpective, ſullen reelick genieten het effect „van't vijfthiende Artijckel vande geexpireerde twaelf-jarige „Trefves, en het effect van het thiende Artikel van't verdrach „daer op ghevolght den ſevenden Ianuary ſeſthien hondert en „thien, en dat voor ſoo veel als gedurende den termijn van den „voornoemden Trefves het voorſz effect niet en is te weegh „gebrachtvan d'een of d'andere ſijde.

LXVII.

De Limiten in Vlaenderen en elders ſullen gereguleert wor„den in ſoodanigher voegen als men bevinden ſal dat zy ge„hooren onder het reſſort van d'een of d'andere zyde, waer „op men ſal verwachten en ſullen gelevert worden de Infor„matien om t'ſijner tijt de gemelte Limiten te reguleren.

LXVIII.

Van wegen en aende zyde van den voorſz Heer Coninck „van Spagnien ſullen worden ghedemolieert de Forten by en „omtrent Sluys, te weten Sint Iob, Sint Donaes, Sterre-ſchans, „het Fort Sint Tereſe, Sint Fredricx-fort, het Fort Sinte Iſabel„le, Sint Paul, de Redoute Papemuts; En aende zyde en van „wegen de gemelte Heeren Staten ſullen gedemolieert wor„den de naervolgende Forten, namentlick de beyde Forten in't „Land van Caſant genaemt Orange en Frederick, de twee op't „Pas en alle die gene die ghelegen ſijn op de Ooſt-ſijde van de „Riviere de Schelde (uytgeſondert Lillo) en het Fort op Kiel-

drecht

„drecht genaemt Spinola, van welcke ten wederſijden te doe-
„ne demolitie tuſſchen parthijen ſal worden overkomen om-
„me het equivalent te reguleren.

LXIX.

Alle Regiſters, Charters, Brieven, Archieven en Papieren,
„als oock ſacken van Proceſſen concernerende reſpectivelick
„eenige vande Geunieerde Provintien, Geaſſocieerde Landt-
„ſchappen, Steden of Leden van dien of oock eenighe particu-
„liere Ingeſeten der ſelver, beruſtende in de Hoven Cancele-
„rijen, Raden en Camers van Policie, Iuſtitie, Finantien, Lee-
„nen ofte Archiven het ſy tot Avennes, Mechelen ofte andere
„Plaetſen onder de ghehoorſaemheyt van den voornoemden
„Heere Coninck, ſullen ter goeder trouwen ghelevert wor-
„den aen die gheene die van de ſyde der voorſz Provincien
„reſpective Commiſſie ſullen hebben om deſelve te eyſſchen;
„Ende ſal van gelijcken gedaen worden van de ſyde der voorſz
„Heeren Staten ten behoeve vande Provincien, Steden en
„particulier onder de ghehoorſaemheyt van de voorſz Heere
„Coninck ghehoorende.

LXX.

Het Water-recht ſal gelaten worden aende Stadt Sluys, ſoo
„als het aen deſelve toe behoort.

LXXI.

Den Dam gheſlaghen by Sint Donaes tot ſtoppinge vande
„Riviere de Soute, ſal wech genomen ende geopent worden,
„mits aldaerleggende een maeckende een Zas, over de bewa-
„ringe van welck Zas ſal worden vergeleecken, gelijck hier
„voren is geſeyt ten opſichte van het demolieren der Forten.

LXXII.

In het tegenwoordich Tractaet van Vrede ſullen begrepen
„worden de ghene die voor de Wiſſelingh van de Agreatie of
„Ratificatie of drie Maenden daer nae ſullen worden genoemt
„van de een ende de ander ſijde, binnen welcken termijn den

„voorſz Heer Coninck ſal noemen de gheene die de ſelve ſal „goet vinden. Van weghen de voorſz Heeren Staten worden „genoemt den Prince Land-Graef van Heſſen-Caſſel, mitſga- „ders ſijne Stenden, Steden en Landen. De Graef van Ooſt- „Vrieſlandt, de Stadt Emden de Graefſchap en Landſchap van „Ooſt-Vrieſlandt; De Hanze-Steden, en particulierlick Lu- „beck, Breemen, Hamborgh; En reſerveren de voorſz Heeren „Staten te noemen binnen den voorſz Termijn alſulcke ande- „re, als ſy ſullen goet vinden.

LXXIII.

Aengaende de pretenſie van den Graeff van Flodroff, om de „reſtitutie aen hem te doen van het Huys Leuth met de Goe- „deren die daer van moghen dependeren, en alle andere Goe- „deren en Do pen die hem daer omtrent mogen toekomen en „ghefaiſeert ſijn van weghen den voorſz Heer Coninck, de „voorſz reſtitutie is hem toegheſtaen, ghelijck mede van het „Huys, voor behouden dat tuſſchen het beſluyt van dit tegen- „woordige Tractaet ende Ratificatie van dien over het onder- „houdt van Garniſoen van wegen den voorſz Heere Coninck „ofte over de demolitie van nieuwe Fortificatien gemaeckt ſe- „dert de beſettinge van't ſelve Huys, ſal worden gediſponeert.

LXXIIII.

Aengaende het gene den achtſten December ſeſthien-hon- „dert ſes en veertigh is getracteert en overkomen tuſſchen de „Extraordinaris Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen vande „voornoemde Heeren Coninck ende Staten raeckende Rutger „Huyghens, voor ende in naem van ſijn Huyſvrouw Iuffrouw „Anna Margarieta van Stralen, het ſelve ſal hebben ſoodanige „kracht en effect, ende ſal volbracht ende geexecuteert worden „in allen ſchijn of het ſelve van woort tot woort ware geinſe- „reert in het tegenwoordigh Tractaet.

LXXV.

Ende ten eynde het tegenwoordich Tractaet te beter moge worden

„worden onderhouden, belooven reſpectivelijck de voorſz „Heeren Coninck ende Staten de goede hant te houden ende „hare macht ende middelen te ghebruycken, een yegelick in „het ſijne, om de paſſagien vry te maken ende de Zeen en Ri„vieren Navigabel en ſeecker jeghens de Incurſien van Muyt„maeckers Zeeroovers, Loopers en Stroopers, ende indien ſy„luyden die komen apprehenderen, de ſelve te doen ſtraffen „met rigueur.

LXXVI.

Belooven boven dien niet te doen jeghens ofte in prejuditie „van dit teghenwoordich Tractaet, nochte gedoogen gedaen „te worden, directelick of indirectelijck ende indien 't ghe„dien ware 't ſelve te doen repareren ſonder eenighe ſwaric„heyt ofte uytſtel, Ende tot onderhoudinghe van alle 't gheene „voorſz is verbinden ſy henlieden reſpectivelick (ſelfs de Hee„re Coninck ſich ſelfs en ſijne Succeſſeurs) en voor de bon„digheyt van de ſelve verbinteniſſe, renoncieren aen alle Wetten Coſtumen, ende alle andere ſaken d'er jegens ſtrijdende.

LXXVII.

Het jeghenwoordich Tractaet ſal geratificeert en geappro„beert worden by ghedachte Heeren Coninck ende Staten, „en ſullen van weder-zyden de Brieven van Ratificatie van „d'eene aen d'andere worden overghelevert in goede en be„hoorlijcke forme binnen den tijdt van twee Maenden; Ende „in gevalle deſelve Ratificatie eerder mochten komen ſullen „van dien tijdt af ceſſeren alle Acten van Hoſtiliteyt tuſſchen „beyde partien, ſonder de expiratie van den termijn af te wach„ten, Met dien verſtande dat naer 't beſluyt en het teyckenen „van het jeghenwoordich Tractaet de Hoſtiliteyt ten weder„zyden niet en ſal komen te ceſſeren, voor en alleer de Ratifi„catie van den voorſz Heer Coninck van Spagnien in behoor„lijcke ſubſtantie en forme ſal weſen uytghebracht ende je„ghens die vande voorſz Heeren Staten der Vereenighde Ne„derlanden uyt gewiſſelt.

LXXVIII.

Sulcx dat ondertuſſchen de ſaecken ten weder-zyden ſullen
„blijven in ſoodanighen ſtaet en toeſtant, als de ſelve ten tijde
„van't beſluyt van't jegenwoordighe Tractaet ſullen worden
„gevonden, en dat ter tijdt toe dat de boven ghemelte weder-
„ſijts Ratificatie uytgewiſſelt en overgelevert ſal weſen.

LXXIX.

Het gheſeyde Tractaet ſal alomme en daer ſulcx behoort
„worden gepubliceert terſtont nae dat de voorſz Ratificatien
„ten weder-zyden ſullen ſijn uytgewiſſelt en overgelevert, en
„ſullen van alſdan ceſſeren alle Acten van Vyandtſchap.

Volght den Jnhout van de Procuratie voor de Plenipotentiariſen van den Heere Coninck van Spagnien.

DOn Phelip Por la graçia de Dios Rey de Caſtilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Hieruſalem, de Portugal, de Na-
„*uarra, de Granada, de Toledo, de Valençia, de Gallicia, de Mallorca,*
„*de Menorca, de Seuilla, de Cerdena, de Cordoua, de Corzega, de Mur-*
„*çia, de Iaen, de los Algarues, de Algecira, de Gibraltar, de las Iſlas de*
„*Canaria, de las Indias Orientales y Occidentales, Iſlas y tierra firme*
„*del Mar Occeano, Archiduque de Auſtria, Duque de Borgoüa, de*
„*Brauante y Milan, Conde de Abſpurg, de Flandes, Tiroly Varzelona,*
„*Señor de Vizcaya y de Malina, &c. Porquanto por lo mucho que deſ-*
„*ſeo encaminar el repoſſo y tranquillidad de los ſubditos, y hauitantes*
„*de las Prouincias de los payſes baſos, para que dezcanſen de tan larga*
„*y cruel guerra para Ilegar tanto meior a una paz general en Europa*
„*en bien de la Chriſtiandad y hauiendoze de comun y mutual concierto*
„*eſcogido y ſenalado, la Ville de Munſter en Weſtfalia para el congreſſo,*
„*y negoçiaçion de la dicha paz he hallado, por comviniente nombrar*
„*perſonas que en mi nombre hayan de aſiſtir con toda autoridad y Ple-*
„*nipotençia al dicho congreſſo y ſpecialmente con los Eſtados de las*

Pro-

„Prouinçias libres de los paiſes Vaſos Vnidos / o / ſus Embaxadores y „Plenipotençiarios en particular autoriſados y Deputados ; Teniendo „conſideraçion à la ſuffiçiençia, integridad, prouidençia, experiençia, „intelligençia, y Zelo de mi ſeruiçio y del bien y repoſſo Vniverſal de „la Chriſtiandad, qui concurren en las perſonas de Don GASPAR de „Bracamonte y GVZMAN, Conde de Peneranda, Gentilhombre de mi „Camara de mis Conſejos, de Camara y Iuſtiçia y mi Embaxador Ex- „traordinario en Alemania. FRAY JOSEPH de Bergañe Arçobiſpo „de Cambray, y ANTONIO BRVN, de mi Conſejo ſupremo de Flan- „des, y por la ſatisfaçion que ſiempre me han dado en differentes y „grandes negoçios que les han ſido encargados y por ellos reſpectiua- „mente manejados. Portanto confiando enteramente que todos Iuntos, „y cada uno en particular, en auſençia / o / incommodidad del uno / o / „del otro tendran attençion al mayor bien de la Chriſtiandad, y de mis „Intereſſes particulares ; Los he nombrado por mis Embaxadores y Ple- „nipotençiarios, y en virtud de la preſente, les doy a todos Iuntos y a „cada vno en particular en auſſençia / o / incomodidad de qualquier „dellos entero y abſoluto poder para hazer avertu ra à los Eſtados de „dichas Prouincias libres, de los Paiſes Vaſos Vnidos / o / a ſus Em- „baxadores y Plenipotençiarios que eſpeçialemente fueren autoriſados „y conſtituidos para ello, como tambien oyr lo que mirare à apagar la „ſobre dicha larga y cruel guetra ſuzitada en las Provinçias de los „Payſes Vaſos y las que de ella ſe han originado cintra los dichos Eſta- „dos Generales en otros lejos Payſes y Mares y en conſequençia deſto „con los dichos Eſtados generales de dichas Prouinçias Vnidas libres / o / „con los dichos ſus Embaxadores y Plenipotençiarios entrar en negoçi- „on, conferir, proponer, conuenir, capitular, y concluir, uno bueno firme „y inuiolable Tratado de repoſſo, ſea de paz / o / de Tregua, Prometi- „endo pormi y por mis ſucceſſores de tener para ſiempre por firme „y valido preciſſa, y punctualmente, ſin falta alguna todo lo que „por mis dichos Embaxadores y Plenipotençiarios Iuntos / o / cada uno „en particular en auſençia / o / Incomodidad de alguno de ellos fuere „convenido y capitulado en el dicho Tratado, Con los dichos Eſtados

„Generales / o / los dichos Embaxadores y Plenipotençiarios de las „sobre dichos Prouinçias Vnidas libres, y assimismo de aprouarlo y ra- „tificarlo dentro del termino que reçiprocamente se seualare con confir- „macion de Juramento, y todas otras solemnidades en tal caso neçessa- „rias y accostumbradas, En fee de loqual, mande despachar la pre- „sente firmada de mi mano sellada conmi sello secreto y refrendada del „Infra scripto mi Srio de Estado. Dada en Carogoça a siete de Iunio de „mil y seiscientos y quarenta y seis años. Yo El Rey, Pedro Coloma, „Cachettè du cachet du Roy en oublie rouge couuert de papier.

Volght den inhoudt vande Procuratie voor de Plenipotentiarisen vande Heeren Staten Generael.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, Allen den gheenen die desen sullen sien ofte hooren leesen Sa- „luyt. DOEN TE WEETEN, Alsoo Wy ons hier „bevoorens by alle gheleghentheydt met een oprechte sincere „wille ende intentie seer genegen hebben ghetoont, Dat het „langdurich Land-verderffelijck ende bloedich Oorlogh in de „Nederlantsche Provincien over veele Iaren verweckt, ende „vervolgens tot noch toe gecontinueert, ter neder gheleyt sou- „de hebben mogen worden tot der selver Provincien gemeene „beste ende soulagement vande goede Ingheseetenen van dien „ende dien volgens oock komen te vervallen ende te verdwij- „nen d'Oorlogen in andere verre afgelegen Plaetsen en Zeen, „die uyt den voorsz Nederlandtschen Oorloch jeghens onse „weder partije haren oorspronck hebben genomen; Ende sijn- „de met onderlinghe Accoort uytghekosen de Stadt Munster „in Westphalen, tot een versamelinge ende handelinghe van „een Generale ruste in de Christenheyt, hebben voor goet ge- „acht te noemen Personnagien de welcke met alle Authori- „teyt en Volmacht, sullen assisteren de voorsz versamelinghe ende

„ende handelinghe om te helpen adſopieren den voorſz lang-
„duyrighen Landt-verderffelijcken en bloedighen Oorlogh
„inde Nederlandtſche Provincien verweckt. SOO IST,
„Dat wy ons volkomentlicke betrouwende op de Wijſheyt,
„Voorſichtigheyt, Ervarentheyt, Intelligentie Ghetrouwic-
„heyt ende Yver tot den dienſt der opghemelte Vereenighde
„Nederlanden, van de Heeren *Bartolt van Gent*, Heer van Loe-
„nen en Meynerſwijck, Amptman en Dijck-graeff van Bom-
„mel, Tielre ende Bommelerweerden, Gedeputeerde in Onſe
„Vergaderinghe uyt het Lidt van die Edelen vande Provin-
„tie van Gelderlandt; Heer *Iohan van Mateneſſe*, Heer van Ma-
„teneſſe, Riviere, Opmeer, Souteveen, &c. Ghecommitteer-
„de Raedt uyt d'Ordre van de Ridderſchap ende Edelen van
„Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, Hoogh Heemraet van
„Schielandt; Heer *Adriaen Pauw*, Ridder, Heere van Heem-
„ſtede, Hoogerſmilde, Rietwijck, Nieuwerkerck, &c. Eerſte
„Preſiderende Raedt ende Reeckenmeeſter des Graeffelick-
„heyts van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt; Heere *Iohan de*
„*Knuyt*, Ridder Heere in Oudt ende Nieuw Voſmer, Eerſte
„ende repreſenterende den Adel inde Staten ende Raedt van
„het Graeffſchap van Zeelandt, Ordinaris Raedt van Sijne
„Hoogheyt den Heere *Prince van Orange*; Heere *Godart van Ree-*
„*de*, Heere van Nederhorſt, Vredelandt, Cortehoeff, Over-
„meer, Horſtwaert, &c. Gecommitteerde in Onſe Verga-
„deringhe uyt de Ridderſchap en Edelen van de Provintie van
„Vtrecht; Heere *Frans van Donia*, Heere tot Hinnema in Hiel-
„ſum; Heere *Wilhelm Ripperda*, Heere tot Hengelo, Boxbergen
„Boculo ende Ruſſenborgh, &c. Ghecommiteerde in Onſe
„Vergaderinghe uyt de Ridderſchap en Edelen vande Provin-
„tie van Over-Yſſel; Heere *Adriaen Clant tot Stedum*, Heere van
„Nitterſum, reſpective Gedeputeerden in Onſe Vergaderin-
„ghe ende extraordinaris Ambaſſadeurs in Duytſlandt; Ge-
„vende de ſelve te ſamen, ofte ten minſten 'tmeerendeel van
dien

„dien (by abſentie ofte ongeleghentheyt van d'andere) vol-
„koomen macht, Autoriteyt, Generael, en ſpeciael bevel, om-
„me uyt den Naem ende van Onſent weghen in qualite van
„Plenipotentiariſen van deſen Staet binnen de voorſz Stadt
„Munſter te hooren ende verſtaen van de Heeren Plenipoten-
„tariſſen van den ſeer Machtighen ende ſeer Excellenten Prin-
„ce *Don Philippe* de Vierde Coninck van Spagnien, de ope-
„ninge van't gheene de ſelve Heeren Plenipotentiariſſen van
„den voornoemden Coninck ſullen aenbrenghen tot wechne-
„minghe vanden voorſz langhdurigen Landt-verderffelijcken
„ende Bloedighen Oorlogh in de Nederlandtſche Provincien
„verweckt, ende die daer uyt haren oorſpronck jeghens Onſe
„weder-partije in andere verre afghelegen Plaetſen ende Zeen
„hebben genomen ende dienvolgens met deſelve Heeren Ple-
„nipotentiariſſen van den meerghenoemden Coninck treden
„in onderhandelinge ende Tracteren, oock beſluyten, een goet
„vaſt oprecht en onverbreeckelick Tractaet van Ruſte, gelick
„als Sy Heeren Plenipotentiariſſen van deſen Staet totten mee-
„ſten dienſt ende verſeeckeringhe van de Vereenighde Ne-
„derlanden, der ſelver goede Inwoonderen, als oock van ha-
„re Geaſſocieerde ende Geintereſſeerden inde voorſz langh-
„durighe reſpective Oorloghen ſullen bevinden te behooren.
„Ende hebben belooft, ende belooven midts deſen, ter goe-
„der trouwen ende onder Obligatie van Ons ende Onſer Suc-
„ceſſeuren in't generael ende particulier, voor altijdt, goet
„vaſt, ende van waerden te houden 'tgheene by Onſe opghe-
„melte Heeren Plenipotentiariſſen deſes aengaende ghe-
„accordeert ende beſlooten ſal worden, 'tſelve te Ratificeren
„onverbreeckelijcken te onderhouden, ende doen onderhou-
„den, ſonder daer jegens immermeer te doen ofte gedoogen
„ghedaen te worden in eenigher manieren directelick ofte in-
„directelick. Des ten oirconde hebben Wy deſen doen Pa-
„rapheren, met Onſen grooten Seghel doen Zegelen, ende by
Onſen

„Onſen Griffier doen teeckenen. In Onſe Vergaderinghe in „'s Graven-Haghe den twee-en twintichſten Martij ſeſthien- „hondert-ſes-en-veertich. Was geparapheert *Iohan van Ree-* „*de* vt, Op de plijcque ſtont. Ter Ordonnantie vande Hooch- „Gemelte Heeren Staten Generael, ende gheteeckent *Cornelis* „*Muſch*, Hebbende onder aenhanghen het groote Zegel vande „Staten Generael in rooden Waſſche, aen een dobbelde ghe- „vlochte koorde van Gout en roode Zijde.

In kenniſſe van alle 'tgeene voorſz is, hebben wy Ambaſſa- „deurs Extraordinaris en Plenipotentiariſſen vande voorſz „Heeren Coninck van Spagnien, &c. ende Staten Generael „der Vereenigde Nederlanden, in krachte van Onſe reſpective „Procuratien, dittegenwoordigh Tractaet onderteyckent, en- „de met het Cachet van Onſe Wapenen beveſticht. Ghedaen „tot Munſter in Weſtphalen den dertichſten Ianuarij ſeſthien- „hondert acht-en-veertich. Was geteeckent ende gecachet- teert.

L. S. Elle Conde de Pend^a.

L. S. A. Brun.

L. S. Bartolt van Gent.

L. S. Iohan van Mateneſſe.

L. S. Adriaen Pauw.

L. S. I. de Knuyt.

L. S. G. van Reede.

L. S. F. v. Donia.

L. S. Wilhelm Ripperda.

L. S. Adr: Clant.

Volght de Ratificatie van den Coninck van Spagnien.

DON PHILIPPE de vierde, van Gods genade Coninck van Castilien, van Leon, van Arragon, van beyde Sicilien, van Hierusalem, van Portugal, van Navarre, van Granade, van Toledo, van Valencien, van Gallicia, van Mallorca, van Minorca, van Sevilla, van Cerdegna, van Cordua, van Corzega, van Murcua, van Iaen, vande Algarbes, van Algecira, van Gibralter, vande Eylanden van Canarien, van Oost en West-Indien, Eylanden ende Vaste Lande vande Oceansche Zee, Ertzhertoge van Oostenrijck, Hertoge van Bourgogne, van Brabandt, van Milan, Graef van Habspurg, van Vlaenderen, Tirol, Barcelone Heer van Biscayen, en Molina, &c. Allen den geenen die desen sullen sien, Saluyt. Also om de Nederlandtsche Provintien te ontlasten van den Oorloghe waer mede de selve soo vele Iaren sijn beswaert geweest, die te verlossen van alle de onghevallen ende ellenden daer uyt spruytende, ende te helpen brenghen tot Ruste, Luyster, Voorspoet, ende Welstandt, als oock om te assopieeren de Oorloghen uyt gebreyt in andere verre afgelegen Landen en Zeen, Wy over langhen tijdt hebben gewenst te komen tot een goede Vrede met de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden; tot verlichtinghe van alle de geene, die van weder-zyden de onheylen van de voorsz Oorlogen gevoelen, ende met gemeyn en onderling goetvinden, gekooren gheweest zijnde de Stadt Munster in Westphalen, tot samenkomste ende handelinghe van Vrede; Soo hebben de saecken aldaer soodanighen gheluckighen succes erlangt, dat Onse Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen, in kracht van onse Procuratie met de Extraordinaris

Ambassa-

„Ambaſſadeurs, ende Plenipotentiariſſen van de voorſz Hee-
„ren Staten, hebben ghemaeckt ende beſlooten het Tractaet
„van Vrede, hier nae van woort tot woort geinſereert.

Welck Tractaet hier bovenſtaende gheſchreven en ghein-
„ſereert Ons gerepreſenteert weſende door onſe voorſz Extra-
„ordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen, en hebben-
„de alles gheſien ende van woordt tot woordt in Onſen Rade
„Rijpelick geexamineert, hebben Wy het ſelve Tractaet voor
„ons en onſe Erfghenamen en Succeſſeurs, oock vaſallen, On-
„derdanen, en Inwoonderen van alle onſe Coninckrijcken,
„Landtſchappen ende Heerlickheden, ſoo in als buyten Euro-
„pa, geen uytgheſondert in alle ſijne Leden en den gheheelen
„inhouden van dien en elck poinct van deſelve in't byſonder,
„voor goet, vaſt en bondich aengenomen, geaggreert ghe-
„approbeert ende geratificeert, aennemen, Aggreeren, Appro-
„beeren en Ratificeeren door deſe tegenwoordige, Belooven-
„de by Coninckliicke ende Princelicke trouwe en woorden
„voor Ons, onſe Succeſſeuren, Coningen, Princen, en Erfge-
„namen, oprechtelick ende ter goeder trouwe, alles onver-
„breeckelick ende punctuelick nae ſijne forme en inhouden te
„ſullen naekomen, onderhouden en voldoen, oock doen nae-
„komen, onderhouden en voldoen, in aller voegen, of Wy het
„ſelve in eygen Perſoone hadden getracteert, ſonder in eenigen
„deel daer jegens te doen, of laten doen, directelick, of indi-
„rectelick, noch gedoogen, dat daer jegens, in eeniger manie-
„ren of fatçoen werde gedaen, hoe t ſelve oock ſoude mogen
„geſchieden. Ende indien eenige Contraventie daer tegen ge-
„ſchiet ware, of gedaen mochte worden in eenigerhande ma-
„nieren, 't ſelve te doen repareren, ſonder eenige ſwaricheyt, of
„uytſtel oock de Contraventeurs met alle rigueur ſonder eeni-
„ge gratie of genade te ſtraffen, en doen ſtraffen, Verbindende
„ten ſelven eynde alle en yeder van onſe Coninckrijcken, Lan-
„den en Heerlickheden, als mede alle onſe vordere Goederen

»,teghenwoordige ende toekomende, oock onſe Erfgenamen,
»,Succeſſeurs ende Nakomelinghen, mitſgaders alle onſe Vaſ-
»,ſallen, Onderdanen ende Inwoonders van alle onſe Coninck-
»,rijcken, Landen, en Heerlickheden, op wat plaetſe de ſelve,
»,ſoo in als buyten Europa, mochten gevonden worden, geen
»,uytgheſondert, Ende voor de bondicheyt van deſelve verbin-
»,teniſſe, renonceeren Wy aen alle Wetten, Coſtumen, en alle
»,andere ſaecken, daer tegen ſtrijdende, In Oirkonde van alle
»,'tghene voorſz is, hebben Wy bevoolen deſe jegenwoordige
»,te depeſcheren, gheteyckent met onſe Handt, gheſegelt met
», Onſe ſecreten Seghel, ende onderteyckent door Onſe onder-
»,geſchreven Secretaris van State, Gegeven . . . .

Volght de Ratificatie van de Hoogh Moghende Heeren Staten Generael.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Allen den genen, die deſe opene Letteren ſullen ſien, Saluyt.
»,Alſoo Wy by alle occurrentien daer na hebben ghetracht, dat
»,den Langhduyrigen, Landt-verderffelijcken ende bloedigen
»,Nederlandtſchen Oorloch uytghebreyt in andere verre afge-
»,legene Landen ende Zeen, mochte werden ghe-eyndighet en
»,uytghebluſcht ter eeren Gods, Vader, Autheur ende Verſor-
»,gher van Vrede, ende tot vertrooſtinge van ſoo veel arme en-
»,de bedroefde zielen, die jammerlijck gedruckt worden, door
»,de incommoditeyten ende beſwaerniſſen van den Oorlogh,
»,ende de bitterheydt van dien ſijn ſmaeckende, mitſgaders dat
»,de Nederlanden mogen worden herſtelt in ruſte, luyſter, ende
»,Welvaren, ende met ghemeen onderling goetvinden van alle
»,geintereſſeerden, ſijnde verkooſen geweeſt de Stadt Munſter
»,in Weſtphalen, tot by-een-komſte ende handelinge van Vre-
»,de. Soo heeft het Godt Almachtich ghelieft den arbeyt en
»,moeyte, welcke onſe Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Ple-

nipoten-

„nipotentiariſſen hebben ghehadt inde handelinghe met d'Ex-
„traordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen van den
„Coninck van Spagnien, &c. *Don Philippe* de vierde, ſulcx ge-
„nadelijck te ſegenen, dat na verſcheyden conferentien en by
„een comſten, over ende weder over gehouden, ſy hebben ge-
„maeckt ende beſlooten het Tractaet van Vrede, hier na van
woort tot woort geinſereert.

Welck Tractaet, hier boven ſtaende, geſchreven ende ge-
„inſereert aen ons gherepreſenteert, ende van woort tot woort
„by ons geconſidereert zijnde, Wy na riipe deliberatie in naem
„ende van wegen den geheelen Staet der Vereenigde Neder-
„landen, Geaſſocieerde Landtſchappen, Heerlickheden, Ste-
„den ende Leden van dien, oock voor alle de Landen, ſtaende
„onder Onſe gehoorſaemheyt, Vaſallen, Onderdanen, ende In-
„woonderen, ſoo in, als buyten Enropa, geen uytgeſondert, het
„voorſz Tractaet en den geheelen inhouden van dien, en elck
„in't byſonder in alle ſijne Leden voor goet, vaſt, ende bondig
„hebben aengenomen, geagreert, geapprobeert, en geratificeert
„aennemen, agreeren, approberen en ratificeren door deſe je-
„genwoordige, Belovende oprechtelijck ende ter goeder trou-
„we 'tſelve onverbreeckelijck ende punctuelijck na ſijne form
„ende inhouden na te komen, onderhouden ende voldoen, ooc
„doen nakomen, onderhouden ende voldoen, in aller voegen,
„of wy het ſelve in onſe Vergaderinge Staets-gewijſe hadden
„getracteert ſonder yetwes daer tegen te doen, of te laten doen
„in eeniger maniere, noch te gedogen dat daer jeghens werde
„gedaen, directelijck noch indirectelijck, hoe het ſelve oock
„ſoude mogen geſchiedē; Ende indien eenige contraventie ge-
„ſchiet ware, ofte gedaen mochte worden in eenigerhande ma-
„nieren, deſelve te doen repareren, ſonder eenige ſwarigheydt
„of uytſtel, oock de Contraventeurs met alle rigeur ſonder
„gratie of genade te ſtraffen ende doen ſtraffen. Verbindende
„ten ſelven eynde alle ende yder vande Vereenichde Provin-

„tien, Geassocieerde Landtschappen, Heerlijckheden, Steden „ende Leden van dien, gelijck mede alle Vasalen, Onderdanen „ende Inwoonderen daer van dependerende, soo in, als buyten „Europa, geen uytgesondert, ende voor de bondicheyt van de „selve verbinteniſſe, renonceren aen alle Wetten, Costumen „ende alle andere saecken, daer tegen strijdende. In oirkonde „van alle 'tgene voorsz is, hebben Wy dese jeghenwoordighe „doen depescheren onder Onse Paraphure ende Signature van „Onsen Griffier, en met onsen grooten Zegel doen besegelen, „in onse Vergaderinge in den Haghe binnen de Provintie van „Hollandt, den achthienden Aprilis sesthien hondert en acht-„en-veertigh, Was geparapheert, *Io: Andree, vt.* Lager stondt, „Ter Ordonnantie van de Hoogh ghemelte Staten Generael, „ende onderteyckent *Cornelis Musch.* Hebbende onder uyt „hanghen aen een gevlochten Strick van gout en roode sijde, „het Wapen vande meer-hoogh-ghemelte Heeren Staten Ge-„nerael, in rooden Wasschе, gesloten in een silvere dooſe, op't „deckſel van 'twelcke was gesneden een Leeuw met seven py-„len inde lincker, ende een Swaert inde rechter Poot".

Tot meerder eere van ons lief Vaderlandt, ende vasticheyt der Vrede, dient hier gheſtelt d'eerſte Propoſitie ende Brief van Credentie des Conings van Spagnien reſpective gheexhibeert ende gedaen by deſſelfs Ambaſſadeur in't volghende Iaer. Zijnde te noteren dat de Brief was in Franſche Tale geſchreven, daer nochtans den Coning over al of meeſt doet gebruycken de Spaenſche.

MESSIEVRS,

L'*Année paſsée en ce meſme mois icy la* Paix, *qui venoit d'eſtre heureuſement acheveé entre le Roy mon Maiſtre & ce Haut & puiſſant Eſtat, fuſt ſolemnellement publice de part & d'autre, avec un concours mutuel d'acclamations & applaudiſſements extraordinaires Maintenant*

nant je penſe arriver encores à temps & à propos pour celebrer avec vos Seigneuries l'an revolu, ou anniverſaire de cette agreable Feſte & reſjouyſſance publique; Me préſentant à cette grande, & Celebre Compagnie, pour renouveller avec elle par Vnion de cœur & de voeux le doux ſouvenir de ce bon heur commun; Et affin d'y contribuer d'autant plus, & y concourir d'autant mieux de mon coſté, I'apporte & produis à mon entrée en ce lieu, la confirmation des bonnes volontés & droites intentions de ſa Majeſté non ſeullement à faire punctuellement & religieuſement obſerver en toute l'eſtendue de ſa domination, ce qui a eſté convenu de ſa part avec cette Haute & Puiſſante Republique; mais encores a exiter & maintenir par tous moyens honneſtes une bonne correſpondance, voire meſme une ſincere & Fraternelle amitié *entre les* Peuples *de l'une & l'autre Souverainité, principalement dans les* Provinces Belgiques, *en ſorte que leur repos s'en affermiſſe, leur Commerce s'en aſſeure, & augmènte, & que tous les autres advantages en réſultent qui ſe doivent attendre de la communication & franchiſe reciproque de bons voiſins. A cet effect ſa Majeſté a jugé convenir d'envoyer & eſtablir un ſien* Ambaſſadeur ordinaire *par deça Comme elle fait aupres des autres puiſſances* Independantes, *& qui luy ſont amies; enquoy ſa Majeſté, outre la conſideration que deſſus, a eu encores celle de* l'honneur & dignité de cet Eſtat *vers lequel ce dernier acte de* la reſidence d'un Ambaſſadeur d'Eſpagne *ſemble achever le chef d'œuvre de la* Paix, *& eſtre Comme le grand ſeau, l'emologation, & en regiſtrature de toutes les conceſſions & renonciations faites en voſtre faveur, ainſi que par voſtre prudence ordinaire, & judicieuſe prevoyance vous le ſçaures mieux connoiſtre, & juger, que moy vous l'expliquer, ſeulement puis je dire en toute verité qui en ce deſſein ſa Majeſté a eu pour but principal voſtre contentement & ſatisfaction, la commodité & ſoulagement des ſubjects de l'un & l'autre partij, & la gloire de cette Republique, dont les intereſts luy ſeront touſjours chers, ainſi qu'il tachera de le faire voir en toutes occaſions.*

Parmy grand nombre de Perſonnages & Miniſtres beaucoup plus meritants que moy le Roy mon Maiſtre a daigné me choiſir pour un em-

ploy

ploy ſi relevé, & que je preferois de moy meſme à tout autre pour l'eſpoir que j'ay d'y gaigner quelque part en vos bonnes graces; le motif le plus preſſant à mon advis de ce choix qui a eſté fait de ma perſonne & la connoiſſance que l'on à du Zele veritable & des ſoings que j'ay contribués à noſtre commun accommodement, Sa Majeſte croïant que j'apporteray la meſme fidelité & ferveur pour la conſervation de la Paix, que j'ay fait pour ſon eſtabliſſement, a quoy je taſcheray de Correſpondre à mon mieux, & de rendre ma conduite aggreable a vos Seigneuries & utile à leurs ſujects auſſi bien qu'a ceux du Roy mon Maiſtre, ſelon mes inſtructions tres-advenantes & conformes à mes propres inclinations; en ſuite de quoy toutes mes inſtances *&* ſollicitations *aboutiront cy-apres au ſeul accompliſſement de ce qui a eſté reciproquement promis, me rendant l'organe & l'inſtrument de tout ce qui pourra concourir à l'obſervation tant du principal que des dependances & acceſſoire d'un accord ſi juſte, & ſi meurement deliberé, comme eſt le noſtre, & embraſſant eſgallement les intereſts de vos peuples & des noſtres en ce ou ils ſe trouveront ligitimement intereſſés.*

Que ſi vos Seigneuries ſur le bon exemple que leur donne le Roy mon Maiſtre, prennent reſolution d'envoyer auſſi quelqu'un de leur part en Eſpagne pour faire la meſme fonction & occuper le meſme poſte, que celuy dont je prends aujourd'huy poſſeſſion en cette grave & inſigne aſſemblée, ce ſera le moyen le plus court, & le plus aſſeuré de prevenir & empeſcher toutes les difficultés, attentas, ou infractions *qui pourroyent tant ſoit peu bleſſer ou alterer le Traicté de Munſter; le meſme Miniſtre qui ſera envoyé de cet Eſtat, pourra eſtre fidel & aſſidu tesmoing, de la ſincerité & candeur de ſa Majeſté en l'accompliſſement de ſes* Promeſſes *& de ſon affection envers le general & les particuliers de cette Republique, & ſa Majeſté d'autre part s'esjoüira d'avoir moyen & occaſion de ſe revancher en la* Perſonne *de l'Ambaſſadeur de vos Seigneuries du bon accueil & reception, dont elles ont voulu me favoriſer, de quoy je commence à leur rendre de grandes actions de grace, attandant que je puiſſe mieux reconnoiſtre les obligations qui m'en demeurent, & le Roy mon Maiſtre, que j'en advertiray incontinent, en teſmoigner*

teſmoigner ſa Royalle gratitude: j'en donneray pareillement advis au Sereniſſime Archiduc Leopolde, *qui en mon paſſage pour venir icy, m' a enchargé de ſalüer vos Seigneuries de ſa part, & les aſſurer qu'il veut bien voiſiner avec elle, & concourir dans ſon gouvernement aux ſainctes intentions de ſa Majeſté pour la perpetuelle durée de noſtre accommodement, je ne doute point auſſi, Meſſieurs, que voſtre Iuſtice & equité, ne s'eſtendent (lors qu'il en ſera beſoing) à l'endroit des ſujects du Roy mon Maiſtre, ſans diſtinction de Perſonnes, de lieux ny de nations; vous promettant que ceux de pardeça, ne connoiſtront pas qu'ils ſoyent eſtrangers parmy nous, avec quoy nous attierons reciproquement les benedictions du Ciel, & toute l'Europa connoiſtra, qu'il y a plus à attendre de* combats *entre nous, que ceux de la* courtoiſie, *& des bons offices, que nous taſcherons de nous rendre reciproquement, ne conteſtant plus que par une louable emulation,* a qui mieux gardera la bonne foy, *qui ſera un heureux changement, & non moins admirable, par le fruit ſavoureux d'une ſaincte reconciliation, que celuy que cherchent les Alchimiſtes dans la tranſubſtantiation des metaux lors qu'ils penſent convertir le* fer en or, *qui eſt une comparaiſon dont je me ſers volontiers en ce ſujet, pour ce que les anciens ont deſigné le temps de la guerre ſous le nom du ſiecle de* fer, *& celuy de la Paix, ſous le nom du ſiecle d'* or. *Dieu vueille que la noſtre ſoit ſolide, comme ce riche metal, & que par ſon eſclat rejaliſſant, elle communique l'envie de paſſer à une autre plus iniverſelle entre les deux Couronnez, aquoy ſe trouvera tousjours toute diſpoſition de la part du Roy mon Maiſtre pourveu qu'elle ſoit* juſte & honneſte, *qui eſt le vray moyen de la rendre durable, Les Lettres que je vay preſenter à vos Seigneuries de la part de ſa Majeſté confirmeront ce que je viens de leur dire en ſon nom ligitimeront la qualité, avec laquelle je ſuis venu en ce lieu, & ouvriront la creance, que vos Seigneuries ont peu prendre, & prendront cy apres en moy, que je viens en partie de remplir par un diſcours vuide* d'ornement, & d'affectations, *mais tout remply de* verité & de ſincerité, *que je finis par les offres de ma perſonne & de mon ſervice à vos Seigneuries & à tous les membres qui compoſſe le corps Floriſſant de cet Eſtat.*

Lettre de Creance du Roy d'Eſpagne preſentée par Monſieur l'Ambaſſadeur de Brun.

Treſchers & tres grands amis, les occupations ſi preciſes de noſtre ſervice, auſquelles le Conſeillier Antoine Brun *a aſſiſté à Munſter, l'ayant empeſché de s'en aller pluſtoſt ſervir l'Ambaſſade ordinaire, à quoy l'avions deputé, pour demeurer aupres de vous; & s'ayant deſia demeſlé de ces occupations là, luy avons commandé s'en aller envers vous ſans aulcun dilay, & l'avons auſſi enchargé particulierement de tousjours l'aſſiſter, & contribuer, a la bonne direction de tout ce qui pourra regarder vos plus grandes conveniences, & ſatisfactions comme nous le deſirons, & à la conſervation convenable de noſtre commune amitié, & bonne Correſpondance. Et nous remettans à ce que ledit Conſeillier vous rapportera ſur ce ſubject; ſeulement adjouſterons icij qu'il nous ſera fort agreable, ſi luij donneres* entiere foy, & creance *en tout ce qu'il vous pourra dire en noſtre nom Royal, comme nous nous aſſeurons, & que luy ferés auſſi toute ſorte d'honneur, & bienvueillance, comme à noſtre Miniſtre, & duquel nous nous confions entierement, ſurquoy nous prions Dieu qu'il vous ait treſchers & grands amis en ſa ſainte garde de Madrid le* 13. *Decembre* 1648. *Signé Voſtre bon Amij* Philippe.

Soli deo Laus & Gloria.

FINIS.

Instructie voor de Plenipotentiarissen, in 116 artikelen,
28 Oct. 1645 : I 570 - 607.

Het is verwonderlijk dat op II 601 de naam van G. van Reede onder de onder=tekenaars voorkomt, terwijl 450-3 zijn weigering in extenso wordt meegedeeld en op 453 dan ook gesproken wordt van „de zeven heren" die tekenden.

Van Reede beroept zich op het 115de art v.d. instr. (I 607) van 1645, dat naar zijn mening door de resolutie van 4 Juli 1647 niet terzijde gesteld is: II 363.

Vh. tractaat:

art. 1; 3 (grondgebied; Meierij enz.); 5-7 (O & W I); 8-13 (handel); 14-15 (Schelde-sluiting en egalisatie v.d. Lavers); 25 28 en 44 49 (belangen v.d. P.V.O.); 21 (Chambre mi-partie); 52 (equivalent voor Werkwartier v Gelderland); 67/68 (limiten in Vlaanderen); 69 (archieven te Mechelen en elders); 77 (ratificatie binnen twee maanden); 79 artikelen in 't geheel.

3 (neutr.! te. van ...iser en ...ijk);